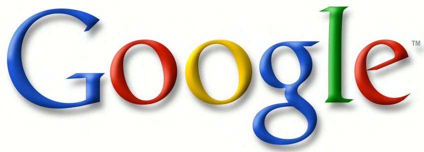



VE RI
TAS

HAANDBOG

I

OBLIGATIONSRETTEN

SPECIEL DEL

HAANDBOG

I

OBLIGATIONSRETTEN

SPECIEL DEL

AF

DR. JUL. LASSEN
PROFESSOR VED KJØBENHAVNS UNIVERSITET

KJØBENHAVN
FORLAGT AF UNIVERSITETSBOGHANDLER G. E. C. GAD
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
1897

ForTy

L

FORORD.

Dette Arbejde er en betydelig udvidet Omarbejdelse af min som Manuskript i tre Oplag trykte Fremstilling af den danske Obligationsrets specielle Del med Tillæg og en Fortsættelse af min i 1892 udgivne Haandbog i Obligationsrettens almindelige Del, til hvis Forord jeg henviser. Nogle Æmner af mere speciel Natur har jeg kun givet en kortfattet Behandling; forsaavidt passer Betegnelsen Haandbog ikke overalt. Læren om Interessentskab har jeg ikke medtaget, da den nylig (1893) er given af min Kollega, Professor, Dr. juris C. Torp.

Ifølge Sagens Natur ere Henvisningerne til fremmed Ret sparsommere end i den almindelige Del; ofte har jeg kunnet nøjes med Anførsel af Motiverne til Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuches für das deutsche Reich, hvor Oversigter gives over adskillige Retsforfatninger.

Nogle yngre Lovbud og Retsafgjørelser have først kunnet angives i „Rettelser og Tilføjelser"; Retsafgjørelser, som først efter 1ste Septbr. ere optagne i de trykte Domssamlinger, har der ikke kunnet tages Hensyn til.

For adskillige Oplysninger angaaende Forsikringsvæsen, Jernbanetransport og Postvæsen skylder jeg Direktør Ch. A. Iversen, Kommitteret ved Statsbanedriften C. O. Rimestad og Kontorchef P. A. Jerichau-Christensen forbindtligst Tak. Ved Udarbejdelsen af Sagregisteret har cand. juris J. Rosendahl ydet mig velvillig Bistand.

Kjøbenhavn i Oktober 1897.

Jul. Lassen.

RETTELSER OG TILFØJELSER.

S. 1 Note 1 tilføjes: Elsa Eschelsson om Begreppet Gåfva enligt svensk rätt 1897.

S. 23 l. 9 f. o. tilføjes: og Kreditorerne kunne have Grund til at foretrække Opløsning, f. Ex. naar der foreligger en endnu hvilende opsat Livrente.

S. 36 Note. 18 l. 4 f. o. tilføjes: Resp. 16. Novbr. 1896 (U. f. R. 1897. 534).

S. 36 Note 19 l. 1 f. o. tilføjes: Resp. 8. Juni 1896 (U. f. R. 1897. 530).

S. 37 Note 22 l. 4 f. o. tilføjes: jfr. U. f. R. 1896. 1281.

S. 39 Note 33 l. 3 f. o. Pareeller læs: Parceller

S. 40 Note 7 tilføjes: jfr. dog U. f. R. 1897. 172.

S. 45 Note 23 l. 14 f. o. tilføjes: ovfr. § 11 Note 2

S. 51 l. 2 f. o. Konnossement. læs: Konnossement,

S. 55 Note 66 tilføjes: Resp. 5. Septbr. 1896 (U. f. R. 1897. 532).

S. 56 Note 71 i Slutn. tilføjes: U. f. R. 1897. 344, 346, Resp. 14. Decbr. 1896 (U. f. R. 1897. 535).

S. 61 Note 2 l. 5 f. o. tilføjes: Heckscher i Nytt juridiskt Arkiv 1894 Nr. 1.

S. 62 Note 6 l. 8 f. o. tilføjes: U. f. R. 1897. 669.

S. 62 Note 6 l. 10 f. o. tilføjes: U. f. R. 1896. 1293.

S. 70 Note 38 tilføjes: U. f. R. 1896. 1281.

S. 75 Note 61 l. 1 f. o. tilføjes: U. f. R. 1897. 666.

S. 87 Overskriften § 77 læs: § 83.

S. 88 Note 111 l. 1 f. o. tilføjes: U. f. R. 1897. 674.

S. 88 Note 111 l. 6 f. o. tilføjes: U. f. R. 1897. 643.

S. 96 Note 150 l. 5 f. o. tilføjes: U. f. R. 1897. 666.

S. 97 Note 150 l. 9 f. o. tilføjes: U. f. R. 1897. 518.

S. 104 Note 16 tilføjes: H. R. T. 1897. 107 (U. f. R. 1897. 544).

S. 111 Note 50 l. 8 f. o. tilføjes: D. G. B. 764 (ndfr. § 128 Note 18).

S. 126 Note 11 i Slutn. tilføjes: jfr. ndfr. § 92 Note 3.

S. 127 Note 17 l. 1 f. o. tilføjes: U. f. R. 1897. 604.

S. 135 l. 6 f. o. forlange, læs: forlange erstattet,

S. 153 Note 62 l. 4 f. o. tilføjes: U. f. R. 1897. 125.

S. 156 l. 6 f. o. Lejertagers læs: Udlejers.

S. 165 Note 39 i Beg. tilføjes: H. R. T. 1896. 716 (U. f. R. 1897. 235).
S. 170 Note 55 i Beg. tilføjes: jfr. H. R. T. 1896. 716 (U. f. R. 1897. 235).
S. 170 Note 59 l. 1 f. o. afvigende læs: afvigende U. f. R. 1897. 125,
S. 199 nederst — S. 200 øverst henvises til L. 11. Maj 1897 Nr. 81.
S. 240 Note 6 monatræ læs: mohatræ
S. 248 Note 51 og 52 tilføjes: H. R. T. 1897. 228 (U. f. R. 1897. 704).
S. 255 Note 85 tilføjes: jfr. U. f. R. 1897. 153.
S. 275 l. 20 f. o. tilføjes: Bek. 10. April 1896 Nr. 46.
S. 275 Note 19 tilføjes: U. f. R. 1897. 523.
S. 282 Note 3 l. 1 f. n. Indragelse læs: Inddragelse
S. 329 Note 56 tilføjes: U. f. R. 1897. 415.
S. 330 Note 60 l. 4 f. n. tilføjes: jfr. Forudsætning i U. f. R. 1897. 116.
S. 331 Note 64 tilføjes: U. f. R. 1897. 116.
S. 332 Note 67 i Beg. indskydes: Om U. f. R. 1897. 415 jfr. Note 56.
S. 368 Note 3 l. 6 f. o. indskydes Henvisning til § 139 Note 71, § 143 Note 30, 31, 20, 21.
S. 381 tilføjes Henvisning til S. 906—912.
S. 384 Note 3 tilføjes: U. f. R. 1897. 638.
S. 385 Note 6 l. 10 f. o. tilføjes: U. f. R. 1897. 209.
S. 385 Note 6 i Slutn. tilføjes: U. f. R. 1897. 139.
S. 392 Note 34 tilføjes: U. f. R. 1897. 191.
S. 401 Note 32 tilføjes: jfr. U. f. R. 1897. 224.
S. 403 l. 13 f. o. tilføjes: L. 27. Febr. 1897 Nr. 24, Bek. 27. Marts 1897 Nr. 46.
S. 406 Note 16 i Beg. tilføjes: U. f. R. 1897. 600.
S. 412 Note 19 tilføjes: U. f. R. 1897. 600.
S. 424 Note 24 l. 4 f. o. cedenarum læs: cedendarum
S. 426 Note 29 l. 1 f. o. tilføjes: U. f. R. 1897. 722, 190.
S. 444 Note 30 l. 1 f. o. tilføjes: jfr. U. f. R. 1897. 660.
S. 475 Note 21 l. 3 f. o. tilføjes: U. f. R. 1897. 323.
S. 489 Note 19 i Slutn. tilføjes: se nu ogsaa Bek. om Tillæg til Vedtægten for den alm. Brandforsikring for Landbygninger 12. Juli 1897 Nr. 25 i Lovtidende B.
S. 490. III. 1. tilføjes: U. f. R. 1897. 163.
S. 492 Note 29 tilføjes: Bache: Fra Forretningsverdenen Maj 1897.
S. 506 Note 94 tilføjes: U. f. R. 1897. 149.
S. 509 Note 109 i Slutn. tilføjes: H. R. T. 1897. 236 (U. f. R. 1897. 709).
S. 511 Note 118 i Beg. tilføjes: U. f. R. 1897. 163.
S. 547 Note 31 tilføjes: U. f. R. 1897. 313.
S. 589 Note 49 tilføjes: U. f. R. 1897. 215.
S. 622 l. 9 f. o. Dobelt læs: Dobbelt
S. 632 Note 20 tilføjes: jfr. U. f. R. 1897. 332.
S. 634 Note 1 i Beg. tilføjes: U. f. R. 1887. 717,
S. 645 Note 17 l. 10 f. o. tilføjes: jfr. ogsaa U. f. R. 1897. 717.
S. 664 l. 11 f. o. tilføjes: U. f. R. 1897. 491.
S. 670 Note 64 tilføjes: U. f. R. 1897. 745.
S. 677 Note 19 l. 1 f. o. tilføjes: H. R. T. 1897. 216 (U. f. R. 1897. 697).
S. 682 Note 46 l. 1 f. o. tilføjes: H. R. T. 1897. 216 (U. f. R. 1897. 697).

S. 687 Note 72 i Slutn. tilføjes: H. R. T. 1897. 216, 302 (U. f. R. 1897. 697, 789).

S. 703 Note 7 i Slutn. tilføjes: U. f. R. 1897. 658.

S. 703 Note 11 i Beg. tilføjes: U. f. R. 1897. 658.

S. 704 Note 16 tilføjes: U. f. R. 1897. 658.

S. 705 Note 21. Her mærkes nu H. R. T. 1897. 397, som forandrer U. f. R. 1897. 151.

S. 709 Note 42 i Beg. tilføjes: U. f. R. 1897. 732.

S. 714 Note 7 tilføjes: U. f. R. 1897. 675.

S. 724 Note 38 l. 1 f. o. ndtaler læs: indtaler

S. 734 Note 42 tilføjes: jfr. m. H. t. U. f. R. 1897. 510 Note 47.

S. 735 Note 47 i Beg. tilføjes U. f. R. 1897. 510.

S. 745 Note 6 l. 13 f. o. tilføjes: U. f. R. 1897. 381, 525.

S. 745 Note 6 i Slutn. tilføjes: jfr. ogsaa U. f. R. 1897. 359.

S. 761 Note 80 l. 4 f. o. tilføjes: Resp. 23. Juni 1896 (U. f. R. 1897. 530).

S. 784 Note 95 i Slutn. tilføjes: H. Vedel i U. f. R. 1897 S. 677 ff.

S. 793 Note 29. I Stedet for U. f. R. 1896. 442 sættes H. R. T. 1897. 188 (U. f. R. 1897. 688).

S. 806 l. 4 f. o. tilføjes: L. f. Island 1. April 1896 Nr. 10.

S. 806 nederst. I Stedet for Pariserreglementet er traadt det i Budapest d. 22. Juli 1896 vedtagne med Taksttabel, Bek. 17. Juni 1897 Nr. 103, 105.

S. 807 tilføjes: Om Statens Eneret til Anlæg af Drift af Telegrafer og Telefoner, om Ledningers Anbringelse og Beskyttelse og om Personalets Hemmeligholdelsespligt m. m. se nu L. 11. Maj 1897 Nr. 84.

S. 809 Note 6 tilføjes: H. R. T. 1897. 306 (U. f. R. 1897. 791).

S. 811 Note 19 tilføjes: H. R. T. 1897. 306 (U. f. R. 1897. 791).

S. 825 Nota 26 tilføjes: afvigende U. f. R. 1897. 606.

S. 874 Note 6 tilføjes: H. R. T. 1897. 148 (U. f. R. 1897. 579).

S. 876 Note 14 tilføjes: U. f. R. 1897. 727.

S. 886 Note 55 l. 3 f. o. tilføjes: U. f. R. 1897. 153.

S. 893 Note 27 tilføjes: U. f. R. 1897. 763.

S. 899 Note 51 tilføjes: Om den urigtige Afgjørelse med Hensyn til Frugter i U. f. R. 1897. 606 se § 145 Note 26.

BENYTTEDE FORKORTELSER

(foruden eller istedetfor de i Haandbogens almindelige Del benyttede).

D. Entw. B. bet. Die zweite Lesung des Entwurfs eines bürgerlichen Gesetzbuchs für das deutsche Reich.

D. G. B. bet. Bürgerliches Gesetzbuch für das deutsche Reich.

Deuntzer F. R. bet. Deuntzer Den danske Familieret. Tredie gjennemsete Udgave 1892.

Dernburg Lehrb. bet. Dernburg Lehrbuch des preussischen Privatrechts. I. 5te Aufl. 1894, II. 4te Aufl. 1889.

Goldschmidt System bet. Goldschmidt System des Handelsrechtsl im Grundriss. 4te Aufl. 1892.

Goos Str. R. Sp. D. bet. Goos Den danske Strafferets specielle De I—III. 1895—96.

Hage bet. Hage Haandbog i Handelsvidenskab 1894.

Nellemann bet. Nellemann Den ordinære civile Procesmaade. 4de Udg. 1892.

Reatz bet. Reatz Die zweite Lesung des Entwurfs eines bürgerlichen Gesetsbuchs für das deutsche Reich. I—II. 1894–96.

Torp bet. C. Torp Dansk Tingsret.

INDHOLDSFORTEGNELSE.

FØRSTE KAPITEL.

ANDET KAPITEL.

TREDIE KAPITEL.

FJERDE KAPITEL.

SJETTE KAPITEL.

SYVENDE KAPITEL.

Side.

TIENDE KAPITEL.

Side.

FEMTENDE KAPITEL.

SEKSTENDE KAPITEL.

FØRSTE KAPITEL.

---

§ 77.
Gaver[1].

I. Gavebegrebet[2]. I store Træk og foreløbig bestemmes en Gave i Almindelighed som den Handling fra en Persons (Giverens) Side, der formindsker hans Formue og beriger en Anden (Gavemodtageren), forsaavidt Handlingen fremtræder som foretagen med Berigelsen som Formaal.

1. At de saaledes angivne Momenter kræves af Gavebegrebet, er man enig om. Men om deres nærmere Forstaaelse hersker der Tvivl, og Mange mene, at andre Egenskaber maa tilføjes Begrebsbestemmelsen. Disse Tvivl skrive sig dels der-

---

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 380—96, Larsen §§ 68—72, Gram Sp. D. §§ 89—95, Aubert Sp. D. I §§ 1—5. Vogt S. 134—44, og Citater i Note 2.

[2]) Se, foruden Citater i Note 1, Deuntzer Sk. R. S. 339—341 jfr. 363, Getz Kreditorernes Adgang til at omstøde sin Skyldners Retshandler S. 46—51, Nellemann Bidrag til Fortolkning af Konkurslovens fjerde Kapitel S. 71—74, Munch-Petersen Løftet og dets Causa (til dette Arbejde har jeg paa Grund at dets sildige Fremkomst ikke kunnet tage ønskeligt Hensyn). Denne Forfs. vide Gavebegreb — en Disposition med bevidst Udelukkelse af Vederlag, S. 42—48, 190 ff., 224—226, 369, i den hos Forf. S. 195 ff., 44—48 angivne Forstand — har sin relative Berettigelse, jfr. ogsaa ndfr. i Teksten II. 2 i Slutn. Men det kan, som i Teksten paavist, ikke fastholdes som dansk Rets almindelige Gavebegreb, og den ndfr. ved Note 22 fastsatte Begrænsning af Begrebet rammes formentlig ikke af Forf.s Polemik imod Begrænsninger. Windscheid § 365, D. G. B. §§ 516, 517, D. Entw. §§ 437, 439, Mot. II S. 286—291, og navnlig Bekker System des heutigen Pandektenrechts II § 102. Angaaende faktisk Tvivl, om der foreligger en Gave eller ikke, ovfr. § 39 Note 23.

fra, at ikke alle de for Gaver ejendommelige Retsregler, der forefindes i de forskjellige Retsforfatninger, forudsætte det samme Gavebegreb, dels fra Uenighed om Forudsætningerne for den enkelte Gaveregels Anvendelse. I dansk Ret er ingen Legaldefinition af Begrebet given, og den almindelige Sprogbrugs Gavebegreb er dels usikkert, dels ikke afpasset efter retlige Hensyn. Undersøgelsen om den danske Rets Gavebegreb er da henvist til at tage sit Udgangspunkt i vor Rets[3]) civilretlige[4]) Regler om Gaver. Et Overblik over disse viser, at deres Ejendommelighed som Helhed er den, at Gaven har en svagere Retsvirkning end andre Retshandeler. Heraf udledes, at det reale Hensyn, som har affødt Gavereglerne, og som saaledes giver Nøglen til Gavebegrebets nærmere Fastsættelse, er Erkjendelsen af, at det økonomiske Samfunds Tarv ikke fordrer den forbindende Kraft af Retshandeler, hvis Formaal er at berige en Anden paa sin Bekostning, anerkjendt i samme Forstand og i samme Omfang som den forbindende Kraft af de almindelige Retshandeler, der ere Erhvervsvirksomhedens naturlige Udslag[5]). De Misligheder, som Overførelsen af de almindelige Regler om Retshandeler uden Begrænsning paa slige Retshandeler vilde medføre dels for Giveren selv og hans Nærmeste, dels for Giverens Kreditorer, ere iøjnefaldende. I dansk Ret maa særligt det sidstnævnte af disse Hensyn betones. Konkurslovens Regler om Gavers Stilling i Tilfælde af Giverens Konkurs ere vore vigtigste Gaveregler; de andre Gaveregler ere dels af underordnet praktisk Betydning, dels ikke udtalte i Lovgivningen, men alene udledede af dens Grundsætninger. Paa dette Grundlag lader sig vistnok opstille et Gavebegreb, som dog fjærner nogle af de Tvivl, den foreløbige Begrebsbestemmelse frembyder. Ved de enkelte Gaveregler (se under II) bliver det

---

[3]) At slaa sig til Ro med en fremmed Rets, med andre Gaveregler for Øje tildannede Gavebegreb, f. Ex. det romanistiske, gaar naturligvis ikke an.

[4]) De strafferetlige Regler i Str. L. 10. Febr. 1866 §§ 117—121 strække sig forøvrigt ikke alene til Gaver, men ogsaa til „andre Fordele", jfr. Note 38, 52. [5]) Goos II S. 215, Dernburg Pandekten II S. 284 Note 4.

at angive, hvorvidt de knytte sig til det almindelige Gavebegreb, som her skal udvikles, eller forudsætte et andet.

2. Gavens Begreb kræver en Formueforøgelse hos den Person, der betegnes som Gavemodtageren. Forsaavidt en Tilvendelse til en Person er forbunden med en tilsvarende Opofrelse fra hans Side, f. Ex. Ydelse mod tilsvarende Vederlag[5b]) til Yderen eller en Trediemand, foreligger der ingen Gave til ham. Formueforøgelsen kan være af den forskjelligste Art, f. Ex. Erhvervelse af tinglig Ret eller af Fordringsret, Frigjørelse for Forpligtelse eller for de paa Ens Ting hvilende begrænsede Rettigheder, Forbedring af Ens Ting, Besparelse af Udgifter, som ellers vilde være blevne afholdte. (Ogsaa Indrømmelse af udvidet Retsbeskyttelse kan være en Gave, f. Ex. A's Indrømmelse til B om, at denne i deres fælles Skyldners Konkursbo maa gaa forud for ham. Indrømmelse af Pant og Kaution til en Fordringshaver indeholder dog ikke nogen saadan Formueforøgelse for Fordringshaveren, som kræves af Gavens Begreb.[6]) Ofte vil der heri slet ikke ligge nogen Formueforøgelse for Fordringshaveren, men selv om saa er, f. Ex. Kaution for en ganske insolvent Skyldner, er Gavebegrebet udelukket, fordi slige Sikkerhedsindrømmelser overfor en Fordringshaver ere Erhvervsvirksomhedens naturlige Udslag,[7]) jfr. ovfr. under 1. Derimod er det ikke udelukket, at saadan Kaution kan være en Gave til Skyldneren. Opgivelse af Pant og Kaution for en Fordringsret indeholder ingen Formueforøgelse for Skyldneren, naar ikke ogsaa Fordringsretten mod ham opgives.[8]))

3. Der maa foreligge en Formueformindskelse for den Person, der betegnes som Giveren.[9]) Gavebegrebet er

---

[5b]) Munch-Petersen l. c. S. 195 ff. og om *donationes sub modo* S. 44—48.

[6]) Gram Sp. D. S. 74, Aubert Sp. D. I. S. 3—4, D. Entw. § 439, jfr. Reatz. I S. 245. [7]) Denne Betragtningsmaade, jfr. ogsaa ndfr. v. Note 22, rammer derimod næppe Betaling af Trediemands Gjæld, jfr. Getz l. c. S. 50, Aubert Sp. D. I. S. 4. [8]) Derimod er det meget tvivlsomt, om man, af den ved Note 7 angivne Grund, af Gavebegrebet altid kan udelukke Opgivelse af den af Trediemand stillede Sikkerhed, D. Entw. § 439, Reatz. I. S. 245—246, jfr. derimod Aubert Sp. D. I. S. 4 Note 2, Bekker l. c. S. 179.

[9]) Jfr. U. f. R. 1891. 242; Testamenter og Legater ere altsaa ikke Gaver.

udelukket, naar Opofrelsen skaffer den Opofrende en tilsvarende Fordel, og Opfyldelsen af Retspligt til at yde er saaledes ikke Gave; forsaavidt kan det siges, at Gaven maa være frivillig.[10]) Derimod indeholder Ydelse af Formuegoder til Opfyldelse af *obligationes naturales*, forsaavidt herved menes Krav, der ikke have nogen Retsbeskyttelse, baade en Formueforøgelse for Modtageren og en Formueformindskelse for Yderen; dersom slige Ydelser falde udenfor Gavens Begreb, maa dette skyldes Gavebegrebets subjective Moment,[11]) se under 4. a. Formueopofrelsen kan være af den forskjelligste Art, Retsopgivelse, Paatagelse af Forpligtelse, Arbejdsydelse[12]) o. s. v., jfr. under 2. Men visse Opofrelser, navnlig af Arbejde og Brugsindrømmelse uden Vederlag ville — særlig under Uvisheden, om Vederlag kunde være indvundet for dem, eller fordi man ikke plejer at tage Vederlag for saadanne — ikke for den almindelige Bevidsthed staa som Formueopofrelser,[13]) og forsaavidt maa Gavebegrebet være udelukket. Undertiden antages Gavebegrebet at være udelukket, naar det kun er fremtidigt Erhverv, som opofres. Dette er ikke rigtigt; Afhændelsen f. Ex. af Adgangen til at vinde Hævd kan meget vel være en Gave, jfr. ogsaa Udtrykket i Fdn. 21. Maj 1845 § 14 „Bortgivelse“ af ventende Arv. I Sætningen ligger dog det Rigtige, at Opgivelsen af Adgangen til at erhverve overfor den, mod

---

Det er ikke ubestridt, at denne Egenskab kræves af Gavebegrebet i Almindelighed, Windscheid § 365 Note 5a.

[10]) Opfyldelsen af Løftet om at yde en Gave er altsaa egentlig ikke nogen Gave, men benævnes dog i almindelig Sprogbrug og i K. L. 25 Marts 1872 § 26 saaledes, se Note 66. [11]) Note 23 og 24.

[12]) Da Gaven altid er en Retshandel, se under 5. a, er dette Udtryk dog ikke ganske korrekt; det er den Arbejdsydelsen ledsagende Opgivelse af Ret til Vederlag, som er Gaven, Note 32—34.

[13]) I denne Henseende vil de skiftende Tiders Opfattelse være meget forskjellig, og de Tilfælde, som udelukkes af Gavebegrebet af denne Grund, ville nu til Dags være færre end under de Livsforhold, som den romerske Ret havde for Øje, jfr. Bekker l. c. S. 178, Aubert Sp. D. I. S. 3, Getz l. c. S. 29—30. Ydelsen af rentefrit Laan synes ikke af den her omtalte Grund at kunne udelukkes fra Gavebegrebet *(negotium mixtum cum donatione)*, Getz S. 30, jfr. dog Aubert S. 3, Deuntzer Sk. R. S. 363, se nærmere ndfr. 4. a. De omtalte Tilfældes Udelukkelse af Gavebegrebet kan ikke støttes paa, at Opopfrelse af fremtidigt Erhverv ikke skulde være Gave, se Teksten.

hvem Erhvervelsen vilde finde Sted, f. Ex. Hævdsafbrydelse fra den Hævdendes Side, Afkald paa ventende Arv, ikke kan regnes for nogen Formueopofrelse eller Gave, thi denne Opgivelsesbeføjelse bør være og er[14]) en Beføjelse til at være stillet, som om Adgangen aldrig havde foreligget. Men saadan Afslagsbeføjelse, hvis Benyttelse ikke er nogen Gave, kan ogsaa tilkomme den, der allerede har erhvervet en Ret, f. Ex. overfor det uakcepterede Løfte,[15]), overfor vederlagsfri Forbedring af Ens Ting,[16]) overfor falden Arv, D. L. 5—14—30. Istedetfor den angivne Sætning bør altsaa opstilles den, at Udøvelsen af en Afslagsbeføielse, der kan haves saavel overfor Adgangen til at erhverve som overfor allerede erhvervede Rettigheder, ikke er nogen Gave. Derfor er det rene Afslag af falden Arv — i Modsætning til Overdragelse af falden Arv og til det Afkald, hvorved det betinges, at Arven skal tilfalde bestemte andre Personer[17]) og som saaledes i Virkeligheden indeholder en Benyttelse af Arveretten — ikke nogen Gave til dem, som derved beriges.[18]) Paa den anden Side er Afkald paa betingede fremtidige Renter ikke et Afslag, men en Retsopgivelse og følgelig, naar de andre Forudsætninger for Gavebegrebet foreligge, en Gave. Ogsaa Afkald

---

[14]) I Almindelighed; men at der dog gives Tilfælde, hvor Afslagsbeføjelsen overfor Adgang til at erhverve Rettigheder ikke haves, fremgaar af Note 16.

[15]) Ovfr. § 10. III. 1. Men ikke overfor den ved Krænkelse af Formuerettigheder erhvervede Erstatningsret, jfr. dog Evaldsen S. 490.

[16]) Naar A. med Givervilje har forbedret B.s Ting under saadanne Omstændigheder, at han, bortset fra sin Givervilje, vilde have et Godtgjørelseskrav mod B, (Note 32), kan B., saalænge han ikke har akcepteret Gaven, afslaa A.s Gave med den Virkning, at A. dog faar det paagjældende Godtgjørelseskrav uden herved at faa nogen Gave, jfr. U. f. R. 1873. 344, J. U. I. 622; dette Afslag kan A. ikke afslaa (men vel opgive), jfr. Getz l. c. S. 49, Dernburg Pandekten II. S. 286. [17]) Deuntzer Sk. R. S. 340.

[18]) Deuntzer Sk. R. S. 340, Vogt S. 135, Getz l. c. S. 13—14, 28, D. G. B. § 517, D. Entw. Mot. II. S. 290—291, men dog Aubert Sp. D. I. S. 2. Note 5, Nellemann l. c. S. 72. Det hører ikke til de omtalte Afslagsbeføjelsers Begreb, at de tilkomme den Paagjældende som personlige Rettigheder, uanset at han er kommen under Konkurs. Undertiden er dette Tilfældet, f. Ex. overfor det uakcepterede Gaveløfte, (Note 47), undertiden ikke, f. Ex. overfor uakcepterede Løfter i Almindelighed, se ovfr. § 10 Note 10; med Hensyn til Arv, som falder efter Konkursen, er Sagen tvivlsom, Deuntzer Sk. R. S. 130—132, Getz l. c. S. 15 m. Note 19.

paa Retsbeskyttelse kan indeholde en Formueopofrelse og være en Gave, ovfr. under 2.)

4. Ved Gavebegrebet spiller det saakaldte subjective Moment, Givervilјen *(animus donandi)* en vigtig Rolle. Her opstaa to forskjellige Spørgsmaal, dels det, hvorledes Begrebet Givervilje nærmere maa forstaas, dels det, om det virkelig er fornødent, at der foreligger Givervilje hos Giveren, eller om det ikke er tilstrækkeligt, at det for Modtageren tager sig ud, som om der foreligger Givervilje, eller om maaske begge Dele kræves.

a. Efter den sædvanlige Begrebsbestemmelse[19]) foreligger Givervilje, naar Bestemmelsesgrunden for Opofrelsen har været det Formaal at berige Gavemodtageren; den blotte Bevidsthed hos Giveren om, at han ved sin Handling beriger Modtageren, er ikke tilstrækkelig. Derimod ere Opofrelsens Motiver iøvrigt ligegyldige; om Berigelsen er bleven iværksat af Velvilje, af Forfængelighed, af Egennytte, under den offentlige Menings Tryk, er uden Betydning. Til yderligere Tydeliggjørelse tilføjes undertiden, at Berigelsen maa være Giverens første Formaal med Retshandelen. Mod denne sædvanlige Begrebsbestemmelse bemærkes først, at dens Forsvarere ikke tage dens Konsekvenser;[20]) naar f. Ex. en Person af sygelig Forfængelighed har givet et Bidrag til en velgjørende Anstalt, hvis Formaal han i Virkeligheden misbilliger, ere Alle med Føje enige om at anerkjende, at der foreligger en Gave. Men Bestemmelsesgrunden for hans Handling har i slige Tilfælde ikke været Berigelsen, men Forfængelighedens Tilfredsstillelse.[21]) Og overhovedet maa det have Formodningen imod sig, at Retsordenen skulde vedkjende sig et Gavebegreb, der afhænger af, hvilken af Giverens Bevæggrunde der har været den stærkeste, og saaledes gjør Gavereglernes Omraade afhængigt af den En-

[19]) Aubert Sp. D. I. S. 4, Gram Sp. D. S. 74—75, Getz S. 48, Windscheid § 365 Note 4. [20]) Jfr. saaledes Aubert Sp. D. I. S. 5—6.

[21]) At sligt ikke lader sig bevise, jfr. Aubert Sp. D. I. S. 6 Note 2, Munch-Petersen l. c. S. 193, vilde være for almindeligt sagt, jfr. sidstnævnte Forf. S. 233—235.

keltes psykologiske Tilstand.[21b]) Denne Indvending rammer ethvert Forsøg paa at bestemme Giverviljen ved Hjælp af en Sondring mellem Formaal eller Bestemmelsesgrund og andre Motiver. Det bliver da kun muligt at bestemme Giverviljen efter dens Indhold og at slutte sig til dem,[22]) der bestemme Giverviljen som Viljen til at være gavmild, ɔ: til at foretage en Handling, der for den almindelige Opfattelse er en Gavmildhedsakt. Denne Begrebsbestemmelse, der langt mere end den sædvanlige nærmer sig til den almindelige Sprogbrug, synes i Virkeligheden ogsaa at være den, der i Resultaterne i det Hele følges, endog af den sædvanlige Begrebsbestemmelses Tilhængere, og den stemmer vel med det reale Grundlag for Gavereglerne. Givervilje mangler følgelig — hvad forresten ogsaa stemmer med den almindelige Begrebsbestemmelse — f. Ex. naar Salg under almindelig Pris finder Sted for at rømme Lager eller ifølge øjeblikkelig Pengeforlegenhed, naar man ved Forlig eller Akkord giver Afkald paa Dele af sin Ret for at sikre sig Resten og ved alle Opofrelser, der finde Sted mod Forbehold af Vederlag, hvorimod Begrebet ikke er udelukket, fordi man gjør sig Haab om Gjengjæld. Er den villede Handling ikke efter den almindelige Opfattelse nogen Gavmildhedsakt, foreligger Givervilje ikke, selv om Handlingens Bestemmelsesgrund har været Berigelseshensigten. Betaling af Spillegjæld og af forældet Gjæld er derfor ingen Gave, selv om Betalingen udelukkende er sket af Velvilje mod Modtageren og ikke under en almindelig Opinions eller en Pligtfølelses Tryk.[23]) Om Opfyldelsen af moralske Pligter eller naturlige Pligter *(obligatio naturalis)* iøvrigt er Gave, afhænger efter det Bemærkede ikke af, hvor stærk Pligten er følt af Yderen, men deraf, om den almindelige Opfattelse i Opfyldelsen ser

[21b]) Jfr. ogsaa Munch-Petersen l. c. S. 42—43, 192—194.

[22]) Jfr. Dernburg Pandekten II. S. 285.

[23]) Dette fra den ældre Begrebsbestemmelses Standpunkt næppe begrundede (jfr. ovfr. Note 11) men dog antagne Resultat, Aubert Sp. D. I. S. 5, Getz l. c, S. 49, Evaldsen S. 478 Note, Windscheid § 289 Note 5a, maa jeg efter det i Texten Udviklede, trods mine Udtalelser i T. f. Rvdsk. III S. 216—217, nu slutte mig til.

en Gavmildhedsakt eller ikke.[24]) Udenfor Gavebegrebet falde dernæst alle Ydelser, forsaavidt de med Bestemthed kræves af Skik og Brug,[25]) f. Ex. sædvanlige Drikkepenge; slige Handlinger ere ikke Gavmildhedsakter, ligesaa lidt som f. Ex. vederlagsfrie Ydelser fra Forretningsfolk til Kunder eller disses Tyende, der almindeligt afholdes i Forretningens Interesser,[26]) eller rentefrit Laan paa Anfordring, i Modsætning til et fast rentefrit Laan. Paa den anden Side foreligger Givervilje, naar en Gavmildhedsakt er villet, uden Hensyn til denne Viljes Bestemmelsesgrund, selv om Akten er foretagen udelukkende af Frygt, Egennytte, Forfængelighed, under den offentlige Menings Tryk o. s. v., hvilket Resultat den sædvanlige Begrebsbestemmelse, som bemærket, ikke uden Inkonsekvens kunde anerkjende. Ogsaa den saakaldte remuneratoriske Gave, der finder Sted til Gjengjæld for bevist Tjeneste, er en Gave, men det kan være praktisk vanskeligt at sondre denne fra en Vederlagsydelse.[27])

b. Spørgsmaalet bliver saa det, hvilken Rolle den under a beskrevne Givervilje spiller i Gavebegrebet. At det ikke er tilstrækkeligt, at den foreligger hos Giveren, og at der ikke foreligger nogen Gave, naar den har været ukjendelig for Gavemodtageren,[28]) er en simpel Følge af den i dansk Ret anerkjendte Tillidstheori (ovfr. § 8 og § 39. I). Det vilde være i Strid med denne kun at give Modtageren en Gavemodtagers usikre Stilling paa Grund af en Vilje hos Yderen, der var ukjendelig for ham. At der saaledes f. Ex. ikke foreligger nogen Gave, naar A har ydet til B for at berige ham, medens B. ifølge A.s Adfærd med Føje har antaget Ydelsen for Betaling af Gjæld, er utvivlsomt; Ydelsen maa i saa Fald virke paa sidstnævnte Maade. Retshandelen maa altsaa for Modtageren tage sig ud som baaren af Givervilje. Tvivlsommere kan det være, om der tillige skal foreligge Givervilje hos Giveren, hvilket den almindelige An-

---

[24]) Jfr. Windscheid § 289 Note 10, § 288 Note 8, Aubert Sp. D. I. S. 5—6, Munch-Petersen l. c. S. 200—211, 177—178. [25]) Aubert Sp. D. I. S. 6, Bekker l. c. S. 181, men derimod Nellemann l. c. S. 71, Deuntzer Sk. R. S. 340. [26]) Bekker l. c. S. 181. [27]) Getz l. c. S. 49, jfr. ovfr. Note 16, U. f. R. 1873. 344, J. U. I. 622. [28]) Deuntzer Sk. R. S. 340, Aubert Sp. D. I. S. 6, Getz S. 50—51.

skuelse og vistnok ogsaa den almindelige Sprogbrugs Gavebegreb kræver. Men da der ikke ses at være nogen Grund til at lade en for Modtageren ukjendelig Vilje hos Yderen — nemlig Vilje til at ville noget Andet end en Gave — indvirke paa hans Retsstilling, og da saadant vilde stride imod de almindelige Retshandelsregler[29]) maa det dog vistnok antages, at Gavereglerne komme til Anvendelse, selv om Givervilje ikke fandtes hos Giveren.[29b]) Naar A. har erlagt til B. i den Hensigt at betale en Gjæld, medens B. med Føje antager, at der ydes ham en Foræring, maa Ydelsen virke som Gave og f. Ex. kunne anfægtes i Henhold til Reglerne om Gavers Afkræftelse i Tilfælde af Konkurs eller — om man vil — i Henhold til disse Reglers Analogi.

5. a. Den Opofrelse, der kræves af Gavens Begreb, maa være en Retshandel fra Giverens Side;[30]) ingen af den danske Rets civilretlige Gaveregler vækker Forestilling om at have andet for Øje, D. L. 5—4—3 og 4, K. L. 25. Marts 1872 §§ 27 og 26, jfr. Udtrykket „Retshandeler", og Anvendelsen af Gavereglerne paa Berigelse ved Opofrelser, der ikke ere Retshandeler, vilde dels komme i Strid med de Hensyn, som bestemme Reglerne for slige Berigelser, dels ikke kræves af det Hensyn, som har skabt Gavereglerne. Udenfor Gavebegrebet falder altsaa f. Ex. Undladelse af at afbryde en Forældelse eller en Hævd,[31]) selv om Undladelsen sker for at berige Modparten, thi Berigelsen indtræder her aldeles uafhængigt af den Opofrendes Viljeserklæring. Det Anførte udelukker dog ikke fra Gave-

---

[29]) Ovfr. § 39 Note 6, jfr. 23, ndfr. Note 50.

[29b]) Aubert Sp. D. I. S. 342—343; mod det hos denne Forf. S. 343 Note 3 Bemærkede, erindres, at Retsdefinitioner for at være vejledende ogsaa maa tage Hensyn til de pathologiske Formationer. [30]) Deuntzer Sk. R. S. 340, jfr. 304, 296, Getz S. 47, men dog Aubert Sp. D. I. S. 6—7, jfr. næste Note.

[31]) Afvigende Aubert Sp. D. I. S. 6—7. Noget andet er det, at Aftalen mellem de Paagjældende om, at Afbrydelsen ikke vil finde Sted, kan indeholde en efter Lovgivningen gyldig Afbrydelse, og at Afkaldet paa at paaberaabe sig denne kan være en Gave. Naar Aubert, skjøndt han medtager de i Texten omtalte Tilfælde under Gavebegrebet, alligevel S. 1 bestemmer Gaven som en Retshandel, følger han en romanistisk Terminologi, Windscheid § 365 Note 5 og 15, D. Entw. Mot. II. S. 288—289 og nærmere ndfr. ved Note 36—38, der hos os vilde være vildledende.

begrebet saa mange Tilfælde, som det ved første Øjekast kunde synes. Naar saaledes A forbedrer B.s Ting, vil Retsstillingen ofte være den, at han herved efter almindelige Regler erholder en Ret til Godtgjørelse,[32]) som kun af den Grund ikke indtræder, at han har handlet med Givervilje, men dette vil sige, at Godtgjørelsesrettens Ikke-Indtrædelse skyldes en Retshandel, nemlig Opgivelse af den Ret, som bortset fra Giverviljen vilde være indtraadt.[33]) Men ske Forbedringer under saadanne Omstændigheder, at der ikke, bortset fra Giverviljen, vilde skabes nogen Godtgjørelsesret for Forbedreren,[34]) gjør dennes Givervilje ikke Forbedringen til en Gave. Hvad der gjælder om Forbedring af en Andens Ting, gjælder ogsaa f. Ex. om Indfrielse af hans Forpligtelser.

b. Den Retshandel fra Giverens Side, som konstituerer Gaven, behøver ikke at være en Retshandel med Gavemodtageren.[35]) En Gave fra A. til T. foreligger saaledes, naar A har lovet B en Gave til T. under saadanne Omstændigheder, at der herved begrundes en Ret for T, samt naar A mod Betaling til B har faaet denne til at berige T ved en Retshandel med T eller ved at undlade Forældelsesafbrydelse overfor T, eller ved at love A en Ydelse til T, f. Ex. Indskud i en Forsørgelsesanstalt til Fordel for T. Se om Anvendelsen af Konkurslovens Anfægtelsesregler paa slige Tilfælde ndfr. under II. 4.

c. I den romanistiske Literatur siges det i Almindelighed, at det af Gavens Begreb kræves, at den af Modtageren er antagen (akcepteret) som Gave og at Gaven følgelig er en tosidet Retshandel.[36]) Saalænge saadan Antagelse ikke har fundet Sted, skulde det formentlig være uretfærdigt at lade Giveren være bunden som Giver, eller i alt Fald at bringe Gavereglerne

---

[32]) Saaledes i Almindelighed, naar Arbejdet udføres efter Anmodning fra Modparten, § 139 Note 26, 27, § 39. II. 2, eller efter Reglerne om beføjet uanmodet Forretningsførelse. [33]) Jfr. Note 16 og ved 49. [34]) Saaledes i Almindelighed, bortset fra Reglerne om beføjet uanmodet Forretningsførelse, naar Forbedringen er sket uden Modpartens Vidende og Vilje, § 146. II. 2. a, § 34. II. 1.

[35]) At Deuntzer Sk. R. S. 340 ikke tilsigter at sige noget herfra afvigende, fremgaar af det l. c. S. 347—348 Bemærkede. [36]) Windscheid § 365 Note 5, D. G. B. § 516, D. Entw. Mot. II. S. 288—289, Burckhard Ueber Schenkungsannahme, jfr. navnlig Bekker l. c. II. S. 182—185.

til Anvendelse paa Modtageren. I dansk Ret, hvor paa den ene Side Gaveretshandelen binder Giveren blot ved at komme til Modtagerens Kundskab, uden at Akcept ordentligvis er Betingelse for Giverens vedvarende Bundethed,[37]) og hvor det paa den anden Side følger af det almindelige Retshandelsprincip, at Gave kun foreligger, naar Givervilje er kjendelig for Gavemodtageren (ovfr. 4. b.), er saadan Begrebsbestemmelse misvisende og overflødig.[38])

6. Efter det Udviklede kan Gaven nærmere bestemmes som den Retshandel, der indeholder en Formueopofrelse fra en Persons Side og bevirker en Berigelse for en Anden, forsaavidt den for Modtageren maa stille sig som en Gavmildhedsakt. Det vil af det tidligere Udviklede fremgaa, at Gaven kan foreligge under de forskjelligste Skikkelser, som Retsoverdragelse *(donatio in dando)*, Retsopgivelse *(donatio in liberando)*, Forpligtelsespaatagelse *(donatio in obligando)*, De sædvanligste Retshandeler kunne rumme en Gave i sig, altsaa delvist være Gaver *(negotium mixtum cum donatione)*,[38b]) f. Ex. Salg for en lavere Pris end det Solgtes Værdi, fast Udlaan uden Rente, naar de udviklede Momenter i Gavebegrebet ere tilstede, jfr. K. L. § 26. 3. Sætn. Gavens rette systematiske Plads[39]) vilde — idet saavel tinglige som obligatoriske, saavel retsstiftende som retsopløsende Retshandeler kunne være Gaver — være i Privatrettens (Formuerettens) almindelige Del, og Obligationsretten vilde egentlig kun have at beskjæftige sig med de Gaver, som bestaa i Forpligtelsers Stiftelse eller Ophævelse. Idet en Fremstilling paa den rette systematiske Plads for Tiden ikke findes, er Læren op-

[37]) Ndfr. Note 46. Naar Aubert Sp. D. S. 1 og 6—7, jfr. ogsaa Getz S. 47, følger den romanistiske Begrebsbestemmelse, er det ikke hans Mening at benægte denne Sætning, se l. c. S. 11.

[38]) Se om Gaver, effektuerede ved Trediemandsretshandeler, ndfr. II. 4. De strafferetlige Regler om Straf for Modtageren af Gaver forudsætte naturligvis en Tilegnelse fra hans Side, Str. L. 10. Febr. 1866 §§ 117, 118, 120, Goos Str. R. Sp. D. III. S. 182—184. Jfr. Note 4, 52. [38b]) Jfr. herom H. R. T. 1859. 341 med Hensyn til ældre Ret om Stempelpligt og $^1/_2$ Procentafgiften, se nu Stp. L. 19. Febr. 1861 § 21. g, L. 15. Maj 1868 § 1. [39]) Aubert Sp. D. I. S. 8—9, D. Entw. Mot. II, S. 286, Bekker l. c. S. 176, Windscheid § 365 Note 18, Dernburg Pandekten II. S. 283 Note 2.

tagen her ved Overgangen fra Behandlingen af Fordringsrettighederne i Almindelighed til de enkelte Arter af disse. Ved Fremstillingen af de specielle Obligationsforhold i det Følgende bliver da at erindre, at Gavereglerne komme til Anvendelse paa dem, forsaavidt de indeholde en Gave.

7. Endnu bemærkes, at der her kun handles om Livsgaver. Læren om Dødsgaver, derunder den nærmere Fastsættelse af dette Begreb, hører hjemme i Arveretten.[40]) Den undertiden fremsatte Sætning, at Livsgaver, der ere faktisk ufuldbyrdede ved Giverens Død, skulde være undergivne Reglerne om Dødsgaver, kan ikke anerkjendes for dansk Ret.[41])

5-4-1- II. Gavereglerne. De fleste af Reglerne i D. L. 5—4, der overskrives „Om Gaver og Bebrevelse“ handle alene om Dødsgaver. Kun Artiklerne 1—5 og 8—11 angaa Livsgaver, og af disse ere Art. 5 bortfalden ved den senere Kollationslovgivning, Fdn. 21. Maj 1845 § 10, Art. 9 og 10, jfr. 11 ved Sk. L. 30. Novbr. 1874 § 61. Af yngre Lovbestemmelser om Gaver haves K. L. 25. Marts 1872 §§ 26, 27 og 35. Sammenholdte med D. L. 5—1—2 og 5—3—30 vise de nævnte særlige Regler om Gaver, at der i dansk Ret i Almindelighed gjælder det samme om Gaver som om andre Retshandeler.

1. Om Gavers Stiftelse gives ingen særlige Regler. I Modsætning til fremmed Ret[42]) ere ingen Former for Stiftelsen foreskrevne; Bestemmelsen i D. L. 5—4—14 til 19 angik kun Dødsgaver.[43]) Habilitets- og Kompetencereglerne[44]) ere de samme som ved andre Retshandeler; særlige Regler om, at Værgen skulde være udelukket fra at bortgive af Myndlingens Formue, og at Kurator skulde være udelukket fra at give gyldigt Sam-

---

[40]) Deuntzer Arveret S. 143 ff. [41]) Deuntzer Arveret S. 146—148, jfr. Aubert Sp. D. I. S. 8. [42]) D. G. B. § 518, D. Entw. Mot. II. S. 291—295, jfr. om svensk Ret Vogt S. 138. [43]) Ørsted J. T. XVI. 1 S. 255 ff., Aubert Sp. D. I. S. 11, 9 Note 3.

[44]) En Forkjøbsret kan efter sit Indhold ikke gjøres gjældende, naar Ejeren vil bortgive, jfr. D. Entw. Mot. II. S. 345—346, ndfr. § 86 Note 11; om den, der ikke maa sælge uden Lovbydelse, behøver Samtykke til Bortgivelse, er vistnok meget tvivlsomt, jfr. § 86 Note 12, Gram Sp. D. S. 83.

tykke til den Mindreaariges Gaver, haves ikke.[45]) Gaverets-handelen bliver, som andre Løfter, bindende for Giveren ved at komme til Modpartens Kundskab, og kan ikke formodes at kræve Akcept, naar den er rettet til en fraværende Person,[46]) men kan, saalænge den ikke er akcepteret, afslaas af Modtageren, selv om han er kommen under Konkurs.[47]) Naar f. Ex. en Person med Givervilje har forbedret en Andens Ting,[48]) er denne hans Givervilje ikke forbindende for ham, forinden den er bragt til den Andens Kundskab.[49]) Viljesmangler hos Giveren kunne ifølge positiv dansk Ret, der som bemærket stadigt jævnstiller Gaver med andre Retshandeler, vistnok ligesaalidt som Viljesmangler ved andre Retshandeler gjøres gjældende overfor Modtageren, naar de have været ukjendelige for ham, D. L. 5—1—2.[50]) De i § 78. II omtalte Forbud mod Kjøb og Salg gjælde ogsaa om Gaver, baade naar de efter Ordene omfatte Afhændelse i Almindelighed, og selv om Ordene kun omfatte Salg, dersom Lovgrunden ogsaa passer paa Gaver.[51]) Gaver, som tillægges Embedsmænd eller Nævninger for deres Embedshandlinger, tilkjendes, naar de ere ydede, Statskassen, Str. L. 10. Febr. 1866 § 122, og Løftet om saadanne Gaver er uforpligtende,[52]) Str. L. §§ 117—121, men disse Regler ere ikke

---

[45]) Jfr. Scheel Familieretten 2den Udg. S. 614, 672, Gram Familieret S. 338—340. Afvigende D. G. B. § 1804. [46]) Ovfr. § 10. III. 2. a og b. γ.

[47]) Ovfr. § 10 Note 10, jfr. Deuntzer Sk. R. S. 130—31. [48]) Ovfr. ved Note 33. [49]) § 64 Note 2, § 146 Note 55, 56. Efter romanistisk Anskuelse er den, der *animo donandi* har forbedret en Andens Ting eller afholdt Udlæg for ham, straks bunden, (ɔ: udelukket fra at kræve Vederlag), uden Hensyn til, at Modparten endnu Intet har erfaret om det Passerede, Bekker l. c. S. 184, D. Entw. § 438, Mot. II. S. 288—289, jfr. D. G. B. § 516.

[50]) Jfr. Note 29. Der kunde vistnok anføres gode Grunde for Lovgivningen til ved Gaver at følge en Viljestheori, selv om den ellers følger en Tillidstheori, Bähr hos Ihering XIV. S. 421—422, Gegenentwurf § 108, Leonhard Der Irrthum bei nichtigen Verträgen S. 263, 365 ff., jfr. Windscheid Wille und Willenserklärung S. 21—22, N. Lassen i U. f. R. 1893 S. 269—270, D. Entw. Mot. I. S. 201, ndfr. Note 88 og 89. Særligt om urigtige og bristende Forudsætninger Note 60b—61.

[51]) Jfr. § 86 Note 8, Aubert Sp. D. I. S. 10.

[52]) Se om andre Bestemmelser i lignende Retning Jürgensen Lovlexikon under „Gave". Jfr. Note 38. Gode Bemærkninger om Gaver, som stride mod Ærbarhed, findes hos Munch-Petersen l. c. S. 233—254.

ejendommelige for Gaver; de angaa ogsaa „andre Fordele". Om Stempelpligten findes Reglerne i St. L. 19. Febr. 1861 §§ 38 og 74, jfr. § 21. g.

2. Indholdet af den ved Gaveretshandelen stiftede Ret strækker sig, som ved andre Retshandeler, til det, som ifølge Retshandelen maa antages for villet af Giveren, D. L. 5—1—2.[53]) Men da der ved Gaveretshandeler ikke gives Vederlag, kan Løftemodtageren ikke, som ved Retshandeler, hvor Vederlag gives, hente noget Fortolkningsbidrag til nærmere Fastsættelse af Retshandelens Indhold derfra, at dette maa antages at strække sig saa vidt, at det giver ham rimeligt Vederlag for hans Opofrelse. Giverens Forpligtelse strækker sig derfor ordentligvis ikke videre, end Retshandelens Ord med Sikkerhed tilsige,[54]) og der vil følgelig ordentligvis ikke i Tilfælde af Ikke-Opfyldelse eller ikke behørig Opfyldelse paahvile ham nogen Garantipligt,[55]) men kun Ansvar for

---

[53]) Note 50.

[54]) Ørsted Hdbg. V. S. 75—76, Gram Sp. D. S. 84, Aubert Sp. D. I S. 24, Schl. H. R. D. I. 178, U. f. R. 1880. 805, 1877. 746, 1882. 992. Anvendelser af denne Sætning: Ovfr. § 47. I (Løfte fra Flere i Forening); Opfyldelsesstedet maa i Tvivlstilfælde, ogsaa ved Pengeforpligtelser, antages at være Giverens Bolig eller Opholdssted, jfr. D. Entw. § 446 (strøget i D. G. B.), Mot. II S. 298; Gaveløfter fra en Person om vedvarende Underhold til en Anden kunne kun antages at gjælde for Giverens Livstid, jfr. D. G. B. § 520, D. Entw. § 447, Mot. II S. 298, ovfr. § 65. I. Derimod kan det næppe antages at være dansk Ret, at Giverens Solvens paa Opfyldelsestiden er Forudsætning for Gaveløftets Gyldighed, saa at han, naar Løftet gjøres gjældende imod ham, kan paastaa Frifindelse under Henvisning til sin Insolvens, se dog Aubert Sp. D. I S. 25, Getz l. c. S. 22—23 (for Norges Vedkommende kan Regelen muligvis forsvares ved Henvisning til den norske Konkurslov § 42) og maaske Deuntzer Sk. R. S. 341—342. Ganske vist kan ogsaa den Gavemodtagelse, der finder Sted i Henhold til Dom over Skyldneren, anfægtes efter K. L. § 26, men om saadan Anfægtelse skal finde Sted, afhænger alene af Kreditorerne. Giveren har ingen Ret til at fordre Frifindelse af Hensyn til sine Kreditorer, og der tilkommer ham ikke noget særligt *beneficium competentiæ*, jfr. Windscheid § 363 Note 34, ndfr. Note 59. Vil Giveren undgaa Tvang til Opfyldelse, maa han erklære sig fallit, jfr. U. f. R. 1877. 695 (ovfr. § 20 Note 18).

[55]) Ovfr. § 41. III i Slutn., se særligt om Ydelsens Umulighed § 44. I, om Vanhjemmelsansvar § 45. II og IV, jfr. Ørsted i A. f. R. I S. 486 ff., om Mangler ved Ydelsen § 46. I. 1 og II. 1, Aubert Sp. D. I S. 24, Vogt S. 138. Heller ikke den i § 44. IV udviklede Regel om Ansvar kan antages anvendelig

Brøde, og i denne Henseende maa der endda vistnok kræves grov Uagtsomhed[56]) som Ansvarsbetingelse. D. L. 5—3—30 indeholder Intet, der strider mod det Anførte; denne Artikel viser, sammenholdt med D. L. 5—3—29 i Slutn., højest, at der gives Tilfælde, i hvilke Gavemodtageren har et Krav mod Giveren, naar denne har disponeret over det Bortgivne, hvilket stemmer med det Anførte. Dog maa Giveren, selv om han ikke er i Brøde, tilsvare Morarenter efter L. 6. April 1855 § 3.[57]) Paa den anden Side vil netop den Omstændighed, at Retshandelen fremtræder som en Velviljesakt, kunne afgive Bidrag til dens Fortolkning.[58]) Den ovenfor angivne Regel om Gaveretshandelers mildere Fortolkning strækker sig vistnok ikke alene til det under I udviklede Gavebegreb, men maa ifølge sin Begrundelse omfatte alle Retshandeler, hvorved Byrder paatages uden Vederlag. Regelen om, at der kun hæftes for grov Uagtsomhed, har dog næppe saa vidt et Omraade.[58b])

3. Retsbeskyttelsen for den paa en Gaveretshandel støttede Ret er i Almindelighed den samme som den, der tilkommer Erhververen ifølge andre Retshandeler, jfr. D. L. 5—3—30, 5—14—46. 2°, K. L. 25. Marts 1872 § 28. Overfor Skyldneren ifølge et Gaveløfte er Fordringshaveren med den allerede under 2 angivne Undtagelse, at Giveren kun hæfter for grov Uagtsomhed, stillet som overfor andre Skyldnere.[59]) Særlige Regler om Gavers Gjenkaldelighed, f. Ex. paa Grund af Utaknemlighed fra Gavemodtagerens Side, haves ikke i dansk Ret;[60])

---

paa Giveren. Jfr. D. G. B. §§ 521—524, D. Entw. Mot. II S. 296—298, Windscheid § 366.

[56]) Ovfr. § 41. II, Gram S. 248, Larsen S. 42, Evaldsen S. 303, Aubert Sp. D. I S. 24, Vogt S. 138, jfr. dog Bemærkninger af Torp i U. f. R. 1880 S. 387, der alligevel i Resultatet synes at erkjende Sætningen. Dette er Lovgivningernes almindelige, om end ikke en overalt anerkjendt Regel, D. G. B. § 521, Mot. II S. 290. [57]) Ovfr. § 43. I. 3.

[58]) F. Ex. ved Spørgsmaalene om, hvad der udkræves til Opfyldelsen af en sat Betingelse, jfr. Windscheid § 92 Note 9, om Gaveretten kan overføres til Trediemand, ovfr. § 51 Note 36, 34. [58b]) Evaldsen S. 303, D. Entw. Mot. II. S. 573. [59]) Der tilkommer saaledes ikke Giveren noget *beneficium competentiæ* ud over K. L. 25. Marts 1872 § 160, se ogsaa D. Entw. Mot. II. S. 298, men dog D. G. B. § 519, jfr. §§ 528, 529, Windscheid § 366 Note 5.

[60]) Ørsted Hdbg. VI. S. 394, Aubert Sp. D. I S. 24, E. Møller Forud-

Gaven er kun gjenkaldelig efter de almindelige Regler om Retshandeler, navnlig Reglerne om bristende Forudsætninger,[60b]) saaledes ofte, naar en Gave er ydet med Paalæg til Modtageren om at foretage Noget *(donatio sub modo)*, og dette undlades.[60c]) Herefter maa f. Ex. ofte Gaver mellem Forlovede, navnlig de, som tilsigte Anvendelse i Ægteskabet, kunne kræves tilbage, naar Forlovelsen hæves.[61]) Ogsaa Retsbeskyttelse overfor Trediemand tilkommer ordentligvis Gavemodtageren i samme Omfang som andre Retshavere, men i Tilfælde af Giverens Konkurs er dog Gavemodtageren ifølge K. L. 25. Marts 1872 §§ 26, 27 og 35, stillet væsentligt ugunstigere.[62])

Ifølge K. L. § 35[63]) kunne Gaver, som ikke ere fuldbyrdede, ikke fordres opfyldte af Konkursboet, undtagen forsaavidt dette kan ske uden Skade for Kreditorerne. Lige med Kravet paa Gaveløftets egentlige Opfyldelse bliver i denne Henseende at stille Kravet paa Erstatning for Brud paa Gaveløftet. Efter

---

sætninger S. 67—68; jfr. om saadanne Regler Vogt S. 139, D. G. B. §§ 528—534, 519, D. Entw. Mot. II S. 302—305, Windscheid § 367 3°.

[60b]) Rigtigt i Resultatet E. Møller Forudsætninger S. 66—71, som med Føje gjør gjældende, at Udeblivelsen af enhver Forudsætning hos Giveren, der er kjendelig for Modtageren (l. c. S. 63—64) som afgjørende Bestemmelsesgrund, og som vedrører en skarpt præciseret Kjendsgjerning, der egner sig til at konstateres under Rettergang, maa afficere Gavens Gyldighed. Urigtigt er det derimod, naar samme Forf. l. c. S. 262 Note 24, hævder, at det er noget for Gaver Ejendommeligt, at Forudsætninger, som ikke følge af Sætninningen om *naturalia negotii*, kunne være relevante, se nærmere herom Jul. Lassen i T. f. Retsv. VIII S. 290 ff. Det Ejendommelige ved Gaver i den omhandlede Henseende er kun, at man her i Almindelighed fra en Forudsætnings Egenskab som afgjørende Bestemmelsesgrund kan slutte til, at den tillige er Viljesbegrænsning, medens denne Slutning ved andre Retshandeler ikke i Almindelighed lader sig drage. Jfr. Munch-Petersen l. c. S. 211—213 og 57 ff. [60c]) Ved Modtagelsen af Gaven bliver Modtageren i Almindelighed pligtig at opfylde Vilkaaret, ovfr. § 25. I. 3. Se om saadanne Gaver Windscheid § 368 Note 12—18, D. G. B. §§ 525—527, D. Entw. Mot. II S. 299—302, ovfr. Note 5b. [61]) U. f. R. 1871. 547, 1895. 821, 992, 1896. 853, jfr. 1869. 857, 1895. 217, Gram Sp. D. S. 807.

[62]) Andre særlige Regler om Gaver i Konkurstilfælde haves ikke i dansk Ret, jfr. Deuntzer Sk. R. S. 400, Nellemann l. c. S. 54 ff; D. L. 5—14—46 og K. L. § 28 give ikke nogen for Gaver ejendommelig Regel. Se om tilsvarende Regler andetsteds Aubert Sp. D. I § 5, Vogt § 44, Getz l. c., D. K. O. §§ 25, 56. [63]) Se om Fortolkningen af K. L. § 35 Deuntzer Sk. R. S. 199, 290—291, Nellemann l. c. S. 64—65. Jfr. U. f. R. 1894. 1357.

K. L. § 26[64]) kunne fuldbyrdede[65]) Gaver anfægtes af Konkursboet, naar Gaven er modtagen af Gavemodtageren i det sidste Aar før Konkursens Begyndelse og paa en Tid, da Giveren var insolvent, dersom Modtageren ved Gavens Modtagelse maa antages at have været vidende om nogen Omstændighed, der kunde lade ham formode Giverens Insolvens. Lovgiveren føjer hertil udtrykkeligt den Bemærkning, at Regelen kommer til Anvendelse uden Hensyn til Retshandelens udvortes Form, naar den i Virkeligheden indeholder en Gave. At Løfte om Gaven er afgivet og modtaget tidligere, udelukker ikke Anfægteligheden.[66]) Skjøndt K. L. § 26 kun omtaler fuldbyrdede Gaver, maa den ogsaa under tilsvarende Betingelser kunne anvendes paa ufuldbyrdede, forsaavidt der ved Siden af K. L. § 35 er Trang til saadan Anvendelse.[67]) De Gavemodtagere, hvis Ret omstødes efter K. L. § 26, uden at tillige Pligten til at yde Gaven kan anfægtes, blive eventuelt at fyldestgjøre efter K. L. § 35 lige med andre Gavekreditorer.[68]) Boets Anfægtelsesret gaar ud paa, at Gavemodtageren skal tilbagegive Gaven eller dens Værdi,[69]) men naar Retshandelen for en væsentlig Del har en anden Karakter end Gave, f. Ex. Ydelsen af et rentefrit Laan, Salg noget under Værdi, synes Modtageren, skjøndt det ligger udenfor Ordene i § 26 i Slutn., at maatte kunne afværge Anfægtelsen ved at yde et saadant Vederlag, at Retshandelens Egenskab som Gave ophæves, altsaa i de exempelvis nævnte Tilfælde ved henholdsvis at paatage sig Pligt til at svare al-

---

[64]) Se om Fortolkningen af K. L. § 26 Deuntzer Sk. R. S. 339—343, 347—348, 356, 359—363, 367—368, Nellemann l. c. S. 66—74, 86 ff.

[65]) Aubert Sp. D. I S. 12—13, Aagesen S. 315, jfr. Getz l. c. S. 52. Udstedelse af Haandskrift til Gavemodtageren er ingen Fuldbyrdelse; om Gaven er fuldbyrdet, naar Modtageren har faaet Fyldestgjørelse ved at afhænde det ham overgivne Haandskrift, afhænger af, om dette er et almindeligt til derpaa at rejse Penge bestemt Dokument, f. Ex. en Anvisning, eller kun en skriftlig Konstatering af at være pligtig at yde som Giver.

[66]) Deuntzer Sk. R. S. 341—342, Nellemann l. c. S. 66—69.

[67]) Deuntzer Sk. R. S. 343.

[68]) Jfr. H. R. T. 1894. 87 (U. f. R. 1894. 616). Dersom man antog, at Afkræftelsesreglerne kun komme Kreditorer *ex titulo oneroso* til Gode, Nellemann l. c. S. 65—66, se herimod Deuntzer Sk. R. S. 343, gjælder det i Teksten Bemærkede, selv om ogsaa Pligten til at yde Gaven er anfægtet.

[69]) Se nærmere Citater i Note 64.

mindelig Rente af Laanet og ved at supplere det for Tingen givne Vederlag indtil dens Værdi. K. L. § 27[70]) giver ingen egentlig Anfægtelighedsregel. Det bestemmes her om Gaver, at dersom Skyldneren i det sidste Aar før Konkursens Begyndelse har anvendt et efter hans Formuestilstand uforholdsmæssigt stort Beløb til Stiftelse af Livrente, Overlevelsesrente, Livsforsikring eller lignende Indtægt for sin Ægtefælle eller sine Livsarvinger eller som Gave til Andre, kan Boet — forsaavidt en Gave er ydet til Andre, dog kun under den i K. L. § 26 angivne Forudsætning — gjøre den Ret gjældende til at fordre Opløsning af Kontrakten og Opgjørelse, som Fallenten selv kunde benytte, jfr. L. 18. Juni 1870 § 10, L. 1. April 1893 N. 78 § 3, saafremt derved kan erholdes en Indtægt for Boet. Som det vil ses, hjemler K. L. § 27 ingenlunde, at den indgaaede Forsørgelsesretshandel kan anfægtes, ej heller hjemler denne Paragraf, at den i Forsørgelsesretshandelen indeholdte Gave kan anfægtes ɔ: fratages Gavemodtageren. Forholdet er kun det, at den Opløselighed, der ved Trediemandsretshandeler tilkommer Løftemodtageren — ved Forsørgelsesretshandeler den, der har tegnet Forsørgelsen — som personlig Ret,[71]) under visse Betingelser tillægges hans Konkursbo.

4. Medens der om den nærmere Fortolkning af de omtalte Regler i Konkursloven henvises til Fremstillingen i Skifteretten,[72]) maa her endnu tilføjes nogle Bemærkninger om deres Omraade. Regelen i K. L. § 26 har ved Angivelsen af Anfægtelighedsbetingelserne aabenbart kun de almindelige Tilfælde for Øje, hvor Gaveretshandelen er en Retshandel mellem Giver og Gavemodtager. I disse Tilfælde vil Giverens Erlæggelse af Gaven og Gavemodtagerens Modtagelse af den i Almindelighed falde sammen; skulde der være nogen Tidsforskjel, kommer det efter Lovordene for Anfægteligheden an paa Modtagelsen.[73]) Sker Modtagelsen ved Fuldmægtig, er Anfægtelighed betinget af,

---

[70]) Se om Fortolkningen af K. L. § 27 Deuntzer Sk. R. S. 343—348, 671—672, F. R. S. 197—200, Nellemann l. c. S. 79—82, 84—85, Evaldsen S. 89 Note, Scheel Familieret 2den Udg. S. 233—234, ndfr. Note 76, og 80—82, U. f. R. 1894. 1355, jfr. 1887. 1137, § 125 Note 48.

[71]) Ovfr. § 24 Note 16. [72]) Citater i Note 63—64, 70. [73]) Deuntzer Sk. R. S. 342.

at Fuldmægtigens Modtagelse falder indenfor et Aar før Konkursen, og den i K. L. § 26 angivne Mangel paa god Tro medfører Anfægtelighed, hvad enten den foreligger alene hos Gavemodtageren eller alene hos hans Fuldmægtig.[74]) Udenfor Paragrafens Tanke ligge derimod de Tilfælde, hvor Gaveretshandelen er en Trediemandsretshandel. Her møde vi atter to Grupper af Tilfælde. Naar (a) Trediemandsretshandelen alene foreligger saaledes, at Giveren er Løftegiver i denne, f. Ex. A lover B, der optræder som uanmodet Forretningsfører for T, en Gave til denne, opstaar vistnok ingen Tvivl. Indtræder Giverens Konkurs, forinden Gaveløftet er opfyldt, kommer ligefrem K. L. § 35 til Anvendelse. Er Gaven inden Konkursen fuldbyrdet ved Erlæggelse umiddelbart til T, er ligefrem K. L. § 26 anvendelig. Og er Gaven inden Konkursen erlagt til B, komme vi ind i den anden Gruppe af Tilfælde (b), nemlig Trediemandsretshandelen med Giveren som Løftemodtager. Hvorvidt og i bekræftende Fald hvorledes K. L. § 26 er anvendelig i saadanne Tilfælde, som f. Ex. naar A har overgivet B en Pengesum, for at denne senere skal udbetales som Gave til T, eller indgaaet med B en Forsørgelseskontrakt til Fordel for T, kan være tvivlsomt. Først erindres, at A i mange Tilfælde (*α*), hvor han, for at begunstige T, har erlagt Ydelser til B, *ikke er bunden ved den foretagne Opofrelse*, og et saadant Baand paahviler da heller ikke hans Konkursbo, men dette kan efter almindelige Retsregler gjøre gjældende, at Gaven ikke er gaaet ud af Giverens Formue. Naar saaledes A, som Gave til T, har indsat et Beløb paa T's Navn i en Sparekasse, uden at der er givet T nogen bindende Meddelelse om Gaven, kan Konkursboet uden Hensyn til, naar Indskuddet er sket, tage det tilbage.[75]) Først naar Opofrelsen er bindende for Giveren, kommer Spørgsmaalet om Anfægtelighed frem. I denne Henseende maa der vistnok sondres: *Dersom Mellemmanden ikke har anden Andel i det Foregaaede end at være Medhjælper ved Istandbringelsen af Gaven til T* (*β*), f. Ex. naar A til B, der af Interesse for T har anmodet om en Gave

---

[74]) Deuntzer Sk. R. S. 337—338, ovfr. § 24 Note 32—34. [75]) Ovfr. § 24 Note 9, 19, 17, jfr. endvidere U. f. R. 1893. 596.

til denne, har erlagt Gavens Beløb, for at dette senere skal udbetales til T, maa Ydelsen til B kunne anfægtes overfor B efter K. L. § 26, dersom Anfægtelighedsbetingelserne foreligge hos ham. Vel kan der ikke lægges afgjørende Vægt paa, at Ordene i K. L. § 26 egentlig omfatte Tilfældet, eftersom dette dog sikkert ligger udenfor Lovgivningens Tanke. Men de samme Hensyn, som kræve, at Gaver kunne anfægtes overfor Gavemodtageren, maa medføre, at de ogsaa kunne anfægtes overfor Gavemodtagerens Medhjælpere, naar disse ikke have anden Andel i det Passerede end den at være Medhjælpere ved Gavens Istandbringelse. Overfor T kan Gaven anfægtes, naar denne selv opfylder Betingelserne efter K. L. § 26, men hvorledes disse i denne Relation skulle forstaas, kan være noget tvivlsomt. Mellemmandens Modtagelse af Gaven maa regnes for en Modtagelse paa Gavemodtagerens Vegne, og altsaa kan Gaven ikke anfægtes, naar den er modtaget af Mellemmanden tidligere end et Aar før Konkursens Begyndelse, eller naar Giveren ved dennes Modtagelse var solvent. Tvivlen drejer sig da kun om, hvorvidt det er en Betingelse for Anfægteligheden, at Gavemodtageren var i ond Tro, d. v. s. vidende om nogen Omstændighed, der kunde lade ham formode Skyldnerens Insolvens, allerede da Mellemmanden modtog Gaven, eller om det er tilstrækkeligt, at han var i saadan ond Tro, da han første Gang fik Meddelelse om Gaven.[76]) For den sidste Antagelse[77]) taler, at der ikke er nogen Grund til at indrømme Gavemodtageren Uanfægtelighed, naar han aldrig har været i positiv god Tro med Hensyn til Gaven. Men den første Anskuelse maa dog vistnok fastholdes, da Mellemmandens Modtagelse er en Modtagelse paa Gavemodtagerens Vegne, og da Lovgiverens Standpunkt efter Ordene i K. L. § 26 ikke er det, at god Tro ved Modtagelsen er Betingelse for Uanfægtelighed, men at ond Tro er Betingelse for Anfægtelighed. Dersom Mellemmandens Retshandel med Giveren ikke alene er en Medhjælp ved Gavens Istandbringelse, men tillige forfølger andre Retshandels-

---

[76]) Samme Spørgsmaal opstaar ved Fortolkningen af Henvisningen i K. L. § 27 til § 26, jfr. Nellemann l. c. S. 82, Deuntzer Sk. R. S. 344.

[77]) Saaledes Torp i T. f. Rvdsk. III S. 53.

formaal (γ), f. Ex. naar A til B udlaaner en Sum, mod at denne skal tilbagebetale til T, eller med en Privatmand eller en Forsørgelsesanstalt indgaar en Forsørgelseskontrakt til Fordel for T, kan Retshandelen ikke anfægtes overfor Mellemmanden efter K. L. § 26 eller dennes Analogi,[78]) og de uopfyldte Pligter overfor Mellemmanden falde ikke ind under K. L. § 35. Den i saadanne i og for sig lovlige Retshandeler indeholdte Medhjælp til Gavers Istandbringelse kan ikke rammes af nogen Analogi fra Reglerne om Gaver. Men overfor Gavemodtageren maa Gaven kunne anfægtes; Gaven ɔ: den Ret, som Gavemodtageren ved Giverens Retshandel med og Opofrelse til Mellemmanden har vundet overfor denne, maa kunne fratages ham af Boet til Dækning af Gaveopofrelsen.[79]) Har Gavemodtageren været med ved Retshandelens Indgaaelse med Mellemmanden, falder Tilfældet ligefrem ind under Ordene i K. L. § 26, og at Giveren ikke har taget ham med, kan ikke udelukke Anfægteligheden. At Anfægtelighed skulde være udelukket, synes alene at kunne støttes paa den Opfattelse, at K. L. § 27 udtømmende gjør op med den Gruppe af Tilfælde, som den omfatter, og i disse udelukker al anden Beføjelse for Boet end den at udøve Fallentens Opløsningsret.[80]) Denne Opfattelse, der forøvrigt ingenlunde vilde ramme hele den her omtalte Gruppe af Retshandeler, kan imidlertid ikke erkjendes for rigtig;[81]) det kan højst indrømmes, at Lovkoncipisterne ved Affattelsen af K. L. § 27 muligvis ere gaaede ud fra, at K. L. § 26 ikke kunde omfatte de af § 27 omtalte Tilfælde. Men intet Ord i denne Paragraf antyder, at den vil udelukke Anvendelsen af K. L. § 26, og Regelen i K. L. § 27 vilde være aldeles utilstrækkelig for Kreditorerne; de vilde, hvis de kun havde denne Paragraf at holde sig til, ofte staa aldeles hjælpeløse, f. Ex. naar Fallenten før Konkursen havde opgivet sin Opløsningsret til Fordel for Gavemodtageren.[82]) Tvivlen drejer sig da kun om, hvorledes Anfægtelighedsbetingelserne i K. L. § 26 nærmere skulle forstaas i disse Tilfælde.

---

[78]) Deuntzer Sk. R. S. 348. [79]) Deuntzer Sk. R. S. 348, 366, jfr. F. R. S. 196, Torp T. f. Rvdsk. III S. 53. [80]) Saaledes Aagesen Singulærsukcession S. 152—153, jfr. Forslag til L. om Konkurs m. m. S. 63. [81]) Deuntzer Sk. R. S. 347, 378. [82]) Deuntzer Sk. R. S. 347, men dog Aagesen Singulærsukcession S. 147.

Da Retshandelen med Mellemmanden hverken falder ind under K. L. § 35 eller kan anfægtes efter K. L. § 26, maa dens Indgaaelse, selv om ingen Udbetaling har fundet Sted, regnes for lige med en Modtagelse af Gaven paa Gavemodtagerens Vegne. Anfægtelighedsbetingelserne blive da, at Retshandelen er indgaaet[82b]) af Fallenten som insolvent indenfor det sidste Aar før Konkursens Begyndelse, og at Gavemodtageren ved Retshandelens Indgaaelse havde en saadan Viden, som § 26 fordrer, hvorimod det, efter det ovfr. S. 20 Bemærkede neppe kan komme Gavemodtageren til Skade, at han er i ond Tro i det Øjeblik, da han faar Meddelelse om Retshandelen, naar han ved dens Indgaaelse ikke var i ond Tro. Anfægtelsen i de her omtalte Tilfælde bestaar, som bemærket, deri, at den af Gavemodtageren overfor Mellemmanden erhvervede Ret fratages ham af Konkursboet til Dækning af Gaveopofrelsen. I visse Tilfælde vil imidlertid saadan Fratagelse være udelukket, nemlig naar Mellemmanden ikke er pligtig at finde sig i, at Andre indtræde i Retten overfor ham, f. Ex. naar A ved Betaling til B har betinget Ret for T til Ophold og Underhold i B's Hus. Til saadenne Tilfælde er man[83]) tilbøjelig til at henføre Forsikringer i Statsanstalten for Livsforsikring paa Grund af Bestemmelserne i L. 18. Juni 1870 §§ 16 og 6, smh. m. K. L. § 1. Det maa dog vistnok antages, at Bestemmelsen i L. 1870 § 16 om, at de i Anstalten forsikrede Summer ikke kunne underkastes Arrest, Beslag eller Exekution af nogen Art, og Bestemmelsen om Forsørgelsesrettigheders Uoverførlighed i Lov 1870 § 6 kun udelukke Erhververens Kreditorer fra at søge Fyldestgjørelse i den for ham lovligt tegnede Forsikring, men ikke udelukke dem, hvis Ret er krænket ved Forsikringens Tegnelse, fra at anfægte denne.[84]) Ganske vist kan det ikke nægtes, at K. L. 25. Marts 1872 § 27 synes at forudsætte, at det ret jævnligt i de Tilfælde, som man i Almindelighed har for Øje, naar der tales om Livrenter o. desl., vil forekomme, at K. L. §§ 26 og 28 ikke afgive tilstrækkeligt Værn for Kreditorerne, og denne Forudsætning slaar

---

[82b]) Jfr. U. f. R. 1894. 1355. [83]) Nellemann l. c. S. 80—81, Hagen Til Ret og Lovgivning S. 18—19, Deuntzer Sk. R. S. 345. [84]) Jfr. § 125 Note 47—50, navnlig det ved sidstnævnte Note anførte Exempel.

ikke til, medmindre man antager, at Bestemmelser som L. 18. Juni 1870 §§ 16 og 6 ere til Hinder for Paragrafernes Anvendelse. Men Forudsætningen er ikke af den Art, som er bindende. Selve Bestemmelsen i K. L. § 27 kan anvendes, uden at Forudsætningens Rigtighed erkjendes, og bliver ikke uden Betydning, selv om Forudsætningens Rigtighed forkastes. K. L. § 27 giver nemlig Kreditorerne Beføjelse til at opløse Retshandelen og kræve Opgjørelse uden først at have anfægtet den efter §§ 26 og 28.

Bortset fra den omtalte Tvivl, om K. L. § 26 kommer til Anvendelse paa visse ved Trediemandsretshandel effektuerede Gaver, maa det sikkert antages, at Reglerne i K. L. §§ 26, 27 og 35 netop maa anvendes paa alt det, der efter den under I givne Begrebsbestemmelse er en Gave, og ikke paa andet; at Konkursloven skulde henholde sig til den almindelige Sprogbrugs ubestemte Gavebegreb, der ikke er uddannet med retlige Hensyn for Øje, kan ikke antages. Blot bliver at bemærke, at Gaveløftet om Arbejdsydelser forsaavidt ikke vedkommer Konkursboet, som Fallentens Arbejdskraft, og altsaa Løftets umiddelbare Opfyldelse, er Konkursboet uvedkommende, se K. L. § 5. Men forsaavidt Talen bliver om Erstatning for Ikke-Opfyldelse af saadanne Gaveløfter, komme Konkurslovens Gaveregler til Anvendelse. K. L. § 35 gjælder ogsaa i de i Sk. L. 30. Novbr. 1874 Kap. 3 omhandlede Boer, se L.'s § 44. 2°, hvorimod K. L. §§ 26 og 27 kun gjælde i de Boer, der behandles efter K. L. 25. Marts 1872.

5. Naar Forældre i levende Live give deres Børn hele deres Formue og saaledes antecipere Arvedelingen, skulle Børnene efter Forældrenes Død svare til deres Gjæld eller under Ed indføre i Dødsboet, hvad de have modtaget, D. L. 5—4—8.

6. Efter D. L. 5—4—3 og 4 kunne Livsarvinger omstøde visse Gaver mellem Ægtefæller,[84b]), se nærmere i Familieretten;[85]) andre Regler om Adgang for Arvinger til at omstøde Livsgaver haves ikke i dansk Ret.[86]) Reglerne om

---

84b) Se om Gaver mellem Ægtefæller i andre Retsforfatninger Aubert Sp. D. I S. 3, Windscheid § 509, D. Entw. Mot. IV S. 113 ff. 85) Deuntzer F. R. S. 166—167, jfr. 193—195. 86) Jfr. Aubert Sp. D. I S. 37. Se

Fæstensgave og Morgengave i D. L. 5—4—1 og 2, 5—2—25 og 26, Fdn. 21. Maj 1845 § 16 omhandles ligeledes i Familieretten.[87]) Bestemmelserne om Brudegaver og Faddergaver i Fdn. 13. Marts 1683 II. §§ 14 og 15, III. § 25, jfr. Fdn. 4. Jan. 1672, ses ikke i senere Tider at være bragte i Anvendelse.

7. Der kunde maaske være Grund til at udelukke Gavemodtageren af et negotiabelt Dokument fra at kunne paaberaabe sig den Exstinktion af Indsigelser, der iøvrigt tilkommer godtroende Erhververe af saadanne ifølge Overdragelse i levende Live, og til overhovedet at nægte Gavemodtageren den exstinktive Godtroenhedserhvervelse og den Ansvarsfrihed for Forbrug i god Tro, som i Almindelighed tilkommer godtroende Erhververe ifølge Overdragelse i levende Live.[88]) Men det kan ikke antages, at dansk Ret i disse Henseender stiller Gavemodtageren ugunstigere end andre Erhververe.[89])

8. Den Anskuelse, at en Overdrager kun ved Gaver, men — bortset fra Forsørgelsesretshandeler — ikke ved Overdragelse imod Vederlag gyldigt kan bestemme, at det Overdragne skal være unddraget Erhververens Kreditorers Retsforfølgning,[90]) kan ikke erkjendes for rigtig. Den Baandlæggelse, der er bindende for Erhververen selv, er ogsaa bindende for hans Kreditorer, selv om Erhvervelsen har fundet Sted mod fuldkomment Ækvivalent.[91])

---

om Regler andetsteds Windscheid § 586, D. G. B. § 2325, Mot. V S. 449 ff. [87]) Deuntzer F. R. S. 186—189, 27.

[88]) Evaldsen S. 218—219, Bähr Gegenentwurf § 871 og hos Ihering XIV S. 421, jfr. Windscheid § 78 Note 6, Wille und Willenserklärung S. 22. Ebbecke Berechtigung und aüssere Befugniss S. 15—16. [89]) § 55 ved Note 7, § 145 Note 53, jfr. ovfr. Note 50, 53, Aagesen S. 730 ff., U. f. R. 1885. 927, jfr. D. G. B. § 932, D. Entw. § 877.

[90]) Aagesen Singulærsukcession S. 147—153.

[91]) § 76 Note 11, § 125 Note 32 ff., Deuntzer Sk. R. S. 157—164, Nellemann Exekution S. 117—126.

ANDET KAPITEL.

§ 78.

Kjøb og Salg[1]*: Begreb, Stiftelse.*

I. Ved Kjøb og Salg forstaas det ved Løfter eller lignende Kjendsgjerninger (§ 25) skabte gjensidige Obligationsforhold, som gaar ud paa, at den ene Part (Sælgeren) skal yde et Formuegode[2]) til den anden (Kjøberen), der som Vederlag skal erlægge Penge eller dermed ligestillede Gjenstande, dog at Begrebet er uanvendeligt, saavidt Brugskontraktens og Værkslejekontraktens Begreb rækker, se om disse Kontrakters Afgrænsning overfor Kjøb og Salg ndfr. § 87. I og § 141. I. Kontrakten betegnes snart som Kjøb og Salg, snart alene som Salg.[3]) Herom mærkes nærmere, hvad der kan være af Vigtighed ved enkelte Lovbuds Fortolkning, at Betegnelserne „kjøbe“ og „sælge“ i Lovsproget,[4]) der vel undertiden betyde Salget, som kun giver Kjøberen en Fordringsret (Kontrakten), f. Ex. D. L. 5—3—33, ogsaa kunne betyde den („tinglige“) Retshandel, hvorved et Formuegode overdrages[5]) mod Pengevederlag, se saaledes D. L. 5—3—10, 5—8—12, og i Almindelighed ere Fællesudtryk for Kontraktens og

---

[1]) Hagerup Om Kjøb og Salg, Ørsted Hdbg. V S. 177—217, Larsen S. 130—152, Gram Sp. D. S. 12—67, Evaldsen Sp. D. S. 3—63, Vogt S. 107—125, Hindenburg Om Kjøb og Salg, Tybjerg hos Hage S. 219—236, jfr. Schrevelius II §§ 282—290, Chydenius Bidrag till läran om leveransaftalet enligt finsk rätt (citeret som Chydenius) og Forsök till kort framställning af läran om köp enligt finsk rätt (Finsk jurid. fören.s tidsskrift 1892—1893). D. G. B. §§ 433—514, D. Entw. Mot. II S. 316 ff., Benjamin Treatise on the law of sale of personal property, 3th. ed. — Nya lagberedningens förslag till lag om köp og byte (Stockholm 1895) vilde afgive et fortrinligt Grundlag for nordisk Fælleslovgivning.

[2]) Ogsaa Penge kunne „sælges“, idet de behandles som Vare og ikke som Værdimaaler, Windscheid § 385 Note 3, Aubert Sp. D. I S. 129.

[3]) Tysk *Kauf*, fransk *vente*, engelsk *sale (bargain and sale)*.

[4]) Aubert Sp. D. I S. 38 Note 2. [5]) Denne Retshandel indeholder forøvrigt i Almindelighed en Kontrakt, se f. Ex. § 45. I.

Overdragelsesretshandelens Afslutning. D. L. 5—1—2, L. om Kjøbhvns. Sø- og Handelsret 19. Febr. 1861 § 13. 2, Stp. L. s. D. §§ [illegible] ff. m. m. Om Begrebets enkelte Momenter mærkes:

Det Formuegode, som Sælgeren skal yde, er hyppigst Ejendomsret over legemlige Ting, men kan ogsaa være andre Formuegoder, saasom en begrænset tinglig Ret, f. Ex. en Brugsret, en Fordringsret, en Forfatterret eller anden Eneret, en Forretning, eller en Sum af forskjellige Rettigheder, saasom et helt Bo. D. L. 5—2—9[illegible]. Medens Kontrakter om Arbejdsydelser (jfr. om Arbejdsresultat ndfr. § 141.) falde udenfor Begrebsbestemmelsen, kan der derimod være Tale om Salg af Retten til en Arbejdsydelse. Ikke blot allerede tilværende, men ogsaa fremtidige Rettigheder kunne være Gjenstand for Salg og det enten saaledes, at Kjøbesummen kun skal betales, forsaavidt det Solgte kommer til Existens (*emtio rei speratæ*), eller saaledes, at den skal betales under alle Omstændigheder (*emtio spei s. aleæ*).[5b] Salgsgjenstanden kan være generisk,[6] individuelt eller alternativt bestemt.

Kjøberens Pligt gaar, som bemærket, ud paa at yde Penge, danske eller fremmede[7], eller dermed ligestillede Gjenstande; dog udelukker det ikke Kjøbekontraktens Begreb, at der ved Siden af en Pengeydelse som Hovedpræstation skal erlægges andre Ydelser som Bipræstation. Naar derimod andre

---

5b) Hagerup S. 5, Windscheid § 385 Note 8b og 8c, D. Entw. Mot. II S. 320, D. i J. U. VIII. 791. Se om Salg af Lotteriseddel ndfr. § 128.

6) At denne Retshandel „Leveringskontrakten“, „Leveransaftalet“, i dansk Lovsprog er indbefattet under Kjøb og Salg, kan ikke være tvivlsomt, L. om Kbhvns Sø- og Handelsret 19. Febr. 1861 § 13. 2, jfr. herom Hagerup S. 6—7, Windscheid § 386 Note 5, Chydenius l. c. I § 3. Dernburg Pandekten II § 94 Note 18. Der gjælder i dansk Ret ikke, naar Kjøbets Gjenstand er generisk bestemt, andre Retsregler, end naar den er individuelt bestemt, udover hvad der følger af Gjenstandens forskjellige Bestemthed; Fællesreglerne ere overvejende. Der er derfor for dansk Rets Vedkommende ingen Grund til at udsondre Leveringskontrakten fra Salg som en særlig Kontrakt, se ogsaa Montgomery i Finsk juridisk Forenings Tidsskrift 1891 S. 181—182, men derimod Chydenius l. c., Hammarskjöld i T. f. Rvdsk. VI S. 105.

7) § 42 Note 54—56.

Ydelser end Penge og dermed ligestillede Gjenstande skulle ydes som Hovedpræstation, kaldes Kontrakten i Almindelighed Bytte eller Mageskifte. Sprogbrugen er imidlertid ingenlunde fast ved Afgrænsningen mellem Salg og Bytte, men en saadan fast Afgrænsning, navnlig en nærmere Afgjørelse af, hvilke Gjenstande der kunne siges at være ligestillede med Penge, jfr. Stp. L. 19. Febr. 1861 § 33 om „Salg" af fast Ejendom mod „Naturalydelser", er ogsaa forsaavidt uden retlig Betydning, som begge Kontrakter i Almindelighed ere undergivne de samme Retsregler, se nærmere ndfr. § 86. Kjøb og Salg er et gjensidigt Kontraktsforhold ɔ: Ydelserne staa overfor hinanden som Vederlagsydelse. Men det vilde være urigtigt at paastaa, at Begrebet kun er anvendeligt, naar den ene Ydelse tilsiges imod Erholdelsen af den anden. Afhændelsen af en Ting mod Vederlag taber f. Ex. ikke Karakteren af Kjøb og Salg derved, at det aftales, at Kjøberen skal betale Kjøbesummen, selv om han paa Grund af Tingens tilfældige Undergang efter Kontraktens Indgaaelse ikke maatte erholde den. At Salgsgjenstanden og Vederlaget skulle være af lige Værdi, kræves ikke af Kjøbekontraktens Begreb; fordi der i denne Henseende foreligger et Misforhold, er det ikke givet, at Retshandelen er en (delvis) Gave,[8]) jfr. K. L. 25. Marts 1872 § 26 og nærmere ovfr. § 77. I.[9])

Angaaende Kjøb og Salg findes de positive Bestemmelser hovedsagelig i D. L. 5—3. De fleste af disse Bestemmelser give dog om Kjøb og Salg kun Regler, der ere fælles for Kontrakter i Almindelighed og som saadanne omhandlede i den almindelige Del, saa at de her kunne forbigaas. Navnlig gjælder dette ogsaa om D. L. 5—3—10, se § 18. IV.

II. Angaaende Kjøbekontraktens Stiftelse kan i det hele henvises til de i den almindelige Del udviklede Regler om Løfter

---

[8]) H. R. T. 1859. 341; Stp. L. 19. Febr. 1861 § 21. g taler naturligvis ikke herimod, Gram Sp. D. S. 14—15.

[9]) De øvrige Undersøgelser, som sædvanligt anstilles i Forbindelse med Fastsættelsen af Kjøbekontraktens Begreb om dens Gjenstand, f. Ex. om Salg af Andres Ting og af *res extra commercium* eller om Kjøbesummens Bestemmelse, høre hjemme i Læren om Kontraktens Stiftelse eller Virkning, se herom under II og i § 80.

i Almindelighed,[10]) ved hvilke Kjøbekontrakten endog ofte særligt er fremdraget som Exempel. Ifølge disse Regler vil der til Kontraktens gyldige Indgaaelse i Almindelighed kræves Fuldmyndighed baade hos Sælger og Kjøber, § 14. II og III, § 18. III. 1, IV. Former ere i Almindelighed ikke foreskrevne[11]) for Kjøbekontraktens Indgaaelse, se dog som Undtagelser D. L. 5—2—80,[12]) Fdn. 21. Marts 1705 § 18. Thinglæsning er ingen Form[13]) for Kjøbekontrakten, men kan, forsaavidt Kontrakten angaar en fast Ejendom, skaffe denne en udvidet Retsbeskyttelse, § 75. III. 1. b.[14]) Med Formregler for Kontrakten maa ej heller forveksles de i Hensynet til Tredjemands Ret grundede Regler om, at en Person ved Salget af en Ting skal følge en vis Fremgangsmaade, saasom Reglerne om Lovbydelse i D. L. 5—3—1 og om nødvendig Auktion, f. Ex. L. 10. April 1895 Nr. 103 § 11, og Tvangsauktion.[15]) Naar en Kontrakt er afsluttet gjennem offentlig Auktion, er den ikke ugyldig, fordi Auktionen i Strid med Lovgivningens Forskrift om, at offentlige Auktioner kun maa afholdes af Rettens Betjent, er afholdt af en Privatmand; Tilsidesættelsen af denne Forskrift bevirker kun, at de for offentlig Auktion fastsatte Sportler alligevel maa betales.[16]) At Sælgeren mangler Kompetence til Salget, kan blive en Hindring for Kontraktens Opfyldelse *in natura*, men medfører i og for sig ikke Kontraktens Ugyldighed.[17]) Efter det i den almindelige Del Udviklede[18]) stiller Sagen sig

[10]) Se særligt om Kontrakters Afslutning imellem indbyrdes fraværende Personer og overhovedet om Tilbud og Akcept §§ 9—10 og om Ugyldighedsgrunde §§ 13—21 samt om stiltiende Indgaaelse § 25. [11]) Anderledes i svensk Ret med Hensyn til Kontrakter om fast Ejendom. Vogt S. 114. Ask Om Formaliteter ved Kontrakt. [12]) Deuntzer Den danske Arveret S. 164—165.

[13]) Fdn. 9. Juni 1812 er ophævet ved Fdn. 23. Maj 1827.

[14]) § 81 Note 13.

[15]) Nellemann Auktion S. 6—7. Naar saadanne Regler ere tilsidesatte, vil Salget muligvis ikke være forbindende for den paagjældende Tredjemand, og muligvis vil den indgaaede Kontrakt heller ikke binde Sælgeren, se ndfr. om Kompetencemangel hos Sælgeren, men det er ingenlunde givet, at den er ugyldig, saaledes som naar en Formforskrift for Salget er tilsidesat.

[16]) Nellemann Auktion S. 12, Aubert Sp. D. I S. 51. [17]) Se om den tildels afvigende Regel i code civil art. 1599, Mourlon III S. 514 ff., D. Entw. Mot. II S. 181. [18]) § 22, § 20. III. 1 og 2, § 18. I, § 44. II. 1 og VI.

paa følgende Maade: Sælgeren, der har solgt Tingen som sin egen, vil være bunden ved Kontrakten, medmindre det var kjendeligt for Kjøberen, at Retshandelen stred mod Tredjemands Ret, eller at Sælgeren kun solgte under den Forudsætning, at Tingen var hans, uden at Salget har bibragt Kjøberen den beføjede Forestilling, at dette var Tilfældet. Har Sælgeren solgt med Tilkjendegivelse af, at Tingen var Tredjemands,[19]) vil Kontrakten være forbindende for ham, medmindre det var kjendeligt for Kjøberen, at Salget var retsstridigt, jfr. særligt om det Tilfælde, at Sælgeren er optraadt som bemyndiget til at sælge paa en Andens Vegne § 23. III. 4. Kjøberen vil, ifølge Reglerne om urigtige Forudsætninger, ofte kunne hæve Kontrakten paa Grund af Sælgerens Kompetencemangel. Ej heller den Omstændighed, at den solgte Ting ikke existerer eller er unddraget fra Omsætning i Almindelighed, medfører i og for sig, at Kontrakten er ugyldig, § 44. II. De Lovbud, der specielt forbyde Kjøb og Salg af visse Gjenstande eller fra visse Personers Side, se f. Ex. D. L. 5—2—81, Fdn. 21. Maj 1845 § 14,[20]) Fdn. 9. Febr. 1831 (Salg af visse Produkter fra Præstegaarde og Skolelodder), L. om militære Underklassers Formuesraadighed 21. Marts 1874, Pl. 24. Decbr. 1823 § 1 (Falholdelse af skjulte Vaaben), Fiskerilov 5. April 1888 §§ 56 og 57, Pl. 19. Marts 1819 §§ 1 og 2 (Forbud mod Auktionsforvalterens Kjøb og Salg ved egne Auktioner) ere af meget uensartet Beskaffenhed, og naar Forbudsbestemmelsen ikke nærmere udtaler sig herom, kan det undertiden være vanskeligt at afgjøre, om og hvorvidt den paavirker Kontraktens Gyldighed, se § 20. III. 2 og § 22. Oftest ville slige Forbudsbestemmelser være Udtrykket for, at visse Gjenstande skulle blive, hvor de ere, eller overhovedet ikke maa forefindes i Samfundet, og Reglerne maa da antages at være følgende:[21]) Det forbudte Salgs Opfyldelse kan ikke

[19]) Herunder falder naturligvis ikke det Tilfælde, at en Person kun har lovet at søge at bevæge Trediemand til at sælge. [20]) Deuntzer Arveret S. 155—156.

[21]) Herhen høre Pl. 11 Maj 1819, Fdn. 9. Febr. 1831, L. 21. Marts 1874 § 1, se ovfr. § 22, Anord. 28. Jan. 1809 § 8, L. 9. April 1851 § 46, 20. Novbr. 1876 § 20, se ovfr. § 51. II. 1, L. om Eftertryk m. m. 29. Decbr. 1857 § 20,

fremtvinges ved Rettens Hjælp, men Sælgeren maa tilsvare Kjøberen Opfyldelsesinteressen, naar denne er i god Tro,[22]) hvorved dog fremhæves, at en Uvidenhed om Ulovligheden, der beror paa, at Kjøberen ikke kjendte de almindelige eller de hans særlige Stilling vedrørende Retsregler, ikke er god Tro,[23]) og følgeligt vil der i mange af Tilfældene vanskeligt kunne forekomme god Tro. Kjøberen kan i Almindelighed gjøre gjældende, at han ikke er bunden ved Kontrakten, jfr. § 44. VI, medmindre han uangribeligt har erholdt den ham lovede Ydelse. En anden Række Forbudsbestemmelser gaar ud paa, at Embedsmænd eller andre
2. Personer i visse Situationer ikke maa optræde som Kjøbere eller Sælgere, fordi det befrygtes, at de kunne misbruge deres Stilling til at indgaa Kontrakter, der ere særligt gunstige for dem, eller paa at visse Gjenstande ikke maa sælges, fordi Kjøberen er udsat for Forfordeling ved Kjøbet. I saadanne Tilfælde,[24]) f. Ex. Pl. 19. Marts 1819 §§ 1 og 2, kan den indgaaede Kontrakt ikke paaberaabes af den Part, hvem Indgaaelsen var forbudt, men den kan fastholdes af Modparten.[25]) I de Tilfælde, som ikke falde ind under nogen af disse
3. Grupper, maa Forbudet vist ofte antages at være uden civilretlig Betydning, saa at dets Overtrædelse kun rammes med Straf,[26]) se om Salg i Strid med den almindelige Næringslovgivning, § 20. III. 2.

Pl. 24. Decbr. 1823 § 1, L. 14. Febr. 1874 § 1, 5. April 1888 §§ 56 og 57, 8. Maj 1894 Nr. 79 §§ 18 og 21. [22]) Anderledes D. G. B. § 134, D. Entw. § 105, jfr. § 107, Mot. II S. 210—212, III S. 177, naar Forbudet er givet i det Offentliges (Alles) Interesse. [23]) D. i J. U. 1873. 797, J. T. VIII. 2. 122.

[24]) Jfr. code civil art. 1596, Windscheid § 388 Note 14 og 15, D. G. B. §§ 456—458 (Entw. §§ 468, 469). [25]) Herhen høre Pl. 19. Marts 1819 §§ 1 og 2, D. L. 5—2—82, 3—17—23, Fdn. 4. Marts 1690 § 3, se om Forbudsbestemmelserne i L. om Klasselotteriets Ordning 6. Marts 1869 og L. 10. April 1895 Nr. 98 § 1 ndfr. § 128. II. 4, se derimod om Fdn. 18. April 1781 § 45. 1° Note 26. Jfr. § 20 Note 11.

[26]) Herhen høre Fdn. 18. April 1781 §§ 43 og 45, Fdn. 3. Aug. 1787 og vistnok Fdn. 1. April 1796, Pl. 19. April 1843 samt Helligdagslovgivningen, L. 7. April 1876 §§ 1 og 2, 1. April 1891 §§ 1 og 2, se dog som Undtagelser Fdn. 13. Febr. 1775 § 5, 2. Aug. 1786 § 17; om Forbudsbestemmelserne i

At det Solgte og Vederlaget ikke svare til hinanden i Værdi, gjør naturligvis ikke Salget ugyldigt.[37]) I Lov 27. April 1894 Note 70 § 1, jfr. § 3, hjemles der Ret for Kjøberen til, udenfor de almindelige Regler, at hæve Kontrakten paa Grund af visse urigtige Varebetegnelser. Lovforslag, sigtende til at sætte særlige Grænser for Kontraktsfriheden ved Salg paa Afbetaling, har været forelagt, men er endnu ikke gjennemført.

(Om Stempelpligten, naar Kjøb og Salg indgaas skriftligt, findes Reglerne i Stp. 19. Febr. 1861 §§ 31—36, jfr. § 96.)

§ 79.

Rettighedernes Indhold: Kjøberens Ret.

I. Kjøberens Ret omtales her kun som Fordringsret. At ogsaa Salget af en individuelt bestemt Ting ofte indtil videre kun giver Kjøberen en Fordringsret (virker som Kontrakt), er almenanerkjendt.[1]) Meget omtvistet er det derimod, under hvilke nærmere Omstændigheder da Salgsaftalen virker som Overdragelse ɔ: giver Kjøberen Retsbeskyttelse for det solgte Gode overfor Sælgerens Konkursbo osv., ubetinget eller paa

---

L. om Klasselotteriets Ordning 6. Marts 1869 og L. 30. Marts 1895 Nr. 73 se § 128. II. 4. Jfr. om Æmnet (tildels afvigende) Benjamin S. 521 ff., Pollock S. 255—256, Wharton §§ 364, 365, D. Entw. Mot. II S. 210.

[37]) § 20 ved Note 15 *(læsio enormis)* og 16, Gram Sp. D. S. 21, Hagerup S. 10, Vogt S. 112, se som Undtagelser Pl. 2. Septbr. 1809 § 3 og Bekjg. 1. Septbr. 1855 om det kongelige Theaters Billetter.

[1]) Forskjellen i retlig Henseende mellem Kontrakten, der kun skaber Pligt til at yde en individuelt bestemt Ting, og den Retshandel, der overfører Retten over Tingen *(obligatorischer — dinglicher Vertrag; executory contract — actual sale, executed contract)*, er almindeligt anerkjendt i Retsforfatningerne, Hagerup S. 166, Tradition S. 42, D. G. B. §§ 433, 929, Benjamin S. 260, se dog om code civil art. 1583 og 1138 Mourlon III S. 215 ff., II S. 608 ff., Hagerup Tradition S. 42—47 og 56—57 og om svensk Ret Nordling Om lösöreköp S. 61 ff., Chydenius Leveransaftalet S. 1 ff. og Läran om köp S. 341, sammenholdt med Bemærkninger af Hammarskjöld i T. f. Rvdsk. VI S. 106 ff. om, at svensk-finsk Ret ogsaa vedkjender sig Forskjellen. At den romerske Ret skulde have opfattet Salgskontrakten som en Overdragelse (der dog paa Grund af Regelen om Nødvendighed af Tradition ikke gjorde Kjøberen til Ejer), Windscheid § 389 Note 2, § 390 Note 3, kan ikke antages, Dernburg Pandekten II § 94 Note 6, Bechmann I S. 607 ff.

Betingelse af Kjøbesummens Betaling. Men denne Spørgsmaals Afgjørelse hører hjemme i Tingsretten[2]. Her skal blot bemærkes, at de af Parterne valgte Retsterminologier naturligvis ikke kunne være afgjørende i denne Retning, og at navnlig den Omstændighed, at Retshandelen betegner sig selv som Kontrakt, ikke udelukker, at den kan have Overdragelsesvirkning.[3]

2. Sælgerens Hovedpligt kan kortelig siges at bestaa i, at han skal yde (levere) Salgsgjenstanden i kontraktmæssig Stand til behørig Tid paa behørigt Sted. Kjøberens Ret omfatter først og fremmest selve det solgte Gode[4]. Naar det Solgte i Kontrakten er betegnet som en Ret, skal naturligvis denne Ret ydes Kjøberen, men hos os har der heller ikke været nogen Tvivl om, at det, naar det Solgte er betegnet som en Ting, er — bortset fra særlige modstaaende Vedtagelser — denne og Ejendomsretten over den, ikke blot den faktisk uforstyrrede Besiddelse af den, der skyldes Kjøberen.[5] Dersom Sælgeren ikke erlægger eller ikke erlægger behørigt, indtræder Erstatningspligt og Garantipligt efter de almindelige Regler.) Kun haves der i D. L. 5—3—31 en særlig Regel om Opfyldelsesinteressens Beregning i Tilfælde af Dobbeltsalg. Denne Regel kan kortelig siges at gaa ud paa, at den af de godtroende Kjøbere, som paa Grund af Sælgerens Dobbeltsalg ikke erholder den omkontraherede faste Ejendom

---

[2] Se herom særligt Diskussionen fra den sidste Tid mellem Torp S. 2[illegible]4, 314 ff., [illegible], 3[illegible]—3[illegible], [illegible], 342—345 samt i T. f. Rvid. VII S. 1 ff., C. Ussing T. f. Rvid. II S. [illegible] ff. og VI S. 338 ff., E. Møller Forudsætninger S. [illegible]—1[illegible]4, 153—15[illegible] og navnlig T. f. Rvid. IX S. 9[illegible] ff., 129 ff., jfr. Benjamin S. [illegible] ff., Munch-Petersen Løftet og dets Causa S. 4[illegible]—4[illegible]. Det maa sikkert gives Ussing og Møller Medhold i, at Parternes Vilje ikke kan være det ene afgjørende, men disse Forff.s Afgjørelser ere iøvrigt neppe fyldestgjørende, og de Argumenter, som Møller henter fra K. L. 25. Marts 1872 § [illegible], ere vistnok meget skrøbelige, se iøvrigt Aubert Sp. D. I S. [illegible]3 ff., Jul. Lassen i T. f. Rvid. II S. [illegible], nedfr. § 81 Note 13.

[3] Torp S. [illegible], jfr. ovfr. S. [illegible]—[illegible], Evaldsen Sp. D. S. 8—9 og f. Ex. L. 14. Maj 1871 § 4 d „Kjøbekontrakter eller andre Overdragelsesdocumenter", nedfr. § 81 Note 1[illegible]. [4] Sælgeren er ikke berettiget til istedetfor den solgte, nærmere bestemte Ting at levere en anden ligesaa god, D. i U. f. R. 1883. 4[illegible], ovfr. § 4[illegible] Note 4[illegible], jfr. om D. L. 5—3—31 Note [illegible]. [5] Ovfr. § 45 Note 4, [illegible] Hagerup S. [illegible].

af Sælgeren, uden Bevis for lidt Tab, som Opfyldelsesinteresse (altsaa med Fradrag af, hvad han efter Kontrakten skal erlægge) kan kræve en Pengesum saa stor som Kjøbesummen med Tillæg af Værdien af det Nettoudbytte, han i et Aar kunde have haft af Ejendommen (og sædvanlige Morarenter af den samlede Sum), medmindre Sælgeren inden 6 Uger tilbyder ham anden fast Ejendom, som han (Kjøberen) finder ligesaa god som den kjøbte.[6] Regelen maa antages at være given udelukkende til Kjøberens Gunst og betager ham hverken Retten til at kræve en større Opfyldelsesinteresse, naar han kan oplyse større Tab,[7] f. Ex. naar Ejendommen var mere værd end Kjøbesummen, eller til at hæve Kontrakten og kræve den negative Kontraktsinteresse, jfr. Pl. 2. Oktbr. 1754 § 4. Paa Dobbeltsalg af Løsøre kan Regelen ikke anvendes analogisk.[8] — Naar det siges, at Sælgeren skal yde eller levere det Solgte, bør det herved

---

[6]) Ørsted Hdbg. V S. 193—194, Larsen S. 149—150, Gram Sp. D. S. 54—55, Evaldsen Sp. D. S. 38—40, Aubert Sp. D. I S. 66. Angaaende de forskjellige Tvivl, som Artikelen i den heromhandlede Henseende giver Anledning til, bemærkes: At Regelen kun skulde være anvendelig, naar Dobbeltsalget er svigagtigt, give Ordene ingen Føje til at antage, og da Pligt til at yde Opfyldelsesinteresse efter de almindelige Regler er tilstede, selv om Dobbeltsalget er sket i god Tro, er en indskrænkende Fortolkning næppe berettiget. Artikelen angaar vistnok kun Sammenstødet mellem to lovligt thinglæste Overdragelsesdokumenter, se ndfr. § 81. III, og idet den af disse giver den ældste Fortrinnet, kommer den kun til at tale om Godtgjørelsespligt overfor den yngre Kjøber; men at Regelen om Godtgjørelse analogisk maa gjælde til Fordel f r den ældre Kjøber i andre Sammenstødstilfælde, naar den yngre Kjøber bliver Ejer med Udelukkelse af den første, synes ikke at kunne være tvivlsomt, D. i N. j. A. VI. 5, J. U. 1859. 316. Ved første Øjekast kunde Artikelen synes at hjemle, at den paagjældende Kjøber, dersom Sælgeren har anden Jord, kan vælge mellem at tage denne og at faa den i Texten omhandlede Pengesum. Da en saadan Regel vilde være særdeles ubillig overfor Sælgeren, som kunde blive ruineret ved at skulle miste sin anden Jord, maa imidlertid Artikelen, hvad dens Ord tilstede, fortolkes saaledes, at Sælgeren kan frigjøre sig for videre Godtgjørelsespligt ved inden 6 Uger at tilbyde anden ligesaa god Jord. Men under Nutidens Forhold, hvor et Jordstykkes Værdi for en bestemt Person i saa høj Grad afhænger af dets individuelle Egenskaber, maa eventuelle Skjønsmænd, naar Kjøberen erklærer, at det tilbudte Jordstykke ikke for ham er ligesaa godt som det kjøbte, vistnok faktisk altid give ham Medhold. Se iøvrigt om Dobbeltsalg ndfr. § 81. III og § 80 Note 34.

[7]) D. i J. U. 1859. 316. [8]) Herimod de fleste af de i Note 6 nævnte Forfattere.

fremhæves, at hans Pligt ikke nødvendigvis gaar ud paa at foretage en Overleverelse[9]) (Tradition) endsige en umiddelbar Overleverelse til Kjøberen; ofte vil han kun være forpligtet til at sætte en Aarsagsrække i Bevægelse, der, om Alt gaar regelmæssigt, vil skaffe Kjøberen Besiddelse og Ejendomsret. Har Sælgeren ved Kjøbekontrakten paataget sig at afsende det Solgte til Kjøberen, har han opfyldt sin Pligt ved behørig Afsendelse,[10]) forsaavidt han ikke senere griber forstyrrende ind i den saaledes i Bevægelse satte Aarsagsrække. Til Sælgerens Ydelsespligt knytter sig hans Pligt til i Overensstemmelse med de derom trufne Aftaler eller, hvor ingen saadanne ere trufne, paa almindelig fornuftig Maade at drage Omsorg for det Solgtes Bevaring[11]) og overhovedet for, at Opfyldelse vil være ham mulig. Om hvad der udkræves til Ydelsens kontraktmæssige Tilstand henvises til det i § 39. I. og § 46 Bemærkede; særlige Bemærkninger i denne Henseende angaaende Varehandelen findes nedenfor i § 83. I. Om Tiden for Ydelsen henvises til det i § 40. I., § 42. II. og § 62. II. om Forfaldstid, Handlingstid og Frigjørelsestid Udviklede.

III. Angaaende Stedet for Sælgerens Ydelse, se § 40. IV., er den almindelige Regel, i Mangel af modstaaende udtrykkelig eller stiltiende Aftale, den, at Ydelsesstedet eller Opfyldelsesstedet, forsaavidt rørlige Ting angaar, er Sælgerens Bolig (for Handelsmænds Vedkommende: Forretningssted) ved Kontraktsafslutningen,[12]) eller, naar Ydelsesgjenstanden er indi-

---

[9]) Hagerup S. 18 Note 1, Sælgerens Pligt kan f. Ex. gaa ud paa at give et Dyr dets Frihed; undertiden vil Sælgeren slet ikke have Andet at foretage end en Overdragelseserklæring, f. Ex. ved *traditio brevi manu* eller ved Salg af Retten til at opføre et Skuespil, jfr. Gareis hos Endemann II S. 654 Note 2.

[10]) § 61 m. Note 2, ndfr. ved Note 15. Saaledes Windscheid § 389 Note 16, § 390 Note 8 og maaske Evaldsen Sp. D. S. 32, jfr. dog S. 31, tildels Hindenburg S. 123—124; herimod Hagerup S. 79 og 81, D. Entw. Mot. II S. 327—328.

[11]) Jfr. Aubert Sp. D. I S. 59—60. Schl. H. R. D. II. 139, der forøvrigt er rigtig i sit Resultat, se § 80 Note 35, drager i sine Præmisser for snævre Grænser for Sælgerens Omsorgspligt. [12]) Ovfr. § 40 Note 26, Hagerup S. 319, 79, Aubert Sp. D. I S. 67, Hahn ad D. H. G. B. Art. 342, 345 § 10, Regelsberger hos Endemann II S. 506—511, Lyon Caen et Renault Nr. 638, jfr. næste Note og § 80 ved Note 24.

viduelt bestemt og med Parternes Vidende befinder sig et andet Sted, da dette Sted. Og Sælgerens Pligt til Opfyldelse paa Opfyldelsesstedet gaar ikke ud paa, at han fra dette skal tilstille Kjøberen Tingen, men denne maa i Almindelighed, naar intet Andet er aftalt, hente Tingen paa Opfyldelsesstedet.[13]) Ofte vil det dog, navnlig naar Parterne bo paa forskjellige Steder, være aftalt, at Sælgeren skal afsende Tingen fra Opfyldelsesstedet til et andet Sted (Bestemmelsesstedet, Destinationsstedet), f. Ex. Kjøberens Bolig, og Sælgeren har i saa Fald først opfyldt sin Sælgerpligt, naar han behørigt har afsendt;[14]) paa den anden Side opfylder han den netop ved Afsendelsen.[15]) Anderledes staar derimod Sagen, naar et Sælgeren fraliggende Sted er vedtaget som Opfyldelsessted. I saa Fald har Sælgeren først opfyldt sin Pligt, naar han har afleveret det Solgte paa det saaledes aftalte Sted. Ganske vist vil hans Pligt kunne ophøre eller begrænses ifølge Reglerne om efterfølgende objektiv Umulighed, navnlig naar Varen er individuelt bestemt, se ogsaa om generisk bestemte Ydelser Alm. D. S. 332—333. Men var Salgsgenstanden generisk bestemt, maa Sælgeren, f. Ex. naar den afsendte Vare tilfældigt gaar til Grunde undervejs, levere ny Vare eller tilsvare Opfyldelsesinteressen, jfr. Alm. D. S. 299—300. Jævnligt kan det være vanskeligt at afgjøre,[16]) om der kun foreligger en Aftale om Afsendelse fra Opfyldelsesstedet eller en Aftale om, at det Sted, hvorhen Varen skal sendes, skal være Opfyldelsessted. Sidstnævnte Fortolkning vil i det Hele af praktiske Grunde[17]) have Formodningen mod sig. Vedtagelser

---

[13]) Resp. 20. Maj 1844, jfr. 3. April 1848, 28. Oktbr. 1850, 9. Aug. 1855, 27. April 1860 (hos Hindenburg), D. i U. f. R. 1878. 769, Hagerup S. 19, Hindenburg S. 45—47, Aubert Sp. D. I S. 67, Regelsberger hos Endemann II S. 510.

[14]) Saadanne Aftaler ere nemlig ikke særlige Mandatskontrakter men Bestanddele af Kjøbekontrakten, Hagerup S. 19, Hindenburg S. 48, Aubert Sp. D. I S. 68. [15]) Ovfr. ved Note 10. [16]) Se herom Hagerup S. 19, 140, Hindenburg S. 46—47, Hahn ad Art. 345 § 1, Regelsberger hos Endemann II. S. 507, 509—510 og nærmere Note 19, jfr. Tvivlen i U. f. R. 1888. 1218, H. R. T. 1881. 682 (U. f. R. 1882. 466), § 80 Note 55.

[17]) Jfr. Hindenburg S. 46—47. Og ofte ville, naar Destinationsstedet er vedtaget som Opfyldelsessted, Vedtagelser være trufne, hvorved Sælgerens i saadant Salg saa vidtgaaende Pligter begrænses.

om, at Sælgeren skal bære Omkostningerne ved Forsendelsen til et Sted, kunne ikke være afgjørende for den sidstnævnte Antagelse. Cif-Salget — ɔ: Salget med Aftale om, at Sælgeren skal sende Varen til et fraliggende Sted og betale for Omkostningerne ved Forsendelsen til dette samt besørge og betale for Assurance — gjør saaledes ikke Destinationsstedet til Opfyldelsessted.[18]) Naar Varer ere solgte „leveret" *(delivered, in loco)* paa et bestemt Sted, maa det derimod have Formodningen for sig, at dette Sted er Opfyldelsessted; tvivlsommere stiller Sagen sig, naar Varen er solgt „frit" *(»franco«)* paa et bestemt Sted o. lign.[19]) Formodningen kan i saa Fald ikke altid være for, at dette Sted er Opfyldelsessted, men ofte maa det antages, at Meningen kun er den, at Sælgeren paatager sig Omkostningerne ved Forsendelsen eller tillige Risikoen ved denne.[20]) Ved Fob-Salget, der gaar ud paa, at Sælgeren skal levere Varen frit ombord paa et angivet Sted,[21]) hvor den skal afhentes af

[18]) *Cif* ɔ: *cost, insurance, freight.* Jfr. § 40 Note 26. Som Teksten Hahn II S. 286 Note 10, Gareis hos Endemann II S. 653 Note 70, Chydenius S. 44, Heckscher Kreditsalget S. 131 Note 2, Tybjerg S. 224. Se nærmere om de Pligter og Omkostninger, der paahvile cif-Sælgeren, Resp. 2 Novbr. 1891 (U. f. R. 1892. 511), 16. Maj 1884 (U. f. R. 1888. 796), 5. Jan. 1884 (Rode S. 25), U. f. R. 1893. 839, 1896. 550, H. R. T. 1895. 792 (U. f. R. 1896. 373), jfr. Resp. 12. Febr. 1892 (U. f. R. 1893. 859), og om hans Assurancepligt Tybjerg S. 224, U. f. R. 1888. 464, Resp. 25. Marts 1882 (U. f. R. 1888. 770), 8. Decbr. 1893 (U. f. R. 1894. 615), U. f. R. 1893. 229. End ikke Tilføjelser ved cif-Salg, der gaa ud paa at tillægge Kjøberen yderligere Fordele, kunne formodes at gjøre Destinationsstedet til Opfyldelsessted, jfr. ndfr. § 80 Note 55, men dog maaske f. Ex. Resp. 27. Decbr. 1894 (Note 19).

[19]) Se om Klausulerne „leveret", „franco" o. desl. Resp. 2. Juli 1895 (U. f. R. 1896. 585), Tybjerg S. 224—226, Benjamin S. 275, jfr. 320—322, Hahn ad Art. 345. § 10, Gareis og Regelsberger hos Endemann II S. 653, 509, og navnlig Anschütz u. Völderndorff Kommentar zum D. H. G. B. III S. 291, jfr. Resp. 27. Decbr. 1894 (U. f. R. 1895. 703 „*cif . . . sound delivered*") og Note 16. Se om Sælgerens Pligter og Omkostninger i saadanne Tilfælde Tybjerg S. 225, D. i U. f. R. 1889. 321, Resp. 14. Jan. 1887 (U. f. R. 1888. 834), Resp. 2. Juli 1895 (U. f. R. 1896. 585), D. i S. og H. R. T. 1863. 188, Hahn ad D. H. G. B. Art. 351 § 1, jfr. om „frit fra Skib" Resp. 11. Aug. 1883, 24 Septbr. 1884 (U. f. R. 1888. 788, 804), „frit paa Vogn" Resp. 12. Juli 1895 (U. f. R. 1896. 586), jfr. § 80 Note 36, 44.

[20]) Se Note 19 og 17 samt § 80 Note 55.

[21]) Se om de Pligter og Omkostninger, der paahvile Fob-Sælgeren, Resp. 24. Juli 1843, 28. Jan. 1864 (hos Hindenburg), 29. Decbr. 1877 (Rode S. 40),

Kjøberen,[22]) medmindre der foreligger Aftale om eller Koutume for, at Sælgeren skal afsende den videre eller dog søge at skaffe Skib,[23]) maa vistnok Fob-Stedet antages for at være vedtaget som Opfyldelsessted,[24]) men det videre Destinationssted er ikke Opfyldelsessted, selv om Sælgeren skal besørge Varen videre til dette.[25])

IV. (Med Hensyn til den følgende Udvikling af, hvad Kjøberens Ret nærmere gaar ud paa i forskjellige Retninger, bemærkes først, at naar det uden nærmere Tilføjelse siges, at Kjøberen har Ret til Noget, menes hermed, at han har Ret til det for den aftalte Kjøbesum uden Forhøjelse af denne. I Almindelighed maa det antages, at den solgte Ting tilkommer Kjøberen med den Tilvækst og anden Værdiforøgelse, som er indtraadt[26]) efter Kontraktens Afslutning, og indtrædende Prisforhøjelser blive til Kjøberens Fordel, ligesom Prisfald bliver til hans Skade. At den solgte Ting efter Kontraktens Indgaaelse opdages at have hidtil ukjendte værdiforhøjende Egenskaber, vil i Almindelighed ikke paavirke Kjøberens Ret;[27]) jfr. ovfr. § 18. I., § 65. II. 1. Biydelser kunne naturligvis tilkomme Kjøberen ifølge særlig Vedtagelse, men ogsaa

---

16 Maj 1884 (U. f. R. 1888. 795), H. R. T. 1880. 21 (U. f. R 1880. 828), U. f. R. 1894. 906, 1896. 958, Tybjerg S. 223—224.

[22]) Schl. H. R. D. I S. 520, D. i U. f. R. 1887. 27, 1884. 15, 1892. 148, Resp. 6. April 1883 (U. f. R. 1884. 18), 27. Jan. 1883 (U. f. R. 1887. 780); Sælgeren er, se de citerede Afgjørelser og S. og H. R. T. 1883. 157, ikke engang berettiget til at tilsende Kjøberen Varen. Af det Anførte følger, at Omstændigheder, der hindre Afskibningen fra Fob-Stedet, ordentligvis ville konstituere Fordringshavermora fra Kjøberens Side, D. i S. og H. R. T. 1864. 148, Resp. 5. Jan. 1865 (hos Hindenburg), jfr. Note 23 og § 80 Note 58.

[23]) Tybjerg S. 224. Forskjellige Nuanceringer af Sælgerens Pligt i denne Henseende forekomme, jfr. Resp. i norsk Retstidende 1880. 381, D. i H. R. T. 1880. 21 (U. f. R. 1880. 828), 1895. 31 (U. f. R. 1895. 533), jfr. Resp. 26. Jan. 1896 (U. f. R. 1896. 581). Forsaavidt saadanne Pligter paahvile Sælgeren, kan den i Slutningen af Note 22 angivne Sætning ikke gjælde, jfr. det noget tvivlsomme Resp. 28. April 1891 (U. f. R. 1892. 499).

[24]) Jfr. § 80 Note 27. [25]) Jfr. § 80 Note 29. [26]) Hagerup S. 22—23, Aubert Sp. D. I S. 100—101, Gram Sp. D. S. 50—52. Se om Sælgerens Krav, naar han har anvendt Bekostninger paa den solgte Ting § 80. III. 1.

[27]) Evaldsen Sp. D. S. 16—17, E. Møller Forudsætninger S. 245—247, jfr. Gram Sp. D. S. 52, Wharton § 250, men dog Larsen S. 147.

uden saadan maa det efter Reglerne om *naturalia negotii* antages, at den solgte Tings Tilbehør[28]) og visse Akcessorier[29]) tilkomme Kjøberen. Hvad særligt Tingens naturlige og borgerlige Frugter angaar, maa det, i Mangel af modstaaende udtrykkelig eller stiltiende Aftale herom, antages, at Kjøberen har Ret til de Frugter, som ifølge Forholdets Beskaffenhed eller Sælgerens Meddelelser ved Kontraktens Indgaaelse maa antages at ville falde efter den paaregnede Opfyldelsestid, medens Sælgeren beholder dem, der paaregneligt ville falde tidligere.[30]) Med Hensyn til Frugter at lade Afgjørelsen bero paa Reglerne om Risikoen for det Solgte (§ 80. II.), saaledes at de tilfalde den Part, som bærer Risikoen paa det

---

[28]) Nærmere bestemt det Tilbehør, som Sælgeren ved Kontraktens Indgaaelse har ladet fremtræde som saadant, samt hvad der efter Lovgivningen eller Retsopfattelsen er regelmæssigt Tilbehør, H. R. T. 1892. 814 (U. f. R. 1893. 427), jfr. Hagerup S. 21—22, Aubert Sp. D. I S. 69—70, Dernburg Pandekten II § 98 Note 1—3, Windscheid § 389 Note 14, § 143, Torp § 3, § 4. A.

[29]) F. Ex. H. R. T. 1893. 30 (U. f. R. 1893. 520). Begrebet Akcessorier er meget ubestemt. Windscheid § 143 Note 10. Se om Sælgerens Pligt til at give Kjøberen Legitimation ovfr. § 45. I, og om Akcessorier til Fordringsrettigheder ovfr. § 50. II.

[30]) Saaledes i det Væsentlige Hagerup S. 23—25, jfr. Aubert Sp. D. I S. 101—102, Gram Sp. D. S. 52, se derimod om andre Lovgivninger Note 31. Regelen i D. L. 5—5—4 kan ikke komme til Anvendelse her, se § 145 Note 22, § 36. V, § 43. I. 3, jfr. dog I. U. 1849. 126. Ved de efter et Tidspunkt „faldende“ Frugter forstaas de, som blive egnede til Oppebørsel efter dette, altsaa hvad Lejesummer angaar, de, som forfalde efter dette, D. i U. f. R. 1878. 844. Forsaavidt der under Salgsforhandlingerne ikke har været Tale om, til hvilket Tidspunkt Lejesummer af den solgte Ting forfalde, og dette heller ikke giver sig af sig selv, maa det vistnok antages, at Lejen for Tidsrummet efter den paaregnede Opfyldelsestid (den efter dette Tidspunkt „gaaende“ Leje) maa tilfalde Kjøberen, Resten Sælgeren, uden Hensyn til Lejens Forfaldstid. Om Frugten eller Lejen faktisk er bleven oppebaaret forinden den paaregnede Opfyldelsestid, synes derimod ikke at kunne være af nogen Betydning for Sælgers og Kjøbers kontraktmæssige Mellemværende, medmindre særlige Data tyde paa, at sligt skal være af Betydning. Det erindres, at der her kun tales om dette Mellemværende, ikke om, hvem Ejendomsretten over Frugterne tilkommer, og heller ikke om Retsstillingen overfor dem, der skylde den borgerlige Frugt, jfr. § 90. IV. 1. Se om andre Synspunkter for Afgjørelsen af, om en Frugt skal anses for at høre til Tidsrummet før eller efter det afgjørende Tidspunkt, D. G. B. § 101. Mot. II S. 71—76.

Tidspunkt, da Frugten falder,[31]) er urigtigt allerede af den Grund, at Frugtafkastningen — i Modsætning til Tingens Undergang — ved Kontraktens Indgaaelse staar for Parterne som det Regelmæssige. Den saa ofte opstillede Sætning, *cujus periculum ejus est commodum*, er i sin Almindelighed misvisende.[32]) Om Byrder, der ved Kontraktens Afslutning hvile paa det Solgte, f. Ex. Skatter af faste Ejendomme, gjælde lignende Regler som om Frugter.[33]) Den solgte Tings Surrogater har Kjøberen Krav paa, naar de ere skabte umiddelbart ved en Begivenhed, der bringer Skyldnerens Pligt til at yde det Solgte eller dettes Værdi til Ophør, saasom Sælgerens Krav paa Erstatning hos Trediemand, der har beskadiget eller borttaget Tingen, og Sælgerens Expropriationskrav.[34]) Er Surrogatet derimod indvundet af Sælgeren ved en Retshandel, saasom ved Salg af den solgte Ting til Trediemand, vedkommer det ikke Kjøberen,[35]) se særligt om det Tilfælde, at Retshandelen er en Forsikringskontrakt, ndfr. § 123. II. 4. Angaaende, hvem af Parterne der skal bære Omkostningerne ved Salget, se § 80. III. 2.

---

[31]) Saaledes Dernburg Pandekten § 98 Note 4- 6, § 23 Note 7, Windscheid § 389 Note 15, og romanistiske Lovgivninger i Almindelighed, se D. Entw. Mot. II S. 324—325; tildels D. G. B. § 446, D. Entw. Mot. II S. 328, jfr. Hagerup S. 24. Se særligt om Lejesummer efter romersk Ret Hagerup S. 25—26, Dernburg Pandekten II § 98 Note 5.

[32]) Ovfr. § 39. II. 3 i Slutn. Se en om rigtig Anvendelse af Sætningen ved Note 34. Muligvis maa Sætningen ogsaa anerkjendes for rigtig med Hensyn til upaaregnede *commoda* (bortset fra de ved Note 26 omhandlede, der, f. Ex. Skattelettelser, stedse ville komme Kjøberen til Gode).

[33]) Hagerup S. 165, jfr. Ørsted Formularbog 6. Udg. S. 42, Gram Sp. D. S. 36 Note 1, U. f. R. 1896. 1081, jfr. om Vedtagelse angaaende Afgiften af udskilte Pareeller H. R. T. 1894. 775 (U. f. R. 1895. 286). Jfr. Note 30. Ogsaa i denne Henseende er der Tilbøjelighed til at lade Risikoreglerne være afgjørende, jfr. Citater i Note 31, og om Fordelingssynspunktet D. G. B. § 103, D. Entw. Mot. III S. 76—77. Med det i Teksten omhandlede Spørgsmaal maa naturligvis ikke forveksles det, hvem af Parterne det Offentlige kan holde sig til for Afgiften, Torp S. 513 ff. Om Betydningen af, at Afgiftslove udkomme efter Kontraktens Afslutning, se § 80 Note 59.

[34]) Ovfr. § 67 ved Note 3, § 39 Note 33, Evaldsen Sp. D. S. 22—24, Hagerup S. 26—27, Aubert Sp. D. I S 102.

[35]) Windscheid § 327 Note 7, 12, Jul. Lassen T. f. Rvdsk. I S. 479, men dog Hagerup S. 27.

4 H. S. 5.

§ 80.

Sælgerens Ret.

I. Sælgerens Ret omfatter den vedtagne Kjøbesum.[1]) Af denne kan han ikke fordre Renter[2]), udover hvad der følger af Reglerne om Skyldnermora,[3]) med mindre saadant hjemles ved udtrykkelig eller stiltiende[4]) Aftale eller ved Handelssædvane, som ofte medfører Rentepligt.[5]) Omvendt kan Kjøberen undertiden ifølge Sædvane kræve Afslag i Kjøbesummen ved tidlig Betaling.[6]) Pengene maa, naar ikke andet er vedtaget, erlægges hos Sælgeren.[7]) Om Ydelsens Tid henvises til det

---

[1]) Se om Kjøbesummens Udfindelse og nærmere Bestemmelse ovfr. § 39 Note 24—26 og endvidere H. R. T. 1895. 792 (U. f. R. 1896. 373, Cif-Pris), D. i U. f. R. 1892. 474, 1895. 686, Hagerup S. 7—10, Aubert Sp. D. I S. 42—43, og om Bevisbyrden ovfr. § 39 Note 26, Hindenburg S. 96. Særligt om Handelsforhold: Taraen ɔ: Emballagens Vægt fradrages, D. i J. U. 1856. 821, 1857. 245, naar ikke Andet følger af Vedtagelse eller Koutume, Resp. 12. Oktbr. 1889 (U. f. R. 1890. 855), og Taraen beregnes ifølge Koutume ofte paa ejendommelig Maade), Hagerup l. c., Tybjerg S. 219, 226, Evaldsen S. 273, Hindenburg S. 54—55, Resp. 8. Febr. 1837 i N. j. T. I. b. 132. S. og H. R. T. 1868. 129, Hahn ad. D. H. G. B. Art. 352, jfr. Note 71.

[2]) Ovfr. § 39 Note 28, Leake S. 1101—1102, Hagerup S. 155, jfr. Stobbe § 184. 3. Anderledes Windscheid § 389 Note 18, Dernburg Pandekten II § 97. 2, D. G. B. § 452 og flere romanistiske Lovgivninger, D. Entw. Mot II S. 329—330. [3]) Ovfr. § 43. I. 3.

[4]) Ovfr. § 39 Note 29, Hagerup S. 155. „Rentefrit indtil" et vist Tidspunkt betegner Rentepligt efter dette, jfr. D. i U. f. R. 1877. 223.

[5]) § 39 Note 31, § 98 Note 69, Tybjerg S. 217, Evaldsen Skyldnerens Mora S. 151 ff., Hindenburg S. 60—61. Navnlig maa Kjøberen, naar der er givet ham bestemt Kredittid, svare Renter for det efter dennes Udløb liggende Tidsrum, Resp. 24. Septbr. 1884 (U. f. R. 1888. 804), D. i U. f. R. 1873. 106. 1877. 223, 1870. 684, Resp. 9. Juni 1840 (T. f. R. III S. 267). Se iøvrigt Resp. 30. April 1891 (U. f. R. 1892. 500), 8. Oktbr. 1888 (U. f. R. 1889. 537), 19. Aug. 1850 (Hindenburg), 15. Septbr. 1877 m. fl. (Rode). Paa den anden Side kan det ikke opstilles som almindelig Regel, at der altid skal svares Renter af forfaldne Kjøbesummer i alt Fald fra Varens Levering, D. i U. f. R. 1878. 810, 1116, S. og H. R. T. 1866. 35, 1879. 822, J. U. 1871. 778, men dog Hagerup S. 155; se ogsaa om udtrykkelig Vedtagelse af kontant Betaling sidstnævnte Dom og U. f. R. 1867. 476. Tidligere Skik og Brug mellem Parterne eller særligt Forhold fra en Parts Side kan efter Omstændighederne være afgjørende, jfr. S. og H. R. T. 1863. 58.

[6]) Resp. 11. Septbr. 1891 (U. f. R. 1892. 508), Tybjerg S. 219.

[7]) Ovfr. § 40 Note 21—24, Hagerup S. 160—161.

tidligere Udviklede.[8]) Naar Kjøbesummen skal betales tidligere eller senere end Erholdelsen af det Kjøbte, tales der henholdsvis om Prænumerationskjøb og Kreditsalg i Modsætning til Kontantsalg.[9]) En nærmere Bestemmelse af Kreditsalgets Begreb[10]) er for dansk Rets Vedkommende næppe nødvendig, da Lovgivningen ikke, ikke engang i K. L. 25. Marts 1872 § 16, knytter særlige positive Retsregler til Kreditsalget, se ndfr. § 85 om Sælgerens Standsningsret.[10b])

Mange Lovgivninger paalægge Kjøberen en Pligt til at tage det Solgte fra Sælgeren,[11]) men en saadan Pligt paahviler ikke Kjøberen efter dansk Ret, med mindre dette udtrykkeligt eller stiltiende er vedtaget.[12]) Han maa frit kunne opgive sin Ret til det Solgte, og Sælgeren kan kun fordre, at han betaler Kjøbesummen.

II. Et meget omtvistet Spørgsmaal med Hensyn til Kjøberens Pligt er dette, hvorvidt han er pligtig at betale Kjøbesummen, uanset at han ikke erholder det Solgte, fordi det efter Kontraktens Afslutning hændeligt er gaaet til Grunde, saa at Sælgerens Pligt er ophørt. Spørgsmaalet stilles i Almindelighed paa, hvorvidt Kjøber eller Sælger bærer Risikoen for

---

[8]) § 40. I, § 42. II, § 62. II, se navnlig om Handelsforhold § 42 Note 32, Tybjerg S. 229—231, Hindenburg S. 59, H. R. T. 1896. 515, Hahn ad. D. H. G. B. Art. 342, og om særlige Koutumer Resp. 21. Juni 1884 (U. f. R. 1888. 801), 17. Oktbr. 1891 (U. f. R. 1892. 509).

[9]) § 18 ved Note 14, § 40 Note 3, § 65 Note 40, § 84 Note 10, § 85 Note 3. Ved Salg pr. kontant forstaas undertiden ogsaa noget ganske Andet, nemlig Udelukkelse af enhver anden Betaling end rede Penge, jfr. ovfr § 63 Note 45.

[10]) Se herom navnlig Heckscher Kreditsalget S. 19 ff. og 69 ff., ovfr § 65 Note 40—42, Tybjerg S. 229, jfr. Gareis hos Endemann II S. 576—581, D. Entw. Mot. II S. 320, Chydenius Läran om köp S. 339 ff. [10b]) Navnlig § 85 Note 3.

[11]) D. H. G. B. Art. 346, D. G. B. § 433, se endvidere D. Entw. Mot. II S. 317—318, Chydenius S. 25, jfr. Dernburg Pandekten II § 97 Note 8. Undertiden kan det dog være tvivlsomt, om ikke Meningen med slige Udtalelser kun er den, at Kjøberen naturligvis kommer i Fordringshavermora ved ikke at modtage lovligt Tilbud. Paa denne Maade skal vistnok Udtalelser hos Hindenburg S. 59 forstaas.

[12]) Ovfr. § 62 ved Note 2 og 3, Hagerup S. 142, jfr. U. f. R. 1885. 759. Det kan ikke engang, se dog Chydenius S. 24—26, antages, at Kjøberen,

det Solgte *(periculum rei).*[13]) At Kjøberen bærer Risikoen, vil sige, at han skal betale den vedtagne Kjøbesum, uanset det Solgtes tilfældige Undergang;[14]) at Sælgeren bærer Risikoen vil sige, at han mister sin Ret til Kjøbesummen (og, dersom han har modtaget den, maa betale den tilbage) i Tilfælde af det Solgtes Undergang. At Sælgeren bærer Risikoen for det Solgte, er altsaa noget ganske Andet, end at han bærer Ansvaret for dets Undergang.[14b])

Om Kjøberen bærer Risikoen eller ikke, vil naturligvis afhænge af, hvorvidt hans Løfte gaar ud paa at betale Kjøbesummen imod at erholde sin Ret efter Kontrakten uden Hensyn til denne Rets senere Ophør ved efterfølgende objektiv Umulighed, eller om Kjøbesummen kun er lovet af ham imod Erholdelsen af det Kjøbte, jfr. Alm. D. S. 608. Dette Punkt kunne Parterne frit ordne, som de ville, og findes der i Kontrakten udtrykkelige eller stiltiende Aftaler[15]) i denne Retning, ere de afgjørende. Men meget ofte have Parterne slet ikke tænkt paa dette Punkt, eller det kan i alt Fald ikke oplyses, hvad de have ment desangaaende, og Spørgsmaalet bliver da, hvad Sætningen om *naturalia negotii* medfører i denne Henseende, altsaa hvad der gjælder, forsaavidt Aftalen ikke kan antages at have dette Punkt for Øje.

Der har jævnligt været Tilbøjelighed til at sætte Spørgsmaalet om Risikoen i Forbindelse med Spørgsmaalet om Ejendomsretten, saaledes at Kjøberens Risiko skulde begynde og

---

naar han er bleven Ejer, i denne Egenskab er pligtig at borttage Tingen, Schl. H. R. D. III 148, ovfr. § 35 Note 39. Se om Kjøberens Pligt til for Sælgerens Skyld at modtage og træffe andre Foranstaltninger med Hensyn til det ham Tilsendte ndfr. § 83. II. 5.

[13]) Se herom Hagerup S. 70—81, 93—95, Ørsted Hdbg. V S. 194—200, Larsen S. 142—149, Gram Sp. D. S. 41—53, Evaldsen S. 9—33. Aubert Sp. D. I S. 90—100, Hindenburg S. 107—132, Vogt S. 121—124, Schrevelius II S. 497—501, E. Møller Forudsætninger S. 83.

[14]) Med Undergang maa Forkommelse, f. Ex. ved Tyveri, stilles i Klasse. Se om den Umulighed eller Forringelse, der skyldes Lovbud, Note 57—59.

[14b]) Anderledes Chydenius Läran om köp S. 382, der ved at betragte det som givet, at Ejeren bærer Risikoen (Note 16), tvinges til at gjøre Spørgsmaalet om Risikoen til et Spørgsmaal om Ansvar for Sælgeren. og virkelig, S. 383 ved Note 2, synes villig til at tage denne Læres Konsekvenser.

[15]) Se herom ndfr. Note 55.

Sælgerens ophøre i det Øjeblik, da Ejendomsretten over det Solgte gaar over til Kjøberen.[16]) Bortset fra, at det i dansk Ret i flere Retninger er omtvistet, i hvilket Øjeblik Ejendomsretten er gaaet over, saa at Henvisningen til dette Øjeblik i Virkeligheden ikke vilde være nogen Løsning, maa herom bemærkes: Ganske vist kan det som en almindelig Regel gjærne opstilles, at Ejeren er den, der bærer Tabet ved en Tings Undergang. Men Spørgsmaalet er blandt Andet netop dette, om ikke de Kjendsgjerninger, der gaa ud paa at medføre et Ejerskifte, *in casu* Kjøbekontrakten, naturligt maa medføre Modifikationer i hin almindelige Regel. Paa Forhaand er dette ikke usandsynligt. Tidspunktet for Ejendomsrettens Overgang — hvorved jo i Almindelighed tænkes paa det Tidspunkt, da Erhververen bliver saaledes stillet, at han eventuelt vil være Separatist i Afhænderens Konkursbo — der i alt Fald for faste Ejendommes Vedkommende ikke er fuldstændigt afhængigt af Parternes Forgodtbefindende, men af Lovgiveren er fastsat under Hensynstagen til Trediemand, kan ikke paa Forhaand antages at være det naturlige Tidspunkt for Risikoens Overgang. Hertil kommer, at der, naar Ejerskifte finder Sted, jævnligt forekommer Mellemstadier, i hvilke Erhververen vel er bleven Ejer, men kun paa Betingelse af, at han erlægger Vederlaget eller desl., medens Overdrageren endnu er Ejer under den modsatte Betingelse, og for disse Situationer giver Henvisningen til Ejendomsrettens Overgang ingen Vejledning. Den Lære, at Risikoens Overgang falder sammen med Ejendomsrettens Overgang, maa altsaa forlades[17]) som usikker i sit Udgangspunkt og utilstrækkelig til Spørgsmaalets Løsning. Af det Følgende vil det da ogsaa fremgaa, at Risikoen ofte er paa en anden Haand end Ejendomsretten.[18])

Den rette Vej til Løsningen af Spørgsmaalet vil det være først at udskille de Tilfælde, hvor det er almenanerkjendt,

---

[16]) Saaledes fremstilles Sagen endnu af Chydenius f. Ex. S. 9, 175 og navnlig af de engelske Forfattere, se Benjamin S. 260 ff., men i Virkeligheden er det naturligvis umuligt at gjennemføre Sætningen, jfr. Note 14b.

[17]) Hagerup S. 77—78, Hindenburg S. 126, Aubert Sp. D. I S. 100 m. Note 1, jfr. dog Note 16 og tildels Heckscher S. 99.

[18]) Se navnlig ved Note 38, 45; 24, 34.

at Risikoen er overgaaet til Kjøberen. Dette er Tilfældet, naar Kjøberen baade faktisk og retligt har opnaaet, hvad der efter Kontrakten tilkommer ham,[19]) og naar der foreligger Fordringshavermora fra Kjøberens Side med Hensyn til Modtagelsen af det Kjøbte, se § 62, samt nærmere ndfr. Men fremdeles kan det vel ogsaa siges at være almenanerkjendt, at Kjøberen i alt Fald[20]) bærer Risikoen fra det Øjeblik, da Sælgeren har foretaget alt det, som han ifølge Kontrakten skal foretage, selv om disse Skridt ikke føre til, at Kjøberen erholder det Solgte. Mere end dette kan Kjøberen, naar ingen særlige Aftaler foreligge, ikke stille som Betingelse for ved Forfaldstid at betale Kjøbesummen. Heraf følger,[21]) at Sælgeren, som har paataget sig at afsende Varen fra Opfyldelsesstedet (se derimod om Forsendelse til Opfyldelsesstedet ndfr. S. 49), har overført Risikoen til Kjøberen, saasnart han behørigt[22]) har afsendt, dog at det vistnok i Almindelighed til Risikoens Overgang tillige maa kræves, at

---

[19]) Jfr. om Kjøb paa Prøve Note 55; om Lejeforhold Evaldsen Sp. D. S. 9 Note 2 og ndfr. § 87. I. [20]) Angaaende, hvorvidt Risikoen undertiden er overført tidligere, se ndfr. ved Note 30 ff.

[21]) At Sælgerens Afsendelse i de i Teksten omhandlede Tilfælde er Opfyldelse af hans Pligt, bestrides dog ofte, se § 79 Note 10, men Sætningen selv er almenanerkjendt, se navnlig Note 24. Se om anden Begrundelse af den Hindenburg S. 122—126, Hagerup S. 79.

[22]) Behørigt ɔ: at Afsendelsen er saaledes, at den ikke kan afvises af Kjøberen som ukontraktmæssig, se § 83. I. 5. D. i U. f. R. 1878. 503, Hindenburg S. 105, 127; egenmægtig Afsendelse overfører ikke Risikoen, U. f. R. 1885. 1028. Efter D. H. G. B. Art. 345, jfr. Hahn II S. 281 ff. og D. G. B. § 447, D. Entw. Mot. II S. 238 bevirker Sælgerens uretmæssige Afvigelse fra Kjøberens Forskrifter om Forsendelsesmaaden (se herom § 83 Note 35) ikke, at Risikoen forbliver hos Sælgeren, men denne er ansvarlig for den af Afvigelsen følgende Skade. Det er til Risikoens Overførelse tilstrækkeligt, at Varen er afsendt til Sælgerens Repræsentant for af denne at overgives til Kjøberen, jfr. dog maaske D. i U. f. R. 1877. 1176, J. U. 1858. 32, forudsat at der ikke er givet Ordre til at stille ulovlige Betingelser for Varens Udlevering, Hagerup S. 79, Hindenburg S. 117, Resp. 19. Oktbr. 1855 (hos Hindenburg). Se iøvrigt om Begrebet behørig Afsendelse Note 23 og 24. Naar Kjøberen undlader i Tide at protestere mod Fejl ved Afsendelsen eller mod Sælgerens Undladelse af at give ham behørig Underretning om Afsendelsen (Note 23), bliver Fejlen og Undladelsen uden Betydning, Hindenburg S. 127, Resp. 28. Novbr. 1844 (hos Hindenburg), D. i U. f. R. 1886. 215, jfr. 1891. 960.

Sælgeren har afsendt Faktura, Konnossement eller anden særlig Underretning til Kjøberen[23]) om Afsendelsen, selv om det ikke særligt er aftalt, at saadan Underretning skal afgives. Da Sælgerens Bolig (Forretningssted) i Almindelighed er Opfyldelsessted, se ovfr. S. 34, bliver det altsaa Regelen, at Vareforsendelser ske paa Kjøberens Risiko,[24]) og det hvad

---

[23]) Resp. 29. Decbr. 1834 i N. j. T. II. 1. 65, Hindenburg S. 125, Evaldsen Sp. D. S. 31—33, Tybjerg S. 223, jfr. D. i U. f. R. 1886. 215, men derimod D. i U. f. R. 1882. 1227, jfr. 1876. 235, Hahn ad Art. 345 § 4. I alt Fald synes betimelig Afsendelse af saadan Underretning at være nødvendig til Overførelse af Risikoen, naar paa den ene Side Sælgeren hverken selv skal besørge Assurance, jfr. D. i U. f. R. 1880. 456, eller har Grund til at antage, at Kjøberen ikke ønsker at assurere, og paa den anden Side Kjøberen ikke kan assurere uden Underretning, D. i U. f. R. 1868. 142, jfr. Schl. H. R. D. I. 49, D. i J. T. XXXIV. 267, U. f. R. 1882. 1227, 1878. 1070, 1876. 888. Men ogsaa ellers synes det antaget, at Underretnings Afsendelse er fornøden. Særlig vil der for dansk Rets Vedkommende være Grund til at antage dette, naar Varen er generisk bestemt, dersom man hverken antager, at Ejendomsret over Varen gaar over til Kjøberen ved Sælgerens ensidige Afsendelsesakt, se Evaldsen Sp. D. S. 32, Torp S. 344, 329—330, jfr. 335, 342, D. i U. f. R. 1868. 142, J. U. 1859. 603, 1858. 166, VI. 788, jfr. derimod U. f. R. 1878. 1070, 1896. 544, Heckscher Kreditsalget S. 104, 91 ff., E. Møller T. f. Rvdsk. IX S. 101, 133—134, Hagerup Tradition S. 112, Benjamin S. 316, 326, 349, jfr. 308, 312, Chydenius S. 48, Lyon Caen et Renault Nr. 635, 638, eller at denne ensidige Akt dog betager Sælgeren Ret til at raade over den afsendte Vare paa anden Maade, jfr. dog Hindenburg S. 126, D. G. B. § 243. Det vil under denne Forudsætning, naar Ydelsesgjenstanden er generisk bestemt, staa Sælgeren aabent efter Afsendelsen til Kjøberen at gjøre gjældende, at han har betænkt sig og ikke vil levere Kjøberen just den afsendte Vare, og han har det saaledes i sin Magt, dersom Varerne gaa til Grunde, at gjøre gjældende, at de vare tiltænkte Kjøberen, saa at denne maa bære Tabet, og dersom de komme uskadte frem, at give dem anden Adresse. Til Betryggelse imod den omtalte Fremgangsmaade maa det under de angivne Forudsætninger kræves, at Sælgeren har afsendt en Underretning, som, naar den er kommen til Kjøberen, betager Sælgeren Retten til at raade over det Afsendte, jfr. Domscitater ovfr. Med Underretningen behøver ikke at følge Konnossement paa afskibede Varer, jfr. Schl. H. R. D. I. 49. Jfr. om urigtig Angivelse i Fakturaen om Forsendelsesmaaden D. i U. f. R. 1873. 654.

[24]) Resp. 29. Decbr. 1834 i N. j. T. II 1. 65, 30. Novbr. 1865 (hos Hindenburg), 21. Aug. 1874 (Rode S. 142), 26. Novbr. 1886 (U. f. R. 1888. 832), D. i U. f. R- 1872. 502, 1876. 888, 1878. 1070, 1891. 734, jfr, dog D. i U. f. R. 1872. 654 og en Forudsætning i U. f. R. 1892. 1114. Se fremdeles Larsen S. 142, Ørsted N. j. A. VI S. 27—28, Gram Sp. D. S. 42, Evaldsen

enten Ydelsesgjenstanden var generisk eller individuelt bestemt, og uanset, at Sælgeren har paataget sig Omkostningerne ved Forsendelsen.[25]) Cif-Sælgeren har altsaa overført Risikoen til Kjøberen, naar han behørigt har afsendt.[26]) Og Fob-Sælgeren, der bærer Risikoen, indtil han har leveret frit ombord,[27]) har, naar dette er sket, og naar han, dersom han skal besørge Varen videre frem, har opfyldt sin Pligt i denne Henseende[28]), overført Risikoen til Kjøberen.[29])

Efter saaledes at have paavist et Øjeblik, der maa overføre Risikoen til Kjøberen, nemlig det Øjeblik, da Sælgeren har opfyldt sin Forpligtelse, selv om denne Opfyldelse hverken har skaffet Kjøberen faktisk Raaden eller Ejendomsret, bliver Spørgsmaalet, om det i Virkeligheden først er ved dette, at Risikoen overføres, eller om denne Overførelse ikke allerede

---

Sp. D. S. 31, Hagerup S. 79. Hindenburg S. 117—118, 121 ff., Aubert Sp. D. I S. 99, 67—68, Chydenius S. 43—45, D. H. G. B. Art. 345, Hahn ad Art. 345, D. G. B. §§ 447, 243, D. Entw. Mot. II S. 326—328, code de commerce art. 100, Lyon Caen et Renault Nr. 635, 638, Schw. Art. 204, Benjamin S. 304—306, 320, 274. Jfr. Note 26 og 29. Risikoen maa dog vistnok antages under Forsendelsen at være Sælgerens, naar den sker ved hans egne Folk, Bähr Gegenentwurf S. 94 Note, jfr. det almindelige Tilfælde, at Butikssælgeren lover, at den kjøbte Vare skal blive bragt til Kjøberens Hjem. (Dette kan derimod ikke antages at gjøre Kjøberens Hjem til Opfyldelsessted). Jfr. Note 36.

[25]) D. i U. f. R. 1892. 1227, Resp. 2. Maj 1891 (U. f. R. 1892. 501).

[26]) Resp. 8. Decbr. 1894 (U. f. R. 1895. 702), 28. Juli 1875 (U. f. R. 1888. 842), 16. April 1878 (Rode S. 24), D. i U. f. R. 1883. 26, 454, 1882. 1270, 1886. 215, 1888. 1218, jfr. § 79 Note 18. Se om det Tilfælde, at Varer afsendes til flere Kjøbere uden at være afsondrede, Resp. 11. Febr. 1882 (U. f. R. 1888. 769), 11. Jan. og 9. April 1892 (U. f. R. 1893. 857, 859), og om stiltiende Aftaler, som modificere Regelen, Note 55. Paafølgende Forhold fra Sælgerens Side kan bevirke, at en Risiko atter bliver hans, U. f. R. 1893. 695.

[27]) Hindenburg S. 126, Evaldsen Sp. D. S. 31, jfr. § 79 Note 24 og ndfr. Note 36, 44. [28]) Jfr. § 79 Note 23 og næste Note.

[29]) Schl. H. R. D. I. 49, D. i U. f. R. 1894. 906, 1883. 1204, 1881. 406, S. og H. R. T. 1875. 191, Benjamin S. 316, 306. I det i H. R. T. 1892. 134 (U. f. R. 1892. 771 O. R. D.) omhandlede Tilfælde var Adressaten ikke Kjøber men Kommissionær (§ 140 Note 66). Regelen kommer ikke til Anvendelse, forsaavidt Varens Beskadigelse skyldes fejlagtigt Valg af Skib fra Sælgerens Side, H. R. T. 1869. 669 (U. f. R. 1870. 172). Naar Varer skulle leveres „franco“ paa et Sted for derfra at sendes videre, foregaar ligeledes denne videre Forsendelse paa Kjøberens Risiko, U. f. R. 1876. 235, 888.

finder Sted paa et tidligere Tidspunkt. Medens nogle Lovgivninger[30]) og Forfattere[31]) principielt fastholde, at netop hint Øjeblik maa være det afgjørende, opstille Andre et tidligere Tidspunkt. Forsaavidt Ydelsesgjenstanden er individuelt bestemt, gjøres det gjældende, at Risikoen principielt maa være overført allerede ved Kontraktens Afslutning.[32]) Denne Lære støtter sig navnlig til den Betragtning, at den Ejer, der midlertidigt har overladt sin Ting til en Anden, i Almindelighed bærer Risikoen for denne, og at Kjøberen, uanset at han ikke er Ejer, i Henseende til Risikoen maa være stillet lige med en saadan Ejer, eftersom han jo har en retsbeskyttet Adgang til at blive Ejer med Ejendomsrettens fremtidige Fordele *(commoda)*. Yderligere støttes Læren ved Henvisning til, at Kjøberen som almindelig Regel anerkjendes at være pligtig at bære Risikoen, dersom der i Stedet for en Kontrakt med udsat Opfyldelsestid er overdraget Ejendomsret. At den første Vej vælges, formenes gjennemsnitligt at kunne siges at være sket af Hensyn til Kjøberen, hvem det paa Grund af de dermed forbundne Udbetalinger ikke er belejligt at gaa den sidste Vej, og der er da ingen Grund til at stille ham gunstigere, end hvor den sidste Vej er valgt. Denne sidste Betragtning kan der nu nok ikke tillægges megen Vægt. I alt Fald kunde den vistnok kun medføre det antagne Resultat for de Tilfældes Vedkommende, hvor det virkelig er af Hensyn til Kjøberen, at Kontraktsindgaaelse er valgt i Stedet for Overdragelse. Men dens

---

[30]) Oest. G. B. § 1064, 1048—1051, 1447, Pr. A. L. R. (D. Entw. Mot. II 206), D. G. B. §§ 446, 323, D. Entw. Mot. II S. 322—324, 205—208. Denne Anskuelse antages at være den ældre germanisk-skandinaviske Rets, Hagerup S. 76, Aubert Sp. D. I S. 92 Note, Stobbe § 184 Note 21 og 22.

[31]) Gram Sp. D. S. 44, Larsen S. 144, Hagerup S. 81, jfr. Aubert Sp. D. I S. 91, Vogt S. 121. Medens Sætningen er rigtig nok ved Kontrakter i Almindelighed, se ovfr. § 44. VI, § 67 ved Note 5, vil det i Texten blive oplyst, hvorfor den ikke ganske kan fastholdes ved Salg, hvormed andre Kontrakter, der gaa ud paa en Afhændelse, maa stilles i Klasse.

[32]) Evaldsen Sp. D. S. 13 ff., Ihering i Jahrb. III navnlig S. 462—466. Saaledes Romersk Ret, Windscheid § 321 Note 18, 19b, § 390 (se om Forklaringer af denne Regel Hagerup S. 71—75, jfr. ovfr. § 79 Note 1), Schw. Art. 204 (se derimod om andre Kontrakter § 145), code civil art. 1624, 1138, Schrevelius II 498 499, Chydenius S. 9, 15 (jfr. § 79 Note 1), Benjamin S. 264—267 (jfr. Note 16).

Udgangspunkt, at det er almenanerkjendt, at Kjøberen bærer Risikoen, naar han ved Retshandelen er bleven Ejer, kan netop ikke indrømmes at være sikkert, naar Besiddelsen forbliver hos Sælgeren, se ndfr. Hovedbetragtningen derimod — at Kjøberen af en individuelt bestemt Ting i Henseende til Risikoen maa være stillet som en Ejer, der midlertidigt har overladt sin Ting til Andre — maa erkjendes at være rigtig for et vist Omraade. Der vil med andre Ord, naar en Kontrakt, saaledes som Salgskontrakten, gaar ud paa Afhændelse, være Grund til i et vist Omfang at fravige den almindelige Regel, jfr. Alm. D. S. 608, 86, at Vederlaget i gjensidige Kontrakter kun kan antages at være lovet for Erlæggelse af Modydelsen. Grunden til, at i Almindelighed Ejeren af en Ting og ikke Andre, som raade over den, bærer Tabet ved dens Undergang, maa vistnok erkjendes at være den, at den Situation, i hvilken Tingen befinder sig, og som giver Tilfældet Raaderum til at tilintetgjøre den, er skabt af hans Totalraaden over Tingen, medens de Andres Raaden bøjer sig ind under denne Totalraaden; er Andres Raaden i Strid med Ejerens, bære i Almindelighed de og ikke Ejeren Tabet ved Undergangen.[33] Nu er vel den Tilstand, i hvilken Tingen ved Salgskontraktens Indgaaelse befinder sig, skabt af Sælgerens Totalraaden. Men selve Kontraktens Indgaaelse vil ofte medføre, at Situationen forandrer sig saa væsentligt, at der maa erkjendes at være skabt en ny Situation, som er grundet i en anteciperet Ejerraaden fra Kjøberens Side, saa at denne efter det Anførte maa bære Risikoen. Dette er Tilfældet, naar paa den ene Side Sælgerens Pligter ikke strække sig videre end til at drage Omsorg for Tingens Bevarelse og at overdrage den til Kjøberen, naar denne indfinder sig hos ham, og paa den anden Side Sælgeren ikke har bevaret anden Ret til at raade over Tingen end den, der følger af hans Omsorgspligt.[34] Naar f. Ex. Kontrakt er indgaaet om individualiserede

[33]) Ovfr. § 36 ved Note 15, § 145 I. 1. b, Jul. Lassen, Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 186.

[34]) D. i U. f. R. 1896. 203, 1892. 1011 (Studehandel), Benjamin S. 265—267. I Stedet for den i Texten opstillede Sondring antage Hagerup S. 80—81, Aubert S. 98—99, Vogt S. 121, Ørsted Hdbg. V S. 195—196, at Vægten maa lægges paa, om Opsættelsen med Kontraktens faktiske Opfyldelse er mo-

Handelsvarer, som Kjøberen skal hente hos Sælgeren, er Risikoen altsaa straks ved Kontraktens Afslutning gaaet over til Kjøberen.[85]) Derimod vil Risikoen, naar Sælgeren ifølge Kontrakten skal foretage andre Skridt, nemlig til Forandring af den foreliggende faktiske Situation, først være gaaet over, naar disse ere foretagne. Først da foreligger nemlig den nye Situation, der af Kjøberen er forlangt som Udtryk for hans Totalraaden. Skal Sælgeren saaledes levere Tingen hos Kjøberen, er Risikoen først gaaet over, naar Tingen er leveret til denne, ɔ: Forsendelse til Opfyldelsesstedet sker paa Sælgerens Risiko,[86]) og skal han til Salgskontraktens Fuldbyrdelse afsende Tingen fra Opfyldelsesstedet til Kjøberen, gaar Risikoen først over, naar behørig Afsendelse har fundet Sted.[87]) Disse Sætninger maa antages at gjælde, selv om Ejendomsret ved et tidligere Tidspunkt

---

tiveret ved Kjøberens eller Sælgerens Interesse. Mod denne Sondring maa indvendes, at ikke Retshandelens Motiv men dens Indhold er bestemmende for dens Retsvirkning. Forøvrigt vil ogsaa denne Sondring i Almindelighed føre til den ved denne Note opstillede Sætning, men Sondringen medfører paa den anden Side det vistnok urigtige (se Note 40 og 41) Resultat, at Kjøberen ogsaa bærer Risikoen, uanset at den frie Brugsret fremdeles er hos Sælgeren, naar denne Ordning er truffen i Kjøberens Interesse. I de Tilfælde, hvor Risikoen er hos Kjøberen, uanset at Sælgeren endnu ikke har opfyldt sin Pligt, opstaar Spørgsmaalet, om hvorledes Sagen stiller sig i Tilfælde af Dobbeltsalg. Hver af Kjøberne maa vistnok i Almindelighed kunne undslaa sig for at betale; den første under Henvisning til det skete Kontraktsbrud, den anden paa Grund af den ham ukjendte tidligere indgaaede Kontrakt, se Evaldsen Sp. D. S. 21 Note, jfr. om andre Løsninger Windscheid § 390 Note 17. Se om Stillingen, naar Sælgeren kommer under Konkurs, Evaldsen Sp. D. S. 22 Note.

[85]) Schl. H. R. D. II. 139, U. f. R. 1881. 363, Ørsted Hdbg. V S. 195, Hagerup S. 80, Evaldsen Sp. D. S. 15, jfr. Note 37.

[86]) D. i J. T. XXXII. 67, D. H. G. B. Art. 345. 2, D. G. B. § 446, D. Entw. Mot. II S. 327, Hagerup S. 79, Benjamin S. 273. Jfr. Note 27, 44 og § 79 Note 19. Kjøberen maa dog bære Risikoen, naar han overtager Forsendelsen, jfr. D. i U. f. R. 1876. 488 og Note 24.

[87]) Ørsted N. j. A. VI S. 27—28. Denne Regel gjælder ogsaa om Kjøb af individualiserede Handelsvarer, Aubert Sp. D. I S. 99 m. Note 2, Hagerup S. 77 og 81, se derimod Hindenburg S. 116. Naar Sælgeren først efter Salgskontraktens Indgaaelse paatager sig at sende Varen til Kjøberen, kan det dog ikke antages, at Risikoens Overgang herved udskydes til Afsendelsen ligesaa lidt som naar Salgsmellemværendet endeligt er afgjort med Forbehold af en Brugsret for Sælgeren, der ved dennes Afslutning skal tilsende Kjøberen Tingen, se ved Note 19 og 41.

er overført til Kjøberen.[38]) Skal Sælgeren forarbejde eller bearbejde den solgte Ting, er Risikoen først gaaet over, naar Tingen er færdig i kontraktmæssig Stand.[39]) Og tilkommer der efter Kontraktens Indgaaelse Sælgeren væsentlig andre Beføjelser med Hensyn til Behandlingen af Tingen end de, der følge af Omsorgspligten, f. Ex. Frugtoppebørsel for egen Regning, maa ligeledes Risikoen fremdeles være hos ham,[40]) thi der foreligger da endnu ikke nogen relevant Forandring af den ældre før Salget foreliggende faktiske Situation. Anderledes stiller derimod Sagen sig naturligvis, naar Salgsmellemværendet endeligt er afgjort fra Sælgerens Side med Forbehold af en Brugsret for Sælgeren,[41]) men en saadan endelig Afgjørelse foreligger ikke, blot fordi Kjøberen er bleven Ejer. Ved Kjøb af faste Ejendomme vil efter det Anførte Risikoen — bortset fra Fordringshavermora — i Almindelighed først være gaaet over til Kjøberen, naar han har faaet den faktiske Raadighed over Ejendommen, medmindre han tidligere har faaet Skjøde.[42]) At ogsaa Skjødningsakten, selv om Sælgeren endnu besidder Ejendommen, maa antages at overføre Risikoen, kommer af, at denne Akt opfattes som den endelige Afgjørelse af Salgskontrakten fra Sælgerens Side. Uden Betydning for Risikoens Overgang er det, om Skjødet er thinglæst. Naar Salget angaar Kreaturer, der fremdeles benyttes af Sælgeren som Arbejdsdyr, vil ligeledes Risikoen først gaa over, naar Sælgeren har opfyldt sin Sælgerpligt.[43])

Dersom Salgsgjenstanden er generisk bestemt, vil efter det Udviklede, — bortset fra Kjøberens Fordringshavermora — Risikoen, naar Tingen af Sælgeren skal sendes til Opfyldelsesstedet, først være overgaaet til Kjøberen, naar en behørig Vare

---

[38]) Se ved Note 45. [39]) D. i J. U. 1873. 678, Evaldsen Sp. D. S. 7, Benjamin S. 268—269, 275—276, 277 ff., 292—294. [40]) Hindenburg S. 114, afvigende Evaldsen Sp. D. S. 15—16, jfr. Note 34. [41]) Ovfr. ved Note 19 og 34. Saaledes synes Sagen at være opfattet i det af D. i U. f. R. 1886. 1002 afgjorte Tilfælde.

[42]) Jfr. Aubert Sp. D. I S. 97, 99 og tildels afvigende i forskjellige Retninger Ørsted Hdbg. V S. 195—197, 199—200, Formularbog 6te Udg. S. 42, Larsen S. 143, Gram Sp. D. S. 41—42, Hagerup S. 78, D. G. B. § 446, D. Entw. Mot. II S. 322—323.

[43]) D. i J. T. XXXII. 67, jfr. Hindenburg S. 114—115.

er leveret paa Opfyldelsesstedet,[44]) selv om Kjøberen tidligere, f. Ex. ved Modtagelse af Konnossement. er bleven Ejer,[45]) og naar Tingen skal afsendes af Sælgeren fra Opfyldelsesstedet, er Risikoen først gaaet over, naar behørig Afsendelse har fundet Sted.[46]) Iøvrigt kan Sælgeren overføre Risikoen til Kjøberen ved efter almindelige Regler at bringe denne i Fordringshavermora, altsaa navnlig, dersom Varen af Kjøberen skal afhentes hos Sælgeren, ved, naar Frigjørelsestiden er kommen, at udsondre en individualiseret kontraktmæssig Vare til Kjøberen og at sende denne Underretning herom.[47]) Dog vedvarer Kjøberens Risiko kun, saalænge som Sælgeren vedblivende holder den udskilte Vare til hans Disposition. Derimod kan det ikke overføre Risikoen til Kjøberen, at Sælgeren paa Forhaand udskiller en Ydelse til Fordringshaveren og underretter denne herom.[48]) Af de forskjellige Theorier[49]) om Risikoens Overgang ved Salg med generisk bestemt Gjenstand maa altsaa Udskillelses- og Apparitionstheorierne forkastes, hvorimod en Opfyldelses- eller Leveringstheori maa anerkjendes for rigtig. Naar Parterne, efterat Kontrakt om en generisk bestemt Ydelse er afsluttet, komme overens om, at en individualiseret Ydelse skal være Kontraktens Gjenstand, komme fra det Øjeblik af Reglerne om individuelt bestemte Ydelser til Anvendelse. Gaar hele det paagjældende Genus tilfældigt til Grunde efter Kontraktens Afslutning, er Sælgeren vel frigjort for sin Forpligtelse, men han kan ikke kræve Kjøbesummen, medmindre han forinden enten har opfyldt sin Sælgerpligt eller bragt Kjøberen i Fordringshavermora.[50])

Da en Tings faktiske Forringelse er delvis Undergang af Tingen eller af dens Egenskaber, maa det om Risikoen i Tilfælde af det Solgtes Undergang Udviklede ogsaa gjælde i Til-

---

[44]) D. i U. f. R. 1891. 960, 1885. 1028, 1877. 652, 1873. 590, J. T. XXVII. 227, Evaldsen S. 30, Hindenburg S. 121, D. H. G. B. Art. 345. 2, Gareis hos Endemann II S. 653. [45]) Jfr. Note 38. [46]) Jfr. Note 37.

[47]) Ovfr. § 62 ved Note 32, 33 og 40, Aubert Sp. D. I S. 98, Hagerup S. 147—149. [48]) Evaldsen Sp. D. S. 30—31, Hagerup S. 80.

[49]) Se om disse Hagerup S. 71—72, 78, 80, Gareis hos Endemann II S. 640—644, Dernburg Pandekten II § 96 Note 9, Windscheid § 390 Note 8 og 9, Benjamin S. 295 ff., 302 ff. [50]) Evaldsen S. 10 Note, jfr. Hindenburg S. 109, Aubert Sp. D. I S. 90.

fælde af dets Forringelse.[51] Naar det undertiden er blevet antaget, at Kjøberen altid maatte bære Risikoen for Forringelse,[52]) da Sælgeren dog trods Forringelsen er i Stand til at tilbyde ham Tingen, maa hertil bemærkes, at man ikke kan gaa ud fra som noget Selvfølgeligt, at Vederlaget er lovet for Tingen uden Hensyn til Forandringer af dens Tilstand. At den bestridte Lære saa længe har kunnet holde sig, kommer vistnok af, at dennes Forfægtere have haft de ikke ualmindelige Tilfælde for Øje, hvor en vis Forringelse ved Kontraktens Indgaaelse er forudberegnelig, saasom at visse Ting ville forringes, naar de i nogen Tid overlades til sig selv eller benyttes. Forsaavidt de Omstændigheder, hvoraf denne Slutning kan drages, vare kjendelige for Kjøberen, maa denne efter almindelige Regler betale den vedtagne Kjøbesum trods Forringelsens Indtræden,[53]) men det Samme gjælder om Undergang under tilsvarende Omstændigheder. Vare hine Omstændigheder derimod ukjendelige for Kjøberen, vil denne undertiden kunne hæve Kontrakten helt eller delvist efter Reglerne om Mangler ved Ydelsen, jfr. § 46. I. 2. Her handles kun om den efterfølgende tilfældige, ikke ved Kontraktens Indgaaelse for Parterne beregnelige Forringelse. Nægtes kan det naturligvis ikke, at den Sætning, at Sælgeren altsaa efter det Anførte undertiden maa bære Risikoen ved tilfældig Forringelse, kan afføde forskjellige vanskelige Spørgsmaal, om hvorvidt Kjøberen er pligtig at betale en nedsat Kjøbesum for den forringede Ting, eller om han helt kan hæve Kontrakten, og om hvorvidt Sælgeren er pligtig at overlade Kjøberen den forringede Ting for det nedsatte Vederlag o. s. v. Men at slige vanskelige Spørgsmaal, der maa løses efter det i den almindelige Del Udviklede,[54]) kunne opstaa, kan naturligvis ikke anføres imod Sætningens Rigtighed.

Som allerede fremhævet ere de udviklede Regler om Risikoens Overgang deklaratoriske; de vige for modstaaende

---

[51]) Larsen S. 145—148, Gram Sp. D. S. 46—50, Evaldsen Sp. D. S. 11—13, Jul. Lassen T. f. Rvdsk. I S. 480, Aubert Sp. D. I S. 93—96, Windscheid § 390 Note 2, D. G. B. §§ 446, 323. [52]) Ørsted Hdbg. V S. 196—197, Hindenburg S. 110—113, Hagerup S. 93—95. [53]) Jfr. D. i U. f. R. 1874. 612. [54]) Ovfr. § 46. I. 2, § 44. VI, jfr. Evaldsen Sp. D. S. 18—19, tildels D. G. B. § 323, Mot. II S. 207—208, Bähr Gegenentwurf S. 93—94.

udtrykkelig eller stiltiende Aftale, men ofte kan det være meget tvivlsomt, hvorvidt saadan stiltiende Aftale foreligger.[55]) Ogsaa kan efter Omstændighederne i Handelsforhold

---

[55]) Er det vedtaget, at en af Parterne skal bære Risikoen indtil eller efter et vist Tidspunkt, maa det antages for stiltiende vedtaget, at den anden Part bærer den efter eller før dette, Evaldsen Sp. D. S. 20 Note, Benjamin S. 273. Vedtagelse om, at Kjøberen kun skal være pligtig at betale, naar han efter Besigtigelse eller Prøve finder sig tjent med det Solgte, maa bevirke, at han ikke kan være pligtig at betale, dersom det Kjøbte gaar saaledes til Grunde, at Besigtigelsen eller Prøven ikke har kunnet finde Sted, D. i U. f. R. 1881. 365, 1876. 115, jfr. Schl. II. 139; om Kjøberen eller Sælgeren i slige Handeler bærer Risikoen, naar det Kjøbte gaar til Grunde, efter at det er kommet i Kjøberens Besiddelse, medens Prøvetiden endnu løber, maa afhænge af Kontraktens nærmere Indhold, men i Almindelighed maa Sælgeren bære Risikoen, se § 84 Note 27. At den indgaaede Kjøbekontrakt er gjort afhængig af en Betingelse, kan i og for sig ikke paavirke Reglerne om Risikoen, Evaldsen Sp. D. S. 20—21, jfr. dog Hindenburg S. 119—120, Windscheid § 390. 1. b, men Tingens Undergang kan bevirke, at den stillede suspensive Betingelse, f. Ex. Taxation af en Ting ved Trediemand, bliver umulig, saa at Kontrakten bortfalder. Det nævnte Exempel viser, at Forringelse her ikke altid vil have samme Virkning som Undergang, jfr. ogsaa ndfr. Naar en Varemasse er solgt, ikke for en fastsat Kjøbesum, men saaledes at denne først skal fastsættes ved Massens Maaling, Vejning o. desl., maa det antages, at Kjøberen ikke skal bære Risikoen for Undergang og kvantitativ Forringelse, som finder Sted, inden det Solgte paa vedtagen Maade, ordentligvis i hans Paasyn, er maalt o.s.v., Evaldsen Sp. D. S. 21, Hindenburg S. 120, jfr. D. i U. f. R. 1881. 363, 1896. 1183, Windscheid § 390. 1. c., Gareis hos Endemann II. S. 644—649, Benjamin S. 268—269, Chydenius S. 12. Vedtagelsen „franco", „frit" o. desl. maa vel undertiden fortolkes som Vedtagelse af Destinationsstedet som Opfyldelsessted, men selv om denne Fortolkning maa forkastes, maa Vedtagelsen ofte fortolkes som en Overtagelse fra Sælgerens Side af Forsendelsesrisikoen i Modsætning til Cif-Salget, se ovfr. § 79 Note 19, 20, 16, 17. En Vedtagelse om, at Varer først skulle betales ved Modtagelsen, kan efter Omstændighederne oplyse, at en Kontrakt, der efter dens øvrige Indhold maatte fortolkes som kun paalæggende Sælgeren en Pligt til at afsende paa Kjøberens Risiko til Distinationsstedet, f. Ex. som et Cif-Salg, maa fortolkes som en Kontrakt om Levering paa Destinationsstedet som Opfyldelsessted, jfr. D. i U. f. R. 1885. 1028, H. R. T. 1881. 68 (U. f. R. 1882. 466), Gareis hos Endemann II S. 653 Note 70. Men selv om Kontrakten trods saadan Vedtagelse maa fortolkes paa først nævnte Maade, kan Vedtagelsen faa Betydning for Risikoen, forsaavidt den maa fortolkes, jfr. § 79 Note 18, som opstillende den Betingelse for Kjøberens Betalingspligt, at Varen overhovedet kommer frem, Benjamin S. 320—322, jfr. Resp. 25. Novbr. 1861 (hos Hindenburg), Schl. H. R. D. II. 139. Ligeledes kan Garanti af Kvalitet eller Vægt o. s. v. paa Modtagelsesstedet ved Cif-Handeler udelukke, at Kjøberen bærer en vis Del af

Risikoen falde paa Kjøberen, fordi han ikke betimeligt har protesteret mod Sælgerens Tilkjendegivelse af, at Risikoen er paa Kjøberens Side.[56])

Nogle Forfattere have antaget, at hvad der i Henseende til Risikoen gjælder om det Solgtes Undergang og faktiske Forringelse, overhovedet maa gjælde om efterfølgende objektiv Umulighed,[57]) f. Ex. Udførsels- og Indførselsforbud. Af det Udviklede, navnlig det S. 48 Bemærkede, vil det imidlertid fremgaa, at denne Sammenstilling er usikker,[58]) og i hvert Fald kunne de ovenfor om faktisk Forringelse udviklede Regler ikke komme til Anvendelse, naar en Tings Værdi forringes ved nye Skattelove, men saadanne Love maa i Almindelighed, ligesom Prisfald, gaa ud over Kjøberen.[59])

III. 1. De Bekostninger, som Sælgeren i Mellemtiden mellem Kontraktens Indgaaelse og dens Fuldbyrdelse har an-

---

den Risiko, som han i Cif-Handeler i Almindelighed bærer, D. i U. f. R. 1882. 357, 1888. 1218, Resp. 7. Maj 1878, jfr. de kjøbenhavnske Slutsedler i Kornvarer og i Foderstoffer § 5; Resp. 6. Septbr. 1879 (Rode S. 24—25), der synes at stride herimod, handler kun om Betalingsvilkaarene (Betaling mod Konnossement).

[56]) Jfr. H. R. T. 1892. 134 (U. f. R. 1892. 771), U. f. R. 1888. 1218, 1891. 960, 1881. 365, Hindenburg S. 127. [57]) Hagerup S. 70 Note 2, Aubert Sp. D. I S. 91 Note 1, men derimod Windscheid § 390 Note 3a.

[58]) Med Hensyn til Indførsels- og Udførselsforbud, Blokade o. desl. synes det efter almindelige Regler at maatte antages, at Kiøberen, naar saadanne udkomme efter Kontraktens Afslutning, maa kunne hæve Kontrakten, dersom Forbudet hindrer Sælgeren i at opfylde Kontrakten, f. Ex. Udførselsforbud ved Cif-Salg, H. R. T. 1893. 154 (U. f. R, 1893. 751), jfr. § 44 Note 27, 20, Chydenius S. 75 Note 5, ndfr. § 83 Note 26, men ikke, naar de blot hindre Kjøberen i at modtage, medmindre det da af Forhandlingerne maatte fremgaa, at Kjøberen kun vilde Kontrakten under Forudsætning af, at Udførsel og Indførsel forbliver tilladt. Ved Fob-Salg ville slige Forbud følgelig, se § 79 Note 22, 23, i Almindelighed gaa ud over Kjøberen, naar denne ikke har forbeholdt sig „fri Udførsel" eller desl., Resp. 5. Jan. 1865 (hos Hindenburg), Evaldsen Sp. D. S. 31 Note.

[59]) Jfr. D. i A. f. R. VI. 155, Ørsted Hdbg. V S. 196, 199, Larsen S. 144, 146—147, Gram Sp. D. S. 48—49, Aubert Sp. D. I S. 92—93. Om Toldlove, naar det Solgte skal forsendes, se Note 71 og 58. Det Anførte gjælder om almindelige Skattelove. Mere tvivlsomt stiller Sagen sig, naar en speciel Lov forringer den enkelte solgte Gjenstands Værdi, f. Ex. ved Ophævelse af det til denne knyttede Privilegium; her maa vistnok Risikoreglerne komme til Anvendelse.

vendt paa det Solgte,[60]) kan han i Almindelighed ikke fordre Godtgjørelse for. For unødvendige Bekostninger kan han ikke fordre Godtgjørelse, selv om de have forhøjet Tingens Værdi,[61]) medmindre Godtgjørelse udtrykkeligt eller stiltiende er tilsagt ham ved Kontrakten. Derimod kan han i Almindelighed udøve Borttagelsesret, forsaavidt som den stedfundne Forbedrings Borttagelse ikke vil hindre ham i at levere det Solgte i kontraktmæssig Stand.[62]) Hvad de nødvendige Bekostninger angaar, maa det antages, at den vedtagne Kjøbesum indeholder Vederlag for dem, der maa beregnes at ville medgaa til Opfyldelsen af den Sælgeren efter Kontrakten paahvilende Omsorgspligt, saa at særligt Vederlag for disse ikke kan fordres.[63]) For de upaaregnede nødvendige Bekostninger endeligt kan Sælgeren heller ikke fordre Godtgjørelse, forsaavidt de gaa ud paa Afværgelse af en Skade, som han vilde være ansvarlig for eller bære Risikoen for.[64]) Derimod kan Sælgeren, under de af Reglerne om beføjet uanmodet Forretningsførelse flydende Betingelser,[64b]) fordre Godtgjørelse for upaaregnede nødvendige Udlæg til Afværgelse af Skade, som vilde falde paa Kjøberen.[65])

2. Med Hensyn til Omkostningerne ved Salgets Fuldbyrdelse kan det undertiden være tvivlsomt, hvem af Parterne der skal bære dem. Som almindelig Regel maa Sælgeren bære Omkostningerne ved Leveringen af det Solgte (ɔ: Vederlaget for saadanne maa antages indbefattet i Kjøbesummen), f. Ex. Maaling, Vejning, hvorimod Kjøberen maa bære Omkostningerne ved Modtagelsen af det Solgte[66]) altsaa eventuelt er-

---

[60]) Se herom Larsen S. 141, Gram Sp. D. S. 52—53, Hagerup S. 22—23, 164—165, Schrevelius II S. 504. [61]) Ovfr. § 34. I, II. 1, § 146. II. 2. a, Schrevelius II S. 504, jfr. derimod Windscheid § 389 Note 19.

[62]) Ovfr. § 34 Note 10 og 11. [63]) Se om Stillingen, naar der foreligger Fordringshavermora fra Kjøberens Side, ovfr. § 62. IV. 3. [64]) Herhen hører vistnok det af D. i S. og H. R. T. 1870. 165 afgjorte Tilfælde, jfr. Note 40.

[64b]) § 146. III. 3. b. [65]) Videre gaar D. G. B. § 450, D. Entw. Mot. II S. 325—326. [66]) Resp. 12. Febr. 1892 (U. f. R. 1893. 858), 11. Juli 1891 (U. f. R. 1892. 504), Hagerup S. 20, Aubert Sp. D. I S. 66. Saaledes Lovgivningerne i Almindelighed, D. H. G. B. Art. 351, Schw. Art. 232, code civil art. 1608, D. G. B. § 448, D. Entw. Mot. II S. 328, Gareis hos Endemann II S. 656 og 659.

statte Sælgeren dem) og ved Kjøbesummens Tilsendelse til Sælgeren.[67]) Omkostninger ved Forsendelse fra Opfyldelsesstedet (§ 79. II bæres altsaa af Kjøberen,[68]) forsaavidt ikke Andet er aftalt;[69]) Omkostninger ved Forsendelsen til Opfyldelsesstedet derimod af Sælgeren.[70]) Ofte kan det være tvivlsomt, hvad der hører til Levering, og hvad der hører til Modtagelse.[71]) Undtagelser fra den almindelige Regel kunne hjemles ved Aftaler eller ved Sædvaner. Ved Handeler om faste Ejendomme vil det sjældent forekomme, at der ikke er truffet Aftale om Omkostningernes Fordeling,[72]) men forsaavidt ingen saadan Af-

[67]) Note 7, § 40 Note 21.

[68]) Resp. 27. April 1860, 30. Novbr. 1865 (hos Hindenburg), D. i U. f. R 1880. 692, 1889. 72, 1895. 802, Hahn ad D. H. G. B. Art. 345 § 10, Art. 351 § 1, D. G. B. § 448, Schw. Art. 233. Selv om Fob-Sælgeren har paataget sig at sende Varen videre, sker altsaa denne Forsendelse for Kjøberens Regning, § 79 Note 25. [69]) Se om de Omkostninger, som paahvile Cif-Sælgeren, § 79 Note 18, og om franco-Levering o. desl. næste Note.

[70]) Hahn ad D. H. G. B. Art. 345 § 10. Se om de Omkostninger, som paahvile Fob-Sælgeren, § 79 Note 21, og om dem, der paahvile Sælgeren ved Salg „leveret" eller „franco" o. desl., § 79 Note 19, jfr. Schw. Art. 233.

[71]) Se om Toldafgifter nogle Afgjørelser i § 79 Note 18 og 19, og D. i U. f. R. 1879. 600, jfr. Schw. Art. 233. Naar Sælgeren skal betale Told, opstaar det tvivlsomme Spørgsmaal, om en hvilkensomhelst Toldforhøjelse gaar ud over ham, jfr. Note 58 og 59. Visse Toldforhøjelser synes at maatte have praktisk samme Betydning som Indførselsforbud, jfr. ovfr. § 44 Note 20, saa at Sælgeren maa kunne hæve Kontrakten, med mindre Kjøberen vil betale Forhøjelsen. Kjøber fra Kreditoplag maa være pligtig at holde Sælgeren fri for Toldforpligtelsen, U. f. R. 1896. 544. Det Indpakningsmateriale, som anvendes for Forsendelsens Skyld (Emballage), maa i Almindelighed tilsvares af Kjøberen, Hahn ad D. H. G. B. Art. 351, Hagerup S. 8 og 10, Tybjerg S. 229, D. i U. f. R. 1880. 692. Modtagen Emballage maa Kjøberen sende tilbage, vistnok paa egen Risiko, D. i U. f. R. 1883. 440, eller betale med den i Fakturaen angivne rimelige Pris, jfr. Resp. 2. Septbr. 1887 og 28. April 1883 (U. f. R. 1888. 841 og 783), H. R. T. 1892. 134 (U. f. R. 1892. 771. O. R. D.), S. og H. R. T. 1875. 200.

[72]) Saadanne Aftaler om, at den ene Part skal bære Omkostningerne, kunne naturligvis ikke betage Trediemand hans Ret til at holde sig til den anden Part, medmindre han har tiltraadt Kontrakten, D. i U. f. R. 1892. 323, 1890. 451, 1889. 266, jfr. H. R. T. 1887. 661, 478 (U. f. R. 1888. 397, 60); ej heller kunne de antages at tillægge Trediemand, som ikke har deltaget i Aftalen, nogen Ret overfor den Part, som paatager sig Omkostningerne, H. R. T. 1883. 334 (U. f. R. 1883. 1052, 1882. 986), ovfr. § 59. III. Se om Fortolkningen af saadanne Aftaler de allerede citerede Domme og D. i U. f. R. 1886. 397, 1876. 829, 1883. 1157, H. R. T. 1892. 413 (U. f. R. 1892. 1214).

tale er truffen, synes det almindeligt antaget i dansk Ret, at hver af Parterne maa bære Halvdelen af de med Dokumenternes Udstedelse forbundne Omkostninger[73]) og af Afgifter i Anledning af Salget; Kjøberen maa bære Omkostningerne ved sit Adkomstdokuments Protokollation og Thinglæsning.[74])

§ 81.

Forandring, Ophør, Retsbeskyttelse.

I. Om subjektiv Forandring af Retsforholdet, navnlig derved, at en af Parterne overdrager sin Ret efter Kjøbekontrakten til Trediemand, henvises til det i Alm. Del Udviklede. Ordentligvis vil det, naar Trediemand ved Transport erholder Retten efter en Kjøbekontrakt, være Meningen, at han tillige overtager Cedentens Forpligtelser efter Kontrakten,[1]) saa at hans Pligt som Kjøber — bortset fra, at han muligvis tillige skal erlægge et Vederlag direkte til Cedenten — bestaar i, at han til Cessus skal erlægge det Vederlag, som Cedenten skylder denne.[2])

II. Hvad Ophør af Kjøbekontrakten angaar[2b]), henvises til den almindelige Del, særligt angaaende det Tilfælde, at en kjøbt

---

[73]) Gram Sp. D. S. 36 Note 2, Torp S. 256, D. i J. U. 1865. 526, jfr. Evaldsen Sp. D. S. 8 Note. Dette er sikkert urigtigt; da Sælgeren er pligtig at skaffe Kjøberen Legitimation, § 45 Note 5, § 79 Note 29, maa han bære disse Omkostninger, se Hagerup S. 20—21, Aubert Sp. D. I S. 66—67, Vogt S. 119, jfr. D. G. B. § 435, D. Entw. Mot. II S. 222. Men muligvis er den Anskuelse, at Omkostningerne i Mangel af Aftale skulle deles, bleven saa almindelig, at Handelerne jævnligt maa antages at være afsluttede paa dette Vilkaar.

[74]) D. i J. U. 1865. 526, Torp S. 269—270, Aubert Sp. D. I S. 67 Note 1, Vogt S. 119, jfr. D. G. B. § 448, D. Entw. Mot, II S. 328, Hagerup S. 21.

[1]) Schl. H. R. D. I. 411, U. f. R. 1889. 579, Evaldsen S. 192, Hindenburg S. 44; et Exempel paa, at kun Retten overdrages, U. f. R. 1888. 180.

[2]) Se om de Retsforhold, som fremkomme herved, § 51. II. 3, navnlig Note 43— 45, § 59. III, navnlig Note 28—31. Cedentens Konkursbo kan ikke kræve Betaling af den Kjøbesum, som Cessionaren har overtaget at betale til Cessus, D. i U. f. R. 1889. 579. At Schl, H. R. D. I. 411 med Urette opfatter Salget af Kjøberens Retsstilling efter en Kjøbekontrakt som et direkte Salg af Kontraktens Gjenstand fra Kjøberen til Trediemand, er bemærket i § 59 Note 29.

[2b]) Se om Opsigelse som Ophørsgrund U. f. R. 1893. 243.

Ting efter Overleverelse til Kjøberen gaar tilbage til Sælgeren,[3]) til § 65. II. 3 og 4 samt til Udviklingen i § 148. I. 2. b.

III. Angaaende Kjøberens og Sælgerens Retsbeskyttelse kan vistnok ganske henvises til det om Fordringshaverens Retsbeskyttelse i Alm. D., navnlig §§ 73 og 75 Udviklede.[4]) Særlig Omtale fortjener kun det Spørgsmaal, hvorvidt D. L. 5—3—31 giver nogen Regel om Kjøberens (og Lejetagerens) Retsbeskyttelse. Den Del af denne Artikel, der angaar Opfyldelsesinteressens Beregning, er allerede omtalt;[5]) her skal kun handles om den Del af den, som giver den ældre Retshandel en vis Fortrinsret for den yngre.[6]) Tvivlen med Hensyn til denne Regel angaar Ordene „sælger eller lejer", der efter Lovens Sprogbrug[7]) kunne betegne enten Kontrakten eller Overdragelsesretshandelen eller være et Fællesudtryk for begge disse Retshandeler. Det kan nu for det Første ikke antages, at Udtrykkene i D. L. 5—3—31 ere Fællesudtryk for Kontrakt og Overdragelse, thi Artikelen vilde da bl. A. indeholde, at den ældre uthinglæste Kontrakt (D. L. taler ikke om Thinglæsning af rene Kontrakter, som kun gaa ud paa at give Erhververen en Fordringsret)[7b]) som almindelig Regel er beskyttet overfor yngre lovligt thinglæste Skjøder, hvilket netop efter D. L. 5—3—28 til 30 ikke er Regelen, men kun kan gjælde undtagelsesvis, nemlig naar den yngre Skjødehaver var i ond Tro, allerede da han erhvervede Ret til at faa Ejendommen. Artikelen maa altsaa angaa Sammenstød enten mellem ufuldbyrdede Kontrakter alene

---

[3]) Se om Beføjelsen til at fordre saadan Tilbagegang navnlig § 65 Note 42, § 85 Note 3, § 45. III, § 46. I. 1—3. At Tilbagegangen ikke altid er Udtryk for, at Kontrakten hæves, se f. Ex. § 41 Note 47, § 46. I. 1, § 46 Note 36, § 85 Note 16. Om Retsstillingen, naar Sælgerens Konkursbo tilegner sig den til Kjøberen overleverede faste Ejendom og nægter at opfylde Kontrakten se endvidere særligt Evaldsen Sp. D. S. 34—38 smh. m. Udviklingen ndfr. § 148. I. 2. b.

[4]) Her tales kun om Fordringsrettighedernes Retsbeskyttelse, ikke om Kjøberens Retsbeskyttelse, naar Overdragelse har fundet Sted.

[5]) § 79 ved Note 6—8. [6]) Se om Literaturen Aubert Sp. D. I S. 61 Note 1, Heckscher Kreditsalget S. 100 og ovfr. § 79 Note 6.

[7]) § 78 ved Note 4 og 5.

[7b]) Se derimod om de sædvanlige „Kontrakter" E. Møller Forudsætninger S. 130—139, ndfr. Note 13.

eller mellem Overdragelsesretshandeler alene. Antages dette sidste, vedkommer Artikelen slet ikke det foreliggende Æmne. Antages det Første,[8]) indeholder Artikelen positiv Hjemmel for den Sætning, at af to ufuldbyrdede Kontrakter den ældre foretrækkes i den Forstand, at den ældre Kjøber. og ikke den anden, erholder Ejendommen, dersom overhovedet nogen af dem kan erholde den. Derimod vil Artikelen, selv om denne Fortolkning fastholdes, ikke indeholde, at den ældre Kjøber iøvrigt skulde gaa forud for den yngre, f. Ex. gaa forud for denne i Sælgerens Konkursbo. Heller ikke vil den indeholde noget om, at anden Kjøber, naar han har faaet lovligt Overdragelsesdokument, maa vige for den første, dersom han i Overdragelsens Øjeblik, men efter sin Kontrakts Indgaaelse har faaet Kundskab om den ældre Kontrakt.[9]) Dette Tilfælde ligger jo efter Fortolkningen udenfor Artikelen. Artikelen vil altsaa efter denne Fortolkning kun udtale en Regel, som vistnok ogsaa uden positiv Hjemmel maatte antages for gjældende Ret.[10]) Men det Rigtige er dog vistnok, at Artikelen slet ikke angaar vort Æmne, men kun handler om lovlige Overdragelsesretshandeler, altsaa hvad Kjøb angaar, om lovligt thinglæste Overdragelser.[11]) Herpaa tyde nærmest Ordene „beholde“ og „udlagte Penge“ samt Usandsynligheden af, at Lovgiveren skulde have indladt sig paa at give en Regel for et Tilfælde, der er af saa ringe praktisk Betydning[12]) som det, den efter den anden mulige Fortolkning vilde angaa. Mod den Antagelse, at Artikelen skulde angaa Sammenstød mellem Overdragelser, kan navnlig ikke anføres, at den saa vilde være overflødig, idet den kun vilde være en Gjentagelse af D. L. 5—3—29. Bortset fra, at der i Slutningen gives en positiv Regel om Opfyldelsesinteressens Beregning, er det først her, at der handles om Sammen-

---

[8]) Saaledes Ørsted Hdbg. IV S. 392, Larsen S. 150 og Sml. Skr. I S. 287, Gram Sp. D. S. 55—56 og Formueret I S. 115, jfr. Aubert Sp. D. I S. 65. [9]) Ovfr. § 75 Note 21. [10]) § 75 Note 20. [11]) Saaledes Aagesen Program 1871 S. 14—18, Evaldsen Sp. D. S. 38, jfr. dog E. Møller Forudsætninger S. 138.

[12]) Denne Bemærkning maa dog bortfalde, dersom man, jfr. Aubert Sp. D. I S. 65, ikke ser en Overdragelsesretshandel deri, at Sælgeren, uden at give anden Kjøber Skøde, indsætter ham i Besiddelsen af det Solgte.

stød mellem Kjøb og Leje og mellem to Lejeforhold. Men som det vil ses, faar det vistnok ingen praktisk Betydning, om man vælger den ene eller den anden af de to Fortolkninger. At D. L. 5—3—31 kun angaar Retshandeler om faste Ejendomme, fremgaar af dens Plads og Indhold, navnlig Slutningsbestemmelsen. Men antager man, at Artikelen giver positiv Hjemmel for, at den ældre Kontrakt gaar forud for den yngre i den ovenfor angivne Forstand, maa den sikkert forsaavidt være analogisk anvendelig paa Kontrakter om Løsøre.

Om den Udvidelse af Retsbeskyttelsen, som Kjøberen af en fast Ejendom erhverver ved at lade sin Kontrakt thinglæse, henvises til Tingsretten.[13])

§ 82.

Om Varehandelen.[1])

I. Det er ikke Opgaven i dette Værk at give en almindelig Fremstilling af den danske Handelsret; kun de handelsretlige Regler om Obligationsforhold falde indenfor Rammen. Udenfor denne falde de andre Æmner, som sædvanligt fremstilles i Handelsretten.[2]) Særlige handelsretlige Regler om

---

[13]) Torp § 61, se ogsaa ovfr. § 75 m. Note 13—15 og § 76. Som paavist af E. Møller Forudsætninger S. 105—145 taler meget for, at der tilkommer de sædvanlige thinglæste Kjøbekontrakter om fast Ejendom samme Retsbeskyttelse som det thinglæste Skøde, men ifølge D. L. 5—3—32 (ovfr. § 50 Note 8, Aubert Sp. D. I S. 103 fl., jfr. dog Møller l. c. S. 137—138 Note 37 og 38) maa dog vistnok en vis Besiddelsesopgivelse fra Sælgerens Side være Forudsætningen for denne Retsbeskyttelse, jfr. § 79 Note 2.

[1]) Af den i § 78 Note 1 angivne Litteratur fremhæves her Hagerup Om Kjøb og Salg, Hindenburg Om Kjøb og Salg og navnlig den fortræffelige Oversigt af Tybjerg i Hages Haandbog i Handelsvidenskab S. 219 ff., Chydenius Om Leveransaftalet. Jfr. endvidere D. H. G. B. Art. 337—359, Gareis hos Endemann II §§ 258—276.

[2]) Se om Handelsrettens System navnlig L. Goldschmidt System des Handelsrechts (4de Udg.) med fortrinlige Oversigter og Litteraturhenvisninger. Som Hovedværk fremhæves L. Goldschmidt Handbuch des Handelsrechts (ufuldendt), der er begyndt at udkomme i tredie ganske omarbejdede Oplag. — Handelsretlige Æmner, som efter det Bemærkede ikke skulle behandles her, ere navnlig: Næringslovgivningen for Handlende, se ovfr. § 20. III. 2, Scheel

Obligationsforhold indeholder vor Lovgivning i Almindelighed ikke; Hovedregelen er den, at der om Handelsforhold gjælder de samme Regler som om andre Obligationsforhold. Men gjennem Sædvaner, tildels stadfæstede af Retsanvendelsen, har der dog for Handelsforhold udviklet sig adskillige Retsnormer, som særligt bør fremhæves, og faktisk Handelsskik bliver i vidt Omfang bestemmende for Parternes Mellemværende.[3]) Hvorvidt disse Normer ere ejendommelige for Handelsforhold, eller hvorvidt Forholdet i Virkeligheden er det, at de ere fastslaaede for Handelsrettens Vedkommende, medens Retsanvendelsen endnu kun venter paa en ydre Anledning til ogsaa at udtale sig for deres Anvendelse paa andre Retsforhold, kan ofte være tvivlsomt, ligesom der undertiden kan være Tvivl, om de gjælde for Handelsforhold i det Hele eller kun for Former af saadanne.

Ifølge disse Formers Tilblivelsesmaade vil overhovedet deres saglige og personlige Omraade[4]) være usikkert og ingenlunde altid det samme.

I vidt Omfang ere de omtalte handelsretlige Regler grundede i den intensive Trang til Klarhed i visse handelsretlige Forhold. I disse Hensyn bunder den allerede tidligere omtalte Tilbøjelighed til i visse Handelsforhold, særligt i Varehandelen, at opfatte enhver Misligholdelse som væsentlig.[5]) Paa

---

Personret 2den Udg. S. 585 ff., Deuntzer Den danske Næringsret, særligt S. 5—6, Tybjerg S. 180 ff.; Lovgivningen om Firma og Handelsregistre, se L. 1. Marts 1889, Vedel i U. f. R. 1890 S. 1009 ff., Aubert i T. f. Rvdsk. IV S. 176 ff., Torp i Obligationsrettens specielle Del, 2den Afdeling S. 15 ff. o. fl. St., Tybjerg S. 203 ff. Om Prokura se § 23. III, § 138. II; Lovgivningen om Handelsbøger, Tybjerg S. 203 ff.; om Varemærker, L. 11. April 1890, Jürgensen Nyt Lovlexikon, Tybjerg S. 238 ff., jfr. ogsaa L. 27. April 1894 Nr. 70; om Patenter L. 13. April 1894 Nr. 69, Tybjerg S. 242 ff., jfr. ovfr. § 36 Note 29; om den processuelle Behandling af Handelssager Deuntzer den extraordinære Civilproces S. 16 ff. og 12, om Handelsmænds Konkurs L. 25. Marts 1872 §§ 43—46, 58, 100, 148, 149.

[3]) Se om Handelssædvaner ovfr. § 39 Note 20, 21, Tybjerg S. 218—219.

[4]) Hindenburg S. 2, Evaldsen Sp. D. S. 8, Deuntzer Om Fuldmagt S. 184. Om Parten har Borgerskab som Handlende, er uden Betydning, S. og H. R. T. 1867. 40. Se om D. H. G. B. Regelsberger hos Endemann II S. 385. Jfr. Note 6.

[5]) § 43 Note 85, § 65 Note 5, 6, § 42 Note 50, Hindenburg S. 61—62,

samme Hensyn hvile de udstrakte Regler om Nødvendigheden af hurtig Reklamation[6]) (Reservation, Protest, Indsigelse) som Udtryk for, at man ikke billiger eller tiltræder Andres Handlinger og Tilkjendegivelser, jfr. ovfr. § 25. I. 1.

II. Her tales kun om de handelsretlige Regler angaaende Kjøb og Salg; de andre handelsretlige Regler om Obligationsforhold omhandles paa vedkommende Steder i det Foregaaende og det Følgende.[7]) Det vilde efter det under I Udviklede være ørkesløst at forsøge paa at indlede Fremstillingen af den danske Rets handelsretlige Regler om Kjøb og Salg med en nøjagtig Bestemmelse af det handelsretlige Salgs (Varehandelens) Begreb; de Bestemmelser af og Forudsætninger om Begreberne Handel og Handelsmand, som Lovgivningen i andre Retninger indeholder, kunne ikke være afgjørende her. Man maa nøjes med en Henvisning til det almindelige overalt gjældende Grundbegreb om Handel i teknisk Forstand.[8]) Alt, hvad der i Almindelighed kan siges om Omraadet for de handels-

---

Hagerup S. 104 og nærmere ndfr. § 83. I. Jfr. Gareis l. c. S. 684—686 og som Modifikationer f. Ex. § 42 Note 50, H. R. T. 1896. 515.

[6]) Se som Exempler § 23 Note 13, § 25 Note 6, 11, § 43 Note 17, 97, § 80 Note 56, og ndfr. § 83. III. 2, Tybjerg S. 235. Se fremdeles U. f. R. 1896. 178 (Kjøber af Værdipapirer maa inden rimelig Tid efter Leveringsfristens Udløb reklamere under Tilbud af Kjøbesummen), U. f. R. 1889. 883 (Kjøberen, der modtager Faktura, maa reklamere, naar Konnossement udebliver), 1877. 932, 1876. 218 (Kjøber, der af Sælger har modtaget Udleveringsseddel paa Trediemand, maa reklamere, naar denne ikke effektuerer Sedlen), 1893. 226, 1895. 1249, Resp. 23. Juni 1894 (U. f. R. 1595. 700). Paa den anden Side behøver man naturligvis ikke altid at reklamere overfor en Andens Handlinger og Henvendelser, U. f. R. 1876. 179, 1891. 960, 1893. 243, men kun, naar *bona fides* kræver det, i hvilken Henseende faktisk Handelsskik vil være af Betydning, ovfr. § 25. I. 1, § 39 Note 20. Se om Betingelserne for de handelsretlige Reklamationsreglers Anvendelse i personlig Henseende Evaldsen S. 278 m. Note, Aubert Sp. D. I S. 81 Note 3, H. R. T. 1891. 529 (U. f. R. 1892. 182), 1892. 713 (U. f. R. 1893. 152), U. f. R. 1885. 771, 1876. 1097, 1873. 585, Hahn ad D. H. G. B. Art. 347 § 6.

[7]) Se navnlig om negotiable Papirer ovfr. §§ 52—58 og angaaende enkelte Obligationsforhold i det Følgende, navnlig Læren om Vexler, Fragtkontrakten, Arbejdskontrakter og Handelskommission samt Torp Om Interessentskab.

[8]) Aubert Sp. D. I S. 44—49, Gram Sp. D. S. 33—35, Evaldsen Sp. D. S. 7—8 og Citater i Note 2, Endemann I S. 1 ff., 53 ff., Gareis l. c. S. 540 ff.

retlige Regler om Kjøb og Salg, er det, at de have uddannet sig i og gjælde for det (eller Former af det) Kjøb og Salg af Løsøre (Varer), som besørger den almindelige Vareomsætning, altsaa gaar ud paa Anskaffelse af Varer for atter at afhænde dem mod Vederlag eller paa Salg af Varer, anskaffede i dette Øjemed.

Reglerne om Varehandelen ere i Almindelighed de samme som om andet Kjøb og Salg og andre Retshandeler. De ad Handelssædvanens Vej uddannede Retsregler træde kun frem som Supplementer til de almindelige Retsregler og ere i Almindelighed kun nærmere Præciseringer af disse. Det har derfor for største Delens Vedkommende været muligt og naturligt at omhandle dem i Obligationsrettens almindelige Del eller i den almindelige Lære om Kjøb og Salg. Angaaende Kontraktens Afslutning[9]) tilføjes her, at den jævnligt foregaar ved autoriseret Mægler, hvis derom udfærdigede Slutseddel[10]) har særlig Beviskraft. Mange Handeler indgaas ved Udfyldning af eller under Henvisning til de vedtagne kjøbenhavnske Formularer til Slutsedler[11]) for enkelte vigtige Handelsbrancher (Korn, Foderstoffer, Smør, Sædefrø). Disse indeholde udførlige Bestemmelser om Handelens nærmere Vilkaar, derunder adskilligt, som hverken stemmer med Lovgivningens almindelige Regler eller med gjældende Handelssædvaner. Bl. A. henvise disse Formularer visse Tvistigheders Afgjørelse til de af Handelsstanden organiserede kjøbenhavnske Bedømmelses- og Voldgiftsudvalg (Arbitrage).[12]) Iøvrigt kan der

---

[9]) Se §§ 9—11, særligt om Afslutning imellem indbyrdes fraværende Personer § 10. IV, om Afslutning ved Mellemmand §§ 23 og 24, og om „stiltiende" Indgaaelse § 25.

[10]) § 25 Note 6, § 56 Note 27, § 24 Note 29, Tybjerg S. 189.

[11]) Tybjerg S. 218, jfr. § 39. II. 1.

[12]) Tybjerg S. 247. Se om disse Udvalgs Kompetence og iøvrigt om Arbitrage D. i U. f. R. 1891. 1200, 1892. 418, 1893. 255, 1337, 1896. 22, 1895. 1050, 195, 1894. 817, Resp. 23. Febr. 1891 (U. f. R. 1892. 496), 18. Marts 1887 (U. f. R, 1888. 838), U. f. R. 1890. 237, 220, 820, 1143, H. R. T. 1884. 706 (U. f. R. 1885. 481), U. f. R. 1892. 463, Resp. 22. Juni 1880, 17. Febr. 1888 (U. f. R. 1888. 750, 1889. 533), 4. Decbr. 1891 (U. f. R. 1892. 512). Om Vedtagelse af Arbitrage „paa Kjøbenhavns Børs" Resp. 6. Febr. 1886 (U. f. R. 1888. 825), U. f. R. 1887. 41.

ikke blot om Kontraktens Afslutning, men ogsaa om dens Indhold og Parternes indbyrdes Beføjelser henvises til tidligere Udviklinger.[13]) Kun en Gruppe af Retsregler, de, som angaa den Situation, der giver Anledning til de fleste handelsretlige Tvistigheder, nemlig Mangler ved Sælgerens Ydelse har først kunnet omhandles paa dette Punkt, jfr. ovfr. § 46. II, og i Forbindelse med Fremstillingen af disse i næste Paragraf vil der blive gjort nogle nærmere Bemærkninger om Sælgerens Pligter.

§ 83.
Om Mangler ved Sælgerens Ydelse i Varehandelen.[1])

Den følgende Undersøgelse om Mangler ved Sælgerens Ydelse i Varehandelen har foreløbig det almindelige Tilfælde for Øje, at Salgsgjenstanden er generisk bestemt. Den begynder med (I) en Oversigt over Hovedformerne af Mangler ved Ydelsen og Oplysning om, hvorvidt en Mangel ved Ydelsen berettiger Kjøberen til at afvise (refusere) den som ikkebehørig Opfyldelse. Angivelsen af Manglernes Hovedformer indeholder tillige en nærmere Bestemmelse af Sælgerens Pligter i de forskjellige Retninger. Derefter følger Fremstillingen af (II) de Beføjelser, som tilkomme Kjøberen i Tilfælde af Mangler ved Sælgerens Ydelse, derunder Reglerne om Varens Stillen til Disposition for Sælgeren som Forudsætning for nogle af disse Beføjelser, af (III) Reglerne om Mangelsindsigelsers Fortabelse ved Undladelse af betimelig Reklamation eller ved Godkjendelse (Antagelse) og andre Handlinger, der efter Omstændighederne have samme Virkning som Godkjendelse (Modtagelse o. s. v.) samt af (IV) Reglerne om Beviset for Manglerne ved Ydelsen. Til Slut (V) vil der blive gjort nogle Bemærkninger om, hvor-

[13]) Se navnlig §§ 79—80 og angaaende Skyldner- og Fordringshavermora § 43 særligt I. 2 og § 62 særligt IV. 2. b.

[1]) Se herom navnlig Evaldsen S. 271—295, Hagerup S. 95—118, Aubert Sp. D. §§ 13 og 14, T. f. Rvdsk. II S. 276 ff., Hindenburg §§ 14, 15, 17, 24—26, Chydenius S. 130 ff. Jfr. D. H. G. B. Art. 347—350, Hanausek Die Haftung des Verkaüfers für die Beschaffenkeit der Waare. Om nogle svenske Retsafgjørelser Heckscher U. f. R. 1895 S. 826 ff. — Udviklingen i denne Paragraf er i det Væsentlige en Gjengivelse af min Afhdl. i T. f. Rvdsk. VI S. 401 ff,

vidt de saaledes udviklede Regler komme til Anvendelse, naar Salgsgjenstanden er individuelt bestemt.

I. Mangelen kan vedrøre Varen selv ɔ: dens Kvalitet, dens Væsen (Levering af en ganske anden Vare end den omkontraherede) eller dens Kvantitet. Eller den kan vedrøre Opfyldelseshandlingen iøvrigt,[2]) idet denne er ufyldestgjørende i Henseende til Tid, Sted, Forsendelsesmaade, eller fordi Sælgeren stiller ubeføjede Vilkaar, f. Ex. for høj Pris, som Betingelse for den tilbudne Vares Tilegnelse af Kjøberen. Til Indledning bemærkes, at den Omstændighed alene, at flere Varer ere Gjenstand for samme Bestilling eller Kontrakt, ikke gjør disse flere Varer til en Enhed, saa at Mangler ved en af Varerne berettiger Kjøberen til at rejse Indsigelse mod hele Leveringen.[3]) Paa den anden Side er det meget muligt, at forskjellige Varer, der ere Gjenstand for samme Kontrakt eller for forskjellige Kontrakter, ere kjøbte som Enhed, saa at Mangler ved en Del ere Mangler ved hele Enheden. Hvorvidt dette er Tilfældet, afgjøres ved Fortolkning af Kontrakten,[4]) i hvilken Henseende de forskjellige Deles naturlige Sammenhæng vil være af Betydning. Naar en Vare er kjøbt i forskjellige Leveringer, vil Mangler ved den ene Levering i Almindelighed ikke berettige Kjøberen til at rejse Indsigelse ogsaa mod de andre.[5])

1. Varens Kvalitet[6]) og Væsen. Sælgeren er pligtig at

[2]) Det Tilfælde, at Sælgeren savner Adkomst til den af ham fremsendte Ydelse, se ovfr. § 45. IV, er i Varehandelen saa upraktisk, at særlige Bemærkninger herom ere ufornødne; det maa behandles efter samme Regler som andre Mangler ved Ydelsen.

[3]) S. og H. R. T. 1865. 138, U. f. R. 1876. 1133, 1895. 558, 694, 882, se om Betydningen af den Omstændighed, at de flere Varer ankomme under ét, Teksten v. Note 23, 24, 58, 59, Gareis l. c. S. 672, og om delvise Mangler ved Ydelsen Note 22.

[4]) Note 3, Hagerup S. 21, jfr. Gareis l. c. S. 696—697 (for vidtgaaende i Retning af at antage Flerhed eller Delelighed), Hahn ad D. H. G. B. Art. 359, Hanausek I S. 180 ff., Schw. Art. 255. Citaterne i denne Note angaa tillige Spørgsmaalet, om den som Enhed solgte Vare er „delelig“, se herom Note 67, 65.

[5]) Schl. H. R. D. III. 612, Udvalgsresp. 27. Maj 1887 (U. f. R. 1888. 847—848), Resp. 21. Decbr. 1891 (U. f. R. 1892. 512), 6. Maj 1893 (U. f. R. 1894. 608), S. og H. R. T. 1864. 103, jfr. Hahn ad D. H. G. B. Art. 359 § 7, Schneider ad Schw. Art. 255.

[6]) En vis Mærkning og Indpakning kan undertiden være en Kvalitet ved

levere Varen med alle de Egenskaber, som den efter udtrykkelig og stiltiende Aftale eller supplerende Retssædvaner skal have.[7]) Ved Fortolkningen af, hvad der er vedtaget, erindres, at ogsaa Kjøberens for Sælgeren kjendelige Formaal med Varens Anskaffelse kunne være bestemmende,[8]) samt særligt, at adskillige Kvalitetsbetegnelser i Handelskontrakter have en ejendommelig teknisk Betydning,[9]) men Sælgerens blotte Anprisninger af Varen ere uden Betydning.[10]) Er der ikke vedtaget noget Nærmere om Varens Beskaffenhed og Godhed, skal Sælgeren yde den vedtagne Vareart, ikke blot uden Fejl,[11]) men Handelsvare af middelgod Beskaffenhed, hverken af slettest Sort eller næstslettest, paa den anden Side ikke just prima Vare;[12]) indenfor denne Grænse har Sælgeren frit Valg.[13]) Hovedregelen er, at enhver Kvalitetsmangel betragtes som væsentlig ɔ: Sælgeren kan ikke forlange, at Kjøberen skal tage den ukontraktmæssige Vare for reduceret Pris, men Kjøberen er berettiget til at refusere den,[14]) naar

---

Varen, Tybjerg S. 233, U. f. R. 1874. 842, Hahn II S. 305—306; ligeledes Kvantum og Vægt, f. Ex. Breddemaal ved Klædestoffer, U. f. R. 1892. 745, 1882. 1287, Hahn II S. 305.

7) Aubert Sp. D. I S. 74—75, Hindenburg S. 54.

8) Ovfr. § 39. I, Benjamin S. 652, Chydenius S. 133—134.

9) Ovfr. § 39 Note 13, Tybjerg S. 218, 227, jfr. f. Ex. U. f. R. 1892. 745, 1895. 134. Jfr. Note 12.

10) Ovfr. § 46 Note 12, Tybjerg S. 219, Gareis l. c. S. 672, Benjamin S. 605 ff.

11) Hagerup S. 96—97, Aubert Sp. D. I S. 72—73, hvor det omtales, at denne Sætning, der hos os vil synes selvfølgelig, undertiden bestrides.

12) Hindenburg S. 54, Hagerup S. 96, Aubert Sp. D. I S. 72, Tybjerg S. 227, Vogt S. 119. D. i J. A. XI. 96, J. U. III. 131, 1859. 78, S. og H. R. T. 1868. 83, Schl. H. R. D. II. 651 „almindelige gode Kjøbmandsvarer", U. f. R. 1892. 1156, H. R. T. 1872. 276 (U. f. R. 1872. 893). Saaledes ogsaa D. H. G. B. Art. 335, code civil art. 1246, Schw. Art. 81, D. G. B. § 243, Benjamin S. 649 *„saleable or merchantable"*, Chydenius S. 131—132. Regelen gjælder vistnok om Salg i Almindelighed, jfr. Hagerup S. 96. Se om Betegnelserne *„tel quel"*, „Varen som den falder", Chydenius S. 135, Hindenburg S. 191, Hanausek I S. 87—89, J. U. 1873. 244, jfr. S. og H. R. T. 1862. 125, 140.

13) Ogsaa den først som ukontraktmæssig tilbudte Ydelse kan Sælgeren opfylde med, naar den er bleven kontraktmæssig inden Leveringsfristens Udløb, Resp. 12. Septbr. 1887, 14. April 1888 (U. f. R. 1888. 842, 1889. 534).

14) Hindenburg S. 54, 57—58, Evaldsen S. 271, Tybjerg S. 228

ikke Andet er vedtaget eller følger af særlig Koutume;[15]) se om det Tilfælde, at kun en Del af Ydelsen lider af Kvalitetsmangler, ndfr.[16])

2. Ogsaa ved Afgjørelsen af, hvor stor en Kvantitet Sælgeren skal yde, erindres det under 1. om tekniske Betegnelser Bemærkede.[17]) Den handelsretlige Sætning, at enhver Ukontraktmæssighed er væsentlig, tages her mindre strængt. Naar Sælgeren sender for lidt,[18]) kan Kjøberen vel i Almindelighed afvise det tilsendte,[19]) men er Mangelen forholdsvis ubetydelig, kan han ikke afvise Ydelsen, medmindre han maa antages at have særlig Interesse i netop at erholde det vedtagne Kvantum.[20]) Heraf følger, at Kjøberen, naar kun en forholdsvis

(jfr. ved Note 45, 46). Se f. Ex. D. i S. og H. R. T. 1862. 47, 1864. 135, U. f. R. 1874. 842, 1882. 1287; noget mildere Gareis l. c. S. 684—686. Mangler, der straks afhjælpes, komme ikke i Betragtning, S. og H. R. T. 1864. 209. Se om Flerhed af Varer, kjøbte under ét, Note 3—5.

[15]) Det hos Hindenburg S. 58 Note 8 Bemærkede er ikke almindelig Koutume, jfr. Note 45 og 46. [16]) Note 22.

[17]) Se om Betegnelserne „circa", „fra — til", „ikke over", „højest" o. dsl. Hindenburg S. 55, Evaldsen Skyldnerens Mora S. 97, Tybjerg S. 226—227, med de af disse Forff. citerede Domme og Responsa samt D. i U. f. R. 1892. 418, 710, Resp. 17. Marts 1891 (U. f. R. 1892. 497), 15. April 1882 (U. f. R. 1888. 772), D. i U. f. R. 1882. 1282, 1878. 1105, jfr. de kjøbenhavnske Formularer til Slutsedler; indenfor de fastsatte Grænser maa Valget af Kvantitet ved Fob-Salg i Almindelighed tilkomme Kjøberen, der skal afhente Varen, Resp. 20. Jan. 1894 (U. f. R. 1895. 698), ved Salg Cif og „leveret" Sælgeren, som skal afsende. Om Brutto, Netto o. desl. Tybjerg S. 219, 226, Resp. 27. Maj 1887 (U. f. R. 1888. 847), ovfr. § 80 Note 1. Undertiden ere, ogsaa bortset fra Emballageberegningen, visse efter almindelige Regler maaske ikke ganske sikre Beregninger af og Bevisligheder for Kvantiteten afgjørende ifølge Koutume, H. R. T. 1870. 664 (U. f. R. 1871. 160), Resp. 27. Maj 1887 (U. f. R. 1888. 847). Jfr. Note 32.

[18]) Det kan ikke gjøre delvist Tilbud lovligt, at Sælgeren erklærer at ville levere det Manglende senere endog i rette Tid; hele den vedtagne Ydelse maa erlægges paa én Gang, ovfr. § 42 Note 48, Hagerup S. 21, Resp. 17. Oktbr. 1891 (U. f. R. 1892. 510), medmindre delvis Erlæggelse er vedtagen, eller det dog af Forhandlingerne eller paa anden Maade fremgaar, at Kjøberen ikke vil lægge Vægt paa Levering paa én Gang, D. i U. f. R. 1882. 1227, Resp. 21. Decbr. 1891 (U. f. R. 1892. 512). Jfr. om Kontrakter, der angaa flere Ydelser, Note 3—5.

[19]) D. i U. f. R. 1890. 453, Resp. 20. Jan. 1894 (U. f. R. 1895. 699), jfr. Resp. 3. Oktober 1884 (U. f. R. 1888. 805). Hindenburg S. 57.

[20]) H. R. T. 1869. 669 (U. f. R. 1870. 172), J. U. 1860. 406.

ringe Del af det omkontraherede og fremsendte Kvantum lider af Kvalitetsmangeler, og denne Del uden Ulemper kan udskilles, ikke kan afvise hele Partiet, men kun den ukontraktmæssige Del, men iøvrigt er det Regelen, at hele det som Enhed[21]) kjøbte Parti kan afvises, naar en Del af det er ukontraktmæssig.[22]) Dersom Sælgeren leverer for meget, vil det ofte stille sig saaledes, at Kjøberen er beføjet til at udsondre den kontraktmæssige Del[23]) og kan foretage denne Udsondring uden væsentlige Opofrelser og Ulemper for sig. I saa Fald[24]) kan han kun afvise den overskydende Del, men ellers kan han afvise hele Forsendelsen. Den overskydende Del er han aldrig pligtig at beholde og betale for,[25]) medmindre han efter det ndfr. under III Udviklede har tabt sin Ret til at gjøre Kvantitetsmangelen gjældende.

3. Angaaende det Tidspunkt, paa hvilket Sælgeren skal yde (levere eller afsende o. s. v.), henvises til det i den almindelige Del Udviklede,[26]) hvor det ogsaa er oplyst, til hvilket Tidspunkt han lovligt kan yde.[27]) Yder Sælgeren for

[21]) Jfr. ovfr. Note 3—5. [22]) D. i J. U. 1855. 702, S. og H. R. T. 1862. 123, H. R. T. 1884. 523, 697 (U. f. R. 1885. 120, 475, der dog maaske forudsætter en for Sælgeren noget mildere Regel). Hvorvidt Kjøberen har Ret til at tilegne sig den kontraktmæssige Del som delvis Fyldestgjørelse, se ndfr. under II. 4, jfr. Note 88.

[23]) Se om Betingelserne for denne Beføjelse ndfr. v. Note 58, 59.

[24]) Ovfr. § 42 Note 51b, U. f. R. 1888. 1224, 1873. 106, J.U. V. 76, S. og H. R. T. 1866. 9, 1868. 83, Hindenburg S. 56, Evaldsen S. 272—273, Gareis l. c. S. 672. Strængere mod Sælgeren Benjamin S. 323. Jfr. om Salg af „en Ladning" Note 32, 35.

[25]) S. og H. R. T. 1865. 138, Resp. 16. Dcbr. 1895 (U. f. R. 1896. 586).

[26]) Se § 42. II, § 40. I, §§ 44 Note 27, samt H. R. T. 1893. 154 (U. f. R. 1893. 751) og Tybjerg S. 231—233 (særligt om Begrebet Afskibning S. 232, Resp. 30. Marts 1895 (U. f. R. 1896. 582), Gareis l. c. S. 693. Er det aftalt, at Ydelsen skal ske indenfor visse angivne Tidsgrænser, maa Valget ved Fob-Salg og overhovedet naar Kjøberen skal lade Varen hente, Resp. 4. April 1893 (U. f. R. 1894. 605), se dog 26. Jan. 1895 (U. f. R. 1896. 581), i Almindelighed tilkomme Kjøberen, ved Salg „cif" og „leveret" Sælgeren, Resp. 11. Septbr. 1885 (U. f. R. 1888. 811), Resp. 30. Aug. 1894 (U, f. R. 1895. 700). Se om den saakaldte Isklausul (Vinterklausul), der gaar ud paa at fastsætte en senere Ydelsestid for det Tilfælde, at Isforhold skulde hindre den principalt paatænkte Opfyldelse, Tybjerg S. 232—233; D. i U. f. R. 1877. 333 er vistnok rigtig, jfr. dog A. L. Salomonsen l. c. S. 336 ff. Jfr. Resp. 4. og 7. April 1893 (U. f. R. 1894. 605, 606).

[27]) § 62. II. [28]) § 43 Note 85, Resp. 30. Marts 1895 (U. f. R. 1896.

sent, kan Kjøberen afvise Ydelsen.[28]) Kommer Varen for tidligt,[29]) maa Kjøberen principielt, indtil Frigjørelsestiden er kommen, kunne erklære Varen for sig uvedkommende, jfr. ndfr. II. 6 om Kjøberens Omsorgspligt for den ham tilsendte Vare; dog vil man muligvis i Distancehandelen følge lignende mildere Grundsætninger som ovenfor om Kvantitetsmangler udviklet.

4. Naar Varen leveres paa et andet Sted end det kontraktmæssige Opfyldelsessted,[30]) eller af Sælgeren sendes til andet Sted end det vedtagne Destinationssted, kan Kjøberen i Almindelighed afvise den.[31])

5. Skal Varen af Sælgeren tilsendes Kjøberen fra et andet Sted, vil der ofte være truffet Vedtagelse om Forsendelsesmaaden, i hvilken Henseende Opmærksomheden atter henledes paa tekniske Udtryk.[32]) Forsaavidt disse Vedtagelser kun ere trufne til Fordel for Kjøberen, og overhovedet indenfor Vedtagelsernes Ramme maa Sælgeren i vidt Omfang rette sig efter Kjøberens Tilkjendegivelser; i Mangel af Vedtagelse eller lovlig Tilkjendegivelse fra Kjøberen, har Sælgeren at træffe Bestemmelsen som ordentlig Kjøbmand,[33]) og efter Omstændighederne maa han kunne fravige Kjøberens Ordrer, nemlig naar han har fuld Føje til at antage, at Kjøberen vilde ønske Fra-

---

582; noget mildere Gareis l. c. S. 694—695. Kjøberen behøver ikke at modtage (ny) Kvalitetsprøve efter den for Leveringen af saadan fastsatte Tid, U. f. R. 1883. 1. S. og H. R. T. 1862. 47, se Note 50. Sælgerens Undladelse af i rette Tid at opgive Fabrikantens Navn er i H. R. T. 1893. 189 (U. f. R. 1893. 765) efter Omstændighederne antaget ikke at give Kjøberen Ret til at afvise Varen og kræve Erstatning.

[29]) Jfr. herom Gareis l. c. S. 694—695 og ndfr. Note 56, 110.

[30]) § 79. III. [31]) F. Ex. Schl. H. R. D. I. 520 (§ 79 Note 22), D. i U. f. R. 1878. 216. Jfr. Note 56.

[32]) Naar en „Ladning" er solgt, maa Sælgeren ikke i samme Skib sende Andet end Maximum af det, Kjøberen skal have. Resp. 17. Maj 1887 (U. f. R. 1888. 841), 8. Oktbr. 1888 (U. f. R. 1889. 538), Note 35, jfr. om Salg af Ladning endvidere Resp. 17. Oktbr. 1891 (U. f. R. 1892. 510), se derimod om Salg af et „Parti" U. f. R. 1888. 1224, S. og H. R. T. 1868. 83, ovfr. Note 24. At Sælgeren „cif" vælger for stort Skib, gjør ikke hans Forsendelse ulovlig, Resp. 2. Maj 1891 (U. f. R. 1892. 501), D. i U. f. R. 1892. 710, 1896. 550 (angaar tillige Omladning over Kaj, se Resp. 10. April 1895, U. f. R. 1896. 584).

[33]) Jfr. Hahn ad D. H. G. B. Art. 344, Gareis l. c. S. 656—657 og f. Ex. H. R. T. 1869. 669 (U. f. R. 1870. 172).

-gelsen, og Kjøberens Erklæring ikke i Tide kan indhentes.[34]) ? sender Sælgeren paa ulovlig Maade, vil og bør der vistnok ved Spørgsmaalet, om Kjøberen af den Grund kan afvise Ydelsen, blive fulgt mildere Grundsætninger,[35]) end naar Talen er om Kvalitetsmangler og Mora, saa at Afvisning i Almindelighed kun kan finde Sted, naar Kjøberen maa antages at have materiel Interesse i, at Afvigelsen ikke fandt Sted; navnlig kan det ikke antages, at Kjøberen kan afvise en Ydelse paa Grund af Fejl ved Forsendelsesmaaden, naar Fejlen kun ligger i, at den valgte Maade frembyder visse Farer, men disse ere overstaaede.

6. Dersom Sælgeren stiller uberettigede Vilkaar for Tilegnelsen af den tilsendte Vare, f. Ex. i Fakturaen forlanger for høj Pris,[36]) eller for tidlig Betaling,[37]) maa Kjøberen kunne erklære Ydelsen for sig uvedkommende, indtil Sælgeren i Tide frafalder det ulovlige Vilkaar.[38])

II. Om Kjøberens Beføjelser og Pligter, naar Sælgerens Ydelse har Mangler, bemærkes Følgende:

1. Kjøberen kan tilegne sig den ukontraktmæssige Ydelse som fuldstændig Fyldestgjørelse, saaledes at han gaar ind paa, trods Kjendskabet til Mangelen, at betale den vedtagne eller forlangte Kjøbesum uden Afdrag eller Erstatning for Mangelen; kun undtagelsesvis vil denne Beføjelse være udelukket, nemlig naar Omstændighederne vise, at Sælgeren kun har leveret den mangelfulde Ydelse af en Fejltagelse, og ikke i Virkeligheden

[34]) Hahn ad D. H. G. B. Art. 345 § 8, Gareis l. c. S. 657, jfr. § 139 Note 20.

[35]) H. R. T. 1893. 137 (U. f. R. 1893. 746), U. f. R. 1888. 1224, Gareis l. c. S. 665, 692 Note 76, jfr. Hahn ad Art. 345 §§ 6 og 7 (ovfr. § 80 Note 27), Resp. 4. April 1893 (U. f. R. 1894. 605, jfr. Note 26). Se som Exempel paa berettiget Afvisning paa Grund af Forsendelsesmaaden D. i U. f. R. 1878. 348. Forsyndelse mod den i Note 32 i Beg. omtalte Regel antages, se Benjamin S. 572 ff., at berettige Kjøberen til at afvise hele Ladningen, jfr. Resp. 16. Debr. 1895 (U. f. R. 1896. 586), men det er dog vistnok tvivlsomt, om vore Domstole ville følge denne Opfattelse. At Fejl ved Forsendelsesmaaden (Indpakning) kan være en Kvalitetsmangel, se Note 6.

[36]) Se om, hvad Sælgeren kan forlange som Kjøbesum, § 80 Note 1.

[37]) Se om, naar Sælgeren kan forlange Betaling, § 80 Note 8.

[38]) § 42 Note 60, U. f. R. 1895. 858, se nærmere ndfr. Note 71—75.

ønsker at levere den til sin Frigjørelse.[39]) At Undladelse af Reklamation og forskjellige positive Handlinger i vidt Omfang ville bevirke, at Kjøberen stilles, som om han havde godkjendt Varen, vil nærmere blive omhandlet under III, hvor Læren om Manglers Godkjendelse i det Hele fremstilles.

2. De fleste Mangler ved Ydelsen ville, som under I paavist, berettige Kjøberen til helt at afvise Ydelsen som ham uvedkommende, hvilket sker derved, at han tilkjendegiver Sælgeren, at han ikke ønsker at modtage eller beholde den, og stiller den til Sælgerens Disposition (se herom under 6). Naar Kjøberen gjør dette, inden han endnu har modtaget Ydelsen (hvorvidt det begrænser hans Adgang til at afvise Ydelsen eller hans Beføjelser iøvrigt, at han har modtaget Ydelsen, undersøges under 5), kan han i Overensstemmelse med Reglerne om Sælgerens Skyldnermora, selv om Varen er falden nok saa meget i Pris, helt hæve Kontrakten[40]) (ɔ: gjøre gjældende, at han er frigjort for at betale Kjøbesummen, eller kræve denne tilbage, uanset at den er større end den kontraktmæssige Vares Værdi), medmindre Sælgerens Handlingstid endnu ikke er oversiddet, og denne overfor Kjøberens Reklamation erklærer, at han i rette Tid vil levere en ny behørig Ydelse eller fjærne Manglerne ved den tilbudne.[41]) Naar Kjøberen saaledes hæver Kontrakten, synes man i Praxis altid at tilkjende ham Ret til tillige at erholde Godtgjørelse for de Tab, som det mangelfulde Ydelsesforsøg fra Sælgerens Side umiddelbart har paaført ham,[42]) saasom erlagt Told, Pakhusleje, Tilsendelsesomkostninger o. s. v. Dette er ogsaa rigtigt, naar de Beløb, der saaledes tilkjendes Kjøberen, ikke overstige, hvad han kunde erholde ved at fastholde Kontrakten[43]) (se under 3) eller

---

[39]) Jfr. om et ejendommeligt Tilfælde D. i U. f. R. 1886. 752, ndfr. Note 150.

[40]) Se f. Ex. Schl. H. R. D. II. 434, H. R. T. 1890. 154 (U. f. R. 1890. 587), U. f. R. 1887, 32, jfr. Note 14 og § 43 Note 85. Hindenburg S. 57—58, 61—62, Evaldsen S. 273, Hagerup S. 107.

[41]) Note 50.

[42]) F. Ex. Schl. H. R. D. II. 434, H. R. T. 1872. 276 (U. f. R. 1872. 893), 1890. 154 (U. f. R. 1890. 587), U. f. R. 1881. 409, 1050, 1894. 906, 1896. 149, jfr. nærmere Note 53 og 55.

[43]) Se Note 54.

[illegible] Mangelens [illegible] med Hensyn [illegible] den [illegible] Vare [illegible] Den [illegible] Kjøberen [illegible] naar [illegible], som [illegible] at [illegible] Vare [illegible] at [illegible] Ydelsen [illegible] hæve Kontrakten [illegible], er dog [illegible]. [illegible] ved [illegible] Varen paa Grund af [illegible] og [illegible] Varen og kræve Erstatning [illegible] Kjøbsummen[46].

3. Naar Kjøberen [illegible] sig af sin Beføielse til [illegible] Ydelsen, [illegible] vælge at fastholde Kontrakten [illegible] kræver kontraktmæssig Ydelse[47], hvilket Krav dog er betinget af, at han [illegible] Sælgeren Ønske herom[48], eller saaledes, at han kræver Opfyldelses-interessen i Stedet for [illegible][49]. Denne sidste Beføielse er dog [illegible] Handlingsmaaden [illegible] oversiddet, og Sælgeren [illegible] kontraktmæssig Ydelse [illegible] Mangelen [illegible][50].

[44] [illegible]

[45] [illegible] Bemærkning [illegible] (jvfr. Note [illegible])

[46] Se [illegible] R. [illegible] Varen [illegible] Sælgeren, se nærmere Note [illegible] 81—83.

[47] [illegible] Forudsætninger [illegible] kontraktmæssig Ydelse [illegible] Kjøberen [illegible] Opfyldelsesinteressen [illegible] med [illegible] Bemærkning.

[48] [illegible] Note [illegible]

[49] [illegible] Note [illegible]

[50] [illegible] Note [illegible] Fr. [illegible] S. 373—374 [illegible] Benjamin S. 824 [illegible] Naar kontraktmæssig [illegible] Kjøberen [illegible] han [illegible]

Kravet paa Opfyldelsesinteressen omfatter Varens Værdi ved Moraens Begyndelse,[51]) under de i den almindelige Del udviklede Betingelser Godtgjørelse for andre Tab ved Ydelsens Udeblivelse[52]) samt Godtgjørelse for Tab, der umiddelbart ere forvoldte Kjøberen ved den mangelfulde Ydelse[53]) saaledes at den ved disse Poster fremkomne samlede Sum formindskes med Kjøbesummen.[54]) Naar Sælgeren overfor Kjøberens Vægring ved at modtage Varen erklærer, at han betragter Handelen som hævet, maa Kjøberen tage Reservation overfor denne Erklæring, dersom han ønsker at bevare nogen Ret til Erstatning.[55])

4. Spørgsmaalet bliver dernæst, hvorvidt Kjøberen — der tales stadigt endnu kun om det Tilfælde, at Mangelen opdages, forinden Kjøberen har modtaget Varen, se om Betydningen af, at Varen er modtagen ndfr. under 5 — har andre Beføjelser med Hensyn til den mangelfulde Ydelse end enten at tage den som fuld Fyldestgjørelse (ovfr. 1) eller helt at afvise den (ovfr. 2 og 3), hvorvidt han med andre Ord har Ret til at tilegne sig den helt eller delvist og dog gjøre Mangelen gjældende. Ligger Mangelen ikke i Varen selv, men kun deri, at Ydel-

---

Frist, kan Kjøberen straks hæve eller kræve Opfyldelsesinteresse, U. f. R. 1883. 1, S. og H. R. T. 1862. 47.

[51]) F. Ex. H. R. T. 1883. 189 (U. f. R. 1883. 835), 1881. 682 (U. f. R. 1882. 466), ovfr. § 43 Note 18—21, jfr. § 46 Note 38 b. Benjamin S. 324.

[52]) F. Ex. Schl. H. R. D. I. 494, U. f. R. 1891. 540, 1883. 1, 1882. 1287, ovfr. § 41 Note 36 b—44, jfr. næste Note.

[53]) Ovfr. § 46 Note 40, H. R. T. 1883. 189 (U. f. R. 1883. 835), 1888. 312 (U. f. R. 1888. 1060), jfr. Note 42. Se derimod om nogle Kjøberen ved den ukontraktmæssige Ydelse middelbart paaførte Tab ovfr. § 46 ved Note 39, Evaldsen S. 286—288.

[54]) Altsaa vilde det være urigtigt, naar Varen ved Sælgerens Handlingstid er af mindre Værdi end Kjøbesummen (Prisdifferencen i Kjøberens Disfavør) uden videre at tillægge Kjøberen de ved Note 52 og 53 omtalte Poster, jfr. Note 44; en saadan Beregning vilde stride mod den Sætning, at Kjøberen ikke paa en Gang kan fastholde Kontrakten og hæve den, ovfr. § 41 Note 45. Med det Anførte stemmer D. H. G. R. Art. 355, Hahn II S. 361—362, jfr. 358. Kjøberen behøver ikke i sin Paastand at angive, om han hæver Kontrakten eller kræver Opfyldelsesinteresse. Naar han afviser den mangelfulde Ydelse og kræver Erstatning, bliver det blot at paase, at denne Erstatning ikke er større end den, som hjemles enten ved den her under 3. eller ved den under 2. omtalte Beføjelse.

[55]) D. i U. f. R. 1879. 392.

[illegible] tidligt, eller afleveres paa urette [illegible]maaden, er der ingen Tvivl om, at [illegible] Vælsen og efter almindelig [illegible] Erstatning for det Tab, han har lidt [illegible]overhovedet tilkommer denne Beføjelse Kjøberen [illegible] under D) ikke kan afvise [illegible] Ligeledes maa Kjøberen, naar [illegible] ham forlidt, kunne tilegne sig [illegible] Vedkommende hæve Kontrakten [illegible] under 2 og 3 angivne Regler.[57]) [illegible] har Kjøberen Beføjelse til at udskille [illegible] kommer ham, forsaavidt saadan Udskil[illegible][58]) — er der i saa Henseende nogen [illegible] muligt ved Reklamation adspørges, og [illegible] eller denne giver sit Samtykke hertil,

[illegible] Varen af en Kvalitetsmangel, opstaar [illegible] Kjøberen kan tilegne sig den og for[illegible] Afslag i Kjøbesummen, hvilket Afslag atter [illegible][60]) enten som en Erstatning, svarende til [illegible] den kontraktmæssige og den mangelfulde [illegible] Opfyldelsesinteresse) eller saaledes, at Kjøbe-

[illegible] 1893. 137 (U. f. R. 1893. 740), U. f. R. 1888. 118, Hahn [illegible] Art. 345 § 7, Gareis l. c. S. 694—695. At Kjøberen, naar [illegible] ligger i Forsendelsesmaaden, ofte ikke vil have nogen anden [illegible] denne, se Note 35.

[illegible]enburg S. 57, Evaldsen S. 273.

[illegible]enburg S. [illegible], Evaldsen S. 272; at Kjøberen undertiden er [illegible] til at følge denne Vej, se Note 24. Det Overskydende maa Kjø[illegible] stille til Sælgerens Disposition. Lige med det Tilfælde, at [illegible] stort Kvantum af den bestilte Vare, maa stilles det, at ubestilte [illegible]kontraktmæssige Varer sendes sammen med en kontraktmæssig Levering, [illegible]

[illegible] og H. R. T. 1867. [illegible] U. f. R. 1895. 123.

[illegible] Evaldsen S. [illegible] Beregningen som Opfyldelsesinteresse, hvorved [illegible] stillet, som om Kontrakten var bleven behørig opfyldt, synes at [illegible] Betænkelighed, jfr. Hindenburg S. 164. I Praxis anvendes [illegible] Beregningsmaaden, U. f. R. 1888. [illegible] 1873. 228, 1870. 308. Andre [illegible] vilde kun under særlige Omstændigheder kunne føre til et rigtigt [illegible] H. R. [illegible] P. [illegible]

summen bliver den Sum, der forholder sig til den vedtagne Kjøbesum, som den mangelfulde Ydelses Værdi til den kontraktmæssiges (delvis Ophævelse). I Almindelighed kan denne Beføjelse ikke tilkomme Kjøberen;[61]) Sælgeren har kun tilbudt ham den leverede Ydelse som fuldstændig Fyldestgjørelse af Sælgerpligten, og kun som saadan kan Kjøberen altsaa i Almindelighed tilegne sig den, medmindre Sælgeren tillader ham at tage den paa andre Vilkaar. Men naar det af Kjøberens Reklamation eller af andre Handlinger fra hans Side fremgaar for Sælgeren, at han vil tilegne sig Ydelsen med Forbehold af Afslag i Kjøbesummen, maa Sælgeren straks reklamere specielt mod denne Fremgangsmaade og bliver ved Undladelse heraf pligtig at finde sig i den.[62]) Endvidere maa det vistnok antages, at den omtalte Beføjelse tilkommer Kjøberen, naar dens Udøvelse kan antages at stemme med Sælgerens Tarv, idet denne sikkert vilde lide et større Tab ved Ydelsens Afvisning, og hans Erklæring ikke kan indhentes inden Handlingstid.[63]) Maaske har der ogsaa i enkelte Handeler uddannet sig Koutume for, at Kjøberen udenvidere har den omtalte Beføjelse.[64])

Naar den ydede Vare i Henseende til Kvaliteten delvist er kontraktmæssig, delvist ukontraktmæssig,[65]) er Fordrings-

[61]) D. i U. f. R. 1890. 490, 1877. 223, 1892. 163, jfr. 1889. 334, 1883. 514, Resp. 27. Maj 1887 (U. f. R. 1888. 847), S. og H. R. T. 1869. 132 og Note 150, Evaldsen S. 274, Gareis l. c. S. 674, ovfr. § 46 Note 41 og 42 og II. 3, se dog om Undtagelser ndfr. Note 62—64, jfr. Note 90; uklart Hindenburg S. 106, tildels afvigende Hagerup S. 105—106, 99—100 (Kjøberen antages at have Beføjelsen, naar Sælgeren ikke vil skaffe kontraktmæssig Vare). Spørgsmaalet er meget omtvistet, se Hagerup l. c. Windscheid § 394 Note 25—27, Gareis l. c. S. 672—674, Wharton § 904, Benjamin S. 902, Schw. Art. 252.

[62]) Om D. i U. f. R. 1883. 26, 1875. 228, 1876. 208, jfr. 1893. 684, forklares herved eller ved det ved Note 63 og 64 Bemærkede, fremgaar ikke af Sagsfremstillingen, jfr. Note 90.

[63]) Evaldsen S. 274, Tybjerg S. 235, Windscheid § 394 Note 27.

[64]) Resp. 10. Maj 1889 (U. f. R. 1890. 851, Cifhandel om Foderstoffer), jfr. Note 45, 46.

[65]) Der tales her kun om det Tilfælde, at en Del af en som Enhed kjøbt (delelig eller udelelig) Vare er ukontraktmæssig, ikke om det, at forskjellige Varer, hvoraf nogle ere ukontraktmæssige, sendes under ét, se herom Note 3—5 og 58.

haveren, som [illegible] [illegible] [illegible][66]) indskrænket til at afvise den ukontraktmæssige Del, og idet han afviser denne og stiller den til Disposition, kan han forsaavidt kræve Opfyldelsesinteresse eller hæve Kontrakten. Men Spørgsmaalet bliver, om han udenfor disse Tilfælde er berettiget til at beholde den kontraktmæssige Del, saaledes at han afviser Resten og for dennes Vedkommende fordrer Erstatning eller Ophævelse. Da der i Ydelsens Fremsendelse kun ligger, at den tilbydes Kjøberen som fuldstændig Fyldestgjørelse af hans Krav, men ikke, at Dele af den fremsendes til delvis Fyldestgjørelse, synes det principielt at maatte [illegible], at Kjøberen i Almindelighed ikke har denne Beføjelse, medmindre der foreligger Betingelser, som svare til de [illegible], under hvilke Beføjelsen til at tilegne sig ukontraktmæssig Ydelse mod Afslag i Kjøbesummen tilkommer Kjøberen. Den Betragtning, at fuldstændig Afvisning vil stemme mindre med Sælgerens Interesser end delvis Afvisning, saa at Indsigelse herimod vilde være ren Chikane, vil imidlertid [illegible] ofte foreligge. Og under Hensyn paa den anden Side til, at Kjøberens Interesser stærkt ville kræve denne Beføjelse, vil der vistnok i Retsanvendelsen være [illegible] Kjøberen [illegible] Varens [illegible] Omstændigheder [illegible] Sælgeren, eller denne paa Forhaand har [illegible] [illegible] [illegible] Sælgeren maa [illegible] Beføjelsen [illegible] eller [illegible] levere Rester i kontraktmæssig [illegible] maa Kjøbe-

[66]) [illegible]

[67]) [illegible] Sælgerens [illegible] Frem[illegible] [illegible]

[68]) [illegible]

[69]) [illegible]

ren ikke ved Manipulationer med Varen kombinere sig en kontraktmæssig Del af denne[70]) („skumme Varen"). Forsaavidt man tillægger Kjøberen den omtalte Beføjelse, maa man naturligvis ogsaa tillægge ham Beføjelse til, naar hele Varen er ukontraktmæssig, at tage en Del af den som kontraktmæssig mod fuld Betaling for denne Del.[70b])

Naar Fejlen ved Ydelsen ligger deri, at Sælgeren i Fakturaen har forlangt højere Betaling eller iøvrigt gunstigere Betalingsvilkaar end aftalt, kan Kjøberen ikke desuagtet tilegne sig Varen for den aftalte Betaling. Det fremsendte Vareindividuum er kun tilbudt ham paa de nu forlangte Vilkaar, og Ydelsen maa opfattes som et Forsøg fra Sælgerens Side paa at faa en anden Handel indgaaet end den tidligere afsluttede.[71]) Kjøberen har derfor, naar han har modtaget en Faktura med saadant Indhold, ikke andet at gjøre end at reklamere[72]) og at afvise[73]) Ydelsen som ukontraktmæssig for derefter at gaa frem efter det under 2 og 3 Udviklede. Ved at undlade behørig Reklamation[74]) og ved at tilegne sig, indklarere og hjemtage Varen,[75]) bliver han pligtig at betale i Overensstemmelse med Fakturaens Indhold.

5. Det bliver nu at undersøge, hvorvidt det faar nogen Indflydelse paa Kjøberens under 2—4 omtalte Beføjelser, at han har modtaget Varen, godkjendt den eller truffet andre Foranstaltninger med Hensyn til den. Ligesom det handelsretligt

---

[70]) D. i U. f. R. 1879. 1119, 353, S. og H. R. T. 1866. 146, jfr. U. f. R. 1889. 334.

[70b]) Se Note 67.

[71]) Gareis l. c. S. 692—693, Chydenius S. 139—140.

[72]) Reklamationen behøver ikke altid at foretages straks, se Note 119—122, og naar f. Ex. Fakturaprisen kun kan opfattes som en foreløbig Fordring, der senere nærmere vil være at bestemme, er Reklamationen ufornøden, H. R. T 1872. 271 (U. f. R. 1872. 892).

[73]) U. f. R. 1895. 558. Afvisningen behøver ikke just at foregaa samtidigt med Reklamationen; Kjøberen kan, uden derved at tabe Indsigelse, indskrænke sig til at opfordre Sælgeren til at frafalde det ulovlige Vilkaar for først efter Svaret herpaa at tage sin endelige Bestemmelse, jfr. ndfr. II. 6.

[74]) U. f. R. 1883. 1236, jfr. 1887. 498.

[75]) U. f. R. 1887. 498, 1879. 600, 1874. 846, H. R. T. 1892. 713 (U. f. R. 1893. 152), S. og H. R. T. 1865. 134, jfr. U. f. R. 1878. 1137 og om et særligt Tilfælde 1886. 752, se Note 151.

ofte siges, at Kjøberen taber Mangelsindsigelser ved Varens „Modtagelse“ (se herom under III.), saaledes siges det ogsaa undertiden, at Kjøberens Beføjelser, selv om Mangelen kan gjøres gjældende efter Varens Modtagelse, paavirkes betydeligt ved denne Kjendsgjerning.

a. I denne Henseende maa Opmærksomheden først henledes paa de benyttede Terminologiers Usikkerhed;[76]) der maa gjøres nogle nærmere Bemærkninger om Begrebet Varens Modtagelse og visse tilgrænsende Begreber. Ved Varens Ydelse eller Levering forstaas i den foreliggende Undersøgelse den ensidige Opfyldelseshandling fra Sælgerens Side, og det fremhæves herved, at Varen kan være behørigt ydet (leveret) af Sælgeren uden at være afleveret til Kjøberen, hvilket den først er, naar Kjøberen er sat i Stand til faktisk at raade over Varen og undersøge den.[76b]) Ved Varens Antagelse forstaas et Forhold fra Kjøberens Side, som indeholder en Godkjendelse af Varen (se herom under III.) Undertiden betegnes som Antagelse ogsaa den Passivitet eller Aktivitet fra Kjøberens Side, der ligesom en Godkjendelse afskjærer ham Mangelsindsigelser (se under III.); rettest vil det være at betegne saadant Forhold som fingeret Antagelse. At den virkelige og den fingerede Antagelse ikke ubetinget udelukker Mangelsindsigelser, omtales ndfr. under III. Ved Modtagelse af Varen endelig forstaas efter almindelig Sprogbrug, som her vil blive fulgt, Handlinger fra Kjøberens Side, hvorved han faktisk tager Varen fra Sælgeren (afhenter den, lader sig den overgive), altsaa f. Ex. ikke Modtagelsen af Konnossement paa Varen. Imod almindelig Sprogbrug strider det derimod at betegne som Modtagelse Sælgerens Levering af Varen, f. Ex. Cif-Sælgerens Afskibning, Fob-Sælgerens Afskibning, naar han besørger Transporten, men merkantilt forekommer denne Sprogbrug dog undertiden.[77]) En brugelig merkantil Terminologi paa dette Omraade

[76]) Gareis l. c. S. 654 ff., 658 ff., Leyen i Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht XVI S. 86 ff., Evaldsen S. 277, 289 ff., Benjamin S. 126—128, 150, Resp. 8. Juni 1889 (U. f. R. 1890. 852), jfr. ndfr. III. 3. a.

[76b]) Hahn ad D. H. G. B. Art. 347 § 8, se ndfr. Note 110.

[77]) Note 137, 138, 46, Benjamin S. 155.

forefindes ikke. I Handelsverdenen betyder „Modtagelse" i Almindelighed en med virkelig eller fingeret Antagelse forbunden Modtagelse[77b]) eller, som nys bemærket, endog Kjendsgjerninger, der virke som Antagelse, uden at Varen er modtaget. Varen siges at være modtagen, naar visse for Kjøberen ugunstige Retsvirkninger i Henseende til Mangelsindsigelser og Bevisbyrde ere indtraadte. Her, hvor det gjælder at oplyse (se under III og IV), hvad det er for Kjendsgjerninger, som have disse Retsvirkninger, er altsaa det merkantile Begreb ganske ubrugeligt. For den Modtagelse, der ikke virker som Antagelse, har Sproget intet særligt Udtryk; maaske kunde man her tale om Varens »Aftagelse".

b. Ligesom det nu vel kan betragtes som givet, at den blotte Omstændighed, at Varen er antaget af Kjøberen, naar han desuagtet har bevaret sin Mangelsindsigelse, ikke har nogen Indflydelse paa hans under 2—4 omtalte Beføjelser, saaledes maa det ogsaa erkjendes, at heller ikke den rene Modtagelse af Varen faar nogen Betydning,[78]) naar Mangelsindsigelsen desuagtet er bevaret. Tvivlsommere stiller Sagen sig, naar der foreligger en Modtagelse, som indeholder en (virkelig eller fingeret) Antagelse (ndfr. III). Nogle antage, at Kjøberen, forsaavidt han i saadanne Tilfælde kan afvise Varen og vil benytte denne Beføjelse for at hæve Kontrakten eller kræve Opfyldelsesinteresse, ikke blot maa stille Varen til Disposition, men tillige, dersom Varen er falden i Pris, tilsvare dette Prisfald.[79]) At dette imidlertid ikke stemmer med den danske Rets almindelige Grundsætninger, er tidligere bemærket,[80]) og der kan ikke paavises at have dannet sig nogen Sædvane for en saadan Regel. Dernæst er den Anskuelse bleven fremsat, at Kjøberen, som har modtaget og antaget Varen, selv om han desuagtet kan gjøre Mangelen gjældende, kun kan paastaa Afslag i Kjøbesummen, men ikke tilbagegive Varen,[81])

[77b]) Jfr. om „Empfang" Goldschmidt Handbuch I (første Udg.) S. 549, Gareis l. c. S. 671 Note 3.

[78]) F. Ex. D. i U. f. R. 1882. 1287, J. U. III. 131, jfr. Note 46.

[79]) Evaldsen S. 282. [80]) Ovfr. § 65 Note 26.

[81]) Evaldsen S. 281—284, jfr. Tybjerg S. 235—236. Jfr. Benjamin S. 895—896, 902—908 (ndfr. Note 149).

medmindre der da er leveret en ganske anden Vare end den omkontraherede, eller Sælgeren er skyldig i Svig. Herfor anføres navnlig, at det vil være haardt for Sælgeren, der ofte er ganske uskyldig, efter at han i længere Tid har savnet Adgangen til at raade over Varen samt havde Grund til at antage, at Alt var i Orden, at skulle tage den ukontraktmæssige Vare tilbage og have muligt Tab ved at maatte afhænde den paa et fremmed Sted eller ved kostbar Tilbagesendelse. Og særligt er Opmærksomheden bleven henledet paa, at en Beføjelse for Kjøberen til i den angivne Situation at refusere Varen vilde sætte ham i Stand til at spekulere paa Sælgerens Bekostning. Muligvis har Kjøberen straks opdaget Mangelen (i saa Fald har han ganske vist tabt Mangelsindsigelsen ved ikke straks at reklamere, men det vilde ofte være umuligt for Sælgeren at konstatere dette), og han kan da udsætte at gjøre Mangelen gjældende, idet han, dersom Priserne stige tilstrækkeligt, beholder Varen uden Indsigelse eller (se ndfr.) beholder den og fordrer Erstatning for Mangelen, medens han i modsat Fald leverer Varen tilbage og fordrer sin Kjøbesum tilbage og saaledes kaster Tabet ved sin Spekulation over paa Sælgeren. Herimod maa det imidlertid gjøres gjældende, at det til den anden Side kan være haardt for Kjøberen at skulle beholde Varer, som han ingen Brug har for, og at det Udviklede derfor ikke afgiver Hjemmel for at fravige den af almindelige Kontraktsregler flydende Sætning, at Kjøberen ogsaa efter Modtagelsen kan afvise Ydelsen som sig uvedkommende og benytte de under 2 og 3 omtalte Beføjelser. Dette maa fastholdes som Hovedregelen,[82]) men af Reglerne om Mangelsindsigelsers Fortabelse vil det dog fremgaa, at visse Modtagelseshandlinger netop kunne have den Virkning at udelukke Afvisningsbeføjelsen uden iøvrigt at tilintetgjøre Mangelsindsigelsen.[82b]) Og indenfor visse Grænser —

---

[82]) F. Ex. H. R. T. 1872. 276 (U. f. R. 1872. 893), U. f. R. 1881. 1050, 1886. 207, 1873. 1010, 1888. 118, S. og H. R. T. 1863. 129, Windscheid § 394 i Slutn.

[82b]) Se i Note 150, 151.

navnlig naar baade den kontraktmæssige Vare og den fremsendte ukontraktmæssige Vare af samme Art have en fast Pris — maa det ganske vist erkjendes, at Kjøberens Benyttelse af Beføjelsen til at afvise Varen gjennemsnitlig vil kræves saa lidt af hans egne Interesser og stride saa stærkt imod Sælgerens, at det er rimeligt, om der danner sig Kutumer, som afskjære Beføjelsen,[83]) saa at Kjøberen i Anledning af Mangelen kun kan kræve Afslag i Kjøbesummen.[84])

At Kjøberen i beføjet Ukjendskab til Mangelen har forbrugt af Varen, udelukker ikke hans Beføjelse til at afvise Resten[85]) — men det Forbrugte maa han betale[86]) — og forsaavidt hæve Kontrakten eller kræve Opfyldelsesinteressen; ligesaalidt udelukkes han fra disse Beføjelser derved, at den ukontraktmæssige Vare hændeligt er gaaet til Grunde eller forringet.[87]) Iøvrigt kan om Betydningen af Varens Modtagelse for Kjøberens Beføjelser, naar Mangelsindsigelsen desuagtet er bevaret, kun siges, at der, naar Mangelen først opdages efter Modtagelsen og Antagelsen, vistnok vil være noget stærkere Tilbøjelighed til at anerkjende, at Kjøberen kun kan afvise den ukontraktmæssige Del af Varen[88]) eller dog er berettiget til at beholde en Del som kontraktmæssig[89]) eller endog til at tage det lidt mindre nøje med Betingelserne for at beholde hele Ydelsen mod Afslag i Kjøbesummen.[90])

---

[83]) Se i denne Retning Schl. H. R. D. II. 203 (der gaar ud fra, at Fob-Kjøberens Afhentelse af Varen pr. Skib er en Modtagelse, som afskjærer ham fra at afvise Varen, se iøvrigt herom Note 138, 142), Resp. 17. Febr. 1851 (hos Hindenburg), jfr. Note 45—46. [84]) Jfr. Note 60.

[85]) U. f. R. 1894. 101, 1873. 1010, 1881. 1050, S. og H. R. T. 1863. 129. Se om Forbrug trods Mangelens Kjendelighed Note 150, 151.

[86]) Ordentligvis med Fakturaprisen, medmindre han ogsaa forsaavidt har lidt Tab ved Mangelen, U. f. R. 1888. 118, 1881. 1050, 1875. 228, 1873. 1010, 1881. 755, jfr. Schw. Art. 254. Rigtigere vilde det vistnok være med S. og H. R. T. 1863. 129 at anvende *quantum-meruit* Regelen, se ovfr. § 65 Note 24 og 30.

[87]) Ovfr. § 65 Note 28, Hagerup S. 100, Schw. Art. 254, herimod Evaldsen S. 282.

[88]) Hindenburg S. 104, Tybjerg S. 236, jfr. H. R. T. 1872. 276 (U. f. R. 1872. 893), jfr. Note 22.

[89]) Jfr. Note 67—70.

[90]) Evaldsen S. 284—285, jfr. Note 61—64.

kontraktmæssige Vare, som
for, at Kjøberen kan gjøre
visse paa Mangelen støttede
videre at bemærke, naar den
af den tilstedeværende Sælger.
foregaa saaledes, at Kjøberen
Disposition[91]) ɔ: underretter
have Varen (altsaa opgiver Ejen-
han er bleven Ejer af den), men
Raadighed. Regler om offentlig Be-
dispositionsstillelse eller om Former for
[92]) At Afvisning og Stillen til Dis-
samtidigt med Reklamationen i Anledning
denne under III. 1.), kan ikke kræves.
Omstændighederne kunne tage sig nogen
om han ikke vil foretrække at beholde
kunne stille Forslag til Sælgeren om Ord-
at han beholder Varen, og afvente Svar paa
maa finde Sted uden umotiveret Ophold,
paa forskjellig Maade lide Tab ved ikke at
om, at Varen ikke vil blive akcepteret. I
maa Varen stilles til Sælgerens Disposition paa
hvilket den skal undersøges af Kjøberen,[93]) men
Mangelsindsigelser kunne gjøres gjældende, efter at
videre til andet Sted, maa den vistnok ogsaa
til Disposition paa dette. I Pladshandelen vil

Resp. 26. Maj 1877 (U. f. R. 1879. 137), D. i U. f. R. 1892. 1895. 558, 1889. 334, 1884. 803, 1883. 507, Gareis l. c. Evaldsen S. 293, Tybjerg S. 236, Hagerup S. 109, Chyde- 100, Aubert Sp. D. I S. 83—84, Hindenburg S. 102—103. af disse Forfatteres Bemærkninger erindres, at Kjøberen, der ikke stiller Varen til Sælgerens Disposition, herved ikke blot mister sin at refusere Varen, men vistnok overhovedet sin Mangelsindsigelse, med der foreligger et af de Tilfælde, hvor han kan tilegne sig Varen og Erstatning, se Note 151. Se, om Varen lovligt kan stilles til Dis- for Sælgerens Agent, ligeledes Note 151.

[92]) Fak. Resp. 20. Oktbr. 1874 (U. f. R. 1876. 1007).

[93]) Evaldsen S. 293, H. R. T. 1872. 276 (U. f. R. 1872. 893) og ndfr. navnlig Note 110.

Kjøberen vistnok være berettiget, og naar han selv har afhentet Varen hos Sælgeren, maaske pligtig at bringe Varen tilbage til denne, men i Distancehandelen vil han i Almindelighed ikke være berettiget hertil.[94]) Forøvrigt er Kjøberens Retsstilling med Hensyn til den Vare, han har stillet til Disposition, i flere Retninger tvivlsom. At han, naar han har modtaget Ydelsen, maa være pligtig til for Sælgerens Regning at drage tilbørlig Omsorg for dens Bevaring,[95]) vil man være enig om; men selv om han ikke har modtaget den, maa dog en vis Omsorgspligt paahvile ham til Varetagelse af Sælgerens Interesser (jfr. Sølov § 148).[95 b]) Paa den anden Side anses han vistnok i Almindelighed ikke pligtig til for Sælgerens Skyld at tage Varen under sin Varetægt, f. Ex. lade den udlosse og oplægge, afhente den fra Toldboden; hertil vil han i Almindelighed ikke en Gang være berettiget,[96]) men i alt Fald, naar Sælgeren i Nødsfald forlanger sligt af ham, maa han efterkomme saadant Forlangende. Omsorgspligten varer kun, indtil Sælgeren selv eller en af denne dertil Befuldmægtiget kan træffe Bestemmelse om Varen. Den kan medføre en Pligt til for Sælgerens Regning at sælge Tingen, naar den ellers vilde gaa til Grunde. Ifølge Reglerne om Fordringshavermora er Kjøberen, efter Advarsel desangaaende til Sælgeren, berettiget til at sælge Varen for dennes Regning,[97]) naar denne ikke vil modtage den eller give Ordrer angaaende den, og Opbevaringen volder Kjøberen Ulejlighed eller Udlæg. Er Varen kommen i Kjøberens Besiddelse,

---

[94]) D. i U. f. R. 1888. 716, Resp. 26. Maj 1877 (U. f. R. 1879. 138), jfr. U. f. R. 1878. 298, Resp. 14. Juli 1893 (U. f. R. 1894. 610), Evaldsen S. 293—294, Hagerup S. 107, Aubert Sp. D. I S. 83, Schw. Art. 248.

[95]) Se om Omsorgspligten i Almindelighed Resp. 26. Maj 1877 (U. f. R. 1879. 138), U. f. R. 1885. 759, Tybjerg S. 236, Evaldsen S. 294, Hindenburg S. 92, jfr. ovfr. § 46. II. 4. Videre gaaende end dansk Ret i Hensyn til Sælgeren er D. H. G. B. Art. 348, Hahn II S. 320 ff., Gareis l. c. II. S. 661; 718—721, Schw. Art. 248, Hagerup S. 114, 107—108. Regler om Pligt til Oplæggelse paa autoriseret Sted findes ikke i dansk Ret, Fak. Resp. 20. Oktbr. 1874 (U. f. R. 1876. 1007). Jfr. U. f. R. 1895. 559.

[95 b]) Jfr. Gareis l. c. S. 663—664, ndfr. Note 156.

[96]) F. Ex. D. i U. f. R. 1889. 334, 1885. 759, Resp. 16. April 1877 (U. f. R. 1879. 137) og nærmere Note 151, jfr. 75.

[97]) Schl. H. R. D. I S. 631, U. f. R. 1879. 779, Hindenburg S. 106. Beføjelsen til saadant Salg nægtes af D. H. G. B. Art 348, Gareis l. c. S. 721.

har han Retentionsret[98]) over den for Krav i Anledning af Kontraktens Misligholdelse og vil være berettiget til, endog i Strid med Sælgerens Ordre, naar denne efter Advarsel ikke opfylder sine Forpligtelser, at sælge Tingen for Sælgerens Regning til sin Dækning.[99]) For disse forskjellige Salg er der ingen Former foreskrevne, og Regler om offentlig Bemyndigelse til Salget kjendes ikke i dansk Ret; det kan kun siges, at Kjøberen skal varetage Sælgerens Interesser som fornuftig og omhyggelig Mand.[100]) Naar Kjøberen tilsidesætter de her omtalte Pligter med Hensyn til Varen, maa han erstatte den derved forvoldte Skade, men Forseelsen bevirker i og for sig ikke, at han taber sin Ret til at gjøre Mangelen gjældende.[101])

III. Fortabelse af Indsigelsen mod en Mangel ved Ydelsen, saa at Kjøberen stilles, som om denne Mangel ikke var tilstede, kan ikke blot finde Sted ved en virkelig (udtrykkelig eller stiltiende) Godkjendelse af Varen, men ogsaa ved mangfoldige Undladelser og positive Handlinger fra Kjøberens Side, der ikke oplyse om nogen Godkjendelsesvilje hos ham. Det er denne Lære om Varens virkelige eller fingerede Antagelse, som her skal fremstilles.

1. Som fælles Regel for alle de Handlinger og Undladelser, der ere eller i Almindelighed have Virkning som Godkjendelse, fremhæves først, at de ikke afskjære Kjøberens Mangelsindsigelse, forsaavidt de ere fremkaldte ved Sælgerens Svig,[102]) eller naar det maatte staa Sælgeren aldeles klart, at det ikke kan være en fornuftig Kjøbers Mening at modtage den

---

[98]) H. R. T. 1883. 189 (U. f. R. 1883. 835, Udlæg i Anledning af Varen), U. f. R. 1883. 507, 1893. 852, S. og H. R. T. 1863. 153, ovfr. § 46 Note 43, jfr. U. f. R. 1893. 38, 1894. 449, Evaldsen S. 295, D. H. G. B. Art. 313, Hahn ad Art. 348 § 10, jfr. tvivlende Aubert Sp. D. I S. 84, Torp S. 738—739.

[99]) D. i U. f. R. 1885. 206, Tybjerg S. 236, Evaldsen S. 295.

[100]) Se nærmere herom ovfr. § 62 Note 42—44. [101]) Note 151.

[102]) Resp. 1. Marts 1847 (hos Hindenburg), D. i U. f. R. 1877. 328, 1870. 247, S. og H. R. T. 1863. 14, Hindenburg S. 100—101, Tybjerg S. 235. Hahn ad D. H. G. B. Art. 350, Schw. Art. 247. At de gode Varer ligge øverst, de slette underst i Lasten, faar ikke blot Betydning efter denne Regel, men ogsaa derved, at Mangelen af denne Grund ikke vil opdages ved almindelig Undersøgelse, S. og H. R. T. 1867. 74, ndfr. Note 112.

fremsendte Vare som kontraktmæssig Opfyldelse af Handelen,[103]) f. Ex. ved Levering af en ganske anden Vare end den omkontraherede. — Iøvrigt maa der ved Fremstillingen sondres mellem Undladelse af Reklamation og andre Handlinger.

2. At Mangelsindsigelser fortabes derved, at Kjøberen ikke i rette Tid reklamerer desangaaende ɔ: afgiver Erklæring om, at han paa Grund af Ydelsens Mangel ikke finder den fyldestgjørende, er en almindelig handelsretlig Sætning, der ogsaa er anerkjendt i dansk Ret. Men i flere Retninger kan det, idet Lovgivningen ganske tier om Æmnet, være tvivlsomt, hvilke nærmere Fordringer der i denne Henseende kan stilles til Kjøberen. Retsafgjørelserne ere paa dette Punkt hyppigt uklare, idet det ikke kan ses, om Indsigelsens Fortabelse i det enkelte Tilfælde er knyttet som Virkning til den Omstændighed alene, at Reklamation er forsømt, eller skyldes denne Undladelse i Forbindelse med andre Omstændigheder. Fremdeles er der vistnok nogen Tilbøjelighed til at tage det mindre nøje med Fordringen om betimelig Reklamation, naar Beviset for Mangelen er særdeles klart, og undertiden er der nogen Usikkerhed om, hvorvidt Undladelse af Reklamation kun faar Indflydelse paa Bevisbyrden og Fordringerne til Bevisets Kraft[104]) eller ligefrem bevirker, at Mangelsindsigelsen tabes. De Overvejelser, der have ført til i vidt Omfang at anerkjende, at Mangel af betimelig Reklamation i Handelsforhold medfører Indsigelsers Fortabelse, ere navnlig følgende:[105]) Sælgeren har i Handelsforhold en udpræget Interesse i saasnart som muligt at faa Besked paa, om Mellemværendet ved den leverede Ydelse er bragt i endelig Orden, og om Kjøberen vil beholde den. For i Tide at kunne disponere over Varen paa anden Maade, for at kunne bevise, at den af Kjøberen paatalte Mangel ikke er tilstede eller for overfor sin Sælger at kunne oplyse Mangelens Tilstedeværelse og i flere andre Retninger vil han kunne have Interesse i at faa

---

[103]) H. R. T. 1884. 697 (U. f. R. 1885. 475), U. f. R. 1867. 476, S. og H. R. T. 1863. 14, Tybjerg S. 235, jfr. Chydenius S. 156—157. Jfr. om Levering af „en ganske anden Vare" end den omkontraherede Gareis l. c. S. 686—688.

[104]) Jfr. Benjamin S. 907. [105]) Hahn II S. 292, Evaldsen S. 296.

denne Besked saa snart som muligt. Dernæst vilde Kjøberen, dersom det ikke var hans Pligt under Indsigelsens Fortabelse snarest muligt at reklamere i Anledning af Manglen, kunne spekulere paa Sælgerens Bekostning, idet han afventer Prisforandringer og beholder Varen, dersom Prisen stiger tilstrækkeligt, men ellers refuserer den og hæver Kontrakten. Paa den anden Side hører det til almindelig god Kjøbmandsskik at give hurtig Besked om Mangler, som man har opdaget, og at anstille Undersøgelse om, hvorvidt Mangler ere tilstede. Der er da al Grund til at anerkjende saadan Kjøbmandsskiks Iagttagelse for Pligt. Ifølge disse og lignende Overvejelser — med hvilke det forøvrigt godt kan stemme, at Fordringerne til Reklamationspligt stilles højere indenfor Storhandelen end i Forholdet mellem Storhandel og Smaahandel og mellem Handlende og Ikke-Handlende — synes man i dansk Ret i det Hele at være kommen til følgende Resultater:

a. Naar Kjøberen ikke, efterat der i Distancehandelen (se om Pladshandelen straks nedenfor) ved Varens Aflevering til ham eller til hans, til Varens Undersøgelse og Godkjendelse legitimerede Repræsentant — hvorved bemærkes, at de til Transport antagne Personer ikke have Legitimation til at undersøge og godkjende Varen — er givet ham eller hans Repræsentant faktisk Lejlighed og Foranledning til forretningsmæssigt at undersøge Varen, reklamerer straks ved Udløbet af den Frist, som han ifølge Forretningsskik kan tage sig til Varens almindelige forretningsmæssige Undersøgelse og Undersøgelsens Tilendebringelse, har han tabt sine Indsigelser mod de Mangler, der ville opdages ved saadan almindelig Undersøgelse.[106]) De Mangler derimod,

---

[106]) H. R. T. 1886. 109 (U. f. R. 1886. 897), 1872. 276 (U. f. R. 1872. 823), U. f. R. 1886. 710, 1891. 540, 303, 1890. 1137, 1885. 178, 1884. 347, 1882. 1287, 1874. 854, S. og H. R. T. 1865. 131, Resp. 10. Oktbr. 1856 (hos Hindenburg), Tybjerg S. 233—234, Evaldsen S. 276, jfr. 279, Aubert Sp. D. I S 85—87, jfr. Hindenburg S. 98—100, se derimod om ældre Praxis endnu Schl. H. R. D. I. 56. At Kjøberen er syg o. desl. individuel Hindring for Undersøgelsen kommer ham ikke til Gode, U. f. R. 1884. 965, 1886. 710. Og om end Sælgeren maa være udelukket fra at paaberaabe sig Regelen

som ikke vilde opdages ved en saadan Undersøgelse (for Kortheds Skyld kaldes disse her skjulte), kan han fremdeles gjøre gjældende,[107]) — Regler om Forældelse af saadanne[108]) savnes i dansk Ret — medmindre de ere tabte af andre Grunde. Den saakaldte Undersøgelsespligt[109]) er altsaa anerkjendt i dansk Ret. Men om dens nærmere Bestemmelse, navnlig om Reklamationsfristens Udgangspunkt,[110]) har der hersket adskillig

---

naar han ved dertil egnede Forestillinger har bevæget Kjøberen til at undlade Undersøgelse eller desl., se Note 102, kan det ikke komme Kjøberen til Gode, at han i Tillid til almindelige Anprisninger fra Sælgerens Side har undladt at undersøge, U. f. R. 1885. 890.

[107]) D. i U. f. R. 1894. 101, 1891. 540, 1886. 710, jfr. Note 112.

[108]) D. H. G. B. Art. 349.

[109]) „Undersøgelsespligt" er i Almindelighed anerkjendt i Retsforfatningerne, se D. H. G. B. Art. 347, Schw. Art. 246, Aubert i T. f. Rvdsk. II S. 276 ff. om adskillige fremmede Retsforfatninger (afvigende om norsk Ret Hagerup S. 110—111). Egentlig er det et ganske ukorrekt Udtryk, at der paahviler Kjøberen en Pligt til at undersøge. Forholdet er kun det, at han, ved at undlade Undersøgelse, risikerer at tabe visse Indsigelser, men som Nemhedsbetegnelse anbefaler Udtryksmaaden sig.

[110]) Udgangspunkt er efter det i Teksten Bemærkede i Almindelighed Varens Aflevering til Kjøberen, saaledes at der er givet ham eller hans til Godkjendelse legitimerede Repræsentant faktisk Lejlighed og Foranledning til Undersøgelse, men lige hermed maa det dog vistnok stilles, at Varen er afleveret paa et Sted, hvor Sælgeren havde Føje til at antage, at Kjøberen havde en til Godkjendelse bemyndiget Person tilstede. At lægge Udgangspunktet senere, saa at det kræves, at Kjøberen har modtaget Varen, vilde være Uret mod Sælgeren og prisgive ham for Kjøberens Vilkaarlighed: Fristen maa løbe fra det Tidspunkt, da Varen er afleveret paa Destinationsstedet (Sælgeren kan med Føje gaa ud fra, at Kjøberen i alt Fald har en Repræsentant der), f. Ex. paa Toldboden paa Kjøberens Plads, Resp. 11. Febr. 1885 (U. f. R. 1888. 807), U. f. R. 1885. 771, 178, 1874. 204, 1873. 585, S. og H. R. T. 1875. 166, 1862. 209, forudsat at han har faaet Kundskab om Ankomsten, U. f. R. 1875. 232, 1896. 149, jfr. 1894. 906. At lægge Udgangspunktet tidligere vilde være Uret mod Kjøberen: Det kan saaledes ikke være tilstrækkeligt, at der foreligger saadanne Omstændigheder, at Kjøberen, dersom Varen var kontraktmæssig, vilde være i Mora med Modtagelse af Varen, naar han ikke har faaet Foranledning til at undersøge, jfr. Resp. 21. Oktbr. 1882 (U. f. R. 1888. 779). Det kan heller ikke være tilstrækkeligt, at Varen er afleveret paa eller afsendt fra det Sted, der ovfr. § 79. III er betegnet som Opfyldelsesstedet, paa hvilket Kjøberen ofte ikke vil have nogen til Godkjendelse legitimeret Repræsentant, og ikke af Sælgeren med Føje kan antages at have en saadan. Ved Cif-Handeler maa det saaledes staa Kjøberen frit for at undersøge og fremsætte Indsigelse paa Destinationsstedet, U. f. R. 1883. 454, 1896. 561, H. R. T. 1883. 189 (U. f. R.

Tvivl. Reklamationsfristens Længde[111]), er ifølge sin Natur afhængig af „god Forretningsskik“, hvilket ligeledes gjælder om Undersøgelsespligtens Omfang,[112]) saa at ogsaa Begrebet skjulte Mangler bestemmes ved Forretningsskik. I Pladshandelen, hvor Ydelsen foregaar ved umiddelbar Erlæggelse mellem Parterne, former Undersøgelsespligten sig nærmere saaledes, at de ved Overleveringen umiddelbart iøjnefaldende Fejl maa gjøres gjældende straks og ellers ere betydningsløse,[113]) og at Kjø-

1883. 835, Afskibningsstedet var ikke angivet i Slutsedlen), U. f. R. 1896. 550 (ligeledes), Resp. 28. Juli 1875 (U. f. R. 1888. 842, der dog udtaler, at Indsigelsen „bør“ fremsættes ved Afskibningen), medmindre han har haft en til Undersøgelse legitimeret Repræsentant tilstede ved Afskibningen. Ejheller er det ved Fob-Handeler nødvendigt at fremsætte Indsigelser ved Leveringen fob, se herom ndfr. i Undersøgelsen om Varens Modtagelse som afskærende Indsigelser, navnlig Retsafgjørelser i Note 138. Naar Varen er afleveret for tidligt, ovfr. Note 56, 29, maa Kjøberen straks forbeholde sig først at undersøge Varen ved rette Leveringstid og er ellers pligtig at undersøge straks, U. f. R. 1885. 771. Undertiden maa et senere Tidspunkt for Undersøgelsen anses for stiltiende vedtaget, saaledes naar det af Forhandlingerne fremgaar at være Kjøberens Mening at sende Varen videre uden Undersøgelse, H. R. T. 1872. 276 (U. f. R. 1872. 893), jfr. U. f. R. 1886. 710, Aubert i T. f. Rvdsk. II S. 288. Aflevering efter Aftale af en Udfaldsprøve til Kjøberen virker i Henseende til Undersøgelsespligten som Aflevering af Varen selv, H. R. T. 1886. 109 (U. f. R. 1886. 897), U. f. R. 1885. 890, Hahn II S. 313—315. — Med det Udviklede om Udgangspunktet for Undersøgelsesfristen stemmer vistnok D. H. G. B. Art. 347, se Leyen i Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht XVI S. 89 ff., Hahn II S. 297—299, Gareis l. c. S. 702—704, 710, Hanausek II S. 28 ff., Anschütz und Völderndorff Kommentar zum D. H. G. B. III S. 296—297.

[111]) Jfr. D. i U. f. R. 1892. 179, 1890. 1137, 1886. 710, 1885. 890, 1882. 1287, 1873. 585, 1894. 906, Resp. 16. Juni 1882 (U. f. R. 1888. 775), S. og H. R. T. 1865. 131, Hahn ad D. H. G. B. Art. 347 § 9, Gareis l. c. S. 709—710. En af Sælgeren ensidigt fastsat kortere Frist for Reklamationers Modtagelse er uden Betydning, naar den fremkommer efter Kontraktens Indgaaelse, D. i U. f. R. 1885. 771, 1882. 1287, 1878. 298, J. U. 1870. 321, Hindenburg S. 102, Hagerup S. 113, jfr. U. f. R. 1888. 576, men kan blive et Vilkaar i Kontrakten ved at udtales under Forhandlingerne om denne, jfr. U. f. R. 1890. 458, 1873. 1021; se iøvrigt om Betydningen af en saadan Tilkjendegivelse H. R. T. 1878. 589 (U. f. R. 1879. 129). For sildig Reklamation kan blive gyldig derved, at Sælgeren uden Indsigelse indlader sig paa Forhandlinger, U. f. R. 1875. 221.

[112]) H. R. T. 1886. 109 (U. f. R. 1886. 897), U. f. R. 1886. 710, 1892. 741, 1891. 540, 303, 1890. 1137. Jfr. herom Aubert i T. f. Rvdsk. II S. 289—293, Svensk H. R. D. i T. f. Rvdsk. IX S. 404—405, Hahn ad D. H. G. B. Art. 347 §§ 11 og 18, Gareis l. c. S. 704 ff.

[113]) Note 123, Aubert i T. f. Rvdsk. II S. 293, Gareis l. c. S. 677.

beren overhovedet maa tabe Indsigelser mod de Mangler, der vilde opdages ved den Undersøgelse, som Situationen gav ham Adgang og Lejlighed til at anstille, naar de ikke straks gjøres gjældende.[114]) Andre Mangler kan han derimod gjøre gjældende senere,[115]) og nogen Undersøgelsespligt med Hensyn til disse paahviler ham næppe, medmindre Overleveringsakten er foregaaet under Omstændigheder, der ikke tillod nogensomhelst Undersøgelse.[116])

b. Mangler, som Kjøberen kjender, maa han gjøre gjældende straks,[117]) ɔ: saasnart som almindelig Forretningsgang fordrer og tillader det;[118]) gjør han ikke det, har han tabt Indsigelsen mod Mangelen. Det er i denne Henseende ligegyldigt, ad hvilken Vej Kjøberen har erfaret Mangelen, om han har erfaret den gjennem Varens Undersøgelse eller paa anden Maade,[119]) f. Ex. gjennem den ham tilsendte Faktura, kun at Erfaringen maa være lige saa paalidelig og oplysende for Kjøberen som den, der erholdes gjennem Varens Iagttagelse og Undersøgelse. I modsat Fald behøver Kjøberen ikke straks at reklamere.[120]) At Kjøberen, naar saadant lader sig gjøre straks, undersøger Varen forinden Reklamationen, ude-

---

[114]) S. og H. R. T. 1867. 55, 1863. 14, 1862. 140, Resp. 12. Septbr. 1856 (hos Hindenburg).

[115]) D. i U. f. R. 1886. 207. Selv om Kjøberen, dersom Varen var kontraktmæssig, vilde være i Mora med Hensyn til Varens Modtagelse, er det en Forudsætning for, at han kan have tabt Indsigelsen, at Sælgeren har opfordret ham til at modtage Varen, jfr. Resp. 21. Oktbr. 1882 (U. f. R. 1888. 779).

[116]) Jfr. Aubert i T. f. Rvdsk. II S. 293—294, Sp. D. I S. 86. D. H. G. B. Art. 347 anses ikke for analogisk anvendelig paa Pladshandelen, se herom Hahn II S. 316—318, Gareis l. c. S. 676—679. Schw. Art. 246 er ogsaa anvendelig paa Pladshandel.

[117]) H. R. T. 1891. 529 (U. f. R. 1892. 182), U. f. R. 1892. 741, 163, 1885. 178, 1876. 228, Hindenburg S. 99, Evaldsen S. 276, Hagerup S. 108—109, Aubert Sp. D. I S. 83—84, T. f. Rvdsk. II S. 277. Ndfr. Note 139.

[118]) Jfr. D. i U. f. R. 1878. 298 og Note 111.

[119]) H. R. T. 1893. 137 (U. f. R. 1893. 746), U. f. R. 1894. 933, 1895. 156, 667, 1886. 710, 1890. 833, 1884. 803, 1883. 1236, S. og H. R. T. 1865. 131, Resp. 28. Novbr. 1844 (hos Hindenburg), Chydenius S. 139, Gareis l. c. S. 683, 703. Jfr. Note 124.

[120]) D. i U. f. R. 1880. 739, 1892. 1118, jfr. 1887. 498, H. R. T. 1872. 271 (U. f. R. 1872. 892, jfr. Note 72).

lukker ikke dennes Gyldighed.[121]) Om de i fremmede Retsforfatninger undertiden anerkjendte andre Undtagelser[122]) fra Regelen om ufortøvet Reklamation overfor kjendte Mangler ville blive anerkjendte hos os, henstaar som tvivlsomt. — Endvidere maa de Fejl ved Ydelsen, der ere umiddelbart iøjnefaldende, naar en vis Situation er kommen til at foreligge, gjøres gjældende straks, saasnart Kjøberen er kommen i denne Situation, selv om han ikke har iagttaget dem, og ere ellers betydningsløse;[123]) at Kjøberen f. Ex. ikke læser den ham tilkomne Faktura, kan ikke komme ham til Gode (ɔ: Undersøgelsespligt gjælder ogsaa overfor Fakturaen).[124])

c. For Reklamation ere ingen Former foreskrevne. Det er tilstrækkeligt, at Kjøberen i rette Tid paa behørig Maade har afsendt den, selv om den ikke naaer til Sælgeren,[125]) men denne kan ikke lide ved ikke at besvare en Reklamation, som ikke er naaet til ham.[126]) Reklamationen maa rettes til Sælgeren eller til en Person, som er legitimeret til at modtage den paa Sælgerens Vegne;[127]) rettes den til Andre, kommer den ikke i Be-

---

[121]) D. i U. f. R. 1885. 759.

[122]) Det antages saaledes at have Støtte i D. H. G. B. Art. 347, at Regelen om Undersøgelsespligten (og Undersøgelsesretten) med Hensyn til de af denne omfattede Mangler overhovedet giver Kjøberen en paa den under a. omtalte Maade beregnet Frist til Indsigelsers Fremsættelse, selv om Mangelen erfares før Fristens Udløb og paa anden Maade end ved Varens Undersøgelse, Hahn II S. 295—296, 315—316, jfr. Gareis l. c. S. 713, 703, 690. Men om saadant kan antages, se Aubert i T. f. Rvdsk. II S. 292—293, uden positiv Støtte, er tvivlsomt.

[123]) Chydenius S. 138, Gareis l. c. S. 689, jfr. U. f. R. 1894. 223.

[124]) Ovfr. § 25 Note 19.

[125]) D. i U. f. R. 1881. 1050, Chydenius S. 164, Hahn II S. 307, men dog Gareis l. c. S. 698. Kommer det til Kjøberens Kundskab, at Reklamationen ikke er naaet frem, maa han uopholdelig gjentage den.

[126]) D. i U. f. R. 1881. 1050, jfr. om Sælgerens Pligt til at svare U. f. R. 1876. 179.

[127]) Gareis l. c. S. 698—701, Hahn II S. 307. Reklamation til Sælgerens Agent antages i Almindelighed ikke for tilstrækkelig, U. f. R. 1885. 717, 1893. 837, 1896. 548, medmindre saadant tidligere har været Skik mellem Parterne, eller Sælgeren har præsenteret Agenten for Kjøberen som sin Repræsentant paa Pladsen, U. f. R. 1891. 530, jfr. 1895. 558, eller maaske ogsaa, naar Agenten har overbragt Varen eller Faktura, U. f. R. 1887. 32, 1884. 803, jfr. 1878. 1118, S. og H. R. T. 1869. 80, Tybjerg S. 235. Se om Agentens

tragtning, medmindre den gjennem disse afsendes behørigt til Sælgeren eller dennes Repræsentant i rette Tid.[128]) Hvad Indholdet angaar, maa Reklamationen, for at Sælgeren kan vide, hvad han har at gjøre, opgive, hvad det er for en Mangel, der ankes over. En Reklamation, der ikke eller kun aldeles ubestemt angiver Mangelen, er uden Betydning,[129]) og at der er reklameret i Anledning af visse Mangler, holder ikke Indsigelser mod andre Mangler i Kraft.[130]) Efter Omstændighederne maa Sælgeren endog kunne gjøre gjældende, at Kjøberen har tabt en Mangelsindsigelse ved ikke at gjøre den gjældende sammen med andre, selv om Fristen for dens Fremsættelse i og for sig endnu ikke er udløben, idet Kjøberen nemlig derved kan have bibragt ham den beføjede Antagelse, at hin Indsigelse ikke vil blive gjort gjældende.[131]) At Kjøberen i Reklamationen angiver, hvilke Beføjelser han i Anledning af Mangelen vil gjøre gjældende, er ikke fornødent;[132]) dog erindres, at Kjøberen taber visse Beføjelser eller endog sin Mangelsindsigelse ved ikke i rette Tid at stille Varen til Sælgerens Disposition,[133]) og at han, om han ønsker ny Varelevering, ufortøvet maa forlange saadan.[134])

d. Det om Nødvendigheden af betimelig Reklamation Bemærkede gjælder ikke blot om Kvalitetsmangeler, men om enhver Mangel ved Ydelsen.[135])

Legitimation til at modtage refuserede Varer ndfr. Note 151. At en Person er legitimeret til at modtage Reklamation, giver ham i og for sig ikke Legitimation til at godkjende Reklamationen, U. f. R. 1895. 558, jfr. Note 163.

[128]) D. i U. f. R. 1891. 530, 1878. 767.

[129]) D. i U. f. R. 1888. 658, 1884. 347, Tybjerg S. 235, Hagerup S. 109, Chydenius S. 160, Hahn II S. 306, Gareis l. c. S. 714—715.

[130]) D. i U. f. R. 1890. 833, 1888. 572, 1885. 488, 1884. 347.

[131]) D. i U. f. R. 1867. 476 (noget for almindeligt), Chydenius S. 160—161.

[132]) Hagerup S. 109, Hahn II S. 308, jfr. Chydenius S. 159—162, Gareis l. c. S. 679.

[133]) Note 91, 151. [134]) Note 48.

[135]) Se paa mange Steder i det Foregaaende og f. Ex. om Kvantitetsmangeler U. f. R. 1890. 833 (Kjøberen maa betale ogsaa for den overskydende Kvantitet), Hindenburg S. 57, Evaldsen S. 273, om Mangler ved Forsendelsesmaaden] Gareis l. c. S. 691, 695, ved Leveringens Tid og Sted H. R. T. 1893. 137 (U. f. R. 1893. 746), U. f. R. 1884. 803, 1885. 771, jfr. H. R. T.

3. Tilbage staar Omtalen af de andre Handlinger, der som virkelig eller fingeret Antagelse af Varen afskjære Mangelsindsigelser. Ved Siden af Reglerne om Nødvendighed af betimelig Reklamation have de den Betydning, at de kunne udelukke Mangelsindsigelser, forinden Reklamationsfristen endnu er udløben, eller uanset at behørig Reklamation har fundet Sted.

a. Først maa undersøges den Sætning, som man ofte møder, at Kjøberen ved uden Indvending at modtage Varen mister sin Adgang til at fremsætte Mangelsindsigelser,[136]) medmindre Sælgeren er skyldig i Svig o. desl. Ifølge Flertydigheden af Begrebet Varens „Modtagelse“, se ovfr. II. 5. a., maa det mod denne Sætning i alt Fald indvendes, at den er ganske uklar, men det maa endog indrømmes, at Sætningen er ganske misvisende. For det Første maa det erkjendes, at ingen Indsigelser afskjæres derved, at Sælgeren har afleveret Varen paa Opfyldelsesstedet eller afsendt den fra dette til Kjøberen, uden at denne straks har reklameret der;[137]) Indsigelser kunne med andre Ord ogsaa fremsættes udenfor Opfyldelsesstedet. Men end ikke Handlinger, der efter den almindelige Sprogbrug falde under Betegnelsen Modtagelse, afskjære i og for sig Indsigelser. Den blotte Modtagelse af Varen, der finder Sted ved de Transporten besørgende Mellempersoner, afskjærer i Almindelighed ikke Indsigelser,[138]) thi disse Mellempersoner

---

1892. 134 (U. f. R. 1892. 771), om for høj Fakturapris ovfr. Note 72, 74. Jfr. Gareis l. c. S. 682. 691—695. Chydenius S. 153.

[136]) Jfr. f. Ex. Resp. 29. Oktbr. 1875. 12. Marts 1877 (Rode S. 124), 12. Septbr. 1856 (hos Hindenburg).

[137]) Se om Cif-Salg Retsafgjørelser i Note 110. Se endvidere Schl. H. R. D. II. 651, U. f. R. 1889. 916, 967, Benjamin S. 143, 155 og om Fob-Salg og i det Hele nærmere næste Note. Jfr. dog afvigende eller forbeholdent Tybjerg S. 233, Resp. 29. April 1893 (U. f. R. 1894. 608), 3. Maj 1884. 18. April 1885 (U. f. R. 1888. 794, 807). U. f. R. 1879. 380, 1874. 209, Resp. 4. Oktbr. 1876 (Rode S. 40) og maaske U. f. R. 1877. 328.

[138]) Evaldsen S. 278. Fob-Kjøberen er altsaa ikke indskrænket til at fremsætte Indsigelser paa Fob-Stedet, H. R. T. 1884. 523 (U. f. R. 1885. 120). 1880. 760 (U. f. R. 1881. 495). U. f. R. 1892. 1128. 1883. 491, 1881. 496. 1894. 906, jfr. Note 110, hvilken Regel gjælder, selv om Kjøberen har fragtet Skibet til Varens Afhentning. Schl. H. R. D. II. 203. U. f. R. 1883. 514. Jfr. dog afvigende eller forbeholdent Tybjerg S. 233 og Anfersler i Note 137. Men har Kjøberen haft en til Varens Undersøgelse legitimeret Person tilstede

have i Almindelighed ingen Legitimation til et godkjende Varen. Derimod kunde det maaske antages, at Modtagelse af Varen fra Kjøberens (eller hans til Varens Godkjendelse legitimerede Repræsentants) Side, naar der ikke under Modtagelseshandlingen reklameres, udelukker ham fra senere at fremsætte Indsigelser mod kjendte og umiddelbart iøjnefaldende Mangler[139]) og mod Mangler, som vilde være opdagede ved den Undersøgelse, han forinden Modtagelsen havde Lejlighed til at anstille.[140]) Men endog denne Virkning — altsaa den, at Varens Modtagelse sætter en skarp Slutningsgrænse for de ovfr. under 2 angivne Reklamationsfrister, vil man sikkert ikke fastholde, naar Modtagelseshandlingen ikke har den ndfr. under b. beskrevne Karakter,[140b]) f. Ex. ikke, naar Kjøberens Modtagelse kun bestaar deri, at han har ladet Sælgeren aflevere Varen i hans Pakhus. Resultatet synes da at maatte blive, at Varens Modtagelse, naar Modtagelseshandlingen ikke har de særlige under b. beskrevne Egenskaber, ikke afskjærer nogen Indsigelse,[141]) medmindre særlige Aftaler[142]) eller specielle Handelskou-

---

ved Afleveringen, taber han de Indsigelser, som vilde fremgaa af en almindelig Undersøgelse, U. f. R. 1874. 617, 1878. 1128, ovfr. Note 110. — Maaske maa det dog antages, at Kjøberens Skipper, der ikke i Almindelighed har nogen Legitimation til at undersøge Varen paa Kjøberens Vegne, dog maa paase iøjnefaldende Mangler ved Emballage, saa at Kjøberen har tabt Indsigelser mod disse overfor Sælgeren, naar Skipperen har givet Konnossement uden Bemærkning herom, U. f. R. 1877. 293, jfr. ogsaa om Kvantiteten af den modtagne Vare S. og H. R. T. 1866. 34.

[139]) Jfr. H. R. T. 1892. 596 (U. f. R. 1893. 73), Note 117, 123.

[140]) Jfr. Note 106, 110, 113, 114. Se derimod om andre Mangler H. R. T. 1872. 276 (U. f. R. 1872. 893), U. f. R. 1888. 118, 1886. 207, S. og H. R. T. 1867. 103, Evaldsen S. 277—280.

[140b]) U. f. R. 1890. 453, 1875. 804.

[141]) Saaledes Benjamin S. 128, 693.

[142]) D. i U. f. R. 1873. 999. Se om tekniske Klausuler i denne Retning Gareis l. c. S. 660, Hanausek I S. 87 ff. For at en Aftale skal have den omtalte Virkning, maa den benytte Udtryk, som enten efter almindelig Sprogbrug eller efter sikker teknisk Sprogbrug vise Kjøberen, at saadant er Meningen. Betegnelserne cif og fob kunne altsaa ikke afskjære Mangelsindsigelser udover de almindelige Regler, se Note 137, 138, 110 og ovfr. § 79 ved Note 18 og 21. Klausulen, at Indsigelser afskjæres ved Varens „Modtagelse", er i og for sig tvetydig. Klausulen, at Varen skal „modtages" eller anses for „modtaget" af Kjøberen paa et vist Sted eller ved visse Kjendsgjerninger, er ligeledes

tumer[143]) tillægge den saadan Virkning. Vil man fastholde Sætningen, at Varens Modtagelse afskjærer Mangelsindsigelser, maa det i alt Fald fremhæves, at Begrebet Modtagelse i denne Sætning er benyttet i en ejendommelig teknisk Betydning, der kun kan fastsættes ved særlig Undersøgelse, se ndfr. under b.

b. Til Slut rejses da nu det Spørgsmaal: hvilke Handlinger have — bortset fra Undladelse af betimelig Reklamation — Virkning som Godkjendelse (Antagelse) af Varen, og hvilken nærmere Virkning have i Henseende til Fortabelse af Mangelsindsigelser disse virkelige eller fingerede Godkjendelser.[144]) Først bemærkes, at Godkjendelse og de Handlinger, der stilles lige med en saadan, kun kunne medføre Tab af Mangelsindsigelser, naar de udgaa fra Kjøberen eller fra en af ham til Godkjendelse bemyndiget eller dog legitimeret Person,[145]) og at de Transporten besørgende Personer i Almindelighed ikke have saadan Legitimation.[146]) Hvad Virkningen angaar af de som Godkjendelse virkende Handlinger fremhæves, at de kun medføre Fortabelse af Indsigelser mod de Mangler, som ved Handlingens Foretagelse kjendtes af eller var iøjnefaldende for Kjøberen eller hans Repræsentant eller vilde være erfarede af disse ved den forretningsmæssige Undersøgelse, som de i Handlingens Øjeblik have haft Adgang til at anstille.[147])

---

tvetydig og maa i og for sig nærmere antages kun at være en Aftale om Opfyldelsessted eller Overgang af Risiko, men kan ved sine Omgivelser vise sig f. Ex. at gaa ud paa at paalægge Kjøberen en udenfor almindelige Regler liggende Undersøgelsespligt.

[143]) Se om „Das Institut des merkantilischen Empfangs“ Thöl § 280 og navnlig om Hamborger Koutumer Hahn II S. 318—319, Hanausek II S. 396. Spor af Tilbøjelighed til at tillægge „Modtagelsen“ en Betydning udover den, som efter det i Teksten Bemærkede tilkommer den, findes ogsaa hos os, se navnlig Anførsler i Note 110, 137, 138, 136.

[144]) Se herom i Almindelighed Evaldsen S. 278—280, Hagerup S. 111—112, Aubert Sp. D. I S. 88—89, Tybjerg S. 234, Hahn II S. 309—310.

[145]) Aubert Sp. D. I S. 89, jfr. Gareis l. c. S. 697—698.

[146]) Hindenburg S. 100, Benjamin S. 128, 143, 155. Ovfr. Note 110, 137, 138.

[147]) Note 139, 140, Evaldsen S. 278—279 samt Resp. 21. Septbr. 1846 (hos Hindenburg); videregaaende maaske D. i U. f. R. 1888. 576, 1870. 247, Resp. 1. Marts 1847 (hos Hindenburg) og Henvisninger i Note 143, mildere maaske H. R. T. 1886. 759 (U. f. R. 1887. 598).

Hvad endelig angaar Spørgsmaalet om, hvilke Handlinger Retsordenen tillægger Virkning som Godkjendelse, da kan der ikke være Tale om en udtømmende Opregning, men kun om at give vejledende Bemærkninger. Naturligvis foreligger en Godkjendelse ikke blot, hvor Godkjendelsesvilje udtrykkeligt er udtalt, men ogsaa overalt, hvor Kjøberens Handlinger med Sikkerhed tillade Slutningen til en Godkjendelsesvilje hos ham. Iøvrigt maa der sondres mellem Handlinger, som indeholde en faktisk eller retlig Raaden over eller Indvirken paa Varen, der er objektivt uretmæssig, dersom Kjøberen ikke vil tage Varen, og andre Handlinger.

Om disse andre Handlinger gjælder det, at de kun virke som Godkjendelse, naar der fra dem med Føje kan sluttes til en Godkjendelsesvilje[148] hos Kjøberen (eller dennes Repræsentant). De Handlinger derimod, som indeholde en Raaden over eller Indvirken paa Varen, der er objektivt ulovlig, dersom Kjøberen ikke vil tage Varen, antages ofte at virke som Godkjendelse,[149] uanset at der ikke fra dem kan sluttes til nogen Godkjendelsesvilje hos Kjøberen, men paa den anden Side findes det dog ogsaa undertiden antaget, at visse Handlinger af denne Art ikke virke som Godkjendelse, men kun forpligte Kjøberen til at erstatte Sælgeren den ved dem forvoldte Skade. Praxis er i denne Henseende paa flere Punkter vaklende, men det maa ogsaa indrømmes, at det kan være vanskeligt at drage den rette Grænse. Forholdet synes at burde afgjøres efter følgende Synspunkter: Er den paa-

[148]) Exempler: Betaling af Kjøbesum eller Fragt og Kreditering af Kjøbesummen under de nærmere Omstændigheder, Resp. 16. Marts 1846 (hos Hindenburg), U. f. R. 1892. 429, 1877. 328, 1870. 247, Hindenburg S. 98—99; paa den anden Side er det navnlig klart, at Betaling, der finder Sted inden Varens Ankomst, i Almindelighed ikke er nogen Godkjendelse, U. f. R. 1886. 215, 1878. 804, jfr. 1891. 960. Andre Expl.: U. f. R. 1888. 576, 1881. 1038, 1878. 1121 og paa den anden Side U. f. R. 1875. 233. At den blotte Modtagelse af Faktura, Konnossement o. s. v. ikke i Almindelighed kan opfattes som Godkjendelse, følger allerede af det ovfr. ved Note 72, 119—122 Bemærkede.

[149]) Saaledes Chydenius S. 141 og Benjamin S. 130—131, 693 (jfr. dog S. 144—145), hvor Meningen dog synes kun at være den, at Kjøberen ved slige Handlinger taber Retten til at refusere Varen, men ikke til at kræve Erstatning for Mangelen l. c. S. 908.

gjældende Handling en utvetydig Tilegnelseshandling, maa den efter det i § 25. I. 3 Bemærkede virke som Godkjendelse i den nys angivne Udstrækning, selv om den er ledsaget af en Reklamation i Anledning af Mangelen.[150] Er Handlingen ikke nogen utvetydig Tilegnelseshandling, kunde det synes uberettiget i noget Tilfælde at lade den virke som Godkjendelse, naar den ikke tillader sikker Slutning til en Godkjendelsesvilje. Men det maa dog indrømmes, at der kan være Grund til at lade slige Handlinger virke som Godkjendelse, naar der er nogen Mulighed for, at de kunne være Udtrykket for en Tilegnelsesvilje og saaledes skjule Forsøg fra Kjøberens Side paa at skaffe sig Adgang til at spekulere paa Sælgerens Bekostning. Er det derimod aabenbart, at Handlingen ikke indeholder nogen Tilegnelsesvilje, synes det uberettiget i noget Tilfælde at lade den virke som Antagelse; den bør da vistnok kun have den Virkning at forpligte Kjøberen til Erstatning. Efter det Anførte vil det kunne være af Betydning, om Handlingen er ledsaget af en Reklamation i Anledning af Mangelen eller ikke, idet en saadan Reservation kan gjøre det klart, at der ikke foreligger nogen Tilegnelsesvilje. Den her dragne Grænse overholdes imidlertid ingenlunde af Retsanvendelsen, som viser en vistnok for stærk Tilbøjelighed til at lade de omtalte Handlinger virke som Godkjendelse.[151]

---

[150]) Ved at forbruge eller tilintetgjøre Varen eller ved at sælge den til Trediemand for egen Regning bliver altsaa Kjøberen, uanset Reservationer, i Almindelighed pligtig at betale Fakturaprisen trods kjendelige og iøjnefaldende Mangler og trods Mangler, som vilde være opdagede ved Undersøgelse, U. f. R. 1895. 213, 1887. 498, 1889. 863, 1892. 1113, 1895. 123, 1883. 514, 471, 1877. 223, S. og H. R. T. 1869. 132, 1865. 134, Schl. H. R. D- I. 520, jfr. H. R. T. 1892. 713 (U. f. R. 1893. 152), U. f. R. 1891. 303. Se særligt om det Tilfælde, at Mangelen bestaar deri, at Fakturaen forlanger for høj Betaling Note 75, om delvis Tilegnelse af Varen Note 151, om Forbrug og Salg, forinden Mangelen har kunnet forlanges kjendt af Kjøberen, Note 86, jfr. Hindenburg S. 105—106, og om en Tilegnelse, der fandtes at være i Sælgerens Interesse og derfor lovlig, skjønt Mangelsindsigelsen fastholdtes, U. f. R. 1886. 752. I de Tilfælde, hvor Kjøberen er beføjet til at tilegne sig Varen og dog kræve Erstatning eller Afslag i Kjøbesummen, vil Tilegnelsen, naar Kjøberen forud har reklameret, ikke udelukke Retten til Afslag, men kun Retten til at afvise Varen, U. f. R. 1883. 26, jfr. 1876. 208, 1875. 228, 1878. 804, Note 56, 57, 62—64.

[151]) Om Grænsen for de Foretagender med Hensyn til Varen, som ere

IV. Angaaende Bevisbyrden for Mangler ved Sælgerens Ydelse — der tales her fremdeles kun om Kontrakter med

---

objektivt lovlige, selv om Kjøberen ikke vil tage Varen, findes Bemærkninger paa flere Steder i det Foregaaende, navnlig under II. Bortset fra de Handlinger, der tilstede sikker Slutning til en Godkjendelsesvilje, fremhæves følgende Kasuistik. Sælgerens Agent vil undertiden have Legitimation til at modtage den refuserede Vare, U. f. R. 1878. 298, 1120, 1872. 805, jfr. S. og H. R. T. 1869. 80, 1863. 84, Resp. 20. Septbr. 1852 (hos Hindenburg), men har det i Almindelighed ikke, U. f. R. 1895. 558, jfr. Note 127. Aflevering af Varen til en Agent, der mangler saadan Legitimation, antages ofte at virke som Godkjendelse, U. f. R. 1883. 17, 1882. 1266, 1880. 696, 1893. 262, S. og H. R. T. 1865. 49, 1863. 84, jfr. U. f. R. 1890. 470, men derimod i modsat Retning U. f. R. 1887. 457, 1885. 205, 1878. 247, jfr. 1895. 558. Den sidste Række af disse Afgjørelser er efter det i Teksten Bemærkede den rigtige, men Resultatet i den første Række forsvares maaske derved, at der ikke behørigt var reklameret til Sælgeren, eller derved, at dennes Erstatningskrav maatte antages at omfatte netop Fakturaprisen. At Kjøberen hjemtager, indklarerer, losser Varen, sender den fra Destinationsstedet o. desl., er lovligt, forsaavidt den paagjældende Mangel er ukjendelig og ikke vilde være fremgaaet af den Undersøgelse, som forinden kunde og derfor burde (Kjøberen behøver ikke at undersøge hele Ladningen, forinden han begynder at kjøre hjem af den) have fundet Sted, U. f. R. 1889. 334, 1888. 1060, 1885. 178, 221, 1884. 998, 1883. 507, 1882. 1287, 1881. 409, 1874. 209, 1894. 936, S. og H. R. T. 1863. 129, 212, jfr. U. f. R. 1874. 215, og kan desuden være lovligt, fordi Kjøberen er berettiget til at tage Varen og dog kræve Erstatning eller Prisreduktion, U. f. R. 1878. 804, eller maaske, under særlige Omstændigder, fordi det maa antages at stemme med Sælgerens Interesser, jfr. U. f. R. 1889. 334, 1878. 792 og ovfr. Note 96, 95. Foretages de nævnte Handlinger udenfor disse Grænser, antages de i Almindelighed at virke som Godkjendelse, saa at Kjøberen taber Indsigelser mod de Mangler, der vare kjendte og iøjnefaldende (f. Ex. de, der fremgaa af Fakturaen) eller vilde være fremgaaede af den Undersøgelse, som kunde være foretaget forinden, H. R. T. 1878. 589 (U. f. R. 1879. 129), U. f. R. 1892. 467, 1890. 490, 458, 835, 1879. 350, 600, 1878. 792, 1137, 1876. 891, J. U. 1867. 636, S. og H. R. T. 1867. 103, Resp. 16. April 1877 (Rode 124), 9. Febr. 1893 (U. f. R. 1894. 604), jfr. U. f. R. 1892. 1113, 1873. 590, Resp. 11. April 1881 (U. f. R. 1888. 755), 16. Aug. 1875 (Rode S. 123), men dog U. f. R. 1894. 906, 1876. 1097, Schl. H. R. D. I. 56. At Kjøberen forud har reklameret, antages at være uden Betydning, U. f. R. 1892. 467, 1878. 792, medmindre han har Ret til at tage Varen og dog kræve Erstatning eller Prisreduktion, i hvilket Fald han ved Hjemtagelsen kun taber Retten til at afvise Varen, U. f. R. 1878. 804. At Kjøberen trods kjendelige Mangler (se om ukjendelige Note 85, 86) ulovligt (se om Lovligheden heraf ved Note 65 ff.) tilegner sig Dele af Ydelsen, er opfattet som Godkjendelse af hele Varen, U. f. R. 1879. 1119, Note 70. At Kjøberen ikke behørigt (Note 91) har stillet Varen til Sælgerens Disposition, er opfattet som Godkjendelse, U. f. R. 1890. 490, 1892. 163, 1893. 45,

generisk bestemt Gjenstand — hersker der megen Uenighed.[152]) Ofte, men dog ingenlunde ubestridt, opstilles den Sætning, at Sælgeren har Bevisbyrden, men at denne ved Varens Modtagelse gaar over paa Kjøberen. Denne Sætning er vel paa Grund af Flertydigheden af Begrebet Modtagelse, se ovfr. under II. 5. a, ganske uklar, men peger dog vistnok i den rigtige Retning, ovfr. § 46. II. 6. At lade Bevisbyrden afhænge af, hvem der optræder som Sagsøger, eller hvorpaa Paastanden i Anledning af Mangelen gaar ud, ses der ikke at være nogen Grund til.[153]) Naar Sælgeren overfor Kjøberens Paastand om, at Ydelsen lider af Mangler, gjør gjældende, at dette ikke er saa, gaar hans Paastand nemlig ud paa, at han behørigt har opfyldt sin Sælgerpligt, og for denne Paastand maa Bevisbyrden efter de almindelige Regler om denne paahvile ham. Regelen bliver altsaa, at Bevisbyrden paahviler Sælgeren.[154]) Men fra denne Regel maa vidtrækkende Undtagelser anerkjendes. Der synes saaledes at være nogen Tilbøjelighed til i Distancehandelen at antage, at Risikoens Overgang til Kjøberen ved Varens Afsendelse eller Afhentelse fra Opfyldelsesstedet maa medføre Bevisbyrdens Overgang til Kjøberen.[155]) I hvert Fald maa i Distancehandelen Kjøberen,

---

1884. 803 (Tilbageholdelse af Konnossement), 1893. 38, men kan dog, naar Kjøberen har Ret til at beholde Varen og dog at kræve Erstatning eller Prisreduktion og har reklameret, kun udelukke fra at refusere Varen, jfr. en uklar Dom i U. f. R. 1883. 507. At Kjøberen, der har stillet Varen til Disposition, ikke behandler den forsvarligt, er (med Føje) ikke i og for sig opfattet som Godkjendelse, Schl. H. R. D. I. 631, S. og H. R. T. 1869. 80, Hagerup S. 108, Gareis l. c. S. 721; Afgjørelsen i U. f. R. 1892. 453 vedrører vistnok kun Bevisspørgsmaalet. Nærmere Besigtigelse trods kjendt Mangel er ikke Godkjendelse, U. f. R. 1875. 233.

[152]) Evaldsen S. 289—292, Hindenburg S. 91—96, Tybjerg S. 233, 234, Hagerup S. 113—118, Aubert Sp. D. I S. 89—90, Nellemann S. 362—363, Thöl §§ 279, 280, Hanausek II S. 169 ff., Windscheid § 321 Note 3a og 6.

[153]) Se herom ovfr. § 46 Note 53, Evaldsen S. 289 Note, men dog maaske U. f. R. 1879. 392.

[154]) D. i U. f. R. 1894. 936, 1896.149, 1891. 960, 1890. 453, 1883. 518, 1882. 1221, 1876. 218, S. og H. R. T. 1873. 180, J. U. 1859. 77, 1854. 241.

[155]) Se om Cif-Salg Resp. 28. Juli 1875 (U. f. R. 1888. 842), jfr. D. i U. f. R. 1882. 122, 1893. 695, H. R. T. 1884. 706 (U. f. R. 1885. 481, 1882.

naar Sælgeren ikke har nogen Repræsentant tilstede paa Modtagelsespladsen, som Varetager af Sælgerens Interesser lade Varernes Beskaffenhed konstatere og bære Følgerne af at undlade dette, jfr. Sølov § 148.[156]) Hvad dernæst Betydningen af Varens Modtagelse angaar, kan vel ikke enhver Aftagelse fra Kjøberens Side overføre Bevisbyrden til ham.[157]) Men naar der har fundet en Modtagelse Sted, som enten indeholder en Antagelse i den Forstand, at Mangeler, der kunne opdages ved almindelig Undersøgelse, ere afskaarne,[158]) saa at Sælgeren ikke længere har Grund til at være beredt til at føre Bevis, eller som vanskeliggjør Beviset for Mangelfrihed,[159]) maa Bevisbyrden vistnok være overført til Kjøberen. De udviklede Regler kunne modificeres ifølge særlige Omstændigheder, f. Ex. ved at den ene af Parterne, men ikke den anden kan føre Beviset,[160]) og naar den ene Part umuliggjør Beviset, maa Sagen gaa ham imod.[161]) Overgangen af Ejendomsretten over Varen, f. Ex. ved Erholdelse af Konnossement, er uden Betydning for Bevisbyrden.

Om Beviset for Mangelen, der i Almindelighed vil blive ført ved Syn og Skjøn,[162]) kan forøvrigt henvises til Processen.

---

350), og om Fob-Salg H. R. T. 1892. 770 (U. f. R. 1893. 175), U. f. R. 1883. 491, 1881. 406, Resp. 4. Oktbr. 1876 (Rode S. 40). D. i U. f. R. 1888. 1218 viser, at Regelen ikke opfattes saaledes, at Kjøberen skal sørge for Bevis paa Sælgerens Vegne, men at Sælgeren frigjøres for sin Bevispligt. Udenfor Cif- og Fob-Salg synes Regelen vel undertiden anerkjendt, U. f. R. 1878. 1105, 1889. 916, 1892. 1058, 1888. 572, 1873. 590, S. og H. R. T. 1862. 209, men i Almindelighed synes det dog antaget, at Bevisbyrden først gaar over paa Kjøberen ved Modtagelsen i den nedenfor i Teksten angivne Forstand, U. f. R. 1892. 741, 683, 1891. 553, 303, 1889. 967, 1883. 472, 1896. 149, S. og H. R. T. 1863. 212, 129 m. fl. Sælgerens ubeføjede Afsendelse overfører i hvert Fald ikke Bevisbyrden, H. R. T. 1888. 317 (U. f. R. 1888. 1060).

[156]) Hindenburg S. 91 ff., Evaldsen S. 290—291, Nellemann S. 362—363, ovfr. Note 95 b.

[157]) F. Ex. U. f. R. 1890. 453, 1894. 936.

[158]) Evaldsen S. 290, Nellemann S. 362, og f. Ex. H. R. T. 1886. 759 (U. f. R. 1887. 598), 1859. 818, 1860. 565, U. f. R. 1891. 964, S. og H. R. T. 1867. 103, Schl. H. R. D. III. 612 og DD. i Note 155.

[159]) F. Ex. D. i U. f. R. 1893. 255, 415, 1894. 591.

[160]) Jfr. U. f. R. 1887. 32, se § 84 Note 41.

[161]) U. f. R. 1878. 1125, jfr. 1892. 453, H. R. T. 1894. 780 (U. f. R. 1895. 298).

[162]) Se særligt om Nødvendigheden af Modpartens Indvarsling Fak. Resp. i U. f. R. 1876. 1007, Hindenburg S. 95—96, U. f. R. 1894. 1341.

Undertiden vil ifølge Koutume et særligt Bevis være fornødent eller tilstrækkeligt,[163]) og Modpartens Forhold kan efter Omstændighederne nedsætte Fordringerne til Bevisets Kraft.[164]) Naar Risikoen ved Varens Forsendelse har været Kjøberens, strækker dennes Bevisbyrde sig naturligvis til at oplyse Mangler, som vare tilstede, forinden Risikoen overgik til ham.

V. Er Varehandelens Gjenstand individuelt bestemt, foreligger der en oprindelig Mangel ved Ydelsen, som kan gjøres gjældende af Kjøberen, naar Varen ikke har de Egenskaber, der enten ere garanterede eller maa betragtes som garanterede af Sælgeren eller dog kjendeligt vare afgjørende Forudsætninger fra Kjøberens Side for Kjøbet. Herom bemærkes først, at Varen, naar den er solgt uden foregaaende Besigtigelse, ogsaa i dette Tilfælde i Almindelighed betragtes garanteret som almindelig god Handelsvare,[165]) og at Kvalitetsmangler ogsaa i dette Tilfælde i Almindelighed betragtes som væsentlige.[166]) Om Kjøberens Beføjelser gjælde, naar Varen er individuelt bestemt, andre Regler end de ovfr. under II. angivne, nemlig de i den almindelige Del § 46. I udviklede. Kjøberen har her ifølge Kontrakten Ret til (eller over) denne bestemte Ydelse og har altsaa, under de i § 46. I angivne Betingelser, Beføjelse til at beholde denne mod Prisreduktion, hvilken Reduktion atter kan beregnes efter Reglerne enten om Opfyldelsesinteresse eller om delvis Ophævelse.[167]) Fremdeles kan han efter de under I angivne Regler afvise Ydelsen og under de i § 46. I angivne Betingelser kræve Opfyldelsesinteresse eller hæve Kontrakten. Retten til at kræve Opfyldelsesinteresse i Stedet for eller ved Siden af den omkontraherede Vare vil, navnlig paa Grund af det

---

[163]) Resp. 3. Juni 1892 (U. f. R. 1893. 801), 29. April 1893 (U. f. R. 1894. 907), 16. Juni 1882 (U. f. R. 1888. 775), U. f. R. 1893. 975, jfr. H. R. T. 1886. 189 (U. f. R. 1886. 935), ovfr. Note 17. At Sælgerens Agent indrømmer Mangelen, er ikke Bevis, men kan undertiden være bindende for Sælgeren. U. f. R. 1872. 806. S. og H. R. T. 1869. 80, jfr. Note 151. 127.

[164]) U. f. R. 1878. 189, 1893. 975, H. R. T. 1886. 189 (U. f. R. 1886. 935).

[165]) D. i U. f. R. 1892. 1150.

[166]) Hagerup S. 104.

[167]) Ovfr. ved Note 60. § 46 Note 27. 28. jfr. mod den sidste Beregningsmaade Hagerup S. 103. 99.

ovenfor Bemærkede om, at almindelig god Handelsvare betragtes som garanteret, og paa Grund af Letheden ved Beregningen af Mangelens Værdi have langt større praktisk Betydning i Varehandelen end udenfor denne. Paa den anden Side har Kjøberen ikke Ret til nogen anden Vareydelse end den omkontraherede. Om Fortabelse af Mangelsindsigelser gjælde de samme Regler, som ere udviklede ovfr. under III, men det erindres, at selve Kontraktsafslutningen her, naar Varen har været tilstede under Forhandlingerne eller dog staaet til Undersøgelse for Kjøberen, sætter en snævrere Grænse for Mangelsbegrebet.[168]) Om Bevisbyrden henvises til § 46. I. 5 med den Bibemærkning, at det dog er de ovfr. under IV udviklede Regler, som komme til Anvendelse, naar Kjøberen ikke har haft Adgang til at undersøge Varen ved Kontraktens Afslutning.[169]) Indtræde Mangler ved Ydelsen efter Kontraktens Afslutning, er Sælgeren ansvarlig efter de i § 44. III—V udviklede Regler, og Kjøberen kan hæve Kontrakten efter Reglerne i § 44. VI, hvorved erindres det ovfr. om Kvalitetsmangler Bemærkede, se om Risikoens Overgang i § 80. II; Kjøberen maa i Anledning af Mangelen reklamere som ovfr. under III udviklet.

§ 84.

Tillægsbestemmelser til og forskjellige Arter af Kjøb og Salg.

I. En særlig Gruppe af Tillægsbestemmelser ved Kjøb og Salg er de, som gaa ud paa Tilbagegang af Kontrakten og af de i Henhold til denne skete Overleverelser, eller dog af disse sidste, under visse Eventualiteter. Det er navnlig Tvivlen om Retsbeskyttelsen i disse Forhold, som har givet Anledning til deres særlige Omtale, jfr. Fremstillingerne af Romerrettens *pacta adjecta.* Man plejer at fremhæve følgende Exempler:

1. Sælgerens Forbehold ved Tingens Overleverelse af Ejendomsret,[1]) indtil Kjøberen har fyldestgjort visse

[168]) Ovfr. § 46 Note 11, 21, 50, jfr. endvidere f. Ex. U. f. R. 1894. 933.

[169]) D. i J. U. 1854. 917, jfr. Evaldsen S. 289—290.

[1]) Gram Sp. D. S. 57—60, Evaldsen S. 47—48, Aubert Sp. D. I S. 53—56, D. Entw. Mot. II S. 319, Chydenius Läran om köp S. 365, T. f. Rvdsk. IX. 403 (svensk H. R. D.).

Vilkaar i Handelen, navnlig Kjøbesummens Betaling (*pactum reservati dominii*). At Sælgerens Overleverelse af den solgte Ting til Kjøberen trods saadant Forbehold ved rørlige Ting — kun til saadanne have de følgende Bemærkninger Hensyn, se om faste Ejendomme i Tingsretten [2]) — kan være og maa formodes at være en Overdragelsesretshandel,[3]) synes der for dansk Rets Vedkommende ikke at kunne være nogen Tvivl om. Og har den denne Karakter, overfører den, forsaavidt de til Ejendomsrets Overførelse fornødne Betingelser iøvrigt ere tilstede, trods Forbeholdet Ejendomsret (nemlig en betinget) til Kjøberen[4]) ɔ: denne staar, dersom han opfylder Vilkaaret, upaavirket af Sælgerens Konkurs og Afhændelser. Paa den anden Side bevirker Forbeholdet, se K. L. 25. Marts 1872 § 16, at Sælgeren fremdeles er Ejer (betinget) ɔ: at han — bortset fra de særlige Regler om exstinktive Godtroenhedserhvervelser[5]) — staar upaavirket af Kjøberens Afhændelser og Konkurs.[6]) At saaledes begge Parter, hver under sin Eventualitet, nyde Retsbeskyttelse overfor den andens Dispositioner over det Solgte, er ikke i nogen Strid med den danske Lovgivnings Grundsætninger,[7])

---

[2]) Torp S. 256 ff. navnlig 262—269, Aubert Sp. D. I S. 53, jfr. om positive Bestemmelser i svensk Ret Vogt S. 116.

[3]) At Ejeren ved Overleverelsen forbeholder sig Ejendomsret „indtil“ f. Ex. Kjøbesummens Betaling, opfattes naturligst som en Tilkjendegivelse af, at han forbeholder sig Ejendomsret for denne Eventualitet, medens Ejendomsretten under den modsatte Eventualitet tillægges Kjøberen, se ovfr. § 18. II, men dog Aubert Sp. D. I S. 53.

[4]) Saaledes ogsaa Windscheid § 172 Note 18, Dernburg Pandekten I § 215, herimod Aubert Sp. D. I S. 54—55, Hagerup S. 167—168.

[5]) Torp § 26, jfr. U. f. R. 1896. 493.

[6]) Da Sælgerens Formaal med Forbeholdet er at sikre sig Vilkaarets Opfyldelse, kunde det synes, at hans tinglige Retsbeskyttelse maatte være afhængig af, at han har iagttaget Reglerne om Stiftelse af Pant, der jo maa iagttages, naar Ejendomsret overdrages til Sikkerhed, ovfr. § 20 Note 27. Men denne paa Synspunktet Lovgivningens Omgaaelse grundede Anvendelse af Pantsætningsreglerne maa her være udelukket allerede af den Grund, at der ikke er Tale om Overdragelse til Sikkerhed, men om Forbehold af Sikkerhed, se ogsaa K. L. § 16, Torp S. 341—342, Aubert Sp. D. I S. 54, T. f. Rvdsk. IX. 403, men dog Hagerup Den norske Panteret S. 126.

[7]) Jul. Lassen i T. f. Rvdsk. II S. 218, jfr. f. Ex. U. f. R. 1895. 208. Som dansk Ret Romerretten, Windscheid § 172 Note 18, se derimod Aubert Sp. D. I S. 52—53, Hagerup S. 14. Jfr. H. R. T. 1896. 147 (U. f. R.

jfr. som et lignende Exempel paa Retsbeskyttelse Haandpanthaverens og Ejerens.

Ofte kan det være tvivlsomt, om et Forbehold fra Sælgerens Side af den solgte Tings Tilbagelevering for det Tilfælde, at et Vilkaar ikke efterkommes, virkelig er et Ejendomsforbehold eller kun et Forbehold af en Fordringsret mod Kjøberen. K. L. 25. Marts 1872 § 16 forudsætter, at et Forbehold om Tilbagelevering i Tilfælde af Kjøbesummens Udeblivelse maa formodes at være et Ejendomsforbehold, men det synes dog jævnligt at ligge nærmest at fortolke et Forbehold om Tilbagelevering, udover hvad der følger af de almindelige Regler om Misligholdelse,[8]) blot som Forbehold af en Fordringsret,[9]) og det er vistnok tvivlsomt, om Praxis altid vil føle sig bunden ved Forudsætningen i K. L. § 16. Ved Salg mod kontant Betaling maa Ejendomsret i Almindelighed anses for forbeholdt af Sælgeren,[10]) K. L. § 16 ɔ: Kjøberen erhverver vel Ejendomsret ved Overdragelsen, men hans Ejendomsret er betinget af Kjøbesummens Betaling.[11])

2. Sælgerens Forbehold om Ret til Kontraktens og de i Henhold til denne skete Overdragelsers Tilbagegang, naar Kjøberen ikke opfylder sine Forpligtelser[12]) *(lex commissoria)*. Formodningen maa vistnok være for, at den Ret til Tilbagegivelse, som Sælgeren her har betinget sig udover det, som følger af de almindelige Regler om Misligholdelse, se ovfr. under 1, kun er en Fordringsret.[13])

1896. 704). [8]) Se om disse Regler § 65. II. 3.

[9]) D. i U. f. R. 1893. 564, § 148 Note 17. Jfr. i denne Retning D. G. B. §§ 360, 346, 347, D. Entw. Mot. II S. 280—281.

[10]) Ovfr. § 65 ved Note 40, § 85 Note 3, Torp S. 329, 342, Heckscher Kreditsalget S. 69 ff., jfr. Evaldsen Sp. D. S. 47 ff.; herimod Aubert Sp. D. I S. 56, 126, Hagerup S. 167—168.

[11]) § 18 ved Note 14. Saaledes omtrent i Realiteten, men ikke formelt, romersk Ret, Windscheid § 172 Note 19—19c, se derimod D. Entw. Mot. II S. 318, Chydenius Läran om köp S. 339 ff.

[12]) Gram Sp. D. S. 60—61, Hagerup S. 13—14, Aubert Sp. D. I S. 52—53, Schrevelius II S. 687—689, Vogt S. 115—116, Windscheid § 323, § 387 Note 16, Dernburg Pandekten II § 95. 6; D. G. B. §§ 346 ff.

[13]) D. G. B. §§ 360, 346, 347, D. Entw. Mot. II S. 285, 337—338, se derimod Windscheid § 323, Dernburg Pandekten II § 95. 6.

Men for dansk Rets Vedkommende er der Intet til Hinder for, at tinglig Tilbagesøgningsret gyldig kan forbeholdes af Sælgeren, saa at baade Kjøber og Sælger, hver under sin Eventualitet, nyde tinglig Retsbeskyttelse med Hensyn til det Overleverede,[14]) se under 1.)

3. Angaaende Forbehold fra Sælgerens Side om at kunne opløse hele Forholdet, dersom han finder en bedre Kjøber, *(in diem addictio)* kan ganske henvises til det under 2 Bemærkede,[15]) jfr. om Kontrakters Indgaaelse ved Auktion i den almindelige Del.[16]).

4. Om Sælgerens Forbehold af Forkjøbsret *(pactum protimiseos)* ɔ: Ret til, naar Kjøberen vil sælge Tingen, at erholde den paa samme Vilkaar som Kjøberens Kjøber, eller af almindelig Gjenkjøbsret (Løsningsret, *jus retractus*) gjælder ligeledes det under 2 Udviklede.[17]) (At Sælgerens Forbehold i disse Tilfælde, i alt Fald for Løsøres Vedkommende, kun kan formodes at gaa ud paa en Fordringsret, synes der at være Enighed om.[18]) Sælgerens Ret kan for faste Ejendommes Vedkommende erholde udvidet Retsbeskyttelse ved Thinglæsning.[19])

---

[14]) Saaledes ogsaa Windscheid § 323, Dernburg Pandekten II § 95. 6. Afvigende for Løsøres Vedkommende Hagerup S. 14, Aubert Sp. D. I S. 52—53, Vogt S. 116, jfr. ogsaa Gram Sp. D. S. 60. Se om faste Ejendomme Note 2.

[15]) Se Note 12—14, Schrevelius II S. 695—697 og navnlig D. Entw. §§ 474, 475 (strøgne i D. G. B.), Mot. II S. 337—339.

[16]) Ovfr. § 10 Note 1, L. 9 April 1891 § 39, Nellemann Auktion S. 113—114, 122, 56, D. G. B. § 156, Chydenius Läran om köp S. 369, jfr. Note 17 og 25b.

[17]) Gram Sp. D. S. 61—63, Hagerup S. 11—12, Aubert Sp. D. I S. 56—58, Schrevelius II S. 689—695, Windscheid § 388, Dernburg Pandekten II § 95. 5, D. G. B. §§ 497—514, Mot. II S. 339 ff. Se om positive Bestemmelser i svensk Ret angaaende faste Ejendomme Vogt S. 116. Den af Chydenius Lösöreköp S. 6 ff., jfr. ndfr. Note 25 b, udtalte Anskuelse, at Overdragelse med Gjenkjøbsret ikke kan gjøre Kjøberen til Ejer, fordi Sælgerens Overdragelse er betinget af hans Forgodtbefindende, overser bl. A., at Sælgerens Gjenerhvervelse i Almindelighed er gjort afhængig af mere end hans blotte Forgodtbefindende, f. Ex. af Kjøbesummens Tilvejebringelse.

[18]) Jfr. med Hensyn til faste Ejendomme D. i J. U. VI. 653, VII 472.

[19]) Ovfr. § 75. III. 1. b, § 81 Note 13, Torp § 61.

At Sælgerens Ret skulde bortfalde eller modificeres, fordi Kjøberen vil sælge ved frivillig Auktion, er der ingen Grund til at antage.[20]) Tvangssalg fra Kjøberens Kreditorers Side kan Sælgeren — bortset fra, hvad der maatte antages om hans Retsstilling, naar han har thinglæst sin Ret med Hensyn til fast Ejendom [20b]) — i Almindelighed ikke hindre.[21]) Forbehold af Gjenkjøbsret maa, naar ikke Andet er vedtaget, antages at give Sælgeren Ret til at erholde det Solgte tilbage for den Kjøbesum, som det er solgt for, med Tillæg af Godtgjørelse for foretagne Forbedringer.

5. Ved Kjøb paa Prøve eller paa Besigtigelse[22]) (Approbation o. dsl.) forstaas i Almindelighed et Kjøb, der er indgaaet under den Betingelse, at Kjøberen finder det stemmende med sine Interesser. Betingelsen kan være sat som suspensiv, saa at Kjøberen bindes ved en Erklæring af Billigelse, eller som resolutiv, saa at Kjøberen er bunden, dersom han ikke erklærer, at han ikke vil Kontrakten.[23]) I første Fald vil Kjøberens Tavshed udover den ved Kontrakten fastsat Frist for Afgjørelsen bevirke, at Kontrakten falder sammen; i sidste Fald vil Tavshed udover denne Frist bevirke, at ogsaa Kjøberen er bunden ved Kontrakten.[23b]) Angiver Kontrakten ingen Erklæringsfrist, maa en efter Omstændighederne passende Frist være afgjørende.[24]) I Tvivlstilfælde maa Kontrakten an-

---

[20]) Se herom Hagerup, Aubert, Gram l. c.

[20b]) § 81 Note 13.

[21]) § 75. III. 2. Derimod maa Kjøberen i Tilfælde af almindelig Gjenkjøbsret være Sælgeren ansvarlig for det denne ved saadant Salg tilføjede Tab, ovfr. § 44. III. 1, § 45 Note 14, se derimod om Forkjøbsret D. G. B. § 512, D. Entw. Mot. II S. 350. I det i D. i J. U. VI. 472 afgjorte Tilfælde antoges en tinglig Ret forbeholdt, Note 18, jfr. § 81 Note 13.

[22]) Hagerup S. 15—17, Hindenburg S. 160—161, Evaldsen S. 57—58, Vogt S. 116—117, Goldschmidt System § 94, D. G. B. §§ 495—496, D. Entw. Mot. II S. 333—336, Windscheid § 387, Dernburg Pandekten II § 95. 4 a, Schw. Art. 269, Benjamin S. 590—595, Wharton §§ 589, 590.

[23]) At Kjøberen saaledes bindes ved Kontrakten, udelukker ikke, at han kan hæve den paa Grund af Mangler, som ikke have kunnet erkjendes ved den Undersøgelse, som han har haft Lejlighed til at anstille, Resp. 21 Septb. 1846 (hos Hindenburg), D. H. G. B. Art. 347, Hahn II S. 311—312, jfr. ovfr. § 83 Note 147.

[23b]) U. f. R. 1894. 785, 1895. 880, J. U. 1849. 283 og Note 25.

[24]) H. R. T. 1881. 151 (U. f. R. 1881. 839), U. f. R. 1889. 1025, Benja-

heraf fremgaar, at denne ikke i alle Retninger skal være afgjørende for Bestemmelsen af hans Pligt, maa det ved det Bemærkede erindres, at Prøven i hvert Fald ikke kan være bestemmende for de Egenskaber ved Varen, som overhovedet ikke eller dog ikke ved almindelig forretningsmæssig Undersøgelse kunne erkjendes af Prøven,[38] og ofte vil det af Prøvens Beskaffenhed og Forhandlingerne fremgaa, at den kun i enkelte Retninger skal være bestemmende,[39] f. Ex. Farveprøve med Hensyn til Klæde. Forsaavidt Prøven herefter ikke er bestemmende for Sælgerens Pligt, maa de almindelige Regler om Indholdet af denne gjælde. Undertiden vil det af den erfaringsmæssige praktiske Vanskelighed ved at skaffe Varer, som nøje svare til Prøven, kunne fremgaa, at en fuldstændig Overensstemmelse med denne ikke er tilsagt.[40]) Angaaende Bevisbyrdefordelingen[41]) ved dette Salg indeholde Lovgivningerne undertiden positive Regler. — At et Salg er indgaaet til

---

[38]) Hindenburg, Tybjerg og navnlig Chydenius l. c., jfr. U. f. R. 1889. 332.

[39]) Se om Begrebet „Typeprøve" Resp. 26. Nvbr. 1886 (U. f. R. 1888. 832), Schneider S. 227, T. f. Rvdsk. IX. 403—404.

[40]) D. i U. f. R. 1888. 691, jfr. 1895. 882.

[41]) Se herom Evaldsen S. 59, Tybjerg S. 236, jfr. Hahn II. S. 259, Schw. Art. 267, 268. Den, der vil gjøre en Kontrakt gjældende, maa efter almindelige Bevisbyrderegler bevise sin Paastand eller Nægtelse af, at den er indgaaet efter Prøve, Nellemann S. 357, Hahn l. c., D. i J. U. 1848. 731, U. f. R. 1894. 933; den almindelige Antagelse, at den af Parterne, der paastaar, at en indrømmet Kontrakt er indgaaet efter Prøve, stedse maa bevise dette, Schl. H. R. D. II. 651, J. U. 1854. 241, jfr. U. f. R. 1892. 1156, kan ikke erkjendes for rigtig, da Salg efter Prøve ikke er noget Abnormt. Naar det er givet, at Salg er indgaaet efter Prøve, maa den Part, der paastaar, at ogsaa andre Egenskaber ere vedtagne, bevise dette, S. og H. R. T. 1862. 106 (Afgjørelsen i J. U. 1870. 321 er en Anvendelse af de særlige Regler om kvalificeret Tilstaaelse). Den Part, hvem Prøven er betroet, kan ikke være bevispligtig, fordi Modparten bestrider den fremlagte Prøves Identitet, U. f. R. 1888. 208, 1882. 1287, J. U. 1870. 321, jfr. Resp. 23. Maj 1891 (U. f. R. 1892. 502). Naar Prøven ikke skaffes tilstede, maa Bevisbyrden med Hensyn til Varens Kontraktmæssighed paahvile den Part, som skulde opbevare Prøven, S. og H. R. T. 1867. 103, U. f. R. 1880. 720, 1887. 32. Iøvrigt gjælde om Bevisbyrden med Hensyn til Varens Kontraktmæssighed de almindelige ovfr. § 83. IV udviklede Regler, H. R. T. 1894. 780 (U. f. R. 1895. 298), S. og H. R. T. 1874. 114, J. U. 1854. 241, 917, U. f. R. 1894. 591.

Prøve,[42]) er kun en Angivelse af et Motiv for Handelen, der i Almindelighed maa være uden retlig Betydning, men som dog kan have den Betydning, at Sælgerens Garanti for Varens Egenskaber ikke kan antages at strække sig saa vidt som ellers.

III. Ved Kjøb paa Levering eller Leveringskjøb[43]) (Tidskjøb, Terminskjøb i Modsætning til Dagkjøb) forstaas Kjøb af Vare, som skal leveres senere mod en allerede nu aftalt Kjøbesum. Hensigten med saadant Kjøb vil ofte være at spekulere i Prisforandringer: Kjøberen spekulerer i Prisstigning, Sælgeren i Prisfald. Saadant Kjøb er et tjenligt Middel for den rene Spekulation, hvorved forstaas den Deltagelse i Handel, der ikke, som den normale — eller som det undertiden siges den legitime — Handel, tilsigter en virkelig Vareomsætning, men kun Indvinding af en Prisdifference. Kjøberen kan benytte en Prisstigning forinden Leveringstiden til at sælge sin Ret videre, Sælgeren et Prisfald til at faa en ny Sælger til at indtræde. Denne sidste Spekulationen afsluttende Forretning kaldes Realisationsforretningen i Modsætning til den første Spekulationen indledende Handel, der kaldes Spekulationsforretningen i snævrere Forstand. Yderligere lettes Leveringskjøbets Benyttelse i den rene Spekulations Tjeneste ved, at der paa Børser noteres Pris paa visse Varer til Levering ved visse Terminer (Terminshandelen i teknisk Forstand) og indrettes Børslikvidationer,[44]) hvorved en Række Handeler reduceres til én effektiv Handel, nemlig mellem den sidst som Sælger og den sidst som Kjøber indtraadte Person. Som Former af Leveringskjøbet, der ere særligt egnede til at tjene den rene Spekulation,[45]) fremtræde Præmieforretningerne (i Modsætning til den „faste“ Forretning) ɔ: Leveringskjøbet med en mod en Godtgjørelse

---

[42]) Hahn II S. 260—262.

[43]) Gareis l. c. § 264, Thöl § 258. Leveringskjøbet maa ikke forveksles med den § 78 Note 6 omtalte Leveringskontrakt.

[44]) Grünhut hos Endemann III S. 12—14, Simonsen i Hages Haandbog i Handelsvidenskab S. 664—665.

[45]) Se om saadanne Forretninger Hage S. 478—484, 663—665, Goldschmidt System §§ 103, 104, Gareis l. c. § 267, Grünhut hos Endemann §§ 278—287, Evaldsen Sp. D. S. 60—63. Jfr. U. f. R. 1894. 869 og Note 49.

(Præmie) aftalt Ret for den ene af Kontrahenterne til ensidigt at træde tilbage fra Kontrakten eller forandre dens Indhold. Denne Præmie er økonomisk en Forsikringspræmie, hvorved Yderen sikrer sig en Begrænsning af sin Risiko ved Handelen. Fremdeles nævnes den tidligere omtalte Fixforretning.[46]) Forskjellig fra Leveringskjøbet er den rene Differencehandel ɔ: den under Leveringskjøbets Skikkelse fremtrædende Kontrakt om, at Parternes Mellemværende skal bestaa deri, at Differencen mellem den aftalte Pris og Leveringsdagens Pris skal betales af den saakaldte Sælger, dersom Varen stiger i Pris, men af den saakaldte Kjøber, dersom Varen falder, medens der ikke skal finde nogen virkelig Vareomsætning Sted. Differencehandelen er ikke noget Kjøb og Salg men en med Væddemaalet beslægtet Hasardkontrakt.[47]) Børsspil (Jobberi) forstaas undertiden som enstydigt med Differencehandelen, undertiden betegner man herved den Differencehandel eller anden ren Spekulationshandel, som ikke hviler paa en fornuftig Sandsynlighedsberegning, og i denne sidste Betydning tages Betegnelsen her.

For de her omtalte Kjøb gjælde ingen særlige Regler. Heller ikke den Omstændighed, at Kjøbet maatte være en ren Spekulation, bringer særlige Regler til Anvendelse, jfr. straks ndfr. om saadanne Retshandelers Gyldighed. At den ene Part ikke kan angribe Kontrakten, fordi hans Formening om Prisforandring viser sig urigtig, er ingen Afvigelse fra de almindelige Regler om Indflydelsen af bristende Forudsætninger.[48]) Men har Spekulationsmotivet været kjendeligt for Modparten, vil det kunne afgive vigtige Bidrag til Kontraktens Fortolkning.[49]) Af Hensyn til Spekulationshandelens Farer og Misbrug har der undertiden i Lovgivninger og Theori været Tilbøjelighed til at erklære den rene Spekulations Retshandeler for ugyl-

---

[46]) Ovfr. § 43 Note 28, 29, 30, 19 og I. 2. b. i Slutn.

[47]) Stobbe § 193. III, jfr. Thöl § 307, Grünhut hos Endemann III § 279, se nærmere Note 52.

[48]) Ovfr. § 18. I. [49]) Gareis l. c. S. 614, jfr. H. R. T. 1883. 362 (U. f. R. 1883. 1075), U. f. R. 1880. 482, 1881. 737, 1882. 617, 1887. 43, 1875. 987, S. og H. R. T. 1867. 40. Se ogsaa en Bemærkning ovfr. § 10. IV om hvorvidt uoverensstemmende Akcept kan behandles som Tilbud.

dige i større eller mindre Omfang.[50]) Gyldigheden af selve Leveringskjøbet som saadant kan naturligvis ikke bestrides. Derimod er det blevet antaget, at den rene Spekulations Retshandeler overhovedet skulde være ugyldige, fordi den rene Spekulation ikke røgter noget gavnligt Samfundshverv, og dens Retshandeler altsaa ere retligt irrelevante eller endog skadelige.[51]) Hertil maa først bemærkes, at den Antagelse, at den rene Spekulation som saadan skulde være ugavnlig eller endog skadelig og forkastelig, er urigtig. Spekulationen letter den ordinære Handels Vilkaar, idet den begrænser dennes Risiko. Og desuden anerkjender dansk Ret med Føje ikke, at Kontrakter ere ugyldige, fordi de ere retligt irrelevante, naar det dog har været Parternes Mening, at de skulde være forbindende. End ikke den Omstændighed, at Anerkjendelsen af visse Kontrakters Gyldighed kan virke skadeligt, berøver saadanne Kontrakter Gyldighed. En Regel om, at den rene Spekulations Retshandeler i al Almindelighed skulde være ugyldige, vilde da ogsaa være upraktisk, thi den rene Spekulation lader sig som Motiv vanskelig kjende, idet den regelmæssigt benytter de samme Retshandeler som den normale Handel. Og Regelen vilde af samme Grund være skadelig som truende ogsaa den normale Handels Sikkerhed, idet denne ikke ved ydre Kriterier skiller sig fra Spekulationen og som demoraliserende, idet den praktisk overvejende vil komme de mindre hæderlige Deltagere til Gode. Efter det Bemærkede maa ogsaa Differencehandelen anses for gyldig, medmindre

---

[50]) Se herom og om andre Forholdsregler mod „Spekulationen" Heckscher om Spekulationsforretninger og deres Bedømmelse fra Retsordenens Standpunkt, Bilag VII til Forhandlinger paa 7de nordiske Juristmøde samt disse Forhandlinger S. 200—224, Samme i T. f. Rvdsk. VIII S. 197 ff. Særligt om Lovgivningernes Stilling overfor Spørgsmaalet om disse Kontrakters Gyldighed Heckscher Bilag S. 13—28, T. f. Rvdsk. VIII S. 205—212, Schneider S. 382—383, D. Entw. Mot. II S. 647—648, Bähr das Börsenspiel und die Gerichtspraxis, Dernburg Lehrb. II S. 433, Tysk Börsengesetz 22. Juni 1896 og ovfr. Note 47. Værn mod Spekulationens Misbrug maa søges i administrative Foranstaltninger, navnlig Børsreformer og i Straffebestemmelser samt i Optagelse af de engelske Regler om *undue influence*, ovfr. § 15 Note 10, § 20 Note 15. Jfr. H. R. T. 1895. 82 (U. f. R. 1895. 594), U. f. R. 1894. 869 (Str. L. § 263 anvendt paa Terminsforretninger), T f. Rvdsk. IX. 412 (svensk H. R. D.).

[51]) F. Ex. Platou paa 7de nordiske Juristmødes Forhandlinger S. 212.

D. L. 5—14—55 eller denne Artikels Analogi kan antages anvendelig paa denne Retshandel. Men herom kan der ikke være Tale.[52]) At Differencehandelen ikke falder ind under Begrebet „Dobbel“ eller dettes Analogi er — trods dette Begrebs Uklarhed iøvrigt — ganske klart,[53]) saameget mere som Differencehandelen ikke efter sin almindelige Karakter kan indrømmes at være en unyttig Retshandel. En Regel om, at Differencehandelen skulde savne Retskraft, naar den udtrykkeligt gaar ud paa at udelukke virkelig Vareomsætning, vilde ganske vist ikke rammes af alle de anførte Bemærkninger, men vilde savne praktisk Interesse, da saadanne Retshandeler meget sjældent forekomme. Hvad Børsspillet (Jobberi) angaar, maa ogsaa dettes Gyldighed anerkjendes. Om Anvendelsen af Analogi fra D. L. 5—14—55 kan der ikke være Tale,[53 b]) og da Børsspillet ikke ved udvortes Kriterier adskiller sig fra den normale Handel, vilde dets Ugyldighed udsætte denne for Farer. En Regel endelig, der indskrænkede sig til at erklære det Børsspil ugyldigt, der som sit Middel har valgt Differencehandelen, vilde efter det Bemærkede heller ikke kunne anbefales.

IV. Begrebet Distancehandel saa vel som dets Modsætning Pladshandel forekommer i flere forskjellige Betydninger.[54]) Undertiden forstaas saaledes ved Pladshandel en mellem nærværende Personer afsluttet Handel eller en Handel,

---

[52]) J. U. 1849. 927 (Differencehandel gyldig), H. R. T. 1896. 448 (U. f. R. 1896. 1203; O. R. D. erkjender, at Terminsforretning ikke er Spil, H. R. D. kom ikke ind paa Spørgsmaalet), jfr. endvidere H. R. T. 1895. 765 (U. f. R. 1896. 344), U. f. R. 1895. 770, 731, 1880. 482 (Tvivl om, hvorvidt disse Handeler processuelt ere Handelssager) og D. D. i Note 49. Som Teksten Gram Sp. D. S. 66, Evaldsen Sp. D. S. 60, Heckscher Bilag S. 20 ff. og T. f. Rvdsk. VIII S. 213. Se om den ved Pl. 10. Febr. 1818 ophævede Fdn. 26. Septbr 1811 § 9 Heckscher l. c. S. 19—20 og om Lovgivningernes Stilling til Spørgsmaalet om Differencehandelens Gyldighed Note 50, 47.

[53]) Nærmere § 128. II navnlig ved Note 9 og 18.

[53b]) Se Note 52 og 53.

[54]) Se om disse Heckscher Kreditsalget S. 130, Gareis l. c. S. 615—619, Hahn II S. 293—294, Tybjerg S. 222—223, Hindenburg S. 45—48, Hagerup S. 107, Dernburg Pandekten II § 95. 3°, Aubert Sp. D. I S. 59 (den paa dette Sted givne Begrebsbestemmelse er ikke den, som af samme Forfatter anvendes l. c. S. 82—83 og i T. f. Rvdsk. II S. 293).

som afsluttes om Varer, der ere tilstede paa Kjøberens Plads, eller om Varer, som ved Salgets Afslutning haves under Øjne o. a. m. I nærværende Fremstilling forstaas ved Pladshandel det Salg, ved hvilket Kjøberen opnaar det faktiske Herredømme over Varen paa det samme Sted, paa hvilket Sælgeren opgiver dette faktiske Herredømme, i Modsætning til Distancehandelen, hvis Ejendommelighed er, at disse to Handlinger foregaa paa forskjellige Steder.[55]) Denne Sondring har navnlig Betydning i Læren om Mangler ved Sælgerens Ydelse i Varehandelen.[56])

(§ 86.)
Sælgerens Standsningsret.

Ved Sælgerens Standsningsret *(stoppage in transitu, droit de suite, Verfolgungsrecht)* forstaas Sælgerens Beføjelse til paa Grund af Kjøberens Insolvens at standse den paa Vejen til Kjøberen værende solgte Ting (Standsningsrettens passive Form) eller tillige til at kræve Tingen tilbage, fordi Kjøberen forinden dens Ankomst til ham er bleven insolvent (Beføjelsens aktive Form, Udsondringsret), Alt forudsat, at Kjøbesummen ikke erlægges fuldtud. En saadan Beføjelse har i den nyeste Tid faaet positiv Hjemmel i dansk Ret ved Sølov 1. April 1892 § 166. Men denne Bestemmelse strækker sig kun til et begrænset — om end det mest praktiske — Omraade, og kan ikke være analogisk anvendelig udenfor dette. Det maa da først undersøges, hvorvidt Standsningsret er anerkjendt i dansk Ret bortset fra Søloven § 166.

Det er nu for det Første klart, at Sælgeren, saalænge Ejendomsret over den solgte Ting endnu ikke er erhvervet af Kjøberen, kan standse den paa Vejen til Kjøberen og derved — eller dersom særlig Overdragelseserklæ-

---

[55]) Det hører altsaa ikke til Begrebet, at Opfyldelsessted og Destinationssted ere forskjellige. Salg „leveret", se ovfr., af en Vare, der skal sendes fra en anden Plads, er altsaa en Distancehandel, naar Varen paa Destinationsstedet, der her tillige er Opfyldelsessted (ovfr. § 79 Note 19), direkte afleveres til Kjøberen eller dennes Repræsentant, men ikke, naar den afleveres til Sælgeren eller dennes Repræsentant for af ham at afleveres til Kjøberen.

[56]) § 83, navnlig Note 91, 94, 116.

ring, f. Ex. Konnossement er afsendt til Kjøberen, ved tillige at tilbagekalde den — kan udelukke, at denne bliver Ejer, og Kjøberen eller hans Bo kan end ikke forhindre dette ved at betale Kjøbesummen. Dersom Kjøberen er kommen under Konkurs, vil Sælgeren end ikke komme i Mora ved denne Fremgangsmaade, K. L. 25. Marts 1872 § 16. 1°, medmindre Boet erklærer sig villigt til at betale Kjøbesummen, se ovfr. § 65. II. 4. Og naar den Kjendsgjerning, der overfører Ejendomsretten, først indtræder efter Kjøberens Konkurs, kan Konkursboet kun tilegne sig Tingen, dersom det vil udrede Kjøbesummen fuldt ud, K. L. § 4, L. om Fallit 30. Decbr 1858 § 10.[1] Fremdeles kan Sælgeren, *naar Kjøberen vel har erhvervet Ejendomsret, men denne Ejendomsret er knyttet til Kjøbesummens Betaling som sin Forudsætning*, standse Tingen eller kræve den tilbageleveret fra Kjøberens Konkursbo, naar dette ikke vil betale Kjøbesummen fuldt ud, K. L. 25. Marts 1872 § 16. 2° og 3°. Disse Beføjelser følge imidlertid allerede af de almindelige Regler om Retshandeler og bør ikke betegnes som Standsningsret. Rækkevidden af de omtalte Beføjelser afhænger jo af, i hvilket Øjeblik man vil antage, at Ejendomsret er overgaaet til Kjøberen, og i hvilke Tilfælde man antager, at den af Kjøberen erhvervede Ejendomsret er betinget af Kjøbesummens Betaling eller af dens Berigtigelse paa anden Maade. I første Henseende erindres, at det er omtvistet, om Kjøberen i dansk Ret bliver Ejer ved Varens Afsendelse, eller først naar han har faaet Underretning om Afsendelsen.[2] I sidstnævnte Henseende kommer Alt an paa en Fortolkning af Overdragelsesretshandelen, saaledes at Formodningen ved kontant Salg er for, ved Kreditsalg imod, at Kjøberens Ejendomsret er betinget af Kjøbesummens Betaling,[3] K. L. § 16. 2° og 3°.

---

[1]) J. U. 1859. 603, 1858. 166. Dette maatte ogsaa uden positiv Hjemmel antages som selvfølgeligt, H. R. T. 1859. 250.

[2]) Ovfr. § 80 Note 23.

[3]) Ovfr. § 65 Note 40, 41 og de der anførte Retsafgjørelser samt Torp S. 298, U. f. R. 1886. 1166, 1885. 174, 1883. 842, 1879. 1124, 1871. 873, 1893. 755, Resp. 25. Juli 1885 (U. f. R. 1888. 811), 4. Juni 1868, 30. Septbr. 1850 (hos Hindenburg), § 80 Note 10, 10b, § 84 Note 10 og 11, Tybjerg

Spørgsmaalet om en særlig Standsningsret opstaar først, naar Kjøberen, forinden han er kommen under Konkurs, har erhvervet en Ejendomsret over det Solgte, der er uafhængig af Kjøbesummens Betaling, og gaar ud paa, om Sælgeren i saa Fald paa Grund af Kjøberens Insolvens kan standse den solgte Ting paa Vejen til Kjøberen eller fordre den tilbage, dersom den først er kommen til ham eller til hans Bo, efter at han er kommen under Konkurs. I de fleste fremmede Lovgivninger[4]) er en saadan Standsningsret anerkjendt, undertiden dog kun i den passive Form. Og det kan ikke nægtes, at der vil være Trang til dens Anerkjendelse, selv hvor man antager, at Ejendomsret ikke overføres til Kjøberen ved Varens Afsendelse. Undertiden har man forsøgt at forklare Beføjelsen som analog med den lovbestemte Retentionsret.[5]) Den eneste mulige Forklaringsgrund bliver dog vistnok den, at det, selv om Sælgeren ikke har stillet Kjøbesummens Betaling som Betingelse for Kjøberens Ejendomsret og altsaa i et vist Omfang har indvilliget i at bære Risikoen ved dennes Formuestilstand, dog er en naturlig Forudsætning for Ejendomsrettens Overgang, at Kjøberen er solvent i det Øjeblik, da Tingen kommer ham til Hænde. Med andre Ord; Overdragelsen kan anfægtes efter Reglerne om bristende Forudsætninger, naar Tingen først kommer til Kjøberen, efter at denne er bleven insolvent. Denne Opfattelse, for hvis Rigtighed vistnok Adskilligt kan anføres,[6]) har dansk Ret dog

---

S. 229, jfr. E. Møller Forudsætninger S. 86—96, T. f. Rvdsk. IX S. 94; det er altsaa ikke ganske korrekt, naar Heckscher, Kreditsalget S. 50, identificerer Kreditsalget med det Salg, hvor Overdragelsen er uafhængig af Kjøbesummens Betaling.

[4]) Se herom Heckscher l. c. S. 172—189, 200—207, Hagerup S. 168—170 og T. f. Rvdsk. I S. 214—215, Aubert Sp. D. I S. 126—128, Chydenius S. 44—58 og Läran om Köp S. 379 ff., Benjamin S. 815 ff., samt paa flere Steder i Forhandlinger paa 3die nordiske Juristmøde S. 100—122 med Bilag IV: Aagesen Om nogle ved Konnossementer forekommende Retsforhold med særligt Hensyn til dansk Ret, og i Forhandlinger paa 5te nordiske Juristmøde S. 167—207 med Bilag II: Afzelius På hvilka grundar bör en för Danmark, Norge og Sverge gemensam Konnossementslagstiftning byggas?

[5]) Heckscher l. c. S. 114 ff.

[6]) § 65. II. 1 mod Slutn., jfr. E. Møller Forudsætninger S. 96, Motiver

ikke vedkjendt sig. I Tidsrummet forinden K. L. 25. Marts 1872 var det antaget, at Standsningsret ikke kunde anerkjendes i dansk Ret,[7]) og klart er det, at L. 30. Decbr. 1858 § 10 bestemt nægtede Standsningsretten[8]) i dens aktive Form. Derimod er det blevet paastaaet, at K. L. 25. Marts 1872 § 4 hjemler Standsningsret.[9]) Denne Bestemmelse omskriver nemlig Ordene i sin Kilde L. 1858 § 10 „forsaavidt Fallenten ej forinden Fallitten har erhvervet Ejendomsret over samme" paa en saadan Maade, at den synes at fastsættte, at Gjenstande, som først komme Boet til Hænde efter Konkursen, skulle udleveres, hvis Boet ikke vil præstere fuld Betaling, selv om Ejendomsret forinden Konkursen var erhvervet af Kjøberen. Rigtigheden af denne Fortolkning maa dog bestrides. K. L. § 4 viser sig ved sin Plads mellem §§ 3 og 5 i Almindelighed alene at angaa Gjenstande, som ikke af Fallenten ere erhvervede forinden Konkursen, og det var Udkastets Mening med § 4, at den ligesom L. 1858 § 10 kun skulde angaa, hvad der erhvervedes efter Konkursen.[10]) Kun dersom man antager, at Kjøberen bliver Ejer alene derved, at Sælgeren afsender den kjøbte Vare til ham, hjemler K. L. § 4 en Standsningsret, idet Paragrafen vistnok indeholder, at den Ejendomsret hos Kjøberen, som alene støttes paa Varens Afsendelse, er betinget af, at Varen ankommer til Kjøberen forinden hans Konkurs.[11]) Iøvrigt, f. Ex. naar Kjøberen forinden Konkursen er bleven Ejer ved at modtage Konnossement, Faktura eller anden Meddelelse fra Sælgeren om Varens Afsendelse, hjemler K. L. § 4 ikke nogen Standsningsret, men kan paa den anden Side ikke, som L. 1858 § 10, siges at

---

til Forslag til L. om Konkurs m. m. S. 39; herimod Heckscher l. c. S. 107—108, Hagerup S. 170 Note 18.

[7]) D. i N. j. A. XXIX. 152, J. U. VII. 49, 53, 1861. 846, 1871. 516, U. f. R. 1868. 981, Hindenburg S. 157, jfr. dog Tvivl om Resultatets Rigtighed hos Ørsted N. j. A. XXIX. 153, Gram.Søret S. 189—191.

[8]) Heckscher l. c. S. 189—192.

[9]) Heckscher l. c. S. 192 ff., jfr. E. Møller T. f. Rvdsk. S. 135.

[10]) Deuntzer Sk. R. S. 172—173, Motiver til Forslag til L. om Konkurs m. m. S. 39—40; tildels afvigende E. Møller T. f. Rvdsk. IX S. 134—136, 140.

[11]) Motiver til Forslag til L. om Konkurs m. m. S. 49, E. Møller T. f. Rvdsk. IX S. 134—135.

nægte Anerkjendelsen af en saadan Ret. At den maa nægtes, fremgaar derimod af Konkurslovens Tavshed i Forbindelse med dens § 16. 2° og 3°, der udviser, at Sælgeren, som har overdraget Ejendomsret, ikke kan paaberaabe sig Konkursen som bristende Forudsætning for Overdragelsen, medmindre Kjøbesummens Betaling er Forudsætning for Ejendomsrettens Erhvervelse. Det maa saaledes antages, at der, bortset fra Sølovens § 166, og, om man vil, i det nysnævnte maaske af K.L. §4 omfattede Tilfælde, ikke tilkommer Sælgeren nogen Standsningsret i dansk Ret.[12]) Yderligere bestyrkes Rigtigheden af denne Sætning ved Sølov § 166, idet denne Bestemmelse paa det Omraade, hvor en Standsningsret mest tiltrænges, kun indrømmer denne i dens passive Form og saaledes gaar ud fra, at Standsningsret i Almindelighed ikke er hjemlet.

Om Sølovens § 166. 2den Sætning[13]) bemærkes først, at den ikke afskjærer eller stiller strængere Betingelser for nogen af de ovenfor omtalte Beføjelser, som efter den almindelige danske Ret tilkommer Sælgeren til at standse eller tilbagefordre det Solgte. Den gaar udelukkende ud paa at give Sælgeren en yderligere Ret, den egentlige Standsningsret. Idet der om Bestemmelsens nærmere Fortolkning maa henvises til Søretten, skal her mærkes, at den kun hjemler Standsningsretten i dens passive Form som Tilbageholdelse eller Standsning,[14]) ikke i dens

---

[12]) Ipsen i U. f. R. 1873. 515, Aagesen l. c. S. 145—150 og Forhandlinger paa 3die nordiske Juristmøde S. 121, Matzen i 5te nordiske Juristmødes Forhandlinger S. 186—187, U. f. R. 1886. 1166, 1883. 842, 1882. 300, 1880. 745, 1877. 322, 1876. 567, jfr. 1884. 747; nogle af disse Retsafgjørelser angaa maaske dog Tilfælde, hvor Tingen var kommen i Kjøberens Besiddelse inden Konkursen.

[13]) Paragrafens første Sætning vedkommer ikke det foreliggende Æmne og bestemmer, naar den tages strængt efter Ordene, intet andet Nyt, end at Kjøberens Akcept af den for Kjøbesummen retteligt trukne Veksel skal opfattes som Betingelse (Forudsætning) for Erhvervelsen ved Konnossement, saalænge Kjøberen endnu ikke har faaet Varen. Meningen er dog vistnok tillige at sige, at „Vilkaar“ for Overdragelsen overhovedet i den angivne Forstand skulle opfattes som Betingelser for Erhvervelsen ved Konnossement.

[14]) Dette udelukker dog ikke, at Bestemmelsen kommer Fob-Sælgeren til Gode, uanset at Varen er indladet i det af Kjøberen sendte Skib, Heckscher l. c. S. 131 Note 2.

[illegible] eller Udsondring.[15] Hvad [illegible] angaar, gaa Lovordene ud [illegible] overfor den Kjøber, „der har [illegible] Omstændighed, at en Ejer [illegible] Hænde, imidlertid [illegible] han ikke havde dette [illegible] og paa den anden Side kan det [illegible] en Kjøbers Retsstilling, at Sæl-[illegible] Konnossement paa en Vare, sender Kjø-[illegible] end et Konnossement. [illegible] maade anvendes og kun at kunne an-[illegible] Kjøberens Ejendomsret kun støtter sig [illegible] af Varen, som er foregaaet, efter [illegible] eller idet der tages Konnossement paa Varen. Sælgeren har f. Ex. ingen Standsningsret, naar Varen forinden dens Afsendelse definitivt er overdraget Kjøberen paa Kredit. Retten er tillagt Sælgeren ikke blot i Tilfælde af Kjøberens Konkurs, men ogsaa naar hans Insolvens paa visse andre Maader er konstateret. Om Sælgerens Retsstilling, naar han udøver sin Standsningsret, kan henvises til det i § [illegible] om K. L. § [illegible] Udviklede.[16] Standsningsrettens Udøvelse kan kun afverges ved, at Kjøbesummen fuldt [illegible] ikke ved at Konkursboet overtager Kjøbesummen som Massegjeld. Overfor den godtroende Tredjemand, til hvem Kjøberen har overdraget Konnossementet, gjælder Retten ikke.

[15] [illegible] at Sælgerens [illegible] Konkursboets [illegible]

[16] At Sælgeren, der har [illegible] Varen, [illegible] mellem [illegible]

TREDIE KAPITEL.

§ 86.

Bytte- og Mageskifte-Kontrakten.[1])

I. Indenfor Kontrakterne om Ombytning af Formuegoder fremhæver man i Almindelighed ved Siden af Salg (§ 78. I) og Tingsleje (§ 87. I) Bytte eller Mageskifte, hvis Hovedejendommelighed i store Træk siges at bestaa deri, at Vederlaget ikke, som ved Kjøb og Leje, hovedsageligt bestaar i Penge eller dermed ligestillede Gjenstande. Imidlertid kan man dog ikke bestemme Byttekontrakten som den Ombytningskontrakt, i hvilken Ydelsen fra den ene Side ikke hovedsageligt bestaar i Penge og dermed ligestillede Gjenstande; man er enig om, at Reglerne om Leje maa anvendes uden Hensyn til Brugsvederlagets Beskaffenhed, og at Fremstillingen af Tingslejeforholdet følgelig maa omfatte Kontrakter om Brug uden Hensyn til Vederlagets Beskaffenhed.[2]) Byttekontrakten synes da systematisk at maatte bestemmes som den gjensidige Kontrakt om Ombytning af Formueydelser, forsaavidt Ydelsesgjenstanden fra begge Sider er af samme Beskaffenhed som Sælgerens i Modsætning til Kjøberens, altsaa ikke paa den ene Side[3]) hovedsageligt bestaar i Penge og dermed ligestillede Gjenstande. Denne Adskillelse fra Salgskontrakter[4]) er ikke skarp; dels kan der være faktisk Tvivl, om en Ydelse, som bestaar i Penge og Andet, hovedsagelig bestaar i Penge eller ikke, dels kan der være Tvivl om, hvad for Gjenstande der maa stilles

---

S. 161—162, hvis Udtalelser forøvrigt heller ikke stemme ganske med Institutets Væsen, se ovfr, § 65. II. 4.

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 217—222, Larsen S. 152—153, Gram Sp. D. §§ 87—88, Evaldsen Sp. D. S. 64—65, Hagerup S. 2—4, Aubert Sp. D. §§ 17a og 17b.

[2]) § 87 Note 2.

[3]) Se om Bytning af Penge og Vexellererforretning Citater i § 78 Note 2.

[4]) Se om Skjelnemærkerne i forskjellig Retning Ørsted Hdbg. V S. 178, 217, Gram Sp. D. S. 15—16, 67—68, Evaldsen Sp. D. S. 5, Hagerup S. 3, Aubert Sp. D. I S. 128—129, ovfr. § 78. I.

lige med Penge. Men der er næppe nogen Grund til at forsøge en skarpere Afgrænsning. Reglerne om Bytte ere nemlig, i alt Fald i Almindelighed, de samme som for Salg, se under II, og forsaavidt der maatte være givet enkelte særlige Regler for Bytte eller Mageskifte, maa det alligevel for hvert enkelt Tilfældes Vedkommende undersøges, hvilke Kontraktsforhold en saadan særlig Undtagelsesregel har for Øje, idet disse Betegnelser ingenlunde i Lovgivningen have en saadan Fasthed, at de paa Forhaand altid kunne antages at betyde det samme. Ved Bytte tænkes der i almindelig Sprogbrug og i Lovsproget fortrinsvis paa Kontrakter om Løsøreydelse mod Løsøreydelse; Mageskifte betegner udelukkende Kontrakter om Ombytning af fast Eiendom;[5]) tagne i almindelig Forstaaelse omfatte disse Betegnelser saaledes næppe hele Byttekontraktens Begreb.

Selv om man tager Betegnelsen Byttekontrakt i den ovenfor angivne vide Forstand, omfatter denne Kontrakt i Forbindelse med Salg og Leje ikke alle Ombytningskontrakter angaaende Formuegoder.[6]) Men de udenfor denne Ramme faldende er der ingen Grund til særligt at omtale. De blive i Almindelighed at behandle efter samme Regler som de andre. Forsaavidt der gjælder noget Særligt om dem, vil det blive bemærket paa vedkommende Sted i det Følgende.

II. For Byttekontrakter gjælde Reglerne om Salgskontrakter, saaledes at hver af Parterne med Hensyn til sin Pligt behandles som Sælger, med Hensyn til sin Ret som Kjøber,[7]) medmindre der haves særlig Hjemmel for noget Andet; jfr. ogsaa Sammenstillingen af Retshandlerne i Overskriften til D. L. 5—3. Og nogen saadan særlig Hjemmel kan vistnok ikke paavises for nogen civilretlig Regel.[8]) Dersom

---

[5]) Se herom Gram Sp. D. S. 67—68, Evaldsen Sp. D. S. 64, Aubert Sp. D. S. 129, og særligt om Begrebet Mageskifte ndfr. Note 14 og H. R. T. 1891. 119 (U. f. R. 1891. 671). [6]) F. Ex. Hagerup S. 2 Note 1.

[7]) Saaledes nyere Lovgivninger i Almindelighed i Modsætning til den romerske Ret, hvor den retlige Forskjel i Kontrakternes Behandling var væsentlig, Windscheid § 398, D. G. B. § 515, D. Entw. § 502, Mot. II S. 366—368, Reatz I S. 242, Schw. Art. 272 (Regelen i Schw. Art. 273 er i alt Fald efter dansk Ret ikke særlig for Bytte, se ovfr. § 45. III, § 46. I. 2).

[8]) Reglerne om Kompetence og Habilitet til Retshandelens Foretagelse,

man antog, at D. L. 5—3—10 udelukker den myndige Kjøber fra, naar den umyndige Sælger fordrer den solgte Ting tilbage, at affordre denne den hos ham i Behold værende Kjøbesum, vilde ganske vist en Forskjel fremkomme, idet man i saa Fald vilde sætte denne Regel i Forbindelse med Penges ejendommelige Natur og trods D. L. 5—3—10 antage, at den myndige Bytter under tilsvarende Situation kunde affordre den umyndige Medkontrahent den af ham til Bytte modtagne og i Behold hos ham værende Ting.[9]) Men hin Fortolkning af D. L. 5—3—10 er, som tidligere paavist, næppe rigtig.[10]) Særligt kan det bemærkes, at en Forkjøbsret efter sit Indhold ikke kan gjøres gjældende, naar Ejeren ikke ønsker at sælge, men vil bytte,[11]) og der haves næppe nogen Hjemmel for, at den, der ikke maa „sælge“ uden at lovbyde til visse Personer, f. Ex. D. L. 5—3—1, ikke maa bytte eller mageskifte uden Lovbydelse eller disse Personers Samtykke.[12])

Om Stempelafgiften[13]) findes Reglerne i L. 19. Febr. 1861 § 37, jfr. om Salg L.s § 34. Angaaende den i Fdn. 8. Febr. 1810 § 1, jfr. L. 15. Maj 1868 fastsatte $^1/_2$ Procent Afgift i

ere, uanset at den kan være et mere konservativt Skridt end Salg, de samme som ved Salg, jfr. D. L. 5—3—8, 17, 18, 3—17—22, 5—3—5, 6, 7, L. 21. Marts 1874 § 1, jfr. iøvrigt den nu upraktiske Bestemmelse i Fdn. 17. Marts 1826 § 3. De i § 78. II omtalte Forbud mod Kjøb og Salg strække sig i Almindelighed ogsaa til Bytte, selv om de paagjældende Lovbud ikke benytte Fællesudtryk som „afhænde“ eller desl.; man har anset det for tilstrækkeligt at udtale Reglerne om det mest praktiske Tilfælde, og anvendte man dem ikke tillige paa Bytte, vilde Forbudet ofte blive illusorisk. Næringslovgivningen om Handel kommer ogsaa til Anvendelse paa Bytte. D. L. 5—3—31 gjælder ogsaa om Mageskifte. Vanhjemmelsansvaret er det samme som ved Salg. Reglerne om frivilligt Salg og om fremtvungen Bytteretshandel i D. L. 5—3—35 og 38 maa analogisk anvendes henholdsvis paa frivilligt Bytte og tvungent Salg, jfr. Matzen S. 361, Torp S. 420, men dog endnu Aubert Sp. D. I S. 130 Note 3.

[9]) Saaledes Aubert Sp. D. I S. 130—131, Scheel Personret 2den Udg. S. 134 jfr. 131, Gram Sp. D. S. 69—70.

[10]) Ovfr. § 18 ved Note 26.

[11]) Aubert Sp. D. I S. 131, D. G. B. § 504, D. Entw. Mot. II. S. 345, 346, jfr. ovfr. § 84. I. 4.

[12]) Jfr. dog Larsen S. 153, Gram Formueret I S. 379, Sp. D. S. 70—71, Ørsted Hdbg. IV S. 168—170, 192—193.

[13]) Jfr. U. f. R. 1884. 1002, 1881. 341, Note 14 og 17.

lige n
søge
i alt F
II, og
for By
Tilfæld
saadan
nelser i
de paa
Ved B
sprog
øreydel
Ombyt
omfatte
Begreb.

Selv
for angiv
delse m
gaaende
er der ing
lighed at i
vidt der g
paa vedko

II. F
kontrakt
til sin Pli
sin Ret so
for noget An
i Overskriften
kan vistnok ikk

6) Se herom Gr
Sp. D. S. 129, og
1891, 119 (U. f. R. 1

7) Saaledes nyere
merske Ret, hvor den
Windscheid § 398,
Reatz I S. 242, Schw. A
Ret ikke særlig for By

8) Reglerne om Ko

tiden være Tvivl, om der foreligger det ene eller det andet. Om der i Virkeligheden foreligger en Mageskiftekontrakt eller to Salg, afhænger naturligvis ikke af Kontraktens Betegnelser, heller ikke af, om der foreligger et eller to Kontraktsdokumenter, men deraf, om Parterne kun kunne fordre den dem tilsagte Ejendom mod at levere Modparten (eller hans Sukcessor) den anden, eller om de kunne fordre den imod den angivne Pengesums Udredelse.[17])

FJERDE KAPITEL.

§ 87.

Tingsleje:[1]) *Begreb og Stiftelse.*

I. Ved Tingslejeforholdet som Obligationsforhold forstaas det ved den gjensidige Kontrakt (eller Kvasikontrakt) om Brug af en Ting eller af et andet Retsgode mod Vederlag[2]) stiftede Retsforhold, forudsat at Vederlaget (bortset fra Misligholdelse fra Brugerens Side) kun skal ydes for den Brug, som der virkelig gives den Vederlagspligtige Adgang til at udøve.[3]) Skal den Vederlagspligtige derimod betale for Brugen,

---

[17]) H. R. T. 1881. 501 (U. f. R. 1882. 120), 1874. 173 (U. f. R. 1874. 730), U. f. R. 1871. 562, jfr. H. R. T. 1862. 809, U. f. R. 1884. 1002, 1881. 341, 1893. 1031, men dog 1872. 291. Jfr. endvidere om Bytte H. R. T. 1888. 312 (U. f. R. 1888. 1060).

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 456 ff., Larsen §§ 73—82, Gram Sp. D. §§ 97—126, Evaldsen Sp. D. I S. 66—215, Aubert Sp. D. I §§ 18—33, Vogt §§ 67—84, Schrevelius II §§ 296—305, v. Sydow Om Hyresaftal rörande fast egendom, enligt romersk og svensk rätt 1884. Tysk: *Miethe*, *Pacht*, fransk: *louage*, *bail à loyer*, *bail à ferme*.

[2]) Man vil vistnok i et vist Omfang være utilbøjelig til at at anvende Betegnelsen Leje, naar Vederlaget ikke bestaar i Penge, jfr. dog Stp. L. 19. Febr. 1861 § 39, men Vederlagets Beskaffenhed er uden Betydning for den Brugsydendes Pligt og Mellemværendet i det Hele, D. Entw. Mot. II S. 372, Schw. Art 274. Jfr. Windscheid § 399 Note 12 og 13.

[3]) ...n, D. S. 3—5, 66—67, Aubert Sp. D. I S. 132—133. At

selv om han ikke faar Adgang til den (bære *periculum),* foreligger Kjøb og Salg af Brug. Paa den nøjagtige Afgrænsning imellem Salg af Brug og Tingsleje er der ofret adskillig Møje,[4] men stor Betydning har denne Afgrænsning ikke,[5] da dansk Ret ikke indeholder et særligt positivt Sæt af Retsregler for hvert af Forholdene, men i det Hele anvender de almindelige Kontraktsregler paa dem begge. Mærkes maa det dog, at Vederlaget efter Lejekontrakten i visse Tilfælde er en privilegeret Fordring, se K. L. 25. Marts 1872 § 33, og at dette Privilegium ikke gjælder for Vederlaget, naar en Brug er solgt. Den ovenfor angivne Begrebsbestemmelse, der lægger Vægten paa, at Brugeren ikke bærer Risikoen, er vistnok den, der stemmer med almindelig Sprogbrug, og som er fulgt i K. L. § 33,[6] se ogsaa, hvad ndfr. § 88. I. 1. b bemærkes om, at medens Sælgerens Hovedpligt i Almindelighed kun er en Pligt til en enkelt Handlings Foretagelse (Overdragelse), omfatter Udlejerens Hovedpligt i Almindelighed tillige en vedvarende Pligt til at sørge for, at Lejetageren beholder Tingen i kontraktmæssig Stand. Urigtigt vilde det være at lægge Vægten paa, om Vederlaget først skal erlægges efterhaanden, som Brugen finder Sted, eller under ét forud, men de i denne Retning muligvis foreliggende Vedtagelser kunne bidrage til Oplysning, om der i det enkelte Tilfælde foreligger Leje eller Salg. Urigtigt eller dog udsat for Misforstaaelser vilde det fremdeles være at lægge Vægten paa, om den omkontraherede Brugsbeføjelse for bestandigt skal gaa over til Erhververen eller bort fra Yderen, og at antage, at der i saa Fald foreligger Salg, ellers Leje. Det ligger paa den ene Side ikke i Lejekontraktens

---

Brugeren skal have en vis Risiko, udelukker ikke Begrebet, se om Lejerens Vedligeholdelsespligt § 88. II. 3.

4) Se, foruden Citater i Note 3, Gram Sp. D. S. 12—14, 105—106, Hagerup S. 2, Vogt S. 107—108, 215, jfr. Aagesen R. R. II S. 266—268.

5) Naar Hagerup S. 2 og Aubert Sp. D. I S. 39 ved Note 3 tale om Vigtigheden af en nøjagtig Afgrænsning, sigtes der nok til Vigtigheden af at komme paa det rene med, om der er indgaaet Kontrakt om Afhændelse eller om Brug, jfr. f. Ex. D. i U. f. R. 1890. 152, H. R. T. 1885. 574 (U. f. R. 1886. 142), men dette Spørgsmaal om Kontraktsfortolkning vedrører ikke direkte Begrebsbestemmelsen.

6) Se nærmere om Begrebet „Leje“ ndfr. § 89 Note 62.

Begreb, at Brugstiden skal være undergivet andre Grænser end dem, der følge af Nødvendigheden af Gjenstandens og Brugshaverens fortsatte Existens.[7]) Og paa den anden Side kan Ejeren sælge tidsbestemt Brugsret, jfr. Sp. Regl. 22. Marts 1814 § 100, og naar f. Ex. Forpagteren mod Vederlag afstaar sin Forpagtning til Trediemand for den første Halvdel af Forpagtningstiden, kan Kontrakten herom meget vel være en Salgskontrakt. Ej heller kan det begrebsmæssige Skjelnemærke være det, om Mellemværendet normalt er afsluttet ved Brugens Overdragelse, eller om principal Pligt paahviler Brugsoverdrageren efter Overdragelsen. Om der i det enkelte Tilfælde foreligger Salg eller Leje kan undertiden være tvivlsomt,[8]) og den Retsterminologi, som Parterne have benyttet ved Kontraktens Afslutning, kan ikke være afgjørende. Naar Ejeren kontraherer om Brug mod Vederlag, er Formodningen for, at der foreligger en Lejekontrakt.

Ikke blot legemlige Ting (Ejendomsret) kunne udlejes, men ogsaa andre Retsgoder, f. Ex. Retten til at oppebære Bompenge, Bropenge. Endog fortærlige Ting kunne udlejes, men overlades Tingen til Forbrug af Modtageren, saa at han i sin Tid ikke skal levere selve det Modtagne tilbage, foreligger der Laan til Eie, se herom § 98, eller det saakaldte irregulære Lejeforhold, § 92. II. 2.

Om Sprogbrugen mærkes, at Betegnelserne „leje“ og „udleje“ ligesom kjøbe og sælge benyttes baade om Indgaaelsen

[7]) I Brugsrettens Begreb ligger ikke, at den skal have andre Grænser end de angivne, for enhver Ret selvfølgelige, men kun at den ikke uden nye retsstiftende Kjendsgjerninger kan udvide sig til Ejendomsret, se Aagesen Program 1872 S. 66 ff., Torp S. 424—425, jfr. Fdn. 16. Aug. 1786 § 2. Ia og om P. 21. April 1847 Torp S. 438—439; noget Andet er det, at visse saakaldte Brugsrettigheder i Virkeligheden ere Ejendomsrettigheder, saaledes i Alm. Arvefæstet med Ret til at sælge og pantsætte, Aagesen l. c., Torp S. 437 Note 15, ndfr. § 97 Note 2. Men der ses da ikke nogen Føje til at opstille den Sætning, at Kontrakten om en i Tiden ubegrænset Brug ikke kan være en Lejekontrakt, se dog Larsen S. 163, Gram Sp. D. S. 103, 110, Aubert Sp. D. I S. 137, tildels Evaldsen Sp. D. S. 68—70. Se derimod om fremmed Ret D. G. B. §§ 567, 595, 581, D. Entw. Mot. II S. 370. Jfr. Exp. i J. U. 1855. 829, U. f. R. 1887. 1093.

[8]) Baade i Henseende til Spørgsmaalet, om Kontrakten gaar ud paa at stifte Brugsret eller Ejendomsret (Note 5 og 7), og i Henseende til Afgjørelsen af, hvem af Parterne der har Risikoen.

[illegible] overeet Kon-
[illegible] nævnte Begyl-
[illegible] kaldes Ud-
[illegible] Betegnelsen
[illegible] Lære,
[illegible]

[illegible] ...ighed

[illegible]

I [illegible]
b[illegible]
el[illegible]

Bru[illegible]
Ved[illegible]

geru[illegible]

Vigti[illegible]
komm[illegible]
om Br[illegible]
142), [illegible] D. S.
greb[illegible]

de om Kjøb og Salg i § 78. II udviklede.[16]) Angaaende Indskrænkninger i Kontraktsfriheden[16b]) henvises til Læren om enkelte Arter af Lejeforhold i det Følgende; se ogsaa i Tingsretten om Aftaler angaaende Jagtret[17]) samt D. L. 5—8—9. Som et praktisk vigtigt Exempel paa Lejeforholds Stiftelse ved Kvasikontrakt kan nævnes den saakaldte stiltiende Fornyelse af Lejeforhold *(relocatio tacita)*, som finder Sted derved, at Lejetageren[18]) efter et Lejeforholds Ophør fortsætter Brugen af det Leiede. Den Kjendsgjerning, at Lejeren udover Lejetiden fortsætter Brugen af det Lejede,[19]) maa efter det i § 25. I. 3 Bemærkede — bortset fra Spørgsmaalet om almindelig Erstatningspligt — medføre, at han bliver pligtig at betale Leie som hidtil,[20]) medmindre han har sær-

---

[16]) D. i J. U. 1873. 797. Se om Vanhjemmel nærmere § 88 Note 28, 30.

[16b]) Jfr. m. H. t. Fiskerilov 5. April 1888 § 3 H. R. T. 1896. 350 (U. f. R. 1896. 1011).

[17]) Torp § 17. II. 1, hvortil føjes D. i U. f. R. 1883. 277 og nu L. 8. Maj 1894 Nr. 79 §§ 4 og 3. Forbudet imod, at Ejeren af en fast Ejendom ved Afhændelsen af denne forbeholder sig Jagtret udover visse Tidsrum, maa ogsaa udelukke Gyldigheden af Kontrakter, som ved Afhændelsen indgaas med Erhververen om, at denne senere skal give Overdrageren Jagtret for et Tidsrum, der ligger længere inde i Fremtiden end det, for hvilket Jagtret ved Afhændelsen kunde stiftes, se dog Evaldsen Sp. D. S. 71 Note. Derimod kan Overdrageren f. Ex. gyldigt forbeholde sig forhøjede Afgifter af den afhændede Ejendom fra det Tidspunkt af, da Jagtret ikke længere tilkommer ham, saaledes at denne Forhøjelse bortfalder, saalænge Jagtret atter indrømmes ham, og denne Afgift kan ved Thinglæsning lægges paa Ejendommen som Grundbyrde. Men er denne Afgiftsforhøjelse saa stor, at det kan ses, at Meningen ikke kan være, at den nogensinde skal gjælde, men kun er den at fremtvinge Stiftelse af ny Jagtret, maa den være ugyldig.

[18]) Ikke Lejetagerens Enke, som ikke kjender Mandens Kontrakt, U. f. R. 1890. 791.

[19]) Den Fortsættelse af Besiddelsen af det Lejede, der kun har Karakteren af en Forhaling med Besiddelsesopgivelsen, kan derimod i og for sig ikke binde Lejeren, Schneider S. 243, J. U. 1857. 449, Evaldsen Sp. D. S. 75, jfr. dog tildels D. G. B. §§ 557, 597. At den lejede Ting ikke er i kontraktmæssig Stand, naar den afleveres af Lejeren, forpligter ham ikke til fremdeles at svare Leje, U. f. R. 1887. 1206.

[20]) D. i U. f. R. 1885. 273, 1876. 786, 1896. 281, J. U. 1850. 95, 1865. 820, jfr. Aubert Sp. D. I S. 177, code civil art. 1738, 1759, Oest. G. B. §§ 1114. 1115, Schw. Art. 291, D. G. B. § 568, Stobbe § 186. A. 6. De fremmede Lovgivninger sondre (fra Overenskomsttheoriens Standpunkt) undertiden ikke tilbørligt mellem den Kjendsgjerning, som binder Lejeren, og den, som binder

lig Føje til at antage, at Brugen fremtidigt overlades ham paa billigere Vilkaar eller uden Betaling.[21]) Derimod kan Udlejerens blotte Passivitet overfor Lejerens Fortsættelse af Brugen ikke i og for sig forpligte ham til at finde sig i denne, men tilstødende Omstændigheder, f. Ex. hans Modtagelse af Leje for den fortsatte Brug, kunne bevirke, at hans Forhold med Føje af Brugeren kan opfattes som en Fornyelsesvilje.

Om Stempelpligten, naar Lejekontrakt indgaas skriftligt, findes Reglerne i L. 19. Febr. 1861 §§ 39—41, jfr. Bekgj. 1. Decbr. 1874.

§ 88.

Rettighedernes Indhold.

Om Indholdet af de Rettigheder, som Lejekontrakten skaber for Parterne, bemærkes først, at de almindelige Regler, som opstilles i denne Paragraf, jævnligt for enkelte Lejeforholds Vedkommende ere modificerede eller nærmere præciserede af Lovgivning og Retsanvendelse, se herom §§ 91—97. Her tales kun om Lejeaftaler, forsaavidt som disse skabe Fordringsrettigheder, men det erindres, at Aftalen om Brug mod Vederlag ofte, selv om den kalder sig en „Kontrakt", fra Udlejerens Side vil være en „tinglig" Retshandel, der overfører Brugsret til Lejeren straks eller fra et senere Tidspunkt at regne.[1])

I. Ved Fremstillingen af Udlejerens Pligter sondres imellem hans principale Pligter og hans eventuelle Pligt til Erstatning.

1. Udlejerens principale Pligter ere navnlig følgende:

a. Han skal ved aftalt Tid give Brugeren Adgang til den omkontraherede Brug. Ordentligvis vil denne Pligt gaa ud paa, at han skal stifte en tinglig Brugsret[2])

Udlejeren. Naar et Lejeforhold fornyes ved udtrykkelig Aftale, kan Formodningen ikke uden videre være for, at det ældres Vilkaar skulle gjælde for det nye, U. f. R. 1886. 332, 1874. 568.

[21]) H. R. T. 1880. 799 (U. f. R. 1881. 522).

[1]) Torp S. 439, Aubert Sp. D. I S. 134, jfr. Note 4 og § 79 Note 1—3.

[2]) Evaldsen Sp. D. S. 67, 77, Aubert Sp. D. I S. 178 ff., 189, se

uangribeligt[3]) til Fordel for Lejeren — se derom i Tingsretten[4]) — men undertiden vil hans Pligt ogsaa i dansk Ret kun gaa ud paa, at han skal give Lejeren en alene efter Obligationsrettens Grundsætninger beskyttet Benyttelse af Brugsgjenstanden.[5]) Undertiden vil denne Pligt indeholde en Pligt til Brugsgjenstandens Overleverelse, undertiden ikke, f. Ex. naar Græsningsret bortlejes. Om Tidspunktet, paa hvilket Brugen skal tilstedes Lejeren, og efter Omstændighederne Overleverelse eller desl. foregaa, henvises til det i den almindelige Del om Forfaldstid og Handlingstid Bemærkede. Hvad det er for en Brug og Benyttelse af Brugsgjenstanden, der tilkommer Lejeren, og hvilke Handlinger han som Bruger er beføjet til at foretage med Hensyn til denne, bestemmes ved Kontraktens Indhold.[6]) I hvilken faktisk Tilstand og med hvilke Egenskaber Brugsgjenstanden skal leveres,[7]) afgjøres ligeledes efter de

---

ogsaa om svensk Ret N. Lassen i Nordisk Retsencyclopædi II Tingsretten S. 157, v. Sydow S. 47 ff. I de romanistiske Lovgivninger er Lejetagerens Brugsret ofte ikke anerkjendt som tinglig („*Kauf bricht Miethe*"), D. Entw. Mot. II S. 380 ff., Stobbe § 186, Windscheid § 400 Note 7, Aubert Sp. D. I S. 178, og Udlejerens Pligt vil da højst kunne gaa ud paa, at han skal give Lejeren en uigjenkaldelig Bemyndigelse til at udøve Brugen; se derimod D. G. B. § 571, Reatz I S. 270.

[3]) Ndfr. Note 28—30.

[4]) Torp §§ 34—41. Se om den bestridte, men dog vistnok rigtige Sætning, at Besiddelseserhvervelse eller deslige fra Lejerens Side ikke udkræves til Stiftelse af hans tinglige Brugsret, Torp S. 450—454, 475—476, men dog endnu Aubert Sp. D. I S. 180, 189—190; derimod maa det maaske til tinglig Brugsrets Stiftelse ifølge Analogien af D. L. 5—3—32 kræves, at Udlejeren, naar han selv besidder Tingen, opgiver sin Brugsbesiddelse til Fordel for Lejeren, jfr. ovfr. § 79 Note 2.

[5]) Se om saadanne Beføjelser Torp S. 462—463 og nærmere ndfr. § 143, jfr. Note 2.

[6]) Torp §§ 34, 36, 40 og Bemærkninger hos Gram Sp. D. S. 132—133, Aubert Sp. D. I S. 153, samt under II. 3 og i det Følgende om enkelte Lejeforhold.

[7]) Evaldsen Sp. D. S. 78—79, Aubert Sp. D. I S. 146—148, D. Entw. Mot. II S. 372—375, jfr. Kasuistik ndfr. § 89 Note 25. At ogsaa Mangel af andre Egenskaber end dem, der efter det i Teksten anførte maa anses for garanterede af Udlejeren, kunne berettige Lejeren til at hæve Kontrakten eller til Afslag i Lejen, se § 46 ved Note 23—25 b, U. f. R. 1882. 1029, 1887. 693 (H. R. D. i denne Sag 1887. 826, U. f. R. 1888. 477, synes nærmest at gaa ud fra, at den paagjældende Egenskab var garanteret, se Note 32).

almindelige Regler om Kontrakters Fortolkning, se navnlig ovfr. § 46. I. 1. Som almindelig Regel kan det, hvor ikke særlige Omstændigheder føre til et andet Resultat,[8]) opstilles, at Brugsgjenstanden, foruden at have de udtrykkeligt garanterede Egenskaber,[9]) i alt Fald, skal leveres i den Tilstand, hvori den ved Kontraktens Indgaaelse forevistes Lejeren,[10]) at den endvidere skal have de Egenskaber, som udkræves til den Brug, Lejeren har betinget sig,[11]) og at den, dersom Vedligeholdelsespligten i Brugsforholdet paahviler Udlejeren, maa være i almindelig god og forsvarlig Stand. Ofte vil naturlig Fortolkning af Kontrakten herefter medføre, at Udlejeren er pligtig at afhjælpe Mangler ved det Lejede, som forefindes ved Kontraktens Indgaaelse,[12]) uanset at Mangelen var kjendt af eller kjendelig for Lejeren. Og at Lejeren uden Forbehold modtager Brugsgjenstanden med Kjendskab til den ukontraktmæssige Tilstand, kan, naar Mangelen er afhjælpelig, ikke i Almindelighed opfattes som Afkald paa Retten til at fordre den afhjulpen.[13])

b. Dernæst skal Udlejeren gjennem den vedtagne Brugstid holde den omkontraherede Brug uforstyrret aaben for Lejeren,[14]) som dog (efter Omstændig-

---

[8]) F. Ex. D. i J. T. VI. I. 49. [9]) At en Udtalelse af Garanti undertiden ikke kan forstaas bogstaveligt, se § 46 ved Note 6, § 89 Note 25.

[10]) Schl. H. R. D. I. 654.

[11]) D. i U. f. R. 1883. 1149, 1888. 984, 1887. 1165, 1869. 981, D. Entw. Mot. II S. 372—373; at Lejeren ved Kontraktens Indgaaelse har erklæret at ville benytte Tingen til en vis Brug, er ikke, U. f. R. 1882. 921, jfr. J. U. 1870. 8, det samme som, at saadan Brug er betinget, jfr. ndfr. Note 32.

[12]) Ordentligvis skulle saadanne Mangler være afhjulpne, forinden Lejeren skal tiltræde Brugen, jfr. D. i J. U. 1860. 712, men naar Lejeren kunde indse, at Ejeren ikke kunde afhjælpe disse forinden, maa han vente herpaa udover denne Tid, U. f. R. 1889. 1193, J. U. 1871. 742, ovfr. § 40 Note 4. At de Forandringer, som skulle foretages af Udlejeren, vise sig kostbarere end antaget, kan i Almindelighed ikke fritage ham for at foretage dem eller svare Erstatning, men det kan dog forekomme, at de vise sig saa ekstraordinært store, at Lejeren ikke kan fordre dem foretagne, ovfr. § 44 Note 20, jfr. D. i U. f. R. 1882. 1029 (af tvivlsom Rigtighed, forsaavidt den nægter Erstatning, se Note 33).

[13]) Evaldsen Sp. D. S. 80—81, J. U. 1871. 540, J. T. XV. 107.

[14]) Evaldsen Sp. D. S. 81, Aubert Sp. D. I S. 148—151, D. G. B. § 535, D. Entw. Mot. II S. 369—371, J. U. 1849. 785, 1859. 843, Schl. H. R. D. I. 654, U. f. R. 1881. 174, H. R. T. 1893. 758 (U. f. R. 1894. 319).

hederne mod Erstatning eller mod Afslag i Lejen) maa finde sig i Reparationer og andre nødvendige Foranstaltninger med Hensyn til Brugsgjenstanden.[15]) I denne Pligt indeholdes en Pligt for Udlejeren til under Brugstiden at holde Brugsgjenstanden i den ovenfor som den kontraktmæssige beskrevne Tilstand, forsaavidt Forringelsen ikke skyldes Lejerens Brøde. Denne Udlejerens Vedligeholdelsespligt[16]) strækker sig dog ikke til enhver Udbedring, som er faktisk mulig; betydeligere efterfølgende tilfældig Skade er Udlejeren kun pligtig at afhjælpe, naar Afhjælpelsen er en utvivlsomt fornuftig formueretlig Handling.[17]) Selv om Udlejeren udtrykkeligt har paataget sig Vedligeholdelsespligt, kan hans Pligt ikke antages at strække sig videre, naar Intet særligt herom er vedtaget. Ej heller indbefatter Vedligeholdelsespligten nogen Pligt for Udlejeren til at udrede de Omkostninger, som Lejerens Brug medfører,[18]) saasom Foderomkostninger til det lejede, hos Lejeren værende Kreatur. Om det end saaledes er det almindelige, at Vedligeholdelsespligten paahviler Udlejeren, er det dog i visse Lejeforhold foreskrevet eller maa antages at følge af deres Natur, at en vis Vedligeholdelsespligt paahviler Lejeren, og ofte vil Lejeren have paataget sig en vis Vedligeholdelsespligt, se om denne ndfr. II. 3 og i Fremstillingen af de enkelte Lejeforhold. Forstyrrelser fra Trediemands Side mod Lejetageren er Udlejeren ikke pligtig til at afværge eller paatale, jfr. dog D. L. 3—13—17, L. 25. Marts 1851 § 7, med mindre Talen er om Handlinger,

---

[15]) Evaldsen S. 81—82, Aubert Sp. D. I S. 149, 151, J. U. 1865. 317, 1871. 742, jfr. 1862. 40, jfr. ndfr. Note 38 og § 89 Note 25 om, hvorvidt Lejeren i Anledning af Reparationer og nødvendige Foranstaltninger kan fordre Erstatning, Afslag i Lejen eller hæve Forholdet.

[16]) Gram Sp. D. S. 129, Aubert Sp. D. I S. 149—150, D. G. B. §§ 536—538, D. Entw. Mot. II S. 372—373, J. U. 1865. 14, 1873. 510, ndfr. ved Note 35.

[17]) Evaldsen Sp. D. S. 79—83, Aubert Sp. D. I S. 171—172, jfr. ovfr. § 44 Note 20 og U. f. R. 1882. 1029. Udlejeren er f. Ex. ikke pligtig at gjenopføre den nedbrændte udlejede Bygning, U. f. R. 1871. 986, 1887. 992, 1879. 216, A. f. R. III. 502; anderledes efter Omstændighederne, naar Huset er et rent Akcessorium til det udlejede Avlsbrug.

[18]) D. Entw. §§ 513, 540, jfr. D. G. B. §§ 547, 582.

som det særligt staar i Udlejerens Magt at afværge,[19]) f. Ex. Forstyrrelse fra andre Lejeres Side. Noget Andet er det, at Beskadigelse af den lejede Ting fra Tredjemands Side kan berettige Lejeren til at hæve Kontrakten eller til Afslag i Lejen (§ 89. II. I) og kan bevirke, at Udlejerens Vedligeholdelsespligt træder i Virksomhed.)

c. Pligt til at godtgjøre Lejeren de af denne paa den lejede Ting anvendte Bekostninger paahviler i Almindelighed ikke Udlejeren, selv om Bekostningen ikke hører til dem, som Lejeren skal afholde. End ikke naar den paagjældende Bekostning skal afholdes af Udlejeren, se ovfr., er Lejeren uden videre berettiget til at afholde den paa egen Haand og derefter kræve Erstatning for de til Afholdelsen nødvendigt medgaaede Udlæg;[20]) men har han forgjæves opfordret Udlejeren til at afholde Bekostningen, maa han have denne Beføjelse.[21]) Iøvrigt maa det som almindelig Regel opstilles, at Lejeren for unødvendige Bekostninger ikke har nogen Godtgjørelsesret mod Udlejeren, selv om Bekostningerne ere nyttige,[22]) men kun den Borttagelsesret, som kan udøves, uden at Lejeren derved kommer ud af Stand til at tilbagelevere den lejede Ting i kontraktmæssig Stand.[23]) End ikke for nødvendige Bekostninger vil Lejeren kunne kræve Godtgjørelse udover, hvad der følger af Reglerne om uanmodet Forretningsførelse.[24]) I visse Brugsforhold har dog den positive Lovgivning givet Brugeren

---

[19]) D. i U. f. R. 1892. 41, 624.

[20]) D. i J. T. IV. 1. 72, U. f. R. 1867. 817.

[21]) Ovfr. § 34 Note 27, Evaldsen Sp. D. S. 83, jfr. D. G. B. § 547, Aubert Sp. D. I S. 149, afvigende Gram Sp. D. S. 132.

[22]) H. R. T. 1883. 81 (U. f. R. 1883. 783), ovfr. § 34. I og II. 1, Aubert Sp. D. I S. 153, 149. En Ret til Godtgjørelse kan dog ikke alene følge af et udtrykkeligt eller stiltiende Tilsagn fra Udlejerens Side, f. Ex. U. f. R. 1867. 689, J. U. 1869. 588 — Samtykke fra Udlejerens Side til en Forbedring indeholder i og for sig ikke et saadant Tilsagn, U. f. R. 1878. 480 — men ogsaa af den almindelige Erstatningsregel, U. f. R. 1876. 621.

[23]) Schl. H. R. D. I. 181, U. f. R. 1874. 57, jfr. 1884. 247, 1878. 480, ovfr. § 34. II. 1.

[24]) § 146. III. 3. b. Videregaaende Ret til Godtgjørelse for Bekostninger give i Almindelighed de romanistiske Lovgivninger, D. Entw. Mot. II S. 393—395, Windscheid § 400 Note 10, jfr. ovfr. § 34 Note 3.

en videregaaende Godtgjørelsesret, og i andre Forhold vil en saadan følge af Sætningen om *naturalia negotii*, se i det Følgende. Om Omkostningerne ved Kontrakten se II. 4.

2. a. Naar Udlejerens under 1. a og b beskrevne principale Pligter ikke fuldtud opfyldes, vil han efter Omstændighederne være pligtig at give Lejeren Erstatning for Ikke-Opfyldelsen (Opfyldelsesinteresse); at Ikke-Opfyldelse ogsaa kan give Lejeren Ret til efter Reglerne om bristende Forudsætninger (Misligholdelse) at kræve et Afslag i Lejen[25]) eller til helt at hæve Kontrakten, omhandles ikke her, men ndfr. § 89. II. 1. Angaaende de nærmere Betingelser for Udlejerens Ansvar[26]) for Ikke-Opfyldelse og om Opfyldelsesinteressens Beregning kan i det Hele henvises til det i den almindelige Del Udviklede,[27]) jfr. Pl. 2. Oktbr. 1754 § 4, hvortil følgende nærmere Bemærkninger føjes. Naar det viser sig, at Udlejeren har manglet den til Brugsrettens Stiftelse fornødne Kompetence, komme de almindelige Regler om subjektiv Umulighed og om Vanhjemmel til Anvendelse,[28]) se ovfr. § 45, men herved maa dog bemærkes, at den i en Tredjemands bedre Ret over den lejede Ting liggende Fare for Lejeren ofte vil være saa fjærn, at han ikke herpaa alene kan støtte noget Ansvar for Udlejeren.[29]) Og den Sætning, at Overdrageren maa være er-

[25]) Ogsaa Opfyldelsesinteresse kan naturligvis kræves paa den Maade, at der fordres Afslag i Lejen, men dette Afslag bliver at beregne paa anden Maade end det ifølge Reglerne om bristende Forudsætninger (delvis Ophævelse) berettigede, se ndfr. § 89 ved Note 28, ovfr. § 46 ved Note 26 og 27, hvor det omtales, at Kontrasøgsmaal i begge Tilfælde er ufornødent til Afdragets Anerkjendelse. Jfr. Note 27.

[26]) Se om Udlejerens Mora J. U. 1865. 55, 1866. 696, 1856. 305 (ovfr. § 36 Note 13, § 41 Note 31), 1849. 381, ovfr. Note 12, Aubert Sp. D. I S. 145—146. Om Urigtigheden af Schl. H. R. D. I. 715 se § 41 Note 20.

[27]) Erstatning for Afsavn af den lejede Gjenstand kan naturligvis kun forlanges beregnet til det Tidspunkt, til hvilket Udlejeren ved Opsigelse kunde bringe Forholdet til Ophør, U. f. R. 1877. 713. Og naar Lejeren forlanger og erholder Opfyldelsesinteresse, maa naturligvis fuld Leje betales eller afregnes § 41. V, J. U. 1859. 842, jfr. U. f. R. 1877. 713.

[28]) D. i J. U. 1849. 785, jfr. Aubert Sp. D. I S. 152—153.

[29]) Se ogsaa Alm. D. S. 344 og næste Note samt § 89 Note 30 om Lejerens Ret til at hæve Kontrakten paa Grund af Vanhjemmel.

statningspligtig overfor Erhververen for Adkomstmangler, selv om disse ere Erhververen bekjendte, fordi Overdrageren maa antages at have garanteret Erhververen mod, at Mangelen kommer ham til Skade, faar ifølge det under 1. a og b Bemærkede vid Anvendelse paa Udlejeren, som f. Ex. maa være pligtig at yde Lejeren Erstatning, naar denne faktisk fortrænges af en Panthaver, hvis bedre Ret han ved Kontraktens Indgaaelse kjendte[30]. Mangler den lejede Ting allerede ved Kontraktens Indgaaelse nogen af de Egenskaber, som den efter det under 1. a Bemærkede skal have, maa Udlejeren, ifølge Reglerne om Opfyldelsesinteressen, tilsvare Lejeren det heraf flydende Tab,[31] selv om han var i fuldstændig god Tro.[32] Mister Tingen senere nogen af de kontraktmæssige Egenskaber, maa Udlejeren erstatte Lejeren hans herved lidte Tab, naar det skyldes hans Brøde og iøvrigt efter de almindelige Regler om Subsidiærskyld.[33] For efterfølgende hændelig Undergang eller Forringelse af det Lejede er han følgelig i Al-

---

[30]) D. i U. f. R. 1883. 846, ovfr. § 45 Note 10 og 11.

[31]) D. i U. f. R. 1883. 1149 og næste Note.

[32]) U. f. R. 1888. 984, 1877. 713 (H. R. T. 1879. 242, U. f. R. 1879. 994 kom ikke ind paa Spørgsmaalet), 1869. 981, J. U. 1860. 712, ovfr. § 44. II. § 46. I. 1, Aubert Sp. D. I S. 147, D. Entw. Mot. II S. 376—377, men dog U. f. R. 1887. 1165, 693 (H. R. D. i sidstnævnte Sag H. R. T. 1887. 826, U. f. R. 1888. 477, synes derimod at stemme med Teksten, men er uklar). Om U. f. R. 1882. 921 se Note 11. Se ogsaa Note 33. Jfr. Kasuistik i § 89 Note 25.

[33]) At Udlejeren paa Grund af den allerede ved Kontraktens Indgaaelse gjældende Bygningslovgivning, Sundhedslovgivning o. dsl. tvinges til Forandringer af det Udlejede eller hindres fra at holde det i kontraktmæssig Stand kan — forudsat at det ikke skyldes senere tilfældige Begivenheder, at disse Regler træde i Virksomhed — da han er nærmere til at vide Besked om Sligt end Lejeren, ikke frigjøre ham for Ansvar, naar Lejeren ikke ved Kontraktens Indgaaelse vidste Besked, ovfr. Note 11 og 32, § 44. III. 2, U. f. R. 1877. 713 (H. R. T. 1879. 242, U. f. R. 1879. 994, kom ikke ind paa Spørgsmaalet), jfr. om H. R. T. 1887. 826 (U. f. R. 1888. 477) Note 32, Evaldsen Sp. D. S. 80 Noten, se dog J. U. 1866. 696 og U. f. R. 1887. 1165, der begrunder sit Resultat paa ond Tro hos Udlejeren. Nægtelsen af Erstatning i U. f. R. 1893. 211 beror maaske paa, at ingen uforskyldt Skade var oplyst. Jfr. om U. f. R. 1882. 1029 Note 12. Se om et andet Exempel paa Subsidiærskyld i Tilfælde af hændelig Undergang U. f. R. 1879. 216, Alm. D. S. 271.

mindelighed ansvarsfri.[34]) Herved maa dog bemærkes, at ogsaa den hændelige efterfølgende Skade, naar Udbedring er mulig og økonomisk fornuftig, bringer Udlejerens Vedligeholdelsespligt til at træde i Virksomhed.[35]) Skade, der lides ved, at Udlejeren ikke afhjælper en Mangel, som han skal afhjælpe, kan Lejeren, jfr. Morareglerne, i Almindelighed kun forlange, naar han, medens Brugen endnu bestaar, forgjæves har opfordret Udlejeren til Udbedring.[36]) Om Skade, som bevirkes ved Udlejerens Forstyrrelse af Lejerens Brug, gjælder den almindelige Erstatningsregel, naar Indgrebet er ulovligt, men selv om Udlejerens Handling er en lovlig Reparationshandling, som Lejeren ikke har Ret til at forhindre,[37]) maa Udlejeren være ansvarlig for den herved lidte Skade, naar Indgrebet overskrider de sædvanlige af Forholdets Natur flydende eller ved Kontraktens Indgaaelse aftalte Foranstaltninger og ikke skyldes efterfølgende Omstændigheder, som Udlejeren ikke er ansvarlig for.[38]) At en Ikke-Opfyldelse eller Skade er uvæsentlig, udelukker ikke Erstatningskravet.[39]) Den positive Regel om Opfyldelsesinteressens Beregning i D. L. 5—3—31[40]) angaar kun Lejemaal af fast Ejendom for et Aar eller længere Tid.[41])

Om Lejeren, naar Udlejeren efter det Anførte er erstatningspligtig, er indskrænket til ved Siden af sin Brugsret at kræve Erstatning for det Tab, han lider ved Ikke-Opfyldelsen, eller om han i Anledning af denne kan fordre ogsaa Brugsrettens Værdi i Penge istedetfor Brugsretten selv („hæve og kræve Erstatning"), afhænger af, om han er berettiget til at hæve Kontrakten paa Grund af Ikke-Opfyldelsen,[42]) se herom § 89. II. I.

b. Udlejeren er efter almindelige Regler ansvarlig for det Tab, som han har tilføjet Lejeren ved retsstridig Adfærd ved Kontraktens Indgaaelse eller ved den udlejede Tings Over-

---

[34]) H. R. T. 1865. 271, J. U. 1853. 402, U. f. R. 1896. 278, 1867. 916, jfr. Note 33. Se om Lejerens Adgang til at hæve Forholdet eller kræve Afslag i Lejen af disse Grunde § 89 Note 25. [35]) Note 16 og 17.

[36]) U. f. R. 1885. 954, 1875. 1113, J. U. 1856. 305, 1850. 513, 1849. 381, Note 26 jfr. 20—22. [37]) Note 15. [38]) Se § 89 Note 25 og ovfr. Note 32, 33, 14. [39]) Alm. D. S. 359, D. Entw. Mot. II S. 374—375.

[40]) Ovfr. § 79. II. [41]) Evaldsen Sp. D. S. 40 Noten. [42]) § 43 Note 6, § 44 V, § 89 ved Note 32.

leverelse (*culpa in contrahendo*), f. Ex. ved for Lejeren at fortie farlige Egenskaber ved Tingen,[43] se ovfr. §. 38. III.

c. Naar Lejeren ikke hurtigt eller ikke inden visse Tidspunkter, f. Ex. Fraflyttelsen fra det Lejede, gjør de omtalte Erstatningskrav gjældende, maa hans Forhold jævnligt virke som Frafald af Erstatningskravet[44]) eller paadrage ham en vanskelig Bevisbyrde.[45])

II. Lejerens Pligter ere følgende:

1. En Pligt til at modtage den omkontraherede Brugsgjenstand eller til at udøve den omkontraherede Brug vil ikke i Almindelighed paahvile Brugeren; i visse Brugsforhold, navnlig ved Leje af fast Ejendom til Landbrug, maa det dog jævnligt antages, at Udlejeren har en saadan Interesse i, at Lejeren overtager Brugen ved aftalt Tid, at dette maa være dennes Pligt, saa at hans Vægring ved at modtage Tingen ikke blot udgjør Fordringshavermora, men ogsaa Skyldnermora og har dennes sædvanlige Virkninger, se ovfr. § 62. I. Undertiden vil en Benyttelsespligt udtrykkeligt være vedtagen.[46])

2. Lejeren skal erlægge det vedtagne Vederlag (Lejen).[47]) Naar ingen Vedtagelse om Lejens Størrelse er truffen, bestemmes den efter de ovfr. § 39. II. 2. angivne Regler;[48]) i Tilfælde af *relocatio tacita* er Lejen i Almindelighed det oprindelige Lejeforholds.[49]) Da Udlejerens Forpligtelse først er opfyldt, naar han gjennem Lejetiden har holdt den omkontraherede Brug aaben for Lejeren, forfalder Lejen i Mangel af modstaaende Aftale først ved Lejemaalets Udløb; forsaavidt Lejen ikke er

---

[43]) Jfr. f. Ex. U. f. R. 1873. 261. Naar man antager det ved Note 11 og 32 Bemærkede, faar dette Ansvar ikke stor praktisk Betydning.

[44]) Evaldsen Sp. D. S. 82—83, H. R. T. 1865. 271, Note 36, 13, jfr. J. U. 1857. 449, J. T. IV. 72.

[45]) Evaldsen Sp. D. S. 82—83, U. f. R. 1893. 182.

[46]) N. j. T. I. 1. 25.

[47]) I Almindelighed beregnes Lejen for hele den Tid, i hvilken Tingen ifølge Kontrakten staar aaben til Lejerens Brug, men undertiden forekommer det dog, at Leje kun skal svares for den Tid, hvori det Lejede virkelig benyttes af Lejeren, Evaldsen Sp. D. S. 86 Note, U. f. R. 1871. 1003.

[48]) § 39 Note 22—27, se endvidere U. f. R. 1891. 1058, 1894. 113, 1879. 827, J. U. 1849. 493.

[49]) § 87 Note 20 og 21.

fastsat under ét for hele Lejemaalet men til mindre Beløb for visse Tidsrum af dette, maa dog Lejen for hvert Tidsrum i Almindelighed antages at forfalde ved dettes Udløb.[50]) At Forfaldstiden, fordi Lejeren opgiver Besiddelsen af det Lejede, skulde komme tidligere end anført, kan, uden særlig Vedtagelse herom, i Almindelighed ikke antages.[51]) Lejen skal, naar ikke Andet har særlig Hjemmel, erlægges ved de nævnte Forfaldstider hos Udlejeren og uden Paakrav fra denne.[52])

3. Lejeren er ved Lejemaalets Ophør pligtig til at aflevere det Lejede i vedtagen Stand, og naar intet Andet er vedtaget, i samme Stand som ved Modtagelsen uden anden Forandring og Forringelse end den, som er den regelmæssige Følge af den ham indrømmede Brug[53]), f. Ex. Slid. Lejeren er følgelig, naar det Lejede er i hans Varetægt — se om Forholdet, naar dette ikke er Tilfældet, D. L. 5—8—8 — pligtig at drage Omsorg for Tingens Bevaring.[54]) Denne

---

[50]) Aubert Sp. D. I. S. 164, D. G. B. § 551, D. Entw. Mot. II. S. 398, jfr. ndfr. § 136 ved Note 73, § 134 ved Note 6—8. Lejens Fastsættelse efter Dele af Lejetiden kan dog ikke have den i Teksten angivne Betydning, naar de herved fremkommende Forfaldstider vilde være aldeles usædvanlige, Evaldsen Sp. D. S. 86 Note. Jfr. § 98 Note 74.

[51]) Evaldsen Sp. D. S. 88, U. f. R. 1874. 964, men dog U. f. R. 1873. 243, hvilken sidste Afgjørelse dog i sit Resultat er rigtig, da der med Lejerens Fraflytning konkurrerede en Misligholdelse, som berettigede Udlejeren til at hæve Kontrakten, se § 89 Note 56.

[52]) Ovfr. § 40 Note 21, § 42 Note 6, H. R. T. 1891. 496 (U. f. R. 1892. 113) jfr. 1890. 361 (U. f. R. 1890. 1184), se ndfr. § 89 Note 48 ff.

[53]) Evaldsen Sp. D. S. 89—93, Aubert Sp. D. I. S. 167—168, D. Entw. Mot. II S. 401—402, jfr. 439—440. Se om Aflevering af Huslejlighed H. R. T. 1879. 298 (U. f. R. 1879. 1015) og iøvrigt U. f. R. 1867. 689, om Hensigtsmæssigheden af Skjønsforretning ved Overdragelsen samt Beviset iøvrigt U. f. R. 1880. 632, 1889. 813, J. U. 1848. 776. Naar det er vedtaget, at det Lejede skal tilbageleveres i anden Tilstand end den, hvori det er modtaget, er det ikke givet, at denne Pligt gjælder, dersom Brugsforholdet opløses i Utide, H. R. T. 1887. 826 (U. f. R. 1888. 477), jfr. 1886. 93 (U. f. R. 1886. 870).

[54]) Varetægtspligt, og altsaa Ansvar for Mangel af Varetægt kan, jfr. ovfr. under 1., i Almindelighed kun paahvile Lejeren, dersom han virkelig faktisk modtager det Lejede, og derefter kun saalænge, indtil han har stillet det Lejede til Udlejerens Disposition, saaledes at denne har kunnet overtage det, selv om denne Opgivelse sker i Utide. Men ved saaledes at stille Tingen til Udlejerens Disposition frigjøres Lejeren ikke for sine Pligter med Hensyn til

Omsorgspligt gaar ud paa, at han med Tingen skal forholde sig som redelige og fornuftige Folk i Almindelighed gjøre det i Forhold som det paagjældende, se ndfr. § 129. I., forsaavidt det er foreneligt med hans Brugsret. I Lejerens Varetægtspligt ligger en Pligt til, naar Skade eller Angreb sker paa det Lejede, at give Udlejeren den Underretning herom, som dennes Interesser kræver.[55]) Kan Lejeren ikke tilbagelevere Gjenstanden i uskadt eller i den ved Kontrakten vedtagne Tilstand, er han ansvarlig til Erstatning, naar dette har sin Grund i retsstridige og tilregnelige Tilsidesættelser af Omsorgspligten, eller Skaden iøvrigt skyldes hans Brøde,[56]) D. L. 5—8—11, naar Skaden, selv om den er hændelig, skyldes hans pligtstridige[57]) Benyttelse af det Lejede udover de ham indrømmede Beføjelser,[58]) D. L. 5—8—7 og 12, 4—2—7, og naar de almindelige Regler om Subsidiærskyld ellers medføre Ansvar, f. Ex. naar det lejede Kreatur omkommer, fordi Lejerens Formuesforhold have hindret ham i at skaffe det tilstrækkelig Føde, men ellers ikke; for hændelig Skade vil han altsaa i Almindelighed ikke være ansvarlig.[59]) For sine Folks Handlinger staar Lejeren kun[60]) til Ansvar efter Regelen i D. L. 3—19—2 og efter det ovfr. § 44. IV. Udviklede; D. L. 5—7—6 giver for et enkelt Tilfælde en udvidet Ansvarlighedsregel. Som ovfr. S. 131 bemærket vil undertiden[61]) en vis Vedligeholdelsespligt paahvile Lejeren, og forsaavidt vil ogsaa hændelig Skade gaa ud over

---

Tingen iøvrigt, f. Ex. ikke for Pligten til at dyrke den lejede faste Ejendom behørigt.

[55]) D. Entw. Mot. II S. 400—401. [56]) J. U. 1848. 776, U. f. R. 1882. 1112. [57]) Jfr. Schl. H. R. D. I. 624. [58]) § 36 Note 15.

[59]) H. R. T. 1865. 271, 1881. 733 (U. f. R. 1882. 485), Schl. H. R. D. I. 624, U. f. R. 1869. 565, J. U. 1865. 379, 1864. 189, 1853. 866, A. f. R. III. 502. At D. L. 5—8—10 ikke, se dog Bentzon Vis major S. 379—380, Aubert Sp. D. I. S. 298, indeholder en Regel om, at Lejeren kun er ansvarsfri i Tilfælde af *vis major*, ses af D. L. 5—8—11, jfr. J. U. 1864. 189.

[60]) Se dog en noget for almindelig Forudsætning i U. f. R. 1869. 565, der i hvert Fald ikke stemmer med den i Praksis antagne Fortolkning af D. L. 3—19—2.

[61]) Aubert Sp. D. I S. 150, Gram Sp. D. S. 129—130, D. G. B. § 582, D. Entw. Mot. II. S. 429—430 og ndfr. i Fremstillingen af enkelte Lejeforhold navnlig § 92 Note 16 og 17 og f. Ex. Anordn. 3. Septbr. 1879 Nr. 105. Den udslidte

ham,[62]) men i Almindelighed kan denne Vedligeholdelsespligt ikke uden særlig Hjemmel antages at strække sig videre end til Afhjælpelse af mindre betydelige, i Forhold som det paagjældende ikke usædvanlige Skader.[63]) Naar Tingsindbegreb, hvis Bestanddele hurtigt maa skifte, udlejes, er Lejeren ikke pligtig at tilbagelevere det med de samme, men med ligesaa gode Bestanddele som ved Modtagelsen, og Vedligeholdelsespligt vil paahvile ham med Hensyn til Bestanddelene.[64])

(I Almindelighed vil Udlejerens Fordring paa Erstatning for Skade paa det Lejede komme frem ved eller efter Forholdets Ophør, men ogsaa under Brugsforholdets Bestaaen, uden at Brugen anfægtes, kan Udlejeren kræve Ophævelse af retsstridige Tilstande og Erstatning for Skade paa det Lejede, naar Skaden ikke er af den Beskaffenhed, at den inden Lejemaalets Udløb kan afhjælpes saaledes, at der, saafremt dette sker, ikke tilføjes Udlejeren noget Tab.[65]))

4. Medens det er den almindelige Regel, at de paa den udlejede Ting hvilende Skatter og Afgifter bæres af Udlejeren,[66]) gives der dog Tilfælde, hvor saadanne, i Mangel af modstaaende Aftale, bæres af Lejeren udenfor Lejen, se ndfr. om enkelte Lejeforhold. Om Omkostningerne ved Kontraktens Indgaaelse og Opfyldelse gjælde vistnok lignende Grundsætninger som ved Kjøb og Salg.[67])

Klausul, at Lejeren skal aflevere det Lejede i samme Stand som ved Modtagelsen, kan, naar ikke særlige Omstændigheder foreligge, jfr. U. f. R. 1875. 758, ikke i og for sig fortolkes som Paatagelse af en Vedligeholdelsespligt, der ellers ikke vilde paahvile Lejeren, jfr. J. U. 1853. 551, Evaldsen Sp. D. S. 91. Forsaavidt Lejerens Undladelse af Vedligeholdelse skyldes Undladelse af Ejerens pligtmæssige Medvirken hertil, er han ikke ansvarlig, Schl. H. R. D. I. 453.

[62]) U. f. R. 1867. 93, 1879. 580.

[63]) Gram Sp. D. S. 129—130, Evaldsen Sp. D. S. 91, H. R. T. 1865. 271, jfr. U. f. R. 1875. 758.

[64]) Evaldsen Sp. D. S. 91—92, se nærmere ndfr. § 92 Note 13 ff.

[65]) J. U. 1857. 377.

[66]) D. G. B. § 546, D. Entw. Mot. II S. 395, Windscheid § 400 Note 11, Gram Sp. D. S. 145, Larsen S. 171, U. f. R. 1892. 1049, jfr. Aubert Sp. D. I S. 167.

[67]) Jfr. U. f. R. 1889. 982: „Stempel paa en Lejekontrakt bæres sædvansmæssigt af Lejeren."

§ 89.

Rettighedernes objektive Forandring og Ophør. Retsbeskyttelse.

I. Ved Udløbet af den for Lejeforholdets Varighed fastsatte Tid[1]) ophører Lejerens Brugsret, og Leje paaløber ikke længere, men de af Lejeforholdet allerede skabte Pligter bortfalde naturligvis ikke, fordi de ikke ved dette Tidspunkt ere opfyldte.[2]) Meget ofte ville Lejeforhold være indgaaede paa Opsigelse. I saa Fald siges Forholdet at være indgaaet paa ubestemt Tid, medens det ellers ofte siges at være indgaaet paa bestemt Tid, selv om Dagen for Ophørstidspunktets Ankomst er uvis,[3]) f. Ex. en Persons Dødsdag, og denne Sprogbrug skal følges her.

Naar et Lejeforhold er indgaaet paa bestemt Tid, ophører det ved det fastsatte Tidspunkts Ankomst uden Opsigelse,[4]) medmindre det fornyes ved nye retsstiftende Kjendsgjerninger, f. Ex. *relocatio tacita.* Er Forholdet indgaaet paa Opsigelse[5]) — hvilket bl. A. ligger i, at det uden nærmere Tilføjelse er indgaaet periodevis; f. Ex. halvaarsvis, maanedsvis osv. — vedbliver det i Henhold til den oprindelige Kontrakt uden Fornyelse, saalænge ingen Opsigelse finder Sted, medmindre en anden Ophørsgrund indtræder. Opsigelsen, som trods Ordene i Pl. 2. Oktbr. 1754 § 4 kan foretages, saasnart Kontrakten er afsluttet,[6]) selv om Brugsforholdet endnu ikke er traadt i Virksomhed, kan ikke bevirke, at Brugsforholdet slet ikke træder i Virksomhed, men kun at det i Virksomhed traadte ophører, Pl.

---

[1]) Larsen S. 163—165, Gram Sp. D. S. 109—114, Evaldsen Sp. D. S. 68—77, Aubert Sp. D. I S. 136—143. Jfr. § 87 Note 7.

[2]) Jfr. dog § 88 Note 44 og 36.

[3]) En anden Sprogbrug følger Stp. L. 19. Febr. 1861 § 39.

[4]) U. f. R. 1886. 799. [5]) Ovfr. § 65. I.

[6]) Ørsted Hdbg. V S. 464, U. f. R. 1887. 1037. Selv om det i Kontrakten hedder, at Opsigelsen ikke kan finde Sted inden en vis Tid o. desl., kan Meningen hermed kun antages at være, at der ikke maa opsiges, saaledes at Fratrædelse skal finde Sted inden eller ved denne Tid, J. U. 1848. 410, N. j. T. II. 328, medmindre særlige Omstændigheder vise, at det har været Meningen at fastsætte noget mere, J. U. 1853. 229, jfr. U. f. R. 1893. 205, § 98 Note 49.

2. Oktbr. 1754 § 4. For Opsigelsen[7]) og dens Forkyndelse ere ingen Former foreskrevne; naar den er skriftlig, skal den stemples efter Reglerne i L. 19. Febr. 1861 § 64. Forkyndelsen maa ske paa passende Tid og Sted og kan ogsaa foregaa paa Helligdage,[8]) L. 7. April 1876 Nr. 57 § 6. Den fra den ene Parts Side skete Opsigelse kan den anden Part fastholde som bindende for ham.[9]) Da en uforberedt Opgivelse eller Gjenovertagelse af Brugen i Almindelighed ikke vil kunne finde Sted uden Skade for de Paagjældendes Interesser, maa Opsigelsen i Almindelighed ske med Varsel, ɔ: der maa gives Modparten en Frist til Forholdets Ophør. I visse Lejeforhold angaaende faste Ejendomme, se i det Følgende, er der herom givet positive Regler, men overhovedet kan det vistnok opstilles som almindelig Regel for Forhold, hvis Beskaffenhed udkræver et nogenlunde rigeligt Varsel, at Opsigelsesfristen maa være mindst det Halve af den i Forhold som det paagjældende sædvanlige mindste Lejetid, eller naar ingen saadan kan paavises eller kortere Perioder end de sædvanlige ere vedtagne,[10]) Halvdelen af de vedtagne Perioder,[11]) jfr. Pl. 20. April 1813, 26. April 1817, 8. Marts 1819, L. 10. Maj 1854 § 40. Naar Forudsætningerne for denne Regels Anvendelighed mangle,[12]) og naar Lejeperioden er

[7]) Se om, af hvem og overfor hvem den kan foretages og om dens Indhold og Form H. R. T. 1886. 116, 1888. 151 (U. f. R. 1888. 639), U. f. R. 1893. 587, 1894. 1288, 1896. 269, 1887. 679, J. U. 1871. 707. At man ikke ved Opsigelsens Forkyndelse protesterer imod dens Lovlighed, indeholder ikke en Godkjendelse af den, U. f. R. 1882. 964, 1867. 922, H. R. T. 1866. 116. § 98 Note 49.

[8]) Schl. H. R. D. II S. 228.

[9]) Evaldsen Sp. D. S. 76 Note 3, jfr. Schl. H. R. D. III. 11, § 98 Note 49.

[10]) De sædvanlige Lejeperioder kunne ikke antages at være fravegne alene af den Grund, at Vederlaget skal erlægges efter kortere Tidsrum, Evaldsen Sp. D. S. 73 Note, jfr. J. U. 1871. 546 og Note 12. Ved Leje af Huslejlighed halvaarsvis er det saaledes ofte vedtaget, at Lejen skal betales fjerdingaarsvis forud.

[11]) Evaldsen Sp. D. S. 73, U. f. R. 1878. 1212, 1881. 167, J. U. 1869. 550.

[12]) At Lejen er fastsat efter et vist Tidsrum, oplyser ikke afgjørende, at Forholdet er indgaaet periodevis med dette Tidsrum som Periode, J. U. 1873. 55, jfr. Note 10.

kortere end en Maaned, kan der ikke opstilles nogen anden Regel end, at der maa gives et efter Brugsforholdets Beskaffenhed passende Varsel.[illegible] Undertiden kan Varsel kun gives til Fratrædelse paa bestemte Dage eller ved visse Tidsrums Udløb; bortset fra Lovregler eller Vedtagelser[illegible] herom kan saadant dog kun[illegible] antages, naar det er nødvendigt, at Brugsforhold som det paagældende ophører eller træder i Virksomhed udenfor bestemte Dage, eller naar Lejens Beregning vilde volde praktiske Vanskeligheder, dersom Forholdet afbrydes paa andre Tidspunkter.[16]

Naar et Brugsforhold er indgaaet uden Angivelse af Tidsvilkaarene,[17] maa det (se om de særlige Regler angaaende enkelte Lejeforhold vedrørende faste Ejendomme, i det Flg.), naar ikke særlige Forhold tale for noget Andet,[18] antages at være indgaaet paa de for slige Lejeforhold sædvanlige Tidsvilkaar, og dersom saadanne ikke kunne paavises, paa Opsigelse[19] med Varsel efter de nys angivne Regler.[20] Ogsaa i Tilfælde af relocatio tacita[21], maa det nye Forhold visstnok antages indgaaet paa Opsigelse med Varsel efter de angivne Regler;[22] er

---

[15] Note 2. [16] [illegible] Vedtagelse [illegible] Forholdet er indgaaet [illegible] U. f. R. 1884. [illegible] 1885. 363, jfr. Note 11.

[17] U. f. R. 1886. [illegible] 683. J. U. 1873. 55.

[18] Evaldsen Sp. D. S. 74. J. U. 1864. [illegible] 1869. 55[illegible].

[19] Se om det Tilfælde, at der tvistes om, hvorvidt der er vedtaget Tidsvilkaar, og hvilke disse ere, Note 24. Om Lejerens Dødsfald som Ophørsgrund se § 90. III. [illegible] U. f. R. 1892. 293.

[20] Gram Sp. D. S. 114, Aubert Sp. D. I S. 143. J. U. 1866. 163 og Lovgivningerne i Almindelighed, D. G. B. § 565. D. Entw. Mot. II S. 410. Windscheid § 402. [illegible] jfr. U. f. R. 1893. 559.

[20] H. R. T. 1866. 116. U. f. R. 1886. 683. J. U. 1866. 163. 1873. 55. jfr. U. f. R. 1893. 539.

[21] Ovfr. § 87 Note 19—21.

[22] Saaledes D. G. B. § 568, jfr. § 565, D. Entw. Mot. II S. 415. Aubert Sp. D. I S. 177—178, jfr. H. R. T. 1866. 116, naar ikke særlige Omstændigheder antyde noget Andet, U. f. R. 1896. 281. Den almindelige Anskuelse i dansk Literatur gaar imidlertid ud paa, at det ældre Lejeforholds Tidsvilkaar gjælde for det nye, dog at den for deslige Lejeforhold gjældende sædvanlige Lejetid kommer til Anvendelse, naar den er kortere end det ældre Forholds, Larsen S. 164, Evaldsen Sp. D. S. 75—76, tildels Gram Sp. D. S. 113—114.

det oprindelige Forhold indgaaet paa og ophørt ved Opsigelse, er Betydningen af den stiltiende Fornyelse den, at Opsigelsen er frafalden, saa at Forholdet fortsættes i Henhold til den oprindelige Kontrakt.[23])

Tvistes der imellem Parterne, om Tidsvilkaar overhovedet ere vedtagne, eller om hvilke disse ere, kunne vanskelige Bevisbyrdespørgsmaal[24]) opstaa, se om de positive Bevisregler i Pl. 2. Oktbr. 1754 § 3 og Fdn. 27. Maj 1848 § 11 i det Flg.

II. Iøvrigt give Lejeforholdets Ejendommeligheder kun Anledning til nærmere at dvæle ved følgende Regler om Rettighedernes Forandring og Ophør. Om Indflydelsen af Lejerens Død og Konkurs handles i § 90.

1. Lejeren kan efter almindelige Regler om bristende Forudsætninger hæve Kontrakten helt eller delvist, i hvilken Henseende Domssamlingerne frembyde en rig Kasuistik.[25]) Navnlig ville disse Beføjelser tilkomme ham,

---

[23]) Evaldsen Sp. D. S. 76—77, U. f. R. 1892. 12, J. U. 1865. 820, jfr. U. f. R. 1885. 273, 1876. 786, 1892. 743.

[24]) Hvor Tilfældet foreligger rent, og den ene Parts Paastand stemmer med det, som efter det Anførte maa antages at gjælde i Henseende til Tidsvilkaar, naar ingen Aftale er truffen, maa den anden Part have Bevisbyrden, H. R. T. 1866. 116, U. f. R. 1885. 273, 1880. 315, 1878. 1212, 1868. 930, J. U. 1869. 550, 1849. 501, jfr. U. f. R. 1876. 786, se om U. f. R. 1886. 799, 1880. 568, J. U. 1871. 881 ndfr. § 91 Note 19 og 20, jfr. iøvr. U. f. R. 1882. 1106, 1874. 568 (ndfr. § 96 Note 4 og 12). Jfr. ovfr. § 39 Note 26.

[25]) Efterfølgende Skade paa det Lejede, som ikke skyldes Lejerens Brøde, frigjør helt Lejeren for at betale Leje, naar den er total Undergang, eller naar Tingen har mistet væsentlige Brugsegenskaber, og Skaden ikke inden rimelig Tid afhjælpes (Note 27), Ørsted A. f. R. VI. 233 ff., Gram Sp. D. S. 130—131, Evaldsen Sp. D. S. 77, 84, Aubert Sp. D. I S. 164, D. G. B. §§ 537, 542, 543, U. f. R. 1879. 557, J. U. 1857. 449, 1849. 381; anden Skade berettiger Lejeren til midlertidig Fritagelse for Leje eller til Afslag i Lejen, Evaldsen Sp. D. S. 78, 84, D. G. B. §§ 537, 542, 543, H. R. T. 1865. 271, U. f. R. 1893. 616, 1890. 118, 1867. 1049, A. f. R. VI. 83, jfr. J. U. 1870. 45; for Tidsrummet indtil Skadens Indtrædelse maa fuld Leje betales, J. U. 1853. 402. Se om Ansvaret for efterfølgende Skade § 88 Note 33—36, 56—64. Forstyrrelse af Brugen fra Udlejerens Side, Evaldsen Sp. D. S. 81—82, Aubert Sp. D. I S. 150—151, D. G. B. § 542, vil efter de samme Regler som anden efterfølgende Skade, og naar Udlejeren iøvrigt har gjort sig skyldig i grov Chikane, give Lejeren Beføjelse til helt at hæve Kontrakten, Schl. H. R. D. I. 654, U. f. R. 1892. 624, 41, 922, 1882. 916, J. U. 1858. 170, se om Ret til Afslag U. f. R. 1875. 854, 1895. 789. At Forstyrrelsen er en i og for sig lovlig

naar Udlejerens ovfr. § 88. I beskrevne Pligter ikke opfyldes, hvad enten saa Udlejeren er ansvarlig for denne Ikke-Opfyldelse eller ikke, se de almindelige Regler om Misligholdelse i § 65. II. 2. Men ogsaa andre Kjendsgjerninger end Ikke-Opfyldelse af Udlejerens Pligter kunne efter de almindelige Regler om bristende Forudsætninger medføre fuldstændigt eller delvist Ophør af Lejerens Pligt, § 65. II. 2, a. § 18. I. Er Misligholdelsen væsentlig, idet den und-

---

Foranstaltning, f. Ex. en af vedkommende Autoriteter paabudt Reparation, saa at Lejeren ikke har Ret til at hindre dens Foretagelse, se ovfr. § 88 Note 15, udelukker ikke, at Lejeren i den Anledning kan fordre Ophævelse eller Afslag. Lejeren er kun pligtig til uden Afslag i Lejen at finde sig i de ifølge Forholdets Beskaffenhed sædvanlige eller de ved Kontraktens Indgaaelse særligt forudsatte Reparationer, J. U. 1865. 321, 1871. 742; selv om det er vedtaget, at Lejeren skal finde sig i Reparationer o. desl., maa han kunne fordre Ophævelse af Kontrakten eller Afslag efter de ovenfor anførte Regler, U. f. R. 1894. 1084, 1890. 118, 1882. 916, 1881. 174, 1875. 854, jfr. J. U. III. 482. Se om Ansvar for saadanne Foranstaltninger ovfr. § 88 Note 38. Iøvrigt er Lejeren berettiget til at hæve Kontrakten, naar der ved det Lejede forefindes væsentlig (jfr. Note 27) Mangel af de Egenskaber, som Ydelsen skal have (§ 88 Note 7—11), jfr. Evaldsen S. 270, D. G. B. § 537, 542, H. R. T. 1887. 826 (U. f. R. 1888. 477), 1879. 242 (U. f. R. 1879. 994), U. f. R. 1883. 1149, 1882. 1029, 1890. 419, 1893. 211, 1876. 502, J. U. 1865. 14, 1860. 712, — se navnlig om Husrum, som er befængt med Utøj, H. R. T. 1893. 397 (U. f. R. 1893. 1129), U. f. R. 1892. 22, 27, 53, 1888. 984, 230, 293, 1887. 257, 1889. 977, 1869. 291, 981, jfr. J. U. 1872. 847, og med Røg, U. f. R. 1883. 326, 1871. 822, — eller som af Lejeren ere fastholdte som Forudsætninger for Kontrakten, jfr. U. f. R. 1882. 921 (ovfr. § 88 Note 11), 1896. 279, se derimod om ganske uvæsentlige Mangler J. U. 1870. 45, U. f. R. 1881. 270, 1894. 760, Note 27, og om Mangler, som maa tilregnes Brugeren, U. f. R. 1883. 326. Se om Udlejerens Ansvar til Opfyldelsesinteresse for oprindelige Mangler § 88 Note 32 jfr. 33. Hvad særlig Arealmangler angaar, Evaldsen S. 267—268, Sp. D. S. 78, ovfr. § 46 Note 32, maa Afslag i Lejen kunne forlanges, naar Lejeren maa antages kun at have paataget sig den vedtagne Lejeafgift i Tillid til et større Areals Tilstedeværelse, selv om Udlejeren har forbeholdt sig Ansvarsfrihed for Arealmangel (§ 46 Note 15), H. R. T. 1886. 587 (U. f. R. 1887. 216), 1871. 162 (U. f. R. 1871. 541), U. f. R. 1875. 479, men dog 1874. 785. Ansvar til Opfyldelsesinteresse for Arealmangel vil der i Almindelighed ikke kunne være Tale om, end ikke naar Udlejeren har afgivet Garantierklæring for det angivne Areals Tilstedeværelse, H. R. T. 1871. 162 (U. f. R. 1871. 541), se ovfr. § 46 Note 6, men dog J. U. 1853. 762; noget hyppigere ville Betingelserne for Ansvar for negativ Kontraktsinteresse (f. Ex. Tab ved fejlagtig Driftsplan) foreligge, men i Almindelighed vil der ikke hos Udlejeren være den Brøde, som betinger dette Ansvar.

drager Lejeren den ham tilkommende Brug eller væsentlig forringer den, kan Lejeren, dersom Brugsforholdet endnu ikke er traadt i Virksomhed, helt hæve Kontrakten, ɔ: han kan paastaa sig fuldtud fri for Pligten til at betale Leje eller forlange betalt Leje fuldt ud tilbage mod at renoncere paa Brugen. Er Brugsforholdet allerede traadt i Virksomhed, kan Lejeren i Tilfælde af Misligholdelse som de beskrevne helt frigjøre sig for Leje for Fremtiden eller kræve den for Fremtiden erlagte Leje tilbage, mod at opgive Brugen for Fremtiden;[25b] for den Tid, i hvilken han har haft Brugen, maa han betale forholdsmæssig Leje, efter Omstændighederne med et Afslag paa Grund af den allerede indenfor dette Tidsrum foreliggende Misligholdelse.[26] Til Misligholdelsens Væsentlighed vil det, dersom den kan afhjælpes inden en rimelig Tid, i Almindelighed høre, at Udlejeren er bleven opfordret til og har forsømt Afhjælpelsen.[27] I Tilfælde af anden Misligholdelse kan Lejeren fordre Afslag i Leien, hvad enten den er betalt eller ikke, beregnet saaledes, at Lejen bliver den Sum, der forholder sig til den vedtagne Leje, som den mangelfulde Ydelse til den kontraktmæssige;[28] naar der ikke er Noget, som taler imod, at Lejerettens Værdi er lig den aftalte Leje, bliver Afslaget det samme som det, der kunde forlanges ifølge Reglerne om Opfyldelsesinteressen.[29] Den her omtalte delvise Ophævelse af Lejerens Pligt benævnes, da den lader Brugsforholdet bestaa, i Almindelighed ikke som Ophævelse. Naar der foreligger Vanhjemmel, vil den i Tredjemands bedre Ret liggende Fare for Lejeren ofte være saa fjærn,

---

[25b]) At Lejeren undlader at benytte Brugen, vil i og for sig ikke være tilstrækkeligt, U. f. R. 1893. 560.

[26]) F. Ex. U. f. R. 1888. 293, 1879. 557, 1876. 502, Schl. H. R. D. I. 654, H. R. T. 1886. 93 (U. f. R. 1886. 870) og andre Afgjørelser i Note 25. Jfr. § 88 Note 27.

[27]) F. Ex. H. R. T. 1893. 397 (U. f. R. 1893. 1129), U. f. R. 1892. 624, 41, 27, 1887. 257, 1883. 326, 1881. 270, 1876. 359, 1875. 1113, 1871. 822, J. U. 1865. 14, jfr. U. f. R. 1892. 53.

[28]) Ovfr. § 46 ved Note 26—27.

[29]) § 88 Note 25.

og Lejerens Skade ved denne Rets Existens saa forsvindende, at han ikke af denne Grund vil kunne hæve Brugsforholdet eller kræve Afslag,[30]) ovfr. § 45. III.

Retten til at hæve Kontrakten helt eller delvist kan fortabes efter de almindelige Regler om stiltiende Afkald. At afhjælpelige Mangler ikke fordres afhjulpne, maa i Almindelighed i alt Fald bevirke, at Lejeren ikke kan fordre Afslag i Lejen for den Tid, i hvilken han har kjendt dem uden at fordre Afhjælpelse.[31])

Naar Lejeren efter det Anførte kan hæve Brugsforholdet og benytter denne Ret, ligger heri ikke, at han hæver Kontrakten; han kan, naar Udlejeren er ansvarlig for Misligholdelsen, hæve Brugsforholdet og kræve Opfyldelsesinteresse fuldtud i Penge uden Naturalopfyldelse.[32])

2. At Lejeren ikke vil eller ved sine Forhold er forhindret fra[32b]) at benytte det Lejede (Lejerens Fordringshavermora)[33]), f. Ex. fraflytter eller ikke indflytter i den lejede Bolig, forandrer i og for sig ikke hans Pligt til at betale Lejen,[34]) Pl. 2. Oktbr. 1754 § 4, jfr. Sølov 1. April 1892 § 123. Foreligger der fra Lejerens Side ikke Andet end Ikke-Benyttelse, vil Forholdet i Almindelighed være det, at Udlejeren er indskrænket til at holde det Lejede til Lejerens Disposition, og at Leje, naar dette sker,[35]) fremdeles paaløber. I enkelte Tilfælde

---

[30]) Jfr. Evaldsen Sp. D. S. 68, Aubert Sp. D. I S. 151—152, ovfr. § 88 Note 29.

[31]) Se § 88 Note 44.

[32]) § 88 Note 42, f. Ex. U. f. R. 1896. 842.

[32b]) Positive Regler om, at Lejeren skulde kunne hæve Forholdet tidligere end aftalt paa Grund af Forandringer i hans Stilling, f. Ex. Embedsmænds Forflyttelse, jfr. D. G. B. § 570, D. Entw. Mot. II S. 416—417, findes ikke i dansk Ret, og saadan Beføjelse kan formentlig ikke anerkjendes, jfr. ovfr. § 68 og Forudsætningen i Fdn. 15. Nvbr. 1816 § 2, H. R. T. 1862. 804, Kskr. 23. Septbr. 1842, Kr. Min. Skr. 6. Septbr. 1884.

[33]) Gram Sp. D. S. 125—128, Aubert Sp. D. I S. 166—167, D. G. B. § 552, D. Entw. Mot. II S. 399—400, Windscheid § 400 Note 13—15.

[34]) Ovfr. § 62. IV. 5. Heller ikke Lejens Forfaldstid forandres, se § 88 Note 51. Naar Lejeren af Frygt for en udbrudt Epidemi undlader at indflytte eller flytter bort, maa han altsaa alligevel betale Lejen, se dog Aubert Sp. D. I S. 164; anderledes naar det paa Grund af Epidemien forbydes ham at indflytte eller blive, Note 25.

[35]) Da Udlejerens Ret til paaløbende Leje, bortset fra Misligholdelse eller

vil dog Lejerens Undladelse af at modtage eller benytte det Lejede være et Pligtbrud eller dog en bristende Forudsætning, som berettiger Udlejeren til at udelukke Lejeren fra Brugen og hæve Kontrakten eller kræve Opfyldelsesinteresse, se herom under 3. Dersom Udlejeren udenfor saadanne Tilfælde blot paa Grund af Lejerens Ikke-Benyttelse unddrager denne Brugen, vil Lejeren være berettiget til at paastaa Frigjørelse for eller Tilbagebetaling af Lejen for det Tidsrum, i hvilket Brugen har været ham betagen,[36]) se under 1.

Men Ikke-Benyttelse vil undertiden kunne opfattes som eller ledsages af en Tilkjendegivelse om, at Lejeren overhovedet ikke mere vil eller kan benytte det Lejede. I saa Fald maa Lejeren være stillet, som om han havde opsagt, saa at Leje i alt Fald kun kan kræves af ham for Tiden indtil det Tidspunkt, til hvilket lovlig Opsigelse fra hans Side kunde finde Sted.[37]) Og i dette Tilfælde — ligesom ogsaa naar Lejeren hertil har givet sit Samtykke — er Udlejeren berettiget til at udelukke Lejeren fra Brugen og gjøre den frugtbringende paa anden Maade. Hvad Udlejeren herved[38]) indvinder, kommer, naar ikke modstaaende Aftale er truffen,[39]) til Afdrag i Lejen.[40]) Herimod taler den ubetingede Regel i Pl. 2. Oktbr. 1754 § 4 ikke, idet denne Bestemmelse med de sædvanlige Lejemaal paa Opsigelse for Øje, jfr. Pl.s §§ 1 og 2, kun tænker paa Lejen for det med den aftalte Indflytningsdag begyndende Halvaar, og i denne vil der

---

Samtykke fra Lejerens Side, er betinget af, at han holder det Lejede til Disposition for Lejeren, § 88. I. 1. b, kan Lejerens Fordringshavermora ikke bevirke (jfr. § 62 ved Note 32), at han skulde være pligtig til at betale Leje for Tiden, efter at det Lejede tilfældigt er gaaet til Grunde, Evaldsen Sp. D. S. 88, Aubert Sp. D. I S. 166, jfr. D. Entw. Mot. II S. 399—400.

[36]) U. f. R. 1881. 169, 1873. 509, 1894. 873, J. U. 1873. 524. At Udlejeren uden at unddrage Lejeren nogen Brug giver sig af med det Udlejede, har naturligvis ikke denne Virkning, U. f. R. 1876. 359.

[37]) F. Ex. U. f. R. 1881. 167, 1876. 359, ovfr. § 62 Note 57, jfr. U. f. R. 1893. 1029.

[38]) Overlader Udlejeren til Tredjemand en skadeligere Brug end Lejerens, kan det hele Vederlag, som Tredjemand giver, ikke komme i Afdrag, ovfr. § 62 ved Note 27—29.

[39]) Se Note 42.

[40]) U. f. R. 1894. 873, 1878. 1155, jfr. 489, 1872. 1020, Citater i Note 33.

normalt Intet blive at fradrage, eftersom Lejligheden ordentligvis først kan udlejes paany fra næste Flyttedag. Men Udlejeren maa ogsaa, om han ønsker det, fremdeles kunne holde det Udlejede til Lejerens Disposition og efterhaanden kræve fuld Leje indtil det Tidspunkt, til hvilket Forholdet efter Aftalen skulde ophøre, eller til hvilket lovlig Opsigelse fra Lejerens Side kunde gives, dog med Afdrag af det, som tilbydes ham for samme Brug fra Tredjemands Side, og som han afslaar.[41])

Samtidig med Lejetagerens Fordringshavermora vil der ofte foreligge en Misligholdelse fra Lejerens Side, f. Ex. Undladelse af at betale Afgift, eller af at dyrke den lejede faste Ejendom paa behørig Maade. Udlejeren har i saa Fald Valget mellem at følge de ovenfor anviste Veje eller at gaa frem som ndfr. under 3 udviklet.[42])

3. At Udlejerens Pligt i Almindelighed bortfalder, naar det Udlejede hændeligt gaar til Grunde, er allerede omtalt ovfr.[43]) Fremdeles kan Udlejeren, naar indtrædende Begivenheder gjøre Foretagender, der ere uforenelige med Brugen, uopsætteligt nødvendige, fjærne Brugeren, saalænge disse Foranstaltninger vare, altsaa efter Omstændighederne hæve Forholdet[44]) uden herved at ifalde noget Ansvar, naar han ikke er ansvarlig for den Begivenhed, som medførte Nødvendigheden af Foranstaltningerne. Af positive Regler om, at Udlejeren kan hæve Kontrakten paa Grund af Forandringer i sin Stilling, f. Ex. fordi

---

[41]) Det er med andre Ord ikke Udlejerens Sag at skaffe ny Lejer, men Lejeren maa skaffe Tilbud fra nye Lejere, § 62. IV. 1, men dog Evaldsen Sp. D. S. 88, uklart Aubert Sp. D. I S. 167. At Lejeren, naar Forholdet er indgaaet for meget lang Tid, kun skulde være pligtig at betale for den sædvanlige Lejetid, Gram Sp. D. S. 127, jfr. N. L. 3—14—6, kan heller ikke antages, ovfr. § 68 i Slutn. En Grund for Udlejeren til ikke at benytte den i Teksten omtalte Beføjelse vil efter Omstændighederne kunne ligge i det i § 88 Note 54 Bemærkede.

[42]) At Lejeren frivillig fraflytter det Lejede, udelukker ikke Anvendelsen af de ndfr. ved Note 63—65 omtalte Vedtagelser om Fremtidsleje som Erstatning for Misligholdelse, U. f. R. 1885. 376, 1878. 509, medmindre Vedtagelsen særlig hjemler saadant, U. f. R. 1878. 1155, 1877. 693.

[43]) § 88 Note 34, jfr. 33, 35, 16, 17.

[44]) Jfr. Evaldsen S. 79, Aubert Sp. D. I S. 172, D. Entw. Mot. II S. 418, ovfr. Note 25, § 88 Note 15, 38, jfr. § 68.

han selv nu trænger til Benyttelsen af det Udlejede, haves en enkelt Undtagelsesbestemmelse i D. L. 3—13—3, se herom ndfr. § 93. VI. 4, men iøvrigt kan saadan Beføjelse ikke anerkjendes.[44b])

Endvidere kan Udlejeren hæve Kontrakten — straks tage Brugen fra Brugeren mod at renuncere paa Leje for Fremtiden — efter de almindelige Regler om bristende Forudsætninger, navnlig paa Grund af Misligholdelse fra Lejerens Side. At Lejeren overskrider de Brugsbeføjelser, der ere tillagte ham[45]) eller forsømmer sin Omsorgs- og Vedligeholdelsespligt (§ 88. II. 3), giver Udlejeren Beføjelse til at hæve Kontrakten, naar Misligholdelsen er væsentlig, men ellers ikke.[46]) Ved Bestemmelsen af, om Lejerens Misligholdelse er væsentlig, kommer ikke alene Handlingens objektive Karakter, men ogsaa Lejerens subjektive Forhold i Betragtning, og adskillige Misbrug eller Undladelser ville kun kunne regnes for væsentlige, naar de trods Advarsel vedblive. Særlige Aftaler kunne medføre strængere Regler.[47]) At Lejerens Fordringshavermora undtagelsesvis kan give Udlejeren Ret til at hæve Kontrakten, er allerede bemærket under 2. At Leje ikke erlægges i rette Tid (§ 88. II. 2), kan i og for sig ikke berettige Udlejeren til at hæve Kontrakten, men Lejens Udeblivelse kan dog efter sin grove Beskaffenhed eller i Gentagelsestilfælde være et saa væsentligt Brud paa Kontrakten, at Udlejeren maa være beføjet til Ophævelse.[48]) Ofte vil det være

---

[44b]) Ovfr. § 68. [45]) Jfr. § 88 Note 6.

[46]) U. f. R. 1883. 630, 1879. 413, J. U. 1855. 829, 1848. 508, H. R T. 1887. 533 (U. f. R. 1888. 89), Gram Sp. D. S. 133, Evaldsen Sp. D. S. 92, Aubert Sp. D. I S. 171, jfr. D. G. B. § 553, D. Entw. Mot. II S. 417. Se særligt om Fremleje § 90 Note 18.

[47]) Naar det i Kontrakten er bestemt, at et vist specialiseret Forhold giver Udlejeren Ret til Ophævelse, indtræder denne Følge, selv om Forholdet er ganske uskadeligt eller maaske endog gavnligt, H. R. T. 1875. 520 (U. f. R. 1876. 317). Er det i Kontrakten blot i Almindelighed udtalt, at Misligholdelse giver Udlejeren Beføjelse til at hæve, maa det antages, at dog kun noget væsentlige Misbrug, jfr. Note 49, § 90 Note 18, § 98 Note 55, have denne Følge, U. f. R. 1869. 529, H. R. T. 1893. 793 (U. f. R. 1894. 342), jfr. dog maaske U. f. R. 1876. 997.

[48]) Ørsted Hdbg. V. S. 476—477, Gram Sp. D. S. 141, Larsen S. 171, Evaldsen Sp. D. S. 86—87, Aubert Sp. D. I S. 165—166, jfr. D. G. B.

vedtaget, at Udlejeren, naar Lejen ikke nøje erlægges ved aftalt Tid, skal være berettiget til straks uden Varsel at hæve Lejeforholdet. Men selv i saa Fald kan Lejens Udeblivelse ikke altid give Udlejeren Ret til at hæve.[49]) Om Lejens Ikke-Erlæggelse retfærdiggjøres derved, at Lejeren har Modkrav paa Skyldneren, kan i flere Retninger være tvivlsomt.[50]) At Lejeren, forinden Udlejeren har gjort Brug af sin Ophævelsesret, erlægger den resterende Leje, udelukker ikke Udlejeren fra at hæve paa Grund af Misligholdelsen[51]) Naar Udlejeren har givet Lejeren Henstand med en Lejerestance, og navnlig naar han har modtaget særlig Forskrivning for en saadan, kan dennes Udeblivelse ved Henstandens Udløb ikke berettige Udlejeren til at

---

§ 554, D. Entw. Mot. II S. 417—418, H. R. T. 1871. 325 (U. f. R. 1871. 847), 1890. 411 (U. f. R. 1890. 1119), J. U. 1848. 508, VIII. 878, U. f. R. 1887. 1065. H. R. T. 1892. 439 (U. f. R. 1892. 1229). § 98 Note 56.

[49]) Motivet med en saadan Klausul er ikke at fastsætte Erstatning for det ved den stedfundne Udeblivelse forvoldte Tab, men at modvirke Unøjagtighed i Fremtiden. Derfor kan Klausulen ikke give Udlejeren Ret til at hæve, naar Udeblivelsen hverken viser Mangel paa Vilje eller Mangel paa Evne hos Lejeren til at erlægge nøjagtigt, U. f. R. 1884. 518, 1875. 1014, 192, 1896. 437, jfr. H. R. T. 1891. 496 (U. f. R. 1892. 113), -Evaldsen S. 248 Note, Skyldnerens Mora S. 31—32, jfr. ndfr. § 98 Note 55—58, Dernburg Lehrb. II S. 100 Note 10. Naturligvis medfører Lejens Udeblivelse ikke Lejerettens Fortabelse, naar den skyldes Udlejerens Forhold, U. f. R. 1886. 52, 1874. 1014, jfr. J. U. 1875. 27, H. R. T. 1890. 361 (U. f. R. 1890. 1184). Endvidere har Lejens Udeblivelse ikke den omtalte Følge, naar Udlejeren har givet Lejeren Føje til at antage, at han ikke vilde lægge Vægt paa nøjagtig Betaling, U. f. R. 1874. 909, J. U. 1855. 829, jfr. H. R. T. 1890. 163 (U. f. R. 1890. 1184), men Lejeren maa være forsigtig med at slutte saadant af Udlejerens Forhold, H. R. T. 1891. 496 (U. f. R. 1892. 113), 1883. 636 (U. f. R. 1884. 156). Jfr. § 98 Note 58. At Forfaldsdagen er en Søndag, er antaget ikke at udelukke Klausulens Anvendelse, U. f. R. 1896. 1109.

[50]) At Lejeren har Modkrav paa Udlejeren, som dække dennes Krav, kan i og for sig ikke berettige Lejeren til at undlade Betaling, men han maa ved Forfaldstid tilkjendegive Udlejeren sin Beslutning om Afgjørelse ved Modregning, ovfr. § 63 Note 3, medmindre han har egentlig Modregningsret, § 63. III, og Modkravets Størrelse maa i Almindelighed kunne angives bestemt, § 63 Note 34. Muligvis vil Retsanvendelsen antage, at Klausulen om Lejens nøjagtige Betaling udelukker visse, f. Ex. ukonnexe, Modkrav fra at komme i Betragtning, jfr. § 63 ved Note 45. Jfr. om Æmnet H. R. T. 1865. 271, U. f. R. 1896. 1261, 1875. 1014, 1894. 1084, J. U. 1860. 477, V. 441. Jfr. § 98 Note 58.

[51]) H. R. T. 1865. 222, jfr. § 98 Note 60, se derimod D. G. B. § 554, D. Entw. Mot. II S. 417—418.

hæve Lejekontrakten, medmindre saadant særligt er aftalt.[52]) At Udlejeren uden Reservation modtager Lejerestancer, maa i Almindelighed opfattes som stiltiende Afkald paa Retten til at hæve Kontrakten.[53]) Lejerens Konkurs berettiger i Almindelighed ikke Udlejeren til at hæve Kontrakten,[53b]) jfr. K. L. 25. Marts 1872 §§ 16 og 17 og nærmere ndfr. § 90. II. 1.

Naar Udlejeren efter almindelige Regler (i Modsætning til vilkaarlige Vedtagelser) er berettiget til at ophæve Kontrakten paa Grund af Lejerens Misligholdelse, og Lejeren er ansvarlig for Misligholdelsen, kan Udlejeren ikke være indskrænket til at ophæve Kontrakten, ɔ: nøjes med Leje for den Tid, i hvilken Lejeren har haft Brugen. Han maa i saa Fald kunne fastholde Kontrakten, saaledes at han som Opfyldelsesinteresse (Erstatning for Forholdets Afbrydelse i Utide) kræver en Sum lig Differencen imellem den aftalte Leje indtil det Tidspunkt, til hvilket Brugsforholdet efter Aftalen skulde ophøre eller kunde bringes til Ophør ved Opsigelse fra Lejerens Side,[54]) og Værdien af den af ham tilbagetagne Brug;[55]) denne Sum maa han kunne forlange straks uden Hensyn til, at Dele af Lejen først forfalde senere,[56]) og uden Hensyn til den Mulighed, at det Lejedes Undergang eller desl. kan bevirke, at det vilde have været umuligt for Udlejeren at opfylde Kontrakten gjennem hele Fremtiden. Denne Beføjelse følger af de almindelige Grundsætninger om Retten til

---

[52]) H. R. T. 1865. 271.

[53]) Schl. H. R. D. I. 42, 53, jfr. om andet stiltiende Afkald U. f. R. 1892. 631.

[53b]) Jfr. U. f. R. 1872. 681.

[54]) Ved Beregningen kan vistnok kun medtages Leje indtil det Tidspunkt, til hvilket Lejeren i Misligholdelsens Øjeblik kunde opsige, jfr. om U. f. R. 1890. 184, 1892. 1047 Note 65. At Udlejeren lader Lejeren hensidde ved Brugen efter Misligholdelsen og saa iværksætter Ophævelsen paa et saadant Tidspunkt, at Lejeren først kan opsige til en senere Tid, synes ikke at burde udvide hans Krav, saameget mindre som Lejeren ikke kan fjærne Følgerne af Misligholdelsen ved at betale Restance eller dsl. (Note 51).

[55]) Forsaavidt der paahviler Udlejeren uopfyldte Pligter for noget Tidsrum, for hvilket han fastholder Kontrakten, maa naturligvis ogsaa disse Pligter opfyldes eller deres Værdi afdrages i hans Lejekrav, jfr. J. U. 1857. 721.

[56]) Jfr. U. f. R. 1873. 243 (hvis Præmisser dog ere urigtige, se Note 34 og § 88 Note 51), men derimod U. f. R. 1886. 332.

Opfyldelsesinteresse[57]) og er særligt anerkjendt ved Udtalelsen i K. L. 25. Marts 1872 § 16 i Slutn. Udlejerens Fjærnelse af Brugeren bliver under disse Omstændigheder kun en Ophævelse af Brugsoverdragelsen, ikke af Kontrakten,[58]) se ovfr. § 41. V. Retsstillingen er bl. A. navnlig deri forskjellig fra den ovfr. under 2 beskrevne, ved Lejerens Fordringshavermora, som i og for sig ikke er nogen Misligholdelse, indtrædende, at der i det her foreliggende Tilfælde i Udlejerens Krav paa Leje maa afgaa ikke blot, hvad han virkelig opnaaer eller afslaar af Udbytte for Brugen, men dennes Værdi efter en almindelig Maalestok, altsaa Alt, hvad han maa antages at kunne faa ud af den af ham tilbagetagne Brug, og Grunden til denne Forskjel er den, at Udlejeren i det her foreliggende Tilfælde har tilbagetaget Brugen for egen Regning. Den givne Differenceberegning vil nu vel ofte, idet Brugsværdien maa antages at være lig med den vedtagne Leje, føre til, at den ophævende Udlejer — bortset fra Erstatning, fordi det Lejede har lidt Skade — ikke faar noget Krav paa Lejeren.[59]) Men ofte vil der dog — selv bortset fra det Tilfælde, at Lejen har været extraordinær høj — være en Difference i Udlejerens Favør, idet Brugens Værdi for Ejeren, som udlejer sin Ting, ofte maa antages at være netop Leje og ikke den personlige Brugsværdi, og idet der ofte maa gaaes ud fra, at Udlejeren ikke vil kunne skaffe sig en ny Lejer straks. Naar saaledes en Beboelseslejlighed er udlejet, vil Udlejeren, som hæver, i Almindelighed ved Lejerens Misligholdelse lide et Tab, idet han ikke selv har Brug for Boligen og først kan antages at kunne udleje den paany til næste Flyttedag. Dette Exempel oplyser særligt, at Udlejerens Differencekrav jævnligt maa antages at være lig den vedtagne Leje for et vist Tidsrum efter Brugsforholdets Ophævelse.[60])

---

[57]) Ovfr. § 43 ved Note 14—16, § 65. II. 4, Evaldsen Sp. D. S. 87 (jfr. dog en Ytring l. c. Noten), U. f. R. 1877. 669, jfr. Redaktionsbemærkninger i U. f. R. 1867. S. 821—822. Se om D. D. i U. f. R. 1867. 689, 817 Note 59. [58]) § 18 ved Note 24.

[59]) Mere end dette siger D. D. i U. f. R. 1867. 689, 817, trods deres uheldige Udtryk, næppe.

[60]) F. Ex. U. f. R. 1877. 669, jfr. Redaktionsbemærkninger i U. f. R. 1867. S. 821—822.

Det er imidlertid ofte blevet benægtet, at den omtalte Opfyldelsesinteresse tilkommer den Brugen ophævende Udlejer.[61]) Det er jævnligt opstillet som noget Selvfølgeligt, at den ophævende Udlejer ikke kan fordre Leje for noget Tidsrum, som ligger efter Ophævelsen. Rent sprogligt maa denne Sætning forsaavidt erkjendes for rigtig, som Lovgiverens Begreb „Leje“ i visse Lovbud, saaledes i dem, der hjemle Privilegium i Konkurstilfælde for visse Lejekrav, K. L. 25. Marts 1872 § 33, vistnok kun omfatter Vederlaget for den Brug, som virkelig lovligt er holdt aaben for Lejeren, men ikke det her omtalte Krav paa Erstatning for Forholdets Afbrydelse.[62]) Men iøvrigt ses det ikke, at Sætningen lader sig forsvare i dansk Ret overfor dennes almindelige Regler om Opfyldelsesinteresse, særligt Udtalelsen i K. L. 25. Marts 1872 § 16 i Slutn. Forsaavidt den støttes paa, at Ophævelsen af Brugen skulde være en Ophævelse af Kontrakten, er det Fornødne allerede bemærket ovenfor. Heller ikke kan der med Føje henvises til, at Udlejeren kun har Ret til den aftalte Leje mod at holde Brugen til Lejerens Disposition, thi denne Sætning kan ikke gjælde, naar det er Lejerens egen Skyld, at Brugen ikke holdes aaben for ham, og man vil f. Ex. ikke bestride, at Erstatningsansvaret for den Lejer, der tilregneligt har ødelagt den lejede Ting, maa beregnes under Hensyn til den vedtagne Lejes Størrelse. Ej heller kan det gjøres gjældende, at det Differencetab, som Udlejeren lider ved at fjærne Lejeren, tilføjer han sig selv, idet han kunde have

---

[61]) Saaledes vistnok D. G. B. § 555. Se om D. D. i U. f. R. 1867. 689, 817 Note 59.

[62]) Deuntzer Sk. R. S. 280—281, Evaldsen Sp. D. S. 118, U. f. R. 1883. 868, Schl. H. R. D. III. 569. I de senere Tider synes der dog i Praksis at være Tilbøjelighed til at tillægge Udlejeren Lejeprivilegium for hele „Lejen“ for den indeværende Lejeperiode, H. R. T. 1893. 638 (U. f. R. 1894. 61), U. f. R. 1895. 230, skjønt jo „Lejen“ for Tiden, efter at Udlejeren har udsat Lejeren, kun er en Erstatningsfordring, jfr. dog Deuntzer Sk. R. S. 234. H. R. T. 1883. 791 (U. f. R. 1884. 439), der angaar et Tilfælde, hvor ikke Udlejeren men Lejeren (ɔ: dennes Konkursbo) afbrød Lejeforholdet, se § 90 Note 58, afgiver ikke et Exempel paa eller nogen Støtte for den omtalte Retspraksis, men synes dog opfattet saaledes, idet man ikke har havt Øje for Tilfældenes Forskjellighed. Jfr. § 90 Note 43, 37; i Arbejdskontrakter staar det anderledes med Privilegiet, § 136 Note 96, 126.

undgaaet det ved at lade Lejeren beholde Tingen, thi Forholdet er jo netop det, at Lejerens Forhold har vist, at Udlejeren ikke kan være tjent med at lade ham forblive i Stillingen som Bruger, og saaledes har foraarsaget Ophævelsen. Men fastholdes maa det naturligvis, at Differencekravet kun tilkommer Udlejeren, naar Lejeren er ansvarlig for Misligholdelsen.

Vanskeligheden ved den omtalte Differenceberegning og Tvivlen om Retsstillingen har medført, at der ofte i Lejekontrakter træffes særlige Bestemmelser om Udlejerens Ret til Erstatning paa Grund af Lejerens Misligholdelse, navnlig saaledes at det fastsættes, at Lejeren skal betale som Erstatning „Leje" for et vist Tidsrum efter Misligholdelsen eller Ophævelsen af Brugsforholdet.[63]) Slige Bestemmelser maa saavidt muligt fortolkes saaledes, at de ikke giver Udlejeren Ret til Leje for noget Tidsrum, for hvilket han har faaet eller kunde have faaet Leje af Tredjemand,[64]) men ofte ere de klausulerede saaledes, at en saadan Fortolkning er umulig,[65]) og der findes intet Lovbud eller nogen Analogi, hvorefter saadanne odiøse Vedtagelser kunne erklæres ugyldige, jfr. § 124. I.

III. Om Retsbeskyttelsen for Parterne i Lejeforholdet erindres først, hvad allerede tidligere er omtalt, at Lejeren, naar Brugsbeføjelsen lovligt er overdraget ham, ordentligvis har en tinglig Brugsret, se D. L. 5—8—13, „Leje gaar for Eje til Fardag er ude", til hvis fulde Beskyttelse Thinglæsning dog i Almindelighed er nødvendig, forsaavidt faste Ejendomme angaar. Herom henvises til Tingsretten.[66])

---

[63]) H. R. T. 1873. 145 (U. f. R. 1873. 828), 1883. 636 (U. f. R. 1884. 156), 1893. 638 (U. f. R. 1894. 61), U. f. R. 1885. 376, 1886. 662, 1878. 509.

[64]) H. R. T. 1893. 399 (U. f. R. 1893. 1132), U. f. R. 1894. 873, 1874. 28, 1868. 130, N. j. T. I. 25, U. f. R. 1877. 693, 1878. 1155 (Note 42).

[65]) Se Note 63. Klausulernes Udtryk ville ogsaa kunne tvinge til at beregne det Tidsrum, for hvilket Fremtidsleje kan forlanges, paa anden Maade end i Note 54 forsvaret, U. f. R. 1890. 184, 1892. 1047.

[66]) Ovfr. § 88 Note 2, 4 og 5, jfr. om den Mangel paa god Tro hos Erhververen, som gjør Thinglæsning overflødig, Torp S. 443 samt H. R. T. 1885. 35 (U. f. R. 1885. 601), U. f. R. 1868. 499. Se om Brugerens Erstatningskrav mod Trediemand for dennes Beskadigelse af Tingen o. desl. ovfr. § 37. II, Torp S. 155, H. R. T. 1896. 350 (U. f. R. 1896. 1011), jfr. fra Standpunktet, at Brugsretten kun er en Fordringsret, D. Entw. Mot. II S. 370, ndfr. § 143 ved Note 18.

1. Om Lejerens Retsbeskyttelse som Fordringshaver overfor Udlejeren bemærkes, at Lovgivningen særligt anviser ham, naar Udlejeren ikke i rette Tid sætter ham i Besiddelse af den lejede faste Ejendom, at lade sig indsætte i Besiddelsen ved Fogden,[67]) Pl. 2. Octbr. 1754 § 4, jfr. Sp. Regl. 22. Marts 1814 § 55. Reglerne om Udlejerens Ansvar for Brud paa Kontrakten ere omhandlede ovfr. § 88. I. 2. For sine af Lejeforholdet flydende Fordringer paa Udlejeren har Lejeren vistnok Retentionsret over den i hans Værge værende lejede Ting.[68]) Om Lejerens Retsbeskyttelse som Fordringshaver overfor Tredie-mand kan ganske henvises til tidligere Udviklinger,[69]) se om den særlige Regel angaaende Huslejligheder i Kjøbenhavn i Pl. 2. Octbr. 1754 § 4 ndfr. § 91. III.

2. Udlejerens Krav paa Leje af faste Ejendomme er undertiden privilegeret i Tilfælde af Konkurs og Udlæg, K. L. 25. Marts 1872 § 33, se herom nærmere i Læren om de enkelte Lejeforhold, navnlig § 91. III. Derimod har Udlejeren ikke uden særlig Vedtagelse nogen Panteret over Lejerens Ejendele, og Retentionsret over saadanne har han ialtfald kun, naar de ere betroede i hans Værge;[70]) han kan ikke, fordi Lejeren flytter bort med sine Ejendele, gjøre Arrest for uforfaldne Fordringer[71]) eller forlange Sikkerhedsstillelse.[72]) Naar Udlejeren har Ret til at faa det Lejede tilbage eller til at træffe Foranstaltninger med Hensyn til dette, som Lejeren lægger Hindringer i Vejen for, kan han, ialtfald forsaavidt faste Ejendomme angaar, opnaa Besiddelse eller den fornødne Raaden ved en Udsættelsesforretning, som ikke behøver at justificeres ved efterfølgende

---

67) Nellemann Exekution S. 289—290, Evaldsen Sp. D. S. 77, 80; det ndfr. Note 73 om Udlejerens Udsættelsesforretning Bemærkede kommer ogsaa til Anvendelse paa Lejerens Indsættelsesforretning.

68) Jfr. D. i U. f. R. 1870. 347, D. Entw. Mot. II S. 402.

69) Ovfr. § 75 og særligt om D. L. 5—3—31 § 81. III.

70) H. R. T. 1888. 563 (U. f. R. 1889. 119), U. f. R. 1881. 167, 1874. 750, 1872. 1020, J. U. 1860. 572, 1865. 844, Ørsted Hdbg. V. S. 480, Evaldsen Sp. D. S. 87—88, Aubert Sp. D. I S. 165, Torp § 58. Anderledes forskjellige fremmede Lovgivninger, D. G. B. §§ 559, 585, D. Entw. Mot. II S. 402—410.

71) Deuntzer Arrest og Forbud S. 10, jfr. § 88 Note 51.

72) Evaldsen Sp. D. S. 89.

Søgsmaal,[73]) D. L. 6—14—7, Pl. 2. Octbr. 1754 § 4. Dersom Udlejeren paa egen Haand fjærner Brugeren eller tager sig Sikkerhed for sit Tilgodehavende, kan han efter Omstændighederne straffes for ulovlig Selvtægt.[74])

§ 90.
Forandring af Lejers eller ~~Lejertagers~~ Udlejers Person.

I. Overdragelse af Brugsret, Fremleje.[1]) Lejerens fuldstændige eller delvise Overladelse af den lejede Tings Brug til Trediemand benævnes i Almindelighed som Fremleje, hvad enten den derom indgaaede Kontrakt er en Lejekontrakt eller et Salg, en Gave, et Laan. Dog anvendes Benævnelsen paa den ene Side ikke, naar Lejeren benytter sig af den ham undtagelsesvis tilkommende Beføjelse til helt, ogsaa med Hensyn til de ham som Lejer paahvilende Pligter, at sætte en Trediemand i sit Sted, paa den anden Side heller ikke, naar Lejeren uden at opgive Besiddelsen af nogen Del af det Lejede kun indrømmer en Anden Medbenyttelse af dette. I hvert Fald er dette sidstnævnte Forhold ordentligvis Lejeren tilladt og falder ikke ind under Forbud mod Fremleje.[2])

Fremmede Lovgivninger tillægge i Almindelighed Brugeren

---

[73]) Se om saadanne Udsættelsesforretninger Nellemann Exekution S. 286 ff., jfr. Aubert Sp. D. I S. 168—169, om saadanne Fogedforretningers Anvendelse med Hensyn til Løsøre Nellemann l. c. S. 297—298, U. f. R. 1889. 518, 1895. 776, J. U. 1872. 135, og om Erstatning for deres ulovlige Foretagelse Nellemann l. c. S. 295, Evaldsen Sp. D. S. 92—93, jfr. U. f. R. 1893. 211, H. R. T. 1886. 93 (U. f. R. 1886. 870), 1893. 793 (U. f. R. 1894. 342), 1896. 275 (U. f. R. 1896. 763). Forudgaaende Advarsel er ikke nødvendig, H. R. T. 1881. 794 (U. f. R. 1882. 522), og at Udlejeren har anlagt Sag mod Lejeren til Fravigelse af det Lejede, udelukker ham ikke fra at foretage Udsættelsesforretningen, H. R. T. 1883. 200 (U. f. R. 1883. 878).

[74]) Jfr. herom H. R. T. 1888. 563 (U. f. R. 1889. 119), U. f. R. 1879. 547, 1070, J. U. 1865. 844, Goos Str. R. Sp. D. III S. 151 ff.

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 469—476, Larsen S. 169—171, Gram Sp. D. S. 133—139, Evaldsen Sp. D. S. 93—98, Aubert Sp. D. I S. 154—164, Vogt S. 223—224, se om den ældre Literatur Øllgaard S. 305—306.

[2]) U. f. R. 1879. 827, J. U. III. 559, jfr. H. R. T. 1893. 793 (U. f. R. 1894. 342), 1896. 275 (U. f. R. 1896. 763), Gram Sp. D. S. 193, jfr. Ørsted Hdbg. V S. 402—403.

Beføjelse til at overdrage sine kontraktmæssige Rettigheder til Trediemand.[3]) Men denne Sætning kan ikke anerkjendes i dansk Ret, jfr. § 51. II. 1; Brugerens Person kan i Almindelighed ikke antages at have været Udlejeren ligegyldig, selv om det fastholdes, at den oprindelige Lejer, der har overdraget Brugen til Trediemand, fremdeles hæfter ikke blot for Lejen, men ogsaa for Tingens Forringelse ved anden Lejer. Det kan ikke antages at være Udlejeren ligegyldigt, om han erholder Tingen uskadt tilbage eller et Erstatningskrav for Beskadigelse, og hans Udsigt til, naar Skade er sket, at faa Erstatningsbetingelserne oplyste, afhænger af Brugerens Redelighed. Det maa derfor antages i Almindelighed at være et *naturale negotii* i Lejekontrakten, at Brugen ikke maa overlades til Trediemand, hvis Paapasselighed og Redelighed muligvis vil vise sig ringere end Lejerens. Hvad særligt faste Ejendomme angaar, kan for Utilstedeligheden af Fremleje anføres D. L. 3—13—1 og Forudsætningen i K. L. 25. Marts 1872 § 17, se om denne Bestemmelse ndfr. under II. 1. Mod det Anførte kan ikke henvises til D. L. 5—7—10, der handler om en ved Retsforfølgning opnaaet Brugsret og altsaa ikke kan oplyse Noget om, hvad en Udlejer maa antages at have indrømmet Lejeren.[4]) Ej heller kan der fra det i D. L. 5—8—12 indeholdte Forbud mod Fremlaan sluttes modsætningsvis til Tilstedeligheden af Fremleje, og Analogien fra Sølov 1. April 1892 § 112 kan ikke anføres allerede af den Grund, at Befragtningskontrakten ikke undergiver Skibet Befragterens eller hans Folks Raaden. Snarere kan en Analogi fra D. L. 5—8—12 anføres som Støtte for Utilstedeligheden af Fremleje af Løsøre. Det antages saaledes i Henhold til det Anførte, at være Hovedregelen i dansk Ret, at Brugsoverdragelse fra Lejerens Side eller Fremleje er utilladt.[5])

---

[3]) Windscheid § 400 Note 23, Stobbe § 186 A. 7, D. Entw. § 516 jfr. 532, 533, Mot. II S. 395—396, 423; derimod D. G. B. §§ 549, 581, 596, Reatz I S. 259.

[4]) At Brugspanthaveren i ældre Ret kunde afhænde Pantet, kan ifølge Panterettens fra Lejerettens forskjellige Formaal heller ikke paaberaabes, se dog Aubert Sp. D. I S. 161.

[5]) Nyere danske Forfattere ere under Tilslutning til Ørsted enige om denne Sætning, hvorimod Aubert antager, at ingen Formodning for Utilstede-

Men forsaavidt efter Forholdets Beskaffenhed Brugerens Person maa antages at have været Udlejeren ligegyldig, maa Fremleje ifølge den almindelige Regel om Formuerettigheders Overdragelighed, jfr. § 51. II, være tilladt.[6]) Og Ret til Fremleje, eller i alt Fald til visse Arter[7]) af Fremleje, kan være indrømmet[8]) af Udlejeren, ikke blot udtrykkeligt, men ogsaa stiltiende,[9]) f. Ex. forsaavidt Fremleje i Forhold som det paagjældende stemmer med Skik og Brug[10]) eller ikke udsætter Udlejeren for andre Ulemper end dem, der følge af Beføjelser, som utvivlsomt tilkomme Lejeren. Saaledes maa det antages, at Lejeren af en Beboelseslejlighed kan udleje enkelte Værelser til Logerende,[11]) naar Kontrakten ikke særligt forbyder saadant. At det i en Lejekontrakt er bestemt, at Brugsretten efter Lejerens Død skal tilkomme hans Enke eller Arvinger, kan ikke antages at indeholde en stiltiende Indrømmelse af Ret til Fremleje.[12]) Undertiden har den positive Lovgivning tilladt Overdragelse af Lejeret i Tilfælde, hvor Overdragelsen efter det Anførte vilde være utilstedelig, L. 25. Juni 1870 § 3, jfr. § 9 (se ndfr. § 95), eller forbudt Fremleje, som efter det Anførte muligvis vilde være tilstedelig, D. L. 2—22—23.[13])

Hvad de ved Fremleje opkommende Retsforhold angaar, bliver Mellemværendet mellem Lejeren og den nye Bruger at bedømme ganske efter den mellem dem indgaaede Kontrakt, der kan være af det forskjelligste Indhold (Salg, Leje,

---

ligheden af Fremleje kan opstilles, se Citater i Note 1. I Retsanvendelsen er Sætningen anerkjendt i alt Fald med Hensyn til faste Ejendomme, H. R. D. i Astræa III. 414, Schl. H. R. D. I. 102, H. R. T. 1863. 795, 1859. 806, J. U. 1848. 531, N. j. A. XX. 1, jfr. J. U. 1858. 26, 1857. 721 og Retsafgjørelser i Note 2.

[6]) D. i U. f. R. 1887. 1092, jfr. 1892. 283 og Note 2.

[7]) Jfr. Evaldsen Sp. D. S. 95 Note 1, Aubert Sp. D. I S. 162.

[8]) Se om Fortolkning af saadanne Indrømmelser D. i U. f. R. 1879. 413, 1895. 462.

[9]) D. i U. f. R. 1880. 805, J. U. 1857. 541.

[10]) Jfr. H. R. T. 1863. 795 (O. R. D.), 1893. 793 (U. f. R. 1894. 342).

[11]) N. j. A. XX. 1.

[12]) Schl. H. R. D. I. 102, H. R. T. 1859. 806, J. U. 1849. 401, Evaldsen Sp. D. S. 95.

[13]) Ørsted Hdbg. I S. 432—433.

Laan). Iøvrigt maa der sondres mellem ulovlig og lovlig Fremleje.

Foretager Lejeren ulovlig Fremleje, paahvile Lejekontraktens Forpligtelser ham fremdeles; Lejen forfalder ikke paa Grund af Fremleje alene tidligere, end den ellers vilde gjøre.[14]) Lejeren er ansvarlig efter den almindelige Erstatningsregel, og idet Overdragelsen er en retsstridig Benyttelse af Udlejerens Ting, maa han efter Grundsætningen om *casus mixtus* endog være ansvarlig for al den af Overdragelsen følgende Skade paa Tingen, selv om den er hændelig,[15]) jfr. D. L. 5—8—7 og 12. Udlejeren kan fordre, at Lejetageren snarest muligt ophæver den ved Fremlejen fremkomne retsstridige Tilstand,[16]) men vil forøvrigt i Kraft af sin Ret over den udlejede Ting i Almindelighed selv kunne fjærne den nye Lejer fra den.[17]) Ifølge de almindelige Regler om Lejeforholds Ophævelse paa Grund af Misligholdelse vil ikke enhver Fremlejehandling, selv om den maatte være forbudt i Lejekontrakten, men kun den, der indeholder et væsentligt Brud paa Kontrakten, berettige Udlejeren til at hæve denne,[18]) jfr. med Hensyn til Undtagelsesbestemmelsen i D. L. 3—13—2 og 1 nu Frdn. 9. Marts 1838 § 5 a; en strængere Regel haves derimod om Fremlaan i D. L. 5—8—12. Til Kontraktsbruddets Væsentlighed vil det kunne høre, at Udlejeren forgjæves har opfordret Lejeren til at hæve den retsstridige Tilstand.[19])

Anden Lejetager indtræder ikke ved Overdragelsen i noget Kontraktsforhold til Udlejeren; at Kontrakten imellem ham og

[14]) D. i U. f. R. 1874. 964, jfr. § 89 Note 56, § 88 Note 51.

[15]) Ovfr. § 36 ved Note 15, Evaldsen Sp. D. S. 95, Aubert Sp. D. I S. 163, D. Entw. Mot. II S. 397.

[16]) H. R. T. 1859. 806 (særligt om Lejerens Pligt til at foranstalte sin thinglæste Overdragelse udslettet), J. U. 1858. 26.

[17]) Schl. H. R. D. I. 102.

[18]) H. R. T. 1864. 432, 1863. 795, 1887. 533 (U. f. R. 1888. 89), 1893. 793 (U. f. R. 1394. 342), U. f. R. 1896. 181, 1868. 530, J. U. 1849. 401, A. f. R. VI. 83, ovfr. § 89 Note 46, jfr. dog maaske J. U. 1862. 458, 1857. 721. Jfr. Aubert Sp. D. I S. 163, D. G. B. § 553, D. Entw. Mot. II S. 417. Se om det Tilfælde, at det i Kontrakten er vedtaget, at Misligholdelse overhovedet eller at Fremleje skal medføre Brugsrettens Fortabelse H. R. T. 1888. 367 (U. f. R. 1888. 1080) og ovfr. § 89 Note 47.

[19]) H. R. T. 1887. 533 (U f. R. 1888. 89), § 89 Note 27.

Lejeren efter Reglerne om Trediemandsretshandler skulde gaa ud paa at tillægge Udlejeren nogen Ret, kan her, hvor Fremlejen er ulovlig, endnu mindre formodes, end hvor den er lovlig. Men anden Lejetager er naturligvis ansvarlig overfor Udlejeren efter de almindelige Regler om skadegørende Handlinger udenfor Kontraktsforhold.

Ogsaa naar Fremlejen er lovlig,[20] er det den almindelige Regel, at Lejeren kun kan overdrage de ham tilkommende Rettigheder, og at Kontraktens Forpligtelser fremdeles paahvile Lejeren, selv om Aftalen mellem ham og den nye Lejer gaar ud paa, at denne skal overtage dem overfor Udlejeren.[21] ovfr. § 59. I, jfr. Sølov § 112: Adgang for Lejeren til ved Brugens Overdragelse at frigjøre sig for sine Pligter som Lejer, med at den nye Lejer overtager dem, maa have særlig Hjemmel (se herom ndfr.), og ligger ikke i Indrømmelse af Ret til Fremleje.[22] Da Overdragelsen er lovlig, kan Lejeren ikke være ansvarlig for den af Overdragelsen følgende hændelige Skade, men han maa — bortset fra de nys anførte Undtagelsestilfælde, hvor han har Ret til helt at træde ud af Forholdet ved Brugsoverdragelse til Trediemand — være Udlejeren ansvarlig for, at den nye Lejer behandler Tingen, som den efter den oprindelige Lejekontrakt skal behandles.[23] Det kan, se ovfr. § 59. III, ikke formodes, at Kontrakten mellem Lejeren og den nye Lejer, selv om den gaar ud paa, at Lejen af Sidstnævnte skal betales til Udlejeren, begrunder nogen Ret for denne overfor den nye Lejer,[24] men denne er ansvarlig overfor Udlejeren efter almindelige Regler om skadegjørende Handlinger udenfor Kontrakts-

[20] Bestemmelserne i Lejekontrakten mellem første Lejer og Udlejer om dennes Ret til at hæve Kontrakten paa Grund af Misligholdelse gjælde naturligvis ogsaa overfor anden Lejer, H. R. T. 1891. 496 (U. f. R. 1892. 113).

[21] Windscheid § 400 Note 23, Stobbe § 186. A. 7.

[22] H. R. T. 1891. 731 (U. f. R. 1892, 526), Evaldsen Sp. D. S. 96—97, jfr. H. R. T. 1893. 758 (U. f. R. 1894. 319, Tilladelse til at borttransportere Lejemaalet til „lige saa solide Folk, som han selv"), U. f. R. 1895. 462. Jfr. Note 30.

[23] Ovfr. § 44. IV, D. G. B. § 549, D. Entw. Mot. II S. 397, jfr. Aubert Sp. D. I S. 155, Ørsted Hdbg. V S. 474.

[24] Windscheid § 400 Note 23.

forhold.[25]) Kontraktsmæssig Pligt for den nye Lejer overfor Udlejeren vil i Almindelighed først foreligge, naar Lejeren har overdraget sin Ret mod anden Lejer til Udlejeren, eller naar anden Lejer ved et til Udlejeren rettet Løfte har overtaget Lejepligterne overfor denne. Naar Udlejeren herefter er gaaet ind paa at tage den nye Lejer i Stedet for den oprindelige, er denne frigjort for sine Lejepligter, forsaavidt de ere overtagne af den nye Lejer.[26]) Gaar Aftalen kun ud paa, at den nye Lejer skal overtage de fremtidige Pligter, kunne vanskelige Fortolkningsspørgsmaal opstaa.[27]) Gaar den nye Lejers Erklæring ud paa, at han paatager sig alle Lejeforholdets Pligter, derunder ogsaa Pligten til at tilbagelevere Udlejeren Tingen i den Stand, hvori den efter den oprindelige Kontrakt skulde tilbageleveres til Udlejeren, f. Ex. hvor anden Lejer har overtaget Lejeforholdets Pligter ved en ubegrænset Paategning paa den oprindelige Lejekontrakt, maa han svare til alle den oprindelige Lejers Forpligtelser, selv om de vare ham ukjendte, f. Ex. for Skade, som allerede er sket paa Tingen hos den oprindelige Lejer, medmindre han efter almindelige Regler om urigtige Forudsætninger eller Svig kan anfægte sit Løfte. Dette vil han ofte[28]) kunne gjøre overfor første Lejer, men i Almindelighed ikke overfor Udlejeren, naar dennes Ret støtter sig paa, at anden Lejetagers Løfte er afgivet til ham umiddelbart eller gjennem første Lejer som Mellemmand,[29]) se ovfr. § 64. III. 3 og 2. Et Samtykke til at tage anden Lejetager i Stedet for den første, saa at denne frigjøres, ligger der ikke deri alene, at Udlejeren gaar ind paa at finde sig i den nye Lejers Brug og modtager Leje af denne eller desl.[30])

---

[25]) D. i J. U. 1863. 165.

[26]) At Udlejeren først, under Paaberaabelse af Overdragelsens Ugyldighed, forgjæves har søgt første Lejer til Lejepligtens Opfyldelse, giver ikke anden Lejer nogen Indsigelse, H. R. T. 1878. 858 (U. f. R. 1879. 492).

[27]) D. i U. f. R. 1880. 394, J. U. VI. 646, jfr. § 79 Note 33.

[28]) Jfr. D. i U. f. R. 1875. 858. Om første Lejers Erstatningsansvar jfr. H. R. T. 1895. 502 (U. f. R. 1896. 36).

[29]) H. R. T. 1878. 858 (U. f. R. 1879. 492), J. U. 1870. 438, jfr. Evaldsen Sp. D. S. 97—98.

[30]) H. R. T. 1891. 731 (U. f. R. 1892. 526), 1867. 477 (U. f. R. 1868.

Som ovenfor antydet gives der visse Tilfælde, hvor Lejeren kan overdrage sin Brugsret saaledes, at han frigjøres for sine Lejepligter, mod at den nye Lejer indtræder i disse. Hjemmelen for denne Beføjelse kan ligge i en Lov, f. Ex. L. 25. Juni 1870 §§ 3 og 5, eller i en særlig Indrømmelse fra Udlejerens Side, i hvilken Henseende, som tidligere bemærket, den blotte Indrømmelse af Ret til Fremleje ikke er tilstrækkelig. Stiltiende maa Beføjelsen antages for indrømmet, naar der er tillagt Brugeren en Ret til helt at overdrage sin Brugsret til Andre, som uden dette Tillæg vilde savne praktisk Brugbarhed, f. Ex. i langvarige Brugsforhold, naar Ret til at afhænde Brugen er indrømmet Brugeren.[81]) Beføjelsen til saaledes at frigjøre sig for Lejepligterne kan kun antages at strække sig til fremtidig Leje og Bevaringspligt, jfr. L. 25. Juni 1870 § 5. Angaaende Spørgsmaalet om Øjeblikket for Indtrædelse af den nye Lejers Pligt overfor Udlejeren og den oprindelige Lejers Frigjørelse overfor denne kan henvises til det ovfr. § 59. III Bemærkede med den Tilføjelse, at selve Tilegnelsen af Brugen, ifølge den i § 25. I. 3 omtalte Grundsætning, vil kunne gjøre den nye Bruger forpligtet overfor Udlejeren.

II. Parternes Konkurs. 1. Lejerens Konkurs. Af det ovfr. under I om Fremleje Udviklede vil følge, at Lejerens Ret i Almindelighed som en personlig Ret ikke kan tilegnes eller gjøres frugtbringende af enkelte af hans Kreditorer[81b]) eller af hans Konkursbo; havdes ingen positiv Bestemmelse, vilde Konkursboet kun kunne indtræde i Brugsretten, naar Fallenten kunde overdrage den. Men i denne Regel er der gjort en betydelig Modifikation ved Konkurslov 25. Marts 1872 § 17, hvorefter Konkursboet indtræder

---

79), U. f. R. 1893. 587, Evaldsen Sp. D. S. 96—97, ovfr. § 59 ved Note 23, 24. Jfr. Note 22.

[81]) Evaldsen S. 186 Note 2, Sp. D. S. 96, U. f. R. 1895. 462, jfr. Note 22.

[81b]) Udenfor Konkurs kunne Brugshaverens Kreditorer kun gjøre Udlæg i Brugsretten, naar den er overdragelig; K. L. § 17 kan ikke analogisk anvendes paa dette Tilfælde, se Nellemann Exekution S. 109, Aagesen Singulærsukcession S. 144—146.

i Fallentens Lejeret over fast Ejendom, forsaavidt ikke Lejekontrakten indeholder afvigende Bestemmelser.[32]) Hermed er imidlertid Brugsrettigheders Egenskab af personlige Rettigheder ikke ophævet; denne forudsættes netop i K. L. § 17, som kun gjør en Modifikation i denne Egenskabs Følger.[33]) Stillingen er herefter den, at Konkursboet indtræder eller kan indtræde i Lejerens Ret, dels naar Lejerens Brugsret var overdragelig, dels i de i K. L. § 17 angivne Tilfælde, men ellers ikke.[34])

a. Hvad angaar Retsstillingen, naar Boet herefter ikke kan indtræde i Lejerens Ret, bemærkes først, at ingen særlige Lovbestemmelser ordne Forholdet, men at det maa afgjøres efter Lovgivningens Grundsætninger. Det er allerede tidligere paavist, at der ikke kan være Tale om den Løsning, at Udlejeren, mod at holde den omkontraherede Brug aaben for Lejeren eller for hans Konkursbo, i dette kan anmelde Fordring paa Lejeafgiften for Fremtiden indtil det Tidspunkt, til hvilket Forholdet efter Kontrakten skal ophøre eller kan bringes til Ophør ved Opsigelse fra Lejerens Side.[35]) Men efter det ovfr. § 65. II. 4 i Slutningen Bemærkede kan Boet og Udlejeren

---

[32]) Se om saadanne Bestemmelsers Retsgyldighed Evaldsen Sp. D. S. 107—109, hvorved bemærkes, at K. L. § 17 vistnok maa antages at afgive Hjemmel for, at Udlejeren ogsaa ved overdragelige Brugsrettigheder kan forbeholde sig, at hans Ejendom ikke skal kunne overtages til den ofte skadelige Brug af et Konkursbo, se dog Deuntzer Sk. R. S. 157, 164, medens det ellers maa erkjendes, at en Overdrager ikke retsgyldigt kan bestemme, at en Ret, som han overdrager til en Anden, saaledes at denne frit kan overdrage den videre, skal være unddraget dennes Kreditorers Forfølgning, Nellemann Exekution S. 119, Deuntzer Sk. R. S. 156. Og en saadan Bestemmelse i en Lejekontrakt kan ikke i og for sig vække nogen Mistanke om kun at være optagen som en Villighed overfor Lejeren. Jfr. Note 33.

[33]) Deuntzer Sk. R. S. 141—143, jfr. dog Ytringer i Forslag til Lov om Konkurs m. m. S. 50. Heraf følger, at det ikke er nok til at udelukke Boets Indtræden, at Lejekontrakten viser eller endog siger, at Lejeretten skal være en personlig Ret, Deuntzer l. c. S. 143, Aagesen Singularsukcession S. 141—142. Jfr. Note 31 b.

[34]) Aagesen Singularsukcession S. 140—141, Nellemann Exekution S. 109, Forslag til Lov om Konkurs m. m. S. 49—50, Deuntzer Sk. R. S. 139—141, men dog maaske Schlegel Skifteret S. 401—402.

[35]) Ovfr. § 65 ved Note 48 og 49, se ogsaa Deuntzer Sk. R. S. 233.

— bortset fra det Tilfælde, at Brugsforholdet lovligt fastholdes af Lejeren selv, se herom ndfr. S. 167 — gøre gældende, at Forholdet er afbrudt ved Lejerens Konkurs. Den udlejede Ting bør nu (jfr. dog om Modifikationer heri straks ndfr. S. 166), staa til Udlejerens Disposition og han kan tage den fra Lejeren. Herom bør Boet underrette Udlejeren (ikke „opsige“), for at denne kan varetage sit Tarv, og Forholdets Afbrydelse kan vistnok af Boet først fordres regnet fra det Øjeblik af, da Udlejeren fik saadan Kundskab. Udlejeren kan i Boet anmelde
1. Krav som simpel Kreditor paa Godtgørelse for allerede sket
2. Skade og — med Privilegium efter K. L. § 33, 2 — paa Leje
for den indtil Forholdets Afbrydelse forløbne Tid,[36] selv om
denne først vilde forfalde efter Konkursens Begyndelse, samt
3 som simpel Kreditor, Krav paa Godtgørelse for Lejeforholdets
Afbrydelse.[37] Dette Godtgørelseskrav beregnes[38] saaledes, at der fra den samlede Lejeafgift for Tiden efter Afbrydelsen, derunder ogsaa de Fremtidsafgifter, som ifølge Kontrakten kunne fordres forudbetalte, indtil det Tidspunkt, til hvilket Forholdet efter Kontrakten skulde ophøre eller kunde bringes til Ophør ved Opsigelse fra Lejerens Side, drages Værdien af den Brug, som ved Ophøret tilfalder Udlejeren.

Som udviklet stiller Sagen sig formentlig, naar Tilfældet foreligger rent. Men ofte ville særlige Omstændigheder indvirke paa Situationen. Navnlig vil det jævnligt stille sig saa, at Boet ikke uden at skade den forhaandenværende Konkursmasse vil kunne stille den lejede Ting til Udlejerens Disposition straks ved Konkursens Begyndelse. I saa Fald vil Lejeforholdet først afbrydes, naar den til af træffe de fornødne Foranstaltninger fornødne Tid er forløben, hvorom Boet maa underrette Udlejeren. Udlejeren har i dette Tilfælde Krav paa Leje indtil det Tidspunkt, paa hvilket Tingen saaledes stilles til hans Disposition, med Pri-

[36]) Se om Modifikationer i denne Regel ndfr. i Texten.

[37]) Deuntzer Sk. R. S. 223, 280—281, jfr. 233—234, 199—200. Praxis vil dog maaske erkjende „Lejen“ for Resten af indeværende Periode privilegeret som Leje, skjønt den i Virkeligheden er Erstatning, se Note 43. Anderledes staar det med Privilegiet i Arbejdskontrakter, § 136 Note 126, 96.

[38]) Se om Vedtagelser imellem Lejer og Udlejer angaaende Erstatningens Størrelse, naar Forholdet afbrydes ved Konkurs, Note 62.

vilegium efter K. L. § 33. 2, men ikke som Massekreditor efter K. L. § 31. b[39]), thi Forholdet er kun det, at Fallentens Lejeforhold først afbrydes en Stund efter Konkursens Begyndelse, men ikke det, at Boet er indtraadt som Lejetager efter Konkursen. Paa den anden Side kan det stille sig saaledes, at der til den udlejede Tings Tilbagetagelse eller Vedligeholdelse kræves Foranstaltninger, som Udlejeren efter Forholdets Beskaffenhed ikke kan paaregnes at være i Stand til at træffe straks. I saa Fald kan Boet næppe være berettiget til alligevel straks at stille Tingen til Udlejerens Disposition;[40]) Udlejeren maa vistnok kunne forlange, at Boet i en passende Tid[41]) vedbliver at sørge for Tingen paa hans Vegne. I og for sig gaar denne Udlejerens Ret kun ud paa, at Boet indtil et vist Tidspunkt skal varetage Tingen paa hans Vegne, men Boet kan jo paa hans Forlangende gaa ind paa at overtage Brugen for egen Regning indtil et vist fremtidigt Tidspunkt, og et i denne Retning gaaende Arrangement vil undertiden være den praktiske Udvej. Naar et saadant er truffet, bliver Retsstillingen den, at Udlejeren overfor Boet for det Tidsrum, i hvilket det saaledes overtager Brugen, har Krav paa Lejen som Massekreditor efter K. L. § 31. b, hvorimod hans Krav paa Lejeafgift for Tiden forinden Konkursen i og for sig ikke paavirkes af hans Overenskomst med Boet.

Endnu maa det undersøges, om ikke de udviklede Resultater undertiden maa modificeres, idet visse Lejesummer for visse Perioder maa regnes som Helhed, nemlig i Lejeforhold, som ere indgaaede periodevis, eller som i Almindelighed indgaas paa denne Maade, Lejen for hele den Periode, under hvis Forløb Konkursen er indtraadt. Spørgsmaalet faar navnlig praktisk Betydning derved, at Lejefordringen undertiden er priviligeret efter K. L. § 33. 2, medens Fordringen paa Erstatning for Lejeforholdets Afbrydelse — hvad Praxis forøvrigt maaske

---

[39]) Deuntzer Sk. R. S. 234, jfr. Note 48, men dog Aagesen Singulærsukcession S. 142, jfr. Aubert Sp. D. I S. 175.

[40]) Tvivlende Deuntzer Sk. R. S. 234.

[41]) Om der i saa Henseende ved Avlsbrug kan lægges Vægt paa den i Fdn. 25. Novbr. 1831 § 1 omtalte Frist, er tvivlsomt, se (bekræftende) Borup Landboret 2den Udg. S. 199, Schlegel Skifteret S. 401—402 (jfr. Note 34).

tildels overser[42]) — ikke er det. Besvares Spørgsmaalet bekræftende, opstaar yderligere det Spørgsmaal, om Helhedsberegningen skal ske i Boets Favør, saa at der kun beregnes Leje til den indeværende Periodes Begyndelse, men Erstatning for Afbrydelse fra dette Tidspunkt, eller i Udlejerens Favør, saa at Leje beregnes til Periodens Udløb (med Fradrag af det Udbytte, Udlejeren for dette Tidsrum har erholdt ved Tingens Tilbagegivelse) og Erstatning for Afbrydelse fra Periodens Udløb. Positiv Afgjørelse af Spørgsmaalet savnes ganske; det maa derfor antages, at den eventuelle Enhedsberegning ikke bør anerkjendes, medmindre den efter Forholdets Beskaffenhed er uundgaaelig. a). I nogle Tilfælde vil Sagen stille sig saaledes, at Brugerens Udbytte fordeler sig ligeligt over alle Periodens Afsnit. Naar f. Ex. Lejeren af en Beboelseslejlighed, der er lejet uopsigeligt paa 5 Aar fra Oktober Flyttedag 1892 for en halvaarlig Leje af 600 Kr., saaledes at Lejerens Konkursbo ikke kan indtræde i Brugsforholdet, kommer under Konkurs 2 Maaneder, efterat Brugsforholdet i Overensstemmelse med Kontrakten er paabegyndt, maa det antages, at Udlejeren i Boet kan kræve Leje for de forløbne 2 Maaneder, 200 Kr., med Privilegium efter K. L. § 33. 2. a og Godtgjørelse for Lejeforholdets Afbrydelse fra Konkursens Begyndelse som simpel Kreditor, men ikke Leje for Halvaaret indtil April Flyttedag og Godtgjørelse for Afbrydelse fra denne Datum. At Erstatningsberegningen maatte føre til Erkjendelsen af, at Udlejeren ikke har noget Udbytte af Tingens Tilbageerholdelse i den tilbagestaaende Del af Perioden, at, med andre Ord, Udlejerens Afsavn af Tingen i den tilbagelagte Del af Perioden, bliver af samme Betydning for ham som Afsavnet af den gjennem hele Perioden, saa at der i Erstatning for den tilbagestaaende Del af Perioden tillægges ham netop lige saa meget som Lejen for dette Tidsrum, kan næppe bevirke, at ogsaa dette Beløb maa behandles som en Lejesum. Hvad man end vil mene herom, dersom Grunden til Forholdets Afbrydelse var den, at Konkursboet ikke vilde indtræde i et Brugsforhold, som det havde Ret til at indtræde i, maa Udlejeren her, hvor Grunden til Afbrydelsen er den, at han har betaget Boet

---

[42]) Note 37, 43.

Ret til at indtræde, være udelukket fra at paaberaabe sig Lejeprivilegiet for Tiden efter Konkursen.[43]) I andre Tilfælde deler Brugens Udbytte sig ikke saaledes ligeligt over hele Brugstiden, f. Ex. Leje af Avlsbrug, og Fastsættelsen af en vis Kvota af Periodelejen som Leje for Dele af Perioden vil være vilkaarlig. Her kan Enhedsberegningen ikke undgaas. Naar saaledes Leje af Avlsbrug afbrydes midt i ęn Lejeperiode, maa der tillægges Udlejeren Krav paa hele Lejen for den indeværende Periode med Fradrag af det til ham tilbagefaldende Udbytte (er dette større end Lejen, maa Differencen fradrages i Lejen for Fremtiden). Om dette Krav skal behandles som Lejekrav eller Erstatningskrav, vil ordentligvis være uden Interesse, men maa formentlig afhænge af, om Periodens Hovedudbytte (Høsten) tilfalder Lejer eller Udlejer, jfr. § 92. II. 6, § 93. VII. 3.

Som tidligere bemærket kan Lejeren — forsaavidt det ikke i Kontrakten er bestemt, at Lejerens Ret skal være forbrudt, naar han kommer under Konkurs,[44]) — trods sin Konkurs fastholde Lejeforholdet mod at stille Sikkerhed for, at hans Forpligtelser ville blive opfyldte, eller mod at oplyse, at han vil være i Stand til at opfylde dem.[45]) Gjør Lejeren dette, bliver der ikke for Udlejeren Tale om noget Erstatningskrav mod Boet for Forholdets Afbrydelse, men han kan i det kun anmelde Krav paa resterende Leje for Tiden indtil Konkursen og paa Erstatning for Skade, som er sket forinden Konkursen.[46]) Forsaavidt som Boet maatte finde sig foranlediget til at tilstaa Fallenten Brugen af det Lejede efter Konkursen, jfr. K. L. § 83 „Overladelse af Beboelseslejlighed“, hvorfra det ikke kan være udelukket, fordi det er udelukket fra selv at indtræde i Brugen,

---

[43]) Note 37, jfr. 58, 57, § 89 Note 62. H. R. T. 1883. 791 (U. f. R. 1884. 439), der angaar et Tilfælde, hvor Boet kunde indtræde, se Note 58, gaar ikke herimod; af samme Grund ikke H. R. T. 1893. 638 (U. f. R. 1894. 61) og U. f. R. 1895. 230.

[44]) Jfr. H. R. T. 1885. 580 (U. f. R. 1886. 147).

[45]) Ovfr. § 65 ved Note 49 og 38, Evaldsen Sp. D. S. 102—104, jfr. U. f. R. 1872. 681 (med urigtig Forudsætning om, „at Lejerens Konkurs i og for sig giver Udlejeren Beføjelse til at opsige tidligere end kontraktmæssigt“).

[46]) Evaldsen Sp. D. S. 104, Deuntzer Sk. R. S. 224.

behøver Udlejeren kun at finde sig heri, mod at Boet yder den kontraktmæssige Betaling fuldt ud.

b. Naar Konkursboet ikke efter det ovfr. S. 162—163 Bemærkede er udelukket fra at indtræde i Brugen, giver K. L. 25. Marts 1872 § 17 for faste Ejendommes Vedkommende Bestemmelser om Retsstillingen. For Løsøres Vedkommende har man derimod kun Lovgivningens almindelige Regler at holde sig til, eller med andre Ord K. L. § 16 maa komme til Anvendelse. Boet indtræder ikke pligtmæssigt i Forholdet,[47]) men har Valget imellem, om det vil indtræde i Retshandelen eller ikke, se nærmere ovfr. § 65. II. 4. Vælger Boet at indtræde, maa det til Udlejeren som Massekreditor udrede ikke blot Leje for Fremtiden, indtil Forholdet i Overensstemmelse med Kontrakten ophører, men ogsaa resterende Leje, der ikke er løsrevet fra Mellemværendet, og vistnok ogsaa Erstatning for Skade, som forinden Konkursen er sket paa Tingen, thi K. L. § 16 hjemler kun Indtrædelse i Retshandelen i dens Helhed.[48]) Vælger Boet ikke at indtræde, bliver Retsstillingen i det Væsentlige den samme, som den ovfr. under a., for det Tilfælde, at Boet ikke kan indtræde, beskrevne.[49])

For faste Ejendommes Vedkommende bestemmes det i K. L. § 17, 1. Sætn., at Konkursboet fra Konkursens Begyndelse indtræder i Lejerens Sted. Der har været Uenighed om Forstaaelsen af denne Regel, idet Nogle have antaget, at K. L. § 17 giver Konkursboet frit Valg mellem at indtræde eller ikke,[50]) saa at Retsstillingen bliver den samme som nys med Hensyn til Løsøre beskrevet, kun med den Modifikation, se K. L. § 17 2. St., at saavel Boet som Udlejeren i Strid med Kontraktens Bestemmelser kan opsige Forholdet med sædvanligt Varsel til almindelig Fardag, eventuelt mod at yde en Erstatning. Andre mene derimod, at K. L. § 17 forordner Boets Indtrædelse i For-

[47]) U. f. R. 1885. 383 (Leje af Skilteplads), se Note 65.

[48]) Evaldsen Sp. D. S. 100, jfr. Forslag til Lov om Konkurs m. m. S. 50, Deuntzer Sk. R. S. 229. Det Anførte gjælder ikke, blot fordi Boet foreløbigt har fortsat Forholdet, jfr. ved Note 39. Jfr. Note 56.

[49]) U. f. R. 1885. 383, jfr. ved Note 69.

[50]) Evaldsen Sp. D. S. 99—102, 104—105 Note, D. i U. f. R. 1883. 872, forandret ved H. R. T. 1883. 791 (U. f. R. 1884. 439).

holdet uden noget Valg. Ser man paa Konkurslovens Motiver, maa man komme til den første Opfattelse. Regelen i K. L. § 17 motiveres her[51]) ved den Betragtning, at Lejeren ofte vil have anbragt adskilligt af sin Formue i Lejeforholdet, og at hans Kreditorer derfor bør kunne tilegne sig dettes Udbytte. Denne Betragtning kan kun føre til en Ret for Boet til at indtræde; en pligtmæssig Indtræden vilde saa langt fra stemme med denne Betragtning, som Pligten uden Valg for Boet gjør Udlejeren til Massekreditor, og forsaavidt stiller Boet ugunstigere end efter den hidtil gjældende Regel om, at det ikke kunde indtræde i Brugsforholdet.[52]) Alligevel maa det dog vistnok antages, at K. L. § 17 anordner Boets Indtræden uden Valg,[53]) og saaledes er gaaet videre end sit angivne Øjemed. Den ubetingede Tilkjendegivelse „indtræder“ og Mangelen af en Henvisning til K. L. § 16 taler nærmest herfor, og afgjørende synes Regelen i § 17. 2 om Boets Opsigelselsesret og denne Regels Affattelse at være. Materielt vilde det være lidet naturligt at give Boet en udenfor Kontrakten liggende Opsigelsesret, efter at det har valgt at indtræde i Kontrakten, og Udtryksmaaden „dog kan“ osv., er en naturlig Fortsættelse af en Regel om pligtmæssig Indtræden, men ikke af en Udtalelse om Valgret. Ogsaa kan det bemærkes, at de fremmede Love, som det var Meningen at efterligne, forordne Indtræden i Brugsforholdet uden Valg.[54]) Ordene i K. L. § 17 tvinge saaledes til en Fortolkning, som ikke ved Lovforslagets Affattelse var tilsigtet.

Indholdet af Regelen i K. L. § 17. 1. St. bliver da, at Brugsforholdet trods Konkursen uafbrudt fortsættes af Konkursboet som Lejer. Den Ulemper og Tvivlsmaal, jfr. ovfr. under a, forvoldende Afbrydelse af Lejemaalet i Utide maa ikke finde

[51]) Forslag til Lov om Konkurs m. m. S. 50.

[52]) K. L. § 17. 3die St. vilde ogsaa aabenbart have faaet en anden Affattelse, dersom man havde havt til Hensigt i 1ste St. at give en Regel om pligtmæssig Indtræden, se ndfr. ved Note 71.

[53]) Deuntzer Sk. R. S. 224, 228, Aagesen Singulærsukcession S. 144, Borup Landboret 2den Udg. S. 199—203, Jensen i U. f. R. 1886 S. 173—174, H. R. T. 1883. 791 (U. f. R. 1884. 439).

[54]) Se den østerrigske Konkurslov § 23, den preussiske § 18, Dernburg Lehrbuch des preussischen Privatrechts II S. 265, og nu ligeledes D. K. O. § 17, Motive zu dem Entwurfe einer deutschen Gemeinschuldordnung I S. 101—102.

Sted imod den ene Parts Vilje. Konkursboet er fra Konkursens Begyndelse Lejer og maa altsaa — selv om det ikke benytter Brugen — til Udlejeren som Massekreditor udrede Leje for Tiden efter Konkursen[55]) og Erstatning for Skade, som dets Bestyrelse forvolder paa Tingen, K. L. § 31. b; Leje for Tiden før Konkursen og Erstatning for tidligere sket Skade kan Udlejeren derimod kun fordre som Konkurskreditor,[56]) efter Omstændighederne med Privilegium efter K. L. § 33. 2. Tvivlsomt kan det være, hvorvidt Lejen for den løbende Periode skal regnes som Helhed eller ikke,[57]) og om, i bekræftende Fald, Udlejeren med Hensyn til denne er Massekreditor eller Konkurskreditor. Med Tankegangen, at Forholdet skal fortsættes af Boet uden Afbrydelse, stemmer det dog vistnok bedst at regne Lejen som Helhed,[58]) selv om saadan Beregning ikke er uundgaaelig, og at anerkjende Udlejeren som Massekreditor.[59])

---

[55]) U. f. R. 1889. 415, jfr. 1895. 851. At saadan Leje forfalder før Konkursen, synes ikke at kunne stille Udlejeren ringere. jfr. dog Deuntzer Sk. R. S. 231, se Note 57.

[56]) Deuntzer Sk. R. S. 230, Aagesen Singulærsukcession S. 143, Borup l. c. S. 202, D. K. O. § 52, Motive zu dem Entwurfe einer deutschen Gemeinschuldordnung I S. 319, Endemann Das deutsche Konkursverfahren S. 172; til andet Resultat kommer man, naar Boet opfattes som indtrædende ifølge Valg, se ovfr. ved Note 48.

[57]) Skal Deling finde Sted, maa det være Deling i Lejen for Tidsrummet indtil og efter Konkursen, Motive zu dem Entwurfe einer deutschen Gemeinschuldordnung I S. 319. Irrationelt, om end ganske nemt, er det at lægge Vægt paa Lejens Forfaldstid, jfr. dog U. f. R. 1889. 415, 1895. 851 og Note 55, 58, 59.

[58]) Deuntzer Sk. R. S. 230—231, jfr. H. R. T. 1883. 791 (U. f. R. 1884. 439), 1893. 638 (U. f. R. 1894. 61). I det i U. f. R. 1889. 415 afgjorte Tilfælde var der ikke nedlagt Paastand om Stilling som Massekreditor med Hensyn til Leje for hele Perioden. Efter D. K. O. § 17, jfr. 52, antages vistnok Deling at maatte finde Sted, Fitting Reichsconcursrecht S. 47, Kohler Lehrbuch des Konkursrechts S. 146, Motive zu dem Entwurfe einer deutschen Gemeinschuldordnung I S. 319. Se om det Tilfælde, at Boet paa Grund af Kontraktens Misligholdelse udsættes af Udlejeren, § 89 Note 62.

[59]) Jfr. U. f. R. 1889. 415 (Note 58), afvigende Deuntzer Sk. R. S. 232. I de i H. R. T. 1883. 791 (U. f. R. 1884. 439), 1893. 638 (U. f. R. 1894. 61), U. f. R. 1888. 215, 1884. 379 paakjendte Sager, hvor Fordringen tilkjendtes Udlejeren som privilegeret Konkurskreditor, var der af ham ikke nedlagt Paastand paa at være Massekreditor. Naar førstnævnte Dom, jfr. ogsaa Deuntzer l. c., betegner den før Konkursen forfaldne Leje for hele Perioden som en Restance

Naturligvis indtræder Konkursboet kun i Lejeforholdet, som det ved Konkursens Indtræden foreligger. Er Brugsretten overdragelig, kan Boet gjøre sig den frugtbringende ved at sælge den, ellers kun ved at fortsætte Brugen eller ved at affinde sig med Udlejeren.[60]) Har Udlejeren ved Restancer eller andre Misligholdelser fra Lejerens Side vundet Ret til at ophæve Forholdet, har han ogsaa denne Beføjelse overfor Boet. De omtalte Grunde, der retfærdiggjøre Regelen om Boets pligtmæssige Indtræden — Ulemperne ved Forholdets Afbrydelse i Utide — gjøre sig imidlertid ikke med Styrke gjældende overfor en Afbrydelse, der finder Sted i Henhold til Opsigelse med sædvanligt Varsel til almindelig Fardag, og Hensynet til Udlejeren kræver, at han ikke ubetinget skal finde sig i at have Konkursboet som Lejer. K. L. § 17. 2. St. giver derfor hver af Parterne Ret til at opsige Forholdet med sædvanligt Varsel til almindelig Fardag,[61]) selv om det maatte være indgaaet for en bestemt længere Tid eller med længere Opsigelsesfrist, men den Opsigende bliver da pligtig at skadesløsholde Modparten for dennes Interesse i Retsforholdets kontraktmæssige Fortsættelse.[62]) Meningen med den samlede Regel i K. L. § 17. 1. og 2. St. bliver saaledes, set fra Boets Side, den, at dette vel ligesom ellers i gjensidige Forhold skal have Valg imellem, om det vil indtræde eller ikke, men at dette Valg kun skal tilkomme det

---

af Husleje, erindres hertil, at Forpligtelsen til at betale Leje for den indeværende Periode gjenstiftes ved Boets pligtmæssige Fortsættelse af Lejeforholdet, se ovfr. § 70 ved Note 46, 47.

[60]) Evaldsen Sp. D. S. 105—106, Deuntzer Sk. R. S. 143—144, U. f. R. 1882. 45.

[61]) Deuntzer Sk. R. S. 144. Forsaavidt Leje er forudbetalt, maa Udlejeren kunne opsige mod at tilbagebetale oppebaaren Leje for Tiden efter den Dag, til hvilken Forholdet opsiges, jfr. Kohler Lehrbuch des Konkursrechts S. 147—148. — Udlejerens Opsigelsesret kan næppe strække sig til det Tilfælde, at Brugsretten er overdragelig, Evaldsen Sp. D. S. 96.

[62]) Jfr. U. f. R. 1888. 215 (der vistnok med Urette nægter Udlejeren Godtgjørelse for Averteringsudgifter). Vedtagelser om Størrelsen af Erstatning for Brugsforholdets Afbrydelse ved Lejernes Konkurs ere ikke bindende for Boet, H. R. T. 1885. 580 (U. f. R. 1886. 147). — Derimod kan Udlejeren, der har Interesse i Forholdets Fortsættelse, men ikke finder sig tjent med Konkursbestyrelsen som Lejer, ikke opsige udenfor Kontrakten og kræve Erstatning, se dog Kohler l. c. S. 146.

saaledes, at det med sædvanligt Varsel kan opsige til en almindelig Fardag. At Boet saaledes opsiger — det har ikke alene Ret til at opsige til den første almindelige Fardag, hvortil sædvanligt Varsel kan gives efter Konkursens Udbrud, men ogsaa til en hvilkensomhelst senere[63]) — vil altsaa sige, at det vælger — efter en pligtmæssig Indtrædelsestid — ikke at indtræde i Forholdet, og Kravet paa den Erstatning, som det skal udrede for Opsigelsen, bliver følgelig, ligesom Erstatningskravet for Ikkeopfyldelse efter K. L. § 16, ikke et Massekrav, men et simpelt Konkurskrav,[64]) forsaavidt der da ikke er stillet Pant for dets Opfyldelse.[64b])

K. L. § 17. 1. og 2. St. kan imidlertid ikke antages at angaa ethvert Lejeforhold om fast Ejendom, men Ordene omfatte kun Leje og Forpagtning af en urørlig Ting, altsaa ikke Kontrakt om partiel Brug af fast Ejendom uden Ret til at besidde den.[65]) Dernæst forudsætter K. L. § 17, at Brugen før Konkursen er tiltraadt af Lejeren,[66]) hvormed det dog vistnok maa stilles i Klasse, at det Udlejede er holdt til Lejerens Disposition, men paa Grund af dennes Fordringshavermora ikke blevet tiltraadt.[67]) Dette fremgaar af Ordene „fra Konkursens Begyndelse", der pege hen paa en Fortsættelse af en allerede begyndt Brug og vilde være aldeles intetsigende med Hensyn til Lejekontrakter, saalænge Brugen i Henhold til dem ikke er tiltraadt. Konkurslovens Motiver gaa i samme Retning, og de Grunde, der medføre Regelen om pligtmæssig Indtræden, passe ikke ganske, naar Brugen ikke er tiltraadt. Spørgsmaalet bliver da, hvorledes Retsstillingen er, naar en Person kommer under

---

63) Deuntzer Sk. R. S. 232—233.

64) H. R. T. 1885. 580 (U. f. R. 1886. 147). U. f. R. 1884. 379, 1876. 222, Deuntzer Sk. R. S. 233, Borup l. c. S. 202, Evaldsen Sp. D. S. 102, Forslag til Lov om Konkurs m. m. S. 50. Kohler Lehrbuch des Konkursrechts S. 146.

64b) U. f. R. 1888. 215. 65) Jfr. U. f. R. 1885. 383, ovfr. Note 47.

66) Deuntzer Sk. R. S. 228, 229, Forslag til Lov om Konkurs m. m S. 50 og vistnok H. R. T. 1883. 791 (U. f. R. 1887. 439) „bestaaende Lejeforhold". Saaledes D. K. O. § 17, jfr. § 18, Motive zu dem Entwurfe einer deutschen Gemeinschuldordnung I S. 108—109. Afvigende Jensen U. f. R. 1886 S. 174—176, jfr. hermed ndfr. ved Note 69.

67) Kohler Lehrbuch des Konkursrechts S. 147.

Konkurs efter at have lejet en fast Ejendom, uden endnu at have tiltraadt Brugen. Da Tilfældet ikke falder ind under K. L. § 17, kunde det synes, at det maatte afgjøres efter de om Lejekontrakter hidtil gjældende Regler, saa at Boet slet ikke kunde indtræde, medmindre Brugsretten er overdragelig.[68]) Da det imidlertid er meget muligt, at Lejeren kan have anbragt adskilligt af sin Formue i Lejeforholdet forinden Brugens Tiltrædelse, vilde en saadan Regel komme i afgjort Strid med de angivne Motiver til K. L. § 17. Sagen synes derfor at maatte opfattes saaledes, at K. L. § 17, idet den direkte hjemler pligtmæssig Indtræden i tiltraadte Brugsforhold, forudsætter en Ret til at indtræde i de ikke tiltraadte. Og det omspurgte Tilfælde falder da ligefrem ind under K. L. § 16; Retsstillingen bliver saaledes den ovenfor S. 168 med Hensyn til Løsøre beskrevne.[69])

Megen Vanskelighed for Fortolkningen frembyder K. L. § 17. 3. St., hvor det bestemmes, at det med Hensyn til de i Fdn. 15. Juni 1792 § 11 omhandlede Forpagtninger af Bøndergaarde har sit Forblivende ved den gjældende Rets Regler.[70]) At det hermed skulde være Meningen overhovedet at udelukke Bestemmelsen i K. L. 25. Marts 1872 fra Anvendelse paa disse Brugsforhold, kan naturligvis ikke antages; det kan da kun være de i K. L. § 17 1. og 2. St. givne nye Regler, hvis Anvendelse er udelukket. Blev man staaende herved, maatte man komme til, at Boet kunde indtræde i de omhandlede Forpagtningsforhold, naar de vare overdragelige, jfr. herom L. 25. Juni 1870 §§ 3 og 9 og nærmere nedenfor i § 95, men ellers ikke. Under Affattelsen af K. L. § 17 3. St. gik man imidlertid ud fra, at de i Henhold til Fdn. 1792 § 11 indgaaede Forpagtninger paa 50 Aar eller længere Tid, naar ikke det Modsatte var vedtaget, vare overdragelige, saa at Boet i Almindelighed kunde indtræde i dem,[71]) og det er efter det til Grund for § 17 1. St. liggende Motiv klart, at man uden denne Forudsætning vilde have formuleret § 17. 3. St. anderledes. Denne saaledes

---

[68]) D. K. O. § 18 giver Udlejeren Ret til at udelukke Boets Indtræden.

[69]) Deuntzer Sk. R. S. 229. Jfr. med Hensyn til Spørgsmaalet, hvorvidt Erstatningsfordringen er privilegeret som Leje, Note 43, 37.

[70]) Deuntzer Sk. R. S. 144—145, Evaldsen Sp. D. S. 111—112.

[71]) Forslag til Lov om Konkurs m. m. S. 51.

[illegible]

[illegible] Resultatet bliver [illegible] Forpagtningerne efter F. [illegible] Tale om planmæssig Indtræden fr[illegible] eller om Opsigelsesret efter § 17. 2. St. [illegible] at Brugsretten er uoverdragelig, [illegible] Boet i saa Fald ikke [illegible] Fremlejegarantie, men er henvist til [illegible], eller affinde sig med Udlejeren. Mere [illegible] om Konkursboet kan indtræde i de af F. [illegible] Forpagtninger paa en eller flere Personers [illegible][75].

Om [illegible] gives ingen særlige Regler i K. L. § 17. [illegible] Boet indtræder i Fæsterens Sted og ind[illegible][77]; se Ordet „Ugældes“, der maa hen[illegible] K. L. § 17. 1. og 2. St., da § 17. 3. St. netop lader Spørgsmaalet om Indtrædelse uafgjort. Jorddrotten (Udlejeren) kan, siger det, ikke hindre Boets Indtrædelse. Hensigten med denne Tilkjendegivelse er at nægte Jorddrotten Opsigelsesret efter § 17. 2. St., idet en saadan Beføjelse vilde stride imod retfærdigt Hensyn til Fæsteren og hans eventuelle Enke[78], og der kan næppe i Tilkjendegivelsen yderligere indlægges, at det

[72]) Deuntzer Sk. R. S. 145, 228, jfr. Evaldsen Sp. D. S. 111—112. U. f. R. 1882. 45, men dog Borup l. c. S. 263 Note.

[73]) At en vis Afviklingsfrist dog maa tilstaaes Udlejeren, se ovfr. ved Note 41. [74]) Jfr. D. i U. f. R. 1880. 748, 1882. 45.

[75]) Da det altid har været anerkjendt, at disse Rettigheder ere uoverdragelige, Gram Sp. D. S. 258, ligger det vistnok nærmest at antage, at Boet ikke kan indtræde i dem. Antager man, at Boet kan indtræde, opstaar Spørgsmaalet, om ikke de i K. L. § 17 i Slutn. om Fæsteretten givne, i Hensynet til Fæsterenkens eventuelle Ret grundede Regler (se ndfr. ved Note 80) analogisk maa anvendes, jfr. Evaldsen Sp. D. S. 112.

[76]) Deuntzer Sk. R. S. 145—147, 228, Evaldsen Sp. D. S. 109—111.

[77]) Deuntzer Sk. R. S. 146.

[78]) Forslag til Lov om Konkurs m. m. S. 51—52, Deuntzer Sk. R. S. 146, hvor det ogsaa med Føje bemærkes, at Jorddrotten med Fæsterens Samtykke maa kunne opsige efter K. L. § 17. 2.

ogsaa skulde være ham afskaaret ved Bestemmelser i Fæstebrevet at udelukke Boets Indtrædelsesret.[79]) Paa den anden Side kan heller ikke Boet uden Fæsterens Samtykke opsige Forholdet eller med Jorddrotten forene sig om dets Ophør. Denne Regel er navnlig grundet i Hensyn til Fæsterenken, men retfærdiggjøres desuden ved den Betragtning, at det paa Grund af Forholdets uvisse Tidslængde ikke kan ventes, at Boet ved Affindelse med Jorddrotten vilde erholde et Vederlag for Brugsrettens Opgivelse, der svarer til det, som ved Opgivelsen berøves Fallenten.[80]) Boet er saaledes, idet Fæsteretten er uoverdragelig, indskrænket til at søge sin Fyldestgjørelse ved at fortsætte Forholdet, saalænge Konkursen varer, hvorefter det fortsættes af Fæsteren. Dør Fæsteren under Konkursen, er Fæsteretten straks hans Enkes.[81])

2. Udlejerens Konkurs. Kommer Udlejeren under Konkurs, forinden Brugsretten i Henhold til Kontrakten er overdraget til Lejeren, er K. L. § 16 anvendelig.[82]) Har der forinden Konkursen fundet Brugsrets Overdragelse til Lejeren Sted, har denne i Almindelighed en tinglig Ret, som Konkursboet ikke kan forrykke.[83]) Boet er berettiget til den ubetalte Leje, der ikke af Fallenten retsgyldigt er overdraget til Trediemand.[84]) Paa den anden Side kan heller ikke Lejeren, fordi Udlejeren kommer under Konkurs, opsige Forholdet tidligere end ellers.[85]) Og idet Konkursboet tilegner sig den udlejede Ting, maa det efter K. L. § 31. b opfylde Udlejerpligterne for Tiden efter Konkursen,[86]) indtil det har overdraget

---

[79]) Deuntzer Sk. R. S. 147, Aagesen Singulærsukcession S. 147, men dog Evaldsen Sp. D. S. 110—111. [80]) Evaldsen Sp. D. S. 109—110.

[81]) Borup l. c. S. 257, ndfr. § 93 Note 97.

[82]) Endemann Das deutsche Konkursverfahren S. 176—177.

[83]) Torp S. 458 ff., 442, 462, Deuntzer Sk. R. S. 184, U. f. R. 1887. 469.

[84]) Jfr. ovfr. § 63 ved Note 83—86. I Retsforfatninger, hvor Lejeren ikke er tingligt beskyttet, antages det, at Boet ikke er pligtigt at respektere stedfunden Forudbetaling af og anden Disposition over Lejen for Tiden efter Konkursen, Kohler Lehrbuch des Konkursrechts S. 149.

[85]) D. i U. f. R. 1887. 469.

[86]) Mourier i U. f. R. 1869 S. 810, Endemann Das deutsche Konkursverfahren S. 175, Kohler Lehrbuch des Konkursrechts S. 63, jfr. ndfr. under IV. 2.

den udlejede Ting til Trediemand, som ved Modtagelsen af den bliver pligtig at opfylde Udlejerpligterne, se herom ndfr. under IV. 2. Undtagelsesvis kan Konkursboet paa Grund af Brugsrettens sekundære Karakter bringe den til Ophør ved Tvangssalg, L. 9. April 1891 Nr. 66 § 23. 2. Lejeren faar da Dækning af det ved Tingens Salg indkommende Beløb, saavidt dette rækker, efterat de foranstaaende Retshavere over den ere dækkede, L. 9. April 1891 § 23. 2, K. L. 25. Marts 1872 §§ 37, 38, og forøvrigt maa han i Boet konkurrere for det Tab, han har lidt ved Brugsrettens Ophør.[87])

III. Parternes Død.[88]) Udlejerens Død vil, bortset fra særlige Bestemmelser herom i Kontrakten, ikke faa nogen anden Indflydelse paa Mellemværendet, end at hans Arvinger nu ere traadte i hans Sted. Vedgaa Arvingerne ikke Gjælden, kommer det ovfr. under II. 2 Bemærkede til Anvendelse. Virkningen af Lejerens Død kan være bestemt ved Kontrakten; udtrykkelige Bestemmelser i den eller dens hele Indhold kan vise, at Lejerens Død skal medføre Forholdets Ophør,[89]) eller en tidligere Ophørstid end ellers, eller skal være ganske uden Indflydelse paa Forholdets Fortsættelse;[90]) Forholdets Langvarighed og Tilladeligheden af Fremleje vil kunne vise, at dette Sidste er Meningen. Giver Kontrakten ikke nogen saadan Vejledning, maa det, idet en pludselig Afbrydelse i Almindelighed maa formodes ikke at have stemmet med Parternes Interesser og Ønsker ved Kontraktens Indgaaelse, medens der dog paa den

---

[87]) Deuntzer Sk. R. S. 184—185.

[88]) Ørsted Hdbg. V S. 476, 167—168, 557—558, Larsen S. 171, 69—70, Gram S. 283—284, Sp. D. S. 139—140, Evaldsen Sp. D. S. 98—99, Aubert Sp. D. I S. 169—170, 172—173.

[89]) I saa Fald maa dog i Almindelighed en vis Afviklingsfrist indrømmes begge Parter, jfr. ovfr. ved Note 39—41 og § 136 Note 57, 61. Antager man jfr. Note 41, at denne Afviklingsfrist er lig med almindelig Opsigelsesvarsel, bliver Resultatet omtrent det, at Døden, hvor Arvingernes Indtrædelse er udelukket, uden at det dog er vedtaget, at Forholdet skal ophøre ufortøvet ved Dødsfaldet, virker som lovlig Opsigelse med almindeligt Varsel, Aubert Sp. D. I S. 169—170. Dersom Vedtagelsen medfører, at Forholdet vil kunne ophøre under en Lejeperiodes Forløb, bør Kontrakten tillige angive, hvorledes Lejen i saa Fald skal beregnes, jfr. ovfr. ved Note 42 ff.

[90]) U. f. R. 1892. 283, 1887. 1092.

anden Side maa formodes at være lagt Vægt paa Lejerens Person, antages, at Arvingerne vel indtræde i Forholdet, men at der ved Lejerens Død sker den Forandring i dette, at hver af Parterne kan opsige det med passende Varsel, selv om det er indgaaet for længere bestemt Tid, eller med længere Opsigelsesvarsel. Forsaavidt Forholdet hører til dem, for hvilke et sædvanligt Varsel og almindelig Fardag forefindes, f. Ex. Leje af Beboelse[91]) (§ 91), maa det antages, at Opsigelsen skal finde Sted med dette Varsel til saadan Fardag;[92]) dog kan det ved Forpagtning af Landejendomme være tvivlsomt, om ikke et kortere Varsel end det almindelige maa være tilstrækkeligt.[93]) For Livsfæsteforholdet ere positive Regler givne (§ 93. VI. I). Naar Lejerens Bo i Anledning af hans Død kommer under Konkursbehandling efter L. 30. Novbr. 1874 Kap. 3, gjælder det ovfr. under II Udviklede, dog at der naturligvis ikke bliver Tale om nogen Godtgjørelse for den Afbrydelse af Lejeforholdet, der efter det Anførte følger af eller retfærdiggjøres ved Dødsfaldet. I visse Lejeforhold, navnlig Leje af Beboelse, maa den i uskiftet Bo siddende Enke antages at indtræde i Mandens Retsstilling, og undertiden vil særlig Bestemmelse i Kontrakten hjemle Enken en særlig Ret til at fortsætte Brugsforholdet.[94])

IV. 1. Udlejerens Overdragelse af den udlejede Ting til Trediemand vil, som tidligere bemærket, i Almindelighed tillige omfatte Retten til visse Lejeafgifter.[95]) Dersom Ud-

---

[91]) Deuntzer Sk. R. S. 598, Evaldsen Sp. D. S. 99, jfr. U. f. R. 1893. 587. [92]) Saaledes D. G. B § 569, Schw. Art. 293, 316, jfr. ogsaa Aubert Sp. D. I S. 173, Ørsted Hdbg. V S. 168. Andre Lovgivninger opstille som almindelig Regel, at Forholdet fortsættes uforandret med Arvingerne, Windscheid § 402 Note 15, D. Entw. Mot. II S. 416, jfr. ovfr. Note 3.

[93]) Se herom Gram Sp. D. S. 162, Borup Landboret 2den Udg. S. 199, Deuntzer Sk. R. S. 598, Evaldsen Sp. D. S. 99, Ørsted Hdbg. V S. 168, 557. Efter D. Entw. § 538, Mot. II S. 428—429, er Forpagtningsretten arvelig uden særlig Opsigelsesret, jfr. ovfr. Note 3; D. G. B. § 596, jfr. § 569, giver Forpagterens Arvinger men ikke Ejeren Opsigelsesret, Reatz I S. 282.

[94]) H. R. T. 1896. 275 (U. f. R. 1896. 763), jfr. U. f. R. 1896. 281, H. R. T. 1859. 384, Aubert Sp. D. I S. 170. [95]) Ovfr. § 79 Note 30. Se om Pantsætning af den udlejede Ting i denne Henseende ovfr. § 50 Note 42—49, hvortil føjes, at D. i H. R. T. 1892. 631 (U. f. R. 1893. 83) ikke strider imod det Anførte; dens Konklusion er støttet paa, at Retsforfølgningen ikke omfat-

lejeren selv har oppebaaret saadan til Erhververen [illegible] Leje, er det klart, at han maa erstatte denne Beløb. Men der opstaar her det Spørgsmaal, hvorvidt Lejeren, som til Udlejeren har betalt Leje, der omfattes af Overdragelsen, atter maa betale Lejen til Erhververen.[166] Som almindelig Regel maa det opstilles, at Lejeren ikke er pligtig til at genbetale til Erhververen, medmindre han ved Erlæggelsen havde Kundskab om Overdragelsen, se ovfr. § 51. I, og dette maa gælde, selv om Overdragelsen var thinglæst, da Betalingen fandt Sted, og selv om Lejen er betalt tidligere, end den efter Lejekontrakten skulde betales.[167] At Lejekontrakten maatte være skriftlig affattet, kan ikke [illegible] under Resultat, da F. in. [illegible] Febr. 17[illegible] § [illegible] ikke finder Anvendelse paa Lejekontrakten.[168] Kun forsaavidt [illegible] Lejekontrakter angaaende faste Ejendomme, der efter F. [illegible] Decbr. 17[illegible] og 25. Novbr. 18[illegible] skulle thinglæses, kan der være Tvivl, om ikke Lejeren i videre Omfang maa være [illegible] til [illegible]. Den [illegible] er [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] Lejerens [illegible] ikke er [illegible] I S. 2[illegible] jfr. Jerimus [illegible] [illegible]

[166] [illegible] Sc. D. S. [illegible] Bidrag S. [illegible] Om [illegible] Overdragelse S. 18[illegible] Mu[illegible] R. 18[illegible] S. 790—798 [illegible] St. D. S. 9[illegible] Matzen S. 3[illegible] Torp S. 44[illegible]—447. Aubert Sc. [illegible] S. 183—184.

[167] [illegible] § 5[illegible] ved Note [illegible] og [illegible] jfr. D. Entw. Mot. I. S. 3[illegible] afvigende [illegible] Sp. D. S. 14[illegible] D. G. B. §§ 573—578 (Note 95). Tvivlsomt kan det [illegible] være, om ikke Forudbetaling, som sker efter Overdragelsens Thinglæsning, [illegible] ugyldig i Forhold til Erhververen, idet Lejeren, forinden han foretager [illegible] Skridt som Forudbetaling, maa undersøge, om hans Udlejer [illegible]

[168] [illegible] Note [illegible]

kan afkræve Lejeren Leje i Overensstemmelse med den thinglæste Kontrakt, uanset at Lejen er betalt til Udlejeren, forsaavidt den i Erhvervelsens Øjeblik endnu ikke var forfalden ifølge Kontrakten;[99]) paa Betaling i Overensstemmelse med Kontraktens Bestemmelse maatte derimod Erhververen være forberedt. Men hele denne Opfattelse af den thinglæste Lejekontrakt som et Legitimationsdokument er uholdbar. Forskriften om Thinglæsning i Forordningerne 1795 og 1831 er kun en Forskrift om Publikation af Brugerens Ret som Betingelse for dens Retsbeskyttelse i visse Sammenstødstilfælde, og Thinglæsningen i Henhold til disse Lovbestemmelser, der ordentligvis foretages af Brugeren selv, kan man derfor ikke tillægge nogen anden Betydning end den, at Brugerens Ret herved vinder en vis Retsbeskyttelse. Ej heller i Fdn. 28. Marts 1845 vil der findes nogen Hjemmel for den bestridte Anskuelse. Hvad der kan udledes af denne Fdn., særligt af dens §§ 8 og 11, er dette, at godtroende Erhververe af faste Ejendomme ikke behøve at bøje sig for nogen Hæftelse paa Ejendommen, ifølge hvilken Ejerens Raadighed over Ejendommen begrænses eller ophæves. Men at Erhververen kun skal vige for det Thinglæste, er ikke det Samme som, at han skulde kunne paaberaabe sig det Thinglæste som begrundende særlige Rettigheder for ham. Der mangler med andre Ord en særlig Forskrift om, at Lejeren skal sørge for at faa Forudbetalinger thinglæste for at være sikret imod Krav paa Gjenbetaling fra godtroende Erhververes Side, og det er vistnok med god Føje, at en saadan Forskrift ikke er given. Thi Kravene mod Lejetageren ville paa Grund af deres ejendommelige betingede Karakter altid være saa usikre, at Erhververen, selv om en saadan Forskrift var given, for at være sikker paa deres Erholdelse maatte henvende sig med Forespørgsel til Lejeren. Det kan altsaa ikke

---

[99]) Saaledes Matzen S. 389—391, Ussing l. c. S. 185—190, Aubert Sp. D. I. S. 183—184. Ifølge Begrundelsen vilde Gjenbetaling dog kun kunne kræves af Leje for det Tidsrum, der rækker ud over de i Fdn.rne 1795 og 1831 angivne Frister, til hvis Udløb Brugsretten i hvert Fald maa respekteres, J. T. II. 1. 1. Og til Erhvervérens Beskyttelse i den omtalte Henseende maatte det kræves, at Forudbetalingen ikke er thinglæst forinden Erhvervelsens Thinglæsning i urette Tid.

antages, at Erhververen, naar der foreligger en i Henhold til Forordningerne 1793 og 1831 thinglæst Brugskontrakt kan fordre Udbetaling af forudbetalt Leje, hvis Forudbetalingen ikke er thinglæst [160]. Medens det saaledes maa fastholdes, at Lejeren ingenlunde er pligtig at genbetale til Erhververen, naar han i god Tro har forudbetalt til Udlejeren, kan det spørges, om man ikke ad anden Vej maa komme til et Resultat, der ligger nær op ad det af Gennemførelsesudvalgets Forslagere [illegible]. Man [illegible]

[illegible]

saadan Thinglæsning ikke have nogen skadelig Følge for Lejeren.[102])

2. I et vist Omfang ville ogsaa Udlejerens Pligter overføres paa Erhververen ved Udlejerens Overdragelse af den udlejede Ting, eller rettere ved Erhververens Tilegnelse af denne.[103]) Af Nogle[104]) antages det endog, at Brugsrettens tinglige Karakter medfører, at de Fordringsrettigheder, som ifølge Lejekontrakten tilkommer Lejeren overfor Udlejeren, forsaavidt de gaa ud paa Vedligeholdelse af den lejede Ting og uforstyrret Adgang til Brugen, udenvidere ved Ejerskifte gaa over paa den nye Ejer af Tingen. For denne Slutning haves dog ingen Hjemmel; af D. L. 5—8—13 „Leje gaar for Eje til Fardag er ude, omendskjøndt Ejermanden sælger Huset til en Anden" følger kun, at den nye Erhverver maa respektere Brugsretten, men ikke at han indtræder i Udlejerens positive Pligter til Vedligeholdelse af Lejemaalet. Disse Pligters Overgang paa Erhververen maa begrundes ved følgende Betragtninger, der ikke føre saa vidt som den omtalte Anskuelse. Paa den ene Side maa Udlejeren, der ikke ved Lejekontrakten har fraskrevet sig Ret til at afhænde den udlejede Ting, ogsaa i Almindelighed kunne overføre sine fremtidige Pligter som Udlejer, forsaavidt deres Opfyldelse nødvendigt eller naturligt forudsætter Herredømmet over Tingen, til den, til hvem han overdrager Tingen, da hans Afhændelsesbeføjelse ellers vilde savne praktisk Brugbarhed. Og det naturlige Supplement til denne Beføjelse bliver

---

[102]) Se de i Note 96 nævnte Forff. med Undtagelse af de i Note 99 nævnte og ovfr. § 51 Note 13. Ganske afgjørende ere de nævnte Betragtninger næppe. Det synes med nogen Føje at kunne gjøres gjældende, at Lejeforholdets Betalingsvilkaar ere bestemmende for Brugsrettens Tidslængde eller Omfang, og at følgelig Forandringer i disse Vilkaar, som de ere thinglæste, maa være thinglæste, for at Retten i dens ændrede Skikkelse kan være beskyttet overfor godtroende Erhververe, se herimod navnlig Aagesen Bidrag S. 147—148. H. R. T. 1884. 461 (U. f. R. 1885. 88) afgjør i alt Fald ikke direkte det her foreliggende Spørgsmaal.

[103]) Evaldsen S. 186 Note 2 med Rettelser, Sp. D. S. 84—85, Aagesen S. 806, Bidrag S. 146, Mourier i U. f. R. 1869 S. 799—825, Ussing Om tinglige Rettigheders Overdragelse S. 190—192, 203 ff., D. G. B. § 571. Se om Ordningen i Retsforfatninger, hvor Lejeren ikke er tingligt beskyttet, D. Entw. § 512, Mot. II. S. 391, jfr. D. G. B. § 578.

[104]) Mourier i U. f. R. 1869 S. 801 ff.

paa den anden Side, under Hensyn til Lejerens Interesse i at slige Pligter paahvile netop den, der har Herredømmet over Tingen, at disses Overtagelse opfattes som Vilkaar for Tilegnelsen af den udlejede Ting i Henhold til Overdragelse fra Udlejeren, jfr. ovfr. § 25. I. 3, Vilkaar, for hvilke Udlejeren ikke kan frigjøre sin Erhverver. Med Hensyn til de Udlejerpligter, der rammes af de anførte Betragtninger, bliver Resultatet herefter det, at de, forsaavidt Erhververen i Erhvervelsens Øjeblik kjendte eller burde kjende deres Tilværelse, komme til at paahvile ham umiddelbart ved hans Tilegnelse af Tingen, uafhængigt af de almindelige Regler om Skyldovertagelse.[105]) Det er i denne Henseende, forsaavidt Lejekontrakter om fast Ejendom angaar, tilstrækkeligt, at Pligterne ere thinglæste,[106]), jfr. Reglerne om Grundbyrder. Forsaavidt Erhververen derimod hverken kiender eller burde kjende Pligten, indtræder han ikke i den,[107]) ovfr. § 25. II. 2; dersom der f. Ex. paahviler Udlejeren en extraordinær Vedligeholdelsespligt, som Erhververen ikke kjender eller bør kjende, vil kun den i deslige Forhold almindelige Vedligeholdelsespligt overføres paa ham, og denne endda kun, naar han kjendte eller burde kjende Lejeforholdets Existens. I samme Øjeblik som en Pligt saaledes er overført paa Erhververen, er Udlejeren, forsaavidt som det ikke af Lejekontrakten fremgaar at være Meningen, at han trods Ejerskifte skal sørge for dens Opfyldelse, frigjort for den.[108]) Som det vil ses, er det ingenlunde om alle de Pligter, som ifølge en Lejekontrakt kunne paahvile en Udlejer, at de udviklede Regler gjælde, men kun om dem, hvis Opfyldelse nødvendigt eller naturligt forudsætter Herredømmet over den udlejede Ting, navnlig Pligten til at sikre Lejeren uforstyrret Raaden over Tingen,[109]) Vedligeholdelsespligt og Pligt til at godtgjøre Lejeren Forbedringer ved Leje-

---

[105]) J. U. 1869. 588, 1856. 305.

[106]) Om det er tilstrækkeligt, at en Lejekontrakt, der indeholder Bestemmelser om denne Pligt, er thinglæst, eller om der maa fordres særlig Thinglæsning af Pligten, kan være tvivlsomt, jfr. Ussing l. c. S. 190—192. Særlig Thinglæsning kan dog vistnok kun være nødvendig, naar Pligten gaar ud over det ved Brugsforhold som det paagjældende Sædvanlige.

[107]) Jfr. J. U. 1851. 26. [108]) U. f. R. 1868. 499.

[109]) U. f. R. 1868. 499.

maalets Ophør.[110]) Fremdeles gjælder det Anførte kun om fremtidige Pligter, ikke om Ansvar for de før Overdragelsen foreliggende Pligtbrud fra Udlejerens Side, selv om de først senere opdages.[111]) De Pligter, der falde udenfor den angivne Ramme, kunne kun overføres paa Erhververen efter de almindelige Regler om Skyldovertagelse,[112]) ovfr. § 59, eller forsaavidt fast Ejendom angaar, ifølge Thinglæsning efter Reglerne om Grundbyrder.[113]). Forsaavidt en Udlejerpligt ikke er overført paa Erhververen, maa denne dog, naar Pligten ikke opfyldes, finde sig i Afslag i Lejen[114]) eller i Forholdets Ophævelse fra Lejerens Side efter de almindelige Regler om Misligholdelse.

§ 91.

Leje af Beboelsesværelser og andet Husrum.[1])

Om forskjellige Lejeforhold findes som tidligere bemærket særlige Regler, der supplere eller modificere de om Lejeforhold i Almindelighed gjældende, i de foregaaende Paragrafer fremstillede Regler. Først omhandles her Leje af Beboelsesværelser og andet Husrum, dog bortset fra det Tilfælde, at Hus paa Landet udlejes til Husmand og Inderste (ndfr. § 96).

I. Med Hensyn til Stiftelsen af saadanne Lejeforhold i Kjøbenhavn foreskriver Pl. 2. Oktbr. 1754 § 3: „Alle og Enhver, som leje Huse, Gaarde eller Værelser . . . skulle saavidt muligt søge at forsyne sig med skriftlig Lejekontrakt, hvori skal fastsættes, hvad Leje der skal svares, hvad Værelser og paa hvor lang Tid de ere lejede, om og hvad Kaution, som

[110]) J. U. 1869. 588. [111]) U. f. R. 1895. 174, 1890. 118, J. U. 1862. 716, jfr. 1856. 305. [112]) J. U. VI. 296.

[113]) Enhver Forpligtelse, der ikke efter sit Indhold er bunden til Udlejerens Person, kan vistnok ved Thinglæsning lægges som Byrde paa Ejendommen efter Reglerne om Grundbyrder, jfr. dog Mourier i U. f. R. 1869 S. 813 ff. Noget Andet er det, at naturligvis ikke enhver Pligtovertagelse fra Udlejerens Side i en Lejekontrakt kan opfattes som en Indrømmelse til Lejeren af Ret til ved Thinglæsning at lægge en saadan Behæftelse paa Ejendommen.

[114]) U. f. R. 1890. 118, J. U. 1865. 382, jfr. 1862. 716.

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 459—465, A. f. R. I S. 248 Note, Larsen S. 166—167, Gram Sp. D. S. 118—121, 152—156, Evaldsen Sp. D. S. 113—119, 72—74, jfr. Aubert Sp. D. I S. 141—143.

for Lejen skal stilles med videre, som maatte være akkorderet; da den, som forsømmer at slutte saadan skriftlig Lejekontrakt, kan have sig selv at takke, at der siden, naar der maatte paakomme nogen Tvistighed derom, ikke reflekteres paa hans Andragende, saafremt han ikke er istand til samme ved tvende gode Vidner eller paa anden lovlig Maade straks at bevise.“ [2]) Som det vil ses, er det kun til Lejeren, ikke til Udlejeren, at Fordringen om skriftlig Affattelse stilles, og følgelig er det kun ham, som rammes af de foreskrevne Følger af Undladelsen af skriftlig Kontrakts Oprettelse; [3]) der savnes Hjemmel til at forstaa Udtrykkene „Alle og Enhver som leje“ i udvidet usædvanlig Betydning som tillige indbefattende Udlejeren, jfr. navnlig ogsaa Udtrykkene i Pl.s § 4, hvor de tilsvarende Betegnelser kun kunne omfatte Lejeren, og hvor der med Flid er benyttet andre Udtryk om Udlejerens Handling („bortlejet“). Meningen med denne Befaling til Lejeren er ikke den at foreskrive skriftlig Form som Betingelse for Lejekontraktens Gyldighed; det ses nemlig af Paragrafens følgende Indhold, at Lejeren kan paaberaabe sig ogsaa en mundtlig Kontrakts Gyldighed, naar blot dens Existens i Benægtelsestilfælde paa lovlig Maade ɔ: fuldstændigt kan bevises, jfr. ogsaa den beslægtede Bestemmelse i Fdn. 27. Maj 1848 § 11 (ndfr. § 96. II). Ej heller er Meningen den at paalægge Lejeren Bevisbyrden for Anbringender, som han efter almindelige Regler ikke har at bevise. [4]) „Andragende“ kan ifølge Forbindelsen betyde Asserta, som Lejeren efter de almindelige Regler har at bevise i Benægtelsestilfælde, og denne snævrere Fortolkning maa foretrækkes som indeholdende den mindre Afvigelse fra den almindelige Ret. Meningen er altsaa kun at frakjende Lejeren de sædvanlige til ufuldstændigt Bevis knyttede Fordele, nemlig Adgangen til at kræve Benægtelsesed af Udlejeren eller til selv at stedes til Aflæggelse af Sigtelsesed med Hensyn til Asserta angaaende Kontraktens Indgaaelse og Indhold, som det efter almindelige Regler

[2]) Se om denne Lovbestemmelse særligt Stampe Erklæringer I S. 313—316; den findes ikke altid korrekt aftrykt i Schous Udtog.

[3]) Afvigende Larsen S. 166.

[4]) J. U. 1849. 501, U. f. R. 1892. 281. 1891. 219, jfr. J. U. 1860. 572, men dog en Forudsætning i U. f. R. 1892. 29 se Note 8.

er hans Sag at bevise.[5]) Derimod kan det ikke antages, at det kun er i Henseende til Beviset for, at Lejeforholdet overhovedet er indgaaet, at Undladelsen af skriftlig Kontrakts Oprettelse bliver til Lejerens Skade;[6]) Forskriften om, at Lejesummens Størrelse o. s. v. skal angives skriftlig, sættes der ved denne Fortolkning vilkaarligt en Streg over. Ej heller haves der Hjemmel til at antage, at § 3 er uanvendelig, og at de almindelige Regler om Bevis komme til Anvendelse, naar Lejekontraktens Existens i Gjerningen er anerkjendt fra begge Sider, derved at det Lejede er overleveret af Udlejeren og tiltraadt af Lejeren;[7]) noget Andet er det, at Udlejeren oftere vil have Bevisbyrden i Tvistighederne, der opstaa, efter at Lejemaalet er tiltraadt, end i dem, der opstaa forinden, og at Bestemmelsen forsaavidt sjældnere vil komme til Anvendelse efter Tiltrædelsen af det Lejede. Overhovedet vil det være en uhjemlet indskrænkende Fortolkning af Lovbudet at fritage Lejeren, der ikke har sørget for skriftlig Kontrakts Indgaaelse, fra de foreskrevne Ulemper med Hensyn til Beviset for nogensomhelst Paastand angaaende Kontraktens Indgaaelse og Indhold, som det efter almindelige Bevisbyrderegler er hans Sag at bevise. Budet om skriftlig Kontrakts Oprettelse er forøvrigt ikke ubetinget, men det er kun foreskrevet, at Lejeren „saavidt muligt skal søge at forsyne sig“ med skriftlig Kontrakt; naar han altsaa i denne Henseende har gjort, hvad der billigvis kunde forlanges af ham, navnlig med sædvanlig Hurtighed opfordret Udlejeren til at forelægge ham skriftlig Kontrakt til Underskrift, eller selv forelagt Udlejeren en saadan, ramme Ulemperne ham ikke. For det Tilfælde, at der netop tvistes om, hvorvidt skriftlig Kontrakt er oprettet eller ikke, idet Udlejeren fragaar Underskriften paa en med hans Navn undertegnet Lejekontrakt, giver Pl. 1754 § 3 ikke nogen Regel; Lejeren maa kunne forlange Partsed efter D. L. 5—1—6. Bestemmelsen angaar kun Leje af Husrum[8]) i

---

[5]) J. U. 1873. 815. [6]) Saaledes dog Gram Sp. D. S. 119.

[7]) J. U. 1860. 572, 1873. 815. Saaledes dog Evaldsen Sp. D. S. 113—114, hvis Realitetsbemærkninger forklares ved det straks i Teksten Bemærkede.

[8]) D. i U. f. R. 1892. 29 udtaler, at Pl. 2. Oktbr. 1754 § 3 ikke er anvendelig paa den, der tager Logis i et Pensionat, som er beregnet paa at modtage Personer paa ganske ubestemt Tid. Denne Sætning kan maaske, i

Kjøbenhavn og kan ikke analogisk anvendes paa saadanne Lejeforhold udenfor Kjøbenhavn[9]) eller paa andre Lejeforhold.[10]) Den i Pl.s § 4 omtalte Erlæggelse af Fæstepenge er utvivlsomt ikke nogen Betingelse for Lejeforholdets gyldige Stiftelse, men højst en Regel om ejendommelig Retsbeskyttelse, jfr. nedenfor under III.

II. Om Rettighedernes Indhold,[11]) Forandring og Ophør kan i det Hele henvises til de i det Foregaaende fremstillede almindelige Regler. Hvad særligt Tidsvilkaarene angaar, gjælde de ovfr. § 89. I og § 90. III udviklede Regler med følgende Supplement. For Leje af Husrum (eller dog visse Arter af Husrum, se ndfr.) opstiller Lovgivningen som almindelig Flyttedag den 3die Tirsdag i April og Oktober Maaneder, dog at Foraarsflyttedagen, naar den vilde falde paa Dagen efter 2den Paaskedag, udsættes til den paafølgende Torsdag, og naar den vilde falde i den stille Uge, ligeledes til første Torsdag efter Paaske,[12]) se Pl. 20. April 1813 (for Kjøbstæderne med Undtagelse af Kjøbenhavn), jfr. Pl. 31. Aug. 1813, Pl. 26. April 1817 (for Landet, jfr. om Fdn. 27. Maj 1848 § 4 ndfr.), 8. Marts 1819 (for Kjøbenhavn), 15. Marts 1821. Og det almindelige Opsigelsesvarsel er fastsat saaledes, at Opsigelse til Foraarsflyttedagen skal gives inden Nytaar, og til Efteraarsflyttedagen inden St. Hansdag (den 24. Juni), se de nævnte Lovbud. For adskillige Kjøbstæder gjælde dog 1. Maj og 1. Nov. som Fardage,[13]) og det sædvanlige Opsigelsesvarsel maa da være 3 Maaneder til en af disse Flyttedage.[14]) Saavel Reglerne om Fardage som om Opsigelsesvarsel[15]) ere deklaratoriske,

---

Betragtningt af det Usædvanlige i, at der i deslige Tilfælde oprettes skriftlig Kontrakt, være rigtig nok, men udkræves ikke til Begrundelse af Dommens Resultat, da Udlejeren efter almindelige Regler havde Bevisbyrden for det omtvistede Punkt (jfr. Note 20).

[9]) J. U. 1849. 501. [10]) Ørsted i A. f. R. I S. 248 Note.

[11]) Se om Lejerens Pligt til at forevise Lejligheden for Lejesøgende U. f. R. 1882. 1112, om Fortolkning af Vedtagelser om Lejens Forfaldstid U. f. R. 1881. 657, 1867. 817.

[12]) Denne Bestemmelse er ikke paavirket af L. 29. Decbr. 1862 om Forandringer i Helligdagslovgivningen. [13]) Kskr. 28. Jan. 1847. [14]) U. f. R. 1878. 1212. [15]) Se om Fortolkningen af „1/2 Aars Varsel“ U. f. R. 1887. 373, Ørsted Hdbg. V. S. 463; „Aars Varsel“ J. U. 1864. 707, se § 89 Note 16.

Pl. 1817, jfr. Pl. 20. April 1814. Betydningen af disse Regler om Fardag og Varsel er, bortset fra at adskillige Lovbud henvise til deres Anvendelse paa forskjellig Maade, se saaledes Fdn. 4. Decbr. 1795 (jfr. derimod Fdn. 25. Nov. 1831 § 1), K. L. 25. Marts 1872 § 17. 2, § 33. 2. a, den, at de supplere Lejekontraktens Bestemmelser, forsaavidt som det ikke af disse fremgaar, at noget Andet skal gjælde. I denne Henseende kunne imidlertid forskjellige Tvivlsmaal opstaa, idet det undertiden kan være et vanskeligt faktisk Spørgsmaal at afgjøre, hvorvidt Lejekontraktens Bestemmelser holde Plads, aaben for Reglernes Anvendelse eller ikke.[16]) Og det Supplement, som Lovbestemmelserne afgive til Fastsættelse af Lejemaalets Tidsvilkaar, er utilstrækkeligt. Lovbudene fastsætte i denne Retning kun, at Lejemaalet i Mangel af modstaaende Aftale skal ophøre paa en Fardag, og at der, naar Forholdet er indgaaet paa Opsigelse, skal gives det foreskrevne Varsel. Men de indeholde ikke nogen almindelig Regel om, hvad der i Lejemaalet angaaende Husrum er sædvanlige Tidsvilkaar. I Kjøbenhavn maa det nu sikkert antages, at sædvanlige Tidsvilkaar for Leje af en Beboelseslejlighed er Indgaaelse paa Opsigelse[17]) til en af de almindelige Fardage med det forordnede Varsel. Heri ligger ikke blot, at disse Tidsvilkaar gjælde, naar det er bevist eller indrømmet, at Lejemaalet er indgaaet uden Aftale om Tidsvilkaar, men ogsaa den processuelle, praktisk langt vigtigere Regel, at den Part, hvis Paastand gaar ud paa at disse Tidsvilkaar skulle gjælde, har Formodningen for sig, naar der tvistes om, hvorvidt Tidsvilkaar ere aftalte, eller hvilke disse ere.[18]) Om noget Tilsvarende kan

---

[16]) Naar Lejekontrakten fastsætter „et Fjerdingaars“ Opsigelse, maa heri, naar ikke særlige Omstændigheder vise noget Andet, antages at ligge en Henvisning til det lovbestemte Varsel, U. f. R. 1894. 870, 1887. 679, 1885. 917, 1882. 964, J. U. 1867. 273, 1871. 707, jfr. Pl. 15. Marts 1813, Ørsted Hdbg. V S. 463, Kskr. 17. Aug. 1820, se derimod om „tre Maaneders“ Varsel U. f. R. 1887. 1206. — Det almindelige Varsel gjælder ikke blot, naar Lejemaalet er indgaaet halvaarsvis, men ogsaa naar det er indgaaet med længere Perioder, jfr. J. U. 1873. 55, men ikke, naar det er indgaaet med kortere Perioder, se herom § 89 ved Note 10—16, jfr. ndfr. Note 20.

[17]) Afvigende Evaldsen Sp. D. S. 72.

[18]) U. f. R. 1891. 219, 1880. 315, jfr. 1892. 281, ovfr. § 89 Note 24.

opstilles udenfor Kjøbenhavn, er vistnok meget tvivlsomt.[19] Det fremgaar af de nævnte Lovbud ikke klart, om deres Regler gjælde for al Leje af Husrum eller kun for visse Arter. I alt Fald kan den nylig omtalte Regel om de sædvanlige Tidsvilkaars Beskaffenhed vistnok kun gjælde om Leje af hele Beboelseslejligheder. Ved Leje af enkelte Værelser i Kjøbenhavn er vistnok Indgaaelse maanedsvis med 14 Dages Opsigelse det almindelige Vilkaar,[20] og om Leje af Husrum til andet end Beboelsesrum kan vistnok ingen almindelig Regel opstilles.[21] Efter Nogles Formening har Fdn. 25. Novbr. 1831 § 1 og Fdn. 27. Maj 1848 § 4 i Forbindelse med Retssædvane medført, at Pl. 26. April 1817 er bortfaldet ogsaa for det Tilfælde, at Lejeren ikke er Husmand eller Inderste (se om saadanne Lejere ndfr. § 96), saa at ved Leje af Husrum paa Landet 1ste Maj bliver eneste Flyttedag, og almindelig Opsigelsestrist et halvt Aar før 1ste Maj. At de nævnte Lovbud ikke kunne medføre et saadant Resultat, er imidlertid klart. Spørgsmaalet kan kun være, om en Sædvane har dannet sig i den nævnte Retning, og dette maa vistnok for mange Egnes Vedkommende antages.[22]

Ved forskjellige Lovbud,[23] f. Ex. Pl. 1. Oktbr. 1802 § 33, L. om Kjbhvn.s Vandforsyning 30. Novbr. 1857 § 2, er det foreskrevet, at Lejeren skal tilsvare eller med Ejeren deltage i flere af de af Huset gaaende Skatter og Afgifter, for hvilke dog det Offentlige alene holder sig til Ejeren, som da har Regres til Lejeren, Pl. 1802 § 41. Selv om det ikke antages, at saadanne Lovbud alene have Hensyn til de forinden Lovenes Emanation indgaaede Lejekontrakter, have Forholdene i hvert Fald udviklet sig saaledes, at det, som Udlejeren har betinget sig

---

[19]) Benægtende U. f. R. 1886. 799, 1880. 568, jfr. dog 1878. 1212. Jfr. § 89 Note 19—20.

[20]) U. f. R. 1868. 930, jfr. J. U. 1849. 493, men dog J. U. 1871. 881. Se særligt om Logis i Pensionat og Hotel U. f. R. 1892. 29, 1888. 236, 1881. 167. Jfr. ovfr. § 89 Note 11 og 16.

[21]) Jfr. H. R. T. 1866. 116 (Pakloft).

[22]) U. f. R. 1874. 287, Borup Landboret 2den Udg. S. 276. Se om det Tilfælde, at Huset har Jord, som ikke er Akcessorium til Boligen, § 92 ved Note 40. [23]) Jürgensen Lovlexikon „Leje“ 8. d, Gram Sp. D. S. 153—154.

under Benævnelsen Leje, tillige antages at indbefatte Godtgjørelse for de Skatter, der skal udredes af det Lejede, saa at der ikke bliver Tale om, at Lejeren foruden Leje ogsaa skal betale Skatter og Afgifter, medmindre saadant er vedtaget,[24]) se om Stempelafgiften L. 19. Febr. 1861 § 39.

III. Angaaende Parternes Retsbeskyttelse mærkes, at ifølge K. L. 25. Marts 1872 § 33. 2. a er Leie af Beboelsesværelser og andre Lokaler privilegeret i Tilfælde af Konkurs, se om den nærmere Fortolkning af denne Lovbestemmelse i Skifteretten,[25]) jfr. om Exekution Pl. 14. Maj 1834. Privilegiet gjælder dog ikke for længere Tid tilbage end 1 Aar fra den sidste Fardag før Konkursens Begyndelse; hvorledes det gaar med Leje for Tiden efter Konkursen, er omhandlet ovfr. i § 90. II. For Erstatning hos Lejere for udlagte Skatter og Afgifter af Ejendommen, som Lejeren skulde betale, har Ejeren Udpantningsret[26]) efter L. 29. Marts 1873 § 1. 9, jfr. Amtstuefdn. 8. Juli 1840 § 27 i Slutn.

Om Leje af Husrum i Kjøbenhavn bestemmer Pl. 2. Oktbr. 1754 § 4, at om Ejeren har bortlejet Værelserne til Tvende, da skal den forblive ved Lejen, som først derom har sluttet Akkord og givet Fæstepenge.[27]) Der bestemmes og forudsættes i dette Lovbud ikke Andet og Mere, jfr. S. 186, end at den ældre Lejetager, som tillige, før den anden Lejeakkord blev indgaaet, har betalt Fæstepenge, gaar forud for den yngre Lejetager, og det selv om den ældre Lejers Akkord kun var en Kontrakt og den yngres en Overdragelseserklæring, ledsaget af hans Indsættelse i Besiddelsen. Dersom man antager, at det er den danske Rets almindelige Regel, at den ældste af to Kon-

---

[24]) Evaldsen Sp. D. S. 118, Deuntzer Sk. R. S. 282, Ørsted Formularbog 6te Udg. S. 140, U. f. R. 1892. 1049.

[25]) Deuntzer Sk. S. S. 278—282, Evaldsen Sp. D. S. 115—118 og U. f. R. 1890. 156, 1895. 477, § 89 Note 62, § 90 Note 43, 58, § 92. IV. 2.

[26]) Nellemann Exekution S. 311. Den ved Pl. 7. Oktbr. 1771 § 1 hjemlede Udpantningsret for Husleje i Kjøbenhavn er bortfalden, L. 29. Marts 1873 § 15 i Slutn.

[27]) Se om dette Lovbud Ørsted Hdbg. V S. 460, Larsen S. 166—167, Gram Sp. D. S. 120—121, 147, Aagesen Program 1871 S. 18—19, Evaldsen Sp. D. S. 112 Note, 115 Note, Matzen S. 377—378, Torp S. 452—453.

trakter med samme Kontrahent om samme Ting har Fortrin for den yngre i Henseende til selve Tingens Erholdelse,[28]) er Betydningen af Pl. 1754 § 4 altsaa kun den, at den giver den ældre Lejer, naar hans Ret efter Kontrakten kun er obligatorisk, en udover det Almindelige gaaende Retsbeskyttelse, nemlig — naar han før den anden Akkords Indgaaelse har betalt Fæstepenge — Retsbeskyttelse ogsaa overfor den yngre godtroende Lejetager med tingligretlig Adkomst. Lovbudet berøver ikke den ældre Lejer nogen Retsbeskyttelse, som han efter almindelige Regler vilde have; det siger Intet om, at den ældre Lejer kun i det angivne Tilfælde er beskyttet overfor den anden. De almindelige Slutninger fra og indskrænkende Fortolkninger af Lovbudet, som man i forskjellig Retning har forsøgt, savne alle fornøden Begrundelse. Navnlig kan der ikke være Tale om, under Paaberaabelse af dette Lovbud, at tillægge den ældre Lejer, som ikke har betalt Fæstepenge, nogen udover det Almindelige gaaende Retsbeskyttelse, men er den ældre Lejers Akkord en tinglig,[29]) vil hans Beskyttelse overfor den yngre følge af almindelige Regler og altsaa haves, selv om Fæstepenge ikke ere betalte. Den udvidede Retsbeskyttelse, som Pl. 1754 § 4 efter det Anførte hjemler, kan ikke analogisk anvendes udenfor Kiøbenhavn eller ved andre Brugsforhold end de at Ordene omfattede.

§ 92.

Frie Forpagtninger og anden fri Jordleje, Mejeriforpagtning.

I. Indenfor Lejeforholdene angaaende Jord sondres imellem Leje og Forpagtning paa den ene Side og Fæste paa den anden Side. Af Jordlejeforholdene maa ifølge Lovgivningens Tilstand til særlig Behandling[1]) (§§ 93—97) udsondres de almindelige Kontrakter om fæstepligtig Jord, Fæsteforholdet i det Hele og Leje af Hus, naar Lejeren er Husmand eller Inderste. Ved frie Jordlejeforhold forstaas Lejeforhold angaaende Jord, som

---

[28]) Ovfr. § 75 Note 20. [29]) Ovfr. § 88 Note 1 og 4.

[1]) Om Forholdene med Hensyn til Embedsjorder henvises til den offentlige Ret, se om Præstegaarde Matzen og Timm Kirkeret S. 278—79, 940, Cirkul. 18. April 1891 Nr. 75, Kirkemin. Skr. 21. April 1891 Nr. 133, 6. Febr. 1892 Nr. 64.

ikke falder ind under nogen af disse Grupper, altsaa Lejekontrakter om Hovedgaarde, Præstegaarde, Kjøbstadsjorder og Bondersteder, forsaavidt de ikke ere Fæstepligt undergivne,[2]) med Undtagelse af Fæsteforhold og Leje af Hus til Husmand og Inderste. Indenfor den frie Jordleje sondres imellem Forpagtning og Leje, uden at denne Sondring dog har nogen Skarphed;[3]) fortrinsvis anvendes Betegnelsen Forpagtning paa Leje af større Arealer. I det Følgende vil blive omhandlet frie Forpagtninger i Almindelighed (II) og Mejeriforpagtninger (III), hvorefter skal tilføjes særlige Bemærkninger om Leje af Hus (IV).

II. Frie Forpagtninger.[4]) Om disse gjælder det, at Parterne frit kunne ordne deres Mellemværende, som de ville; præceptive Lovregler for Kontraktsforholdet findes ikke. Der kan om Forholdet i det Hele henvises til de for Lejeforhold i Almindelighed gjældende Regler.[5]) Om Nødvendigheden af Thinglæsning til Brugsrettens Beskyttelse henvises til Tingsretten.[6]) I Almindelighed oprettes skriftlig Kontrakt, der nøje angiver Vilkaarene og fastsætter en Driftsplan, som Forpagteren skal følge.[7]) Ofte vil Kontrakten henvise Tvistigheder til Afgjørelse ved Voldgift.[8]) Iøvrigt fremhæves følgende:

1. Hovedgjenstanden for Kontrakten er Jordens Brug; Jordens Frugter tilfalde Forpagteren. Ordentligvis medfølge som Akcessorium de nødvendige Avlsbygninger og Bolig for Forpagteren, Foder[9]) og Gjødning samt undertiden Besætning og

---

[2]) Ogsaa Lejeforhold angaaende fæstepligtig Jord, der indgaas ifølge særlig Hjemmel til at bortleje saadan Jord, er fri Forpagtning.

[3]) Ordet Forpagtning har ikke nogen teknisk-juridisk Betydning, jfr. Ørsted Hdbg. V S. 552—554, ovfr. § 87 ved Note 11.

[4]) Ørsted Hdbg. V S. 552—559, Gram Sp. D. § 109, Borup Landboret 2den Udg. §§ 29 og 30, Evaldsen Sp. D. S. 119—122, Aubert Sp. D. I S. 293—296.

[5]) Se navnlig om Lejerens Ret til Godtgjørelse for Forbedringer § 88. I. 1. c; om Ret til Ophævelse eller Afslag i Lejen paa Grund af Misligholdelse § 89. II. 1 og 3; Fremleje § 90. I; Parternes Konkurs § 90. II; Parternes Død § 90. III; Udlejerens Overdragelse af Ejendommen til Trediemand § 90. IV.

[6]) Torp S. 439 ff. [7]) Jfr. Schl. H. R. D. I. 453.

[8]) Jfr. herom H. R. T. 1888. 151 (U. f. R. 1888. 639), 1886. 93 (U. f. R. 1886. 870), U. f. R. 1879. 956, 1896. 1252, J. U. 1863. 165.

[9]) Naar saadanne fortærlige Ting medfølge, blive de ved Overdragelsen Forpagterens Ejendomsret undergivne, se om Tilbagegivelsespligt Note 21.

Inventarium, Saasæd o. desl. Over hvad der saaledes overleveres Forpagteren bør nøjagtig Synsforretning optages til Oplysning om, hvad Forpagteren i sin Tid har at tilsvare. Grænsen for Forpagterens Beføjelser[10]) med Hensyn til den forpagtede Ejendom sættes ved Kontrakten og ved det, som nedenfor skal bemærkes om hans Tilbageleverings- og Vedligeholdelsespligt. Forsaavidt som der til Ejendommen hører Hoveri eller Pligtarbejde, tilkommer dette Forpagteren, men denne maa finde sig i disse Præstationers Afløsning, dog kun mod Erstatning, naar ikke anderledes er bestemt i Kontrakten, L. om Afløsning af det Gaarde paahvilende Hoveri 4. Juli 1850 §§ 8, 9, 12, Fdn. 27. Maj 1848 § 10, L. om Afløsning af Pligtarbejde af Huse 4. Juli 1850 §§ 8, 9, 12. Ejeren kan tillige særligt overdrage Forpagteren sin Revselsesret overfor de omtalte Arbejdere, men Overdragelsen maa bekjendtgjøres for Bønderne paa Godset, Fdn. 25. Marts 1791 § 13, 27. Maj 1848 § 9 „eller Husbonden"; om Forpagteren atter kan overlade Revselsesretten til sin Forvalter er omtvistet.[11]). Jagtretten tilkommer Brugeren, naar ej det Modsatte er bestemt,[12]) L. 8. Maj 1894 Nr. 79 § 3, jfr. L.s §§ 6 og 7, se om Fiskeri L. 5. April 1888 Nr. 56 § 49.

2. Naar Besætning og Inventarium medfølge som Tilbehør til det Forpagtede,[13]) vedblive disse Ting at være Ud-

[10]) Den, der har forpagtet et Avlsbrug, kan ikke uden særlig Hjemmel være berettiget til at tage Udbyttet i andre Retninger, f. Ex. af et Kalkbrud. der findes paa Ejendommen, Evaldsen Sp. D. S. 166 Note, jfr. Gram Sp. D. S. 191 Note 2. Om Forpagterens Ret til at benytte Lokomobil Just. Min. Skr. 13. Juli 1883 Nr. 135.

[11]) Gram Sp. D. S. 158—160. Ordene i Frd. 25. Marts 1791 § 13 „saa ogsaa . . . af Forpagteren" synes dog nærmest at pege paa, at Forpagterens Revselsesret er af samme Indhold som Jorddrottens, saa at dens Udøvelse i samme Omfang som hins, jfr. „alene", kan delegeres. Jfr. Kskr. 17. Marts 1827. [12]) Jfr. U. f. R. 1888. 1173, 1189.

[13]) Ørsted Hdbg. V S. 559—560, 495—496, Larsen S. 172, Gram Sp. D. S. 164—166, jfr. 157, Evaldsen Sp. D. S. 122—123, 91, Borup S. 206, Kskr. 21. Septbr. 1830, jfr. Torp S. 36—37, 605—606, Aubert Sp. D. I S. 296—298, Aagesen R. R. II S. 271—272, Windscheid § 400 Note 22, D. G. B. §§ 586—590, 594, D. Entw. Mot. II S. 425—426, 433—439. Ovfr. § 88 Note 64, 53. Jfr. Tvist, om visse Gjenstande vare solgte til Forpagteren eller Akcessorier i Lejemaalet H. R. T. 1885. 574 (U. f. R. 1886. 142).

lejerens Ejendomsret undergivne i deres skiftende Skikkelse, og Forpagterens Kreditorer kunne ikke til Ejerens Skade gjøre Udlæg deri eller søge Fyldestgjørelse deri i Tilfælde af Forpagterens Konkurs.[14]) Men en vis Dispositionsret over disse Ting tilkommer Forpagteren, saa at han kan afhænde og forbruge enkelte Dele af Tingene[15]) — men ikke paa en Gang disse i deres Helhed eller betydeligere Dele af dem[15b]) — og hans Pligt til Tilbagelevering ved Forholdets Ophør er en Pligt ikke til samme Tings Tilbagelevering, men til Tilbagelevering af ligesaa gode Ting af samme Beskaffenhed. Det naturlige Supplement til denne Lejerens Dispositionsret over Besætning og Inventarium er en ham paahvilende Vedligeholdelsespligt med Hensyn til disse Gjenstande, der medfører, at han maa staa til Ansvar for enkelte Deles hændelige Undergang,[16]) medens derimod den hændelige Undergang af hele Besætningen eller væsentlige Dele af den i Overensstemmelse med almindelige Regler bliver til Udlejerens Skade. I disse Henseender bør Kontrakten indeholde nærmere Bestemmelser.[17]) Den Vurdering ved Synsforretning, der har fundet Sted ved Gjenstandenes Overleverelse til Forpagteren, bliver, naar Prisforandringer i Mellemtiden have fundet Sted, ikke umiddelbart bestemmende for Lejerens Erstatningspligt for Mangler, men kun vejledende ved Bedømmelsen af Tingenes Godhed.[18]) Naturligvis kan Forholdet med Besætningen ogsaa være ordnet paa anden Maade,[19]) men det ovenfor beskrevne Forhold har Formodningen for sig.

3. Paa Grund af Forpagterens udstrakte Benyttelsesret maa det antages, at der i det Hele paahviler ham en vis Vedligeholdelsespligt, saa at han paa egen Bekostning maa besørge almindelige Reparationer og Udbedringer[20]) og altsaa forsaavidt maa staa til Ansvar ogsaa for hændelig Skade. Foruden Jorden

---

[14]) H. R. T. 1882. 463 (U. f. R. 1883. 107), U. f. R. 1895. 1160, 1882. 1036, Koll. Tid. 1830. S. 817, J. T. XXVII, 258. [15]) H. R. T. 1882. 463 (U. f. R. 1883. 107), jfr. U. f. R. 1888. 287. [15b]) Jfr. U. f. R. 1893. 1094.

[16]) Jfr. ovfr. § 88 Note 61—64. [17]) Se om saadanne Schl. H. R. D. I. 453, J. U. 1854. 265. [18]) Jfr. U. f. R. 1882. 1036, J. U. 1865. 130.

[19]) Se navnlig D. G. B. §§ 587—589, 594, jfr. Citater i Note 13.

[20]) Aubert Sp. D. I S. 150, D. G. B. § 582, D. Entw. Mot. II S. 429—430, ovfr. § 88 Note 61—63.

og Bygningerne i uskadt Stand samt modtagen Besætning og Inventarium, se under 2, maa Forpagteren ved Forholdets Ophør tillige uden Vederlag afgive saa megen Fodring, Saasæd o. s. v., som han ved Tiltrædelsen har modtaget. Med Jorden maa han overhovedet udlevere Gjødningen og den efter Aarstiden til Avlsbrugets Fortsættelse fornødne Fodring, men leverer han herefter mere af denne, end han ved Tiltrædelsen har modtaget, kan han fordre Erstatning for det Overskydende.[21])

4. Med Hensyn til Lejerens Afgiftspligter bør Kontrakten indeholde Angivelse af, hvem af Parterne der skal udrede de af Ejendommen gaaende Skatter og offentlige Byrder. I Mangel af saadan Bestemmelse, og naar heller ikke Skatteloven indeholder Noget herom, antages det, at Forpagteren skal yde de Afgifter, der nærmest ere lagte paa Brugen og Produkterne, f. Ex. Kjørsler og andre Naturalydelser — jfr. om det Tilfælde, at saadanne Pligter lægges paa Ejendommen efter Kontraktens Indgaaelse, L. 20. Juni 1850 § 19 „passende Godtgjørelse" — men Ejeren de Skatter, som ere lagte paa Ejendommen.[22]) Om nogle af de sidstnævnte Byrder findes det dog foreskrevet, at de i Mangel af modstaaende Aftale delvist skulle udredes af Brugeren, Fdn. 15. April 1818 § 4, 24. Juni 1840 §§ 14, 15, L. om Expropriationsudgifter 26. Maj 1868 § 4. Den Anskuelse er vel bleven fremsat, at disse Lovbud kun handle om Kontrakter, som allerede vare indgaaede ved de paagjældende Loves Emanation. Lovenes Ord „Naar Jord er bortforpagtet" o. desl. kunne nemlig meget vel forstaas paa denne Maade. Og med Hensyn til saadanne Kontrakter tiltrænges en Regel om Skatternes Fordeling, medens der overfor Kontrakter, som indgaas efter Skattelovenes Emanation, ikke tiltrænges nogen saadan, idet Parterne kunne medtage Skattepligten i deres Beregninger; i hvert Fald vilde Skatteloven ikke være nogen na-

[21]) Jfr. D. G. B. §§ 593, 594, D. Entw. Mot. II S. 440—441. Ndfr. § 93. VII. 1. b. og c.

[22]) Den sognekommunale Hartkornsskat hviler paa Brugeren, ikke paa Ejendommen, H. R. T. 1857. 243, Schou Landkommunernes Forfatning og Styrelse S. 176, Indenr. Min. Skr. 11. Aug. 1874 Nr. 166, 24. Novbr. 1879 Nr. Nr. 189. Jfr. § 93 Note 51.

turlig Plads for en saadan Bestemmelse.[23]) Men denne Anskuelse er neppe holdbar.[24]) Navnlig taler herimod Fdn. 24. Juni 1840 § 14, hvis Fordelingsregel vilde være en Uretfærdighed, dersom ikke Fdn. 1818 § 4 havde været anvendelig paa alle Forpagtningskontrakter, i hvilke ikke særlige Bestemmelser medførte andre Regler, jfr. ogsaa Forudsætningen i Valglov 12 Juli 1867 § 65. 1.) Men selv om det saaledes maa antages, at de nævnte Love ogsaa angaa Kontrakter, indgaaede efter deres Emanation, er det ikke derfor givet, at en Forpagter, i hvis Kontrakt Spørgsmaalet ikke er afgjort ved særlig Bestemmelse, foruden sin Afgift skal svare de i Loven nævnte Skattedele. Da Forholdet nemlig er det, at Ejeren er den, til hvem det Offentlige holder sig, naar Skatten ikke erlægges, er det antageligt, at der efter Skattelovenes Emanation hurtigt vil have uddannet sig den Opfattelse, at Ejerens Tavshed om Skatterne under Forhandlingerne med Forpagteren maa forstaas som en Tilkjendegivelse af, at han ved den begjærede Afgifts Erlæggelse har beregnet sig Dækning for hele Skatten og selv overtaget denne. Og forsaavidt en saadan almindelig Opfattelse har dannet sig, følger det af almindelige Kontraktsregler, at Forpagteren ikke kan være pligtig, foruden den af Ejeren forlangte Afgift, at betale Skat efter Lovens deklaratoriske Fordelingsregel, medmindre han maatte kunne indse, at dette var Ejerens Mening. Hyppigt vil det forøvrigt i Kontrakten være bestemt, at Forpagteren skal svare Ejendommens Skatter.[25]) Ved forskjellige Love tillades det Ejeren, naar visse Forbedringsforanstaltninger ere trufne af ham, eller naar han har befriet Ejendommen for visse Byrder, at forhøje Forpagterens Afgift med

---

[23]) Saaledes Evaldsen Sp. D. S. 120—121, Hvass Forpagteres Valgret til Landsthinget.

[24]) Borup l. c. S. 203 Note, Matzen Statsforfatningsret 2den Udg. II S. 260—266, H. R. T. 1882. 636 (U. f. R. 1883. 186).

[25]) En Bestemmelse i Kontrakten om, at Brugeren skal tilsvare Skatterne, indeholder ikke, at han ogsaa skal udrede Bankrente og Brandkontingent, hvilke Ydelser ikke ere egentlige Skatter, jfr. J. T. XIX. 133, III. 2. 265, Kskr. 14. Febr. 1818, 15. Jan. 1814, 24. Maj 1800. Jfr. iøvrigt om saadanne Vedtagelser J. U. VII. 92; U. f. R. 1880. 394, J. U. 1865. 130, ovfr. § 79 Note 33. Særligt angaaende Vedtagelser om, at Forpagteren skal bære fremtidige Skatter, Evaldsen Sp. D. S. 120 Note 2, J. U. 1853. 22.

Renterne af Udlægskapitalen eller af Forbedringernes Værdi, jfr. saaledes L. 10. April 1874 Nr. 53 § 7. 28. Maj 1880 Nr. 63 §§ 26 og 36. — Udlejerens Fordring paa Leje eller Forpagtningsafgift[26]) er ikke privilegeret,[27]) se særligt om Leje af Hus under IV. Naar Ejeren har udlagt Skatter og Afgifter af Ejendommen, som Lejeren skulde betale, har han Udpantningsret for Beløbet,[28]) L. 29. Marts 1873 Nr. 36 § 1. 9, jfr. Amtsstuefdn. 8. Juli 1840 § 27; derimod er dette Krav næppe privilegeret efter K. L. 25. Marts 1872 § 33. 2. c, der kun tilkjender Jorddrotten ɔ: Udlejeren i Forhold til Fæsteren Privilegiet.[29])

5. Almindelig Tiltrædelses- og Fratrædelsestid er 1ste Maj, og det almindelige Opsigelsesvarsel er vistnok fra St. Hansdag til paafølgende 1ste Maj, jfr. Fdn. 25. Novbr. 1831 § 1, D. L. 3—13—7, se særligt om Huse under IV.[30]) Der kan ikke ved fri Jordleje opstilles nogen almindelig Lejetid,[31]) som har Formodningen for sig. Forholdet vil naturligvis sjældent være indgaaet for kortere Tid end et Aar. Hyppigt vil Forpagtning af større Avlsbrug være indgaaet paa en Driftsomgang eller paa saamange Aar, som der er Marker til Ejendommen.

6. Særligt vanskelige Spørgsmaal opstaa om Parternes Mellemværende, naar Brugsforholdet afbrydes udenfor almindelig Fardag. Den Avling, der i Afbrydelsens Øjeblik endnu staar paa Roden, maa tilfalde Ejeren,[32]) men iøvrigt kan det være tvivlsomt, hvorledes Mellemværendet for det løbende Aar skal ordnes. Ganske vilkaarligt vilde det være at paalægge Forpagteren at betale en saa stor Kvota af Aarets Afgifter, som arithmetisk svarer til den forløbne Del af Aaret, thi

[26]) Se om den romerretlige hos os ukjendte Regel, at Forpagteren kan fordre Afslag i Afgiften, naar overordentlige Ulykkestilfælde forvolde særlig daarlig Høst, Windscheid § 400 Note 17, D. Entw. § 534 (hvor Sætningen forlades), Mot. II S. 423—425, Reatz I S. 282, Stobbe § 186. A. 8.

[27]) „Landgilde“ i K. L. 25. Marts 1872 § 33. 2. b. betegner kun Fæstebondens Vederlag, jfr. § 93 Note 42, § 94 Note 11.

[28]) Nærmere Evaldsen Sp. D. S. 122, jfr. Borup S. 204, ndfr. § 93 Note 52. [29]) Deuntzer Sk. R. S. 285. [30]) Note 40.

[31]) U. f. R. 1882. 1106. Se om Tidsvilkaarene i det Hele ovfr. § 89. I, § 90. III, Gram Sp. D. S. 162, Borup S. 199, Evaldsen Sp. D. S. 72—74, 76. [32]) Torp S. 217 Note, U. f. R. 1887. 1172, 1867. 797, jfr. nærmere § 93 ved Note 91—93.

Udbyttet falder ikke ligeligt paa hver Dag i Aaret. Skal al Vilkaarlighed undgaas, synes ingen anden Udvej mulig end følgende: Er Aarets Høst tilfalden Forpagteren, maa Forholdet afgjøres, som om Afbrydelse først havde fundet Sted ved Forpagtningsaarets Udløb. Forpagteren maa udrede fuld Afgift for Aaret med Tillæg af, hvad han ved Fratrædelse til næste almindelige Fardag skulde udrede af Saasæd o. desl., og med Fradrag af Ejendommens Nettoudbytte for den tilbageværende Del af Aaret.[33]) Tilfalder Aarets Høst derimod Ejeren, maa Parterne stilles, som Forholdet var bleven afbrudt ved det løbende Aars Begyndelse;[34]) Forpagteren skal, bortset fra det ham muligvis paahvilende Ansvar for Ophøret (jfr. § 90. II. 1. a), ikke betale nogen Afgiftsdel for det løbende Aar, men maa lægge fra sig, hvad han under dettes Forløb maatte have oppebaaret som Nettoindtægt, eller have Godtgjørelse, hvis hans regelmæssige Udgifter have oversteget hans Indtægter.

III. Ved Mejeriforpagtning[35]) (Hollænderiforpagtning), jfr. Fdn. 1. Oktbr. 1802 § 7, K. L. 25. Marts 1872 § 152, forstaas visse Kontrakter om en Kreaturbesætnings Udbytte mod Vederlag. De under Begrebet faldende Retsforhold ere saa forskjellige, at intet Almindeligt kan siges om dem. Naar Forholdet, som hyppigt, er ordnet saaledes, at Ejeren skal levere et vist Kvantum Mælk eller en Besætnings Mælkeudbytte, uden at „Forpagteren“ træder i noget Forhold til selve Besætningen, foreligger der simpelthen en Salgskontrakt om Løsøre.[36]) Dersom Forholdet er et Lejeforhold, maa ubillig Leje ikke tages, D. L. 5—8—9.[36b]) Er Forholdet ordnet paa den Maade, at Besætningen overleveres til Mejeriforpagteren, kommer det ovenfor om

---

[33]) Jfr. § 93 Note 95. [34]) § 93 Note 96, jfr. U. f. R. 1876. 621.

[35]) Ørsted Hdbg. V. S. 559—561, Gram Sp. D. § 110, Borup § 31, Evaldsen Sp. D. S. 122—123, Aubert Sp. D. I S. 296—298, Stobbe § 186. B, D. Entw. Mot. II S. 441—443.

[36]) U. f. R. 1880. 234, se om Opsigelse af saadanne Kontrakter J. U. 1869. 550. At Forpagteren thinglæser en saadan Kontrakt, giver den ikke nogen udvidet Retsbeskyttelse. Hermed er dog ikke bestridt, at Ejeren kan indrømme Tilladelse til, at en saadan Pligt ved Thinglæsning lægges som Byrde paa Ejendommen, Matzen S. 371—372, jfr. § 90 Note 113.

[36b]) Goos Str. R. Sp. D. II S. 125.

Besætnings Overleverelse til Forpagteren af en Ejendom Udviklede til Anvendelse.[37] I dette Tilfælde vil ordentligvis Bygninger, Græsningsret, Foder m. v. medfølge som Akcessorier, og Brugsretten maa thinglæses efter Fdn. 25. Novbr. 1831 § 1 for at være beskyttet i visse Sammenstødstilfælde.[38]

IV. Om Leje af Hus,[39] naar Jorden kun er Akcessorium til Boligen, er talt ovfr. i § 91. Iøvrigt gjælder om Leje af Hus med Jord i Almindelighed det ovfr. under II Udviklede, hvorved dog følgende nærmere Bemærkninger gjøres:

1. Det almindelige Opsigelsesvarsel er maaske kun et halvt Aar til 1ste Maj,[40] jfr. Fdn. 27. Maj 1848 § 4.

2. Medens som tidligere (§ 91. III) omtalt Lejen af Husrum er privilegeret efter K. L. 25. Marts 1872 § 33. 2. a, og medens dette Privilegium maa gjælde for hele Lejen, naar den til et Hus hørende Jord kun er Akcessorium til Boligens Brug, er ingen Del af Lejen privilegeret, naar Huset kun er Akcessorium til Jorden;[41] kan hverken Hus eller Jord betegnes som det Akcessoriske, maa den Del af Lejen, som forholdsvis falder paa Beboelsen, være privilegeret, Resten ikke.[42] Udpantningsret for Lejen kan ikke vedtages; L. 29. Marts 1873 § 1. 9 hjemler kun dette med Hensyn til Fæsteafgift af Hus paa Landet.

3. Naar Lejeren er Husmand eller Inderste, gjælder ifølge Fdn. 27. Maj 1848 en Række særlige Regler, se ndfr. § 96. I, II, III, V og VI.

§ 93.

Livsfæste af Bøndergaarde, som ere Fæstepligt undergivne.[1]

I. Ved Livsfæste forstaas den mod Vederlag stiftede Brugsret over en fast Ejendom, der gjælder for

---

[37]) Note 13—19. [38]) Gram Sp. D. S. 166—167, Borup S. 205, Evaldsen Sp. D. S. 122.

[39]) Borup S. 265, 276—277, Gram Sp. D. S. 264—265, 281.

[40]) H. R. T. 1883. 81 (U. f. R. 1883. 783), J. U. 1866. 163. Se om det Tilfælde, at Jorden er Akcessorium til en Husbolig, ovfr. § 91 ved Note 22. Jfr. Note 31—30.

[41]) Jfr. U. f. R. 1890. 156. [42]) Deuntzer Sk. R. S. 279—280, Evaldsen Sp. D. S. 117, jfr. Borup S. 274, 277, ovfr. § 91 Note 25.

[1]) Gram Sp. D. §§ 111—119, Evaldsen Sp. D. S. 123—194, Borup i

Lejerens (Fæsterens) og dennes Enkes Livstid. Ordentligvis bestaar Vederlaget dels i en Sum, der betales ved Forholdets Stiftelse (Indfæstning), dels i en aarlig Afgift, og Fæstekontrakten er i Virkeligheden en Sammensætning af Brugskjøb og Leje. Det vil ses, at Fæsterens Stilling paa Grund af Forholdets uvisse Tidslængde har forskjellige Ulemper. Han har ingen Sikkerhed for, at Brugsretten vil vare saalænge, at han faar passende Vederlag for Indfæstningen, og Indfæstningens Betaling forringer hans Driftskapital. Og han kan, dersom de almindelige Regler om Lejeforhold fastholdes, vanskeligt indlade sig paa Forbedringer af Ejendommen, som kunde frembringe større Udbytte af denne, idet han paa den ene Side ikke har Sikkerhed for, at Brugsretten vil vare saalænge, at Bekostningen dækkes, og der paa den anden Side ikke uden særlig Hjemmel kan tilkomme ham eller hans Arvinger Krav paa Godtgjørelse for Forbedringer ved Forholdets Ophør, se ovfr. § 88. I. 1. c. Enhver fast Eiendom kan gives i Livsfæste. Om Livsfæste angaaende Ejendomme, der ikke ere Fæstetvang undergivne, handles i § 94; her tales kun om Livsfæstekontrakten, forsaavidt den angaar fæstepligtige Ejendomme.[2]) I dette Tilfælde har Lovgivningen grebet ind med en stor Række positive, tildels ufravigelige Regler, der særligt sigte til at beskytte Fæsteren mod Forurettelse fra Ejerens Side, eller, se L. om Fæstevæsenet 19. Febr. 1861 §§ 3 og 5, jfr. § 10, til at fjærne de Ulemper ved Fæsteforholdet, som nys ere omtalte. Medens der angaaende det nærmere om de almindelige Retsregler, der sigte til at skaffe Landets Bondestand Erhverv ved Brug for egen Regning af Jord, navnlig Reglerne om Fæstetvangen,[3]) om Forbudet mod at Bondejord drives under Hovedgaardsjord[4]) samt om Pligten

U. f. R. 1867 S. 529 ff. og Landboret 2den Udg. §§ 32—39 (sidstnævnte Værk er i det Følgende betegnet som Borup uden Tilføjelse).

[2]) Se om disse Forholds historiske Udvikling Aubert Sp. D. I S. 200—209 med Litteraturangivelser, Gram Sp. D. S. 167.

[3]) Torp S. 168—170, Borup S. 98—104, Evaldsen Sp. D. S. 125—127, 142—158, 160, Matzen S. 116—117.

[4]) Torp S. 166—167, Borup S. 82—92, Evaldsen Sp. D. S. 127—130, Matzen S. 115.

til at vedligeholde Bøndergaarde som selvstændige Avlsbrug,[5]) maa henvises til Tingsretten og Landboretten, skal her blot bemærkes, at Fæstetvangen kun hviler paa Bøndergaarde (men ikke paa alle saadanne) og gaar ud paa, at Ejeren, der vil give Gaarden i Brug, skal give den i Fæste. Som det Følgende vil vise, er Livsfæsterens Brugsret, sammenlignet med Forpagterens, af et ejendommeligt indskrænket Omfang. Naar man fremdeles som en Ejendommelighed ved Fæsteforholdet nævner det personlige Forhold[6]) imellem Ejer og Bruger, D. L. 3—13—1 og 17, maa det bemærkes, at Afhængighedsforholdet nu, navnlig naar Hoveriet er afskaffet, ikke har nogen praktisk Betydning. Livsfæsteforholdet har forøvrigt i senere Tider forsaavidt tabt i praktisk Interesse, som Fæstegaardene i stort Omfang ere overdragne Fæsterne til Ejendom (Arvefæste med Ret til at sælge og pantsætte).[7]) Retsforholdet skal her kun fremstilles i dets Hovedtræk; om Detailler henvises til Specialfremstillingerne.

II. Stiftelse.[8]) I Almindelighed indgaaes der først en foreløbig Fæsteakkord eller Fæstekontrakt, hvorved Parternes Mellemværende bestemmes, og denne Kontrakt fuldbyrdes ved Udstedelse af Fæstebrev, ɔ: et Dokument, hvori Ejeren erklærer, at han herved overdrager Fæsteretten, og som bør indeholde de mellem Parterne vedtagne Vilkaar. Fæstebrevet udfærdiges i to Exemplarer, af hvilke Fæsteren beholder Originalen, medens Afskriften med Fæsterens paategnede Revers (Reversalfæstebrevet) beholdes af Ejeren. Ejeren er til Opfyldelse af sin Fæstepligt under Straf pligtig at udstede Fæstebrev, Fdn. 9. Febr. 1820 § 2, jfr. L. 25. Juni 1870 § 10, dog kan denne Pligt i et enkelt Tilfælde foreløbigt opfyldes ved Afsluttelse af

---

[5]) Torp S. 167—168, Borup S. 92—97, Evaldsen Sp. D. S. 130—142, Matzen S. 115—116. [6]) Gram Sp. D. S. 171.

[7]) I 1885 henhørte til Fæstegaarde kun 7,5 pCt. af Bøndergaardenes samlede Antal med 9,6 pCt af deres samlede Tilliggende ɔ: 5403 Gaarde med 25703 Tdr. Hartkorn. I forrige Aarhundrede har 3/4 af Landets Bøndergaarde været i Fæste.

[8]) Borup S. 209—213, Evaldsen Sp. D. S. 158—160, Gram Sp. D. S. 174—179. Jfr. om Tidspunktet for Stiftelsen, naar nye Love have afløst ældre, H. R. T. 1875. 500 (U. f. R. 1876. 306).

Fæstekontrakt, L. 19. Febr. 1861 § 4. At Fæstebrevs Udstedelse, eller Fæsterens Indsættelse i Besiddelsen[9]) af Fæstestedet eller Fæstebrevets Thinglæsning skulde være nødvendig til Stiftelse af tinglig Ret for Fæsteren, kan ikke antages, men ifølge Fdn. 25. Novbr. 1831 § 3 er Thinglæsning undertiden fornøden til Beskyttelse af Fæsterens Brugsret i visse Sammenstødstilfælde, se om disse forskjellige tildels omtvistede Spørgsmaal i Tingsretten.[10]) Den i Fdn. 8. Febr. 1810 § 6 foreskrevne Følge af Undladelse af Fæstebrevets pligtmæssige Thinglæsning antages alene at bestaa deri, at Fæstebrevet, naar Thinglæsningspligten ikke opfyldes, ikke kan benyttes af Fæsteren til Bevis for hans Retsstilling.[11]) Fremdeles er det vistnok meget tvivlsomt, om man kan tillægge Undladelse af Fæstebrevs Udstedelse den Virkning,[12]) at Fæsteren, som kun har Kontrakt, ikke kan paaberaabe sig Fæstelovgivningens præceptive Regler til sin Fordel. Som bemærket gives der angaaende Parternes Mellemværende mangfoldige ufravigelige Forskrifter; den almindelige Følge af, at der i Fæsteforholdet vedtages noget herimod stridende, er den, at det saaledes Vedtagne er uforbindende for Fæsteren, medens Vedtagelserne iøvrigt blive i Kraft, jfr. L. 19. Febr. 1861 § 10, se nærmere i det Følgende. Om Stempelafgiften se Stp. L. 19. Febr. 1861 §§ 40, 39, 21. f, Ind. Min. Skr. 21. April og 31. Maj 1863. Angaaende Lovgivningen om Kvitteringsbøger og om de Bøger, som den, der ejer Fæstegods, skal holde, henvises til Landboretten.[13])

III. Synsforretninger.[14]) Til Fæsterens Betryggelse er det foreskrevet, at visse Syns- og Skjønsforretninger skulle optages, navnlig skulle flere Gjenstande ved Fæstets Tiltrædelse overleveres Fæsteren ved en formelig Syns- og Skjønsforret-

---

[9]) Torp S. 453—454, jfr. ovfr. § 88 Note 4 og næste Note.

[10]) Torp S. 447—449, 453—454, Borup S. 210—212, Evaldsen Sp. D. S. 158 Note, Matzen S. 378—381. [11]) C. V. Ussing Om tinglige Rettigheders Overdragelse S. 194, Borup S. 212, Matzen S. 380—381, Torp S. 449.

[12]) Saaledes Borup S. 211 Note. Jfr. H. R. D. i J. T. X. 2. 176, jfr. VII. 2. 32, Schl. H. R. D. II. 22, Gram Sp. D. S. 175.

[13]) Borup S. 213, Evaldsen Sp. D. S. 160.

[14]) Borup S. 213—223 og i U. f. R. 1867 S. 578 ff., Evaldsen Sp. D. S. 160—164, U. f. R. 1882. 555.

ning, Fdn. 8. Juni 1787 §§ 1 og 2. Og overhovedet giver Fæsteforholdet jævnligt Anledning til slige Forretningers Optagelse, se i det Følgende. Angaaende disse Forretninger findes to Sæt af Retsregler. Det yngre af disse, der lader Synet foregaa ved to Mænd, valgte af Parterne, eventuelt med en Opmand, er givet ved L. 19. Febr. 1861 § 5 og gjælder for de i denne § 5 omhandlede Synsforretninger samt for den Synsforretning, som ifølge Fdn. 8. Juni 1787 skal finde Sted ved Overtagelsen og Afleveringen af en Gaard, L. 1861 § 6, og vistnok for andre Synsforretninger, der maa sættes i Klasse med disse. For andre Synsforretninger gjælde fremdeles de ældre Regler, der navnlig ere givne i Fdn. 8. Juni 1787 § 3 og §§ 7—11 samt i den Fdn. vedføjede Instrux, og som lade Synet foregaa ved Mænd, udmeldte af Retten. Baade om Grænserne for Anvendelsen af hvert Sæt af Retsregler og ved Spørgsmaalet, om det yngre mindre fuldkomne Sæt af Retsregler kan suppleres ved Bestemmelser, hentede fra det ældre, samt om Reglerne angaaende Synsforretninger i andre Henseender hersker der adskillig Tvivl.

IV. Fæsterens Rettigheder overfor Ejeren ere navnlig følgende:

1. Ejeren skal stifte og fremdeles holde aaben for Fæsteren en Brugsret af den nærmere Beskaffenhed, som Retshandelen hjemler. Men det maa herved mærkes, at Lovgivningen indeholder en Mængde positive Bestemmelser angaaende Fæsterens Beføjelser, der ere af meget forskjellig Beskaffenhed.

a. Nogle Lovbestemmelser sætte Grænsen nedad for de Beføjelser, som skulle tilkomme Fæsteren. Herhen hører:

α. Forskriften om, at Fæsteretten ikke maa være stiftet paa kortere Tid end Fæsterens og Enkens Livstid, Fdn. 19. Marts 1790. Er Fæstebrev[15]) udstedt, der indeholder Bestemmelser om en tidligere Ophørstid, betragtes disse Bestemmelser som uskrevne, Fdn. 19. Marts 1790, L. 19. Febr. 1861 §§ 8 og 10. Har Ejeren ikke indrømmet Fæsteret men en For-

---

[15]) Se angaaende Spørgsmaalet, om det Samme gjælder, naar der kun er udstedt Fæstekontrakt, ved Note 12.

pagtningsret paa kortere Tid, straffes han for Overtrædelse af Fæstelovgivningen og tvinges til at udstede lovligt Fæstebrev til den, med hvem han derom kan forenes. Forpagteren kan ikke fordre Fæstebrev udstedt til sig og vil ordentligvis — idet han maa forudsættes at kjende Fæstelovgivningen — heller ikke kunne fordre Opfyldelsesinteresse af Ejeren.[16])

β. Medens Ejeren ikke uden særlig Aftale herom er pligtig at lade mangelfrie Bygninger medfølge[17]), Fdn. 8. Juni 1787 § 4, L. 19. Febr. 1861 § 9, skal han levere Fæsteren den til Driften nødvendige Besætning og Inventarium[18]), Fdn. 1787 § 6, den Fdn. vedføjede Instrux § 4; dog kan det ifølge Fdn. 9. Marts 1838 § 10 vedtages, at Fæsteren selv leverer Besætning og Inventarium paa visse Vilkaar. Naar det ved Synsforretningen befindes, at Besætning og Inventarium ikke er tilstrækkelig, skal Ejeren uopholdelig forskaffe det Manglende, og Fæsteren fritages, indtil dette er sket, efter Omstændighederne, for Hoveri eller endog for Landgilde, Fdn. 1787 § 6. Ogsaa nødvendigt Sæde- og Fødekorn skal leveres Fæsteren[19]), Fdn. 1787 § 6, Instruxens § 5.

γ. Ifølge D. L. 3—13—12 kunde Ejeren, uden nogen Vedtagelse herom, fratage Fæsteren Jord[20]) mod Godtgjørelse, jfr. Fdn. 8. Juni 1787 (II) § 1. Ved sidstnævnte Lovbestemmelse blev denne Ejerens Beføjelse indskrænket til enkelte Tilfælde, der nu dels ere upraktiske, dels yderligere begrænsede ved L. 9. Marts 1872 §§ 1 og 3. Vedtagelser om, at Ejeren kunde fratage Fæsteren Jord, vare overhovedet gyldige[21]), forsaavidt de ikke vare i Strid med Omdelingslovgivningen. Disse Regler gjælde endnu, forsaavidt Gaarden er bortfæstet forinden L. 19. Febr. 1861. Men i Fæsteforhold, der ere indgaaede efter denne Lovs Udgivelse, tilkommer der ikke Ejeren nogensomhelst Be-

---

[16]) D. i J. T. VIII. 2. 121, Koll. Tid. 1820 S. 159 ff. Jfr. Note 23.

[17]) Borup S. 214, Evaldsen Sp. D. S. 160. [18]) Borup S. 214—215, Evaldsen Sp. D. S. 161. [19]) Borup S. 215, Evaldsen Sp. D. S. 161, Gram Sp. D. S. 183, jfr. ved Note 78.

[20]) Se om dette Æmne Borup S. 227—231, jfr. Evaldsen Sp. D. S. 168—170, Gram Sp. D. S. 199—202.

[21]) Ind. Min. Skr. 14. Aug. 1860, H. R. T. 1868. 487, J. U. 1863. 663, 1849. 425, jfr. dog Evaldsen Sp. D. S. 168—170.

føjelse til uden Fæsterens Samtykke, at fratage ham Dele af Gaardens Tilliggende, og et Samtykke hertil i Fæstebrevet maa vistnok betragtes som uskrevet, L. 1861 §§ 8 og 10, saa at kun et efter Fæsteforholdets Indgaaelse, altsaa naar Fæsteren staar friere, afgivet Samtykke fra denne, kan hjemle Fratagelsen [22]). Dog kan Ejeren inden for visse Grænser naa det tilsigtede Resultat, nemlig ved med Hensyn til bestemte Lodder af Arealet ikke at give Fæsteren Fæstet men Forpagtning paa Aaremaal eller paa Opsigelse, og dette er i Virkeligheden Indholdet af Bestemmelser i Fæstebrevet om, at bestemte Lodder kunne fratages Fæsteren. Selv om saadant Forhold fra Ejerens Side er ulovligt, har Fæsteren ikke med Hensyn til de saaledes udsondrede Lodder nogen Livsfæsteret [23]) men maa bøje sig for de vedtagne Vilkaar, forsaavidt Udsondringen ikke er i Strid med Omdelingslovgivningen. Naturligvis kunne Dele af Fæstestedet fratages Fæsteren ifølge Expropriation. [24])

δ. Andre herhen hørende Bestemmelser ere Forbudet mod Vedtagelser, hvorved Fæsteren fraskriver sig Ret til at tage Inderster til Huse [25]), Lov 4. Juli 1850 § 4, Bestemmelsen om Ejerens Pligt til Udvisning af fornøden Gjærdsel, Fdn. 9. Marts 1838 § 5, og Reglerne om Grænserne for Ejerens Ret til at faa Gaarden udflyttet, L. 19. Febr. 1861 §§ 8 og 10, se om den ældre Ret desangaaende Fdn. 8. Juni 1787 (II.) § 2.

b. En anden Række Lovbestemmelser sætter Grænsen opad for Fæsterens Beføjelse, saa at denne, sammenlignet med andre Brugsrettigheder, bliver ejendommeligt indskrænket. De fleste af disse Bestemmelser ere deklaratoriske Forskrifter, der kunne fraviges ved Vedtagelser, enten fuldtud eller dog, forsaavidt som den Fæsteren indrømmede Beføjelse ikke kommer

---

[22]) Jfr. Borup S. 230—231, tildels Evaldsen Sp. D. S. 168—170, men dog vistnok Ind. Min. Skr. 19. Maj 1863. H. R. T. 1863. 437 angaar et Fæsteforhold, som var ældre end L. 1861.

[23]) Ind. Min. Skr. 11. Febr. 1862, H. R. T. 1863. 487, jfr. J. U. 1867. 381, ovfr. Note 16; dette maa gjælde, selv om den udsondrede Lod er fæstepligtig, se dog Evaldsen Sp. D. S. 169.

[24]) Matzen S. 105—106, ovfr. § 37 Note 13, ndfr. Note 40.

[25]) Se herom og om den ældre Ret, D. L. 3—19—7, Fdn. 9. Marts 1838 § 5, hvorefter Fæsteren ikke maatte tage Inderster til Huse, Borup S. 226—227, Evaldsen Sp. D. S. 168, Gram Sp. D. S. 196—199, jfr. § 96 Note 5.

i Strid med Ejerens Pligt overfor det Offentlige til at holde Ejendommen i en vis Stand.[26]) Ogsaa Regelen i D. L. 3—13—1 og 11, Fdn. 9. Marts 1838 § 5. a, der forbyder Fæsteren at fremleje[27]) hele Gaarden eller Dele af dens Tilliggende — men ikke at lade Gaarden drive af en Anden for sin Regning[28]) — maa vistnok antages kun at være deklaratorisk[29]). Vel har man til Støtte for den Antagelse, at Bestemmelsen er ufravigelig, saa at Ejerens Samtykke ikke kan gøre Fremleje lovlig[30]), anført Pl. 7. Juni 1806, der bestemmer, at end ikke Selvejerbønder selv kunne bortleje deres Fæstegaard paa anden Maade end ved at give den i Livsfæste; saameget mindre — siger man — kan der lovligt gives Fæsteren Beføjelse til at bortleje. Pl. 1806 skulde med andre Ord fastsætte, at den, der driver en fæstepligtig Bondegaard for egen Regning, enten skal være Ejer eller Fæster. Men saadant ligger ganske udenfor Ordene i Pl. 1806, og Øjemedet med denne Lovbestemmelse er naaet, naar blot en Person har sit Erhverv som Fæster af Gaarden, selv om han udnytter den paa den Maade, at han lejer den ud. Der savnes saaledes vistnok fornøden Hjemmel for at antage Reglen om Fremleje for ufravigelig; at Fæstelovgivningen let kan omgaas, naar Ejeren kan give Tilladelse til Fremleje, beviser ikke, at saadan Tilladelse er ulovlig. Men naturligvis kan en Bortforpagtning af fæstepligtig Jord ikke blive gyldig derved, at en Mellemperson under Benævnelsen Fæster opstilles imellem Ejer

---

[26]) Herhen høre Bestemmelserne om Fiskeri i D. L. 3—13—20, jfr. L. 5. April 1888 Nr. 56 § 49, om Benyttelse af Tørvemoser i D. L. 3—13—21, Fdn. 26. Jan. 1733 § 42, 9. Marts 1838 § 5. d. og e, om Skovhugst og Gjærdsel i D. L. 3—13—1 og 21, Fdn. 9. Marts 1838 § 5. c, om Benyttelse af Foder, Hø og Halm, Fdn. 9. Marts 1838 § 5. b. Se herom Borup S. 224—227, Evaldsen Sp. D. S. 166—168, Gram Sp. D. S. 194—196. jfr. om det tidligere Forbud mod at have Inderster til Huse Note 25.

[27]) Se herom Gram Sp. D. S. 192—194, Borup S. 225, Evaldsen Sp. D. S. 166—167, jfr. ovfr. § 90 Note 2. Om Fæsterens Kreditorers Adgang til at søge Fyldestgjørelse i Fæsteretten, særligt ogsaa om K. L. 25. Marts 1872 § 17. 4. St., se ovfr. § 90. II. 1.

[28]) Borup S. 225, Evaldsen Sp. D. S. 167, Gram Sp. D. S. 193, J. U. 1859. 75. [29]) Jfr. Kskr. 6. Aug. 1814, Ind. Min. Skr. 24. April 1878 Nr. 80, ndfr. Note 74. [30]) Kskr. 14. Juni 1836, Evaldsen Sp. D. S. 167, Borup S. 225, Gram Sp. D. S. 194.

og Forpagter. En ufravigelig Regel er den, at Fæsteretten ikke maa stiftes for længere Tid end Brugers og Enkes Livstid, f. Ex. saaledes at den ogsaa skal gjælde for Fæsteenkens anden Mand, Fdn. 19. Marts 1790, se nærmere ndfr. VI. 2. Dersom Ejeren lader Fæsteforholdet vedvare udover det angivne Tidspunkt, kan han tiltales for Overtrædelse af Fæstelovgivningen og tvinges til at udstede nyt lovligt Fæstebrev til den, med hvem han derom kan forenes.[31]) Overhovedet kan, naar Ejeren har tillagt Fæsteren Beføjelser, som han ikke maa indrømme ham, det Offentlige skride ind imod Beføjelsens Udøvelse, og der vil i saa Fald ordentligvis ikke blive Tale om noget Krav paa Opfyldelsesinteresse for Fæsteren, medmindre Ejeren har garanteret ham det Offentliges Approbation. Derimod ville de almindelige Regler om bristende Forudsætninger kunne medføre, at Fæsteren, naar Beføjelser unddrages ham, erholder Ret til Afslag i den vedtagne Afgift.

c. Indenfor de ved de ufravigelige Lovbud angivne Rammer kunne Ejer og Fæster frit forenes om den nærmere Ordning, som de ønske[32]) f. Ex. fastsætte en Driftsplan. Om Jagtretten gjælder det ifølge L. 8. Mai 1894 Nr. 79 § 3, Lov 25. Marts 1851 § 7, at den, dersom Fæsteforholdet er indgaaet efter sidstnævnte Lov, tilkommer Fæsteren ligesom andre Brugere, naar ikke Andet er vedtaget, jfr. L. 1894 §§ 6 og 7; tidligere var det forbudt Fæsteren at jage paa Grunden, medmindre Tilladelse dertil var indrømmet ham.[33])

2. Angaaende Spørgsmaalene om Fæsterens Ret til Godtgjørelse for Forbedringer af Fæstegaarden eller andre Udgifter med Hensyn til denne samt til ved Fæstets Ophør at erholde Dele af Indfæstningen tilbage henvises til det Følgende under VII.

V. Fæsterens Pligter. 1. Som tidligere bemærket vil Fæsteren ordentligvis være pligtig at betale en Kjøbesum en Gang for alle for Fæsteretten, Indfæstning[34]) eller Stædsmaal, L. 19. Febr. 1861 § 3, D. L. 5—10—5, 2—22—30; der er ikke af Loven fastsat nogen Maximalgrænse for denne Sum.

2. Dernæst skal Fæsteren betale de lovligt vedtagne aar-

[31]) Note 65. [32]) J. U. 1863. 663, Borup S. 225. [33]) Gram Sp. D. S. 196.
[34]) Borup S. 231, Gram Sp. D. S. 202—204, Schl. H. R. D. I. 276.

lige Afgifter. Oprindelig bestod disse dels i Penge og forskjellige Naturalydelser, jfr. D. L. 3—13—1, dels i Arbejdsydelser (Hoveri).

a. Ved Landgilden[35]) forstaas alle disse Ydelser med Undtagelse af Hoveriet, D. L. 1—5—18, 3—13—7, Fdn. 9. Marts 1838 § 3, jfr. dog Fdn. § 2. Ordentligvis bestaar Landgilden nu af en samlet Afgift af Penge eller Korn. Tvisten, om Ejeren ved nyt Fæstes Stiftelse kunde fordre højere Landgilde[36]) end den, der fra gammel Tid havde været svaret, eller som Gaarden stod for i Aaret 1664, jfr. D. L. 3—13—14, anses for løst ved Fdn. 15. Juni 1792 § 10, saaledes at der i Almindelighed ikke gjælder nogen Maximalgrænse.[37]) Dog vil det være en Krænkelse af Fæstelovgivningen at betinge sig højere Vederlag, end Gaarden kan bære, og Fæsteren vil vistnok, forsaavidt saadant er sket, kunne fordre Landgilden nedsat; navnlig synes dette Resultat utvivlsomt, naar Ejeren fra et vist senere Tidspunkt af har betinget sig en Forhøjelse af Landgilden, som det er umuligt at svare, saa at Forhøjelsesbestemmelsen, dersom den var gyldig, vilde virke som en Ophørstermin for Fæstet, jfr. L. 25. Juni 1870 §§ 2 og 8, hvorom ndfr. § 95. III. I nogle Undtagelsestilfælde kan ifølge Lovbestemmelser, D. L. 2—22—25 og 26, eller private Dispositioner[38]) Landgilden ikke forhøjes. Medens der naturligvis i Almindelighed ikke kan være Tale om, at Ejeren uden særlig Hjemmel i Fæstebrevet ensidigt skulde kunne forhøje Afgiftspligter i et allerede stiftet Fæsteforhold, kan han dog ifølge forskjellige Lovbestemmelser, naar visse Forbedringsforanstaltninger ere trufne af ham, eller naar han har befriet Ejendommen for visse Byrder, forhøje Fæsterens Afgift

[35]) Borup S. 231—231, Evaldsen Sp. D. S. 171—172, Gram Sp. D. S. 204—208. De i D. L. 5—14—53 omtalte aarlige Konstateringer af Fæstebondens Skyld antages ikke nødvendige til Vedligeholdelsen af Kravet imod ham, H. R. T. 1860. 159, U. f. R. 1895. 850, J. U. 1870. 337, J. T. XXIII. 101, Bibl. f. Lovk. II. 201.

[36]) Gram Sp. D. S. 206 Note, se nu Joh. Steenstrup i Historisk Tidsskrift 5te Række. Bd. VI S. 680 ff. [37]) Schl. H. R. D. III. 623, I. 238, 433.

[38]) Jfr. Schl. H. R. D. III. 266, 623, H. R. T. 1857. 549, 1863. 705, Schl. H. R. D. II. 89.

med Renterne af Udlægskapitalen eller af Forbedringens Værdi.[39]) Omvendt kan Fæsteren efter almindelige Regler fordre Afslag i Landgilden paa Grund af Misligholdelse f. Ex. efterfølgende Skade paa Fæstet og Expropriation.[40]) Landgildens Forfaldstid kunne Parterne frit vedtage. Med Hensyn til Opfyldelsesstedet for Kornydelser indeholdes ufravigelige Regler i Pl. 22. Febr. 1779 og 16. April 1808[41]), der forandre D. L. 3—13—14 i Slutn. Ejerens Fordring paa Landgilden er ifølge K. L. 25. Marts 1872 §§ 33. 2. b. privilegeret i Fæsterens Konkursbo uden Hensyn til Restancens Ælde,[42]) derimod kan han ikke betinge sig Udpantningsret for Landgilden saaledes som for Hoveripenge, L. 29. Marts 1873 § 1, Fdn. 9. Marts 1838 § 3.

b. Hoveri[43]), D. L. 2—9—24, i Almindelighed i Loven benævnt som „Arbeide“ eller „Ægt og Arbeide“, D. L. 3—13—7, 5—3—23, L. om Afløsning af Hoveri af Gaarde 4. Juli 1850 § 1, var tidligere ofte Fæsterens væsentligste Vederlagsydelse, D. L. 1—24—25, 5—2—63, 5—3—23. I Tidernes Løb blev denne Pligt meget trykkende og til Hinder for Agerbrugets Opkomst. Ikke blot medførte Hovedgaardenes Udvidelse og nyes Oprettelse, at Hoveriet blev forøget, men dets Ubestemthed — Ejeren betingede sig „hvad der var fornødent til Hovedgaardens Drift“, og kunde fordre Arbejde til en hvilkensomhelst Tid — medførte, at Fæsteren aldrig kunde regne paa bestemte Dage til sin egen Avlings Besørgelse, navnlig ikke paa de for Arbejdet gunstige Dage. Der blev derfor efterhaanden truffet en Række Bestemmelser, sigtende til at beskytte Bonden mod Vilkaarlighed fra Jorddrottens Side. Som Hovedpunkter fremhæves, at det efterhaanden ved Foreninger eller Kommissionskjendelser blev slaaet fast, hvormeget Hoveri der skulde svares af hver enkelt Gaard, Pl. 5. Juni 1796, at intet ubestemt Hoveri maa gjen-

---

[39]) Fdn. 23. April 1781 § 26, 15 Juni 1792 § 1, L. om Afløsning af Brokorn 29. Decbr. 1857 § 6, L. 10. April 1874 Nr. 53 § 7, L. 28. Maj 1880 Nr. 63 §§ 26 og 36. [40]) Note 24, Evaldsen Sp. D. S. 172, ovfr. § 89 Note 25.

[41]) Evaldsen Sp. D. S. 172, Schl. H. R. D. III. 169, der dog forudsætter, at Reglen er deklaratorisk.

[42]) Deuntzer Sk. R. S. 282—283.

[43]) Borup S. 233—235, 286—292, Evaldsen Sp. D. S. 172—176, Gram Sp. D. S. 208—219.

indføres eller forrettes, Fdn. 6. Dcbr. 1799 § 2, at Jorddrotten ikke ved nyt Fæstes Stiftelse uden Rentekammerets-Approbation maa betinge sig mere Hoveri end der hidtil har været svaret af Gaarden, men at Fæsteren, uanset saadanne Vedtagelser, kun er pligtig at svare det tidligere Hoveri, Fdn. 6. Decbr. 1799 § 7, Pl. 14. Dcbr. 1805, og at en Gaard, der har været hoverifri, ikke kan gjøres hoveripligtig,[44]) Pl. 9. Marts 1838. Ved Siden heraf virkede man for Hoveriets fuldstændige Afskaffelse, jfr. saaledes Fdn. 15. Juni 1792 § 12, og endelig bleve de nugjældende Regler i denne Henseende givne ved L. 4. Juli 1850. Herefter kan Hoveriet, forsaavidt der ikke allerede er truffet lovlig Overenskomst om, hvad der i Tilfælde af Hoveriets Bortfald skal ydes som Vederlag,[45]) fordres afløst mod et billigt aarligt Vederlag, naar Begjæring herom fremsættes enten af Ejeren eller af den Hoveriforpligtede eller, forsaavidt flere Gaardes Hoveri som Helhed hører til en Hovedgaard, saa at den enkelte Bondegaards Hoveri ikke kan afløses, uden at der gribes forstyrrende ind i Hovedgaardens Drift, af $^1/_8$ af Hovbønderne, L.s § 1. Naar Parterne ikke kunne enes om Afløsningen, ordnes denne ved offentlig Foranstaltning gjennem Afløsningskommissionerne, L.s §§ 2—5, 7—8 og 11—12, se om Paaklage til en Overafløsningskommission L.s §§ 9 og 10. Alle disse Bestemmelser om Hoveriet have medført, at der nu til Dags sjældent forekommer Hoveri.[46]) Reglerne om det findes navnlig i Fdn. 6. Decbr. 1799 og 25. Marts 1791; overfor Hovarbejderne, dog ikke overfor Gaardfæsterne og deres Hustruer, haves Hustugtsret[46b]), Fdn. 25. Marts 1791 § 13. I Hoveriets Sted ere Hoveripengene traadte. Naar Hoveriet er afløst i Henhold til L. 4. Juli 1850, har Ejeren Udpantningsret for Vederlaget, ellers kan han betinge sig Udpantningsret for det, L. 29. Marts 1873 § 1. 9, Lov 4. Juli 1850 § 6, Fdn. 9. Marts 1838 § 3. Hoveripengene kunne ved nyt Fæstes Stiftelse ikke forøges i den Forstand, at der ogsaa kan

[44]) H. R. T. 1878. 118 (U. f. R. 1878. 890).

[45]) H. R. T. 1858. 576, Schl. H. R. D. I. 711, J. U. 1856. 392, Evaldsen Sp. D. S. 175, Borup S. 290—291.

[46]) Medens der i 1849 ydedes Hoveri til 282 Godser af 37,077 Tdr. Hartkorn, ydedes der i 1895 kun Hoveri til 31 Godser af 1986 Tdr. Hartkorn.

[46b]) Jfr. § 92 Note 11.

betinges Udpantningsret for Forhøjelsens Beløb[47]; Bestemmelsen om, at der ikke kan betinges Udpantningsret for Landgilden, Fdn. 9. Marts 1838 § 3, vilde ellers blive betydningsløs. Men at en Afgiftsforhøjelse betinges i den Skikkelse, at Hoveripengene forhøjes, gjør ikke Forhøjelsen ugyldig.[48]) Paa den anden Side nævnes Hoveripengene ikke som privilegeret Fordring i K. L. 25. Marts 1872 § 33, men desuagtet er der Tilbøjelighed til at antage, at de omfattes af Regelen i K. L. § 33. 2. b om Landgildens Privilegium.[49])

c. I Almindelighed vil det i Fæstebrevet være bestemt, at Fæsteren skal udrede alle af Fæstestedet gaaende Skatter og Afgifter til Stat og Kommune;[50]) forøvrigt gjælder om Fæsterens Pligt til at svare Skatter og Afgifter det i denne Henseende om frie Forpagtninger Bemærkede.[51]) Ejerens Krav paa Erstatning for udlagte Skatter og Afgifter af Ejendommen, som Fæsteren skulde betale, er forsynet med Udpantningsret,[52]) L. 29. Marts 1873 § 1. 9, jfr. Amtstuefdn. 8. Juli 1840 § 27, Fdn. 9. Marts 1838 § 3. Jorddrottens Pengekrav i Anledning af Skatter, som han har betalt for Brugeren, er privilegeret[53]) efter K. L. 25. Marts 1872 § 33. 2. c.

3. Fæsteren er pligtig til ved Fæstets Ophør at tilbagelevere Fæstestedet med Tilbehør i samme Stand som ved Modtagelsen, og der paahviler ham en Vedligeholdelsespligt,[54]) D. L. 3—13—1 og 7, som kan gjøres gjældende under Fæsteforholdets Bestaaen, Fdn. 9. Marts 1838 § 4, og som gaar videre end andre Lejeres. Det bestemmes nemlig i D. L. 3—13—10, at Hovedpligten til Gjenopførelsen af Gaardens Bygninger, naar disse ved noget ulykkeligt Tilfælde ere komne[55]) til Skade,

---

[47]) Ind. Min. Skr. 20. Juni 1852, Evaldsen Sp. D. S. 176, jfr. Borup S. 234. [48]) J. U. 1853. 268, 1849. 684.

[49]) Deuntzer Sk. R. S. 282—283, Evaldsen Sp. D. S. 176, men derimod vistnok rigtig Borup S. 233. [50]) Jfr. H. R. T. 1872. 378 (U. f. R. 1872. 1078).

[51]) Evaldsen Sp. D. S. 176—177, Borup S. 235, Gram Sp. D. S. 219—220, J. U. I. 293, ovfr. § 92 ved Note 22—25.

[52]) Evaldsen Sp. D. S. 176—177, jfr. Ind. Min. Skr. 20. Marts 1849, ovfr. § 92 Note 28. [53]) Deuntzer Sk. R. S. 284—285.

[54]) Borup S. 235—237, Evaldsen Sp. D. S. 177—179, Gram Sp. D. S. 221—229, Ørsted Hdbg. V S. 531—536. [55]) Jfr. Kskr. 14. Sept. 1839.

paahviler Fæsteren,[56]) og denne Regel staar, trods Forudsætningerne i Pl. 24. Decb. 1802 og 22. Novbr. 1832 „Ejerne", endnu ved Magt,[57]) se Fdn. 9. Marts 1838 § 4. Fæsteren er dog ikke ene om denne Pligt, idet Ejeren skal levere ham Bygningstømmeret, Fdn. 28. Jan. 1682 § 13, og By- og Sognemændene skulle hjælpe med Kjørsler efter Amtmandens Bestemmelse, D. L. 3—13—10, Fdn. 1682 § 13, selv om Fæsteren ikke er uformuende. Er det ved Ildebrand, mod hvilken Gaarden jo kan forsikres, at Skaden er sket, erholde Sognemændene[58]) af Ejeren Godtgjørelse for deres Ydelser, Pl. 1802 og 1832. Dersom Ejeren har forsikret Bygningerne ud over sin egen Interesse i dem for deres Værdi, maa han dog enten selv opføre Gaarden, som da skal overleveres Fæsteren ved ny Synsforretning, eller overlade Fæsteren den paagjældende Del af Assurancesummen til Bygningernes Opførelse. Med Hensyn til de andre Fæsteren overleverede Gjenstande, navnlig Besætning og Inventarium haves ingen positiv, til D. L. 3—13—10 svarende Regel, og Fæsterens Vedligeholdelses- og Godtgjørelsespligt kan følgelig vistnok ikke antages at strække sig videre end ovenfor om frie Forpagtninger udviklet.[59]) Denne Fæsterens Vedligeholdelsespligt er betinget af, at de paagjældende Gjenstande ere overleverede ham ved formelig Synsforretning, Fdn. 8. Juni 1787 § 2, 9. Marts 1838 § 4. Om det Erstatningskrav, der ved Fæstets Ophør kan tilkomme Ejeren mod Fæsteren, fordi denne ikke har opfyldt sin Varetægts- eller Vedligeholdelsespligt eller positivt har tilføjet Skade, henvises til det Følgende under VII. 1. a.

4. Endnu skal om Fæsterens Pligter her kun bemærkes, at han end ikke mod Erstatning kan forpligte sig til at istandsætte Gaardens ved Fæstets Tiltrædelse brøstfældige Bygninger eller til at opføre nye Bygninger[60]), Fdn. 8. Juni 1787 § 4, L. 19. Febr. 1861 § 9. For Forstrækninger, som Jorddrotten eller

[56]) Schl. H. R. D. I. 731, U. f. R. 1871. 986, J. T. XXVIII. 45.
[57]) Jfr. dog J. U. 1850. 621, Kskr. 13. Aug. 1839, 20. Marts 1849.
[58]) Jfr. J. U. 1850. 621.
[59]) Ovfr. § 92 Note 13—20, jfr. om Sædekorn o. desl. § 92 Note 9, Borup S. 236—237; afvigende Evaldsen Sp. D. S. 178, jfr. Kskr. 15. Novbr 1834. [60]) Borup S. 214, Evaldsen Sp. D. S. 160.

Andre have ydet Fæstebonden til Afslingens Fortsættelse, haves Fortrinsret efter K. L. 25. Marts 1872 § 33. 2. d.)

VI. Fæsteforholdets Ophør. Som tidligere bemærket skal Fæsteretten stiftes for Fæsterens og hans eventuelle Enkes Livstid, Fdn. 19. Marts 1790. Fæsterens Enke har Retten efter Fæsterens Død, selv om hun er en anden end hans Hustru ved Fæsteforholdets Stiftelse, og selv om hun ved Fæsterens Død var separeret fra ham, men kun saalænge hun sidder Enke, D. L. 3—13—4, Fdn. 19. Marts 1790, Pl. 7. Juni 1806.[61]) I denne Henseende har dog Fdn. 9. Marts 1838 § 6 gjort en Forandring, idet Fæsterens Hustru, naar Fæsteren ifølge endelig Dom eller benaadende kongelig Resolution har forbrudt sin Frihed idetmindste i 3 Aar, ved at erholde Skilsmisse, inden Manden efter Straffetiden vender tilbage, i Henseende til Gaardens Besiddelse bliver at anse som Enke.[62]) Som Ophørsgrunde for Fæsteforholdet nævnes altsaa:

1. Fæsterens Død, dersom han ikke efterlader sig Enke, og ej heller hans fraskilte Hustru ifølge Fdn. 1838 § 6 har erhvervet Fæsteretten, samt Fæsterens Enkes — eller i det i Fdn. 1838 § 6 omhandlede Tilfælde hans fraskilte Hustrus — Død. Naar Fæsteforholdet saaledes ophører ved Dødsfald, er Dødsboet eller Arvingerne, forsaavidt Fæsteforholdet er indgaaet efter L. 19. Febr. 1861, berettiget til imod fornøden Sikkerhedsstillelse at beholde Gaarden og fortsætte Driften indtil d. 1. April i det paafølgende Aar, L. 1861 § 4, jfr. § 10; dersom Fæsteforholdet er stiftet tidligere, kan det højst tilkomme Arvingerne at fortsætte Forholdet i den til Afvikling fornødne Tid.[63])

2. Endvidere ophører Fæsteforholdet, naar Fæsterens Enke — eller i det i Fdn. 1838 § 6 omtalte Tilfælde hans fraskilte Hustru, — indgaar nyt Ægteskab; ogsaa i dette Tilfælde gjælder vistnok Regelen i L. 1861 § 4, se L.s § 7.[64]) Dersom Ejeren har givet Enkens anden Mand Tilladelse til at

---

[61]) Borup S. 223—224, Evaldsen Sp. D. S. 164.

[62]) Borup S. 224, Evaldsen Sp. D. S. 164—166, Gram Sp. D. S. 190.

[63]) Borup S. 237—238, Evaldsen Sp. D. S. 179, Gram Sp. D. S. 251—252, jfr. 246—248. [64]) Borup S. 243, Evaldsen Sp. D. S. 183, Gram Sp. D. S. 247.

fortsætte Fæstet udover Enkens Død, foreligger der forsaavidt et ulovligt Lejemaal.[65])

3. Overenskomst mellem Parterne. Fæsteren kan i Almindelighed ved Overenskomst med Ejeren ophæve Forholdet ogsaa med Retsvirkning for den eventuelle Enke[66]), og naar Fæsterens Enke, eller ifølge Fdn. 1838 § 6 hans fraskilte Hustru, har erhvervet Fæstet, kunne naturligvis disse Personer indgaa Overenskomst med Ejeren om Forholdets Ophør. Naar Fæsterens Hustru i det i Fdn. 1838 § 6, 1. St. omtalte Tilfælde bestyrer Fæstet paa Fæsterens Vegne, maa det vistnok — da det er af Hensyn til hende, at Lovgivningen lader Fæsteforholdet bestaa — antages, at Kompetencen til at ophæve Forholdet er overført fra Manden til hende; muligvis glider Kompetencen allerede ud af Mandens Haand, naar han er sat under Tiltale for en Forbrydelse, der vil kunne medføre Friheds Tab i tre Aar.[67])

4. Ifølge D. L. 3—13—3 og Fdn. 16. Jan. 1789 kan Ejeren opsige[68]) Fæstet, naar han selv vil bebo Gaarden og denne er bortfæstet i hans Ejertid; Opsigelsesfristen er fra senest St. Hansdag til 1. Maj. Overenskomster om anden Opsigelsesret for Ejeren udenfor Tilfælde af Misligholdelse fra Fæsterens Side vare og ere ugyldige, se ovfr. IV. 1. a. Dersom Fæsteforholdet er indgaaet efter L. 19. Febr. 1861, tilkommer den i D. L. 3—13—3 hjemlede Opsigelsesret ikke Ejeren og kan ikke engang lovligt forbeholdes, L. 1861 §§ 8 og 10. Naar Ejeren benytter sig af D. L. 3—13—3, skal han give Indfæstningen tilbage og betale til Bonden bevislig Omkostning og Forbedring paa Gaarden.

5. Fæsteren kan ifølge D. L. 3—13—7 opsige[69]) Fæstet, naar han har skiellig Aarsag dertil. Fremgangsmaaden er den, at han efter lovligt Kald og Varsel til Husbonden opsiger

[65]) Ovfr. ved Note 16 og 31, Borup S. 223, Evaldsen Sp. D. S. 164, Gram Sp. D. S. 189.

[66]) Borup S. 238, Evaldsen Sp. D. S. 165, Aagesen S. 330 Note, Program 1872 S. 44, J. U. 1855. 549. Men Fæsteren kan ikke ophæve den eventuelle Enkes Ret uden at ophæve sin egen, U. f. R. 1891. 1065.

[67]) Evaldsen Sp. D. S. 165, jfr. Borup S. 238, Gram Sp. D. S. 190, men dog J. U. 1855. 549. [68]) Borup S. 238, Evaldsen Sp. D. S. 179, Gram Sp. D. S. 243. [69]) Borup S. 238—239, Evaldsen Sp. D. S. 179—180, Gram Sp. D. S. 243—244.

Gaarden tre Thingdage efter hverandre før St. Hansdag, og den fjerde Thingdag tager det beskrevet, hvorefter han kan fraflytte henholdsvis 1ste Maj eller 1ste April, eftersom Fæsteforholdet er indgaaet før eller efter L. 19. Febr. 1861, L. 1861 § 4. Betingelsen „skjellig Aarsag" har næppe praktisk Betydning. Disse Regler gjælde ogsaa for Enken, som har tiltraadt Fæstet; har hun endnu ikke tiltraadt det, kan hun frasige sig Fæstet straks, D. L. 3—13—5, og dog, dersom Forholdet er stiftet efter L. 19. Febr. 1861, beholde Gaarden mod Sikkerhedsstillelse indtil 1ste April det paafølgende Aar, L. 1861 § 7.[70])

6. Fæsteretten kan af Fæsteren (Fæsterenken) forbrydes.[71]) Forbrydelsesgrundene ere følgende; andre kunne ikke lovligt vedtages, jfr. ovfr. IV. 1. a.

a. Misligholdelse fra Fæsterens (Fæsterenkens) Side i dei Fdn. 9. Marts 1838 og 25. Marts 1791 §§ 9, 10 og 12 udtrykkelig nævnte Tilfælde;[72]) Overenskomster om, at Fæsteretten skal fortabes ved anden Misligholdelse, ere ugyldige, Fdn. 1838 § 7. Anden Misligholdelse kan højst forpligte Fæsteren til at yde Er-

---

[70]) Borup S. 243, Evaldsen Sp. D. S. 183, jfr. Gram Sp. D. S. 244—249. Naar Enken har opsagt efter D. L. 3—13—7, kan hun, trods Ordene i L. 1861 § 7, ikke benytte sig af L.s § 4, Evaldsen Sp. D. S. 189.

[71]) Borup S. 239—243, Evaldsen Sp. D. S. 180—183, Gram Sp. D. S. 229—242, Ørsted Hdbg. V S. 519—528. Fæsterens Misligholdelse bevirker, at ogsaa Fæsterenkens eventuelle Ret gaar tabt, Aagesen Program 1872 S. 44.

[72]) Disse ere følgende: 1. Udeblivelse med Skyld under visse nærmere Betingelser, Fdn. 1838 §§ 1 og 2, Borup S. 239, Evaldsen Sp. D. S. 180—181, Gram Sp. D. S. 231—233, jfr. ovfr. § 42 Note 25, § 89 Note 49, 52, H. R. D. i J. U. 1854 Flgbl. 4. S. 26, jfr. 1852. 719, H. R. T. 1860. 159, J. U. VI. 74, V. 1, 1856. 28, N. J. T. I. 2. 74. — 2. Forsømmelse af Fæstestedets Vedligeholdelse under nærmere Betingelser og forudsat, at de paagjældende Gjenstande ere overleverede Fæsteren ved formelig Synsforretning, Fdn. 1838 § 4, 8. Juni 1787 § 2, Borup S. 240—241, Evaldsen Sp. D. S. 181—182, Gram Sp. D. S. 233—236, Schl. H. R. D. I. 731, U. f. R. 1880. 1012, J. U. 1849. 1, VIII. 1041, VI. 75. — 3. Gjentaget Misbrug af Fæstestedets Tilliggende i de i Fdn. 1838 § 5 udtrykkelig nævnte Tilfælde under de der angivne nærmere Betingelser, Borup S. 241, Evaldsen Sp. D. S. 182, 166—167, ovfr. IV. 1. b, J. U. 1860. 1, 1856. 277, VI. 75, III. 559. — 4. Gjentagen Overtrædelse af Forbudet mod at have Inderster til Huse, Fdn. 1838 § 5 i Slutn., ovfr. Note 25 og 26. — 5. De i Fdn. 25. Marts 1791 §§ 9, 10 og 12 angivne Brud paa Hoverilovgivningen, Fdn. 1838 § 7, Borup S. 242, Gram Sp. D. S. 238, J. U. VI. 75.

statning. Fæsteretten fortabes ikke, som andre Lejerettigheder, umiddelbart ved Misligholdelsen og Ejerens Ophævelseserklæring, men Fæsteren skal dømmes fra Fæstet, medmindre han giver Afkald paa Sagens Afgørelse ved Dom. Vel kan Ejeren, inden Forbrydelsesdommen falder, lade Fæsteren udsætte, men Udsættelsen er da et foreløbigt Retsmiddel, som maa justificeres. Se herom og om disse Sagers Forfølgning Fdn. 8. Juni 1787 §§ 12—14, Fdn. 1838 §§ 8, 9 og 11.[73])

b. Naar Fæsteren ifølge endelig Dom eller benaadende kongelig Resolution har forbrudt sin Frihed idetmindste i 3 Aar, kan Jorddrotten betragte Fæsteretten som bortfalden, dersom Fæsteren ikke er gift, Fdn. 1838 § 6; iøvrigt kan Ejeren ikke hæve Fæstet, fordi Fæsteren er ude af Stand til personligt at drive Gaarden.[74])

VII. Retsforholdene mellem Parterne ved Fæstets Ophør. I det Foregaaende under IV og V, hvor Parternes indbyrdes Rettigheder omhandledes, bleve nogle Spørgsmaal udskudte til Behandling paa dette Punkt, hvor der skal gives en samlet Fremstilling af Retsforholdene ved Fæstets Ophør. Gaarden skal afleveres ved formelig Synsforretning, Fdn. 8. Juni 1787 § 3, L. 19. Febr. 1861 § 6. Der sondres mellem Ejerens Krav paa Fæsteren (1) og Kravene mod Ejeren (2), og skal tilsidst gives en Fremstilling af de særlige Spørgsmaal, som opstaa, naar Fæstet afbrydes udenfor sædvanlig Fardag (3).

1. Ejerens Krav paa Fæsteren. a. Naar de Fæsteren overleverede Bygninger, Besætning og Inventarium ikke tilbageleveres i uskadt Stand, og Manglerne ere konstaterede ved formelig Synsforretning, Fdn. 8. Juni 1787 § 3, L. 19. Febr. 1861 § 6, vil Fæsteren ordentligvis (ovfr. V. 3) være ansvarlig for Manglerne, men Ejerens Erstatningskrav er betinget af, at de paagjældende Gjenstande ere overleverede Fæsteren ved formelig Synsforretning,[75]) Fdn. 1787 § 2. Er-

---

[73]) Borup S. 242—243, Evaldsen Sp. D. S. 182, Gram Sp. D. S. 238—242. [74]) Borup S. 242, jfr. Gram Sp. D. S. 190—191, U. f. R. 1887. 1085, ovfr. ved Note 62 og 28.

[75]) Borup S. 244, 213—215, Evaldsen Sp. D. S. 186, 160—161, 167, Gram Sp. D. S. 180—185, H. R. T. 1860. 159.

statningskrav i Anledning af, at Hegn o. desl. ikke er tilbørligt vedligeholdt, er vistnok ligeledes betinget af Overlevering ved Syn,[76]) Fdn. 1838 § 4. Men for Erstatningskrav i Anledning af retsstridige Beskadigelser af Hegn og anden retsstridig Behandling af Jorden er denne Betingelse ikke foreskreven. Kravene paa Erstatning for Gaardfæld og Mangler ved Besætning og Inventarium ere privilegerede,[77]) K. L. § 33. 2. c.

b. Naar Fæstet ophører ved sædvanlig Fardag, ɔ: 1ste Maj eller 1ste April, se D. L. 3—13—3 og 7, L. 19. Febr. 1861 § 4, kan Ejeren, dersom han ved Fæstets Overleverelse har overleveret Fæsteren Sædekorn eller Jorden i tilsaaet Tilstand, kræve Godtgjørelse for Sædekornet, forsaavidt saadant ikke er nedlagt i Jorden til næste Høst, og det vistnok, selv om Sædekornet, der ikke nævnes i Fdn. 8. Juni 1787 § 2, ikke er overleveret ved formelig Synsforretning.[78]) Hvorledes det staar med saadant Krav, naar Fæstet ophører udenfor sædvanlig Fardag, omhandles ndfr. under 3. Hvad der gjælder om Sædekorn, gjælder ogsaa om Fødekorn.

c. Overhovedet kan Ejeren fordre, at den ifølge Aarstiden fornødne Fodring og Gjødningen forbliver ved Gaarden, Fdn. 9. Marts 1838 § 5. ; afleveres der paa Fardagen mere Fodring end i sin Tid er overleveret Fæsteren, tilkommer der denne Godtgjørelse, jfr. den Fdn. 8. Juni 1787 vedføjede Instrux i Slutn.[79])

2. Fæsterens og Fæsterboets Krav paa Ejeren. a. Om Godtgjørelse for Forbedringer af Fæstestedet[79b]) gjælde følgende Regler. Dersom Fæsteforholdet er indgaaet før L. 19. Febr. 1861, vil Fæsteren — bortset fra det Tilfælde, at Fæstet ophører ved Opsigelse fra Ejerens Side, se

---

[76]) Jfr. dog Evaldsen Sp. D. S. 161. [77]) Deuntzer Sk. R. S. 285.

[78]) Borup S. 215, Evaldsen Sp. D. S. 161, Gram Sp. D. S. 183, ovfr. ved Note 19, J. T. XXIII. 101. Er Fæstet i sin Tid ikke tiltraadt ved en Fardag, vil der i Almindelighed være truffet nærmere Aftale om Reguleringen ved Ophør paa en Fardag.

[79]) H. R. D. i N. j. A. XV. 169, jfr. IX. 12, Borup S. 244. Kskr. 15. Oktbr. 1825, D. G. B. § 593, D. Entw. Mot. II S. 440—441, Schw. Art. 319.

[79b]) Borup S. 245—248, og i U. f. R. 1867 S. 599 ff., Evaldsen Sp. D. S. 186—187, Gram Sp. D. S. 221, 242, 253—257. Jfr. om Forbedring af Besætning og Inventarium U. f. R. 1882. 555, J. U. V 851.

herom D. L. 3—13—3 — kun kunne kræve Godtgjørelse for at have istandsat eller af Nyt opført saadanne Bygninger paa Gaarden, som ere nødvendige til dens Drift, og det naturligvis kun forsaavidt slige Foretagender ikke ere indbefattede under hans Vedligeholdelsespligt; for Opførelse af andre Bygninger og for andre Forbedringer erholder han ingen Godtgjørelse, og han er pligtig at borttage Bygningerne inden 6 Maaneder, efter hvilken Frists Udløb han har forbrudt dem til Ejeren, se Fdn. 1787 § 5. Dersom derimod Fæsteforholdet er indgaaet efter L. 19. Febr. 1861, staar Sagen anderledes. Uafhængigt af Grunden til Fæstets Ophør kan Fæsteren eller hans Arvinger da ifølge L. 1861 § 5 tillige fordre Godtgjørelse for hensigtsmæssige Tilbygninger og Forøgelser af det mur- og nagelfaste Inventarium, der uomtvisteligt har forøget Gaardens almindelige Handelsværdi som Avlsgaard, for større Grundforbedringer, der utvivlsomt varigen have forøget Gaardens Værdi, og for nyttige og hensigtsmæssige mindre Grundforbedringer, hvoraf Fæsteren eller hans Arvinger paa Grund af Besiddelsens Afbrydelse ikke have haft Lejlighed til at høste den fulde Nytte. Godtgjørelseskravet er dog betinget af, at Fæsteren enten har erhvervet Godsejerens skriftlige Anerkjendelse af Bygningernes eller det paagjældende Jordstykkes Tilstand forinden Bygningsarbejdets eller Grundforbedringens Foretagelse, eller i Mangel deraf har sørget for ved en Synsforretning at bevisliggjøre samme, samt af, at han, umiddelbart forinden Arbejdet paabegyndes, derom bevislig har gjort Anmeldelse for Ejeren. Godtgjørelsespligten og Godtgjørelsens Størrelse bliver i Mangel af mindelig Overenskomst at bestemme ved Synsforretning. Der bliver ikke blot at tage Hensyn til den Værdiforøgelse, Ejendommen har erholdt ved Forbedringen, men tillige til den Fordel, som Brugeren har høstet af samme; for større og mindre Grundforbedringer bortfalder Erstatningsretten efter henholdsvis 30 og 10 Aars Forløb efter Forbedringens Udførelse. Godtgjørelsen kan aldrig overstige Pengeværdien paa Udførelsestiden af det af Brugeren anvendte Arbejde og Materiale. Bygninger, som Fæsteren efter det Anførte kan kræve Godtgjørelse for, kan han næppe have Ret til at fjærne, naar Ejeren er villig til at betale. Den Ejer, der er pligtig til at ud-

rede de omtalte Godtgjørelser, er Ejeren paa den Tid, Fæstet ophører, og Kravene tilkomme „Fæsteren eller hans Arvinger", ɔ: det Bo, af hvilket Udgifterne ere afholdte,[80]) altsaa Fæstefolkenes Fællesbo, naar Bekostningerne ere udredte af dette, selv om Fæstet først ophører, efter at Enken har overtaget det, se L. 1861 § 5, smh. med § 7, „paa samme Maade, som hvis Fæstet var ophørt ved Dødsfald", medmindre der da foreligger senere retsoverførende Kjendsgjerninger,[81]) f. Ex. Overtagelse paa Skifte, hvilket forøvrigt ikke vil være det Almindelige,[82]) se under VIII. 2. Forsaavidt som den længstlevende af Fæstefolkene har foranstaltet Forbedringerne efter at have skiftet med den først afdødes Arvinger, tilkommer saaledes Kravet den Længstlevende. Kravet er ikke forsynet med nogen Fortrinsret.[83]) Afkald fra Fæsterens Side paa Adgangen til at erhverve den her omhandlede Ret ere ugyldige, L. 1861 § 10, jfr. § 5, „mindelig Overenskomst".

b. Naar Fæstet ophører ved eller efter Fæsterens Død, kan der, forsaavidt Forholdet er indgaaet efter L. 19. Febr. 1861, blive Tale om, at Ejeren maa betale Dele af Indfæstningen tilbage,[84]) nemlig saa mange Tredivtedele af Indfæstningen, som der mangler Aar i, at Fæsteforholdet har varet i 30 Aar fra Fæstekontraktens Indgaaelse (ikke Fæstets Tiltrædelse) at regne. Denne Pligt paahviler aldrig Ejeren, naar han paa den i L. 1861 § 2 nævnte Maade ved Fæsteledigheden afhænder Gaarden til en af de der nævnte Personer. Gjør han ikke det, er han pligtig at betale den omtalte Del af Indfæstningen, dersom Fæsteforholdet opløses paa Grund af Fæsterens eller hans Enkes Død,[85]) L. 1861 § 3, samt naar det ophører

[80]) Borup S. 250—251. Evaldsen Sp. D. S. 192, jfr. dog V. Ingerslev i U. f. R. 1874 S. 252—253.

[81]) Dette er ogsaa Meningen med det hos Borup S. 251—252 Anførte, der dog ikke i alle Punkter er holdbart, se næste Note.

[82]) Ndfr. Note 101, se dog Borup S. 252 smh. m. 254—255.

[83]) Borup S. 247. Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 265. [84]) Borup S. 248—249, Evaldsen Sp. D. S. 187—188.

[85]) Naar Enke eller Arvinger i Henhold til L. 1861 § 4 fortsætte Forholdet efter Dødsfaldet til 1ste April i det paafølgende Aar, maa vistnok dette sidste Tidspunkt være det afgjørende ved Beregningen, se dog Borup S. 248, Evaldsen Sp. D. S. 187.

derved, at Enken frasiger sig Fæstet, L. 1861 § 7; hvad enten nu dette sker i Henhold til D. L. 3—13—5 eller 7, hvormed det ifølge Forhandlingerne om Loven maa stilles i Klasse, at hun gifter sig.[86]) Ifølge Ordene i L.s 7, jfr. ovfr., tilkommer Tilbagesøgningsretten i det der omtalte Tilfælde det samme Subjekt som i Tilfældet efter L.s § 3, altsaa det Bo, af hvilket Indfæstningen er udredet.[87]) Retten er uopgivelig, L. 1861 § 10. At Ejeren, der opsiger i Henhold til D. L. 3—13—3, skal give Indfæstningen tilbage, er omtalt ovfr. VI. 4.

c. Naar Enken frasiger sig Fæstet efter D. L. 3—13—5 eller 7 eller gifter sig, se ovfr. under b, har hun ifølge L. 1861 §§ 7 og 10, forsaavidt Forholdet er indgaaet efter denne Lov, naar hun er den afdøde Fæsters første Kone, eller dog har levet i Ægteskab med ham i mindst 10 Aar før hans Død, en uopgivelig Ret til efter Fæstets Fratrædelse for Livstid at erholde en aarlig Aftægt af en Værdi, der svarer til Halvdelen af den aarlige Afgift efter hendes eller Mandens Fæstebrev. Hvis denne Afgift ikke ifølge Overenskomst sikres paa anden Maade, betragtes den som en den afstaaede Gaard paahvilende Byrde, der bliver at udrede fremfor al Gaarden tidligere paahvilende eller senere paadragen Pantebehæftelse, hvorom Ejeren har at udstede og lade thinglæse et Bevis; i Mangel af Betaling kunne Aftægtsrestancer inddrives ved Udpantning, L. 29. Marts 1873 § 1. 10. c, men saavel denne Fortrinsret i Pantet som Udpantningsretten tabes, naar det Fornødne til Inddrivelsen ikke foranstaltes, inden der paaløber mere end et Aars Restance.[88])

d. Naar Fæstet ophører ved sædvanlig Fardag, kan Fæsteren vistnok, selv om Forholdet er indgaaet før L. 1861, fordre Godtgjørelse for den af ham i Jorden nedlagte Saasæd og for det ved Nedlægningen forbundne Arbejde, forsaavidt han ikke selv uden særligt Vederlag ved Fæstets Tiltrædelse har modtaget saadant af Ejeren.[89]) Er Fæsteforholdet indgaaet efter L. 1861,

---

[86]) Borup S. 249—250, Evaldsen Sp. D. S. 188—189, jfr. Gram Sp. D. S. 248.

[87]) Borup S. 250—251, Evaldsen Sp. D. S. 192—193.

[88]) Borup S. 252—253.

[89]) Evaldsen Sp. D. S. 183—185, Kskr. 15, Oktbr. 1825. Da der ved

haves der positiv Hjemmel for, at Fæsteren, naar der ved Afleveringen bevisligt er nedlagt mere eller kostbarere Saasæd i Fæstegaardens Jorder end der i og med disse er overleveret ham, har en uopgivelig Adgang til at fordre Forskjellen erstattet efter de paa Saatiden gangbare Priser.[90]) L. 1861 §§ 5 og 10.

3. Naar Fæstet afbrydes udenfor sædvanlig Fardag — et Tilfælde, som efter L. 19. Febr. 1861 § 4 nu vil forekomme sjældnere end tidligere — opstaar først det Spørgsmaal, hvem Aarets Høst tilfalder. Det synes selvfølgeligt, at den Avl, der staar paa Roden i det Øjeblik, da Fæstet afbrydes, tilhører Ejeren som Bestanddel af Jorden. Dette maa gjælde i Mangel af modstaaende Hjemmel, og saadan haves ikke; D. L. 6—15—9 og 10 angaar ikke Forholdet mellem Ejer og Fæster.[91]) Den almindelige Antagelse, at den paa Roden staaende Avl tilfalder Fæsteboet, naar Fæsteren dør, efter at Høsten ved Tilnærmelse til Modenhed har naaet en vis Selvstændighed, eller efter St. Hansdag,[92]) maa altsaa opgives. Avlen tilfalder kun Fæsteren, forsaavidt den ved Fæstets Afbrydelse er høstet, og han maa endda lade den efter Aarstiden fornødne Fodring blive paa Gaarden.[93])

Da det vilde være ganske vilkaarligt at beregne en Kvotadel af den aarlige Afgift som Vederlag for en Del af Fæsteaaret,[94]) synes Opgjørelsen for det indeværende Aar mellem Ejer og Fæster, naar Fæstet afbrydes udenfor Fardagen, at maatte være følgende: Er Aarets Høst efter det Anførte tilfalden Fæsteren, maa Parterne stilles, som om Fæstet havde varet til

Ordet „Omkostning“ i D. L. 3—13—3 vistnok kun er sigtet til Omkostninger til Forbedringer, kan der ikke af denne Artikel modsætningsvis sluttes, at det omtalte Krav ikke skulde tilkomme Fæsteren i det i D. L. 3—13—7 omhandlede Tilfælde, se dog Borup S. 244, Gram Sp. D. S. 253—254. At Loven ikke omtaler det i Teksten omtalte Krav, kommer af, at dets Forudsætninger faktisk sjældent vilde være tilstede, jfr. Fdn. 1787 § 6.

[90]) Borup S. 248, jfr. om ældre Ret U. f. R. 1882. 555.

[91]) Torp S. 217 Note 55, jfr. U. f. R. 1887. 1172, 1867. 797, Borup S. 244, ovfr. § 92 Note 32.

[92]) Evaldsen Sp. D. S. 185, Gram Sp. D. S. 254—255, Kskr. 15. Oktbr. 1825, H. R. D. i N. j. A. XV. 169, jfr. IX. 12, J. U. V. 851. [93]) Note 79.

[94]) Jfr. ovfr. § 90. II. 1. a, § 92. II. 6.

næste Fardag. Fæsteren maa betale hele Aarets Afgifter og efter Omstændighederne Saasæd o. s. v. (ovfr. 1. b) med Fradrag af Ejendommens Nettoprovenu i den tilbageværende Del af Fæsteaaret.[95]) Tilfalder Høsten derimod Ejeren, er den retfærdige Løsning vistnok den, at Parterne stilles, som om Fæstet var ophørt ved Fæsteaarets Begyndelse, saa at Fæsteren faar Erstatning for erlagt Afgift og Driftsudlæg, herunder efter Omstændighederne (ovfr. 2. d) for Saaning, for det indeværende Fæsteaar, med Fradrag af det Udbytte, han har haft af Fæstet i dette.[96])

VIII. Forholdet mellem den Længstlevende af Fæstefolkene og den først Afdødes Arvinger. Ved den ene af Fæstefolkenes Død bliver Fæstet den Længstlevendes uden Vederlag til Arvingerne.[97]) Naar den Længstlevende forbliver hensiddende i uskiftet Bo og først skifter med Arvingerne, efterat Fæsteforholdet er ophørt, fremkomme ingen særlige Spørgsmaal om Mellemværendet. Derimod opstaa saadanne, naar der skiftes, medens Fæsteforholdet endnu bestaar.

1. Pligten til at afhjælpe Mangler ved det Fæsteren Overleverede,[98]) der, medens begge Fæstefolk leve, og medens der hensiddes i uskiftet Bo, hviler paa Fællesboet, maa efter sit Indhold til hver given Tid paahvile Fæsteren personlig, altsaa ogsaa efter Fæsterens Død Enken, som fortsætter Fæstet; derimod hæfte den først Afdødes andre Arvinger ikke personligt for denne Post,. L. 30. Novbr. 1874 § 61. 2. Den Længstlevende kan følgelig af Boet fordre udlagt saa stor en Sum, som der vil medgaa til den pligtmæssige Afhjælpelse af Mangelen, hvis Størrelse om fornødent maa konstateres ved Synsforretning. Derimod kan Ejeren efter det Anførte ikke have noget Krav paa, at en saadan Sum skal afsættes af Boet til

---

95) Evaldsen Sp. D. S. 185. jfr. H. R. D. i N. j. A. XV. 169, jfr. IX. 42, Gram Sp. D. S. 255, Borup S. 245, Kskr. 16. Juni 1835 med Note, ndfr. Note 104.

96) Evaldsen Sp. D. S. 185, jfr. Kskr. 15. Oktbr. 1825, J. U. V. 851.

97) Gram Sp. D. S. 250—251, Deuntzer F. R. S. 191—192, J. U. III. 4, ovfr. § 90 Note 81.

98) Borup S. 253—256, Evaldsen Sp. D. S. 190—191, Gram Sp. D. S. 249—251, Kskr. 17. Juni 1790.

Sikkerhed for Mangelens Afhjælpning eller udbetales til den Længstlevende; han har alene denne at holde sig til[99]) og vil, dersom denne ikke af Boet har erholdt tilstrækkeligt til Mangelens Afhjælpelse, kun kunne søge Hjælp i L. 30. Novbr. 1874 § 61. 3. Sætn.

2. Retten til Godtgjørelse for Forbedringer efter L. 19. Febr. 1861 § 5 vil i sin Tid tilkomme, som bemærket under VII. 2. a, det Bo, af hvilket Bekostningerne ere udredede, og da den Længstlevende ikke skal give Arvingerne nogen Godtgjørelse for Fæstets Benyttelse[100]) samt da Beløbet ikke kan fastsættes i Skiftets Øjeblik, eftersom dets Størrelse vil afhænge af Fæsteforholdets Varighed, synes ingen anden Udvej mulig end at dele Boet mellem den Længstlevende og Arvingerne uden Hensyn til denne Post og senere ved Fæstets Ophør at reassumere Skiftet.[101]) Det er vel blevet antaget, at Boet kan fordres delt mellem den Længstlevende og Arvingerne saaledes, at der som et Boet tilhørende Aktiv medregnes en saa stor Fordring paa Godtgjørelse, som vilde tilkomme Boet, dersom Fæstet var ophørt ved Skiftets Begyndelse,[102]) og naar Deling var sket paa dette Grundlag, vilde Retten til Godtgjørelse for Forbedringer ved Fæsteforholdets Ophør være den Længstlevendes. Men det overses herved, at der tilkommer den Længstlevende en personlig Ret til at fortsætte Fæstet ɔ: det forbedrede Fæste uden Vederlag herfor til Arvingerne; dette var den tidligere Rets Regel, og denne Regel er ikke forandret ved L. 1861 § 5. Den Længstlevende maa med andre Ord kunne opbruge Forbedringerne uden Vederlag herfor til Arvingerne.

3. Tilsvarende Regler gjælde om Retten til Tilbagebetaling af Delen af Indfæstningssummen efter L. 1861 § 3; her bliver det aldeles klart, at en Opgjørelse som den nys bestridte vilde

---

[99]) Borup S. 256, jfr. Gram Sp. D. S. 250; afvigende Evaldsen Sp. D. S. 190—191, Kskr. 10. Novbr. 1787 §§ 1 og 4, Cirk. 16. Novbr. 1799 § 1.

[100]) Af denne Grund vil det i Teksten Bemærkede ogsaa gjælde om Retten til Godtgjørelse for Forbedringer efter Fdn. 8. Juni 1787 § 5 i den Forstand, at Arvingerne ikke kunne kræve, at den Længstlevende giver dem Erstatning paa Forhaand for dette Krav.

[101]) Evaldsen Sp. D. S. 191—194.

[102]) Borup S. 254—255, U. f. R. 1867 S. 617—618.

fratage den Længstlevende Fordele, som ifølge Loven skulde tilfalde den, og at en saadan Opgjørelse vilde være uretfærdig, eftersom Retten bl. A. fortabes ved Ejerens Salg af Fæstestedet i Henhold til L. 1861 § 2 og ikke opstaar i alle Ophørstilfælde.[103])

4. Om Avlen er Boets eller den Længstlevendes, maa afhænge af, om den ved Skiftets Begyndelse er høstet eller ikke; Opgjørelsen i denne Henseende maa ske efter lignende Grundsætninger som Opgjørelsen mellem Ejer og Fæster.[104])

§ 94.

Livsfæste angaaende ikke fæstepligtig Ejendom.

I. Ogsaa ikke fæstepligtig Ejendom kan gives i Livsfæste. Naar en Ejendom gives i Fæste uden en Angivelse af Tidsvarighed, som udelukker saadan Forstaaelse, antages Fæstet at gjælde ikke blot for Fæsteren, men ogsaa for hans Enke, saalænge hun hensidder i Enkestand.[1])

II. Naar ikke fæstepligtig Gaard[2]) gives i Livsfæste, kunne de for Livsfæstegaarde i § 93 fremstillede Regler om Parternes Mellemværende vistnok i alt Fald kun komme til Anvendelse saaledes, at de vige for modstaaende Aftaler.[3]) Som deklaratoriske synes de paa den anden Side at maatte komme til Anvendelse, naar den paagjælgende Lovregel efter sine Ord omfatter Gaarde i Almindelighed, og ikke særlige Omstændigheder udvise, at kun de fæstepligtige haves for Oje. Regelen i K. L. 25. Marts 1872 § 33. 2. b om Landgildens Privilegium er uafhængig af Fæstepligten.

III. For det Tilfælde, at Hus paa Landet gives i Livsfæste til en Husmand, ere særlige Regler givne i Fdn. 27. Maj 1848, se ndfr. § 96. I—IV. Bortset fra disse maa det, naar

---

[103]) Evaldsen Sp. D. S. 193, jfr. Borup S. 256.

[104]) Borup S. 256, Evaldsen S. 194, jfr. Kskr. 15. Juni 1832, ovfr. Note 91—96.

[1]) J. U. 1857. 149, VI. 316, N. j. T. II. 248, se endog J. U. 1860. 1.

[2]) Borup S. 208—209, Evaldsen Sp. D. S. 124—125.

[3]) Evaldsen Sp. D. S. 124, jfr. dog Borup S. 208—209.

Ejendom, som ikke er Gaard, f. Ex. Mølle eller Hus[4]) gives i Livsfæste, fastholdes, at Parterne kunne ordne deres Mellemværende som de ville,[5]) f. Ex. frit vedtage Ophørsgrunde for Fæstet.[6]) De i § 93 fremstillede Regler komme ikke til Anvendelse,[7]) medmindre den paagjældende Lovregels Ord ogsaa omfatte saadanne Gjenstande,[8]) eller Parterne maa antages at have henholdt sig til almindelige Regler om Fæste, eller disse findes at stemme med Forholdets Natur som nærmere Specialiseringer af dettes Medfør. (Af førstnævnte Grund maa det antages, at Huse under den i Fdn. 8. Juni 1787 § 2 angivne Følge skulle overleveres ved Synsforretning,[9]) se Fdn.s § 1 i Slutn. Af sidstnævnte Grunde kan det vistnok forsvares i vidt Omfang at anvende Reglerne om Fæsterets Forbrydelse.[10]) Det i K. L. 25. Marts 1872 § 33. 2. b hjemlede Privilegium for Landgilde omfatter ikke Husfæsterens Afgift, der ikke betegnes saaledes,[11]) men efter Omstændighederne vil Privilegiet i K. L. § 33. 2. a komme til Anvendelse.[12]) Den i Fdn. 27. Maj 1848 § 3 for det Tilfælde, at Fæsteren er Husmand, udtalte Regel, at Udpantningsret kan vedtages for Fæsteafgift af Hus paa Landet, gjælder ogsaa, naar Fæsteren ikke er Husmand, L. 29. Marts 1873 § 1. 9.)

---

[4]) Borup S. 270—276, Evaldsen Sp. D. S. 208—213, Gram Sp. D. S. 264—279. [5]) Borup S. 209, Gram Sp. D. S. 265.

[6]) Borup S. 274—275, Gram Sp. D. S. 274—275, J. U. 1862. 780, 1855. 249, I. 836, U. f. R. 1894. 1316.

[7]) Borup i U. f. R. 1867 S. 619—621, J. U. I. 836, J. T. XVII. 141, Kskr. 28. Decbr. 1826, H. R. T. 1865. 271, jfr. dog J. U. 1860. 1.

[8]) Saaledes antages D. L. 3—13—10 anvendelig paa Huse, U. f. R. 1871. 986, Kskr. 30. Juni 1821, 17. Aug. 1822, Borup S. 274, Gram Sp. D. S. 274, men ikke paa Møller, H. R. T. 1865. 271.

[9]) Evaldsen Sp. D. S. 208—209, Borup S. 271 og i U. f. R. 1867 S. 620—621, J. U. 1855. 249.

[10]) J. U. 1864. 51, IV. 159, jfr. H. R. T. 1892. 439 (U. f. R. 1892. 1229), U. f. R. 1887. 1085; men vistnok kun de materielle Regler, Evaldsen S. 212, U. f. R. 1894. 1316, jfr. dog Gram Sp. D. S. 277—278, Nellemann Exekution S. 287, Borup S. 275.

[11]) Evaldsen Sp. D. S. 117 Note. [12]) § 92. IV. 2, jfr. Borup S. 274.

§ 95.

De langvarige Forpagtninger af fæstepligtige Bøndergaarde.[1])

I. For at opmuntre til Udskiftning blev det ved Fdn. 15. Juni 1792 § 11 tilladt Jorddrotterne, derunder ogsaa Lehns- og Stamhusbesidderne,[2]) at bortforpagte deres af alt Fællesskab specielt udskiftede Bøndergaarde, naar samme ere fæsteledige, paa tvende eller flere Personers Levetid, eller og paa et bestemt Aaremaal, dog ikke kortere end 50 Aar for Forpagteren og hans Arvinger eller hvem han eller de, i Overensstemmelse med Kontrakten, ville overdrage deres Ret. Ved Pl. 7. Juni 1806 blev det dernæst slaaet fast, at denne Bestemmelse ikke blot gjælder for Gaarde, der høre til et samlet Gods, men ogsaa for fæstepligtige Selvejergaarde. Der indførtes saaledes to Former af Bortforpagtninger, ved hvilke alle Ejere af fæstepligtig Jord kunde opfylde deres af Fæstetvangen flydende Pligt. Om begge Former gjælder det, at Parterne, bortset fra Forskrifterne om Forholdets Varighed, — i hvilken Henseende det bemærkes, at der naturligvis Intet var til Hinder for, at Forpagteren kunde betinge sig Opsigelsesret, Fdn. 1792 § 11 i Slutn. — ikke vare undergivne nogen Indskrænkning i Friheden til at ordne Forholdet, som de kunde enes derom. Og disse Forskrifter kunde kun hindre Vedtagelser, der maatte medføre eller vare beregnede paa at medføre, at Forpagtningen ophørte for tidligt, ikke f. Ex. i og for sig Vedtagelser om Rettens Fortabelse i Tilfælde af Misligholdelse.[3]) Dersom Kontrakten indeholdt Bestemmelser i Strid med Forskriften om Tidslængden, maatte hele Kontrakten være ugyldig,[4]) thi Ejeren havde ingen Beføjelse til at bortforpagte sin Ejendom paa mere begrænset Tid og maatte tvinges til at indgaa ny lovlig Brugskontrakt om den, med hvem han derom kunde enes. I denne Henseende er L. 25. Juni 1870 tildels slaaet ind paa en anden Vej, idet den bestemmer,

[1]) Borup § 40, Evaldsen Sp. D. S. 194—200, Gram Sp. D. § 120.
[2]) Gram Sp. D. S. 262—263.
[3]) Evaldsen Sp. D. S. 194, 200, Borup S. 257, 265.
[4]) Evaldsen Sp. D. S. 196, Borup S. 260.

at visse ulovlige Vedtagelser i Kontrakten ikke gjøre denne ugyldig, men betragtes som uskrevne, se L.s § 8 og under III.)

Det er de om frie Forpagtninger gjældende Regler (ovfr. § 92), som komme til Anvendelse paa disse Forpagtninger med de i det Følgende nævnte Modifikationer. De tvende Forpagtningsformer maa behandles hver for sig.

II. Retten til Indgaaelse af Forpagtninger paa flere Personers Livstid, der i Almindelighed benyttedes til at skabe Brugsforhold paa Fæsterens og hans Hustrus Livstid, altsaa Brugsforhold, der frembød Livsfæstets Misligheder, uden at Fæstelovgivningens Regler, der sigtede til at modarbejde disse, kom til Anvendele paa Forholdet, blev hævet ved L. 25. Juni 1870 § 1, ogsaa for Selvejergaardes Vedkommende.[5]) L. 1870 § 1 har naturligvis ikke betaget Kontrakter af denne Art, indgaaede før Lovens Kundgjørelse, deres Gyldighed, jfr. L.s § 9. (Betingelsen for Forpagtningskontraktens Gyldighed er, at den er indgaaet i alt Fald paa to Personers[6]) Livstid; er det f. Ex. bestemt, at det paa Forpagters og Hustrus Livstid indgaaede Forhold skal ophøre, naar Forpagterenken gifter sig paany, er Kontrakten ugyldig. Forsaavidt Kontrakten lyder paa „Forpagters og Kones Livstid“, maa det antages, at Retten kun er stiftet for Forpagterens paa Indgaaelsestiden levende Hustru, men paa den anden Side eventuelt tilkommer hende, selv om hun ved Forpagterens Død maatte være skilt fra ham, og uanset at hun gifter sig med en Anden.[7]) Naar den førstberettigede Person døer, bliver den anden Persons Ret aktuel; Forholdet er ikke det, at denne er hins Sukcessor, men den andens Ret er allerede stiftet ved Forpagtningsretshandelen og vedkommer ikke den førstes Bo.[8]) Den førstberettigede vil, naar Retshandelen alene er indgaaet med ham, ordentligvis kunne opløse den andens eventuelle Ret, som ogsaa bortfalder ved den Førstberettigedes Misligholdelse.[9]) Brugsretten kan ikke

---

[5]) Evaldsen Sp. D. S. 195 Note 1.

[6]) Nærmere Evaldsen Sp. D. S. 195 Note 2, Borup S. 260 Note og afvigende Gram Sp. D. S. 259, Aagesen Program 1872 S. 39 Note 1.

[7]) Jfr. H. R. T. 1859. 384. [8]) Aagesen Program 1872 S. 37—39.

[9]) Aagesen l. c. S. 39, ovfr. § 93 Note 66, 71.

overdrages uden Ejerens Samtykke;[10]) om Forpagterens Konkursbos Adgang til at tage Brugsretten henvises til det tidligere herom Udviklede.[11])

III. Retten til at bortforpagte paa bestemt Aaremaal, ikke kortere end 50 Aar, er ophævet ved L. 9. Marts 1872 § 6; Ophævelsen gjælder ogsaa Selvejergaarde.[12]) Naturligvis berører L. 1872 § 6 ikke tidligere indgaaede[13]) Forpagtningsforhold. Oprindelig gjaldt der angaaende disse Forpagtninger ingen anden ufravigelig Regel end den om Tidslængden, som medførte, at Kontrakten var ugyldig, naar den var indgaaet for kortere Tid end 50 Aar, og naar den, om end indgaaet paa 50 Aar eller længere, var indgaaet paa saadanne Vilkaar, f. Ex. saa stærkt stigende Afgifter, at Forpagteren vilde blive nødt til at opsige Forholdet forinden 50 Aars Forløb. Naar Kontrakten saaledes var ugyldig, maatte Ejeren blive at straffe for Ikkeopfyldelse af Fæstepligten, men Forpagteren vilde ordentligvis ikke kunne kræve Opfyldelsesinteresse af ham. I det Anførte er nu vistnok sket den Forandring, at Vedtagelser i Kontrakter, lydende paa mindst 50 Aar, som ere indgaaede efter Kundgjørelse af L. 25. Juni 1870, om en saadan Stigning af Afgiften, at Forpagteren vilde blive nødt til at opsige forinden 50 Aars Forløb, ikke gjøre Kontrakten ugyldig men betragtes som uskrevne, L. 1870 §§ 8 og 2, smh. m. § 10.[14]) Ved L. 1870 er der givet en Række nye ufravigelige Regler angaaende de her omhandlede Forpagtninger, forsaavidt Kontrakten er indgaaet efter Kundgjørelsen af denne Lov. Det er saaledes forbudt Ejeren som Vederlag for Brugen at modtage eller betinge sig af Forpagteren anden Betaling eller Ydelse end den aarlige Forpagtningsafgift. Herved rammes navnlig Vedtagelser om Indfæstning, og for yderligere at sikre imod maskerede Vedtagelser i denne Retning foreskrives det, at Forpagtningsafgiften ikke maa forudbetales eller betinges forudbetalt for længere Tid end ét Aar, L. 1870 § 2. Derimod er det ikke forbudt Ejeren

[10]) Gram Sp. D. S. 258. [11]) § 90 Note 70 ff., navnlig Note 75.
[12]) Evaldsen Sp. D. S. 195 Note 1, tvivlende Borup S. 259 m. Note.
[13]) H. R. T. 1875. 500 (U. f. R. 1876. 306).
[14]) Borup S. 262 Note, jfr. dog Evaldsen Sp. D. S. 196—197.

at betinge sig særlig Betaling for andre Ydelser end Gaardens Brug. Endvidere skal Forpagtningsafgiften fastsættes til et bestemt for alle Aarene lige Beløb, dog at en vis Afvigelse herfra tilstedes, L. 1870 § 2, jfr. om Stempelpligten i dette Tilfælde L. 1870 § 6. Enhver imod Bestemmelserne i L.s § 2 betinget Betaling er at betragte som ikke vedtagen, Kontrakten er desuagtet gyldig og bliver at rette til Overensstemmelse med § 2; Ydelser, der ere erlagte i Strid med § 2, kunne kræves tilbage af Yderen, L.s § 8. Angaaende de her omhandlede Forpagtningsrettigheders Overdragelighed bestemmer L. 1870 § 3, jfr. §§ 8, 9, med Hensyn til Kontrakter, indgaaede efter denne Lovs Kundgjørelse, at det stedse staar Forpagteren frit for, endog trods modstaaende Bestemmelser i Kontrakten, uden Ejerens Samtykke i levende Live at afstaa Forpagtningen til sin Søn, Sønnesøn, Dattersøn, Svigersøn eller Stedsøn. Til andre end de nysnævnte Personer kan Forpagteren overdrage Retten, naar han ikke har fraskrevet sig[15]) denne Ret. Med Hensyn til Rettigheder, hvilende paa ældre Kontrakter er Sagen omtvistet. Ordene i Fdn. 1792 § 11 „for Forpagteren og hans Arvinger, eller hvem han eller de, i Overensstemmelse med Kontrakten, ville overdrage deres Ret" kunne paa den ene Side ikke forstaas saaledes, at Vedtagelse om Uoverdragelighed skulde være ugyldig.[16]) Paa den anden Side kunne de nævnte Ord ikke siges at hjemle, at Forpagteren uden særlig Hjemmel herfor i Kontrakten kan overdrage sin Ret til Andre, og det antages derfor, at disse Forpagtninger maa falde ind under den almindelige Regel, at Brugsrettigheder ikke kunne overdrages, medmindre Kontrakten hjemler Overdragelighed.[17]) At det desuagtet maa antages, at Forpagterens Konkursbo kan tilegne sig Brugs-

[15]) U. f. R. 1880. 748.

[16]) H. R. T. 1879. 225 (U. f. R. 1879. 1009), U. f. R. 1882. 45, J. U. 1859. 211, Gram Sp. D. S. 260, 261, men dog Ind. Min. Skr. 22. Septr. 1857.

[17]) Ørsted Hdbg. V S. 472—473, Evaldsen Sp. D. S. 95, Deuntzer Sk. R. S. 144—145, Gram Sp. D. S. 261—262, jfr. Borup S. 262. Ejeren synes ogsaa efter Forholdets Stiftelse at maatte kunne indrømme Forpagteren Overdragelsesret. En saadan Indrømmelse er ikke i og for sig Stiftelse af en ny Brugsret, se dog Evaldsen Sp. D. S. 97 Note; denne Karakter vil den kun have, naar den tillige gaar ud paa at forlænge den oprindelige Brugsret.

retten, er tidligere omtalt.[18]) Deraf, at Forpagteren helt kan overdrage sin Retsstilling til Andre, følger ikke, at han ogsaa skulde have Beføjelse til simpel Fremleje.[19]) I L. 1870 § 4 er det angaaende Forhold, som ere stiftede efter Kundgjørelsen af denne Lov, bestemt, at Forpagtningsretten ved Forpagterens Død forinden Forpagtningstidens Udløb, hvis der ikke af Forpagteren er raadet over den ved et efter de almindelige Regler gyldigt Testamente, og den ejheller overtages af den længstlevende Ægtefælle eller en af Arvingerne, bliver for den tilbagestaaende Del af Tiden at afhænde ved offentlig Auktion til Fordel for Boet, forsaavidt ikke alle Vedkommende med Ejerens Samtykke enes om Salg underhaanden. Forpagtningsretten hører altsaa til Boet, dens Bortgivelse ved Testamente vil kun være gyldig ifølge de almindelige Regler om Testationsrettens Grænser, og den Arving, der overtager den, maa give Vederlag, dersom dens Værdi overstiger hans Arvelod, ved hvis Beregning Rettens Værdi maa tages i Betragtning. Intet af dette kan undgaas ved modstaaende Vedtagelser i Kontrakten, L.s § 8; Bestemmelser i denne om, at Brugsretten ved Forpagterens Død skal tilhøre en bestemt Person, kunne ikke paaberaabes af Ejeren, og denne maa finde sig i Salget af Forpagtningsretten, selv om dens Ikke-Overdragelighed er vedtagen.[20]) Ogsaa Forpagtningsretten efter ældre Kontrakter vil ordentligvis tilkomme Boet og være arvelig efter almindelige Regler om Arv ved Lov eller Testamente, men Vedtagelser i modsat Retning maa efter det tidligere Udviklede være gyldige, f. Ex. Vedtagelser om, at Retten efter Forpagterens Død skal være en bestemt Arvings uden Vederlag til Medarvingerne,[21]) naar de ikke indeholde Fastsættelse af en for tidlig Ophørstermin; en Bestemmelse i Forpagtningskontrakten om, at Retten skal være uarvelig, vil saaledes gjøre Kontrakten ugyldig, se ovfr.[22])

---

[18]) Ovfr. § 90 Note 70—74. [19]) Jfr. Borup S. 263. Evaldsen Sp. D. S. 95 Note, jfr. ovfr. § 93 ved Note 27 ff.

[20]) Borup S. 264—265, Evaldsen Sp. D. S. 199.

[21]) H. R. T. 1879. 225 (U. f. R. 1879. 1009), Evaldsen Sp. D. S. 198—199, Borup S. 265, 264, Gram Sp. D. S. 259—260, jfr. Aagesen Program 1872 S. 46—50, 37—38. [22]) Gram Sp. D. S. 259, Evaldsen Sp. D. S. 198, Borup S. 263—264, ovfr. Note 4.

Naar den nye Bruger indtræder i Forpagtningsforholdet, har han for den tilbageværende Del af Forpagtningstiden samme Rettigheder og Forpligtelser som hans Formand, navnlig ogsaa med Hensyn til den i Forpagtningskontrakten betingede Sikkerhed, L. 25. Juni 1870 § 5; Pligterne for Fremtiden komme ikke til at paahvile den fratrædende Forpagter, men denne frigjøres ikke ved Personskiftet for allerede paaløbne Forpligtelser.[23])

(Ved L. 25. Juni 1870 § 7 er det foreskrevet, at de om Fæstebreves Thinglæsning,[24]) deres Indførelse i Fæsteprotokollerne og disses Eftersyn gjældende Bestemmelser ogsaa skulle være anvendelige paa disse Forpagtningskontrakter.)

§ 96.

Særlige Regler om Brugsforhold angaaende Hus og Bolig paa Landet, naar Brugeren er Husmand eller Inderste.[1])

I. Tidligere var der fuldkommen Kontraktsfrihed med Hensyn til Udleje af Huse paa Landet, og dette er endnu Regelen.[2]) Men nogle Begrænsninger i Kontraktsfriheden ere indførte ved Fdn. 27. Maj 1848, som tillige giver andre særlige Bestemmelser, bl. A. for at fremme Indgaaelsen af Livsfæste, jfr. Fdn.s § 2. Angaaende Rækkevidden af Fdn. 27. Maj 1848 mærkes, at den angaar Hus og Bolig paa Landet, Fdn.s § 12, hvad enten Huset er opført paa Bondejord eller paa fri Jord, men ikke Hus paa Kjøbstadsjord.[3]) Dernæst angaar den kun Bortleje til Husmænd og Inderster, Fdn.s § 12. (Ved Husmænd forstaas efter almindelig Sprogbrug Personer, henhørende til Arbejdsklassen paa Landet, der udelukkende eller væsentligt søge Erhverv ved Arbejde i Agerbruget, og til denne almindelige Sprogbrug maa man henholde sig, da Betegnelsen ikke har erholdt nogen legal Definition.[4]) Inderster ere vistnok Personer af Land-

---

[23]) Ovfr. § 90 ved Note 31. [24]) Ovfr. § 93 Note 11.

[1]) Evaldsen Sp. D. S. 200—213, Borup S. 265—277, Gram Sp. D. S. 264—282. [2]) Ovfr. § 92. I, II og IV. [3]) H. R. T. 1861. 613, jfr. Gram Sp. D. S. 279—280.

[4]) Ind. Min. Skr. 16. Febr. 1869, Departementstidende 1848 S. 332—333, Evaldsen Sp. D. S. 207, Borup S. 269. Fabrikarbejdere og Landsbyhaand-

almuen, som en Ejer eller Lejer af Gaard eller Hus indtager til Huse hos sig.[5]) Er der Uvished om, hvorvidt en Bruger kan anses for Husmand eller Inderste, kan Spørgsmaalet forelægges Amtsraadet til endelig Afgjørelse, men er saadan Afgjørelse ikke truffen forinden Begyndelsen af Proces, afgjør Retten Sagen, Fdn.s § 12. De særlige Regler angaaende disse Brugsforhold ere følgende:

II. Ejeren skal i visse Tilfælde sørge for skriftlig Kontrakts Oprettelse under den Tvangsvirkning, at visse for ham ubehagelige Præsumtioner anerkjendes i Undladelsestilfælde, Fdn.s § 11; de nærmere Regler herom ere disse. 1. Pligten paahviler kun den, der optræder som Ejer, derunder Lehns- og Stamhusbesiddere, ikke den, der optræder som Bruger;[6]) Ejerens sociale Stilling er uden Betydning.[7]) 2. Ejerens Pligt gjælder kun med Hensyn til Brugsoverdragelse af Hus eller Bolig[8]) (ikke ubebyggede Lodder, medmindre de da overdrages til Bebyggelse) og kun om Brugsoverdragelse til Husmænd,[9]) ikke til Inderster[10]) og til Tjenestehusmænd,[11]) Fdn.s § 4. 3. 3. Præsumtionen efter Fdn.s § 11 gaar ud paa, at Ejeren antages at have „tilfæstet Brugeren Huset eller Boligen paa dennes og Enkes Livstid" og gjælder ifølge Lovordene altsaa kun, naar Brugeren paastaar, at dette er Tilfældet.[12]) Dog maa det vistnok analogisk antages, at ogsaa Paastande om at have lejet for sin og Hustrus Livstid og en ugift Husmandskvindes Paastand om at have lejet for Livstid maa præsumeres at være

---

værkere falde altsaa udenfor Begrebet; noget Andet er, at de simplere Landsbyhaandværkeres væsentlige Erhverv ofte er Arbejde i Agerbruget, og i saa Fald ere de naturligvis Husmænd. Jfr. U. f. R. 1882. 1106, 304, 1874. 643.

[5]) Departementstidende 1848 S. 330, jfr. 332—333, U. f. R. 1870. 842; det synes ikke strængt at kræves, at den Paagjældende er Husmand i den ved Note 4 angivne Forstand, U. f. R. 1877. 470, 1883. 997, 1882. 601. Jfr. Evaldsen Sp. D. S. 207, ovfr. § 93 Note 25.

[6]) U. f. R. 1885. 908, 1873. 742, jfr. H. R. T. 1878. 784 (U. f. R. 1879. 463). [7]) Schl. H. R. D. I. 742.

[8]) U. f. R. 1878. 1054, 1876. 550, J. U. 1869. 158, 1859. 131.

[9]) Note 4. [10]) Evaldsen Sp. D. S. 207, U. f. R. 1883. 997, ovfr. Note 5.

[11]) U. f. R. 1873. 1094, jfr. ndfr. VI.

[12]) H. R. T. 1883. 81 (U. f. R. 1883. 783), U. f. R. 1874. 568, J. U. 1875. 244, jfr. H. R. T. 1878. 784 (U. f. R. 1879. 463).

rigtig.[13]) Derimod kommer ingen Præsumtionsregel til Anvendelse, naar Husmanden paastaar at have lejet for visse Aar eller paa Opsigelse, ej heller naar Brugeren paastaar, at Brugen er overladt ham uden Vederlag,[14]) jfr. § 11. 3 og Udtrykkene „Fæste eller Leje“.
4. Præsumtionen indtræder, hvis Ejeren ikke kan afværge den, se ndfr., naar en Husmand kan oplyse, at en Person som Ejer har overdraget ham[15]) Huset til Brug mod Vederlag,[15b]) og at han derhos upaatalt har besiddet[16]) Huset i 6 Maaneder. Ifølge almindelige Regler om Loves Virkekreds i Tiden kunne kun Retshandeler, indgaaaede efter Fdn. 1848 paaberaabes som Grundlag for Præsumtionen.[17]) Bevis for Retshandelens Indgaaelse maa føres af Husmanden, hvis den ikke er indrømmet.[18]) Dette Bevis vil ofte være givet ved den Kjendsgjerning, at Husmanden beboer Huset, men langtfra altid.[19]) Dersom Beboelsen er begyndt forinden Fdn. 1848, maa Husmanden saaledes føre særligt Bevis for en efter denne Tid indgaaet Retshandel. Dersom Beboelsen er begyndt i en tidligere Ejers Besiddelsestid, og den nuværende ikke efter almindelige Regler er bunden ved

---

[13]) Evaldsen Sp. D. S. 202—203, Borup S. 268, H. R. T. 1868. 133 (U. f. R. 1868. 630), jfr. J. U. 1860. 1, 1857. 149, VI. 316, H. R. T. 1865. 195. Jfr. § 94 Note 1.

[14]) H. R. T. 1865. 195, U. f. R. 1884. 404, 1873. 1091, J. U. 1866. 841.

[15]) Evaldsen Sp. D. S. 203. [15b]) H. R. T. 1894. 662 (U. f. R. 1895. 337), jfr. ved Note 14. [16]) Evaldsen Sp. D. S. 203, J. U. 1864. 716, jfr. 1851. 952 smh. m. 1857 Till. S. 1.

[17]) U. f. R. 1878. 1054, 1876. 550, J. U. 1869. 158, 1854. 258, 413, 1851. 751, Borup S. 266.

[18]) U. f. R. 1869. 50, J. U. 1875. 244, 1860. 328, jfr. H. R. T. 1894. 862 (U. f. R. 1895. 337), 1886. 371 (U. f. R. 1887. 126).

[19]) Dersom det er givet, at Huset oprindelig har været bortlejet til Husmanden paa Tid, men han paastaar, at Huset er givet ham i Livsfæste efter Lejemaalets Udløb, synes det ikke tilstrækkeligt, at han henviser til, at Ejeren har ladet ham hensidde i Huset udover Lejetidens Ophør. Foreligger der nemlig ikke andet, er det givet, at Lejemaalet maa bedømmes efter de om *relocatio tacita* gjældende Regler, og af disse vil det følge, at det ikke er Livsfæste, der er stiftet, ovfr. § 89 Note 22, 23. Ejeren har saaledes det fulde Bevis i Haanden, hvormed han kan afværge Præsumtionens Indtræden. Husmanden maa altsaa asserere og oplyse en særlig ny Overenskomst ɔ: noget mere end, at Ejeren har ladet ham hensidde i Huset udover den oprindelige Lejetid, Borup S. 267, men derimod Evaldsen Sp. D. S. 204, 206, Schl. H. R. D. I. 742.

dennes Retshandel, maa der bevises en særlig Retshandel med den nuværende Ejer. De 6 Maaneders Besiddelsestid maa regnes fra den Overenskomst, som Husmanden paaberaaber sig. Paatale til Thinge kan ikke kræves til Udelukkelse af Præsumtionens Indtræden[20]), og med Hensyn til Beviset for Afbrydelse ved Paatale ere ingen særlige Regler opstillede, saa at Ejeren maa have den sædvanlige Adgang til at kræve eller aflægge Partsed.[21]) Afværge Præsumtionen[22]) kan Ejeren ved at fremlægge skriftlig Kontrakt eller føre Bevis for, at saadan har været oprettet, eller ved at føre fuldt Bevis for, at Huset kun er udlejet paa visse Aar eller paa Opsigelse, hvorimod han ikke kan fordre en af ham for hans Paastands Rigtighed tilvejebragt Formodning suppleret ved Partsed, hverken Sigtelses- eller Benægtelsesed. 5. Præsumtionen gaar kun ud paa, at den, om hvem det er oplyst, at han har indgaaet den paagjældende Retshandel, skal antages at have tilfæstet Husmanden Huset. Er Udlejeren altsaa optraadt som Ejer uden at være det, kommer Præsumtionen kun ham, ikke den virkelige Ejer til Skade[23]), ej heller kommer den ældre Panthavere til Skade, naar Ejeren ikke havde Kompetence til at tilsidesætte deres Ret. Om Præsumtionen kan komme Udlejerens Sukcessorer til Skade, beror paa de almindelige Regler om Fæsterettighedens Beskyttelse overfor senere Erhververe; der savnes Hjemmel for at fritage Husmanden for de sædvanlige Følger af Ikke-Thinglæsning, og der er navnlig heller ikke nogen Grund til at fritage ham for disse, dersom man antager, at Mangelen af Kontrakt ikke hindrer ham i at sikre sig ved Thinglæsning.[24]) 6. Med Hensyn til Regelen i Fdn. 1848 § 11. 3die Sætn. var det tidligere antaget, at den indeholder en almindelig Udtalelse om, at den Ejer, der uden skriftlig Kontrakt havde bortlejet Hus eller Bolig til Husmand, uden Hensyn til Lejemaalets Gyldig-

---

[20]) Evaldsen Sp. D. S. 204, Schl. H. R. D. I. 550.

[21]) Borup S. 268, herimod Evaldsen Sp. D. S. 204.

[22]) Schl. H. R. D. I. 550, H. R. T. 1868. 133 (U. f. R. 1868. 630), U. f. R. 1874. 1035, J. U. 1873. 345.

[23]) H. R. T. 1878. 784 (U. f. R. 1879. 463).

[24]) Saaledes Evaldsen Sp. D. S. 205—206, afvigende Torp S. 643, U. f. R. 1876. 550.

hedstid maatte nøjes med de Vederlagspræstationer, som Brugeren indrømmer at have vedtaget, medmindre han kan tilvejebringe fuldt Bevis for, at mere var ham lovet. For denne Opfattelse maatte det Spørgsmaal opstaa, om de sex Maaneders Beboelse ogsaa var en Betingelse for Anerkjendelsen af denne Præsumtion, hvilket vistnok maatte besvares benægtende[25]). Nu er der imidlertid gjort opmærksom paa[26]), at § 11. 3die Sætn. efter sin Ordlyd „i saa Fald" og ifølge hele Sætningsforbindelsen maa opfattes som et Tillæg til § 11. 2den Sætn. Regelen gaar herefter kun ud paa, at Ejeren, naar Livsfæste anerkjendes for Brugeren ifølge Præsumtionsregelen i § 11. 2°, eller fordi Ejeren tilstaar at have bortfæstet, endvidere præsumeres at have bortfæstet for det Vederlag, som Brugeren indrømmer at have lovet ham. For denne Fortolkning taler det ogsaa, at det øvrige Indhold af § 11 viser, at §ens Hensigt kun er at komme Husmænd, som paastaa, at der tilkommer dem Livsfæste (eller hvad dermed maa stilles i Klasse) til Hjælp, men ingenlunde at skabe en almindelig Præsumtion for Husmænds Paastande angaaende et Lejemaal uden skriftlig Kontrakt, se ovfr. 3, jfr. ogsaa Fdn.s § 2.)

III. For Husmænds Brug af Hus paa Landet med eller uden Jord, hvad enten Talen er om Fæste eller anden Leje, og for Brugen af Inderstestuer skal ifølge Fdn. 1848 § 5 Brugerens Vederlag i Kontrakter, der indgaas efter Fdn. 1848, bestemmes enten i Penge eller Sæd eller Varer, enten *in natura* eller efter Capitelstaxten, hvorimod Vedtagelse om Vederlag i Arbejde ikke maa træffes.[27]) (Derimod er der, Fdn.s

[25]) Gram Sp. D. S. 279—280, Borup S. 268—269.

[26]) Evaldsen Sp. D. S. 201—202, nu ogsaa Borup S. 269, jfr. Schl. H. R. D. I. 742.

[27]) Evaldsen Sp. D. S. 209—210, Borup S. 271—272, U. f. R. 1880. 1012, Ind. Min. Skr. 26. Febr. 1873 Nr. 43, Rtskr. 7. Aug. og 19. Sept. 1848, Just. Min. Skr. 16. Juni 1856. Om Mellemværendet, naar en saadan Vedtagelse alligevel er truffen, findes ingen nærmere Bestemmelse. Paa den ene Side kan det ikke antages, at Ejeren under Paaberaabelse af, at Bestemmelsen om Vederlag er ugyldig, skulde kunne hæve Kontrakten; denne Fortolkning vilde aabenbart stride imod Bestemmelsens Øjemed at hjælpe paa Husmanden. Paa den anden Side kan det næppe antages, at Husmanden kan fastholde Kontrakten med Udstregning af Arbejdsvederlaget; om denne Fortolkning end

§ 5. 2den Sætn., Intet til Hinder for, at Ejeren med sin Husmand og Inderste frit som med en anden Arbejder kan oprette særlige Kontrakter udenfor Kontrakten om Husets eller Boligens Overdragelse om, at de skulle udføre Arbejde mod Vederlag, dog kun for et Aar ad Gangen. At saadanne Vedtagelser findes i Lejekontrakten, kan i og for sig ikke gjøre dem ugyldige; ugyldig er Vedtagelsen kun, forsaavidt Meningen er den at vedtage Arbejdsydelser som Vederlag for Brugen, saa at altsaa Undladelse af Arbejdet skulde kunne medføre Brugsrettens Fortabelse.[28]) Forsaavidt der i Kontrakten, indgaaede forinden Kundgjørelsen af Fdn. 1848, maatte være vedtaget Arbejdsvederlag, er Vedtagelsen fremdeles gyldig, men de ældre om dette Arbejde ifølge Fdg. 30. Jan. 1807 gjældende Regler ere væsentlig modificerede ved Fdn. 1848 §§ 6—9.[29]) Brugeren er i Almindelighed berettiget til at sende en anden fuldkommen arbejdsdygtig og derhos uberygtet Person i sit Sted, Fdn.s § 8. Hustugt overfor Husmænd, Inderster og deres Hustruer under

kunde synes plausibel, hvor Arbejdsvederlaget er et forholdsvis ubetydeligt Akcessorium til det øvrige Vederlag, kan den umuligt tiltrædes, hvor hele Vederlaget er fastsat som Arbejde, i hvilket Tilfælde den jo vilde føre til, at Husmanden kunde fastholde Brugen uden nogetsomhelst Vederlag, og til at opstille en forskjellig Regel for de tvende Tilfælde haves ingen Hjemmel. Man synes saaledes at tvinges ind paa den Opfattelse af Bestemmelsen om Ulovligheden af Vedtagelser angaaende Arbejdsvederlag, at Ejeren maa finde sig i, at Husmanden fastholder den omkontraherede Brug imod at erlægge, foruden den øvrige Afgift, de vedtagne Arbejdspræstationer eller deres Værdi i Penge.

[28]) Naar det i et Fæstebrev er vedtaget, at Fæsteren efterhaanden for hvert Aar kan bestemme, om han vil forrette visse Arbejdsdage til Afdrag paa Fæsteafgiften efter en bestemt Pris, bliver Forholdet vistnok det, at Aftalen ordentligvis er gyldig ɔ: Fæsteren kan i Overensstemmelse med Vedtagelsen frigjøre sig for Afgiften ved Arbejdet, og Undladelse af saadant medfører Erstatningsansvar efter almindelige Regler, men kan ikke medføre Brugsrettens Fortabelse. Men dersom Meningen med Vedtagelsen viser sig at være den at skabe Brugsret mod Arbejdsvederlag, idet Pengeafgiften er sat saa højt, at Brugeren vil blive nødt til at vælge Arbejdserlæggelsen, vil Virkningen af Kontrakten være den samme, som om kun Arbejdsvederlaget var vedtaget, saa at Brugeren altsaa (Note 27) kan fastholde den omkontraherede Brug for et Pengevederlag svarende til Arbejdets Værdi. Jfr. tildels Evaldsen Sp. D. S. 209—210, Gram Sp. D. S. 269, Ind. Min. Skr. 10. Marts 1849, 3. Jan. 1863.

[29]) Se herom Borup S. 272—273, Evaldsen Sp. D. S. 210—212, Schl. H. R. D. I. 230.

Arbejdet er utilladt, og overfor andre Arbejdere maa den ikke udøves, naar Mandspersonen er over 20 Aar, Kvinden over 16 Aar gammel, Fdn.s § 9. Sager i Anledning af Pligtarbejdet behandles som Politisager; Paatale skal ske straks, og ingen Klage modtages om Fornærmelser ved bemeldte Arbejde enten af Jorddrot eller af Bruger, naar den er ældre end 4 Uger, Fdn. 30. Jan. 1807 § 13. Ifølge L. om Afløsning af Pligtarbejde af Huse 4. Juli 1850 kan Pligtarbejde fordres afløst ved offentlig Foranstaltning imod et billigt aarligt Vederlag paa Forlangende af hver enkelt Arbejdspligtig, derimod ikke paa Forlangende af Ejeren, L.s § 1. Reglerne om denne Afløsning ere iøvrig væsentligt de samme som de om Hoveriets Afløsning gjældende[30]), jfr. ovfr. § 93. V. 2. b.)

IV. Ifølge Fdn. 1848 § 2 ere „Lovgivningens Bestemmelser om Fæstegaarde, naar Fæsteren er Husmand, med nogle Modifikationer i Almindelighed anvendelige paa Fæsteforhold[31]) angaaende Huse, der stiftes efter Fdn.s Kundgjørelse[32]), forsaavidt Lovbestemmelserne ere givne til Betryggelse for Fæsterens Brugsret“. Der maa vistnok antages at være sigtet ikke blot til den ved Emanationen af Fdn. 1848 foreliggende Kreds af Lovbestemmelser, men ogsaa til yngre.[33]). Til Bestemmelser, givne til Betryggelse for Fæsterens Brugsret, kunne vistnok kun henføres Bestemmelserne om, i hvilke Tilfælde Fæsteren skal miste sin Brugsret[34]), f. Ex. L. 19. Febr. 1861 § 8, men ikke f. Ex. L. 1861 §§ 5 og 7. Med Hensyn til Ophørsgrunden Forbrydelse af Fæstet giver forøvrigt netop Fdn. 1848 § 2 nogle særlige Regler, idet Ejeren i de under a og b angivne Tilfælde[35]) kan — uden at erhverve Dom — opsige Fæsteren med et halvt Aars Varsel til næstkommende 1. Maj og da udsætte ham uden at behøve at justificere Forretningen. Og ifølge Fdn. § 6 angaaende Kontrakter, ældre end

---

[30]) Borup § 49. [31]) U. f. R. 1874. 909, jfr. H. R. T. 1865. 222.

[32]) Gram Sp. D. S. 265 Note, Borup S. 270, Evaldsen Sp. D. S. 208, J. U. 1855. 249, 1862. 780, U. f. R. 1894. 1316.

[33]) Evaldsen Sp. D. S. 208, herimod Borup S. 270.

[34]) Evaldsen Sp. D. S. 208, jfr. Borup i U. f. R. 1867 S. 619 ff.

[35]) H. R. T. 1865. 222, U. f. R. 1887. 702, 1880. 1012, 1874. 906, J. U. 1859. 131.

Fdn.s Kundgjørelse berettiger en Fæsteren tredie Gang overgaaet Dom for modvillig Udeblivelse fra Pligtarbejde Ejeren til Opsigelse efter Fdn.s § 2. Men iøvrigt kan Fæsteretten, naar den er stiftet efter Fdn.s Kundgjørelse, kun forbrydes i de samme Tilfælde som Gaardfæste[36]); andre Forbrydelsesgrunde kunne ikke vedtages, og Udsættelsesforretningen maa justificeres som ved Gaardfæste. Overførelsen af disse for Gaardfæste gjældende Regler maa dog ske med de af Forholdets Natur flydende Modifikationer, jfr. Ordene „i Almindelighed“. Iøvrigt gjælde de almindelige Regler om Livsfæste af Huse, se ovf. § 94, I og III.)

V. Om almindelig Leje af Huse paa Landet gives for det Tilfælde, at Leieren er Husmand eller Inderste, i Fdn. 1848 § 4 den ufravigelige[37]) Regel, at Leiemaalet fra Udleierens Side alene kan opsiges med idetmindste et halvt Aars Varsel til hvert Aars 1. Maj. Regelen er anvendelig ogsaa paa Leieforhold, indgaaede forinden Fdn.s Kundgjørelse. Fremdeles mærkes for Godsernes Vedkommende Fdn. 1848 § 11. 5. og 6. Sætn. Med denne og de ovfr. under I.—III. angivne Modifikationer gjælder iøvrigt det i § 92. IV. og I. Udviklede.

VI. Tjenestehusmænd[38]) betyder Husmænd, der staa i Husbondens faste Tjeneste, og hvem Brugen af Huset er tillagt som Løn eller som en Del af Lønnen. Paa disse Lejeforhold kommer det ovfr. under II, III og V Udviklede ikke til Anvendelse, Fdn. 1848 § 4, L. 4. Juli 1850. § 1. Tjenestehusmanden maa fratræde Huset, naar Tjenesteforholdet lovligt ophører; dog skal han, naar han er kommen af sin Tjeneste i Utide, og dette ikke er sket paa Grund af Utroskab eller en af ham begaaet Forbrydelse, have en Frist af 4 Uger til at ryddeliggjøre Huset og søge sig andet Husly. En lignende Frist tilkommer, naar den Tjenende døer, hans efterladte Familie, Fdn. 1848 § 4.

---

36) U. f. R. 1880. 1012, ovfr. § 93. VI. 6.

37) U. f. R. 1877. 470.

38) Borup S. 277, Gram Sp. D. S. 281--282, U. f. R. 1886. 596, 1873. 1094, J. U. 1850. 410.

§ 97.

Arvefæste, Superficiærfæste.

I. Arvefæste[1]) i egentlig Forstand — i Modsætning til det Arvefæste med Ret til at sælge og pantsætte, der er Ejendomsret[2]) — adskiller sig fra Livsfæste derved, at Brugsretten ikke blot tilkommer første Fæster og hans Enke, men ogsaa efter dem Andre, navnlig deres Arvinger eller Descendens. Forholdet kan være dette, at Fæsteretten efter det første Fæstepars Død tilhører deres Bo og falder i Arv — dog saaledes at en enkelt Arving maa overtage Ejendommen i Fæste — efter almindelige Regler, forsaavidt ikke særlig testamentarisk Bestemmelse er truffen, jfr. Fdn. 22. Novbr. 1837 § 8, og saa fremdeles, eller være ordnet saaledes, at der ved Fæsteforholdets Stiftelse er skabt eventuel Fæsteret sukcessivt for Efterkommere, som ved den aktuelle Retshavers Død bliver aktuel og ikke vedkommer hans Bo.[3]) Ogsaa i sidstnævnte Tilfælde kan den, der til hver Tid er aktuel Retshaver, ophæve og forbryde Retten med Virkning for Efterkommerne.[4]) Særlige Bestemmelser om Arvefæstet findes ikke i Lovgivningen. De om Livsfæste gjældende Regler ville være anvendelige med de Modifikationer, som følge af Forholdets Ejendommelighed[5]) og det de Regler om Livsfæste, som gjaldt, da Arvefæsteforholdet blev stiftet, medmindre de nye Love desangaaende tillægge sig tilbagevirkende Kraft.[5b])

---

[1]) Borup § 44, Evaldsen Sp. D. S. 214—215, Gram Sp. D. § 125 og S. 173—174. Jfr. Fdn. 8. Jan. 1810 § 26, 8. Febr. 1810 § 6, Stp. L. 19. Febr. 1861 § 40, Pl. 21. April 1847.

[2]) Torp S. 122—123, 437, Matzen S. 136, 373, jfr. nu ogsaa L. 8. Maj 1894 Nr. 79 § 1. Ogsaa den egentlige Arvefæster har undertiden Ret til at afhænde, H. R. T. 1861. 253, 1864. 269, J. U. VIII. 756, Evaldsen Sp. D. S. 214 Note, jfr. Kskr. 9. Novbr. 1830, 3. Juni 1843. Forholdet kan forekomme under meget forskjellige Skikkelser, se foruden de anførte D. D. Schl. H. R. D. I. 157, III. 442, H. R. T. 1883. 302 (U. f. R. 1883. 1029), 1860. 63, J. U. I. 853, 1861. 696; undertiden vil Afgrænsningen overfor Ejendomsret kunne frembyde faktisk Tvivl, J. U. VIII. 449, 1851. 155, jfr. 1854 Flg. 4. S. 26, U. f. R. 1877. 357.

[3]) Aagesen Program 1872 S. 44—50, jfr. (mindre korrekt) i Indledn. S. 331 Note.

[4]) Ovfr. § 93 Note 66, 71, § 95 Note 9. [5]) Jfr. Kskr. 29. Novbr. 1788.

[5b]) Bestemmelsen i L. 8. Maj 1894 Nr. 79 § 1 om, at Arvefæsteren med

II. Superficiærfæste[6]) foreligger, naar Fæsteren eller Arvefæsteren selv ejer Jordens Bygninger, jfr. Fdn. 28. Jan. 1682 § 6. Særlige Lovregler om Forholdet findes ikke; det maa være undergivet de almindelige Regler om Fæste med de af Forholdets Ejendommelighed følgende Modifikationer.[7])

Det paa Samsø stedfindende ejendommelige Forhold[8]), at Fæsteren ejer Bygningerne og den Grund, hvorpaa de staa med omgivende Jordlod, hvilket har affødt L. 21. Marts 1864, er nu næsten forsvundet ved Fæstegaardenes Overgang til Selvejendom.

FEMTE KAPITEL.

§ 98.

Gjældsforpligtelser i Almindelighed. Laan til Eje og Kreditgivning.[1])

I. Begreberne. Ved Gjældsforpligtelser i stræng Forstand[2]) forstaas ensidige Pligter til at yde Penge eller andre fungible Ting. Ofte vil en Gjældsforpligtelse være stiftet ved Laan til Eje *(mutuum)*. Herved forstaas Overdragelse af Ejendomsret over en Ting, saaledes at der af Modtageren senere skal tilbagegives en generisk bestemt Ydelse af væsentlig[3]) samme Beskaffenhed som den

---

Ret til at sælge og pantsætte i Henseende til Jagtret er stillet som Ejer, kan, jfr. L.s § 3, ikke antages at gjælde for det Arvefæste med Ret til at sælge, som ikke, se Note 2, er Ejendomsret.

[6]) Borup § 45, Evaldsen Sp. D. S. 215, Gram Sp. D. S. 126, Rs. 14. Oktbr. 1702, Pl. 5. Juli 1780.

[7]) Jfr. Kskr. 2. Jan. 1790, 26. Oktbr. 1799, Kanc. Prom. 23. Decbr. 1797.

[8]) J. U. 1870. 175, 1866. 817.

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 230—253, Larsen §§ 84—88, Gram Sp. D. § 131—136, Evaldsen Sp. D. S. 219—230, Vogt § 45, Aubert Sp. D. I §§ 41 og 42. Ask Om Kreditaftal enligt svensk civilrätt.

[2]) I Lovsproget benævnes undertiden enhver formueretlig Forpligtelse som Gjæld, jfr. Gram Sp. D. S. 296. [3]) Note 14.

modtagne. I Modsætning til Ombytningskontrakterne gaar Laan til Eje ikke ud paa en Ombytning af forskjellige Værdier, men paa ved Kreditering at sætte Modtageren i Stand til at raade over Værdier, som han ellers ikke eller i alt Fald først senere vilde kunne raade over. Fra Laan til Brug og Leje er Laan til Eje forskjelligt derved, at Modtageren ikke skal tilbagelevere selve det Modtagne, idet dette bliver hans Ejendomsret undergivet; hans Pligt er ikke en Afleveringspligt (§ 129. I.), men en Pligt til Overdragelse. Om Afgrænsningen overfor irregulært Depositum handles ndfr. i Læren om denne Kontrakt.[4]) Enhver overdragelig Ting kan gives i Laan til Eje, og følgelig kunne ogsaa andre Forpligtelser end Gjældsforpligtelser begrundes ved Laan til Eje[5]), men ifølge Kontraktens ovenfor angivne Formaal vil kun Laan af fungible Ting, navnlig da af Penge og Pengeeffekter have væsentlig praktisk Betydning. Laanet kan ydes paa den Maade, at Laangiveren overleverer en Ting til Laantageren, der skal beholde det ved Tingens Salg indkomne Beløb som Laan[6]). Bortset fra de omtalte begrebsmæssige Skjelnemærker kan det undertiden være et faktisk vanskeligt Spørgsmaal at afgjøre, om der i det enkelte Tilfælde foreligger Laan til Eje eller et andet Retsforhold.[7]) Forud for Laanet vil der ofte gaa en Aftale om dets Ydelse og Modtagelse se herom ndfr. under III. Foruden ved Laan kunne naturligvis

---

[4]) § 130 ved Note 58—61 b.

[5]) Efter den almindelige romanistiske Opfattelse kunne alene fungible Ting gives i *mutuum*, Cohn hos Endemann III § 427 Note 94.

[6]) *Contractus monatræ*, Aubert Sp. D. I S. 344, D. Entw. Mot. II S. 308, Windscheid § 370 Note 10, Cohn hos Endemann III S. 846. Jfr. Note 16.

[7]) Jfr. ndfr. ved Note 90. Naar Yderen af Penge paastaar, at de ere ydede og modtagne som Laan, maa ordentligvis Modtageren, som indrømmer Modtagelsen, men paastaar, at et andet Retsforhold foreligger, have Bevisbyrden, se ovfr. § 39 Note 22 og 23, Schl. H. R. D. II. 633, H. R. T. 1857. 675, 1877. 722 (U. f. R. 1878. 540), 1892. 857 (U. f. R. 1893. 455), 1894. 84 (U. f. R. 1894. 409), U. f. R. 1896. 19, 1888. 578, 584, jfr. H. R. T. 1891. 472 (U. f. R. 1892. 104), men dog U. f. R. 1871. 573, J. U. 1858. 778, 1854. 316; anderledes naar der er oplyst Kjendsgjerninger, som give anden rimelig, med Modtagerens Paastand stemmende Forklaring af Ydelsen, H. R. T. 1870. 361 (U. f. R. 1870. 1005), U. f. R. 1889. 433, jfr. om U. f. R. 1869. 857 ovfr. § 77 Note 61. Jfr. Note 9. Angaaende Tvist, om der foreligger Laan til Brug eller til Eje, se 129 ved Note 5, Aubert Sp. D. I S. 229.

Gjældsforpligtelser stiftes ved mangfoldige andre Kontrakter; hyppigt vil en Gjældsforpligtelse foreligge som Rest af et gjensidigt bebyrdende Kontraktsforhold, i hvilket den ene Part har erlagt sin Ydelse og givet Kredit[8]) med Vederlagsydelsen. Om Gjældsforpligtelser i Almindelighed kan i det Hele henvises til det i den almindelige Del udviklede. I denne Paragraf bliver særligt at omhandle Reglerne om Laan til Eje samt enkelte for kontraktmæssige Gjældsforhold i Almindelighed gjældende Regler, der ere ejendommelige for eller af særlig Vigtighed for saadanne. I de følgende Paragrafer skal derefter gives en Fremstilling af nogle vigtigere Underarter af Gjældsforhold.

II. Laan til Eje. Laantagerens Pligt til Tilbagebetaling stiftes ved hans Løfte om Tilbagebetaling eller derved, at han tilegner sig en Ydelse, der kiendeligt for ham overlades ham til Laan, ovfr. § 25. I. 3. Var det derimod ukiendeligt for Modtageren, at Yderen ved Ydelsen tilsigtede et Laan, skaber Tilegnelsen ingen Laantagerpligt for ham; har Laangiverens Adfærd under de foreliggende Omstændigheder bibragt ham den beføjede Antagelse, at et andet Retsforhold, f. Ex. en Gave, en Vederlagsydelse o. s. v. tilsigtedes, maa han kunne fordre, at det af ham saaledes med Føje antagne Retsforhold, er kommet til Existens.[9]) Til Paatagelse af Tilbageleveringspligten kræves Fuldmyndighed hos Laantageren; Ufuldmyndige paa Grund af Alder er det endog forbudt at tilbagebetale modtagne Laan, Fdn. 14. Mai 1754 §§ 1—3.[10]) Naar en Ufuldmyndig har udlaant Penge (eller Ihændehaverpapirer), som han ikke havde særlig Beføjelse til at raade over, kan han, dersom Modtageren vidste eller burde vide, at Yderen var umyndig og ikke maatte raade over Pengene, straks vindicere disse tilbage, dersom de ere i Behold, og ellers kræve Tilbagebetaling, naar han vil, uanset den ved Laangivelsen aftalte senere Betalingstid. Var Modtageren derimod i god Tro[11]), er han bleven Ejer af

---

8) Se om Begreberne Kredit og Kreditgivning Cohn hos Endemann III §§ 229—234, Meyer hos Hage S. 40 ff., 629 ff.

9) Ovfr. §§ 8, 17, 39. I og II. 2, Aubert Sp. D. I S. 342—343, H. R. T. 1857. 675, 1870. 361 (U. f. R. 1870. 1005), J. U. 1864. 792. Jfr. Note 7.

10) Se herom ovfr. § 14. III. 5, § 20. III. 3.

11) Se nærmere § 148 Note 53—55.

Pengene ved Overdragelsen, og den umyndige Laangiver har da intet Andet at støtte noget Krav paa end Aftalerne[12]) og maa følgelig respektere den vedtagne Betalingstid[13]). Men naar en Ufuldmyndig giver sin Skyldner Henstand med allerede erhvervede Krav, er Henstandserklæringen efter de almindelige Regler om Ufuldmyndige uforbindende for ham, selv om Skyldneren var i god Tro. Har en Ufuldmyndig givet andre Ting i Laan til Eje, gjælder det Samme som om Penge med den Modifikation, at Tingene kunne vindiceres fra Modtageren, selv om denne har været i god Tro, og at denne, naar han har afhændet eller forbrugt Tingene, efterat Yderens Umyndighed var bleven kjendelig for ham, straks er pligtig at betale deres Værdi; se om dette Æmne nærmere ndfr. § 148. III. Laantagerens Pligt gaar, naar intet Andet er aftalt, ud paa, at han skal tilbagegive samme Art[14]) og Mængde,[15]) som han har modtaget. Ogsaa naar Pengeeffekter ere givne i Laan,[16]) maa det vistnok antages, at Tilbagebetaling skal ske i samme Art og

---

[12]) § 148 Note 52.

[13]) Ørsted Hdbg. II S. 455—456, afvigende Scheel Personret 2den Udg. S. 130, Gram Sp. D. S. 303, Vogt S. 146—147.

[14]) U. f. R. 1892. 940. At Tilbagebetaling af Gjenstande af anden Art end den modtagne er vedtaget, udelukker ikke, at Retshandelen er Laan, naar Gjenstandene dog ere væsentlig ensartede, f. Ex. Pengeeffekter og Penge, jfr. Ørsted Hdbg. V S. 234, Evaldsen Sp. D. S. 220. Se om Laan i fremmede Penge § 42 Note 54—56, § 73 Note 1.

[15]) Dette gjælder, selv om den modtagne Art er falden eller stegen i Værdi. Til Modvirken af Værdisvingningers Indflydelse træffes undertiden særlige Aftaler, f. Ex. ved Udlaan af Pengeeffekter Aftale om Tilbagebetaling efter Kursværdi, ved Pengelaan Reduktion efter Kornværdi; jfr. Ørsted Hdbg. V S. 231 ff., Larsen S. 183, Gram Sp. D. S. 298—299.

[16]) Goldschmidt System S. 198—199, Cohn hos Endemann III S. 846—849, D. Entw. Mot. II S. 309—310, Schw. Art. 333, Aubert Sp. D. I S. 345. Er under Forhandlingerne ingen Pengesum nævnt, og kun Obligationerne omtalte som Retshandelens Gjenstand, er i hvert Fald Formodningen for, at Obligationer af samme Art og paalydende Beløb skulle tilbageleveres. At en samlet Pengesum er nævnt, f. Ex. „Modtaget til Laan 10,000 Kr. i Østifternes Kreditforenings Obligationer 4de Serie", synes i og for sig ikke at kunne forandre Sagen. Naar Tilbagelevering skal ske i Penge, kan Formodningen ikke være for en *contractus mohatræ* (Note 6), jfr. dog Windscheid § 370 Note 10. Jfr. H. R. T. 1891. 168 (U. f. R. 1891. 695), U. f. R. 1892. 940, § 42 Note 58, 59. Om Ydelse af Laan ved Givelse af Anvisning jfr. § 112 Note 1b.

Mængde af Obligationer som de modtagne[17]), medmindre det af Forhandlingerne fremgaar, at et Pengelaan er indgaaet, i hvilket Tilfælde Meningen maa formodes at være den, at Modtageren skal tilbagebetale Obligationernes Kursværdi ved Laanets Ydelse. Om Laantagerens Pligt til at yde Godtgjørelse for Laanet handles ndfr. under V, om hans Moraansvar henvises til Læren om Mora i den almindelige Del.

III. Forud for Laanet gaar undertiden en Aftale om dets Ydelse og Modtagelse *(pactum de mutuo)*.[18]) Den, hvem et Laan saaledes er tilsagt, kan, naar det ikke ydes ham i rette Tid, fremtvinge dets Ydelse[19]) eller forlange Opfyldelsesinteresse efter almindelige Regler, f. Ex. de forøgede Bekostninger ved et nyt Laan, Erstatning for den ved Laanets Udeblivelse forvoldte Bedriftsstandsning, naar han ikke har kunnet rejse et andet; hvad man end ellers vilde mene om L. 6. April 1855 § 3, kan denne Lovbestemmelse ikke udelukke det angivne Ansvar, da der her foreligger Tilsagn om en Kredithjælp.[20]) Endvidere maa Laantageren paa Grund af Laanets Udeblivelse i rette Tid kunne hæve Kontrakten. I fremmed Ret er det undertiden Regelen, at Laangiverens Pligt til at yde Laanet ophører, naar Laantagerens Forhold væsentligt forandrer sig, navnlig naar han

---

[17]) Se Note 16. Skal Tilbagebetaling finde Sted i Værdipapirer, men saadanne ikke længere findes paa Tilbagebetalingstiden, maa vistnok Værdien ved Laanets Ydelse tilbagegives, se Citater i Note 16, med mindre der haves en Maalestok for Værdien ved Betalingstiden, jfr. U. f. R. 1892. 940.

[18]) Ørsted Hdbg. V. S. 236, Evaldsen Sp. D. S. 221, Aubert Sp. D. I S. 342, 344—345, Vogt S. 144—145, Ask Om Kreditaftal S. 11 ff., Chydenius Aftal om Försträkning (Særtryk af finsk jurid. Forenings Tidsskrift 1892—93), Cohn hos Endemann III S. 856—858, Regelsberger hos Endemann II S. 419—420, Windscheid § 370 Note 18, D. G. B. § 610, D. Entw. Mot. II S. 314—316, 306, Schw. Art. 329, 332. Undertiden gaar Aftalen kun ud paa at binde den ene af Parterne (*pactum de mutuo dando-accipiendo*). Aftalen er en Forkontrakt (ovfr. § 2. VI), men af denne Betegnelse lader sig i dansk Ret intet udlede om Retsvirkningerne, § 2 Note 21, jfr. Chydenius l. c. S. 5; se om forskjellige Tvivlsmaal angaaende disse navnlig Note 23 og 24.

[19]) Ndfr. Note 23 i Slutn., herimod Regelsberger hos Endemann II S. 419 Note 15.

[20]) Ovfr. § 43 ved Note 79, § 41 Note 43, H. R. T. 1863. 550, U. f. R. 1887. 75, 1872. 665, Evaldsen S. 387 Note, Sp. D. S. 221. At Laanet er tilsagt rentefrit, saa at Kontrakten delvist er en Gave, kan ikke udelukke det angivne Ansvar.

bliver insolvent. I dansk Ret kan denne Sætning som stridende imod Lovgivningens almindelige Grundsætninger[21]) ikke anerkjendes uden positiv Hjemmel[22]), og at en Retsædvane i denne Retning skulde have dannet sig for Handelsforholds Vedkommende, er ikke oplyst. Noget Andet er det, at et Løfte om Laan undertiden kjendeligt vil være knyttet til Modtagerens Solvens som Forudsætning, og urigtige Foregivender fra dennes Side om hans Forhold kunne efter Reglerne om Svig o. s. v. (§ 19) gjøre Kontrakten uforbindende for Laangiveren. At derimod Modtagerens forinden Laanets Modtagelse indtrædende Konkurs faar Indflydelse paa Retsstillingen, er klart. I denne Henseende maa det vistnok ifølge Løftets Egenskab af Tilsagn om Kredithjælp antages, at Konkursboet ikke kan fordre Kontrakten opfyldt[23]), men Analogien af K. L. 25. Marts 1872 § 16 maa anvendes, som den ellers anvendes paa gjensidige Kontraktsforhold, hvis Opfyldelse Boet ikke kan kræve.[24]) Naar Laan-

[21]) Ovfr. § 65 Note 34, jfr. som Undtagelsesbestemmelser, der ere knyttede til særlige faste Kriterier (Betalingsstandsning o. s. v.), Sølov 1. April 1892 §§ 240, 166.

[22]) Jfr. dog Aubert Sp. D. I S. 344, Greber Das Kontokorrentverhältniss S. 31—32.

[23]) Forholdet maa vistnok opfattes saaledes, at Laantageren kun har paataget sig eventuel Tilbagegivningspligt, mod at Laanet modtages til frivillig Disposition af ham selv eller af Andre efter hans Anvisning. Der er følgelig Intet i Vejen for, at Laantageren kan cedere sin Ret til at erholde Laanet til Trediemand (men ved Laanets Erlæggelse til denne bliver han selv Skyldner); jfr. Note 24. Derimod kunne hans Kreditorer ikke tilegne sig Retten til Laanets Udbetaling, thi ved Udbetaling til dem erholder Laangiveren efter den antagne Opfattelse ingen Tilbagesøgningsret overfor sin Medkontrahent, og kun paa denne Betingelse har han forpligtet sig. Anderledes med Hensyn til Kreditsalget, der er en Ombytningskontrakt. Med Laantageren selv maa hans Arvinger i Henseende til Pligt, og vistnok ogsaa i Henseende til Ret, ligestilles, Chydenius l. c. S. 10—11, jfr. Note 55 i Slutn. Løftets Egenskab som Tilsagn om Kredithjælp medfører ligeledes, at Laangiveren ikke kan frigjøre sig for sin Pligt til Udbetaling ved Henvisning til forfaldne Modkrav paa Laantageren. Jfr. om Laans Ydelse ved Anvisning § 112 Note 1 b.

[24]) § 65. II. 4 i Slutn. Ordentligvis vil Fallenten ikke selv kunne fordre Laanet uden Sikkerhedsstillelse, § 65 Note 38, og efter Omstændighederne, f. Ex. naar Laanet netop er tilsagt ham til Undgaaelse af Konkurs, vil han ingen Ret have til det. Af det Anførte følger, at et skriftligt Tilsagn om Laan ikke er negotiabelt.

tageren vægrer sig ved at modtage Laanet, som han er gaaet ind paa at modtage, eller ikke kan eller ikke vil opfylde de af ham tilsagte Betingelser for Modtagelsen, f. Ex. stille den lovede Sikkerhed[25]), kan Laangiveren vel ikke fremtvinge Laanets Modtagelse[26]), men han kan enten hæve Kontrakten og kræve negativ Kontraktsinteresse[27]) eller efter de almindelige Regler om Opfyldelsesinteresse fordre sig stillet, som om det vedtagne Laan virkelig var bleven stiftet, altsaa ved Pengelaan navnlig fordre de lovligt[28]) vedtagne Renter indtil det Tidspunkt, til hvilket Laantageren kunde frigjøre sig ved Tilbagebetaling, med Afdrag[29]) af den Rente, som Enhver uden Møje og Omkostning kan faa ved sikkert Udlaan (almindelig Sparekasserente) og med en Reduktion, dersom det tilsigtede Laan vilde have medført en særlig Risiko, som han nu har undgaaet[30]).

Som særlige, praktisk vigtige Arter af Kontrakter om Laan og anden Kreditgivning fremhæves de ved offentlig Indbydelse til Laan[31]) fremkommende og Kreditaabningskontrakten[32]) ɔ: Kontrakten, hvorved en Person forpligter sig til under visse nærmere aftalte Betingelser at yde en anden Kredit (Udbetalinger, Honorering af Vexler og Anvisninger o. s. v.), jfr. om ægte og uægte Kontokurantforhold ndfr. § 113. II.

IV. Angaaende Forfaldstiden for Gjæld havdes tidligere i D. L. 5—14—1[33]) den Regel, at alle paa aarlig Rente

[25]) Det erindres herved, jfr. Note 18, at en Sikkerhedsstillelse, som har været paa Tale, ofte kun vil være en Betingelse for Laangiverens Pligt, medens Laantageren endnu ikke har bundet sig; paa lignende Maade stiller Forholdet sig f. Ex., naar det lovede Haandpant inden Pantsætningen hændeligt er gaaet til Grunde.

[26]) Ovfr. § 62 Note 2. [27]) U. f. R. 1881. 19, ovfr. § 38, § 43. II.

[28]) U. f. R. 1881. 19, jfr. Note 116.

[29]) Da Renterne ere Vederlag for Laangiverens Afsavn af Pengene gjennem det paagjældende Tidsrum, maa en Værdi fradrages, fordi han beholder dem, og denne kan ikke uden Vilkaarlighed sættes lavere end i Teksten angivet. Jfr. Kohler hos Ihering XVII S. 386—387.

[30]) Evaldsen Sp. D. S. 221.

[31]) Goldschmidt System § 107, Cohn hos Endemann III § 428, jfr. om Seddeludstedelse Cohn l. c. § 429.

[32]) Cohn hos Endemann III. § 434, Greber Das Kontokorrentverhältniss S. 30—34, Dernburg Lehrb. II. S. 513, Aubert Sp. D. I S. 342.

[33]) Citater i Note 1, Branth i T. f. R. III S. 113 ff.

lydende Gjældsbreve skulde stiles til de sædvanlige Omslagsterminer. Denne Regel var ufravigelig[34]), og i Tilfælde af dens Tilsidesættelse var Skyldneren først pligtig at betale i den efter den ulovligt valgte Betalingsdag nærmest følgende Termin. Regelen gjaldt ikke for alle Gjældsbreve, men kun for de paa aarlig Rente lydende, og man var endvidere tilbøjelig til kun at anse den for gjældende for de saakaldte staaende Obligationer eller fra Aar til andet staaende Obligationer, jfr. Fdn. 26. Novbr. 1731, i Modsætning til de for kort Tid udgivne, med Hensyn til hvilken Afgrænsning der forøvrigt herskede Tvivl[35]). Nu har Lov 28. Febr. 1874 Nr. 20 § 1 fastsat, at D. L. 5—14—1 og de dertil sig sluttende Lovbud fremtidig ikke skulle være til Hinder for, at der ved Gjældsforpligtelser af enhver Art fastsættes saadanne Terminer for Betalingen saavel af Rente som af Hovedstol, som Parterne maatte forenes om[36]), men den ældre Ret gjælder fremdeles om tidligere udstedte Forskrivninger. Derimod har L. 1874 ingenlunde berøvet de hidtil sædvanlige Omslagsterminer deres Karakter af faktisk almindelige Betalingsterminer. Omslagsterminerne ere nu d. 11te—18de Juni og 11te—18de Decbr., begge Dage inklusive[37]), dog at i Jylland vistnok d. 13de—24de Juni endnu maa betragtes som almindelig Sommertermin[38]), og at der muligvis for Bornholms Vedkommende ikke kan tales om almindelige Omslagsterminer[39]),

[34]) Gram Sp. D. S. 320, jfr. J. U. 1854. 876. En Undtagelse var hjemlet ved L. om Landmandsbanken 25. Marts 1872 § 5.

[35]) Gram Sp. D. S. 320—322, Branth l. c. S. 113 ff., H. R. T. 1861. 779. Paa Vexler var D. L. 5—14—1 naturligvis ikke anvendelig, Branth l. c. S. 125.

[36]) Jfr. L. 28. Febr. 1874 Nr. 17, Cirk. 30. og 31. Aug. 1875 Nr. 173 og 174.

[37]) D. L. 5—14—1 og 3, Pl. 4. Decbr. 1807, 9. Decbr. 1813, 24. Novbr. 1703, Koll. Tid. 1820 S. 431, Schl. H. R. D. III. 15.

[38]) I Jylland var der tidligere kun én Omslagstermin, den 13.—24. Juni, Fdn. 22. Septbr. 1786, Rs. 30. Marts 1792 § 7, men efter Praxis og den senere Lovgivning, se Jürgensen Lovlexikon under „Omslagsterminer“ og L. 9. April 1891 Nr. 66 § 22, maa nu den sædvanlige Vintertermin ogsaa i Jylland anerkjendes for almindelig Termin, medens Sommerterminen vistnok har bevaret sin Ejendommelighed, U. f. R. 1867. 278. Men Vedtagelse om Betaling „i 11. Juni Termin“ maa antages at sigte til den sædvanlige Sommertermin, U. f. R. 1895. 450.

[39]) For Bornholms Vedkommende udtaler Pl. 6. Juni 1820, jfr. Fdn. 11.

jfr. dog nu L. 9. April 1891 Nr. 66 § 22, men naturligvis maa en Henvisning til de sædvanlige Terminer i bornholmske Gjældsforhold have samme Betydning som i sjællandske. Nu er det altsaa Regelen, at Parterne frit kunne fastsætte Gjældens Forfaldstid, som de ville; kun i Vexler og Vexelobligationer er Vedtagelsesfriheden i denne Henseende indskrænket i den Forstand, at Haandskriftet mister sin Karakter af Vexel og Vexelobligation, naar Forskrifterne om Forfaldsdagens Fastsættelse ikke overholdes, se L. 7. Maj 1880 §§ 3 og 5, Fdn. 26. Novbr. 1731 (ndfr. § 99. III.).

Om Æmnet kan i det Hele henvises til de tidligere fremstillede almindelige Regler om Forfaldstid og Frigjørelsestid (§ 40. I, § 62. II) med følgende Tilføjelser. Den almindelige Regel, at en kontraktmæssig Ydelse, naar der ikke er truffet nogen Aftale om Betalingstid, straks kan kræves af Fordringshaveren[40]) og indfries af Skyldneren, gjælder ogsaa her,[41]) dog ved Laan til Eje med den Begrænsning, at Ydelsen ikke kan fordres tilbage, førend den har været overladt Laantageren til fri Raadighed.[42]) Med fremmede Love at opstille en Formodning for, at Laan til Eje er indgaaet paa Opsigelse med Varsel,[43]) gaar i Mangel af positiv Hjemmel ikke an. Men ofte vil det, uden at nogen udtrykkelig Aftale i denne Retning foreligger, af Forhandlingerne fremgaa, at Tilbagebetaling ikke kan forlanges straks, men at en Tid eller visse Begivenheder maa afventes, eller at der maa gives Opsigelse med Varsel.[44]) Naar det af Forhandlingerne fremgaar, at Gjælden er beregnet paa at henstaa i længere Tid (saakaldte „staaende Obligationer“; dette Begreb kan ikke indskrænkes til Obligationsforhold, der udtrykkeligt have det i L. 28. Febr. 1874 § 2 angivne Indhold),

---

Septbr. 1833 § 1, at de almindelige Omslagsterminer ikke gjælde, og at D. L. 5—14—1 ikke er anvendelig, jfr. Koll. Tid. 1820 S. 427 ff., Schl. H. R. D. III. 108.

[40]) § 40 Note 3—5. [41]) H. R. T. 1891. 168 (U. f. R. 1891. 695), U. f. R. 1894. 443, 1890. 150, 1874. 418, 1886. 588, J. U. 1849. 103, jfr. U. f. R. 1874. 411, [42]) Note 23.

[43]) Schw. Art. 336, D. G. B. § 609, D. Entw. Mot. II S. 313—314, jfr. om handelsretlige Forhold Cohn hos Endemann III S. 851.

[44]) Aubert Sp. D. I S. 346, Vogt S. 148.

maa Forholdet saaledes antages indgaaet paa Opsigelse[45]) til de almindelige Terminer. Naar en staaende Obligation herefter maa antages at være eller er indgaaet paa Opsigelse[46]) til de almindelige Terminer, maa Formodningen være for, at der af hver af Parterne kan opsiges med tre Maaneders Varsel til den første Terminsdag,[47]) altsaa f. Ex. Opsigelse senest 11te September til Decbr. Termin, jfr. Pl. 20. April 1814 § 4. Overhovedet maa ved staaende Obligationer det almindelige Opsigelsesvarsel antages at være tre Maaneder, dog at det, naar Opsigelse kun kan finde Sted til én Termin i Aaret, muligvis maa antages, at et halvt Aars Varsel er fornødent.[48]) Om Opsigelse kan forøvrigt i det Hele henvises til det tidligere om Opsigelse Bemærkede.[49]) Bestemmelser om Uopsigelighed eller extraordinært Varsel fra den ene Parts Side medføre i og for sig ikke, at det Samme maa gjælde for den anden Part.[50]) Er en bestemt Betalingsdag fastsat, maa denne ved rentebærende Gjæld tillige i Almindelighed antages at have den Betydning, at Skyldneren ikke er berettiget til at betale forinden.[51]) Naar Stater, Banker o. desl. optage Laan, vedtages hyppigt Indfrielse ved Amortisation[52]) paa forskjellig Maade. De ikke sjældent, navnlig ved mindre Laan, forekommende Udtryk, der synes mindre eller mere at gjøre Forfaldstiden afhængig af Skyldnerens Forgodtbefindende eller Formuesforhold, kunne variere fra at være betydningsløse til at udelukke virkelig Retspligt til Tilbagebetaling (§ 10. I. a, § 20. I), og Regler for deres Fortolk-

---

[45]) Jfr. J. U. 1848. 113, U. f. R. 1883. 353.

[46]) Ørsted Hdbg. V S. 251 og VI S. 654, Gram Sp. D. S. 324, Evaldsen Sp. D. S. 228, Aubert Sp. D. I S. 346.

[47]) H. R. D. i Forsete 1822. 627, J. T. IX. 2. 183, Kskr. 26. Aug. 1820.

[48]) Note 46.

[49]) Jfr. navnlig ovfr. § 89 Note 5 ff. Om Foretagelsesmaaden, Tid og Sted U. f. R. 1884. 528, § 89 Note 7 og 8. Om at Opsigelse er bindende overfor Modparten Schl. H. R. D. III. 11, jfr. U. f. R. 1883. 305 (Note 63), § 89 Note 9. Om Klausulen, at Opsigelse ikke maa finde Sted inden en vis Tid Schl. H. R. D. III. 79, § 89 Note 6.

[50]) U. f. R. 1883. 353, jfr. 1870. 914. 1891. 156.

[51]) U. f. R. 1891. 156, § 62. II navnlig Note 9 (D. G. B. § 271).

[52]) Aubert Sp. D. I S. 346, Cohn hos Endemann III S. 861, U. f. R. 1883. 1109.

ning kunne ikke opstilles.[53]) Angaaende Løbedage henvises til det tidligere herom Bemærkede.[54])

Forud for den aftalte Forfaldstid forfalder Gjælden til Betaling straks uden Varsel i Tilfælde af væsentlig Misligholdelse og overhovedet, naar Kreditgiverens for Skyldneren kiendelige væsentlige Forudsætninger for Henstandsgivelsen briste,[55]) f. Ex. naar det stillede Pant væsentligt forringes af

---

[53]) U. f. R. 1880. 341, S. og H. R. T. 1871. 144, U. f. R. 1884. 907, 1883. 871, 1872. 727, 1883. 1259, 1867. 903, J. U. 1866. 731, jfr. U. f. R. 1892. 20, Aubert Sp. D. I S. 343, D. Entw. Mot. II S. 38, 39, Regelsberger hos Endemann II S. 389. Kun saameget kan siges, at dersom det trods saadanne Klausuler er givet, at der foreligger en Retspligt til Betaling, maa Forfaldstiden i alt Fald komme, naar Skyldnerens Dødsbo opgjøres, ovfr. § 40 Note 7, U. f. R. 1872. 727, J. U. 1851. 415. Undertiden antages Forpligtelse til at betale »naar Skyldnerens Forhold tillade det" o. desl. at forfalde ved hans Konkurs, U. f. R. 1883. 871, jfr. Deuntzer Sk. R. S. 212. At saadanne Aftaler ere trufne, maa i Almindelighed have Formodningen imod sig, U. f. R. 1894. 897.

[54]) § 40. III; i Jylland vil der, naar en Juni Termin er fastsat som Forfaldstid (§ 40 Note 18), efter det ved Note 38 Anførte tilkomme Skyldneren mere end 8 Løbedage.

[55]) Kasuistik: Forringelse af det stillede Pant, Ørsted Hdbg. VI S. 179—180, Gram Formueret I S. 563, Torp S. 647, Hagerup Den norske Panteret S. 256, 261, fremkalder Forfaldstid ogsaa uden Vedtagelse herom, naar Forringelsen er væsentlig og skyldes et Brud fra Skyldnerens Side paa hans Pligter som Pantsætter, Schl. H. R. D. II. 209, H. R. T. 1864. 228, jfr. 1883. 761 (U. f. R. 1884. 421). Skjønt Vedligeholdelsespligt ikke paahviler Pantsætteren (Hagerup Panteret S. 261, men dog Torp S. 647), maa fremdeles ogsaa en væsentlig Undladelse af almindelig Vedligeholdelse medføre Forfaldstid, jfr. U. f. R. 1867. 13. Men iøvrigt vil Pantets hændelige Forringelse eller Undergang ikke medføre Forfaldstid, Hagerup Panteret S. 289, Gram Formueret I S. 562, H. R. T. 1893. 530 (U. f. R. 1893. 1185), jfr. D. G. B. §§ 1133, 1135, D. Entw. Mot. III S. 668—674, se med Hensyn til Haandpant den ældre Rets Regel i D. L. 5—7—1 i Slutn. At Forringelsen skal have ført Pantet ned under den sikrede Fordrings Værdi, er ikke Betingelse for, at den kan medføre Forfaldstid; Bestemmelsen i Fdn. 5. Jan. 1813 § 29 jfr. § 58, Schl. H. R. D. III. 15, var en Undtagelsesbestemmelse. Uspecialiserede Vedtagelser om, at Fordringen forfalder, naar Skyldneren lader Pantet forfalde og forringe eller ikke holder det i god Stand, have næppe nogen Betydning, U. f. R. 1884. 258, § 89 Note 47 og 49, jfr. U. f. R. 1871. 391, 1867. 13, 1892. 341, 1890. 1053. Paadragelse af Restance af Skatter, Afgifter, Afdrag, der kan komme Panthaveren til Skade, maa behandles som Forringelse af Pantet, Ørsted Hdbg. VI S. 180—181, Gram Formueret I S. 563—565, H. R. T. 1893. 530 (U. f. R. 1893. 1185), U. f. R. 1895. 200, 1889. 171, 1883.

Skyldneren. Trods den almindelige Forudsætning i D. L. 5—7—2 og 8 ff. kan det ifølge de almindelige Regler om Misligholdelse ikke antages, at Kapitalen forfalder til Betaling straks, fordi en enkelt Renteydelse eller et enkelt Afdrag ikke erlægges i rette Tid,[56]) jfr. L. 29. Marts 1873 § 15, Anordn. 12. Nov. 1870 § 6, og selv om det i Gjældsbrevet er fastsat, at Udeblivelse af Rente eller Afdrag skal medføre, at Kapitalen er forfalden, kan ikke enhver Udeblivelse af saadanne Ydelser have denne Virkning. Motivet for saadan Klausul er nemlig kun at modvirke Unøjagtighed, og Klausulen kan derfor ikke komme til Anvendelse, naar Udeblivelsen hverken viser Mangel paa

---

685, 1877. 1107, J. U. 1862. 92, jfr. Anordn. 12. Novbr. 1870 §§ 6 og 7. Om Pantsætterens Vanhjemmel og om skjulte Mangler ved Pantet se Hagerup Panteret S. 251, 252; om Undladelse af at udstede pligtmæssig Panteobligation J. U. VI. 614. At den for Gjælden stillede Kautionist døer eller kommer under Konkurs, fremkalder ikke Forfaldstid, Toft i N. j. A. X. 214 ff. (jfr. dog som en naturlig Undtagelse fra Regelen Fdn. 5. Jan. 1813 § 30), men Fordringshaveren kan fordre Udlæg i Kautionistens Bo, jfr. K. L. 25. Marts 1872 § 132. Jfr. dog Mourlon III S. 520—521. At Skyldneren afhænder den pantsatte faste Ejendom, fremkalder ikke Forfaldstid, Torp S. 648, Matzen S. 542, U. f. R. 1869. 510, 550, jfr. dog Ørsted Hdbg. VI S. 181—182, Larsen S. 190, Gram Sp. D. S. 323—324; se om Afhændelse af pantsat Løsøre Torp S. 691 og særligt om Afhændelse af pantsat Skib Sølov 1. April 1892 § 5, 2°, Torp S. 685. At Skyldneren kommer under Konkurs, har vel den Følge, at Fordringshaveren, uanset at Forfaldstiden endnu ikke er kommen, faar Udlæg af Boet, L. 15. April 1887 § 4, men bevirker iøvrigt ikke, at Fordringshaveren kan kræve Betaling før aftalt Tid, Deuntzer Sk. R. S. 211, Schl. H. R. D. III. 22, (afvigende dog med Hensyn til selvforskyldt Konkurs Aubert Sp. D. I. S. 348), jfr. ligeledes om Tvangssalg af fast Ejendom L. 9. April 1891 §§ 22. 4° og 30, U. f. R. 1894. 183. Vedtagelse om, at Gjælden forfalder, naar Skyldneren bliver uraadig over sit Bo, indbefatter ogsaa det Tilfælde, at han umyndiggjøres, U. f. R. 1894. 423. Skyldnerens Død medfører ikke tidligere Forfaldstid, Deuntzer Sk. R. S. 680—681, Arveret S. 174 ff., jfr. J. U. 1862. 468 og om Vedtagelser i denne Henseende U. f. R. 1896. 231.

[56]) § 65. II. 2, Ørsted i A. f. R. IV S. 46 ff., Hdbg. VI S. 174—179, Larsen S. 190—191, Gram S. 404 og Formueret I S. 566—567, Matzen S. 524, Hagerup Panteret S. 325—326, Aubert Sp. D. I S. 348, D. i A. f. R. IV. 34, U. f. R. 1893. 948, 1877. 692, 1872. 858, J. U. 1858. 30, VI. 805, jfr. U. f. R. 1870. 4, men dog Schønheyder i A. f. R. IV S. 39 ff., Torp S. 631. Kun naar Undladelsen af at erlægge fremtræder som et særligt grovt Kontraktsbrud eller gjentages, kan den medføre Forfaldstid, U. f. R. 1890. 505. Jfr. § 89 Note 48.

Vilje eller Mangel paa Evne hos Skyldneren til at erlægge nøjagtigt,[57] og naturligvis navnlig ikke, naar Udeblivelsen retfærdiggjøres ved Fordringshaverens Forhold, f. Ex. fordi denne nægter at modtage lovlig Betaling eller har givet Skyldneren Føje til at antage, at han ikke vil lægge Vægt paa nøjagtig Betaling, eller savner behørig Legitimation.[58] Skyldneren har efter almindelige Bevisregler i Almindelighed Bevisbyrden for, at Betaling har fundet Sted i rette Tid, eller at han dog har gjort lovligt Tilbud, som er strandet paa Kreditors Forhold, og for at den af ham paaberaabte Retfærdiggjørelsesgrund for ikke at have gjort lovligt Tilbud virkelig foreligger.[59] Han kan ikke frigjøre sig for Misligholdelsens Virkning ved at betale den udeblevne Ydelse, forinden Fordringshaveren har erklæret, at han i denne Anledning vil kræve hele Kapitalen straks,[60] og Fordringshaverens Beføjelse til at gjøre Misligholdelsen gjældende er ikke betinget af, at dette sker inden en vis Frist.[61] Men

---

[57]) Evaldsen S. 248 Note, Skyldnerens Mora S. 32, Hagerup Panteret S. 325, Torp S. 631, U. f. R. 1895. 450, Forudsætningen i H. R. T. 1864. 118, 126, § 89 Note 49. Se om Tilfælde, hvor der ifølge Klausulen er tillagt Udeblivelsen den vedtagne Virkning, navnlig Schl. H. R. D. III. 15, H. R. T. 1870. 508 (U. f. R. 1871. 5), H. R. T. 1888. 115 (U. f. R. 1888. 625), U. f. R. 1880. 341, J. U. 1865. 396. Flere af de anførte Retsafgjørelser vise, at man kun i meget klare Tilfælde vil undlade at anvende Klausulen, navnlig vil man vistnok i Akkorder og Forlig fortolke den strængt overfor Skyldneren, Schl. H. R. D. II. 227, H. R. T. 1868. 199 (U. f. R. 1868. 651), J. U. 1848. 345, Evaldsen Skyldnerens Mora S. 32. At Skyldneren er kommen under Konkurs, udelukker ikke Klausulen fra at virke overfor ham, jfr. om Forholdet overfor Konkursboet U. f. R. 1869. 104.

[58]) Schl. H. R. D. III. 22, U. f. R. 1870. 4, 1895. 985, J. U. 1856. 287, 1852. 194, 1849. 44. Skyldneren maa være meget forsigtig med af Kreditors Adfærd at slutte, at denne ikke vil lægge Vægt paa nøjagtig Betaling, Schl. H. R. D. II. 227, U. f. R. 1878. 659, § 89 Note 49. Se om det Tilfælde, at Skyldneren undskylder sig med, at han har Modkrav paa Fordringshaveren, § 89 Note 50 og J. U. 1848. 345, H. R. T. 1864. 118, 126.

[59]) H. R. T. 1874. 400 (U. f. R. 1875. 76), U. f. R. 1867. 122, jfr. 1875. 154, men dog 1876. 433. Se om lovligt Tilbud navnlig § 42. III, særligt om Paaberaabelse af manglende Legitimation hos Kreditor § 42 Note 63—64, H. R. T. 1871. 532 (U. f. R. 1872. 19), J. U. 1858. 470, 1853. 407, 1852. 194, om Forbehold fra Kreditors Side ved Erlæggelsen § 42 Note 65, § 61 Note 23, U. f. R. 1893. 410, 1880. 341, om Ydelsens Sted § 40 Note 21—25, § 130 Note 14 og 61b.

[60]) Jfr. § 89 Note 51. [61]) U. f. R. 1890. 1053.

ved uden Reservation at modtage det udeblevne Beløb vil Fordringshaveren tabe sin paa dets Udeblivelse støttede Ret.[62])

At saaledes Forfaldstiden, paa Grund af Skyldnerens Misligholdelse eller ved Bristen af andre Forudsætninger for den ham indrømmede Kredit, kommer tidligere end aftalt, bevirker kun, at Fordringshaveren straks kan kræve Betaling, men ikke, at Skyldneren kan frigjøre sig ved Betaling forinden den aftalte Frigjørelsestid. Hertil maa det dog antages, at Skyldneren bliver berettiget ikke blot, naar Fordringshaveren har forlangt Betaling straks, men vistnok saasnart han har reserveret sig sin Ret hertil.[63]) Naar Skyldneren efter almindelige Regler er ansvarlig for den Misligholdelse, der har fremkaldt Forfaldstiden, maa han, ifølge det tidligere om Lejeres Misligholdelse Udviklede,[64]) være pligtig til, foruden Kapitalen og de indtil dens Betaling paaløbne Renter, at betale kontraktmæssige Renter indtil kontraktmæssig Frigjørelsestid, f. Ex. til den Dag, til hvilken han i Misligholdelsens Øjeblik kunde opsige Gjælden, dog med Afdrag for Tiden, efterat han har betalt, af de Renter, som Enhver uden Bekostning og Møje kan faa for sikre Udlaan.[65]) Paa den anden Side kan den rentefrie Skyldner ikke fordre

[62]) Gram Sp. D. S. 325, jfr. U. f. R. 1895. 157, 1876. 433, 1870. 4; i det i U. f. R. 1881. 592 afgjorte Tilfælde var hele Restancen ikke betalt. Sætningen støttes paa, at Skyldneren, for hvem Uvisheden om, hvorvidt Kreditor vil benytte sin paa Ydelsens Udeblivelse støttede Ret eller ikke, kan virke højst skadelig, maa have Krav paa at faa Besked i denne Retning mod at fjærne Misligholdelsen (jfr. § 25. I. 1). Derfor kan det ingenlunde i Almindelighed antages, at Fordringshaverens Modtagelse af Renten eller Afdrag hæver Følgerne af anden Misligholdelse end den netop i det modtagne Beløbs Udeblivelse liggende, U. f. R. 1890. 1053, jfr. 905, J. U. 1871. 213, 1861. 563, H. R. T. 1888. 115 (U. f. R. 1888. 625), men saadant kan kun antages, naar Fordringshaveren virkelig ved sin Færd har givet Skyldneren Føje til at antage, at han vilde renoncere paa Misligholdelsens Følger, U. f. R. 1888. 707, H. R. T. 1888. 115 (U. f. R. 1888. 625). Naar Skyldneren ikke kan fremlægge uforbeholden Kvittering, maa han paa anden Maade bevise, at Modtagelsen har fundet Sted uden Forbehold, U. f. R. 1880. 421, jfr. dog 1876. 433 (Note 59). Jfr. § 89 Note 53.

[63]) Dette følger af det i Note 62 angivne Hensyn, jfr. U. f. R. 1883. 305. Om hvormeget Skyldneren skal betale, se straks ndfr.

[64]) § 89 ved Note 54 ff.

[65]) Note 29.

noget Afdrag i Kapitalen (Mellemrente). fordi han af de her omtalte Grunde maa betale tidligere end aftalt.[66])

V. For Kreditgivningen kan der være betinget Vederlag (Rente i videre Forstand) paa forskjellig Maade, f. Ex. ved at der betinges en større Sum tilbagebetalt end den udlaante; hyppigt vil Vederlaget blive betinget som en Brøkdel af det Krediterede, Renter i snævrere Forstand. At der i Almindelighed ikke kan fordres Renter for Kreditgivning, uden at Renteydelsen er vedtagen, er tidligere bemærket.[67]) Dog maa det ved staaende Laan eller anden staaende Kreditgivning formodes, at Rente skal svares,[68]) naar der ikke foreligger Noget, som svækker denne Formodning, og Handelskredit maa formodes kun at være indrømmet imod Vederlag.[69]) Naar det er givet, at der skal svares Renter, men disses Størrelse ikke er fastsat, skal der udenfor Handelsforhold svares 4 %;[70]) skal den aarlige Rente erlægges med Halvdelen i to aarlige Terminer, erholder Skyldneren intet Afdrag i det aarlige Procentbeløb, fordi dettes Halvdel erlægges allerede efter Forløbet af et halvt Aar, saa at Fordringshaveren egentlig faar mere end den vedtagne aarlige Procent.[71]) Renten af Laan beregnes fra den Dag af, da Laanet er ydet eller kontraktmæssigt stod til Skyldnerens Disposition;[72]) dog beregnes der af et i de sædvanlige Terminer ydet Laan Rente, som om det var ydet paa den første Terminsdag, selv om det først er ydet paa den sidste.[73]) Naar Intet er vedtaget om Rentens Forfaldstid, maa den, dersom der for Betalingen er fastsat en kortere Frist end Rentens Tidsmaaler, antages at forfalde samtidigt med Hovedstolen, ellers hver Gang et til Tidsmaaleren svarende Tidsrum er udløbet efter Kreditens

---

[66]) U. f. R. 1892. 341.

[67]) § 39 Note 28, Aubert Sp. D. I S. 347.

[68]) § 39 Note 29, U. f. R. 1892. 1077. At der er udstedt Gjældsbrev, som ikke omtaler Renter, svækker Formodningen for, at saadanne skulle svares; Regelen faar altsaa navnlig Betydning, naar der endnu kun foreligger Aftale om Laans Modtagelse.

[69]) § 39 Note 31, Regelsberger hos Endemann II S. 496 ff., D. H. G. B. Art. 290. [70]) § 39 Note 30.

[71]) Jfr. Note 88. [72]) Ørsted Hdbg. VI S. 653, J. U. VI. 614.

[73]) Ørsted Hdbg. VI S. 652—653, Evaldsen S. 313 Note 2.

Givelse; i staaende Kreditforhold maa det dog formodes, at Renten forfalder i de sædvanlige Omslagsterminer eller for Handelsforholds Vedkommende ved de sædvansmæssige Opgjørelsestider.[74]) Om Morarenter henvises til det tidligere Udviklede.[75])

Efter D. L. 5—14—5 maatte Ingen til Rente af Penge, Korn eller Andet tage mere end 6 % aarligt;[76]) efter Fdn. 5. Jan. 1813 § 21, jfr. Pl. 22. Novbr. 1820 § 2, maatte man ikke af Penge beregne sig højere Rente end 4 % aarligt. Saaledes stod Sagen, da L. 6. April 1855 udkom. Ifølge denne Lovs § 1 skal den ved Fdn. 1813 og Pl. 1820 bestemte Rentefod for Fremtiden ikkun være gjældende for Udlaan i faste Ejendomme, hvorimod Rentefoden ved andre Udlaan skal være fri.[77]) Nu staar Sagen altsaa saaledes. at man i Almindelighed kan aftale saa høj Rente, som man kan enes om. Aager,[78]) der i dansk Ret[79]) kun har været anerkjendt som for høj Renteberegning eller hvad dermed maa stilles i Klasse, kan altsaa nu — bortset fra den praktisk ikke meget vigtige Regel om Korn eller Andet i D. L. 5—14—5, der, jfr. Pl. 2. Juni 1812, ikke er berørt af den senere Lovgivning,[80]) og fra D. L. 5—8—9[81]) — kun begaas derved, at der tages for højt Vederlag for Udlaan, som

---

[74]) Jfr. Aubert Sp. D. I S. 347, Vogt S. 149, D. Entw. Mot. II S. 313, ovfr. § 88 Note 50.

[75]) § 43. I. 3 og ndfr. Note 92.

[76]) Se om senere Svingninger i Lovgivningen Fdn. 19. Febr. 1695, 13. Febr. 1767, 25. Jan. 1771, 12. Novbr. 1772.

[77]) Se om Island Fdn. 27. Maj 1859 § 1 (Undtagelser i L. 18. Septbr. 1885 § 13, 10. Febr. 1888 § 6) og om Vestindien Anordn. 7. Juni 1868 § 1, Resol. 5. Oktbr. 1870.

[78]) Se herom navnlig Gram S. 76—78, Sp. D. S. 303—307, Evaldsen Sp. D. S. 223—227, Goos Str. R. Sp. D. II S. 111—125, jfr. Aubert Sp. D. I S. 347 og næste Note.

[79]) Reformen i Aagerlovgivningerne gaar i Retning af at ophæve Regeler om Maximalrente og bevæger sig henimod den engelske Regel om *undue influence* (§ 20 Note 15, § 15 Note 10), der vistnok frembyder den eneste virksomme Ordning, jfr. D. G. B. §§ 138, 247, D. Entw. § 358, B. §§ 211—212, Mot. II S. 195—197, Reatz S. 106—107, Fuld Das Wuchergesetz in der Fassung des Gesetzes vom 19. Juni 1893, jfr. ogsaa Fuld Das Reichsgesetz betreffend die Abrechnungsgeschäfte vom 16. Maj 1894.

[80]) Ørsted Hdbg. V S. 246, Goos Str. R. Sp. D. II S. 112.

[81]) Goos l. c. S. 125.

sikres ved Pant i fast Ejendom.[82]) Forbudet herimod i L. 6. April 1855 § 1 er ifølge Lovbudets Udtryk en Rest af de ældre Forbud mod for høj Rentes Tagelse og maa følgelig forstaas i Overensstemmelse med disse. Om Forbudets Rækkevidde iøvrigt bemærkes først, at Forbudet angaar Vederlaget, ikke blot for Laan, men for Kreditgivning af Penge overhovedet uden Hensyn til Gjældens Oprindelse,[83]) f. Ex. krediterede Kjøbesummer, se de almindelige Udtryk i D. L. 5—14—5 og Fdn. 5. Jan. 1813 § 21. Forbudet gjælder, selv om ikke tillige Vederlaget (Renten) er sikret ved Pant i fast Ejendom.[84]) Efter sin økonomiske Karakter er Renten Vederlag for Kreditgivning, og Motivet for Aagerlovgivningen — det moralsk forkastelige i Betingelse af for højt Vederlag for at overlade Andre sine Penge til Brug, og det formentlig økonomisk skadelige i Anerkjendelsen af slige Vedtagelsers Gyldighed — rammer ethvert saadant Vederlag. Den almindelige Sprogbrugs Rentebegreb omfatter nu ganske vist kun en Underform af det almindelige økonomiske Rentebegreb, nemlig Tagelse af Vederlag som en efter Afsavnets Tid bestemt Brøkdel af den krediterede Pengesum, men der synes ikke at kunne være nogen Tvivl om, at Aagerforbudet har det videre Begreb for Øje eller i alt Fald analogisk maa anvendes paa hele dette, jfr. ovfr. § 20. III. 3. Det er saaledes ikke blot ifølge den positive Bestemmelse i Fdn. 14. Maj 1754 § 6 Aager at tage Forskrivning for et større Beløb end det, der udlaanes, saaledes at Differencen overstiger det Beløb, som efter Ordene i L. 1855 § 1 lovligt kan betinges,[85]) men ogsaa f. Ex. at betinge sig højere Vederlag i Fødemidler, Bolig o. desl.[86]) Ogsaa Forudbetingelse af Renter, for-

---

[82]) ɔ: i dansk fast Ejendom, jfr. Kskr. 18. Marts 1820, Rs. 18. April 1775, selv om Laanet er ydet af en Udlænding, jfr. Kskr. 11. Aug. 1787, 3. Decbr. 1785, jfr. Pl. 3. Maj 1814. For Udlaan mod Sikkerhed i begrænsede Rettigheder i fast Ejendom gjælder den bundne Rentefod ikke, Ind. Min. Skr. 24. Decbr. 1860.

[83]) Evaldsen Sp. D. S. 222, Ind. Min. Skr. 10. Febr. 1872 Nr. 41, jfr. Just. Min. Skr. 4. Oktbr. 1862, Ind. Min. Skr. 5. Febr. 1858.

[84]) Goos l. c. S. 118; H. R. T. 1860. 889 gaar ikke herimod, jfr. Note 98.

[85]) Schl. H. R. D. III. 277, U. f. R. 1881. 19, H. R. T. 1880. 452 (U. f. R. 1881. 143), jfr. Note 98.

[86]) Goos l. c. S. 120, jfr. dog Gram Sp. D. S. 305.

saavidt Fordringshaveren derved vilde erholde et større Beløb end det efter L. 1855 § 1 lovlige, falder ind under Forbudet, jfr. Fdn. 31. Marts 1688. Dog antages det, at Forudbetingelse af Renter, som bortset fra Forudbetingelsen ere lovlige, for en enkelt Termin til Sikring mod Ulemperne af, at Beløbet ikke haves tilstede ved Renteperiodens Udløb, er lovlig,[87]) og i hvert Fald er det ikke stridende mod Aagerlovgivningen, at den Rente, der er lovlig som aarlig Rente, betinges betalt med den fulde Halvdel allerede efter et halvt Aars Forløb.[88]) Paa den anden Side rammer Renteforbudet kun Vederlag for Kreditgivning. Det rammer saaledes ikke Vederlaget for Salg,[89]) men undertiden vil et Vederlag, der kalder sig Kjøbesum, i Virkeligheden være et Vederlag for Kreditgivning,[90]) og i saa Fald rammes det naturligvis af Forbudet. Naar saaledes Kurspapirer modtages, mod at Modtageren senere skal tilbagegive et større Pengebeløb end Kursværdien ved Modtagelsen, er Formodningen for, at der foreligger et Laan.[91]) Heller ikke rammer Forbudet altsaa Vedtagelsen om Morarenter,[92]) thi disse ere ikke Vederlag for den tilstaaede Kredit, men for den Skade, der kan lides ved, at Gjælden ikke betales i rette Tid. Hermed er det givet, hvorledes det Spørgsmaal maa besvares, om Forbudet mod for høj Rentes Tagelse ogsaa binder Diskontofriheden.[93]) Ved Diskonto[94]) tænker man i Almindelighed paa det Afslag i en Fordrings paalydende Værdi, som Fordringens Sælger maa lide, fordi Fordringen endnu ikke er forfalden. Nærmere bestemt er

---

[87]) Ørsted Hdbg. VI S. 651—652, Goos l. c. S. 121, Gram Sp. D. S. 306—307, jfr. Resol. 13. Juli 1831, Regl. 27. Juli 1818 § 10, Kdgj. 1. Decbr. 1851 § 30, 20. Marts 1860 § 24, Ind. Min. Skr. 13. Marts 1877 Nr. 67.

[88]) Jfr. Note 71. [89]) Schl. H. R. D. III. 77, § 125 Note 11, 12.

[90]) Ovfr. Note 6 og 14, Bornemann Saml. Skr. IV S. 110—111.

[91]) Jfr. Goos l. c. S. 120, Evaldsen Sp. D. S. 225, U. f. R. 1881. 19, men dog J. U. 1851. 575, 748, J. T. XI. 2. 267.

[92]) Ovfr. § 43 Note 67, Just. Min. Skr. 15. Oktbr. 1862, Goos l. c. S. 114, men dog Gram S. 268, Ørsted Hdbg. V S. 244, Kskr. 9. Maj 1816, 30. Marts 1830.

[93]) Goos l. c. S. 112—116, Evaldsen Sp. D. S. 223—224, Gram Sp. D. S. 307.

[94]) Se om Diskonto- eller Eskompteforretninger Cohn hos Endemann III S. 854—856.

Diskonto det Vederlag, der af en Person (Diskontøren) beregnes hos hans Medkontrahent (Diskontisten) for at træde i Gjældsforhold til Trediemand ɔ: en Anden end den, der yder Vederlaget (lider Diskontoafslaget), medens Renten er det Vederlag, der betinges for at træde i Gjældsforhold til Vederlagets Yder. At nu hverken Grundene for Rentens Bundethed eller Ordene i de paagjældende Lovbud i dansk Ret ramme Diskontoretshandelen ɔ: Salget af en Fordringsret under dens paalydende Værdi, er efter det Udviklede klart; navnlig give Udtalelserne i Fdn. 14. Maj 1754 §§ 5 og 6 ingen Anledning til at antage, at de ville ramme nogen Diskonto, som ikke i Virkeligheden er Rente.[95]) Kun kunde nogen Tvivl opstaa, forsaavidt som Sælgeren af Fordringen ved Salget paatager sig Ansvar for Fordringens rigtige Indfrielse (skadesløs Transport, Vexelendossement). I saa Fald kunde det synes, at Diskontoen dog er et Vederlag for at træde i Kreditforhold til den, der lider Diskontoafslaget, og altsaa maa rammes af Regelen om Rentens Bundethed. Men at dette ikke er rigtigt, følger deraf, at Gjældsforholdet til Diskontisten ikke er Diskontoretshandelens principale Gjenstand, men kun er vedtaget som eventuelt, til Sikkerhed mod den Skade, der kan lides ved, at Diskontøren ikke faar Fyldestgjørelse ad regelmæssig Vej. Og at Godtgjørelse, som betinges for denne Eventualitet, ikke rammes af Renteforbudet,[96]) er nylig oplyst. Det maa herefter erkjendes, at Forudsætningen i Pl. 6. Decbr. 1799 om, at Forbudet mod for høj Rentes Tagelse ogsaa binder Diskontofriheden, er urigtig og uforbindende. Noget Andet er det, at den merkantile Sprogbrug jævnligt betegner Vederlag, der i Virkeligheden er Rente, som Diskonto, saaledes det Afslag i en egen Vexels paalydende Beløb, som Udstederen maa lide ved dens „Diskontering“. Og naar Diskonteringen kun finder Sted *pro forma*, medens Forholdet i Virkeligheden er det, at der ydes Kredit mod Vederlag fra den Person, som man træder i

---

[95]) Jfr. H. R. D. i J. T. XII. 2. 202 og XI. 1. 95.

[96]) Ovfr. § 50 Note 68, Schl. H. R. D. III. 110 (Forudsætningen i Dommen om, at der vilde have foreligget Aager, dersom Cedenten havde tegnet sig som Selvskyldner for den cederede Obligation, der var ugyldig paa Grund af Debitors Mindreaarighed, er dog næppe rigtig, se Teksten).

Gjældsforhold til, kommer naturligvis Aagerlovgivningen til Anvendelse. Fdn. 14. Maj 1754 § 5. saaledes naar A, der vil rejse et Laan hos C, lader B, der skal staa aldeles udenfor Retsforholdet, trække en Vexel paa sig eller udsteder Gjældsbrev til ham, hvorefter C. med Kjendskab til Sammenhængen „kjøber" Papiret af B med Fradrag af en Diskonto.[97]

Kun i en Retning kan der være Tvivl, om ikke Aagerlovgivningen rammer noget mere end Vederlaget for Kreditgivningen, nemlig om den ikke udelukker, at Fordringshaveren ved Siden af 4 %, kan betinge sig Vederlag for særlige Udgifter eller Ulejlighed, som Laanet virkelig har forvoldt ham, eller for en særlig Risiko, som Laanet medfører. Principielt fører Motivet for Aagerlovgivningen ikke saa vidt, men Aagerlovgivningen vil meget let kunne undgaas, dersom den ikke tillige omfatter Vederlagsydelser som de omtalte, og Spørgsmaalet bliver, om nu Aagerlovgivningen af denne Grund har forbudt Tagelsen af saadan Godtgjørelse. Herpaa kunde vel det almindelige Forbud i Fdn. 14. Maj 1754 § 6 mod at tage Forskrivning for en højere Sum end den, Skyldneren virkelig har modtaget til Laan, synes at tyde, men Udtrykkene i Lovbudet, jfr. navnlig „hvad enten saadant kaldes" o. s. v., ere dog forenelige med den Antagelse, at det kun er Størrelsen af Vederlaget for selve Kreditgivningen, som Lovgivningen vil binde, og ved denne Antagelse maa man da efter Aagerlovgivningens exceptionelle Karakter blive staaende.[98]) I hvert Fald kan Fdn. 14. Maj 1754 § 6 ikke udelukke Lovligheden af særligt Vederlag for at lade Gjældsforholdet vedvare, naar Fordringshaverens Risiko efter Laanets Stiftelse er bleven forøget, f. Ex. ved Bortsalg af Dele af den pantsatte Ejendom.[99])

Fra Bestemmelsen om Rentens Maximum i L. 6. April 1855 § 1 kan der ifølge L.s § 2 gjøres Undtagelse ved Bevil-

[97]) Evaldsen Sp. D. S. 227, Goos l. c. S. 116. Jfr. Note 96.

[98]) Ørsted Hdbg. VI S. 652, J. U. 1865. 884 og vistnok H. R. T. 1860. 889, jfr. Evaldsen Sp. D. S. 225, men dog Goos l. c. S. 121. D. i H. R. T. 1880. 452 (U. f. R. 1881. 143), 1879. 151 (U. f. R. 1879. 885), angaa Tilfælde, hvor „Provisionen" kun var Vederlag for Kreditgivning. Jfr. Ind. Min. Skr. 15. Novbr. 1871 Nr. 384, 6. Aug 1863, Pl. 3. Maj 1814.

[99]) H. R. T. 1880. 452 (U. f. R. 1881. 143).

linger[100]) til at svare højere Rente, nemlig saadanne, som hidtil af Kongen have været meddelte, ɔ: Bevillinger til at svare[101]) indtil 6 % aarlig Rente.[102]) Da L. 1855 § 1 maa opfattes som en Levning af de ældre Renteforbud, maa det fremdeles antages, at mere end 4 % kan tages i de Tilfælde, hvor saadant lovligt kunde ske under den ældre Rets Herredømme i Henhold til Lov eller Sædvane[103]), og ifølge flere yngre Love er det undtagelsesvis tilladt at tage højere Rente. Det er navnlig nogle offentlige Instituter, som ifølge saadan Hjemmel (speciel Lovhjemmel eller offentlig Autorisation i Henhold til Lov) kunne tage højere Rente end den almindelige, saaledes Nationalbanken, Landmandsbanken og adskillige Kreditforeninger.[104]) Fremdeles kan der i Vexelobligationer betinges 5 % aarlig Rente, uanset at Obligationen sikres ved Pant i fast Ejendom, Pl. 27. April 1813.[105]) Ligeledes maa den forinden L. 1855 anerkjendte Sætning,[106]) at Kjøbmænd i deres Handelsmellemværende ikke vare bundne ved den almindelige Rentefod, men kunde beregne sig indtil 5 à 6 %, medføre, at denne Frihed nu maa gjælde med Hensyn til Udlaan i fast Ejendom.[107]) Naar saaledes ifølge

[100]) Disse Bevillinger nægtes ikke, naar de til deres Udfærdigelse fornødne Oplysninger skaffes tilstede, Cirk. 10. Juli 1871 Nr. 231 § 5. Se om Betalingen for slige Bevillinger, naar de ikke meddeles gratis, L. 1. April 1871. De kunne meddeles gratis, L. 30. Decbr. 1858. Efter L. 1855 § 2 gives de af Indenrigsministeriet, og ifølge Cirkulære 10. Juli 1871 Nr. 231 kunne de mod den foreskrevne Betaling meddeles af Overpræsident og Amtmand. Efterat det paa nogle Finanslove havde været vedtaget, at de skulde udleveres gratis, jfr. Cirk. 29. Marts 1878 Nr. 44, forholdes der indtil videre faktisk saa, at de altid meddeles gratis ogsaa af Overpræsident og Amtmand. Se om en Bevillings Benyttelse ved nye Laan Ind. Min. Skr. 8. Novbr. 1862.

[101]) Ikke til at tage, Ind. Min. Skr. 23. April 1874 Nr. 88.

[102]) Bekj. 15. Marts 1858, der erklærer forel. L. 29. Decbr. 1857 for ophævet, Cirk. 10. Juli 1871 Nr. 231 § 1, Ind. Min. Skr. 13. Marts 1877 Nr. 67.

[103]) Gram S. 77 og Sp. D. S. 304, Goos l. c. S. 112, Evaldsen Sp. D. S. 223.

[104]) Oktr. 4. Juli 1818 § 22 (Nationalbanken), L. 20. Juni 1850 § 2. d., 19. Febr. 1861, 28. Maj 1880 Nr. 65 § 2, 17. Marts 1882 Nr. 31 § 1 (Kreditforeninger), 25. Marts 1872 § 1. 4° (Landmandsbanken), se iøvrigt Jürgensen Lovlexikon under „Rente".

[105]) Just. Min. Skr. 21. Aug. 1855.

[106]) N. j. A. X. 130, XXIV. 73, Gram S. 77, Evaldsen Sp. D. S. 223.

[107]) Evaldsen Sp. D. S. 223. For Kjøbmænds Udlaan til Ikke-Kjøbmænd kan dette næppe gjælde, H. R. D. i J. T. XII. 2. 202, jfr. XI. 1. 95.

særlig Hjemmel højere Rente end 4 % aarligt kan tages, kommer dog Aagerforbudet til Anvendelse, forsaavidt de specielle Regler fastsætte en Maximumsgrænse, og denne overskrides. I Praxis er der endvidere Tilbøjelighed til at antage, at Forbudet i L. 1855 § 1 ikke omfatter Vederlaget for den i fast Ejendom sikrede Vexelgjæld[108]), hvilket Vederlag paa Grund af Regelen i V. L. 7. Maj 1880 § 7 ikke vil blive betinget som Rente i Vexelen, men blive taget forud eller betinget i et særskilt Dokument. At dette ikke kan støttes ved den Betragtning, at Diskontoen for Vexler udtrykkeligt af Lovgivningen, Pl. 6 Decbr. 1799, Fdn. 18. Maj 1825 § 66, er erklæret for fri uden Hensyn til Rentefodens Bundethed, og at derved Rentefrihed skulde være hjemlet for Vexelgjæld[109]), vil efter det om Forskjellen mellem Rente og Diskonto Udviklede være klart[110]). Ligesom et Lovbud, der binder Rentefoden, ikke uden særlig Hjemmel kan antages at binde ogsaa Diskontoen, kunne Lovbud, der — muligvis i den Formening, at Diskontofriheden er begrænset ved Reglerne om Rentefodens Bundethed — erklære Diskontoen for fri, ikke medføre nogen Frigjørelse af den bundne Rentefod, naar de ikke indeholde særlig Hjemmel herfor. Og at de anførte Lovbud skulde hjemle Frihed for noget Vederlag, der i Virkeligheden er Rente, men skjuler sig under Benævnelsen Diskonto, kan ikke med nogen Føje paastaas. Skal Sætningen, at der for Vexelgjæld i fast Ejendom kan betinges Vederlag uden nogen Grænse, forsvares, maa den støttes paa, at Vexelgjæld med Pant i fast Ejendom ikke er „Udlaan i fast Ejendom" i den Forstand, hvori L. 1855 § 1 bruger disse Ord. For en saadan snævrere Forstaaelse af disse Ord taler det reale Hensyn, som kan motivere et til Udlaan i faste Ejendomme begrænset Aagerforbud, nemlig at de faste Ejendomme trænge til faste Kapitaler paa nogenlunde billige Vilkaar[111]), medens der ikke

---

[108]) H. R. T. 1873. 539 (U. f. R. 1874. 197), U. f. R. 1884. 568, 1874. 257, J. U. 1854. 229, jfr. Just. Min. Skr. 15. Oktbr. 1862 (Note 92), men derimod Ind. Min. Skr. 10. Febr. 1872 Nr. 41.

[109]) Saaledes U. f. R. 1874. 257, J. U. 1854. 229 og vistnok H. R. T. 1873. 539 (U. f. R. 1874. 197).

[110]) Evaldsen Sp. D. S. 223—224, Goos l. c. S. 116—117.

[111]) Jfr. Motiver til L. 1855 i Dept. Tid. 1854 S. 804.

er nogen Grund til særligt at beskytte løse Laan i fast Ejendom. Om Lovbudets Ord tilstede en saadan snævrere Fortolkning, er ganske vist meget tvivlsomt[112]), men synes dog ikke at kunne være udelukket. Antages det ifølge denne Betragtning, at Vexelgjælden ikke omfattes af Regelen i L. 1855 § 1, maa det samme gjælde om andre kortere Laan i Modsætning til staaende Obligationsforhold[113]), jfr. L. 28. Febr. 1874 § 2.

Den civilretlige Betydning[114]) af Forbudet mod for høj Rentes Tagelse er den, at Skyldneren ikke er pligtig at betale det ulovligt vedtagne Vederlag[115]). Dersom Ulovligheden er begaaet paa den Maade, at der er givet Forskrivning for et større Beløb end modtaget, er Skyldneren saaledes kun pligtig at betale det lovlige Beløb med lovlig Rente. Var det ved den for høje Rentes Vedtagelse aftalt, at Skyldneren skulde søge Rentebevilling, maa han dog være Laangiveren ansvarlig for det Tab, som denne lider ved, at lovlig Bevilling ikke søges, og derfor ikke erholdes[116]). Naar Skyldneren har betalt det ulovligt vedtagne Beløb, antages det, at han ikke under Paaberaabelse af Ulovligheden kan søge det tilbage[117]). Ganske vist rette Aagerforbudene sig ikke alene imod Betingelsen af for stor Fordel, men særligt mod Oppebørselen, D. L. 5—14—5, som netop er det, der straffes[118]), L. 6. April 1855 § 4, og efter almindelige Regler synes Tilbagesøgningsret at burde anerkjendes[119]). Men den ældre Lovgivnings Fastsættelse af

---

[112]) Benægtende Ind. Min. Skr. 10. Febr. 1872 Nr. 41, jfr. Goos l. c. S. 117 Noten, Evaldsen Sp. D. S. 224, og vistnok H. R. T. 1879. 151 (U. f. R. 1879. 885).

[113]) U. f. R. 1868. 753 og Redaktionsbemærkninger smstds S. 754 ff., Dissens i U. f. R. 1879. 321 og maaske H. R. T. 1873. 537 (U. f. R. 1874. 195).

[114]) Se herom Bornemann Sml. Skr. IV S. 115—118 og Nellemann S. 754—757, hvor navnlig ogsaa behandles Spørgsmaalet om Skyldnerens Beføjelse til at kræve Benægtelsesed af Kreditor med Hensyn til Paastanden om Aager.

[115]) Nellemann S. 755, jfr. U. f. R. 1881. 19. Det Offentlige skrider ikke ind for at beskytte den Private, Ind. Min. Skr. 1. Novbr. 1859.

[116]) Jfr. H. R. T. 1880. 452 (U. f. R. 1881. 143) og Note 28.

[117]) Schl. H. R. D. III. 257, H. R. D. i J. T. XII. 2. 202, jfr. XI. 1. 94, U. f. R. 1892. 900.

[118]) Goos l. c. S. 118—119, H. R. T. 1884. 636 (U. f. R. 1885. 423).

[119]) Ndfr. § 148. II, jfr. dog Nellemann S. 757.

Straffen, som gik ud paa, at Kreditor skulde miste den endnu udestaaende Kapital, der tilfaldt Angiveren og Kongens Kasse, kunde forstaas som en udtømmende Angivelse af Aagerens Følger, der udelukkede Tilbagesøgningsret for Skyldneren, og at dette var Meningen, bestyrkes særligt ved Fdn. 14. Mai 1754 § 6, der, ved i et enkelt Tilfælde at tillægge Angiveren den ulovligt oppebaarne Fordel, forudsætter, at Skyldneren ikke havde nogen Ret til at faa den tilbage[120]. At den saaledes stiltiende hjemlede civilretlige Regel maa beholde sin Gyldighed uanset Aagerstraffens Forandring ved L. 1855 § 4, synes klart. Efter den angivne Begrundelse af Tilbagesøgningsrettens Nægtelse maa det dog vistnok antages, at Skyldneren trods stedfundne Betalinger beholder sin Indsigelse, saavidt som det endnu ikke Betalte rækker, og f. Ex., naar Aager er begaaet ligefrem ved for høje Renters Vedtagelse, og han efterhaanden har betalt disse, kan fordre det ulovligt oppebaarne Beløb afdraget ved senere Betalinger. Og det Anførte oplyser kun, at Tilbagesøgningsret ikke haves paa Grund af Oppebørselens Ulovlighed (*condictio ex injusta causa*), men udelukker ikke, at det ulovligt Oppebaarne kan søges tilbage som erlagt under urigtig Antagelse af Pligt til at erlægge det (*condictio indebiti*). Om Tilbagesøgningsret af denne Grund vil der forøvrigt vanskeligt blive Tale udenfor det Tilfælde, at Skyldneren som Arving er uvidende om den begaaede Aager[121]. Deraf, at erlagt Betaling ikke kan søges tilbage, kan ikke sluttes, at Skyldneren ogsaa taber sin Aagerindsigelse ved at udstede nyt Gjældsbrev for eller indgaa Forlig om eller ved paa anden Maade at anerkende den ulovlige Skyld[122]. At Aagerindsigelsen hører til de Indsigelser, der kunne exstingveres til Fordel for godtroende Erhververe af Gjældsbreve, er tidligere[123] omtalt; naar Indsigelsen saaledes fortabes, har Skyldneren, der har maattet betale til Cessionaren, Krav paa Erstatning hos Cedenten[124].

[120]) Bornemann Sml. Skr. IV S. 116, Ørsted i J. U. XIV. 2. S. 291—293.
[121]) Ndfr. § 147. II, Nellemann S. 757.
[122]) Ovfr. § 64 Note 45, jfr. H. R. T. 1884. 636 (U. f. R. 1885. 423).
[123]) Ovfr. § 53 Note 18. [124]) § 53 Note 34.

§ 99.

Gjældsbreve. Staaende Obligationer. Vexelobligationer.

I. Om Gjældsbreve i Almindelighed[1]) findes ikke meget at føje til det derom, navnlig om Gjældsbreves Negotiabilitet o. s. v.[2]), i den almindelige Del Udviklede. Gjældsbrevet[3]) er (§ 56. I) den skriftlige Skylderklæring, som anerkjender, at der paahviler Udstederen ensidig Pligt til at betale Penge (eller andre fungible Ting). Om Dokumentet formulerer sig som et Løfte eller som en Bevidnelse af et Skyldforholds Existens, er ligegyldigt, naar det blot for den almindelige Opfattelse staar som en Skylderklæring, hvilket er Tilfældet, naar det har et saadant Indhold, som Dokumenter, der overgives til Anerkjendelse og Sikring overfor Skyldneren af den deri omtalte Forpligtelse, sædvanligt have[4]) f. Ex. „modtaget til Laan 1000 Kr." Har Dokumentet ikke et saadant Indhold, f. Ex. et Brev, der direkte vedrører andre Æmner og rent lejlighedsvis omtaler et Gjældsforhold[5]), er det vel muligt, at det materielt stiller Modtageren overfor Skyldneren ligesaa godt som et Gjældsbrev, idet denne særligt har givet hin Føje til at antage, at det overgives ham som Grundlag for Skyld (*animo obligandi*), men et Gjældsbrev i teknisk Forstand er det ikke[6]).

Om de Fordele, som Modtagelse af Gjældsbrev skaber for Modtageren, bemærkes nærmere[7]): Ifølge D. L. 5—1—6 anses Gjældsbrevet for ægte, naar den angivne Udsteder, hvis Navn staar som Underskrift paa Gjældsbrevet, ikke

---

[1]) Larsen § 87, Gram Sp. D. S. 135, Evaldsen Sp. D. S. 228—229.

[2]) §§ 52—58. [3]) Se om Lovgivningens ikke altid nøjagtige Terminologi Gram Sp. D. S. 310—311.

[4]) Afzelius i T. f. Rvdsk. II S. 118—120.

[5]) Jfr. H. R. T. 1863. 193, J. U. VII. 459.

[6]) Omvendt kan det forekomme, at et Dokument, der ved sin Formulering fyldestgjør Gjældsbrevets Begreb, overgives til Modtageren, uden at der gives denne Føje til at antage, at det skal tjene til Grundlag for Skyld overfor ham. I saa Fald begrunder Overgivelsen intet Skyldforhold, men da Dokumentet er negotiabelt (§ 53 Note 15), betegnes det dog rettest allerede paa dette Stadium som et Gjældsbrev.

[7]) Evaldsen S. 476—479, 124—126, Gram Sp. D. S. 312—315, Munch-Petersen Løftet og dets Causa, navnlig §§ 33 og 34.

under Ed tør benægte Ægtheden[8]). Angiver Gjældsbrevet ingen Skyldgrund, eller angiver det kun Skyldgrunden i ubestemt Almindelighed, f. Ex. „ifølge modtaget Laan“, „ifølge Opgjørelse af Mellemværende“ o. desl., vil Modtageren, uden at nogen Angivelse[9]) af eller Oplysning om Skyldgrunden kræves fra hans Side, opnaa Dom i Henhold til Gjældsbrevet[10]), medmindre Skyldneren oplyser dets Ugyldighed[11]), f. Ex. ifølge Reglerne om urigtige eller bristede Forudsætninger, saasom at Gjældsbrevet er udstedt under urigtig Antagelse om ældre Mellemværende[12]) eller om Løfter, som stride mod Lov og Ærbarhed[13]). Angiver Gjældsbrevet en bestemt individualiseret, allerede ved Udstedelsen foreliggende[13b]) Kjendsgjerning som Skyldgrund, er Modtageren ikke overfor Udstederens Benægtelse af dennes Existens pligtig at føre Bevis for den, men dens Ikke-Existens maa bevises af Udstederen[13c]). Ved saadant Bevis vil Udstederen ordentligvis have oplyst tilstrækkeligt til at opnaa Frifindelse ifølge Reglerne om urigtige Forudsætninger[13d]), medmindre Modtageren kan oplyse, at Gjældsbrevet i Virkeligheden ikke var knyttet til den paagjældende Kjendsgjerning som relevant Forudsætning.

Undertiden vil Skyldneren ifølge Aftale, eller fordi Gjældsbrevs Udstedelse under de foreliggende Forhold er det Sædvanlige, saaledes ved Modtagelsen af større Laan, være pligtig at udstede Gjældsbrev[14]). Om Stempelpligten findes Reglerne i Stp. L. 19. Febr. §§ 52, 60—62 og L. 21. Marts 1874 Nr. 30

---

8) Nellemann S. 660 ff.

9) Angiver Modtageren en bestemt Skyldgrund, hvis Urigtighed oplyses, maa Udstederen frifindes, J. U. IV. 444.

10) § 20 Note 12, jfr. nu endvidere E. Møller Forudsætninger S. 54—59 og Munch-Petersen Løftet og dets Causa (ovfr. § 77 Note 2), se om sidstnævnte Forf.s Udviklinger, navnlig l. c. S. 132—170 og 385—428, Jul. Lassen T. f. Rvdsk. IX S. 324 ff.

11) Jfr. Schl. H. R. D. II. 345, III. 77.

12) Jfr. § 64 Note 43, § 147. II og V. 13) § 64 ved Note 44—46.

13b) Et Dokument, der som Skyldgrund angiver en fremtidig Kjendsgjerning, er ikke noget Gjældsbrev i egentlig Forstand, § 56 Note 4. Jfr. om „Skadesløsbrev“ U. f. R. 1878. 253.

13c) Jfr. J. U. VII. 850, 1850. 86. 13d) Jfr. dog Evaldsen S. 477.

14) Se om Omkostningerne herved J. U. 1848. 113, 631.

§ 3, se om Forbudet mod at udstede Gjældsbrev, lydende paa Ihændehaveren, i den almindelige Del.[15]) Angaaende Spørgsmaalet, hvorvidt Skyldneren ved at udstede Gjældsbrev taber Indsigelser mod den ældre Skyldgrund, som Gjældsbrevet gaar ud paa at anerkjende, henvises til § 64. III. 1. Bestemmelsen i D. L. 5—14—38 om, at Haandskriftskrav i insolvente Boer gik forud for andre Krav (Regningskrav), er ophævet ved L. om Fallitboer 30. Decbr. 1858 § 1. Som særlige Arter af Gjældsbreve nævnes:

II. Staaende Obligationer[16]) eller fra Aar til andet staaende Obligationer, jfr. Fdn. 26. Novbr. 1731, i Modsætning til de for kort Tid udgivne Gjældsbreve. Begrebets Afgrænsning er ikke skarp; kun i en enkelt Retning er der givet en skarp Grænse ved L. 28. Febr. 1874 § 2. De om disse Obligationer gjældende Regler ere allerede omhandlede.[17])

III. Vexelobligationer.[18]) En Vexelobligation er efter teknisk dansk Lovsprogbrug Udtrykket for visse Gjældsbreve, som ikke ere Vexler. Ved Vexelobligationer forstaas Gjældsbreve, som ikke ere stilede paa en fjærnere Betalingstid end 3 Maaneder fra Udstedelsesdagen, og som betegne sig som Vexelobligationer; dog kan det efter Udtrykkene i Fdn. 26. Novbr. 1731 være tvivlsomt, om denne Betegnelse i Gjældsbrevet er en Betingelse for, at det overhovedet kan være en Vexelobligation, eller kun for at visse af de til Vexelobligationer knyttede særlige Retsregler kunne komme til Anvendelse.[19]) Vexelobligationer bleve indførte ved Fdn. 26. Novbr. 1731 for at fortrænge de gjængse Proformavexler. Af de om dem givne særlige Regler ere adskillige nu ikke længere gjældende eller ikke længere

---

[15]) § 54 Note 16. [16]) Larsen § 88, Gram Sp. D. § 136.

[17]) Se om Løbedage § 40. III og § 98 Note 54, om D. L. 5—14—1 § 98 Note 33—36, om Opsigelse § 98 Note 44 ff., om Renter § 98 Note 68. Ogsaa det i § 98 Note 55 ff. om Misligholdelse som Forfaldsgrund for Gjælden Udviklede har særlig praktisk Betydning for staaende Obligationer.

[18]) Ørsted Hdbg. V S. 278—281, Larsen § 89, Gram Sp. D. § 163, Evaldsen Sp. D. S. 359—360, og Dansk Obligationsret § 31 (trykt som Manuskript, citeret som Evaldsen Vexler) S. 448, Branth i T. f. R. 1865 S. 126—128, Aubert Sp. D. I § 76. Se om Vestindien Fdn. 30. Septbr. 1773 § 8, 4. Novbr. 1782 § 1, Ørsted Hdbg. V S. 278—279, Gram Sp. D. S. 432.

[19]) Kskr. 7. Juni 1814.

ejendommelige for Vexelobligationer.[20]) Tilbage blive maaske følgende Ejendommeligheder.

1. Naar Ordet Vexelobligation i dem findes indført, havde Kreditor samme Adgang til Arrest som ved Vexler. Angaaende Arrest for Vexler gjælder nu, V. L. 7. Maj 1880 § 96, L. 28. Maj 1880 Nr. 66 § 11, intet andet Særligt end Bestemmelsen i sidstnævnte Lovs § 9, der maaske[21]) ved Vexelobligationer maa anvendes saaledes, at ingen Sikkerhed kan afkræves Arrestrekvirenten, medmindre Skyldneren under Forretningen fremsætter en Realitetsindsigelse mod Fordringen.

2. Kreditor kunde betinge sig 6 % aarlig Rente, Fdn. 1731, hvilket senere er nedsat til 5 %, se nu Pl. 27. April 1813, 22. Novbr. 1820 § 2. Heri er der nu efter L. 6. April 1855 § 1 ikke noget Ejendommeligt, undtagen maaske forsaavidt angaar Udlaan i faste Ejendomme, for hvilket Tilfælde Regelen endnu maa bestaa.[22]) Om dette Beneficium er betinget af, at Obligationen betegner sig som Vexelobligation, kan efter Ordene i Fdn. 1731 være tvivlsomt, men synes dog nærmest at maatte antages.[23]) Ved det Anførte erindres imidlertid, at det muligvis maa anerkjendes, at den bundne Rentefod overhovedet kun gjælder for Laan, som gives paa længere Tid[24]); antages dette, er Adgangen til at tage 5 % af Vexelobligationer med Pant i fast Ejendom ikke noget for disse Ejendommeligt og ikke betinget af, at Betegnelsen Vexelobligation findes i Gjældsbrevet.

3. De til Vexelobligationen saaledes maaske endnu knyttede Ejendommeligheder bortfalde, naar Obligationen ikke paatales inden en Maaned fra Forfaldsdagen, Fdn. 1731, 20. Jan. 1797 i Slutn., idet Dokumentet, naar saadan Paatale ikke har

---

[20]) Begunstigelsen fremfor andre Gjældsbreve i Henseende til Stempelafgift og den hertil knyttede særegne Præskription af Kravet bortfaldt med den forandrede Stempellovgivning, Ørsted Hdbg. V S. 280—281, Gram Sp. D. S. 431. At Løbedage ikke tilkomme Skyldneren, er efter L. 28. Febr. 1874 § 2 ikke længere noget Ejendommeligt.

[21]) Benægtende Bang og Larsen Procesmaade III S. 253 Note.

[22]) § 98 Note 105. Forudgaaende Foreninger om Vexelobligationers Fornyelse antages ikke at stride mod Aagerlovgivningen, Kskr. 1. April 1824.

[23]) Evaldsen Sp. D. S. 360, men dog Gram Sp. D. S. 432.

[24]) § 98 Note 111—113.

fundet Sted, fra bemeldte Maaneds Udgang er et simpelt Gjældsbrev, se Fdn. 3. Decbr. 1828 § 13. a, der forsaavidt ikke kan antages ophævet ved Stp. L. 19. Febr. 1861 § 92.

4. Endnu erindres, at Endossement af Vexelobligationer til Nationalbanken ifølge Oktr. 4. Juli 1818 § 48 virker som en forstærket skadesløs Transport.[25])

I Danmark ere Vexelobligationer faktisk gaaede af Brug, hvorimod de finde udstrakt Benyttelse i Norge.[26])

IV. Om de særlige Bestemmelser angaaende søretlige Laan (Bilbrev, Respondentia, Bodmeri) henvises til Søretten.

§ 100.

Vexler.[1]) *Indledning.*

I. Foreløbigt — og med Bemærkning, at et Haandskrift for at være en Vexel efter dansk Ret i selve Teksten maa betegne sig som Vexel — kan Vexelen bestemmes som et i visse Former affattet (Gjældsbrev) om hvilket der gjælder et Indbegreb af særlige strænge Retsregler (Vexelretten i objektiv Forstand), som gjøre Dokumentet til et i ejendommelig Grad likvidt og omsætteligt Gjældsbrev, (det „allerstærkeste Haandskrift“, D. L. 5—14—8). Der forekommer to Hovedformer af Vexler, den trasserede Vexel og den egne Vexel. Den trasserede Vexel (Tratten) lyder som en Anvisning og ser f. Ex. saaledes ud:

Kjøbenhavn, d. 7. Maj 1894.
5000 Kr.

Fjorten Dage efter Sigt behager Hr. S. Jensen i Aarhus at betale til Hr. A. Svendsen eller Ordre denne min Prima-Vexel med fem tusinde Kroner, Valuta modtaget, og føre mig samme til Regning efter Advisbrev. P. Hansen.

Til Hr. S. Jensen. Aarhus.

---

[25]) Ovfr. § 50 Note 70. Se om videregaaende Regel i Norge Aubert Sp. D. I S. 557—559. [26]) Aubert Sp. D. I S. 558—560.

[1]) Tysk: *Wechsel;* fransk: *lettre de change, traite, billet à ordre;* engelsk: *bill of exchange, draft, promissory note;* italiensk: *lettera di cambio, cambiale, (voglio), viglietto (paghère) all' ordine* o. s. v. Se om Literaturen Note 7. Jfr. § 112 Note 9.

Den Person, der udsteder (trækker) Vexelen, benævnes Trassent, den, der anmodes om at betale Vexelen (den paa hvem den trækkes), kaldes Trassat og bliver ved at tegne sit Navn paa Vexelen Akceptant; den Trediemand, til hvem Vexelen skal betales, kaldes Remittent, og den, der ved sin Navnepaategning overdrager Vexelen videre, kaldes Endossent, se nærmere om disse Betegnelser i det Følgende.

Den egne Vexel lyder som et almindeligt Gjældsbrev, f. Ex. saaledes:

Kjøbenhavn, d. 7. Maj 1894.
5000 Kr.

En Maaned fra Dato betaler jeg til Hr. A. Svendsen eller Ordre denne min Solavexel med fem tusinde Kroner. Valuta modtaget i Varer.

P. Hansen.

II. Vexelens Benyttelse.[2]) Vexelens typiske praktiske Betydning er den at tjene til Betalingsmiddel paa fremmed Sted. Naar A. i Kjøbenhavn har et Beløb til Gode hos X. i London, f. Ex. for solgte Varer, kan Betalingen afgjøres saaledes, at A. trækker en Vexel paa X. og opnaar Betaling ved at sælge denne paa sin Plads til B., der skal betale Penge i London, eller til en Bank, der kjøber og sælger Vexler. Eller Betalingen kan f. Ex. foregaa saaledes, at X. remitterer til A. en Vexel, som han selv har trukket paa en Forretningsforbindelse i Kjøbenhavn, eller som han har kjøbt i en Bank, der trækker Vexler paa Kjøbenhavn. Det er denne Vexelens Funktion, som væsentlig har skabt Vexellovgivningerne, hvis Formaal navnlig har været at give Retsregler, der gjøre Vexelen skikket til at udfylde denne Funktion. Og det er denne Funktion, som afføder Trangen til en fælles Vexellovgivning for de forskjellige Stater.[3]) Ogsaa som Betalingsmiddel paa ikke fremmede Steder fungere Vexler; hyppigt giver Skyldneren ogsaa den paa samme Plads hjemmehørende Kreditor en Vexel (Udstedelse af egen Vexel eller af trasseret Vexel, Akcept af tras-

---

[2]) Meyer hos Hage S. 614 ff.
[3]) Note 6.

seret Vexel, Endossement af Vexel) til Sikring af Gjældens Betaling[4]), idet han ikke har Penge ved Haanden, men f. Ex. har Beløb staaende hos eller Løfte om Kredit fra en Tredie-mand, paa hvem han saa trækker. Tillige har Vexelen udstrakt Betydning som Kreditmiddel. Kreditsælgeren vil være tilbøjelig til af Kjøberen at forlange en ved Kredittidens Udløb forfaldende Vexel, fordi Vexelen er et særligt let sælgeligt Gjældsbrev, og han altsaa gjennem dens Diskontering straks kan faa Raadighed over Kjøbesummen. Og hyppigt benyttes Udstedelse af Vexler som Middel for at rejse et Laan (Laanevexler eller Kreditvexler i Modsætning til Forretningsvexelen). Oftest vil dette vel ske saaledes, at den, der ønsker et Laan (X), bevæger A. til at trække paa sig til egen Ordre eller til B. en Vexel, som saa, akcepteret af X., sælges til B. eller, forsynet med Endossement af B, til C, saaledes at Kjøbesummen udbetales til X. Men Forretningen kan ogsaa foregaa paa mange andre Maader[5]), baade saaledes, at X, der ønsker Laanet, udsteder en egen Vexel til A, som skaffer Penge ved at endossere Vexelen, og saaledes at X. tegner sig som Trassent eller som Endossent.

Det vil ses, at Vexelen for at kunne udfylde den angivne Funktion, der hviler paa dens lette Omsættelighed, ordentligvis maa have en Forfaldstid, der ikke ligger altfor fjærnt fra Udstedelsen, allerede af den Grund, at den fremtidige Soliditet af de paa Vexelen tegnede Navne ikke kan beregnes. Laanevexelen har saaledes en naturlig Funktion, naar det gjælder at optage Laan til Indkjøb af Handelsvarer, idet Laantageren med Føje kan forvente indenfor en kortere Tid at have indvundet det til Vexelens Betaling fornødne Beløb ved Varernes Salg. Derimod egner Vexelen sig ikke til Rejsning af faste Laan, men ogsaa hertil benyttes den dog i ikke ringe Omfang, idet Laantageren forventer Vexelens Fornyelse ved Forfaldstid. Som Vexelrytteri betegnes forskjellige Misbrug af Vexler til at skaffe Kredit uden reelt Grundlag, f. Ex. den Trafik, at A., der trænger til Penge, efter Aftale med B. trækker Vexel paa B. og diskonterer denne, hvorefter B., naar Vexelen forfalder,

---

[4]) Ovfr. § 64. III. [5]) Jfr. ndfr. ved Note 15.

trækker Vexel paa A., og ved dennes Diskontering skaffer Dækning for den første Vexel, og saa fremdeles. Naturligvis kan Vexelen ogsaa benyttes i andre Øjemed, ogsaa f. Ex. det rene Gaveløfte kan iklædes Vexelform, Navntegningen paa Vexelen kan f. Ex. ske blot for at skabe en Kautionsforpligtelse, se ovfr. om Laanevexler, og Vexelens Udstedelse og Overgivelse kan være et rent Mandat, f. Ex. A., der har Penge til Gode hos X., søger at inddrage dette Tilgodehavende ved at trække paa X. en Vexel for Beløbet til B., som skal hæve det og afgive det til A.[5b]) (Inkassovexel).

III. Vexler, der ogsaa her i Landet forekom langt tidligere[6]), omhandles i D. L. 5—14—8 til 28, hvor ikke blot trasserede men ogsaa egne Vexler anerkjendes, D. L. 5—14—19, jfr. Fdn. 16. April 1681 Kap. VI § 14, hvorimod den senere Lovgivning indeholder flere Forbud mod egne Vexler, som benyttedes til Undgaaelse af Aagerlovgivningen og af Lovgivningen om stemplet Papir, se ndfr. § 111. De nugjældende Regler om Vexler findes i den væsentligt paa den tydske Vexellov hvilende Vexellov for Danmark af 7. Maj 1880[7]) (i det Føl-

---

[5b]) U. f. R. 1870. 727, ndfr. § 139. V. 1.

[6]) Aubert Vexelret § 7, Sp. D. I S. 358—359, se iøvrigt om Vexelrettens Historie Aubert Vexelret § 1, Sp. D. I S. 355—358, og om de forskjellige Landes Vexellovgivninger Aubert Vexelret §§ 2—5, Sp. D. I S. 359—362, Borchhardt Vollständige Sammlung der deutschen und ausländischen Wechselgesetze (baade i tysk Oversættelse og i Originalteksten), samt om Bestræbelserne henimod fælles Vexelret Aubert Vexelret § 6, Sp. D. I S. 362, v. Bar Theorie und Praxis des internationalen Privatrechts II § 315.

[7]) Se om de nugjældende nordiske Vexellove i Almindelighed Aubert Den nordiske Vexelret 1882 §§ 9—13, Sp. D. I S. 363—367. Foruden Auberts anførte Hovedværk (citeret som Aubert V.) og Evaldsen Fortolkning af Vexelloven 1881 (Evaldsen Ft.) findes navnlig følgende Fremstillinger af nugjældende nordisk Vexelret: Aubert Sp. D. I S. 348 ff., Evaldsen Dansk Obligationsret § 31 (trykt som Manuskript 1883, citeret som Evaldsen V.), Samme: Nogle Vexelretsspørgsmaal i U. f. R. 1882 S. 97 ff., Bergstrand Kommentar öfver nya vexellagen 1885, Trygger Den nordiska vexelrättan i Nytt juridiskt Arkiv 1883 Nr. 2, se iøvrigt Aubert Sp. D. I S. 367—368 og Green hos Hage S. 596 ff. Fremstillinger af ældre dansk Vexelret findes navnlig af Gram Sp. D. §§ 139—162, Evaldsen Sp. D. § 31, Hindenburg Haandbog i den danske Vexelret 1860. Angaaende den tyske Vexellov fremhæves som Hovedværket Thöl Das Handelsrecht II. 4te Aufl. 1878 samt Over-

gende citeret som V. L.), der ifølge Anordn. af 28. Maj 1880 Nr. 67 er traadt i Kraft d. 1ste Jan. 1881 samtidigt med Love af samme Datum og med samme Indhold[8]) for Norge og Sverrige samt med L. 28. Maj 1880 Nr. 66 om Vexelsager og Vexelprotester. For Island gjælder L. 13. Jan. 1882 med samme Indhold som L. 7. Maj 1880; en anden L. af s. D. giver Bestemmelser om Vexelsager og Vexelprotester. De hidtil gjældende Bestemmelser om Vexler, som navnlig fandtes i Fdn. 18. Maj 1825 og 7. April 1843, ere ophævede for de Landsdeles Vedkommende, hvor den nye Lovgivning gjælder, L. 7. Maj 1880 § 96, L. 13. Jan. 1882 § 96. Dog komme disse Forordninger fremdeles til Anvendelse paa Vexler, der ere udstedte førend de nye Love traadte i Kraft[9]) V. L. 1880 og 1882 § 96, jfr. L. 28. Maj 1880 § 11. For Vestindien gjælde endnu de ældre Regler.[10])

IV. Som bemærket gaa Vexellovgivningens Regler (Vexelretten i objektiv Forstand) navnlig ud paa at gjøre Vexeler til et saa likvidt og omsætteligt Gjældsbrev som muligt. Dette Formaal har Loven kun kunnet naa ved i ikke ringe Omfang at gjøre Brud paa den almindelige Rets Grundsætninger. I dansk Ret, hvor almindelige Gjældsbreve ere negotiable, saa at Skyldneren ved deres Transport kan tabe Indsigelser imod dem, er Divergensen mellem Vexelretten og den almindelige Ret ganske vist ikke saa betydelig, som hvor almindelige Gjældsbreve ikke ere negotiable, men den er endda betydelig. I mange Tilfælde opstaar Ret og Pligt efter Vexelret, hvor den ikke vilde opstaa efter almindelig Ret, jfr. saaledes om V. L. § 21. 3⁰ og § 76 ndfr. § 102. I. 1 og 2, og omvendt er det meget muligt, at en Kjendsgjerning, som ifølge Vexellovgivningens Udtalelse ikke skaber Vexelret, dog skaber Ret og Pligt

---

sigter over Præjudikater af Borchhardt og Rehbein. Iøvrigt Lyon-Caen et Renault Traité de droit commercial IV, Byles A treatise on the law of bills of exchange, Wächter Encyclopædie des Wechselrechts.

[8]) Se om Divergenser imellem de tre nordiske Vexellove Aubert V. § 10, Sp. D. I S. 363.

[9]) Aubert V. § 11, Sp. D. I S. 365, Evaldsen V. S. 447, U. f. R. 1890. 233, 1887. 283, 1889. 261.

[10]) Gram Sp. D. S. 333, Rs. 19. Marts 1828.

ifølge den almindelige Lovgivning, jfr. f. Ex. V. L. § 5 (ndfr. § 101. I. 9). Ogsaa i Henseende til Rettighedernes Indhold og Ophør er der Forskjelligheder mellem Vexelretten og den almindelige Ret. Naar man herefter vil karakterisere de i Vexellovningen grundede Rettigheder og Pligter (Vexelretten i subjektiv Forstand) i Modsætning til de i den almindelige Ret grundede, kan man særligt fremhæve en ejendommelig Strænghed af Forpligtelsen. Vexelpligten opstaar i flere Retninger lettere, ved færre Kjendsgjerninger end efter almindelig Ret, se ndfr. § 102. Moraansvaret er strængere end efter den almindelige Regel i L. 6. April 1855 § 3, og de ejendommelige Procesregler for Vexelsager[11]) begrænse stærkt Vexelskyldnerens Adgang til under Vexelsager at fremsætte Realitetsindsigelser og Modkrav, L. 28. Maj 1880 Nr. 66 §§ 3 og 4, saa at han er indskrænket til at forbeholde sig Indsigelserne og senere at anlægge Erstatningssøgsmaal mod Sagsøgeren, se nærmere om Vexelrettens Forhold til den almindelige Ret under V. Paa den anden Side gjør ogsaa en særlig Strænghed mod Vexelkreditor sig gjældende, baade i Henseende til Rettens Stiftelse, se ndfr. § 101. I om Vexelformerne, og i Henseende til deres Bevaring, se ndfr. § 105. I og II om Vexelomgangen og om Vexlers Præskription.

V. Det ordentligvis[11b]) abstrakte, ingen materiel Skyldgrund angivende ensidige Vexelløfte kan, som det allerede fremgaar af det under II Bemærkede, dække over højst forskjellige materielle Retsforhold. Ved Valuta forstaas i denne Forbindelse det Vederlag, der erholdes for Afgivelse af Vexelløfte, og som Valutaforholdet betegnes det materielle Forhold, der fremkalder Vexelløftets Afgivelse. Det er ordentligvis dette Forhold, der betegnes som det Vexelen underliggende Forhold. Ethvert Vexelløftes Afgivelse og Modtagelse dækker over et

---

[11]) Deuntzer Den extraordinaire Civilproces §§ 23 og 24.

[11b]) Det kan i og for sig ikke opstilles som Betingelse for et Vexelløftes Gyldighed, at det ikke angiver sin Skyldgrund. Ej heller er det udelukket, at der mod Vexelløftet kan haves de samme Indsigelser, som tilkom Skyldneren i det Forhold, til hvis Betaling Vexelløftet er afgivet, se § 64 Note 43, ndfr. Note 13 og § 102. I i Beg. Jfr. herimod Dernburg Lehrbuch des preussischen Privatrechts II. 4te Aufl. S. 784.

Valutaforhold, baade Vexelens første Udgivelse og senere Endossement; samme Vexel kan have en Mængde underliggende Forhold. Valutaen kan være en Pengesum, idet Vexel sælges mod kontant Betaling, en Fordringsret, idet Vexel sælges paa Kredit, den kan være Frigjørelse for Skyld o. s. v. Ofte vil Vexel blive overgivet Fordringshaveren af Skyldneren i et bestaaende Skyldforhold til dettes Afvikling. Om Betydningen af Vexelens Overgivelse og Modtagelse giver Vexelloven — bortset fra Bestemmelsen i V. L. § 93, hvorom ndfr. § 105. III. — ingen Regler, der maa herom henvises til den almindelige Civilret, hvor det oplyses, at Skyldneren ordentligvis ikke frigjøres for sin Skyld blot derved, at Kreditor modtager Vexel fra ham,[12]) og at han paa den anden Side jævnligt ved at give Vexel fra sig til Kreditor vil tabe Indsigelser overfor Kreditor, som han kunde gjøre gjældende i det underliggende Forhold.[13]) Ofte vil Valutaforholdet først blive begrundet ved Vexelløftets Afgivelse, saaledes naar et Gaveløfte afgives som Overlevering af en Vexel, eller naar Vexel simpelthen sælges.

Ej heller giver Vexelloven Regler om de udenfor Vexelpligternes Indhold liggende Dækningskrav, der kunne fremkomme som Følge af Vexelens Benyttelse. Disse blive ganske at bestemme efter den almindelige Ret,[14]) jfr. V. L. § 23 i Slutn. Hyppigt vil der ved Benyttelsen af en trasseret Vexel fremkomme et saadant Dækningskrav, nemlig for Akceptanten, der har indfriet Vexelen, overfor Trassenten, thi hyppigt vil Trassenten for egen Regning have oppebaaret Valuta for Vexelen og til Gjengjæld, ifølge den i Vexelen udtalte Betalingsordre til Trassatus, skylde denne Vederlag for Ordrens Efterkommelse. Men ofte vil dog Sagen forholde sig anderledes. Muligvis er Valutaen for Vexelens Diskontering modtaget af Akceptanten, se ovfr. under II,

---

[12]) Ovfr. § 64. III, Aubert V. S. 74—75.

[13]) Ovfr. § 64 Note 43—46, ndfr. § 147. I og II, jfr. Aubert V. S. 73—74, 75, Sp. D. I S. 377, hvor det for almindeligt udtales, at Indsigelser fortabes. Selv om Indsigelserne ikke ere fortabte overfor Kreditor, ville de imidlertid ofte være tabte overfor andre Erhververe af Vexelen, se ndfr. § 102. I ved Note 16—19 og II, og Reglerne om Vexelproceduren kunne bevirke, at de ikke kunne fremsættes under Søgsmaalet til Vexelens Indfrielse, se ovfr. under IV.

[14]) Aubert V. S. 210—211, ndfr. § 112. II. 4.

saa at intet Dækningskrav tilkommer ham, muligvis tilkommer Dækningskrav ham overfor en Anden end Trassenten, se nærmere straks nedenfor.

Vexelen giver overhovedet i og for sig ingen Oplysning om dens Valutaforhold og Dækningsforhold. Den udviser f. Ex. ikke, om den er Forretningsvexel eller en Laanevexel. Og af det ovfr. under II Bemærkede fremgaar, at en Persons vexelretlige Egenskab — om han er Trassent, Endossent eller Akceptant o. s. v. — i og for sig ikke oplyser Noget om hans materielle Retsforhold.[15]) Naar f. Ex. en Laanevexel er trukket af A. til egen Ordre paa X., akcepteret af denne, endosseret af A. til B., af B. til C. og af C. til D., kan det være at X. er Laantageren og A. og B. hans Kautionister; med Akceptantens Indfrielse af Vexelen vilde da alle ved denne skabte Mellemværender være afviklede. Men muligt er det ogsaa, at A., B. eller C. er Laantageren, og Vexelens Indfrielse af Akceptanten vil da i Almindelighed hjemle denne Dækningskrav som Kautionist mod Laantageren eller mod Medkautionisten. Om alt dette oplyser Vexelen i og for sig Intet. Af det Anførte følger, at Akceptanten, der har indfriet Vexelen, ikke udenvidere kan kræve Dækning hos Trassenten, men eventuelt maa bevise sin Dækningsret ud af det underliggende Forhold.[16]) Den Oplysning om det underliggende Forhold, som man vilde hente fra den udslidte og ofte misbrugte Valutaklausul i Vexelen („Valuta modtaget" o. desl.), vil ofte være ganske misvisende.[17])

Regelmæssigt vil Vexelens endelige Betaling af Trassaten (Akceptanten) eller ved egne Vexler af Udstederen afføde de Resultater, der stemme med de underliggende materielle Retsforhold, efter Omstændighederne i Forbindelse med et netop til-

---

[15]) H. R. T. 1892. 233 (U. f. R. 1892. 829), 1874. 557 (U. f. R. 1875. 406), U. f. R. 1888. 1107, jfr. J. U. 1860. 808, men dog vistnok U. f. R. 1889. 1053. Jfr. ndfr. § 105 ved Note 62 ff.

[16]) Ndfr. § 112 Note 69, U. f. R. 1884. 582 (dog med Dissens), Aubert V. S. 211, jfr. dog Evaldsen Om Fuldmagt S. 114 Note, J. U. 1855. 677.

[17]) H. R. T. 1892. 233 (U. f. R. 1892. 829), U. f. R. 1893. 601, Aubert V. S. 106, 365 Note 1. De positive Regler om Valutaklausulens Betydning i Fdn. 18. Maj 1825 §§ 5 og 12 ere ophævede ved V. L. § 96.

sigtet Dækningskrav. Naar Skyldneren indfrier den til Opfyldelse af hans Gjæld af ham udstedte egne Vexel eller paa ham trukne Vexel, er hans Gjældsforpligtelse ophørt ved Betaling. Naar A. til Indfrielse af sin Gjæld til B. har trukket Vexel ti denne paa X., der har lovet ham Forskud til Gjældens Dækning, og X. har indfriet Vexelen, er A.s Gjældsforpligtelse ophørt, og han skylder X. Dækning for Forskuddet. Men ofte ville Vexelreglerne, navnlig Reglerne om Vexelproceduren, se ovfr. under IV, medføre, at Vexelrettens Udøvelse hidfører Resultater, der stride mod den materielle Ret, og som bagefter maa redresseres gjennem almindeligt Søgsmaal.[18]) Vexelretten i subjektiv Forstand viser sig saaledes, i Forhold til den materielle Ret, at være en Beføjelse til let og hurtigt at fremkalde Resultater, der gjennemsnitlig ville stemme med den materielle Ret, men stundum foreløbigt kunne indvindes i Strid med denne. Med dette Offer maa den for Vexelen nødvendige Likviditet kjøbes.

VI. Om Vexelens Stempling[19]) findes Reglerne i Stp. L. 19. Febr. 1861 §§ 54, 62 b, 90, jfr. L. 21. Marts 1874 Nr. 30 § 1: Ethvert Vexelexemplar (ikke Kopier) er stempelpligtigt, men Endossementet ikke. Om Stempling af Vexler, udstedte i Udlandet, se Bek. 8. Aug. 1895 Nr. 157.

I det Følgende vil først blive handlet om trasserede Vexler (§§ 101—110), hvorefter egne Vexler ville blive omhandlede (§ 111).

§ 101.
Trasserede Vexlers Form og Indhold.

I. Som allerede bemærket gjøres der visse strænge Fordringer til Tilblivelse af Vexelkrav. Vel opstiller vor Lovgivning ikke særlige Habilitetsfordringer eller andre Betingelser, for

---

[18]) Jfr. Note 13, Evaldsen V. S. 433, Ft. S. 77—78, Møller Forudsætninger S. 54 Note 1, Dækningsadgang S. 415—416, Dernburg Pandekten II § 143 Note 6, U. f. R. 1896. 1277.

[19]) D. i U. f. R. 1893. 699: Det er Skik og Brug, at Trassenter afholde Udgifterne ved de af dem trukne Vexlers Stempling. Jfr. § 112 Note 9.

at Nogen overhovedet kan forpligte sig ved Vexel eller erhverve Vexelret.[1]) Men visse Former maa være iagttagne for at Vexelpligt kan stiftes. Reglerne herom findes i V. L. §§ 1, 3 og 5. Der maa foreligge:

1. Et skriftligt Dokument[2]), der i selve Teksten (Tilstrækkeligheden af Vexelbetegnelsen f. Ex. i Overskriften, hvor den er iøjnefaldende nok, er ikke anerkjendt, da Forfalskning herved vilde lettes) betegner sig som Vexel[3]) eller andet dermed enstydigt Ord, som indeholder Ordet Vexel, f. Ex. Vexelbrev, ikke Vexelobligation, der har en anden teknisk Betydning, se ovfr. § 99. III; Dokumentet kan lovligt være affattet i et hvilketsomhelst Sprog[3b]), V. L. § 1. 1.

2. Dokumentet maa angive den Pengesum, der skal betales (Vexelsummen); Vexelpligt anerkjendes kun med Hensyn til bestemte Pengesummer,[4]) V. L. § 1. 2.

3. Fremdeles maa Dokumentet indeholde dens Navn[5]) (Betegnelse paa anden Maade end ved Navn er ikke tilstrækkelig), til hvem Betalingen skal ske (Vexeltager, Remittent), saa at altsaa Udstedelse af Vexler, lydende paa Ihændehaveren er udelukket, V. L. § 1. 3, se derimod tidligere Fdn. 18. Maj 1825 § 6. Men der er Intet til Hinder for, at Vexelen kan lyde paa Betaling til Trassenten selv (Vexel til egen Ordre) og af ham endosseres *in blanco*,[6]) V. L. §§ 2 og 12.

---

[1]) Aubert V. S. 76—80. Jfr. H. R. T. 1887. 488 (U. f. R. 1888. 63). Forsaavidt en Vexelerklæring materielt er et Kautionsløfte, maa Reglen i D. L. 1—23—12 gjælde, men Anvendelsen af denne særlige Habilitetsregel maa være betinget af, at det for Løftemodtageren er kjendeligt, at Løftet er en Kautionserklæring, § 115 Note 29, Evaldsen V. S. 306, Møller Forudsætninger S. 65—66, Aubert Sp. D. II S. 153—154, 158, og antager man først dette, maa man ogsaa antage, at den særlige Habilitetsindsigelse efter D. L. 1—23—12 fortabes overfor godtroende Erhververe af Vexelen, der ikke kunne kjende Erklæringens Karakter som Kaution, Aubert V. S. 78—79, 129.

[2]) Aubert V. S. 82, Evaldsen Ft. S. 2, jfr. Note 10.

[3]) Om afvigende fremmede Lovgivninger Aubert V. S. 83.

[3b]) Ovfr. § 100 Note 1. Vexler i fremmed Sprog maa forelægges Retten i en af en dertil kompetent Person bekræftet Oversættelse, U. f. R. 1883. 1141, 1881. 1127.

[4]) U. f. R. 1879. 1057 („1000 Kr. i Østifternes Kreditforeningsobligationer" ikke Vexel), Aubert V. S. 83—84, Sp. D. I S. 379, Evaldsen Ft. S. 3—4.

[5]) Evaldsen Ft. S. 5, U. f. R. 1882. 3, jfr. dog Aubert V. S. 85.

[6]) Evaldsen Ft. S. 4, Aubert V. S. 86.

4. Dens Navn,[7]) der skal indfrie Vexelen (Vexelbetaler, Trassat), V. L. § 1. 4.

5. Tid og Sted for Vexelens Udstedelse,[8]) V. L. § 1. 5, hvilke Angivelser ere af Vigtighed i forskjellige Retninger, f. Ex. med Hensyn til Fristers Beregning, V. L. §§ 19, 32, 33. 2, og med Hensyn til Afgjørelse af, efter hvilken Lovgivning Vexelen skal bedømmes, V. L. §§ 84 og 85.

6. Det Sted, hvor Betalingen skal ske, V. L. § 1. 6, i hvilken Henseende det dog er tilstrækkeligt, at en Stedbetegnelse er anført ved Trassatens Navn, V. L. § 4. 2. Dette Sted[9]) behøver ikke at være forskjelligt fra Udstedelsesstedet, Fordringen om *distantia loci* er opgiven, ɔ: Gyldigheden af trasserede indenbyes Vexler er anerkjendt.

7. Dens Underskrift,[10]) der udsteder Vexelen[11]) (Vexelgiver, Vexeludsteder, Trassent), V. L. § 1. 7.

8. Endelig gives der ufravigelige Regler om Betalingstiden, V. L. § 3. For at fjærne Tvivl om Meningen og for at undgaa Forviklinger i Vexelomgangen er det foreskrevet: a. at Betalingstiden skal for den hele Vexelsum være en og den samme, og at den b. kun kan fastsættes paa visse be-

---

[7]) Evaldsen Ft. S. 6—7, V. S. 284—285, men dog Aubert V. S. 91. Jfr. U. f. R. 1889. 926.

[8]) Evaldsen Ft. S. 11, Aubert V. S. 89, U. f. R. 1891. 565 (Datum uden Aarstal utilstrækkelig), 1885. 590, 1887. 738. Da disse Angivelser ere foreskrevne, for at Erhververen af Vexlen af denne kan se, om den er formrigtig, og hvilken Ret den giver ham, er det ikke nødvendigt, at Angivelserne ere rigtige. Men Udstederen kan naturligvis ikke ved urigtig Datering paatage sig Forpligtelser, som han ikke paa den virkelige Udstedelsesdag kunde paatage sig, Evaldsen Ft. S. 8—10, Aubert Sp. D. I S. 382—383.

[9]) Aubert V. S. 92—93, 98—99, Sp. D. I S. 384—385, Evaldsen Ft. S. 11—15, V. S. 286—287. Jfr. Note 24, § 109 Note 18.

[10]) Evaldsen Ft. S. 16, V. S. 288, Aubert V. S. 90—91, Sp. D. I S. 383, ovfr. § 12. II. Om Bomærke eller Segl er tilstrækkeligt, er vistnok meget tvivlsomt, jfr. ovfr. § 12. III.

[11]) Efter det i Note 8 Bemærkede udelukker det ikke Dokumentets Egenskab af Vexel, at Trassentunderskriften er falsk; naturligvis bindes den angivne Trassent ikke ved saadan Underskrift, men dens Falskhed betager ikke andre Erklæringer paa Vexlen deres vexelretlige Gyldighed, V. L. § 88, Evaldsen Ft. S. 15—16, jfr. U. f. R. 1895. 830—831 (svensk H. R. D., se Note 18). Jfr. § 102 Note 5.

stemte Maader: Vexelen skal enten lyde paa en bestemt[12]) Dag (Løbedage kunne altsaa ikke vedtages, jfr. V. L. § 31), der forøvrigt i Modsætning til den ældre Ret kan sættes saa fjærnt fra Udstedelsesdagen, som det ønskes. Eller den skal lyde paa Betaling ved Forevisning[13]) (Sigt, *a vista*, Anfordring eller dermed enstydige klare Udtryk) eller en vis Tid[14]) efter Forevisningen (efter Sigt, *a viso)* eller efter Udstedelsen [15])*(a dato)*, jfr. V. L. § 32. 2. Ubestemthed i Datumangivelserne, der fjærnes ved Fortolkningsreglerne i V. L. § 33, skader ikke. Ej heller strider det mod Reglerne om Vexelformerne, at ingen Betalingstid er angiven i Vexelen; den er i saa Fald betalbar ved Sigt, V. L. § 8 i Slutn.

9. Andre Formforskrifter for trasserede[16]) Vexler, ɔ: Regler om Vexlens Indretning, hvis Tilsidesættelse udelukker Anvendelsen overhovedet af Vexelreglerne paa Dokumentet, gives ikke; [17]) Overskriften til Vexellovens første Kapitel er forsaavidt ikke ganske nøjagtig. Virkningen af, at Formforskrifterne i V. L. §§ 1 og 3 ikke ere iagttagne, er — se om udenlandske Vexler ndfr. § 110 — den, at Vexelreglerne ikke komme til Anvendelse, hverken overfor Trassenten eller overfor Andre, som tegne Erklæringer paa Vexelen, V. L. § 5, men at samtlige Mellemværender bedømmes efter den almindelige Lovgivning bortset fra Vexelretten, f. Ex. efter Reglerne om Anvisninger med de Modifikationer, som kunne følge af, at Parterne ere gaaede ud fra, at der forelaa en Vexel.[18])

III. Ved Siden af Reglerne om Vexelformerne har Vexel-

---

[12]) Evaldsen Ft. S. 20—23, 24, Aubert V. S. 86—88.

[13]) Evaldsen Ft. S. 23—24, Aubert V. S. 87—89.

[14]) Evaldsen Ft. S. 23—24, Aubert V. S. 87—89.

[15]) U. f. R. 1891. 565 („en Maaned" uden Angivelse af, om denne skal regnes fra Dato eller fra Forevisning, utilstrækkeligt).

[16]) Se om egne Vexler V. L. § 95. 2 smh. m. § 2. 2, ndfr. II. 3. a og b, § 111.

[17]) Se om Utydelighed og Rettelser i Vexelen overhovedet Aubert V. S. 102—105, 263—264, Sp. D. I S. 389, Evaldsen Ft. S. 3, 100, U. f. R. 1893. 641, 1885. 590. Jfr. § 103 Note 39.

[18]) Evaldsen Ft. S. 30 Note, Aubert V. S. 99—101, jfr. J. U. 1860. 455, U. f. R. 1879. 220, 1875. 967, 1894. 420, H. R. T. 1870. 652 (U. f. R. 1871. 159), U. f. R. 1895. 830—831 (svensk H. R. D.).

loven i sit første Kapitel dels 1. foreskrevet, at visse Vedtagelser ikke maa findes i Vexler,[19]) dels fundet det fornødent eller hensigtsmæssigt 2. at fastslaa en vis Forstaaelse af forskjellige Udtalelser i en Vexel og 3. udtrykkeligt at udtale, at visse Bestemmelser kunne optages i en Vexel.

1. Tilsagn om Rente i en Vexel anses som uskrevet, V. L. § 7, saa at det ikke blot ikke skaber en vexelretlig, men ikke engang en almindelig skriftlig Forpligtelse, og Vexelen kan ikke benyttes som Bevis for Løfte om Rente.[20])

2. a. Er Vexelsummen nævnt flere Gange — hvilket i Modsætning til den ældre Ret ikke er nødvendigt — men med forskjellige Beløb, gjælder det, som mindst er,[21]) V. L. § 6, hvad enten Beløbene ere angivne i forskjellige Pengesorter eller i samme. For det større Beløbs Vedkommende foreligger ingen Vexel,[22]) og selv om Akcepten gaar ud paa, at der akcepteres for det større Beløb, gjælder den dog kun for det mindre. b. Lyder en trasseret Vexel paa at indfries af Trassenten selv (trasseret egen Vexel), anses den som en egen Vexel, [23]) V. L. § 2. 2. c. Er særskilt Betalingssted ikke nævnt, gjælder som Vexelens Betalingssted det ved Trassatens Navn anførte Sted, og paa det ved Trassatens Navn anførte Sted antages han at bo,[24]) V. L. § 4. 2.

---

[19]) Om det almindelige Spørgsmaal, hvorvidt Vexellovens Regler ere fravigelige ved Parternes Aftaler, Aubert V. S. 61—62 og 376.

[20]) Evaldsen Ft. S. 34. [21]) Evaldsen Ft. S. 31, Aubert V. S. 84—85, Sp. D. I S. 380.

[22]) Evaldsen Ft. S. 32—33.

[23]) Evaldsen Ft. S. 18, se om fremmed Ret Aubert V. S. 65 Note 1. Forsaavidt det ifølge Vexelens Indhold stiller sig som usikkert, om den er trasseret paa Trassenten selv, vil det være forsigtigst af Vexelejeren at iagttage den for trasserede Vexler foreskrevne Omgang, Evaldsen Ft. S. 18—19, jfr. Aubert V. S. 92.

[24]) Da det paa den ene Side ikke kræves som Vexelform, at Trassatens Bolig eller Stedbetegnelse ved hans Navn er angiven i Vexelen, medens enhver Vexelejer paa den anden Side skal have Adgang til at foretage Protest *de non acceptatione* for derefter at kunne søge Regres, V. L. §§ 17, 25, 29, hvilken Protest skal foretages paa Trassatens Bosted, V. L. § 89, maa det endvidere antages at være Vexellovens Mening, at Betalingsstedet, der jo skal være angivet i enhver Vexel, i Mangel af anden Betegnelse af Trassatens Bosted maa anses for Trassatens Bolig, hvor Akcept kan forlanges, Evaldsen Ft. S. 28—29.

3. En Vexel kan a. lyde paa Betaling til Trassenten selv (Vexel til egen Ordre), V. L. § 2. 1, jfr. § 23. Den kan b. lyde paa at indfries af Trassenten selv, men da den i saa Fald anses som en egen Vexel (ovfr. 2. b), kan den ikke tillige affattes som lydende paa at skulle betales til Trassenten, V. L. § 95. 2.) Fremdeles kan Vexelen c. lyde paa Betaling paa et andet Sted end det, hvor Trassaten boer (domicilieret Vexel), V. L. § 4. 1. Da det, navnlig paa Grund af Bestemmelsen i V. L. § 18, er af Vigtighed for Vexelejeren at vide, om Vexlen er en domicilieret eller ikke, maa det antages, at det ikke kan komme an paa, om Trassatens virkelige Bolig er et andet Sted end Betalingsstedet, men om det Sted, der ifølge Vexelens Indhold maa antages for hans Bolig, er forskjelligt fra Betalingsstedet og følgelig[25]) blive de og kun de Vexler at anse for domicilierede, der fra Trassentens Haand angive et Sted som Trassatens Bolig og et andet[26]) Sted som Betalingssted.[27]) I den domicilierede Vexel kan Trassenten opgive, ved hvem Betalingen paa det andet Sted skal erlægges[28]) (Domiciliatus); har han

---

[25]) Note 24. [26]) Evaldsen V. S. 293—294, Aubert V. S. 96, tildels afvigende Evaldsen Ft. S. 26.

[27]) Evaldsen Ft. S. 25—28, 194 Note, Aubert V. S. 94—96, 97. Vexellovens Regler om domicilierede Vexler angaa kun de i Teksten nævnte egentlige domicilierede Vexler. Om Vexler, der lyde paa Betaling hos en Anden end Trassaten paa samme Sted som denne (uegentlige domicilierede Vexler), taler Vexelloven ikke. Men at saadanne Vexler maa kræves betalte og protesterede *de non solutione* hos den angivne Betaler (ikke hos Trassaten), følger af V. L. § 89, idet der, naar Trassenten har givet Vexelen den omtalte Tilføjelse, eller denne er gjort af Akceptanten og modtaget af Vexelejeren, foreligger en efter V. L. § 89 gyldig Overenskomst om, hvor Vexelen skal forevises til Betaling, Aubert V. S. 95—96 og 189—190, Sp. D. I S. 386, Evaldsen U. f. R. 1882 S. 97—98 (men derimod tidligere i Ft. S. 28), jfr. Evaldsen V. S. 294—295, hvor det endog antages, at Vexelejeren ikke kan protestere mod saadan Tilføjelse fra Akceptantens Side. Jfr. § 102 Note 13.

[28]) Jfr. § 10[illegible] Note 2. D. i U. f. R. 1893. 1017 antager (dog med Dissens), at en i Herning udstedt egen Vexel, „betalbar i Silkeborg Bank“, derved havde betegnet Banken som Domiciliatus, saa at denne som Vexelejer efter V. L. § 89 kunde lade Protest *de non solutione* foregaa paa Notarialkontoret, jfr. Aubert V. S. 97 Note 1. I H. R. T. 1894. 921 (U. f. R. 1895. 387) antages derimod, idet O. R. D. i U. f. R. 1893. 1284 underkjendes, at en i Sorø udstedt egen Vexel, „betalbar i Banken for Ringsted og Omegn“, efter de foreliggende Omstændigheder ikke ved disse Udtryk kunde antages at have

ikke gjort dette, og Trassaten heller ikke som Akceptant har tilføjet det paa Vexelen, antages denne selv at ville indfri Vexelen paa Betalingsstedet, V. L. § 24.)

§ 102.

Vexelpligternes Stiftelse og Egenskab som Gjældsbrevsforpligtelser.

I. De Personer, for hvem der normalt bliver Tale om Vexelpligt, ere Vexeludstederen (Trassenten), V. L. § 8, Akceptanten, V. L. § 23, og de, der ved Endossement overdrage Vexelen (Endossenter), V. L. § 14. At ikke blot Akceptanten, der har afgivet en udtrykkelig Skylderklæring paa Vexelen, men ogsaa Trassent og Endossenten, der ikke har afgivet nogen saadan, hæfte for Vexelen og det i Egenskab af Gjældsbrevsskyldnere, er en Egenskab ved Vexelen, der væsentlig betinger dens lette Omsættelighed; Vexelen er, ogsaa uden Akcept, god, naar blot Trassentens Navn, eller en af Endossenternes Navne, er godt. (At der ogsaa kan forekomme andre Vexelskyldnere, vil blive omtalt senere. For at Vexelpligt kan indtræde, udkræves, som bemærket i § 101. I, at Vexelformerne iagttages. Iøvrigt udkræves til Stiftelse af Vexelpligt i det Hele det Samme som til Stiftelse af andre Forpligtelser[1]) ved Retshandel; de samme Ugyldighedsgrunde, der gjælde ved andre Løfter, gjælde ogsaa ved Vexelerklæringer. Noget Andet er det, at Indsigelserne, som tidligere bemærket, efter Reglerne om

---

betegnet Banken som Domiciliat; denne H. R. D. afviger fra almindelige Vexelretsgrundsætninger. Jfr. endvidere H. R. T. 1894. 755, 757 (U. f. R. 1895. 276. 277) og U. f. R. 1895. 831, T. f. Rvdsk. IX S. 409 (svensk H. R. D.).

[1]) Ovfr. § 101 Note 1. Ogsaa om Vexelerklæringens Tegnelse paa Andres Vegne gjælde de almindelige Regler. Den, der tegner paa en Vexel i eget Navn for en Andens Regning, er selv Vexelskyldner, den Repræsenterede er det derimod ikke, selv om han nævnes i Tegnelsen, ovfr. § 23. IV. Den, der kun tegner i en Andens Navn, gjør denne til Vexelskyldner efter almindelige Regler om Fuldmagt og Ratihabition, jfr. V. L. § 88, men bliver ikke selv Vexelskyldner, om han ogsaa nævner sit eget Navn; men dersom han mangler Fuldmagt, kan han blive civilretligt forpligtet til at betale det Samme, som om han var Vexelskyldner, ovfr. § 23. III. 4, Schl. H. R. D. III. 642, Aubert V. S. 81, Sp. D. I S. 371—372, 390.

Vexelproceduren i vidt Omfang ikke kunne gjøres gjældende under Vexelprocessen, men maa forbeholdes som Grundlag for et senere Tilbagesøgningskrav, L. 28. Maj 1880 Nr. 66 § 3, og at de, ifølge Vexelens Karakter som Gjældsbrev fra alle Vexelforpligtedes Side, ere udsatte for at fortabes overfor godtroende Erhververe af Vexelen. Imidlertid gives der, se ovfr. § 100. IV, netop om Forpligtelsernes Stiftelse dog adskillige Bestemmelser i Vexelloven, der afvige fra den almindelige Rets Regler.

1. Trassentens Pligt, som efter V. L. § 8 gaar ud paa at svare for Vexelens Akcept og Betaling, se herom ndfr. § 104, skabes ordentligvis derved, at han giver Vexelen fra sig til den Person, der skal være berettiget efter Vexelen.[2] Men dernæst følger det vistnok af V. L. § 76, at Trassenten, selv om han ikke har afgivet Vexelen, bliver forpligtet efter denne, naar den erhverves i god Tro med Adkomst efter V. L. § 39, være sig af Remittenten[3] eller — endog i følge falsk Endossement — af Andre.[4] Medens det med Hensyn til Endossenten udtrykkeligt er udtalt i V. L. § 14, at han kan fraskrive sig alt Ansvar for Vexelen, findes ingen tilsvarende Udtalelse om Trassenten, og paa den anden Side findes der heller ikke nogen

---

[2]) Aubert V. S. 110—111.

[3]) Ovfr. § 53 Note 30, Evaldsen Ft. S. 307—308, men dog Aubert V. S. 111 og Sp. D. I S. 394 (hvor det synes forudsat, at Remittenten ikke kan være i god Tro, jfr. som praktisk Exempel paa, at saadan kan foreligge, det, at A's Bud B stjæler den af A til Banken C udfærdigede trasserede Vexel og diskonterer den i denne Bank, hvor A plejer ved B at diskontere de Vexler, han trækker til Indragelse af sine Fordringer. Se næste Note.

[4]) Evaldsen Ft. S. 17—18, V. S. 298, Aubert V. S. 111, men afvigende Sp. D. I S. 394—395, jfr. S. 373—374, Trygger i Nytt juridiskt Arkiv 1883. 2 S. 19, Pappenheim i Zeitschrift für Handelsrecht XXVIII S. 529. Se til Forsvar for det i Teksten Antagne ovfr. § 53 ved Note 28—30 og § 99 Note 6, hvori ogsaa ligger Imødegaaelse af den Indvending, at det af Trassenten endnu ikke udgivne Dokument ikke er en „Vexel". I hvert Fald passer denne Indvending ikke, naar Dokumentet i Trassentens Værge er blevet akcepteret, men at denne Omstændighed skulde være afgjørende for, om Trassenten bliver forpligtet, synes umuligt at kunne antages. Den af Aubert Sp. D. I S. 394—395 opstillede Sondring har ikke Støtte i Vexelloven og vistnok heller ikke i almindelige civilretlige Grundsætninger, se ovfr. § 53 Note 28—31. Jfr. Note 22.

Udtalelse om, at Fraskrivelse af Ansvar fra Trassentens Side skal betragtes som uskreven. Denne Lovgivningens Tavshed synes kun at kunne opfattes saaledes, at Forbehold fra Trassentens Side om Ansvarsfrihed for Vexelpligt strider imod Regelen om Vexelformerne i V. L. § 1. 7 og altsaa udelukker Dokumentets Egenskab af Vexel.[5])

2. Naturligvis er Trassatus som saadan ikke Vexelskyldner, ikke engang, naar han er pligtig at akceptere Vexelen. Om han er pligtig at akceptere den, er ikke noget vexelretligt Spørgsmaal og afgjøres (bortset fra V. L. § 53) ikke af Vexelloven, men maa, efterat Fdn. 18. Maj 1825 § 21 er ophævet, bedømmes paa samme Maade som ved Anvisninger.[6]) Og Trassentens Overdragelse af Vexelen til Remittenten indeholder ikke en Overdragelse til denne af den Fordring paa Trassatus, til hvis Betaling Vexelen maatte være trukket.[7]) Trassatus bliver først Vexelskyldner ved at godkjende, „akceptere", Vexelen.

For at vexelretlig[8]) Pligt til som Akceptant at indfri en Vexel kan indtræde, udfordres, foruden de i § 101. I beskrevne Vexelformer, endvidere Iagttagelse af den særlige Form, at Akcepten skrives paa Vexelen og forsynes med Akceptantens Underskrift, hvilket ogsaa kan ske ved Akceptantens blotte Navntegning paa Vexelens Forside,[9]) V. L. § 21. 2. Og det er — bortset fra de særlige Regler om Interventionsakcept, V. L. §§ 57 til 60 — kun dem, der i Vexelen ere an-

---

[5]) Evaldsen Ft. S. 40—41, V. S. 307, jfr. § 103 Note 2. Aubert synes, Sp. D. I S. 405 Note, dog at antage, at Trassentens Forbehold om Ansvarsfrihed maa betragtes som uskrevet. Har Trassenten alene fraskrevet sig at svare for Vexelens Akcept, er Vexelen formelt i Orden, og Fraskrivelsen betragtes som uskreven i vexelretlig Henseende, V. L. § 17. 2°, Aubert V. S. 109.

[6]) Ndfr. § 112. II. 4.

[7]) Evaldsen Ft. S. 39—40, Aubert V. S. 109, 160, H. R. T. 1891. 84 (U. f. R. 1891. 662), J. U. 1863. 1, jfr. U. f. R. 1891. 742. Ndfr. § 112 Note 37 og 38.

[8]) Naturligvis er der Intet til Hinder for, at man uden Formens Iagttagelse kan paatage sig en almindelig civilretlig Pligt af samme Indhold som Akceptantpligten, U. f. R. 1893. 665, 1894. 420, jfr. Note 21.

[9]) Evaldsen Ft. S. 95—96, Aubert V. S. 162—163, Sp. D. I S. 421, jfr. Note 14. Spørgsmaalet, om en Navntegning gjennem Stempelmærket var Akcept, blev ikke afgjort ved D. i U. f. R. 1893. 665.

modede om at akceptere (Trassatus, Domiciliatus[9b]) og Nødsadressater, V. L. § 56), som ved deres Godkjendelse af Vexelen kunne blive Akceptanter i vexelretlig Forstand.[10])

Men naar disse Regler ere iagttagne, indtræder paa den anden Side Akceptantens Pligt paa en ejendommelig let Maade. Medens det jo nemlig ellers er den almindelige Regel, at Løfter først forpligte, naar de ere naaede til den, som skal have Retten, eller i alt Fald til en Tredjemand, er Vexelakcepten forpligtende, saasnart den er tegnet paa Vexelen; efter dette Tidspunkt kan den ikke med Retsvirkning udstryges eller forandres eller tilbagekaldes, V. L. § 21. 3. Denne Regel er begrundet deri,[11]) at Nedskrivelse og Rettelse af en Akcept er en retsstridig Beskadigelse af Vexelen, en Beskadigelse, der dels gjør Vexelen mindre let afsættelig, dels, hvis den nævnte Regel ikke var given, vilde kunne forvolde Vexelejeren Bryderi under hans Regres eller skjule Forurettelser mod de andre Vexelforpligtede, idet det ikke af Vexelen kan ses, om Udstrygningen virkelig er foretaget, før Trassatus gav Vexelen fra sig, eller senere i Henhold til Overenskomst med Vexelejeren. Naar Vexelejeren med en Vexel, hvis Akceptpaategning er udstreget, f. Ex. søger en Endossent til Vexelens Betaling, vilde Endossenten, dersom Udstregning af Akcepten havde vexelretlig Betydning, kunne gjøre gjældende — og muligvis forholder det sig netop saaledes uden at kunne bevises — at Udstregningen

---

[9b]) Evaldsen Fl. S. 377 Note.

[10]) Aubert V. S. 164, Evaldsen Ft. S. 106, 6, jfr. U. f. R. 1881. 372 og 1889. 926 om Uoverensstemmelse mellem Trassatens og Akceptantens Navn. Se om Andres Navnetegninger paa Forsiden (Aval, Medtrassent) § 108 Note 43 og 33, Evaldsen Ft. S 51, 355 og om Navntegning paa Bagsiden § 103 Note 7. At Manden akcepterer den paa Hustruen trukne Vexel ved at tegne Hustruens Navn paa den, begrunder kun en almindelig Gjældsforpligtelse for ham, U. f. R. 1889. 910. At Akcepten er paategnet forinden Trassentens Underskrift, skader den ikke, Aubert V. S. 101, jfr. U. f. R. 1893. 665, men en Vexelakcept bliver den først ved Trassentens Underskrift. — Da Akcepten maa slutte sig til en Vexel, kan den præjudicerede Vexel ikke akcepteres, men „Akcepten“ af en saadan kan, naar den er dateret (V. L. § 95 smh. m. § 1. 5), være en gyldig egen Vexel, Aubert V. S. 179, ndfr. Note 13.

[11]) Evaldsen Ft. S. 96—98, V. S. 325, Aubert V. S. 164—166, Sp. D. I S. 423.

har fundet Sted i Henhold til en Overenskomst mellem Vexelejer og Akceptant om, at denne skulde være fri for sin Akceptantforpligtelse, hvorved Endossenternes og Trassentens Pligt maatte være ophørt, da disse jo have en Ret til at holde sig til Akceptanten, som Vexelejeren ikke uden at tabe sin Ret mod dem kan berøve dem, jfr. V. L. § 49. 2, § 23. 2. Disse Hindringer for Vexelens Likviditet og Muligheder for Kollusioner mellem Akceptant og Vexelejer fjærner V. L. § 21. 3, som indeholder, at baade den ensidigt af Akceptanten og den af Vexelejeren eller med hans Samtykke foretagne Udstregning (Forandring, Tilbagekaldelse) af Akcepten vexelretligt er at behandle som ikke foregaaet.[12] Men dersom Vexelejeren paa Vexelen har tegnet en Erklæring om, at Akceptantforpligtelsen er eftergivet, er denne hævet med vexelretlig Virkning, og Vexelejeren har tabt sin Vexelret mod Trassent og Endossenter. Fremdeles foreskrives det i V. L. § 22, at Vexelen skal akcepteres efter sit Lydende uden Vilkaar eller Forbehold, og at Indskrænkninger eller Vilkaar betragtes som uskrevne.[13] Den naturlige Konsekvens af Regelen i V. L. § 21. 3, der som bemærket forbyder alle senere Tilføjelser til Akcepten, vilde det have været at behandle enhver Tillægstilkjendegivelse ved Trassatens Navntegning paa Vexelen som uskreven, saa at f. Ex. ogsaa Paategningen „ikke akcepteret“ med Trassatens Underskrift vilde være vexelretlig forpligtende Akcept, men saa vidt er V. L. § 22 ikke gaaet; den erklærer for uskrevet kun Indskrænkninger og Vilkaar, ikke f. Ex. Erklæringer, der udelukke Forstaaelsen af Navnepaategningen som Akcept.[14] Noget Andet er det, at slige Paategninger paa en Vexel kunne vække Mistanke om

---

[12]) Evaldsen Ft. S. 98—99, Aubert V. S. 167, Sp. D. I S. 423—424.

[13]) U. f. R. 1887. 497 (Akcept til senere Betalingsdag), 1885. 215 (Domiciliering, jfr. § 108 Note 2, se derimod om uegentlig Domiciliering § 101 Note 27). Om Betydningen af Vexelejerens eller Præsentantens Samtykke til Tilføjelser til Akcepten se Evaldsen Ft. S. 100—107, V. S. 328—332, Aubert V. S. 170—173, Sp. D. I S. 426—427. Har Vexelejeren modtaget Akcept til Betaling paa en senere Betalingsdag end den i Vexelen angivne, kan Akcepten være gyldig som egen Vexel, naar den er dateret, U. f. R. 1887. 773 og anførte Citater, men dog Evaldsen Ft. S. 106. Jfr. Note 10.

[14]) Evaldsen Ft. S. 107—108, Aubert V. 168—170, Sp. D. I S. 426, 421.

at være tilføjede efter Akcepten og altsaa praktisk ville blive erklærede for uskrevne i Henhold til V. L. § 21. 3, samt at de ville være retsstridige Beskadigelser af Vexelen, der kunne paadrage Erstatningsansvar. Særligt bryder V. L. § 22 med Konsekvensen af V. L. § 21. 3 ved at bestemme, at Akcepten kan indskrænkes til en Del af Vexelsummen,[15] hvori forøvrigt ikke blot ligger, at saadant Forbehold er lovligt, men tillige, at Vexelejeren er pligtig at modtage partiel Akcept.

At de Indsigelser mod Akcepterklæringens Gyldighed, der maatte tilkomme Akceptanten overfor den, hvem han har meddelt Akcepten,[16] i vidt Omfang ifølge Grundsætningen i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 kunne fortabes til Fordel for dem, der senere ved Overdragelse erhverve Vexelen, følger af Vexelforpligtelsernes Karakter som Gjældsbrevsforpligtelser,[17] se herom under II. Men om Akceptanten, der ifølge V. L. § 23 er Vexelskyldner ikke blot overfor den, hvem han har meddelt Akcepten, og dennes Efterfølgere, men ogsaa eventuelt overfor tidligere Vexelejere, som have maattet indfrie Vexelen, bliver endvidere at bemærke, at de efter Grundsætningen i Fdn. 1798 § 2 exstingible Indsigelser, der tilkomme ham overfor den, hvem han har givet Akcept, ogsaa ere disse tidligere Ejere af Vexelen uvedkommende. Efter V. L. § 23 er nemlig Akcepten at opfatte som et ogsaa til disse rettet Løfte om Vexelens Indfrielse, saa at Akceptantens Mellemværende med Andre er dem uvedkommende,[18] og denne altsaa overfor dem kun kan fremsætte den Gruppe af de Indsigelser, der tilkom ham mod Løftemodtageren, som gjælder uden Hensyn til Løftemodtagerens gode Tro og uafhængigt af dennes Forhold til Løftegiveren ɔ: netop de efter Grundsætningen i Fdn. 1798 ikke exstingible. Og overfor den, hvem Akcepten meddeles, er ligeledes Akceptantens Mellemværende med andre Vexelkreditorer, navnlig ogsaa hans Mellemværende med Trassenten, uden Betydning.[19] Resultatet

---

[15]) Aubert V. S. 168—169.
[16]) Ovfr. ved Note 1, § 100 Note 13.
[17]) Se ogsaa § 103 Note 1.
[18]) Aubert V. S. 178, ovfr. § 64 ved Note 48.
[19]) Ovfr. § 64 ved Note 48, Evaldsen Ft. S. 109—110, Aubert Sp. D. S. 408.

bliver saaledes, at Akceptanten overfor en Vexelkreditor kun kan fremkomme med de Indsigelser mod sin Akcepterklærings Gyldighed, der ifølge Grundsætningen i Fdn. 9. Febr. 1798 ikke ere exstingible, samt med dem, der vedrøre hans Forhold netop til denne Vexelejer og dem, der havdes overfor den, hvem han har meddelt Akcepten, naar den nuværende Vexelejer kun støtter sin Adkomst paa dennes Ret, og denne Adkomst ikke er en saadan, som begrunder Exstinktion af Indsigelser.

3. Endossenternes vexelretlige Pligt, som gaar ud paa at indestaa efterfølgende Ejere af Vexelen for dennes Akcept og Betaling,[20]) V. L. § 14, forudsætter foruden Existensen af de almindelige Vexelformer (§ 101. I) endvidere de særlige Endossementsformers Iagttagelse,[21]) nemlig at Endossementet af en efter Vexelens Udvisende som Vexelejer legitimeret Person skrives paa selve Vexelen eller paa en Afskrift af den eller paa et til Vexelen eller Kopien hæftet Blad (Alonge), se herom under § 103. II. 1. Der bliver altsaa ikke Tale om vexelretlig Pligt for den, der overdrager en Vexel uden Endossement, f. Ex. Ejeren af en *in blanco* endosseret Vexel, der overdrager denne ved simpel Overleverelse uden Navnpaategning paa Vexelen. Naar Endossementsformerne ere iagtagne, indtræder Endossentens vexelretlige Forpligtelse paa samme Maade som Trassentens uden udtrykkeligt at være overtaget, ved at han giver Vexelen fra sig, eller i Henhold til V. L. § 76.[22]) Endossenten kan fraskrive sig det af Endossement i Almindelighed følgende Ansvar ved et udtrykkeligt[23]) Forbehold i Endossementet, V. L. § 14, hvilket Forbehold efter naturlig Forstaaelse i Almindelighed tillige vil være et Forbehold mod almindeligt civilretligt Ansvar for Vexelgjælden.[24]) Skjønt Endossentens Vexelforpligtelse har

[20]) Den, der endosserer en med Protest for manglende Akcept forsynet Vexel, indestaar dog vistnok kun for manglende Betaling, Evaldsen Ft. S. 176—177, V. S. 309, Aubert V. S. 142. Se om Endossement af Vexel med Vexelsummen *in blanco* U. f. R. 1890. 271, ovfr. § 23 Note 56.

[21]) Om Overtagelse af Endossentpligt uden disse Formers Iagttagelse Evaldsen Ft. S. 51, U. f. R. 1887. 682, jfr. Note 8.

[22]) Se Note 3 og 4; Sætningen findes allerede anerkjendt af D. i J. U. VIII. 903. [23]) Evaldsen Ft. S. 60.

[24]) Evaldsen Ft. S. 60, J. U. VII S. 397, afvigende Aubert V. S. 128—129, Sp. D. I S. 46, Hindenburg Vexelret S. 32, jfr. J. U. II. 628.

en vis Lighed med en Kautionsforpligtelse, kan dog D. L. 1—23—12 ikke være anvendelig paa Endossenten, der overtager Ansvaret i egen Interesse, hvorimod Artikelen maa være anvendelig, naar Kaution, kjendeligt for Vexelejeren, er tegnet under Endossementets Form.[25])

II. Vexelpligterne ere Gjældsbrevspligter, saa at Indsigelser mod dem kunne fortabes til Fordel for godtroende Erhververe af Vexelen. At det forholder sig saaledes med Akceptantens Forpligtelse, er for dansk Rets Vedkommende allerede en Følge deraf, at Akcepten er en skriftlig Skylderklæring, der omfattes af Grundsætningen i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2. Derimod indeholder Vexelen ikke nogen Udtalelse fra Trassent eller Endossent om, at de forpligte sig til Vexelens Indfrielse. Men det er forlængst af Vexellovgivning og Sædvane slaaet fast, ikke blot, at det at tegne sig som Trassent eller Endossent paa en Vexel indeholder en Indestaaelse for Vexelens Honorering, men tillige, at denne Garantipligt er en Gjældsbrevspligt ligesom Akceptantens.[26]) Positivt ere disse Sætninger hjemlede ved Vexellovens Udtalelser i §§ 8, 14 og 23. 1, at Trassent, Akceptant og Endossent svare for Vexelen „efter Vexelret". Efter vexelretlig Sprogbrug indeholde disse Ord netop blandt Andet — efter den almindelige Opfattelse hos os henvise de nærmest til Vexelskyldnerens ugunstige processuelle Stilling — dette, at visse Indsigelser mod Vexelløftets Gyldighed fortabes overfor godtroende Erhververe af Vexelen. Det Spørgsmaal, hvad det er for Indsigelser mod Vexelerklæringens Gyldighed, der saaledes kunne fortabes, lader Vexelloven ubesvaret, men der kan næppe være nogen Tvivl om, at det netop er dem, som efter Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 og dennes Analogi og Grundsætning kunne exstingveres.[27]) Færre kan det ifølge Vexelens Øjemed ikke være, og efter Karakteren af de Indsigelser, som ikke exstingveres for andre Gjældsbreves Vedkommende, kunne disse

---

[25]) § 101 Note 1.

[26]) Aubert V. S. 115.

[27]) Ovfr. § 53 Note 31, Evaldsen Ft. S. 35—37, V. S. 297—298, jfr. især Aubert V. S. 133—139, Sp. D. I S. 406—408. Se om svensk Ret Hammarskjöld T. f. Rvdsk. VI S. 306, 322 ff.

næppe antages for exstingible ved Vexler. Ikke-exstingible ere følgelig navnlig Indsigelsen om Umyndighed, Tvang, Falsk, Vexelens Præjudicering og Præskription samt de Indsigelser, der fremgaa af Vexelen, se nærmere ovfr. § 53. De Erhververe, til Fordel for hvem Indsigelser saaledes fortabes, ere de samme, som omfattes af Grundsætningen i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 med den af V. L. § 76 følgende Udvidelse.[28, 29])

§ 103.

Erhvervelse af Ret over Vexler. Legitimation.

I. Vexelkreditor efter den trasserede Vexel er fra første Færd ordentligvis en i Vexelen som Betalingsmodtager nævnt Trediemand (Remittenten, ovfr. § 101. I. 3), hvis Stilling som Vexelkreditor overfor Trassenten indtræder paa den i § 102. I. 1. angivne Maade, hvorimod han først bliver Trassatens Kreditor, naar denne har akcepteret Vexelen[1]), § 102. I. 2. Vexelen kan imidlertid, som tidligere bemærket, ogsaa lyde paa Betaling til Trassenten selv. Denne bliver da, dersom Vexelen akcepteres, medens den endnu er hans, Trassatens Vexelkreditor ved Akcepten, V. L. § 23. 2, og naar Vexelen saa af Trassenten endosseres til Trediemand, bliver Trassenten dennes Vexelskyldner paa dobbelt Grundlag, dels som Trassent, dels som Endossent, hvilket navnlig faar Betydning, naar Trassenten har fraskrevet sig Ansvar som Endossent, idet han desuagtet maa hæfte som Trassent.[2])

II. 1. Vexelen kan ved Endossement (Giro) — se om

---

[28]) § 103 ved Note 21 og 21 b, § 53 Note 29--31. Jfr. om Akceptantens Stilling overfor ældre Vexelejere ovfr. ved Note 18.

[29]) Se særligt om den, der har modtaget Endossement uden Prokuraklausul til Inkassation, § 103 Note 19 og 47.

[1]) Dersom Akcept finder Sted, medens Vexelen endnu er hos Trassenten, udgjør Akcepten, naar Vexelen lyder paa Trediemands Navn, en uegentlig Trediemandsretshandel (§ 24. I. 1 i Slutn.) til Gunst for Remittenten, og Indsigelser, hentede fra Akceptantens Forhold til Trassenten, vedkomme ikke Remittenten, naar denne ved Vexelens Modtagelse er i god Tro (§ 23. III. 1. a).

[2]) Evaldsen Ft. S. 41—45, V. S. 308—309, Sp. D. I S. 405. Jfr. § 102 Note 5.

sædvanlig Transport ndfr. under 2 — overdrages[3]) til en Anden[4]) (Endossatar), selv om Intet herom er nævnt i Vexelen; Ordreklausulen er ufornøden[5]), V. L. § 9. 1. Endossementet af Vexler er stempelfrit, Stp. L. 19. Febr. 1861 §§ 54 og 62 b. Et Endossement i vexelretlig Forstand, ɔ: et Endossement med vexelretlige Virkninger forudsætter foruden a. Iagttagelse af Vexelformerne (§ 101. I), at Overdragelseserklæringen skrives b. paa selve Vexelen eller paa en Afskrift af den eller paa et til Vexelen eller Kopien hæftet Blad (Alonge), V. L. § 11. Dette kan ske saaledes, at Endossenten paa Vexelens Forside eller Bagside indsætter Endossatarens Navn og underskriver sit eget (fuldstændigt Endossement)[6]) eller saaledes, at Endossenten blot tegner sit Navn paa Vexelens eller Kopiens Bagside[7]) eller paa Alongen (Endossement *in blanco*), V. L. § 12, men naturligvis ogsaa ved udtrykkelig Paategning om, at Vexelen endosseres, eller ved sædvanlige Endossementsudtryk „for mig til N. N.", „til N. N." o. desl. En Paategning om, at Vexelen „transporteres", „overdrages" eller desl., maa vistnok ogsaa opfattes som et Endossement.[8]) Blankoendossementet kan af Vexelejeren udfyldes (gjøres til et fuldstændigt Endossement) ved Indsættelse af en Endossatars Navn[9]), V. L. 13. Naar

---

[3]) Spørgsmaalet, om foruden Overdragelseserklæringen Overleverelse eller desl. er fornøden, afgjøres efter de almindelige Regler om Gjældsbreve, se ovfr. § 50. I.

[4]) Om delvist Endossement til Forskjellige Evaldsen Ft. S. 46.

[5]) Om Udviklingen i denne Henseende Aubert V. S. 114—116.

[6]) Mangel af Valutatilstaaelse medfører ikke længere, jfr. Fdn. 1825 § 12, at Endossementet anses som et Prokuraendossement, U. f. R. 1888. 280, V. L. §§ 16 og 96, ovfr. § 100 Note 17.

[7]) Iøvrigt om blotte Navnetegninger paa Bagsiden, der (se det i Teksten under c Bemærkede) ikke kunne opfattes som Endossement, og paa Forsiden ovfr. § 102 Note 10 og 9, § 108 Note 43, U. f. R. 1890. 144, 1893. 1046, Aubert V. S. 210 (Kvittering).

[8]) Evaldsen Ft. S. 60, V. S. 305 - 306, Trygger Nytt juridiskt Arkiv 1883. 2 S. 5—6, jfr. ogsaa, at Stp. L. 19. Febr. 1861 erklærer den paa Vexelen tegnede Transport for stempelfri ligesom Endossementet; afvigende Aubert V. S. 120—122, Sp. D. I S. 401—402.

[9]) Derimod kan Endossataren ikke forandre sit fuldstændige Endossement til Blancoendossement ved Overstregning af sit Navn, Evaldsen Ft. S. 52—53, Aubert V. S. 194, Heckscher Nytt juridiskt Arkiv 1893. 2 S. 7. Jfr. ndfr. Note 38.

Blankoendossementet er Vexelens sidste, kan Vexelejeren indsætte hvilket Navn han vil, ogsaa sit eget, men i Blancoendossementer, der ere paafulgte af senere Endossementer, vil han naturligvis kun indsætte den følgende Endossents Navn, da Vexelens Adkomstrække ellers vilde komme i Uorden. Fremdeles forudsætter vexelretligt Endossement, c. at Overdrageren efter selve Vexelens Udvisende har Kompetence til at overdrage Vexelen[10]), jfr. V. L. § 10. 1. Derimod er det ikke af Vexelloven opstillet som Betingelse for vexelretligt Endossement, at Vexelen ikke allerede er forfalden, og ifølge de almindelige Udtryk i V. L. §§ 9, 10, 14 maa da Endossement af forfaldne Vexler (Efterendossement) have vexelretlig Virkning.[11]) Men naar ethvert Krav efter Vexelen er ophørt, foreligger dog Grundlag for vexelretligt Endossement næppe.[12]) Vexelen kan endosseres ogsaa til Trassenten, Trassaten[13]), Akceptanten eller en tidligere Endossent, V. L. § 10. 2., men saadanne Personer kunne naturligvis ikke gjøre Vexelen gjældende mod dem, som de ere vexelforpligtede overfor, hvorimod de kunne bringe disse Personers Vexelpligt til atter at træde i Virksomhed ved at endossere Vexelen videre[14]), V. L. § 10 i Slutn.

2. De vexelretlige Virkninger af Endossementet

---

[10]) Evaldsen V. S. 299, 302, U. f. R. 1887. 682, 1893. 1046. Jfr. § 108 Note 43.

[11]) Se nærmere herom Evaldsen Ft. S. 61—67, 91, V. S. 309—310, Aubert V. S. 140—142, Sp. D. I S. 408—409, afvigende Trygger i Nytt juridiskt Arkiv 1883. 2 S. 6 ff., jfr. Heckscher smstds. 1893. 2 S. 19 Note. Det Anførte gjælder ogsaa om Endossement af Vexler, med Hensyn til hvilke Vexelomgangen er forsømt, saa at Vexelretten er tabt mod Trassent og Endossenter, jfr. V. L. §§ 41, 18 og 19, Evaldsen Ft. S. 67—70, V. S. 311—312, Heckscher l. c. S. 19 Note og noget afvigende Aubert V. S. 142, Sp. D. I S. 409, og naar Vexelretten er præskriberet overfor Trassent og Endossenter, V. L. § 78.

[12]) Evaldsen Ft. S. 67—68, tvivlende Aubert Sp. D. I S. 409, jfr. V. S. 143—144.

[13]) Denne maa som Vexelejer foretage de sædvanlige, til Vexelrettens Bevaring fornødne Forevisninger og Protester for sig selv, Evaldsen Ft. S. 49, 171, 184—185, Aubert V. S. 211, 219, 118, Sp. D. I S. 461, jfr. § 104 Note 73.

[14]) Evaldsen Ft. S. 49—50, Aubert V. S. 118—119, ovfr. § 66 Note 9. U. f. R. 1895. 832.

ere, a. at alle af Vexelen flydende Rettigheder — ikke Endossentens Ret efter det underliggende Forhold[15]) — deriblandt ogsaa Retten til at endossere Vexelen videre, gaa over paa Endossataren, V. L. § 10. 1., og b. at enhver Endossent svarer alle efterfølgende Ejere af Vexelen efter Vexelret for dens Akcept og Betaling, V. L. § 14, se ovfr. § 102. I. 3. Naturligvis kan Retten efter en Vexel ogsaa overdrages og overføres paa anden Maade efter de for Gjældsbreve i Almindelighed gjældende Regler[15b]), saaledes ved mundtlig Aftale og ved særskilt skriftlig Transport (men kun den paa Vexelen eller Kopien o. s. v. tegnede Transport er stempelfri, Stp. L. 19. Febr. 1861 §§ 54, 62. b.). Og da vor Lovgivning for Gjældsbreve i Almindelighed anerkjender lignende Regler om Exstinktion af Indsigelser imod og Rettigheder over Gjældsbreve til Fordel for godtroende Erhververe som ved Vexler (se dog om V. L. § 76 ndfr. under 3), samt da ogsaa den, der har erhvervet Vexelen ved særskilt Transport, har Vexelprocesbeneficiet, L. 28. Maj 1880 § 1, vil den særskilte Transport, hvad Endossementets førstnævnte Virkning angaar, hovedsagelig virke som vexelretligt Endossement. Men ligesom den særskilte Transport ikke begrunder noget Ansvar for Cedenten, naar de overdragne Fordringer virkelig existere (§ 50. III. 3), saaledes kan den, der ejer en Vexel efter særskilt Transport, ifølge det under 1. c. Bemærkede, ikke (uden at have begaaet Falsk) endossere den videre med den særlige vexelretlige Virkning efter V. L. § 14, se ogsaa om V. L. § 76 under 3, medmindre da Forholdet er det, at han tillige efter Vexelens Udvisende har Kompetence til at overdrage den. Dette er Tilfældet med den, som ejer Vexelen ifølge et Blancoendossement, se under IV, selv om dette ikke er udfærdiget til ham men til en Anden, fra hvem han atter har erhvervet Vexelen ved simpel Overdragelse. Har Trassenten i selve Vexelens Tekst[16]) ved Ordene „ikke til Ordre" eller deslige[17]) forbudt dens Overdragelse (Rektaklausulen), medfører saadan ingen vexelretlig Virkning, V. L. § 9. 2. Hvorvidt Overdragelsen

---

[15]) § 102 Note 7. [15b]) Evaldsen Ft. S. 45.

[16]) Evaldsen Ft. S. 47—48. [17]) Evaldsen Ft. S. 48. Rektaklausulen udelukker ikke Prokuraendossement, Evaldsen Ft. S. 46—47.

desuagtet har civilretlig Virkning, maa bero paa, hvad man antager om almindelige Gjældsbreve, naar Skyldneren i samme har forbudt Transport, idet nemlig Rektaklausulen maa antages ogsaa at indeholde et saadant Forbud.[18]) Iligemaade kan et Endossement indeholde udtrykkeligt Forbud mod at endossere Vexelen videre, og overdrages den desuagtet, have senere Vexelejere ikke Vexelret mod den Endossent, som gav Forbudet, men iøvrigt er Vexelen endossabel, V. L. § 15.

3. For Gyldigheden af Endossementet gjælde iøvrigt de samme Regler som for Transport af Gjældsbreve i Almindelighed i Henseende til Kompetence, Habilitet og Mangler ved Viljeserklæringen. Det er saaledes kun en Anvendelse af de almindelige Retsregler, at den, der har faaet en Vexel i Hænde med Endossement til sig eller *in blanco*, medens Meningen kun er, at han skal være Fuldmægtig og hæve Beløbet for Endossenten, skjøndt han ikke er Vexelejer[19]), med fuld Retsvirkning

---

[18]) Evaldsen Ft. S. 47, Aubert V. S. 117, ovfr. § 51. II. 2.

[19]) Ovfr. § 54. I, ndfr. Note 47, tildels Aubert V. S. 144—145, jfr. U. f. R. 1895. 830. J. T. f. Rvdsk. VI S. 301 ff. har Hammarskjöld udførligt begrundet den Anskuelse, at Endossement af Vexel uden Prokuraklausul i Inkassationsøjemed gjør Endossataren til Vexelejer, saa at navnlig Indsigelser, som tilkomme Vexelskyldneren mod Endossenten, ere tabte overfor denne Endossatar som overfor andre Endossatarer. Resultatet begrundes navnlig derpaa, at V. L. § 16 udviser, at Prokuraendossement er et virkeligt Endossement (l. c. S. 311), samt at den positive Indskrænkning i et Endossements sædvanlige Retsvirkninger, der hjemles ved V. L. § 16, er betinget af, at Endossementet indeholder Prokuraklausul og modsætningsvis maa antages ikke at vedrøre Prokuraendossement uden Prokuraklausul (l. c. S. 319). Herimod bemærkes: Af V. L. § 16 kan i dennes danske Affattelse vel nok sluttes, at Prokuraendossementet er et Endossement, men ikke, at det er en Overdragelse af Vexelret. Og at Lovregelen i V. L. § 10 om, at Endossement overfører Vexelret, maa forstaas i Overensstemmelse med almindelige civilretlige Regler om Overdragelsesretshandelers Gyldighed, forsaavidt ikke V. L. indeholder noget herfra afvigende, er almenanerkjendt. Endossement har f. Ex. hverken Virkning efter V. L. § 10 eller efter V. L. § 14, naar Endossenten er umyndig. Paa denne Baggrund bliver for dansk Rets Vedkommende H.'s anden Slutning fra V. L. § 16 utilstedelig. Prokuraendossement uden Prokuraklausul kan da kun have Retsvirkning efter almindelige civilretlige Regler. Det gjør ikke Endossataren til Vexelejer, paadrager ikke Endossenten Ansvar efter V. L. § 14 og medfører ikke Fortabelse af Indsigelser mod Vexelen til Fordel for Endossataren. Men Endossementet giver Endossataren Legitimation som Vejelejer.

kan endossere Vexelen videre. Kun mærkes det, at V. L. § 76, som tidligere (§ 54. IV.) udviklet, hjemler en særlig exstinktiv Erhvervelse til Fordel for den, som har erholdt en Vexel med saadan Adkomst, som V. L. § 39 nævner, altsaa med Legitimation efter Vexelens Tekst eller uafbrudt Endossementsrække, hvorimod Adkomst ifølge særlig, ikke paa Vexelen tegnet Transport ikke er tilstrækkelig til at begrunde denne udvidede Exstinktion (ovfr. § 55. VI.). Den subjektive Betingelse for denne Erhvervelse angives af V. L. § 76 saaledes, at Erhvervelsen ikke indtræder, naar Modtageren af Vexelen ved Modtagelsen af den ikke var i god Tro eller handlede med grov Uagtsomhed. Herved sigtes vistnok kun til den sædvanlige subjektive Betingelse for slige exstinktive Erhvervelser, kun at det betones, at der ved Bestemmelsen af den Agtsomhed, som kræves ved Modtagelse af Vexler, maa tages Hensyn til, at disse skulle kunne omsættes let og hurtigt.[20]) Bortset fra den Udvidelse af Adgangen til exstinktiv Godtroenhedserhvervelse, som V. L. § 76 aabner[21]), maa der til slige Erhvervelser kræves det Samme som ved andre Gjældsbreve.[21b])

III. Vexelen kan dernæst erhverves ved Indfrielse af en Endossent eller Trassenten, V. L. §§ 55, 52, 48. Her maa sondres mellem to forskjellige Tilfælde. Dersom Indfrieren var pligtig eller maatte anse sig for pligtig til efter Vexelret

---

Og Vexelprocesreglernê ville, naar Endossataren paastaar, at Endossementet gik ud paa at gjøre ham til Vexelejer, medføre, at denne Paastand ikke under Vexelsagen kan bestrides, saa at han faktisk foreløbigt kan gjennemføre Kravet efter V. L. § 14 mod Endossenten og afvise tidligere Vexelskyldneres Indsigelser mod Endossenten som andre Endossatarer, jfr. Aubert V. S. 144. Indrømmer Endossataren derimod, at han kun er Fuldmægtig, træde de ovenfor angivne Resultater frem i deres Renhed. Med det Anførte stemmer, at Endossenten som Separatist kan vindicere Vexelen ud af Endossatarens Konkursbo, Hindenburg i T. f. R. IV S. 263, Aubert V. S. 145; paa dette Søgsmaal ere Vexelprocesreglerne ikke anvendelige, og Endossatarens Paastand om at være bleven Vexelejer er altsaa betydningsløs, naar den kan afbevises.

[20]) Aagesen S. 635 Noten, Evaldsen V. S. 404, Aubert V. S. 350—351.

[21]) Om indfriende Regrespligtige Note 22 og om betalende Nødsadressater og Intervenienter § 108 Note 22 ff.

[21b]) Ovfr. § 55. VI, Evaldsen Ft. S. 308—309, V. S. 300—301, Aubert V. S. 148, ovfr. § 102 Note 28.

at betale Vexelen, er Forholdet det, at Bestemmelserne i V. L. §§ 8, 14 og 23 om Trassentens, foregaaende Endossenters og Akceptantens Ansvar faa aktuel Betydning for Indfrieren, som kan gjøre gjældende, at disse Vexelforpligtede nu skulle svare ham efter Vexelret i Henhold til deres Vexelløfte[22] og uden Hensyn til Indsigelser, som de maatte have erhvervet mod Indfrierens Eftermænd[23]) for det Tab, han har lidt ved at indfri Vexelen, saaledes som dette nærmere er fastsat ved V. L. § 52. Om Vexelforpligtedes Ret til at erholde Vexelen ved Indfrielse se ndfr. § 104. I. 3. Var den indfriende Endossent eller Trassent derimod ikke pligtig at indfri Vexelen, fordi hans Retspligt endnu ikke var indtraadt eller er ophørt, bestemmes hans Retsstilling efter de almindelige Regler om Erhvervelse ved Indfrielse, saa at han er stillet som den Vexeleier, i hvis Sted han er traadt.[24]) Akceptanten, der har indfriet Vexelen, har ikke Vexelret, end ikke mod Trassenten, selv om denne skylder ham Dækning.[25]) Om Indfrielse af Nødsadressat og Intervenient se V. L. § 63, ndfr. § 108. I. 1. e.

Iøvrigt gjælde om Erhvervelse af Vexel ved Indfrielse de almindelige Regler om Fordringsrettigheders Erhvervelse ved Indfrielse.[26])

IV. Legitimationen ved Vexler.[27]) 1. Legitimeret som Vexeleier er ifølge V. L. § 39 den Ihændehaver af Vexelen, der ved Indholdet af dens Tekst[28]) eller ved en behørig sammenhængende og til ham fortsat Række af fuldstændige eller Blanko-Endossementer viser sig at være Vexelens Ejer.[29]) Naar

---

[22]) § 104 Note 33 og 92, jfr. ovfr. § 55 Note 15; om Indflydelsen af, at V. L. § 48 benyttes, se § 104 ved Note 95 og 96.

[23]) Det erindres, at dersom slige Indsigelser fremgaa af Vexelen, ere den Frigjortes Eftermænd ikke pligtige at indfri Vexelen, ndfr. § 105 ved Note 97.

[24]) § 104 Note 34 og 97. [25]) Aubert V. S. 177—178.

[26]) H. R. T. 1892. 390 (U. f. R. 1892. 1199), ovfr. § 34. II. 2 og 3 (særligt Note 26), U. f. R. 1893. 1046 (Vexelprocesprivilegiet erhverves ikke ved Indfrielse af en Udenforstaaende, ovfr. § 34 Note 19). Jfr. § 108 Note 22—24, 37. Se særligt om Kautionistens Indfrielse § 108 Note 42.

[27]) Heckscher Vexelrättsliga legitimationsfrågor i belysning af nordisk rättskipning (Særtryk af Nytt juridiskt Arkiv 1893. Nr. 2).

[28]) Den fra Remittenten forskjellige Trassent har altsaa ikke Legitimation efter V. L. § 39, Evaldsen Ft. S. 159, jfr. U. f. R. 1883. 308.

[29]) Evaldsen Ft. S. 159, ovfr. § 55. II, § 57. I, U. f. R. 1895. 831—832.

Vexelens sidste Endossement er et Blankoendossement, og Endossementsrækken iøvrigt er i Orden, er altsaa enhver Ihændehaver af Vexelen legitimeret som Vexelejer. Legitimationens Betydning er jo den, at dén Legitimerede med Retsvirkning kan udøve den „Vexelejeren" tillagte Beføjelse og navnlig den, at Vexelskyldneren er pligtig at betale til den Legitimerede, og frigjøres ved Betaling til ham[30]), selv om det senere maatte vise sig, at han ikke var rette Vexelejer, forudsat at Vexelskyldneren ved Betalingen var i god Tro.[31]) Legitimationen gjælder kun, naar Forfaldstid er kommen. Indfries en Vexel før Forfaldsdag, og det senere viser sig, at Betalingen er erlagt til en uretmæssig Ihændehaver, svarer den, der indfriede Vexelen, for deraf flydende Skade, V. L. § 40 ɔ: Betalingen virker ikke som Indfrielse af Vexelen.[32]) Men Indfrieren kan undgaa denne Risiko ved at tage Endossement paa Vexelen,[33]) se V. L. § 76. Efter Ordene og Pladsen maa V. L. § 39 antages kun at have Forholdet til Trassatus paa

Om hvilke Paategninger paa Vexelen, der maa opfattes som Endossement, se ovfr. under II. 1. Om mindre Uoverensstemmelser mellem en Endossatars og den følgende Endossents Navnebetegnelse ovfr. § 55 Note 19, jfr. om mindre Forskjelligheder imellem Navnebetegnelsen i Vexelen og i Stævningen U. f. R. 1889. 62 (den udeblivende Indstævnte frifandtes for Stævning af Chr. Bartholdy, da Vexelen var udstedt til Chr. Bartholdi, og Intet under Proceduren var paaberaabt om, at Sagsøgeren dog var berettiget til at indtale Vexelen), 1895. 1255 (do: Vogt og Voigt). Endossementernes Datumsangivelser ere ligegyldige, Evaldsen Ft. S. 162. Overdragelseserklæringer fra Personer, der efter Vexelens Udvisende ikke kunne endossere den, udelukke ikke Legitimationen for den, der bortset fra saadanne Paategninger er legitimeret, jfr. U. f. R. 1883. 308, 1879. 632, Evaldsen Ft. S. 53 Note, 160—161. Om Legitimationen efter V. L. § 39 gjælder uden Hensyn til Udstregninger af Navn, se under 2, navnlig ved Note 43.

[30]) V. L. § 39 siger vel udtrykkeligt kun, at Skyldneren ikke er pligtig at prøve Endossementernes Ægthed, men saameget mindre er han pligtig at prøve, om Endossementerne iøvrigt ere gyldige, Evaldsen V. S. 353—354, Aubert Sp. D. I S. 438. Om Prøvelsen af Ihændehaverens Identitet og personlige Status se ovfr. § 57 ved Note 8 ff., Heckscher l. c. S. 32—33.

[31]) Om hvad dette nærmere vil sige, se ovfr. § 57 Note 5, ndfr. § 112 Note 70, Evaldsen Ft. S. 167—168, V. S. 354, Aubert V. S. 195—196. Sp. D. I S. 437. Jfr. Note 30.

[32]) Evaldsen Ft. S. 168—169, Aubert V. S. 197—199, Sp. D. I S. 438—439, jfr. Note 34.

[33]) Evaldsen Ft. S. 169. Aubert Sp. D. I S. 439.

Forfaldsdagen for Øje, men den i Paragrafen beskrevne Legitimation maa naturligvis, ligesom ved Gjældsbreve i Almindelighed, være tilstrækkelig ogsaa ellers[34]). Af V. L. § 39 kan modsætningsvis sluttes, at Spring i Endossementsrækken i Almindelighed udelukker Legitimation[35]), men iøvrigt udelukker V. L. § 39 ikke, at Legitimation kan foreligge paa anden Maade end den i Paragrafen angivne. Hvad der ved almindelige Gjældsbreve er tilstrækkelig Legitimation, vil ogsaa være det ved Vexler.[36]) Legitimation kan saaledes skabes ved særlige skriftlige Transporter, der fortsætte Endossementsrækken eller udfylde Spring i denne. Og naar Vexelen er forsynet med Kvittering fra den efter Vexelens Udvisende som Vexelejer Berettigede, burde vistnok enhver Ihændehaver anses for legitimeret til at kræve og modtage Betaling.[37]) Om Vexlers Mortifikation se ndfr. § 107.

2. Særlige Former for Legitimation ved Vexler fremkomme derved, at Vexelretten faktisk hyppigt gaar tilbage til tidligere Ejere af Vexelen, som indfrie den (ovfr. under III), og at denne Tilbagegang almindelig udtrykkes derved, at Indfrierens og efterfølgende Endossementer overstreges. Heraf har uddannet sig den sædvansmæssige Regel, at den, der ifølge en Vexels Udvisende engang har havt Legitimation efter V. L. § 39[38]) er legitimeret som Vexelejer, naar han har Vexelen i

[34]) Naar Regres søges før Forfaldsdag efter V. L. § 29, kommer V. L. § 40 ikke til Anvendelse. Jfr. om Protestens Udlevering som Betingelse for Betalingspligt ndfr. § 104. I. 2.

[35]) Den Antagelse, at en Afbrydelse i Endossementsrækken ikke hindrer Vexelens Ihændehaver i at søge Regres hos dem, hvis Endossementer ligge efter Afbrydelsen, er uholdbar, se herom Evaldsen Ft. 164—167, V. S. 354—355, Aubert V. S. 200.

[36]) Evaldsen V. S. 299, Aubert Sp. D. I S. 436.

[37]) Ovfr. § 57 ved Note 6, § 61. II. 1, Evaldsen V. S. 354, Aubert V. S. 196, Sp. D. I S. 436 og navnlig udførligt Hecksher l. c. S. 25—34, der betvivler, at Vexelskyldneren frigjøres, naar Kvitteringen er uægte. Dansk Praxis er vaklende, se paa den ene Side U. f. R. 1883. 17, 1884. 855, jfr. 1870. 396, og paa den anden Side 1883. 1107, jfr. 1874. 456 og 1885. 311 (Kvitteringen var her overstreget, ndfr. Note 42). Svensk Højesteret har forkastet Sætningen, Heckscher l. c. S. 27.

[38]) Note 29. Udstregninger hjælpe derimod ikke den Ihændehaver, som ikke efter Vexelens Udvisende har været Ejer. Et fuldstændigt Endossement

Hænde med de efterfølgende Endossementer i overstregen[39]) Stand[40]), forudsat at ogsaa denne efterfølgende Endossementsrække er i Orden.[41]) Naar først denne Sætning er anerkjendt, kunde det ligge nær at slutte, af den, der efter det Anførte er legitimeret, naar efterfølgende Endossementer ere udstregede, ogsaa er legitimeret, selv om saadan Udstregning, der kun koster et Pennestrøg, ikke har fundet Sted, men denne Legitimation kan dog næppe antages at have vundet sædvansmæssig Hjemmel.[42]) Da Udstregning af Endossentnavn ogsaa finder

---

kan ikke ved Udstregning af Endossatarens Navn omdannes til et Blankoendossement, ovfr. Note 9. Og naar et Blankoendossement er efterfulgt af andre Endossementer (eller andre af Vexelen eller Protesten fremgaaede Erhvervelser, Heckscher l. c. S. 8), er det at betragte som udfyldt, og Udstregning af de efterfølgende Navne giver ikke Ihændehaveren Legitimation efter Reglerne om Blankoendossement, Evaldsen Ft. S. 56, V. S. 353, Heckscher l. c. S. 7—9.

[39]) Allerede af det ved Note 41 Bemærkede følger, at det Overstregede endnu maa være læseligt. Overstregninger, der gjøre det Overstregede ulæseligt, ville i Almindelighed gjøre Vexelen ubrugelig, Evaldsen V. S. 361, Ft. S. 163 Note, Aubert Sp. D. I S. 389, Heckscher l. c. S. 28 (svensk Højesteretsdom).

[40]) Evaldsen Ft. S. 54—56, 162, V. S. 352, Aubert V. S. 194, Heckscher l. c. S. 3—4, 11, 13, 18—24. Allerede D. i S. og H. R. T. 1862. 20 udtaler Regelen som stemmende med almindelig Handelssædvane, se ogsaa U. f. R. 1886. 705, og om Sætningens Anerkjendelse af svensk Højesteret Heckscher l. c. S. 11; afvigende derimod, forinden V. L., U. f. R. 1877. 758, 970, 1137 m. fl., Gram Sp. D. S. 364, Hindenburg Vexelret S. 59. Efter det Anførte kan ogsaa Vexelejeren, der, efter at have tegnet Endossement paa Vexelen, opgiver den paatænkte Overdragelse, gjenvinde Legitimationen ved at udstrege sit Endossement, Aubert V. S. 193—194, 125, Evaldsen V. S. 353 Note. Naturligvis have ogsaa de, der have uafbrudt Endossementsrække fra den ifølge den i Teksten angivne Sætning Legitimerede, Legitimation, Aubert V. S. 194, Heckscher l. c. S. 9—10, hvor det oplyses, at dette er anerkjendt af svensk Højesteret.

[41]) Evaldsen Ft. S. 163—164, V. S. 352.

[42]) Heckscher l. c. S. 23. For Sætningen Evaldsen Ft. S. 57, 164, hvorimod Aubert V. S. 199, 194 Note 1 kun anerkjender Sætningen, naar Ihændehaveren fremlægger Protest, i hvilket Tilfælde den af Evaldsen, Ft. S. 223, formenes at have positiv Hjemmel i V. L. § 55, se udførligt herom Heckscher l. c. S. 4—6, 11—15, 21—23. Praxis synes at nægte Sætningen Anerkjendelse, selv om Protest fremlægges, U. f. R. 1896. 1292, 1886. 603, 1889. 1026, 1896. 559, i alt Fald naar Indstævnte er udebleven, og Citanten ikke særligt har assereret, at han har erhvervet Vexelen ved Indfrielse. U. f. R.

Sted som Udtryk for, at Vexelejeren eftergiver Vexelforpligtelse, jfr. V. L. § 49. 2, taber den iøvrigt Legitimerede ikke sin Legitimation ved Udstregning af foregaaende Endossentnavne.[43])

3. Angaaende Legitimationen ved Vexler indeholder V. L. § 16 den Bestemmelse, at et Endossement, som kun indeholder en Fuldmagt eller en Bemyndigelse til Inkassation eller deslige (Procura-Endossement), giver Fuldmægtigen Hjemmel til at tage de til Vexelrettens Bevaring fornødne Forholdsregler og til at indtale og oppebære Vexelsummen[44]), samt, saafremt saadant ikke er udtrykkeligt forbudt i Endossementet, til at overdrage Vexelen ved nyt Prokuraendossement. Her er Grænsen sat, se Ordet „alene", og Prokuraendossataren kan følgelig ikke f. Ex. eftergive Vexelkravet eller overdrage Vexelen ved egentligt Endossement; forsyner han Vexelen med et saadant, virker det kun som Prokuraendossement. Naturligvis er det med Bestemmelsen i V. L. § 16 kun Meningen at give en Legitimationsregel, nemlig at afgjøre, hvad Prokuraendossataren udadtil med Retsvirkning kan foretage. Derimod bestemmer V. L. § 16 Intet om Forholdet mellem Vexelejeren og Fuldmægtigen, hvilket maa afgjøres efter de mellem dem foreliggende Aftaler. Ifølge V. L. § 16 skal et Endossement kun da opfattes som et Prokuraendossement, naar det indeholder en Fuldmagt betegnende Tilføjelse; indeholder Endossementet ingen saadan, giver det — uden Hensyn til Mangel af Valutaklausulen[45]) eller saadan Klausuls Indhold[46]) — Endossataren Legitimation som Vexelejer. Af den selvfølgelige Udtalelse i V. L. § 16, at et Prokuraendossement ikke overfører Ejendomsret til Vexelen, kan derimod ikke sluttes, at et Endossement, der afgives alene for at sætte Endossataren i Stand til at indkassere Vexelen, naar det

---

1885. 311, 369, 1889. 882, 1877. 264, se endvidere 1886. 285, 1877. 946, 1887. 742, 1890. 246, men dog 1882. 346, 1886. 781. Nærmere om disse Domme Heckscher l. c. S. 12—15.

[43]) Evaldsen Ft. S. 162, Aubert V. S. 194, jfr. U. f. R. 1879. 632.

[44]) Ogsaa hos de Regrespligtige, Evaldsen Ft. S. 72—73. Den blotte Bemyndigelse til Præsentation til Akcept giver ikke Ihændehaveren Legitimation til at modtage Betaling, U. f. R. 1883. 734.

[45]) U. f. R. 1888. 280, ovfr. Note 6.

[46]) Evaldsen Ft. S. 71—72, Aubert V. S. 145. ovfr. § 100 Note 17.

mangler Prokuraklausul, skulde gjøre Endossataren til Vexel-ejer.[47])

§ 104.

Vexelkravenes Beskaffenhed og Indhold.

I. 1. At Vexelkravene ere negotiable Gjældsbrevskrav, og at de gjennem Reglerne om Vexelproceduren erholde en ejendommelig Strænghed overfor Skyldneren, er allerede omtalt. Iøvrigt kan om Vexelkravene i Almindelighed bemærkes, at alle Vexelskyldnere (ogsaa f. Ex. Flere, som i Forening have tegnet Akcept paa, udstedt eller endosseret en Vexel) ere solidarisk forpligtede, saa at de svare En for Alle og Alle for En for Vexelforpligtelsen, V. L. § 87. Heri ligger, at Søgsmaal paa en Gang kan rejses mod flere eller alle Vexelskyldnere eller særskilt mod hvilkensomhelst af dem, og Vexelejeren er ikke bunden ved Endossementernes Rækkefølge eller ved det Valg, han engang har gjort (springende Regres). Disse Sætninger ere særligt udtalte i V. L. § 49. 1 med Hensyn til Regressøgsmaalet for manglende Betaling, men ifølge V. L. § 87. 1 ere de ikke ejendommelige for dette og omfatte tillige Søgsmaalet mod Akceptanten.[1]) Af Vexelskyldnernes Solidaritet følger paa den anden Side ikke, at en Vexelskyldners Pligt er betinget af, at de, som han, dersom deres Navnetegninger ere gyldige, vilde have Regres imod, virkelig ere forpligtede. V. L. § 88 bestemmer i denne Henseende, at den Omstændighed, at der paa en Vexel findes Underskrifter, som ere falske eller tegnede af Personer, der ikke retsgyldigt kunne indgaa Vexelforpligtelser, eller som af anden Grund ikke ere forbindende for dem, i hvis Navn de ere tegnede, ikke medfører nogen Forandring i de øvrige Vexelskyldneres Ansvar.[2]) Der tales her kun om Forpligtelseserklæringernes oprindelige Ugyldighed; om Betydningen for de

---

[47]) Ovfr. Note 19.

[1]) Evaldsen Ft. S. 352, 212, Aubert V. S. 217.

[2]) Evaldsen V. S. 434, Aubert Sp. D. S. 372. Særligt om det Tilfælde, at Akcepten er eller befrygtes at være falsk, Evaldsen Ft. S. 357—359.

andre Vexelskyldneres Pligt deraf, at en Vexelforpligtelse bortfalder, handles ndfr. i § 105. IV. Bestemmelsen i V. L. § 88 maa anvendes analogisk, naar formelt lovlige Vexelunderskrifter lide af andre Ugyldighedsgrunde, f. Ex. naar Underskriften er fremtvungen, og naar Vexelens Indhold er forfalsket.[3]) Naturligvis anordner V. L. § 88 kun det vexelretlige Mellemværende[4]), jfr. Fdn. 18. Maj 1825 § 64. 2.

2. Da Vexelkravene ere Gjældsbrevskrav, er Vexelskyldneren kun pligtig til at betale Vexelen mod at erholde Vexelen udleveret[4b]) med behørig paategnet Kvittering, og betales kun en en Del af Vexelsummen, skal Afbetalingen paategnes Vexelen, og han kan forlange særskilt Kvittering meddelt paa en Afskrift af Vexelen, V. L. §§ 38, 54, jfr. § 48, Fdn. 9. Febr. 1798 § 1. Endvidere kunne de Regrespligtige, foruden Udlevering af Vexelen i saadan Stand, at de atter med sædvanlig Lethed kunne gjennemføre deres Vexelret mod Formænd, stille Udlevering af Protesten og Retourregning som Betingelse for Indfrielse[5]) V. L. § 54.

3. Enhver Vexelskyldner[6]), ogsaa Akceptanten, har, imod at erlægge Vexelsummen med Renter og Omkostninger — ɔ: det, der efter V. L. §§ 50 og 52 tilkommer Vexelejeren[7]), dog med Undtagelse af Provisionen, idet Vexelejeren sparer Ulejligheden ved Regressen derved, at Skyldneren opsøger ham — Ret til

---

[3]) Evaldsen V. S. 434—435, Aubert V. S. 104—105, U. f. R. 1890. 271, jfr. 1895. 830—831 (§ 101 Note 18).

[4]) Om det materielle Mellemværende Evaldsen Ft. S. 359—360, V. S. 433, Sp. D. S. 267 ff., ndfr. § 112 Note 42 og 43, 24.

[4b]) Jfr. U. f. R. 1895. 1013.

[5]) Evaldsen Ft. S. 220—222, Aubert V. S. 263—264. Bortset fra det i V. L. § 43. 3 omtalte Tilfælde, Aubert V. S. 263 Note 4, jfr. Evaldsen Ft. S. 221—222, kan derimod Akceptanten ikke stille Protests Udlevering som Betingelse forat indfri Vexelen. Han kan højst stille dens Udlevering som Betingelse for at betale Protestomkostninger, jfr. V. L. § 48, U. f. R. 1882. 346, 1884. 515 (m. Dissens), og naar Sagsøgeren iøvrigt er legitimeret, men ikke fremlægger Protest eller behørige Oplysninger om denne, maa den udeblivende Akceptant iøvrigt dømmes, U. f. R. 1886. 707, 1887. 768, medmindre det af Sagsøgerens Procedure fremgaar, at han foretrækker hele Sagen afvist fremfor at miste Protestomkostningerne, jfr. dog maaske U. f. R. 1886. 285.

[6]) Ogsaa Trassatus, Aubert V. S. 209, 232.

[7]) Aubert Sp. D. I S. 464, V. S. 269, Evaldsen V. S. 366.

at faa den for manglende Betaling[8]) protesterede Vexel (jfr. V. L. § 42) med paategnet Kvittering tilligemed Protesten udleveret af Ejeren, V. L. § 48. Ved at benytte denne Beføjelse[9]) kan Vexelskyldneren afværge Vexelkravets Udvidelse ifølge V. L. § 52 og sætte sig i Stand til selv hurtigt at gjøre Regresret gjældende.

Med Hensyn til Vexelkravenes Indhold og Beskaffenhed maa iøvrigt sondres imellem paa den ene Side Kravene mod Akceptanten og paa den anden Side Kravene mod Trassent og Endossenter (Regreskravene).

II. Om end Trassentens Pligt forsaavidt er den materielt vigtigste mellem Vexelpligterne, som det er Godheden af Trassentens Navn, der fra første Færd betinger Vexelens Brugelighed, er dog Akceptanten Hovedskyldneren efter Vexelen; de andre Vexelforpligtede hæfte kun subsidiært, se nærmere under III. Akceptanten svarer efter Vexelret for Betaling paa Forfaldsdagen af det akcepterede Beløb, V. L. § 23. 1, overfor Vexelejeren, derunder Trassenten[10]), og eventuelt overfor tidligere Vexelejere, naar de have maattet indfrie Vexelen[11]); derimod har Akceptanten ikke Vexelret mod Trassenten, V. L. § 23. 2. Hans Ansvar er, bortset fra det i V. L. § 43. 3 omhandlede Tilfælde, ikke betinget af, at nogen Forevisning eller Protest er foregaaet.[11b]) Dersom Vexelen er domicilieret (ovfr. § 101. II. 3. c), uden at det dog paa samme er angivet af Trassenten, ved hvem Betaling paa det andet Sted skal erlægges, skal Akceptanten tilføje dette paa Vexelen[12]); gjør

---

[8]) V. L. § 48 maa anvendes analogisk paa den for manglende Akcept protesterede Vexel, Aubert Sp. D. I S. 467—468, V. S. 261—263, men — bortset fra, at Betalingsregres efter V. L. § 29 er tiltraadt, i hvilket Tilfælde V. L. § 29. 2 maa være analogisk anvendelig — ikke saaledes, at Vexelskyldneren kan fordre Afslag i Overensstemmelse med V. L. § 29. 2, fordi han betaler før den i Vexelen angivne Forfaldsdag, se dog Evaldsen Sp. D. S. 341; afvigende tidligere Evaldsen Ft. S. 131—133, 208.

[9]) Om Virkningen af lovligt Tilbud fra Vexelskyldneren jfr. V. L. § 62 i Slutn., ndfr. § 108 ved Note 36, § 105 Note 1, Evaldsen V. S. 366—367, Ft. S. 209—211, Aubert Sp. D. I S. 443, 464, V. S. 209, 269, jfr. Note 20.

[10]) Aubert V. S. 177—178, Sp. D. S. 428.

[11]) Evaldsen V. S. 333, ovfr. § 102. I. 2. [11b]) U. f. R. 1885. 1031.

[12]) Aubert V. S. 151 Note 5.

han det ikke, antages det, at han selv vil indfri Vexelen paa Betalingsstedet, V. L. § 24. Akceptanten skal betale Vexelen paa „Forfaldsdagen“ og Løbedage finde ikke Sted, V. L. §§ 23. 1, 31, jfr. ovfr. § 101. I. 8. b. Angaaende Forfaldsdagens Ankomst indeholder Vexelloven udførlige nærmere Forskrifter. En Vexel, som lyder paa Betaling ved Sigt, eller som ingen Betalingstid nævner, skal indfries ved Forevisningen[13]), V. L. § 32. 1., § 3 i Slutn. Ved Vexler, som lyde paa Betaling efter Sigt, regnes Forfaldsdagen fra Akceptens Datum[14]), og dersom Akcept er nægtet, eller Akcepten ikke er dateret, fra den i denne Anledning optagne Protests Datum[15]), V. L. § 19, eller dersom Protest for ikke dateret Akcept forsømmes, fra den sidste Dag af Forevisningsfristen, V. L. § 19 i Slutn. Nærmere Fortolkningsregler angaaende Tidsangivelser i Vexelen findes i V. L. § 33[16]), og disse suppleres yderligere ved Bestemmelserne i V. L. §§ 90 og 91 (ndfr. § 109. II. 2 og 3) og ved V. L. § 34 om Vexler, udstedte paa et Sted, hvor der benyttes Tidsregning efter gammel Stil.[17]) Vexelen skal betales i den Møntsort, paa hvilken den lyder[18]), V. L. § 35. 1., se om det Tilfælde, at denne ikke er gangbar paa Betalingsstedet[19]), V. L. § 35. 2. Betales der ikke med den herefter behørige Møntsort, kan Vexelejeren ligesom ellers, naar lovlig Betaling ikke finder Sted, optage Protest for manglende Betaling og tiltræde Vexelregressen.

Om Akceptantens Mora bestemmer V. L. § 36, at han, dersom han ikke indfrier Vexelen (eller gjør lovligt Tilbud)[20]), naar den paa eller efter Forfaldsdagen forevises ham til Betaling, er pligtig at svare 6 % aarlig Rente af Vexelsummen[21])

---

[13]) Evaldsen V. S. 344. [14]) Evaldsen V. S. 322, Aubert Sp. D. S. I 415. [15]) Aubert V. S. 176, Evaldsen Ft. S. 122.

[16]) Evaldsen Ft. S. 141—142. [17]) Evaldsen Ft. S. 142—145, Aubert V. S. 183.

[18]) Evaldsen Ft. S. 145—146, V. S. 345, Aubert V. S. 201, Sp. D. I S. 440, jfr. ovfr. § 42 ved Note 54 og 55.

[19]) Evaldsen Ft. S. 146—147, Aubert V. S. 201—204, Sp. D. I S. 440—441, ovfr. § 42 ved Note 56, Resp. 5. Novbr. 1886 (U. f. R. 1888. 831).

[20]) U. f. R. 1881. 742, jfr. 1884. 778, 1885. 1080; om Deposition af Vexelsummen § 105 Note 1. [21]) U. f. R. 1885. 359, 1887. 90.

fra Forevisningsdagen[22]), samt til at give fuld Erstatning for de Vexelejeren ved Forhalingen forvoldte[23]) Omkostninger[24]), saasom Protestudgifter[25]), Porto o. s. v. Skal Betalingen ske efter Vexelkurs, og er denne falden[26]) efter Vexelens Forevisning, beregnes den Kurs, som gjaldt paa Forevisningstiden; dog kan Vexelejeren, hvis han har forhalet Vexelens Forevisning, ikke beregne højere Kurs end den, der gjaldt paa Forfaldsdagen.[27]). V. L. § 36 afgjør kun, hvad Vexelejeren kan fordre som Vexelkreditor og udelukker ikke, at yderligere Erstatning efter almindelige civilretlige Regler kan søges hos Akceptanten paa Grund af hans Mora.[28]) Som det ses, hjemler V. L. § 36 ikke Vexelejeren Ret til Provision[29]), og Morarenter løbe først fra Forevisningsdagen, hvilken Vexelejeren i Benægtelsestilfælde maa bevise[30]), jfr. derimod V. L. § 52 smh. m. § 50, hvorefter den pligtmæssigt indfriende Endossent hos foregaaende

[22]) U. f. R. 1886. 733, 705, 1882. 1293, 1888. 172, 1892. 156 (fra Stævningen, naar ingen tidligere behørig Forevisning er oplyst), jfr. 1884. 855, 223, 1888. 951, 1892. 1143, 1286, 1894. 1339, jfr. Note 31.

[23]) U. f. R. 1887. 90, jfr. Note 25, 28 og 89.

[24]) U. f. R. 1884. 638, 1890. 132, 1885. 1080 (Inkassationssalær), jfr. 1896. 1292, 1887. 90, 1888. 684, Note 28, Evaldsen Ft. S. 154, Aubert V. S. 206—207. Se om Procesomkostninger i Sager med andre Vexelskyldnere Note 28.

[25]) Lovlige Udgifter til gyldig (§ 109. I) Protest, U. f. R. 1886. 284, 705, 1884. 638, 1887. 497, 1890. 132, 1892. 156. Jfr. Note 88.

[26]) Er Kursen steget under Akceptantens Mora, kan Vexelejeren naturligvis forlange den højere Kurs, Evaldsen Ft. S. 155.

[27]) Evaldsen Ft. S. 155.

[28]) Aubert Sp. D. I S. 442, ovfr. § 43 ved Note 72 ff. Om Vexelejeren hos Akceptanten kan kræve Godtgjørelse for Procesomkostninger i forgjæves Søgsmaal mod de Regrespligtige, beror paa, om Akceptanten maa erkjendes for ansvarlig Aarsag til disse. Dette er han ikke alene derved, at han gjør sig skyldig i Forhaling — følgelig kunne disse Omkostninger ikke fordres erstattede ifølge Vexelret, se Ordene i V. L. § 36, men dog Aubert V. S. 208—209, Hindenburg V. S. 83—84 — men kun naar han tillige særligt har forvoldt, at Vexelejeren ikke anlægger Sag imod ham, men mod de andre Vexelskyldnere. Jfr. om Æmnet i forskjellige Retninger endvidere Aubert V. S. 264—266, Evaldsen Ft. S. 214, Alm. D. S. 357—358, Skyldnerens Mora S. 140 ff., U. f. R. 1889. 979, ndfr. § 117 Note 22.

[29]) U. f. R. 1884. 233, 638, 855, 1882. 548, 1886. 342, 1885. 590.

[30]) Note 22.

Endossenter og Trassenten kan kræve Morarenter fra Forfaldsdagen[31]) og Provisioner. Da det nu ikke kan antages, at den pligtmæssigt indfriende Endossent ikke skulde kunne kræve Provision hos Akceptanten, naar han kan kræve den hos de nævnte regrespliptige Personer, og da V. L. § 36 kun taler om Akceptantens Ansvar overfor Vexelejeren, hvilket Udtryk ofte bruges om sidste Vexelejer i Modsætning til pligtmæssigt indfriende Endossenter, jfr. V. L. § 50 smh. m. § 52 og § 78 smh. § 79, maa det antages, at V. L. § 36 kun angaar Akceptantens Ansvar overfor sidste Vexelejer, — dette forøvrigt selv om Protest *de non solutione* er optaget[32]) — medens hans Ansvar overfor Endossenter og Trassenten, som pligtmæssigt have indfriet Vexelen, jfr. ovf. § 102. I. 2 mod Slutn., bestemmes efter Analogien af V. L. § 52.[33]) For dette Resultat taler ogsaa den Omstændighed, at V. L. § 36 findes i Kap. 7, hvor der endnu ikke er Tale om Benyttelsen af Adgangen til at søge Regres (Kap. 8). Endossenter og Trassenten, som uden Pligt dertil indfrie Vexelen, maa være stillede som sidste Vexelejer[34]) (ovfr. § 103. III).

Vexelejeren er ifølge V. L. § 37, hvad enten Vexelen forud er akcepteret eller ikke, pligtig til at modtage Afdrag paa Vexelsummen, saa at han, naar saadanne tilbydes, kun kan optage Protest og søge Regres for Restbeløbet; det er jo overhovedet ønskeligt, at Regressen indskrænkes saa meget som muligt. Ifølge Bestemmelsens Plads kommer den ikke til Anvendelse under Vexelregressen[35]), og den kan vistnok heller ikke komme til Anvendelse, naar Trassatus først tilbyder delvis

---

[31]) Se om Grundene herfor Evaldsen Ft. S. 150—151, V. S. 348.

[32]) Evaldsen Ft. S. 148—153, Aubert V. S. 206, U. f. R. 1884. 638, 1882. 548, se dog om det Tilfælde, at Vexelejeren forgjæves har begyndt Regres mod andre Vexelskyldnere Aubert V. S. 208.

[33]) Evaldsen Ft. S. 110, 149—153, V. S. 333, 346—349, Aubert V. S. 208, U. f. R. 1882. 346, 1885. 1080, 1886. 320, 1890. 132, § 103 Note 22. Jfr. Note 96.

[34]) Evaldsen Ft. S. 110, 153, Aubert V. S. 206, H. R. T. 1894. 921 (U. f. R. 1895. 387), U. f. R. 1895. 1246, 1884. 855, 1886. 284, 319, 705, 1887. 497, 1885. 215, 1031, § 103 Note 24.

[35]) Evaldsen Ft. S. 157.

Betaling, efterat der er optaget Protest for manglende Betaling.[36])

III. 1. Kravene mod Trassent og Endossenter (Vexelregreskravene) gaa efter V. L. §§ 8 og 14 ud paa, at disse Personer skulle svare deres Eftermænd for Vexelens Akcept[37]) og Betaling, hvilket vil sige, at de selv subsidiært skulle betale Vexelsummen,[38]) saaledes at Vexelejeren, for at kunne holde sig til dem, skal have foretaget visse Skridt, sigtende til at skaffe ham Fyldestgjørelse ved den i Vexelen som Betaler angivne Person (Trassaten) og have konstateret ved Protest, at disse Skridt ere mislykkedes: uden Protest ingen Regres[39]), V. L. §§ 25, 29, 30, 41, jfr. dog V. L. § 42, som hjemler, at Protest kan frafaldes, hvilken Bestemmelse ogsaa er anvendelig med Hensyn til Betalingsregressen for manglende Akcept.[40]) At saadanne Skridts Foretagelse (Vexelomgangen) inden visse Frister i vidt Omfang er fornøden til Bevaring af Vexelregreskravene, omhandles ndfr. i § 105. I., her omhandles kun deres førstnævnte Funktion.

2. Regres for manglende Akcept. Da Trassent og Endossenter svare for Vexelens Akcept, kan enhver Vexelejer, saasnart han ønsker det, og selv om Vexelen lyder paa Betaling ved Sigt,[41]) forevise den for Trassaten paa det Sted, der efter Vexelens Indhold skal anses for hans Bosted,[42]) jfr.

---

[36]) Evaldsen Ft. S. 156—158, Aubert V. S. 205, Sp. D. I S. 441, tvivlende Evaldsen V. S. 350. Jfr. § 108 Note 21. Om partiel Betaling efter Protest *de non acceptatione* Evaldsen Ft. S. 208 Note.

[37]) Jfr. dog § 102 Note 20.

[38]) Aubert V. S. 108—110, jfr. Evaldsen V. S. 296—297.

[39]) Om Protester i Almindelighed ndfr. § 109. I og II. 1.

[40]) Evaldsen V. S. 341, Aubert Sp. D. I S. 450, afvigende Trygger i Nytt juridiskt Arkiv 1883. 2 S. 15—16. Nærmere ved Note 76, jfr. Note 48. Med Hensyn til Sikkerhedsregressen gjælder V. L. § 42 ikke, Aubert V. S. 220, 252.

[41]) Evaldsen Ft. S. 75, Aubert V. S. 151.

[42]) Aubert V. S. 153—154, Evaldsen V. S. 315—316, ovfr. § 101 Note 24, ndfr. § 109 Note 18. Findes der paa Stedet flere Personer af samme Navn, kan Protesten foregaa for hvilkensomhelst af dem, Aubert V. S. 153—154, Evaldsen Ft. S. 7. Angiver Vexelen flere Trassater, maa det vistnok, forsaavidt intet Andet følger af Vexelens Indhold eller af Sædvane, antages, at Regres først kan finde Sted, naar Protest er optaget for alle, Evaldsen Ft. S. 7—8, men dog Aubert V. S. 154. Er Trassaten et Interessentskab, antages

V. L. §§ 89 og 91 (ndfr. § 109. I. og II. 1.) til Akcept og, forsaavidt saadan ikke erholdes,[43]) optage Protest for manglende Akcept (*de non acceptatione*), V. L. § 17, jfr. § 89, hvorefter[44]) han straks uden Hensyn til Vexelens Forfaldstid kan holde sig til Trassent og Endossenter, V. L. § 25 og 29. (Legitimeret til at foretage denne Forevisning og til at optage denne Protest er ifølge V. L. § 17 enhver Ihændehaver af Vexelen, se derimod V. L. § 39 om Legitimationen til at kræve Betaling. Dersom Trassatus overfor Forevisningen ikke inden 24 Timer afgiver bestemt Svar, anses Akcept nægtet, V. L. § 21. 1, hvorved imidlertid mærkes, at en Forlængelse af Fristen[45]) kan indtræde paa Grund af Bestemmelsen i V. L. § 91. 2. Fristen efter V. L. § 21 kan dog næppe tilkomme Trassatus, naar Vexelen skal betales ved Sigt,[46]) jfr. V. L. § 32. Aftaler, som strider imod V. L. § 17. 1 ere uden vexelretlig Betydning, V. L. § 17. 2, men den, der foreviser til Akcept i Strid med saadan Aftale, kan blive erstatningspligtig efter almindelige Regler.[47])) Om Protesten for manglende Akcept skal ifølge V. L. § 20 Underretning (Notifikation) gives[48]) paa den Maade og under det Ansvar, som i V. L. §§ 45—47 fastsættes, se herom ndfr. under 4.

Saasnart Protesten er optagen — være sig fordi Akcept virkelig er nægtet, eller fordi Trassatus ikke har været at finde, jfr. V. L. § 89 — kan Vexelejeren, bortset fra det Tilfælde, at Vexelen er forsynet med Nødsadresse, V. L. §§ 56 og 61,

---

Protest for et aktivt Medlem tilstrækkelig, Aubert V. S. 154, Evaldsen Ft. S. 76. Om det Tilfælde, at Trassaten er død, Aubert V. S. 154, Evaldsen Ft. S. 76—77, V. S. 316.

[43]) Modtagelse af Akcept kan ikke nægtes af den Grund, at Trassatus er kommen under Konkurs, Evaldsen Ft. S. 134.

[44]) Se om Anvendeligheden af V. L. § 42 i Note 40.

[45]) Evaldsen Ft. S. 94. Se om Fristens Betydning Aubert V. S. 161—162, Evaldsen V. S. 324.

[46]) Aubert Sp. D. I S. 420, V. S. 162, Evaldsen Ft. S. 93—94, jfr. V. S. 324. [47]) Evaldsen Ft. S. 77—78.

[48]) Evaldsen Ft. S. 92, Aubert V. S. 240—241, Sp. D. I S. 451; om det Tilfælde, at Protest er undladt i Henhold til V. L. § 42 (jfr. Note 40), Aubert V. S. 241, 245 Note 2, Evaldsen V. S. 36. Jfr. Note 83. Naar Efterakcept i Henhold til V. L. § 28 har fundet Sted, er der naturligvis ikke Tale om Notifikationspligt.

hvorom ndfr. § 108, holde sig til Trassent og Endossenter for manglende[49]) Akcept, uanset at Vexelens Forfaldstid endnu ikke er kommen.

a) Han kan efter V. L. § 29, naar han er berettiget til at kræve Sikkerhed efter V. L. § 25, se herom under b, kræve Betaling[50]) af Vexelsummen eller det ikke akcepterede Beløb tilligemed de ved Akceptens Nægtelse forvoldte Omkostninger og Provision efter V. L. §§ 50—52, dog at Vexelskyldneren i Vexelsummen eller det ikke akcepterede Beløb kan afkorte 5 % aarlig Rente for Vexelens tilbagestaaende Løbetid. En Betingelse for, at Vexelejeren kan gjøre denne Ret, med Hensyn til hvilken Reglerne i V. L. §§ 42, 48, 49 og 53—55 maa antages analogisk anvendelige[51]) med de de af Forholdets Natur flydende Modifikationer, gjældende, er det naturligvis som ellers for Retten til at kræve Vexelen betalt, at han har denne i Hænde, saa at han kan give gyldig Kvittering, V. L. §§ 38 og 39. At ligeledes Endossenter have Retten til at kræve Betaling for manglende Akcept, siges udtrykkeligt i V. L. § 29 ved Henvisningen til § 26, men efter det Bemærkede vil Forudsætningen herfor være, at Endossenten har indfriet Vexelen.

b) Men Vexelejeren kan ogsaa vælge — og hertil er Ihændehavelse af Vexelen ikke nødvendig, men det er tilstrækkeligt, at der foreligger Legitimation ved Udskrift af Protestforretningen (der ifølge V. L. § 82 indeholder en Udskrift af Vexelen med alle dens Paategninger) eller paa anden Maade[52]) — mod Protestens Udlevering (Udskrift af denne maa ikke meddeles Andre end Protestrekvirenten, L. 28. Maj 1880 § 10) af hvilkensomhelst blandt Endossenterne eller Trassenten, med Vexelret, jfr. L. 28. Maj 1880 §§ 1 og 9, at kræve Sikker-

---

[49]) Akcept med Forbehold er ifølge V. L. § 22 ren Akcept; se om det Tilfælde, at Vexelejeren har givet sit Samtykke til Indskrænkningen, Evaldsen Ft. S. 112.

[50]) Angaaende Spørgsmaalet, hvorvidt det udelukker Betalingsregres for manglende Akcept, at der er gjennemført Sikkerhedsregres efter V. L. § 25, ndfr. ved Note 55.

[51]) Evaldsen Ft. S. 133, V. S. 368, Aubert V. S. 261, Sp. D. I S. 469, ovfr. Note 40, 8.

[52]) Evaldsen V. S. 334, Aubert Sp. D. I S. 457.

hed[53]) for Betaling til Forfaldstid af Vexelsummen eller det ikke akcepterede Beløb tilligemed de ved den manglende eller ufuldstændige Akcept forvoldte Omkostninger, V. L. § 25. Ifølge V. L. § 26 tilkommer Retten til at kræve Sikkerhed ligeledes enhver Endossent uden Hensyn til, om han selv har stillet Sikkerhed, overfor foregaaende Endossenter og Trassenten, forsaavidt han er i Besiddelse af en Protestudskrift, hvilket han kun vil kunne opnaa ved selv paa Forlangende at stille Sikkerhed, V. L. § 25, eller ved frivillig Meddelelse fra Protestrekvirenten[54]) se ovf. om L. 28. Maj 1880 § 10. Søgsmaal til Sikkerhedsrettens Gjennemførelse kan, ligesom Søgsmaalet til Betaling, anlægges mod Flere paa en Gang, V. L. § 87. 1, jfr. § 49, men den, der har søgt og opnaaet tilstrækkelig Sikkerhed hos en Vexelskyldner, kan ikke tillige kræve Sikkerhed hos andre. Derimod kan naturligvis Vexelejeren, uanset at han har opnaaet Sikkerhed, naar Forfaldstid er kommen,[55]) efter Protest *de non solutione* kræve Betaling hos en anden end Sikkerhedsstilleren, f. Ex. hos en senere Endossent. Det bestemmes derfor, V. L. § 27. 1, at den af en Vexelskyldner stillede Sikkerhed ogsaa gjælder til Fordel for Sikkerhedsstillerens øvrige Eftermænd, naar de fordre saadant.[56]) Følgelig

---

[53]) Aubert V. S. 255—256, Matzen S. 514—515, Torp S. 618.

[54]) Denne kan uden Tvivl opnaa flere Exemplarer af Protesten, Evaldsen Ft. S. 115.

[55]) Derimod maa Vexelejeren ved at søge og erholde Sikkerhed efter V. L. § 25 antages at miste Retten til at kræve Betaling for manglende Akcept efter V. L. § 29 ikke blot hos den Endossent, der har stillet Sikkerheden og dennes Eftermænd (der jo ellers, naar de havde betalt, vilde kunne søge Betaling hos Sikkerhedsstilleren), men ogsaa hos Sikkerhedsstillerens Formænd. V. L. § 29 hjemler nemlig kun Ret til Betalingsregres for den, der er berettiget til at kræve Sikkerhed, hvilket den, der allerede har modtaget Sikkerhed, ikke er, se Teksten, jfr. ogsaa V. L. § 61. Men at en Endossent har taget Sikkerhed efter V. L. § 26, kan ikke udelukke Vexelejeren fra at søge Betaling efter V. L. § 29. Den Endossent, der har indfriet den *de non acceptatione* protesterede Vexel, er ligeledes udelukket fra Betalingsregres, naar han har taget Sikkerhed efter V. L. § 26 eller 27, men ikke derved, at en tidligere Endossent har taget Sikkerhed og maaske heller ikke (se dog Evaldsen V. S. 340) derved, at Vexelejeren har taget Sikkerhed hos en af hans Formænd, se om Æmnet Evaldsen V. S. 339—340, Ft. S. 128, Aubert Sp. D. I S. 465—467, derimod tidligere V. S. 259.

[56]) Evaldsen Ft. S. 116, 120, V. S. 335—336.

kunne disse ikke forlange yderligere Sikkerhed af nogen Vexelskyldner,[57]) medmindre det paavises, at den allerede stillede Sikkerhed er utilstrækkelig, V. L. § 27. 2; For Kravet paa Sikkerhedsstillelse kan Vexelskyldneren, naar det gjøres gjældende imod ham af en Vexelejer, ifølge V. L. § 29. 2 frigjøre sig ved at indfrie Vexelen i Overensstemmelse med V. L. § 29. 1. jfr. iøvrigt Analogien af V. L. § 48.[58])

c. Kravene efter V. L. §§ 29 og 25 bortfalde, naar Trassatus, medens Vexelen endnu er i Præsentantens Besiddelse,[59]) efter Protesten meddeler fuldstændig Akcept[60]) (Efterakcept) og erstatter de ved den manglende Akcept forvoldte Omkostninger,[61]) V. L. § 28. Dette gjælder, selv om Vexelejeren allerede har opnaaet Sikkerhed[62]) efter V. L. § 25, og den stillede Sikkerhed skal da tilbagegives. Ligeledes skal stillet Sikkerhed gives tilbage, naar der ikke inden et Aar efter Vexelens Forfaldsdag er rejst Sag til dens Betaling mod den, som har stillet Sikkerheden, saa og naar Vexelen er indfriet eller den vexelretlige Forpligtelse paa anden Maade er ophørt, selv om et Krav efter V. L. § 93 skulde være tilbage, V. L. § 28.

Adgangen til Regres for manglende Akcept ophører i Almindelighed, naar Vexelens Forfaldsdag er kommen; Vexelejeren er da henvist til at optage Protest for manglende Betaling, og at søge Regres i Anledning af denne, V. L. § 41. 1; kun naar Betalingsregres for manglende Akcept allerede er paabegyndt før Vexelens Forfaldsdag, ɔ: naar Vexelen forinden Forfaldsdag er indfriet af en Endossent efter V. L. § 29, eller naar Sag forinden denne Dag er rejst efter V. L. § 29 til

---

[57]) En anden Følge synes det at maatte være, at den allerede stillede Sikkerhed kan fordres tilbage, naar Sikkerhed senere lovligt er opnaaet hos en Formand, jfr. Evaldsen Ft. S. 120—121, V. S. 336, Aubert Sp. D. I S. 458.

[58]) Note 8. [59]) Evaldsen V. S. 337—338, Ft. S. 123—124, afvigende Aubert V. S. 174.

[60]) Om Vexelejerens Nægtelse af at modtage Akcepten Evaldsen Ft. S. 124 -127, Aubert V. S. 176.

[61]) Evaldsen Ft. S. 122—123, Aubert V. S. 175—176.

[62]) Ikke, naar Vexelejeren har opnaaet Betaling efter V. L. § 29 hos en Endossent; denne maa da have Ret til straks at tage Betaling hos sine Formænd.

Vexelens Betaling, kan Regressen fortsættes efter Forfaldsdag,[63]) V. L. § 41. 2.)

3. Regres for ikke betryggende Akcept. Selv om Akcept behørigt er givet, kan Vexelejeren rejse Regreskrav, naar[64]) Akceptanten forinden Forfaldstid er kommen under Konkurs eller ved Exekution er funden at mangle Midler til at betale sin Gjæld, eller naar han, hvis han er Handlende (K. L. 25. Marts 1872 § 45, jfr. § 43), har standset sine Betalinger, V. L. § 30. Enhver Ihændehaver af Vexelen kan da opfordre Akceptanten til at stille Sikkerhed[65]) for Vexelens Indfrielse ved Forfaldstid. Og dersom saadan Sikkerhed ikke stilles, ere Vexelejeren og Endossenterne, naar de nævnte Omstændigheder — Konkursen m. v. og den forgjæves Opfordring[66]) — ere godtgjorte ved Protest, berettigede til mod Protestens Udlevering at kræve Sikkerhed overensstemmende med V. L. §§ 25 og 27 hos de foregaaende Endossenter eller Trassenter, se herom ovfr. 2. b.[67]) Om Protesten bliver Underretning at give paa den Maade og under det Ansvar, som i V. L. §§ 45—47 fastsættes. Betalingsregres i Anledning af ikke betryggende Akcept er ikke mere anerkjendt, se derimod tidligere Fdn. 18. Maj 1825 §§ 47 og 44.

4. Regres for manglende Betaling. Naar Vexelens Forfaldsdag er kommen, kan Vexelejeren kræve Vexelen betalt hos Trassent og Endossenter paa Betingelse af, at han tidligst[68]) paa Forfaldsdagen har forevist Vexelen til

---

[63]) Evaldsen Ft. S. 172—176, V. S. 358, Aubert V. S. 186—188. Ved Sigtvexler sluger Regressen for manglende Betaling Regressen for manglende Akcept, jfr. Evaldsen Ft. S. 140.

[64]) Evaldsen Ft. S. 134—135.

[65]) Akceptanten (ved egne Vexler Udstederen) kan vistnok tvinges til at stille saadan Sikkerhed, Evaldsen Ft. S. 137—138, 382, V. S. 343, Aubert V. S. 253—255, Sp. D. I S. 459—460.

[66]) Evaldsen Ft. S. 135—136, 362—363, Aubert V. S. 250, 227, jfr. H. R. T. 1859. 722, Hindenburg Vexelret S. 66. Jfr. § 109 Note 21.

[67]) Ogsaa Regelen i V. L. § 29 i Slutn. og i V. L. § 28 (dog at der jo her ikke bliver Tale om Efterakcept) maa være anvendelige her, Evaldsen Ft. S. 137, Aubert Sp. D. I S. 458—459, 467.

[68]) Evaldsen Ft. S. 171, Aubert V. S. 184, 228.

Betaling for Trassaten[69]) paa Betalingsstedet[70]) jfr. V. L. §§ 89 og 91 (ndfr. § 109. I—II. 1), og dersom denne ikke har erlagt fuld Betaling, har optaget Protest[71]) for manglende Betaling (*de non solutione*), V. L. § 41. Domicilierede Vexler (ovfr. § 101. II. 3. c) skulle forevises paa Betalingsstedet for Domiciliatus,[72]) eller hvis en saadan ikke er nævnt paa Vexelen, for Akceptanten selv, og dersom Betaling ikke opnaaes, eller den, for hvem Vexelen skal forevises, ikke træffes paa Betalingsstedet, protesteres dersteds,[73]) V. L. § 43. At der tidligere er optaget Protest *de non acceptatione*, gjør ikke Forevisning til Betaling og Protest *de non solutione* overflødig, medmindre Protest for manglende Akcept er optagen, og derhos før Forfaldsdagen enten Vexelen er indfriet overensstemmende med V. L. § 29, eller Sag i Medfør af samme Paragraf er rejst til dens Betaling,[74]) V. L. § 41. 2, se ovfr. under 2. c. Endvidere kan Forevisningen og Protesten undlades, naar i en domicilieret Vexel Domiciliaten ikke er nævnt, og Vexelen ikke er akcepteret,[75]) V. L. § 43. 1 „Akceptanten" (ikke Trassaten); en saadan Vexel vil

---

[69]) Aubert Sp. D. I S. 434. Om det Tilfælde, at der er flere Trassater o. s. v. Note 42. Om uegentlige domicilierede Vexler ovfr. § 101 Note 27. At Trassatus selv er Vexelejer, gjør ikke de omhandlede Skridt unødne, § 103 Note 13.

[70]) Ovfr. § 101 Note 9, ndfr. § 109 Note 18. Om det Tilfælde, at flere Betalingssteder ere angivne i Vexelen, Evaldsen Ft. S. 13—14.

[71]) At Akceptanten er kommen under Konkurs forinden Forfaldsdagen, gjør ikke Protest unødvendig, og Anmeldelse paa Forfaldsdagen i Endossentens Konkursbo kan ikke træde i Stedet for Protest, U. f. R. 1894. 108, 110, jfr. H. R. T. 1894. 755, 757 (U. f. R. 1895. 276, 277). Jfr. § 109 Note 21. Notarius er vistnok berettiget og pligtig til at modtage Betaling paa Vexelejerens Vegne, se nfr. § 109 Note 3.

[72]) § 101 Note 28.

[73]) Aubert V. S. 218, T. f. Rvdsk. IX S. 406—407. Protesten for Domiciliatus maa finde Sted, selv om han er Vexelejer, Evaldsen Ft. S. 184—185. V. S. 360, Aubert Sp. D. I. S. 461, § 103 Note 13, U. f. R. 1893. 1017, 1894. 108, 1896. 1295.

[74]) Note 63. Se dog om Regres mod de Endossenter, der have endosseret efter Protesten *de non acceptatione*, Evaldsen Ft. S. 177—178, ovfr. Note 37, § 102 Note 20. Naar Vexelen først er endosseret, efterat Protest *de non solutione* har fundet Sted, er ny Forevisning til Betaling ufornøden, Evaldsen V. S. 310, Aubert Sp. D. I S. 408—409, ovfr. § 103 Note 11.

[75]) Aubert V. S. 188—189, Evaldsen Ft. S. 183.

nemlig efter V. L. § 18 tidligere være forevist til Akcept, se ndfr. § 105. I. 1 — ellers er Vexelregressen tabt — og at paalægge Vexelejeren ved Forfaldstid at opsøge paa Betalingstedet den efter Vexelens Indhold andetsteds boende Trassat, er anset for hensigtsløst. Protesten, men ikke Forevisningen, er unødvendig som Betingelse for Regreskravet overfor den, der har opfordret Vexelejeren til ikke at optage Protest, hvilket, naar Opfordringen er indført i Vexelens Tekst, gjælder alle Paategnere, som ikke have taget Forbehold,[76]) V. L. § 42. 1. Opfordringen til ikke at optage Protest („uden Protest", „uden Omkostninger" eller desl.) udelukker ikke Vexelejerens Berettigelse til at optage Protest og kræve Godtgjørelse herfor, V. L. § 42. 4.

Da de Regrespligtige i forskjellige Retninger, f. Ex. for at kunne benytte V. L. § 48, have Interesse i snarest muligt at faa Besked om, at Vexelen ikke er bleven honoreret, foreskriver V. L. § 45. 1, at Vexelejeren selv eller ved Fuldmægtig[77]) inden to Søgnedage efter den Dag, da Protesten blev optagen, skal give skriftlig Underretning (Notifikation) til den nærmeste af sine Formænd, ved hvis Navn paa Vexelen Stedbetegnelse findes anført,[78]) (se nærmere V. L. § 45. 2 og § 47,[79]) altsaa i alt Fald til Trassenten,[80]) V. L. § 45. 5. Enhver om Protesten pligtmæssigt[81]) underrettet Endossent er pligtig til inden to Søgnedage efter Underretningens Modtagelse paa samme Maade at give Underretning til sin nærmeste Formand, ved hvis Navn Navn Stedbetegnelse findes anført paa Vexelen; ligeledes er den Trassent, som har modtaget Underretning om, at en domicilieret Vexel er protesteret hos den, ved hvem Betalingen skal er-

---

[76]) Evaldsen Ft. S. 178—182, Aubert V. S. 220—223. Jfr. Note 40, T. f. Rvdsk. IX. 406—407.

[77]) Saaledes maa Ordet „Ihændehaveren" forstaas; Vexelloven kan ikke antages at afgjøre Spørgsmaalet om Fuldmægtigens Pligt til at notificere, Evaldsen Ft. S. 187—188, Aubert V. S. 243.

[78]) At Vexelejeren kjender en Regrespligtigs Bolig, paalægger ham ikke Notifikationspligt, Evaldsen Ft. S. 189, Aubert V. S. 244.

[79]) Om Beviset for Notifikationspligtens Opfyldelse Evaldsen Ft. S. 205—207, Aubert V. S. 248.

[80]) Evaldsen Ft. S. 193—194, Aubert V. S. 242.

[81]) Ikke Regrespligtige, som Vexelejeren har givet Underretning uden at være pligtig hertil, Evaldsen Ft. S. 189—193, Aubert V. S. 244.

lægges, forpligtet til herom at underrette Akceptanten,[82]) V. L. § 45. 3. Naar Protest i Henhold til V. L. § 42 er undladt, skal Notifikationen[83]) finde Sted om Forevisningen, V. L. § 42. 2.) Undladelse af pligtmæssig Notifikation medfører ikke, som efter ældre Ret, Fdn. 18. Maj 1825 § 55, Vexelrettens Tab. Men den, som forsømmer at give saadan Underretning, som i V. L. § 45 er foreskrevet, svarer de Formænd, der som Følge deraf ere forbigaaede, for den ved Forsømmelsen forvoldte Skade,[84]) og han kan af dem[85]) ikke kræve Godtgjørelse for Udgifter, jfr. V. L. §§ 50 og 52, men er kun[86]) berettiget til Vexelsummen med $5^0/_0$ aarlig Rente fra den Dag, Sag til Betaling rejses, V. L. § 46.

Regler om Omfanget af den Regrespligtiges Ansvar findes, bortset fra V. L. § 46, i V. L. §§ 50—52. Vexelejeren kan hos den Regrespligtige fordre den ubetalte Vexelsum med $6^0/_0$ aarlig Rente fra Vexelens Forfaldsdag,[87]) Erstatning for Protestomkostninger,[88]) jfr. V. L. § 42. 4, Porto og andre nødvendige Udgifter[89]) samt som Godtgjørelse for den ved Regressen for-

---

[82]) Ved dennes Navn vil Stedbetegnelse altid findes, ovfr. § 101 Note 24, Evaldsen Ft. S. 194, Aubert V. S. 242.

[83]) Notifikationsfristen maa i saa Fald regnes fra det sidste Tidspunkt, paa hvilket lovlig Protest kunde være foretaget, Evaldsen Ft. S. 180—81, Aubert V. S. 245, jfr. Note 48.

[84]) Jfr. H. R. T. 1876. 340 (U. f. R. 1877. 135).

[85]) ɔ: de Formænd, der selv middelbart eller umiddelbart have Krav paa Underretning. Naar Stedbetegnelse kun findes ved Trassenten, og Vexelejeren har undladt Notifikation til ham, kan han altsaa hos Endossenterne indkræve den hele Regresfordring efter V. L. § 50, og Endossenten kan atter holde sig til Trassenten efter V. L. § 52, hvorefter denne maa søge Erstatning hos Vexelejeren efter V. L. § 46. 1, Aubert V. S. 247—248, Sp. D. I S. 454-455, men derimod Evaldsen U. f. R. 1882 S. 98—101, V. S. 363—365, Ft. S. 195—200.

[86]) U. f. R. 1890. 938, Evaldsen Ft. S. 201—205.

[87]) Jfr. Note 31, 22; Forfaldsdagen regnes ikke med, derimod Betalingsdagen, Evaldsen Ft. S. 214, Aubert V. S. 265.

[88]) Note 25, Evaldsen Ft. S. 215, Aubert V. S. 155, 266.

[89]) ɔ: De ved Vexelens Ikke-Betaling forvoldte Udgifter, altsaa næppe Omkostninger i forgjæves Søgsmaal mod andre Vexelskyldnere, ovfr. Note 28, Evaldsen Ft. S. 214, jfr. Aubert Sp. D. I S. 463, V. S. 266 og Note 91, samt ndfr. § 117 Note 22. Rente af Omkostninger kan ikke forlanges, jfr. Note 21.

voldte personlige Ulejlighed en Provision af $^1/_3$% af Vexelsummen, V. L. § 50, jfr. § 51.[90]) Efter Vexelret kan Vexelejeren ikke forlange Andet end det saaledes Angivne, men V. L. § 50 udelukker ikke, at han efter almindelige civilretlige Regler kan have et større Erstatningskrav.[91]) Den Endossent, der saaledes, ɔ: pligtmæssigt i Overensstemmelse med V. L. § 50[92]) har indfriet Vexelen, har Regres for hele det Beløb, han, overensstemmende med V. L. §§ 50 og 51, har været nødt til at betale, samt 6% aarlig Rente deraf fra Betalingsdagen, og kan endvidere kræve Erstatning for egne nødvendige Udgifter[93]) samt Provision af $^1/_3$% af Vexelsummen, dog at Retten til at beregne Provision ophører, naar Provisionernes samlede Beløb allerede er naaet op til 2% af Vexelsummen, V. L. § 52. Regresfordringen kan inddrages ved Modvexel, trukken paa den, hos hvem Betalingen søges, V. L. § 53.[94]) Som tidligere bemærket[95]) kan den Regrespligtige ved frivilligt at melde sig med Betaling efter V. L. § 48 slippe for at betale Provision; de saaledes indfriende Regrespligtiges Regresfordring falder ifølge Ordene i V. L. § 52 udenfor denne Bestemmelse, men synes med den nævnte Modifikation at maatte fastsættes efter Paragrafens Analogi.[96]) Erhverves Vexelen ved Indfrielse af en Person, der ikke var pligtig at indfrie den, f. Ex. en Endossent, hvis Regrespligt er ophørt, har han kun samme Ret som den Vexelejer, i hvis Sted han er traadt;[97]) hans Regresret be-

---

90) Evaldsen Ft. S. 215—216, V. S. 368, Aubert V. S. 265.

91) Ovfr. § 43 ved Note 72 ff., Aubert Sp. D. I S. 462, jfr. iøvrigt Note 28. Det i Teksten Bemærkede gjælder ogsaa om V. L. § 52.

92) Ovfr. § 103 Note 22, Aubert V. S. 269, Sp. D. I S. 464.

93) Aubert Sp. D. I S. 463—464, V. S. 267—268, Note 89, jfr. Evaldsen Ft. S. 217—218, U. f. R. 1882 S. 101—102, V. S. 429—430. Procesudgifterne, som Endossenten har haft i den Sag, i hvilken han er bleven dømt til at betale, kan han vistnok i hvert Fald ikke kræve Godtgjørelse for efter Vexelret, og da disse Udgifter i Almindelighed ere selvforskyldte, jfr. ovfr. § 36 Note 13, § 41. IV i Slutn., § 43 ved Note 78 og 79, ordentligvis heller ikke efter almindelig Civilret, jfr. foruden de anførte Citater Evaldsen Alm. D. S. 358—360, Skyldnerens Mora S. 144, Hindenburg V. S. 84—85.

94) Evaldsen Ft. S. 219—220, Aubert V. S. 269—270.

95) Ved Note 7.

96) Ovfr. § 103. III. Jfr. dog Aubert V. S. 269, Sp. D. I S. 464.

97) Jfr. Evaldsen Ft. S. 110, 153, V. S. 333, § 103 Note 24.

stemmes altsaa, dersom det er sidste Vexelejer, han har indløst, efter V. L. § 50, og hans Ret overfor Akceptanten efter V. L. § 36.)

§ 105.

Vexelkravenes Ophør.

Ved Siden af de almindelige Regler om Fordringsrettigheders Ophør,[1]) gjælde visse ejendommelige Regler for Vexler.

I. Præjudicering. Navnlig maa Vexelejeren til Vedligeholdelse af sine Krav mod Trassent og Endossenter inden visse Tidsrum, jfr. dog V. L. § 92, have foretaget visse Bestræbelser for at skaffe sig Betaling hos Trassatus (Vexelomgangen, jfr. L. 28. Maj 1880 § 3. b). Til Vedligeholdelse af Kravet mod Akceptanten udkræves derimod, bortset fra det i V. L. § 43 i Slutn. angivne Tilfælde, ingen særlige Skridt, V. L. § 44. Om Nødvendigheden af Vexelomgangens Iagttagelse overfor Nødsadressater og Æresakceptanter se nedenfor § 108.

1. Medens det efter den ældre Ret til Vedligeholdelse af Vexelregreskrav som almindelig Regel fordredes, at Vexelen inden visse Frister skulde være forevist Trassatus til Akcept, Fdn. 18. Maj 1825 §§ 27 og 28, har Vexelloven kun fastholdt denne Regel, hvor Forevisning til Akcept efter Vexelens særlige Natur maa anses som nødvendig.[2]) (Den er saaledes fastholdt med Hensyn til Vexler, lydende paa Betaling en vis Tid efter Sigt, hvor en Forevisning jo er nødvendig som Udgangspunkt for Forfaldstidens Beregning. Herom bestemmer V. L. § 19,[3]) at en saadan Vexel skal fore-

---

[1]) Se om V. L. § 48, lovligt Tilbud og Deposition ovfr. § 104 Note 6—9, § 62. IV. 2. b, § 53 ved Note 25 og 31, Aubert Sp. D. I S. 443, V. S. 212—213. Om Modregning § 63 Note 46.

[2]) Pligt til Forevisning udenfor de af Vexelloven angivne Tilfælde kan ikke vedtages med vexelretlig Virkning, Aubert V. S. 156, Evaldsen Ft. S. 84—85.

[3]) Evaldsen Ft. S. 85—90, V. S. 319—321, Aubert V. S. 150—155, Sp. D. I S. 413—416.

vises til Akcept[4]) inden den Tid, som maatte være foreskrevet i Vexelens Tekst — se med Hensyn til Endossenter V. L. § 19. 2 — eller, naar saadan Forskrift mangler, inden 6 Maaneder fra Udstedelsesdagen, hvis den er trukken fra eller paa noget Sted i Europa med Undtagelse af Island og Færøerne, og inden et Aar, hvis den er trukken fra eller paa sidstnævnte Steder eller noget Sted udenfor Europa. Skjønt det angivne Øjemed kun kræver Forevisning til Betaling, har Vexelloven altsaa anset det for rettest at kræve Forevisningen til Akcept. Bliver Vexelen ikke akcepteret, eller bliver Akcepten ikke dateret, skal Vexelén inden[5]) Forevisningsfristens Udløb, jfr. V. L. §§ 91 og 92, protesteres, jfr. dog V. L. § 42. Det er altsaa, jfr. V. L. § 21. 1, uforsigtigt at opsætte Forevisningen til Fristens sidste Dag. Dernæst kræver V. L. § 18[6]) Forevisning til Akcept af domicilierede Vexler, naar Trassenten ikke paa Vexelen har opgivet Domiciliatus.[7]) Vexelen skal i saa Fald før Forfaldsdag, jfr. V. L. §§ 91 og 92 — det vil være uforsigtigt at vente til Dagen før Forfaldsdag,[8]) jfr. f. Ex. V. L. § 21. 1 — forevises Trassaten til Akcept,[9]) og saafremt saadan ikke erholdes,[10]) protesteres,[11]) jfr. dog V. L. § 42. I dette Tilfælde synes en Forevisningspligt noget nær selvfølgelig. Thi at Vexelejeren skulde være berettiget til, uden at opsøge Trassatus paa hans Adressested, ved Forfaldsdag at kræve Betaling af ham paa Domicilstedet, hvor han ikke kan antages at være tilstede, kunde i Almindelighed paa Forhaand vides blot at ville føre til Protest for manglende Betaling for en paa Stedet ikke tilstedeværende Person. Baade efter V. L. § 19 og V. L. § 18 medfører Forsømmelse af Fore-

---

[4]) Ovfr. § 104 Note 42, § 103 Note 13.

[5]) Note 11, Aubert V. S. 155, Evaldsen Ft. S. 87.

[6]) Evaldsen Ft. S. 78—85, V. S. 316—319, Aubert V. S. 151—152.

[7]) Ovfr. § 101 Note 25—28.

[8]) Evaldsen Ft. S. 79—80, Aubert V. S. 152.

[9]) Ovfr. § 104 Note 42, § 103 Note 13.

[10]) Akcept uden Angivelse af Domiciliatus er tilstrækkelig, da Akceptanten i saa Fald antages selv at ville indfrie Vexelen paa Betalingsstedet, V. L. § 24.

[11]) Det er tilstrækkeligt, at Protestforretningen er begyndt Dagen før Forfaldsdag, jfr. V. L. §§ 91 og 89, Evaldsen Ft. S. 81—84, Aubert V. S. 155, 228—229.

visning eller af Protest indenfor Fristerne Fortabelse (Præjudicering) af Vexelretten overfor Trassent eller Endossenter. Udenfor de i V. L. §§ 18 og 19 angivne Tilfælde er Forevisning til Akcept ikke længere Betingelse for Vexelrettens Bevaring, og i Anledning af ikke betryggende Akcept, V. L. § 30, ere Forholdsregler til Vexelrettens Bevaring ikke fornødne.

2. Derimod er fremdeles som almindelig Regel Forevisning til Betaling[12]) og Protest *de non solutione* inden visse Frister Betingelse for Vedligeholdelsen af Vexelkravene mod Trassent og Endossenter. Vexler, der lyde paa Betaling ved Sigt, jfr. V. L. § 3 i Slutn., skulle saaledes være foreviste til Betaling og protesterede, jfr. dog V. L. § 42, inden Udløbet af de i V. L. § 19 angivne, vedtagne eller legale Frister, V. L. § 32;[13]) Protestfristen efter V. L. § 41 kommer ikke til Anvendelse her. Alle andre Vexler skulle være foreviste til Betaling[14]) og protesterede *de non solutione*, jfr. dog V. L. § 42[15]) paa Forfaldsdagen[16]) eller senest paa anden Søgnedag efter denne,[17]) V. L. § 41, jfr. §§ 91 og 92. Undtagelser fra Regelen om Nødvendighed af Forevisningen ere, som tidligere omtalt, anerkjendte i V. L. §§ 41 og 43.[18]) Forsømmelse af Forevisningen til Betaling eller af Protesten medfører Vexelrettens Tab (Præjudicering) overfor Trassent og Endossenter, V. L. §§ 41 og 32, jfr. § 19. Derimod vedbliver Vexelkravet mod Akceptanten, V. L. § 44, undtagen i det i V. L. § 43 i Slutn. angivne Tilfælde,[19]) at Betalingen af en domicilieret Vexel skal ske ved en Anden end Akceptanten; denne

---

[12]) § 104 Note 69—73. [13]) Note 5 og 11, Evaldsen Ft. S. 139, Aubert V. S. 185.

[14]) Aubert V. S. 185. Angaaende Vedtagelse om, at Forevisning kan undlades, Aubert V. S. 191.

[15]) § 104 ved Note 76, Evaldsen Ft. S. 180—181.

[16]) § 104 ved Note 68, U. f. R. 1887. 497 (§ 102 Note 13).

[17]) Evaldsen Ft. S. 80 Note, 171—172, Aubert V. S. 185.

[18]) § 104 ved Note 63 og 75 og særligt om Efterendossenter i 104 Note 74.

[19]) Evaldsen Ft. S. 179—184, § 104 Note 73, § 101 Note 28, Aubert V. S. 191.

staar jo i et lignende Forhold til Domiciliatus, som Trassenten til Trassaten.

3. Undladelse af Notifikation om Forevisning eller Protest medfører, som tidligere bemærket,[20]) ikke saaledes som efter den ældre Ret, Fdn. 18. Maj 1825 §§ 56 og 35, Vexelrettens Fortabelse, V. L. §§ 46, 20 og 30.

II. Dernæst indeholder V. L. §§ 77—80 særlige Regler om Vexlers Præskription.

1. Vexelfordringen mod en Akceptant[21]) (og Udstederen af egen Vexel, V. L. § 95) præskriberes ifølge V. L. § 77 i et Tidsrum af 3 Aar, regnede fra Vexelens Forfaldsdag,[22]) jfr. V. L. § 91, saa at altsaa en Vexel, som forfalder d. 16. Aug. 1886 i Almindelighed er præskriberet, naar d. 17. Aug. 1889 er indløben uden behørig Afbrydelse.[23]) Er Vexelen betalbar ved Sigt, regnes Tiden fra Udløbet af de i V. L. § 32 fastsatte Frister, eller, hvis Vexelen tidligere har været forevist til Betaling, fra Forevisningsdagen.[24])

2. Den Regresfordring, der ifølge V. L. §§ 29[25]) og 50 tilkommer sidste[26]) Vexelejer, præskriberes i Forhold til Trassent og Endossenter i 6 Maaneder fra Forfaldsdagen,[27])

---

[20]) § 104 ved Note 83 ff., U. f. R. 1890. 938.

[21]) Ogsaa den akcepterende Nødsadressat og Intervenient, Evaldsen Ft. S. 309, Aubert V. S. 324—325, jfr. Note 101.

[22]) Ovfr. § 104 Note 13 ff., Aubert V. S. 330.

[23]) Evaldsen V. S. 406, Aubert V. S. 326.

[24]) I denne Henseende maa det, i Overensstemmelse med den Grundsætning, at de Fakta, som Vexelen skal oplyse, kun komme i Betragtning, som Vexelen oplyser dem, jfr. V. L. § 19 i Slutn. og ovfr. § 101 Note 8 (men dog V. L. §§ 36 og 42), antages, at kun den ved dateret Paategning paa Vexelen eller ved Protest konstaterede Forevisning kommer i Betragtning, Evaldsen Ft. S. 311—316, U. f. R. 1882 S. 104—106, V. S. 406—408, Aubert Sp. D. I S. 504, Trygger i Nytt juridisk Arkiv 1883. 2 Nr. 2 S. 18, men tidligere afvigende Aubert V. S. 326—327.

[25]) Evaldsen Ft. S. 316—318, Aubert Sp. D. I S. 504—505.

[26]) Note 33. Ligeledes den betalende Nødsadressat og Intervenient, V. L. § 63, Evaldsen Ft. S. 319, Aubert V. S. 328.

[27]) Ovfr. § 104 Note 13 ff., Aubert V. S. 330. Ved Sigtvexler, jfr. V. L. § 32, kommer ogsaa i denne Henseende, se Note 24, kun den ved Paategning eller Protest, jfr. dog V. L. § 42, konstaterede Forevisning til Betaling i Betragtning, Evaldsen Ft. S. 317, 313—315, Aubert V. S. 327. Bestemmelsen

saafremt Vexelen er betalbar noget Sted i Europa med Undtagelse af Island og Færøerne, og i et Aar fra den nævnte Dag, saafremt Vexelen er betalbar paa sidstnævnte Steder eller noget Sted udenfor Europa, V. L. § 78.

3. Den Regresfordring, der tilkommer en Endossent, som har indfriet en Vexel,[27b]) præskriberes i Forhold til Trassent og Endossenter i 6 Maaneder, hvis den Endossent, der har indfriet Vexelen, boer[28]) i Europa, med Undtagelse af Island og Færøerne, og i et Aar, hvis han boer paa sidstnævnte Sted eller noget Sted udenfor Europa; og skal Tiden regnes fra Betalingsdagen,[29]) saafremt han uden Rettergang har indfriet Vexelen, men ellers fra den Dag, da Stævning i Vexelsøgsmaalet blev forkyndt for ham, eller Vexelfordringen blev anmeldt i hans under offentlig Behandling staaende Bo,[30]) V. L. § 79. (En Endossent kan naturligvis kun erholde den i V. L. § 79 ommeldte Præskriptionsfrist, naar han var pligtig at indfri Vexelen, altsaa kun ved at indfri, forinden hans egen Forpligtelse er præskriberet[31]) efter V. L. § 78; indfrier en Endossent uden at være pligtig hertil, erholder han kun den indfriede Vexelkreditors Retsstilling.[32]) Paa den anden Side falder den indfriende Endossent, selv om han er pligtig til at indfri Vexelen, ogsaa ind under V. L. § 78, saa at hans Præskriptionsfrist aldrig kan blive kortere end sidste Vexelejers;[33]) forsaavidt som

i V. L. § 78 passer ikke paa Efterendossenterne, jfr. ovfr. § 103 Note 11 og 12; overfor disse maa Præskriptionsfristen vistnok regnes fra Endossementets Datum. Evaldsen Ft. S. 65—67, 70, V. S. 311, jfr. Aubert V. S. 328.

[27b]) Ligeledes Honoraten, der har maattet indfri Vexelen hos Nødsadressat eller Intervenient, Evaldsen Ft. S. 319, Aubert V. S. 329.

[28]) Det kommer altsaa ikke, som i V. L. § 78, an paa Betalingsstedet, Aubert V. S. 325.

[29]) Evaldsen Ft. S. 319, Aubert V. S. 328.

[30]) Herunder falder ikke Anmeldelse for Testamentsexekutorer, der ikke er Rettergang, men vistnok kun Anmeldelse i Boer, som staa under Konkursbehandling i videre eller snævrere Forstand, jfr. Evaldsen V. S. 410, ndfr. Note 35.

[31]) Evaldsen Ft. S. 319, Aubert Sp. D. I S. 505. Se om Bevisbyrden ovfr. § 69. VI, jfr. Evaldsen Ft. S. 319—320, Aubert V. S. 331.

[32]) Ovfr. § 103 Note 24, Evaldsen V. S. 410.

[33]) Evaldsen Ft. S. 318, V. S. 409, Aubert V. S. 329.

altsaa de Kjendsgjerninger, fra hvilke Fristen efter V. L. § 79 regnes, ligge forinden Forfaldsdagen, jfr. V. L. § 41 i Slutn., kan Forældelsen først regnes fra denne. Bestemmelsen i V. L. § 79 kan medføre, at en Endossents og Trassentens Forpligtelse kan være uforældet, efterat Akceptantens Forpligtelse ifølge V. L. § 77 er præskriberet, uden at det, V. L. § 80, har staaet i Paagjældendes Magt at afværge dette Resultat. Men det er et Spørgsmaal, om ikke Vexelejeren taber sit Krav mod samtlige Vexelskyldnere ved at lade Akceptantens Forpligtelse forældes, se herom ndfr. under IV.)

4. I V. L. § 80 indeholdes dernæst Regler om Vexelpræskriptionens Afbrydelse, som betydeligt afvige fra de almindelige Regler om Præskriptions Afbrydelse. Til Afbrydelse udkræves fra Vexelejerens Side Forkyndelse af Stævning[34]) eller Vexelfordringens Anmeldelse i Skyldnerens under offentlig Behandling staaende Bo,[35]) og iøvrigt kræves Indvarsling af en Formand for Processens Skyld (*litis denunciatio*).[36]) Extrajudicielt Paakrav og Anerkjendelse fra Skyldnerens Side afbryder saaledes ikke Præskriptionen, men den dispositive Anerkjendelse af Vexelforpligtelsen som almindelig civilretlig Forpligtelse[37]) giver Forpligtelsen et nyt Grundlag, der forældes efter D. L. 5—14—4. (Afbrydelsen kan foretages af Vexelejeren og af den, mod hvem Søgsmaal er rejst; dennes Regresfordrings Præskription løber jo fra Stævningen eller Anmeldelsen, V. L. § 79. Endvidere tillader V. L. § 80. 2 — under Hensyn til, at de anførte Regler ville kunne føre til, at Akceptantens Forpligtelse kan være forældet efter V. L. § 77, uden at det har staaet i den sidst indfriende Vexelskyldners

---

34) Evaldsen Ft. S. 321. 35) Da denne Anmeldelse i Loven kaldes „Søgsmaal", kan herunder vistnok kun falde Anmeldelse i Boer, som staa under Konkursbehandling i snævrere eller videre Forstand, Evaldsen Ft. S. 321—322, jfr. V. S. 411, afvigende Aubert V. S. 332, Sp. D. I S. 506. Jfr. Note 30.

36) *Litis denunciatio* kan foretages, saalænge den paagjældende Retsforfølgning staar paa, og dens afbrydende Virkning gjælder, saalænge Retsforfølgningen varer, Evaldsen Ft. S. 322—324, V. S. 412, Aubert V. S. 337.

37) Jfr. J. U. 1868. 861, H. R. T. 1872. 66 (U. f. R. 1872. 454), U. f. R. 1892. 737, 1884. 651.

Magt at afværge dette — den, der kun har modtaget Procesvarsel, at afbryde Forældelsen overfor Akceptanten ved Procesvarsel; fuldstændigt fyldestgjørende er imidlertid denne Regel ikke, da Akceptantens Forpligtelse jo kan være forældet, forinden den paagjældende Vexelskyldner har faaet Procesvarsel. Afbrydelsen virker til Fordel for dens Formænd,[38]) som har foretaget Afbrydelsen, men gjælder kun overfor den, mod hvem Afbrydelsen er rettet.[39]) Har Afbrydelse af Præskription fundet Sted, uden at Vexelsøgsmaalet bringes til Afslutning, begynder en ny Præskriptionsfrist at løbe fra den Dag, da Sagen sidst foretoges i Retten.[40]) Men er Vexelforpligtelsen bleven anerkjendt ved Dom, er Kravet tillige et Domskrav, som kun forældes efter den almindelige Regel i D. L. 5—14—4.[41])

III. 1. For det Tilfælde, at Vexelfordringen er præskriberet eller præjudiceret, giver V. L. i 93[42]) den nye[43]) Regel, at Vexelejeren dog ikke er udelukket fra som almindelig Gjældsfordring at indtale hos en Vexelskyldner, hvad denne vilde blive beriget med paa hans Bekostning, hvis ethvert Krav bortfaldt. Bestemmelsen hviler paa den Opfattelse, at et fuldstæn-

---

[38]) Ikke til Fordel for Eftermænd, hvilket dog ikke har megen praktisk Betydning, Evaldsen Ft. S. 327.

[39]) Jfr. § 69 Note 62. Ikke heller overfor dennes Medskyldnere (Aval), Aubert V. S. 335.

[40]) Jfr. J. U. 1862. 788, H. R. T. 1859. 295, U. f. R. 1869. 461, Evaldsen Ft. 327—328.

[41]) Ovfr. i § 69 Note 77, 78, 91, Evaldsen Ft. S. 328, V. S. 416, Aubert V. S. 337, jfr. Deuntzer Den extraordinaire Civilproces S. 88. Jfr. H. R. T. 1882. 46 (U. f. R. 1882. 633), U. f. R. 1894. 231.

[42]) Jul. Lassen i T. f. Rvdsk. VII S. 269 ff., Evaldsen Ft. S. 371—376, V. S. 440—443, Aubert V. S. 362—373, Sp. D. I S. 513—520. Se om den tilsvarende Bestemmelse i tysk Ret, D. W. O. § 83, navnlig Thöl Handelsrecht II. § 102, Pfersche i Grünhut Zeitschrift XI S. 273 ff., Brachmann hos Endemann IV. 2 S. 324 ff. og særligt om Forskjellighederne mellem den tyske og den nordiske Lovbestemmelse Jul. Lassen l. c. S. 269—271.

[43]) Om den ældre Rets Stilling i Tilfælde af Vexelpræskription ovfr. § 69 Note 94—96. Den præjudicerede Vexel beholdt efter Fdn. 18. Maj 1825 § 35 sin Gyldighed mod Trassenten som simpelt Gjældsbrev, saafremt det kunde oplyses, at han ikke ved den begaaede Forsømmelse havde lidt noget Tab med Hensyn til sit Mellemværende med Trassatus, jfr. Hindenburg Vexelret S. 135—136, Evaldsen Ft. S. 371—372, Aubert V. S. 362—363.

stændigt Retstab er for stræng en Følge for Vexelejeren af, at han ved sin Forsømmelse har bevirket sin Vexelrets Præjudicering eller Præskription. Spørger man nu til Indledning ved Fortolkningen af V. L. § 93 om, hvilken Ordning der da vil være den retfærdige eller konsekvente, naar man slutter sig til denne Opfattelse, synes Svaret at maatte blive følgende: Grunden til Forskrifterne om Vexelrets Fortabelse som Følge af Forsømmelse med Vexelomgangens Iagttagelse og om den særegne korte Præskriptionstid for Vexelret er den, at Vexelskyldnere ofte, naar de have indfriet Vexelen, ville have Ret til Dækning af det hertil medgaaede Beløb overfor andre Personer, og disse andre Personers Solvens kan i Tidens Løb forringes, saaledes at den indfriende Vexelskyldner ikke kan erholde den ham tilkommende Dækning. Det er for at afskjære Muligheden af sligt Retstab for Vexelskyldneren som Følge af Vexelejerens Forsømmelighed, at hine for Vexelret ejendommelige Ophørsmaader ere anordnede. Vil man nu, trods hine Ophørsmaader, lade Vexelejeren beholde dog nogen Ret, maa det være en Ret, som ikke frembyder nogen Mulighed for, at den Vexelskyldner, mod hvem Retten indrømmes, kommer til paa Grund af Vexelejerens Forsømmelighed at lide noget Tab ved de Personers Insolvens, hos hvem han kunde søge Dækning for sin Indfrielse af Vexelen. Men dette vil sige, at man maa indskrænke sig til at give Vexelejeren en Fordringsret mod den Vexelskyldner, som ikke i Anledning af Vexelens Indfrielse vilde have Dækningsret mod Nogen. Paa den anden Side vil der ikke være nogen Grund til yderligere at indskrænke Vexelejerens Ret. Som Exempel vælges følgende: A. der trænger til Kontanter, bevæger X. til at være sig behjælpelig ved at akceptere en Vexel. A. trækker saa en Vexel paa 1000 Kr. paa X til B. og diskonterer den, forsynet med X.s Akcept, hos B. der dog kun giver 800 Kr. for den. B. endosserer derefter Vexelen til C., hvem han skylder 1200 Kr. og som modtager Endossementet som fuldstændig Indfrielse af denne Gjæld. C. forsyner endelig Vexelen med Endossement til D. og overlader denne Vexelen som Gave. Den rigtige Ordning ifølge den Opfattelse, at Vexelens Præjudicering og Præskription dog ikke bør

medføre fuldstændigt Retstab for Vexelejeren, vil efter det Anførte være den, (a) at der gives Vexelejeren et Krav alene mod A.. Om alle de andre Vexelskyldnere gjælder det, at de, dersom de havde maattet indfri Vexelen, vilde have havt Krav paa Dækning (materielle Regreskrav). A. vil derimod ikke have materiel Ret til Dækning overfor Nogen. Ganske vist vilde han, efter at have indfriet Vexelen, kunne søge Akceptanten X. til Vexelens Betaling, men det gjennem dette Søgsmaal Oppebaarne maatte han strax lægge fra sig igjen som Dækning til X. Og det Krav, som saaledes maa indrømmes Vexelejeren overfor A., maa være et Krav paa det Beløb, som A. ifølge Vexelen var pligtig at betale til ham. Den Ordning (b), at A. kun skulde være pligtig at erlægge den Valuta, han har modtaget for Vexelen, altsaa i det valgte Exempel 800 Kr., vilde efter det Bemærkede savne real Grund, se nærmere ndfr. under 5. a.

Det Udviklede indeholder tillige den fornødne Kritik af de andre mulige Ordninger, der ved første Øjekast kunde frembyde sig som naturlige. Det vilde saaledes ikke stemme med Formaalet for Reglerne om Præjudicering og Vexelpræskription at lade Vexelejeren beholde sit Krav paa Vexelbeløbet som simpel Gjæld mod enhversomhelst af Vexelskyldnerne (c). Selv om man gav denne Ordning den nærmere Skikkelse, at Vexelejeren dog kun beholder sit Krav mod en Vexelskyldner, forsaavidt som det var oplyst, at denne Vexelskyldner ikke vilde lide noget i Forbindelse med Vexelejerens Forsømmelighed staaende Tab ved sine Regrespligtiges Insolvens, vilde den ikke harmonere med Reglerne om Præjudicering og Forældelse. Thi disse Regler gaa, som omtalt, ud paa at udelukke enhver Mulighed for Lidelsen af saadanne Tab, og den her omtalte Ordning frembyder dog den Mulighed for saadanne, at urigtigt Bevis for, at intet saadant Tab er tilstede, bliver afgjørende. Samme Anke vilde ramme den ogsaa af andre Grunde[44]) urimelige Ordning (d), at man efter Vexelrettens Bortfald vender tilbage til de underliggende Forhold, saaledes at Vexelejeren, naar Vexelretten er tabt, kunde afkræve sin nærmeste Formand hans Valuta, og denne atter kunde gjenkræve sin Formands Valuta o. s. fr. (ɔ:

[44]) Jul. Lassen l. c. S. 274.

D. kunde i Exemplet afkræve C. 1000 Kr., denne kunde afkræve B. 1200 Kr. og denne kunde endelig hos A. kræve 800 Kr.) samt alle Kombinationer af de ved c. og d. betegnede Ordninger.

Efter disse indledende Bemærkninger skrides til Fortolkningen af V. L. § 93. Undersøgelsen vil vise, at den ved denne Lovbestemmelse indførte Ordning netop er den rigtige, ovfr. som a. betegnede og ikke nogen af de som b., c. eller d. betegnede eller nogen Kombination af disse.

2. Kravet efter V. L. § 93 tilkommer „Vexelejeren" ɔ: den, som i Retsfortabelsens Øjeblik er Vexelejer, men der er Intet til Hinder for, at han kan overdrage Retten til Andre[45]), og denne Overdragelse kan ske ved Endossement af af Vexelen[46]). Legitimationen bestemmes efter de almindelige Regler om Vexellegitimation[47]); ogsaa et efter Vexelrettens Bortfald tegnet Endossement afgiver Legitimation.

3. Den første Betingelse for Kravet efter V. L. § 93 er, at Vexelejeren har lidt et (virkeligt eller præsumtivt) Tab ved Vexelrets[48]) Præjudicering eller Forældelse „paa hans Bekostning". Dette vil ordentligvis være Tilfældet, men dog ikke altid. Muligvis har f. Ex. Vexelejeren endnu ikke diskonteret den af ham til Erholdelse af et Laan trukne akcepterede Vexel, og overhovedet lider Vexelejeren ikke Tab ved Vexelrettens Bortfald, naar han selv er Vexelens Dækningspligtige, se om dette Begreb ndfr. under 4 a. Udover det Tab, som Vexelejeren har lidt ved Vexelens Forældelse eller Præjudicering, strækker hans Krav efter V. L. § 93 sig aldrig. Dette Tab vil være det Beløb, som ifølge Vexelen tilkom ham indtil

---

[45]) U. f. R. 1892. 655. [46]) § 50 Note 17, 18, § 52 Note 5, Aubert V. S. 364 Note 3.

[47]) Evaldsen V. S. 443, Aubert V. S. 364, der vistnok med Føje mod Evaldsen antager, at Vexelskyldneren ikke kan stille Vexelens Udlevering som Betingelse for Betaling, ndfr. under 7, Jul. Lassen l. c. S. 276—277.

[48]) At ethvert Krav efter Vexelen skulde være bortfaldet, for at Kravet efter V. L. § 93 kan haves, kræves ikke af Lovordene og kan ikke antages; Berigelseskravet kan saaledes haves mod de Vexelskyldnere, hvis Vexelpligt er bortfalden, selv om Vexelkravet mod Akceptanten endnu bestaar, H. R. T. 1894. 755, 757 (U. f. R. 1895. 276, 277), U. f. R. 1888. 1107, Jul. Lassen l. c. S. 277—278, jfr. U. f. R. 1896. 845 (Note 84).

Vexelrettens Bortfald. At Vexelejeren har givet mindre for Vexelen end dens Værdi, begrænser ikke hans Tab til den Valuta, han har givet. Den, der for 1000 Kr. har kjøbt en Ting som er 1500 Kr. værd, lider ved dennes Undergang utvivlsomt et Tab af 1500 Kr. Ogsaa den, der har modtaget en Vexel som Gave, lider ved Vexelrettens Bortfald Tabet af det Beløb, som han ifølge Vexelen kunde kræve.[49])

4. Indenfor den under 3 angivne Grænse kan Vexelejeren hos en Vexelskyldner indtale, hvad denne vilde blive beriget med, hvis ethvert Krav bortfaldt. Vi komme her til Undersøgelsens Knudepunkter. Spørgsmaalet bliver først: hos hvilke Vexelskyldnere foreligger en saadan Berigelse, som efter V. L. § 93 kommer i Betragtning?

a. Det maa i denne Henseende erkjendes, at V. L. § 93 ikke hylder den Opfattelse[50]), at enhversomhelst Vexelskyldner ved Vexelrettens Bortfald regelmæssigt beriges med Vexelbeløbet, og at altsaa Vexelejeren efter Vexelrettens Bortfald hos enhver Vexelskyldner regelmæssigt kan kræve Vexelbeløbet. Det nødvendige Supplement til en saadan Ordning vilde for de Vexelskyldneres Vedkommende, som vilde have havt Ret til Dækning hos Andre før Indfrielsen af den retskraftige Vexel, være det, at den Vexelskyldner, som havde lagt Berigelsen fra sig, hos sine Formænd kunde kræve enten Vexelbeløbet eller den af dem modtagne Valuta. Anerkjendes disse Supplementer ikke, er det givet, at den omtalte Ordning ikke er anerkjendt. Men et saadant Krav for den indfriende Vexelskyldner, hvis Vexelret jo er bortfalden[51]), udelukker V. L. § 93, som kun giver et Krav for Vexelejeren, ved sin Tavshed. Overhovedet er det klart, at V. L. § 93 vilde have brugt ganske andre Udtryk, dersom det havde været Meningen at give Vexelejeren et Krav paa Vexelbeløbet overfor enhver Vexelskyldner. Den givne Argumentation viser ogsaa, at V. L. § 93 ikke hjemler en saadan Ordning med den Modifikation, at Vexelskyld-

---

[49]) Aubert V. S. 365, jfr. Note 72.

[50]) Se om Opfattelser, som gaa i denne Retning, Jul. Lassen l. c. S. 272 Note 3 og maaske U. f. R. 1894. 108, forsaavidt forandret ved H. R. T. 1894. 755 (U. f. R. 1895. 276), Note 53 og 59.

[51]) Note 31.

nere dog ikke hæfte med Vexelbeløbet, forsaavidt som de paa Grund af Vexelejerens Forsømmelighed have lidt Tab ved deres Dækningspligtiges Insolvens.[52]) At dernæst V. L. § 93 ikke tiltræder den Opfattelse, at Vexelskyldnerne ved Vexelrettens Bortfald beriges med den af dem modtagne Valuta, eller med andre Ord, at Paragrafen ikke hjemler Vexelejeren noget Krav mod hans nærmeste Formand eller mod Vexelskyldnerne i Almindelighed paa den af dem for Vexelen modtagne Valuta, er efter Lovbestemmelsens Ord ganske klart, se herom nærmere under 5. a.

Det er nu oplyst, at V. L. § 93 har forkastet de ovfr. under 1 med c og d betegnede Opfattelser og alle Kombinationer af disse. Det er endvidere oplyst, at V. L. § 93 hviler paa den Opfattelse, at Frigjørelse for Vexelpligt ved Præjudicering og Præskription ikke i og for sig er en Berigelse for den frigjorte Vexelskyldner, thi var Frigjørelsen en Berigelse, maatte den frigjorte Vexelskyldner være beriget enten med Vexelbeløbet eller med sin Valuta, men intet af disse Alternativer vedkjender V. L. § 93 sig.

Naar man saa videre spørger, hvorledes det forklares, at en Vexelskyldner, som erklæres fri for sin Vexelpligt, ikke regelmæssigt anses for beriget herved, gives der herpaa kun et Svar, men det er ogsaa fuldt tilfredsstillende. For mangfoldige Vexelskyldnere er Vexelforpligtelsen ikke noget virkeligt Passiv, idet de, dersom de have maattet indfri Vexelen, vilde have kunnet kræve ligesaa meget hos en Anden. For disse Vexelskyldnere medfører, i alt Fald bortset fra det Tilfælde, at deres Dækningspligtige ikke ere solvente, hvorom S. 328—329, deres Vexelpligts Bortfald ikke nogen virkelig materiel Berigelse. Den ved Vexelrettens Bortfald indtrædende Berigelse regnes altsaa af V. L. § 93 ikke for en Berigelse, forsaavidt som Vexelskyldneren havde en af Vexelens Indfrielse fra hans Side betinget tilsvarende Dækningsret (materiel Regresret). Kun forsaavidt som saadan tilsvarende Dækningsret ikke havdes,

---

[52]) Jfr. dog maaske U. f. R. 1894. 108, forsaavidt ændret ved H. R. T. 1894. 755 (U. f. R. 1895. 276), Note 53 og 59.

anser V. L. § 93 Vexelskyldneren for beriget.[53]) Dette, at Vexelforpligtelsens Bortfald kun konstituerer en Berigelse for de Vexelskyldnere, paa hvem Vexelpligten hviler som et virkeligt Passiv, stemmer ganske med almindelig Sprogbrug.)

Spørgsmaalet, mod hvem Berigelseskravet efter V. L. § 93 haves, bliver altsaa at besvare saaledes, at det haves mod Vexelskyldnerne, — Undersøgelsen, om Kravet kan haves mod andre end Vexelskyldnere, findes ndfr. under 6 — forsaavidt de ikke have tilsvarende Dækningskrav mod Andre, men ikke mod Vexelskyldnere, forsaavidt de have saadan Dækningsret; Berigelseskravet haves og haves kun imod den Vexelskyldner som tilsidst materielt skulde svare til Vexelen[54]) ɔ: Vexelens Dækningspligtige. Det er en af de ovfr. under 1 med a og b betegnede Anskuelser, som V. L. § 93 har tiltraadt, altsaa en Ordning, der hviler paa det ovfr. S. 322—324 angivne og som det rigtige betegnede Synspunkt.

I Betragtning som udelukkende Berigelse ved Vexelpligtens Bortfald komme alle materielle Dækningskrav[55]), selv om de ikke ere hjemlede ved Vexelen; i det ovfr. S. 323 nævnte Exempel maa f. Ex. Kravet nægtes mod Akceptanten, fordi han har en udenfor Vexelen liggende Dækningsret mod Trassenten; han vilde ikke beriges ved Vexelrettens Bortfald, thi hans Vexelforpligtelse er intet virkeligt Passiv for ham. Og Dækningskravene udelukke Berigelsen med deres fulde Beløb, selv om den Dækningspligtige ikke var solvent i Tiden før Vexelrettens Bortfald. Ganske vist kunde det i saa Fald i en vis Forstand siges, at Vexelskyldneren trods sin Dækningsret bliver beriget ved Vexelrettens Bortfald, nemlig med Differencen mellem hans Vexelskyld og det, han virkelig kunde er-

---

[53]) Evaldsen Ft. S. 375, Aubert Sp. D. I S. 515, men dog maaske U. f. R. 1894. 108. 110, af hvilke Domme den første i denne Henseende er ændret ved H. R. T. 1894. 755 (U. f. R. 1895. 276), medens den sidste vel ogsaa kan anses underkjendt i denne Henseende derved, at H. R. T. 1894. 757 (U. f. R. 1895. 277) kun tiltræder dens Præmisser „i det Væsentlige".

[54]) Jfr. allerede Hindenburg Vexelret S. 130—132.

[55]) Jul. Lassen l. c. S. 279—280. Om at et „Dækningskrav", som ikke gaar ud paa Pengeydelse, vistnok ikke er et virkeligt Dækningskrav, se l. c. S. 283—284.

holde hos sin Dækningspligtige,[56]) ligesom det jo ubestridt erkjendes, at Vexelskyldneren erholder en Berigelse ved sin Vexelpligts Bortfald, forsaavidt som hans Dækningskrav i Omfang er mindre end hans Vexelskyld. Men at Vexelloven dog trods den Dækningspligtiges Insolvens lader Dækningskravet udelukke den Dækningsberettigedes Berigelse ved Vexelpligtens Bortfald med hans Dækningsrets fulde Beløb, fremgaar af følgende Iagttagelse. Havde det været Meningen, at den omtalte Difference skulde regnes for en Berigelse, som kunde afkræves Vexelskyldneren, maatte V. L. § 93 have givet dem, der have maattet udrede Differencen, et tilsvarende Krav mod de dækningspligtige Insolvente for det Tilfælde, at disse senere maatte blive solvente, men herom tier V. L. § 93 ganske. Det vilde ogsaa være i Strid med hele det Synspunkt, hvorpaa Regelen i V. L. § 93 som paavist hviler, at tilpligte Vexelskyldneren at udrede den omtalte Difference; Resultatet af denne Sætnings Anerkjendelse vilde meget let kunne blive, at Vexelskyldneren kom til at bære et større eller mindre Tab, som han vilde have undgaaet, dersom Vexeleieren havde opfyldt sin Diligenspligt. Men mod Muligheden heraf vil V. L. § 93 netop sikre ham.

Paa den anden Side kunne de en Vexelskyldner ved Vexelen hjemlede Krav ikke udelukke hans Egenskab som beriget, naar de ikke ere materielle,[57]) men kun formelle; Berigelseskravet haves saaledes i det oftomtalte Exempel mod Trassenten, uanset at han havde Vexelret mod Akceptanten, thi det i Kraft af denne Vexelret erholdte Beløb maa han straks tilbagegive til Akceptanten som Dækning. Krav, der tilkomme en Vexelskyldner uafhængigt af Vexelens Indfrielse, kunne ikke udelukke hans Egenskab som beriget[58]). I det Tilfælde f. Ex., at A, B og X forene sig om at skaffe X et tiaarigt Laan paa den Maade, at en af A til B trukken 3 Maaneders Vexel akcepteres af X og endosseres af B til C, hvorpaa B efter Af-

---

[56]) Saaledes Evaldsen Ft. S. 376, V. S. 443.

[57]) Jul. Lassen l. c. S. 280, H. R. T. 1894. 755, 757 (U. f. R. 1895. 276, 277).

[58]) Nærmere Jul. Lassen l. c. S. 281—283.

tagerne overgiver den fra C modtagne Valuta til X som Laan til denne fra A, er utvivlsomt A og ikke Andre den ved Vexelrettens Bortfald Berigede, mod hvem Kravet efter V. L. § 93 haves. Det er ham og ingen Anden, som vilde have materiel Vinding af, at ethvert Krav for Vexelejeren bortfaldt. At B ikke vilde beriges ved Vexelrettens Bortfald, er klart. Men det samme gjælder om X; havde han maattet indfri Vexelen, kunde han straks have forlangt Dækning hos A, der er pligtig at lade ham beholde Laanet i den aftalte Tid. Derimod har A ikke overfor Nogen materiel Ret til Dækning for Vexelens Indfrielse. At Laanetiden maatte være kortere end i det valgte Exempel angivet, og f. Ex. faldt sammen med Vexelens, forandrer ikke Sagen, naar Forholdet blot er det, at A.s Tilbagesøgningsret overfor X er uafhængig af, om han kommer til at indfrie Vexelen. Saasnart dette er Tilfældet, er Sammenhængen nemlig den, at A har paataget sig endeligt at dække Vexelen, ɔ: at være Vexelens Dækningspligtige.[59]) En Vexelskyldners Krav paa Erstatning, fordi den ham for Vexelen givne Valuta retsstridigt er bleven ham unddraget, vil efter det Anførte ikke kunne udelukke hans Egenskab som den Dækningspligtige.[60])

Endnu bemærkes, at det ved Afgjørelsen af, mod hvem Berigelseskravet efter V. L. § 93 ved Vexelrettens Bortfald erhverves, naturligvis kommer an paa, hvem der var Vexelens

[59]) H. R. T. 1894. 757, 755 (U. f. R. 1895. 277, 776).

[60]) Nærmere Jul. Lassen l. c. S. 282—283 og ndfr. under 5. a. Det synes saaledes ubestrideligt, at Akceptanten X, der har erholdt et Laan i en Bank paa den Maade, at han har ladet A trække en Vexel paa sig til Banken, er den Dækningspligtige, uanset at A efter at have bragt ham Pengene fra Banken, stjæler dem fra ham. Men det samme maa gjælde, dersom A forsvinder med den fra Banken erholdte Valuta uden at bringe Pengene til X, se dog U. f. R. 1893. 601 (Note 69). At Vexellovens Ord ogsaa i dette Tilfælde hjemle Berigelseskravet mod X, er utvivlsomt, netop han og ingen Anden vilde blive beriget, hvis ethvert Krav for Vexelejeren bortfaldt, Jul. Lassen l. c. S. 283. For dog i dette Tilfælde at nægte Berigelseskravet mod X vilde maaske blive anført, at X paa Grund af Vexelejerens Passivitet har savnet Opfordring til at gjøre sit Krav mod A gjældende, og at saaledes Hensigten med V. L. § 93 maa medføre, at Berigelseskravet ikke haves mod X. Eller man vilde maaske støtte det bestridte Resultat paa lignende Betragtninger som de ndfr. under 5. c fremsatte. Det indses dog ikke, at det bestridte Resultat virkelig kan begrundes ad nogen af disse Veje.

Dækningspligtige i det Øjeblik, da Vexelretten bortfaldt.[61]) Kravet haves imod dem, der vilde beriges, dersom ethvert Krav for Vexelejeren bortfaldt, altsaa ikke mod Nogen, blot fordi han tidligere har været Vexelens Dækningspligtige, der vilde være bleven beriget, dersom Vexelejerens Krav dengang var bortfaldet, se nærmere under c.

b. Vexelens Dækningspligtige og altsaa den, mod hvem Berigelseskrav bør indrømmes, kunne alle Arter af Vexelskyldnere være, og det er altsaa rigtigt, at V. L. § 93 ikke, som fremmede Love,[62]) i denne Henseende opstiller nogen Begrænsning, men f. Ex. ogsaa giver Kravet mod Endossenter. Ordentligvis vil det være den, for hvis Regning Vexelen første Gang er materielt udgiven (Vexelens oprindelige Kredittager), der er den Dækningspligtige.[63]) Vexelens Udfærdigelse og første materielle Udgivelse gaar jo ud paa at forskaffe en Person (Kredittageren) en Valuta (Kontanter, Frigjørelse for Skyld o. s. v.), som han senere maa gjengjælde ved selv at indfri Vexelen eller ved at give Dækning til den, som kommer til at indfri den. Ifølge Vexelens andre Udgivelser derimod, ville — bortset fra abnorme Tilfælde — Udgiverne, dersom Andre indfri den, ikke være materielt dækningspligtige, og dersom de selv komme til at indfri den, ville de kunne søge Dækning hos Andre. Hyppigst vil Trassent eller Akceptant eller Udstederen af den egne Vexel være Kredittageren. Ved Laanevexler vil Kredittageren være den, for hvis Regning der laanes ved Vexelen.[64]) Naar egen Vexel udgives og modtages til Afgjørelse af Udstederens Gjæld til Modtageren, er Udstederen den Dækningspligtige.[65]) Ligeledes er

---

[61]) Evaldsen Ft. S. 374—375, Aubert V. S. 368.

[62]) Jul. Lassen l. c. S. 280 Note 13.

[63]) F. Ex. U. f. R. 1888. 1107, 1894. 791, H. R. T. 1894. 755, 757 (U. f. R. 1895. 276, 277), jfr. Note 64.

[64]) H. R. T. 1894. 757 (U. f. R. 1895. 277), jfr. ogsaa H. R. T. 1894. 755 (U. f. R. 1895. 276) ndfr. Note 69.

[65]) Det er i denne Henseende irrelevant, om man antager, — hvad der sikkert er rigtigt (se ved Note 91) — at Modtageren ikke efter Vexelrettens Bortfald kan falde tilbage paa den ældre Gjæld, U. f. R. 1890. 811, Aubert V. S. 371, jfr. dog maaske U. f. R. 1896. 6, eller tillægger ham denne Beføjelse, se Jul. Lassen l. c. S. 291—292.

Udstederen af en trasseret Vexel (i alt Fald saalænge Vexelen ikke er akcepteret, se herom under c), naar han har afgivet denne til sin Kreditor til Dækning af sin Gjæld, Kredittageren. Der er ved det Bemærkede bortset fra abnorme Forhold. Bortset fra saadanne[66]) vil den juridiske Analyse, der ovenfor under a er betegnet som den ifølge Vexellovens Ord afgjørende, udvise de nævnte Personer som Dækningspligtige. Men det bliver naturligvis stedse denne Analyse og ikke de nysnævnte vejledende Bemærkninger, som ere afgjørende.

c. Det er imidlertid ikke givet, at den Vexelskyldner, der efter det Anførte er Vexelens oprindelige Kredittager, endnu er den Dækningspligtige i det Øjeblik, da Vexelretten bortfalder. Under Vexelforholdets Bestaaen kan der finde en Forskydning af Dækningspligten Sted, og den, til hvem Dækningspligten saaledes er forskudt i det Øjeblik, da Vexelretten bortfalder, bliver da den Berigede, mod hvem Berigelseskravet haves. Forskydningen foregaar derved, at den oprindelige Kredittager erhverver et Regreskrav, der udelukker hans Egenskab som den Dækningspligtige, medens samtidig en ny Vexelskyldner indtræder uden at have Dækningsret, eller en allerede tilstedeværende Vexelskyldner mister et Dækningskrav. Som Exempel kan nævnes det Tilfælde, at en Vexelskyldner, f. Ex. en Endossent, træffer Aftale med sine Formænd om, at han materielt skal svare til Vexelen og holde de andre ansvarsfri for den. Fremdeles kan nævnes det Tilfælde, at en Vexel, som er trukken af A paa X og overgivet til B som Dækning af A.s Gjæld til B, akcepteres af X til Afgjørelse af dennes Gjæld til A,[67]) se under b.)

5. a. Vi komme endelig til det Spørgsmaal: med hvilket Beløb hæfter den Vexelskyldner eller de Vexelskyldnere, mod hvem Berigelseskravet efter det under 4 Udviklede haves. Da de, som oplyst, hæfte i deres Egenskab af Dækningspligtige, er det paa Forhaand antageligt, at de hæfte med deres Dæk-

[66]) Jul. Lassen l. c. S. 292—293.

[67]) Men det er, se under 5. c, ikke til Forskydning af Dækningspligten tilstrækkeligt, at X, der akcepterer Vexelen, indesidder med Midler for Trassenten, svensk H. R. D. 30. Aug. 1892 i Nytt jur. Ark. 1892 S. 442.

ningspligt. Og denne Formodning bliver til Vished ved Betragtning af Ordlyden i V. L. § 93.[68]) Denne giver Vexelejeren Ret til at afkræve den berigede Vexelskyldner det, hvormed denne vilde blive beriget paa hans Bekostning, hvis ethvert Krav bortfaldt. Disse Ord medføre, at Vexelskyldneren maa udrede den Berigelse, han har indvundet ved Vexelrettens Bortfald, forsaavidt som denne ikke overstiger Vexelejerens Retstab, se ovfr. under 3. Alt det, som materielt (uden tilsvarende Dækningsret) kunde tages fra Vexelskyldneren i Kraft af Vexelretten, og som ikke kan tages fra ham, hvis ethvert Krav bortfaldt, maa han, saavidt Vexelejerens Tab rækker, lægge fra sig, hverken mere eller mindre. Man maa for at udfinde den Berigelse, som det efter V. L. § 93 kommer an paa, sammenligne den Retsstilling, der indtræder for Vexelskyldneren ved Vexelrettens Bortfald, dersom herved ethvert Krav bortfaldt, med hans Retsstilling, som den vilde være, dersom Vexelen endnu var retskraftig, og Differencen udgjør Berigelsen, som han maa lægge fra sig. Heraf følger, at der ved Afgjørelsen af, hvormeget Vexelskyldneren skal udrede som Berigelse — bortset fra Valutaforholdenes Betydning som Oplysning om Dækningsforholdene — ganske maa bortses fra Vexelskyldnerens Valutaforhold;[69]) den omtalte Diffe-

---

[68]) Derimod er Ordlyden i den tydske Vexellov § 83 ikke afgjørende i denne Retning, men at den dog maa fortolkes som nordisk V. L. § 93, er afgjørende paavist navnlig af Thöl das Handelsrecht 4te Aufl. II. § 102 Note 8—12, Pfersche Der Wechsel-Bereicherungsanspruch nach Art. 83 a. d. W. O. Grünhut Zeitschrift XI. 1884, se dog f. Ex. endnu Dernburg Lehrb. II S. 873—874. Hvorledes en Lovbestemmelse, der lægger Vægt paa Valutaforholdene, tage sig ud, ses af Pr. A. L. R. §§ 974 og 1080 (II—8).

[69]) Saaledes Evaldsen Ft. S. 373—375, V. S. 441—442, se ogsaa Note 60, tildels afvigende Aubert V. S. 365—366. Afvigende U. f. R. 1893. 601 (Note 60, der, karakteristisk nok, til Begrundelse af sit Resultat ser sig nødsaget til at tale om Berigelse „i Anledning af Vexelforholdet" i Stedet for at undersøge, hvorvidt Vexelskyldneren vilde være beriget, „dersom ethvert Krav bortfaldt"), og maaske 1892. 655 (hvis Resultat dog er rigtigt, Note 89). Rigtig er derimod U. f. R. 1896. 1123, der tilkjender Vexelejeren de indtil Vexelrettens Tab paaløbne Vexelrenter, hvilket er uforeneligt med Valutatheorien, og 1888. 1107, der ved en Laanevexel lægger Vægten paa, om den Paagjældende var Kredittageren (ikke paa, om Valutaen var kommen ham tilgode). Neutral er U. f. R. 1896. 774 (Note 86). H. R. T. 1894.

rence er ganske uafhængig af Valutaens Beskaffenhed. Det er den ovfr. under 1 med a. og ikke den med b. betegnede Ordning, der er Vexellovens. Et Exempel vil klart vise dette. A har mod Udstedelsen af en egen Vexel til B. paa 1000 Kr. erholdt et Laan hos B. paa 800 Kr. Det er klart, at B. her, „dersom ethvert Krav bortfaldt“, vilde miste en Fordring paa 1000 Kr., og A beriges med 1000 Kr. B har følgelig Ret til efter denne Vexels Forældelse hos A at kræve 1000 Kr.; han er ikke indskrænket til at kræve 800 Kr., det vilde stride imod Vexellovens Ord [79]) at begrænse hans Ret hertil. Det kan heller

---

755 (U. f. R. 1895. 276) indeholder, naar Ordene tages nøje, en saa skarp som mulig Hjemmel for den i Teksten forsvarede Dækningstheori. Vægten lægges her for det første paa, at Sagsøgte var bleven beriget „ved sin Vexelforpligtelses Ophør“. Og naar det som Grund for, at Sagsøgte maatte opfattes som beriget, anføres, at hun havde „modtaget det Beløb, for hvilket Vexelen er udstedt“, kan hermed kun menes, at hun var den, der havde taget Laan paa Vexelen (var Kredittageren). Sprogligt kunne de sidstnævnte Ord vel ogsaa betyde, at Sagsøgte faktisk havde modtaget Valutaen, men denne Forstaaelse er udelukket derved, at det er logisk umuligt, at den „ved Vexelforpligtelsens Ophør“ indvundne Berigelse kan være afhængig af Valutaens faktiske Modtagelse, se Teksten. Imidlertid ere Dommens Ord saa tvungne, at det er tvivlsomt, om den virkelig har tilsigtet at anerkjende Dækningstheorien. H. R. T. 1894. 757 (U. f. R. 1895. 277) stemmer vistnok ligeledes fuldkomment med Dækningstheorien og i det Hele med det Udviklede, jfr. Note 53. Det udelukker efter det Anførte ikke Berigelsekravet, at Vexelejeren ikke har havt anden Fordring paa Skyldneren end Vexelfordringen, U. f. R. 1894. 791. Retsanvendelsen i Sverige, hvorfra Regelen skriver sig, og hvor man saaledes er gammelkjendt med den, viser intet Spor af Valutatheorien. Jul. Lassen l. c. S. 287 Note 21.

[79]) Mod denne Argumentation fra Vexellovens Ord kan jeg kun tænke mig følgende Indvendinger fremsatte: Man kunde i V. L. § 93 efter Ordene „hvad denne“ tænke sig indskudt saavel Ordene „ved Vexelrettens Bortfald“ som Ordene „som Følge af Vexeltransaktionen“ eller desl., og §'ens følgende Ord „hvis ethvert Krav bortfaldt“ vilde i begge Tilfælde give god Mening — altsaa ere disse Ord neutrale overfor det i Teksten omhandlede Spørgsmaal. De angive kun en Betingelse for Berigelseskravet, men bestemme Intet om dets Omfang. Hertil vilde jeg svare for det første, at Neutraliteten af Ordene ikke er bevist ved Muligheden af de to forskjellige Indskud; det sidste vilde indeholde en Modifikation af Regelen, som den nu staar, det første vilde være overflødigt. Naar Lovgiveren angiver den ved en vis Kjendsgjerning indtrædende Berigelse som Betingelse for et Krav, maa den ved samme Kjendsgjerning indtrædende Berigelse ogsaa danne Kravets Indhold, naar ikke Andet er sagt. At almindelig Sprogbrug med Sikkerhed kræver denne Forstaaelse,

ikke erkjendes, at nogen reel Grund taler for at begrænse Bs Krav saaledes. A har nu engang foretaget en Formueoperation, der har forringet hans Formue med 200 Kr.; dette Tab skyldes udelukkende ham selv, ubetinget ikke Vexelejerens Forsømmelighed. Og ligesom det er ligegyldigt, hvor stor Vexelskyldnerens Valuta er, er det uden Betydning, hvad der er blevet af den, naar det da ikke er Vexelejeren, som har unddraget ham den. At f. Ex. B, der af A er sendt op i Banken for at diskontere den af A til Banken udstedte egne Vexel, forsvinder med den i Banken hævede Valuta, udelukker ikke, at A som Berigelse maa lægge Vexelbeløbet fra sig. Han og han alene rammes af Ordene i V. L. § 93, og der er ingen Grund til, at Vexelejeren skal lide under det Tab, som A har lidt ved sin Fuldmægtigs Handling.[71]) Ogsaa den, der har udstedt og udgivet en Vexel som Gave, beriges ved Vexelrettens Bortfald med Vexelens Beløb.[72])

b. Den under a. oplyste Sætning, at den dækningspligtige Vexelskyldner hæfter med sin Dækningspligt, vil ordentligvis medføre, at Vexelejeren hos denne kan kræve netop Vexelens Beløb med de indtil Vexelrettens Bortfald paaløbne Vexelrenter.[72b]) (I Almindelighed vil han kunne kræve hele dette hos en af Vexelskyldnerne, men det kan ogsaa forekomme, at Dækningspligten er delt paa flere Hænder. Naar et

fremgaar af det i Teksten givne Exempel. Dernæst vilde jeg — foruden hvad der i Teksten er bemærket om Valutatheoriens Urimelighed — henvise til følgende særligt mislige Konsekvenser af at supplere V. L. § 93 med Indskudet „som Følge af Vexeltransaktionen" eller desl. Skal Vexelskyldnerens Berigelse udmaales efter den af ham modtagne Valuta, maa ogsaa Vexelejerens i Betragtning kommende Tab udmaales efter den af ham givne Valuta. Man kom saaledes til, at naar B havde solgt til A en Ting af Værdi 1200 Kr. for A's egen Vexel paa 1000 Kr., vilde B, efterat hans Vexelfordring var præskriberet, kunne kræve 1200 Kr. af A. Den Forstaaelse, at Vexelejerens Tab skulde maales efter hans Vexelret og Vexelskyldnerens Berigelse efter dennes Valuta, tilstede Ordene i V. L. § 93 i hvert Fald ikke.

[71]) Se herom ovfr. Note 60. Det kan altsaa ikke komme i Betragtning, at den dækningspligtige Vexelskyldner ikke kan erholde sin Valuta, fordi Valutayderen er insolvent, Jul. Lassen l. c. S. 288—289, men dog Aubert V. S. 365, Sp. D. I S. 516.

[72]) Evaldsen Ft. S. 374, Jfr. Note 49.

[72b]) U. f. R. 1896. 1123.

Laan rejses ved en af A paa X til B trukken, af X akcepteret og af B endosseret Vexel, saaledes at den ved Bs Diskontering indvundne Valuta skal deles lige mellem de tre Participanter, vil den bestemmende Analyse udvise, at Berigelseskravet haves imod hver af dem for en Trediedel af Vexelens Beløb. Naar A, der ønsker at give 400 Kr. i veldædigt Øjemed og anmoder X om hans Akcept, faar det Svar, at X ønsker at give 600 Kr. i samme Øjemed og derfor udbeder sig Vexelen trukken paa 1000 Kr., vil Berigelseskravet, naar den af A trukne og af X akcepterede[73] Vexel er forældet, haves mod A med 400 Kr. og mod X med 600 Kr. De ovfr. under 4. c omtalte Forskydninger af Dækningspligten kunne finde Sted delvist.

c. Men naar den Dækningspligtige har forsynet den, der ifølge Vexelens Indhold skal indfri denne (Akceptanten, Trassaten, Domicilianten), med Dækning, forandres Berigelseskravets Indhold. Ganske vist er saadan Afgivelse af Dækning ikke nogen Forskydning af Dækningspligten,[74]) thi naar Vexelretten er gaaet tabt, falder den afgivne Dækning tilbage til Dækningsgiveren; den bliver først Dækningsmodtagerens, naar denne har indfriet Vexelen. Den bestemmende Analyse vil udvise, at Dækningsgiveren fremdeles er den eneste Dækningspligtige, men han vilde ved Vexelrettens Bortfald kun blive beriget med sit Krav paa Dækningens Tilbagegivelse. Og dette Kravs Værdiløshed paa Grund af Dækningsmodtagerens Insolvens maa, efter hele Synspunktet for Regelen i V. L. § 93, gaa ud over Vexelejeren. Dennes Fordring efter V. L. § 93 kan altsaa kun gaa ud paa, at den Dækningspligtige skal tilcedere ham sit Krav paa Dækningens Tilbagegivelse eller rettere give ham Legitimation til at gjøre dette gjældende.[75]) Om Dækningen først er afgivet efter Vexelens Udgivelse eller allerede ved dette Tidspunkt havdes anbragt hos den, der skal betale Vexelen, er ligegyldigt. Af den givne Begrundelse følger, at

---

[73]) Om det Tilfælde, at X undlader at akceptere saadan Vexel, se ved Note 77.

[74]) Svensk H. R. D. 30. Aug. 1892 i Nytt jur. Ark. 1892. 442 (Note 67).

[75]) Nærmere Jul. Lassen l. c. S. 294—296; tildels afvigende Evaldsen Fr. S. 184. 375—376, Aubert V. S. 366—367. Sp. D. I S. 516—517.

Afgivelse af Dækning kun kan komme den Dækningspligtige til Gode, naar Afgivelsen har fundet Sted til dem, der skulle indfri Vexelen, og virkelig er kommen til disse.

6. Berigelseskravet efter V. L. § 93 haves ifølge Artikelens Ord kun mod Vexelskyldnere, ikke f. Ex. mod Domiciliaten eller den ikke akcepterende Trassat. Der er her et Hul i Lovgivningen. Forholdet vil nemlig kunne stille sig saaledes, at en Person, som ikke er Vexelskyldner, er Vexelens Dækningspligtige. Naar f. Ex. A ifølge Kommission fra T i eget Navn trækker og diskonterer en Vexel, der uakcepteret bortfalder paa en senere Endossatars Haand, vil den bestemmende Analyse udvise Kommittenten og ingen Andre som den Dækningspligtige og den, der ved Vexelrettens Bortfald vilde beriges. Efter hele den foregaaende Udvikling vil man dog vistnok være paa det Rene med, at Ts Retsstilling er materielt ganske den samme som de Vexelskyldneres, mod hvem Berigelseskravet gives, og man vil derfor vistnok være fuldkommen beføjet til ifølge Analogien af V. L. § 93 at give Vexelejeren Kravet imod Kommittenten og overhovedet i Tilfælde af denne Art mod den udenfor Vexelforholdet staaende Person.[76]) Som et herhen hørende Tilfælde kan nævnes det ovfr. S. 336 omtalte Exempel paa en Gavevexel.[77]) Naar i dette Tilfælde X har undladt at akceptere, maa Berigelseskravet alligevel for de 600 Kroners Vedkommende haves imod ham, ikke mod A.

7. Kravet overfor den dækningspligtige Vexelskyldner i dets almindelige Skikkelse er efter Lovens Ord ikke udstyret med Vexelprocedurens Fordele og ikke nogen Gjældsbrevsfordring („som almindelig Gjældsfordring"). Stævning alene til at indfri Vexelen kan ikke bære Berigelsessøgsmaalet,[78])

---

[76]) Saaledes Schw. Art. 813. Mod Analogiens Anvendelse kunde vistnok anføres, at Vexelejeren kunde tænkes at spekulere i Vexelrettens Bortfald for at skaffe sig et Krav mod en Person, som han ellers ikke kan holde sig til. Men Faren herfor er, jfr. Bevisvanskelighederne (ndfr. 9) og Muligheden af, at Kommittenten har Dækning beroende hos dem, der skulle betale Vexelen (5 c) saa fjærn, at den ikke kan komme i Betragtning. U. f. R. 1891. 742 fornægter ikke Analogiens Berettigelse, Jul. Lassen l. c. S. 298 Note 46.

[77]) Note 73. Andre Exempler Jul. Lassen l. c. S. 299.

[78]) U. f. R. 1890. 125.

og den indstævnte Skyldners Egenskab som beriget maa asseres i Paastanden.[79]) Naturligvis har Vexelejeren heller ikke Vexelprocedurens Fordele, naar han indstævner den Dækningspligtige Vexelskyldner til at overdrage sig Kravet paa Eleknings Tilbagegivelse. Kravet mod den dækningspligtige Vexelskyldner paa Vexelbeløbets Betaling opfattes naturligst som en Rest af Vexelretten,[80]) jfr. Ordene „dog . . ikke udelukket fra"; Kravene mod Dækningsmodtageren og mod den udenforstaaende Dækningspligtige, som ikke er Vexelskyldner, maa opfattes som Surrogater for den tabte Vexelret. Den Sikkerhed, som er stillet af paagjældende Skyldner selv for den Ret, der af Vexelejeren erhverves som Rest eller Surrogat, maa fremdeles tjene til Sikkerhed for Kravet.[81])

8. Angaaende Ophør af Berigelseskravet efter V. L. § 93 bemærkes: I det Foregaaende er tænkt paa Bestemmelsen af det Krav, som ifølge V. L. § 93 tilkommer Vexelejeren i det Øjeblik, da Vexelretten bortfaldt. Da Kravet benævnes som et Berigelseskrav, rejser der sig det Spørgsmaal, om Vexelejerens Krav bortfalder, naar Vexelskyldnerens Berigelse efter Vexelrettens Fortabelse bortfalder. I Almindelighed besvares Spørgsmaalet bekræftende,[82]) og denne Besvarelse kan være rigtig nok men kan ogsaa misforstaas. Det Rigtige i den bekræftende Besvarelse er det, at Forskydningen af Berigelseskravet og Modifikationen af det ved Dækningsafgivelse, som er omtalt ovfr. under 4. c og 5. c, ogsaa maa kunne finde Sted med Retsvirkning for Vexelejeren, efterat hans Krav er omformet til et Berigelseskrav, nemlig indtil den Dækningspligtige er kommen til Kundskab om, at Vexelkravet er omdannet til et Berigelses-

---

[79]) U. f. R. 1890. 811.

[80]) Afvigende (ifølge Betragtninger, hentede fra Valutasynspunktet) Aubert V. S. 369—370, Sp. D. I S. 518.

[81]) Jfr. dog Aubert V. S. 372. Sætningen gjælder naturligvis ikke, naar Sikkerhedsretshandelen indeholder modstaaende Bestemmelser, U. f. R. 1894. 218. Se om den for den underliggende Fordring stillede Sikkerhed Note 65 og 91. Kaution, som er stillet udenfor Vexelen (jfr. § 119 Note 110) for den berigede Vexelskyldners Vexelgjæld eller for Surrogatgjælden, bør ofte antages ophørt efter Reglerne om Diligenspligten mod Kautionisten, ndfr. § 119. V.

[82]) Aubert V. S. 368—369.

krav overfor ham. Om dette kan støttes paa Ordene i V. L. § 93, er vel tvivlsomt, men det følger af hele Berigelseskravets Begrundelse og Natur. Derimod vilde det være urigtigt at antage, at Berigelseskravet gik tabt, fordi den Berigede mister de Penge, hvormed han havde tænkt at afvikle Berigelseskravet.[82b])

Den almindelige Forældelse af Berigelseskravet efter V. L. § 93 maa efter D. L. 5—14—4 regnes fra det Tidspunkt, da den Vexelpligt, hvoraf det er en Rest, blev stiftet, eller fra Surrogatfordringens Stiftelsestid. Mod Berigelseskravet kunne naturligvis Modfordringer fremsættes efter almindelige Regler.

9. Om Fordelingen af Bevisbyrden[83]) under Berigelsessøgsmaalet giver V. L. § 93 ingen Regel. Naar almindelige Bevisbyrderegler følges, synes man at komme til følgende Resultater. At Vexelejeren har lidt et til Vexelens Beløb svarende Tab ved Vexelrettens Bortfald, maa vistnok betragtes som givet, indtil Andet er indiceret.[84]) Det gjælder for Vexelejeren at faa oplyst, at den af ham Sagsøgte er Vexelens Dækningspligtige; dette maa han asserere,[85]) og paa Oplysning heraf maa han rette sine Bestræbelser; Oplysninger om Valutaforholdene ere i og for sig værdiløse, men kunne bidrage til at oplyse det Relevante.[86]) Men har Vexelejeren faaet oplyst, at den Sagsøgte engang har været den Dækningspligtige, maa det være dennes Sag at godtgjøre, at han ikke længere er det, eller at han har afgivet Dækning. Ordentligvis vil Vexelejeren til Sagvolder vælge den Vexelskyldner, som han anser for Vexelens oprindelige Kredittager (ovfr. S. 331). At dette er Tilfældet, maa han bevise,[87]) og dette Bevis vil ofte være meget vanskeligt. At han overfor de oprindelige Vexelpersoner (Udsteder, Akceptant) skulde være fritagen for dette Bevis, kan paa ingen Maade antages.[88]) Men medens

---

[82b]) Jfr. Note 60, 71.

[83]) Undersøgelsen herom hos Aubert V. S. 366—367, Sp. D. I S. 516, hviler tildels paa Valutasynspunktet.

[84]) Aubert V. S. 365, jfr. dog U. f. R. 1896. 844. Jfr. Note 48.

[85]) Note 79. [86]) U. f. R. 1896. 774, jfr. om H. R. T. 1894. 755 (U. f. R. 1895. 755) Note 69.

[87]) U. f. R. 1888. 1107, 1890. 811, svensk H. R. D. 14. Novbr. 1893.

[88]) Evaldsen Ft. S. 373, svensk H. R. D. 30. Aug. 1892 i Nytt jur.

man, naar Sagen rejses mod en senere Endossent, ordentligvis vil anse dennes Erklæring om ikke at være den Dækningspligtige og ikke at vide Besked om, hvem der har denne Egenskab, for en tilstrækkelig Benægtelse, staar Sagen anderledes overfor Deltagerne i det oprindelige Vexelnegotium. Om disse bør man vistnok antage, at de først have kastet Bevisbyrden over paa Vexelejeren, naar deres Benægtelse ledsages af faktisk Meddelelse om, hvem der er Kredittageren, eller dog af faktiske Meddelelser, som gjøre det forklarligt, at de ikke vide Besked.[89]) Naar Bevis er ført for, eller naar det paa Grund af utilstrækkelig Benægtelse maa antages, at Sagvolderen var Kredittageren, maa vistnok denne, for at undgaa Dom for Vexelbeløbet, bevise, at Dækningspligten er forskudt, eller at han har givet Dækning;[90]) antages det med svensk Praxis, at Vexelejeren har Beviset for, at Sagvolderen endnu er den Dækningspligtige, vil Regelen i V. L. § 93 saa at sige blive uden praktisk Betydning.

10. Endnu bemærkes, at V. L. § 93 kun udtaler sig om, hvad der efter Vexelrettens Tab tilkommer Vexelejeren som Rest eller Surrogat for hans tabte Vexelret. Der maa vel nok fra V. L. § 93 modsætningsvis sluttes, at Vexelejeren ikke efter Vexelrettens Præjudicering og Præskription kan falde tilbage paa det ældre Skyldforhold, til hvis Opfyldelse Vexelen er givet ham.[91]) Men iøvrigt betager V. L. § 93 ikke Vexelejeren nogen Ret, som efter almindelige Regler vilde tilkomme ham,[92]) f. Ex. Ret til at søge tilbage Valuta, som han i god Tro har givet for en Vexel med falske Navne.

IV. De almindelige Regler om Eftergivelse medføre, at Fordringshaveren ved at eftergive en Skyldner i den Forstand, at Kravet overhovedet ikke skal komme ham til Skade, taber

---

Ark. 1892. 442, jfr. dog Vexellovkommissionens Betænkning til det reviderede Udkast S. XVII.

[89]) Jfr. H. R. T. 1894. 755 (U. f. R. 1895. 276); Citantens særlige Stilling kan bevirke, at simpel Benægtelse fra Sagvolderens Side maa være tilstrækkelig, jfr. U. f. R. 1892. 655 (Note 69).

[90]) Aubert V. S. 367; afvigende svensk H. R. D. 1. Juni 1874 i Naumanns Tidsskrift 1874. 557—558, dog med stærk Dissens.

[91]) Note 65. [92]) Aubert V. S. 372—373.

sin Ret mod Medskyldnerne, forsaavidt de vilde have Regres mod denne Skyldner.[93]) Ved denne Regels Anvendelse paa Vexler erindres, at Eftergivelsen, for at have vexelretlig Betydning, maa fremgaa af Vexelen. Naar Vexelejeren ved Paategning paa Vexelen erklærer, at han eftergiver en Vexelskyldner, have han og senere Vexelejere altsaa tabt deres Ret mod Skyldneren og alle dennes Eftermænd,[94]) forsaavidt disse ikke have samtykket i desuagtet at være forpligtede, jfr. V. L. § 49 Slutn.; er det Akceptanten, han saaledes har frigjort, ere alle Vexelskyldnere frigjorte.[95]) Er Eftergivelsen derimod ikke tegnet paa Vexelen, kan Vexelejeren benytte Vexelprocedure mod Skyldneren og overdrage den fulde Vexelret til Andre, ligesom Andre kunne erhverve Vexelretten ved Indfrielse, og den frigjorte Skyldner, der kommer til at betale trods Eftergivelsen, er indskrænket til bagefter at søge Erstatning hos den Ansvarlige, jfr. L. 28. Maj 1880 § 3. Lige med en Paategning om Eftergivelse virker i vexelretlig Henseende Udstregning af Trassentens eller en Endossents Navn, der er foretagen af Vexelejeren eller sket med hans Samtykke, V. L. § 49 i Slutn. Derimod er Udstregning af Akceptantens Navn uden vexelretlig Betydning.[96]) Hvad der gjælder om Eftergivelse, synes ogsaa at maatte gjælde om andre Handlinger eller Undladelser fra Vexelejerens Side, der bevirke en Skyldners Frigjørelse.[97]) Hvad Præskription angaar, er det dog givet, at den Omstændighed, at Vexelejeren har ladet sin Regresfordring præskribere overfor Trassenten eller Endossenter, ikke betager ham Regreskravet mod senere Endossenter, der jo erholde selvstændig Præskriptionsfrist overfor Formændene, V. L. § 79. Derimod er det

---

[93]) Ovfr. § 72 Note 15, 24.

[94]) Aubert V. S. 263—264, Evaldsen Ft. S. 212—213, V. S. 413.

[95]) Evaldsen Ft. S. 99 Note, 212—213, 325, Aubert V. S. 167.

[96]) Evaldsen Ft. S. 99, Aubert V. S. 167, ovfr. § 102 Note 12.

[97]) Evaldsen V. S. 433 med Note 2. Se om Henstand og Prolongation Evaldsen V. S. 329—331, Ft. S. 101—108, Aubert V. S. 213—214, 172, 330, Sp. D. I S. 435. D. i U. f. R. 1883. 1225 (Vexelejeren, der giver Udstederen af egen Vexel Henstand, mister herved sin Regresret mod Endossenterne), jfr. ndfr. § 119 Note 72.

omtvistet, om ikke Vexelejeren, ved at lade sit Krav paa Akceptanten præskriberes efter V. L. § 77, taber samtlige sine Regreskrav.[98]) Analogien fra Reglerne om Eftergivelse taler herfor, forsaavidt som det har været umuligt for de Regrespligtige selv at vedligeholde deres Krav overfor Akceptanten, jfr. ovfr. II. 3 i Slutn. Men paa den anden Side ses det af Bestemmelsen i V. L. § 80 om Adgangen for den, der kun har modtaget Procesvarsel, til at afbryde Forældelsen overfor Akceptanten, se ovfr. under II. 4, at man ved Vexellovens Affattelse er gaaet ud fra den Anskuelse, at Forældelsen af Akceptantpligten ikke medfører de andre Vexelskyldneres Frigjørelse,[99]) og en Gjennemlæsning af de udførlige Regler i V. L. §§ 77—79 med Tavsheden om dette Punkt maa dog vistnok nærmest vække den Forestilling, at Akceptantpligtens Forældelse ikke skal have den omtalte Virkning.[100]) Derimod ses der Intet til Hinder for at antage den naturlige Regel, at Nødsadressatens og Intervenientens Pligt bortfalder, naar Vexelejerens Regresfordring er forældet overfor nogen af dem, som disse Personer efter V. L. § 63 vilde have Regres imod.[101])

§ 106.

Vexelduplikater og Vexelkopier.

I. Vexler udstedes hyppigt i flere Exemplarer. Hensigten hermed er ordentligvis, at man ønsker at rejse Penge paa Vexelen ved Endossement samtidigt med, at den sendes til Akcept, men Formaalet kan ogsaa være at sætte i Stand til, for større Sikkerheds Skyld, at afsende Vexelen flere Gange til samme Adresse.[1]) Ethvert saadant af Trassenten ud-

---

[98]) Saaledes Evaldsen Ft. S. 324—326, V. S. 412—415, ovfr. § 72 Note 19.

[99]) Kommissionens Motiver til Vexelloven S. 84—85, hvor det tillige bemærkes, at Regelen i V. L. § 80, om at Afbrydelsen virker til Fordel for Afbryderens Formænd, er motiveret ved samme Hensyn.

[100]) Saaledes Aubert V. S. 325, 329—330, Sp. D. I S. 305, 507; V. L. § 48 vil noget hjælpe paa Ulemperne, jfr. Evaldsen V. S. 413 Note.

[101]) Evaldsen Ft. S. 310—311, V. S. 406, Aubert V. S. 291 Note 6. Jfr. om Avalisten i § 108 Note 44, § 119 Note 110.

[1]) Usikkerheden ved Forsendelsen har oprindeligt affødt Institutet, Aubert V. S. 306—307, 20, Goldschmidt System S. 290.

stedt Exemplar (Duplikat) er som saadant en original Vexel, men de flere Exemplarer ere tilsammen kun én Vexel med én Vexelforpligtelse; indfries et Exemplar af Vexelen, ere de øvrige uden Kraft, V. L. § 68. 1. Dette gjælder dog kun, naar ethvert Exemplar i selve Teksten betegner sin Orden som første, anden, tredie[2]) o. s. v. (*prima, secunda, tertia* o. s. v.), og naar Exemplarerne iøvrigt ere i det Væsentlige[3]) enslydende, V. L. § 66. Mangler en af disse Betingelser, gjælder hvert af Dokumenterne som en selvstændig i et Exemplar udstedt Vexel (Solavexel), V. L. § 66. 3, hvilket naturligvis dog kun godtroende Erhververe kunne paaberaabe sig, og den, som har gjort sig skyldig i Misbruget at benytte, hvad han har modtaget som én Vexel, som flere, maa staa til Ansvar herfor.[4]) Selv om V. L. § 66. 1 er iagttagen, kan Vexelenheden splittes, se ndfr.

Ifølge V. L. § 67. 1 og 2 kan saavel Vexeltageren som senere Vexelejere, mod Godtgjørelse af Omkostningerne (Stempeludgifter, Stp. L. 19. Febr. 1861 § 54, Porto) fra Trassenten fordre Duplikater af Vexelen,[5]) enten umiddelbart ved Henvendelse til Trassenten eller gjennem sin umiddelbare Formand,[6]) og paa Duplikaterne ere Endossenterne pligtige til efter Rækkefølgen at gjentage Endossementerne, V. L. § 67. 3. Derimod kan Akcept ikke fordres tegnet paa mere end et Exemplar: Akceptanten svarer uanset Indfrielsen, for ethvert efter

---

[2]) Ordenen kan ogsaa angives i andet Sprog, naar Vexelen er affattet i dette, jfr. V. L. § 1. 1, Evaldsen Ft. S. 276. Angivelse i Vexelen af, at de andre Exemplarer ikke skulle indfries, naar et er indfriet (*clausula cassatoria*, jfr. Aubert V. S. 307 Note 5), er ufornøden.

[3]) Aubert V. S. 307 Note 6.

[4]) Fdn. 18. Maj 1825 § 15, Evaldsen Ft. S. 276.

[5]) Har Trassenten i Vexelen betinget sig Fritagelse for at udstede Duplikater, maa dette Forbehold være gyldigt overfor alle Vexelejere, Evaldsen Ft. S. 277—278, Aubert V. S. 308. Har Vexelejeren først modtaget en Vexel uden Ordensbetegnelse, kan han, bortset fra Regelen i V. L. § 74, kun fordre Duplikater mod dens Tilbagegivelse, Evaldsen Ft. S. 278, Aubert V. S. 308, jfr. iøvrigt om det Tilfælde, at den først modtagne Vexel er bortkommen, Evaldsen Ft. S. 278—279, Aubert V. S. 308—309. [6]) Evaldsen Ft. S. 277.

Indfrielsen løbende Exemplar, som findes forsynet med hans Akcept,[7]) V. L. § 68. 2.

Er et Exemplar af Vexelen sendt til Akcept, hvortil ordentligvis Prima-Exemplaret benyttes, skal der, naar et andet Exemplar endosseres, bemærkes paa dette, hos hvem det til Akcept sendte Exemplar findes, V. L. § 69. 1. Den, som har Akceptexemplaret i Forvaring, er pligtig at udlevere det til den, der i Medfør af V. L. § 39 eller paa anden Maade godtgjør sin Ret til Udlevering.[8]) Naar Vexelejeren ikke kan bringe det til Akcept sendte Exemplar til Stede, kan han ikke fordre Betaling af Akceptanten,[9]) der ikke behøver at betale, forinden han erholder sin Akcept tilbage, V. L. § 68. 2. Fremdeles kunde det synes, at Vexelejeren heller ikke kan tiltræde Regres, uden at skaffe Akceptexemplaret tilstede, da det jo ikke vides, om det er akcepteret eller ikke, og de Regrespligtige i første Fald vilde have Krav paa at erholde Akcepten udleveret ved Indfrielsen, V. L. §§ 23 og 54. Skulle Vexelduplikater gjøre deres tilsigtede Nytte, bliver det imidlertid nødvendigt at fravige dette strænge Resultat. Vexelejeren kan, dersom Bemærkning efter V. L. § 69. 1 findes paa Vexelen, tiltræde Regres efter de almindelige Regler,[10]) naar han ved Protest har godtgjort, at han ikke har kunnet faa Akceptexemplaret udleveret, og at han heller ikke har kunnet faa Akcept paa eller Betaling efter Duplikatet,[11]) V. L. § 70. Findes hin Bemærkning derimod ikke paa Vexelen, kan han uden videre rejse Regreskrav efter de almindelige Regler;

---

[7]) Note 15 i Slutn., Aubert V. S. 311.

[8]) Forvareren er ansvarsfri, naar han, forinden den Berettigede har henvendt sig til ham med behørig Legitimation, har tilbagesendt Exemplaret til den, der sendte ham det, ovfr. § 51. I, § 129 Note 2 og 1, Evaldsen Ft. S. 284—285; dette gjælder, selv om man antager (ovfr. § 50. I), at Endossataren er Vexelejer, forinden han saaledes har henvendt sig til Forvareren, jfr. dog Aubert V. S. 313—314. Om Ansvar for Ikke-Udlevering Evaldsen Ft. S. 285—286, V. S. 396. Om Forvarerens Beføjelser og Pligter med Hensyn til Vexelen Aubert V. S. 314, Evaldsen Ft. S. 285.

[9]) Trassaten, der ikke har akcepteret, kan uden Risiko betale mod Udlevering af det endosserede Exemplar, Aubert V. S. 310.

[10]) Evaldsen Ft. S. 286—287, Aubert V. S. 316. Om det Tilfælde, at Akceptexemplaret faaes udleveret i beskadiget Tilstand, Evaldsen Ft. S. 287—288.

[11]) Evaldsen V. S. 396, Aubert V. S. 315—316.

men den Endossent, der har forsømt at gjøre Bemærkningen efter V. L. § 69. 1, kan ifalde Ansvar herfor.[12])

Selv om Reglerne i V. L. § 66 ere iagttagne, kan Øjemedet med flere Vexelexemplarers Udstedelse, som bemærket, forspildes og Vexelenheden splittes, naar forskjellige Exemplarer endosseres til Forskjellige.[13]) Herom bestemmer V. L. § 68. 3, at Dobbeltendossenten[14]) samt senere Endossenter af Exemplarerne svare for ethvert efter Indfrielsen løbende Exemplar, paa hvilket deres Endossement findes tegnet. For de forudgaaende Vexelskyldnere gjælder derimod fremdeles Regelen i V. L. § 68. 1. De hæfte som hidtil overfor hver af de forskjellige Vexelejere, men ved egen (eller en Formands) Indfrielse af Vexelen frigjøres de ogsaa for Ansvaret efter den anden, og naar den ene Vexel er indfriet eller akcepteret af Trassaten, er al Vexelret mod disse Skyldnere efter den anden Vexel bortfalden.[15])

II. Øjemedet at rejse Penge paa Vexelen gjennem Endossement samtidigt med, at den sendes til Akcept, søges ogsaa opnaaet ved at tage Afskrift (Kopi) af Vexelen. Enhver Vexelejer kan tage Kopier af Vexelen og disse kunne benyttes til Endossement, V. L. § 11 (Avaltegning, Nødsadresse), men ikke til Akcept af Trassatus, V. L. § 21. 3, se derimod V. L. § 58. For at fyldestgjøre Øjemedet, maa Kopien indeholde Afskrift af samtlige paa Vexelen værende Endossementer og øvrige Paategninger, og Kopien skal forsynes med Bemærkning om, hvor langt Afskriften gaar, eller hvor de originale Endosse-

---

[12]) Evaldsen Ft. S. 287, 284.

[13]) Jfr. Evaldsen Ft. S. 279 Note 1.

[14]) Herunder ogsaa Blancoendossenten, naar en Ihændehaver paa Grundlag af Blancoendossementet har overdraget til Forskjellige, V. L. § 13, Evaldsen Ft. S. 280.

[15]) Evaldsen Ft. S. 280—282, V. 5. 394. Om Retsstillingen for Indfrieren af Vexelen, der var uvidende om, at han af de anførte Grunde ikke var regrespligtig, eller hvis Krav mod Formænd bortfalder ved disses Indfrielse af den anden Vexel, Evaldsen Ft. S. 281—283, se smstds. om Trassenten. der tilforhandler sig det ene Exemplar før Forfaldsdag, jfr. Aubert V. S. 311 Note 3. Trassatus, der indfrier flere Exemplarer, har naturligvis, naar V. L. § 66. 1 er iagttagen, kun Dækningsret for én Indfrielse mod Trassenten; iøvrigt maa han holde sig til Dobbeltendossenten. Evaldsen Ft. S. 282.

menter begynde,[16]) samt hos hvem Originalvexelen findes, V. L. § 71. Den, som har Originalvexelen i Forvaring, er pligtig at udlevere den til den, der i Medfør af V. L. § 39 eller paa anden Maade godtgjør sin Ret til Udlevering,[17]) V. L. § 72, og naar Ihændehaveren af Kopien saaledes har faaet Originalvexelen udleveret, gjælde de almindelige Regler om Vexelomgangen; de to Dokumenter tilsammen udgjøre den fulde Vexel.[18]) Førend Ihændehaveren faar Originalvexelen udleveret, kan han naturligvis ikke kræve Betaling hos Akceptanten, og han er endvidere, da Akcept og Betaling hos Trassatus kun kan fordres efter Originalvexelen,[19]) udelukket fra at anstille Regreskrav mod Trassenten og de Endossenter, hvis originale Endossement ikke findes paa Kopien. Derimod kan han ifølge V. L. § 72. 2 efter Protest for nægtet Udlevering søge Regres hos de Endossenter, hvis originale Endossementer findes paa Kopien, og som saaledes have garanteret ham Erholdelsen af Originalen.[20]) Protest overfor Trassatus er derimod ufornøden, da Henvendelse til ham med Kopien vilde være hensigtsløs. Naar den i V. L. § 71 i Slutn. omtalte Bemærkning findes paa Kopien, kan Protest for nægtet eller manglende[21]) Udlevering altid optages, V. L. § 89. Men mangler denne Bemærkning, og kan Kopiens Ihændehaver ikke faa konstateret, hos hvem Originalvexelen findes, hjemler V. L. § 72 ham ingen Udvej. Det maa henstaa som tvivlsomt, om Kopiens Ihændehaver i saa Fald er udelukket fra al Regres, fordi han har været saa uforsigtig at nøjes med en Kopi uden den omtalte Bemærkning,[22]) eller om Kopiens Originalendossenter som Følge af, at de have givet Kopien fra sig uden Bemærkningen, maa finde sig i Regres efter sædvanlig Vexelomgang,

---

[16]) Om Mangelen af denne Bemærkning Evaldsen Ft. S. 288—289, V. S. 397—398, Aubert V. S. 317—318.

[17]) Note 8, Evaldsen Ft. S. 291, Aubert V. S. 318.

[18]) Evaldsen Ft. S. 291, Aubert V. S. 318.

[19]) Trassatus er jo ikke sikker paa at erhverve Dækningsret mod Trassenten ved at honorere en Kopi.

[20]) Nærmere Evaldsen Ft. S. 293—294, V. S. 379, Aubert V. S. 318—319, 220.

[21]) Aubert V. S. 319 Note.

[22]) Evaldsen V. S. 398.

ɔ: Protest i Henhold til Kopien hos Trassatus.[23]) Naar Originalen er endosseret til en Anden end Kopien, vil Originalens Erhverver ifølge V. L. § 76 ikke være pligtig at udlevere den til Kopiens Ejer.[24]) Ogsaa derved, at forskjellige Kopier endosseres til Forskjellige, kunne Konflikter fremkomme.[25])

§ 107.

Om bortkomne Vexler.

I. Den, for hvem en Vexel er bortkommen, vil i vidt Omfang kunne hjælpes af de ovenfor fremstillede Regler om Vexelduplikater. Det vil imidlertid dog ikke altid staa Vexelejeren aabent at erholde et Duplikat efter Regelen i V. L. § 67, jfr. saaledes, at den udstedte Vexel var en Solavexel,[1]) eller at Trassenten ikke i sine Bøger har de til Duplikatets Udstedelse fornødne Oplysninger, eller er død. Og naar den bortkomne Vexel er akcepteret, vil Vexelejeren ikke være hjulpen med et Duplikat, ved hvilket han ikke kan fremtvinge Betaling hos Akceptanten og som ikke maa benyttes af ham til Protest og Regreskravs Fremsættelse overfor de andre Vexelskyldnere.[2]) Der trænges altsaa til Mortifikation af Vexler. Herom bestemmer V. L. § 73, uden at sondre mellem akcepterede og uakcepterede Vexler, at en bortkommen Vexel kan blive mortificeret overensstemmende med de om Mortifikation ellers givne Regler, se ovfr. § 58. Ogsaa Vexler, der ere bortkomne som lydende paa Ihændehaveren, kunne mortificeres.[3]) Om Mortifikationsdommens Virkning udtaler V. L. sig ikke, og det maa da antages, at denne er Mortifikationsdommens sædvanlige, ovfr. § 58. II, nemlig at Mortifikanten er legitimeret som Vexel-

---

[23]) Aubert Sp. D. S. 493—494, V. S. 320—321 og vistnok Vexellovens Motiver S. 77. Imod det af Evaldsen Ft. S. 290—291 Antagne, at Protesten efter V. L. § 72 kan optages for Kopiens første Endossent, se Aubert V. S. 321 Note 1.

[24]) Herom Evaldsen Ft. S. 291—292, V. S. 397 Note.

[25]) Evaldsen Ft. S. 292—293.

[1]) § 106 Note 5.

[2]) Aubert V. S. 349, jfr. Note 13.

[3]) Ovfr. § 58 Note 34 og 35, Evaldsen V. S. 399.

ejer. Han kan følgelig tvinge Akceptanten til Indfrielse, forudsat at han i Benægtelsestilfælde kan bevise Akcepten; derimod antages det i Almindelighed, at han ikke paa Grundlag af Mortifikationsdommen kan anstille nogen Regres,[4] et Spørgsmaal, som forøvrigt ikke har megen Interesse, da Regreskravene oftest ville være præjudicerede eller præskriberede, naar Mortifikationsdommen falder, jfr. nedf.

Til Afværgelse af Tab, som kunde flyde af, at Vexelretten i det Øjeblik, da Mortifikationsdommen falder, skulde være forældet, indrømmer V. L. § 74 den, for hvem Vexelen er bortkommen, følgende tvende Beføjelser, allerede naar Stævning i Mortifikationssagen lovlig er kundgjort, mod at der stilles de Paagjældende antagelig Sikkerhed,[5] indtil Vexelen er bleven mortificeret eller deres Ansvar efter den bortkomne Vexel paa anden Maade er ophørt.[6] Vexelejeren kan, dersom Vexelen er akcepteret, ved Vexelsøgsmaal[7] kræve Betaling hos Akceptanten,[8] naar Forfaldstid er kommen, og han kan godtgjøre[9] sin Ret til at oppebære Betalingen. Vexelejeren vil saaledes ogsaa, V. L. § 80, være i Stand til at af-

---

[4]) Evaldsen V. S. 400, Ft. S. 304 Note 2, Aubert Sp. D. S. 496—497, jfr. Betænkning til det reviderede Udkast S. XV. Dette støttes navnlig paa at Mortifikanten ikke kan sætte den Regrespligtige i Stand til med sædvanlig Lethed at gjennemføre sin Vexelret mod Formænd (ovfr. § 104. I. 2), og er altsaa rigtigt, dersom man antager, at den Regrespligtige ikke kan forfølge Kravet mod Formænd efter Vexelprocedurens Regler. Antager man derimod dette, Aubert V. S. 353, 354, L. om Vexelsager 28. Maj 1880 § 1 og Motiver til denne Lov S. 4, jfr. tvivlende Aubert Sp. D. I S. 496 Note 2 og tidligere benægtende S. og H. R. T. 1865. 85, kan den angivne Begrundelse kun føre til, at Mortifikanten faktisk jævnligt ikke vil kunne gjøre Regres gjældende, men efter Omstændighederne vil den kunne gjennemføres, f. Ex. naar Mortifikanten foruden Mortifikationsdom har i Hænde og kan levere den Regrespligtige skriftlige Vedkjendelseserklæringer fra alle hans Formænd, jfr. Kommissionens Motiver til V. L. S. 80 og tidligere Aubert V. S. 353—354.

[5]) Evaldsen Ft. S. 301, V. S. 402, Aubert V. S. 356.

[6]) Evaldsen Ft. S. 301—303, Aubert V. S. 356.

[7]) Motiver til L. om Vexelsager S. 4, Evaldsen Ft. S. 300.

[8]) Ikke hos den, der har akcepteret som Nødsadressat eller Intervenient. Evaldsen Ft. S. 299, Aubert V. S. 355. Jfr. om Kravet efter V. L. § 93 og om Domiciliaten, Evaldsen Ft. S. 299—300, Aubert V. S. 355.

[9]) Evaldsen Ft. S. 300—301, V. S. 402—403, Aubert Sp. D. I. S. 497—498.

bryde Forældelsen af Akceptantens Vexelpligt. Dernæst kan Vexelejeren[10]) af Trassenten fordre Udstedelse af nyt Vexelbrev, selv om Betingelserne herfor efter V. L. § 67 ikke ere tilstede. Dette nye Vexelbrev, der er et nyt Exemplar af samme Vexel, paa hvilket Endossenterne, da de ikke nævnes i V. L. § 74, ikke ere pligtige at gjengive deres Endossement,[11]) kan af Modtageren benyttes til Begjæring af Akcept og, i Tilfælde af dennes Nægtelse, til Optagelse af Protest og Regreskravs Fremsættelse mod Trassenten[12]) (ikke Endossenterne), forsaavidt den bortkomne Vexel ikke er akcepteret. Er den derimod akcepteret, maa Vexelgiveren ikke benytte det nye Vexelbrev til Regres.[13]) Trassenten, der har indfriet det nye Vexelbrev, vil, da han kun har betalt mod Sikkerhedsstillelse, ikke under Paaberaabelse af V. L. § 68 kunne vægre sig ved at indfrie den bortkomne Vexel, naar den umortificeret præsenteres ham af en efter V. L. § 39 legitimeret Person.

De saaledes af V. L. § 74 hjemlede Krav ere jo imidlertid betingede af, at Vexelkravene mod Akceptant (V. L. § 43) eller Trassent ikke ere præjudicerede ved Overskridelse af Vexelomgangens Iagttagelse, og da Fristen hertil kan være udløben,[14]) forinden Stævning i Mortifikationssagen kan kundgjøres, giver V. L. § 75 Adgang til ved en Tabsprotests Optagelse forinden Udløbet af Protestfristen at bevare Kravene efter V. L. § 74. Denne Tabsprotest, der maa optages for samme Person, som Vexelen skulde forevises eller protesteres for,[15]) vedligeholder derimod ikke selve Vexelretten overfor Trassenten, og det af denne udstedte nye Vexelbrev gavner altsaa, dersom Trassaten ikke vil honorere det, ikke Vexel-

---

[10]) Forudsat, at han kan bevise sin Ret, Evaldsen Ft. S. 301, jfr. Note 9.

[11]) Det maa altsaa udstedes til Vexelejeren som Remittent eller til Trassentens egen Ordre og endosseres til Vexelejeren, Evaldsen Ft. S. 296, Aubert V. S. 355—356.

[12]) Evaldsen Ft. S. 298, Aubert V. S. 356.

[13]) Note 2, Evaldsen Ft. S. 296—298, V. S. 401—402, Aubert V. S. 349, 356.

[14]) Om Betydningen af V. L. § 92 i denne Henseende Evaldsen Ft. S. 304 Note 1 og herimod Aubert V. S. 348.

[15]) Evaldsen Ft. S. 306.

ejeren, medmindre han faar det udstedt saa tidligt, at det, der jo lyder paa samme Forfaldstid som den bortkomne Vexel, kan blive protesteret i rette Tid.[16]) Om Tabsprotesten skal der, under Ansvar efter V. L. §§ 45—47, gives Underretning,[17]) V. L. § 75. 2.

Det erindres endnu i denne Forbindelse, at Sikkerhedsregres efter V. L. § 25 kan tiltrædes, selv om Vexelen er bortkommen efter Protesten *de non acceptatione*, men Sikkerhedsretten ophører, naar den vexelretlige Forpligtelse er ophørt, V. L. § 28.

II. Om den ejendommelige exstinktive Erhvervelse af Vexler, der hjemles ved V. L. § 76, er handlet ovfr. § 103. II. 3.

§ 108.

Bipersoner i Vexelforhold.

I. Ved Intervention i videre Forstand[1]) forstaas den Indtræden i Vexelforhold, der i Nødsfald finder Sted ved Akcept eller Betaling til Afværgelse eller Forkortelse af Regres. Al Intervention forudsætter, at Vexelen er nødlidende, ɔ: at den er protesteret (jfr. dog V. L. § 42) for manglende eller ubetryggende Akcept eller for manglende Betaling. Intervenienten kaldes Honorant, den, for hvis Regning der interveneres, Honorat, Akcepten og Betalingen betegnes som Æresakcept og Æresbetaling. Om Intervention for sidste Vexeleier kan der ikke være Tale. Under Intervenienter i videre Forstand falde Nødsadressater og Intervenienter (Æresakceptant, Æresbetaler) i snævrere Forstand. I nordisk Vexellov bruges Betegnelsen Intervenient i denne snævrere Betydning.

1. a. Nødsadressater. For at afværge skadelige Følger af Vexelens Protest kan Trassenten eller en Endossent[2]) paa Vexelen eller paa en Kopi tegne en Anmodning til en Person[3])

---

[16]) Evaldsen Ft. S. 306. [17]) Evaldsen Ft. S. 307, V. S. 404.

[1]) Se Oversigten hos Goldschmidt System §§ 198—200.

[2]) Akceptanten kan i domicilierede Vexler opgive en subsidiær Domiciliat, Aubert V. S. 273, Sp. D. I S. 463, Evaldsen Ft. S. 262 Note, Kommissionens Motiver S. 69—70.

[3]) Ogsaa Trassenten kan tegnes som Nødsadressat, og Adressanten kan tegne sig selv „i Nødsfald hos mig", Aubert V. S. 274.

(Nødsadressat, Intervenient ifølge Opfordring i Vexelen) om at akceptere eller betale Vexelen, dersom den ikke honoreres af Trassatus, f. Ex. „i Nødsfald hos N. N.“ At Nødsadressen underskrives af den, som tegner den, er hverken nødvendigt eller sædvanligt. Ogsaa Trassatus kan være nævnt som Nødsadressat endog af Trassenten; paa Grund af Regelen i V. L. § 63 smh. m. § 23 i Slutn., kan Trassatus vel tænkes villig til at honorere Vexelen som Nødsadressat, efterat han har ladet den protestere for sig som Trassat.

b. Den, der modtager en med lovlig Nødsadresse forsynet Vexel, underkaster sig herved den Betingelse for sin Regres, at han ogsaa skal søge Vexelen honoreret hos Nødsadressaten, eller, dersom der er flere, hos samtlige disse.[4]) Regres for manglende eller ikke betryggende Akcept kan saaledes ikke tiltrædes, forinden den i denne Anledning protesterede Vexel er bleven forevist til Akcept for de lovlige Nødsadressater, og, dersom Akcept nægtes,[5]) protesteret ogsaa hos dem. Kun de Nødsadressater komme vexelretligt i Betragtning, som i vexelretlig Forstand bo[6]) paa Betalingsstedet eller, hvis V. L. § 18 kommer til Anvendelse paa Vexelen, paa Forevisningsstedet, V. L. § 56, jfr. § 83. Vel at mærke udelukker V. L. § 56 saaledes ikke blot den sædvanlige Adgang til Regres for mang-

---

[4]) Aubert V. S. 284.

[5]) Med Hensyn til Spørgsmaalet, om Vexelejeren er pligtig at modtage partiel Akcept, synes Analogien fra V. L. § 28 at maatte foretrækkes for V. L. § 22, saa at det — bortset fra det Tilfælde, at partiel Akcept har fundet Sted, og der nu tilbydes Akcept af hele Resten — maa besvares benægtende, Evaldsen Ft. S. 235—237, V. S. 382, afvigende Aubert V. S. 281—282, Kommissionens Motiver S. 66. Jfr. Note 33.

[6]) Naar intet Andet fremgaar af Vexelen, maa Nødsadressen antages at være lovlig og Nødsadressaten at bo paa det af V. L. § 56 fordrede Sted, og findes der ved Nødsadressaten anden Stedbetegnelse end den af Loven fordrede, er Adressen uden Betydning, selv om Adressaten vides at bo paa det fordrede Sted, Evaldsen Ft. S. 224—226, Aubert V. S. 275—276, ovfr. § 101 Note 24 og 27. Ved domicilierede Vexler med angiven Domiciliat er det fornødent og tilstrækkeligt, at Nødsadressaten i den angivne Forstand boer paa Betalingsstedet, Evaldsen V. S. 371, U. f. R. 1882 S. 102—103, Aubert V. S. 276, men derimod tidligere Evaldsen Ft. S. 225 Note. Om Stedsforskjel, som kommer i Betragtning, ovfr. § 101 Note 26.

lende Akcept overfor den, der har forsynet Vexelen med Nødsadressen, og dennes Efterfølgere, men overfor alle Vexelskyldnere, selv om det af Vexelen undtagelsesvis kan ses, hvem der har tegnet Adressen,[7]) se derimod V. L. § 62 om Regressen for manglende Betaling. Ligesom Forsøg paa at erholde Akcept hos Nødsadressaten er Betingelse for Regressen i Anledning af manglende Akcept, maa vistnok V. L. § 18 analogisk anvendes paa Nødsadressaten, saa at Undladelse af at foretage de i denne Paragraf nævnte Handlinger overfor den paa en domicilieret Vexel uden opgiven Domiciliat angiven Nødsadressat, som boer paa Forevisningsstedet, medfører Vexelrettens Tab overfor den, som vilde være bleven befriet ved Nødsadressatens Akcept og Betaling.[8]) Blandt flere Nødsadressater, som ere villige til at meddele Akcept, har den Fortrinet, ved hvem de fleste Vexelskyldnere befries,[9]) V. L. § 56. 2, jfr. §§ 61 og 63, og Notarius maa altsaa have henvendt sig til alle Nødsadressaterne, forinden han modtager Akcept for nogen Anden end Trassenten, men den i Strid med Regelen afgivne Akcept er alligevel forpligtende.

c. Om Nødsadressatens Akcept gjælde de for Trassatens Akcept givne Regler med de af Forholdets Natur flydende og de positivt fastsatte Modifikationer.[10]) Hvor original Nødsadresse eller originalt Endossement findes paa en Kopi, kan Akcept efter Adressen eller til Ære for Endossenten tegnes

---

[7]) Evaldsen Ft. S. 231—233, V. S. 373—375, Aubert V. S. 278—280.

[8]) Evaldsen Ft. S. 228—229, Aubert V. S. 277. Derimod kan V. L. § 19 ikke analogisk anvendes saaledes, at Vexelretten tabes, dersom den der ommeldte Forevisning af Efter-Sigtvexler ikke inden de foreskrevne Frister finder Sted ogsaa for Nødsadressaten; Forevisningen efter V. L. § 19 har jo nemlig kun til Formaal at faa Vexelens Forfaldstid fastsat, og denne er, ogsaa for Nødsadressatens Vedkommende, fastsat gjennem Forevisningen for Trassatus, jfr. V. L. § 62, Evaldsen V. S. 373, U. f. R. 1882 S. 103—104, Aubert V. S. 277—278, men derimod Kommissionens Motiver S. 61, jfr. tidligere Evaldsen Ft. S. 229—231.

[9]) Nærmere herom Evaldsen Ft. S. 237—244, V. S. 375—378, Aubert V. S. 284—286. Jfr. Note 32.

[10]) Evaldsen Ft. S. 234—235, 237, 250, Aubert V. S. 280—282. Betænkningsfristen efter V. L. § 21. 1 tilkommer næppe Nødsadressaten, jfr. dog Aubert V. S. 280, tvivlende Sp. D. I S. 472 Note 4. Jfr. Note 5.

paa Kopien, V. L. § 58. I. Nødsadressaten er ikke indskrænket til at akceptere for Adressantens Regning, V. L. § 58. 2. Hvis det ikke af Akcepten eller af denne i Forbindelse med en Nødsadresse fremgaar, for hvis Regning den er given, skal den anses for meddelt for Trassentens Regning *(in onore di lettera)*, hvorved de fleste Vexelskyldnere befries,[11]) V. L. § 58. 2. Ved Akcept af en Nødsadressat udelukkes, jfr. dog V. L. § 30, Vexelejeren og samtlige dens Eftermænd, for hvis Regning Nødsadressaten har akcepteret, fra Regres for manglende eller ikke betryggende Akcept, V. L. § 61. 1. Derimod kan saadan Regres gjøres gjældende af den, for hvis Regning Akcepten blev given, samt af dennes Formænd, V. L. § 61. 2, jfr. § 60, forsaavidt de iøvrigt opfylde Betingelserne for at kunne anstille den. Ved V. L. § 59 er den akcepterende Nødsadressat sat i Stand til at erholde den for manglende eller ikke betryggende Akcept optagne Protest udleveret, forsynet med Paategning[12]) om hans egen Akcept og Tiden for dens Meddelelse, og det er under Erstatningsansvar paalagt ham senest den anden Søgnedag efter Akceptdagen at oversende Protesten til den, for hvis Regning Vexelen blev akcepteret. Herved sættes denne, jfr. V. L. § 26, i Stand til at anstille Sikkerhedsregres; til at anstille Betalingsregres efter V. L. § 29 kan han sætte sig i Stand ved at indfrie Vexelen, jfr. V. L. § 48.[13]) Ved Akcepten paatager Nødsadressaten sig kun Vexelpligt overfor dens Eftermænd, for hvis Regning han har akcepteret, V. L. § 60. Hans Pligt er, sammenlignet med Akceptantens, af en ejendommelig subsidiær Karakter, idet han først er pligtig at betale, naar de sædvanlige Regler om Forevisning til Betaling og Protest overfor Trassatus ere iagttagne,[14]) V. L. § 60 „forud optagen Protest". Og hans Pligt bortfalder, naar den *de non solutione*

---

[11]) Evaldsen Ft. S. 251, Aubert V. S. 281.

[12]) Denne kan gives af Vexelejeren, Evaldsen Ft. S. 252.

[13]) § 104 Note 8.

[14]) Evaldsen Ft. S. 254—256, V. S. 383—384. Om at der tillige kræves Protest for manglende Betaling hos fortrinsberettigede Nødsadressater og Intervenienter, Evaldsen Ft. S. 256—259, V. S. 384—385, Aubert Sp. D. I S. 476, jfr. Note 9 og 26.

protesterede Vexel ikke forevises ham til Betaling[15]) inden den i V. L. § 62 fastsatte Frist; han maa da kunne gaa ud fra, at Vexelen dog er bleven indfriet af Trassatus. Den akcepterende Nødsadressat maa, V. L. § 60, foruden Vexelsummen, betale Omkostningerne ved de optagne Protester,[16]) jfr. V. L. § 63; naar han ikke betaler i rette Tid, bestemmes Omfanget af hans Pligt ligesom Akceptantens efter V. L. §§ 56 og 52.[17])

d. Forinden Vexelejeren kan tiltræde Regres for manglende Betaling, skal han, foruden at iagttage den sædvanlige Omgang, selv om Vexelen er akcepteret af Trassatus, og hvad enten Nødsadressaterne have akcepteret eller ikke, forsaavidt Nødsadresserne lyde paa Betalingsstedet[18]) forevise Vexelen tilligemed Protesten *de non solutione* for dem til Betaling og eventuelt optage Protest,[19]) jfr. dog V. L. § 42. Dersom disse Skridt ikke ere foretagne senest den anden Søgnedag efter Forfaldsdagen, har Vexelejeren tabt sin Regres mod enhver Vexelskyldner, som vilde være bleven befriet ved Betaling af en Forbigaaet,[20]) V. L. § 62, men kan efter almindelige Regler fremdeles holde sig til dem, der ikke vilde være blevne befriede, altsaa i alt Fald ordentligvis til Trassenten. Det Samme gjælder, hvis Vexelejeren vægrer sig ved at modtage Betaling, der til Ære for nogen Vexelskyldner tilbydes ham.[21])

e. Ved at betale indtræder Nødsadressaten i Vexelejerens Ret[22]) mod den, for hvis Regning han har betalt, mod dennes Formænd og mod Akceptanten, V. L. § 63. Dette maa forstaas saaledes, at Erhvervelsen er ligestillet med Erhvervelse ved Endossement i Henseende til

---

[15]) Evaldsen Ft. S. 310 Note.

[16]) Evaldsen Ft. S. 253—254, Aubert V. S. 289.

[17]) Evaldsen V. S. 386, Ft. S. 269.

[18]) Note 6. [19]) Evaldsen Ft. S. 261—262, Aubert V. S. 287—288.

[20]) Evaldsen Ft. S. 262, V. S. 387—388, Aubert V. S. 290.

[21]) Note 36. Vexelejeren er vistnok ikke pligtig at modtage partiel Betaling fra Nødsadressaten, medmindre den netop udfylder allerede stedfunden Afbetaling, Evaldsen Ft. S. 264, 236, V. S. 388, jfr. Note 5 og om V. L. § 37 ovfr. § 104 Note 36, men dog Aubert V. S. 292—293, Sp. D. I. S. 480 Note 1, Kommissionens Motiver S. 70. Jfr. Note 35.

[22]) Evaldsen Ft. S. 269, Aubert V. S. 291.

Exstinktion af Indsigelser mod og Rettigheder over Vexelen.[23]) Legitimation forskaffer Indfrieren sig ved i Henhold til V. L. § 63 at fordre sig Vexelen udleveret tilligemed Protesten med Paategning om den skete Betaling, og for hvem den er sket;[24]) i Tvivlstilfælde maa Betalingen antages at være sket for Trassenten,[25]) jfr. V. L. § 58. 2. Eftermændene efter den, for hvis Regning Vexelen er betalt, ere ved Betalingen udtraadte af Vexelforholdet. Naar Flere tilbyde Betaling efter Protest, har den Fortrinet, ved hvem de fleste Vexelskyldnere befries, V. L. § 64. 1, og den, der træder til med Betaling, uagtet det af Vexelen eller Protesten fremgaar, at en Anden, som havde tilbudt Betaling, var nærmere berettiget til Vexelens Indløsning, har ingen Regres mod de Vexelskyldnere, som vilde være blevne befriede, hvis den Anden havde betalt,[26]) V. L. § 64. 2. Den Nødsadressat, som har akcepteret en Vexel, men som hindres i at betale derved, at en Anden indfrier Vexelen, kan som Godtgjørelse, fordi han har maattet holde Midler rede til Indfrielsen, af Indfrieren fordre en Provision[27]) af $^1/_3$ %, V. L. § 65.

2. Ved Intervenient forstaar V. L. en Person, som uden Opfordring i Vexelen fra en Vexelskyldner akcepterer eller betaler en Vexel i Nødsfald for at afværge eller forkorte Regres. Der kan interveneres for enhver Vexelskyldner,[28]) V. L. § 62. Forudsætningen for, at der maa interveneres ved Akcept, er, at Vexelen er protesteret (jfr. dog V. L. § 42) i Anledning af manglende eller ikke betryggende Akcept for Trassaten og lovlige Nødsadressater,[29]) V. L. § 57. Udelukket fra

[23]) Evaldsen Ft. S. 266—268, V. S. 389—390, Aubert V. S. 292, ovfr. § 103. II. 3.

[24]) Aubert V. S. 288, 303—304. Jfr. H. R. T. 1892. 390 (U. f. R. 1892. 1199), U. f. R. 1893. 1046 (§ 103 Note 26).

[25]) Evaldsen Ft. S. 270, V. S. 390, Aubert V. S. 288—289, 303—304, Sp. D. I S. 482.

[26]) Nærmere herom Evaldsen Ft. S. 271—274, 256—259, V. S. 390—391 og noget afvigende Aubert V. S. 293—295, 304—305, Sp. D. I S. 483.

[27]) Evaldsen Ft. S. 274—275.

[28]) Altsaa ogsaa for Akceptanten, Aubert V. S. 302—303. Evaldsen Ft. S. 271.

[29]) Evaldsen Ft. S. 144, Aubert V. S. 298. En forinden Protest given

at akceptere som Intervenienter ere kun de lovlige Nødsadressater, V. L. § 57, der jo som saadanne kunne akceptere, for hvem de ønske; hyppigt vil det være Trassatus, som akcepterer. Dersom Trassatus akcepterer, forinden Protest er optagen hos ham, vil han ifølge V. L. § 22 være simpel Akceptant. Vexelejeren er kun pligtig at modtage Interventionsakcept fra Trassatus,[30]) V. L. § 57. Vægrer han sig ved at modtage dennes lovlige Æresakcept, taber han Adgang til Regres for manglende Akcept, jfr. V. L. § 61, og i det i V. L. § 18 omhandlede Tilfælde endog al Vexelret overfor dem, som ved Akcepten vilde være blevne befriede.[31]) Tilbydes Akcept tillige af en lovlig Nødsadressat, ved hvem ligesaa mange Vexelskyldnere befries, har denne Fortrinet, V. L. § 57. 2, jfr. iøvrigt V. L. § 56. 2.[32]) Om Intervenientens Æresakcept gjælde lignende Regler, som om Nødsadressatens Akcept,[33]) se ogsaa V. L. §§ 58—60, der ere omhandlede under 1. Trassatus maa udtrykkeligt bemærke, at han akcepterer som Intervenient — „til Ære for", „under Protest" *(sopra protesto)* — da hans Akcept ellers vil blive opfattet som simpel Efterakcept. Intervenientens Æresakcept har samme Indflydelse som Nødsadressatens paa Regressen for manglende Akcept, V. L. § 61, og for manglende Betaling, V. L. § 62, se under 1.

Intervention ved Betaling forudsætter, at Vexelen er protesteret for Trassatus, V. L. § 63 (jfr. § 42). Ogsaa Nødsadressaterne kunne intervenere ved Betaling efter en hos

---

Æresakcept er dog forbindende, men Æresakceptanten er udsat for Tab af Vexelret og for Ansvar, Evaldsen Ft. S. 249 Note.

[30]) Evaldsen Ft. S. 246—247. Og Pligten gjælder kun, forsaavidt Betingelserne for Pligten til at modtage Efterakcept ifølge V. L. § 28 ere tilstede, saa at partiel Akcept ikke behøver at modtages, medmindre den angaar hele det ikke allerede akcepterede Beløb, Evaldsen Ft. S. 247, Aubert V S. 297 Note 4.

[31]) Evaldsen Ft. S. 247—248, Aubert V. S. 297—298. Jfr. Note 36.

[32]) Om Fortrinsret mellem Flere og dennes Tilsidesættelse Evaldsen Ft. S. 248—249, V. S. 380—381, Aubert V. S. 248, jfr. Note 9.

[33]) Evaldsen Ft. S. 250—251, V. S. 381—382, 386 Note, Aubert V. S. 299—300. Intervenienten maa tilkjendegive, at det er Akcept, han meddeler, Evaldsen Ft. S. 250. Partiel Akcept hindrer ikke Regressen, Aubert V. S. 299, jfr. Note 5.

dem optagen Protest, men have de akcepteret, kunne de ikke intervenere til Fordel for nogen af dem, som deres Akcept binder dem overfor.[34]) Akceptanten kan ikke intervenere; overhovedet kan Ingen ved Intervention skaffe sig Vexelret overfor dem, hvis Skyldner han er efter Vexelen. Hyppigt vil Trassatus intervenere. Behørig Intervention ved fuldstændig[35]) Betaling er Vexelejeren pligtig at modtage, og dersom han vægrer sig ved Modtagelsen, taber han Regres mod enhver Vexelskyldner, som vilde være blevet befriet ved Betalingen,[36]) V. L. § 62. 3. Naar Intervenienten har betalt, indtræder han ligesom Nødsadressaten i Vexelejerens Ret, V. L. § 63;[37]) i Tvivlstilfælde maa Betalingen, naar Vexelen er akcepteret, antages erlagt for Akceptanten.[38]) De ovfr. under 1 omhandlede Regler i V. L. §§ 64 og 65, gjælde ligeledes om Intervenienten.[39])

II. Avalist[40]) er den, som paa Vexelen eller, dersom Hovedskyldneren har tegnet sit Navn paa en Kopi, paa Kopien har tegnet Borgen[41]) (Aval). Om dette lidet benyttede Retsforhold — samme Formaal naaes bedre gjennem Endossement — giver Vexelloven kun den Regel, at den eller de, der have tegnet Borgen (Aval) paa en Vexelforpligtelse, og den, for hvem saadan Borgen er tegnet, svare En for Alle og Alle for En for Forpligtelsen,[42]) V. L. § 87. 2, jfr. § 5. (Om den Paagjældende

---

[34]) Evaldsen Ft. S. 263—264, Aubert V. S. 302.

[35]) Note 21. Saaledes ogsaa Aubert V. S. 300—301, Sp. D. I S. 479—480.

[36]) Evaldsen Ft. S. 265, Aubert V. S. 301. Tilbudet bør bemærkes i Protesten eller konstateres paa anden Maade, helst ved Notarius.

[37]) Note 22—24. [38]) Note 25. [39]) Note 26—27.

[40]) Evaldsen Ft. S. 354—355, V. S. 432, Aubert V. S. 129—130, Sp. D. I S. 410—411. Jfr. Goldschmidt System § 192.

[41]) Vexelretligt fremtræder Avalisten som Kautionist, men det er ikke givet, at han materielt er det, jfr. Thöl Handelsrecht II § 144. Om Anvendelse af D. L. 1—23—12 ovfr. § 101 Note 1.

[42]) Skylderklæringen, som Avalen slutter sig til, maa foreligge i behørig vexelretlig Form, jfr. V. L. §§ 5 og 88, og maa ikke vexelretligt være bortfalden. Den Vexelomgang, der er fornøden til Vedligeholdelsen af Vexelretten mod paagjældende Hovedskyldner, er ogsaa fornøden til Bevarelsen af Retten mod Avalisten, men dennes Tilkomst gjør ikke andre Skridt for hans eller Andres Skyld fornøden, jfr. U. f. R. 1887. 682. Ved Indfrielsen erholder han

betegner sig som Avalist, Borgen, Kautionist, eller blot tegner sit Navn ved Siden af Hovedskyldneren, er ligegyldigt,[43]) men ved at tegne sig som „simpel Kautionist" udelukker han Anvendelsen af V. L. § 87. 2. Om Præskriptionen af Avalistens Vexelforpligtelse gjælde samme Regler som om paagjældende Hovedskyldner.[44])

III. Som Domiciliatus betegnes den Person, ved hvem en domicilieret Vexel skal betales for Trassatus (eller ved egne Vexler for Udstederen). Herom henvises til paagjældende Steder i det Foregaaende og Følgende.[45])

§ 109.

Om Vexelprotest og forskjellige Regler om Vexler.

I. Angaaende Foretagelsen af de Protester,[1]) der i det Foregaaende ere omtalte som nødvendige Beviser for forskjellige Kjendsgjerninger af vexelretlig Betydning, findes Reglerne i V. L. §§ 81—83 og i L. 28. Maj 1880 Nr. 66 § 10, se ogsaa ndfr. under II om V. L. §§ 89 og 91. Som almindelig Regel kan det opstilles, at uvæsentlige Fejl ved Protesten ikke gjøre den ugyldig.[2]) Protesten skal foretages af Notarius publi-

---

ikke Vexelret mod Hovedskyldneren, jfr. V. L. § 63 *e contrario*, medmindre han faar sig Vexelen tilendosseret, se ligeledes om andre Kautionisters Indfrielse U. f. R. 1882. 309, jfr. ndfr. § 118 Note 34.

[43]) Almindeligt tegnedes Avalen ved Navntegning under Hovedskyldnerens Navn; deraf Betegnelsen (*a valle* = paa lavere Sted). Overhovedet maa den blotte Navntegning paa Vexelen, selv om den ikke just staar under et andet Navn, naar den ikke maa opfattes paa anden Maade (som Akcept, Endossement, ovfr. § 102 Note 9, 10, § 103 Note 7, eller som Vidneerklæring, Værgeerklæring o. s. v.) af den godtroende Erhverver kunne gjøres gjældende som vexelretlig Medskyldnerforpligtelse, i alt Fald naar der ikke kan være Tvivl om, hvem Navntegneren i saa Fald maa være Medskyldner med, jfr. U. f. R. 1890. 144 (Navntegning paa Vexelens Bagside af en Person, som ikke, § 103. II. 1. c, kunde endossere), men dog maaske 1887. 682, jfr. 1893. 1046.

[44]) Aubert V. S. 329. Jfr. om Bortfald af Avalistens Pligt som Følge af, at Hovedskyldnerens Pligt forældes, ndfr. § 119 Note 110.

[45]) § 101 Note 28, § 102 Note 96, 13, § 104 Note 72—73, § 108 Note 2, § 111 Note 3.

[1]) Om Protestinstitutets Udvikling Aubert V. S. 217, Goldschmidt System § 183.

[2]) Jfr. § 104 Note 25.

cus eller af den Embedsmand, som efter Lovgivningen udfører Notarialforretninger.[3]) Skulde det Tilfælde indtræffe, at saadan Embedsmands Medvirken ikke i betimelig Tid kan haves, kan Protesten dog optages af to lovfaste Vidner[4]) paa den Maade, som V. L. § 82, jfr. §§ 89 og 91, foreskriver, men Protesten skal da, ledsaget af selve Vexelen, inden to Søgnedage forelægges for vedkommende Embedsmand, indføres i hans Protokol og vedlægges denne; sker dette ikke, har den tabt sin Gyldighed, L. 28. Maj 1880 § 10, V. L. § 81. Mundtlig Rekvisition til den eller dem, der skulle optage Protesten, er tilstrækkelig, naar tillige Vexelen overleveres, L. 28. Maj 1880 § 10. Protesten skal indføres i en Protokol,[5]) V. L. § 81, jfr. L. 1880 § 10. Den skal indeholde Afskrift af Vexelen eller Vexelkopien med Alt, hvad derpaa findes tegnet,[6]) jfr. dog V. L. § 75 og 73, Rekvirentens Begjæring eller Paastand,[7]) det Svar, der gives af den, hos hvem der protesteres, eller Bemærkning om, at intet Svar har været at erholde, eller at han ikke har kunnet træffes,[8]) Angivelse af Stedet hvor og Tiden naar Protesten sker[9]) og endelig Underskrift af den, som foretager Protesthandlingen,[10]) V. L. § 82. 1, Om den optagne Protest skal der gjøres Bemærkning paa Vexelen eller Vexelkopien,[11]) V. L. § 82. 2, jfr. dog V. L. §§ 75 og 73. Hos hvem og hvor

---

[3]) Embedsmanden maa sikkert (i alt Fald gjælder dette om Notarius i Kjøbenhavn), selv om Vexelen ikke er kvitteret (§ 103 Note 37), anses for legitimeret til mod Betaling af Vexelen og Protestomkostningerne at kvittere og udlevere den, jfr. Evaldsen V. S. 357 (tvivlende) og derimod for Norge Aubert Sp. D. I S. 448. Om Embedsmandens Legitimation i det Hele Aubert V. S. 230—231.

[4]) U. f. R. 1884. 644 (Vidnerne maa i Benægtelsestilfælde beedige Protestens Foretagelse).

[5]) Aubert V. S. 233—234.

[6]) Fejl i denne Henseende. som gjøre Identiteten mellem den protesterede og den nu fremlagte Vexel tvivlsom, udelukke Protestens Gyldighed, Evaldsen Ft. S. 324—331, V. S. 416—417, Aubert V. S. 234—235.

[7]) Aubert V. S. 235, Evaldsen Ft. S. 331.

[8]) Aubert V. S. 235—236, Evaldsen Ft. S. 331—332.

[9]) Aubert V. S. 236—237, Evaldsen Ft. S. 332—333. [10]) Aubert V. S. 237.

[11]) Tilsidesættelse heraf gjør ikke Protesten ugyldig, Aubert V. S. 238—239, Evaldsen Ft. S. 333.

Protesten skal foregaa, er angivet i det Foregaaende ved de forskjellige Arter af Protest,[12]) se ogsaa under II om V. L. § 89. Begjæres Vexelprotest efter samme Vexel[13]) hos flere Personer paa samme Sted, udfordres kun én Protestforretning, V. L. § 83. For at forebygge Misbrug af den ved V. L. §§ 25, 26 og 30 hjemlede Ret foreskriver L. 28. Maj 1880 § 10, at der ikke maa meddeles Andre end Protestrekvirenten Udskrift af Protestforretningen.[14])

II. I V. L. Kap. 15 findes „forskjellige Bestemmelser“ om Vexler, af hvilke §§ 87, 88 og 93 allerede ere omhandlede. Om V. L. § 94 og L. 28. Maj 1880 Nr. 66 henvises til Processen.[15])

1. Vexelens Forevisning til Akcept eller Betaling, Optagelse af Protest samt alle øvrige[16]) vexelretlige Handlinger, der skulle foretages hos Nogen, skulle, V. L. § 89, saafremt anden Overenskomst ikke træffes,[17]) ske mellem Kl. 9 Formiddag og Kl. 7 Eftermiddag paa den Paagjældendes vexelretlige Bosted[18]) i hans Forretningslokale[19]) eller, hvis han ikke har et saadant,[20]) i hans Bolig.[21]) Træffes ikke den, hos hvem der skal protesteres, bliver Protesten at optage i eller ved hans Forretningslokale eller Bolig.[22]) Er hans Forretningslokale eller Bolig ikke

---

[12]) Navnlig § 104 Note 42, 69—73 og 66.

[13]) Evaldsen Ft. S. 333, Aubert V. S. 233.

[14]) Aubert V. S. 237—238. [15]) Ovfr. § 100 ved Note 11. [16]) Evaldsen Ft. S. 361.

[17]) Evaldsen Ft. S. 361—362, V. S. 316, Aubert V. S. 226—227, ovfr. § 101 Note 27, 28.

[18]) § 101 Note 9,24. Dersom Vexelbetegnelsen passer paa flere Steder, kan Protest optages paa hvilketsomhelst af disse, Evaldsen Ft. S. 13, V. S 287, Aubert V. S. 93.

[19]) Aubert V. S. 225, jfr. Evaldsen Ft. S. 361.

[20]) U. f. R. 1886. 705. [21]) Dette synes, se derimod om det i V. L. § 30 omhandlede Tilfælde ovfr. § 104 Note 66, ogsaa at maatte gjælde om Protest *de non solutione*, naar Trassaten (Domiciliaten) er kommen under Konkurs, saa at Protest for Konkursboet er utilstrækkelig og ufornøden, Evaldsen Ft. S. 362—363, men derimod Aubert Ft. S. 227, Sp. D. I S. 448. Jfr. § 104 Note 71.

[22]) Aubert V. S. 232.

kjendt, og kan Oplysning derom af den, der foretager Protesten, heller ikke erholdes hos Stedets Politimyndighed, bliver dette at anføre i Protesten.[23])

2. Skal Forfaldsdag eller anden Tid, som i Vexelloven er omhandlet, regnes efter Uger, Maaneder eller Aar, anses den Dag som Forfalds- eller Slutningsdag, der ved sit Navn i Ugen eller sit Tal i Maaneden svarer til den, fra hvilken Tidsregningen begynder. Findes ingen tilsvarende Dag i Slutningsmaaneden, anses dennes sidste Dag som Forfalds- eller Slutningsdag, V. L. § 90.[24])

3. Indtræffer en Vexels Forfaldsdag paa en Søndag eller anden almindelig Helligdag, anses den næste Søgnedag som Forfaldsdag. Indtræffer den Tid, paa hvilken en vexelretlig Handling senest skal foretages, paa en Søndag eller anden almindelig Helligdag, kan den foretages næste Søgnedag. Ligeledes kunne Vexelduplikater, Akcepter o. desl. kun forlanges paa en Søgnedag, V. L. § 91.

4. Bliver det som Følge enten af Lovbud (Moratorier o. desl.) eller af den almindelige Samfærdsels Standsning eller lignende overordentlige Tildragelser (*vis major*) umuligt for Nogen at foretage en Handling, hvoraf Vexelrettens Bevaring er afhængig, beholder han udenfor de i Vexellovens Kap. 12 (om Vexlers Præskription) omhandlede Tilfælde sin Ret, saafremt han ufortøvet efter saadan Hindrings Ophør foretager, hvad der paalaa ham, V. L. § 92.[25]) Modsætningsvis ses af V. L. § 92, at individuelle Hindringer for at foretage de paagjældende Handlinger ere uden Betydning.[26])

---

[23]) Evaldsen Ft. S. 363. Protesten (Vindprotest) kan i saa Fald optages, hvor det skal være, f. Ex. i Politikammeret eller paa Notarialkontoret, Aubert V. S. 225.

[24]) Evaldsen Ft. S. 364—365.

[25]) Evaldsen Ft. S. 366—371, 304, V. S. 436—440, Aubert V. S. 340—347, 348, Sp. D. I S. 510—513.

[26]) Evaldsen V. S. 436, Aubert V. S. 338—340.

§ 110.

Forholdet til udenlandsk Lov.[1]

I Vexellovens Kap. 14 indeholdes nogle Regler om, efter hvilken Lovgivning vexelretlige Tvistigheder angaaende udenlandske Vexler eller Vexelpersoner skulle afgjøres af danske Domstole.

1. En Udlændings[2]) — en Person, som har sit Hjem[3]) (faste Opholdssted) udenfor Danmark — Evne til at indgaa Vexelforpligtelse bedømmes efter hans eget Lands Lov, V. L. § 84. I. Savnede han efter sit Hjemlands Lov, men ikke efter dansk Ret, Evne til at paatage sig Vexelforpligtelsen, da den blev indgaaet, er han ikke forpligtet, selv om han senere er bleven hjemmehørende her; havde han efter sit Hjemlands Lov Evnen, da han indgik Forpligtelsen, frigjør det ham ikke, at han senere er bleven hjemmehørende her, og savner Evnen efter dansk Ret. Fra den angivne Hovedregel hjemler V. L. § 84. 2 den Undtagelse, at Udlændingen, dersom han paatager sig[4]) Vexelforpligtelse her i Riget,[5]) bliver ansvarlig for den, uanset at han savner Evnen efter sit Lands Lov, forsaavidt han efter den her gjældende Ret kan indgaa Vexelforpligtelse.[6])

2. Gyldigheden af en Vexelforpligtelses Form[7]) bedømmes efter Loven paa det Sted, hvor Forpligtelsen er indgaaet,[8]) V. L. § 85. 1. En i Udlandet udstedt efter Udstedel-

---

[1]) Angaaende Oplysning om udenlandsk Ret se § 100 Note 6 og 7.

[2]) Herunder Norske og Svenske. Forholdet til de danske Retsomraader, hvor V. L. ikke gjælder (§ 100. III), er næppe berørt af V. L. Kap. 14, jfr. dog Aubert Sp. D. I S. 526 Note 2.

[3]) Evaldsen Ft. S. 334, Aubert V. S. 377—378, Sp. D. I S. 528.

[4]) Jfr. Aubert V. S. 376—377.

[5]) Om Beviset herfor Evaldsen Ft. S. 334—336, V. S. 418—419, Aubert V. S. 381. At Vexelforpligtelsen urigtigt i Vexelen angiver sig at være udstedt her i Riget, kommer ikke i Betragtning, end ikke til Fordel for godtroende Erhververe af Vexelen, Evaldsen Ft. S. 341—342, 335, se derimod Note 16.

[6]) Omvendt afgiver V. L. § 84 ingen Hjemmel for at fravige den almindelige Regel, at Danskes Handleevne bestemmes efter dansk Ret ogsaa med Hensyn til deres i Udlandet indgaaede Retshandeler, Evaldsen Ft. S. 336—338.

[7]) Aubert V. 381.

[8]) Aubert V. S. 376—377, jfr. dog Evaldsen Ft. S. 339. Om Beviset for Indgaaelsesstedet Evaldsen Ft. S. 341, ovfr. Note 5. Jfr. Note 16.

sesstedets Formlovgivning gyldig Vexel vil altsaa være gyldig, uanset at den ikke opfylder Forskrifterne i V. L. §§ 1 og 3,[9]) og de senere paa en saadan Vexel her i Landet tegnede Erklæringer ville have vexelretlig Gyldighed, forsaavidt de for deres Vedkommende stemme med den danske Vexellovs Fordringer.[10]) Paa den anden Side er en, endog af en Dansk (se dog straks nedenfor om V. L. § 85. 3), i Udlandet udstedt Vexel, der tilfredsstiller den danske Vexellovs men ikke Udlandets Formforskrifter, ugyldig.[11]) Og efter V. L. § 85. 1 ville Erklæringer, tegnede her i Landet paa en efter Udstedelsesstedets Lovgivning ugyldig Vexel, savne Gyldighed,[12]) men dette Resultat afværges dog tildels ved V. L. § 85. 2, der bestemmer, at de Erklæringer, som her i Riget[13]) paategnes en saadan Vexel, uanset dennes Ugyldighed efter Udstedelseslandets Lovgivning ere gyldige, naar Vexelen fyldestgjør den danske Lovgivnings Forskrifter. Overhovedet have Vexelforpligtelser, som en Indlænding[14]) i Udlandet paatager sig overfor[15]) dansk, norsk eller svensk Mand, Gyldighed, saafremt de fyldestgjøre den danske Vexellovs Forskrifter, V. L. § 85. 3. Naar en Vexelforpligtelses Gyldighed saaledes efter V. L. § 85 afhænger af det Sted, hvor den er indgaaet, maa det i Vexelen angivne Indgaaelsessted være det afgjørende til Fordel for godtroende Erhververe af Vexelen.[16]) Forsaavidt V. L. § 85 hjemler Hensynstagen til Indgaaelsesstedets Ret, kan herved kun være sigtet til Steder med Vexelret.[17])

---

[9]) U. f. R. 1890. 215, 1885. 215, 1884. 778.

[10]) U. f. R. 1885. 215, Aubert V. S. 382, Evaldsen V. S. 422, jfr. Ft. S. 342—344.

[11]) Evaldsen Ft. S. 339—340. [12]) Aubert V. S. 382, Evaldsen V. S. 422, jfr. Ft. S. 342—344. [13]) Jfr. Evaldsen V. S. 422.

[14]) Aubert V. S. 383—384, Sp. D. I S. 527 antager Regelen for analogisk anvendelig paa Norsk og Svensk, jfr. ogsaa Kommissionens Motiver S. 91–92; Evaldsen V. S. 420 Note, 422—423, naaer ad anden Vej til samme Resultat.

[15]) Ikke, naar Vexelforpligtelsen er paataget overfor anden Udlænding og senere overdraget til Skandinav, Evaldsen V. S. 420—421 og nu ogsaa Aubert Sp. D. I S. 525 Note 3.

[16]) Evaldsen V. S. 421—422 Ft. S. 341—342, 8 Noten, Aubert V. S. 384.

[17]) Evaldsen Ft. S. 340, V. S. 421, Aubert V. S. 384.

3. **Med Hensyn til Fremgangsmaaden ved de Handlinger, som paa udenlandsk Sted skulle foretages til Vexelrettens Udøvelse eller Bevaring, er den paa dette Sted gjældende Ret afgjørende,**[18]) V. L. § 86.

4. **Ifølge** V. L. §§ 19 og 20 **maa Iagttagelse af den danske Lovgivnings Regler om** Vexelgang **antages at være Betingelse for Vedligeholdelse** af Regreskrav **overfor danske Vexelskyldnere ogsaa med** Hensyn **til Vexler, som ere udstedte** i Udlandet.[19])

5. Andre Afgjørelser **om Forholdet til udenlandsk Ret findes ikke i** Vexelloven, **og Spørgsmaalene maa da afgjøres** efter de almindelige Grundsætninger om Loves Virkekreds i stedlig Henseende.[20])

§ 111.

Egne Vexler.

Ved egne Vexler (tørre Vexler) forstaas Vexler, som lyde paa at indfries af Vexeludstederen selv, V. L. §§ 95 og 2, se ovfr. § 100. I og § 101. II. 2. b og 3. b. Saadanne Vexler have til Tider været helt eller tildels forbudne af Lovgivningen.[1])

---

[18]) Evaldsen Ft. S. 345.

[19]) Evaldsen V. S. 424, Ft. S. 346, Aubert V. S. 386—387, Sp. D. I S. 529—530, jfr. H. R. T. 1859. 538, 1864. 85.

[20]) Evaldsen V. S. 424—432, U. f. R. 1882 S. 106—108, Ft. S. 345—352, Aubert V. S. 374—376, 385—392, Sp. D. I S. 521—522, 528—532, D. i U. f. R. 1887. 283. Særligt om Vexelskyldneres Pligt overfor den fremmede Regrespligtige, der har maattet betale mere end efter dansk Ret, Evaldsen V. S. 429—430, U. f. R. 1882 S. 101—102, Ft. S. 347—348, Aubert V. S. 268, Sp. D. I S. 529 Note 5. Se iøvrigt om Æmnet Goldschmidt System § 173, v. Bar Theorie und Praxis des internationalen Privatrechts II. §§ 299—316.

[1]) D. L. 5—14—19 tillod i al Almindelighed at trække Vexel paa sig selv, jfr. Fdn. 16. April 1681 Kap. VI § 14. Men da egne Vexler misbrugtes til Undgaaelse af Aagerlovgivningen og Lovgivningen om stemplet Papirs Brug, bleve indenbyes egne Vexler forbudne ved Fdn. 31. Marts 1688, 26. Marts 1731, og Indlændinges egne Vexler overhovedet ved Fdn. 18. Maj 1825 § 2, jfr. dog Fdn. 26. Juni 1824, Pl. 14. Maj 1835 og 12. Oktbr. 1836 med Hensyn til Kjøbmænd og Fabrikanter. Endelig tillod Fdn. 7. April 1843 egne Vexler (den nævner kun de indenbyes), dog med Begrænsning i Løbetiden. Herom Gram Sp. D. § 161, Hindenburg V. § 46.

Nu bestemmer V. L. § 95, at hvad der i V. L. er fastsat om Tratter ogsaa gjælder om egne Vexler, dog med de Undtagelser, som følge deraf, at Udstederen hæfter, som om han var Akceptant, og at særlig Akcept af saadanne Vexler ikke udfordres, samt at hvad der i V. L. Kap. 10 er fastsat om Vexelduplikater ikke paa dem bliver at anvende. Fremdeles er det, af Hensyn til Nationalbankens Seddelprivilegium, forbudt, at egne Vexler udstedes til egen Ordre, se ovfr. § 101. II. 3. b. (Egne Vexler ere altsaa nu i al Almindelighed uden nogen Begrænsning i Løbetiden gyldige, hvad enten de ere betalbare paa Udstedelsesstedet eller andetsteds (indenbyes eller udenbyes). Der er Intet til Hinder for, at de domicilieres,[2]) V. L. § 4, eller for at en særskilt Domiciliat, jfr. V. L. § 43, opgives.[3]) En med saadan Tilføjelse forsynet egen Vexel kan efter Omstændighederne være vanskelig at skjelne fra en trasseret Vexel,[4]) men den retlige Forskjel er klar nok, den egne Vexel kan ikke fordres akcepteret.

Hvilke af Reglerne om trasserede Vexler der ere anvendelige paa egne Vexler, vil efter Reglernes Beskaffenhed og Udtalelserne i V. L. Kap. 95 ikke være vanskeligt at afgjøre. Bestemmelserne i V. L. Kap. 1 ere saaledes anvendelige paa egne Vexler, kun at ingen Trassatus skal nævnes i Vexelen, at Betalingsstedet, naar intet saadant er særligt angivet, og heller ikke Udstederens Bosted særligt er angivet, maa antages at være Vexelens Udstedelsessted som Udstederens vexelretlige Hjemsted,[5]) jfr. V. L. § 4. 2, og at egne Vexler, som allerede bemærket, ikke maa udstedes til egen Ordre. V. L. Kap. 2 er uanvendeligt paa egne Vexler, da Udstederen hæfter som Akceptant; derimod er Kap. 3 ligefrem anvendeligt paa egne Vexler. Af Bestemmelserne i V. L. Kap. 4 ere §§ 17 og 18 — Udstederen af en egen domicilieret Vexel, der ikke angiver

---

[2]) Domicilieret er en egen Vexel, naar den har et fra Udstederens Bosted forskjelligt Betalingssted, ovfr. § 101 Note 27. Fremdeles maa en egen Vexel vistnok antages for domicilieret, naar den uden at nævne Udstederens Bosted angiver et fra Udstedelsesstedet forskjelligt Sted som Betalingssted, Aubert V. S. 97, Sp. D. I S. 386—387, jfr. dog Evaldsen Ft. S. 379—380, V. S. 445.

[3]) Aubert V. S. 219—220, ovfr. § 101 Note 28, § 102 Note 9 b.

[4]) Ovfr. § 101 Note 23, Evaldsen Ft. S. 377—378.

[5]) Evaldsen Ft. S. 379—380, Aubert V. S. 97, jfr. Note 2.

Domiciliat, maa ifølge V. L. § 24. 2 antages selv at ville indfri Vexelen paa Betalingsstedet — uanvendelige, og V. L. § 19 maa paa egne Vexler anvendes saaledes, at Vexelen inden de angivne Frister skal forevises til Paategning af dateret Sigt, og eventuelt protesteres, saa at Vexelretten i modsat Fald tabes overfor Endossenterne, men ikke overfor Udstederen, der hæfter som Akceptant.[6] Af V. L. Kap. 5 ere §§ 21[7] — om Udstregning af Udstederens Underskrift gjælde Reglerne i V. L. § 49. 2, se ovfr. § 105. IV — 22[8]) og 23. 2 uden Anvendelse ved egne Vexler. Af V. L. Kap. 6 er kun § 30, hvis Indhold jo forøvrigt nærmere bestemmes ved de foregaaende Paragrafer i Kapitelet, anvendelig paa egne Vexler, se ovfr. § 104. III. 3. V. L. Kap. 7 er anvendeligt paa egne Vexler, saaledes at Undladelse af Forevisning og Protest efter V. L. § 32 medfører Tab af Vexelret mod Endossenterne, men ikke mod Udstederen, der jo hæfter som Akceptant. Udstederens Ansvar overfor sidste Vexelejer bestemmes efter V. L. § 36,[9]) ikke efter V. L. § 50. Bestemmelserne i V. L. Kap. 8 ere anvendelige paa egne Vexler med Undtagelse af V. L. § 41. 2. Forevisning til Betaling maa naturligvis ske hos Udstederen eller hos Domiciliatus (V. L. § 43), Udstederen frigjøres kun i samme Omfang som Akceptanten, V. L. § 43, ved Ikke-Iagttagelse af Vexelomgangen.[10]) Hans Ansvar overfor pligtmæssigt indfriende Endossenter bestemmes efter Analogien af V. L. § 52.[11]) V. L. Kap. 9 er ligeledes anvendeligt, kun at det med Hensyn til V. L. §§ 56—61[12]) erindres, at der ved egne Vexler ikke bliver Tale om Protest og Regres for manglende, men derimod vel for ikke betryggende Akcept. At Bestemmelserne i V. L. Kap. 10 §§ 66—70 om

---

[6]) Evaldsen Ft. S. 381, Aubert V. S. 156.

[7]) Aubert V. S. 111—112.

[8]) Har Udstederen af egen Vexel fraskrevet sig Ansvar for Vexelen, foreligger vistnok ingen lovlig Vexel, ovfr. § 102 Note 5, Evaldsen Ft. S. 382.

[9]) Retsafgjørelser i § 104 Note 20—31.

[10]) U. f. R. 1893. 1284, jfr. H. R. T. 1894. 921 (U. f. R. 1895. 387) og Note 3.

[11]) Retsafgjørelser i § 104 Note 33, se derimod om frivilligt indfriende Endossenter § 104 Note 34.

[12]) Evaldsen Ft. S. 383—384, Aubert V. S. 273, 295.

Duplikater ikke ere anvendelige paa egne Vexler, V. L. § 95, følger af V. L. § 68. 2; dette er Grunden til, at egne Vexler hyppigt kaldes Solavexler. Bestemmelserne om Kopier ere derimod anvendelige. Anvendelsen af Reglerne i V. L. Kap. 11—15 frembyder næppe nogen Tvivl, naar det erindres, at Udstederen hæfter som Akeeptant, og at der ved egne Vexler ikke bliver Tale om Regres for manglende Akcept; særligt fremhæves kun, at hvad der i V. L. Kap. 12 er fastsat om Akceptanten, gjælder om den egne Vexels Udsteder.

§ 112.
Anvisninger[1] *og Checks.*

I. Ved Anvisning forstaas i Almindelighed en Anmodning fra en Person (Assignanten, Anviseren) til en Anden (Assignatus) om en Ydelse for Anmoderens Regning til Trediemand, forsaavidt denne Anmodning er afgivet til denne Trediemand (Assignataren) for af ham at bringes til Assignatus. Ordentligvis har man kun den skriftlige Anvisning for Øje -- den mundtlige har ingen udstrakt praktisk Betydning, — og kun om denne skal der her handles. Anvisninger udgives og modtages i de forskjelligste Øjemed. I Almindelighed udgives Anvisningen for at skaffe Assignataren det Anviste, f. Ex. til Indfrielse

[1]) Fremstillingen slutter sig væsentligt til Heckscher Om Anvisningen som Retsinstitut i T. f. Rvdsk. II S. 297 ff. Det samme gjælder om Fremstillingen hos Aubert Sp. D. I §§ 73—75. Forud liggende Literatur: Ørsted Hdbg. V S. 284—286, Larsen S. 195—197, Hallager—Aubert § 106, Gram Sp. D. § 138, Evaldsen Bidrag til Læren om Fuldmagt §§ 8—11, Sp. D. S. 230—277, Deuntzer Om Fuldmagt S. 103—140, Vogt § 46, Afzelius Om Cession af Fordringar S. 35—36, Trygger Om Fullmakt S. 143—145, Hammarskjöld Om Fraktaftalet S. 186—191. Om ældre Literatur se Aubert Sp. D. I S. 535, Heckscher l. c. S. 304—306. Af udenlandsk Literatur fremhæves Windscheid § 412. 1. b, Dernburg Lehrbuch des preussischen Privatrechts II §§ 52—55, Ladenburg Die Anweisung und der gezogene Wechsel, Cohn hos Endemann III §§ 450—453. Nyere Lovgivningsforsøg D. H. G. B. Art. 300—305, D. G. B. §§ 783—792, D. Entw. §§ 605—613, Mot. II S. 555—569, Reatz I S. 315—318, Schw. Art. 406—417, 839—842, herom Heckscher l. c. S. 317—321, 353—355. Munch-Petersen Løftet og dets Causa S. 321—347 (ovfr. §§ 77 Note 2).

af en Assignanten overfor ham paahvilende Forpligtelse, eller som Laan [1b]) eller Gave fra Assignanten o. s. v., idet Assignanten har det Anviste til Gode hos Assignatus eller kan vente Kredit hos ham; eller Anvisningen kjøbes, fordi Assignataren ønsker Penge paa fremmed Sted hos Assignatus. Undertiden indgaas Anvisningsforholdet blot, for at Assignataren skal hæve en Ydelse, som tilkommer Assignanten hos Assignatus, og afgive denne til Assignanten (Incassoanvisningen).[2]) Hyppigt vil Anviseren have det Anviste til Gode hos Assignatus, men nødvendigt er dette, som allerede antydet, ikke. Selv om det er en Assignanten tilkommende Fordring paa Assignatus, der foranlediger Anvisningens Udstedelse, vil denne ordentligvis ikke blive nævnt i Anvisningen; rettest er det at holde udenfor Anvisningsbegrebet de Dokumenter, der nævne en individuelt bestemt (jfr. under III om Checks) Fordring som det Anviste.[3])

Den almindelige Konstruktion af Anvisningen er under forskjellige Nuanceringer den, at den er et Dobbeltmandat eller en Dobbeltfuldmagt, nemlig et Oppebørselsmandat (Fuldmagt, Bemyndigelse) til Assignataren og et Betalingsmandat (Fuldmagt, Ordre) til Assignatus. Diskussionen om denne Konstruktion, der stærkt har lidt under Uklarhed i Terminologierne[4]) „Mandat“, „Fuldmagt“ o. s. v., har næppe været meget frugtbringende. Ifølge Anvisningernes forskjellige Indhold og de forskjellige Øjemed, hvori de ere udgivne, lader en almindelig

---

[1b]) Naar Anvisningsbeløbet først hæves efter Modtagerens Konkurs af hans Bo, maa dette fyldestgjøre Laanet af Boets Masse, jfr. § 98 Note 23, men dog U. f. R. 1896. 1119.

[2]) U. f. R. 1892. 368, ndfr. § 139. V. 1.

[3]) Evaldsen Sp. D. S. 259 Noten, Deuntzer om Fuldmagt S. 108. Overgivelsen af saadanne „Anvisninger“ vil i Almindelighed være en Incassofuldmagt, Schl. H. R. D. III. 88, en Transport, U. f. R. 1890. 772, 1879. 1066, 1867. 745, 1896. 931, jfr. 1868. 157, J. U. 1865. 769, 1861. 670, VII. 715, eller en Sikkerhedsstillelse, H. R. T. 1885. 541, 545 (U. f. R. 1886. 115, 118), U. f. R. 1871. 647, ovfr. § 50 Note 26 og 27, § 64 ved Note 25, jfr. Heckscher l. c. S. 327. Se særligt om Akceptvirkningen i slige Tilfælde U. f. R. 1871. 577, J. U. 1865. 769, V. 232, ndfr. § 117 Note 34 og i det Hele Evaldsen Sp. D. S. 275 Note, U. f. R. 1887. 278, jfr. D. G. B. § 787. 1 (ndfr. Note 57).

[4]) Ndfr. § 139. 1 navnlig ved Note 6 og 7.

Konstruktion, der oplyser noget angaaende de gjennem Anvisningen opstaaede Retsforhold, sig ikke give. Kun saameget kan vel nævnes som det Fælles ved alle Anvisninger, at de indeholde en Oppebørselstilladelse for Assignataren og en Betalingsordre til Assignatus, der er meddelt til og skal overbringes af Assignataren.[5]) Men heraf lader sig overmaade lidet udlede om den enkelte Anvisnings Retsvirkninger, der maa variere efter Udgivelsesøjemedet og Anvisningens nærmere Indhold og Beskaffenhed. Det er klart, at Anvisningslærens Hovedspørgsmaal — om Assignataren, naar Anvisningen ikke honoreres, har Regres mod Assignanten og om dette Kravs Beskaffenhed, om Assignataren er pligtig at besørge Oppebørselen, om Assignatus er pligtig at efterkomme Betalingsordren og om hans Dækningsret overfor Assignanten, om Assignataren ved Anvisningens Akcept vinder en selvstændig Ret overfor Assignatus (Akceptvirkningen) — ikke for alle Tilfældes Vedkommende kunne besvares ens. De maa allerede ifølge almindelige Kontraktsregler besvares forskjelligt efter Anvisningens Indhold og Udgivelsens Øjemed, og det er muligt, at Retsordenen har knyttet visse særlige Retsvirkninger til visse Anvisninger af særlig Beskaffenhed. Anvisningsbegrebets Enhed bør derfor opgives[6]) og enkelte vigtigere Arter fremdrages til særlig Undersøgelse. Navnlig maa fremhæves de Arter, der ere selvstændige Retsinstituter i den Forstand, at der om dem gjælder Regler, som ikke udenvidere følge af de almindelige Kontraktsregler, nemlig[7]) den almindelige Pengeanvisning (II) og Checken (III). Fremstillingen af den første vil dog ikke alene meddele de for denne ejendommelige Retsregler men ogsaa Regler, der kun ere en Gjennemførelse af almindelige Kontraktsregler og altsaa ogsaa kunne gjælde ved andre Anvisninger. Herefter bliver det vistnok ufornødent særligt at omtale Kreditbrevet[8]) (Kredi-

---

[5]) Jfr. Heckscher l. c. S. 313—316, Aubert Sp. D. I S. 533.

[6]) Dette er med Styrke fremhævet af Heckscher l. c. S. 311—312.

[7]) Heckscher l. c. S. 299, 321—322.

[8]) Heckscher l. c. S. 323, Deuntzer l. c. S. 139, Cohn hos Endemann III § 453, Schw. Art. 415—417, Dernburg Lehrbuch des preussischen Privatrechts II § 52. 2. Undertiden benyttes Betegnelsen Kreditbrev ogsaa om den skriftlige Anmodning om Udlaan til Trediemand, der begrunder en Kautionsforpligtelse *(mandatum qualificatum)*, jfr. ndfr. § 115 Note 16.

tivet) ɔ: Anvisningen, som erhverves af Assignataren for den Eventualitet, at han skulde komme til at behøve Penge, og hvis Ejendommelighed bestaar deri, at det er overladt til Assignatarens Forgodtbefindende at hæve Beløbet efterhaanden i Anparter eller aldeles at undlade Benyttelsen.

Om Stempelpligten mærkes, at uakcepterede Anvisninger ere stempelfrie, L. 19. Febr. 1861 § 74. e, jfr. § 54, Bekgj. 24. Maj 1862, men at deres Transport er stempelpligtig, L. 1861 § 62. f., og Anvisninger maa ikke udstedes eller transporteres til Ihændehaveren,[9]) L. 1861 § 78, 11. Febr. 1863 § 3. (Fritagelse for Stempelpligten er indrømmet Sigtanvisninger paa visse Bankinstituter, L. 11. Febr. 1863 § 3 (Checks, se under III)). Iøvrigt indeholder Lovgivningen om Anvisninger kun spredte Bestemmelser,[10]) navnlig i Regl. f. Nationalbanken 27. Juli 1818 §§ 19—30.[11]) De saakaldte Postanvisninger[11]) ere ikke Anvisninger, men Legitimationspapirer (ovfr. § 57. II).

---

[9]) Amdrup Haandbog i Stempellovgivningen S. 502—503, jfr. Deuntzer l. c. S. 120, Gen. Dir. Skr. 19. Oktbr. 1894 Nr. 284. Gen. Dir. Skr. 30. Decbr. 1893 Nr. 419 antager, at de i Frankrig udstedte *mandats* (Lyon—Caen et Renault Traité de droit commercial IV S. 2 Note 3) ligesom de i England udstedte *checks* i stempelretlig Henseende maa behandles her i Landet som Vexler.

[10]) Fdn. 23. Febr. 1692, 20. Juli 1729, Evaldsen Sp. D. S. 242 Note, Heckscher l. c. S. 336, jfr. Pl. 18. Aug. 1797.

[11]) Jfr. Deuntzer l. c. S. 119, Aubert Sp. D. I S. 548—550, Banco-Reglement 5. Novbr. 1736 §§ 6 og 12.

[11b]) Se om disse, der dels forekomme som almindelige Postanvisninger, dels som Telegrampostanvisninger, Postlov 5. April 1888 §§ 3. d, 12. d, 18, 26, Anordn. 7. Septbr. 1888 Nr. 179 II §§ 4, 13, 16, 18 i Slutn., Regl. 26. Septbr. 1894 Nr. 179 § 46 og om mellemrigsk Besørgelse navnlig Bekj. 24. Febr. 1892 Nr. 19. Nærmere Jürgensen Lovlexikon, Arnkiel og Finsen hos Hage S. 806, Schott hos Endemann III § 369. Forholdet er det, at Postvæsenet paatager sig at udbetale en indbetalt Sum til Trediemand (Adressaten). „Anvisningen" skrives paa Postvæsenets Blanketter. Medens Postvæsenet er ansvarligt for, at Anvisningen — eller Beløbet, forsaavidt Postvæsenet besørger dette afleveret — kun afleveres til rette Adressat, maa det, trods de almindelige Udtryk i Anordn. 1888 II § 18 i Slutn., være frigjort, naar det, efterat Anvisningen rigtigt er afleveret, betaler Beløbet i god Tro til en uvedkommende Trediemand, der møder med Anvisningen med falsk Kvittering fra Adressaten, ovfr. § 57 ved Note 13 og 6. Paa tilsvarende Maade forstaas Bekj. 1892 Art. 7, se Schott l. c. S. 572 Note 13. En bortkommen Postanvisning kan erholdes mortificeret efter almindelige Regler (ovfr. § 58), men den, for

II. 1. Den almindelige Pengeanvisning (den merkantile Pengeanvisning, Tratteanvisningen, Rimesseanvisningen)[12]) maa bestemmes som den Pengeanvisning, der almindeligt benyttes i samme Funktioner som Vexelen, se ovfr. § 100. II; det er nemlig denne sædvanlige Benyttelse, der har medført de særlige Regler om den. Dens ydre Kriterier[13]) ere herefter, at den er en skriftlig Pengeanvisning med en Betalingsordre af samme ubetingede og klare Indhold som den trasserede Vexel. At den udslidte Valutaklausul (Valuta annammet o. desl.) findes i den, er vistnok ufornødent,[14]) og heller ikke en Ordreklausul kan antages fornøden.[15]) Det udkræves ikke, at nogen af Parterne skal være Handelsmand. Om de i den almindelige Pengeanvisning hyppigt forekommende Betegnelser af Anvisningens Forfaldstid „ved Sigt", „efter Sigt" o. desl. henvises til det om Vexler Bemærkede (ovfr. § 101. I. 8, § 104. II); naar Intet er udtalt om Forfaldsdagen, maa Anvisningen være betalbar ved Sigt ɔ: dens Forevisning for Assignatus. At Assignatus anmodes om at betale „efter Advis" vil sige, at Assignanten kun bemyndiger ham til at honorere Anvisningen efter nærmere Meddelelse.[16]) Som det vil ses, er den trasserede Vexel en almindelig Pengeanvisning, der ved Benyttelsen af Betegnelsen Vexel undergives Vexellovens Regler. Hvor disse tie, blive Anvisningsreglerne at anvende paa Vexelen.

2. a. Angaaende Retsforholdet mellem Assignant og Assignataren opstaar først det Spørgsmaal, om denne ifølge Anvisningens Overgivelse har Regres mod Assignanten for det Tilfælde, at Anvisningen ikke honoreres.

---

hvem en Anvisning er bortkommen, vil forøvrigt ordentligvis gjennem Henvendelse til Generaldirektoratet for Postvæsenet kunne opnaa Udbetaling efter Duplikatanvisning, en Fremgangsmaade, der er uden Betænkelighed for Postvæsenet, da „Anvisningen" ikke er negotiabel. Iøvrigt om Postvæsenets Ansvar Anordn. 1888. II § 18 i Slutn., jfr. ndfr. § 142 Note 34 ff.

[12]) Om Terminologierne Aubert Sp. D. I S. 538 Note 1, Heckscher l. c. S. 322. [13]) Heckscher l. c. S. 330—331, Aubert Sp. D. I S. 545. Jfr. Schw. Art. 839.

[14]) Heckscher l. c. S. 327, ndfr. Note 18, jfr. ovfr. § 100 Note 17, men dog Aubert Sp. D. I S. 545—546.

[15]) Jfr. Heckscher l. c. S. 331, Aubert Sp. D. I S. 545. [16]) Ndfr. Note 55.

Klart er det, at saadan Regres ikke tilkommer Assignataren, naar Anvisningen kun er overgivet ham, for at han skal hæve et Beløb for Assignanten, naar der altsaa kun foreligger en Incassoanvisning, fra hvilket Tilfælde der i den følgende Undersøgelse iøvrigt ganske bortses,[17]) idet det stedse forudsættes, at Anvisningen er overgivet til Assignataren, for at han skal beholde Beløbet. Men da Brugen af almindelige Pengeanvisninger blot til Incasso er den usædvanlige i Forhold til Brugen som Vexelsurrogat, maa Modtageren af en almindelig Pengeanvisning, der paastaar, at Anvisningen er ham overgivet, for at han skal beholde Beløbet, have Formodningen for sig, og en Bevisbyrde maa paahvile Assignanten, som paastaar, at der kun foreligger en Incassoanvisning,[18]) medmindre Anvisningen indeholder Udtalelser i denne Retning. Naar Assignataren skal beholde det oppebaarne Beløb, maa han ogsaa, dersom Anvisningen ikke honoreres, kunne kræve dens Beløb hos Assignanten; Beløbet er da gjennem Anvisningens Overgivelse garanteret ham af denne. Resultatet bliver herefter, at Assignataren, naar Anvisningen ikke honoreres, uden Redegjørelse for materiel Skyldgrund, blot under Henvisning til Anvisningen maa kunne afkræve Assignanten Anvisningsbeløbet,[19]) medmindre det oplyses,[19b]) at dette ikke tilkommer ham, jfr. ogsaa

---

[17]) Se Note 2.

[18]) Deuntzer l. c. S. 116, Evaldsen Fuldmagt S. 113, 115, 135, Heckscher l. c. S. 327; at denne Regels Anvendelse skulde være betinget af, at Anvisningen indeholder en Udtalelse fra Assignanten om, at han har modtaget Valuta, synes efter saadan Klausuls Udslidthed ikke at kunne antages, se dog U. f. R. 1881. 552, Aubert Sp. D. I S. 540, 545—546, Gram Sp. D. S. 328, Hallager—Aubert S. 443. Jfr. Note 14 og 19b.

[19]) Evaldsen Sp. D. S. 233—237, Deuntzer l. c. S. 111, 117—120, Trygger l. c. S. 144—145, Heckscher l. c. S. 331—332, Vogt S. 152, Aubert (jfr. Note 18) Sp. D. I S. 540, U. f. R. 1887. 47, 1868. 446 (Note 25 og 70), jfr. N. j. A. XXIX. 99, J. U. 1849. 627; afvigende de ældre i Note 1 nævnte danske Forfattere og U. f. R. 1879. 1200, jfr. J. T. VIII. 2. 133, II. 1. 106, N. j. A. IX. 95. Se Note 20.

[19b]) Muligvis vil man dog antage, at Assignatarens processuelle Stilling overfor Assignanten ikke er slet saa gunstig som Gjældsbrevsmodtagerens overfor Udstederen af Gjældsbrevet, § 99 Note 9 ff., saa at der overfor Assignataren kræves mindre til at svække Formodningen om et Tilgodehavende.

Regl. 27. Juli 1818 § 30. Og denne Regresfordring mod Assignanten maa være et negotiabelt Gjældsbrevskrav, paa hvilket Grundsætningerne i Fdn. 9. Febr. 1798 og 28. Juli 1841 § 1 komme til Anvendelse, naar Anvisningen overdrages (endosseres).[20]) Denne for den almindelige Pengeanvisning (og Checken, se under III) særlige[20b]) Retsregel maa antages at være hjemlet ved Retssædvanen. At den almindelige Pengeanvisning efterhaanden har trængt sig frem som Vexelsurrogat,[21]) udgives, modtages og cirkulerer med Endossementer i Vexelfunktioner, viser, at den ligesom Vexelen modtages i Tillid til dens Navne, og at der faktisk leves paa en Retsanskuelse om Regrespligt for Udstederen overfor godtroende Erhververe. At Stp. L. 19. Febr. 1861 § 74. e, jfr. §§ 52 og 54, ved at erklære uakcepterede Anvisninger for stempelfrie, er gaaet ud fra, at disse ikke vare Gjældsbreve, udelukker i alt Fald ikke, at en saadan Retssædvane senere kan have dannet sig, bl. A. motiveret ved Ønsket om at slippe for Vexelens Stempelpligt.[22]) Samme Betragtning medfører endvidere, at ogsaa Anvisningens Cedenter, der have tegnet deres Transport (Endossement) paa Anvisningen, samtlige maa være regrespligtige overfor Anvisningsejeren[23]) som Gjældsbrevsskyldnere, og det vistnok endog saaledes, at Anvisningsejeren straks i Tilfælde af Dishonorering fra Assignatens Side kan holde sig til hvem af dem

---

[20]) Heckscher l. c. S. 332—338, Aubert Sp. D. I S. 541—542, Deuntzer l. c. S. 106, 118, jfr. U. f. R. 1868. 446, Hallager—Aubert I S. 443, afvigende Evaldsen Sp. D. S. 252—258, U. f. R. 1883. 1141 (med rigtig Dissens), jfr. Note 19, 19b og 23, Schw. Art. 839. Oversigt over Lovgivningers forskjellige Stilling Heckscher l. c. S. 334—336, Cohn hos Endemann III § 452.

[20b]) Se dog om Udleveringssedler paa Oplagshuse § 130 Note 87 og 90.

[21]) Heckscher l. c. S. 332—334, Aubert Sp. D. I S. 539—540.

[22]) Jfr. Heckscher l. c. S. 328.

[23]) Heckscher l. c. S. 332—334, Aubert Sp. D. I S. 542—543. Nægter man Anvisningen Karakteren af et Gjældsbrev fra Assignanten (Note 20) — og dette maa man med Hensyn til Anvisninger, der ikke have de under II og III angivne Kjendemærker — kan man derimod kun tillægge Anvisningens Transport (Endossement) Betydning af en ny Anvisning fra Cedenten, saa at Anvisningsejeren kun har Regres mod sin nærmeste Formand men ikke mod andre Cedenter og Udstederen, se herom Evaldsen Sp. D. S. 254—255, Schw. Art. 413, D. Entw. Mot. II S. 568—569, D. G. B. § 792. 3.

[illegible] Regres). Endvidere maa de almin[illegible] ved Gjældsbreve være anvende[illegible] maa vistnok være afhængigt af, at be[illegible] ikke har været at erholde af Assignatus;[26]) [illegible] har vægret sig ved at akceptere Anvisningen, [illegible] Vexler, næppe være tilstrækkeligt.[27]) Paa den [illegible] uden Betydning for Regressen, at Assignatus [illegible] Anvisningen;[28]) Assignataren behøver ikke først [illegible]. Beviset for Dishonorering kan føres paa [illegible] Maade; Notarialprotest er ikke fornøden som [illegible][29]) De formelle Vexelregler og overhovedet de posi[illegible] ere — bortset fra det Anførte — ikke anvende[illegible] Anvisningen.[30]) Regreskravet mod Assignanten og [illegible] gaar ud paa, at de skulle godtgjøre Vexelejeren [illegible] ikke betalte Beløb efter Kurs og de nødvendige Om[illegible][31]) særlige Forhold kunne udvide denne Pligt.[32])

[illegible] At Modtagelse af Anvisning til Indfrielse af en As[illegible] overfor Assignanten tilkommende Fordring i Alminde[illegible] ikke er nogen endelig Betaling af denne, men at Assig[illegible] naar han ikke gjennem Anvisningen erholder og beholder [illegible]beløbet fra Assignatus, kan falde tilbage paa For[illegible], er tidligere omtalt; „Anvisning er ikke Beta[illegible]".[33]) Om en egentlig Pligt for Assignataren til at

[24]) Aubert Sp. D. I S. 543, jfr. Heckscher l. c. S. 334. At et Endos[illegible] er falsk, kan ikke udelukke Ansvaret for andre, ovfr. § 50. III. 3, [illegible] Vexler S. 433.

[25]) U. f. R. 1868. 446, ovfr. § 57. I, § 103. IV, se ndfr. Note 70.

[26]) Jfr. dog om Pladsanvisninger Evaldsen Sp. D. S. 240.

[27]) Heckscher l. c. S. 334, Aubert Sp. D. I S. 543, Schw. Art. 841, [illegible] dog Evaldsen Sp. D. S. 238—239, Deuntzer l. c. S. 124—125.

[28]) Deuntzer l. c. S. 124, Evaldsen Sp. D. S. 238.

[29]) Heckscher l. c. S. 341, Aubert Sp. D. I S. 543, jfr. Evaldsen [illegible] Fuldmagt S. 137, Sp. D. S. 239.

[30]) Heckscher l. c. S. 340—341.

[31]) Heckscher l. c. S. 341, Aubert Sp. D. I S. 543, U. f. R. 1887. 47, Evaldsen Sp. D. S. 243 Note.

[32]) Ovfr. § 104 Note 91, 89, jfr. 28.

[33]) Ovfr. § 64 Note 25, 26, 51—55, 39, § 42 Note 57, D. G. B. § 788. Det kan næppe i Almindelighed opstilles som en Betingelse for at falde tilbage paa det underliggende Forhold, at Assignataren har forsøgt at opnaa Betaling

søge at erholde Beløbet hos Assignatus, bliver der kun Tale, naar der foreligger et egentligt Incassomandat.[34]) Men dersom Assignataren ved Forsømmelse med at henvende sig til Assignatus eller med at underrette Assignanten om Dishonorering — i hvilke Henseender der dog ingenlunde kan opstilles Fordringer, som svare til de ved Vexler gjældende,[35]) — har tilføjet denne Tab i hans Mellemværende med Assignatus, idet Assignanten i Tillid til, at Anvisningen vil blive benyttet og honoreret, har savnet al Anledning til selv at henvende sig til Assignatus om sit Tilgodehavende hos denne, og dette paa Grund af Assignatens Insolvens nu er blevet uerholdeligt, maa Forsømmelsen gaa ud over Assignataren. Han maa behandles, som om han gjennem Anvisningen havde erholdt et Beløb, der svarer til det Tab, han saaledes har tilføjet Assignataren.[36])

3. Noget Retsforhold mellem Assignataren og Assignatus opstaar ikke ved Anvisningens Overgivelse. Selv om Assignanten har et til Anvisningssummen svarende Beløb til Gode hos Assignatus, kan Assignataren ikke i Kraft af Anvisningens Erholdelse gjøre dette gjældende mod Assignatus; Anvisningens Overgivelse er ikke nogen Transport af dette Krav.[37]) Ej heller kan Assignataren gjøre den Assignatus overfor Assignanten paahvilende Forpligtelse til at honorere Anvisningen gjældende, medmindre Assignanten særligt har overført sin Ret til

---

hos Assignatus, jfr. Note 34, 36, 26, S. og H. R. T. 1866. 108, D. Entw. Mot. II S. 565, men dog Schw. Art. 407.

[34]) Deuntzer l. c. S. 126, 130, Evaldsen Sp. D. S. 242—243. Jfr. dog D. Entw. §§ 610, 611, B. § 624, strøget i D. G. B. § 789.

[35]) U. f. R. 1887. 47, Aubert Sp. D. I S. 543, jfr. Note 29, Evaldsen Sp. D. S. 239—241.

[36]) Evaldsen Sp. D. S. 241—243, Fuldmagt S. 117—118, Deuntzer S. 126—129, Hallager—Aubert I S. 445—446, Aubert Sp. D. I S. 543. Med Hensyn til Bevisbyrden, se de anførte Forff. og Evaldsen Fortolkning af Vexelloven S. 375—376, vil det være noget for strængt, jfr. § 139 Note 68, uden videre at følge Analogien af Fdn. 18. Maj 1825 § 35, se om denne Lovbestemmelse H. R. T. 1876. 340 (U. f. R. 1877. 135), U. f. R. 1879. 220. Jfr. D. G. B. § 789, Schw. Art. 411, 408.

[37]) Aubert Sp. D. I S. 544, Deuntzer l. c. S. 137, Evaldsen Sp. D. S. 262, Gram Sp. D. S. 326—327, Hallager—Aubert I S. 444, ovfr. § 102 Note 7 (jfr. derimod ovfr. Note 3), Wharton § 836.

ham.[38]) Naar Anvisningen akcepteres af Assignatus ved Paategning paa den, medens den endnu er hos Assignanten, foreligger en uegentlig Trediemandsretshandel, saa at Assignataren, naar Anvisningen overdrages ham, bliver Assignatens Gjældsbrevskreditor paa samme Maade, som om den var bleven akcepteret, efterat han havde erhvervet den.[39]) Iøvrigt opstaar Retsforhold mellem Assignatar og Assignatus først, naar denne har lovet hin at indfri Anvisningen. Sker dette ved Akcept paa selve Anvisningen,[40]) begrundes herved et Gjældsbrevsforhold mellem Assignatus og Assignataren, og denne Gjældsbrevspligt er ordentligvis uafhængig af Assignatens Mellemværende med Assignanten og af hans urigtige Forudsætninger om dette.[41]) Derimod maa det antages at være en Forudsætning for Assignatens Bundethed overfor Assignataren, at Anvisningen er ægte[42]) ɔ: virkelig hidrører fra den i samme angivne Assignant, saa at Assignatus ved at honorere Anvisningen erhverver Dækningskrav overfor eller Befrielse i Forhold til ham; men denne Indsigelse kan næppe gjøres gjældende overfor dem, der senere gjennem Transport i god Tro have erhvervet Anvisningen.[43]) At Assignanten ikke er umyndig, kan ikke i samme Almindelighed opstilles som Forudsætning for Assignatens Bundethed.[43b]) Assignatus er kun pligtig at indfri Anvisningen mod dens Udlevering i kvitteret Stand.[44])

---

[38]) Evaldsen Sp. D. S. 262, 243, H. R. T. 1891. 84 (U. f. R. 1891. 662), jfr. Note 53—54b.

[39]) Evaldsen Sp. D. S. 261, D. G. B. § 784. 2, jfr. ovfr. § 103 Note 1.

[40]) Se om Akceptløfter, som ikke tegnes paa Anvisningen, Evaldsen Sp, D. S. 261, 264—266, Fortolkning af Vexelloven S. 95 Note, Aubert Vexelret S. 161, ndfr. Note 54, 54b, 60.

[41]) Ovfr. § 64 ved Note 48, Evaldsen Sp. D. S. 260, 266—267, Deuntzer l. c. S. 137—138, Heckscher l. c. S. 340, Munch-Petersen l. c. S. 323 ff., navnlig S. 335—336, U. f. R. 1875. 967. D. G. B. §§ 784, 792, D. H. G. B. Art. 300, 303, Schw. Art. 409, 413.

[42]) Evaldsen Sp. D. S. 267—268, 273.

[43]) Evaldsen Sp. D. S. 269—274, jfr. om Assignatens Dækningsret i slige Tilfælde Note 71.

[43b]) Evaldsen Sp. D. S. 274, jfr. ndfr. § 119 Note 8 ff.

[44]) Dette er en Selvfølge, naar Anvisningen er akcepteret, Fdn. 9. Febr.

4. Retsforholdet mellem Assignans og Assignatus bestemmes ved den i Anvisningen indeholdte Betalingsordre;[45]) om dette Forhold giver Vexelloven næsten ingen Regler, og det Følgende vil derfor udenvidere være anvendeligt ogsaa paa den trasserede Vexel. Spørgsmaalet bliver her først, om Assignatus overfor Assignanten er pligtig at udføre Betalingsordren, saa at han maa godtgjøre Assignanten de Tab, denne lider ved, at han selv kommer til at indfri Anvisningen. En saadan Pligt paahviler naturligvis Assignatus (Trassatus), forsaavidt han har lovet at honorere Anvisningen.[46]) Tidligere indeholdtes endvidere Regler om Pligt til at akceptere Vexel i Fdn. 18. Maj 1825 § 21,[47]) der maaske ogsaa vare analogisk anvendelige paa andre Anvisninger, men disse Regler ere nu ophævede ved V. L. 7. Maj 1880 § 96. Der kunde spørges, om ikke den blotte Omstændighed, at Assignatus skylder Assignanten et forfaldent Beløb, svarende til det paa ham trukne, maa afføde Pligt for ham til at honorere Anvisningen (Vexelen), ligesom en Skyldner jo er pligtig at betale til Fordringshaverens Fuldmægtig. Denne Betragtning kan dog i alt Fald ikke medføre en Pligt til at akceptere Anvisningen.[48]) Men den kan heller ikke medføre Pligt til at betale den. Thi Betalingen af Anvisningen frigjør ikke, saaledes som Betaling til den, der af Fordringshaveren er bemyndiget til at oppebære en ham tilkommende Fordring, Skyldneren for en bestemt Forpligtelse,[49]) og selv om Anvisningen skulde være formuleret saaledes, at saadan Frigjørelse vilde indtræde, vilde Skyldnerens Pligt overfor Fuldmægtigen dog — bortset fra særlige Ansvarsbetingelsers Tilstedeværelse — ikke strække sig videre end til at betale Fordringens Beløb eventuelt med Morarenter efter L. 6. April 1855

1798 § 2, men maa ogsaa ellers gjælde, se Note 68, Deuntzer l. c. S. 136. D. G. B. § 785.

[45]) Ndfr. § 139. V. 2. [46]) D. i U. f. R. 1885. 576, jfr. S. og H. R. T. 1862. 187 (Note 50).

[47]) Herom Evaldsen Sp. D. S. 244—245.

[48]) Deuntzer l. c. S. 133, Evaldsen Sp. D. S. 245, Schw. Art. 410, D. G. B. § 787, jfr. Aubert Sp. D. I S. 418, Vexelret S. 158.

[49]) Note 57.

§ 3, hvorimod Honoreringspligten som bemærket strækker sig videre. Det antages følgelig, at Honoreringspligt som en særlig Mandatarpligt kun paahviler Assignatus, hvor den følger af Reglerne om Løfter og Kvasiløfter[50]) eller har særlig positiv Hjemmel. Ikke engang mellem Handelsmænd kan det antages at være Regelen, at den, der indesidder med en Andens Penge, er pligtig at honorere dennes Anvisninger (Vexler), fordi og forsaavidt som Beløbet er forfaldent til Betaling,[51]) og der kan næppe med Sikkerhed paavises nogen anden særlig Handelssædvane, som hjemler Honoreringspligt.[52]) Pligten til at akceptere og til at betale den uakcepterede Anvisning maa, — selv om den er paatagen overfor Assignataren eller fra Assignanten overført til ham[53]) — vistnok bortfalde ved Assignantens Konkurs[54]) og Kontramandering.[54 b])

Ved at indfri Anvisningen indenfor Betalingsordrens Grænser og under de i den angivne Betingelser,[55]) f. Ex. „efter Advis", erholder Assignatus efter almindelige Mandatsregler et Dækningskrav overfor Assignanten.[56]) Selv om Assignatus indesidder med et tilsvarende Beløb for Assignanten, bliver han ikke ved at indfri Anvisningen frigjort for sin Skyld overfor denne,[57])

---

[50]) Evaldsen Sp. D. S. 245—247, D. G. B. § 787. 2, afvigende Aubert Sp. D. I S. 544, Deuntzer l. c. S. 133, jfr. Schw. Art. 410. Exempler paa Kvasiløfter: Aubert Sp. D. I S. 418, ovfr. § 25. I. 3, § 25 Note 6, S. og H. R. T. 1862. 187, jfr. H. R. T. 1891. 84 (U. f. R. 1891. 662), U. f. R. 1891. 934.

[51]) Grosserer Societetets Komités Skrivelse af 29. Juni 1861 i Vexellovens Motiver S. 31, Bilag B. S. 6.

[52]) Evaldsen V. S. 323—324, jfr. Aubert V. S. 158—159, Sp. D. I S. 418—419.

[53]) Note 38. [54]) Aubert Sp. D. I S. 419, Vexelret S. 160—161, Evaldsen Fortolkning af Vexelloven S. 95 Note, Sp. D. S. 265—266, 244 Note. Dette synes selvfølgeligt, forsaavidt man antager, se Note 61, at Assignatus ikke efter Konkursen kan honorere med Retsvirkning for Boet. Tiltræder man ikke denne Anskuelse, maa Assignatus dog vistnok være frigjort, naar hans Dækningskrav ved Konkursen er blevet truet, Heckscher l. c. S. 339, jfr. ovfr. § 98 Note 24. [54b]) Note 60. [55]) Aubert Sp. D. I S. 417.

[56]) Har Assignanten trukket Anvisningen ifølge Trediemands Ordre med Tilkjendegivelse af, at det sker paa dennes Vegne, haves Dækningskravet naturligvis overfor denne Trediemand.

[57]) Evaldsen Sp. D. S. 248, Aubert Vexelret S. 210, 160—161, jfr. D. G. B. § 787. 1, ovfr. Note 3.

medmindre der er truffet særlige Aftaler i denne Retning, men han erholder et Dækningskrav, som han kan benytte til Modregning. Assignatens Adgang til ved Honorering at erholde Dækningskrav udelukkes derved, at Assignantens[57 b]) Tilbagekaldelse (Kontramandering) af Betalingsordren kommer til ham. Saadan Kontramandering maa staa Assignanten aaben uanset hans Regrespligt overfor Assignataren.[58]) Assignatus maa antages at erholde Dækningskravet allerede ved at meddele sin Akcept paa Anvisningen,[59]) saa at Assignantens Kontramandering bliver betydningsløs, naar den først kommer til Assignatus efter Akcepten.[60]) Assignatus, der har givet Akcept paa Anvisningen, er jo nemlig, uafhængigt af hans Mellemværende med Assignanten, pligtig at betale til Assignataren, se ovfr. under 3, og til at paatage sig denne Pligt paa Forhaand ved Akcept, maa han ikke blot ved Vexler men ogsaa ved andre Anvisninger antages bemyndiget af Assignanten. Kundskab om eller Bekjendtgjørelse af Assignantens indtrufne Konkurs maa vistnok ligeledes udelukke Assignatens Beføjelse til at akceptere eller til at honorere den uakcepterede Anvisning med Virkning for Boet;[61]) men indtræde de nævnte Kjendsgjerninger først, efterat Assignatus har akcepteret, ere de uden Betydning for Dækningskravets Erhvervelse.[62]) Regler, svarende til hvad der er bemærket om Assignantens Konkurs, gjælde ogsaa om hans

---

[57 b]) Se om Endossenters Kontramandering i det i Note 23 i Slutn. omtalte Tilfælde Evaldsen Sp. D. S. 252—255.

[58]) D. G. B. § 790, Schw. Art. 412, jfr. U. f. R. 1883. 1142.

[59]) Evaldsen Sp. D. S. 263, Schl. H. R. D. II. 287.

[60]) Evaldsen Sp. D. S. 264, Deuntzer l. c. S. 134, Aubert Sp. D. I S. 417, 544, Vexelret S. 157, Heckscher l. c. S. 317, 348—339, D. G. B. § 790, Schw. Art. 412. Foreligger der kun et Incassomandat for Assignataren, strækker naturligvis Beføjelsen til at kontramandere sig videre, jfr. § 139. V. 1 og 4, Heckscher l. c. S. 324—325, U. f. R. 1881. 552. Udenfor Anvisningen liggende Løfter om at akceptere kunne ikke stoppe Adgangen til at kontramandere, Evaldsen Sp. D. S. 264—266, Aubert Sp. D. I S. 417—418, og maa følgelig blive ugyldige ved Kontramandering, Evaldsen Sp. D. S. 265—266.

[61]) § 139 Note 48, Deuntzer l. c. S. 138, Evaldsen Fortolkning af Vexelloven S. 39, jfr. Sp. D. S. 265, Schw. Art. 412. Jfr. D. Entw. Mot. II S. 567—568, afvigende Heckscher l. c. S. 339.

[62]) Schl. H. R. D. II. S. 287.

Umyndiggjørelse,[63]) hvorimod Kundskab om Assignantens Død ikke i Almindelighed kan udelukke Assignatus fra at erhverve Dækningsret ved Honorering.[64]) Dersom Assignatus honorerer udenfor Betalingsordren, eller efterat han ifølge det Anførte har mistet sin Beføjelse til at honorere, erhverver han intet Dækningskrav, men muligvis en Ret efter Reglerne om Indfrielse af Andres Forpligtelse,[65]) eller ved at lade sig Assignatarens Ret mod Assignanten tiltransportere.[66]) Assignatus bør til Oplysning om, at han behørigt har honoreret Anvisningen[67]) efter Assignantens Ordre, forlange den udleveret i kvitteret Stand,[68]) men Dækningskravet er ikke nogen Gjældsbrevsfordring,[69]) jfr. V. L. 7. Maj 1880 § 23. 2. Dækningskravet erholdes ikke blot ved Betaling til Ejeren af Anvisningen, men ogsaa ved Betaling til eller efter Forfaldstid i god Tro til den, som præsenterede Anvisningen med en i Formen lovlig Adkomst, se med Hensyn til Vexler V. L. 7. Maj 1880 §§ 39 og 40, der maa være analogisk anvendelige paa den almindelige Pengeanvisning.[70]) Naar Assignantens Navn viser sig at være falsk, er i Almindelighed ingen Dækningsret erhvervet mod ham, jfr. om Regl. 27. Juli 1818 § 26 ndfr. under III, men den godtroende Assignat maa vistnok erhverve Dækningsret mod første Assignatar, og naar Anvisningen er forfalsket til at lyde paa et større Beløb, maa vistnok den, som først har benyttet den forfalskede Anvisning, svare Assignatus for Forfalskningen.[71])

---

[63]) § 139 Note 52, Evaldsen Sp. D. S. 265, afvigende D. G. B. § 791.

[64]) Ovfr. § 23 ved Note 31, Heckscher l. c. S. 339, D. G. B. § 791.

[65]) Ovfr. § 34. II. 2, jfr. Evaldsen Sp. D. S. 248.

[66]) Evaldsen Fortolkning af Vexelloven S. 38—39.

[67]) Jfr. D. i U. f. R. 1877. 646. [68]) Note 44.

[69]) Evaldsen Sp. D. S. 249, Deuntzer l. c. S. 136. Ihændehavelsen af den kvitterede Anvisning giver ikke i og for sig Assignatus fuldstændig Legitimation for at have det betalte Beløb til Gode hos Assignanten, jfr. Aubert Vexelret S. 211, Deuntzer l. c. S. 136, U. f. R. 1884. 582, men derimod Evaldsen Sp. D. S. 248—249, Fuldmagt S. 214 Note, J. U. 1855. 677.

[70]) Note 25, ovfr. § 57. I, jfr. 103. IV. Jfr. U. f. R. 1868. 446, Evaldsen Fortolkning af Vexelloven S. 167—169, Om Fuldmagt S. 128.

[71]) Evaldsen Fortolkning af Vexelloven S. 359—360, Sp. D. S. 271—272, jfr. ovfr. Note 43. Et Ansvar for Assignanten kan dog efter Omstændighederne være begrundet ved hans Brøde, se ved Note 84.

III. I forskjellige Retsforfatninger er der givet et særligt Sæt af Retsregler for visse Anvisninger, Checks[72]) eller Betalingsanvisninger.[73]) Checkens ejendommelige Funktion er at tjene som Betalingsmiddel: I Stedet for rede Penge afgiver den Betalende en Anvisning paa Trediemand, hos hvem han har det paagjældende Beløb staaende rede. Betaleren slipper gjennem Benyttelsen af Checkinstitutet for de med egen Kasseførelse forbundne Udgifter og Ulejligheder. Der indtræder en for Forretningslivet naturlig og gavnlig Arbejdsdeling. Kasseførelsen, Tællingen og Prøvelsen, Pakningen, Opbevaringen og Afsendelsen af Penge lægges i Hænderne paa dem, der fagmæssigt give sig af med saadant (Banker, Bankierer), og Frugtbargjørelsen af ledige Penge befordres gjennem Opsamlingerne hos disse. Omsætningen kan nøjes med langt færre Penge og Pengesedler. At Checkinstitutet om fornødent fortjener Støtte fra Lovgivningens Side, synes saaledes ikke at kunne bestrides. Og saadan Støtte tiltrænges, nemlig Lovregler, der saavidt muligt gjøre Checken ligesaa god og sikker som rede Penge. Vexellovgivningen passer ikke fuldstændigt, idet den tillige er beregnet paa Vexelens Funktion som Kreditmiddel. Der tiltrænges en særlig Checklovgivning, som dels paa Checken overfører de med dennes Funktion stemmende Vexelregler (navnlig Reglerne om Udstederens og Endossenters Ansvar, om Regres for manglende Betaling, om Legitimation og om Vexelproces), dels giver visse særlige Regler for Checks, som kræves af disses ejendommelige Funktion (navnlig kort Præsentationsfrist, Stempelfrihed). Endvidere vil det være Checklovgivningens Opgave at forsøge at give Bestemmelser, der modarbejde Checkens Benyttelse som Kreditmiddel (f. Ex. Forbud mod, at Trassatus erhverver eller overfører Regresret, jfr. Vexel-

---

[72]) Literatur, foruden Citater i Note 1, Cohn hos Endemann III § 454, Kuhlenbech Der Check, anm. af Heckscher i T. f. Rvdsk. IV S. 368—371, Schw. Art. 830—837, Lyon-Caen et Renault Traité de droit commercial IV Nr. 538 ff., Angivelser hos Heckscher i T. f. Rvdsk. II S. 343 Note 1, Aubert Sp. D. I § 75, Forhandlinger paa 8. nordiske Juristmøde med Bilag Jul. Lassen Nordisk Checklovgivning, se endvidere Note 74.

[73]) Se om Terminologien Heckscher T. f. Rvdsk. II S. 321, Aubert Sp. D. I S. 347 Note 1.

lovens § 10. 2, og efter Nogles Mening Forbud mod Akcept af Checks). Her i Landet findes, bortset fra Bestemmelsen i L. 11. Febr, 1863 § 3. 2, se straks ndfr., endnu ikke nogen særlig Checklovgivning. Men der er af en skandinavisk Kommission udarbejdet Udkast til fælles nordiske Checklove.[74])

I Henseende til Afgrænsningen af Checkbegrebet overfor andre Anvisninger variere Lovgivningerne betydeligt.[75]) (Vil man for nugjældende dansk Rets Vedkommende opstille et særligt Checkbegreb, ligger det vel nærmest at begrænse dette til de af Foliohavere paa visse Bankinstituter (ikke Bankierer) trukne Sigtanvisninger, jfr. Regl. 27. Juli 1818 §§ 19—30, for hvilke der ifølge L. 11. Febr. 1863 § 3. 2 gjælder ikke blot den almindelige Regel,[76]) at deres Udstedelse, men tillige, at deres Transport (Endossement) er stempelfri. Men bortset fra den nævnte Stempelfrihedsregel gjælde forøvrigt om disse Anvisninger, se ogsaa L. 1863 § 3. 3 om, at de ikke maa udstedes eller transporteres til Ihændehaveren, vistnok kun de samme Regler, som om enhver i Overensstemmelse med almindelig Forretningsskik ordentligt indrettet Pengeanvisning, der er betalbar ved Sigt)

Om saadanne Anvisninger bemærkes nærmere følgende. Bagved Checkens Udstedelse ligger ordentligvis en Overenskomst mellem Assignant (Trassent) og Assignatus (Trassatus) om, at Førstnævnte skal være berettiget til at udstede Checks paa sidstnævnte, idet han har Midler indestaaende hos[76b]) eller Kredit hos denne (Checkkontrakten). Ordentligvis benyttes

[74]) Udkast til L. om Checks og andre Sigtanvisninger med Beretning af C. Hage og V. C. Thomsen (Kjbhvn. 1896), hvori henvises til Forslag til Lov om Sigtanvisninger med Bilag af Jul. Lassen og V. C. Thomsen (Kjbhvn. 1895); Udkast til Lov om visse Anvisninger (Checks) med Motiver af B. Beichmann og L. Brun (Kristiania 1896); Förslag till Lag ang. vissa Anvisningar m. m. med Motiver af C. Herslow og H. Billing (Stockholm 1896). Jfr. Förslag till Checklag för Storfurstendömet Finland m. Motiver (Helsingfors 1895).

[75]) Heckscher T. f. Rvdsk. II S. 344—347, Aubert Sp. D. I S. 554—555, Jul. Lassen l. c. S. 9—11, Schw. Art. 833.

[76]) Ved Note 9.

[76b]) Hvorvidt Trassatens Pligt til at honorere Checks med deslige Midler begrænses ved modstaaende Krav, som Trassatus har paa Trassenten, se § 130 Note 59.

til Checken trykte Blanketter, som ere meddelte Trassenten af Trassatus, og som bære dennes Navn.[77]) At Checken efter dens udstrakte Benyttelse som Vexelsurrogat[78]) maa give Assignataren Regres mod Assignans, jfr. Regl. 27. Juli 1818 § 30, at dette Krav er en Gjældsbrevsfordring, og at ligeledes Endossenterne hæfte som Gjældsbrevsskyldnere, maa, hvad man end i denne Henseende mener om den almindelige Pengeanvisning, antages hjemlet ved Retssædvane,[79]) ialfald forsaavidt angaar de paa Bankernes Blanketter skrevne Anvisninger. I det Hele maa de under II udviklede Regler om den almindelige Pengeanvisning ogsaa gjælde om Checken, dog at man vel her vil være noget strængere i Fordringen om betimelig Henvendelse til Trassaten og om Notifikation til de Regrespligtige.[80]) Om Akcept af Checken vil der praktisk ikke blive Tale.[81]) At Assignataren uden Assignatens Akcept skulde kunne holde sig til denne i Kraft af Checkoverenskomsten („Cessionsvirkning"), kan ikke antages,[82]) ligesaalidt som at Checken ikke, ligesaa vel som andre Anvisninger, skulde kunne kontramanderes af Udstederen. Modtagelsen af en Check til Fyldestgjørelse af en Fordring er ligesaa lidt som Modtagelsen af andre Anvisninger en endelig Betaling, som udelukker, at der kan faldes tilbage paa Fordringen.[83]) Det følger ikke af Checkkontrakten som saadan, at Trassatus, der med Iagttagelse af alle forretningsmæssige Forsigtighedsregler har indfriet Checken overfor en Person med behørig Legitimation, skulde have Regres mod den, hvis Navn findes paa Checken som Udsteder, uanset at denne Navntegning er falsk, eller at Checkens Indhold er forfalsket. Men har den

---

77) Jfr. Heckscher T. f. Rvdsk. II S. 345, Aubert Sp. D. I S. 555.

78) Heckscher T. f. Rvdsk. II S. 320—322, 342, 348, Aubert Sp. D. I S. 550—552, Green og Meyer hos Hage S. 614 og 623—625.

79) Heckscher T. f. Rvdsk. II S. 347—349, Aubert Sp. D. I S. 552—53, jfr. Note 20—25.

80) Heckscher T. f. Rvdsk. II S. 349—350, Aubert Sp. D. I S. 553. Jfr. Schw. Art. 835.

81) Jfr. Heckscher T. f. Rvdsk. II S. 350—351, Schw. Art. 834.

82) Heckscher T. f. Rvdsk. II S. 350—351, Aubert Sp. D. I S. 554, Wharton § 836, jfr. dog Cohn hos Endemann III S. 1154.

83) Heckscher T. f. Rvdsk. II S. 343, 352, Cohn hos Endemann III S. 1082 Note 53, Wharton § 953.

Paagjældende ved Tilsidesættelse af de ham ifølge Checkkontrakten paahvilende Pligter, f. Ex. ved uforsigtig Opbevaring af de ham overgivne Blanketter eller skjødesløs Udfyldning, som letter Forfalskning, givet Anledning til Assignatens Skuffelse, vil Ansvar kunne paahvile ham ifølge almindelige Ansvarsregler,[84]) og hyppigt vil Checkkontrakten hjemle Ansvar udenfor disse Betingelser, jfr. Regl. 27. Juli 1818 § 26.

Tillæg

Ufr. 1905 S. 127.

§ 113.

Regninger og Kontokuranter.

I. Nogen almindelig Regel om, at den, der har modtaget en Regning eller Kontokurant, bliver forpligtet i Overensstemmelse med det modtagne Dokuments Indhold ved ikke straks eller inden bestemte Frister at gjøre Indsigelse mod det,[1]) gjælder ikke i dansk Ret.[2]) Men forholder Modtageren sig passiv overfor Regningen (Kontokuranten) under Situationer, hvor fornuftige og hæderlige Mænd vilde protestere, dersom det ikke er deres Mening at ville være bundne ved den, maa han være bunden (ovfr. § 25. I. 1). Særligt mellem Handlende, navnlig naar Tilsendelsen af Regningen (Kontokuranten) har været ledsaget af en Opfordring til at erklære sig over den, vil man vistnok erkjende, at længere umotiveret Tavshed maa virke som Godkjendelse.[3]) Iøvrigt kan om stiltiende Godkjendelse af Regninger og Kontokuranter kun siges, at Modtageren bliver bunden,

---

[84]) Se navnlig ovfr. § 28 den spærrede Tekst imellem Note 4 og 4b, jfr. ovfr. ved Note 71.

[1]) Den, der paastaar, at hans Modpart har modtaget Regning fra ham, maa bevise Tilsendelsen, H. R. T. 1892. 233 (U. f. R. 1892. 829), S. og H. R. T. 1866. 119, J. U. 1871. 396. Modtageren maa bevise, at han har protesteret, jfr. dog om Betydningen af kvalificeret Tilstaaelse U, f. R. 1876. 281.

[2]) H. R. T. 1882. 426 (U. f. R. 1883. 81, O. R. D.), 1892. 233 (U. f. R. 1892. 829, O. R. D.), Schl, H. R. D. I. 169, Resp. 3. Marts 1879 (Rode S. 85) U. f. R. 1896. 446, 907. Noget Andet er det, at Regningens Modtagelse faktisk kan falde sammen med det Tidspunkt, paa hvilket Modtageren under Retsfortabelse skal gjøre en eller anden Reklamation gjældende, jfr. U. f. R. 1867. 923.

[3]) U. f. R. 1891. 1199, Resp. 29. April 1876 (Rode S. 85), jfr. H. R. T. 1891. 529 (U. f. R. 1892. 182), S. og H. R. T. 1864. 61, 1872. 45, jfr. Evaldsen Sp. D. S. 229—230, Greber Das Kontokorrentverhältniss S. 94—96.

forsaavidt som han ved sin Færd har givet Afsenderen Føje til at antage, at han vil være bunden;[4]) Afbetaling paa en modtagen Regning vil undertiden have denne Betydning, undertiden ikke.[5]) Et Forhold fra Regningsmodtagerens Side, der efter det Anførte ikke binder ham, kan efter Omstændighederne virke ugunstigt paa hans Stilling i Henseende til Beviset.[6]) Som forbindende Godkjendelse af en Regning eller Kontokurant virker Modtagerens Erkjendelse af dens Rigtighed, selv om denne Erkjendelse kun lyder som en Bevidnelse.[7]) Godkjendelsen af en Kontokurant er en Godkjendelse af Saldoen ogsaa i den Forstand, at der overhovedet anerkjendes ikke at tilkomme Godkjenderen andre, det paagjældende Mellemværende vedrørende Poster end de paa Kontokuranten opførte.[8]) Godkjendelsen gjør Regningen (Kontokuranten) til et Gjældsbrev for Regningens (Saldoens) Beløb, naar den tegnes paa Dokumentet,[9]) jfr. Stp. L. 19. Febr. 1861 §§ 52 og 74. e. Hvad enten Godkjendelsen

---

[4]) U. f. R. 1892. 1286, 1881. 412, 773, S. og H. R. T. 1878. 636, jfr. H. R. T. 1880. 40 (U. f. R. 1880. 834). Indsigelse mod nogle Poster kan efter Omstændighederne opfattes som Godkjendelse af andre, U. f. R. 1867. 476, J. U. 1848. 157, jfr. S. og H. R. T. 1864. 61. Jfr. Note 12.

[5]) F. Ex. paa den ene Side U. f. R. 1885. 592, 1882. 430, 1880. 707, J. U. 1851. 757, 1850. 763, 1848. 196, og paa den anden Side U. f. R. 1890. 453, 754, 1889. 515, 1881. 779, 1880. 810, 1867. 95, jfr. J. U. 1871. 396.

[6]) U. f. R. 1879. 1208, 1896. 248, Schl. H. R. D. I. 169. Se iøvrigt om Regningers Beviskraft Nellemann S. 673—674 og særligt om Handelsbøger S. 674—679, samt om Nødvendigheden af Indsigelsens Specialitet S. 126—127. Den Indsigelse, at man ikke erindrer Sammenhængen, er herefter i Almindelighed ikke tilstrækkelig til at kaste Bevisbyrden paa Regningens Producent, U. f. R. 1886. 40, medmindre der er gaaet saa lang Tid, at det vilde være urimeligt at forlange, at den Paagjældende skulde kunne huske Sammenhængen, men med denne Betingelse tager man det, bl. A. under Henvisning til D. L. 5—14—50, ikke saa nøje, naar Producenten uden Grund har ladet Kravet hvile i længere Tid, U. f. R. 1873. 676, 1874. 949, jfr. 403, 1877. 243, 1894. 572, 570, jfr. Levison i U. f. R. 1873 S. 721 ff. Om Kontrabøgers bindende Kraft og Beviskraft se Nellemann S. 673, 679, H. R. T. 1893. 172 (U. f. R. 1893. 755), 1885. 469 (U. f. R. 1886. 88), U. f. R. 1893. 911, 1885. 716, 1882. 927, 1878. 497, 1877. 243, 608, 1874. 403, 1873. 110.

[7]) H. R. T. 1858. 654.

[8]) U. f. R. 1881. 773, jfr. Note 12, Greber Das Kontokorrentverhältniss S. 107—110.

[9]) H. R. T. 1858. 654, U. f. R. 1894. 196.

er udtrykkelig eller stiltiende, kan den anfægtes efter de almindelige Regler om *condictio indebiti.*[10])

II. 1. Hvad der under I er udviklet om Regninger gjælder, som bemærket, ogsaa om Kontokuranter. Herved forstaas skriftlige Opgjørelser af et løbende Mellemværende, der indeholde en Kredit- og en Debetangivelse med disses Difference (Saldo) som Resultat, jfr. Stp. L. 19. Febr. 1861 § 74. e „Kontokuranter eller generelle Likvidations- og Balanceregninger". For Regnskabet i det løbende Mellemværende — ogsaa selve dette Regnskab betegnes som Kontokurant — har Forretningslivet uddannet forskjellige Former med Debetside, Kreditside og de saakaldte Rentetal (Diskontotal), navnlig den saakaldte Skala- (Staffel) Metode, der beregner Renterne af den til enhver Tid forhaandenværende Saldo, og Colonnemethoderne, som beregne Renterne af hver enkelt Post fra dens Forfaldsdag til Kontokurantens Afslutningsdag.[11]) Debetsiden (til venstre) angiver de

---

[10]) Jfr. H. R. T. 1886. 759 (U. f. R. 1887. 598), S. og H. R. T. 1881. 65, D. H. G. B. Art. 294, Greber Das Kontokorrentverhältniss S. 111, ovfr. § 99 Note 12.

[11]) Hage Haandbog S. 1032 ff., Greber Das Kontokorrentverhältniss S. 144—156. Rentetallet findes ved Multiplikation af Kapitalen med det Antal Dage, for hvilke Rente skal gives, og Division med 100. Naar en Kapital c forrentes med x $^0/_0$ aarligt i t Dage, og Aaret regnes til 360 Dage, bliver Renten $c \cdot \frac{x}{100} \cdot \frac{t}{360}$. Som Rentetal vælges da $\frac{ct}{100}$, hvilket Tal er uafhængigt af Rentefoden, og Renten udfindes, naar Saldoen opgjøres, derved, at Rentetalsummerne multipliceres med $\frac{x}{360}$. Efter Skalametoden (Staffelmetoden), der beregner Renten af den til enhver Tid forhaandenværende Saldo, er (Maaneder regnede til 30 Dage), naar Kontokurantregnskabet begynder d. 1. Jan. 1892 med 1000 Kr. paa Debetsiden, og der den 1ste Febr. indkommer en ny Post, Dagtallet 30 og Rentetallet 300 paa Debetsiden; er den nye Post en Kreditpost paa 400 Kr., bliver Rentetallet, naar en ny Post indkommer d. 1ste Marts, 180 paa Debetsiden. Er denne nye Post en Kreditpost paa 4600 Kr., og Regnskabet uden nye Posters Tilkomst afsluttes den 1ste Juli 1892, bliver Rentetallet paa Kreditsiden 4800. Svares der paa Debetsiden 4 $^0/_0$, paa Kreditsiden 6 $^0/_0$ Renter, bliver den samlede Rente paa hver Side henholdsvis 5,33 Kr. og 80,00 Kr, ɔ: Renten bliver i Kreditsidens Favør 74,67 Kr. I det angivne Exempel vilde efter Kolonnemetoden, der beregner Renter af hver enkelt Post fra dens Forfaldsdag til Kontokurantens Afslutningsdag, Rentetal blive paa Debetsiden 1800 (Dagtal 180), paa Kreditsiden 600 (Dagtal 150) og 5520 (Dagtal 120); Renten vilde blive paa Debetsiden 20 Kr. og paa Kreditsiden 102 Kr., hvilket giver i Kreditsidens Favør 82 Kr. Var Rentefoden paa begge Sider

Poster, som Modparten skylder, Kreditsiden (til højre) de Poster, som han har til Gode. Regnskabet føres undertiden af begge Parterne, undertiden kun af den ene (Bankier — Korrespondent). Udstedelsen af Kontokurant til Modparten giver ikke blot denne Bevismidler, men indeholder dels en negativ Anerkjendelse af Debetsiden,[12] (mere har jeg, saavidt Mellemværendet rækker, ikke til Gode), dels en positiv Anerkjendelse af Kreditsiden. Disse Anerkjendelser kunne naturligvis anfægtes efter de almindelige Regler om *condictio indebiti;* den almindelige Klausul s. e. & o. *(salvis erroribus et omissionibus)*, er selvfølgelig og forsaavidt[13]) unyttig. Naar Saldoen er i Udstederens Disfavør, indeholder altsaa Kontokurantens Meddelelse til Modparten[14]) hans bindende Anerkjendelse af at være denne skyldig, men selv om Kontokuranten er forsynet med Udstederens Underskrift, anses den dog, paa Grund af sin foreløbige Karakter som afgivet til Prøvelse af Modparten, ikke for et Gjældsbrev; et saadant og en Akcept i stempelretlig Forstand, se under III, antages først at foreligge, naar Kontokuranten er forsynet med en Paategning fra Udstederen, der viser, at Forholdet ogsaa er undersøgt fra den anden Side, eller giver det Udseendet af, at Udstederen uden saadan Undersøgelse har været tilsinds at afgive en endelig Erklæring, f. Ex. „akcepteret“ eller maaske endog blot Underskrift uden den nys omtalte sædvanlige Klausul.[15])

---

den samme, vilde begge Metoder føre til samme Resultat. Er Rentefoden forskjellig, maa Skalametoden vælges, idet Kolonnemetoden giver Renter for et større Beløb end den Kredit, der økonomisk kommer Modparten til Gode, se navnlig Greber Das Kontokorrentverhältniss S. 149—150, jfr. 145—146. Af Kolonnemetoden forekomme atter forskjellige Former, nemlig, foruden den i det angivne Exempel benyttede progressive Metode (Rentemetoden), den saakaldte retrograde Metode (Diskontometoden), der beregner Renterne baglænds.

[12]) Note 8, Greber Das Kontokorrentverhältniss S. 96—99, J. U. 1855 677, jfr. dog Resp. 4. Marts 1876 (Rode S. 85). Bestrider A, at B har faaet den underskrevne Kontokurant fra ham, maa B bevise, S. og H. R. T. 1881. 223.

[13]) Se ved Note 15.

[14]) At en Part blot har opført en Post paa Kreditsiden i sit Regnskab, er derimod ingen Anerkjendelse fra hans Side af denne, H. R. T. 1861. 172, jfr. S. og H. R. T. 1881. 223.

[15]) Amdrup Om Stempellovgivningen S. 473—474, Evaldsen Sp. D. S. 230, ovfr. § 56 ved Note 7.

[illegible] Tids- [illegible] Længe [illegible] er saaledes [illegible] III i Slutn[illegible] af Kontrakten er [illegible] den, at enhver [illegible] Forholdet [illegible] forfalder forinden Tidsrummets [illegible] der under Tidsrummets [illegible] Kompensation Sted;[20]) Kontrakten indeholder et *pactum de non compensando*. Paa den

[16]) Greber Das Kontokurrentverhältniss 1893. Goldschmidt System § [illegible], Grünhut hos Endemann III §§ [illegible] (en Oversættelse af en Afhandling af Grünhut i Zeitschrift für das Privat- und öffentliche Recht der Gegenwart III findes i Norsk Retstidende 1877 S. 145 ff.). Dernburg Lehrb. II § 170. 3, Lyon-Caen et Renault Traité de droit commercial 2 ed. IV S. [illegible] ff., Wharton §§ 780, 933, Leake S. 122, 889—890, 916—917.

[17]) Greber l. c. S. 7, Grünhut hos Endemann III S. 937.

[18]) Greber l. c. S. 34—41, Goldschmidt l. c. S. 205, jfr. U. f. R. 1888 [illegible], men derimod f. Ex. Dernburg l. c. S. 513, Aubert Sp. D. I S. [illegible].

[19]) Hvilke Poster, der omfattes af Kontokurantforholdet, kan ofte være tvivlsomt, se Greber l. c. S. 55—60 og særligt om Spørgsmaalet, hvorvidt Vexelforpligtelser falde udenfor S. 58—59.

[20]) Grünhut hos Endemann III S. 944, Greber l. c. S. 63, 75—76. At der i Regnskabet benyttes Skalaregning (Note 11), som giver det Udseende af, at der finder en sukcessiv Kompensation Sted, er naturligvis uden retlig Betydning, men har dog undertiden ført til Fornægtelse af den i Teksten angivne Sætning. Afvigende fra denne Sætning D. D. i Note 30 og U. f. R. [illegible] (rigtig i Resultatet, se Note 21).

anden Side bevirker Aftalen om, at ved Tidsrummets Udløb Saldoen og kun Saldoen skyldes, at der tilkommer hver af Parterne ikke blot den almindelige Adgang til Modregning, men en egentlig Modregningsret[21]) (ovfr. § 63. III), som bliver aktuel ved Forholdets Ophør og omfatter samtlige[22]) Forholdets Poster (Generalkompensation). Den enkelte under Mellemværendet henhørende Post er saaledes bleven bunden som Bestanddel af et samlet Hele; den kan under Tidsrummets Løb[23]) ikke særskilt fordres betalt[24]) eller betales eller cederes eller tilegnes af Fordringshaverens Kreditorer, medmindre Parterne træffe Aftaler om, at den skal udgaa af Kontokurantforholdet. Derimod er der Intet til Hinder for, at der, endnu medens Tidsrummet løber, foretages Transport af eller Exekution i den eventuelle Saldo.[25]) Iøvrigt mister en Post ikke ved Kontrakten eller ved Optagelse paa Kontokuranten sin ejendommelige, retlige Karakter, dog maa det muligvis antages, at Fordringsrettens Privilegier og Sikkerhedsrettigheder bortfalde ved Optagelsen;[26]) at betegne Virkningen af Kontokurantforholdet og Postens Optagelse paa Kontokuranten som en Novation (ovfr. § 64. III) er, i alt Fald naar man fastholder det romerretlige Novationsbegreb, hvorefter Novationen er en Tilintetgjørelse af det ældre Forhold, altsaa urigtigt.[27]) Indsigelser mod Posten tabes ikke ved Optagelsen, og forsaavidt som Anerkjendelsessøgsmaal eller Anfægteligheds-

---

[21]) Goldschmidt l. c. S. 205, Grünhut hos Endemann III S. 945, U. f. R. 1895. 864, jfr. dog tildels Greber l. c. S. 23—24, men rigtigt S. 75, 77, 101—102, 127—128.

[22]) Ogsaa dem, der ville forældes under Tidsrummets Løb, jfr. J. U. 1848. 181, idet Aftalen om deres Optagelse paa Kontokuranten indeholder et Samtykke til, at deres Beløb, trods Forældelse, medregnes til Saldoens Udfindelse. Men Lovligheden af Optagelsen paa Kontokuranten af en Post, f. Ex. Vexelregreskrav, kan være betinget af, at visse Skridt foretages overfor Modparten, jfr. Greber l. c. S. 81 ff. Hvor Forældelse først løber fra Forfaldsdag, følger Resultatet ligefrem af Forældelsesregelen, Greber l. c. S. 80 ff.

[23]) Om Forholdet efter Tidsrummets Udløb se Note 30.

[24]) U. f. R. 1878. 662; H. R. T. 1880. 195 (U. f. R. 1880. 916) antog, at der ikke forelaa Kontokurantforhold imellem Parterne.

[25]) Jfr. Greber l. c. S. 79—80, ndfr. Note 31. [26]) Se Note 30.

[27]) Goldschmidt l. c. S. 207, Greber l. c. S. 71—73, 78, se dog om fransk-italiensk Terminologi Lyon-Caen et Renault l. c. S. 538, 553 ff.

[illegible]smaal [illegible] Hensyn til, at den paagjældende [illegible] ikke er [illegible], [illegible] Kontokurantforholdet ikke [illegible] Tidsrummets Slutning, ordentligvis [illegible], kan den forhaanden-[illegible] Saldo [illegible] paa næste Aars [illegible] som første Post, [illegible] fortsættes. Saa-[illegible] ikke er [illegible] med Modparten, [illegible] den Part, der [illegible] Saldo, efter almindelige Bevisregler [illegible] Summe,[28] naar [illegible] fremsættes mod [illegible] af hans [illegible]. Om [illegible] af Afregnin-[illegible] eller Kontokurantens [illegible] fra [illegible]partens Side er [illegible]. Et [illegible] Spørgsmaal er det, hvor-[illegible] en Post [illegible] og Særrettigheder [illegible] antage, at saadanne [illegible] gaa over paa Saldoen, naar de ikke [illegible] eller stiltiende, for-beholdes.[30] [illegible] Kontokurant-

---

[28]) Greber l. c. S. [illegible] S. og H. R. T. 1884. 6. [illegible] jfr. Sam. H. R. D. I. 88.

[29]) Kontraspørgsmaal er ikke [illegible] af den Omstændighed, at den forlangte Saldo er for stor, [illegible] har [illegible] at [illegible] Kredit-poster, J. U. 1870. 71 men [illegible] 1888. [illegible].

[30]) At antage, at Fortrinsrettighederne o. s. v. bevares indtil Afregningen men fortabes ved Saldoens Godkjendelse, naar de ikke særligt forbeholdes. Greber l. c. S. 120, 124 125 smh. m. S. 102—106, er næppe rigtigt. Saldoens Godkjendelse synes ikke at kunne berøve Saldohaveren nogen Fortrins-ret, som indtil dette Tidspunkt tilkom ham. Endvidere kunde det ved første Øjekast synes, at der ikke i Kontokurantkontrakten ligger Noget, som kan be-røve Posten Privilegier. Fastholdes dette, bliver Resultatet, at de for en Post hjemlede Privilegier o. s. v. gjælde for Saldoen, hvad enten denne er god-kjendt eller ikke, forsaavidt Posten indeholdes i Saldoen. Og naar der da spørges, hvorvidt en Post er indbefattet i Saldoen, synes, ifølge Aftalen om Generalkompensation, det Svar at ligge nærmest, at hver Post indeholdes i Saldoen med sit Beløb reduceret efter Forholdet imellem Kontokurantens samlede Kredit- og Debetside; er Kreditsiden 30,000 Kr., Debetsiden 20,000 Kr., skulde hver enkelt Post altsaa beholde sit Privilegium for $^1/_3$. Greber l. c. S. 102 106, 116, 127. At dette kunstige Resultat skulde stemme med Par-ternes Vilje, vilde det imidlertid være en Fiktion at antage, og som et *natu-rale negotii* synes det ikke at kunne hævdes. I Strid med Kontokurantforhol-dets Væsen, der udelukker al Kompensation under Tidsrummets Løb (Note 20), vilde det være at lade Afgjørelsen af, hvorvidt en Post er indeholdt i Saldoen,

forholdet, og den i Konkursens Øjeblik foreliggende Saldo skyldes.[31]) Af Kontokurantposterne beregne Parterne sig ordentligvis Renter;[32]) ofte beregnes tillige Provision.[33])

---

afhænge af Rækkefølgen af Kontokurantens Poster, f. Ex. at tillægge den Fortrinsret for dens fulde Beløb under den Betingelse, at Saldoen uafbrudt har havt dens Størrelse, se dog H. R. T. 1874. 552 (U. f. R. 1875. 406), J. U. VII. 459, jfr. U. f. R. 1878. 662 (Note 24), Leake S. 916, Wharton § 933. H. R. T. 1893. 604 (U. f. R. 1894. 43) strider ikke mod det Anførte, se Note 34 og 35. Vil man overhovedet lade Postens Privilegier gaa over paa Saldoen, synes det naturligste Resultat da at være, at Saldohaveren erkjendes beføjet til at betragte sin Debet som afgaaet paa de ikke privilegerede Poster, saa at disse, saavidt Saldoen rækker, anses fuldtud indbefattede i denne, U. f. R. 1881. 60. Men hvilket af de omtalte Alternativer man end vælger, vil Følgen blive, at der kan komme til at gjælde forskjellige retlige Regler om Dele af Saldoen. Dette synes at stride imod Kontraktens Væsen; denne opfattes naturligt som tilsigtende en Enhed af Saldoen og en Klarhed over Mellemværendet, der udelukkes ved Fortrinsrettighedernes Anerkjendelse. Det antages derfor, at Posternes Privilegier bortfalde ved Optagelsen paa Kontokuranten, (derimod naturligvis ikke blot, fordi Posten optages i en Kontrabog, U. f. R. 1895. 876, jfr. ogsaa ved Note 35), medmindre Fortrinsretten særligt forbeholdes. Dette er ogsaa den almindelige Anskuelse, Goldschmidt l. c. S. 207, Dernburg l. c. S. 514, Grünhut S. 952—953, Oversigten hos Greber l. c. S. 112 ff., Lyon-Caen et Renault l. c. S. 555, jfr. ogsaa Forudsætningen i H. R. T. 1880. 195 (U. f. R. 1880. 916), men derimod H. R. T. 1874. 552 (U. f. R. 1875. 406), Schl. H. R. D. III. 6, H. R. D. i J. U. 1853. 640, der forandrer J. U. VIII. 280, U. f. R. 1881. 60, J. U. VII. 459. Hvad man end antager om Privilegier og Sikkerhedsrettigheder iøvrigt, vil den Retssætning, at Kautionsrettigheder fortabes, naar Fordringshaveren giver Skyldneren Henstand (ndfr. § 119 Note 72), medføre, at Kravet mod Kautionisten for en Post ordentligvis gaar tabt ved Postens Optagelse paa Kontokuranten, U. f. R. 1880. 599, og at Kaution for et Tidsrums Saldo — i Modsætning til løbende Kaution for Saldorækkerne, Schl. H. R. D. I. 88, H. R. T. 1892. 71 (U. f. R. 1892. 615), jfr. § 117 Note 7 — bortfalder ved dennes kontraktmæssige Optagelse som Post paa ny Kontokurant, Dernburg l. c. S. 515, jfr. dog Greber l. c. S. 120.

[31]) Med de Korrektiver, som følge af, at en Remisse er krediteret under Forudsætning af Beløbets rigtige Indgang, Greber l. c. S. 91, 138—143, Grünhut hos Endemann III S. 965—969, H. R. T. 1874. 557 (U. f. R. 1875. 406), S. og H. R. T. 1864. 61, jfr. J. U. 1860. 808. Jfr. om en Parts Død Schl. H. R. D. I. 88.

[32]) Ovfr. § 39. II. 3 navnlig Note 31, Resp. 31. Aug. 1891 (U. f. R. 1892. 505), S. og H. R. T. 1866. 119, Grünhut hos Endemann III. S. 942.

[33]) Provision kan uden særlig Aftale herom beregnes af forretningsmæssigt Arbejde, som der i Almindelighed beregnes Provision for, ndfr. § 136 Note 10, Greber l. c. S. 156—159, Goldschmidt l. c. S. 207, Grünhut hos Endemann III. S. 943.

3. Som tidligere bemærket benyttes Kontokurantregnskabet ofte i Mellemværender, der savne Kontokurantforholdets Ejendommelighed, den ovenfor beskrevne gjensidige Kreditgiven (uegentlige Kontokurantforhold,[34]) Forhold „i løbende Regning“, „aaben Konto“), f. Ex. naar A aabner B Kredit indtil et vist Beløb i Kontokurant, naar en Bank modtager Depositum i Kontokurant. I slige Tilfælde vil den enkelte Ydelse fra den ene Side virke som Betaling eller Kompensation af den anden Parts Tilgodehavende, og Saldoen bliver et Resultat af sukcessive Betalinger og Kompensationer.[35]) De af Kontokurantforholdets Ejendommelighed følgende Retsvirkninger indtræde i disse Forhold ikke uden særlig udtrykkelig eller stiltiende Aftale herom. Om der foreligger et ægte Kontokurantforhold, kan ofte være vanskeligt at afgjøre; til Vejledning vil det tjene, om Forretningsforbindelsen mellem Parterne er af en saadan Beskaffenhed, at der er naturlig Plads for og Trang til den ejendommelige gjensidige Kreditgiven.

III. Uakcepterede[36]) Regninger og Kontokuranter ere stempelfrie, men deres Transport er stempelpligtig, Stp. L. 19. Febr. 1861 §§ 52, 74. e, 13, 62 f.)

SJETTE KAPITEL.

---

§ 114.

Oversigt over Sikringskontrakterne. Terminologier.

Det Fælles ved Sikringskontrakterne er, at de gaa ud paa at give en Person en Fordringsret[1]) til Sikring imod eventuelle, af

---

[34]) Goldschmidt l. c. S. 209—210, Dernburg l. c. S. 515 Note 23, Grünhut hos Endemann III. S. 959—960, Greber l. c. S. 131—134, 50—55, 67. F. Ex. H. R. T. 1893. 604 (U. f. R. 1894. 43), 1891. 529 (U. f. R. 1892. 182), U. f. R. 1888. 192, jfr. H. R. T. 1880. 195 (U. f. R. 1880. 916).

[35]) H. R. T. 1893. 604 (U. f. R. 1894. 43).

[36]) Note 15.

[1]) Aftaler om tinglige Sikringsrettigheder, f. Ex. Panteret, omhandles i Tingsretten.

hans Vilje uafhængige Kjendsgjerninger, navnlig imod Tab, som han maatte lide. Forsaavidt Sikringspligten paatages af den Person selv, mod hvis Handling eller Undladelse der tilsigtes Sikring, kaldes Kontrakten en Poenalstipulation, § 124. Forsaavidt Sikringspligten paatages af Andre, møde vi Begreberne Kaution (Borgen, Forløfte), Assurance (Forsikring) og tillige i nyere Tider Garantikontrakten. Den indbyrdes Afgrænsning mellem disse Begreber er meget omtvistet.[2]) Ved Assurancekontrakter tænkes fortrinsvis paa Kontrakter, der gaa ud paa imod Vederlag at love en Formueydelse for det Tilfælde, at en Skade maatte indtræde, og som hvile paa en fast Forretningsplan, indrettet efter statistisk Beregning af Risikoen, se om den nærmere Begrebsbestemmelse ndfr. § 122. II. 1. Ved Kaution (Borgen, Forløfte) forstaas i dansk Literatur i Almindelighed Løftet om en Ydelse, der afgives til Sikkerhed imod en anden Persons Forhold, Handling eller Undladelse, se om den nærmere Begrebsbestemmelse ndfr. § 115. I. Begrebet Garantikontrakt er hidtil ikke blevet opstillet i dansk Litteratur eller Lovgivning, og navnlig efter det vide Omraade, der vil blive tillagt Begreberne Kaution (§ 115. I) og Forsikring (§ 122. II. 1), er det vistnok unødvendigt særligt at dvæle ved Sikringskontrakter, der maatte falde udenfor Poenalstipulationens, Kautionens og Assurancens Begreb.[3]) Heller ikke i Udlandet kan Garantikontraktens Begreb[4]) siges at have vundet nogen fast Skikkelse; undertiden bestemmes den som det vederlagsfrie Tilsagn om Overtagelse af Risikoen ved en Andens Formueforetagender, undertiden strækkes Begrebet videre.

Af Lovgivningens herhen hørende Betegnelser[5]) mærkes som den mest omfattende Forsikring, der findes benyttet

---

[2]) Se navnlig Lewis Lehrbuch des Versicherungsrechts S. 18 ff., Ehrenberg Versicherungsrecht I. S. 53 ff., O. P. i T. f. Rvdsk. IV. S. 359—360 og ndfr. § 122 Note 12.

[3]) Jfr. D. Entw. Mot. II S. 658.

[4]) Stammler Der Garantivertrag i Archiv f. die civilistische Praxis Bd. 69 S. 1 ff., Lewis l. c. S. 18—19, Ehrenberg l. c. S. 63—64, D. Entw. Mot. II S. 658, Windscheid § 412. 2, Dernburg Lehrb. II. § 248. a.

[5]) Ørsted Hdbg. VI S. 371 ff., 383—384, Larsen § 148, Gram Sp. D. § 236, Hallager—Aubert II § 175.

om alle Sikringskontrakter og tillige om Indrømmelsen af tinglige Sikkerhedsrettigheder;[6]) nu til Dags benyttes Betegnelsen kun om Assurancekontrakterne, Stp. L. 19. Febr. 1861 § 55, Sølov 1. April 1892 Kap. 10. Ordet Borgen benyttes i Loven jævnligt om den Sikkerhed, der stilles for en Persons Tilstedeværelse, D. L. 1—23, men det benyttes ogsaa hyppigt om enhver Sikkerhedsstillelse for Opfyldelsen af en Persons Forpligtelser, være sig, at han stiller Sikkerhed af sin egen Formue eller skaffer en Trediemand som Kautionist eller Pantsætter.[7]) I lignende vid Betydning bruges Betegnelsen Vissen.[8]) Derimod betegner Forløfte ordentligvis kun Paatagelse af personlig Forpligtelse til Sikkerhed for Ydelser fra en Andens Side,[9]) se fra nyere Tid K. L. 25. Marts 1872 §§ 19, 62, 113, 120, altsaa den vigtigste Underafdeling af Kaution i egentlig Forstand (ndfr. § 115. I). Kaution benyttes undertiden[10]) i samme vide Betydning som Borgen, men i nyere Love i Almindelighed kun om det, som den nuværende juridiske Sprogbrug, naar det gjælder om nøjagtig Udtryksmaade, kalder Kaution, ɔ: Kaution i egentlig Forstand (§ 115. I), se Stpl. 19. Febr. 1861 § 58.

§ 115.

Kaution.[1]) *Begreb og Stiftelse. Kautionslignende Forhold.*

I. Kaution (Borgen, Forløfte) bestemmes undertiden som Løftet, hvorved man paatager sig en Andens obligatoriske Forpligtelse for det Tilfælde, at denne ikke opfyldes. Begrebet begrænses saaledes til de Løfter, der gaa ud paa at give Sikkerhed for Ydelsers Erholdelse fra en Anden (Skyldneren, Hoved-

---

[6]) F. Ex. D. L. 1—21—4 og 7, 1—24—33.

[7]) F. Ex. D. L. 1—23—1 til 4 og 11, 1—6—23, 4—3—11, V. L. 7. Maj 1880 § 87. [8]) D. L. 1—6—23, 3—17—6.

[9]) F. Ex. D. L. 1—23—10 til 15, 5—14—29, jfr. dog f. Ex. D. L. 2—8—3, Fdn. 30. April 1824 § 4.

[10]) F. Fx. D. L. 1—24—27, Fdn. 24. Jan. 1838 § 13, alm. Kassefdn. 8. Juli 1840 § 6.

[1]) Ørsted Hdbg. VI S. 371—424, Larsen §§ 148—166, Gram Sp. D. § 236—247, Hallager—Aubert §§ 175—181, Aubert Sp. D. II §§ 96 ff., Vogt §§ 99—104, Agardh Om Borgen, Ingerslev i T. f. R. 1866 S. 1—21.

skyldneren), og det forudsættes, at denne Anden virkelig er forpligtet til at erlægge denne Ydelse. Af Begrebet følger da, at Intercedenten ikke er forpligtet i Egenskab af Kautionist, naar Hovedskyldneren ikke er det, og at hans Forpligtelse bortfalder, naar Hovedskyldnerens bortfalder.[2]) Ved denne Begrebsbestemmelse opnaaes det, at Kautionsreglerne blive ukomplicerede, overordentlig simple og klare. Men denne Vinding er kun en tilsyneladende. At den, der har tegnet sig som Kautionist, i mange Tilfælde hæfter, uanset at der ikke foreligger nogen Hovedforpligtelse, er givet, se f. Ex. Krigs Art. Br. 29. Juli 1756 § 777, K. L. 25. Marts 1872 § 113 og nærmere ndfr. § 119; der kan ikke fra Hovedforpligtelsens oprindelige Ugyldighed eller senere Bortfald med Sikkerhed drages den Slutning, at Kautionisten ikke er forpligtet. Det praktisk vigtige Spørgsmaal, hvorvidt Kautionisten hæfter, uanset at Hovedskyldneren ikke er forpligtet, møder med Krav paa Besvarelse. Med den her omtalte Begrebsbestemmelse som Udgangspunkt at besvare Spørgsmaalet saaledes, at Kautionisten i saa Fald aldrig hæfter som Kautionist, men at han muligvis hæfter ifølge Reglerne om Garantikontrakten, og at henskyde Undersøgelsen herom til Læren om Garantikontrakten, vilde være en unaturlig Systematik, der ikke giver den fornødne Oversigt over de materielle Retsregler. Det omhandlede Spørgsmaal bør besvares i Kautionslæren, og forsaavidt som Intercedenten hæfter, uanset at „Hovedskyldneren" ikke er forpligtet, er der ingen Grund til at nægte denne Hæftelse Karakteren af en Kautionspligt. Af den omhandlede Begrebsbestemmelse maa saaledes i alt Fald det Led udgaa, at „Hovedskyldneren" skal være virkelig forpligtet til at erlægge den paagjældende Ydelse. Ved Begrebsbestemmelsen at gaa den sædvanlige Mellemvej[3]) at anerkjende Kaution, naar Intercession finder Sted for en virkelig Forpligtelse eller for en *obligatio naturalis*, men iøvrigt at udelukke Intercessionen fra Kautionsbegrebet, lader sig i dansk Ret ikke gjøre

---

[2]) D. G. B. § 765, D. Entw. Mot. II S. 659, Ehrenberg Versicherungsrecht I S. 64.

[3]) Windscheid § 477, Dernburg Lehrb. II S. 752—753, 755, Agardh l. c. S. 11, 13, jfr. Mourlon III S. 513, 515—516, Aagesen R. R. II S. 314—316.

allerede af den Grund, at vor Lovgivning ikke giver nogetsomhelst Bidrag til Fastsættelsen af Begrebet *obligatio naturalis* og vistnok ikke giver nogen Anledning til at opstille dette Begreb (ovfr. § 4). Og selv om man mener at kunne fastholde Begrebet *obligatio naturalis* og at kunne fastsætte dets Grænser, vilde Mellemvejen være forkastelig af samme Grund som det først omtalte Begreb. Det maa nemlig erkjendes, at Intercedenten undertiden hæfter, skjøndt der ikke paahviler Hovedmanden nogen naturlig Forpligtelse, og de Hensyn, som bestemme, om Intercedenten skal være forpligtet, uanset at Hovedmanden ikke er det, ere andre end de, hvorefter Grænserne for Begrebet *obligatio naturalis*, dersom man fastholder dette Begreb, maa drages.

Med den hævdede Modifikation vilde da Kautionsbegrebet være at bestemme som Løftet, hvorved man til Sikkerhed for en Ydelse fra en anden Persons Side for det Tilfælde, at denne maatte udeblive, paatager sig at erlægge den eller Ækvivalent for den. Meget kunde tale for at give Kautionsbegrebet denne Begrænsning; en Udvidelse af Begrebet udover denne Grænse medfører unægteligt, at dette kommer til at omfatte ret uensartede Tilfælde. Og Lovgivningens Terminologier ere, som i § 114 bemærket, saa usikre, at de ikke kunne afgive nogen Hindring for den Begrebsbestemmelse, der ifølge indre Grunde maatte findes at være den rette. Et Blik paa Lovgivningens Regler om Sikringskontrakter i D. L. 1—23 vil imidlertid vise, at de Lovregler, der ere givne for Kaution i den her omhandlede snævrere Forstand, i vidt Omfang tillige gjælde for visse andre Sikringskontrakter, nemlig overhovedet om Løfter, der afgives til Sikkerhed mod en anden Persons Forhold. Det maa da ogsaa indrømmes, at saadanne Sikringskontrakter danne et naturligt, for sig afgrænset Led indenfor Sikringskontrakternes vide Omraade. Og det anses derfor rettest at bibeholde det i de danske og norske Systemer traditionelle,[4]) med den nu almindelige Sprogbrug stemmende Kautionsbegreb. Kaution

[4]) Larsen S. 298, Gram Sp. D. S. 715, Vogt S. 350—351, Hallager—Aubert II S. 473 ff., Ørsted Hdbg. VI S. 371 ff., 384—386, afvigende Aubert Sp. D. II § 96.

(Borgen, Forløfte) bestemmes herefter som det Løfte, der af en Person (Kautionist, Forlover, Borgen) afgives om en Ydelse til Sikkerhed imod en anden[5]) Persons (Hovedmandens) Forhold, Handling eller Undladelse. Til den angivne Begrebsbestemmelse maa dog føjes den Begrænsning, at Kautionsbegrebet er udelukket, saavidt Assurancebegrebet rækker. At dette ogsaa omfatter Former af Garantierklæringer for en anden Persons Forhold (Kreditassurance), vil blive omtalt senere (§ 122. II. 1, og § 123 IV. 6). Kautionsforpligtelsen er altsaa en akcessorisk Forpligtelse i den Forstand, at den ikke er sit eget Øjemed men tjener til Sikkerhed for noget Andet. Derimod forudsætter den, som oplyst, ikke nødvendigvis et andet Retsforholds Existens, men kan meget vel gaa ud paa at sikre et Gode, som ikke har Retsbeskyttelse. Den praktisk betydningsfuldeste Underart af Kaution er Forløftet for en Ydelse fra en Anden, hvilket atter kan være en Kaution for en Andens nuværende Forpligtelse eller for hans fremtidige Forpligtelse, f. Ex. for den Kredit, der maatte blive givet ham (Kreditkaution),[6]) og for en Embedsmands Oppebørseler, alm. Kassefdn. 8. Juli 1840 §§ 2, 3, 6, eller for en Ydelse, som han ikke er pligtig at erlægge. Naar Kautionen saaledes gaar ud paa at sikre Ydelser fra en Andens Side, som denne ikke er pligtig at erlægge, vil dog, for Nemheds Skyld, denne anden Person blive betegnet som Hovedskyldneren eller Skyldneren, den Person, der skal have Ydelsen, som Fordringshaveren, og Forholdet mellem disse Personer som et (ugyldigt) Obligationsforhold. Som andre Arter af Kaution, der omtales i Lovgivningen, nævnes Kautionen for en Persons Tilstedekomst, D. L. 1—23—2 og 5 ff., 1—19—1, Fdn. 24. Jan. 1838 § 13, Grl. 28. Juli 1866 § 80, og Kautionen mod befrygtede Angreb fra en Persons Side, D. L. 1—23—1, Str. L. 10. Febr. 1866 § 299. Den i Pl. 24. Jan. 1772, jfr. Stp. L. 19. Febr. 1861 § 58 i Slutn., omtalte Kaution for, at der Intet er til Hinder for, at Rejsepas meddeles en Person,[7]) har nu tabt sin praktiske Betydning, L. 12. Febr. 1862 §§ 3 og 4,

[5]) H. R. T. 1885. 654 (U. f. R. 1886. 504).
[6]) § 117 Note 7. [7]) Herom Gram Sp. D. S. 719—720, Ørsted Hdbg. VI S. 385.

II. 1. Kautionsforpligtelsen stiftes ordentligvis ved et Løfte fra Kautionisten til Kreditor ɔ: den Person, der skal have Kautionsretten; dette Løfte kan naturligvis afgives gjennem Hovedskyldneren som Mellemmand.[8]) Hvorvidt Løftet i Mangel af udtrykkeligt Forlangende om Akcept er betinget af en Akcepthandling fra Kreditors Side, afgjøres efter de ovfr. § 10. III. 2 udviklede Grundsætninger,[9]) hvorefter Kautionserklæringen til en fraværende Kreditor ikke kan formodes betinget af Akcept,[10]) medmindre det kræver en eller anden Opofrelse fra Kreditors Side.[11]) Former for Kautionserklæringen ere ikke foreskrevne.[12]) Et udtrykkeligt Løfte om Kaution er ikke fornødent; det er tilstrækkeligt, at der foreligger Erklæringer[13]) eller andre Handlinger,[14]) der efter den almindelige Retsopfattelse forstaas som Kautionstilsagn, i hvilken Henseende der jævnligt vil kunne opstaa Tvivl, f. Ex. naar en Tredjemand paatager sig at erlægge til en Fordringshaver Beløb, som han venter at oppebære paa Skyldnerens Vegne.[15]) Opfordringen til at yde en Trediemand Kredit maa ofte opfattes som et Tilsagn om at ville være Kautionist for den Kredit, som den Opfordrede i Henhold til Opfordringen har ydet Trediemand (*mandatum qualificatum*).[16])

---

[8]) U. f. R. 1882. 562, 1880. 785.

[9]) Se ogsaa Jul. Lassen i T. f. Rvdsk. I S. 126—127.

[10]) Schl. H. R. D. I. 88, J. U. 1859. 237, jfr. 1863. 769, ovfr. § 10 Note 20, jfr. ogsaa Dernburg Lehrb. II S. 756—757.

[11]) J. U. 1853. 731, 1857. 683.

[12]) Ligeledes D. Entw. Mot. II S. 659—660, hvor Lovgivninger nævnes, som kræve skriftlig Form, f. Ex. Schw. Art. 491, hvilket ogsaa kræves af D G. B. § 766.

[13]) U. f. R. 1882. 562, 1879. 434, jfr. J. U. VI. 792, 1872. 108.

[14]) U. f. R. 1882. 949, men derimod U. f. R. 1877. 665, 1869. 549, J. U. 1858. 837 (ndfr. § 140 Note 73), 1850. 955.

[15]) Ndfr. § 117 Note 34.

[16]) Nemlig naar Opfordringen maa forstaas som gaaende ud paa, at den Opfordrede skal give Kredit i eget Navn men paa Opfordrerens Risiko, H. R. T. 1894. 426 (U. f. R. 1894. 1212), U. f. R. 1893. 1034, jfr. 1876. 481, D. Entw. Mot. II S. 682—684, D. G. B. § 778, Dernburg Lehrb. II S. 770—771, Pandekten II § 77. 2, Stobbe III § 192. 1, Windscheid § 412. 2. Saalænge Krediten ikke er ydet, foreligger en gjenkaldelig Hvervgivelse, Reatz I S. 360.

Som et positivt Lovbud, der tillægger en Handling Virkning som Kautionstilsagn, nævnes Sk. L. 30. Novbr. 1874 § 31.[17])

2. Naar en Person har lovet Skyldneren at være hans Kautionist, opfattes Forholdet naturligst saaledes, at der foreligger en uegentlig Trediemandsretshandel (ovfr. § 24. I. 1) mellem Kautionisten og Skyldneren, saa at Fordringshaveren kan gjøre Kautionskravet gjældende direkte mod Kautionisten, naar Skyldneren udtrykkeligt eller stiltiende har bemyndiget ham hertil,[18]) men ellers kan Fordringshaveren ikke støtte nogen Ret paa Løftet,[19]) og andre Personer vedkommer det ikke.[20]) Under den angivne Betingelse synes Kravet at maatte tilkomme Fordringshaveren, ikke blot naar Tilsagnet ligefrem lyder paa, at den Paagjældende vil være Kautionist, men ogsaa naar han kun har lovet at ville overtage Kautionen.[21]) Om den ene eller anden Udtryksmaade er brugt, vil ofte bero paa rene Tilfældigheder,[22]) og mellem Mand og Mand forstaas de to Udtryksmaader som enstydige. Dog kan den mere forbeholdne Udtryksmaade gjøre det antageligt, at Kautionisten som Betingelse for sin Bundethed stiller en Akcepthandling eller Meddelelse fra Fordringshaverens Side.[23]) Naar Erklæringen fra Kautionisten til Skyldneren foreligger skriftlig, og dette Dokument er overgivet Fordringshaveren, bliver Kautionisten ifølge Grundsætningen i D. L. 1—9—13 bunden overfor Kreditor i Overensstemmelse med Dokumentets Indhold, selv om Skyldneren maatte have overskredet sin Beføjelse til at benytte det.[24])

---

[17]) Jfr. U. f. R. 1877. 665.

[18]) H. R. T. 1879. 336 (U. f. R. 1880. 25), U. f. R. 1880. 164, 1873. 233, 1874. 787, 1882. 824, J. U. 1859. 237, Nordling T. f. Rvdsk. III S. 162—163, jfr. Aubert Sp. D. II S. 157—158. Jfr. Stobbe III S. 110; afvigende f. Ex. Dernburg Lehrb. II S. 753, der i saadant Løfte kun ser et Garantitilsagn til Skyldneren.

[19]) U. f. R. 1888. 1182, jfr. ovfr. § 59. III, Stobbe III. S. 312.

[20]) U. f. R. 1871. 307.

[21]) Jfr. ovfr. § 2 Note 21. Herimod J. U. 1865. 189, U. f. R. 1876. 172.

[22]) Jfr. D. i U. f. R. 1880. 785, 1874. 787, smh. m. 1876. 172, ovfr. § 2 Note 22. [23]) Jfr. J. U. 1865. 189.

[24]) H. R. T. 1879. 336 (U. f. R. 1880. 25), U. f. R. 1882. 824, 1880. 164, jfr. 785. Jfr. derimod om ubeføjet Anmeldelse til Firmaprotokollen U. f. R. 1888. 1182.

medmindre Fordringshaveren ser eller bør indse, at en Overskridelse finder Sted.[25])

3. Af Hensyn til Kautionsforpligtelsens ejendommelige Karakter er der givet særlige, strænge Regler om Myndigheden og Kompetencen til at paatage sig en saadan.[26]) Det bestemmes saaledes i D. L. 1—23—12 — der nu ogsaa gjælder om ugifte Kvinder,[27]) idet L. 29. Decbr. 1857 § 1 forandrer den i Slutn. af D. L. 1—23—10 om Mø givne Regel til Overensstemmelse med D. L. 1—23—12 — at Ingen, som ikke er sine fulde 25 Aar, skal svare til sit Kautionsløfte. En gyldig Kautionsforpligtelse kan altsaa ikke stiftes for den Umyndige af Værgen eller for den Mindreaarige ved hans Samvirken med Kurator.[28]) Ej heller kan den Ufuldmyndige give gyldigt Kautionsløfte med Hensyn til selverhvervede Gjenstande. Derimod maa det, uanset Ordene i D. L. 1—23—12, antages, at den, der har erhvervet Fuldmyndighedsbevilling, kan paatage sig Kautionsforpligtelse, eftersom Bevillingen netop gaar ud paa, at han kan raade over sin Formue som en fuldmyndig Mand efter Loven. Anvendelsen af den strænge Regel i D. L. 1—23—12 maa være betinget af, at det var kjendeligt for Fordringshaveren, at Løftet var et Kautionsløfte; gives der Fordringshaveren Skinnet af, at den Ufuldmyndige er Hovedskyldneren, er det i Forhold til ham ikke Kaution, der foreligger, og de almindelige Regler om Virkningen af Værges og Kurators Optræden maa komme til Anvendelse.[29]) Regelen i D. L. 1—23—12 gjælder ikke om Enker; disse kunne paatage sig Kautionsforpligtelse, selv om de ikke ere 25 Aar, D. L. 1—23—11.[30]) Men om Kvinder overhovedet, derunder Enker, gjælder det ifølge D. L. 1—23—9, at de ikke kunne paatage sig Kautionsforpligtelse for den Sigtede i Straffesager og vistnok heller ikke for Undsigelser efter D. L. 1—23—1 og Str. L. 10. Febr. 1866

---

[25]) Jfr. U. f. R. 1884. 900 (Dissensen).

[26]) Ørsted Hdbg. VI S. 391—392, Scheel Personret, 2den Udg. §§ 31 og 28, Larsen § 152, Gram Sp. D. § 240, Hallager—Aubert II § 176.

[27]) Just. Min. Skr. 16. Novbr. 1858.

[28]) H. R. T. 1874. 536 (U. f. R. 1875. 388), U. f. R. 1889. 1205.

[29]) Evaldsen Vexler S. 306, E. Møller Forudsætninger S. 65—66, ovfr. § 101 Note 1. [30]) Afvigende dog Larsen S. 307.

§ 299,[31]) jfr. ogsaa Pl. 24. Jan. 1772. Ifølge D. L. 1—23—10 maa gift Kvinde ikke være Kautionist, og denne Regel, der ikke er betinget af, at Hustruen lever i Formuefællesskab med sin Mand,[32]) er vistnok ligeledes en Habilitetsregel, som medfører, at gifte Kvinders Kautionstilsagn, udenfor det i L. 7. Maj 1880 Nr. 53 § 1 i Slutn. angivne Tilfælde, ikke ere forpligtende for dem. Derimod maa vistnok Regelen i D. L. 1—23—10 om Søn, som er i Fællig med sin Fader, opfattes som en af Hensyn til Faderen given Kompetenceregel, jfr. D. L. 5—3—8, 5—1—13, saa at den alene hjemler, at Faderen, saalænge Fælliget varer, kan hindre, at Kautionsforpligtelsen gjøres gjældende i Fællesboet, hvorimod Sønnen ikke kan gjøre Indsigelse imod at være bunden, naar hans Løfte, bortset fra D. L. 1—23—10, er gyldigt. Samme Regel maa nu antages at gjælde om Datter, som lever i Fællig med sin Fader. Andre særlige Regler om Kompetence til at indgaa Kaution findes ikke.[33])

4. Iøvrigt gjælde om Betingelserne for Kautionsforpligtelsens gyldige Stiftelse de sædvanlige Regler.[34]) En lignende Regel som den ved Assurance gjældende, at Forsikringsgiveren ikke er bunden ved Kontrakten, naar den Forsikrede har undladt at angive nogen ham bekjendt Omstændighed, der kunde antages at være relevant for Forsikringsgiveren, kan ikke i Almindelighed anvendes paa Forholdet mellem Kautionist og

[31]) Gram Sp. D. S. 729—730. Jfr. Just. Min. Skr. 19. Oktbr. og 16. Novbr. 1858, Kolderup-Rosenvinge i N. j. A. VII S. 194 ff.

[32]) U. f. R. 1889. 531.

[33]) Bestemmelser i Interessentskabskontrakter o. desl. om, at Parterne ikke maa indgaa Kautionsforpligtelse, kunne kun gjøres gjældende overfor den, der har faaet Kautionsløfte fra den ene Interessent, naar det var kjendeligt for ham, at Tilsagnet blev afgivet i Strid med den anden Interessents Ret. At Interessentskabskontrakten maatte være thinglæst, udelukker ikke god Tro hos Løftemodtageren.

[34]) Signaturberettigede Medlemmer af Interessentskaber kunne ogsaa ved Kautionserklæringer i Selskabets Anliggender binde deres Medinteressenter, U. f. R. 1894. 755, jfr. Torp Om Interessentskab S. 73 ff., og Vedtagelser, hvorefter den Signaturberettigede ikke skal kunne indgaa Kaution paa Firmaets Vegne, kunne ikke anmeldes til Firmaregistret, Vedel i U. f. R. 1890 S. 1034—1035, Torp l. c. S. 72—73.

Fordringshaver;[35]) derimod maa den vistnok være anvendelig paa Forholdet mellem Kautionist og Skyldner, og maaske ogsaa i Forhold til Kreditor, naar det er denne, som har bevæget Kautionisten til Kautionens Overtagelse. Men Kautionsløftet er efter almindelige Regler (ovfr. § 19) ugyldigt, naar det er fremkaldt ved urigtig Angivelse fra Kreditors Side, og efter Omstændighederne maa Fordringshaverens Taushed opfattes som Bekræftelse eller Benægtelse.[36]) Om Indflydelsen af urigtige eller bristende Forudsætninger gjælde de almindelige Regler.[37]). Selv om en Forudsætning ikke er relevant ifølge Sætningen om *naturalia negotii* — se om Forudsætninger angaaende Hovedforholdets oprindelige Gyldighed og Beskaffenhed, senere Skjæbne og Kreditors Adfærd i Hovedforholdet ndfr. § 119 — gjør dens Urigtighed eller Bristen Kautionsløftet ugyldigt, naar den var kjendelig for Modtageren som Bestemmelsesgrund og Viljesbegrænsning,[38]) men ellers ikke[39]). Udelukket fra at angribe sit Løfte efter Forudsætningssynspunktet er Kautionisten, naar han hos Fordringshaveren har vakt beføjet Tillid til Forudsætnin-

---

[35]) H. R. T. 1881. 558 (U. f. R. 1882. 162), Leake S. 418—420, Pollock S. 493—495.

[36]) Leake S. 419, Pollock S. 495. Jfr. H. R. T. 1893. 604 (U. f. R. 1894. 43).

[37]) E. Møller Forudsætninger S. 71—72 antager, at Forudsætninger, som ikke ere relevante ifølge Sætningen om *naturalia negotii*, kun kunne være relevante overfor Fordringshaveren, naar denne ikke har foretaget Noget til Gjengjæld for Løftet. Dette er urigtigt (Note 38), men den fremhævede Omstændighed vil naturligvis kunne være af Betydning ved Løftets Fortolkning. At ogsaa den af Møller l. c. S. 71 Note 6 fremsatte Paastand, at Kautionistens urigtige Forudsætning om Hovedforholdets Gyldighed kun er relevant, naar Forloveren har paaregnet Regres hos Hovedskyldneren, er urigtig, vil blive paavist ndfr. § 119 Note 6. Men ganske vist ere adskillige Forudsætninger kun relevante i Kraft af Sætningen om *naturalia negotii*, naar saadan Regres er paaregnet, se nærmere ndfr. § 119.

[38]) H. R. T. 1882. 887 (U. f. R. 1883. 612, jfr. § 119 Note 139), 1886. 747 (U. f. R. 1887. 574), U. f. R. 1882. 822. En kjendelig Vildfarelse hos Kautionisten om, hvem der er Hovedskyldneren, vil ordentligvis gjøre Løftet ugyldigt, naar ikke de ved Note 40 angivne Omstændigheder foreligge (§ 119 ved Note 7 og 7b).

[39]) H. R. T. 1882. 887 (U. f. R. 1883. 612), 1893. 604 (U. f. R. 1894. 43), U. f. R. 1880. 785, 1071, 1888. 225, 1876. 429, 1892. 1064, J. U. 1850. 480 (for „om muligt"), Schl. H. R. D. I. 401.

gens Rigtighed eller Antagelse om, at han er villig til at bære Risikoen for dens Rigtighed, f. Ex. fordi denne Risikofordeling er den naturlige.[40]) At den ved Kautionen sikrede Fordring ikke er udrustet med de forudsatte Sikkerhedsrettigheder, vil altsaa — bortset fra det Tilfælde, at det er Fordringshaveren, som har bevæget Kautionisten til Kautionens Overtagelse — ikke give Kautionisten nogen Indsigelse ifølge Forudsætningssynspunktet,[41]) medmindre Fordringshaveren véd eller med Føje kan forudsættes at vide sikker Besked om den virkelige Sammenhæng og maa antage, at Kautionisten kun har paataget sig Kautionen i Overbevisning om sin Forudsætnings Rigtighed.

5. Reglerne om Stempelpligten, naar Kaution indgaas skriftligt, findes i Stp. L. 19. Febr. 1861 § 58.[42])

6. I enkelte Tilfælde ses Lovgivningen at fastsætte Indtrædelse af en med Kaution analog Forpligtelse, uden at der foreligger noget Løfte eller Kvasiløfte (se om Sk. L. 30. Novbr. 1874 § 31 ovfr. under 1) herom fra den Paagjældende, f. Ex. D. L. 3—17—32, 6—17—19, Fdn. 6. Oktbr. 1753 §§ 5 og 7. Ogsaa i andre Tilfælde ville saadanne Pligter kunne blive Følgen af Forsømmelse med pligtmæssigt Tilsyn, hvorved Trediemand lider Skade,[43]) ligesom ogsaa kautionslignende Forhold fremkomme ifølge D.L.3—19—2, jfr. f.Ex. ogsaa ovfr. § 35. III. 2 og 3.

§ 116.

Simpel Kaution og Selvskyldnerkaution.

Angaaende Indholdet af Kautionsforpligtelsen maa det til Indledning fremhæves, at Kautionisten undertiden først er pligtig at indfri sit Løfte, forsaavidt som det har vist sig, at den Person, som skal sikres ved Kautionen, ikke kan erholde Fyldest-

---

[40]) U. f. R. 1889. 211. Jfr. tildels afvigende (dog i Resultatet rigtigt) E. Møller Forudsætninger S. 253 Note.

[41]) Schl. H. R. D. III. 184, H. R. T. 1888. 796, 803 (U. f. R. 1889. 405, 411), U. f. R. 1873. 594, J. U. 1851. 575, § 119 ved Note 7, jfr. E. Møller Forudsætninger S. 260 Note.

[42]) H. R. T. 1885. 654 (U. f. R. 1886. 504), Ind. Min. Cirk. 8 Juli 1862. d.

[43]) Jfr. H. R. T. 1883. 883 (U. f. R. 1884. 493), 1893. 439 (U. f. R. 1893. 1146), ovfr. § 28 Note 25, § 36 Note 8.

gjørelse hos den, mod hvis Forhold Kautionen skal sikre. Kautionisten siges i saa Fald at have *beneficum excussionis* s. *ordinis*.

Forsaavidt som Talen er om Kaution for Gjæld, benævnes Kautionisten, naar han har *beneficium ordinis*, som simpel Kautionist, i modsat Fald som Selvskyldnerkautionist. Den retlige Betydning af Forskjellen imellem den simple Kautionist og Selvskyldnerkautionisten er den, at førstnævnte kun er pligtig at betale, hvad Fordringshaveren ikke kan erholde hos Hovedskyldneren; at lægge mere ind i Forskjellen, f. Ex. det, at den simple Kautionist kun er Kautionist for Hovedskyldnerens Solvens, er uhjemlet, se herom forskjellige Steder i det Følgende, navnlig § 119. II. 3. Nærmere forstaas Forskjellen i Almindelighed saaledes, at den simple Kautionist kun dømmes til at betale Fordringshaveren, hvad denne har oplyst ikke at kunne erholde hos Hovedskyldneren i det Øjeblik, da Kravet rejstes mod Kautionisten.[1]) At Fordringshaveren har forsøgt og gjennemført Retsforfølgning mod Hovedskyldneren angaaende Hovedfordringen uden herved at have kunnet opnaa Fyldestgjørelse, er ikke fornødent; Uerholdeligheden, navnlig Hovedskyldnerens Insolvens, kan konstateres paa enhver efter almindelige Bevisregler tilstrækkelig Maade,[2]) f. Ex. ved Andres Retsforfølgning. Men naar Fordringshaveren har gjennemført Retsforfølgningen mod Hovedskyldneren uden at have kunnet opnaa Fyldestgjørelse, kan han holde sig til Kautionisten, forsaavidt som han ikke har kunnet opnaa Fyldestgjørelse hos Hovedskyldneren,[3]) uanset at denne nu atter maatte være bleven solvent.[4]) Naar Hovedskyldneren er kommen under Konkurs, kan det være tvivlsomt, om Fordringshaveren kun hos Kautionisten kan kræve, hvad Boet ikke kan give ham, saa at han maa afvente Opgjørelsen i dette eller oplyse, at han Intet vil erholde i det,

---

[1]) H. R. T. 1857. 411, J. T. IV. 2. 142, jfr. næste Note og Note 6.

[2]) H. R. T. 1866. 471, 1857. 411, U. f. R. 1893. 306, 1035, 1887. 267, J. U. 1866. 134, 1867. 154, Hallager—Aubert II S. 488—489, jfr. dog J. U. 1872. 108, 1854. 797, Ørsted Hdbg. VI S. 405—406.

[3]) U. f. R. 1887. 701.

[4]) Schl. H. R. D. III. 184, D. Entw. Mot. II S. 670.

eller om han straks (forudsat naturligvis, at Kautionistens Pligt er forfalden, se ndfr. S. 411) kan holde sig til Kautionisten for hele Fordringen. Det sidste Resultat synes det naturligste, og er det af Lovgivningerne i Almindelighed antagne,[5]) men i Literaturen og Retsanvendelsen er der for dansk Rets Vedkommende Enighed om, at det ogsaa i denne Henseende maa fastholdes, at den simple Kautionist kun er pligtig at betale det, som ikke kan erholdes hos Hovedskyldneren.[6]) At det maatte være særligt vanskeligt for Fordringshaveren at anstille Retsforfølgning mod Skyldneren eller at faa dennes Insolvens konstateret, f. Ex. fordi han er udvandret, antages ikke at berettige ham til at holde sig til Kautionisten.[7]) Al Tale om Hovedskyldnerens Insolvens som Betingelse for Kautionistens Pligt bortfalder, naar Fordringshaveren ikke har en retskraftig Fordring mod Hovedskyldneren.[8]) Søger Fordringshaveren Kautionisten, uden at de angivne Betingelser ere tilstede, frifindes denne for Søgsmaalet som for tidligt anlagt. De anførte særlige Betingelser for at kunne holde sig til den simple Kautionist har Fordringshaveren at asserere[9]) og bevise.[10]) Overfor Selvskyldnerkautionisten har Fordringshaveren frit Valg, om han vil søge denne eller Hovedskyldneren eller dem begge paa én Gang;[11]) Selvskyldnerkautionisten har ingen Ret til at forlange, at Hovedskyldneren skal indstævnes tilligemed ham.[12])

---

[5]) D. G. B. § 773. 3, D. Entw. Mot. II S. 671; tvivlende Windscheid § 478 Note 4.

[6]) U. f. R. 1888. 1175, J. U. 1867. 154, N. j. A. XIII. 51, Ørsted Hdbg. VI S. 405, Larsen S. 312, Gram Sp. D. S. 726, Agardh l. c. S. 42—43.

[7]) U. f. R. 1874. 943, 1878. 488, Hallager—Aubert II S. 489—490, afvigende Lovgivningerne i Almindelighed, D. G. B. § 773. 2, D. Entw. Mot. II S. 671, Agardh l. c. S. 43.

[8]) Windscheid § 478 Note 6, jfr. Dernburg Lehrb. II S. 755. Ndfr. § 119. II. 3.

[9]) U. f. R. 1889. 821, Agardh l. c. S. 41, Pr. A. L. R. § 283 (1—14), Dernburg Lehrb. II S. 763, afvigende Dernburg Pandekten II S. 213, Windscheid § 478 Note 1, D. Entw. Mot. II S. 669, Ehrenberg Versicherungsrecht I S. 64. [10]) Note 2.

[11]) H. R. T. 1864. 118, U. f. R. 1894. 496, 1874. 783, jfr. H. R. T. 1891. 426 (U. f. R. 1892. 89), § 117 Note 11. Jfr. om Begrænsninger i Selvskyldnerkautionistens Pligt, som nærme ham til den simple Kautionist, § 117 Note 19.

[12]) J. T. VI. 1. 100, J. U. VI. 487, Gram Sp. D. S. 727, ndfr. § 119 Note 115.

Angaaende Spørgsmaalet, om en Kautionist har *beneficium ordinis* eller ikke,[13]) bemærkes først, at D. L. ikke ses at omtale denne Forskjel[14]) og synes at opfatte „Forlover og Borgen" som Selvskyldnerkautionister, D. L. 5—14—36, 1—23—4. Men hvad Pengeforpligtelser angaar staar Sagen nu utvivlsomt saaledes, at Retsopfattelsen i den blotte Erklæring om at ville være Kautionist for eller indestaa for Betaling af en Gjæld indlægger den Forstaaelse, at den Paagjældende kun vil være simpel Kautionist, se ogsaa f. Ex. Fdn. 14. Septbr. 1813 § 11, 16. Febr. 1820 § 7. Selvskyldnerkaution foreligger kun, naar særlig Lovhjemmel, jfr. Sk. L. 30. Novbr. 1874 § 31, eller sædvansmæssig Hjemmel medfører dette, eller naar Kautionisten særligt har paataget sig at være Selvskyldnerkautionist.[15]) Denne Paatagelse behøver dog just ikke at finde Sted ved, at Kautionisten betegner sig som Selvskyldner eller overhovedet udtrykkeligt, men kan ogsaa foreligge stiltiende,[16]) f. Ex. naar Kautionisten udenvidere lover at betale det Beløb, der kautioneres for, paa et bestemt Tidspunkt eller under en vis angiven Betingelse.[17]) Kunne de benyttede Udtryk

[13]) Ørsted Hdbg VI S. 400—404, Larsen S. 303—304, Gram Sp. D. S. 723—725, Hallager—Aubert II S. 485—488.

[14]) Jfr. dog Hallager—Aubert II S. 486 Noten.

[15]) Note 17 ff. Saaledes Lovgivningerne i Almindelighed, D. G. B. §§ 771, 773, D. Entw. Mot. II S. 668, Agardh l. c. S. 34; afvigende dog Oest. G. B. § 1355. Se om Grundene for og imod, af hvilke de første synes de stærkeste, Reatz I S. 356, D. Entw. Mot. II S. 668, Nordling T. f. Rvdsk. III S. 171 Note.

[16]) U. f. R. 1888. 225, 1879. 434. Selvskyldnerkaution foreligger saaledes, naar der i Kautionserklæringen er brugt forstærkende Udtryk, som ikke kunne antages at sigte til anden Forstærkelse af Kautionistens Pligt, end at han skal hæfte som Selvskyldner, H. R. D. i Themis VI. 264 jfr. V. 56 („Kautionist og Selvborgen"), U. f. R. 1879. 867. Det i Endossement af Vexler og „*promissory notes*" indeholdte Kautionstilsagn maa, jfr. Note 19, formodes at være Selvskyldnerkaution, H. R. T. 1884. 436 (U. f. R. 1885. 62), U. f. R. 1894. 420, jfr. J. U. 1872. 108. Den, der overfor Fordringshaveren er optraadt som Hovedmand, har naturligvis ikke *beneficium ordinis*, jfr. U. f. R. 1889. 765, 1882. 949.

[17]) U. f. R. 1876. 481, 1879. 644, 1881. 171, jfr. 1876. 118, 1870. 99 og ndfr. § 117 Note 34, Stobbe III S. 315 Note 15. Erklæringen om, at man garanterer Fordringshaveren Betaling paa en bestemt Dag o. desl., vil undertiden kunne fortolkes som Tilsagn om Selvskyldnerkaution, U. f. R. 1882. 929, 1887. 264, 1888. 225, H. R. T. 1864. 476, jfr. paa den anden Side 1887. 370, 1155, 1885. 565.

lige vel være Betegnelser for simpel Kaution og Selvskyldnerkaution, foreligger kun simpel Kaution.[18]) Selv om „Borgen" og „Forlover" paa Lovens Tid vare Udtryk for Selvskyldnerkaution, ere de dog nu utvivlsomt Fællesudtryk for begge Arter af Kaution, jfr. K. L. 25. Marts 1872 §§ 19, 62, og den, der gaar i Kaution med disse Betegnelser, hæfter kun som simpel Kautionist. Hvad særligt Kaution for Vexler angaar, gjælde de sædvanlige Regler, naar Kaution paatages ved Erklæring udenfor Vexelen. Dersom derimod Kautionen tegnes paa Vexelen med Benævnelsen Borgen, foreligger der Selvskyldnerkaution, V. L. 7. Maj 1880 § 87, og det samme maa da vistnok antages, naar man paa Vexelen tegner sig som „Kautionist" eller „Forlover" og overhovedet, naar den paa Vexelen tegnede Kautionserklæring ikke tager Forbehold om *beneficium ordinis.*[19]) Ifølge Handelskoutume opfattes sædvanlig Kaution i Handelsforhold i Mangel af Forbehold saaledes, at Kautionisten hæfter som Selvskyldnerkautionist[20]) (staar *del credere*).[21])

Hvad der gjælder om Kaution for Pengeforpligtelser, gjælder vistnok ogsaa om Kaution for andre generisk bestemte Ting og Ydelser. Derimod antages det, at Kautionisten for andre Ydelser og for andet Forhold fra en Persons Side ikke har *beneficium ordinis*, medmindre han har forbeholdt sig dette.[22])

---

[18]) U. f. R. 1893. 306, 1034 (jfr. H. R. T. 1894. 426, U. f. R. 1894. 1212), 1876. 481 *(mandatum qualificatum)*, 1891. 216, 1889. 821, 1886. 619, 1885. 257, 1878. 488, J. U. IV. 920, jfr. 1872. 108. Kautionistens Tilsagn om „prompte" Betaling (§ 117 Note 26) gjør ham ikke til Selvskyldnerkautionist, U. f. R. 1885. 565, J. U. 1867. 154, men dog U. f. R. 1878. 1108.

[19]) Evaldsen Fortolkning af Vexelloven S. 354—355, jfr. U. f. R. 1875. 954.

[20]) Schl. H. R. D. III. S. 378, Resp. 4. Maj 1874 (U. f. R. 1874. 624), U. f. R. 1891. 305, § 140 Note 76, D. H. G. B. Art. 281, jfr. Hallager—Aubert II S. 488, Stobbe III S. 315 Note 18, jfr. dog J. A. XVI. 103.

[21]) Goldschmidt System S. 210—211, Regelsberger hos Endemann II S. 523—524, U. f. R. 1896. 1271, ndfr. § 118 Note 21.

[22]) Gram Sp. D. S. 723—724, 750, Hallager—Aubert II S. 484—485, jfr. Larsen S. 304, Schl. H. R. D. II. 760. I Almindelighed anerkjende Lovgivningerne *beneficium ordinis* ved al Kaution for Ydelser, se ogsaa Agardh l. c. S. 34.

§ 117.

Kautionskravets Indhold[1]) *og Retsbeskyttelse.*

I. Kautionsløftet gaar, som bemærket, ud paa, at Kautionisten skal erlægge en Ydelse for det Tilfælde, at en vis Handling foretages eller undlades af en Anden. Ved Fastsættelse af den enkelte Kautionsforpligtelses Indhold maa det altsaa bringes paa det rene, dels hvad det er for en Handling eller Undladelse, der skal foreligge, for at Kautionsforpligtelsen kan blive aktuel, dels hvormeget Kautionisten i saa Fald hæfter med. Dette sidste Spørgsmaal afgjøres ndfr. under II. Her skal det undersøges, hvad Kautionisten indestaar for, idet der bortses fra de allerede i § 116 angivne særlige Betingelser for Kautionister, som have *beneficium ordinis*. Spørgsmaalet maa naturligvis afgjøres ved en Fortolkning af det paagjældende Kautionsløfte, og noget Almindeligt herom kan næppe siges udover dette, at Formodningen maa være for, at Kautionisten kun garanterer imod Handlinger og Undladelser, som efter deres almindelige Karakter ere egnede til at paadrage Ansvar.[2]) Det er nemlig det sædvanlige, at Kaution kun paatages og søges til Sikkerhed for, at Andres Pligter efterkommes. Iøvrigt kan der for de forskjellige Hovedgrupper af Kaution fremsættes følgende vejledende Regler.

1. Naar Kautionen gaar ud paa at sikre en Person mod en positiv Retsforstyrrelse fra en Andens Side, uden at de Handlinger fra denne Andens Side, som den garanterer imod, nærmere omtales, maa det, efter det Bemærkede, formodes, at Kautionisten kun har paataget sig Garantien imod de Retsforstyrrelser, som efter almindelige Regler paadrage Ansvar, altsaa dem, der kunne tilregnes en normal Person som forsætlige eller uagtsomme. Dersom den, for hvis Forhold Kautionen er indgaaet, staar i et særligt Forhold til den Sikrede, som er egnet til at paadrage ham Ansvar for andre Handlinger end de

---

[1]) Larsen §§ 154—155, Gram Sp. D. §§ 243—244, Hallager—Aubert II §§ 177—178, Vogt §§ 100—101, Aubert Sp. D. II § 98.

[2]) Gram Sp. D. S. 750, Vogt S. 353.

nævnte, vil Kautionisten være ansvarlig for den ved saadanne Handlinger bevirkede Skade, naar særlige Omstændigheder tale for, at han har villet garantere ogsaa mod disse, f. Ex. naar den Sikrede med Føje kunde gaa ud fra, at han kjendte det paagjældende særlige Forhold.

2. Den, der har borget for en Persons Tilstedeværelse, vil ordentligvis ikke være ansvarlig for den Ikke-Tilstedeværelse, der er retmæssig eller undskyldelig, f. Ex. skyldes en objektiv Umulighed, som ikke er hidført ved den Paagjældendes Brøde.[3] Kaution for en sigtet Persons Tilstedeværelse under en kriminel Sag opfattes saaledes, at Kautionisten kun er ansvarlig, naar han, efterat den Sigtede ved Dom er kjendt skyldig, ikke skaffer ham tilstede.[4])

3. Hvad endelig angaar det praktisk vigtigste Tilfælde af Kaution, nemlig Kaution for obligatoriske Forpligtelser, gjælder det først at udfinde, hvilke Forpligtelser Kautionen omfatter. Herom kan i Almindelighed kun siges, at Kautionisten maa indestaa for enhver Forpligtelse, som ifølge almindelige Fortolkningsregler er omfattet af Kautionsløftet,[5]) men ikke for andre.[6]) At Kautionsløfter skulle fortolkes særligt strængt til Fordel for Kautionisten, er en uhjemlet Sætning og antages næppe i Retsanvendelsen. For Domstolene har der navnlig foreligget Tvistigheder angaaende Kreditkautioner[7]) og Kautioner for Embedsmænd og Bestillings-

[3]) J. T. XXVII. 139, J. U. 1853. 688. [4]) H. R. D. i J. T. XXX. 95.

[5]) Schl. H. R. D. III. 408, H. R. T. 1879. 336 (U. f. R. 1880. 25), U. f. R. 1887. 267, 1882. 824.

[6]) H. R. T. 1886. 747 (U. f. R. 1887. 574). I Sverige og Finland antages det, se Nordling T. f. Rvdsk. III S. 156 ff., jfr. IX S. 408 og U. f. R. 1895. 833, at den Skyldner, der har erholdt skriftligt Kautionstilsagn for sin abstrakte Gjældsforskrivning, efterat han har rejst Penge paa denne og indfriet den, er beføjet til paany at benytte den med Retsvirkning for Kautionisten I dansk og norsk Ret, se l. c. S. 173—175, kan dette ikke antages. Noget Andet er det, at Gjenindtrædelse af Kautionistens Pligt ved ny Udgivelse kan finde Sted til Fordel for godtroende Erhververe efter Grundsætningen i D. L. 1—9—13 (ovfr. § 115 Note 24, 25) og i Fdn. 9. Febr. 1798, ndfr. § 119 Note 62 og ovfr. § 66, hvor det tillige er oplyst, at Skyldneren indenfor visse Grænser kan fremkalde Resultatet ved at lade sig sit Gjældsbrev overdrage i Stedet for at indfri det.

[7]) Naar Kaution er indgaaet for Betaling af Varer, „som leveres" en Anden, indestaar Kautionisten kun for Varernes Kjøbesum, men ikke for

mænd.[8]) Kaution for „1/2 Aars Leje“ eller desl. uden tilføjet Begrænsning kan ikke antages alene at angaa Lejen for indeværende eller nærmeste Lejeperiode, men omfatter Leje for et hvilketsomhelst Halvaar af det paagjældende Lejeforhold;[9]) derimod kan Kautionisten ikke være pligtig til at betale for mere end én saadan Periode,[10]) og han hæfter ikke for Lejerens andre af Lejeforholdet udspringende Pligter.

Naar det er bragt paa det Rene, hvilke Forpligtelser Kautionisten indestaar for, bliver det at afgjøre, under hvilke
2. nærmere Betingelser Fordringshaveren kan rejse Kravet mod Kautionisten. Da Kautionen for en Forpligtelse er en Kaution for Forpligtelsens Opfyldelse, maa Regelen — bortset

---

andre Forpligtelser, der i Anledning af Kjøbet maatte komme til at paahvile Kjøberen overfor Sælgeren, U. f. R. 1880. 164. Saadanne Kautionserklæringer, som ikke indeholde nogen Begrænsning, kunne ikke antages kun at angaa en enkelt Leverance, men maa medføre fortløbende Kautionsforpligtelse, U. f. R. 1878. 1258, J. U. 1851. 599, III. 727, jfr. U. f. R. 1879. 434 og ndfr. § 120. III. Selv om Fremtidsformen „blive leverede“ eller desl. er benyttet i Kautionserklæringen, vil efter Omstændighederne den Fortolkning være den naturlige, at Kautionen tillige angaar tidligere Kreditgivning, U. f. R. 1880. 164, jfr. paa den anden Side Schl. H. R. D. I. 88. Omvendt udelukker heller ikke Benyttelsen af Fortidsformen »leverede Varer“, at Kautionen kan opfattes som omfattende fremtidige Leveringer, Leake S. 213, f. Ex. i det Tilfælde, at det var *in confesso* , at der under Kautionsforhandlingen endnu ikke havde fundet nogen Levering Sted, J. U. III. 727, U. f. R. 1894. 890, jfr. 1882. 824. Se om Tidsbestemmelser i saadanne Kautioner § 120. II. Særligt om Kaution for Kredit i løbende Kontokurant Schl. H. R. D. I. 88, H. R. T. 1893. 604 (U. f. R. 1894. 43), ovfr. § 113 Note 30, 35, Dernburg Lehrb. II S. 754, Greber Das Kontokorrentverhältniss S. 143, 120. Endvidere om Kreditkaution H. R. T. 1886. 552 (U. f. R. 1887. 200), 1892. 71 (U. f. R. 1892. 615), U. f. R. 1893. 556, 1884. 900, J. U. 1850. 873 og ndfr. § 119. III. 2. c, V. 4, § 120 II og III.

[8]) Kaution for, hvad en Person ved Forvaltning af et Embede, jfr. alm. Kassefdn. 8. Juli 1840 § 6, U. f. R. 1883. 838, eller Bestilling maatte blive skyldig, omfatter f. Ex. ikke det af Embedsmanden erholdte Forskud paa Løn, H. R. T. 1858. 558, og Kaution for de en Embeds- eller Bestillingsmand betroede Oppebørsler omfatter ikke alt Ansvar for mislig Embedsførelse, men kun Ansvaret for Oppebørslerne, Schl. H. R. D. II. 549, III. 152, jfr. J. U. VI. 48, og ikke Ansvaret for Oppebørsler, som i Anledning af den Paagjældendes Forfald betroes en Anden, selv om dette sker med hans Samtykke, H. R. T. 1870. 377 (U. f. R. 1870. 1010), U. f. R. 1887. 345.

[9]) U. f. R. 1875. 841, 1887. 262, J. U. VI. 4 (jfr. VII. 511).

[10]) J. U. 1862. 518, U. f. R. 1887. 262; afvigende J. U. II. 73, usikker U. f. R. 1887. 253.

fra de særlige Betingelser for at kunne holde sig til den Kautionist, der har *beneficium ordinis* — være den, at Kautionskravet kan gjøres gjældende, naar det Tidspunkt, der ifølge det af Kautionisten tiltraadte Skyldforhold vilde være Handlingstid, er oversiddet af Skyldneren.[11]) Dersom Skyldforholdet, som Kautionen er indgaaet for, lyder paa en bestemt Forfaldsdag, kan Kautionisten altsaa i Almindelighed søges efter denne Dags Forløb.[12]) Dersom ingen bestemt Forfaldstid er fastsat i Hovedforholdet, kan han i Almindelighed[13]) søges, naar forgjæves Paakrav har været rettet til Hovedskyldneren (ovfr. § 42. II. 1). Lyder det af Kautionisten tiltraadte Gjældsbrev paa, at Gjælden forfalder ved visse Arter af Misligholdelse, kan Fordringshaveren holde sig til Kautionisten, saasnart saadan Misligholdelse har fundet Sted, og forgjæves Paakrav i denne Anledning er gjort til Hovedskyldneren. Skal Gjældsbrevet indfries efter Opsigelse til en af de sædvanlige Terminer, kan Kautionisten søges, naar lovlig Opsigelse overfor Skyldneren har fundet Sted, og den paagjældende Termin er forløben; særlig Opsigelse til Kautionisten udfordres ikke.[14]) Derimod vedkommer det ikke Kautionisten, at Hovedskyldneren vedtager at betale til et tidligere Tidspunkt, saa at hans Handlingstid kommer tidligere end ved Kontraktens Indgaaelse paaregnet.[15]) Ej heller kan Kautionisten søges tidligere end anført af den Grund, at Skyldneren døer eller kommer under Konkurs;[16]) disse Omstændigheder medføre nemlig ikke, at Handlingstid for Skyldneren indtræder.[17])

---

[11]) At der procederes med Hovedskyldneren om Fordringen, giver ikke Kautionisten nogen Henstandsret og udelukker ikke, at han kan domfældes, H. R. T. 1891. 426 (U. f. R. 1892. 89), jfr. § 116 Note 11. Se om Fortolkningen af Forfaldstid ved „Ejerskifte" U. f. R. 1894. 415.

[12]) Ovfr. § 42 ved Note 7 ff.

[13]) Jfr. m. H. t. D. i U. f. R. 1889. 756 ovfr. § 42 Note 29.

[14]) J. U. 1854. 876, 1867. 535, jfr. dog maaske Schl. H. R. D. III. 459.

[15]) Jfr. Forbeholdet i J. U. 1854. 876, D. G. B. § 767, D. Entw. Mot. II S. 664.

[16]) Toft i N. j. A. X. 214 ff., Ørsted Hdbg. VI. S. 406 Note, Larsen S. 311, Gram Sp. D. S. 748—750, Dernburg Lehrb. II S. 759 Note 10, Mourlon III S. 532, Schw. Art. 500, jfr. dog maaske Schl. H. R. D. III. 459.

[17]) Ovfr. § 98 Note 55, jfr. § 119 Note 96.

Kautionisten kan naturligvis i sit Løfte opstille andre Betingelser og Tidsfrister,[18]) som maa afventes, inden Fordringshaveren kan holde sig til ham, jfr. f. Ex. at Kautionen lyder paa Godtgjørelse for det Tab, som Fordringshaveren maatte lide ved sit Mellemværende med Hovedskyldneren.[19])

Er Kaution indgaaet for Ydelser, som Hovedmanden ikke er pligtig at erlægge, maa Fordringshaveren i Mangel af særlig Aftale kunne holde sig til Kautionisten, naar det ved Kautionens Indgaaelse paaregnede Tidspunkt for Ydelsens Erlæggelse er hengaaet, uden at Erlæggelsen har fundet Sted.

II. Ogsaa Afgjørelsen af Spørgsmaalet om, hvormeget Kautionisten hæfter med, beror naturligvis paa en Fortolkning af Kautionstilsagnet. Naar Tilsagnet ikke særligt afgjør Spørgsmaalet, maa det opstilles som den almindelige Regel, at Kautionisten skal godtgjøre den Sikrede det Tab, der paadrages denne ved den Handling eller Undladelse, som Kautionen omfatter, dog at Kautionisten ikke uden særlig Hjemmel kan være pligtig at godtgjøre den Sikrede Tab, der skyldes særegne Omstændigheder, som have ligget udenfor fornuftig Beregning fra Kautionistens Side ved Kautionens Overtagelse. Med Hensyn til de forskjellige Hovedgrupper af Kaution bemærkes nærmere følgende:

1. Naar Kaution indgaas for Gjæld, maa Kautionisten i Mangel af modstaaende Aftale, se herom under 3, udrede Gjældens Beløb. Kautionisten for rentebærende Gjæld svarer kun for Kapitalen, ikke for de i Hovedforholdet vedtagne Renter, naar hans Erklæring gaar ud paa, at han indestaar for Kapitalens Tilbagebetaling.[20]) Men har han uden Forbehold

---

[18]) Jfr. H. R. T. 1892. 71 (U. f. R. 1892. 615). Det kan ikke antages, at Selvskyldnerkautionisten, som for Pantegjæld har paataget sig Kaution „til yderligere Sikkerhed“, derved har reserveret sig, at Fordringshaveren først kan søge ham efter at have søgt Fyldestgjørelse af Pantet, J. U. 1861. 49, 1857. 185, Schl. H. R. D. III. 184.

[19]) U. f. R. 1882. 404, jfr. D. Entw. Mot. II S. 672.

[20]) H. R. T. 1879. 336 (U. f. R. 1880. 25), Ørsted Hdbg. VI S. 398, Larsen S. 309, Gram Sp. D. S. 755, Hallager—Aubert II S. 481, Vogt S. 357, Torp S. 581, Schrevelius II S. 670, Agardh l. c. S. 52, Dernburg Lehrb. II S. 758, Windscheid § 477 Note 28; neutral D. Entw. Mot. II S. 666.

som Kautionist tiltraadt en Forpligtelse, der erklærer sig for rentebærende, f. Ex. ved Kautionspaategning paa et Gjældsbrev for rentebærende Gjæld, jfr. alm. Kassefdn. 8. Juli 1840 § 6, maa han ogsaa svare for Renterne.[21]) (Fordringshaverens Procesomkostninger i Sagen mod Hovedskyldneren og hans andre Omkostninger for at gjennemføre sin Ret overfor denne maa i Almindelighed være Selvskyldnerkautionisten uvedkommende; at Fordringshaveren vælger at sagsøge Hovedskyldneren i Stedet for at holde sig til Kautionisten alene, bør ikke gaa ud over denne.[22]) Derimod maa den simple Kautionist vistnok hæfte for de nødvendige Omkostninger i den Proces, som er fornøden, for at Fordringshaveren kan holde sig til ham.[23]) Hvad der gjælder om Procesomkostningerne, maa vistnok ogsaa gjælde om Morarenter, som Hovedskyldneren i Henhold til L. 6. April 1855 § 3 paadrager sig;[24]) andet i Betragtning kommende

[21]) H. R. T. 1891. 36 (U. f. R. 1891. 641), Schl. H. R. D. II. 301, J. U. 1867. 535, 1854. 876, 1851. 748, jfr. H. R. T. 1864. 15.

[22]) Ørsted Hdbg. VI S. 398, Larsen S. 309, Gram Sp. D. S. 755, Hallager—Aubert II S. 481, Schrevelius II S. 670—671, Evaldsen S. 357—358, Skyldnerens Mora S. 141—143, ovfr. § 104 Note 89, 91, Dernburg Lehrb. II S. 758, U. f. R. 1868. 526, 1894. 791, se ogsaa om *del credere* U. f. R. 1891. 305; men Fordringshaveren kan afskrive, hvad han oppebærer fra Skyldneren, først paa de denne paahvilende Poster, som Kautionen ikke omfatter, § 119. III. 1. Jfr. Note 26. Afvigende D. G. B. § 767. Schw. Art. 499 gaar den Mellemvej at paalægge Kautionisten Omkostningerne under Betingelse af, at der er givet ham Lejlighed til at undgaa dem ved selv at betale; saaledes ogsaa J. U. 1853. 627, jfr. Note 27 og § 119 Note 129, mod denne Ordning D. Entw. Mot. II S. 665. Omvendt er heller ikke Hovedskyldneren pligtig at erstatte Procesomkostningerne i Sagen mod Kautionisten, U. f. R. 1889. 979, ovfr. § 104 Note 28 og ndfr. § 118 Note 52. Omkostninger ved det Paakrav til Hovedskyldneren, der maa finde Sted, for at Selvskyldnerkautionisten kan være pligtig at betale (Note 12, 13), maa denne vistnok hæfte for, D. G. B. § 767.

[23]) Evaldsen S. 358, Vogt S. 359—360, Agardh S. 55, men dog maaske U. f. R. 1894. 791, der ikke angiver, at Kautionisten var Selvskyldnerkautionist, jfr. Note 26.

[24]) Ørsted Hdbg. VI S. 398, Larsen S. 309, Gram Sp. D. S. 755, Vogt S. 357, U. f. R. 1894. 791 (Note 23). Schrevelius II S. 671, Dernburg Lehrb. II S. 758 Note 5 erkjende, at Kautionisten ikke svarer til Hovedskyldnerens Morarenter (se ogsaa om *del credere* U. f. R. 1891. 305), se derimod Agardh l. c. S. 53—54, D. G. B. § 767, D. Entw. Mot. II S. 663—664, Windscheid § 477 Note 26, Dernburg Pandekten II § 79 Note 1—3, Schw. Art. 499.

Tab, som Fordringshaveren lider ved Skyldnerens Mora, maa Kautionisten ordentligvis (S. 412) erstatte. De angivne Regler kunne naturligvis modificeres ved Aftaler,[25]) saaledes naar Kautionisten har tilsikret Fordringshaveren skadesløs eller prompte Betaling o. desl.[26]) Det vil af det Anførte ses, at Hovedskyldnerens Overskridelse af Handlingstiden jævnligt kan paadrage Kautionisten betydelige Udvidelser af hans Skyld, selv om han Intet vèd om Overskridelsen, og det vilde være naturligt, at saadanne Udvidelser vare betingede af en Meddelelse til Kautionisten om, at Handlingstiden er overskredet.[27]) Hvorvidt Kautionisten skal betale Procesomkostningerne i den mod ham selv anlagte Sag og Morarenter paa Grund af sin egen Mora, afgjøres efter de almindelige Regler herom.[28])

2. Kautionisten for andre Ydelser end Penge maa ordentligvis være pligtig at tilsvare Ydelsens Værdi i Penge.[29])

---

[25]) U. f. R. 1894. 131.

[26]) Efter det ovfr. § 39 ved Note 32, § 43 Note 68 angaaende Løftet om skadesløs Betaling Bemærkede, maa Kautionisten, der har garanteret skadesløs Betaling ved direkte at love saadant eller ved uden Forbehold at tiltræde et Skyldforhold, som lover skadesløs Betaling, svare Renter fra Hovedskyldnerens Handlingstid samt eventuelt skadesløse Procesomkostninger i Sagen mod ham selv, U. f. R. 1886. 45, 1877. 263, 1875. 908, J. U. 1867 154, jfr. Schl. H. R. D. I. 401, men dog U. f. R. 1880. 25 (forsaavidt ikke paakjendt af H. R.). Er Kautionisten, der har garanteret skadesløs Betaling, simpel Kautionist, maa han endvidere tilsvare Procesomkostningerne i Sagen mod Hovedskyldneren o. desl. samt Hovedskyldnerens Morarenter, U. f. R. 1877. 263, J. U. 1867. 154, hvorimod disse Ydelser maa være Selvskyldnerkautionisten uvedkommende, Evaldsen S. 357, Skyldnerens Mora S. 142—143, U. f. R. 1868. 526, 1877. 263, men dog J. U. VI. 184, H. R. T. 1864. 695, jfr. U. f. R. 1887. 262, medmindre særlig Vedtagelse i denne Retning er truffen, jfr. maaske U. f. R. 1886. 45, 1895. 808. Hvad særligt angaar det i U. f. R. 1885. 565, J. U. 1867. 154, jfr. U. f. R. 1887. 202, Udtalte, at Garantien af „prompte" Betaling, jfr. ovfr. § 43 ved Note 69, medfører, at Kautionsforpligtelsen ogsaa skal omfatte „de lovbestemte Følger af, at Betaling ikke præsteres ved Udløbet af den betingede Kredittid", bemærkes, at almindelig Sprogbrug vistnok ikke tilsteder at lægge strængere Forpligtelser ind i denne Udtryksmaade end i Garantien af skadesløs Betaling.

[27]) Jfr. om J. U. 1853. 627 og Schw. Art. 499 ovfr. Note 22. Nærmere ndfr. § 119 Note 129. [28]) Jfr. Note 26.

[29]) Afvigende D. G. B. § 706, D. Entw. Mot. II S. 659, Windscheid § 476 Note 4.

At dette maa være Meningen, synes klart, naar Ydelsesgjenstanden er individuelt bestemt, saa at det ikke kan være paaregnet, at selve denne skulde kunne erlægges af Kautionisten.[30]) Men selv om Ydelsesgjenstanden er generisk bestemt, er den naturlige Forstaaelse af Kautionstilsagnet, naar ikke særlige Data vise det Modsatte, vistnok den, at Kautionisten skal erlægge Penge, ikke derimod en Ydelse af samme Beskaffenhed som Hovedydelsen.[31]) Angaaende den nærmere Bestemmelse af Kautionistens Pligt gjælder forøvrigt det under 1 Bemærkede; Kautionisten maa være ansvarlig for det Tab, som Fordringshaveren uden egen Skyld lider ved Skyldnerens Mora. Naar Kaution indgaaes for Ydelser, hvis Ansættelse i Penge kan volde særlig Vanskelighed, vil der være Anledning til at vedtage et bestemt Kautionsbeløb.

3. Vedtagelser om, at Kautionisten for en Forpligtelse skal hæfte med et større Beløb end Hovedskyldneren, ere gyldige efter almindelige Regler;[32]) naar det ofte bestrides, at Kautionisten kan hæfte for et større Beløb end Hovedskyldneren, kan Meningen hermed for dansk Rets Vedkommende kun være den, at Kautionistens overskydende Forpligtelse ikke kan betegnes som Kautionsforpligtelse.[33]) Jævnligt forekommer det, at Kautionisten begrænser sine Forpligtelser saaledes, at han kun skal hæfte med et bestemt Beløb eller kun for en Del af Hovedskylden, jfr. ndfr. § 119. III. 1, § 121. I. Det Tilfælde, at en Person, der skal oppebære Beløb for en Anden, garanterer

---

[30]) Hallager—Aubert II S. 477, Vogt S. 358—359, Gram Sp. D. S. 754, Ørsted Hdbg. VI S. 386, Agardh l. c. S. 56.

[31]) Hallager—Aubert II S. 477—478, Vogt S. 358, afvigende Gram Sp. D. S. 752—754, Agardh l. c. S. 50. Men Kautionisten kan frigjøre sig ved at erlægge selve Ydelsen, efter Omstændighederne i Forbindelse med et Tillæg, til Fordringshaveren, saalænge denne endnu er pligtig at modtage Fyldestgjørelse *in natura* af Hovedskyldneren, ovfr. § 61. II. 2, § 42 Note 44.

[32]) Hallager—Aubert II S. 480, Aubert Sp. D. II S. 160, jfr. dog Gram Sp. D. S. 722—723.

[33]) Saaledes ogsaa Dernburg Lehrb. II S. 757—758, Mourlon III S. 518, Windscheid § 477 Note 22—24 (jfr. dog med Hensyn til *fidejussio* l. c. Note 22), D. Entw. § 670, Mot. II S. 660—661, jfr. Reatz I S. 355.

dennes Fordringshaver Betaling af disse, har flere Gange forvoldt Tvivlsmaal, som ere forelagte Domstolene.[34])

4. Angaaende Indholdet af Kautionsforpligtelsen for en Persons Forhold iøvrigt[35]) lader sig ikke sige noget Almindeligt udover det ovfr. S. 412 Bemærkede. Forsaavidt som den Handling, der garanteres imod, ikke er egnet til at tilføje den Sikrede noget i Penge ansætteligt Tab, bør det ved særlig Vedtagelse bestemmes, med hvor stort et Beløb Kautionisten skal indestaa. I Mangel af saadan Vedtagelse risikeres det, at Kautionen bliver betydningsløs, men undertiden ville dog særlige Holdepunkter foreligge til Bestemmelse af Ansvarets Omfang. Kaution for en Gjældsarrestants Tilstedeblivelse er saaledes med Føje blevet opfattet som Kaution for den Gjæld, han er arresteret for.[36]) Naar Kaution stilles overfor det Offentlige for den Sigtedes Tilstedeblivelse i en Straffesag, vil der ordentligvis være fastsat et bestemt Beløb, som Kautionisten eventuelt[37]) skal have forbrudt; men er intet Kautionsbeløb fastsat, maa Kautionen forstaas saaledes, at Kautionisten bliver pligtig at erlægge alle de Pengeydelser, der ved Dommen paalægges den Sigtede som Straf eller som Omkostninger, men derimod

---

[34]) Naar A, der venter at oppebære Beløb for B, lover dennes Kreditor en vis Fyldestgjørelse af Oppebørselerne, jfr. Evaldsen Sp. D. S. 276—277, maa han i Mangel af særlig Aftale være pligtig, dersom Oppebørslerne finde Sted, at yde den lovede Fyldestgjørelse, selv om han maatte have fraskrevet sig personligt Ansvar, og uanset, at han selv ikke er dækket for sit Tilgodehavende hos B, H. R. T. 1893. 590 (U. f. R. 1894. 32), 1864. 476, U. f. R. 1887. 691, jfr. 1889. 760, men dog H. R. T. 1888. 270 (U. f. R. 1888. 1042), der paa Grund af Formuleringen af As Løfte forandrede den vistnok rigtige O. R. D. Jfr. endvidere om Fortolkning af saadanne Aftaler H. R. T. 1894. 216 (U. f. R. 1894. 713), 1895. 737 (U. f. R. 1896. 332). Naturligvis kan A tillige paatage sig Garantien for, at Oppebørselerne ville finde Sted (muligvis bør hans Forpligtelse kun i saa Fald betegnes som en Kautionsforpligtelse), jfr. U. f. R. 1882. 822, H. R. T. 1896. 119 (U. f. R. 1896. 687), og undertiden er han Garant for at udvise visse Bestræbelser i denne Retning, jfr. Udtalelser i H. R. T. 1888. 270 (U. f. R. 1888. 1042). Men ordentligvis er hans Forpligtelse afhængig af, at Oppebørslerne virkelig finde Sted, U. f. R. 1871. 577.

[35]) Larsen S. 309—310, Gram Sp. D. S. 756—758, jfr. Schl. H. R. D. II. 760 (Kaution for Branderstatnings anordningsmæssige Anvendelse).

[36]) J. T. XXIV. 165, jfr. J. U. 1853. 688, men dog Arkiv f. Lov og Ret I S. 143. [37]) Note 4.

ikke Erstatningen til den fornærmede Private, jfr. D. L. 1—23—6, hvis Straffebestemmelse er ophævet ved Str. L. 10. Febr. 1866 § 308. Den Sigtedes Bøder paahvile naturligvis kun Kautionisten som simpel Gjæld og kunne ikke fordres afsonede af ham. Om Kaution for Undsigelser efter Str. L. 10. Febr. 1866 § 299 henvises til § 149.

III. Om Kautionskravets Retsbeskyttelse gjælder intet Særligt. At Hovedkravet er privilegeret, giver ikke Fordringshaveren nogen Fortrinsret i Kautionistens Konkursbo.[38]) Naar Kautionen giver Panteret, maa den efter almindelige Regler thinglæses, jfr. alm. Kassefdn. 8. Juli 1840 §§ 4 og 49, Sp. Regl. 22. Marts 1814 § 67, men iøvrigt er Thinglæsning af Kautionserklæringen uden retlig Betydning. At Regelen i K. L. § 18 er anvendelig med Hensyn til Kautionisten, er tidligere omtalt (§ 74. II).

§ 118.

Retsforholdet mellem Kautionisten og Hovedskyldneren.

I. Forinden Kautionsforpligtelsens Indfrielse ved Kautionisten. Kautionsforpligtelsens Paatagelse skaber i og for sig intet Retsforhold mellem Kautionisten og Hovedskyldneren, men naar Kautionen er indgaaet efter Anmodning fra Hovedskyldnerens Side eller under dermed analoge Forhold, f. Ex. ifølge Reglerne om berettiget uanmodet Forretningsførelse for Hovedskyldneren (ndfr. § 146. III), vil der være skabt et Retsforhold mellem disse Personer.

1. Om dette gives Regler i D. L. 1—23—15.[1]) Angaaende den Beføjelse, som ved denne Artikel hjemles for Kautionisten — Beføjelsen er ifølge det Forhold, som i Almindelighed finder Sted mellem Skyldner og Kautionist, af ringe praktisk Værdi og ses sjældent anvendt i Retslivet — fremhæves først, at den forud-

---

[38]) U. f. R. 1878. 189, 338, 1885. 735. H. R. T. 1884. 436 (U. f. R. 1885. 62) statuerer, at Selvskyldnerkautionisten ved Paategning paa Gjældsbrev, der vedtager Gjæsteretsbehandling, underkastes denne Vedtagelse, jfr. om Vexelproceduren V. L. 7. Maj 1880 § 87, L. 28. Maj 1880 Nr. 66 § 1.

[1]) Ørsted Hdbg. VI S. 411—412, 422—423, Larsen S. 334—335, Gram Sp. D. S. 786—788, Hallager—Aubert II S. 511—513.

sætter, at Kautionen er indgaaet efter udtrykkelig eller stiltiende Anmodning[2]) fra Skyldnerens Side; har Kautionisten overtaget Kautionen vilkaarligt uden Anmodning fra Skyldneren, vilde en Regel som den i D. L. 1—23—15 indeholdte være uretfærdig og ubegrundelig. Skyldes derimod Kautionen en Anmodning fra Skyldnerens Side, vil det stemme med Retfærdighed, at Kautionisten under visse Betingelser kan fordre, at Hovedskyldneren skal frigjøre ham for Kautionsforpligtelsen eller sikre ham imod dennes Følger.[3]) Denne Opfattelse tiltrædes af D. L. 1—23—15, som giver Sagen den nærmere Vending, at Kautionisten kan søge Hovedskyldneren for Gjælden, naar han ikke betaler Fordringshaveren. Det har været omtvistet, om den Ret, som herved gives Kautionisten, gaar ud paa, at han kan faa Dom over Hovedskyldneren til at betale til Fordringshaveren, eller Dom til at betale til ham selv. At dette sidste, trods Forudsætningen i Fdn. 14. Septbr. 1813 § 12 „til Gjældens Afgjørelse", maa antages,[4]) ses af Artiklens Slutning, der viser, at Gjennemførelsen af det ved D. L. 1—23—15 hjemlede Krav ikke frigjør Kautionisten, hvad Betaling til Fordringshaveren jo vilde gjøre. Kautionisten kan altsaa forlange, at Skyldneren til ham skal betale saameget, som han i Egenskab af Kautionist hæfter for.[5]) Efter det Anførte savnes der al Føje til at opfatte Kravet efter D. L. 1—23—15 som Hovedkravet i Kautionistens Haand. Det er et selvstændigt paa Kautionsanmodningen grundet Krav imellem Kautionist og Skyldner. Skyldnerens Betaling til Kautionisten i Medfør af

[2]) Kskr. 9. Novbr. 1813. Med Anmodning maa jævnstilles berettiget uanmodet Forretningsførelse for Skyldneren, D. G. B. § 775, D. Entw. Mot. II S. S. 677, Dernburg Lehrb. II S. 766 Note 16. Schw. Art. 511, Schneider S. 380, giver Beføjelsen til Kautionisten, selv om hans Indtræden i Forhold til Skyldneren er ganske vilkaarlig, jfr. ogsaa Windscheid § 480 Note 3.

[3]) Saaledes Lovgivningerne i Almindelighed under forskjellige Nuanceringer, D. G. B. § 775, D. Entw. Mot. II S. 677, dog ikke svensk Ret, Agardh l. c. S. 92, Vogt S. 361.

[4]) Larsen S. 335 og Retshistoriske Athandlinger S. 487—488, Gram Sp. D. S. 787—788, Hallager—Aubert II S. 511—513. Herimod Ørsted Hdbg. VI S. 411—412 og 422—423, J. U. I. 343.

[5]) Morarenter efter L. 6. April 1855 § 3 kan Kautionisten altsaa ikke forlange, Evaldsen S. 359 Note 2.

Artikelen frigjør ikke Skyldneren overfor Fordringshaveren; Skyldneren maa, dersom Kautionisten ikke fyldestgjør Fordringshaveren, atter betale til denne, men har saa naturligvis Regres til Kautionisten.[6]) Men Skyldneren kan vel at mærke paa ethvert Trin af Sagen frigjøre sig overfor Kautionistens Krav ved at betale til Fordringshaveren og følgelig ogsaa ved at deponere det Beløb, som skyldes, i Nationalbanken til Disposition for Fordringshaveren, saaledes at det ikke kan tages tilbage af Skyldneren uden Kautionistens Samtykke.[7]) Denne Deposition er nemlig lige saa frigjørende for Kautionisten som egentlig Betaling til Fordringshaveren, se ndfr. § 119. III. 1. Efter Nogles[8]) Mening skulde D. L. 1—23—15 nu ifølge Grundsætningen i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 være uanvendelig eller i alt Fald kun anvendelig med Modifikation paa Kaution for Gjældsbrev, eftersom Skyldneren ikke er pligtig at indfri sit Gjældsbrev, medmindre det udleveres ham i kvitteret Stand, og Kautionisten kan ikke udlevere ham Gjældsbrevet. Denne Anskuelse savner alt Grundlag, naar, som her forsvaret, Kravet efter D. L. 1—23—15 ikke opfattes som Hovedkravet i Kautionistens Haand. Men selv om man opfattede Kravet saaledes, kunde Grundsætningen i Fdn. 9. Febr. 1798 ikke være til Hinder for, at Kautionisten kunde fordre Deposition af Beløbet i Nationalbanken.[9]) Ogsaa Kautionisten for et Gjældsbrev kan altsaa af Hovedskyldneren fordre sig Gjældens Beløb udbetalt, medmindre denne frigjør ham ved at betale til den, der kan give gyldig Kvittering, eller ved at deponere til Fordel for den, der eventuelt melder sig med Gjældsbrevet. Vil Skyldneren hverken betale til Fordringshaveren eller deponere til hans Fordel, sker der ham ingen Uret ved, at han tvinges til at betale til Skyldneren.[10])

Efter at saaledes Indholdet af den ved D. L. 1—23—15 hjemlede Beføjelse er angivet, bliver det at bestemme, under

---

[6]) Larsen 335 og Retshistoriske Afhandlinger S. 488, Gram Sp. D. S. 787, jfr. dog Hallager—Aubert II S. 512.

[7]) Evaldsen S. 443, jfr. Ørsted Hdbg. VI S. 412.

[8]) Hallager—Aubert II S. 513, Gram Sp. D. S. 788.

[9]) Ørsted Hdbg. VI S. 412. [10]) Evaldsen S. 359 Note 2.

hvilke nærmere Betingelser Beføjelsen kan udøves af Kautionisten. D. L. 1—23—15 angaar, som Ordene vise, kun det Tilfælde, at Kautionen slutter sig til en Gjæld, der skal betales ifølge Opsigelse, og bestemmer herom, at Beføjelsen kan udøves, naar Kautionisten lovligt har opsagt Skyldneren Forløftet. Dette vil sige, at Kautionisten skal have givet Skyldneren Opsigelse med det Varsel, som i Hovedforholdet tilkommer denne.[10b] Men dersom det Opsigelsesvarsel, som i Hovedforholdet skal gives Fordringshaveren af Skyldneren, er længere, maa, ifølge Artikelens øvrige Indhold, dette længere Varsel gives Skyldneren. D. L. 1—23—15 forudsætter jo nemlig, at Skyldneren kan frigjøre sig overfor Kautionisten ved at betale til Fordringshaveren, og at give Kautionisten Kravet, forinden Skyldneren kan være i Stand hertil, vilde være en Uret mod Skyldneren, som D.L. 1—23—15 ikke hjemler. Kautionisten er efter Artikelens Ord kun pligtig at give Skyldneren Opsigelse.[11] Den fornødne Opsigelse til Fordringshaveren maa Skyldneren selv besørge, jfr. dog Fdn. 14. Septbr. 1813 §§ 11 og 12, men Kautionistens Opsigelse maa gives ham saa betids, at lovlig Opsigelse kan foretages af ham. Undlader Skyldneren desuagtet at give Fordringshaveren lovlig Opsigelse, maa han selv bære Følgerne.

Der kan imidlertid ikke være nogen Tvivl om, at Beføjelsen efter D. L. 1—23—15 maa tilkomme Kautionisten udenfor det af Artikelen omhandlede Tilfælde.[12] Analogisk maa Regelen anvendes paa Gjældsforhold, naar Forfaldstid og Frigjørelsestid i Hovedforholdet ere indtraadte — begge Dele maa ifølge Ordene i D. L. 1—23—15 og Artikelens Formaal udkræves — ved Opsigelse eller paa anden Maade end ved Opsigelse.[13] Endnu

---

[10b]) Jfr. dog Schweigaard i Ugebl. f. Lovk. 1870 S. 289.

[11]) Larsen S. 334—335, Gram Sp. D. S. 786—787, men dog Ørsted Hdbg. VI S. 411, 423. Men Kautionisten maa være beføjet til at hidskaffe sin egen Frigjørelsestid ved Opsigelse til Fordringshaveren, § 120 Note 24.

[12]) Ørsted Hdbg. VI S. 411, 422—423.

[13]) Udover denne Grænse kan Beføjelsen ikke tillægges Kautionisten under Paaberaabelse af D. L. 1—23—15, jfr. dog Schweigaard i Ugebl. f. Lovk. 1870 S. 289. Langt videre gaa adskillige Lovgivninger, idet de f. Ex. medtage det Tilfælde, at Hovedskyldnerens Formueforhold væsentligt forringes (se om

maa fremhæves, at det kommer an paa de Tidspunkter, som ifølge de ved Kautionens Indgaaelse foreliggende Forhold ere Forfaldstid og Frigjørelsestid. At Fordringshaveren og Skyldneren efter Kautionens Indgaaelse uden Kautionistens Samtykke aftale længere Opsigelsesvarsler eller senere Afviklingstider, bør ikke komme Kautionisten til Skade. I Almindelighed angives den retlige Virkning af slige Aftaler at være den, at de berøve Kautionisten den ham efter D. L. 1—23—15 tilkommende Beføjelse, og at følgelig Kautionistens Forpligtelse maa ophøre, naar Fordringshaveren giver Skyldneren Henstand.[14] Hertil maa bemærkes, at Kautionistens paa Anmodningen om Kautionen støttede Ret overfor Skyldneren ikke kan berøves ham af denne og Fordringshaveren; Kautionisten maa, trods udskydende Aftaler mellem Fordringshaver og Skyldner, kunne afkræve denne Beløbet til samme Tidspunkt som ellers, forsaavidt hans Forpligtelse endnu bestaar. Men da det af andre Grunde, se ndfr. § 119. III. 2. b, maa antages, at Kautionisten i Almindelighed frigjøres for sin Forpligtelse, naar Fordringshaveren giver Skyldneren Henstand, vil der ordentligvis ikke blive megen Plads for Beføjelsen efter D. L. 1—23—15, naar Hovedforholdets Parter have truffet Aftaler om senere Afviklingstid, men saadant kan dog forekomme. Man vil vel dog f. Ex. antage, at den almindelige Regel om Virkningen af Henstands Givelse ikke rammer det Tilfælde, at Fordringshaveren, uden at give Afkald paa nogen Ret, kun har truffet den Aftale med Skyldneren, at denne, dersom Fordringshaveren maatte ønske at fortsætte Forholdet, først kan forlange Frigjørelse til et senere Tidspunkt end det ved Kontraktens Indgaaelse aftalte. I saa Fald kan Kautionisten, uden Hensyn til den trufne Aftale, kræve Gjælden hos Skyldneren, uanset at denne ikke kan afværge Kravet ved at betale til Fordringshaveren. At han har gjort sig dette umuligt, maa han selv bære Følgerne af.

---

hans Konkurs under 2), og at hans Flytning besværliggjør Retsforfølgningen imod ham, D. G. B. § 775, D. Entw. Mot. II S. 677, Pr. A. L. R. §§ 357, 358 (1—14), Schw. Art. 511, Oest. G. B. § 1365, Windscheid § 480 Note 3.

[14]) Ørsted Hdbg. VI S. 410, Larsen S. 333, Gram Sp. D. S. 782, Hallager—Aubert II S. 492.

D. L. 1—23—15 angaar kun Kaution for Gjæld. Analogisk maa den være anvendelig paa Kaution for andre Pengeydelser og for generisk bestemte Ydelser, hvorimod det er tvivlsomt, om den kan anvendes paa Kaution for individuelt bestemte Ydelser. Rettest vil det være her at anvende Regelen, forsaavidt dens Anvendelse overhovedet er mulig,[14b]) med den Modifikation, at Kautionisten kan erhverve Dom, som sætter ham i Stand til at tilbyde Fordringshaveren Ydelsen med den Virkning, at han frigjøres, naar Fordringshaveren, trods hans Tilbud, ikke modtager den.

2. Naar Hovedskyldneren kommer under Konkurs, kan Kautionisten,[15]) dersom han, fordi han har overtaget Kautionen efter Skyldnerens Anmodning eller ifølge Reglerne om berettiget uanmodet Forretningsførelse, har Regresret mod Skyldneren, for hvad han ifølge Kautionen kommer til at udrede til Fordringshaveren (ndfr. II. 2), anmelde dette Regreskrav i Boet og fordre Dividende afsat, jfr. K. L. § 132, Sk. L. 30. Nov. 1874 § 46, saa at den udbetales ham, naar han har indfriet sin Kautionsforpligtelse.[16]) Men da hans Krav paa Boet kun gaar ud paa, at det skal give ham Dækning til Fordringshaveren, vil hans Anmeldelse ikke give ham nogen Dividende, naar Fordringshaveren selv lovligt har anmeldt og gjennemført sin Fordring i Konkursboet; Dækning til Fordringshaveren skal Boet naturligvis kun give én Gang.[17]) Den almindelige Adgang, som Kautionisten har til ved Kautionsforpligtelsens Indfrielse at erhverve Fordringshaverens Krav mod Skyldneren (ndfr. under II. 1), giver ham derimod ikke nogen Ret til forinden Indfrielsen at forlange Dividende i Kon-

---

[14b]) Jfr. U. f. R. 1868. 489.

[15]) Dersom man antager, at Fordringshaveren taber sin Ret mod den simple Kautionist ved ikke at anmelde sit Krav i Skyldnerens Konkursbo (ndfr. § 119 Note 137), faar det Bemærkede kun Betydning for Selvskyldnerkautionisten.

[16]) Ovfr. § 2 Note 15, jfr. Hallager—Aubert II S. 514, Ingerslev l. c. S. 10.

[17]) J. U. 1861. 789, H. R. T. 1887. 193, 281 (U. f. R. 1887. 919, 982), U. f. R. 1878. 1108, Evaldsen S. 142 Noten, Ingerslev l. c. S. 9, ovfr. § 74 Note 23, ndfr. § 119 Note 32, jfr. om H. R. T. 1894. 679 (U. f. R. 1895. 88) i Note 27.

kursboet af dette Krav for den Eventualitet, at han kommer til at indfri, jfr. K. L. 25. Marts 1872 § 62.

3. Endnu skal blot bemærkes, at *særlige Aftaler* med Hovedskyldneren kunne give Kautionisten ogsaa forinden Indfrielsen et udover de almindelige Grænser rækkende og udenfor de almindelige Betingelser gjældende *Krav paa Sikkerhed mod Følgerne af Kautionens Overtagelse.*[18]) Undertiden har Kautionisten betinget sig Vederlag for Kautionens Overtagelse;[19]) efter at Bestemmelsen i Fdn. 14. Maj 1754 § 6 om Mellemhandleren er ophævet ved L. 6. April 1855 § 5, kan der ikke være Tale om, at Vederlagets Størrelse skulde være begrænset af Aagerlovgivningen.[20]) *Handelsretligt* vil der undertiden uden Aftale herom tilkomme Kautionisten saadant Vederlag[21]) (Delcredereprovision).

II. *Naar Kautionisten har indfriet sin Forpligtelse*, bliver Spørgsmaalet, hvorvidt han i denne Anledning har Krav mod Hovedskyldneren.[22]) Et saadant Krav kan tænkes støttet enten paa selve Indfrielsen alene eller paa andre Kjendsgjerninger.

1. *Indfrielsen alene synes efter almindelige Retsgrundsætninger*[23]) at maatte medføre, at *Kautionisten indtræder i Fordringshaverens Krav mod Hovedskyldneren, forsaavidt som denne ved Indfrielsen frigjøres overfor Fordringshaveren.* Dette følger ligefrem af Retsordenens konservative Princip, at Formueretsomraaderne ikke forandres uden særlig Grund og ikke forandres mere, end de særlige Grunde medføre. Ved at give Kautionisten en Ret mod Skyldneren, svarende til den indfriede, holder man sig netop saa nær til de forhen bestaaende Retsforhold,

---

[18]) U. f. R. 1878. 787, H. R. T. 1867. 288 (U. f. R. 1867. 989). Jfr. Note 58, 59.

[19]) F. Ex. U. f. R. 1882. 309.

[20]) Gram Sp. D. S. 771—772, tidligere herom Müller i J. T. XVIII. 261 ff., Ørsted Hdbg. VI S. 389—391, Larsen S. 323, Hallager—Aubert II S. 524—526. [21]) Ovfr. § 116 Note 21, 20, ndfr. § 140 Note 86.

[22]) Ørsted Hdbg. VI S. 412—418, Larsen S. 322—327, Gram Sp. D. S. 758—772, Hallager—Aubert II S. 524—526, Aagesen Om Singulærsukcession S. 117—123, Ingerslev l. c. S. 1 ff., Vogt S. 362—364.

[23]) Ovfr. § 34. I og II. 2.

som det efter Indfrielsen er muligt. Nægter man derimod Kautionisten denne Ret, tilfører man, dersom der ikke af andre særlige Grunde indrømmes Kautionisten et Krav paa Godtgjørelse overfor Hovedskyldneren, denne en Berigelse paa Kautionistens Bekostning, som der ikke er nogen Grund til at tillægge ham, thi Indfrielsen fra Kautionistens Side kan ikke i Almindelighed med Føje opfattes som foretagen for at frigjøre Hovedskyldneren, men kun som foretagen til hans egen Frigjørelse. Og dersom man af andre særlige Grunde giver Kautionisten et Regreskrav overfor Hovedskyldneren, men dog ikke det muligvis med særlige Fortrinsrettigheder udrustede Krav, som tilkom Fordringshaveren, tilfører man Hovedskyldnerens andre Kreditorer en Fordel, som paa ingen Maade er materielt begrundet. Af det Anførte følger ikke blot, at Kautionisten kan gjøre Indfrielsen af sin Forpligtelse betinget af, at Fordringshaveren tilcederer ham sin Fordring paa Hovedskyldneren (*beneficium cedendarum actionum*), men at han umiddelbart ved Indfrielsen indtræder i denne. Denne Sætning findes da ogsaa hjemlet ved Lovgivningerne i Almindelighed,[24]) Og den maa ligeledes antages at gjælde efter dansk Ret. Naar det herimod stundum anføres, at der savnes positiv Hjemmel for den Sætning, at Kautionisten uden Transport kan blive Ejer af Kreditors Fordring, maa hertil svares, at speciel positiv Hjemmel er ufornøden for de af Rettens almindelige Grundsætninger flydende Retsregler, og at disse netop maa være gjældende Ret, medmindre modstaaende Hjemmel haves. Og saadan modstaaende Hjemmel forefindes ikke, tværtimod tale positive Retsregler for det antagne Resultat. I D. L. 5—14—54 smh. m. 1—22—3 forudsættes det saaledes som noget Selvfølgeligt, at Kautionisten ved at indfri Hovedskyldnerens Maningsforpligtelse er indtraadt i

[24]) D. G. B. § 774, D. Entw. Mot. II S. 673, Stobbe § 192. 4, Leake S. 461—462, Pollock S. 243, Mourlon III S. 530. Romersk Ret, Windscheid § 481 Note 8 og sachsisk Ret nøjes dog med at give *beneficium cedenarum actionum*, D. Entw. Mot. II S. 673. Alene i Sverige ses Spørgsmaalet omtvistet, dog med overvejende Tilbøjelighed til at anerkjende Indtrædelsesret, Schrevelius II S. 675—677, Agardh S. 88—89, Afzelius Om Cession S. 43—46 og navnlig Nordling T. f. Rvdsk. III S. 157 Noten, jfr. U. f. R. 1895. 833.

Fordringshaverens Maningsret. Som Analogi kan dernæst henvises til Sølov 1. April 1892 § 239, hvis Regel allerede tidligere var anerkjendt i Retsanvendelsen.[25]) Derimod maa det indrømmes, at de forskjellige andre Lovbud,[26]) der ere anførte til Støtte for Anskuelsen, idet de i enkelte Tilfælde hjemle Indtrædelsesret for Kautionisten, ikke bevise Noget, da de efter deres Affattelse ligesaa vel kunne opfattes som Undtagelsesbestemmelser, men paa den anden Side indeholde de heller ikke Noget, som viser, at Indtrædelse i Almindelighed ikke er anerkjendt. Særligt vil D. L. 1—23—15 ikke kunne paaberaabes i denne Forbindelse, naar det ved denne Artikel hjemlede Krav ikke antages at være Hovedkravet i Kautionistens Haand, hvorimod Artikelen efter den modsatte Anskuelse vilde afgive et Argument for den her forsvarede Opfattelse. K. L. 25. Marts 1872 § 19 hjemler Indtrædelsesretten for det Tilfælde, at Kautionens fuldstændige[27]) Indfrielse har fundet Sted, medens Hovedskyldneren er under Konkurs, men forholder sig ganske neutral overfor Spørgsmaalet om, hvad der ellers gjælder. Snarere kunde K. L. § 62 synes i al Almindelighed at forudsætte, at Indfrielse fra Kautionistens Side stiller ham i Fordringshaverens Sted, men det er dog tvivlsomt, om ikke denne Bestemmelse har valgt sin Formulering alene med det af K. L. § 19 omhandlede Tilfælde for Øje. I

---

[25]) U. f. R. 1882. 570.

[26]) Saaledes D. L. 1—23—14 (ndfr. § 121. I. 1), K. R. O. 18. Marts 1720 I § 11, II § 10, Fdn. (f. Kjøbst) 29. Febr. 1782 § 17 m. fl., se ovfr. § 34. II. 2. Angaaende Vexellovens herhen hørende Bestemmelser se ndfr. Note 34.

[27]) U. f. R. 1895. 1164. At delvis Indfrielse fra Kautionistens Side ofte ikke vil skaffe ham nogen Del af Fordringshaverens Ret mod Konkursboet, følger af Kautionens Øjemed (§ 119 Note 32) eller af Vedtagelser, se Citater og Retsafgjørelser ovfr. Note 17, jfr. U. f. R. 1896. 1067, 1894. 979 og paa den anden Side H. R. T. 1894. 679 (U. f. R. 1895. 88), hvilken sidste Doms Resultat vistnok kun kan forsvares derved, at delvis Kaution for Kassekredit merkantilt opfattes som selvstændig Kaution for det kautionerede Beløb og ikke som delvis Kaution for hele Krediten (§ 119 Note 30), jfr. ogsaa Leake S. 1037; efter denne Opfattelse maatte Afgjørelsen i U. f. R. 1894. 979 være fældet anderledes ud. Kautionistens Indfrielse af Vexelgjæld skaffer ham ikke Vexelret, selv om den finder Sted under Vexelskyldnerens Konkurs, U. f. R. 1882. 309, se ndfr. Note 34.

Literatur[28]) og Praxis[29]) er Spørgsmaalet imidlertid meget omtvistet, og det vil derfor være forsigtigst, at Kautionisten ved Kautionens Indgaaelse udtrykkeligt forbeholder sig Ret til mod Indfrielsen at erholde Hovedfordringen overdraget.

De nærmere Regler angaaende Kautionistens Erhvervelse af Hovedfordringen blive efter Begrundelsen følgende: Kautionisten indtræder ved Indfrielsen i Fordringshaverens Ret uden nogen Transport eller Anerkjendelse fra dennes Side. Men til hans Legitimation og Betryggelse for den saaledes erhvervede Ret kan det være nødvendigt eller hensigtsmæssigt, at han erhverver en Transport fra Fordringshaveren eller Dom overfor denne for, at Fordringen nu er hans, samt at han erholder det indfriede Gjældsbrev overleveret. Slige Transporter og Overleverelser maa Kautionisten kunne fordre af Fordringshaveren,[30]) jfr. Konv. 2. April 1850 § 208, og det selv om denne efter Indfrielsen er kommen under Konkurs, thi de ere ikke retsstiftende Kjendsgjerninger men kun Anerkjendelser af den ved Indfrielsen indtraadte Retsstilling. Om Kautionen er indgaaet efter Anmodning fra Hovedskyldneren eller ikke, er uden Betydning.[31]) Og den Ret, der erhverves ved Indfrielsen, er saavel i Henseende

---

[28]) Se for Indtrædelsesretten Ørsted Hdbg. VI S. 412—416 (afvigende tidligere l. c. II S. 406—407), Hallager—Aubert II S. 518—524, Aagesen Om Singulærsukcession S. 117—123, Evaldsen S. 435 Noten, Hagerup Den norske Panteret S. 437, G. W. Gram S. 72, Vogt S. 362, og imod den Larsen S. 322, 324—326, Gram Sp. D. S. 758—761, Ingerslev l. c. S. 1 og 10—20.

[29]) H. R. T. 1865. 71 (Præmisserne), J. U. I. 343, 1861. 49 anerkjende Indtrædelsesretten, ligeledes Kskr. 5. Oktbr. 1830, jfr. ogsaa U. f. R. 1894. 564, J. U. 1850. 633, 1865. 248, U. f. R. 1893. 928, 1890. 716, J. T. XX. 284, U. f. R. 1891. 913. H. R. T. 1872. 30 (U. f. R. 1872. 426) statuerer et Resultat (Note 66), som kun er muligt, naar Indtrædelsesretten anerkjendes. Imod Indtrædelsesretten gaa Schl. H. R. D. II. 100, N. j. T. I. 169, U. f. R. 1884. 656, 1879. 867, 1867. 1051, 1896. 4, J. U. 1861. 186, maaske ogsaa Kskr. 6. Juni 1831 (Aagesen l. c. S. 122 Noten). Schl. H. R. D. III. 152, J. U. 1855. 793, ere rigtige, selv om Indtrædelsesret anerkjendes (Note 33, § 121 Note 33). Jfr. iøvrigt ovfr. § 34 Note 19—21.

[30]) Saaledes Lovgivningerne i Almindelighed, D. Entw. Mot. II S. 674, Aagesen l. c. 119, Vogt S. 362, afvigende Hallager—Aubert II S. 518, Gram Sp. D. S. 758, Larsen S. 322, jfr. Note 28, U. f. R. 1879. 867, jfr. Note 29. Jfr. H. R. T. 1883. 735 (U. f. R. 1884. 217, ndfr. Note 64).

[31]) D. Entw. Mot. II S. 673—674, afvigende Dernburg Lehrb. II S. 765, Windscheid § 481 Note 7, jfr. Dernburg Pandekten II § 80 Note 8.

til Indhold (rentebærende dersom Hovedfordringen er rentebærende) som i Henseende til Sikkerhedsrettigheder og Fortrinsrettigheder identisk med Fordringshaverens Ret, saaledes som denne er i Indfrielsens Øjeblik. Kautionisten erholder altsaa f. Ex. ogsaa de i Indfrielsens Øjeblik bestaaende Panterettigheder, som efter Kautionens Indgaaelse ere stiftede af Skyldneren til Fordel for Fordringshaveren,[32]) men omvendt ikke de allerede dengang stiftede Panterettigheder, som Fordringshaveren forinden Indfrielsen maatte have givet Afkald paa. Af Indtrædelsesrettens Begrundelse følger dog, at den indfriende Kautionist i Almindelighed ikke indtræder i Fordringshaverens Ret mod andre Kautionister for Fordringen, som ikke ere hans Medforlovere,[33]) se K. L. 25. Marts 1872 § 19; saadanne Kautionister ville i Almindelighed ikke vinde nogen ugrundet Berigelse paa hans Bekostning ved at befries ved hans Indfrielse. Anderledes staar naturligvis Sagen, naar disse Kautionister tillige skulle tjene til den indfriende Kautionists Sikkerhed. Om den indfriende Kautionists Stilling overfor Medforlovere henvises til det Følgende § 121. I. Og ifølge en Modsætningsfortolkning fra V. L. 7. Maj 1880 § 63 maa det vistnok antages, at Kautionisten for Vexelgjæld ikke ved Indfrielsen af sin Kautionspligt erhverver Vexelret, medmindre Vexelen bliver ham tilendosseret, hvad han ikke ifølge sin Egenskab af Kautionist har Ret til at forlange.[34]) Delvis Indfrielse kan kun give Kautionisten en tilsvarende Andelsret i Hovedfordringen, jfr. Sølov § 239, og kan ikke overføre Panteret for den indfriede Del til Kautionisten jævnsides med Fordringshaveren, men først efter denne, hvem man ikke kan berøve hans Ret til fortrinsvis Fyldestgjørelse af Pantet for Resten af Fordringen,[35]) medmindre han har givet sit Samtykke hertil.[36]) En Forudsætning for, at Kautionisten ved Indfrielsen kan erholde Fordringshaverens Ret, er det i det Hele, at denne overhovedet er overførlig; er den intransportabel, erhver-

[32]) Dernburg Lehrb. II S. 765.

[33]) Schl. H. R. D. III. 152, J. U. 1855. 793, § 121. I. 2, jfr. Vogt S. 372, § 119 Note 84. Jfr. om Kautionistens Stilling overfor den Trediemand, der er forpligtet til at holde Hovedskyldneren fri for Forpligtelsen, Note 64.

[34]) Ovfr. § 108 Note 42, U. f. R. 1882. 309. Jfr. Note 27.

[35]) Aagesen l. c. S. 121, Hallager—Aubert II S. 524, jfr. U. f. R. 1879. 867. Jfr. Note 27, 17. [36]) F. Ex. H. R. T. 1888. 796, 803 (U. f. R. 1889 405, 411).

ver Kautionisten den ikke, og er den transportabel men udrustet med Fortrinsrettigheder, som ikke kunne overdrages til Andre, erhverver Kautionisten ikke de Fortrinsrettigheder, som ikke kunne overdrages. Af Forsvarere af Indtrædelsesretten ses det undertiden antaget, at den dog kun kan indrømmes, naar Hovedforpligtelsen er en Pengeforpligtelse, men ikke ellers, navnlig ikke, naar den er en rent personlig Forpligtelse, selv om den er transportabel; Kautionistens Ret skal, som grundet i en Pengeopofrelse, kun kunne være et Pengekrav.[37]) Fastholdt man denne Betragtning, maatte Resultatet konsekvent blive, at Indfrielsen slet ikke giver Kautionisten nogen Ret, forsaavidt som Hovedforpligtelsen gaar ud paa andet end Pengeydelse; at forandre Hovedskyldnerens Forpligtelse til en Pengeforpligtelse, blot fordi den indfries af Kautionisten, vilde ikke stemme med de retlige Hensyn, der affødte Indtrædelsesretten. Det ses imidlertid ikke rettere, end at disse Hensyn maa medføre, at Kautionisten ogsaa i de her omtalte Tilfælde maa indtræde i Fordringshaverens Ret (men naturligvis ligesom ellers, kun forsaavidt som Skyldneren er bleven frigjort ved Indfrielsen),[37b]) dog at Skyldneren kan frigjøre sig overfor Kautionisten ved en Pengeydelse, svarende til hans Opofrelse. I Almindelighed vil Sagen jo forøvrigt stille sig saaledes, at Hovedskyldnerens Forpligtelse ifølge Reglerne om Skyldnermora vil være omformet til en Pengepligt i det Øjeblik, da Kautionistens Indfrielse finder Sted.[38]) Om Indfrielsen fra Kautionistens Side finder Sted ved egentlig Betaling eller ved anden Fyldestgjørelse af Fordringshaveren, f. Ex. ved Kompensation, er ligegyldigt;[39]) har Fordringshaveren uden at have opnaaet fuldstændig Fyldestgjørelse af Kautionisten overfor denne erklæret sig fyldestgjort, saaledes at ogsaa Hovedskyldneren er frigjort, er Retten dog kun gaaet over til Kautionisten saavidt som hans Opofrelse rækker, medmindre Fordringshaveren har skjænket ham Resten.[40]) Indtrædelsen i Fordringshaverens Ret kan naturligvis være udelukket ved modstaaende Aftale,

---

[37]) Aagesen l. c. S. 120—121, Hallager—Aubert II S. 523, Vogt S. 363, jfr. Gram Sp. D. S. 761—762. [37b]) Note 46.

[38]) Ovfr. § 43 Note 6. [39]) D. Entw. Mot. II S. 673.

[40]) Dernburg Pandekten II S. 216 Note 8, Lehrb. II S. 765, Aagesen l. c. S. 119 Note 1, jfr. Note 60.

saaledes naar Kautionisten er indtraadt for at yde Hovedskyldneren en Gave ved hans Frigjørelse.[41])

At Skyldneren mod Kautionisten, der ved Indfrielse har erhvervet Fordringshaverens Ret, kan fremsætte de samme Indsigelser mod Forpligtelsen, som tilkom ham overfor Fordringshaveren, er selvfølgeligt. Dette maa gjælde, selv om Hovedfordringen er et Gjældsbrev, der i god Tro er indfriet af Kautionisten. Paa Erhvervelse ved Indfrielse kan Grundsætningen i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 ikke komme til Anvendelse,[42]) se ovfr. § 55. I, medmindre der foreligger et særligt Forhold fra Fordringshaverens Side, som kan sættes ved Siden af en Overdragelsesretshandel, i hvilken Henseende en Transportpaategning, der er foretagen blot til Legitimation af den ved Indfrielsen erhvervede Ret, ikke kan komme i Betragtning. Men desuagtet vil Kautionisten, dersom Kautionen er overtagen ifølge Anmodning fra Skyldneren, ordentligvis kunne afkræve denne fuld Godtgjørelse, naar han, uanset en Skyldneren mod Gjældsbrevet tilkommende Indsigelse, i god Tro har indfriet Gjældsbrevet. Ifølge hvad der skal bemærkes ndfr. under 2, kan han i alt Fald dette, naar Skyldneren trods Opfordring ikke har meddelt ham de behørige Oplysninger og Bevisligheder angaaende Indsigelsen.[43]) Men da man vistnok maa nægte Kautionisten Ret til, naar Fordringshaveren kræver Betaling efter det forfaldne Gjældsbrev, at erholde en Frist til at konferere med Skyldneren, maa det antages, at saadan Opfordring ikke er en Betingelse for at erholde Krav paa Godtgjørelse, men at Skyldneren maa bære Tabet, fordi han ikke har sørget for ved Paategning paa Gjældsbrevet eller paa anden Maade at underrette Kautionisten om Indsigelsen.[44]) Denne sidste Betragtning kan dog ikke gjøres gjældende af Kautionisten, naar han har indfriet Gjældsbrevet forinden Forfaldstid. Det vil ses, at den Ret, som Kautionisten efter det Anførte erhverver til Godtgjørelse trods Gjælds-

---

[41]) D Entw. Mot. II S. 674.

[42]) Ørsted Hdbg. S. 417, afvigende Aagesen S. 752--754, Hallager—Aubert II S. 516, Larsen S. 326, Gram Sp. D. S 764—765, Evaldsen Vexler S. 389, Vogt S. 363.

[43]) Note 56. [44]) Ovfr. § 57. I, Gram Sp. D. S. 764, Larsen S. 327, Aagesen S. 753.

brevets Ugyldighed, ikke er Gjældsbrevsretten frigjort for Indsigelser, men kun den nedenfor under 2 omtalte Ret til Godtgjørelse, hvilket bl. A. ogsaa fremgaar deraf, at den omtalte Ret til Godtgjørelse kan være erhvervet, selv om Skyldnerens Indsigelse hørte til dem, der ikke exstingveres ved Gjældsbrevets Transport. Endnu bemærkes med Hensyn til Gjældsbreve, at det efter det Anførte maa være tilstrækkelig Legitimation for Kautionistens Erhvervelse af dette, at han møder med det, forsynet med Kreditors Paategning om at det er indfriet af ham, jfr. ndfr.[45]) under 2.

2. Selv om det saaledes antages, at Kautionisten paa Grund af selve Indfrielsen erhverver Fordringshaverens Ret mod Skyldneren, bliver det af Interesse at undersøge, om der ikke paa andet Grundlag maa tillægges Kautionisten Ret til Godtgjørelse for hans Opofrelser i Anledning af Kautionen. Retssætningen om Kautionistens Indtrædelse i Fordringshaverens Ret vil jo nemlig ikke altid skaffe ham nogen Godtgjørelse, nemlig ikke, naar der ikke i Indfrielsens Øjeblik tilkom Fordringshaveren nogen Ret mod Hovedskyldneren, og heller ikke, naar Kautionistens Opfyldelse af Kautionspligten ikke har frigjort Hovedskyldneren,[46]) f. Ex. naar Kautionisten har betalt det Beløb, med hvilket han har garanteret en Persons Tilstedeværelse. Og selv om Indtrædelsen i Fordringshaverens Ret skaffer Kautionisten nogen Fyldestgjørelse, er det ikke givet, at den skaffer ham fuld Fyldestgjørelse for hans Opofrelser. Endelig kan Kautionisten, selv om hin Retssætning fastholdes, efter Omstændighederne have Interesse i, at der existerer et andet klarere Grundlag for hans Ret. Dersom Retssætningen om Kautionistens Indtrædelse i Fordringshaverens Ret forkastes, hvad Praxis, som bemærket, undertiden røber nogen Tilbøjelighed til, bliver Spørgsmaalet om Godtgjørelsesret paa andet Grundlag naturligvis af endnu større Betydning. Dette andet Grundlag er — bortset fra udtrykkeligt Løfte om Godtgjørelse

[45]) Ved Note 61.

[46]) Hvorvidt Kautionistens Indfrielse frigjør Hovedskyldneren, afgjøres efter almindelige Regler om Betaling, *datio in solutum* o. s. v., D. Entw. Mot. II S. 661, Dernburg Lehrb. II S. 758.

og fra Reglerne om berettiget uanmodet Forretningsførelse — Skyldnerens Anmodning til Kautionisten om Kautionens Overtagelse,[47]) jfr. det ovfr. S. 417—418 om D. L. 1—23—15 Bemærkede. Foreligger der ingen saadan Anmodning, erhverver Kautionisten, dersom Retssætningen om hans Indtrædelse i Fordringshaverens Ret paa Grund af selve Indfrielsen forkastes, ingen Ret til Godtgjørelse for sin Opofrelse.[48])

Skyldnerens[49]) Anmodning om Kautionens Overtagelse, hvormed hans Samtykke til Overtagelsen og andet dermed enstydigt Forhold[50]) maa sammenstilles, bevirker efter almindelige Mandatsregler (ndfr. § 139. III. 1), at Skyldneren maa holde Kautionisten skadesløs for, hvad han har maattet udrede ifølge den Kautionsforpligtelse, som han er anmodet om at overtage, D. L. 1—23—15, Pl. 6. Aug. 1817. Renter af sit Udlæg kan Kautionisten ikke forlange uden særligt Tilsagn herom,[51]) jfr. derimod om Indtrædelsen i en rentebærende Fordring ovfr. S. 427. Ej heller kan han forlange Godtgjørelse for Procesomkostningerne i den Sag, som Fordringshaveren har anlagt imod ham til Kautionspligtens Opfyldelse,[52]) medmindre Skyldneren ved særligt Forhold har bevirket, at Kautionisten lod det komme til Proces. Ligeledes maa de Morarenter, som Kautionisten har paadraget sig,[53]) og de videre Tab, han maatte lide ved at skulle opfylde sin Forpligtelse, være Skyldneren uvedkommende; Kautionisten har selv taget Risikoen for, om han har Raad til at være Kautionist.[54]) Det er ingen Betingelse for Regresrettens Erhvervelse, at Indfrielsen har frigjort Skyldneren.[55]) Ej heller er det nogen Betingelse for Kravet, at Hovedskyldneren var pligtig at erlægge den

---

[47]) Larsen S. 324, Gram Sp. D. S. 762, 765, Hallager—Aubert II S. 523, Vogt S. 364—365, D. Entw. Mot. II S. 672—673. Jfr. H. R. T. 1896. 484 (U. f. R. 1896. 1218). [48]) J. U. 1861. 186. [49]) Jfr. U. f. R. 1882. 562, J. U. 1861. 186. [50]) Schl. H. R. D. II. 100.

[51]) Ovfr. § 39. II. 3, U. f. R. 1867. 1051, 1882. 309, N. j. T. I. 169, Ørsted Hdbg. VI S. 416, jfr. dog Gram Sp. D. S. 771.

[52]) H. R. T. 1863. 641, U. f. R. 1896. 475, jfr. ovfr. § 117 Note 22.

[53]) U. f. R. 1896. 475, jfr. 1889. 979. [54]) Jfr. Evaldsen S. 359—360.

[55]) Ørsted Hdbg. VI S. 423.

Ydelse, som Kautionen er indgaaet for. Noget Andet er det, at Kautionisten, naar Hovedskyldneren ikke er forpligtet, undertiden heller ikke er det, og af denne Grund ikke vil kunne kræve Godtgjørelse, thi han har kun Regres for, hvad han har maattet udrede. Men dersom Kautionisten var forpligtet uanset Mangelen ved Hovedskyldnerens Forpligtelse, eller dersom han har maattet indfri sin Kaution paa Grund af manglende Oplysninger fra Skyldneren om dennes Indsigelse, skjøndt denne var opfordret til at meddele ham saadanne, f. Ex. ved *litis denunciatio,* maa Hovedskyldneren betale det, som Kautionisten saaledes har maattet erlægge.[56]) Undertiden vil det end ikke være nødvendigt, at nogen Opfordring om Oplysninger er rettet til Skyldneren.[57]) Naar ikke særlige Aftaler ere trufne,[58]) kan Godtgjørelsen ikke kræves, forinden Kautionisten pligtmæssigt har indfriet det Kautionsløfte, han efter Anmodning har overtaget; betaler han forinden, maa han vente paa Godtgjørelsen, indtil det Tidspunkt kommer, da han vilde være pligtig til at betale.[59]) Om Kautionisten har givet Fordringshaveren Fyldestgjørelse ved Betaling eller paa anden Maade, er ligegyldigt, men Godtgjørelse for mere end hvad han virkelig har erlagt til Fordringshaveren, kan han ikke forlange ifølge det her omtalte Grundlag for hans Ret.[60]) Legitimation for Godtgjørelseskravet vil Kautionisten have gjennem Fordringshaverens Erklæring om at være fyldestgjort af ham. Er Kautionen indgaaet for en Gjældsbrevsforpligtelse, kan Kautionisten ikke kræve Godtgjørelsen uden imod Gjældsbrevets Udlevering; saalænge denne Betingelse ikke er opfyldt, vil Skyldneren ikke være sikker paa, at hans Frigjørelse ved Kautionisten er endelig, Fdn. 9. Febr. 1798 § 2, jfr. § 1. Denne Udlevering kan Skyldneren forlange, selv om det er *in confesso,* at Gjældsbrevet er forsynet med Fordringshaverens Paategning om, at det er indfriet af Kautionisten, thi denne Kvittering er kun et Udtryk for, at Gjælds-

[56]) Jfr. Ingerslev l. c. S. 20—21, Gram Sp. D. S. 764, Hallager—Aubert II S. 515, Agardh l. c. S. 91—92, D. Entw. Mot. II S. 675—676, Dernburg Lehrb. II S. 766 og ovfr. § 45. VI.

[57]) Ovfr. Note 44. [58]) Ovfr. Note 18. [59]) Jfr. J. U. 1860. 389.

[60]) Ovfr. Note 39, 40, Ingerslev l. c. S. 6 Noten, jfr. J. U. 1861. 789, men dog 1860. 389.

brevet nu er erhvervet af Kautionisten.[61]) Og selv om Gjældsbrevet er forsynet med Fordringshaverens Kvittering uden Angivelse af, ved hvem Gjældsbrevet er betalt, maa vistnok efter Omstændighederne Betingelsen opfyldes,[62]) hvorimod den bortfalder, naar det er indrømmet, at Gjældsbrevet er tilintetgjort.[63]) Det paa Anmodningen hvilende Krav er et simpelt Pengekrav, som ikke er noget Gjældsbrevskrav, selv om Hovedfordringen er et Gjældsbrev, og som ikke er udrustet med Hovedfordringens Fortrinsrettigheder.[64]) Men dersom man forkaster Kautionistens Indtrædelsesret, maa det erindres, at der naturligvis ikke er noget i Vejen for, at den indfriende Kautionist efter almindelige Regler kan erhverve Hovedfordringen og dens Fortrinsrettigheder ved Transport fra Fordringshaveren. Forfatterne, der forkaste Indtrædelsesretten, antage stundum endog, at Fordringshaveren efter Kautionistens Indfrielse kan transportere Hovedfordringen med dens Fortrinsrettigheder til Kautionisten, men da Hovedfordringen ifølge disse Forfatteres Standpunkt er ophørt ved Kautionistens Indfrielse, er denne Anskuelse lidet konsekvent.[64b]) Naar der efter Anmodningens Afgivelse er hengaaet 20 Aar uden Afbrydelse ifølge D. L. 5—14—4,[65]) og naar Kautionisten trods Udstedelsen af præklusivt Proklama har undladt at anmelde sin eventuelle Regresfordring for Skyldneren

---

[61]) Ovfr. Note 44, afvigende U. f. R. 1893. 924.

[62]) § 103 Note 37, jfr. § 61. II. 1.

[63]) U. f. R. 1879. 823.

[64]) Ingerslev l. c. S. 12. Dersom Hovedskyldneren overfor Trediemand har Krav paa, at denne holder ham fri for Forpligtelsen, maa han være pligtig til om fornødent at forhjælpe Kautionisten til Fyldestgjørelse gjennem dette Krav, H. R. T. 1883. 735 (U. f. R. 1884. 217). Maaske kan det antages, at Kautionisten ved sin Indfrielse uden videre er indtraadt i dette Krav, jfr. ovfr. § 34. II. 2.

[64b]) Stobbe § 192 Note 26, jfr. Hallager—Aubert II S. 520—521, J. U. I. 343.

[65]) Ovfr. § 69 Note 38; H. R. T. 1894. 465 (U. f. R. 1894. 1227) har forøvrigt nu gjort det usikkert, i hvilket Omfang man i Retsanvendelsen af Billighedsgrunde vil fravige Sætningen om Fordringens Stiftelsestid som Udgangspunkt for Forældelsesfristen, jfr. § 69 Note 50. At den paa Skyldnerens Anmodning støttede Regresret er forældet, skader ikke den Ret, som han efter det under 1 Bemærkede erhverver ved Indfrielsen, jfr. Note 66 og ovfr. § 69 Note 37; afvigende dog maaske Aubert S. 302.

eller dennes Bo,[66]) kan Anmodningen ikke længere paaberaabes som Retsgrundlag.

Naar man antager den ovfr. under 1 forsvarede Retssætning om Kautionistens Indtrædelse i Fordringshaverens Ret, opstaar Spørgsmaalet om, hvorledes Forholdet er imellem den af Kautionisten saaledes ved Indfrielsen erhvervede Ret og hans her omtalte paa Anmodning om Kautionens Overtagelse grundede. Det kan i denne Henseende ikke være tvivlsomt, at Kautionisten, dersom han ikke opnaaer fuldstændig Fyldestgjørelse for sine Udlæg ved Indtrædelsen i Fordringshaverens Ret, maa kunne paaberaabe sig Anmodningen som et Retsgrundlag, der giver ham Fyldestgjørelse for Resten.[67]) Men overhovedet maa det vistnok antages, at det maa staa Kautionisten frit for at give Afkald paa den Fordringsret, han muligvis har erhvervet ved Indfrielsen, og paa Grundlag af Anmodningen at fordre fuldstændig Dækning af sine Udlæg.[68])

Endnu bemærkes, at nogle Forfattere, der forkaste Indtrædelsesretten, som den ovfr. under 1 er forsvaret, lægge ind i Skyldnerens Anmodning om Kautionens Overtagelse, at den gaar ud paa at tillægge Kautionisten Fordringshaverens Ret for den Eventualitet, at han indfrier sin Kautionsforpligtelse.[69]) Denne Anskuelse vil, naar der virkelig foreligger en retsgyldig Anmodning fra Skyldneren om Kautionens Overtagelse, paa mange Punkter føre til samme Resultater, som den under 1 forsvarede Sætning, men paa mange Punkter vil den divergere. Kautionisten vil saaledes ved Indfrielsen kun erhverve de Fortrinsrettigheder, som Skyldneren kunde tillægge ham, og Fortrinsrettigheder, som Skyldneren først har tillagt Fordringshaveren efter Kautionens Indgaaelse, ville ikke erhverves af Kautionisten. Mod denne Opfattelse bemærkes, at den, dersom den vil begrunde sit Resultat ved, at dette maa antages at være Skyldnerens Vilje, hviler paa en Fiktion, og at dens Resultater som unaturlige ikke kunne følge af Sætningen om *naturalia negotii.*[70]) Særlig uhel-

---

[66]) Se om H. R. T. 1872. 30 (U. f. R. 1872. 426) ovfr. Note 29.
[67]) D. Entw. Mot. II S. 674—675, jfr. dog Gram Sp. D. S. 763.
[68]) Aagesen l. c. S. 120. [69]) Gram Sp. D. S. 768—771.
[70]) Aagesen l. c. S. 118 Note, jfr. Ingerslev l. c. S. 11 ff.

dig er den Formulering af denne Anskuelse, at Kautionisten i Kraft af Skyldnerens Anmodning straks, altsaa forinden Indfrielsen, er betinget Ejer af Hovedfordringen; der er ingen Tvivl om, at Fordringshaverens Ret ikke i nogen Maade forinden Indfrielsen begrænses af nogen Kautionisten tilkommende Ret.[70b]) Fordringshaveren kan f. Ex., uden at Kautionisten kan hindre det, eftergive Skyldneren hans Forpligtelse; noget Andet er det, at Fordringshaveren herved kan tabe sin Ret mod Kautionisten (ndfr. § 119. III. 2. a.).

3. At der foruden Retten til Godtgjørelse for, hvad han ifølge Kautionsforpligtelsen har maattet udrede, tillige kan tilkomme Kautionisten et Vederlag for Kautionens Overtagelse, hvilket ordentligvis vil forfalde til Betaling forinden Indfrielsen, er tidligere[71]) omtalt.

III. Naar Kautionisten har indfriet, bør han underrette Skyldneren om Indfrielsen.[72]) At han, naar han forsømmer dette, er udsat for at miste Hovedfordringen, i hvilken han ved Indfrielsen er indtraadt, derved at Skyldneren i god Tro betaler til Fordringshaveren, følger af tidligere udviklede Grundsætninger.[73]) Men ogsaa den paa Anmodningen grundede Regresret maa antages at bortfalde, forsaavidt som Skyldneren, uden at være underrettet om Indfrielsen, i god Tro betaler til Fordringshaveren. Naar Kautionistens Krav saaledes bortfalder ved Betaling fra Skyldnerens Side, maa han dog have Krav paa Sidstnævntes Tilbagebetalingskrav overfor Fordringshaveren. Underretningen er, forsaavidt angaar Kaution for Gjældsbrev, ufornøden, naar Kautionisten har Gjældsbrevet i Hænde eller har faaet det forsynet med Paategning om Indfrielsen. At ogsaa Skyldneren, naar han har indfriet, bør give Kautionisten Underretning herom, er tidligere omtalt.[74])

IV. At Kautionisten, naar Skyldneren har erhvervet Tvangs-

[70b]) Jfr. U. f. R. 1894. 827 (Kautionisten kan ikke forinden Indfrielsen appellere Fordringshaverens Retsforfølgning). [71]) Note 19—21.

[72]) Ørsted l. c. S. 418, Gram Sp. D. S. 765, Hallager—Aubert II S 516—517, l. 29 § 3 Dig. (17—1), Schw. Art. 506, code civil art. 2031, jfr. D. Entw. Mot. II S. 675—676.

[73]) Ovfr. § 51. I, § 34 Note 22. [74]) Note 56, 57, 44.

akkord,[75]) ved Indfrielsen kun erhverver Hovedfordringen, saaledes som den ved Tvangsakkorden er bleven nedsat, er selvfølgeligt. Men ogsaa Kautionistens paa Skyldnerens Anmodning støttede Regresret er ved Tvangsakkorden nedsat til dennes Beløb. Denne af Tvangsakkordens Øjemed følgende Sætning er hjemlet ved K. L. 25. Marts 1872 § 120, idet der, som tidligere paavist,[76]) ikke ved Tvangsakkorden kan være tillagt Kautionisten noget Beløb for hans eventuelle Regresret, naar Fordringshaveren har anmeldt sit Krav i Boet. Ved at udløse Fordringshaveren forinden Akkordforhandlingerne kan Kautionisten erholde Stemmeret under disse, K. L. § 62.

§ 119.

Kautionsforpligtelsens Afhængighed af Hovedforpligtelsens Gyldighed og af Fordringshaverens Adfærd i Hovedforholdet.

I. Som ovfr. i § 115. I omtalt, opstilles det ofte angaaende Kaution for Ydelser fra en Persons Side som en af Kautionens Væsen følgende Retsregel, at Hovedforpligtelsens retlige Existens er en Betingelse for Kautionsforpligtelsen, dog at visse Undtagelser i Almindelighed anerkjendes. Det blev sammesteds oplyst, at denne formentlige Retsregel i Virkeligheden er uden Værdi, idet det anerkjendes, at Kautionisten, trods Hovedforholdets Ugyldighed, meget vel udenfor de anerkjendte Undtagelsestilfælde kan hæfte efter Reglerne om Garantikontrakter. Og der fandtes ingen Grund til at give Kautionens Begreb et saa snævert Omfang, at nogen Del af Undersøgelsen om, hvorvidt Kautionisten trods Hovedforholdets Ugyldighed hæfter, holdes udenfor Kautionslæren. Dette Spørgsmaal undersøges her, idet det først (II) skal afgjøres, hvorvidt Kautionens Gyldighed er afhængig af, at en gyldig Hovedforpligtelse foreligger ved Kautionens Indgaaelse eller senere kommer til Existens. Derefter skal det undersøges (III), hvorvidt Hovedforpligtelsens Ophør eller Forandring eller den Omstændighed, at Hovedforholdet stiftes med andre Vilkaar end de ved Kautionens Indgaaelse forud-

[75]) Jfr. U. f. R. 18[illegible] S. 27 og § 1[illegible]9 ved Note [illegible]12. [76]) Note 17.

satte, paavirker Kautionsforpligtelsens Gyldighed. I Forbindelse hermed afgjøres Spørgsmaalene om Bevisbyrden med Hensyn til Hovedfordringens Ugyldighed eller Bortfald og om Betydningen af Skyldnerens Indrømmelser i denne Henseende (IV). Endelig omhandles (V) Fordringshaverens Diligenspligt ɔ: Spørgsmaalene om, hvorvidt irregulær Adfærd fra Fordringshaverens Side i Hovedforholdet bringer Kautionspligten til Ophør.

II. 1. At det af Kautionens akcessoriske Natur skulde følge med begrebsmæssig Nødvendighed, at Kautionsløftet er ugyldigt, naar ikke en gyldig Hovedforpligtelse foreligger eller kommer til Existens, eller med andre Ord, at der begrebsmæssigt maa tilkomme Kautionisten de samme Indsigelser, som i Hovedforholdet tilkomme Skyldneren, vilde det altsaa være urigtigt at antage.[1])

Af Kautionens akcessoriske Natur (ovfr. S. 397) følger begrebsmæssigt kun, at Kautionen er ugyldig, naar den gaar ud paa at sikre en forbuden Erholdelse eller overhovedet ulovlige og usædelige Handlingers Foretagelse (§ 20. III). Ugyldige ere altsaa f. Ex. Kautioner for Betaling af Hasardspillegjæld, jfr. Fdn. 6. Oktbr. 1753 §§ 7, 8 og 10, og for Gjæld, som falder ind under Fdn. 14. Maj 1754 §§ 1—3.[2]) Derimod er denne sidste Lovbestemmelse naturligvis ikke til Hinder for, at en Kautionist forpligtes, som har garanteret den godtroende Laangiver, at den Person, hvem et Laan skal ydes, har opnaaet Myndighedsalderen.[3]) At dernæst Kautionen er ugyldig, naar den er fremkaldt ved Fordringshaverens urigtige Angivelse af, at den paagjældende Ugyldig-

---

[1]) Herom Larsen S. 313—321, Gram Sp. D. S. 737—747, Hallager—Aubert II S. 482—485, Ingerslev l. c. S. 4—5. At Kautionen lyder paa, at Kautionisten skal erlægge hvad Debitor „er skyldig“, eller benytter lignende Udtryk, der henpege paa en virkelig Forpligtelse for Hovedskyldneren, kan i og for sig ikke paaberaabes for, at Kautionisten kun er bunden, forsaavidt som Hovedskyldneren er det. Slige Udtryk vælges i Almindelighed, uden at det tilsigtes derved at afgjøre Noget om det foreliggende Spørgsmaal.

[2]) U. f. R. 1888. 929, Scheel Personret 2den Udg. S. 141, ovfr. § 14 Note 22.

[3]) J. T. VII. 2. 80, Ørsted Hdbg. II S. 446—449, Scheel l. c. S. 142, Larsen S. 320, Gram Sp. D. S. 746.

hedsgrund ikke er tilstede, er allerede omtalt.[4]) Iøvrigt er Kautionisten forpligtet, naar han har paataget sig Kautionen trods sit Kjendskab til den paagjældende Ugyldighedsgrund,[5]) eller særligt garanteret Fordringshaveren mod dennes Tilstedeværelse. Men ellers beroer Spørgsmaalets Afgjørelse paa Reglerne om urigtige Forudsætningers Indflydelse paa Løfters Gyldighed.

2. Hvad Selvskyldnerkautionisten angaar, stiller Sagen sig altsaa paa følgende Maade. Da det Normale er, at Kaution for Ydelser kun gives og søges til Sikkerhed for Skyldnerens eventuelle Betalingsevne (Solvens), og Beredvillighed til at opfylde sine Forpligtelser, følger det af Sætningen om *naturalia negotii*, at det maa opstilles som den theoretisk normale Hovedregel, at Hovedforpligtelsens Gyldighed er en Betingelse for Kautionsløftets, eller med andre Ord, at der tilkommer Kautionisten de samme Indsigelser, som i Hovedforholdet tilkomme Skyldneren.[6]) Dette maa være Hovedregelen, naar Fordringshaveren paa egen Haand har skaffet sig Kautionisten. Men i det praktisk sædvanlige Tilfælde, at Kautionisten stilles af Skyldneren, eller overhovedet, naar han indstiller sig uden Opfordring fra Fordringshaverens Side, maa denne kunne gaa ud fra, at Kautionisten er villig til at garantere mod Tilstedeværelsen af eller overtage Risikoen for visse Indsigelser, nemlig dem, hvis Tilstedeværelse eller Ikketilstedeværelse Kautionisten gjennem en almindelig Undersøgelse

---

[4]) Ovfr. § 115 Note 36. [5]) Windscheid § 477 Note 10, 11, afvigende D. Entw. Mot. II S. 663.

[6]) Saaledes Lovgivningerne i Almindelighed, D. G. B. § 768, D. Entw. Mot. II. S. 659, 662, Agardh l. c. S. 58 ff. Sætningen antages dog undertiden ikke at gjælde, naar Hovedforpligtelsen ikke er ugyldig, men kun „anfægtelig“, og Skyldneren ikke vil anfægte, D. G. B. § 770, D. Entw. Mot. II S. 663, jfr. ndfr. Note 14. Der er efter Begrundelsen ikke Føje til at begrænse Sætningen til det Tilfælde, at Fordringshaveren ikke har gjort Opofrelser til Gjengjæld for Kautionsløftet, eller til det Tilfælde, at Kautionisten vil have Regresret, Agardh l. c. S. 59—63, jfr. Windscheid § 477 Note 6, 9; afvigende Møller Forudsætninger S. 71 Note 6. Noget andet er det, at disse Omstændigheder kunne være af Betydning ved Afgjørelsen af, om der foreligger Undtagelser fra Hovedregelen.

kan forudsættes at komme paa det Rene med. Med særlig Vægt gjør denne Betragtning sig gjældende, naar Kautionisten maatte være sig bevidst, at han ved sit Kautionsløfte bevirker Formueopofrelser fra Fordringshaverens Side til Fordel for Skyldneren, f. Ex. Udlaan, Salg paa Kredit eller Henstand i Tillid til Kautionen. Med Hensyn til saadanne Indsigelser bliver det altsaa i de her omhandlede Tilfælde Regelen, at Kautionisten ikke kan gjøre disse gjældende,[7]) medmindre Fordringshaveren af særlige Grunde maatte indse, at Kautionisten ikke vil garantere imod dem. Med Hensyn til andre Indsigelser derimod, og med Hensyn til alle Indsigelser, naar Fordringshaveren paa egen Haand har skaffet sig Kautionen, maa Regelen være den, at Kautionisten kan gjøre dem gjældende, medmindre han særligt hos Fordringshaveren har vakt beføjet Tillid til, at den paagjældende Ugyldighedsgrund ikke var tilstede eller Antagelse om, at han var villig til at bære Følgerne af, at den maatte være tilstede.[7b]) Særlig Føje til at antage dette vil der være givet Fordringshaveren, naar Kautionisten maa indse, at Fordringshaveren gaar ud fra, at Kautionisten véd Besked om, hvorvidt Ugyldighedsgrunden er tilstede eller ikke, og han dog ikke tager noget Forbehold.

Hvad særligt Skyldnerens Umyndighedsindsigelse[8]) angaar, bortset fra de Tilfælde, hvor Fdn. 14. Maj 1754 §§ 1—3 er anvendelig,[9]) ere de tidligere Regler i Fdn. 26. Oktbr. 1804 § 7 og Pl. 14. Decbr. 1804 § 3 ophævede ved Fdn. 24. April 1839. D. L. 1—23—13 handler vel ikke om Kaution for men om

[7]) U. f. R. 1879. 434. Naar Kautionisten selv har overgivet Fordringshaveren det med hans Kautionspaategning og A's Underskrift som Hovedskyldner forsynede Dokument, maa han altsaa i Almindelighed hæfte, selv om A fragaar Underskriften som uægte, Ørsted Hdbg. VI S. 394, Larsen S. 316, Gram Sp. D. S. 739—740. Men naar Kautionisten har tegnet sin Kaution paa Gjældsbrevet, forinden dette endnu er underskrevet af Hovedskyldneren, bliver han kun forpligtet under Forudsætning af, at dennes Underskrift virkelig paafølger, A. f. R. II. 200.

[7b]) Den af U. f. R. 1887. 331 valgte Mellemvej kan kun forsvares ved den foreliggende Kautionserklærings ejendommelige Indhold og Øjemed.

[8]) Ørsted Hdbg. VI S. 393—394, Larsen S. 317—320, Gram Sp. D. S. 741—746, Hallager—Aubert II S. 483—484. [9]) Note 2 og 3.

Kaution med Ufuldmyndige, men viser dog ved Regelen om, at de myndige Kautionister undertiden hæfte for deres umyndige Medforlovere, at der efter Lovgivningen ikke er Noget i Vejen for, at en Myndig kan hæfte for en Umyndigs Løfte. Muligvis det Samme, men i alt Fald ikke mere viser Regl. 10. Febr. 1818 § 10 smh. m. § 5. Da fremdeles Fdn. 24. April 1839 kun omhandler Betingelserne for at erhverve Ret mod Umyndige, men ikke omtaler Kautionister for Umyndige, maa Spørgsmaalet om, hvorvidt Kautionisten hæfter, uanset at Hovedskyldneren paa Grund af manglende Myndighed ikke er bunden ved sin Retshandel, erkjendes at være ulovbestemt, kun at Lovdata vise, at der ikke er noget til Hinder for, at Kautionisten for Umyndige kan være bunden. Kautionisten maa følgelig i alt Fald være bunden, naar han har paataget sig Kautionen trods Kjendskab til Umyndighedsindsigelsen.[10]) Og iøvrigt maa Forholdet afgjøres efter de udviklede Grundsætninger, som medføre, at Kautionisten i de praktisk sædvanlige Tilfælde ikke kan gjøre Hovedskyldnerens Habilitetsindsigelse gjældende,[11]) medens derimod Indsigelsen maa staa ham aaben, naar Fordringshaveren selv har skaffet sig Kautionen, medmindre Kautionisten maatte indse, at Fordringshaveren gik ud fra, at han vidste Besked, og dog ikke tager noget Forbehold. Det kan saaledes ikke erkjendes for rigtigt, naar nogle Retsafgjørelser have udtalt, at Kautionisten, bortset fra det Tilfælde, at han særligt har paataget sig en Garanti i denne Henseende, kan gjøre Hovedskyldnerens Umyndighedsindsigelse gjældende, medmindre han virkelig kjendte Skyldnerens Umyndighed, da han paatog sig Kautionen.[12]) Hvad Vexler angaar, bestemmer V. L. 7. Maj 1880 § 88, jfr. § 87. 2, at Avalisten altid hæfter efter Vexelret, selv om den, som han kaverer for, er umyndig, men ved denne

---

[10]) U. f. R. 1894. 304, jfr. 1882. 949, 1878. 1258. Afvigende D. Entw. Mot. II S. 663. Jfr. Note 12.

[11]) U. f. R. 1894. 197, 1893. 195. Saaledes (dog uden den i Teksten angivne Sondring) Oest. G. B. § 1352, jfr. Dernburg Lehrb. II S. 755, Mourlon III S. 515, 517; afvigende D. Entw. Mot. II S. 662, 663 (Note 10), jfr. næste Note.

[12]) H. R. T. 1864. 60, U. f. R. 1893. 942, 1887. 684, 1874. 433, J. U. 1852. 430. Saaledes ogsaa Schw. Art. 492, Agardh l. c. S. 66—67.

Lovbestemmelse er kun det vexelretlige Mellemværende afgjort.[13])

Naar Mangelen ved Hovedforpligtelsen alene bestaar deri, at Hovedskyldneren efter Reglerne om urigtige eller bristende Forudsætninger kan anfægte sit Løfte, og denne Anfægtelse er betinget af, at Skyldneren opgiver Rettigheder, maa Kautionistens Beføjelse til at gjøre denne Indsigelse gjældende vistnok være betinget af, at Skyldneren finder sig tjent med at hæve Retsforholdet.[14]) Iøvrigt er det uden Betydning for Kautionisten, om Hovedskyldneren ønsker at benytte sin Indsigelse eller giver Afkald paa den.[15])

3. Hidtil er kun Selvskyldnerkautionisten omtalt. Med Hensyn til den simple Kautionist er det blevet antaget, at Sagen maatte stille sig paa ganske anden Maade.[16]) Man har ment, at det her var en Selvfølge, at Hovedskyldnerens Indsigelse altid maatte tilkomme Kautionisten, eftersom det er den almindelige Betingelse for at kunne rejse Krav mod den simple Kautionist, at man først erholder Dom over Hovedskyldneren, hvilket jo ikke er muligt, naar ingen Forpligtelse paahviler ham, medmindre han har givet Afkald paa sine Indsigelser, hvilken Omstændighed maa være uden Betydning for Kautionistens Retsstilling.[17]) Denne formelle Betragtningsmaade er imidlertid, som paavist, ikke rigtig, idet man meget vel kan holde sig til den simple Kautionist uden at have erholdt Dom over Hovedskyldneren.[18]) Vil man forsvare den Sætning, at den simple Kautionist altid har Hovedskyldnerens Indsigelser, maa man støtte dette paa, at den simple Kautionist netop kun er Garant for Hovedskyldnerens Solvens. Selvfølgelig er det nu ganske vist, at den Kautionist, om hvem det er givet, at han kun indestaar for Hovedskyldnerens Solvens, ikke er bunden, naar Hovedskyldneren ikke er det. Men man kan ikke gaa ud

[13]) Ovfr. § 104 Note 4.

[14]) Vogt S. 367, jfr. H. R. T. 1886. 552 (U. f. R. 1887. 200), Note 99, 100. Jfr. D. Entw. Mot. II S. 663. D. G. B. § 770 giver, vistnok med Føje, Kautionisten Ret til at nægte Opfyldelse, saalænge Anfægtelsesret tilkommer Hovedskyldneren, jfr. U. f. R. 1875. 908, J. U. 1849. 9. H. R. T. 1891. 426 (U. f. R. 1892. 89) taler ikke herimod, men angaar kun Bevisspørgsmaalet.

[15]) Note 116, 117. [16]) Larsen S. 315, Gram Sp. D. S. 738—739.

[17]) Note 15. [18]) Ovfr. § 116 Note 2.

fra den Sætning, som noget Givet, at den simple Kautionist kun er Garant for Solvens. Dette kunde maaske forsvares, dersom Kautionisten kun havde *beneficium ordinis*, naar han særligt havde forbeholdt sig dette, men vilde vistnok ikke engang i saa Fald være sikkert. Men som paavist i § 116 har Kautionisten dette Beneficium, naar han ikke har fraskrevet sig det, altsaa i mange Tilfælde, hvor Kautionsløftets Udtryk ikke udvise nogetsomhelst om, at Kautionisten kun vil være Garant for Solvens. I mangfoldige Tilfælde vil det være saa, at den, der tegner sig f. Ex. som „Kautionist" uden nogen Tilføjelse, aldeles ikke har nogen Forestilling om, at han ifølge Loven kun bliver simpel Kautionist, og overhovedet slet ikke tænker paa Forskjellen mellem simpel Kaution og Selvskyldnerkaution. Men forholder det sig altsaa saaledes, at der ikke i den simple Kautionists Løfte i og for sig ligger Noget om, at han kun vil være Garant for Solvens, maa Spørgsmaalet, om han hæfter trods Hovedforpligtelsens Ugyldighed, principielt afgjøres paa samme Maade som for Selvskyldnerkautionistens Vedkommende.[19] Noget Andet er det, at der ofte i den simple Kautionists Løfte vil indeholdes Noget, der oplyser, at han gaar ud fra, at en gyldig Hovedforpligtelse existerer, saa at hans Bundethed ikke kan støttes derpaa, at han har givet Fordringshaveren Føje til at antage, at han, trods Kjendskab til en Mangel ved Hovedforholdet, vilde garantere Fordringshaveren mod denne. Derimod bliver der fuldtud Plads for den Sætning, at Kautionisten hæfter, fordi han hos Fordringshaveren har vakt beføjet Tillid til, at en Indsigelse ikke haves i Hovedforholdet. Hvor uholdbar den bestridte Opfattelse af den simple Kautions Væsen er, fremgaar ogsaa deraf, at det ikke er noget med den uforeneligt, at Kautionisten udtrykkeligt garanterer Fordringshaveren mod en vis Indsigelse. I den simple Kautions Væsen ligger med andre Ord, som allerede bemærket i § 116, i og for sig ikke mere, end at Kautionisten kun er pligtig at betale, hvad Fordringshaveren ikke har kunnet erholde hos Skyldneren, hvad enten nu Grunden til, at Fyldestgjørelse ikke

---

[19]) U. f. R. 1887. 331, jfr. ogsaa Forudsætningen i 1893. 942 og J. U. 1852. 430.

kan erholdes hos Skyldneren, er den, at han er insolvent, eller den, at han ikke er pligtig at betale.[20])

III. 1. Med Hensyn til Spørgsmaalet, hvorvidt den gyldigt stiftede Kautionsforpligtelse bortfalder, naar Hovedforpligtelsen senere ophører eller forandres,[21]) følger det af Kautionsforpligtelsens akcessoriske Natur, at enhver Ophørsmaade, der indeholder en Fyldestgjørelse[22]) af Fordringshaveren, medfører dens Ophør. Fyldestgjørelsen maa i Benægtelsestilfælde bevises af Kautionisten.[22b]) Kautionsforpligtelsen ophører saaledes, forsaavidt som Fordringshaveren er fyldestgjort ved Betaling,[23]) D. L. 1—23—4. Naar Skyldneren staar i flere Gjældsforhold til Fordringshaveren og har betalt frivilligt, kan Fordringshaveren uden Hensyn til Kautionisten først afskrive Betalingen paa de Fordringer, som Kautionen ikke gjælder for,[24]) medmindre han efter de tidligere herom fremstillede Regler[25]) er pligtig netop at lade Betalingen gjælde for den ved Kaution sikrede Fordring,[26]) eller har truffet Aftale herom med Kautionisten.[27]) Er Betalingen opnaaet ved

---

[20]) Windscheid § 478 Note 6, Schw. Art. 493, jfr. Dernburg Lehrb. II S. 755. Ovfr. § 116 Note 8.

[21]) Larsen S. 330—333, Gram Sp. D. S. 777—784, Hallager—Aubert II S. 500—505.

[22]) Ovfr. § 72 Note 9—12. [22b]) U. f. R. 1883. 1005, ndfr. under IV. [23]) Se om Anvendelsen af Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 ndfr. Note 62. Lige med Betaling til Fordringshaveren gjælder Betaling til den, der staar med behørig Legitimation til at modtage Betaling paa Fordringshaverens Vegne, jfr. H. R. T. 1891. 36 (U. f. R. 1891. 641). Om Udlodning i Hovedskyldnerens Konkursbo U. f. R. 1895. 1185. At det egentlig ikke er ganske korrekt, naar det siges, at delvis Betaling af Hovedfordringen ved Andre end Kautionisten delvist frigjør denne, er omtalt ovfr. § 74 Note 14 ff.

[24]) Schl. H. R. D. I. 88, H. R. T. 1893. 310 (U. f. R. 1893. 813), U. f. R. 1880. 332, 1873. 923, J. U. 1872. 108, 1855. 276. Ovfr. § 61 Note 39, Evaldsen S. 434.

[25]) Ovfr. § 61 Note 28—38 og endvidere U. f. R. 1893. 647, 1892. 294. Forudsætningen i H. R. T. 1893. 310 (U. f. R. 1893. 813) gaar vistnok ikke ud paa, at Forskjellen mellem ældre og yngre Gjæld i og for sig er relevant, men er muligvis en Antydning af den ovfr. § 113 Note 35 omtalte Grundsætning. Jfr. § 113 Note 20, 30, 35.

[26]) Schl. H. R. D. I. 88, II. 123, H. R. T. 1861. 756, U. f. R. 1888. 252, 1878. 322, J. U. 1866. 357, I. 482, jfr. U. f. R. 1892. 294.

[27]) Jfr. U. f. R. 1892. 294 og om Saldokaution Note 43.

individuel Retsforfølgning, vedkommer den ikke Kautionisten, naar den ved Kautionen sikrede Fordring ikke var indbefattet under Retsforfølgningen, og selv om Retsforfølgningen tillige omfatter denne Fordring, er Fordringshaveren berettiget til først at afskrive Betalingen paa de øvrige under Retsforfølgningen indbefattede Fordringer, men ikke paa andre. Betaling, som opnaaes ved Realisation af et Pant, vedkommer ikke Kautionisten, naar Pantet ikke var stillet for den ved Kautionen sikrede Fordring, og selv om Pantet var stillet for denne, kan Fordringshaveren først afskrive Betalingen paa de øvrige ved Pantet sikrede Fordringer,[28]) men ikke paa andre.[29]) Har Fordringshaveren faaet Udlæg i Hovedskyldnerens Konkursbo, tilkommer der ham derimod i Almindelighed intet Valg, men Kautionistens Skyld er bleven nedsat med det Beløb, som Fordringshaveren har faaet udlagt af Konkursboet, fordi han i dette har anmeldt den ved Kautionen sikrede Fordring;[30]) kun med Hensyn til det, som Fordringshaveren har erholdt i Egenskab af Panthaver, tilkommer der ham den nysomtalte[31]) Valgfrihed. Dersom Kautionisten med et bestemt mindre Beløb har kaveret for en større Gjæld, komme Afbetalinger ham først til Gode, naar de bringe Hovedgjælden ned under det Beløb, som han har kaveret med,[32]) og naar en Enekautionist

[28]) Ovfr. § 61 Note 41 og U. f. R. 1892. 471, Evaldsen S. 434—435. Forudsat, at Pantet allerede ved Kautionens Indgaaelse ogsaa var stillet for disse andre Fordringer, jfr. Note 83 ff.

[29]) Schl. H. R. D. II. 549 (jfr. om denne Dom iøvrigt § 61 Note 42).

[30]) Ovfr. § 61 ved Note 42, Evaldsen S. 435—436. Er Kaution indgaaet for en begrænset Del af en Fordring, kan Fordringshaveren afskrive det Modtagne paa den ikke ved Kautionen sikrede Del af Fordringen, Note 32, jfr. U. f. R. 1887. 331; er Forholdet derimod det, at en Del af en større Fordring er udsondret som selvstændig Kautionsgjenstand, jfr. om H. R. T. 1894. 679 (U. f. R. 1895. 88) ovfr. § 118 Note 27, maa forholdsvis Afskrivning paa denne Del finde Sted.

[31]) Note 28—29, ovfr. § 61 Note 43, Evaldsen S. 436.

[32]) J. U. 1864. 529, jfr. U. f. R. 1896. 1067 og om modstaaende Aftale J. U. 1852. 636. Naar Kautionisten saaledes hæfter for „den sidste Del“ af en større Gjæld, er det, hvorledes man end fortolker K. L. 25. Marts 1872 § 18, klart, at Kreditor, trods Indfrielse fra Kautionistens Side, maa kunne konkurrere for sin Fordrings fulde Beløb i Skyldnerens Konkursbo, saa at Kautionisten ikke paa Grund af sin Indfrielse kan anmelde noget Krav i dette, se Citater i

har kaveret for en Brøkdel af Hovedfordringen, som er angivet til et bestemt Beløb, ligger vistnok samme Fortolkning nærmest,[33]) jfr. ndfr.[34]) om det Tilfælde, at der findes flere Kautionister. En stedfunden Betaling, der efter det Anførte helt eller delvist kommer Kautionisten til Gode, kan ikke af Skyldneren og Fordringshaveren omgjøres med den Virkning, at Kautionistens Pligt gjenopvaagner, medmindre Omgjørelsen sker *in continenti* og uden at Kautionisten har faaet Underretning om Betalingen.[35]) Naar en Betaling af den ved Kautionen sikrede Gjæld omstødes i Henhold til Konkurslovens Afkræftelsesregler, vil det sikkert være det Rigtige at antage, at Kautionistens Pligt ikke gjenopvaagner, thi Afkræftelsen forudsætter ond Tro hos Fordringshaveren, og Modtagelsen af afkræftelig Betaling er en vilkaarlig Handling fra Fordringshaverens Side, som er vel egnet til at skade Kautionisten, dersom han desuagtet skulde hæfte.[36]) Men efter den Maade, hvorpaa Retsanvendelsen overhovedet stiller sig med Hensyn til Spørgsmaalet, hvorvidt Adfærd af saadan Art frigjør Kautionisten,[37]) er det vel nok konsekvent af denne at antage, at Kautionistens Pligt gjenopvaagner, forsaavidt som ikke Omstændighederne oplyse, at han har lidt Tab ved det Passerede.[38]) Samme Virkning som Betaling har den af Fordringshaveren modtagne *datio*

---

§ 118 Note 17; ellers vilde Kautionisten netop slippe for, hvad han har paataget sig, jfr. om H. R. T. 1894. 679 (U. f. R. 1895. 88) § 118 Note 27. Jfr. Note 30.

[33]) Gram Sp. D. S. 753, jfr. om modstaaende Aftale U. f. R. 1887. 331.

[34]) § 121. I. 1. c og 2.

[35]) Det ovfr. i § 61 ved Note 45—46 Bemærkede er med Hensyn til Kaution noget for vidt formuleret, se ndfr. 2. a om Eftergivelse af Hovedfordringen. Jfr. ovfr. § 117 Note 6.

[36]) Deuntzer Sk. R. S. 369—370, Getz Kreditorernes Adgang til at omstøde sin Skyldners Retshandler S. 91—92, U. f. R. 1879. 184, men dog Konkurslovens Motiver S. 62, Nellemann Bidrag til Fortolkning af Konkurslovens 4de Kap. S. 104. Se om Kvitteringers Anfægtelse fra Fordringshaverens Side ved Note 57. [37]) Ndfr. under V.

[38]) H. R. T. 1892. 588 (U. f. R. 1893. 67), der dog tillige lægger Vægt paa, at der ikke af Fordringshaveren var givet Skyldneren Kvittering eller Kautionisten nogen relevant Meddelelse om Betalingen. Jfr. om Kvitteringers Betydning til Kautionistens Frigjørelse ved Note 56.

in solutum.[39]) Ogsaa naar Hovedfordringen er ophørt ved Modregning, er Kautionsforpligtelsen bortfalden. Men den Omstændighed alene, at der tilkommer Hovedskyldneren kompensable Modfordringer overfor Fordringshaveren, kan ikke paaberaabes af Kautionisten.[40]) Han kan kun benytte disse til Modregning, naar han har erholdt Bemyndigelse hertil fra Skyldneren, og naar Sammenhængen enten er den, at Skyldneren har egentlig Modregningsret (§ 63. III), saa at han kan gjøre gjældende, at han kun skylder Differencen,[41]) eller den, at Kautionen kun er indgaaet for Differencen,[42]) f. Ex. Saldokaution.[43]) Fremdeles maa Kautionistens Forpligtelse ophøre, forsaavidt Hovedskyldneren er bleven frigjort som Følge af Fordringshavermora fra Kreditors Side. Den Omstændighed alene, at Skyldneren har gjort lovligt Tilbud, som ikke er blevet modtaget, kunde ligeledes synes at maatte medføre Kautionsforpligtelsens Ophør,[44]) thi Skyldneren har ved sit Tilbud foretaget den Handling, mod hvis Ikkeforetagelse Kautionen skulde sikre Fordringshaveren. Men efter hele den Stilling, som Retsanvendelsen indtager i Henseende til Virkningen af Fordringshaverens irregulære Adfærd i Hovedforholdet (ndfr. V), vil det sikkert blive antaget, at Kautionsforpligtelsen ikke ophører af denne Grund, men at Kautionisten maa nøjes med efter

---

[39]) H. R. T. 1891. 36 (U. f. R. 1891. 641), jfr. 1892. 588 (U. f. R. 1893. 67). Ovfr. § 64 Note 24—25.

[40]) Ovfr. § 63 Note 7, Evaldsen S. 447—448, Larsen S. 322, Gram S. 368, Morgenstierne Om Kompensation S. 63—66, Wrede Om Kvittning S. 127—130 (denne Forf.s særlige Bemærkninger om den .simple Kautionist gjælde ikke for dansk Ret, jfr. ovfr. § 116 Note 4), D. Entw. Mot. II S. 663, jfr. Bang i J. T. XIX S. 175—177; afvigende Windscheid § 350 Note 18, Dernburg Lehrb. II S. 263, Mourlon II S. 801, Schw. Art. 134 (jfr. hermed ovfr. § 63 Note 91 og 89), Leake S. 1017, Agardh l. c. S. 70. D. G. B. § 770 giver Kautionisten Beføjelse til at nægte Opfyldelse, saalænge Fordringshaveren kan opnaa Fyldestgjørelse ved Kompensation med Skyldneren, Reatz I S. 356, jfr. ovfr. Note 14.

[41]) Larsen S. 322, Gram S. 368, Evaldsen S. 456, H. R. T. 1886. 552 (U. f. R. 1887. 200), J. U. 1851. 42, 1849. 9, I. 482, jfr. dog Morgenstierne l. c. S. 65—66.

[42]) S. og H. R. T. 1871. 121. [43]) Schl. H. R. D. I. 88, H. R. T. 1893. 604 (U. f. R. 1894. 43), ovfr. § 117 Note 7, § 113 Note 35, 30.

[44]) Aagesen R. R. II S. 201.

Regelen i D. L. 1—23—15 at kræve Deposition for Fordringshaveren eller Betaling til sig selv.[45])

2. Mere end det Anførte følger ikke af Kautionens akcessoriske Natur. Den Anskuelse, at det overhovedet af Kautionistens Væsen skulde følge, at Kautionsforpligtelsen maa ophøre, naar Hovedforpligtelsen ophører,[46]) er imødegaaet ved det under I Bemærkede. Men da Kaution for Ydelser i Almindelighed kun gives og søges til Sikkerhed imod Hovedskyldnerens Insolvens, vil det blive Hovedreglen, at Kautionsforpligtelsen ophører, forsaavidt som Hovedforpligtelsen ophører, selv om Fordringshaveren ikke er bleven fyldestgjort. Hovedforpligtelsens Vedvaren vil af den anførte Grund ordentligvis være en ifølge Sætningen om *naturalia negotii* relevant Forudsætning for Kautionsforpligtelsens Vedvaren. Og for flere Ophørsmaaders og Forandringers Vedkommende ville særlige Grunde medføre Kautionsforpligtelsens Ophør under Omstændigheder, hvor Ophøret ikke vilde følge af den angivne Hovedregel.

a. Kautionsforpligtelsen ophører saaledes i Almindelighed, forsaavidt som Fordringshaveren har eftergivet Skyldneren Fordringen, og naar Parterne ved Overenskomst have ophævet det gjensidige Hovedforhold,[47]) selv om Parterne atter have retableret Hovedforholdet. Denne sidste Sætning viser, at Eftergivelsens Virkning ikke alene beror paa den angivne Hovedregel. Heller ikke kan Eftergivelsens Retsvirkning forklares paa den Maade, at den er en Trediemandsretshandel til Fordel for Kautionisten;[48]) Retsvirkningen indtræder, selv om Fordringshaveren ved Eftergivelsen aabenbart slet ikke havde Kautioni-

---

[45]) Saaledes Evaldsen S. 443.

[46]) D. Entw. Mot. II S. 659, jfr. Windscheid § 477. 1. b.

[47]) Schl. H. R. D. II. 123, J. T. XIII. 1. 27. Naar Fordringshaveren paa Grund af Skyldnerens Misligholdelse „ophæver“ det gjensidige Forhold i den Forstand, at han opgiver at kræve eller erlægge Naturalopfyldelse, men fordrer Opfyldelsesinteressen i Penge (ovfr. § 41. V), er Hovedforholdet ikke ophørt, og Kautionisten hæfter fremdeles, jfr. J. T. XIII. 1. 27, J. U. I. 482. Se om virkelig Ophævelse paa Grund af Skyldnerens Misligholdelse ved Note 106, 107.

[48]) Ovfr. § 24 Note 2.

sten for Øje, f. Ex. idet han som Arving var aldeles uvidende om Kautionens Existens. Heller ikke er det tilstrækkeligt at henvise til den i og for sig rigtige Sætning, at Kautionistens Pligt bortfalder, naar Fordringshaveren opgiver de Rettigheder, der ved Kautionens Indgaaelse tilkom ham i Forholdet;[49]) denne Sætning maa efter sin Begrundelse netop vige, naar Parterne itide have gjenskabt de opgivne Rettigheder. Fremdeles er den Betragtning, hvorved man i Almindelighed forsvarer Eftergivelsens vidtgaaende Retsvirkning, nemlig at det retablerede ældre Forhold i Virkeligheden er et nyt Forhold, som Kautionen ikke er indgaaet for, for formel til at være afgjørende. Grunden til Eftergivelsens Retsvirkning er den, at Fordringshaveren ved Eftergivelsen har borttaget Incitamenterne for Skyldneren til at sørge for at være i Stand til at yde ved Handlingstid og derved har krænket Hensynet til Kautionisten saa grovt, at denne straks ved Eftergivelsen maa være definitivt frigjort,[50]) jfr. ndfr.[51]) om kontraktmæssig Henstandsgivelse. Denne Betragtning kan dog ikke udelukke, at en Omgjørelse, som finder Sted *in continenti*, naar Eftergivelsen ikke er meddelt Kautionisten,[52]) maa bringe Kautionsforpligtelsen til at gjenopvaagne. Og efter Begrundelsen vil Eftergivelsen ikke frigjøre Kautionisten, naar han skal holde Hovedmanden fri for Forpligtelsen uden ved Indfrielsen at erhverve noget Krav mod denne. Om den ved Tvangsakkord indrømmede Nedsættelse af Gjælden, se ndfr. S. 459. Endnu kan der spørges, om Fordringshaveren trods sin Eftergivelse af Skyldneren bevarer sin Ret mod Kautionisten, naar han ved Eftergivelsen udtrykkeligt har reserveret sig denne. Dette maa antages, naar Meningen med „Eftergivelsen" kun er den, at Fordringshaveren, der forbeholder sig at sagsøge Kautionisten, lover Hovedskyldneren ikke at sagsøge ham,[53]) en Aftale, som forøvrigt med

---

[49]) Se om denne Sætning nærmere Note 83 ff.

[50]) Schl. H. R. D. II. 123, hvor der dog tillige forelaa den i og for sig afgjørende Omstændighed, at Opsigelse af Forpagtningsforholdet tillige var sket overfor Kautionisten. Jfr. U. f. R. 1878. 474, Note 59. Om Anvendelsen af Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 ved Note 62.

[51]) Note 72 ff. [52]) J. U. 1870. 481.

[53]) Leake S. 931, Pollock S. 242, Ingerslev l. c. S. 3—4.

Hensyn til den simple Kautionist vil være uden videre praktisk Betydning. En saadan Aftale indeholder nemlig ikke *det*, som bevirker, at Eftergivelse og kontraktmæssig Henstand medfører Kautionsforpligtelsens Ophør, thi Skyldneren vil i dette Tilfælde være forberedt paa, at den sagsøgte Kautionist straks holder sig til ham, D. L. 1—23—15. Men indeholder Aftalen tillige et Afkald fra Fordringshaverens Side paa materielle Rettigheder, der ved Kautionens Indgaaelse tilkom ham i Hovedforholdet,[54]) maa Kautionspligten være bortfalden, medmindre disse Rettigheder inden Indfrielsen ere retablerede. Er Kautionen indgaaet for flere solidariske Samskyldnere, bortfalder Kautionsforpligtelsen, naar Fordringshaveren har eftergivet blot en af Samskyldnerne.[55]) Har Fordringshaveren afgivet uforbeholden[56]) *Kvittering for modtagen Fyldestgjørelse*, maa Kautionisten vistnok være frigjort, saasnart han har faaet Meddelelse om den uforbeholdne Kvittering,[57]) selv om denne af Fordringshaveren overfor Skyldneren kan anfægtes ifølge Reglerne om bristende Forudsætninger eller om Skyldnerens Svig, jfr. Alm. Kassefdn. 8. Juli 1840 § 37, men kun paa saadan Meddelelse synes paa den anden Side Kautionistens Frigjørelse at kunne støttes i disse Anfægtelsestilfælde.

b. Naar der mellem Fordringshaveren og Skyldneren uden Kautionistens Samtykke er truffet *ny Overenskomst angaaende Hovedfordringen*,[58]) *som den blev tiltraadt af Kautionisten*, afhænger Spørgsmaalet om, hvorvidt Kautionisten herved frigjøres, af Overenskomstens Indhold. Dersom Overenskomsten hverken forandrer Hovedforholdets Indhold eller Personer, men *kun giver Hovedforholdet nyt Grundlag*, paavirker den ikke Kautionsforpligtelsen,[59]) medmindre særlige

---

[54]) Nærmere Note 83 ff. [55]) N. j. A. II. 141, *Gram* Sp. D. S. 783.

[56]) Til Frigjørelse af Kautionisten for en Kasserer vil det ikke være tilstrækkeligt, at den almindelige Revision og Decision er foretagen, uden at Kassereren er befunden i Ansvar, H. R. T. 1883. 525 (U. f. R. 1884. 79).

[57]) Jfr. H. R. T. 1892. 588 (U. f. R. 1893. 67), ovfr. Note 38.

[58]) *Gram* Sp. D. S. 779 ff., *Hallager—Aubert* II S. 502—505, *Getz* Prøveforelæsning om Virkningen af en Kontrakts Fornyelse S. 24—26.

[59]) U. f. R. 1885. 930, 1877. 632, 1884. 814, H. R. T. 1866. 222. Ovfr. § 64. III i Beg. og 1, jfr. ogsaa *Gram* Sp. D. S. 779—780, *Hallager—Au-*

Omstændigheder udvise, enten at det var Fordringshaverens Mening at opgive Kautionen, eller at Kautionisten kun vilde være Kautionist i Henhold til det ældre Grundlag. At der udstedes Gjældsbrev eller Vexel for Gjælden, er saaledes uden Betydning for Kautionisten; ligeledes er det uden Betydning, at det ældre Gjældsbrev ombyttes med et nyt, og det vistnok, selv om Kautionen var tegnet paa det ældre Gjældsbrev, naar dette ikke tilbagegives af Fordringshaveren.[60] En Overenskomst, som gaar ud paa at sætte en ny Fordringshaver i Stedet for den ældre, bringer ikke Kautionspligten til Ophør,[61] dersom Hovedfordringen var transportabel. Saadan Overenskomst kan ikke for Kautionisten have anden Betydning end en Transport af Hovedfordringen. Og at Kautionsretten kan overdrages tilligemed Hovedfordringen, og endog maa formodes at medfølge ved Hovedfordringens Overdragelse,[61 b] er man enig om. Forsaavidt som Transporten ifølge Regelen i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 skaber større Ret for Cessionaren end den, der tilkom Cedenten, maa dette ogsaa gaa ud over Kautionisten, naar hans Kautionsløfte er paategnet det transporterede Dokument eller i skriftlig Form er overgivet Cessionaren med dette.[62]

---

bert II S. 503—504. Derimod kunne Parterne ikke (Note 50, 52), efterat det ældre Forhold er ophørt, sætte et nyt af samme Indhold i det ældres Sted med den Virkning, at Kautionsforpligtelsen gjenopvaagner, medmindre Stiftelsen af det nye Forhold sker *in continenti*, og uden at der er givet Kautionisten Meddelelse om Opløsningen, J. U. 1870. 481, U. f. R. 1878. 474. Fordringshaverens Afkald paa sin Beføjelse til at hæve Forholdet paa Grund af Skyldnerens Misligholdelse er ingen Stiftelse af et nyt Forhold og kan altsaa ikke bevirke Skyldnerens Frigjørelse, selv om det ikke følger umiddelbart efter Misligholdelsen, H. R. T. 1888. 587 (U. f. R. 1889. 137), J. U. 1851. 495, Note 106.

[60]) N. j. A. XVIII. 1, Evaldsen S. 479, jfr. H. R. T. 1866. 222. Anderledes, naar der ved Ombytningen uden Kautionistens Samtykke gives Skyldneren Henstand, Note 72 ff.

[61]) U. f. R. 1888. 949, jfr. H. R. T. 1888. 387 (U. f. R. 1889. 137).

[61 b]) U. f. R. 1877. 662, 1875. 845, jfr. H. R. T. 1868. 607 (U. f. R. 1869. 257), § 50 ved Note 36. Underretning til Kautionisten er i denne Henseende ufornøden, U. f. R. 1875. 841.

[62]) Jfr. § 120 Note 10. Skyldneren maa overfor Kautionisten være ansvarlig for, at den nødvendige Paategning paa Gjældsbrevet, som vilde have hindret Anvendelsen af Fdn. 1798 § 2, ikke har fundet Sted.

En Forandring af Skyldnerens Person medfører derimod Kautionsforpligtelsens Ophør,[63]) ligesom en simpel Eftergivelseserklæring til Skyldneren. Her tales naturligvis kun om den kontraktmæssige Forandring af Skyldnerens Person; den ved Arvefald bevirkede bliver uden Betydning for Kautionisten.[64]) At Fordringshaver eller Skyldner med Fordringen indgaar i Interessentskab, saaledes at Skyldneren fremdeles hæfter, eller at en af Parterne skifter Navn, er uden Betydning.[65]) Dersom Overenskomsten forandrer Indholdet af Hovedforholdet, bringer den ligesaalidt som Overenskomsten om nyt Grundlag for Fordringen uden Forandringer Kautionspligten til Ophør, naar Forandringen er ganske uvæsentlig for Kautionisten, eller kun kan være til hans Gavn.[66]) Kautionisten bliver saaledes ikke frigjort, fordi der aftales en tidligere Forfaldstid i Hovedforholdet,[67]) medmindre Kautionisten ved Kautionens Paatagelse har tilkjendegivet, at han har lagt Vægt paa, at den aftalte Kredittid virkelig tilstaas Skyldneren.[68]) At der alene vedtages Tillæg til Skyldnerens Pligt, frigjør ikke Kautionisten,[69]) men udvider naturligvis paa den anden Side ikke hans Forpligtelse; at Skyldnerens Pligt blot nedsættes, frigjør kun Kautionisten, saavidt Nedsættelsen rækker.[70]) Væsentlige Forandringer af Hovedforholdet maa derimod frigjøre Kautionisten,[71]) naar de foretages uden hans Samtykke. Det er følgelig

---

[63]) U. f. R. 1893. 587, 1887. 998, J. T. II. 1. 9, XXVI. 243 (Note 97). En Skyldnerforandring foreligger naturligvis ikke, blot fordi Lejeren foretager Fremleje, J. U. 1851. 495, ovfr. § 90. I.

[64]) Note 96. [65]) H. R. T. 1882. 887 (U. f. R. 1883. 612), J. U. III. 727.

[66]) H. R. T. 1888. 587 (U. f. R. 1889. 137), 1886. 552 (U. f. R. 1887. 200), 1882. 887 (U. f. R. 1883. 612), U. f. R. 1893. 915, J. U. VIII. 965, Pollock S. 241. Jfr. om U. f. R. 1868. 489 Note 138.

[67]) Jfr. Note 92. Afvigende Leake S. 803. At en saadan Aftale ikke kan bevirke, at Kautionisten bliver pligtig at betale tidligere end ellers, er allerede bemærket, § 117 Note 15.

[68]) Jfr. Pollock S. 242 og H. R. T. 1892. 71 (U. f. R. 1892. 615), Note 92b. [69]) Note 91.

[70]) H. R. T. 1891. 369 (U. f. R. 1892. 55), J. T. VI. 1 S. 136, jfr. Note 91 ff.

[71]) U. f. R. 1891. 439, Leake S. 802—803, Pollock S. 241—242, jfr. J. U. 1849. 870. At Forandringen omgjøres, bringer, naar Forandringen angaar selve Hovedforholdet og ikke blot dets Privilegier og Sikkerhedsrettigheder, ikke Kautionistens Pligt til at gjenopvaagne, jfr. ovfr. om Eftergivelse.

med Føje ved lang Praxis antaget, at Kautionsforpligtelsen i Almindelighed bortfalder, forsaavidt som Fordringshaveren har givet Skyldneren en kontraktmæssig Henstand.[72]) Denne Sætning er, som tidligere omtalt,[73]) blevet støttet paa den Betragtning, at Fordringshaveren ved at give Skyldneren Henstand har berøvet Kautionisten hans Ret efter D. L. 1—23—15. Denne Argumentation beroer imidlertid paa en Misforstaaelse; Kautionistens af Hovedskyldnerens Anmodning om Kautionens Overtagelse udspringende Krav paa, at denne til et efter Forholdene ved Kautionens Indgaaelse bestemt Tidspunkt skal betale til ham, dersom Betaling ikke erlægges til Fordringshaveren, kan ikke berøves Kautionisten ved Aftale mellem Fordringshaver og Skyldner. Og det er ikke tilstrækkeligt at begrunde Sætningen derved, at Henstandsgivelsen forringer det Krav, som Kautionisten ved Indfrielsen har Ret til at erholde;[74]) blev man staaende ved denne Begrundelse, maatte Kautionistens Pligt fremdeles bestaa, dersom Parterne i Hovedforholdet forinden den oprindelig aftalte Afviklingstid bleve enige om at ophæve Henstanden. Sætningen maa begrundes derved, at Fordringshaveren ved Henstandens Givelse vilkaarligt borttager Incitamenterne for Skyldneren til at sørge for at være i Stand til at yde ved den oprindeligt paaregnede Afviklingstid. Herved kan Kautionisten let

---

Med Forandringer, der foregaa under offentlig Forligsprøve, kan der være særlige Grunde til at anerkjende Modifikationer i Hovedregelen, Hallager—Aubert II S. 504—505, ndfr. Note 82.

[72]) H. R. T. 1859. 616, 1877. 846 (U. f. R. 1878. 603, O. R. D.), U. f. R. 1888. 949, 299, 1214, 1884. 1066, 1883. 1225, 1880. 599, 1879. 300, 768, 1872. 964, 299, 1871. 319, J. U. 1862. 365, 1851. 42, VIII. 173 (jfr. 1853. 350) m. fl., Ørsted Hdbg. VI S. 410, Larsen S. 333, Gram Sp. D. S. 781—782, Vogt S. 368, jfr. Hallager—Aubert II S. 491—493; afvigende Getz Prøveforelæsning om Kontrakts Fornyelse S. 25 og en ældre Dom i N. j. A. XVIII. 1, jfr. om U. f. R. 1893. 915 Note 81 og om H. R. T. 1890. 288 (U. f. R. 1890. 891) Note 81, 82. Som Teksten Agardh 1 c. S. 69, Leake S. 803, Pollock S. 242—243; afvigende Dernburg Lehrb. II S. 760. Lovgivningerne have i Almindelighed ikke Regelen, se Oversigten i D. Entw. Mot. II S. 680 og hos Stobbe § 192. 7, jfr. ndfr. under V. At Fordringshaveren efter Praxis ikke mister sin Ret overfor Kautionisten ved at give Henstand alene i den Forstand, at han lader Hovedforholdet hvile, se ndfr. V. Jfr. Note 93 og 94.

[73]) § 118 Note 14.

[74]) Herom ndfr. Note 83 ff.

blive brøstholden, og det maa derfor være en Forudsætning for Kautionspligtens Vedvaren, at Fordringshaveren ikke ved Løfte til Skyldneren vilkaarligt skyder Afviklingstiden ind i Fremtiden og saaledes forandrer Kautionistens Risiko. Kautionisten maa følgelig være definitivt frigjort ved Henstandsgivelsen, uden at det kommer i Betragtning, at Henstandsoverenskomsten atter er hævet, eller at Skyldneren har misligholdt den nye Overenskomst, saa at han har mistet den ham givne Henstandsret.[75]) Dog maa en Ophævelse af Henstanden, der sker *in continenti* med dens Givelse, vedligeholde Kautionspligten. Naturligvis vil den Henstandsgivelse, der finder Sted med Kautionistens Samtykke,[76]) eller som kun er givet paa Betingelse af, at Kautionistens Samtykke meddeles,[77]) ikke frigjøre ham. Og af Begrundelsen følger endvidere, at Henstandsgivelsen ikke frigjør Kautionisten, naar den efter sin Beskaffenhed ikke forandrer den Risiko,[78]) han har paataget sig,[79]) f. Ex. naar Henstandsgivelsen blot bestaar deri, at en efter Kautionens Indgaaelse mellem Fordringshaver og Hovedskyldner truffen Aftale om tidligere Forfaldstid atter ophæves, uden at hin Aftale er meddelt Kautionisten som noget ham vedkommende.[80]) Af samme Grund befries Kautionisten ikke ved Henstandsgivelsen, naar Meningen med Kautionen er den, at Kautionisten skal holde Hovedskyldneren fri for Forpligtelsen uden ved Indfrielsen at

---

[75]) H. R. T. 1894. 172 (U. f. R. 1894. 690, O. R. D.).

[76]) U. f. R. 1877. 632, jfr. H. R. T. 1892. 71 (U. f. R. 1892. 615), U. f. R. 1893. 915, 1884. 1066. [77]) J. U. VI. 184.

[78]) Oplysninger om, at Henstanden *in concreto* ikke har skadet Kautionisten, ere ikke tilstrækkelige til at holde Kautionspligten i Live, H. R. T. 1859. 616; saadanne Oplysninger kunne ofte se paalidelige nok ud uden alligevel at have nogen Værdi: selv om Skyldnerens Formuetilstand er uforandret, maa det erindres, at hans usynlige Ressourcer (Kredit) præsumtivt blive ringere, jo længere hans daarlige Status vedvarer, jfr. dog maaske tildels H. R. T. 1890. 288 (U. f. R. 1890. 891).

[79]) Jfr. U. f. R. 1868. 489 (Note 138).

[80]) Saaledes kan det vistnok ogsaa, naar Hovedforholdet ikke har en bestemt Forfaldstid men er indgaaet paa Opsigelse, antages, at Fordringshaveren kan tage den af ham foretagne Opsigelse tilbage uden derved at tabe Kravet mod Kautionisten. Derimod forandres den af Kautionisten paatagne Risiko i slige Forhold derved, at Fordringshaveren indrømmer Skyldneren Ret til længere Opsigelsesvarsel, se dog U. f. R. 1890. 157 (med rigtig Dissens).

erhverve noget Krav mod Hovedskyldneren. Fremdeles vedvarer Kautionistens Pligt trods Henstandens Givelse, naar den ved Henstanden skabte Risikoforandring er uvæsentlig, navnlig naar Henstandsgivelsen kun er det naturlige Led i en Afvikling.[81]) Efter at offentlig Forligsprøve er foreskreven som Indledning til Proces, er der særlig Grund til at antage, at den under saadant Forlig indrømmede Henstand, der holder sig inden for rimelige Grænser, ikke frigjør Kautionisten.[82]) Om den Henstand, der indrømmes ved Tvangsakkord, er det ved K. L. 25. Marts 1872 § 113 foreskrevet, at den ingen Indflydelse har paa Kautionistens Retsstilling overfor Fordringshaveren, se ndfr. S. 459. — Lovgivningerne indeholde i Almindelighed under forskjellige Nuanceringer den Regel, at Fordringshaveren taber sin Ret mod Kautionisten ved at opgive de Panterettigheder og andre Fortrinsrettigheder, der slutte sig til den ved Kautionen sikrede Fordring.[83]) Denne Regel maa ogsaa gjælde i dansk Ret,[84]) men kan dog ikke siges at staa saa fast i Retsanvendelsen, at Vedtagelse i denne Retning er overflødig. Sætningen synes utvivlsom, dersom man antager, at Kautionisten ved Indfrielsen indtræder i Fordringshaverens Ret mod Skyldneren med denne

---

[81]) U. f. R. 1895. 211. Ogsaa U. f. R. 1893. 915 kan vistnok forsvares fra dette Synspunkt. Maaske kan ogsaa H. R. T. 1890. 288 (U. f. R. 1890. 891) nævnes her, se næste Note. Denne Grundsætning har, som D. D. i Note 72 vise, Praxis undertiden fraveget. Endvidere at tilføje som Undtagelse det Tilfælde, at Henstanden kun kan være til Kautionistens Fordel, vilde vistnok let blive misvisende. H. R. T. 1859. 616.

[82]) H. R. T. 1890. 288 (U. f. R. 1890. 891), jfr. Pollock S. 243, men derimod U. f. R. 1879. 300, jfr. 1883. 1225, 1884. 1060.

[83]) D. G. B. § 776. D. Entw. Mot. II S. 679. Schw. Art. 508, Oest. G. B. § 1360, code civil art. 2037, Dernburg Lehrb. II S. 770. Pandekten II S. 221, Leake S. 462. 893. Pollock S. 243. tildels Agardh l. c. S. 69 (den simple Kautionist).

[84]) Ørsted Hdbg. VI S. 478—479. Larsen S. 332—333. Gram Sp. D. S. 782—783. Hallager-Aubert II S. 443. Vogt S. 307—308. Getz Prøveforelæsning om Kontrakts Fornyelse S. 26. J. T. V. 2. 144. J. U. 1861. 49, 1864. 796. U. f. R. 1874. 965. H. R. T. 1875. 485. U. f. R. 1876. 278, O. R. 3.... Opgivelse af Retten mod en anden Kautionist, der ikke er Medforlover med Kautionisten, kan dog i Almindelighed ikke paaberaabes af denne, ovfr. § 118 ved Note 33, Getz Prøveforelæsning om Kontrakts Fornyelse S. 26.

Rets Fortrinsrettigheder. Men selv om man ikke anerkjender denne Sætning, maa det dog fastholdes, at Renunciation paa saadanne Rettigheder forandrer den Risiko, som Kautionisten er gaaet ind paa at bære, og forsaavidt maa frigjøre ham. Ogsaa efter den første Begrundelse gjælder Regelen dog kun om de allerede ved Kautionens Indgaaelse foreliggende Fortrinsrettigheder;[85]) ganske vist maa Kautionisten antages ved Indfrielsen at indtræde ogsaa i de senere stiftede Fortrinsrettigheder, som endnu existere i Indtrædelsens Øjeblik, men paa disses Vedvaren har han intet naturligt Krav. Afkald paa de senere stiftede Rettigheder kan kun paaberaabes af Kautionisten, naar disse ere stiftede under hans Medvirken for at forringe hans Risiko, eller naar deres Stiftelse er meddelt ham som noget ham vedkommende. Medens det efter den første Begrundelse er klart, at Regelen ogsaa gjælder om Selvskyldnerkautionisten, er dette fra den sidste Begrundelses Standpunkt blevet bestridt,[86]) men uden Føje; ogsaa Selvskyldnerkautionistens Risiko forøges ved Afkaldet paa Fortrinsrettighederne.[87]) Lige med Opgivelse maa det stilles, at Fordringshaveren undlader at foretage de til Panterettens Stiftelse og Bevarelse fornødne Thinglæsninger o. desl.[88]) Opgivelsen bevirker ikke just, at Kautionisten helt frigjøres, men hans Pligt maa begrænses med et til den opgivne Rets Værdi svarende Beløb,[89]) i hvilken Henseende dog Fordringshaveren maa have Bevisbyrden. En Opgivelse, der sker med Kautioni-

---

[85]) Pollock S. 243, Mourlon III S. 532—533, Oest. G. B. 1360; afvigende D. G. B. § 776, Schw. Art. 508. Kjendte Kautionisten ikke disse, synes deres Opgivelse dog ikke at kunne frigjøre ham.

[86]) Ingerslev l. c. S. 2—3, J. U. 1857. 185, jfr. Agardh l. c. S. 69.

[87]) U. f. R. 1874. 965, J. U. 1861. 49 (Selvskyldnerkaution „til yderligere Betryggelse", jfr. § 117 Note 18).

[88]) U. f. R. 1874. 965, Mourlon III S. 532—533, Leake S. 462; derimod er Fordringshaveren ikke pligtig til Forsøg paa at gjenskaffe en uden hans Skyld tabt Sikkerhed, H. R. T. 1875. 485 (U. f. R. 1876. 298). En Erklæring fra Fordringshaveren, der ikke indeholder Renunciation paa en Ret, men som kun konstaterer den ved Kautionens Overtagelse foreliggende Retstilstand, frigjør ikke Kautionisten, H. R. T. 1888. 796 (U. f. R. 1889. 405). Naar Skyldnerens Pantebrev giver Panteret efter en bestemt Sum uden Oprykningsret, kan Fordringshaveren uden Hensyn til Kautionisten tilstede ny Prioritets Optagelse for hele denne Sum, U. f. R. 1890. 157.

[89]) J. U. 1861. 49, Pollock S. 242, D. G. B. § 776, Schw. Art. 508.

stens Samtykke, kan naturligvis ikke frigjøre ham.[90]) Er den opgivne Ret atter erhvervet af Fordringshaveren, forinden Kautionisten skrider til Indfrielse, afgiver det Passerede ingen Indsigelse for Kautionisten.

c. Naar Kautionsløftet ligger forud for Hovedforholdets Stiftelse, og dette stiftes paa andre Vilkaar end de af Kautionisten tiltraadte, komme de udviklede Regler om Indflydelsen af nye Overenskomster angaaende Hovedforholdet til Anvendelse.[90b]) Medens det saaledes i Almindelighed ikke kan paaberaabes af Kautionisten, at der ydes Skyldneren et større eller mindre Laan end aftalt,[91]) eller at der i Hovedforholdet fastsættes en tidligere Forfaldstid end aftalt,[92]) medmindre det af Kautionserklæringen fremgaar, at Kautionisten har lagt afgjørende Vægt paa disse Punker for at sikre Skyldneren en bestemt Kredit,[92b]) vil han ordentligvis ikke være pligtig til at være Kautionist for et Forhold, der fastsætter en senere Forfaldstid end den med ham aftalte.[93]) Forsaavidt Vilkaarene for Hovedforholdet ikke nærmere ere aftalte med Kautionisten, kommer det an paa at udfinde, hvad han med Rimelighed kan antages at have villet være Kautionist for.[94]) En særlig Regel for det Tilfælde, at Hovedforpligtelsen viser sig at være en anden end den af Kautionisten antagne, gjælder ifølge K. L. 25. Marts 1872 § 123 om Kautionisten for en Tvangsakkord, der, naar Akkorden omstødes, og Skyldneren følgelig fortaber den ham ved Akkorden givne Henstand, f. Ex. udelukkes fra, dersom han ikke har taget særlig Reservation, at paaberaabe sig, at han kun har paataget sig Kautionen under den Forudsætning, at Fordringshaveren virkelig tilstaar Skyldneren Akkordhenstanden.[95])

d. Ved Skyldnerens Død gaa hans Forpligtelser jo i

---

[90]) Jfr. U. f. R. 1879. 644, J. T. V. 2. 144.

[90b]) F. Ex. J. U. III. 727 (Note 65).

[91]) U. f. R. 1882. 824, 583, 1874. 787, Note 69, 70, jfr. H. R. T. 1893. 604 (U. f. R. 1894. 43).

[92]) Note 67 og 68. [92b]) Jfr. U. f. R. 1894. 890.

[93]) Note 72 ff. [94]) U. f. R. 1882. 824, 1880. 785, 1894. 890, J. U. 1857. 488, ovfr. § 115 Note 24, 25.

[95]) Konkurslovens Motiver S. 121, Deuntzer Sk. R. S. 507.

Almindelighed over paa hans Arvinger eller paa den efterlevende Ægtefælle, som bliver hensiddende i uskiftet Bo (ovfr. § 59. IV, § 65. I). Trods dette Personskifte hæfter Kautionisten fremdeles for Forpligtelsen, D. L. 5—14—29. Selv om Arvingerne ikke hæfte fuldtud for Gjælden, idet de ikke vedgaa Gjæld, og Boet viser sig utilstrækkeligt til Gjældens Betaling, Sk. L. 30. Nvbr. 1874 § 18, og selv om i saa Fald Hovedforpligtelsen helt bortfalder, idet Boet Intet ejer til Fordringshaverens Fyldestgjørelse, maa dog Kautionistens Forpligtelse uforandret vedblive.[96]) Efter Kautionens almindelige Formaal er Kautionisten netop Garant mod disse Ophørsmaader, der skyldes Hoveddebitors Insolvens. Men forsaavidt som Skylden i Anledning af Dødsfaldet overtages af andre Personer end de efter Arveloven og Lovgivningen om Hensidden i uskiftet Bo for Gjælden ansvarlige, saaledes at disse sidstnævnte Personer frigjøres for Gjælden, bortfalder Kautionistens Ansvar, selv om Overtageren er en af disse Personer.[97]) Med Hensyn til de Forpligtelser, som ifølge deres personlige Karakter ophøre ved Skyldnerens Død, bortfalder ganske vist Spørgsmaalet om Ansvar for fremtidig Ikke-Opfyldelse ved Skyldnerens Død, medmindre Kautionisten netop har garanteret herimod, se ndfr. om efterfølgende Umulighed, men Kautionisten hæfter fremdeles for Ansvar, som er paadraget Hovedskyldneren ved tidligere stedfunden Ikke-Opfyldelse. Naar Hovedforholdet ophører ifølge Opsigelse eller anden Tidsbegrænsning, bortfalder Spørgsmaalet om Ansvar for fremtidige Pligter, men for Hovedskyldnerens forinden Ophøret skabte Pligter hæfter Kautionisten fremdeles.[98]) At Skyldneren i gjensidige Forhold ved Fordringshaverens Misligholdelse bliver beføiet til at hæve Kontrakten, frigjør ikke Kautionisten,[99]) men forsaavidt som Skyldneren har benyttet sin Beføielse til at ophæve Forholdet, er Kautionisten frigjort.[100]) Forsaavidt Fordringshaverens og Skyldnerens Person ved Arv falde sammen,

---

[96]) Larsen S. 331—332, Gram Sp. D. S. 779, D. G. B. § 768, jfr. ovfr. § 117 Note 16, 17.

[97]) Note 63, J. T. XXVI. 243. [98]) Schl. H. R. D. II. 123, U. f. R. 1893. 587.

[99]) H. R. T. 1886. 552 (U. f. R. 1887. 200), jfr. J. U. 1853. 316, 1851. 42, men dog U. f. R. 1875. 908, se nærmere Note 14.

[100]) J. U. 1875. 795.

maa Kautionsforpligtelsen ophøre[101]. Naar Hovedskyldneren frigjøres ved Ydelsens efterfølgende Umulighed, maa ogsaa Kautionisten være frigjort, medmindre han særligt har garanteret mod Umulighedens Indtræden. Skyldes Umuligheden Kautionistens Brøde, maa han være erstatningspligtig, og det naturlige Udtryk for hans Erstatningspligt vil det vistnok være, at han fremdeles hæfter som Kautionist.[102] Forsaavidt Umuligheden ikke frigjør Skyldneren, frigjør den heller ikke Kautionisten,[103] selv om den er hændelig;[104] Kautionisten for en Laantager maa saaledes, jfr. D. L. 5—8—1, hæfte for Laanets hændelige Undergang.[104a] Kautionisten er i Almindelighed ansvarlig for de af Skyldnerens Misligholdelse følgende Forandringer og Udvidelser af hans Pligt.[105] At Fordringshaveren paa Grund af Skyldnerens Misligholdelse kan hæve den gjensidige Kontrakt, kan naturligvis ikke paaberaabes af Kautionisten.[106] Men har Fordringshaveren af den anførte Grund hævet Kontrakten, er Kautionisten frigjort, dog at han, forsaavidt som Fordringshaveren ifølge Ophævelsen har Krav mod Skyldneren, f. Ex. paa Tilbagebetaling af Vederlag, vistnok maa hæfte, saa vidt som Fordringshaverens Krav paa Opfyldelsesinteresse vilde række.[107] Naar Hovedfordringen ophører ved en eller anden Forsømmelighed fra Fordringshaverens Side, maa det i Almindelighed antages, at ogsaa Kautionspligten ophører,[108] jfr. hvad ovfr. er bemærket om Eftergivelse. Ifølge denne Betragtning maatte det maaske antages, at Kautionspligten ophører, naar Hovedforpligtelsen er bortfalden ved Præklusion, men herimod taler dog, at Kautionisten ved den foregaaende Indkaldelse, ligesaa vel som Fordringshaveren, er opfordret til at melde sig, og af Kr. Art. Br. 29. Juli 1776 § [illegible] samt vistnok ogsaa af D. L. 5—14—36 ses det, at Selvskyldnerkautionistens Forpligtelse vedvarer trods Hovedfor-

[101] Evaldsen S. [illegible]. [illegible] Lehrb. II S. [illegible], se iøvrigt om Konkurs § [illegible], jfr. § 117 Note [illegible]. [102] Windscheid § 477 Note 14, jfr. U. f. R. 18[illegible] [illegible], men dog [illegible] Mn. II S. [illegible].

[103] [illegible] U. 18[illegible] [illegible], U. f. R. 1883 [illegible], ovfr. § 11[illegible] Note 2.

[104] [illegible] Mn. II S. [illegible], jfr. ovfr. § 117. [illegible]

[104a] Selv om Laantageren er umyndig, jfr. § 1[illegible] Note 13.

[105] Ovfr. § 117. II; [illegible] 1. [illegible] XII. [illegible] Note 47.

[106] Jfr. H. R. T. 18[illegible]. [illegible] U. f. R. 18[illegible] [illegible] U. 18[illegible], [illegible], Note 50.

[107] Note 47. [108] Jfr. J. U. 1853, [illegible].

pligtelsens Præklusion,[109]) medmindre naturligvis Kautionisten har forbeholdt sig Frigjørelse for denne Eventualitet. At anvende Analogien af disse Lovbestemmelser i Tilfælde af Hovedforpligtelsens Forældelse, er efter det Anførte ikke berettiget; ogsaa Selvskyldnerkautionistens Pligt maa bortfalde ved Hovedforpligtelsens Forældelse,[110]) uanset at Kautionsforpligtelsens egen Forældelse er udelukket ved Afbrydelseshandlinger. At den simple Kautionists Forpligtelse bortfalder ved Hovedforpligtelsens Præklusion og Forældelse, er ubestridt.[111]) Den ved Tvangsakkord indrømmede Nedsættelse af eller Henstand med Hovedforpligtelsen forringer eller ophæver ikke Kautionistens Forpligtelse, K. L. 25. Marts 1872 § 113, medmindre han særligt har betinget sig saadant i sin Kautionserklæring.[112]) 8. (9)

IV. Naar Fordringshaveren under Paaberaabelse af, at en vis Fordring tilkommer ham overfor Skyldneren, sagsøger Kautionisten, kan denne ikke altid ved at fordre Bevis af Fordringshaveren kaste Bevisbyrden over paa denne. Bevisbyrden maa mellem Kautionisten og Fordringshaveren være fordelt paa samme Maade som mellem denne og Skyldneren,[113]) og Kau-

---

[109]) Larsen S. 126, Gram Sp. D. S. 779, Aubert 324, Hallager-Aubert II S. 502, G. W. Gram S. 104, jfr. Agardh l. c. S. 68, U. f. R. 1891. 602 (§ 121 Note 18).

[110]) Ørsted Hdbg. S. 398—399, Aubert S. 308, tvivlende Hallager-Aubert II S. 501—502, afvigende Larsen S. 116—117, Gram Sp. D. S. 779, Ingerslev l. c. S. 3. Regelen maa ogsaa gjælde om Avalistens Vexelpligt; at Endossenternes Vexelpligt muligvis ikke kan antages at bortfalde ved Forældelse af Akceptantens, taler ikke herimod, jfr. ovfr. § 105 Note 100 og 101. Om udenfor Vexelen liggende Kaution, naar Berigelseskrav ifølge V. L. § 93 haves imod den Vexelskyldner, som Kautionen er indgaaet for, se § 105 Note 81. Forældelse af Hovedskyldnerens Vexelpligt medfører naturligvis ikke Kautionistens Frigjørelse, naar Kautionen slutter sig til det endnu bestaaende (§ 105 Note 65, 91) materielle Mellemværende mellem Skyldneren og Fordringshaveren, U. f. R. 1876. 429. Som Teksten Agardh l. c. S. 67, D. Entw. Mot. II S. 663, Schw. Art. 501; afvigende Windscheid § 477 Note 14, Dernburg Lehrb. II S. 769—770.

[111]) Larsen S. 331, Gram Sp. D. S. 778, Aubert S. 324. For Præklusionens Vedkommende er Sætningens Rigtighed dog meget tvivlsom, se Teksten.

[112]) Konkurslovens Motiver S. 118—120, jfr. ovfr. § 118. IV. Regelen gjælder, selv om Fordringshaveren har stemt for Akkorden, U. f. R. 1894. 807.

[113]) F. Ex. H. R. T. 1891. 426 (U. f. R. 1892. 89).

tionisten vil i denne Henseende ofte trænge til Bistand fra Skyldnerens Side.[114]) Men han har ingen Ret til at kræve, at Fordringshaveren skal adcitere denne.[115]) At Hovedskyldneren under det mod ham anlagte Søgsmaal eller iøvrigt har givet Afkald paa eller undladt at fremsætte sine Indsigelser, skader i og for sig ikke Kautionisten. Den af Fordringshaveren overfor Skyldneren erhvervede Dom er ikke *res judicata* overfor Kautionisten, der kan bestride Dommens Rigtighed, selv om Fordringshaveren har foretaget *litis denunciatio* overfor ham.[116]) Og Hovedskyldnerens Indrømmelse af, at Fordringshaveren har den paastaaede Fordring, binder ikke Kautionisten.[117]) Men saadanne Indrømmelser fra Skyldnerens Side ville naturligvis ofte i Forbindelse med Sagens øvrige Omstændigheder skabe et, indtil Modbevis føres, tilstrækkeligt Bevis overfor Kautionisten.[118]) Undertiden vil det være aftalt, at Fordringshaverens Bevis for Fordringen skal føres paa en vis Maade,[119]) f. Ex. ved hans Regnskabsbøger, eller at visse Beviser skulle være tilstrækkelige.[120]) Naar Vedtagelser af førstnævnte Art ere trufne, vil der vel blive tillagt Skyldnerens Indrømmelse noget mindre Betydning end ellers,[121]) men

---

[114]) Jfr. Nellemann S. 264. Om Betydningen af, at Kautionisten adciterer Skyldneren, § 118 Note 56.

[115]) § 116 Note 12, jfr. J. T. XVII. 175, men dog Gram Sp. D. S. 739.

[116]) H. R. T. 1886. 552 (U. f. R. 1887. 200), 1868. 607 (U. f. R. 1869. 257), jfr. U. f. R. 1894. 827. Naar Fordringshaveren har indstævnet Skyldneren tilligemed Kautionisten, og denne sidste udebliver, ville de almindelige Regler om Udeblivelses Følger kunne medføre, at Kautionisten dømmes, fordi Hovedskyldneren ikke fremkommer med Indsigelse. Men i og for sig vil den Omstændighed, at Skyldneren dømmes, f. Ex. fordi han tager bekræftende til Gjenmæle, ikke medføre, at den udeblivende Kautionist skal behandles som om Fordringen virkelig existerede, Note 117, N. j. A. IX. 53, jfr. dog Dernburg Lehrb. II S. 762.

[117]) Larsen S. 315, Gram Sp. D. S. 738—739, Hallager-Aubert II S. 505, Nellemann S. 146, Schl. H. R. D. I. 88, III. 113, H. R. T. 1883. 525 (U. f. R. 1884. 79), D. Entw. Mot. II S. 665, se dog om en Slags Undtagelse fra denne Regel Note 14, 99, 100.

[118]) Schl. H. R. D. II. 181, 123, III. 648, 152, H. R. T. 1883. 525 (U. f. R. 1884. 79), J. U. 1864. 529, 1854. 876, 1850. 873, VI. 184.

[119]) F. Ex. Schl. H. R. D. III. 113, jfr. S. og H. R. T. 1871. 121, H. R. T. 1883. 525 (U. f. R. 1884. 79).

[120]) H. R. T. 1864. 695. [121]) Jfr. Schl. H. R. D. III. 113.

det maa dog i Almindelighed antages, at andet fuldt paalideligt Bevis end det aftalte staar Fordringshaveren aabent, naar det aftalte af en eller anden Grund ikke kan føres. Vedtagelser af sidstnævnte Art kunne ikke antages at gjøre det aftalte Bevis uangribeligt, men maa formodes kun at gaa ud paa, at det skal være tilstrækkeligt, indtil Modbevis føres.

V. Paa meget forskjellig Maade staa Lovgivningerne i Henseende ttl Spørgsmaalet om Fordringshaverens Diligenspligt overfor Kautionisten.[122] Hermed menes Spørgsmaalet, hvorvidt Fordringshaveren ved irregulær Adfærd i Hovedforholdet, som er egnet til at skade Kautionisten eller til at forøge hans Risiko, taber sin Ret overfor denne, og Betegnelsen Diligenspligt er forsaavidt noget misledende. Besvarelsen vil jo væsentligt bero paa Lovgiverens Opfattelse af Kautionens almindelige økonomiske Nyttighed; jo ringere denne vurderes, desto større Tilbøjelighed vil der være til at anerkjende Diligenspligt. Som det vil fremgaa af den følgende Udvikling, vil der i Almindelighed ikke være Grund til at anerkjende nogen Diligens-

---

[122]) D. Entw. forkaster principielt al Diligenspligt for Fordringshaveren, ogsaa overfor den simple Kautionist og i Tilfælde af Hovedskyldnerens Konkurs, Mot. II S. 678—682. Kun anerkjendes det, at Fordringshaveren ikke til Skade for Kautionisten maa opgive Fortrinsrettigheder og Panterettigheder (Note 83). Men paa den anden Side antydes det dog, at navnlig Kreditkautionen jævnligt maa fortolkes som indeholdende et stiltiende Tilsagn om Diligenspligts Overtagelse, og det erkjendes, at Fordringshaveren maa staa til Ansvar for *dolus*. Paa det anførte Sted i Mot. II findes en Oversigt over forskjellige Lovgivninger, som viser, at nogle give Kautionisten Ret til, naar Hovedfordringens Forfaldstid er kommen, eller naar Skyldnerens Formueforhold forringes, at opfordre Fordringshaveren til inden en bestemt Frist at forfølge sin Ret mod Skyldneren, saa at Kravet mod Kautionisten fortabes, dersom dette ikke sker, Schw. Art. 503, Schneider S. 374—375, Dernburg Lehrb. II S. 759—760. Efter hidtil gjældende almindelig tysk Ret synes det antaget, at Kautionisten er frigjort, forsaavidt som Fordringshaveren ved sin Forsømmelse er Skyld i, at han ikke kan erholde Fyldestgjørelse hos Skyldneren, Windscheid § 478 Note 10, Dernburg Pandekten II S. 221, jfr. ogsaa Lehrb. II S. 790. Videst i Retning af Diligenspligts Anerkjendelse gaar vistnok engelsk-amerikansk Ret, Leake S. 463, 803, 420, Pollock S. 243, jfr. ogsaa om svensk Ret Agardh l. c. S. 69—70 og 86. For det Tilfælde, at selve Kautionsløftet indeholder bestemt Tidsbegrænsning, gives ofte (endog af D. G. B. § 777, Reatz I S. 359, men derimod Mot. II S. 681—682) særlige Regler, se herom ndfr. § 120 Note 15.

pligt overfor den Kautionist, der skal holde Skyldneren ansvarsfri uden at have Dækningsret.

1. Hovedspørgsmaalet i Æmnet er det, hvorvidt Fordringshaveren taber sin Ret mod Kautionisten ved at forholde sig passiv, efter at Hovedforholdets Forfaldstid er kommen. Skjøndt det er af stor Vigtighed for Kautionisten, at Fordringshaveren ikke forsømmer noget af de Midler, hvorved han kan erholde Betaling hos Hovedskyldneren, staar det dog for dansk Rets Vedkommende fast, at Fordringshaveren som almindelig Regel ikke taber sin Ret mod Kautionisten, blot fordi han efter Forfaldstids og Handlingstids Ankomst lader sit Krav paa Hovedskyldneren hvile uden at underrette Kautionisten herom.[128]) At saadant Forhold maa sammenstilles med kontraktmæssig Henstands Givelse i Henseende til Virkningerne for Kautionisten, kan ikke indrømmes. Den kontraktmæssige Henstandsgivelse er et positivt Skridt, en vilkaarlig Overenskomst om det oprindelige Hovedforholds Omdannelse til et andet med en anden Risiko; noget saadant foreligger ikke her. Fordringshaveren vilde være altfor urimeligt prekært stillet, dersom hans Passivitet i Almindelighed skulde medføre Retstab for ham. Men Begrænsninger af Sætningen burde dog vistnok anerkjendes. Naar ved Kautionens Indgaaelse et bestemt Tidspunkt har været aftalt som Afviklingstid for Hovedforholdet — og hermed maa det stilles i Klasse, at efter Kautionens Indgaaelse en saadan Afviklingstid er bleven aftalt mellem Hovedforholdets Parter og Kautionisten — synes Fordringshaveren at maatte miste sin Ret mod den godtroende Kautionist, dersom han ikke inden passende Tid enten saavidt muligt tager Fyldestgjørelse hos Skyldneren eller giver Kautionisten Underretning om, at Afvikling ikke har funden Sted, saa at denne opfordres til selv at varetage sine Interesser ved at gaa frem efter D. L.

---

[128]) Ørsted Hdbg. VI S. 406, Larsen S. 333, Gram Sp. D. S. 784, Hallager-Aubert II S. 490—491, 510, Schl. H. R. D. II. 53, H. R. T. 1875. 485 (U. f. R. 1876. 298), 1861. 756 (O. R. D.), U. f. R. 1884. 814, 1880. 1071, 1868. 489, J. U. 1867. 154, 1863. 769, 1859. 237, J. T. III. 1. 195, samt Retsafgjørelser i Note 126, men dog J. U. VI. 710.

1—23—15 eller ved at indfri og benytte Fordringshaverens Ret. Erholder Kautionisten ingen saadan Meddelelse, vil han nemlig regelmæssigt gaa ud fra, at Hovedforholdet er blevet afviklet som aftalt, og ofte først for sent, naar der ikke længere er Dækning at erholde hos Skyldneren, opdage den virkelige Sammenhæng. Kautionistens Løfte synes altsaa i saadanne Tilfælde at maatte opfattes som knyttet til den Forudsætning, at den omtalte Underretning meddeles ham, medmindre Fordringshaveren oplyser, at Underretning ikke vilde have afværget Skade for Kautionisten, eller at denne ad anden Vej har havt Kundskab om Sammenhængen. Man [124]) har ganske vist imod det Anførte, særligt under Henvisning til D. L. 1—23—15, paastaaet, at det skulde være en i dansk Ret udtalt Grundsætning, at Kautionisten selv maa sørge for ikke at lide Tab derved, at Skyldnerens Formueforhold efter Skyldens Forfaldstid forringes, og navnlig selv maa skaffe sig Underretning om, hvorvidt Gjælden ved Forfaldstid er bleven betalt af Hovedskyldneren, men den nævnte Artikel afgiver ikke noget Holdepunkt for en saadan Grundsætning. Efter sine Ord har den netop kun Tilfælde for Øje, hvor Forfaldstid i Hovedforholdet ikke er kommen. Og det kan ikke med Føje paastaas, at den paa Artikelens Analogi støttede Beføjelse for Kautionisten til selv ved Forfaldstid at kræve Betaling hos Skyldneren, dersom denne ikke har betalt til Fordringshaveren, gjør Hensynstagen til Kautionisten fra Fordringshaverens Side overflødig; [125]) Kautionisten vil, naar han ingen Underretning faar, som sagt regelmæssigt gaa ud fra, at Alt er i Orden, og hverken tænke paa at benytte D. L. 1—23—15 eller paa at indfri for at kunne benytte Fordringshaverens Ret. Og selv om han nærer Mistanke og forespørger hos Skyldneren, vil det kunne ske, at denne beroliger ham ved falsk Meddelelse om, at Afvikling har fundet Sted. Ej heller kan Noget modsætningsvis sluttes fra D. L. 5—14—29 (se under 3), der i et enkelt Tilfælde paalægger Fordringshaveren at give

[124]) Se de i Note 123 citerede Forff.

[125]) Jfr. Note 122, hvoraf fremgaar, at flere Lovgivninger, der have en til D. L. 1—23—15 svarende Regel, anse det fornødent tillige f. Ex. at give Kautionisten Ret til at fordre, at Fordringshaveren inden en bestemt Frist skal tage Fyldestgjørelse hos Skyldneren.

Kautionisten en Underretning, uanset at Forfaldstid endnu ikke maatte være kommen. Alligevel synes Retsanvendelsen i den her omhandlede Henseende ganske at prisgive Kautionisten til Fordringshaverens Vilkaarlighed og bestemt at forkaste den forsvarede Underretningspligt,[126] en Tendens, der lidet harmonerer med den for strænge[127] Anvendelse af Regelen om kontraktmæssig Henstands Givelse. Kautionisten bør derfor udtrykkeligt betinge sig saadan Underretning,[128] helst med Tilføjelse af, at hans Pligt skal være bortfalden, dersom den aftalte Underretning ikke gives ham. Paa den anden Side er det dog ogsaa muligt, at Retsanvendelsen i paakommende Tilfælde vil finde, at Fordringshaveren har drevet sin Passivitet for vidt. Efter det Anførte burde det ligeledes antages, at Fordringshaveren, hvor Kautionsbeløbet vokser ved Skyldnerens fortsatte Undladelse af at betale, f. Ex. skadesløs Kaution eller Kaution for Husleje uden Begrænsning, maa give Kautionisten Underretning om Betalingens Udeblivelse, saa at denne, dersom Fordringshaveren undlader dette, vil slippe for de Udvidelser af hans Pligt, som han kunde have undgaaet ved Betaling eller Opsigelse, dersom han havde kjendt Sammenhængen. Men heller ikke dette erkjendes af Retsanvendelsen.[129]

2. Medens saaledes Retsanvendelsen som almindelig Regel med Føje, men for et begrænset Omraade formentlig med Urette, ikke lader Fordringshaveren tabe sin Ret mod Kautionisten, fordi han lader Hovedkravet hvile uden Underretning til Kautionisten, kan der spørges, om Diligenspligt dog ikke maa anerkjendes i

---

[126]) H. R. T. 1891. 369 (U. f. R. 1892. 55), 1890. 288 (U. f. R. 1890. 891), Schl. H. R. D. II. 53, U. f. R. 1883. 938 (flere Aar), 1005, 1876. 429 (flere Aar), 1873. 923, 1879. 867, J. U. 1872. 108, 1857. 185, 1851. 495, VI. 184, J. T. VII. 1. 187, men dog U. f. R. 1873. 932, J. U. 1856. 550, jfr. VIII. 173, smh. m. 1853. 350 (H. R. D.), I. 966. Særligt om tidsbegrænset Kaution ndfr. § 120. II.

[127]) Note 80, 72.

[128]) Om Betydningen af saadanne Vedtagelser se U. f. R. 1892. 904, J. U. VI. 726, jfr. U. f. R. 1873. 81.

[129]) U. f. R. 1879. 867, 1876. 429, 1873. 923, J. U. VI. 184, Ørsted Hdbg. VI S. 406—407, D. Entw. Mot. II S. 680—681, jfr. ovfr. § 117 Note 27, 22.

den Forstand, at Fordringshaveren maa bære det Tab, som han ved Undladelse af at benytte de Retsforfølgningsmidler, der staa til hans Raadighed, tilføjer Kautionisten, idet Hovedskyldneren efterhaanden bliver insolvent eller mere insolvent, saa at Kautionisten ikke kan erholde Dækning hos ham.[130]) Herom kan der ganske vist ikke være Tale, naar Kautionisten har Kundskab om Fordringshaverens Passivitet; han har da Opfordring til at benytte D. L. 1—23—15 eller til at indfri for at indtræde i Fordringshaverens Ret, og nogen Ret til at tvinge Fordringshaveren til selv at tage Fyldestgjørelse har efter dansk Ret hverken den simple Kautionist eller Selvskyldnerkautionisten. Fordringshaveren skylder utvivlsomt ikke Kautionisten noget Hensyn udover det at give ham Underretning om, at han selv Intet agter at gjøre. Man kan nu ganske vist ikke anerkjende Sætningen i den Forstand, at Bevisbyrden for, at Tab ikke er lidt, kastes over paa Fordringshaveren; dette vilde næsten være enstydigt med den under 1 omtalte og forkastede Diligenspligt. Men at Kautionisten maa være frigjort, forsaavidt som han kan oplyse, at han under de omtalte Forudsætninger har lidt et Tab, er et Minimum af Diligenspligt, som i hvert Fald synes at burde anerkjendes, selv om det ikke er af stor praktisk Betydning. Retsanvendelsen er imidlertid utilbøjelig til at anerkjende endog dette for Selvskyldnerkautionistens Vedkommende;[131]) hvorimod Sætningen maaske anerkjendes med Hensyn til den simple Kautionist.[132]) Til i denne Henseende at behandle Selvskyldnerkautionisten ugunstigere end den simple Kautionist er der imidlertid ingen Grund. At Fordringshaveren hos den simple Kautionist ikke kan fordre Mere, end hvad Hovedskyldneren nu ikke kan betale (ovfr. II. 3), kan ikke medføre, at hans Pligt til at sørge for reelt Udbytte hos Hovedskyldneren skulde være af større Omfang overfor den simple Kautionist end overfor Selvskyldnerkautionisten.

---

[130]) Saaledes Windscheid § 478 Note 10, Dernburg Pandekten II S. 221, uden Sondring imellem den simple Kautionist og Selvskyldnerkautionisten.

[131]) Retsafgjørelser i Note 123 og 126.

[132]) H. R. T. 1857. 411, J. U. 1863. 769, men dog 1867. 154.

3. Endnu kan der spørges, om der ikke paahviler Fordringshaveren en særlig Diligenspligt, naar en almindelig Opgjørelse af Hovedskyldnerens Bo finder Sted. I denne Henseende har Bestemmelsen i D. L. 5—14—29 i Slutn.[133]) spillet en Rolle. Denne Bestemmelse, der gjaldt baade for Selvskyldnerkautionisten og den simple Kautionist, foreskrev, at Fordringshaveren, naar Skyldnerens selvskiftende Arvinger havde udstedt præklusivt Proklama, skulde advare Kautionisten om hans Forløftningsbrev. Og det blev ifølge denne Lovbestemmelse, ganske vist uden Føje, antaget, at Fordringshaveren overhovedet, naar præklusivt Proklama var udstedt af Skyldneren eller af hans Bo, var pligtig til under Kautionskravets Fortabelse at advare Kautionisten inden Proklamas Udløb.[134]) Bestemmelsen er nu ophævet ved L. 30. Novbr. 1857 § 3;[135]) selv om man antog den for endnu bestaaende, vilde den i hvert Fald ikke kunne anvendes i Tilfælde af Skyldnerens Konkurs i levende Live, efterat præklusivt Proklama i disse Boer er afskaffet. Der savnes herefter ganske positiv Hjemmel for at paalægge Fordringshaveren nogen Diligenspligt særligt for det Tilfælde, at en almindelig Opgjørelse af Skyldnerens Bo finder Sted, og hertil vil der vel heller ikke være nogen Grund,[136]) eftersom Kautionisten ordentligvis ligesaa vel som Fordringshaveren vil komme til Kundskab om dette Opgjør og da kan redde sig gjennem Indfrielse eller ved D. L. 1—23—15. Af D. L. 5—14—36 kan det særligt ses, at Fordringshaveren ikke for Selvskyldnerkautionistens Skyld er pligtig at søge Fyldestgjørelse i Skyldnerens Konkursbo, og det samme synes da at maatte antages for den simple Kautionists Vedkommende, se ovfr. under 2 i Slutn., men Retsanvendelsen vil dog muligvis antage, at Fordringshaveren, ved at undlade at anmelde Fordringen i Skyldnerens

---

[133]) Schweigaard i Ugebl. f. Lovk. 1870 S. 289 ff., Ørsted J. T. II. 2 S. 39, Larsen S. 329—330, Hallager—Aubert II S. 506—509, Schl. H. R. D. III. 462, 459, J. U. I. 923.

[134]) Larsen S. 329—330, Gram Sp. D. S. 973, J. T. X. 2 S. 235, jfr. XII. 2. 213, J. U. 1854. 870.

[135]) Dept. Tid. 1857 S. 869, J. U. 1864. 808, men dog Gram Sp. D. S. 972—973. [136]) D. Entw. Mot. II S. 681.

Konkursbo, taber sin Ret overfor den simple Kautionist, forsaavidt som Fyldestgjørelse kunde være erholdt af Boet. [137])

4. Heller ikke i andre Retninger [138]) er Retsanvendelsen tilbøjelig til at anerkjende Diligenspligt. Naar Kaution er indgaaet for et Forhold, i hvilket kontraktmæssig Bestemmelse eller Lovregel hjemler Kontrol med Skyldneren fra Fordringshaverens Side, kunde vistnok meget tale for, at Fordringshaveren ved Forsømmelse af Kontrollen maatte miste sin Ret mod Kautionisten, medmindre han kan oplyse, at Forsømmelsen ikke har skadet Kautionisten, eller at dog Kautionisten maatte slippe, forsaavidt som kan kunde oplyse, at Ansvar vilde være undgaaet ved behørig Kontrol. Men i Retsanvendelsen antages det, at Kontrollens Ikke-Anvendelse ikke kan paaberaabes af Kautionisten, medmindre denne har betinget sig, at Kontrollen skal finde Sted, eller det af særlige Grunde maa være kjendeligt for Fordringshaveren, at Kautionen kun er paatagen under Forudsætning af, at Kontrollen finder Sted. [139]) Med Hensyn til Kaution for løbende Kredit synes Formodningen ofte at maatte være for, at Overholdelsen af Hovedforholdets Bestemmelser angaaende Krediten er Forudsætning for Kautionsløftets Gyldighed. [140])

I det Hele kan det siges, at Retsanvendelsen, i hvert Fald overfor Selvskyldnerkautionisten, ikke anerkjender anden Diligenspligt end den, [141]) at Fordringshaveren taber sin Ret ved

---

[137]) Hallager—Aubert II S. 509, jfr. Note 132. Saaledes Dernburg Lehrb. II S. 770 med Bevisbyrden lagt paa Fordringshaveren og efter den almindelige Anskuelse uden Sondring mellem den simple Kautionist og Selvskyldnerkautionisten. Ligeledes Schw. Art. 510, hvor Bevisbyrden dog lægges paa Kautionisten, Schneider S. 379.

[138]) Det er saaledes antaget, at Kautionisten ikke kan paaberaabe sig, at Vederlaget i Hovedforholdet er ydet Skyldneren tidligere end i Hovedkontrakten aftalt, U. f. R. 1868. 489, en Sætning, der vistnok ogsaa i sin Almindelighed er rigtig, se dog Leake S. 803. Jfr. endvidere J. T. VI. 1. 136.

[139]) H. R. T. 1882. 887 (U. f. R. 1883. 612), Schl. H. R. D. II. 549, III. 648, 152, J. U. 1849. 890, jfr. II. 309, U. f. R. 1873. 81, H. R. T. 1883. 525 (U. f. R. 1884. 79), J. U. VIII. 173 smh. m. 1853. 350.

[140]) Jfr. D. Entw. Mot. II S. 680, men dog U. f. R. 1893. 556, H. R. T. 1892. 71 (U. f. R. 1892. 615), hvilke Afgjørelsers Rigtighed forøvrigt ikke bestrides. Jfr. ovfr. III. 2. c.

[141]) Jfr. dog J. U. VI. 710.

kontraktmæssig Henstandsgivelse[142]) og ved Opgivelse eller Ikke-Vedligeholdelse af Panterettigheder og andre Fortrinsrettigheder.[143])

§ 120.

Kautionsforpligtelsens Ophør.[1])

Hvorvidt Kautionsforpligtelsen ophører ved Hovedforpligtelsens Ophør eller Forandring eller ved Fordringshaverens Adfærd i Hovedforholdet, er omhandlet i § 119. Her skal omhandles Kautionsforpligtelsens Ophør ved Omstændigheder, som vedrøre denne selv.

I. I denne Henseende kan Fremstillingen i det Væsentlige nøjes med en Henvisning til de almindelige Regler om Fordringsrettigheders Ophør, der ogsaa gjælde for Kautionsforpligtelser. Om Betaling[2]) fra Kautionistens Side og om Fordringshavermora overfor Kautionistens Tilbud[2b]) findes Intet særligt at bemærke. Selvfølgeligt er det, at Kautionisten overfor Kautionskravet efter almindelige Regler kan bringe sine egne Fordringer paa Kreditor i Modregning.[3]) Eftergivelse og anden Opgivelse af Retten mod Kautionisten kan finde Sted fra Fordringshaverens Side saavel ved Erklæring til Kautionisten selv[4]) som ved Erklæring til Skyldneren, men den til Skyldneren alene rettede Opgivelse af Kravet mod Kautionisten vil ikke altid være en egentlig Trediemandsretshandel til dennes Fordel.[5]) Ved Kautionistens Død gaar Kautionsforpligtelsen uforandret over paa hans Arvinger;[6]) vedgaa Arvingerne ikke Gjæld, maa der, lige-

---

[142]) Note 72 ff. [143]) Note 83 ff.

[1]) Larsen S. 329—330, 333—334, Gram Sp. D. S. 775—777, 784—786, Hallager—Aubert II S. 505—506, 509—510.

[2]) Jfr. om delvis Betaling fra Kautionisten U. f. R. 1887. 262.

[2b]) Jfr. § 118. I. 1 i Slutn.

[3]) Larsen S. 321—322, jfr. U. f. R. 1890. 763.

[4]) Schl. H. R. D. II. 123. Stiltiende Eftergivelse: J. U. VI. 792, I. 923. Opgivelsen overfor Kautionisten kan være af retlig Betydning, selv om Fordringshaveren ogsaa har opgivet Retten mod Hovedskyldneren, jfr. § 119 ved Note 57, og Note 50, 59, 38.

[5]) Evaldsen S. 92—93, ovfr. §. 24. I. 1.

[6]) Jfr. om Afvigelser Stobbe § 192 Note 7, Dernburg Lehrb. II S. 761,

som naar Kautionisten i levende Live kommer under Konkurs, afsættes Dividende til Fordringshaverens eventuelle Fyldestgjørelse, K. L. 25. Marts 1872 § 132, Sk. L. 30. Novbr. 1874 § 46. En selvstændig Forældelse af Kautionspligten løber fra dens Stiftelse,[7] uanset at Hovedfordringen holdes i Kraft.[8] Ligeledes gjælde de almindelige Regler om Præklusion[9] og Tvangsakkord for Kautionsforpligtelsen. Kautionspligtens Ophør paa Grund af bristende Forudsætninger er allerede omtalt.[9b] Naar skriftlig Kaution slutter sig til et negotiabelt Dokument, maa Kautionisten være undergivet Regelen i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2.[10]

II. Særlig Omtale fortjener det Tilfælde, at Kautionserklæringen indeholder Tidsangivelser. Disse kunne være af højst forskjellig Art: Undertiden ere de kun Angivelser af Hovedforpligtelsens eller Kautionsforpligtelsens Forfaldstid.[11] Undertiden ere de Begrænsninger af Kautionsløftets Indhold,[12] f. Ex. Kautionen for den Kredit, som ydes, for den Kassemangel, som maatte fremkomme, for den Lejeafgift, som paadrages inden for et vist Tidsrum, eller for den allerede ved Kautionens Indgaaelse stiftede Hovedgjæld, forsaavidt som denne forfalder indenfor Tidsrummet. Undertiden ere de Varighedsbegrænsninger for Kautionsforpligtelsen.[13] Kun de sidstnævnte vedkomme os her, men undertiden kan det være tvivlsomt, om en Tidsangivelse er Indholdsbegrænsning eller Varighedsbegrænsning. Jævnligt vil en Tidsangivelse have begge Egenskaber; dette maa

---

Agardh l. c. S. 79—82. Konfusion af Kautionist og Skyldners Person ophæver ikke Kautionsforpligtelsen, D. Entw. § 678, Mot. II. S. 678, Reatz I S. 358; afvigende Windscheid § 480.

[7]) Thomsen Fordringsrettigheders Forældelse S. 78 Note 2, Aubert S. 302, J. U. VII. 475, ovfr. § 69 Note 34; ikke først fra det Øjeblik, da Kautionen kan fordres indfriet. Jfr. om ældre Anskuelser Larsen S. 112—113, Gram S. 423—424, Kskr. 21. Febr. og 29. Decbr. 1832 og om den af H. R T. 1894. 465 (U. f. R. 1894. 1227) skabte Usikkerhed i Præskriptionsreglerne ovfr. § 118 Note 65.

[8]) Ørsted Hdbg. VI S. 399—400, Larsen S. 115, Gram S. 413, Hallager—Aubert II S. 506, ovfr. § 69 Note 62, 74.

[9]) J. T. V. 2. 127, XVII. 182, ovfr. § 70 Note 49.

[9b]) Ovfr. § 115 Note 37—40. [10]) Jfr. § 119 Note 62.

[11]) J. U. 1874. 47, 1867. 154, 1863. 769.

[12]) U. f. R. 1893. 192, H. R. T. 1857. 411. [13]) U. f. R. 1882. 583.

vistnok have Formodningen for sig med Hensyn til Tidsangivelser i Kreditkautioner,[14]) jfr. dog Fdn. 16. Febr. 1820 § 7. Om den retlige Betydning af Varighedsbegrænsninger giver vor Lovgivning ingen Regler.[15]) Og det synes da, at Betydningen maa være den, at Kautionen ophører, dersom Fordringshaveren ikke ufortøvet efter Fristens Udløb affordrer Kautionisten Kautionsbeløbet.[16])

III. Naar Kautionisten har betinget sig Ret til at opsige Kautionen[17]) overfor Fordringshaveren uden eller med Opsigelsesvarsel, vil Meningen hermed ordentligvis være den at han forbeholder sig Ret til ved Opsigelsen at begrænse Kautionsforpligtelsens Indhold, nemlig til den Kredit, der ydes, til den Kassemangel, der opstaar o. s. v., til den Del af den allerede ved Kautionens Indgaaelse stiftede Gjæld, som forfalder forinden Opsigelsen eller Varselets Udløb. Saadan Opsigelsesret maa uden særlig Vedtagelse herom antages at tilkomme Kautionisten, naar han uden Begrænsning i Tid har kaveret for de af et paa ubestemt Tid indgaaet Hovedforhold opstaaende Forpligtelser,[18]) jfr. alm. Kassefdn. 8. Juli 1840 § 7, K. R. O. 18. Marts 1720 III § 8, men ikke naar Hovedforholdet er indgaaet paa bestemt Tid eller naar en bestemt Tidsgrænse for Kautionen er vedtaget, jfr. K. R. O. 18. Marts 1720 III § 5. Efter Omstændighederne kan Opsigelsen finde Sted uden Varsel, f. Ex. naar Kaution er indgaaet for Gjæld af Varer, som betroes en Anden.[19]) Men naar Fordringshaveren kun med et Varsel kan trække sig ud af det i Tillid til Kautionen indgaaede eller fastsatte Forhold, maa der gives Fordringshaveren saadant Varsel, at han faar

---

[14]) Jfr. U. f. R. 1882. 583, men derimod 1893. 192.

[15]) Fremmede Lovgivninger indeholde jævnligt Regler om, at Fordringshaveren taber sit Krav mod Kautionisten ved ikke inden en vis Frist eller ufortøvet efter Tidsrummets Udløb at forfølge Hovedkravet eller ved ikke ufortøvet at affordre Kautionisten Kautionsbeløbet, Dernburg Lehrb. II S. 760, Schw. Art. 502, D. G. B. § 777, D. Entw. Mot. II S. 681—682, Reatz I S. 359, jfr. endvidere Stobbe § 192 Note 34.

[16]) U. f. R. 1882. 583 antager, at Affordringen skal have fundet Sted inden Fristens Udløb.

[17]) Ørsted Hdbg. V S. 423—424, Larsen S. 333—334, Gram Sp. D. S. 784—786, Hallager—Aubert II S. 509—510, jfr. D. Entw. Mot. II S. 682.

[18]) Leake S. 674, Dernburg Lehrb. II S. 754. [19]) Leake S. 45.

fornøden Tid til at trække sig ud af Forholdet,[20]) jfr. alm. Kassefdn. 8. Juli 1840 § 7. Er Kautionen indgaaet for et Forhold, som Fordringshaveren ikke kan trække sig tilbage fra, kan Kautionisten ikke opsige uden særlig Vedtagelse herom.[21]) Meningen med en Aftale om Opsigelse kan tillige være den, at der ved Opsigelsen skal kunne sættes en Grænse for Kautionens Varighed. At der ved Benyttelsen af den Opsigelsesret, som efter det Anførte tilkommer Kautionisten uden Vedtagelse, tillige sættes en Grænse for Kautionens Varighed i den under II angivne Forstand, burde vistnok ofte antages,[22]) navnlig med Hensyn til Kreditkaution, men efter den Stilling, som Retsanvendelsen indtager med Hensyn til beslægtede Spørgsmaal, se § 119. V, vil den sandsynligvis besvare Spørgsmaalet benægtende. Kautionisten for en Persons Tilstedeblivelse kan „opsige" sin Kaution med frigjørende Virkning, idet han behørigt fremstiller den paagjældende, D. L. 1—23—5 og 7.[23])

Om Kautionistens Beføjelse til at opsige sit Forløfte overfor Skyldneren er handlet ovfr. § 118. I. 1, hvortil her kun bliver at føje, at Kautionisten, forsaavidt som han kan opsige Skyldneren, ogsaa kan opsige Fordringshaveren i den Forstand, at han herved kan hidføre sin Frigjørelsestid overfor denne.[24])

§ 121.
Flerhed af Kautionister. Særlige Arter af Kaution.

I. 1. Det forekommer jævnligt, at Flere ere Kautionister — simple eller Selvskyldnerkautionister — for samme Forhold.[1]) Have disse flere paataget sig Kautionen i Forening, kaldes de Samkautionister. En Paatagelse i Forening foreligger ikke blot, naar de flere Kautionister have afgivet

---

[20]) J. U. 1853. 627. [21]) U. f. R. 1867. 436.

[22]) Jfr. Note 15 og Dernburg Lehrb. II. S. 767, 760, Agardh l. c. S. 85—86. [23]) Jfr. Cirk. 25. Marts 1806.

[24]) Jfr. Ørsted Hdbg. VI S. 423, ovfr. § 118 Note 11.

[1]) Ørsted Hdbg. VI. S. 418—422, Larsen S. 303, 327—328, Gram S. 38—40, Sp. D. S. 727—728, 772—775, Hallager—Aubert II S. 494—499, Evaldsen S. 148—153, 162—163, Vogt S. 371—375; historiske Oplysninger om D. L. 1—23—13 og 14 Aubert i Norsk Retstidende 1874 S. 89 ff.

Kautionsløfterne paa en Gang tilsammen, men overhovedet naar Kautionsløfterne ere afgivne under gjensidig Paaregning af de andres Tilstedeværelse eller Afgivelse.[2]) Om Samkautionister gjælde de sædvanlige Kautionsregler.[3]) Endvidere bliver Følgende særligt at bemærke:

a. Naar Flere i Forening have paataget sig Kaution for et Forhold uden Begrænsning og med Tilkjendegivelse af, at de ville hæfte En for Alle og Alle for En eller med dermed enstydige Udtryk,[4]) saasom „solidarisk", kan Fordringshaveren hos hver Enkelt kræve det hele Beløb, D. L. 1—24—14. Ifølge V. L. 7. Maj 1880 § 87. 2 begrunder Fleres Kautionstegning paa en Vexel uden særlig Tilkjendegivelse dette umiddelbare solidariske Ansvar.[5]) Den af Samforloverne, som saaledes i denne sin Egenskab[5b]) har maattet betale det Hele, kan søge hos hvem han vil af sine Medforlovere det udbetalte Beløb[6]) med Fradrag af hans egen Anpart, hvorefter den saaledes Sagsøgte paa samme Maade kan holde sig til de Andre, indtil Resultatet bliver det, at hver har betalt sin Anpart, og kan Nogen af dem ikke betale, deles Skaden — mod eventuel Regres — mellem de Andre,[7]) D. L. 1—23—14. Naar f. Ex. A., B., C. og D. have kaveret paa den anførte Maade, og A. har betalt hele Beløbet, kan han altsaa, dersom lige Anpartsforhold eller intet Anpartsforhold er aftalt mellem Samforloverne, kræve

---

[2]) Jfr. Dernburg Lehrb. II S. 768, D. Entw. Mot. II S. 667 og ndfr. under 2.

[3]) Den indfriende Samforlover taber saaledes sit Krav mod de andre ved at give Hovedskyldneren Henstand, jfr. U. f. R. 1892. 303. Jfr. endvidere U. f. R. 1884. 1066, H. R. T. 1881. 558 (U. f. R. 1882. 162), U. f. R. 1882. 949 (Fordringshaveren behøver ikke at sagsøge andre Samforlovere, fordi han søger den ene), 1892. 649.

[4]) Note 19. [5]) Jfr. § 116 Note 19.

[5b]) H. R. T. 1895. 810 (U. f. R. 1896. 381).

[6]) Renter af dette kan han ikke fordre, U. f. R. 1887. 374. Jfr. Note 10.

[7]) § 47. I, Evaldsen S. 163. Saaledes ogsaa Agardh l. c. S. 93—94. Medens nogle ældre Lovgivninger ikke give den indfriende Kautionist Regres, men kun *beneficium cedendarum actionum*, Windscheid § 481. 3, Stobbe § 192. 5, give nyere Lovgivninger i Almindelighed Anpartsregres, Leake S. 80, med eventuel Tabsfordeling, og, saavidt Regresretten strækker sig, Indtrædelse i Fordringshaverens Ret, D. G. B. §§ 774, 426, D. Entw. Mot. II S. 667.

$^3/_4$ af B., denne atter $^1/_2$ af C., og denne atter $^1/_4$ af D. Dersom D. ikke kan betale, fordeles C.s herved lidte Tab[8]) paa ham selv, A. og B., saa at han kommer til at bære $^1/_3$. Er andet Anpartsforhold aftalt mellem Samkautionisterne, bliver dette bestemmende ogsaa for det Tab, som maatte lides ved Nogens Insolvens.[9]) Naturligvis kan den indfriende Kautionist, om han ønsker det, vælge hos hver af Medforloverne kun at kræve deres Anpart. Ved Indfrielsen maa den indfriende Samforlover antages at indtræde i Fordringshavernes Rettigheder overfor Medforloverne (§ 118. II. 1), men dog kun saavidt hans Regresret rækker.[10]) I Overensstemmelse hermed maa Udtalelserne i K. L. 25. Marts 1872 § 19 forstaas.[11]) Findes der mellem umiddelbart solidarisk ansvarlige Samforlovere Nogen, som paa Grund af Umyndighed ikke er forpligtet, maa de Andre svare til hans Anpart, D. L. 1—23—13.[12]) I Analogi med denne Regel maa det ligeledes antages, at de Andres Ansvar i Almindelighed ikke forringes, fordi En eller Flere fragaa Underskriften paa Kautionserklæringen[13]) eller have hermed ensartede Indsigelser at fremsætte.[14]) Men naar flere Personer i Forening nævnes som Medforlovere, og nogles Underskrift mangler, kan Fordringshaveren ikke overfor Underskriverne fastholde,

---

[8]) Ogsaa for dette maa der antages at haves umiddelbar solidarisk Regres med Anpartsfradrag, Evaldsen S. 163.

[9]) § 47 Note 11, Reatz I S. 194; afvigende Evaldsen S. 162—163.

[10]) Note 7. U. f. R. 1887. 374 er altsaa rigtig, selv om Indtrædelsesretten anerkjendes. Jfr. om Stillingen overfor Kautionister, som ikke ere Medforlovere, under 2.

[11]) K. L. § 19 og Konkurslovens Motiver S. 54, der rigtigt gaa ud fra, at Medforloveren og Hovedskyldneren ere solidarisk regrespligtige overfor den indfriende Samforlover, Kl. L. § 18, overse vistnok, at Medforloverens Regrespligt i Omfang er mindre end Hovedskyldnerens.

[12]) Denne Regel er efter Ordene kun given for det Tilfælde, at Samforloverne ere Selvskyldnerkautionister, men maa ogsaa gjælde, naar de ere simple Kautionister; Loven kan ikke antages at have nogen Modsætning i denne Retning for Øje, § 116 Note 14. Paa den anden Side maa Regelen efter det i § 115. II. 4 Udviklede vistnok efter Omstændighederne modificeres (se Teksten), naar det er Fordringshaveren, som har fremkaldt de myndige Samforloveres Løfte, og naar han vidste Besked om Umyndigheden.

[13]) H. R. T. 1864. 15, U. f. R. 1895. 1212.

[14]) Nærmere § 115. II. 4 navnlig ved Note 40 og 41, E. Møller Forudsætninger S. 259—260.

at de skulle hæfte for hele Beløbet.[15]) Han maa antage, at hver enkelt af Samforloverne kun er gaaet med som saadan i Tillid til, at de Andre gaa med, og han kan se, at disse ikke ere gaaede med. Dette kan dog ikke medføre, at Underskriverne skulle være helt fri for deres Forpligtelse, men kun, at de ikke hæfte for deres Anparter,[16]) som ikke have underskrevet, og som de derfor ikke faa Regres imod. Saaledes vilde Resultatet blive, dersom de ikke havde forpligtet sig ved Klausulen En for Alle og Alle for En,[17]) og at de have brugt denne forstærkende Klausul, kan ikke forringe deres Ansvar. Have Underskriverne garanteret Fordringshaveren, at de Andres Underskrift vil komme, kunne de ikke paaberaabe sig Udeblivelsen heraf. At Fordringshaveren eftergiver en af Samforloverne hans Skyld, maa bevirke, at han hos de Andre kun kan søge Beløbet med Fradrag af den Frigivnes Anpart.[18])

b. Naar Flere i Forening uden Begrænsning have indgaaet Kaution for et Forhold og ikke særligt have paataget sig umiddelbart solidarisk Ansvar, kan Fordringshaveren ikke uden videre hos den enkelte Samforlover kræve det hele Beløb; denne Ret har han kun „efter udgiven Brevs Lydelse", D. L. 1—23—14. Han kan principalt hos hver Enkelt kun fordre en Anpart, beregnet efter Medforlovernes Antal. Men at han dog subsidiært, i Tilfælde af nogle Medforloveres

[15]) Leake S. 188, Dernburg Lehrb. II S. 768 Note 7, E. Møller Forudsætninger S. 259—260, jfr. dog U. f. R. 1895. 832 (Svensk H. R. D.). Jfr. ogsaa U. f. R. 1894. 1299 om det Tilfælde, at Nogles Underskrift paafølger med andet Indhold end paaregnet.

[16]) U. f. R. 1884. 817, jfr. 1894. 1299. Det er ingenlunde givet, at Fordringshaveren, f. Ex. naar der er 5 Kautionister, og Ens Underskrift udebliver, kan tvinge enhver af de Andre til at betale $^4/_5$. Dersom de Tre ere ude af Stand til at betale nogetsomhelst, vilde den udgaaede Kautionists Anpart være $^1/_2$, og den solvente Kautionist kan da kun være pligtig at betale $^1/_2$. Aftale mellem Kautionisterne om anden Fordeling end lige Anpartsforhold maa være Fordringshaveren uvedkommende, naar den ikke er meddelt ham ved Kautionsløftets Afgivelse.

[17]) J. U. 1851. 495.

[18]) Note 16, Ørsted Hdbg. VI S. 409—410, Larsen S. 329, Gram Sp. D. S. 776, jfr. Agardh l. c. S. 72—73. At Fordringshaverens Krav mod en af Samforloverne prækluderes, forringer derimod ikke de Andres Ansvar, U. f. R. 1891. 602, jfr. § 119 Note 109.

Insolvens, kan kræve det herved forvoldte Tab fordelt paa de andre, fremgaar af D. L. 1—23—13. Denne Artikel, der (se under c.) kun handler om Samforlovere, som uden Begrænsning have kaveret for den hele Sum, finder det nemlig nødvendigt særligt at udtale, at en Samforlovers Umyndighed i de her omtalte Tilfælde ikke medfører, at de Andre komme til at betale mere end deres Anparter, og forudsætter saaledes, at de virkeligt forpligtede Samforlovere hæfte for hverandre. De flere Samforlovere hæfte altsaa, naar umiddelbart solidarisk Ansvar ikke særligt er lovet, principalt *pro rata*, subsidiært *in solidum*[19]) med eventuel Regres mod de insolvente. Naar Samforloverne ikke have samme Værnething, vil det altsaa kunne blive meget besværligt for Fordringshaveren at komme til sin Ret, og han bør derfor betinge sig Ret til at sagsøge dem under ét; muligvis kan han ogsaa opnaa Bevilling til Undtagelse fra Værnethingsreglerne.[20]) Det processuelle Spørgsmaal, om Dommen over den enkelte Samforlover straks kan give Fordringshaveren Adgang til Exekution for det, som Domfældte eventuelt maa udrede for Andre, synes at maatte besvares bekræftende,[21]) og det uden Hensyn til, om de Flere sagsøges under ét eller hver for sig.[22]) Ligesaalidt som Samforloverne hæfte for en umyndig Medforlover, synes de at burde hæfte for den, hvis Kaution af andre Grunde er ugyldig,[23]) naar de ikke særligt have garan-

---

[19]) Bibl. f. Lovk. I. 392, J. T. VI. I. 136, J. A. VI. 129, N. j. A. XXVII. 175, J. U. 1854. 499, 1882. 911. Saaledes, om end undertiden med Tvivl, de i Note 1 citerede Forff. Regelen gjælder, selv om Kautionisterne have forpligtet sig til »skadesløs« Betaling, U. f. R. 1894. 460. Efter nyere Lovgivninger hæfte Samforlovere umiddelbart solidarisk ogsaa uden særligt at have paataget sig saadant Ansvar, D. G. B. § 769, D. Entw. Mot. II S. 667, se dog Schw. Art. 496; ældre Lovgivninger hjemle *beneficium divisionis*, Windscheid § 479, code civil art. 2026, Stobbe § 192. 3. I svensk Ret antages Samkautionisterne, der ikke særligt have paataget sig umiddelbart solidarisk Ansvar, af Agardh l. c. S. 75—76 kun at hæfte *pro rata*, hvorimod Schrevelius II S. 678 antager, at de hæfte subsidiært solidarisk.

[20]) Evaldsen S. 152, jfr. Nellemann Alm. D. S. 504.

[21]) Evaldsen S. 152—153, J. A. VI. 129, N. j. A. XXVII. 175, J. U. 1854. 499, afvigende Gram S. 36—37, Nellemann Alm. D. S. 331, U. f. R. 1882. 911, jfr. J. T. VI. 1. 136, U. f. R. 1894. 460.

[22]) Mod dette sidste ogsaa Evaldsen S. 153.

[23]) Gram Sp. D. S. 773—774, Hallager—Aubert II S. 498.

teret Gyldigheden. Naar Fordringshaveren i de her omhandlede Tilfælde eftergiver en af Samforloverne Kautionskravet, taber han ikke herved sin Ret overfor de Andre, men disses eventuelle Ansvar for den frigjorte Medforlovers Anpart bortfalder.[24])

c. At D. L. 1—23—13 kun angaar det Tilfælde, at Samforloverne have kautioneret for samme Forhold uden Begrænsning, fremgaar deraf, at der, naar hver af Kautionisterne har begrænset sit Ansvar til en Del af Hovedfordringen, ordentligvis slet ikke vil opstaa det Spørgsmaal, som Artikelen særligt fremhæver, nemlig om de myndige Kautionister hæfte for de umyndige Medforlovere. Det Tilfælde, at Samkautionisterne have begrænset deres Ansvar, er saaledes ulovbestemt.[25]) Har hver af Kautionisterne overtaget en Brøkdel, f. Ex. naar A., B. og C. have kaveret for en Hovedgjæld paa 6000 Kr. med henholdsvis $^1/_2$, $^1/_3$ og $^1/_6$, opstaar der ingen Tvivl, dersom ingen Afbetaling har fundet Sted fra Skyldnerens Side: A. maa tilsvare 3000, B. 2000 og C. 1000. Ingen af dem kan komme til at tilsvare mere, selv om En maatte være insolvent. Men, naar Skyldneren har afbetalt f. Ex. 3000 Kr., kan der spørges, om Fordringshaveren kan afkræve A. de manglende 3000 Kr., eller om Afbetalingen skal fordeles mellem Kautionisterne. Den naturlige Fortolkning af Kautionserklæringen er den, at Forloverne have paataget sig i Forening forholdsmæssigt at svare til det, som Skyldneren ikke selv betaler, saa at hver kun skylder sin Brøkdel af Resten.[26]) A. skal altsaa be- 1500, B. 1000 og C. 500. Om Ansvar for dem, der ikke kunne betale, og om indbyrdes Regres bliver der ikke Tale. At Fordringshaveren har eftergivet en af Kautionisterne, bevirker, at han ikke erholder den paa denne faldende Anpart, men paavirker ikke de Andres Ansvar.

Hvor Samkautionisterne have begrænset deres Ansvar til en bestemt Sum, jfr. saaledes at A., B. og C. have kaveret for 6000 Kr., henholdsvis med 3000, 2000 og 1000, er efter den almindelige Antagelse[27]) den naturlige Fortolkning ordentligvis

[24]) Jfr. J. U. 1851. 495.

[25]) Evaldsen S. 151. [26]) Evaldsen S. 150; afvigende Ørsted Hdbg. VI. S. 420—421, Gram Sp. D. S. 772.

[27]) Evaldsen S. 151—152, Gram Sp. D. S. 772, Ørsted Hdbg. VI S.

den, at Fordringshaveren ikke behøver at fordele den stedfundne Afbetaling, men at hver for sig uden Hensyn til de Andre vil hæfte med sit Beløb for det, som ikke er erholdt hos Skyldneren. Den bestemte Begrænsning af Ansvaret peger med andre Ord formentlig paa, at hver af Kautionisterne har tilsigtet for sit Vedkommende at være stillet som Enekautionist med det af ham lovede Beløb; der foreligger i Virkeligheden ikke noget Samforloverforhold. Har Skyldneren afbetalt 4000 Kr., vil altsaa i det angivne Exempel Fordringshaveren efter frit Valg kunne afkræve A. eller B. de manglende 2000 Kr., uden at den af dem, som saaledes kommer til at betale, har nogen Regres mod de andre, jfr. under 2. Mod den anførte Betragtning synes imidlertid at kunne indvendes, at den Omstændighed, at Forloverne have indgaaet Kautionerne under gjensidig Paaregning af de andres Indtræden, — og kun om saadanne Tilfælde handles her — maa afgive Formodning for, at Meningen med Talangivelsen er den samme, som om Ansvaret var angivet i Brøkdele;[28]) i alt Fald ville særlige Omstændigheder ofte udvise, at saadant har været Meningen.[29])

Naar en Kautionist for hele Beløbet er Medforlover med en Anden, som har begrænset sit Ansvar, ere de solidarisk forpligtede for det begrænsede Beløbs Vedkommende, og forsaavidt maa den førstnævnte Kautionist, der har indfriet hele Forpligtelsen, have Regres mod den anden efter Analogien af D. L. 1—23—14.

2. Flere Forlovere for samme Forhold, som ikke ere Samforlovere[30]) vedkomme ikke hinanden.[31]) D. L. 1—23—13 og 14 handle ikke om disse Tilfælde,[32]) se Udtrykkene „med hannem i Løfte er" „Medforlovere". Have saaledes to forskjellige Personer, hinanden uafvidende, overtaget

420—421, U. f. R. 1874. 787, 1873. 594, jfr. H. R. T. 1861. 756, J. U. 1850. 873 (Note 28).

[28]) Schl. H. R. D. II 549, J. T. XIV. 2. 215. Resultaterne i H. R. T. 1861. 756, J. U. 1850. 873 skyldtes Proceduren.

[29]) U. f. R. 1894. 1007. [30]) Se ved Note 2.

[31]) Evaldsen S. 149, 162, Hallager—Aubert II S. 494, Dernburg Lehrb. II S. 768, Agardh l. c S. 71—72.

[32]) Evaldsen S. 149—150.

Kaution for hele Gjælden, kan Fordringshaveren holde sig fuldt ud til hvem af dem han vil. Den indfriende faar ikke Regres mod den anden og indtræder heller ikke i Fordringshaverens Ret overfor ham.[33]) Have de flere Kautionister begrænset deres Ansvar til en Brøkdel eller til en bestemt Sum, hæfter hver enkelt, som om der ikke var nogen anden Kautionist, og kan altsaa ikke fordre Fordeling, fordi noget af Skyldneren er afbetalt paa Gjælden.[34]) Ofte kan det være vanskeligt at afgjøre, om de flere Forlovere ere Samforlovere eller ikke, jfr. den ovfr. under 1. c. omtalte Anskuelse, hvorefter Ansvarets Begrænsning til bestemte Summer skulde vække Formodning for, at Kautionen ikke er paataget under Paaregning af de andres Indtræden, selv om denne har været Kautionisten bekjendt. Denne Vanskelighed har ført Lovgivninger[35]) til at behandle Kautionister for samme Forhold som Samforlovere, selv om de ere indtraadte i Kautionen uden Paaregning af hinanden. Den hertil fornødne positive Hjemmel savnes for dansk Rets Vedkommende, se ovfr. Er den ene Kautionist indtraadt uden Paaregning af den anden, hvorimod den anden er indtraadt i Tillid til hin, maa sidstnævnte ved Indfrielsen indtræde i Fordringshaverens Ret overfor førstnævnte.

II. Som særlige Arter[36]) af Kaution nævnes Efterkaution og Kontrakaution. Efterkautionisten *(fidejussor fidejussoris)* er den Person, der som Kautionist sikrer Fordringshaverens Krav mod Hovedkautionisten. Han benævnes i dansk Ret, St. L. 19. Febr. 1861 § 59, som Rykborgen, hvilket Udtryk i Tydskland betegner Kontrakautionisten. Efterkautionisten er undergivet samme Regler som Kautionister i Almindelighed.[37]) Er Hovedkautionisten Selvskyldnerkationist, har Efterkautionisten

---

[33]) Schl. H. R. D. III. 152, J. U. 1855. 793, § 118 Note 33, jfr. § 119 Note 84.

[34]) J. U. 1864. 55, jfr. Note 27 og § 119 Note 32, 33.

[35]) Saaledes D. G. B. § 769, D. Entw. Mot. II S. 667, jfr. Dernburg Pandekten II S. 217 Note 5 og vistnok ogsaa Wharton § 765.

[36]) Larsen S. 302, 327, Gram Sp. D. S. 728—729, 775, Hallager—Aubert II S. 499—500.

[37]) Dernburg Pandekten II S. 214, Lehrb. II S. 757, Schw. Art. 497, D. Entw. Mot. II S. 672, Goldschmidt hos Ihering XXVI S. 345—354.

ikke *beneficium ordinis* i Forhold til Hovedskyldneren. I samme Forhold, som Hovedkautionens Gyldighed er betinget af Hovedforpligtelsens Gyldighed, er den rene Efterkautionists Forpligtelse afhængig af Hovedkautionistens. Ved at indfri Hovedfordringen indtræder Efterkautionisten i Fordringshaverens Krav mod Hovedskyldner og Hovedkautionist. Som Kontrakautionist[38]) Stp. L. 19. Febr. 1861 § 59, betegnes den, der stiller sig som Kautionist, for hvad Hovedkautionisten ifølge sin Kaution maatte komme til at udrede, altsaa Kautionisten (simpel eller Selvskyldner) for Hovedkautionistens Regresfordring. Ogsaa om Kontrakautionisten gjælde de sædvanlige Regler.[39]) Ved at indfri Hovedforpligtelsen indtræder Kontrakautionisten i denne og i Hovedkautionistens Rettigheder mod Hovedskyldneren. Ofte vil samme Person paa en Gang være Hovedkautionist og en Medforlovers Kontrakautionist, jfr. K. R. O. 18. Marts 1720 III § 3. De om Avalister (§ 108. II) og om den i Form af Vexelendossement tegnede Kaution (§ 100. II) gjældende særlige vexelretlige Regler ere omtalte i det Foregaaende; iøvrigt maa disse Arter af Kaution være undergivne de almindelige Kautionsregler, f. Ex. Reglerne om Virkningen af Henstandsgivelse, naar det er kjendeligt for Fordringshaveren, at der foreligger Kaution.[40])

§ 122.

Forsikring eller Assurance.[1])

I. Som Forsikrings- eller Assurancekontrakter beteg-

---

[38]) Dernburg Lehrb. II S. 767—768, Schw. Art. 498, D. Entw. Mot. II S. 676.

[39]) U. f. R. 1896. 871 (§ 116 Note 15 ff.), 1894. 131 (§ 117 Note 25), 1893. 540 (§ 115 Note 24), 1889. 1053 (§ 100 Note 15), J. U. 1864. 91, VI. 710 (Diligenspligt, § 119 Note 141), J. T. VI. 1. 136, jfr. H. R. T. 1894. 112 (U. f. R. 1894. 639).

[40]) Jfr. f. Ex. ovfr. § 101 Note 1, § 115 ved Note 29.

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 305—369, Larsen §§ 138—141, Gram Sp. D. §§ 210—218, Hallager—Aubert §§ 111—114, Vogt §§ 64—65, Schrevelius II § 332, Bentzon Forelæsninger over den danske Søret (lithograferet, cit. som Bentzon) II Kap. VIII, Gram Den private Søret S. 402—596, Brandt Om Søforsikring, Hambro Den private Sjörätten, Tybjerg hos Hage S.

nes[2]) visse Kontrakter, der gaa ud paa at sikre en Person (den Forsikrede) mod økonomiske Tab, som Livets forskjellige Farer true ham med, idet en Anden (Forsikreren) paatager sig en Ydelse til ham for det Tilfælde, at en vis Fare maatte virkeliggjøres. Men ikke alle Kontrakter med saadant Formaal og Indhold ere Forsikringskontrakter, se ovfr. i § 114 og § 115. I om Kaution og Garantikontrakt, i §§ 125—127 om Forsørgelseskontrakter og i § 124 om Poenalstipulationen. Spørgsmaalet bliver da, hvorledes Forsikringskontraktens Begreb afgrænses overfor andre Sikringskontrakter. Til Indledning blive nogle Bemærkninger om Assuranceinstitutet og den objektive Forsikringsret fornødne.

1. Assuranceinstitutet. Mod den af Livets forskjellige Farer følgende Usikkerhed for Formuegodernes Bevarelse giver den almindelige Ret kun liden Betryggelse; den Enkelte maa i Almindelighed selv bære det Tab, som tilfældigt rammer ham (ovfr. § 26). I vidt Omfang vil der da være Trang til mod et rimeligt Vederlag at forskaffe sig en Ret til at faa eventuelle Tab godtgjorte af Andre. Men overfor de fleste Arter af Farer vil den, der søger Sikkerhed, vanskelig finde en Enkeltmand, der er villig til, paa fyldestgjørende Vilkaar, med ham at indgaa en Retshandel af denne Slags som isoleret Forretning. En saadan vil kun bevirke en Flytning af Faren, idet Sikkerhedsgiveren underkaster sig den Risiko, som tidligere var Medkontrahentens, eller Sikkerhedsgiveren maa betinge sig saa stort Vederlag, at den Sikkerhedssøgendes Fordel ved Retshandelen forsvinder. Trangen til Erhvervelsen af fyldestgjørende Sikkerhedsrettigheder kan kun tilfredsstilles gjennem et Institut, som besørger Fordeling af Risikoen paa saa Mange, at den Enkeltes bliver forholdsvis umærkelig. Dette Institut er Assu-

---

302—313, Platou Om Livsforsikringskontraktens Natur (cit. som Platou), de Fine Skibsted Livsforsikringskontraktens Begreb (cit. som Skibsted). Jfr. Lewis Lehrbuch des Versicherungsrechts (cit. som Lewis), Ehrenberg Versicherungsrecht (af Binding Systematisches Handbuch der deutschen Rechtswissenschaft, cit. som Ehrenberg), Baumgartner Die Gerichtspraxis in Versicherungssachen 1895, May The law of insurance 3th ed., Dernburg Lehrb. II §§ 231—239a, Goldschmidt System §§ 158—167 og (Literaturfortegnelse) S. 67—69, König hos Endemann III §§ 402 425.

[2]) Se om Lovgivningens Terminologier § 114.

ranceinstitutet, der — begyndende med Søassurancen — fra Middelalderen har udviklet sig til større og større Omfang og Fuldkommenhed.[3]) Det hviler paa den Erfaring, at kun en vis Brøkdel af Livets Farer realiseres til Skade, og paa Statistikens Bestemmelse af denne Brøkdels Størrelse, hvilken Bestemmelses Paalidelighed afhænger af og vokser med Forsikringsgjenstandenes store Antal indenfor samme Farekategori. Assurancen optræder under to Hovedformer. Umiddelbart hidføres den omtalte Risikofordeling af den gjensidige Forsikring, som bestaar deri, at flere for en vis Art af Fare Udsatte slutte Kontrakt med hinanden om forholdsvis at bære de Tab, som maatte ramme Nogen af dem. Men Fordelingen tilvejebringes ogsaa af Præmieassurancen, som bestaar deri, at en Udenforstaaende (ogsaa Staten kan optræde som Assurandør, L. 18. Juni 1870 § 1) mod et Vederlag (Præmien) overfor et større Antal af Farer af samme Art paatager sig at godtgjøre indtrædende Skader. Den Hasard, som den isolerede Sikkerhedskontrakt vilde paadrage Sikkerhedsgiveren, forsvinder eller begrænses, naar han indgaar et større Antal af Sikkerhedskontrakter mod samme Fareart; gjennem et større Antal af Præmier vil han erholde tilstrækkeligt til Dækning af den Skade, der efter Statistikens Vidnesbyrd vil indtræde. Og kun ad denne Vej kan han begrænse sin Risiko saaledes, at hans Erhvervsvirksomhed som Sikkerhedsgiver bliver en fornuftig og solid Forretning. Medens saaledes Risikofordelingen ved den gjensidige Assurance er Kontrakternes Maal, bliver den ved Præmiefordelingen det nødvendige Middel. Grundlaget for hele Assuranceinstitutet er Risikofordelingen. Den til Assuranceinstitutets Væsen svarende Forsikringskontrakt bevirker ifølge Risikofordelingen, at den Forsikrede, i Stedet for sin egen fulde Risiko, kun bærer en langt ringere (den gjensidige Forsikring) eller, mod en ringere ubetinget Opofrelse, slet ingen udover den i Forsikrerens Insolvens liggende (Præmieforsikringen).

2. a. Hermed er imidlertid endnu ikke givet nogen Forklaring af Forsikringsinstitutets Ret, den objektive Assurancerets Ejendommelighed, men kun Grundlaget for en

---

[3]) Se om Assurancevæsenets historiske Udvikling Ehrenberg § 3.

saadan Forklaring. I og for sig kunde det paa Fordelingstanken hvilende Assuranceinstitut tænkes i en saadan Skikkelse, — og det er historisk forekommet i saadanne Skikkelser — at dets Retshandler ikke eller kun i ringe Omfang trænge til særlige Retsregler. Men en saadan Skikkelse vilde være overordentlig mangelfuld. Skarpest træder dette frem ved Præmieforsikringen. Den solide Præmieassurance maa beregne Præmierne saaledes, at de ere tilstrækkelige til at dække indtrædende Skader, Driftsomkostninger og tilfældige Tab og desuden give Assurandøren et passende Udbytte af hans Arbejde og af hans i Foretagendet anbragte Kapital. Paa den anden Side vil Konkurrencen bevirke og har i vidt Omfang bevirket, at Assurandøren maa sætte Præmien saa lavt, som det med disse Formaal er muligt. Den typiske Assurancekontrakts Indhold vil derfor være bestemt ved en nøjagtig statistisk Beregning (praktisk taget maa man ved adskillige Forsikringsarter indtil videre nøjes med et erfaringsmæssigt Skjøn), i hvilken navnlig den forsikrede Risikos Art og Størrelse indgaa som Momenter,[4]) og det bliver et Livsvilkaar for Assurancen, at dens Kontrakter ikke gjælde udenfor de saaledes ved Beregningen i Betragtning tagne Risikoer. Den særlige objektive Ret, som Assuranceinstitutet trænger til i privatretlig Henseende, bliver derfor navnlig et Indbegreb af Retssætninger, der betrygge Assurancen mod Farer for at komme til at bære upaaregnede Risikoer. Paa den anden Side kan der ogsaa være Trang til visse privatretlige og offentligretlige Regler, der kunne betrygge de Forsikrede mod usolide Forsikringsselskaber og imod Forfordeling fra Forsikrernes Side, men for vidtgaaende Regler i denne Retning ville let hæmme Assuranceinstitutets naturlige Udvikling.

b. Men paa lignende Maade stiller Sagen sig ved den gjensidige Forsikring. Allerede for at opnaa det nødvendige Grundlag til Afgjørelsen af, hvor stor en Andel af indtrædende Skader den enkelte Interessent skal betale, tiltrænges Retsregler som de ovenfor omtalte, idet dennes Andel beror paa

[4]) Platou S. 3—12, Skibsted S. 30—31, Bentzon S. 266, Lewis S. 20—21.

hans i Fællesskabet indgaaede Risikos Art og Størrelse. Men hertil kommer, at den gjensidige Forsikring mere og mere benytter Præmieforsikringens Teknik.[5]) I Stedet for at vente med at kræve Indskud af Interessenterne, til en Skade er sket, som skal erstattes, fordres der forud erlagt af hver Enkelt — ofte under Benævnelsen Præmie — netop saa meget, som der, (foruden til Administrationsomkostningerne) ifølge Sandsynligheds-beregningen udfordres til paaregnelige Skaders Dækning. Gjennemsnitligt vil dette være nødvendigt og tilstrækkeligt; Chancen for at slippe med mindre og for at maatte betale mere regnes der kun med som noget fjærnere liggende (Reserven). Den gjensidige Assurance beherskes saaledes i det Væsentlige af samme Assuranceret som Præmieforsikringen.[6]) Men naturligvis er der mellem de to Instituter en væsentlig Forskjel. Den gjensidige Forsikring er et Interessentskab: vise de gjorte Indskud sig utilstrækkelige til Skadernes Dækning, maa de Forsikrede som Interessenter tilskyde Resten; blive Skaderne mindre end paaregnet, kommer dette de Forsikrede til Gode. Denne Side af den gjensidige Forsikring falder udenfor denne Fremstilling og omhandles i Interessentskabslæren.[7]) Præmieforsikringen derimod er en Erhvervsvirksomhed, hvis Risiko bæres af Assurandøren, hvem ogsaa eventuelt Overskud kommer til Gode.[8]) Forøvrigt ses det jævnligt, at Præmieassurandøren forbinder sig til at afgive en Del af det eventuelle Overskud til de Forsikrede (Bonus), jfr. L. 15. Marts 1889 Nr. 26, medens omvendt de gjensidige Forsikringsselskaber søge at arrangere sig saaledes, at Krav paa Efterskud undgaas,[9]) og tillige tegne Assurance mod Præmie uden Gjensidighed.

---

[5]) Skibsted S. 34—35, Platou S. 65—66. Jfr. f. Ex. Vedtægt for Kjøbstædernes almindelige Brandforsikring 18. Juli 1874 Nr. 95 §§ 3, 4, 62, 67, for Landbygningernes Brandforsikring 10. Juni 1871 §§ 3, 4, 74, 85, for Kjøbenhavns Brandforsikring 28. Aug. 1885 Nr. 147 §§ 5, 49, 50, 60.

[6]) Jfr. Bentzon l. c. S. 311, Lewis l. c. S. 145. [7]) Se herom Torp Om Interessentskab § 35, Platou S. 63—68 og 11—12, H. R. T. 1891. 585 (U. f. R. 1892. 228), Lewis S. 142—149, U. f. R. 1887. 264, 700, 1149.

[8]) Platou S. 69, Lewis S. 29—30. Se om Præmieassurancens Fortrin for den gjensidige Forsikring Bentzon S. 264—265, Skibsted S. 23.

[9]) Platou S. 69—71.

c. Assuranceretten[10]) har kun i ringe Omfang faaet positiv Hiemmel i dansk Lovgivning. Kun for Søassurance findes i Sølov 1. April 1892 Kap. 10, jfr. tidligere D. L. 4—6, almindelige Lovforskrifter. Men Bestemmelserne i Sølovens Kap. 10 ere af udstrakt Betydning for Forsikringsretten i Almindelighed. De tilsigte nemlig i det Hele kun at udtale Forsikringsrettens almindelige Grundsætninger,[11]) og mange af dem staa derfor som Vidnesbyrd om Lovgiverens Opfattelse af Assuranceretten i Almindelighed. Men adskillige Bestemmelser i Sølovens Kap. 10 ere dog aabenbart motiverede ved Søforsikringens Ejendommeligheder. I det Hele kan det vel siges, at Sølovens Bestemmelser ere analogisk anvendelige paa anden Forsikring, medmindre de kunne paavises at være grundede i Søassurancens Ejendommelighed, eller den paagjældende anden Art af Forsikring efter sin Natur kræver Afvigelser fra den almindelige Forsikringsret, jfr. navnlig ndfr. i § 123. V om Livsforsikringen. Bortset fra Søloven findes af Udtalelser fra Statsmagtens Side kun Love for og Autorisation af Vedtægter for enkelte Forsikringsanstalter, saaledes Kgl. konfirmeret Konvention for det kjøbenhavnske Søassurancekompagni 2. April 1850, i Henhold til hvilken Søassurancekontrakter her i Landet i Almindelighed indgaas, L. 18. Juni 1870 og 1. April 1893 Nr. 78 med tilhørende autoriseret Plan af 5. Jan. 1871 for Statsanstalten for Livsforsikring, se ogsaa om Brandforsikringsanstalter ndfr. § 123. IV. 2. Saadanne Bestemmelser beherske naturligvis kun Kontrakter, der indgaas med den paagjældende Anstalt eller i Henhold til dennes Regler, men kunne udover denne Grænse have Betydning til Oplysning om Opfattelsen af almindelig Forsikringsret.

Forsikringsrettens Kilder ere da, foruden Søloven og dennes Analogi, de paa Grundlag af det internationale Forsikringsinstituts almindelige Forretningsbrug uddannede Sædvaner,

---

[10]) Se om dens historiske Udvikling, Kilder og Litteratur Ehrenberg §§ 2, 4 og 5, Lewis §§ 1 og 2, samt ovfr. Note 1.

[11]) Motiver til Forslag til Sølov S. 128—129, Norske Motiver S. 296, 301.

der navnlig erkjendes gjennem de i Nutiden for Indlandets og Udlandets Forsikringsanstalter gjældende Forretningsvilkaar og Domstolenes Afgjørelser. Forsaavidt særlige danske Sædvaner maatte have dannet sig, blive disse naturligvis at foretrække for de almindelige. Hvor de nævnte Retskilder svigte, maa de af Forsikringsinstitutets Formaal flydende Retsregler komme til Anvendelse. Af de angivne Kilders Natur følger, at den private Forsikringsret kun lader sig angive som visse almindelige Hovedprinciper. Og at dette forholder sig saaledes, er ikke nogen Mangel ved en Lovgivning. De mangfoldige Risikoarters Forskjellighed afføder Trang til saamange Nuanceringer af Forsikringsretten, at det vilde være uoverkommeligt for en Lovgiver at følge med i Detaillerne. Hertil kommer, at Assuranceinstitutet er i en stadig og hurtig Udvikling, der i ikke ringe Omfang maa føre til Brud med ældre Sædvaner og til Dannelsen af nye. Paa den anden Side er der ogsaa kun Trang til almindelige Grundsætninger. Forsikringskontrakterne ville ordentligvis blive indgaaede med Forsikringsanstalter, som gjennem deres Vedtægter og Policer detailleret angive Forsikringsvilkaarene; den private Forsikringsrets Opgave vil ordentligvis kun være den at supplere Vedtagelserne i en meget detailmæssigt ordnet Kontrakt.[11b]) Til præceptive Normer angaaende Mellemværendet mellem Forsikreren og den Forsikrede trænger Assuranceinstitutet formentlig kun i ringe Omfang; saadanne Normer ville i det Hele afgive Hindringer for Institutets naturlige Udvikling. For dansk Rets Vedkommende ere den private Forsikringsrets Normer vistnok alle deklaratoriske, saa at de kun komme til Anvendelse, forsaavidt ikke noget Andet er vedtaget mellem Parterne, se nærmere i det Følgende.

II. 1. Bestemmelsen af Forsikringskontraktens (Assurancekontraktens) Begreb har været og er meget omtvistet.[12]) Den megen Diskussion herom har næppe stor umiddelbar Værdi, men efter den Rolle, den har spillet og endnu

[11b]) Goldschmidt System S. 251, Bentzon S. 289.

[12]) Herom Ehrenberg S. 53—65, Lewis S. 18—28, Dernburg Lehrb. II S. 723, Platou S. 50, O. P. i T. f. Rvdsk. IV S. 359, Skibsted S. 31—32, 78—83.

spiller, kan den ikke lades uomtalt. Det givne Udgangspunkt er, at Forsikringskontrakten er en Sikkerhedskontrakt, som ikke begrænser sig til at sikre mod Sikkerhedsgiverens Forhold (Modsætning til Præmiekontrakten § 124). Og en Udskillelse af nogle af Sikkerhedskontrakterne som særlig Gruppe under Betegnelsen Forsikringskontrakter vil kun have systematisk Berettigelse, forsaavidt som der for denne Gruppe gjælder et særligt Indbegreb af Retsregler, forskjellige fra det for andre Sikkerhedskontrakter gjældende. Det ligger da efter det nu om Assurancevæsenet og den objektive Forsikringsrets Udvikling nær i Forsikringskontraktens Begreb at optage som Momenter Storbedrift eller tilsigtet Storbedrift og Vederlagets Fastsættelse efter en Sandsynlighedsberegning, eller, med andre Ord, at begrænse Assurancekontraktens Begreb saaledes, at det kun omfatter de for Assurancevæsenet typiske Kontrakter. Men herved maa bemærkes, at den objektive Assuranceret nødvendigvis gjælder ogsaa for andre Retshandler end de beskrevne typiske. Den er anvendelig paa Kontrakter, der indgaas med en Anstalt, hvis Egenskab som Assuranceanstalt er uomtvistelig, selv om de betydelig afvige fra Typen, f. Ex. i et enkelt Tilfælde af individuelle Grunde sætte Præmien ulønnende lavt, og Assurancerettens Anvendelighed kan ikke engang være afhængig af om den Anstalt, som Retshandlen afsluttes med, i det Hele stemmer med Assurancevæsenets Type eller maaske for den almindelige Opfatelse staar som et mislykket Forsøg, der ikke fortjener Benævnelsen Assurance. Og fremdeles maa Assuranceretten eller dog et Indbegreb af Retssætninger, der under hans flydende Beskaffenhed ikke lader sig afgrænse fra den, gjælde ogsaa for visse Sikringskontrakter, ved hvilke en Enkeltmand, der ellers ikke giver sig af med saadant, paatager sig en Risiko som isoleret Forretning. Sagen er den, at Retsopfattelsen, idet Sikring mod Vederlag i Almindelighed sker gjennem Kontrakter med Assuranceanstalter og overordentlig sjælden ad anden Vei, er tilbøielig til at identificere Sikringskontrakten mod Vederlag med Assurancekontrakten, eller, med andre Ord, til at overføre de for sidstnævntes Type udviklede Retsregler paa hine. Hvorvidt Retssædvanen i denne Retning er gaaet, kan være noget tvivlsomt. For Sikringskontrakter, der angaa en

Art af Fare, som det er sædvanligt at søge Assuranceanstalternes Sikring imod, f. Ex. Brand, Søskade, vil man vistnok være enig om, at Assuranceretten maa gjælde, selv om Kontrakten er indgaaet med en Person som Forsikrer, der ellers ikke giver sig af med sligt, forsaavidt Sikkerhedskravet er erhvervet mod Vederlag, og Kontrakten ikke indeholder særlige Bestemmelser, som gjøre Assuranceretten uanvendelig. Men det samme maa vistnok antages om Sikringskontrakter angaaende andre Arter af Fare, forsaavidt der ikke har været særlige Hindringer for den omtalte Identifikation, hvad der navnlig vil have været, naar der gjennem Lovgivning eller Sædvaner har foreligget et særligt Indbegreb af Retsregler for den paagjældende Art af Sikkerhedskontrakter. Saadanne Hindringer have foreligget med Hensyn til Kontrakten, der giver Sikkerhed mod en anden Persons Forhold. Denne staar, selv om Vederlag for Risikoens Overtagelse, f. Ex. Delcredereprovision, er vedtaget, som et særligt Retsinstitut (Kaution), se ovfr. § 115. I, og vil kun være Assurance, naar Sikringskontrakten er indgaaet med en Forsikringsanstalt mod denne Art af Fare (Kreditassurance) eller ved sit Indhold, udtrykkeligt eller stiltiende, henviser til saadannes Vilkaar; men at Vederlag er vedtaget for Kautionen vil dog kunne medføre Anvendelse af Retsregler, som nærme sig til Assurancekontraktens.[13]) Hvad Forsørgelseskontrakterne angaar, staa Fledførsels- og Aftægtskontrakten udenfor Forsikringsbegrebet, og om Livrentekontrakten[14]) gjælder vistnok det samme som om Sikkerhedskontrakter mod en anden Persons Forhold, muligvis dog med en noget større Tendens henimod Forsikringsretten.

Forsikringskontrakten synes da at maatte bestemmes som Kontrakten, hvorved en Person (Forsikreren, Assurandøren) mod et Vederlag (Præmie) til Sikring af en Andens økonomiske (jfr. om Personforsikring ndfr.) Interesse lover en Ydelse til denne (den Forsikrede) for det Tilfælde, at en Interessen

[13]) § 115 ved Note 35, D. Entw. Mot. II S. 658, jfr. Evaldsen Fuldmagt S. 120 Noten. Ndfr. § 123. IV. 6.

[14]) § 123. V. 1.

truende Fare tilfældigt maatte blive virkeliggjort, dog at Kaution og Forsørgelseskontrakter ikke ere Forsikringskontrakter, medmindre Kontrakten er indgaaet med en Forsikringsanstalt som saadan eller ved sit Indhold henviser til saadannes Vilkaar. Ved denne Begrebsbestemmelse er der i Overensstemmelse med det under I. 2. b. Bemærkede,[15]) bortset fra den gjensidige Forsikrings Ejendommelighed. Overhovedet er der Intet i Vejen for, at en Kontrakt paa en Gang kan være en Assurancekontrakt og høre til en anden, ikke som dennes Modsætning bestemt, Klasse af de Fordringsrettigheder, der i Love og Systemer fremhæves som særlige Grupper. Ligesom den gjensidige Forsikring baade er Interessentskab og Assurancekontrakt, er f. Ex. Livrentekontrakten, selv om den er Forsikring, tillige en Forsørgelseskontrakt. Om Grunden til, at Forsikringskontrakten ikke i Begrebsbestemmelsen er betegnet som en Hasardkontrakt, se § 128. Den angivne Begrebsbestemmelse er, som det fremgaar af det Foregaaende, kun en privatretlig.

2. Forsikreren i Præmieforsikringskontrakten[16]) vil ifølge Forholdets Beskaffenhed (ovfr. I. 1) ordentligvis være et Aktieselskab; dette er anmeldelsespligtigt efter L. 1. Marts 1889 Nr. 23 § 35, jfr. §§ 8 og 16. Men der er ingen legal Hindring for, at ogsaa Enkeltmand eller gjensidige Forsikringsselskaber kunne optræde som Præmieforsikrer; undertiden overtager Staten Forsikring, L. 18. Juni 1870 § 1. De tidligere Monopoler for visse Forsikringsanstalter ere bortfaldne.[17]) Statsanerkjendelse er ufornøden saavel for Selskaber som for Enkeltmand, og almindelige Regler om offentligt Tilsyn med Forsikringsselskaber findes ikke, men gjennem Statsanerkjendelse og Statstilsyn kunne undertiden visse Begunstigelser opnaaes.

3. Gjenstand for Forsikring kan enhver lovlig økonomisk Interesse i, at en vis skadelig Kjendsgjerning ikke ind-

---

[15]) Ved Note 6—8.

[16]) Jfr. Bentzon S. 262—263. Se om den gjensidige Forsikring Torp Om Interessentskab S. 274.

[17]) § 123 ved Note 64, Bentzon S. 263, jfr. § 123 ved Note 105.

træder, være, jfr. Sølov § 230; det er ikke alene Rettigheder, der kunne assureres.[18]) Assureres kan saaledes Interessen i en Tings Bevaring, ikke blot Ejerens (om Forsikring af dennes Interesse benyttes ofte den ukorrekte Udtryksmaade, at „Tingen“ assureres, jfr. Sølov § 233) og den begrænsede Retshavers, men f. Ex. ogsaa dens, som, uden at have nogen Ret over Tingen, er ansvarlig for dens tilfældige Undergang, samt Interessen i Bevarelsen af en Fordringsrets Godhed (Kreditassurance). Fremdeles kan assureres Interessen i, at visse Formueopofrelser ikke finde Sted, f. Ex. Reassurance, Forsikring imod Ansvar for Tjeneres Handlinger, mod Sygdom og Opfyldelse af Værnepligt. Ikke blot mod positive Tab, men ogsaa mod Ikke-Opnaaelse af forventet Vinding kan man forsikre sig, f. Ex. forventet Handelsfordel[19]), Sølov § 230, Forsikring mod Hagelskade, mod Erhvervsudygtighed (Sygdom og Død). Interessen behøver ikke at være én ubetinget eller en aktuel[20]). De ældre positive Forbud mod Forsikring af visse Interesser, navnlig Forsikring af Skibsfolks Liv og Hyre, og mod at Interessen forsikres fuldtud, ere bortfaldne[21]) Sølov §§ 230, 234. Paa den anden Side kan en Interesse ikke forsikres udover sin Værdi, Sølov § 233; en Kontrakt, der tillægger den Forsikrede større Erstatning end den Skade, han maatte lide, er forsaavidt ikke en Forsikringskontrakt, se under III. 4 og særligt om Livsforsikring § 123. V. 2.

4. Forsikret kan kun den være, der selv har en saadan Interesse, som efter det under 3 Bemærkede

---

[18]) Oversigter hos Lewis § 4, Ehrenberg S. 8—13 og § 27, Dernburg Lehrb. II S. 728—729. Jfr. H. R. T. 1889. 593 (U. f. R. 1890. 56, Kommissionærens Interesse i Kommissionsgodsets Bevaring, jfr. § 140 Note 63), U. f. R. 1895. 724, 1875. 110, 1881. 384.

[19]) U. f. R. 1895. 139, Lewis S. 60—61, Hallager—Aubert I S. 456—457; herimod Ørsted Hdbg. V. S. 318—319, Gram Søret S. 405—406. *Chomage* (§ 123 Note 76) kan forsikres, men de danske Selskaber indlade sig i Almindelighed ikke herpaa. Ifølge Tillæg til Kjøbenhavns Brandforsikrings Vedtægt, Bekj. 16. Decbr. 1896 Nr. 70, assurerer dette Institut imod visse Huslejetab, som skyldes Brand o. desl.

[20]) Ehrenberg S. 305, jfr. Lewis S. 44—45.

[21]) Bentzon S. 274—275, 279, Motiver til Forslag til Sølov S. 129, Gram Søret S. 450—451, ndfr. § 123 Note 111.

kan assureres, Sølov §§ 230, 236; Ingen kan for egen Regning forsikre en Andens Interesse, jfr. særligt om Livsforsikring § 123. V. 2. Kontrakten med en Person om en Ydelse til ham for den Eventualitet, at en ham ikke vedkommende Skade maatte indtræde, er ikke Forsikring, men en unyttig Hasardkontrakt (Væddeassurance), se herom under III. 5. I det Følgende vil det blive omtalt, at der Intet er til Hinder for, at en Person i eget Navn kan forsikre en Andens Interesse for denne. Førstnævnte er da kun Forsikringstager, ikke Forsikret, sidstnævnte kun Forsikret, ikke Forsikringstager.

5. Begrebsmæssigt kan Forsikring finde Sted mod enhver tænkelig Fare,[22]) jfr. § 123. IV; et andet Spørgsmaal er det, om der for Tiden findes Anstalter, som give sig af med Forsikringen. Ogsaa mod fortidige Farer kan Forsikringskontrakt indgaas, saalænge Parterne ere uvidende om, hvorvidt Faren er virkeliggjort eller overstaaet.[23])

6. Derom, at det kun er den tilfældige Virkeliggjørelse af Faren, som Forsikreren skal svare til, henvises til Udviklingen ndfr. under IV. 2. a. β.

7. Om Terminologien bemærkes endnu, at den Sum, der i Forsikringskontrakten, særligt til Fastsættelse af Præmien, nævnes som den, der i Tilfælde af Skadens Indtrædelse skal betales af Forsikreren, kaldes Forsikringssummen, se om dennes Betydning ndfr. under III. 4 og IV. 2. b, medens den forsikrede Interesses Værdi kaldes Forsikringsværdien, Sølov § 233.

III. 1. Forhandlingerne angaaende Kontraktens Stiftelse ville i Almindelighed begynde med en Henvendelse fra den Forsikringssøgende til Forsikreren, ledsaget af en paa Forsikrerens trykte Formularer afgiven Begjæring eller Anmeldelse (Deklaration), der indeholder de fornødne Oplysninger, se under 3, fra den Forsikringssøgendes Side. Muligvis er denne Henvendelse saa fuldstændig, at den er et endeligt Tilbud, og Kontrakten kan da komme i Stand ved dettes Akcept fra Forsikrerens Side. Men hyppigere vil den Forsikringssøgendes Henvendelse

---

[22]) Lewis S. 30, 64—66.
[23]) Jfr. H. R. T. 1894. 837 (U. f. R. 1895. 324). Nærmere Note 46, 47.

kun spille den Rolle, at den afføder et Tilbud fra Forsikrerens Side, som akcepteres af Forsikringstageren. Med Hensyn til Afgjørelsen af, naar Parterne ved Forhandling *inter absentes* blive bundne overfor hinanden, komme i Mangel af modstaaende Aftaler de almindelige Regler (§ 10. IV) til Anvendelse. Forsikreren er altsaa, under Betingelse af behørig Akcept, bunden til at være Forsikrer, naar hans Løfte er kommet til den Forsikringssøgendes Bevidsthed. Et andet Spørgsmaal, som undertiden forveksles med hint, er det, paa hvilket Tidspunkt Kontrakten skal anses for indgaaet i den Forstand, at Forsikreren fra nu af bærer Risikoen[24]) naar Kontrakten ikke indeholder særlig Afgjørelse af dette Spørgsmaal. De jævnligt i Forsikrerens Løfte forekommende Forbehold, at hans Forpligtelse først indtræder, naar Præmien mod Policens Modtagelse er betalt, o. desl.,[25]) kunne ikke antages at angaa Tidspunktet for Indtrædelse af Pligten til at være Forsikrer, medmindre de utvetydigt sige dette, men maa formodes at fastsætte Tidspunktet for Risikoens Begyndelse,[26]) i

---

[24]) Jul. Lassen i T. f. Rvdsk. I S. 256—257, 269—271. Paa den ene Side synes Forsikreren, naar han hverken har taget noget Forbehold eller særligt har paataget sig Risikoen for noget tidligere Tidsrum, jfr. ved Note 47, at maatte bære den fra det Øjeblik af, da han har afsendt sit Løfte, men paa den anden Side vilde det ikke stemme med Forsikringskontraktens Natur, at Forsikreren skulde svare til Risikoen for et Tidsrum, under hvilket Forsikringssøgeren endnu fuldkomment er Herre over, om han vil betale Præmien. Forsikrerens Risiko synes altsaa at maatte begynde i det Øjeblik, da de to Kjendsgjerninger foreligge, at han har modtaget Forsikringstagerens Løfte og afsendt sit eget, jfr. J. U. 1862. 301 (§ 123 Note 114), forudsat naturligvis, at hans Løfte bliver forbindende for ham (ikke tilbagekaldes; naaer til Forsikringstageren, uden at denne har forsømt at give nogen pligtmæssig Oplysning, jfr. Note 33). Efter det Bemærkede ere Løsningerne i D. Entw. § 87, Mot. I S. 174 (strøget i D. G. B., se Reatz I S. 66, jfr. forøvrigt Einführungsgesetz zum bürgerlichen Gesetzbuche Art. 75) og D. H. G. B. Art. 321, jfr. Lewis S. 162—163, hver i sin Retning utilfredsstillende: D. Entw. § 87 har den rigtige Løsning for det Tilfælde, at Forsikringstageren er Akceptant, Jul. Lassen l. c. S. 271; D. H. G. B. Art 321 har den for det modsatte Tilfælde. Særligt om Livsforsikring § 123 Note 114.

[25]) Lewis S. 170, 180—183. Goldschmidt System S. 252, Dernburg Lehrb. II S. 727, J. U. 1874. 342. Jfr. Note 76.

[26]) Jfr. dog maaske H. R. T. 1881. 216 (U. f. R. 1881. 852), se Note 76. En Klausul, der angaar Tidspunktet for Risikoens Begyndelse, kan ikke hjemle

Forbindelse med en Beføjelse for Forsikreren til at hæve Kontrakten eller betragte den som bortfalden, naar Forsikringstageren er kommen i Mora med Præmiebetalingen.[26b]) For Forsikringskontrakten er ingen Form foreskrevet[27]). I Almindelighed udfærdiges der efter Kontraktens Indgaaelse ensidigt af Forsikreren en skriftlig Erklæring angaaende dens Indhold, Policen, som overgives til Forsikringstageren, se nærmere om Policen og dens Betydning ndfr. under IV. 1. Ved Søforsikring er Forsikreren paa Forsikringstagerens Forlangende pligtig at give denne Police, Sølov § 232; muligvis maa samme Regel antages for sædvansmæssigt hjemlet ved anden Forsikring. (Om Policens Stempling findes Reglerne i Stp. L. 19. Febr. 1861 §§ 55 og 56, jfr. § 12. 2, og L. 30. Marts 1874 Nr. 30 § 4.)

2. Forsikring kan tages for egen eller for en Andens Regning eller uden Angivelse af, om den er tegnet for egen eller en Andens Regning („for Vedkommendes Regning eller lignende"), Sølov § 231. Kontrakten kan indgaas saavel ved Kommissionær[28]) som ved Fuldmægtig; hyppigt sker Indgaaelsen under Medvirken af Forsikringsanstalternes Agenter.[29]) Medens, som under II. 4 og ndfr. under 5 omtalt, Ingen kan forsikre en Andens Interesse for egen Regning, er der Intet til Hinder for, at en Person ifølge de almindelige Regler om Trediemandsretshandler uden Bemyndigelse kan forsikre en Andens Interesse for denne, men Gyldigheden af saadan Forsikring er betinget af, at Forsikringstageren ved Kontraktens Indgaaelse tilkjendegiver Forsikreren, at Forsikringen tegnes uden Ordre,[30]) Sølov § 231, jfr. §§ 241—243.

3. Som tidligere udviklet er et nøje Kjendskab til Farens

Forsikreren Beføjelse til at paaberaabe sig den Udeblivelse af Præmien, som skyldes ham selv, f. Ex. idet han forhaler Policens Meddelelse.

[26b]) § 123 Note 16.

[27]) Jfr. om fremmed Ret Lewis S. 163—166.

[28]) Jfr. § 140 Note 63, § 24. III, § 123 Note 33, Schl. H. R. D. II. 104, 514, J. U. III. 478, A. f. R. VI. 150. Lewis S. 177—179.

[29]) Se om saadanne Lewis S. 150—160, Dernburg Lehrb. II S. 724—725, J. U. 1874. 342, 1862. 301, H. R. T. 1881. 216 (U. f. R. 1881. 852), Platou § 12.

[30]) Lewis S. 128—129, Bentzon S. 275—278, 303, jfr. Note 36. Særligt om Livsforsikring § 123. V. 2.

Beskaffenhed af største Betydning for Forsikreren, og til saadant Kjendskab kræves Oplysninger fra Medkontrahenten. De i denne Henseende for Forsikringskontrakten gjældende særlige Regler udtrykkes i Almindelighed saaledes, at der paahviler den Forsikringssøgende — se om Forsikreren ndfr.[31]) — en kvalificeret Sandheds- og Opgivelsespligt. En egentlig Pligt i denne Retning foreligger imidlertid ikke, men Forholdet er det, at Usandheder og Undladelse af Oplysningers Givelse fra den Forsikringssøgendes Side i vidt Omfang bevirker, at Forsikreren kan fragaa sit Løfte.[32]) For Søforsikringens Vedkommende ere Reglerne følgende: Kontrakten er uforpligtende for Forsikreren, naar ikke den Forsikrede og den, der tager Forsikringen for hans Regning, og enhver Anden, der som Mellemmand medvirker til Forsikringens Istandbringelse, ved dens Afslutning[33]) nøjagtig og sandfærdig opgiver alle ham bekjendte Omstændigheder, der kunne være af Betydning med Hensyn til Bedømmelsen af den Fare, Forsikreren paatager sig, og af Vilkaarene for Forsikringens Overtagelse,[34]) Sølov §§ 241, 242. 1. De Omstændigheder, der herefter skulle opgives, saavidt de kjendes, ere de, som almindelige fornuftige Forsikrere ved den paagjældende Art af Forsikring lægge Vægt paa, de objektivt relevante.[35]) Er Forsikring taget uden den Forsikredes Ordre og Vidende, bliver den dog ikke ugyldig, fordi der ikke er givet Forsikreren Meddelelse om en Omstændighed, der vel var bekjendt for den Forsikrede men ikke for Forsikringstageren,[36])

---

[31]) Note 46, 47.

[32]) Om hans Ret til Præmien se § 123 ved Note 23 og 24.

[33]) Det Tidspunkt, der saaledes danner Slutningsgrænsen for den Forsikredes (og hans Hjælperes) Opgivelsespligt, maa vistnok være det, paa hvilket de to Kjendsgjerninger foreligge, at Forsikrerens Løfte er kommet til ham (eller til hans Fuldmægtig), og hans eget Løfte afsendt til Forsikreren (muligvis vil det yderligere blive krævet, at dette sidste skal være kommet til Forsikreren), se forøvrigt angaaende Grænsen i Teksten om Sølov § 242. 2, jfr. Lewis S. 73 Note 17.

[34]) Bentzon S. 299—307, jfr. Lewis S. 71—91, 47, Ørsted Hdbg. V S. 328, Evaldsen Fuldmagt S. 15—16.

[35]) Bentzon S. 300, Lewis S. 45—47, 71—73, 79—81, jfr. Schl. H. R. D. II. 104, III. 666. U. f. R. 1895. 715. 1879. 1069. J. U. 1855. 11.

[36]) Jfr. Note 30.

Søløv § 242. 2. Og Undladelse af at meddele Omstændigheder, der vare Forsikreren bekjendte eller med Føje kunne forudsættes at være ham bekjendte, medfører ikke Ugyldigheden,[37]) Søløv § 242. 1. Fremdeles bestemmer Søløv § 242. 2, at Ugyldigheden ikke indtræder, naar den Opgivelsespliptige saa sent har erholdt Kundskab om den Omstændighed, der skulde have været opgiven, at han kun ved at anvende usædvanlige Foranstaltninger havde kunnet meddele Forsikreren Underretning derom inden Forsikringens Afslutning.[38]) Men iøvrigt indtræder Ugyldigheden, selv om Undladelsen af Oplysningens Givelse har været uden Betydning og ikke kan tilregnes den Paagjældende,[39]) jfr. Søløv § 266. Dernæst er Forsikrerens Løfte ugyldigt, naar der er gjort urigtig Angivelse[40]) med Hensyn til nogen af de i Søløv § 241 omhandlede Omstændigheder, selv om Angivelsen er sket i god Tro; Ugyldigheden indtræder dog ikke, naar Forsikreren ved Forsikringens Afslutning havde Kjendskab til det rette Forhold, Søløv § 243, men iøvrigt er det irrelevant, at den urigtige Angivelse ikke har havt Indflydelse paa Forsikrerens Handlemaade, og at den indtrufne Skade ikke staar i Sammenhæng med den urigtigt angivne Omstændighed.[41]) For det Tilfælde, at Undladelse af Opgivelse eller urigtig Angivelse kun vedrører en Del af de forsikrede Gjenstande, gives en Regel i Søløv § 244. Udenfor Søforsikringen antages det undertiden, at de almindelige Kontraktsregler ikke ere fravegne i saa vidt Omfang, og navnlig at Forsikringstagerens gode Tro kommer mere i Betragtning. Men da de i den nordiske Søløv §§ 241—244 givne Bestemmelser ikke i nogen Henseende synes at bero paa Ejendommeligheder ved Søforsikringen, maa de antages for almindelig Forsikringsret, jfr. L. 18. Juni 1870 § 13.[42]) Reglerne om Sandheds- og Opgivelsespligten ere naturligvis kun deklaratoriske. Undertiden ville Forsik-

[37]) H. R. T. 1869. 126 (U. f. R. 1869. 478).

[38]) Bentzon S. 303, Lewis S. 89 Note 74, jfr. ovfr. Note 33.

[39]) Motiver til Forslag til Søløv S. 133, Bentzon S. 306, Lewis S. 76—77.

[40]) Bentzon S. 300—301, jfr. Levis S. 75, Schl. H. R. D. I. 83, 130, II. 348, 763, J. U. 1870. 169, 1858. 701.

[41]) Bentzon S. 304, Motiver til Forslag til Søløv S. 133, Lewis S. 75—77.

[42]) Ovfr. ved Note 11, Lewis S. 78—79, 85—89.

ringsanstalterne nøjes med at stille ringere Fordringer, saa at f. Ex. urigtig Angivelse kun medfører Ugyldighed, naar den er forsætlig og uagtsom.[43]) Og paa den anden Side ville Forsikringsanstalternes Spørgsmaalsblanketter til Forsikringssøgerne undertiden stille Krav om Oplysninger, der ikke høre til de objektivt relevante, saa at Sandhedspligten forsaavidt udvides;[44]) hvorvidt Spørgsmaalsblanketterne tillige begrænse Sandhedspligten, idet de maa opfattes som udtømmende i enkelte Retninger eller overhovedet, kan ikke afgjøres ved nogen almindelig Regel.[45]) Ogsaa Forsikreren maa en vis Sandheds- og Opgivelsespligt paahvile.[46]) Omfatter Forsikrerens Løfte ogsaa fortidig Fare, er det en Forudsætning for den Forsikredes Ret, at han ikke ved Kontraktens Indgaaelse vidste, at Faren var virkeliggjort, og for Forsikreren, at han ikke vidste, at Faren var overstaaet.[47])

4. Forsikringsinstitutets Formaal er at sikre mod Skade, ikke at tilføre Berigelse; en Interesse kan som allerede bemærket (ovfr. II. 3) ikke forsikres udover sin Værdi[48]) (Forsikringsværdien), Sølov § 233. Har en Forsikringssøger faaet Løfte om eventuel Udbetaling af et større Beløb end hans Interesses Værdi, f. Ex. ved uden Forsikrerens Vidende at opgive Forsikringsværdien for højt, eller idet Forsikreren med Kjendskab til Omstændighederne har lovet eventuelt at betale mere end Forsikringsværdien, foreligger der Overforsikring (højere Forsikringssum end Forsikringsværdi). Kontrakten er da delvist noget andet end en Forsikrikringskontrakt, nemlig ordentligvis en unyttig Hasardkontrakt (Væddeassurançe). Hermed er imidlertid Intet sagt om Kontraktens Gyldighed, thi efter dansk Ret ere unyttige Hasardkontrakter i Almindelighed lige

---

[43]) Lewis S. 78—79. [44]) Lewis S. 81—83, Bentzon S. 300, 303—304, jfr. J. U. 1870. 169. [45]) Jfr. Lewis S. 83—85.

[46]) Ørsted Hdbg. V. S. 329—330, Bentzon S. 299; formentlig indtil han har modtaget Forsikringstagerens Løfte og afgivet sit eget, jfr. Note 33.

[47]) D. H. G. B. Art. 789, Lewis S. 30—34, ovfr. Note 33; Præsumtioner om Viden kunne ikke gjælde uden særlig Hjemmel, jfr. Konv. 2. April 1850 § 147. Om Forsikrerens Ret til at beholde Præmien, uanset at hans Løfte er ugyldigt, se § 123 Note 23 og 24.

[48]) Lewis S. 51—62, U. f. R. 1881. 384, 768.

saa gyldige som andre Kontrakter (§ 128). Spørgsmaalet bliver saa, hvorledes det forholder sig med disse ejendommelige Hasardkontrakters Gyldighed.

Kun for Søforsikringens Vedkommende findes Lovregler herom, nemlig i Sølovens §§ 234—236.[49]) Men disse Regler ere ikke begrundede i Søforsikringens Ejendommeligheder; de ere utvivlsomt Udslag af Lovgivningens Opfattelse af almindelig Forsikringsret, saa at de maa gjælde for Forsikring i Almindelighed,[50]) se dog i § 123. V. 2 om Livsforsikring. Efter Sølov §§ 234 og 235 er en Kontrakt, hvorved en Interesse forsikres udover sin Værdi, kun bindende for Forsikreren[51]) for det Beløbs Vedkommende, som svarer til Forsikringsværdien, og er Overforsikring tagen i svigagtig Hensigt, er Kontrakten — eller hvis der om Forsikringen er affattet flere særskilte Kontrakter, da samtlige disse — slet ikke bindende for Forsikreren.[52]) Om disse Grundsætningers Gjennemførelse i Tilfælde af Dobbeltforsikring ere nærmere Regler givne. Dobbeltforsikring[53]) foreligger, naar samme Interesse for samme Tidsrum er forsikret mod samme Fare hos forskjellige Forsikrere, saaledes at Forsikringssummerne tilsammen overstige Forsikringsværdien. Dette er Dobbeltforsikringens tekniske Begreb, og naar en Forsikringsanstalts Vedtægter forbyde Dobbeltforsikring, maa der formodes at være sigtet hertil,[54]) men ganske vist ses det ofte, at visse Arter af Forsikringsanstalter betinge deres Forsikringers Gyldighed overhovedet af, at samme Interesse ikke er forsikret andetsteds end hos dem selv.[55]) Er Dobbeltforsikringen sket i svigagtig Hensigt, ere samtlige Kontrakter uforbindende for Forsikrerne, Sølov § 234. Ellers hæfter hver af Forsikrerne, naar Forsikringerne ere afsluttede paa samme Dag, for saa stor en Del af

---

[49]) Bentzon S. 282—286, jfr. Lewis S. 51—56.

[50]) Ovfr. ved Note 11, Gram Sp. D. S. 596—600, jfr. Ørsted Hdbg. V. S. 320—321, Lewis S. 54.

[51]) Se om dennes Ret til Præmien § 123 ved Note 23 og 24.

[52]) U. f. R. 1895. 715, jfr. 1873. 922.

[53]) Ehrenberg Doppelversicherung hos Ihering XXXIII S. 460 ff., U. f. R. 1895. 139, jfr. 1875. 285 og Note 54.

[54]) Gram Sp. D. S. 597—600, Søret S. 414—417, jfr. dog J. U. VIII. 1121.

[55]) Jfr. Note 54.

Forsikringsværdien, som den af ham tegnede Forsikringssum udgjør af det samlede Beløb af samtlige Forsikringssummer. Ere Forsikringerne derimod afsluttede paa forskjellige Dage, da gjælder den yngre Forsikring kun, forsaavidt som Forsikringsværdien ikke er dækket ved den ældre Forsikring, hvis Gyldighed ikke paavirkes af den yngre Kontrakts Indgaaelse, Sølov § 235. Den yngre Forsikring beholder dog Gyldighed i de i Sølov § 235. 1—3 nævnte Tilfælde,[56]) af hvilke de to førstnævnte imidlertid ikke ere virkelige Undtagelser fra Hovedregelen.

Disse Regler ville nu findes naturlige nok, naar Forsikreren ikke ved Kontraktens Indgaaelse vidste af, at der forelaa en Overforsikring. At Forsikreren da kun skal svare til Forsikringsværdien, er ifølge Forsikringskontraktens Øjemed et *naturale negotii*; det Overskud af Fare, som fremkommer ved Overforsikring, idet den Forsikrede faar Interesse i Skadens Indtræden og fristes til at fremme denne, ligger udenfor Forsikringsanstalternes Beregning.[57]) Og at Kontrakten bliver helt ugyldig, naar Overforsikringen er tagen i svigagtig Hensigt, er en Regel, som tiltrænges for at værne Forsikreren mod Faren for at komme til at bære upaaregnet Risiko.[58]) Endvidere er det naturligt, at disse Regler gjælde, selv om Forsikreren, da han overtog Forsikringen, var vidende om, at Overforsikring fandt Sted, naar han dog ikke har lovet at gaa ind paa en saadan, Sølov § 236. Thi Formodningen er saa stærkt imod, at Forsikringsanstalter ville indlade sig paa Overforsikring, at den Forsikrede ikke vil have Føje til at antage, at saadan Vilje foreligger, medmindre den utvetydigt er udtalt.[59]) Men Spørgsmaalet bliver, om Reglerne i Sølovens §§ 234—236 gjælde, selv om Forsikreren med Bevidsthed om, at der ønskes Overforsikring, utvetydigt har erklæret sig villig til at overtage en saadan. Er med andre Ord ifølge Sølovens §§ 234—236, hvis

---

[56]) Se om disse Bentzon S. 284—286, Lewis S. 53.

[57]) Jfr. Bentzon S. 266. [58]) Ovfr. I. 2. a, Bentzon l. c. S. 283—284.

[59]) Jfr. U. f. R. 1874. 364 og ndfr. ved Note 113.

Regler, som bemærket, ogsaa gjælde for anden Forsikring, en Kontrakt, hvorved en Person mod et Vederlag tilsiger en Anden en Ydelse for det Tilfælde, at en Ulykke maatte ramme denne, ugyldig, forsaavidt som den aftalte Ydelse er større end det Tab, som den Anden maatte lide ved Ulykken, uanset at det mellem Parterne med fuld Oversigt over Sammenhængen er aftalt, at den Tablidende netop skulde have mere end Erstatning for lidt Tab?

Dette synes antaget i Motiverne til Forslaget til Søloven,[60]) hvor det udtales, at dennes herhen hørende Regler ere præceptive. Men det kan ikke erkjendes, at denne Opfattelse har fundet Udtryk i Søloven. Dennes § 233 siger højest, at Overforsikringskontrakten for det udover Forsikringsværdien rækkende Beløbs Vedkommende ikke kan være gyldig som Forsikringskontrakt, og § 235, jfr. § 236, indeholder ikke nogen Hindring for den Fortolkning, at dens Regler ere deklaratoriske, hvilket efter almindelige Fortolkningsregler maa have Formodningen for sig. Det maa derfor hævdes, at Søloven slet ikke afgjør det Spørgsmaal, om Overforsikringen kan være gyldig som unyttig Hasardkontrakt. At navnlig ogsaa Sølov § 238 kan forstaas saaledes, at den ikke indeholder nogen Afgjørelse af dette Spørgsmaal, vil fremgaa af det Følgende (IV. 2. d). Men, kunde man sige: Sølovens Udtalelse i § 233 om, at Overforsikringen er ugyldig som Forsikringskontrakt, har ingen fornuftig Mening, hvis den ikke gaar ud paa overhovedet at erklære Overforsikringen for ugyldig; gaar den ikke ud herpaa, er den en rent theoretisk Udtalelse, som det ikke kan antages at være en Lovgivers Hensigt at give. Dette er dog ikke rigtigt. Hovedsummen af Forsikringskontrakter indgaas med Forsikringsselskaber ved disses Bestyrelse, og Bestyrelsen har regelmæssigt kun Fuldmagt til at binde Selskabet ved Forsikringskontrakter — derunder dog ogsaa de „Overforsikringer“, der efter almindelig Opfattelse i Forsikringsverdenen retfærdiggjøres af retstekniske Hensyn, navnlig at Hensyn til Bevisvanskeligheder,[61]) se ndfr. om den takserede

---

[60]) S. 131, jfr. Norske Motiver til Søloven S. 306.

[61]) Jfr. ved Note 63, 66, 71.

Police —, men ikke hverken Fuldmagt eller Legitimation til at binde det ved unyttige Hasardkontrakter.[62]) Med Hovedsummen af Forsikringskontrakter for Øje har det altsaa god Mening at sige, at de indgaaede Kontrakter, forsaavidt de indeholde en Overforsikring, ere ugyldige som Forsikringskontrakter; thi heraf vil under normale Forhold følge, at de overhovedet ere ugyldige for Overforsikringens Vedkommende, idet den, der paa Forsikringens Vegne afgiver Løftet, ikke kunde binde Forsikreren udover Forsikringsværdien, og ikke selv ifalder noget Ansvar for Løftet, eftersom Forsikringstageren maa vide, at Forsikringsselskabernes Bestyrelse ikke kunde binde dette ved saadanne Kontrakter (§ 23. III. 4).

Spørgsmaalet, om Overforsikringen, trods sin Ugyldighed som Forsikringskontrakt, dog ikke i Kraft af Kontraktsfrihedens Grundsætning er gyldig som unyttig Hasardkontrakt, vil altsaa kun opstaa, naar en Enkeltmand — derunder ogsaa Bestyreren af en Forsikringsanstalt — paa egne Vegne overtager Overforsikring, eller forsaavidt som et Forsikringsselskabs Vedtægter maatte give dets Bestyrelse Bemyndigelse til at gaa ud over den normale Forsikringskontrakts Grænser[63]) i Retning af Overforsikring. Om Overforsikringen under disse Omstændigheder, og naar, som det her stadigt forudsættes, Forsikreren med Bevidsthed om, at der ønskes Overforsikring, utvetydigt har erklæret sig villig til at overtage denne, er gyldig eller ikke, kan Søloven efter det Udviklede ikke antages at afgjøre. Dette maa afgjøres efter Lovgivningens almindelige Regler. Da nu unyttige Hasardkontrakter efter Lovgivningens almindelige Regler ere gyldige (§ 128), maa ogsaa Overforsikringen være det, medmindre den maa erkjendes at have Ejendommeligheder, der udelukke dens Gyldighed. Nu maa det vel indrømmes, at Anerkjendelsen af Overforsikringens Gyldighed frembyder særlige Misligheder, idet det forsikrede Godes Undergang vil blive til Fordel for den Forsikrede, og Kontrakten saaledes vil indeholde en Fristelse for ham til at tilintetgjøre

---

[62]) Jfr. Torp Om Interessentskab S. 76, 256.

[63]) Jfr. ved Note 61.

det. Men mod Lov og Ærbarhed strider en Kontrakt ikke, blot fordi den er egnet til at lede i Fristelse, og under Dobbel, D. L. 5—14—55, falder Overforsikringen ikke (§ 128. II. 2. c). Dernæst kunde for Overforsikringens Ugyldighed anføres Hensynet til de Forsikrede i Almindelighed, idet Forsikrernes Soliditet svækkes ved Indgaaelse af saadanne Kontrakter. Men paa dette Hensyn, der iøvrigt kun vilde medføre Ugyldighed af Overforsikring, som er paataget af Forsikringsanstalter eller af Enkeltmænd, der drive Forsikring som almindelig Forretning, kan dansk Ret ikke antages at have lagt Vægt. At dette Synspunkt er fremmed for dansk Ret, fremgaar af dennes fuldstændige Mangel paa de Regler, som det først og fremmest maatte medføre, nemlig en almindelig offentlig Forsikringsret med Regler om Tilsyn med Forsikringsanstalter. Overforsikringen maa saaledes være gyldig ifølge den almindelige Regel i D. L. 5—1—2. For dette Resultat taler yderligere, hvad der er almenanerkjendt med Hensyn til det Tilfælde, at en Person for egen Regning forsikrer en Andens Interesse,[64] se under 5. Dette Standpunkt vil formentlig ogsaa være det rette fra Lovgiverens Side.[65] En præceptiv Regel om Overforsikrings Ugyldighed vilde hæmme den frie Udvikling af Assuranceinstitutet, der under sine Forsøg kan have Trang til at bevæge sig mer eller mindre ind paa Overforsikringens Omraade,[66] og dennes Grænser ere i flere Henseender ikke skarpe, jfr. i det Følgende om den takserede Police.

5. Paa lignende Maade som Sætningen om Overforsikringens Ugyldighed maa man forstaa Regelen, at Ingen for egen Regning kan forsikre en Andens Interesse, Sølov § 230, jfr. § 236. Assuranceinstitutet har i det Hele kun havt Interessehavere for Øje; Medtagelse af Andre vilde krydse Assuranceanstaltens Beregninger.[67] Forsikringskontrakten indeholder derfor som *naturale negotii* den Forudsætning fra Forsikrerens Side, at den forsikrede Interesse virkelig er den Forsikredes. Brister denne Forudsætning, er Kontrakten ikke

---

[64]) Note 70. [65]) Jfr. Bentzon S. 277.

[66]) Jfr. ved Note 61.

[67]) Bentzon S. 266, 276, Lewis S. 41 ff.

bindende for Forsikreren,[68]) Sølov §§ 230, 236. Har Forsikreren givet Afkald paa denne Forudsætnings Relevans,[69]) idet han med Kjendskab om Sagens Sammenhæng har lovet en Person en Ydelse for det Tilfælde, at en Skade, der ikke vedkommer denne, maatte indtræde, foreligger der ikke Forsikring, men en almindelig Hasardkontrakt (Væddeassurance). Denne Hasardkontrakt er gyldig[70]) efter den almindelige Regel i D. L. 5—1—2. Men Forsikringsselskabernes Bestyrelse har ordentligvis hverken Fuldmagt eller Legitimation til at binde Selskabet ved Væddeassurance. Imidlertid kan selve Afgrænsningen af Begrebet egen Interesse være noget flydende, og visse Afvigelser fra Grundsætningen ere saa naturlige, at de maa ligge indenfor Bestyrelsernes Kompetence; ved visse Arter af Forsikring maa der overhovedet gives Afkald paa Prøvelsen af, om der foreligger egen Interesse,[71]) se ndfr. § 123. V. 2 om Livsforsikring.

6. Ugyldige ere, i Overensstemmelse med det i § 20 Bemærkede, Forsikringen imod de ved ulovlige Handlinger fra den Forsikredes Side forbundne Farer.[72])

IV. 1. Indholdet af Parternes gjensidige Rettigheder og Pligter vil i Almindelighed være detailleret ordnet, dels gjennem individuelle Bestemmelser i Kontrakten, dels gjennem Henvisninger til den paagjældende Forsikringsanstalts almindelige Vilkaar,[73]) se ovfr. § 39. II. 1. Urimelige, mod Forsikringskontraktens Øjemed eller mod almindelig Forsikringsbrug paa det paagjældende Omraade stridende Bestemmelser i Kontrakten kan den Forsikrede ikke anses bunden ved,

---

[68]) Gram Sp. D. S. 596, Søret S. 418, se om Forsikrerens Ret til Præmien § 123 ved Note 23 og 24.

[69]) Et saadant Afkald foreligger ikke, blot fordi Assurandøren ved Forsikringskontraktens Indgaaelse kjender Sagens Sammenhæng, Sølov § 236, se ovfr. S. 497.

[70]) Motiver til Forslag om Sølov S. 130, Bentzon S. 276—277, Gram Søret S. 418—419, jfr. Ørsted Hdbg. V. S. 297.

[71]) Ehrenberg l. c. S. 58—59.

[72]) Ørsted Hdbg. V. S. 306, Gram Søret S. 419—420. Assurance mod Farerne ved Overtrædelse af fremmed Toldlovgivning og Postlovgivning anses i Almindelighed ikke for ugyldig, Dernburg Lehrb. II S. 729 Note 9, Gram l. c. S. 419—420.

[73]) Bentzon S. 286—290.

medmindre han bevidst er gaaet ind paa dem, eller de ved Kontraktens Afslutning have været saaledes særligt fremhævede for ham, at de ikke have kunnet undgaa hans Opmærksomhed og Forstaaelse.[74]) Den tidligere omtalte Police (III. 1) vil ordentligvis indeholde en Angivelse af den forsikrede Interesse, Farens Art og Varighed, Forsikringssum og Præmie samt en Henvisning til Forsikrerens almindelige Forsikringsvilkaar og en trykt Gjengivelse af de vigtigste af disse.[75]) I og for sig er Policen, der ensidigt udfærdiges af Forsikreren, kun et Bevismiddel for den Forsikrede om den indgaaede Kontrakts Indhold; den afskjærer ikke engang Forsikreren fra at føre Bevis for modstaaende Aftaler. Men naar den uden Forbehold er modtaget af den Forsikrede, vil den ogsaa afgive Bevis imod denne, og efter Omstændighederne[76]) vil der i hans Passivitet ligge en Godkjendelse af Policens Indhold, selv om dette ikke stemmer med den indgaaede Kontrakt. Yderligere Betydning kan Policen faa ifølge særlige Bestemmelser i Forsikringsanstaltens Vedtægter og i den selv, f. Ex. at dens Modtagelse uden Forbehold skal afskjære Indsigelser imod den, eller at først Policen skal skabe Ret mellem Parterne.[77]) Utydeligheder i Policen, der have vildledet Forsikringstageren, uden at Noget i denne Henseende kan bebrejdes ham, maa ifølge deres Oprindelse fortolkes til Gunst for Forsikringstageren og imod Forsikreren.[78])

---

[74]) § 39 Note 17, § 142 Note 16. Naar det i Teksten Sagte fastholdes, bliver det vistnok unødigt at gaa den i andre Henseender lidet anbefalelsesværdige Vej, jfr. Ehrenberg S. 81—82, at give ufravigelige Lovbestemmelser om Forsikringsvilkaarene.

[75]) Lewis S. 167—168, Goldschmidt System S. 251, Bentzon S. 307—308.

[76]) Ikke altid H. R. T. 1884. 613 (U. f. R. 1885. 410), jfr. U. f. R. 1892. 37. Resultatet i H. R. T. 1881. 216 (U. f. R. 1881. 852) er utvivlsomt rigtigt, men Dommens Begrundelse gaar den Forsikrede for nær. Jfr. H. R. T. 1894. 837 (U. f. R. 1895. 324).

[77]) Lewis S. 167—170, Bentzon S. 309, jfr. ovfr. Note 25—26, H. R. T. 1881. 216 (U. f. R. 1881. 852). Hvorvidt Policen er negotiabel, se ndfr. § 123. III og V. 5. Se ved Note 74.

[78]) Ovfr. § 17 Note 10, Bentzon S. 289, Dernburg Lehrb. II S. 728. I. S. 118 Note 6—8, jfr. U. f. R. 1892. 37, 1890. 1131. Om Fortolkningen af Po-

2. Forsikrerens Pligt kan, bortset fra Livsforsikring o. desl., se herom § 123. V. 2, korteligt siges at gaa ud paa, at han skal erstatte den forsikrede Skade. Spørgsmaalene ere navnlig disse: Hvilken Skade indestaar Forsikreren for? (a). Med hvilket Beløb indestaar han for denne Skade? (b). Hvorledes stiller det sig i disse Henseender med Bevisbyrden? (c). Hertil maa føjes nogle Bemærkninger om Betydningen af særlige Vedtagelser angaaende Afvigelser fra de almindelige Regler om Pligtens Indhold og om Bevisbyrden (d.).

a. α. Forsikreren indestaar kun for Skade, som har ramt den forsikrede Interesse. Hvad det er for en Interesse, som er forsikret, maa være angivet i Kontrakten; til dennes Fortolkning i denne Henseende ville ofte Forsikringsanstalternes Vedtægter og almindelig Forsikringssprogbrug afgive vigtige Bidrag.[79])

β. Forsikreren indestaar kun for den Skade, der skyldes en Realisation af den Fareart, som Forsikringen omfatter.[80]) Visse Arter af Forsikring, f. Ex. Søforsikring, Sølov § 248, og anden Transportforsikring, bestemmes alene ved den forsikrede Interesses Beskaffenhed og omfatte enhver Art af Fare, som ikke særligt er undtagen (ved Lov, jfr. Sølov § 249, Forsikringsanstaltens almindelige Bestemmelser eller den enkelte Kontrakt); andre omfatte kun visse Arter af Farer, for hvis Omraade Forsikringsartens traditionelle Begrænsning bliver bestemmende, f. Ex. Brandforsikring, se nærmere § 123. IV. Naturligvis ere Vedtagelserne i den enkelte Kontrakt stedse de afgjørende; ved Fortolkningen maa Forsikringssprogbrugen og Forsikringsvæsenets Natur tages i Betragtning.[81]) Udenfor Farerealisation falder, og altsaa Forsikreren uvedkommende er den Skade, der er en regelmæssig Følge af selve den

---

licen iøvrigt Konv. 2. April 1850 § 149, Bentzon S. 289—290, H. R. T. 1894. 837 (U. f. R. 1895. 324).

[79]) Lewis S. 45—51, ovfr. Note 18, Bentzon S. 294. Jfr. U. f. R. 1896. 949.

[80]) Herom Lewis S. 66—71, 221—222, Bentzon S. 295, 321 ff., U. f. R. 1873. 154.

[81]) Jfr. om tekniske Klausuler Lewis S. 71, 222, Bentzon S. 295.

forsikrede Interesses Egenskaber,[82]) jfr. Sølov § 249, f. Ex. Slid, en Tings Undergang ifølge dens egne Egenskaber, forsaavidt da ikke den paagjældende Forsikring særligt angaar saadan Skade, f. Ex. Kreaturforsikring, Forsikring imod Udtrækning af Obligationer, Gjenforsikring. Farebegrebet kan meget vel omfatte Kjendsgjerninger, hvis Realisation efter den almindelige og den Forsikredes Opfattelse er ønskelig. At Skaden skyldes et tilregneligt Retsbrud, som begrunder Erstatningsret for den Forsikrede overfor Gjerningsmanden, udelukker ikke Forsikrerens Pligt til at yde Erstatning og gjør heller ikke denne Pligt til en subsidiær, medmindre saadant særligt er aftalt; ved at yde den Forsikrede Erstatning indtræder Forsikreren i hans Erstatningskrav,[83]) Sølov § 239, jfr. §§ 246, 263, 251, men dog § 250. Derimod svarer Forsikreren ikke til den Skade, som den Forsikrede selv har forskyldt ved Forsæt eller Uagtsomhed;[84]) det er navnlig dette, som udtrykkes ved Sætningen, at Forsikreren kun svarer til den tilfældige Skade. For Søforsikringens Vedkommende gjælder Regelen, selv om den Forsikredes Uagtsomhed kun er ringe, Sølov § 248, og dette maa ogsaa være Regelen ved anden Transportforsikring. Men iøvrigt ses Love og Forsikringsanstalternes almindelige Regler ofte kun at fritage Forsikreren for Følgerne af den Forsikredes Forsæt eller grove Uagtsomhed,[85]) og i alt Fald ved Brandforsikringen er dette vistnok almindelig Forsikringsret.[86]) Forskyldt af den Forsikrede er ogsaa den Skade, som forvoldes ved hans forsætlige eller uagtsomme Undladelse af, naar en under Forsikringen faldende Fare er realiseret, at sørge for behørige Redningsforanstaltninger og Afvendelse af større Skade.[87]) Hvorvidt ogsaa den Skade, som

[82]) Jfr. Lewis S. 64—65, 207—209, Bentzon S. 270, 324—325, 335—338, Gram Sp. D. S. 601, Ørsted Hdbg. V. S. 337.

[83]) Lewis S. 215—221, Bentzon S. 316—320, U. f. R. 1882. 570, jfr. 1896. 153. Jfr. Note 123 og ovfr. § 28 Note 20.

[84]) Lewis S. 189—190, 210—211, 213, Bentzon S. 326—328, Gram Sp. D. S. 601, Ørsted Hdbg. V. S. 331, H. R. T. 1879. 137 (U. f. R. 1879. 877), jfr. J. U. 1861. 23, VI. 261, U. f. R. 1880. 711.

[85]) H. R. T. 1889. 588 (U. f. R. 1890. 52).

[86]) Lewis S. 211, Dernburg Lehrb. II S. 737, jfr. J. U. 1854. 420.

[87]) Lewis S. 213—215.

skyldes Brøde fra Personers Side, for hvis Handlinger den Forsikrede er ansvarlig, er Forsikreren uvedkommende, kan næppe afgjøres ved nogen almindelig Regel.[88]) Efter Sølov § 248, jfr. derimod Sølov § 249. 1 og 4, hæfter Forsikreren ogsaa for Skade, som kan tilregnes Skipper eller Mandskab,[88b]) men denne Regel kan skyldes Søforsikringens Ejendommeligheder; om dette Punkt bør Forsikringsanstalternes almindelige Regler indeholde Afgjørelse. Under Vanskelighederne ved Afgrænsningen imellem det Forsvarlige og det Uforsvarlige ville Love og Forsikringsanstalternes almindelige Regler eller den enkelte Kontrakt undertiden forbyde eller paalægge den Forsikrede visse Handlinger i den Forstand, at Skade, som bevirkes ved disse ham tilregnelige Handlinger eller Undladelser i Strid med Paalæget, ubetinget behandles som forvoldt ved hans Brøde,[89]) Sølov § 249. 1. Men ofte ville Paalæg til den Forsikrede om Handlinger eller Undladelser gaa endnu videre. Da det kan være meget vanskeligt for den Forsikrede at oplyse, at en indtraadt Skade skyldes den Forsikredes Brøde, ville Paalægene nemlig ofte have den Mening, at den Forsikrede ved den mod Forskriften stridende Handling eller Undladelse taber sin Ret mod Forsikreren, uanset at Skadens Indtræden ikke staar i nogen Forbindelse med Tilsidesættelsen af Forskriften, se ndfr. § 123. I. 1. b om Risikoforandringer, der skyldes den Forsikrede.[90])

γ. For den paagjældende Fareart indestaar Forsikreren kun indenfor de ved Kontrakten fastsatte individuelle Grænser, jfr. f. Ex. Sølov § 254. 2. Som saadan Begrænsning fremhæves først Tidsbegrænsningen, der angiver, indenfor hvilket Tidsrum Farerealisationen maa foreligge for at

---

[88]) Lewis S. 207, 211—213, Bentzon S. 328—331, Gram Sp. D. S. 600—601, J. U. 1861. 23, H. R. T. 1888. 117 (U. f. R. 1888. 626). Ved Hustruens uagtsomme Forvoldelse af Ildsvaade mister Manden sin Ret, J. U. 1854. 420, jfr. Lewis S. 212. Den ene Interessents Ildspaasættelse berøver ikke den anden hans Andel i Forsikringssummen, H. R. T. 1879. 137 (U. f. R. 1879. 877). [88b]) U. f. R. 1896. 949.

[89]) Lewis S. 190, Bentzon S. 336, jfr. H. R. T. 1888. 117 (U. f. R. 1888. 626). [90]) § 123 Note 7.

paadrage Forsikreren Ansvar[91]) (Forsikringsvarigheden, Forsikringstiden). Dette Tidsrum kan være fastsat som en bestemt begrænset Tid, f. Ex. fra 4. Maj 1890 Kl. 12 Middag til 4. Maj 1891 Kl. 12 Middag, eller mere ubestemt, f. Ex. en vis Sørejses eller anden Transports Varighed. Ved bestemt Tidsforsikring vil der undertiden tilkomme den Forsikrede en Beføjelse til mod ny Præmie at forlænge Forsikringstiden. Ved ubestemte Tidsangivelser vil ofte almindelig Forsikringsbrug afgive nærmere Vejledning til Fortolkningen. Naar ikke modstaaende Aftale er truffen, hæfter Forsikreren ogsaa for gjentagne indenfor Forsikringstiden liggende Farerealisationer, og det selv om Erstatningssummerne tilsammen overstige Forsikringssummen.[92]) Sølov § 253. Som Exempler paa stedlige Begrænsninger[93]) nævnes ved Søforsikring Angivelsen af en bestemt Rejserute, saaledes at Forsikringen ikke skal gjælde udenfor denne, ved Brandforsikring Angivelsen af et bestemt Rum, saaledes at Forsikringen ikke gjælder for Skade, som rammer den assurerede Ting udenfor dette.[94])

δ. En Forsikringskontrakt kan omfatte en Række, ved Kontraktens Indgaaelse blot generisk bestemte Gjenstande, f. Ex. de Vareforsendelser, som indenfor et vist Tidsrum foregaa for den Forsikredes Regning (Generalforsikring). Generalforsikring[95]) kaldes Forsikring med løbende Police,[96]) eller løbende Forsikring, naar den ikke sammenfatter sine Gjenstande under en fælles Forsikringssum og Præmie, men gaar ud paa, at hver af Gjenstandene indgaar under Forsikringen med sin egen Forsikringssum og sin egen ved en vedtagen Præmietabel fastsatte Præmie. Forsikringen med løbende Police, der navnlig spiller en betydelig Rolle ved Gjenforsikring, kan for den Forsikrede være obligatorisk eller fakultativ, idet Aftalen enten gaar ud paa, at alle den Forsikredes indenfor den aftalte Grænse faldende

---

[91]) Lewis S. 91—103, Bentzon S. 338—342. Jfr. ovfr. Note 24—26 og 47.

[92]) Lewis S. 102—103, Bentzon S. 348—349.

[93]) Bentzon S. 339—341. [94]) Jfr. § 123 Note 4.

[95]) Ehrenberg Die Rückversicherung S. 18—24, Lewis S. 104—106.

[96]) Se om denne Ehrenberg Die Rückversicherung S. 24—37, Lewis S. 106—111.

Risikoer af en vis Art skulle være indbefattede under Forsikringen, eller fastsætter, at de efter hans Valg kunne indgaa under Forsikringen. I begge Tilfælde maa der hurtigst muligt eller inden fastsat Tid finde en Opgivelse Sted fra den Forsikredes Side om de efterhaanden opstaaede Risikoer; i sidste Tilfælde for at bringe den paagjældende Risiko ind under Forsikringen, i første for at sikre Assurandøren mod Forfordeling fra den Forsikredes Side. Ogsaa for Forsikreren kan den løbende Forsikring være fakultativ, f. Ex. saaledes at han indenfor et vist kortere Tidsrum kan afslaa de ham opgivne Risikoer.

b. Det Beløb, som Forsikreren, naar Skaden er indtraadt, skal betale, er ordentligvis (bortset fra særlige Vedtagelser, se om saadanne under d) den forsikrede Skades Værdi.[97]) Forsikringens Øjemed er at stille den Forsikrede, som om der ingen Skade var sket, ikke at tilføre ham Berigelse. Den i Kontrakten indførte Forsikringssum (ovfr. II. 7) er ikke en Angivelse af et Beløb, som, naar Skaden er sket, uden Hensyn til dennes Værdi skal betales af Forsikreren, men den angiver kun et Maximum, udover hvilket Skadens Værdi ikke kommer i Betragtning. Er Forsikringssummen større end Forsikringsværdien, bliver altsaa dog kun sidstnævnte at tilsvare.[98]) Bortset fra det Tilfælde, at Forsikringssummen er mindre end Forsikringsværdien, hvorom straks ndfr., bliver altsaa, hvad enten en Forsikringssum er angiven i Kontrakten eller ikke (aaben Police), den lidte Skades Værdi at udrede. Er det forsikrede Gods helt gaaet tabt (Totalskade), skal Forsikreren, forsaavidt der ikke foreligger Overforsikring, betale Forsikringssummen, Sølov § 257, jfr. §§ 233, 235, dog med Fradrag af den efter Kontraktens Indgaaelse indtraadte, udenfor Forsikringen faldende Forringelse af den forsikrede Interesse, f. Ex. Slid og Prisfald;[99]) til Undgaaelse af Tvistigheder om dette Afdrag vil der jævnligt være givet sær-

---

[97]) Note 98. Lewis S. 222—226, jfr. Note 103. Om Vandledningsforsikring U. f. R. 1889. 820, jfr. ovfr. § 34 ved Note 27. Særligt om Livsforsikring § 123. V. 2. Jfr. om Morarente U. f. R. 1886. 1046.

[98]) Ovfr. III. 4. Schl. H. R. D. II. 348. U. f. R. 1874. 364, 1896. 212.

[99]) Lewis S. 222—224, ovfr. Note 82.

lige Bestemmelser.[100]) Undertiden er ved Lov eller Kontrakt Begrebet Totalskade udvidet noget udover sine begrebsmæssige Grænser, saa at den Forsikrede bliver pligtig at yde Erstatning som for Totalskade, uanset at Noget af den forsikrede Interesse er i Behold, mod at opgive dette til Fordel for Forsikreren (Abandon), se Sølov §§ 256—263,[101]) hvilke Bestemmelser ikke analogisk kunne anvendes udenfor Søforsikring. I Tilfælde af partiel Skade skal Forsikreren betale Skadens Værdi i Penge, medmindre det er vedtaget, at han skal eller kan slippe med at besørge Skadens Reparation for den Forsikrede.[102]) Er Forsikringssummen mindre end Forsikringsværdien, har den Forsikrede selv beholdt en Del af sin Risiko og kan, naar ikke Andet er aftalt, hvad enten Skaden er total eller partiel, kun fordre den Brøkdel af den lidte Skades Værdi, som svarer til Forholdet mellem Forsikringssummen og Forsikringsværdien,[103]) Sølov § 237, jfr. §§ 257, 262. I Mangel af særlig Aftale er Erstatningen forfalden til Betaling, naar Skadens Størrelse er oplyst; hyppigt indeholder Kontrakten nærmere Bestemmelser herom.[104])

Foruden den forsikrede Skades Værdi er Forsikreren pligtig at godtgjøre den Forsikrede Opofrelser og Udgifter, som han i god Tro[105]) har gjort for at afvende Fare eller formindske Skade, hvorfor Forsikreren er ansvarlig. Denne i Sølov § 252, jfr. §§ 250 og 251, udtalte Regel[106]) maa gjælde for Forsikring i Almindelighed; om Redningsforetagendet

---

[100]) Lewis S. 224—226, ovfr. Note 82.

[101]) Bentzon S. 350—361.

[102]) Lewis S. 280—282, Bentzon S. 361—362.

[103]) Lewis S. 62—63, jfr. 58 Note 71, Bentzon S. 280, Ørsted Hdbg. V. S. 366. Regelen er rigtig nok, naar det er den Forsikrede bevidst, at han forsikrer under Forsikringsværdien, men i modsat Fald synes den unødigt stræng, jfr. Stobbe III S. 357 Note 14. Jfr. § 123 Note 84.

[104]) Lewis S. 278—280, Bentzon S. 364—365, H. R. T. 1896. 602 (U. f. R. 1897. 53, O. R. D.), U. f. R. 1890. 445, 1888. 116, 1886. 242, 1878. 195, J. U. 1861. 23, VI. 261, Nellemann Alm. D. S. 332.

[105]) Se Sølov § 245 og ndfr. Note 122 samt Norske Motiver til Søloven S. 324.

[106]) Bentzon S. 343—348, jfr. Konv. 2. April 1850 § 203, U. f. R. 1895. 1036. Jfr. Note 122.

lykkes, er uden Betydning, og Forsikreren er pligtig til at yde Erstatningen, selv om Forsikringssummen derved overskrides,[107]) Sølov § 253. Et andet Tilfælde, i hvilket Forsikreren kan blive pligtig at betale udover Forsikringssummen, er tidligere omtalt.[108]) — Om Legitimationen til at gjøre Kravet mod Forsikreren gjældende henvises til Udviklingen i § 123. III. og V. 5.

c. Den Forsikrede har Bevisbyrden for sin Ret, altsaa for sin Interesse, for at denne har lidt Skade ved en under Forsikringen faldende Fareresalisation, og for Skadens Størrelse.[109]) Den i Kontrakten indeholdte Forsikringssum er i og for sig intet Bevis for den forsikrede Interesses Værdi;[110]) Sølov § 257, der udtaler, at Forsikringssummen skal betales i Tilfælde af Totalskade, maa forstaas i Overensstemmelse med Sølov §§ 233 og 235 og gaar altsaa ud fra, at Forsikringssummen ikke overstiger Forsikringsværdien. Naturligvis vil strængt Bevis ofte ikke være muligt. Man maa i Mangel af særlig Aftale nøjes med de Beviser, der efter almindelig Skik og Brug anses for tilstrækkelige, og kan ikke forlange Beviser, der vilde kræve uforholdsmæssige Opofrelser. Undertiden modificerer Lovgivningen Bevisreglerne, jfr. Sølov §§ 258, 259,[111]) se om Modifikationer ifølge Aftaler under d.

d. Hvorvidt Vedtagelser i Kontrakten om, at Forsikreren i Skadestilfælde skal yde et større Beløb end det under b. angivne eller have en anden og ugunstigere Bevisstilling end den under c. angivne, ere gyldige, afgjøres efter det ovfr. under III. 4 og 5 Udviklede. Vedtagelserne ville herefter være gyldige,[112]) naar Forsikreren er en Enkeltmand, og forsaavidt den hjemles ved den paagjældende Forsikringsanstalts almindelige Bestemmelser. Er Vedtagelsen derimod truffen af

---

[107]) Dernburg Lehrb. II S. 737, Lewis S. 214—215, Ørsted Hdbg. V. S. 338. [108]) Ved Note 92.

[109]) Lewis S. 266—269, Bentzon S. 363—365, 281, jfr. Note 114, 111, 113, Schl. H. R. D. II. 104, I. 130, III. 666, H. R. T. 1896. 602 (U. f. R. 1897. 53), U. f. R. 1896. 212, 1881. 384, 768, 1893. 844, Nellemann S. 781, 782.

[110]) Note 98. Lewis S. 267, Bentzon S. 360. Jfr. Note 113.

[111]) Bentzon S. 353—355, ovfr. ved Note 101.

[112]) Jfr. Note 114, afvigende Lewis S. 267—268.

Bestyrelsen for et Forsikringsselskab uden Hjemmel i dettes almindelige Bestemmelser, er det en Forudsætning for dens Gyldighed, at den overhovedet kan opfattes som et naturligt Middel til Overvindelse af praktiske Vanskeligheder ved de normale Reglers Anvendelse. Det kan ikke erkjendes, at der i Søloven § 238 indeholdes nogen mod det Anførte stridende Forudsætning. Det bestemmes her, at naar en Gjenstand ved Overenskomst mellem Parterne er ansat til en bestemt Værdi (takseret Police),[113]) bliver saadan Ansættelse bindende, dog med Ret for Forsikreren til at faa Værdien nedsat, naar den godtgjøres at overstige, hvad med Rimelighed kunde anses som den virkelige Værdi paa den Tid, da Ansættelsen skete. Det er saaledes her udtalt, at Vedtagelsen om, at den forsikrede Gjenstand skal antages at have en vis Værdi, medmindre Forsikreren oplyser ikke blot, at Værdien er mindre end den aftalte, men endog, at denne er bleven ansat urimeligt højt, i al Almindelighed er gyldig for Søforsikringens Vedkommende. Der er Intet i denne Bestemmelse, som antyder, at den vil udelukke Gyldigheden af alle andre Vedtagelser om en Bevisstilling for Forsikreren, der er ugunstigere end den almindelige; højest kan af Bestemmelsen sluttes, at Vedtagelser, der stille Forsikreren endnu ugunstigere end den i Paragrafen hjemlede, ikke i Almindelighed kunne være gyldige, hvilket ganske stemmer med det Udviklede. Paa den anden Side kan Sølov § 238, som begrundet i Søforsikringens Ejendommeligheder, ikke afgive sikker analogisk Hjemmel for, at tilsvarende Vedtagelser ved anden Forsikring i al Almindelighed ere gyldige; dette Spørgsmaal maa afgjøres efter de ovenfor angivne Grundsætninger. I Virkeligheden forekommer der meget hyppigt i Forsikringsanstalternes almindelige Regler Bestemmelser, som fravige de almindelige under c. angivne Bevisregler,[114]) ogsaa til Forsikrerens Ugunst. Jævnligt forekommer det, at Skadens Vurdering er overladt til Skjøns-

---

[113]) Bentzon S. 281—282, Lewis S. 56—57, 267, U. f. R. 1895. 139. Om lignende Vedtagelser ved anden Forsikring U. f. R. 1888. 524, 1874. 364, 1895. 714. Jfr. Note 59 og 114.

[114]) Jfr. Bentzon S. 281—282, 362—363, Lewis S. 267—268, 222—226, Schl. H. R. D. I. 130, H. R. T. 1881. 216 (U. f. R. 1881. 852), J. U. 1861. 23, U. f. R. 1875. 110, Nellemann S. 781, Note 113. Om det Tilfælde, at

mænd, der ikke, som efter Lovens almindelige Regel, udmeldes af Retten.[115])

3. a. Den Forsikredes Pligt gaar ud paa at betale Præmien[116]) for Forsikringen. (Om dennes Fastsættelse efter Risikoens Art og Varighed samt den forsikrede Interesses Værdi er tidligere talt; ordentligvis er den fastsat som visse Procenter af Forsikringssummen. Naar Forsikring tages for fremmed Regning, formodes Forsikringstageren at optræde som Kommissionær, saa at han, og ikke den Forsikrede, hæfter for Præmien.[117]) I Mangel af anden Aftale[118]) er Præmien forfalden til Betaling, saasnart Kontrakten er afsluttet, eller, dersom Police forlanges, saasnart denne overleveres,[119]) Sølov § 247; er Kontrakt afsluttet for flere sukcessive Tidsrum, forfalder Præmien for hvert Tidsrum ved dettes Begyndelse. Ifølge Forsikringsselskabernes sædvanlige Skik og Brug, at lade Præmien afhente hos Forsikringstageren, maa Pligten antages at være Henteskyld; selv om Policen lyder paa, at Præmien skal betales hos Forsikreren eller dennes Agent, kan det Forsikringsselskab, der alligevel faktisk konstant følger hin Skik, næppe uden videre gjøre vedtagne Følger af Betalings Udeblivelse uden Paakrav gjældende.[120]))

b. Som en den Forsikrede paahvilende Pligt nævnes i Almindelighed hans Diligenspligt. Denne Udtryksmaade kan forsvares, forsaavidt som Foretagelsen af visse Handlinger (eller Undladelser) paahviler den Forsikrede i den Forstand, at Forsikreren ikke staar til Ansvar for den Skade, der er en Følge af Ikke-Foretagelsen. At der saaledes ikke paahviler Forsikreren

---

det foreskrevne Bevis for Skaden gjøres umuligt ved Forsikrerens Forhold H. R. T. 1896. 773.

[115]) Lewis S. 269—272. Jfr. U. f. R. 1878. 1003 og om Dispache H. R. T. 1859. 759, 761, J. U. 1875. 371, Sølov § 213.

[116]) Note 4, Lewis S. 173—177, 184, Bentzon S. 296—297. Jfr. om Livsforsikring § 123 Note 113, 114, 117.

[117]) Lewis S. 177—178, 131, 137, Dernburg Lehrb. II S. 735, D. H. G. B. Art. 816, Bentzon S. 291, Reatz hos Endemann IV S. 328—329. Om Forsikrerens Stilling i Tilfælde af Forsikringstagerens Konkurs se § 23 Note 52.

[118]) Se om Vedtagelsen af Respitdage Lewis S. 188—189.

[119]) Lewis S. 179—180, Bentzon S. 291, 297—298, Skibsted S. 23—24.

[120]) Lewis S. 185—188, Dernburg Lehrb. II S. 735.

noget Ansvar for den Skade, der skyldes den Forsikredes Brøde, er allerede omtalt.[121]) I alt Fald i den her omhandlede Forstand paahviler der dernæst, efterat en forsikret Gjenstand er ramt af en Ulykke, der falder ind under Forsikrerens Ansvar, den Forsikrede Pligt til at meddele Forsikreren Underretning herom og til indtil videre at træffe de Foranstaltninger, der udfordres til at redde og bevare det Forsikrede og afværge større Skade,[122]) Sølov § 245, og den Forsikrede er pligtig til indtil videre at træffe de efter Omstændighederne fornødne Foranstaltninger med Hensyn til de Krav mod Trediemand, som tilfalde Forsikreren mod Erstatningens Udredelse,[123]) Sølov § 246. At de i Sølovens §§ 245 og 246 nævnte Handlinger ved Søforsikringen netop kun paahvile den Forsikrede i den Forstand, at al Skade, som bevirkes ved pligtstridig Adfærd, er Forsikreren uvedkommende og falder paa den Forsikrede, er udtrykkeligt udtalt i Paragraferne, se derimod om anden Forsikring i § 123. I. 1. b. Naturligvis kan ogsaa den enkelte Kontrakt paalægge den Forsikrede Foretagelsen af visse Handlinger i den her angivne Forstand.[124]) Men hyppigt vil, som tidligere bemærket, Betydningen af, at visse Handlinger (eller Undladelser) paalægges den Forsikrede, være den, at han ved at undlade Handlingen mister sin Ret imod Forsikreren uden Hensyn til, om Undladelsen i det enkelte Tilfælde har nogen Følge, se § 123. I. 1. b. I saadanne Tilfælde at tale om Diligenspligt for den Forsikrede vilde være noget misledende; saadanne Handlinger ere simpelthen Forudsætninger for Vedligeholdelsen af den Forsikredes Ret til Erstatning.

§ 123.

Forsikring. (Fortsættelse.)

I. Om Ophøret af Rettighederne efter Forsikringskontrakten bemærkes — bortset fra, hvad der følger af, at den

---

[121]) Note 84 ff. [122]) Lewis S. 213—215, Bentzon S. 312—316. jfr. U. f. R. 1895. 1036, 1889. 341. Jfr. Note 106. 107.

[123]) Bentzon S. 320—321. ovfr. Note 83. [124]) Note 89.

Forsikrede overdrager sin Ret eller den forsikrede Interesse til Trediemand, se herom under II — Følgende, idet der sondres mellem den Forsikredes og Forsikrerens Rettigheder.

1. a. At den Forsikredes Ret bortfalder, naar hans forsikrede Interesse ophører — f. Ex. den forsikrede Ting gaar til Grunde — uden at dette Ophør skyldes Kjendsgjerninger, som Forsikringen omfatter, følger af det i § 122. IV. 2. a. α. og b Bemærkede.[1]) Selvfølgelig bliver der ikke Tale om nogen Godtgjørelsespligt for Forsikreren, naar den forsikrede Interesse slet ikke udsættes for den Fare, som den er forsikret imod, se herom nærmere under 2. a. α.

b. Forsikrerens Pligt bortfalder ikke, blot fordi Kjendsgjerninger indtræde, der forandre eller endog forøge hans Risiko,[2]) — jfr. Sølov §§ 255 og 254. 1, der kun tillægge Risikoforandringen Betydning, naar den finder Sted med den Forsikredes[3]) Samtykke — naar Kjendsgjerningerne dog ikke ere af den Beskaffenhed, at de have bragt Risikoen udenfor de ved Kontrakten fastsatte Grænser for Forsikrerens Ansvar[4]) (§ 122. IV. 2. a. γ), jfr. Sølov § 254. 2. Men naar en Risikoforandring, der tilfører nye Faremomenter, skyldes vilkaarligt Forhold eller Uagtsomhed fra den Forsikredes Side, maa hans Ret til Erstatning for fremtidige Ulykker bortfalde,[5]) Sølov § 255.

Ved Love og Kontrakter ville visse bestemte Handlinger eller Undladelser jævnligt være paalagte den Forsikrede i den Forstand, at en Handlen imod Paalæget bevirker, at han taber sin Ret imod Forsikreren. Med Hensyn til alle

---

[1]) Jfr. Note 42.

[2]) Lewis S. 196—199, jfr. Dernburg Lehrb. II S. 735—736; jævnligt forbeholde Forsikrere sig Beføjelse til under denne Eventualitet at hæve Forsikringen og Ret til Underretning om Forandringen. Jfr. Lewis S. 199—201, Dernburg l. c. S. 736, König hos Endemann III S. 764.

[3]) Ifølge Sølov § 254 undgjælder dog Rederen ogsaa for Skipperens Forhold.

[4]) Denne Afgrænsning kan undertiden volde Vanskelighed, se § 122 ved Note 93, 94, Dernburg Lehrb. II S. 735 Note 8.

[5]) Lewis S. 191—196, 202—203, Dernburg Lehrb. II S. 735, Bentzon S. 332—335. Jfr. Schl. H. R. D. II. 104, 348, H. R. T. 1889. 588 (U. f. R. 1890. 250). — U. f. R. 1883. 1165.

saadanne Paalæg maa Formodningen være for, at de dog ikke medføre Retstabet for den Forsikrede, naar Paalægets Efterkommelse var umulig eller under de givne Omstændigheder urimelig.[6]) Hyppigt vil Paalæget være givet af Hensyn til Vanskelighederne ved at bevise, at en vis Skade skyldes den Forsikredes Brøde, eller for at fjærne Tvivl om, hvorvidt en vis Handling er en relevant Risikoforandring,[7]) f. Ex. Sølov § 254. Handlen i Strid med Forbudet vil da alene bevirke, at den Forsikrede taber Ret til Erstatning for fremtidig Skade. Andre Handlinger paahvile den Forsikrede netop i Anledning af en indtraadt Farerealisation.[8]) Det maa saaledes, som allerede omtalt, erkjendes for almindelig Forsikringsret, at det, naar en indenfor Forsikringen faldende Farerealisation er indtraadt, paahviler den Forsikrede at give Forsikreren Underretning og at træffe almindelige fornuftige Redningsforanstaltninger, og udenfor Søforsikringen kan det maaske opstilles som almindelig Forsikringsret, at væsentlig Undladelse heraf medfører Retstab for den Forsikrede uden Undersøgelse af Undladelsens Følger; i alt Fald ville Kontrakterne jævnligt bestemme saadant.[9]) Ofte vil det være bestemt i Kontrakten, at falsk Angivelse af indtraadt Skades Størrelse bevirker, at den Forsikrede taber sin Ret til Godtgjørelse,[10]) men uden saadan Vedtagelse kan denne Følge ikke indtræde.[11]) — Naar Kontrakten ikke særligt fastsætter, at Virkningen af et til Fareformindskelse eller Undgaaelse af Fareforandring sigtende Paalægs Tilsidesættelse skal være fuldstændigt Retstab for den Forsikrede, kan det undertiden være tvivlsomt, om Følgen skal være denne eller kun den, at den Forsikrede selv maa bære den Skade, som virkelig bliver Følge af Tilsidesættelsen.[12])

---

[6]) Goldschmidt System S. 252, U. f. R. 1876. 272, 1105, jfr. 1886. 1046, 1893. 844, men dog U. f. R. 1895. 825 (Svensk H. R. D.) og 1161. (med vistnok rigtig Dissens).

[7]) Bentzon S. 331—332, 334, jfr. Note 12.

[8]) Lewis S. 272—273.

[9]) Dernburg Lehrb. II S. 736, Stobbe III S. 361, jfr. Lewis S. 272, U. f. R. 1895. 1036.

[10]) Lewis S. 273—274, J. U. 1870. 518, U. f. R. 1890. 445.

[11]) Schl. H. R. D. I. 598, jfr. J. U. 1870. 518.

[12]) Dernburg Lehrb. II S. 735—736, Lewis S. 190, ovfr. § 122 Note 89.

c. For Fordringer ifølge Søforsikringskontrakt indeholder Sølov § 264 en særlig Forældelsesregel,[13]) se ogsaa om Forsikring i Statsanstalten for Livsforsikring L. 18. Juni 1870 § 17. Forsikringskontrakterne ville ofte indeholde Bestemmelser om særlig Forældelse af Kravet paa Godtgjørelse.[14])

d. At Præmien ikke betales i rette Tid, medfører ikke Forsikrerens Frigjørelse,[15]) medmindre saadant er vedtaget.[16]))

2. a. Om den Forsikredes Frigjørelse for Pligten til at betale Præmie og Ret til at kræve erlagt Præmie tilbage gives for Søforsikringens Vedkommende Bestemmelser i Sølov §§ 265 og 266[17]) (Ristorno), jfr. L.s § 236, med Hensyn til hvilke det i flere Retninger kan være tvivlsomt, hvorvidt de komme til Anvendelse paa anden Forsikring. (Foreløbig bemærkes, at Sølovens §§ 265 og 266, forsaavidt de indrømme Ristorno, dog kun tilstede denne mod et Afdrag (Ristornogebyr), der tilfalder Forsikreren som Godtgjørelse for hans Ulejlighed og Tab ved, at Forretningen ikke gaar i Orden;[18]) dette maa vistnok ogsaa gjælde for Ristorno under tilsvarende Forhold[19]) ved anden Forsikring.

α. Sølovens § 265 hjemler Ristorno, naar en forsikret Gjenstand ikke udsættes for nogen Fare, der falder under Forsikrerens Ansvar. Forsaavidt Ikke-Udsættelsen for Faren skyldes den Forsikredes Forhold, f. Ex. Opgivelse af den paatænkte Sørejse, er dette vel nok en for Søforsikring ejendommelig Regel, der muligvis er analogisk anvendelig paa anden Transportforsikring, men næppe kan anvendes paa andre

---

[13]) Bentzon S. 365. [14]) Lewis S. 274—278.

[15]) Lewis S. 180, 183. Særligt om Livsforsikring Note 117.

[16]) Se om Klausuler i denne Retning U. f. R. 1892. 1048, 1894. 207, Lewis S. 180—183, jfr. § 122 ved Note 25—26b. Om Respitdage Lewis l. c. S. 188—189. I de ndfr. Note 59—61 nævnte gjensidige Brandforsikringsselskaber kunne de indtegnede Bygninger ikke udslettes paa Grund af resterende Kontingent, L. 23. April 1870 § 2. d, 14. Maj 1870 § 4. d, Bekj. 28. Aug. 1885 § 48, og samme Vilkaar er Betingelse for Begunstigelserne efter L. 12. April 1889 Nr. 47 se L.s § 1. f. Jfr. Note 77.

[17]) Bentzon S. 365—366, 286.

[18]) Bentzon S. 286, 366—367, Lewis S. 295.

[19]) Jfr. derimod om det Tilfælde, at Forsikreren var vidende om den Omstændighed, der gjør Kontrakten ugyldig, ved Note 26.

Arter af Forsikring.[20]) Skyldes Ikke-Udsættelsen for Fare ikke den Forsikrede — f. Ex. det mod Brandfare forsikrede Hus bortrives af Oversvømmelse, forinden Forsikringen er traadt i Kraft — synes det derimod at følge af almindelige Regler om bristende Forudsætninger, at den Forsikrede maa være fri for at betale Præmien og kan fordre erlagt Præmie tilbage.[21]) Naar den forsikrede Gjenstand er bleven udsat for nogen Fare, der falder under Forsikrerens Ansvar, er endog ved Søforsikring Ristorno udelukket, selv om Faren bliver mindre end paaregnet.[22])

β. Sølovens § 266, jfr. § 236, hjemler Ristorno, naar Forsikrerens Løfte er helt eller delvist ugyldigt paa Grund af manglende Interesse, Overforsikring, dobbelt Forsikring, urigtige eller manglende Angivelser eller anden lignende Aarsag, forudsat at den, der har tegnet Forsikringen, og i Tilfælde af Forsikring for fremmed Regning tillige den Forsikrede paa den Tid, da han gav Bemyndigelse til Forsikringens Afslutning, har været i god Tro med Hensyn til den Omstændighed, som bevirker Forsikringens Ugyldighed, og at Begjæringen om Ristorno fremsættes forinden Gjenstanden udsættes for Fare. Paragrafens Hovedregel, der kun er Anvendelse af almindelige Kontraktsregler (§ 18. III. 1), maa ogsaa være anvendelig paa anden Forsikring.[23]) Men ogsaa den i Sølov § 266 indeholdte Undtagelse fra almindelige Kontraktsregler, at Ristorno udelukkes ved ond Tro, uanset at Forsikreren fragaar Kontrakten, maa erkjendes at være almindelig Forsikringsret,[24]) jfr. L. 18. Juni 1870 § 13, hvorimod dette næppe gjælder om Bestemmelsen, at Ristornobegjæringen maa fremsættes, forinden den forsikrede Gjenstand er udsat for Faren.[25]) Det Tilfælde, at Forsikreren paa den Tid, da han overtog Forsikringen, var vidende om den Omstændighed, som gjorde samme ugyldig, omfattes ikke af Sølov § 266; i dette Tilfælde gjælder efter Sølov § 236 den

---

[20]) Lewis S. 296. Særligt om Livsforsikring ndfr. V. 3.

[21]) Ehrenberg S. 273, jfr. Ørsted S. 343—344, men dog Lewis S. 294—296.

[22]) Dernburg Lehrb. II S. 740, Lewis S. 175.

[23]) J. U. 1858. 701; afvigende Lewis S. 295—296.

[24]) Jfr. Bentzon S. 367, 286.

[25]) Jfr. Bentzon l. c. S. 367, Motiver til Forslag til Sølov S. 138.

med almindelige Kontraktsregler stemmende Sætning, at Forsikreren slet ikke har noget Krav paa at erholde eller beholde Præmien.[26]) — Jævnligt ville Forsikringskontrakterne indeholde Bestemmelser, der modificere de almindelige Regler om Ristorno.

b. Ifølge Sølov § 240[27]) kan den Forsikrede, naar Forsikrerens Insolvens paa visse Maader er konstateret, ophæve Forsikringen og kræve erlagte Præmier tilbage, hvis Forsikreren ikke paa Anfordring stiller Sikkerhed for Kontraktens nøjagtige Opfyldelse; har den forsikrede Gjenstand allerede været udsat for Fare, har Forsikreren Ret til at beholde en forholdsmæssig Andel af Præmien. Denne Bestemmelse maa vistnok være analogisk anvendelig paa anden Forsikring.[28]) I Tilfælde af tilregnelig væsentlig Misligholdelse fra Forsikrerens Side, f. Ex. Overdragelse af Forretningen til et andet Selskab, Ophævelse af indenlandsk Agentur, hvori Forsikringen er tegnet, maa den Forsikrede vistnok kunne hæve Forsikringen og kræve erlagte Præmier tilbage uden Afdrag.[29]) I Forsikring, som er indgaaet bindende for flere Perioder, kan Mora fra Forsikrerens Side med Betaling af Godtgjørelse for indtraadt Skade give den Forsikrede Beføjelse til at hæve Kontrakten for fremtidige Perioder.[29b])

II. De forskjellige Spørgsmaal, der opstaa angaaende Overførelsen af den Forsikredes Rettigheder til Trediemand, høre til Forsikringsrettens mest omtvistede og afgjøres meget forskjelligt paa de forskjellige Retsomraader.[30]) Med Hensyn til Livsforsikringen ville særlige Bemærkninger blive gjorte ndfr. under V. 5; her bortses ganske fra denne. Der maa sondres imellem forskjellige Tilfælde (1—4).

1. Overførelse af Retten mod Forsikreren til Trediemand, uden at den forsikrede Interesse tillige overføres. At saadan Overførelse, forsaavidt angaar Fordringen paa Godtgjørelse for allerede sket Skade, kan finde Sted efter de almindelige Regler om Fordringsrettigheders

---

[26]) Bentzon S. 286. [27]) Bentzon S. 368.
[28]) Jfr. Lewis S. 296—297. [29]) H. R. T. 1896. 776, jfr. Note 120.
[29b]) Jfr. U. f. R. 1887. 1149.
[30]) Se Oversigterne hos Goldschmidt System § 161. a, Lewis S. 283—293.

Overførelse (jfr. § 51. II. 2), er selvfølgeligt.[31]) Derimod synes Forsikringsrettens Grundsætninger at maatte medføre, at særskilt Overførelse af Retten til at faa Erstatning for fremtidig Skade ikke kan finde Sted.[32]) Gyldigheden af en saadan Overførelse uden Medfølge af den forsikrede Interesse vilde stride imod Grundsætningerne om Forsikring af fremmed Interesse for egen Regning; den, til hvem Retten er overført, synes lige saa lidt at kunne have nogen Ret mod Forsikringsselskabet som den, der for egen Regning har forsikret fremmed Interesse (§ 122. III. 5). Imidlertid tillægger dog den almindelige Retsanskuelse, jfr. Forudsætningen i Søløv § 235, saadan Overførelse Gyldighed,[33]) forsaavidt ikke andet er vedtaget.[34]) Retsstillingen er da den, at den oprindelige Forsikrede fremdeles har denne Egenskab; Erhververen erholder kun den Ret, som den oprindelige Forsikrede vilde erholde, altsaa f. Ex. ingen Ret til Godtgjørelse for den Skade, der skyldes dennes Brøde.

2. a. Overførelse af Kravet mod Forsikreren paa Godtgjørelse for fremtidig Skade tilligemed den forsikrede Interesse til Trediemand, saaledes at denne bliver den Forsikrede. At den Forsikrede ikke uden Forsikrerens Samtykke kan overføre sin Pligt til at betale Præmie, er selvfølgeligt; Overførelse af denne Pligt kan finde Sted ved Arv, iøvrigt er Talen kun om Overførelse af Retten mod Forsikreren. Undertiden antages det, at saadan Overførelse ikke kan finde Sted, idet det hævdes som almindelig Regel, at den forsikrede Interesse er ikke blot objektivt men ogsaa subjektivt bestemt, saa at Forsikringens Gjenstand kun er den oprindeligt

---

[31]) Ehrenberg S. 390, Bentzon S. 291—292. Om det Tilfælde, at Brandassurance skal anvendes til den brændte Bygnings Gjenopførelse, Schl. H. R. D. II. 563, J. U. 1864. 113, Vedtægt 10. Juni 1871 § 65, 18. Juli 1874 § 56.

[32]) Saaledes Bentzon S. 292.

[33]) Resp. 17. Oktbr. 1842, 18. Oktbr. 1858, 2. Novbr. 1860 (hos Hindenburg), J. U. III. 478 (§ 122 Note 28), J. A. XXIII. 91, U. f. R. 1895. 724 (Note 37). Matzen S. 504, Ehrenberg S. 390—391, 462—463, Goldschmidt System S. 253—254, Dernburg Lehrb. II S. 740—741, Lewis S, 283—284, jfr. Evaldsen S. 29—30 Note.

[34]) Lewis S. 284 Note 1, Ehrenberg S. 463.

Forsikredes Interesse.[35]) Konsekvensen af denne Opfattelse bliver simpelthen, at Forsikreren frigjøres for sin Pligt, derved at den Forsikrede overdrager sin forsikrede Interesse til en Trediemand; den oprindelige Forsikrede har mistet sin Ret mod Forsikreren samtidigt med, at hans Interesse er ophørt (I. 1. a), og Interessens Erhverver har, selv om Overdragelsesretshandelen tilsagde ham Retten mod Forsikreren, ingen Ret mod denne, thi hans Interesse omfattes ikke af Forsikringen. Men hele denne Opfattelse stiller sig ensidigt paa Forsikrerens Standpunkt og stemmer ikke med Forsikringsinstitutets naturlige Formaal; ifølge disse maa Forsikringen formodes at kunne komme den forsikrede Interesses skiftende Subjekter til Gode. Ligesom altsaa den Forsikredes Arvinger, der arve hans Interesse, tillige, forsaavidt ikke Kontrakten indeholder modstaaende Bestemmelser eller oplyses at hvile paa individuelle Hensyn, erholde hans Krav mod Forsikreren paa Godtgjørelse for fremtidig Skade,[36]) kan dette overdrages og paa anden Maade overføres til Andre tilligemed Interessen, saa at Erhververen fremtidigt bliver den Forsikrede.[37]) En Forudsætning for Overdragelsens Gyldighed maa det dog være, at den ikke medfører en efter almindelige Regler relevant Risikoforandring,[38]) og Forsikringskontraktens Bestemmelser kunne naturligvis udelukke Overførelsen eller stille særlige Betingelser for dens Gyldighed.[39])

b. Forsaavidt som efter det Anførte den Forsikrede **kan** indsætte en ny Forsikret i sit Sted, opstaar det Spørgsmaal, om ikke hans **Overdragelse af den forsikrede Interesse til Trediemand udenvidere**, uden Aftale herom, naar blot ikke Andet er aftalt, **medfører**, at **ogsaa Kravet efter**

[35]) **Goldschmidt** System S. 254, jfr. **Lewis** S. 283—286.

[36]) **Ehrenberg** S. 392, 461—462; afvigende U. f. R. 1876. 273.

[37]) H. R. T. 1896. 773, **Ehrenberg** S. 391—393, 462—463, 309 ff., **Dernburg** Lehrb. II S. 741, **Bentzon** S. 292, jfr. **Hagerup** S. 29, **Goldsmidt** System S. 255, jfr. U. f. R. 1895. 811. Pligten til at betale Præmie paahviler, som bemærket, naturligvis fremdeles den oprindelige Forsikrede; at Forsikringen er gjensidig, kan altsaa ikke udelukke Gyldigheden af Overdragelsen, jfr. dog U. f. R. 1895. 724 (ændret ved H. R. T. 1896. 773, se ovenfor).

[38]) Ved Note 5 og 4. [39]) **Ehrenberg** S. 393.

Forsikringskontrakten paa Godtgjørelse for fremtidig Skade, gaar over til denne, saa at han bliver den Forsikrede. Renest foreligger Spørgsmaalet, naar Ejeren, der har forsikret sin Ejerinteresse, overdrager sin Ejendomsret til Tredjemand, saaledes at hans forsikrede Interesse ganske ophører.[40]) Den bekræftende Besvarelse synes unægteligt at være den med Forsikringskontraktens Væsen stemmende.[41]) Antager man ikke, at Retten efter Forsikringskontrakten er overført til Erhververen, bliver Resultatet jo det, at Forsikreren ved Overdragelsen frigjøres for sin Forpligtelse, idet Overdragerens Interesse og altsaa hans Ret efter Forsikringskontrakten er bortfalden ved Overdragelsen.[42]) Men at dette Resultat ikke kan retfærdiggjøres ved den Omstændighed, at Overdrageren har undladt udtrykkeligt at overdrage sin Forsikringsret til Erhververen, synes ubestrideligt. Nægtelsen af Erhververens Indtræden er en ugrundet Hensyntagen til Forsikreren, forsaavidt der da ikke for den omhandlede Eventualitet er tillagt den Forsikrede Ristorno. Alligevel maa det erkjendes at være almindelig Forsikringsret, at Retten efter Forsikringskontrakten ikke gaar over til Erhververen,[43]) men dansk Retspraksis synes dog nu at ville gaa i den rigtige Retning.[43b]) Særlig Tilbøjelighed til at anerkjende Overgang foreligger med Hensyn til Brandassurance for fast Ejendom, navnlig naar Forsikringssummen skal anvendes til Bygningernes Gjenopførelse.[44]) Und-

[40]) Note 42. [41]) Ehrenberg S. 394, Hagerup S. 29; Schl. H. R. D. III. 397, jfr. ogsaa H. R. T. 1896. 773 (Note 43), U. f. R. 1882. 1036; tvivlende Evaldsen Sp. D. S. 27; afvigende Bentzon S. 292—293, Hindenburg S. 128—132 (jfr. ndfr. Note 49), Lewis S. 284—285.

[42]) U. f. R. 1895. 724 (ændret ved H. R. T. 1896. 773, Note 43); forudsat naturligvis, at hans Ejerinteresse helt og ubetinget er bortfalden ved Overdragelsen, U. f. R. 1871. 97, Evaldsen Sp. D. S. 26 Noten.

[43]) Resp. 16. Septbr. 1859 (hos Hindenburg), Bentzon S. 292—293, Hindenburg S. 128—132, Tybjerg hos Hage S. 221, Matzen S. 503—505, Ehrenberg S. 393—394, Stobbe III S. 162, Lewis S. 284—290, Goldschmidt System S. 254—255. Som de hos de to sidstnævnte Forff. givne Oversigter vise, er Overgangen dog anerkjendt i nogle Retsforfatninger. H. R. T. 1896. 773, der røber Tilbøjelighed til at præsumere, at Ejendomsoverdragelse indbefatter Overdragelse af eventuel Ret til Forsikringssummen, er forsaavidt vel nok noget forud for almindelig Forsikringsret, men utvivlsomt et Skridt i den rigtige Retning.

[43b]) Se Note 43.

[44]) Evaldsen Sp. D. S. 24—25, jfr. Gram Sp. D. S. 46, Matzen S.

tagelsvis hjemles Overgangen positivt ved L. 23. Febr. 1866 § 7, og naar Forsikringen er tegnet for „Vedkommendes Regning“ o. desl., vil man vel antage Overgangen for selvfølgelig, jfr. ogsaa L. 30. Marts 1894 Nr. 34 § 13. Om Pantsætning af den forsikrede Interesse gjælde lignende Grundsætninger, som om den fuldstændige Overdragelse, jfr. Sølov §§ 270—278, se nærmere i Tingsretten.[45])

3. At Retten til Godtgjørelse for allerede sket Skade kan overføres tilligemed Overførelse af den forsikrede Ting, er selvfølgeligt; om Overdragelsen af denne sidste tillige indbefatter saadan Ret mod Forsikreren, afgjøres efter de almindelige Regler om Retshandlers Fortolkning.

4. Har den Forsikrede indgaaet Kontrakt om Overdragelse af den forsikrede Interesse, tilkommer Retten efter Forsikringskontrakten fremdeles den oprindeligt Forsikrede, og hans Medkontrahent har, saalænge der ikke er indtraadt nogen af Forsikringen omfattet Skade, ingen Ret til at fordre sig den overdraget, medmindre saadant efter almindelige Regler om Retshandelers Fortolkning maa erkjendes at være ham tilsagt. Men Spørgsmaalet bliver, om ikke Medkontrahenten, dersom en under Forsikringen faldende Skade sker forinden den tilsigtede Overdragelse, ifølge Surrogationsprincipet,[46]) kan fordre sig overdraget den Forsikredes Erstatningskrav mod Forsikreren eller den af den Forsikrede oppebaarne Forsikringssum. Visse Lov-

503—504, J. U. 1864. 113, L. 23. April 1870 § 2. d og f, Vedt. 10. Juni 1871 §§ 26, 34, L. 14. Maj 1870 § 4. d. og f., Vedt. 18. Juli 1874 §§ 20, 28, L. 12. April 1889 Nr. 47 § 1. j. og f., jfr. om disse Bestemmelser Evaldsen Sp. D. S. 25 Noten, og om Kjøberens Legitimation til at oppebære Forsikringssummen U. f. R. 1896. 490.

[45]) Torp S. 612—615, Hagerup Panteret S. 239—343, Matzen S. 503—505, Resp. 2. Novbr. 1860 (hos Hindenburg), H. R. T. 1876. 414 (U. f. R. 1877. 184), jfr. dog Schl. H. R. D. III. 397 (Note 41). Det vil af det Udviklede fremgaa, at de nævnte Forff.s Resultater i det Væsentlige, om end ikke fuldtud, maa antages for almindelig Forsikringsret, men det kan ikke indrømmes Forff.ne, se ogsaa Lewis S. 290—293, jfr. Goldschmidt System S. 255—256, at Resultaterne stemme med Forsikringsinstitutets Natur, herom rigtigt Ehrenberg S. 393, 313, 467—471. Ifølge D. G. B. § 1127 omfatter Hypotheket Ejerens Fordring mod Forsikreren, jfr. nærmere D. Entw. Mot. III S. 659—660, 664—667.

[46]) Ovfr. § 67 Note 3.

givninger anerkjende et saadant Krav,[47]) og dette er vistnok ogsaa det naturlige, men efter det Udviklede kan det ikke indrømmes efter almindelig Forsikringsret. Forsaavidt som Overdragelsen af en Ting efter det under 2. b Udviklede ikke medfører Overgangen af Retsstillingen som Forsikret, giver Kontrakten ikke Medkontrahenten den omhandlede Ret;[48]) selv om Kontrakten er en Salgskontrakt, i hvilken Kjøberen bærer Risikoen, kan denne ikke af Sælgeren, som affordrer ham Kjøbesummen for den undergaaede eller forringede Ting, fordre Assurancesummen eller Kravet paa denne,[49]) men i Sælgerens Krav mod Forsikreren maa afgaa Værdien af hans Ret til Kjøbesummen. Forsaavidt det derimod antages, at Overdragelse indbefatter Retsstillingen som Forsikret, maa Salgskontrakten give Kjøberen Ret til at fordre sig overdraget Sælgerens Krav mod Forsikreren paa Godtgjørelse for Skade, der er indtraadt, efterat Risikoen er overgaaet til Kjøberen.[50])

III. Borset fra Livsforsikringspolicer (se under V) ere, som tidligere oplyst, Assurancepolicer ikke negotiable.[51]) Derimod er Policen et Legitimationspapir ɔ: Forsikreren frigjøres ved Betaling i god Tro til den, der møder med Policen med en i Formen lovlig Adkomst.[52]) Ofte har Forsikreren be-

---

[47]) D. G. B. §§ 281, 323, D. Entw. Mot. II S. 47, 296, code civil art. 1303, Mourlon III S. 810—811.

[48]) Resp. 16. Septbr. 1859 (hos Hindenburg) og iøvrigt de danske Citater i Note 43.

[49]) Evaldsen Sp. D. S. 25—29; afvigende Hindenburg S. 128—132, jfr. Gram Sp. D. S. 44—46,

[50]) Hagerup S. 28—29, Aubert Sp. D. I S. 102—103, Evaldsen Sp. D. S. 25—29, jfr. H. R. T. 1896. 773, U. f. R. 1896. 490.

[51]) § 56 Note 10, Bentzon S. 309—310, Aubert S. 201; saaledes ogsaa, dog med Undtagelse af Søassurancepolicer, der lyde paa Ordre, Lewis S. 171—172, 284, Goldschmidt System S. 253—254. Afvigende Gram S. 310 og maaske Forudsætninger i Schl. H. R. D. III. 217, H. R. T. 1894. 837 (U. f. R. 1895. 325).

[52]) § 57. II, Bentzon S. 310, Lewis S. 170—171, jfr. J. U. 1872. 684. Som legitimeret til at indtale og oppebære Beløbet maa den anses, der har tegnet Forsikringen for en Anden efter dennes Ordre og endnu indesidder med Policen, Evaldsen Sp. D. S. 30 Noten, Dernburg Lehrb. II S. 726, 728, Lewis S. 282—283, jfr. U. f. R. 1873. 535. At Forsikreren skulde være pligtig at betale til den, der møder med Policen med en i Formen lovlig Ad-

tinget sig Adgang til Frigjørelse ved Betaling til Policens Indehaver, selv om den ikke lyder paa hans Navn.[53])

IV. Som forskjellige Arter af Forsikring nævnes — Opregningen er ikke og kan naturligvis ikke (§ 122. II. 3) være udtømmende — følgende, af hvilke de under 1—7 nævnte i Modsætning til Personforsikringen ofte betegnes som Tingsforsikring eller Elementarforsikring.

1. Søforsikring.[54]) Idet der herom henvises til Fremstillingen i Søretten, skal kun Følgende bemærkes. Forsikringsartens Karaktermærke er den forsikrede Interesses Beskaffenhed,[55]) nemlig Interessen i, at Skib og Ladning, der udsættes for Fare paa Søen, ikke fortabes eller forringes som Følge af saadan Fare, Sølov § 230. Forsikringen omfatter enhver ikke særlig undtagen Art af Fare,[56]) der truer denne Interesse, Sølov § 248. Om Søforsikring findes Lovbestemmelserne i Sølov Kap. 10; i Almindelighed indgaas Kontrakterne i Henhold til Kgl. konfirm. Konvention for det Kjøbenhavnske Søassurancekompagni af 2. April 1850. Nærmest Søforsikringen staar anden Transportforsikring,[57]) der omfatter alle ikke særligt undtagne Farer, som true Tingen under Transport.

2. Brandforsikring.[58]) Almindelige Lovforskrifter om

---

komst, uden at kunne kræve Bevis for dennes Rigtighed, kan næppe antages, Bentzon S. 310, Lewis 171. Overfor den, der har bevist sin Ret til Forsikringssummen, kan Forsikreren, idet Policen ikke er negotiabel, ikke paaberaabe sig som Indsigelse, at han ikke kan give Policen tilbage, Bentzon S. 310, medmindre Forsikreren har forbeholdt sig kun at skulle betale mod Policens Tilbagegivelse, jfr. § 58 Note 47.

[53]) Bentzon S. 319, Lewis S. 170.

[54]) Bentzon S. 250—368, Lewis S. 235—248 og Das deutsche Seerecht II, Reatz hos Endemann IV. 1 S. 320 ff., Droz Traité des assurances maritimes, Arnould A treatise on the law of marine insurance, Lawndes Treatise on the law of marine insurance, Andersen Die Seeversicherung nach den in den hauptsächlichsten Staaten Europas geltenden gesetzlichen und anderen Bestimmungen 1888.

[55]) Bentzon S. 268—275, Lewis S. 66.

[56]) Bentzon S. 322—326, Lewis S. 235, 67, U. f. R. 1895. 1036.

[57]) Dernburg Lehrb. II S. 730—731, Lewis S. 248—253, Ehrenberg Die Rückversicherung S. 20—25, Bentzon S. 322.

[58]) Ørsted Hdbg. V. S. 346—369, Larsen S. 284—286, Gram Sp. D. S. 602—621, se iøvrigt Literaturfortegnelse § 122 Note 1.

denne Art af Forsikring findes ikke, men for adskillige Brandforsikringsanstalter, der tildels staa under offentligt Tilsyn, er der givet Love, som tillægge dem visse Begunstigelser, og offentligt autoriserede Vedtægter. Saaledes autoriserede Brandforsikringsanstalter for Bygninger ere de gjensidige Forsikringsforeninger: Kjøbenhavns Brandforsikring,[59]) Kjøbstædernes almindelige Brandforsikring[60]) og den almindelige Brandforsikring for Landbygninger.[61]) Endvidere hjemler L. 12. April 1889 Nr. 47, jfr. L. 13. April 1894 Nr. 51, at Justitsministeren kan meddele Foreninger, som have til Formaal at sikre deres Medlemmer mod Tab ved Ildsvaade paa deres paa Landet beliggende Bygninger, visse Begunstigelser (navnlig at Umyndiges o. desl. Midler kunne anbringes i de indtegnede Ejendomme, legal Panteret og Udpantningsret for Brandkontingentet), naar de underkaste sig Ministeriets Tilsyn og fyldestgjøre visse nærmere angivne Betingelser (navnlig i Henseende til solidarisk Ansvar og Reservefond, Optagelsespligt, Anvendelse af Brandserstatningen til Bygningernes Gjenopførelse og Betryggelse iøvrigt i forskjellig Retning for Foreningens enkelte Interessenter og andre i den indtegnede Ejendom Interesserede). Af Brandforsikringsanstalter for Løsøre hviler paa offentlig Autorisation Aktieselskabet det Kgl. oktroyerede almindelige Brandassurance-Compagni for Varer og Effekter,[62]) i hvilket det Kjøbenhavnske Brandassurance-Compagni paa Varer og Effekter[63]) er gaaet op. Hverken med Hensyn til Forsikring af Bygninger eller Løsøre ere Monopoler nu anerkjendte, og den tidligere Pligt til at

---

59) Autoriseret Vedtægt af 28. Aug. 1885 Nr. 147 og 23. Decbr. 1887 Nr. 192 m. fl. Tillæg (jfr. § 122 Note 19). Se om de ældre Bestemmelser, navnlig Anordn. 17. Juli 1795, Gram Sp. D. S. 602—606, L. 15. Maj 1868 §§ 44 og 43, Bekj. 20. Juni 1870 § 1, 18. Juni 1870, 6. Marts 1871.

60) L. 14. Maj 1870, Vedtægt 18. Juli 1874 Nr. 95 med senere Ændringer. De ældre Bestemmelser, navnlig Anordn. 29. Febr. 1792, Gram Sp. D. S. 606—611, ere bortfaldne, L. 1870 § 5.

61) L. 23. April 1870, Vedtægt 10. Juni 1871 Nr. 102 med senere Forandringer. De ældre Bestemmelser om Foreningen, navnlig Anordn. 29. Febr. 1792, L. 4. Marts 1857, Gram Sp. D. S. 611—614, ere bortfaldne, L. 1870 § 3.

62) Kgl. Octroi 4. April 1798 med Tillægsbestemmelser, Gram Sp. D. S. 619—621.

63) Oktr. 11. Maj 1778, 24. Maj 1843, Gram Sp. D. S. 615—619.

forsikre Bygninger i Kjøbenhavn og Kjøbstæderne i de ovennævnte Foreninger — for Landbygningerne existerede en saadan Pligt ikke — er bortfalden[64]). Brandforsikringens Karaktermærke er Farens Art,[65]) ikke den forsikrede Interesses Beskaffenhed; dog omfatter Brandforsikringen ikke Skade paa Person.) Brandforsikringen omfatter Brandskade ɔ: Skade, som bevirkes ved en Antændelse, der er abnorm (i Forhold til den Forsikrede et større eller mindre Ulykkestilfælde), forsaavidt ikke Retsnormer eller Kontrakten fastsætte Undtagelser. Det kræves ikke af Begrebet, at Ilden har fungeret uden for sit normale Sted eller med abnorm Kraft.[66]) Men hyppigt lyder Forsikringen kun paa Skade, som bevirkes ved „Ildebrand" eller „Ildsvaade",[67]) og saadanne Udtryk forstaas som et snævrere Begreb end Brandskade, saaledes at der vistnok kræves, at Ilden har fungeret udenfor normalt Sted eller med abnorm Styrke.[68]) Men man vil dog sikkert ikke i Begrebet — med almindelig strafferetlig Sprogbrug[69]) — indlægge, at Forsikrerens Ansvar kun omfatter Skade, som bevirkes ved Ildebrand, ved hvilken Mennesker enten slet ikke eller kun ved Hjælp af særegne Slukningsredskaber ere Herrer over Ilden. Paa hvilken Maade Ilden opstaar, er ligegyldigt, naar den blot ikke skyldes Forhold, som efter almindelige Forsikringsregler udelukke Forsikrerens Ansvar, saasom den Forsikredes Brøde. Ogsaa Antændelse ved Lyn[70]) og Jordskjælv eller ved Explosion, og Ildebrand, som skyldes Krigsforetagender, Oprør eller desl. falder i Mangel af Reservation under Forsikrerens Ansvar.[71]) Forsik-

---

[64]) L. 15. Maj 1868 § 44, Bekj. 20. Juni 1870 § 1, 28. Aug. 1885 § 5, L. 14. Maj 1870 § 5.

[65]) Lewis S. 66, 226—234.

[66]) Brandskade omfatter saaledes f. Ex. Opbrænding derved, at Gjenstande falde i eller hændeligt kastes i Kakkelovnen, Lewis S. 227—228.

[67]) Bekj. 28. Aug. 1885 § 4, m. Till. 15. Decbr. 1896, Vedt. 18 Juli 1874 § 3, 10. Juni 1871 § 3, 4. Oktbr. 1873 § 1, Alm. Forsikringsvilkaar f. Kgl. oktr. Komp. for Løsøre II.

[68]) H. R. T. 1862. 165, U. f. R. 1873. 154.

[69]) Goos Str. R. Sp. D. I S. 587, 607.

[70]) For Skade, bevirket ved Lyn uden Antændelse, hæfter Forsikreren næppe uden særlig Aftale; Spørgsmaalet anses for tvivlsomt, Lewis S. 233. Jfr. Citater i Note 67.

[71]) Lewis S. 232. Om Explosion (Sprængning) Citater i Note 67 og

ringen omfatter ikke alene den forsikrede Gjenstands Brænden, men enhver ved Brand (Ildsvaade) paa den forsikrede Ting bevirket Skade,[72] saasom den, der bevirkes ved de ved en Brand motiverede Redningsforanstaltninger[73] (Slukning, Udrømning, Nedrivning) og den, der bevirkes ved Explosion uden paafølgende Brand, forsaavidt som Explosionen er fremkaldt ved Ildebrand.[74] Derimod omfatter Forsikringen som Regel ikke den Skade, som middelbart foranlediges af Branden eller Redningsforanstaltningerne,[75] og ikke den Bedriftsstandsning eller andet Vindingstab, der bevirkes af Branden (Chomage)[76] — Brandhjælpspengene af Bygninger, der ere forsikrede i de ovenfor nævnte offentligt autoriserede og under offentligt Tilsyn staaende gjensidige Forsikringsforeninger, ere forsynede med Panteret i Ejendommen og kunne inddrives ved Udpantning.[77]

3. Agerbrugets Forsikringskontrakter[78] fore-

Lewis S. 232. Ansvar for Skade bevirket ved Explosion, som ikke foraarsager Brand, forudsætter vistnok (Spørgsmaalet er omtvistet, Lewis S. 232—234) særlig Hjemmel, H. R. T. 1862. 165, jfr. Note 67 (om saadanne Vedtagelser U. f. R. 1873. 154, 1883. 664), forsaavidt ikke Eksplosionen er bevirket ved Ildebrand, Note 74. — Brand, bevirket ved Krig, Oprør o. desl, jfr. Schl. H. R. D. I. 316, er i Almindelighed undtaget fra Ansvaret, se Cit. i Note 67, jfr. J. U. 1865. 680, A. f. R. IV. 196, Lewis S. 70.

[72]) Lewis S. 228.

[73]) Lewis S. 228—231, Citater i Note 67, J. U. 1853. 495, jfr. Note 75. Om Erstatning for saadan Skade paa uforsikrede Gjenstande se L. 21. Marts 1873 Nr. 28 § 27, Jürgensen Lovlexikon III S. 18, jfr. ovfr. § 35. III. 1. Om den Forsikredes Udgifter til Redning af de forsikrede Gjenstande se § 122 Note 105--107.

[74]) U. f. R. 1885. 911, A. f. R. V. 298, 513 (H. R. D.), Lewis 234. Jfr. Note 71.

[75]) H. R. T. 1894. 274 (U. f. R. 1894. 740), J. U. 1853. 495, Lewis S. 231—232. Tyveri under Branden, hvortil denne har givet Lejlighed, maa vistnok falde paa Forsikreren.

[76]) Lewis S. 231, Ehrenberg S. 295, 302 Note 46, jfr. ovfr. § 122 Note 19.

[77]) Amtstuefdn. 8. Juli 1840 § 2, Bekj. 28. Aug. 1885 § 48, Gram Formueret I S. 640, Torp S. 705 med Note, Kskr. 29. Maj 1827, L. 14. Maj 1870 § 5, 23. April 1870 § 3, 12. April 1889 Nr. 47 § 2. b og c, L. 29. Marts 1873 § 1. 7. Jfr. Fdn. ang. Kasse- og Regnskabsvæsenet i Almindelighed 8. Juli 1840 §§ 48, 50, K. L. 25. Marts 1872 § 33. 1, Deuntzer Sk. R. S. 276—277.

[78]) Lewis S. 253—254.

komme som bestemte, dels ved den forsikrede Interesses Beskaffenhed, dels ved Farens Beskaffenhed, f. Ex. Hagelskadeforsikringen. Ordentligvis vil Forsikreren, naar Skade sker, have at erstatte den Værdi, som Produktet, hvis Ulykken ikke var indtraadt, vilde have havt paa Høstens Tid, med Fradrag af den Værdi, der kan tillægges det Reddede.

4. Ogsaa Kreaturforsikringen[79]) forekommer baade saaledes, at Forsikringen omfatter enhver ikke særligt undtagen Skade, der rammer Kreaturet indenfor Forsikringstiden, og saaledes at den kun omfatter visse Farer, f. Ex. bestemte Kvægsygdomme.

5. Bestemt ved Farens Art er Forsikringen mod Værdipapirers Udtrækning,[80]) hvorimod den almindelige Glasforsikring[81]) omfatter enhver ikke særligt undtagen Fare, der truer den forsikrede Interesse.

6. Kreditforsikringen[82]) betrygger en Fordringshaver mod det Tab, han maatte lide ved sin Skyldners Insolvens; Hypothekforsikringen[83]) betrygger mod Pantets Utilstrækkelighed til at dække den derved sikrede Fordring.

7. Garanti- eller Ansvarlighedsforsikringen[84]) (*»Haftpflichtversicherung«*) gaar ud paa at betrygge den Forsikrede imod det Tab, som bestaar deri, at han ved visse Kjendsgjerninger bliver pligtig at udrede en Ydelse. En Lovbestemmelse f. Ex. som D. L. 3—19—2, rigtigt fortolket (§ 35. 1), vilde indeholde særlig Opfordring til at sikre sig ved saadan Kontrakt. Forsikreren vil, naar ikke Andet er aftalt, se ndfr. om Gjenforsikring, ordentligvis ikke være pligtig at udrede Godtgjørelse, forinden den Forsikredes Pligt overfor Trediemand er

---

[79]) Lewis S. 254—255, H. R. T. 1884. 613 (U. f. R. 1885. 410), 1876. 251 (U. f. R. 1877. 109), U. f. R. 1883. 1165, 1879. 1069, 1878. 1003, 1874. 944, 276, 1891. 606, 1895. 714, 1896. 1105.

[80]) Lewis S. 257—259. [81]) Lewis S. 67, jfr. U. f. R. 1885. 911.

[82]) Lewis S. 68, 255—257, se navnlig om Afgrænsningen overfor Kaution ovfr. § 122 ved Note 13, § 115 ved Note 35.

[83]) Lewis S. 68, 255—257.

[84]) Lewis S. 69, 260—263. Her er det ofte umuligt paa Forhaand at fastsætte en Forsikringssum, og Nævnelsen af en saadan vil da ikke kunne have samme Betydning som ellers (§ 122 Note 103), Ehrenberg Die Rückversicherung S. 9, Lewis S. 51 Note 47.

anerkjendt ved en af denne erhvervet Dom eller desl. Derimod er det ikke en Betingelse for Forsikrerens Pligt til at betale Godtgjørelse, at den Forsikrede har opfyldt sin Pligt overfor sin Fordringshaver; den Forsikrede vil ofte gjennem Forsikringskontrakten netop sikre sig Midler til at opfylde med. En særdeles betydningsfuld Underart af Ansvarlighedsforsikringen er Gjenforsikringen,[85]) (Reassurance), Sølov § 230. Herved forstaas Forsikringen af den Interesse ikke at blive pligtig at udrede Godtgjørelse som Forsikrer; Gjenforsikreren (Reassurandøren) overtager den Risiko eller en Del af den Risiko, som for den Gjenforsikrede (Hovedforsikreren) følger af, at denne har overtaget eller fremtidigt overtager en Forsikring over for en Trediemand (den Hovedforsikrede). Reassurandøren kan atter gjenforsikre sin Risiko. Gjenforsikringens væsentlige økonomiske Funktion er den yderligere at hidføre den udstrakte Risikofordeling, der er Forsikringsvæsenets Maal og Livsbetingelse, men ofte er der tillagt denne Funktion altfor stor Vægt ved Bestemmelsen af de for Retsforholdet gjældende Regler.[86]) Undertiden paastaas det, at Reassurancen ikke er Forsikring, men en Interessentskabskontrakt om Deling af de med Forsikringsforetagender følgende Fordele eller Tab. Men for det første kan Gjenforsikringen kun opfattes som Interessentskab, naar den Gjenforsikrede selv beholder en Kvota af sin Risiko, hvilket ikke kræves af Gjenforsikringens Begreb, se ndf., og dernæst er der, som tidligere bemærket,[87]) overhovedet ikke nogen saadan Modsætning mellem Forsikring og Interessentskab, at det ene Begreb udelukker det andet. Gjenforsikringskontrakten er utvivlsomt ifølge sit Indhold altid en Forsikringskontrakt, selv om den tillige hyppigt er en Interessentskabskontrakt. Den er i det Hele undergivet den almindelige Forsikringsret,[88]) om end navn-

---

[85]) Lewis S. III—126, Ehrenberg Die Rückversicherung.

[86]) Saaledes f. Ex. Ehrenberg Die Rückversicherung S. 10—17.

[87]) § 122. II. 1 i Slutn.

[88]) Lewis S. 112, 115—118. Om den Gjenforsikredes Opgivelsespligt Lewis S. 124, H. R. T. 1869. 126 (U. f. R. 1869. 478), særligt med Hensyn til *Plein* Lewis S. 117—118, og om dens Modifikation i løbende obligatoriske Forhold, Lewis S. 115—116, Dernburg Lehrb. II S. 732 Note 24. Om Risikoforandringer Lewis S. 122—123, 203—206, særligt om Forringelse af *Plein* Lewis S. 192, 197 Note 15.

lig den Omstændighed, at Gjenforsikreren hyppigt — nemlig i det obligatoriske løbende Gjenforsikringsforhold — ikke selv prøver den overtagne Risiko, kan medføre, at visse Modifikationer af den almindelige Forsikringsret jævnligt maa anerkjendes. Ordentligvis indgaas Kontrakten saaledes, at Gjenforsikreren kun overtager en Kvotapart af den Gjenforsikredes Risiko, medens denne selv beholder en Kvota *(Plein*, „Maximum"). Men den indgaas undertiden ogsaa — uden at dette kan betegnes som Noget fra et fornuftigt Forsikringssynspunkt Abnormt[89]) — saaledes, at Gjenforsikreren overtager hele den Gjenforsikredes Risiko eller Risikoen fuldtud for nogle af de under den Gjenforsikredes Ansvar faldende Farer, som denne ønsker helt at være udenfor, f. Ex. Krigsfare. Hyppigt indgaas Kontrakten som løbende, fakultativ eller obligatorisk,[90]) og vil da jævnligt gaa ud paa, at Gjenforsikreren overtager de under Kontrakten faldende Forsikringer, forsaavidt som hvers Forsikringssum overstiger et fastsat Maximum, udover hvilket den Gjenforsikrede ikke vil bære Tabet ved en enkelt Forsikring (Excedentkontrakten).[91]) Principielt maa det fastholdes, at Gjenforsikrerens Ansvar er betinget af, at Ansvar indtræder for den Gjenforsikrede, og ikke strækker sig udover dennes Interesse,[92]) men disse Sætninger modificeres hyppigt ved Klausuler i Kontrakterne om, at Gjenforsikreren maa lade den Gjenforsikredes Regulering af Erstatningen overfor den Hovedforsikrede gjælde for sig, at der til Indkassering af Gjenforsikringssummen kun kræves Kvittering for den af den Gjenforsikrede ydede Erstatning o. desl.[93]) Betydningen af slige Klausuler vil vel i Almindelighed være den, at Gjenforsikreren for at slippe for Ansvar i Overensstemmelse med den Gjenforsikredes Opgjørelse maa oplyse, at denne afviger fra, hvad der stemmer med Ret og almindelig Kulance. Paa den anden Side er der naturligvis Intet til Hinder for, at særlige Betingelser kunne være aftalte for Indtrædelsen af Gjenforsikrerens Ansvar, men foreligger

89) Dernburg Lehrb. II S. 732 Note 23, Lewis S. 113—114, 116—117.
90) Lewis S. 106—111, ovfr. § 122. IV. 2. a. δ.
91) Lewis S. 110, 125—126, jfr. 123—124.
92) § 122. III. 4, U. f. R. 1881. 768, jfr. Lewis S. 122.
93) Lewis S. 263—266, jfr. U. f. R. 1881. 768.

saadan Aftale ikke, ere Betingelserne for Gjenforsikrererens Ansvar de samme som for den Gjenforsikredes,[94]) jfr. Sølov § 230. Bestaar Gjenforsikringen simpelthen i Overtagelse af en Kvota af den Gjenforsikredes Risiko, vil Præmien[95]) ordentligvis være en tilsvarende Kvota af Hovedforsikringens Præmie. Gjenforsikringskontrakten giver ikke den Hovedforsikrede nogen Ret mod Reassurandøren[96]) og paavirker ikke paa nogen Maade hans Retsforhold til Hovedforsikreren.

8. Om Personforsikringen, ɔ: Forsikringen imod Farerealisationer, der umiddelbart ramme Person,[96b]) handles under V og VI.

V. Livsforsikring.[97]) 1. Ved Livsforsikring forstaas Forsikring imod den Risiko, som Uvisheden af Menneskelivs Varighed frembyder.[98]) Den forekommer i mangfoldige Skikkelser,[99]) hvoraf her nogle typiske Hovedformer nævnes: Gaar Kontrakten ud paa, at en bestemt Kapital skal betales ved en Persons Dødsfald, kaldes den Livsforsikring i snævrere Forstand, Pl. 5. Jan. 1871 § 3. A. 3. Denne kaldes livsvarig Livsforsikring, naar Forsikrerens Risiko straks begynder, og Summen skal udbetales ved den Paagjældendes Dødsfald uden Hensyn til Tidspunktet for dette; i Modsætning hertil tales der om opsat og ophørende Livsforsikring. Livrente (se om Livrentekontrakten, bortset fra de af dens Egenskab som Forsikringskontrakt flydende Retsregler, ndfr. § 125) kaldes Kontrakten, naar Forsikreren skal udbetale periodiske Pengeydelser, forsaavidt en vis Person er i Live, Plan 1871 § 3. A. 1. Livrenten kaldes livsvarig, naar den løber fra Kontraktens Afslutning indtil den Paagjældendes Død; i

---

[94]) Lewis S. 119, 121—124. [95]) Lewis S. 174—175, 185.

[96]) Lewis S. 120. [96b]) Lewis S. 39, 298, Ehrenberg S. 66.

[97]) Se af den i § 122 Note 1 nævnte Literatur navnlig Platou (fremhæves særligt), Skibsted §§ 11 ff., Goldschmidt System § 167, jfr. Dernburg Lehrb. II S. 741—745, Lewis S. 298—336, Gram Sp. D. S. 621—623. — U. f. R. 1894. 183 antager, at en Værge savner Kompetence til at tegne Livsforsikring for sin Myndling.

[98]) Skibsted S. 42.

[99]) Se f. Ex. Oversigten i Plan 5. Jan. 1871 § 3, Skibsted S. 44—45 og om Begrænsning i Tid eller Fare Lewis S. 99—101.

Modsætning hertil tales der om opsat og ophørende Livrente. Forsikringen kan finde Sted paa to Liv, Plan 1871 § 3. B, f. Ex. Overlevelsesforsikringen og Overlevelsesrenten.[100]) Forsikringstagerens Vederlagsydelse kan bestaa i et Indskud en Gang for alle eller, hvad der er det almindelige, i periodiske Præmier, jfr. L. 18. Juni 1870 § 8, Plan 1871 § 7.

Uvisheden af Menneskelivs Varighed medfører økonomisk Fare i to Retninger. Et Menneskeliv kan ophøre for tidligt ɔ: forinden den Paagjældendes Opsparingsevne. Mod denne Fare sikrer Forsikringen paa Dødsfald. Og da det gjennemsnitligt ikke paalideligt lader sig konstatere, hvorvidt et Liv er ophørt for tidligt ɔ: forinden den Paagjældendes Erhvervs- og Spareevne er ophørt, maa ved Forsikringen paa Dødsfald den afgjørende Farerealisation være den Paagjældendes Død indenfor det ved Kontrakten fastsatte Tidsrum, altsaa ved livsvarig Livsforsikring i snævrere Forstand blot det, at den Paagjældende dør, uden Hensyn til at Døden i det konkrete Tilfælde først indtræder, efter at den Paagjældendes Opsparingsevne er ophørt.[101]) Dernæst kan et Menneskeliv ophøre for sent i økonomisk Forstand, idet det varer længere, end Kapital og Erhvervsevne kan dække Forbrugstrangen. Mod denne Fare dækker Forsikringen paa Livsfald.[102]) Og da det ikke i Almindelighed lader sig paalideligt konstatere, hvorvidt et Liv i den angivne Forstand har varet for længe, bliver Farerealisationen her den, at den Paagjældende lever ved den i Kontrakten fastsatte Tid, altsaa ved den livsvarige Livrente blot det, at han lever, uden Hensyn til, at hans Spareevne fremdeles fuldkomment maatte være i Behold.[103]) Hovedexempel paa Forsikringen paa Dødsfald er den livsvarige Livsforsikring i snævrere Forstand. Hovedexempler paa Forsikring paa Livsfald er den livsvarige Livrente og den saakaldte opsatte Udbetaling, der gaar ud paa, at en bestemt Kapital skal udbetales til et forud angivet Tidspunkt, saafremt en vis Person

---

[100]) § 125 ved Note 20.

[101]) Lewis S. 311—314, Goldschmidt System S. 260, Skibsted S. 32—34, 36—45, Platou S. 52.

[102]) Goldschmidt l. c. S. 260, Platou S. 52—53.

[103]) Skibsted S. 32—34, 36—45.

da er i Live, Plan 1871 § 3. A. 2. Exempler paa Kombinationer af Forsikring paa Livsfald og Dødsfald ere den saakaldte Livsforsikring med Udbetaling i levende Live, Plan 1871 § 3. A. 4, og Overlevelsesrenten. Meget hyppigt vil Livsforsikringen være en Trediemandsretshandel (se under 5). Om Terminologierne bemærkes endnu Følgende: Efter den ved anden Forsikring benyttede Udtryksmaade maa den Forsikrede betegne den, hvem Forsikrerens Ydelse skal tilfalde. Imidlertid ses det ofte, at den Person, hvis Liv og Død er Kontraktens Hasardmoment, betegnes som den Forsikrede, uanset at Forsikrerens Ydelse ikke tilkommer ham (eller hans Bo), og denne Terminologi maa endog siges at være den almindelige, se f. Ex. Plan 1871. For at undgaa Misforstaaelse vil den dog ikke blive benyttet i denne Fremstilling, men Betegnelsen den Forsikrede vil blive forbeholdt for den efter Kontrakten overfor Forsikreren Berettigede, hvorimod den Person, hvis Liv og Død er Hasardmomentet, vil blive betegnet som den, hvis Liv er forsikret o. desl.[104])

Om Livsforsikringen findes ingen almindelige Lovforskrifter i dansk Ret. Kun om Statsanstalten for Livsforsikring ere Lovregler givne, L. 18. Juni 1870, 1. April 1893 Nr. 78, jfr. Plan 5. Jan. 1871. Denne Anstalt har intet Monopol; kun visse pligtmæssige Forsikringer ere bundne til denne, L. 1870 § 22.[105]) Og andre Livsforsikringsanstalter ere ikke undergivne noget offentligt Tilsyn.[106])

Det er klart, at der om Livsforsikringskontrakterne i væsentlige Retninger maa gjælde ganske andre Regler end om anden Forsikring. Af denne Grund antages det ofte, at Livsforsikringskontrakterne eller dog nogle af disse ikke ere Forsikringskontrakter, men høre under andre Kontraktsarter, f. Ex. hasardmæssigt Laan, Kjøb, Sparekontrakt, Forsørgelseskon-

---

[104]) Jfr. Lewis S. 316—317.

[105]) § 125 ved Note 20, Kskr. 2. Maj 1826.

[106]) Det ved Fdn. 15. Maj 1810, jfr. Pl. 30. Novbr. s. A., foreskrevne Tilsyn med Planerne for Forsørgelses- og Understøttelselskaber er bortfaldet ved Bekj. 31. Decbr. 1861, Gram Sp. D. S. 656 Note 1. Jfr. Resol. 23. Jan. 1862.

trakt.[107]) Hertil er for det Første at bemærke, at Grundlaget for al Livsforsikring ligesom for anden Forsikring er Risikofordelingen; de Regler, der gjælde om Livsforsikring, udspringe saaledes af samme Rod, som Reglerne for anden Forsikring, og ere følgelig med visse, ganske vist væsentlige Modifikationer de samme som disse. Dette er tilstrækkeligt til at retfærdiggjøre og nødvendiggjøre al Livsforsikrings Henførelse under Forsikringskontrakterne som ejendommelig Underart af disse.[108]) Og dernæst maa det erindres, at en Kontrakt meget vel kan være Forsikring og samtidigt høre til andre Kontrakter. Livrentekontrakten er saaledes, selv om den er en Forsikringskontrakt (§ 122. II. 1. i Slutningen), tillige en Forsørgelseskontrakt (§ 125).

2. Den væsentligste Ejendommelighed ved Livsforsikringen er den, at den økonomiske Interesse i Menneskelivs Varighed ikke paalideligt lader sig konstatere og udmaale. Denne Ejendommeligheds Følger i Henseende til Bestemmelsen af, hvad der maa være den Farerealisation, som medfører, at Forsikrerens Forpligtelse bliver virksom, ere allerede omtalte.[109]) Overhovedet medfører denne Ejendommelighed, at Livsforsikringens Gyldighed ikke, som anden Forsikrings, kan gjøres afhængig af en paaviselig økonomisk Interesse hos den Forsikrede. Skal Livsforsikringen overhovedet være praktisk mulig — og dens almindelige Gavnlighed anerkjendes af Alle — maa den for Forsikring nødvendige Interesse, i alt Fald under visse Forudsætninger, præsumeres at være tilstede, og i alt Fald under visse Forudsætninger kan saadan Præsumtion opstilles, uden at man kommer ind i Ulemper, som svare til dem, der vilde fremkomme ved anden Forsikring uden paaviselig Interesse hos den Forsikrede.[110]) Ved Forsikring paa Livsfald præsumeres den fornødne Interesse altid

---

[107]) Se Oversigter hos Platou S. 48 ff., Goldschmidt System § 167, Lewis S. 301 ff., Skibsted S. 45 ff.

[108]) Platou S. 48—61, Skibsted S. 42 ff., Goldschmidt System § 167, jfr. Lewis S. 301—315. Jfr. om Opgivelsespligten L. 18. Juni 1870 §§ 7, 13, Plan 5. Jan. 1871 §§ 6, 13, Lewis S. 90.

[109]) Note 101—103.

[110]) Lewis S. 317—321, 311—314.

at være tilstede. Ved Forsikring paa Dødsfald præsumeres ligeledes Interessen, naar Forsikring tegnes af den, hvis Liv er Kontraktens Hasardmoment, hvad enten han forsikrer sig selv (sit Bo) eller Andre. Hvad Forsikring af en Andens Liv angaar, bemærkes først, at der i dansk Ret, trods Farerne ved saadan Forsikring (Børneforsikring), ikke haves noget Forbud imod at forsikre en Andens Liv uden dennes Samtykke,[111] men at saadan Forsikring ofte vil støde paa praktiske Hindringer (Umulighed af at skaffe Lægeattest). Som Kriteriet for lovlig Interesse ved Forsikring af en Andens Liv maa man kræve dennes Samtykke eller nøjes med Oplysninger om, at den Forsikrede staar i et objektivt konstaterligt Forhold til ham, der kan afgive naturlig Præsumtion for Interesse (Nærbeslægtede, Ægtefælle, Forlovede, Kreditor). Af det Anførte følger endvidere, at al Tale om Overforsikring og Dobbeltforsikring maa bortfalde ved Livsforsikringen. Forsikrerens Ydelse maa i Kontrakten fastsættes til et bestemt Beløb, og dette bliver at udrede uden Hensyn til, at den paagjældende Farerealisation maaske endog er paaviseligt gunstig i økonomisk Virkning for den Forsikrede. Livsforsikringen er Summaforsikring i Modsætning til egentlig Skadesforsikring.[112]

3. Efter Livsforsikringens Natur er Forudbetaling af Forsikringstagerens Vederlag et væsentligt Vilkaar.[113] Forsikrerens Risiko kan, i Mangel af anden Aftale, først begynde, naar den første Præmie er betalt,[114] jfr. Plan 5 Jan. 1871 § 6. Forudbetalingen, jfr. L. 18. Juni 1870 § 8, Plan 5. Jan. 1871 § 7, finder Sted enten som et Kapitalindskud eller, i Almindelighed, som periodiske Præmier, der ere ansatte til lige store Beløb, saa at der — idet Prisen for Indkjøbet af en Livsforsikring maa stige med dens Alder, hvis Liv er forsikret — for de tidligere Perioder betales for meget. Det saaledes Indkomne med Renter

---

[111]) Forbudet i D. L. 4—6—5 mod Forsikring af Liv mod Søfare er bortfaldet, i alt Fald ved Sølov 1. April 1892 § 315, jfr. Larsen S. 287.

[112]) Jfr. Ehrenberg S. 13, Goldschmidt S. 260—261, Lewis S. 311—314, Skibsted S. 32—34.

[113]) Dernburg Lehrb. II S. 743, Skibsted S. 23—24.

[114]) Dernburg Lehrb. II S. 743 Note 5, Norsk H. R. D. i Norsk Retstidende 1877. 778. Jfr. § 122 Note 26.

skal efter den til Grund for Vederlagets Fastsættelse lagte Sandsynlighedsberegning[115]) tjene dels til Dækning af en forholdsmæssig Del af Forsikrerens andre i Kraft trædende Forpligtelser, dels til eventuel Dækning af den Forsikring, for hvilken Vederlaget er givet. Dette sidste Beløb, Præmiereserven (Forsikringens Kontantværdi), bliver til hver given Tid Differencen imellem den nuværende kontante Værdi af Forsikrerens eventuelle Forpligtelser og af Forsikringstagerens resterende Forpligtelser, eller, naar Forsikringstagerens hele Vederlag er forudbetalt en Gang for alle, det Beløb, som en Forsikring af samme Indhold nu i dette Øjeblik vilde koste.[116]) Beholdelsen af dette Beløb vilde tilføre Forsikreren en udenfor den til Grund lagte Sandsynlighedsberegning liggende, altsaa ugrundet Berigelse.

Efter sit Formaal bør nu Livsforsikringen være fakultativ fra Forsikringstagerens Side;[117]) han maa, naar han finder ikke længere at kunne bære Forsikringens Byrder, kunne standse denne. Han bør til enhver Tid kunne afbryde den endnu ikke i Virksomhed traadte Forsikring og, med et passende Afdrag for Forsikrerens Ulejlighed og Bekostninger, gjøre Krav paa Præmiereserven,[118]) efter Omstændighederne som kontant Udbetaling, efter Omstændighederne som en reduceret Forsikring til Fordel for den Forsikrede, jfr. L. 18. Juni 1870 § 10,[118b]) Plan 5 Jan. 1871 § 10, L. 1. April 1893 Nr. 78 §§ 2, 3. Men ogsaa ellers naar Retten mod Forsikreren fortabes, uden at der dog foreligger noget poenalt Moment, som efter almindelige Forsikringsgrundsætninger medfører fuldstændigt Retstab overfor ham,[119]) jfr. L. 18. Juni 1870 § 13, maa Forsikringstageren have samme Krav mod Forsikreren, f. Ex. naar dennes

---

[115]) Platou §§ 4—13.

[116]) Platou S. 27—47, 54—61, T. f. Rvdsk. IV S. 360—361, Goldschmidt System S. 259, Skibsted S. 59—61.

[117]) Skibsted S. 62, jfr. S. 70—71, U. f. R. 1892. 623 jfr. 1048. Det naturlige Supplement hertil er, at Forsikrerens Forpligtelse ophører (Note 120), naar Præmien ikke rigtigt betales.

[118]) Platou S. 58, Dernburg Lehrb. II S. 744, Torp T. f. Rvdsk. I S. 335—336, jfr. Skibsted S. 61—64, Goldschmidt System S. 259, Lewis S. 333—336.

[118b]) H. R. T. 1892. 342 (U. f. R. 1892. 885).

[119]) Note 24, 129.

Forpligtelser bortfalde paa Grund af Præmiens Udeblivelse,[120]) L. 18. Juni 1870 §§ 11 og 12, Plan 1871 §§ 11 og 12, L. 1893 § 4. Mange Forsikringsanstalter have imidlertid ved deres Kontraktsvilkaar udelukket eller stærkt begrænset de Krav paa Præmiereserven, som saaledes naturligt tilkommer Forsikringstageren, og ordentligvis ville Anstalterne i alt Fald nærmere regulere dem.[121])

4. Af almindelige Regler om Forsikring følger det, at den paa Dødsfald Forsikrede kan tabe sin Ret til Forsikringssummen ved væsentlige Risikoforandringer, jfr. L. 1870 § 12, og maa miste den, naar han forsætligt eller ved uregelmæssigt Forhold forvolder det relevante Dødsfald,[122]) jfr. L. 1870 §§ 12 og 13. Anvendte man udelukkende dette sidste Synspunkt paa den Persons Selvmord, hvis Liv er forsikret, vilde Resultatet blive, at Selvmord bringer Forsikrerens Pligt til Ophør, naar Selvmorderen er den Forsikrede og har dræbt sig selv i tilregnelig Tilstand, men ellers ikke. Men om den Retsstilling, som Forsikringsinstitutet bør indtage overfor Selvmord og anden selvforskyldt Død, hersker der endnu ingen Enighed.[123]) Ordentligvis ville Selskabernes Vilkaar indeholde Afgjørelse af Spørgsmaalene,[124]) jfr. L. 1870 § 12, Plan 1871 § 12. Den almindelige Retsanskuelse, i Overensstemmelse med hvilken man saavidt muligt bør fortolke Kontraktsvilkaarene, gaar vistnok ud paa, at Selvmord ved Forsikring af eget Liv, selv om Forsikringen oprindeligt er tegnet til Fordel for eller senere er overgaaet til en Anden, bringer Forsikrerens Forpligtelse til Ophør,[125]) dersom Selvmordet er tilregneligt, ellers

---

[120]) Note 117. Jfr. dog maaske U. f. R. 1892. 1048. I Tilfælde af tilregnelig væsentlig Misligholdelse fra Forsikrerens Side maa den Forsikrede vistnok kunne kræve Præmiereserven uden Afdrag, jfr. H. R. T. 1896. 776, ovfr. Note 29, og f. Ex. ovfr. § 89 ved Note 54, § 43 ved Note 14.

[121]) Platou S. 58, Lewis S. 308, jfr. U. f. R. 1892. 1048 (Note 120).

[122]) Dernburg Lehrb. II S. 743.

[123]) Munthe-Brun i Fra Forsikringsverdenen 1891—1893 S. 567 ff., Lewis S. 328—333.

[124]) Jfr. U. f. R. 1892. 973.

[125]) U. f. R 1874. 406, anderledes maaske i Pensionsforeninger, H. R. T. 1894. 342 (U. f. R. 1894. 1195), jfr. om pligtmæssig tegnet Overlevelsesrente L. 18. Juni 1870 § 22. Forsikreren har Bevisbyrden for Selvmord, Schl. H.

ikke,[126]), og at Forsikreren ved Forsikring af fremmed Liv hæfter ogsaa for Selvmord, selv om dette er tilregneligt, naar det ikke er forvoldt ved den Forsikredes Brøde,[127]) og naturligvis forudsat, at Kontrakten ikke lider af en Ugyldighedsgrund, f. Ex. paa Grund af Krænkelse af Opgivelsespligten.[128]) At Selvmord, hvor det medfører Tabet af Retten til Forsikringssummen, ogsaa skulde medføre Fortabelse af Retten til Præmiereserven, er der, bortset fra Tilfælde af Svig og desl., ingen Grund til at antage, jfr. L. 1870 § 12.[129])

5. Om Livrenterets Overførelse til Trediemand henvises til § 125.[130]) Derimod maa her gjøres nogle Bemærkninger om, hvem Retten efter en Kapitalforsikring paa Dødsfald, den almindelige Livsforsikring, efter den oprindelige Kontrakt tilkommer, og om denne Rets senere Overførelse til Andre.[131]) Med Hensyn til det første Spørgsmaal maa der sondres imellem, om Forsikringstageren har forsikret sit Liv til Fordel for Trediemand eller ikke. Som Exempel paa det sidste kan nævnes, at han har ladet Policen lyde paa Ihændehaveren, og hermed maa det vistnok ganske stilles i Klasse, at Policen lyder paa „mine Arvinger" uden nærmere Angivelse af, hvem Arvingerne ere; derimod vil en Forsikring „til Fordel for mine Børn" o. desl. være Forsikring

---

R. D. I. 649, H. R. T. 1858. 522, 1896. 462 (U. f. R. 1896. 1211), J. U. 1862. 539, 1858. 104.

[126]) Selv om det maatte stemme med „Forholdets Natur", at Livsforsikringsselskaberne ikke forsikre mod Selvmord, uanset at dette er utilregneligt, har dog her og andetsteds den almindelige Opfattelse udviklet sig saaledes, at Selskaberne antages at paatage sig Hæftelsen for utilregneligt Selvmord, naar de ikke særligt og tydeligt have taget Forbehold herimod, se ogsaa Dernburg Lehrb. II S. 843 Note 8. Med denne Grundsætning gjør H. R. T. 1895. 397 (U. f. R. 1895. 1120), der forandrer den rigtige O. R. D., et beklageligt Brud. — For Utilregneligheden har den Forsikrede Bevisbyrden, J. U. 1862. 539. [127]) Jfr. H. R. T. 1868. 46 (U. f. R. 1868. 477).

[128]) Jfr. H. R. T. 1867. 555 (U. f. R. 1868. 321), 1868. 46 (U. f. R. 1868. 477).

[129]) Jfr. ved Note 119 og 127.

[130]) Navnlig § 125 Note 25 ff.

[131]) Jfr. Om Æmnet Scherer hos Ihering XX S. 149 ff., Forsikringsforeningens Meddelelser 1884—1885, 9de Hæfte S. 1 ff.

til Fordel for Trediemand.[132]) Er Forsikringen tegnet til Fordel for Trediemand, tilkommer Retten denne;[133]) Forsikringstageren er, indtil han i denne Henseende har bundet sig overfor Trediemanden, beføjet til at berøve denne hans Ret, men ved Forsikringstagerens Dødsfald bliver Trediemandens Ret uigjenkaldelig (§ 24. I). Om Forsikringstagerens Kreditorers Stilling overfor Forsikringer til Fordel for Trediemand henvises til de andetsteds[134]) givne Udviklinger angaaende Konkurslov 25 Marts 1872 §§ 26, 27 og 28. Er Forsikringen ikke tegnet til Fordel for Trediemand, tilkommer Retten Forsikringstageren og ved hans Dødsfald hans Bo.[135]) Ifølge den Betragtning, at man i Almindelighed ved at forsikre sit Liv har sine eventuelle Efterladte for Øje, er det ganske vist blevet paastaaet, at Retten til Forsikringssummen ikke hører til Boet, men maa antages tillagt de Personer, der faktisk blive Forsikringstagerens Arvinger, saa at hans Kreditorer ikke kunne tilegne sig den til deres Fyldestgjørelse. Herimod bemærkes, at det dog ogsaa forekommer, at man forsikrer sit Liv for ikke at efterlade sig ubetalt Gjæld, og at man jævnligt forsikrer sit Liv for eventuelt at kunne laane paa Policen. At Policen ikke hører til Boet, kan derfor kun antages, naar Forsikringen er tegnet til Fordel for Trediemand; ellers kunne Kreditorerne udenvidere tilegne sig den til deres Fyldestgjørelse,[136]) jfr. L. f. Isl. 4. Nvbr. 1887 Nr. 25

---

[132]) U. f. R. 1891. 242, Lewis S. 322—327, König hos Endemann III S. 827—831, Stobbe III S. 370, jfr. T. f. Rvdsk. IX S. 410—411.

[133]) Gen. Dir. Skr. 16. Marts 1892 (hos Hammerich S. 204), U. f. R. 1891. 242. Om dennes Kreditorers Beføjelse til at tilegne sig Retten kan henvises til det i § 125 Note 25—44 Udviklede.

[134]) § 77. II. 3 og 4, § 125 Note 45 og 45b, Deuntzer Sk. R. S. 348—352, 366, F. R. S. 196, jfr. U. f. R. 1891. 242.

[135]) Deuntzer F. R. S. 193, Gen. Dir. Skr. 19. Septbr. 1891 (hos Hammerich Love, Expeditioner og Domme vedrørende Stempelafgiften S. 202), Lewis S. 322, Stobbe III S. 370.

[136]) § 125 Note 2, 27, 31, 33, 39, 44, Nellemann Exekution S. 123—125, T. f. Rdvsk. IX S. 410—411 (Svensk H. R. D.), Lewis S. 322, Stobbe III S. 370. Kreditorerne maa ogsaa kunne standse den løbende Forsikring og gjøre Forsikringstagerens Ret til at fordre Opgjørelse gjældende; Forudsætningen i K. L. 5. Marts 1872 § 27 om, at Forsikringstagerens Opløsningsret i Almindelighed ikke tilkommer hans Kreditorer, strækker sig i alt Fald (jfr. § 77. II. 4) ikke til de Tilfælde, at Policen kan tages af Kreditorerne.

§ 32, naar da ikke positive Forskrifter ere til Hinder herfor. I denne Henseende bestemmer L. 18. Juni 1870 § 16, at de i Statsanstalten for Livsforsikring forsikrede Summer ikke kunne underkastes Arrest, Beslag eller Exekution af nogen Art, og K. L. 25. Marts 1872 § 1, jfr. Sk. L. 30. Nvbr. 1874. § 44, udtaler, at Gjenstande, som ved særlig Hjemmel ere udelukkede fra Exekution, ikke henhøre til Konkursboet. Heri ligger, at Kreditorerne ikke en Gang gjennem Konkursbehandling kunne tilegne sig Forsikringstagerens i Statsanstalten lovligt tegnede endnu løbende Livsforsikringspolice [137]) eller f. Ex. hans Ret til at fordre en forsikret Kapital udbetalt, medens han endnu lever. Men de kunne, under de i K. L. § 27 angivne Betingelser, [138]) gjøre den Ret gjældende til at fordre Opløsning af Kontrakten og Opgjørelse, som Forsikringstageren selv kunde benytte. Og fremdeles maa de vistnok, som nærmere vil blive oplyst i Læren om Livrentekontrakterne, [139]) kunne anfægte Forsikringen efter Analogien af K. L. 25 Marts 1872 §§ 26 og 28. Men hvad man nu end antager herom, kunne Bestemmelserne i L. 1870 og K. L. § 1, jfr. Sk. L. § 44, ikke være til Hinder for, at Forsikringstagerens Dødsbo, selv om Gjæld ikke vedgaas, tilegner sig den ved Dødsfaldet forfaldne Livsforsikringssum. Boet er netop, efter det ovfr. [140]) Bemærkede, det Subjekt, som Forsikringssummen efter Forsikringskontrakten tilkommer, og de nævnte Lovbestemmelser kunne ikke give nogen Hjemmel for at fratage Boet denne Ret. [141]) Efter Kontraktsafslutningen kan Livsforsikringen ligesom andre Fordringer, forsaavidt ikke Afhændelse er udelukket ved særlig Bestemmelse (§ 51. II. 2), overdrages til Trediemand, og Livsforsikringspolicen maa endog anses for et negotiabelt Dokument. [142]) Men de assuranceretlige Indsigelser, der kunne fremsættes overfor Forsikringstageren,

[137]) Deuntzer Sk. R. 345, U. f. R. 1887. 1137, jfr. dog maaske Nellemann Bidrag til Fortolkningen af Konkurslovens 4de Kap. S. 80. Naar Kreditorerne ikke kunne tage Forsikringen, kunne de, bortset fra Bestemmelsen i K. L. § 27, heller ikke fordre Opløsning og Opgjørelse af Forsikringen, U. f. R. 1887. 1137.

[138]) § 77 Note 70. [139]) § 125 Note 47—50. [140]) Ved Note 135.

[141]) Saaledes Nellemann Bidrag S. 80, jfr. Deuntzer Sk. R. S. 595—596.

[142]) § 56 Note 12, jfr. ovfr. Note 51.

Overlevelsesrente er billigere at tegne end Livsforsikring for tilsvarende Beløb.

maa dog bevares ogsaa overfor godtroende Erhververe,[143]) og Policens Gyldighed er fremdeles som før Afhændelsen afhængig af Forsikringstagerens Forhold, saa at den f. Ex. kan blive ugyldig ved hans Selvmord.[144]) Forsaavidt Policen er negotiabel, er det selvfølgeligt, at den tillige virker som Legitimationsdokument,[145]) jfr. L. 18. Juni 1870 § 6, Plan 5. Jan. 1871 §§ 8 og 9 (Police i Modsætning til Indtegningsbevis), se om Mortifikation L. 1. April 1893 § 9.

VI. Som Personforsikringer, der ikke falde under Livsforsikringskontraktens Begreb,[146]) nævnes Ulykkesforsikringen,[147]) derunder navnlig Arbejderforsikringen,[148]) som ved visse offentlige Arbejder paalægges Koncessionshaveren som Pligt, f. Ex. Bekgj. 25. Nvbr. 1889 Nr. 147 § 4 m. fl. lign., Sygdomsforsikringen,[149]) jfr. L. om anerkjendte Sygekasser 12. April 1892 Nr. 17, Anordn. 24. Nvbr. 1893 Nr. 261, der indfører Statstilskud til saadanne og anden offentlig Understøttelse af Medlemmerne; Brudeudstyrsforsikringen, Forsikringen mod Militærtjeneste[150]) o. s. v. Ifølge Forholdets Natur ville adskillige af Livsforsikringens ejendommelige Retsregler efter Omstændighederne ogsaa gjælde for disse Forsikringer.[151])

---

[143]) Jfr. J. U. VII. 535, VIII. 788, Lewis S. 327—328.

[144]) Ehrenberg S. 395, 177—178, ovfr. ved Note 125.

[145]) Jfr. Note 52, J. U. 1872. 684.

[146]) Jfr. om Afgrænsningen Skibsted S. 42—44 Noten, Lewis S. 68—69, Ehrenberg S. 66 ff.

[147]) Jfr. Forsikringsforeningens Meddelelser 1886—1889 S. 220, Lewis S. 328 Note 1, H. R. T. 1889. 588 (U. f. R. 1890. 52), 1896. 462 (U. f. R. 1896. 1211), U. f. R. 1887. 1161, 1894. 1074, 1895. 394, 1891. 242, 1896. 813, 846.

[148]) Almindelige Lovforslag, dels om Arbejdsgiveres Pligt til at forsikre deres Arbejdere mod Ulykkestilfælde, dels om offentlig Arbejderforsikring, have været fremme, men ere endnu ikke blevne gjennemførte, jfr. L. 12. April 1892 Nr. 83 § 23, ovfr. § 35 Note 51, Dernburg Lehrb. II S. 746—751, Lewis S. 337—359 og om den nye norske Lovgivning Aubert Sp. D. II S. 67—75.

[149]) H. R. T. 1895. 397 (U. f. R. 1895. 1120), U. f. R. 1874. 406, 1896. 272.

[150]) Lewis S. 300—301.

[151]) Jfr. Ehrenberg S. 13 Note 28, Lewis S. 59—60.

§ 124.

Poenalstipulation.[1])

I. Ved Poenalstipulation forstaas Kontrakten, hvorved en Person for det Tilfælde, at en ham paahvilende Pligt (positiv eller negativ) ikke eller ikke behørigt opfyldes, til Sikkerhed imod saadan Ikke-Opfyldelse paatager sig en anden[2]) Ydelse (Konventionalbod), jfr. Fdn. 10. Juli 1795 § 44, Stp. L. 19. Febr. 1861 § 14. Undertiden udvides Begrebet udover denne Ramme, saa at det ogsaa omfatter Kontrakter om Ydelser til Sikkerhed for Handlinger fra den Paagjældendes Side, der ikke paahvile ham som Pligt, se herom under VI. Om Stiftelsen og Gyldighedsbetingelserne (jfr. under VI) findes Intet særligt at bemærke.[3]) Der er saaledes ikke i dansk Ret fastsat nogen Grænse for Størrelsen af den Ydelse, man kan betinge sig som

---

[1]) Larsen Sml. Skr. II. 1 S. 116—117, Gram S. 207—211, Evaldsen Om Skyldnerens Mora S. 29—33, Aubert S. 29—30. Jfr. Windscheid §§ 285, 285, Stobbe § 174. IV, Pollock S. 465—467, code civil art. 1226—1233, Oest. G. B. § 1336, Schw. Art. 179—182, Pr. A. L. R. §§ 292—311 (1—5), Dernburg Lehrb. II §§ 39—41, D. G. B. §§ 339—345, D. Entw. Mot. II S. 275—279.

[2]) Udenfor Begrebet falder altsaa — se om Grundene herfor Dernburg Lehrb. II S. 100 — Vedtagelser, der som Følge af Ikke-Opfyldelse alene fastsætte en Omdannelse af Hovedforpligtelsen eller Retsfortabelse i Hovedforholdet, D. G. B. § 360, D. Entw. Mot. II S. 285, f. Ex. de ovfr. i § 89 Note 63—65 omtalte Vedtagelser, jfr. dog Evaldsen l. c. S. 30, U. f. R. 1867. 822.

[3]) Efter engelsk Ret er en vedtagen *penalty* (i Modsætning til *liquidated damages*) ikke fremtvingelig, Pollock S. 465—467, Leake S. 1080—1096, jfr. Wharton § 689, U. f. R. 1877. 751—752. Naar *penalty* er vedtagen, kan Fordringshaveren alligevel kun fordre virkelig Skade erstattet, Leake S. 1080, 1082, men *liquidated damages* skulle udredes med det fulde vedtagne Beløb, Leake S. 1086. Om der foreligger *penalty* eller *liquidated damages*, afhænger ikke af, om den ene eller anden Benævnelse er brugt i Kontrakten, Pollock S. 467, men hvorledes Sondringen da egentlig skal forstaas, er ikke klart, jfr. Leake S. 1090 ff. Indian contract Act S. 74 stryger Forskjellen imellem *penalty* og *liquidated damages* og opstiller som den almindelige Virkning af Konventionalbods Vedtagelse, at Dommeren, uden Bevis for lidt Skade kan tilkjende Fordringshaveren „*reasonable compensation*“ for Pligtbruddet, dog ikke udover det fastsatte Beløb; i visse Undtagelsestilfælde skal dette udenvidere betales fuldtud, se nærmere Cunningham and Shepherd 3th ed. S. 225 ff.

Konventionalbod;[4]) Aagerlovgivningen er ikke til Hinder for, at nok saa store Konventionalbøder kunne betinges for Undladelse af i rette Tid at betale Gjæld, som er sikret ved Pant i fast Ejendom.[5]) Og paa den anden Side kan man ikke som Konventionalbod forpligte sig til Ydelser af anden Beskaffenhed end dem, man ellers kan forpligte sig til,[6]) f. Ex. ikke til at lide Indespærring; dersom man som Konventionalbod paatager sig Pengeydelser under Benævnelsen Bøde eller desl. jfr. Fdn. 10. Juli 1795 § 44, blive de dog at behandle som andre frivilligt paatagne civilretlige Forpligtelser og kunne ikke fordres afsonede som Strafbøder.

II. Naar Poenalstipulationen gaar ud paa at sikre en positiv Forpligtelse, maa Formodningen være for, at Pligten til at erlægge Konventionalboden er betinget af, at den paagjældende Ikke-Opfyldelse[7]) er en saadan, som efter almindelige Regler, dersom der forvoldes Skade, paadrager Skyldneren Ansvar;[8]) derimod kan det efter dansk Ret (§ 41) ikke opstilles som Betingelse, at Ikke-Opfyldelsen er Skyldneren tilregnelig. Men naturligvis kan Forholdet ogsaa være det, at Løftet maa fortolkes som givende Fordringshaveren

---

[4]) Nærmere Note 14. [5]) § 98 Note 92. [6]) § 20. III. 1, Kskr. 20. Jan. 1827.

[7]) H. R. T. 1890. 632 (U. f. R. 1891. 375), 1884. 264 (U. f. R. 1884. 1122), U. f. R. 1890. 666 (Pligt til at holde lejet Forretningslokale i Drift, jfr. 1886. 1141), 1874. 417. Hvorvidt delvis Ikke-Opfyldelse bringer Boden til at forfalde, maa afgjøres ved Fortolkning af den enkelte Retshandel, se herom Windscheid § 285. 2, code civil art. 1231, Pr. A. L. R. § 296 (1—5), Dernburg Lehrb. II S. 103—104, D. Entw. Mot. II S. 277 og særligt om det Tilfælde, at en af flere Skyldnere undlader at opfylde, Windscheid § 285 Note 8, code civil art. 1232, 1233, jfr. ovfr. § 44 Note 34, 35, § 72 Note 30. Ganske uvæsentlige Mangler ved Opfyldelsen kunne i Almindelighed ikke bringe Boden til at forfalde, jfr. H. R. T. 1887. 566 (U. f. R. 1888. 99), U. f. R. 1886. 1141, Evaldsen l. c. S. 30—33, ovfr. § 98 Note 57. Den for en Art af Ikke-Opfyldelse vedtagne Bod gjælder ikke for andre Mangler ved Opfyldelsen, U. f. R. 1888. 730, 1887. 1177, jfr. 1878. 666. Om Bevisbyrden se under IV.

[8]) Evaldsen l. c. S. 29—33, jfr. H. R. T. 1887. 500 (U. f. R. 1888. 70, O. R. D.), U. f. R. 1878. 666, 1879. 417, 1887. 264, 700, 1149. Som Teksten code civil art. 1230, D. G. B. § 339, D. Entw. Mot. II S. 278; afvigende Schw. Art. 180, 181, Schneider S. 164—165 og tildels Windscheid § 285 Note 9—12, Hagerup S. 125.

en yderligere og absolut Garanti mod Ikke-Opfyldelsen. I hvert Fald kan dog Skyldneren ikke hæfte for den Ikke-Opfyldelse, som forvoldes af Fordringshaverens Forhold.[9]) Konventionalboden forfalder, naar Skyldnerens Handlingstid i Hovedforholdet er oversiddet[10]) (§ 42. II og III). Gaar Konventionalboden ud paa at sikre en Undladelse, kan det næppe som almindelig Regel opstilles, at den er betinget af, at Skyldnerens Handlen imod Undladelsespligten efter almindelige Regler paadrager ham Ansvar;[11]) Konventionalboden er her forfalden, saasnart den paagjældende modstridende Handling er foretagen.[12])

III. Naar de under II angivne Betingelser for Pligten til at yde Konventionalboden foreligge, kan denne fordres uden Hensyn til, at Fordringshaveren muligvis slet ikke har lidt noget Tab ved Pligtbruddet;[13]) Formaalet med Poenalstipulationen kan udelukkende være at lægge en Tvang paa Skyldneren, og selv om Boden tillige skal fungere som Erstatning, vil Meningen netop være at frigjøre Fordringshaveren for Bevisdebatten om sket Skade og saadans Størrelse. Ikke engang den Omstændighed, at Konventionalboden aabenbart er større end det Tab, som Ikke-Opfyldelsen overhovedet kan have forvoldt, og overhovedet ganske uforholdsmæssig stor, udelukker Fordringshaverens Ret til at kræve den fuldtud.[14])

---

9) § 62. IV. 4, U. f. R. 1878. 666, jfr. § 98 Note 58, U. f. R. 1887. 264, 700. 1149.

10) H. R. T. 1884. 264 (U. f. R. 1884. 1122, ovfr. § 42 Note 6 og ved Note 14). D. G. B. § 339, code civil art. 1230, Dernburg Lehrb. II S. 103, Windscheid § 285 Note 2, jfr. Gram S. 210.

11) D. G. B. § 339 opstiller endog den modsatte Formodning, D. Entw. Mot. II S. 278.

12) Gram S. 210 og Citater i Note 10.

13) Fak. Resp. 27. April 1875 i U. f. R. 1877. 750, jfr. dog U. f. R. 1886. 1141, hvis Resultat alligevel kan forsvares, se Note 7. Afvigende engelsk Ret, Note 3.

14) Som Teksten D. H. G. B. Art. 284, Mourlon II S. 710, 629, D. Entw. Mot. II S. 278 og engelsk Ret med Hensyn til *liquidated damages* (Note 3), Leake S. 1086. Andre Lovgivninger fastsætte — bortset fra Aagerbestemmelser — absolute Grænser for Konventionalbodens Størrelse, Pr. A. L. R. § 301 (1—5), Dernburg Lehrb. II S. 101—103 (Det Dobbelte af Interessen), eller Beføjelse for Dommeren til at nedsætte Konventionalboden, naar den findes uforholdsmæssig høj, Oest. G. B. § 1336, Schw. Art. 182, D. G. B. §

Paa den anden Side kan den blotte Omstændighed, at der er indgaaet en Poenalstipulation, ikke forringe Fordringshaverens Retsstilling i Hovedforholdet. Det maa staa ham frit for at lade Poenalstipulationen ubenyttet og kræve Opfyldelse af Hovedpligten eller Erstatning for dennes Ikke-Opfyldelse efter almindelige Regler, som om der slet ikke forelaa nogen Poenalstipulation.[15]) Noget Andet er det, at der ogsaa forekommer Vedtagelser om Ydelser i Tilfælde af Pligters Ikke-Opfyldelse, gaaende ud paa, at Boden skal udgjøre Erstatningens Maximum, eller af det Indhold, at Skyldneren skal være berettiget til at slippe for Pligten ved at erlægge Ydelsen (*multa poenitentialis*),[16]) og at det undertiden kan være faktisk vanskeligt at afgjøre, om der foreligger en saadan Vedtagelse eller en Poenalstipulation. Hvorvidt Fordringshaveren ved at vælge Konventionalboden afskjærer sig fra, hvad der efter almindelige Regler tilkommer ham ifølge Hovedforholdet, maa afgjøres ved nærmere Fortolkning af Poenalstipulationen.[17]) Undertiden vil Meningen med Konventionalboden alene være, at den skal fungere som Tvangsmiddel, saa at Fordringshaveren foruden den kan kræve Alt, hvad der ifølge Hovedforholdet tilkommer ham. Men Formodningen maa være for, at Boden tillige, i større eller mindre Omfang, skal fungere som Erstatning

---

343, Reatz I S. 152—154. jfr. om *penalty* i engelsk Ret Note 3. Om Trangen til Bestemmelser i denne Retning vidner Tilbøjeligheden i dansk Retsanvendelse til at komme bort fra løbende Mulkter, som have naaet et uforholdsmæssigt stort Beløb, se Note 26 og navnlig U. f. R. 1886. 823.

[15]) D. G. B. §§ 340, 341, D. Entw. Mot. II S. 275—277, 278, D. H. G. B. Art. 284, Schw. Art. 179; noget afvigende code civil art. 1229, Oest. G. B. § 1336, Pr. A. L. R. § 293 (1—5), Dernburg Lehrb. II S. 99, 104, engelsk Ret med Hensyn til *liquidated damages*, Leake S. 1086—1087, der opfatte Boden som en endelig Fastsættelse af Opfyldelsesinteressen, saa at Fordringshaveren vel kan vælge egentlig Opfyldelse, men ikke kan kræve mere i Opfyldelsesinteresse end Boden.

[16]) H. R. T. 1886. 747 (U. f. R. 1887. 574), 1887. 566 (U. f. R. 1888. 99). Se om *multa poenitentialis* (Reugeld, Wandelpön), Windscheid § 285 Note 17—18, § 325 Note 5, Schw. Art. 178, 179, Schneider S. 164, Oest. G. B. § 909, Pr. A. L. R. §§ 312—316 (1—5), Dernburg Lehrb. II § 42, D. G. B. § 359, D. Entw. Mot. II S. 285, 273.

[17]) Windscheid § 285. 4, Aubert S. 29—30, Gram S. 209—210.

for den ved Pligtbruddet forvoldte Skade. I denne Henseende kunne som vejledende Regler følgende opstilles: Dersom Konventionalboden er vedtagen for Ikke-Opfyldelse overhovedet, maa den formodes at skulle træde i Stedet for Hovedpligtens egentlige Opfyldelse og at fastsætte et Minimumsbeløb for Opfyldelsesinteressen i Tilfælde af, at Fordringshaveren kan kræve Erstatning i Stedet for Hovedydelsen. Ved at vælge[18]) Boden mister altsaa Fordringshaveren her Kravet paa egentlig Opfyldelse tilligemed de Biydelser, som han kunde forlange ifølge Ikke-Opfyldelsen, men er hans Hovedkrav omdannet til et Krav paa Erstatning i Stedet for Hovedydelsen, mister han ved at vælge Boden kun den Del af sit Erstatningskrav som dækkes af denne.[19]) Gaar Vedtagelsen derimod ud paa, at Boden skal erlægges i Tilfælde af visse bestemte Mangler[20]) ved Opfyldelsen, f. Ex. for sildig Opfyldelse, kan den kun antages at skulle træde i Stedet for Afhjælpningen af denne Mangel og at fastsætte et Minimumsbeløb for Erstatningsansvaret for denne Mangel. Fordringshaveren udelukkes følgelig her ved Valget af Boden ikke fra at kræve Hovedydelsen, men kun fra sit Krav paa Mangelens virkelige Afhjælpning med Akcessorier og fra den Del af sit Erstatningskrav for Mangelen, der dækkes af Boden.[21]) Ved det Anførte er det forudsat, at Boden bestaar i en Pengesum; bestaar den i en anden Ydelse, maa den antages at tilsigte fuldstændig Dækning ogsaa for Erstatningskrav, saa at Fordringshaveren ved at vælge den udelukkes ogsaa fra at kræve yderligere Erstatning henholdsvis for Ikke-Ydelsen og for den paagjældende Mangel ved Opfyldelsen.[22])

IV. Det følger af almindelige Bevisregler, at Skyldneren, naar Fordringshaveren paastaar, at den positive Hovedforpligtelse ikke behørigt er opfyldt, og at Boden som Følge heraf er

[18]) D. G. B. § 340, D. Entw. Mot. II S. 276.

[19]) D. G. B. § 340, D. Entw. Mot. II S. 275—276, Schw. Art. 179, 180, D. H. G. B. Art. 284. [20]) Jfr. Note 7.

[21]) U. f. R. 1890. 659, 1891. 1164, ovfr. § 43 Note 71, D. G. B. § 341, D. Entw. Mot. II S. 276—277, Schw. Art. 179, 180, D. H. G. B. Art. 398.

[22]) D. G. B. § 342.

forfalden, maa have Bevisbyrden for Opfyldelsen eller for Undskyldningsgrunde.[23])

V. Hvorvidt Retten til Konventionalboden ophører,[24]) derved at Hovedforpligtelsen bortfalder, f. Ex. ved Hovedydelsens Umulighed, eller derved, at Fordringshaveren fastholder Hovedkravet, fremgaar af det under II og III Bemærkede. I Almindelighed vil den for visse bestemte Mangler ved Opfyldelsen, f. Ex. for sildig Opfyldelse, fastsatte Bod fortabes ved, at Fordringshaveren, vidende om Mangelen, uden Reservation modtager Hovedydelsen,[25]) og ogsaa under andre Forhold vil der i Fordringshaverens Passivitet overfor Boden ofte, navnlig forsaavidt angaar løbende Mulkter, jfr. Fdn. 6. April 1842 § 3, ligge et stiltiende Afkald paa denne eller Dele af den.[26]) Forsaavidt som Konventionalboden er bestemt til at fungere som Erstatning, taber Fordringshaveren naturligvis Retten til den ved at hæve Hovedforholdet saaledes, at han ikke kan kræve dettes Opfyldelse eller Opfyldelsesinteresse.[27])

VI. Som bemærket tages Begrebet Poenalstipulation undertiden i videre Betydning, saa at det ogsaa omfatter Løftet om en Ydelse til Sikkerhed for Handlinger fra Løftegiverens Side, der ikke paahvile denne som Pligt.[28]) Det siges ofte, at der i saa Fald simpelthen foreligger en betinget Forpligtelse, men fra denne er Forholdet dog forskjelligt derved, at Boden skal sikre den paagjældende Handlings Foretagelse.[29]) Naar Boden er

---

[23]) Nellemann S. 355. ovfr. § 41 Note 15, Windscheid § 285. 5, Dernburg Lehrb. II S. 103. D. G. B. § 345, D. Entw. Mot. II S. 279, jfr. U. f. R. 1879. 417, 1890. 666; afvigende 1883. 1109. Jfr. H. R. T. 1885. 20 (U. f. R. 1895. 525).

[24]) Jfr. Gram S. 210, Evaldsen l. c. S. 29—30, Dernburg Lehrb. II S. 101, U. f. R. 1878. 666, 1887. 1149.

[25]) Schw. Art. 179, Dernburg Lehrb. II S. 105—106, D. G. B. § 341, D. Entw. Mot. II S. 277, jfr. U. f. R. 1876. 613, H. R. T. 1893. 616 (U. f. R. 1894. 52).

[26]) H. R. T. 1887. 500 (U. f. R. 1888. 70). U. f. R. 1886. 823, 1887. 264, 700, jfr. § 36 Note 13.

[27]) D. Entw. Mot. II S. 276.

[28]) Gram S. 207—209, Windscheid § 286 Note 3.

[29]) D. G. B. § 343 anvender saaledes Regelen om den uforholdsmæssigt store Konventionalbods Reduktion (Note 14) paa dette Tilfælde.

lovet til Sikkerhed for Opfyldelsen af en Kontrakt, der lider af en Ugyldighedsgrund,[30]) vil Løftet jævnligt kunne anfægtes efter Reglerne om bristende Forudsætninger, og selv om Boden er paatagen under Viden om Ugyldighedsgrunden, vil Løftet om den være ugyldigt, naar det strider mod Lov og Ærbarhed (§ 20. III), f. Ex. naar det gaar ud paa at sikre en forbuden Erholdelse,[31]) hvorimod det i og for sig næppe er tilstrækkeligt til at gjøre Poenalstipulationen ugyldig, at Ugyldighedsgrunden er af saadan Beskaffenhed, at Kontrakten ikke kan ratihaberes.

SYVENDE KAPITEL.

§ 125.

Forsørgelseskontrakter i Almindelighed. Livrentekontrakten.[1])

I. Ved Forsørgelseskontrakter forstaas Kontrakter, hvorved en Person (Forsørgeren) paatager sig en Andens Forsørgelse eller Underhold. Ordentligvis vil denne Pligt blive overtaget mod et Vederlag. Om disse Kontrakter gjælde i det Hele de almindelige Kontraktsregler. Kontrakternes særlige Øjemed har ikke affødt nogen særlig positiv Retssætning for dem. Navnlig er Forsørgelsesretten ikke som saadan unddraget fra den Forsørgelsesberettigedes Kreditors Forfølgning.[2]) Heller ikke har den Omstændighed, at Kontrakten ordentligvis vil være indgaaet saaledes, at Underholdskravet tilkommer den Berettigede for hans egen eller en Tredjemands Livstid, og altsaa medfører en Hasard, i og for sig affødt særlige Retsregler (§ 128), men Liv-

---

[30]) Gram S. 208—209, Windscheid § 286, Dernburg Lehrb. II S. 99, Schw. Art. 181, code civil art. 1227, D. G. B. § 344, D. Entw. § 424, Mot. II S. 279, Reatz I S. 155.

[31]) Jfr. § 119 Note 2 ff.

[1]) Larsen S. 238, 256—257, Gram Sp. D. S. 555, 590—593, Aubert Sp. D. I S. 317—319, Vogt S. 127—128. Jfr. Schrevelius II § 331, Stobbe III § 196, D. G. B. §§ 759—761, D. Entw. Mot. II S. 635—642.

[2]) Nærmere ndfr. under II. 3 og § 127 Note 20—23.

rentekontrakten vil ganske vist undertiden være en Forsikringskontrakt (§ 122. II. 1 og § 123. V) og som saadan undergiven Forsikringsrettens Regler. Kun om Fledføringskontrakten (§ 126) ere særlige positive Regler givne. Som Arter af Forsørgelseskontrakter skulle Livrentekontrakten (II), Fledføringskontrakten (§ 126) og Aftægtskontrakten (§ 127) omhandles, se om andre Forsørgelseskontrakter Bemærkninger under II. 1. Der skal i denne Forbindelse erindres om, at Trangen til Indgaaelse af Forsørgelseskontrakter, som kun gaa ud paa at tillægge den Berettigede det nødtørftige til Livets Ophold, er bleven mindre ved Lov af 9. April 1891 Nr. 69 om offentlig Alderdomsunderstøttelse til værdige Trængende udenfor Fattigvæsenet, der ere over 60 Aar, og som have Indfødsret eller ere eller senest have været i Ægteskab med en Mand med Indfødsret.

II. 1. Betegnelsen Livrentekontrakt — der bortses i denne Paragraf fra Livrentekontraktens mulige Egenskab som en Forsikringskontrakt, se herom § 122. II. 1, § 123. V — benyttes af den almindelige Sprogbrug muligvis kun om den Forsørgelseskontrakt, der giver den Forsørgelsesberettigede Krav paa periodiske Pengeydelser. Om Underholdskravet gaar ud paa Penge eller paa anden Afgift, er imidlertid for den retlige Behandling ganske ligegyldigt. Ved Livrentekontrakter forstaas da her den Forsørgelseskontrakt, der giver den Forsørgelsesberettigede Krav paa bestemte periodiske Afgifter[3]) som den væsentlige Del af hans Underholdskrav, og som ikke falder ind under Fledføringskontraktens og Aftægtskontraktens Begreb. Rene Underafdelinger af Livrentekontrakten ere disse sidstnævnte Kontrakter forøvrigt ikke, idet de ved disse hjemlede Underholdskrav ofte udelukkende eller væsentligt ville gaa ud paa Ydelser, der ikke kunne betegnes som bestemte Afgifter, saasom Ophold hos Forsørgeren og Underhold i dennes Hjem. Men bortset herfra ville de i denne Paragraf om Livrentekontrakten angivne Regler ogsaa gjælde om Fledførings- og Aftægtskontrakten, forsaavidt som ikke disse Kontrakters Ejendomme-

[3]) Jfr. Dernburg Lehrb. II S. 440—441, D. Entw. Mot. II S. 636—637.

ligheder medføre Afvigelser. Hvad der gjælder om Forsørgelseskontrakter, som ikke falde ind under de nævnte Hovedarter, vil tilstrækkeligt fremgaa af det Følgende og af Udviklingen i §§ 126 og 127.

2. Angaaende Retshandelens Stiftelse bemærkes, at Forsørgeren oftest vil være en Anstalt,[4]) der driver slige Kontrakters Indgaaelse som Forretning, f. Ex. Statsanstalten for Livsforsikring, L. 18. Juni 1870, Bekj. 5. Jan. 1871, L. 1. April 1893 Nr. 78, eller undertiden et gjensidigt Forsørgelsesselskab,[5]) (Enkekasser, Børneforsørgelseskasser o. s. v.), men det forekommer dog ogsaa jævnligt, at Kontrakten afsluttes isoleret. Retshandelen kan være en Gave fra Forsørgeren til den Forsørgelsesberettigede eller være erhvervet mod et Vederlag fra denne til hin; hyppigt vil den være en Gave fra en Udenforstaaende, som mod Vederlag til Forsørgeren med denne indgaar en Tredjemandsretshandel[6]) til den Forsørgelsesberettigedes Fordel. Anvendelsen af Konkurslovens Regler om Gavers Afkræftelse paa slige Retshandeler er tidligere[7]) omtalt. Jævnligt vil Retten være stiftet ved eller ifølge en *dispositio mortis causa.* Om Stempelpligten, naar Kontrakten oprettes skriftligt, findes Regler i Stp. L. 19. Febr. 1861 § 55. B, jfr. § 56.[8])

Ifølge Reglerne om urigtige Forudsætninger kan Kontrakten hæves af den, der har kjøbt Forsikringen, f. Ex. naar den, hvem Forsørgelsen tillægges, eller den Person, for hvis Livstid Forsørgelsen skal gjælde, var død, da Kontrakten blev indgaaet.[9]) Paa den anden Side kan Forsørgeren hæve Kontrakten paa Grund af for høj Angivelse angaaende den Forsørgelsesberettigedes Alder,[10]) medmindre det maa antages, at Angivelsen ikke har

---

[4]) § 123 Note 106.

[5]) Torp Om Interessentskab S. 276—277, Gram Sp. D. S. 592—593, Skibsted Livsforsikringskontraktens Begreb S. 43 Note og f. Ex. Fundats 5. Juni 1767 med Tillæg 21. Jan. 1852.

[6]) § 24 Note 8. [7]) § 77. II. 4 og 3. Jfr. ndfr. Note 45—50.

[8]) Nærmere Amdrup Haandbog S. 326, 336, 271. Jfr. § 126 Note 19, § 127 Note 8. — D. G. B. § 761 kræver skriftlig Form for Retshandelen.

[9]) Leake S. 340, Stobbe III S. 351, Schrevelius II S. 644. Jfr. Note 61.

[10]) Leake S. 340, jfr. Pollock S. 490—491. Jfr. § 123 Note 108.

været væsentlig bestemmende for Kontraktens Indhold. Selv om Livrenten er erhvervet imod Erlæggelsen af en Pengesum og sikret ved Pant i fast Ejendom, kommer Aagerlovgivningen ikke til Anvendelse. Livrenten er nemlig ikke Vederlag for Kreditgivning; den for Livrenten erlagte Sum skal ikke tilbagebetales;[11]) at Retshandelen maatte have ydre Skikkelse af et Pengelaan,[12]) er uden Betydning.

3. Om Underholdskravets Indhold og Beskaffenhed[13]) bemærkes, at den Ydelse, der er tillagt en Person som „Livrente" eller desl., maa antages at tilkomme ham aarligt.[14]) Ifølge Ydelsens Formaal, at give den Forsørgelsesberettigede Underhold, maa det formodes, at den periodiske Ydelse skal erlægges forud ved Periodens Begyndelse.[15]) Hvad der skal betales forud for en Periode, kan ikke engang delvist nægtes betalt eller søges tilbage, fordi den Forsørgelsesberettigede døer forinden Periodens Udløb.[16]) Livrenten maa formodes at være tillagt den Forsørgelsesberettigede for Livstid.[17]) Der sondres efter Varigheden mellem den livsvarige Livrente, den ophørende Livrente, der kun løber indtil et vist Tidspunkt, uanset at den Forsørgelsesberettigede endnu maatte være i Live ved dette, og den opsatte Livrente, der ikke løber straks fra Erhvervelsesdagen, men først fra et senere Tidspunkt, jfr. iøvrigt om forskjellige Arter Bekj. 5. Jan. 1871 § 3. Undertiden er det aftalt, at Livrenten skal løbe, saalænge som en anden Person end Rentenyderen lever; i saa Fald antages det ofte, at Livrenten, naar

---

[11]) § 98 ved Note 89, jfr. dog T. Algreen—Ussing i Bibl. for Lovk. I S. 594 ff.

[12]) F. Ex. H. R. T. 1882. 778 (U. f. R. 1883. 553).

[13]) Det er i denne Henseende ligegyldigt, om Underholdskravet hviler paa en *dispositio mortis causa*, D. Entw. § 653, D. G. B. § 759.

[14]) D. G. B. § 759, D. Entw. Mot. II S. 640, Dernburg Lehrb. II S. 442, N. j. T. I. 80, § 127 Note 16.

[15]) D. G. B. § 760, D. Entw. Mot. II S. 639, Schw. Art. 519.

[16]) D. G. B. § 760, D. Entw. Mot. II S. 639, Schw- Art. 519. Undertiden antages det samme at gjælde, naar Forudbetaling ikke skal finde Sted, Stobbe III § 196 Note 26, men det Rigtige er dog vistnok, at der i saa Fald kun kan fordres en til den Forsørgelsesberettigedes Levetid svarende Kvota, naar ikke Andet er fastsat, jfr. dog Bekj. 5. Jan. 1871 § 3.

[17]) D. G. B. § 759, Schw. Art. 517. Jfr. § 127 Note 49.

den Forsørgelsesberettigede døer før denne Person, løber videre til Fordel for hans Arvinger,[18]) men uden positiv Hjemmel synes dette ikke at kunne antages, medmindre særlige Omstændigheder oplyse, at det har været Meningen ogsaa eventuelt at tillægge den Forsørgelsesberettigedes Arvinger Rentenydelsen.[19]) Overlevelsesrenten er den Livrente, der begynder at løbe til Fordel for den Forsørgelsesberettigede, naar en anden Person døer; se om Embedsmænds og Bestillingsmænds Pligt til at sikre deres eventuelle Enke Overlevelsesrente, hvilken Pligt for Embedsmænds Vedkommende ordentligvis fyldestgjøres gjennem Statsanstalten for Livsforsikring, L. 5. Jan. 1851, 18. Juni 1870 § 22 o. fl. Lovbud.[20]) Naar en Livrente tilkommer Flere i Forening,[21]) afgjøres det ved Fortolkning af Kontrakten, om en af de Berettigedes Død medfører, at en Kvota bortfalder, eller om hans Lod tilfalder de andre, saa at den længst levende faar Livrenten med dens fulde Beløb; i sidste Fald kaldes Forholdet en Tontine,[22]) hvilken hyppigt vil være et gjensidigt Forsørgelsesselskab.[23]) Muligvis maa det antages, at Forsørgeren, naar den Forsørgelsesberettigede som Vederlag har givet ham sin Formue som Helhed (uden tillige at overdrage ham sit Fremtidserhverv, i hvilket sidste Tilfælde der foreligger en Fledføringskontrakt, § 126), maa svare til den Forsørgelsesberettigedes Gjæld.[24])

4. Retsbeskyttelse og Ophør. Hvorvidt den Forsørgelsesberettigedes Kreditorer kunne tilegne sig den lovligt stiftede[25]) Livrenteret[26]) til deres Fyldest-

[18]) Dernburg Lehrb. II S. 441, Stobbe § 196 Note 19, Schw. Art. 517.

[19]) D. Entw. Mot. II S. 638—639.

[20]) Deuntzer F. R. S. 80—81. Jfr. § 123 Note 125.

[21]) § 47. II, jfr. § 127 Note 11—12.

[22]) Efter *Lorenzo Tonti*, Stobbe III § 196 Note 9, 20, 21, Dernburg Lehrb. II S. 441—442, D. Entw. Mot. II S. 639, Gram Sp. D. S. 592—593, Skibsted Livsforsikringskontraktens Begreb S. 42 Note, J. U. 1854. 129, Resol. 17. April 1833. Forholdet indgaas nu sjældent. [23]) Note 5.

[24]) § 75 Note 11, jfr. Aubert Sp. D. I S. 312, Stobbe § 181. 5. d. og ndfr. § 126 Note 27, 30, § 127 Note 19.

[25]) Om den i Strid med Kreditorernes Ret stiftede Livrente se Note 45—50.

[26]) Her tales kun om den ved Livrentekontrakt hjemlede Forsørgelsesret,

[illegible] Forsørgelse [illegible] Kreditorforfølgning,[illegible] kan ikke antages. [illegible] Trediemand [illegible] eller at af saadan Beskaffenhed, at den i Trediemands Haand ikke [illegible] en væsentlig anden Ting for Skyldneren.[illegible] § [illegible] [illegible] Fremdeles kan Livrenten være unddraget fra Kreditorernes Forfølgning [illegible] Bestemmelse eller [illegible] specielle [illegible][illegible] [illegible] Successionsafgift [illegible] [illegible] Lovbestemmelsen [illegible] Marts [illegible] § [illegible] eller ved en [illegible][illegible] [illegible] jfr. [illegible] Marts 4. Novbr. [illegible] Nr. [illegible] § [illegible] [illegible] Bestemmelser[illegible] kunne unddrage Livrenten fra Kreditorforfølgning. Det er almindeligt anerkjendt, at en Bestemmelse om Kreditorernes Udelukkelse ikke kan være retsgyldig, forsaavidt som Rentenyderen har Frihed til at overdrage Livrenten til Andre;[illegible] [illegible] de Baand, som hvile paa Skyldneren, ere hans Kreditorer pligtige at respektere. Iøvrigt kan Giveren retsgyldigt bestemme, at den af ham skjænkede Forsørgelse — hvad enten han selv paatager sig Forsør-

---

ε om offentlige Personer og andre offentlige Forsørgelsesrettigheder § 51 Note 31, U. f. R. 1893. [illegible] L. [illegible] Marts 4. Novbr. 1887 Nr. 15 § 30.

[27]) Aagesen Singularsuccession S. 151—153. Se Note 31, 39. § 127 Note 20—23.

[28]) § 127 Note 22.

[29]) Nellemann Exekution S. 145. Deuntzer Sk. R. S. 153. ndfr. Note 47, 48.

[30]) Nellemann Exekution S. 145—146. Deuntzer Arveret S. 92—94.

[31]) Deuntzer Sk. R. S. 166, 159—160. Nellemann Exekution S. 123—124, Hagen Til Ret og Lovgivning S. 17. H. R. T. 1891. 393 (U. f. R. 1892. 74), U. f. R. 1892. 49, 1894. 872. § 127 Note 20. ndfr. Note 33.

[32]) Bestemmelsen, at en Ret skal være uafhændelig, maa antages ogsaa at indeholde, at den skal være unddraget Kreditorforfølgning, saavidt den er uafhændelig, § 51 Note 26, 34, Deuntzer Sk. R. S. 160, H. R. T. 1895. 273 (U. f. R. 1895. 911), U. f. R. 1893. 213, 1896. 888, 1890. 748, jfr. 1889. 906, 1896. 193, og endvidere U. f. R. 1894. 170. 1892. 664, men dog 1892. 940. Jfr. Note 33.

[33]) Deuntzer Sk. R. S. 156—157, Nellemann Exekution S. 119, Aage

gelsespligten eller betaler en Anden for at overtage den[34]) — skal være unddraget Retsforfølgning.[35]) Men det antages ikke, at en Livrente er unddraget Kreditorernes Retsforfølgning, blot fordi den er skjænket;[36]) en udtrykkelig eller stiltiende[37]) Bestemmelse fra Giverens Side om Udelukkelse anses nødvendig, jfr. dog L. 18. Juni 1870 § 6. Antages maa det dernæst, at Ingen ved sin egen ensidige Bestemmelse kan unddrage den Livrente, han forskaffer sig selv,[38]) fra sine Kreditorers Retsforfølgning.[39]) Det tvivlsomme Spørgsmaal bliver da det, om en Bestemmelse angaaende Udelukkelse af Kreditforfølgning med Hensyn til en mod Vederlag fra Rentenyderens Side erhvervet Livrente, er retsgyldig, naar den hviler paa Aftale med Forsørgeren. Antager man dette, undergraves let Sætningen, at Ingen ensidigt kan unddrage nogen Del af sin Formue fra sine Kreditorers Forfølgning. Principielt synes det dog at at maatte fastholdes, at ogsaa den, der mod Vederlag skaber en Ret for en Anden, retsgyldigt, lige saa vel som Giveren, maa kunne bestemme, at Modpartens Ret skal forblive hos denne til egen Nydelse og være unddraget hans Kreditorers Forfølgning.[40]) Ganske vist kan det ikke hævdes, at ethvert Skyldneren med Hensyn til et Formuegode paahvilende Baand udelukker dette fra hans Kreditorers Retsforfølgning. Med de almindelige Tilfælde for Øje formuleres den herom gjældende Regel netop i Almindelighed saaledes, at en Persons Kreditorer vel udelukkes ved

---

sen Singulærsukcession S. 148, jfr. Retsafgjørelser i Note 32. Men Livrenten kan gyldigt gjøres betinget af, at Rentenyderens Kreditorer ikke tilegne sig den, saa at den, om dette sker, ophører, Deuntzer Sk. R. S. 158, 164.

[34]) Schw. Art. 521, Schneider S. 387.

[35]) Afvigende Hagen Til Ret og Lovgivning S. 4 ff., se herom Note 42.

[36]) H. R. T. 1891. 393 (U. f. R. 1892. 74).

[37]) Note 32.

[38]) Undertiden kan det være tvivlsomt, om en Livrente er stiftet for Stifteren selv eller for en Trediemand, jfr. Nellemann Exekution S. 125—126. Jfr. § 123 ved Note 131—132.

[39]) H. R. T. 1877. 693 (U. f. R. 1878. 424), Deuntzer Sk. R. S. 166, Nellemann Exekution S. 123—125, ovfr. § 76 Note 10.

[40]) § 77 Note 90, 91, Deuntzer Sk. R. S. 160 ff., Nellemann Exekution S. 119—121; afvigende Aagesen Singulærsukcession S. 149—150, Hagen l. c. S. 4 ff.

de paa hans Formue hvilende tinglige Rettigheder, men ikke ved hans obligatoriske Forpligtelser.[41]) Men det Baand paa en Ret, at den i Yderens Interesse skal forblive hos Modtageren til dennes egen Nydelse, maa stilles i Klasse med de tingretlige.[42]) Bestemmelser i Retshandelen om, at den mod Vederlag fra Rentenyderens Side erhvervede Forsørgelsesret skal være unddraget hans Kreditorers Forfølgning, er altsaa retsgyldig, forsaavidt som den er et Rentenyderen bindende Baand paa Livrenteretten.[43]) Men Formodningen vil, navnlig naar Yderen har faaet fuldt Vederlag for Livrenten, og Retshandelen saaledes Intet oplyser om, at Yderen har havt Interesse i at lægge et Baand paa Erhververen, vare *imod*, at slige Bestemmelser virkelig tilsigte at binde Rentenyderen, og *for*, at Bestemmelserne *kun* ere et Udtryk for sidstnævntes Ønsker, saa at de ikke ere bindende for hans Kreditorer.[44])

Naar Livrentenyderens Kreditorer efter det Anførte ikke kunne tilegnet sig Livrenteretten til deres Fyldestgjørelse, opstaar Spørgsmaalet, om *andre Udveje* staa dem aabne. Er Livrenten ydet Rentenyderen som Gave, kunne som tidligere oplyst[45]) se ogsaa Konkursloven 25. Marts 1872 § 28[45b]), efter Omstændighederne Giverens Kreditorer angribe Dispositionen, men for Rentenyderens Kreditorer gives ingen Udvej. Spørgsmaalet om andre Udveje opstaar kun, *naar Rentenyderen selv har anskaffet sig Forsørgelsen mod en Formueopofrelse*. I saa Fald kunne hans Kreditorer, naar han er kommen under Konkurs, under de i K. L. 25. Marts 1872 § 27

---

[41]) § 75. III. 2, § 76 Note 11, § 84 Note 21.

[42]) Det er en Miskjendelse heraf, som ligger til Grund for *Hagens* ovfr. Note 35 og 40 omtalte Anskuelse.

[43]) *Deuntzer* Sk. R. S. 166—167.

[44]) Jfr. *Deuntzer* Sk. R. S. 166. 162, *Nellemann* Exekution S. 121, 124—125, *Aagesen* Singulærsukcession S. 150. Forsikringsanstalters Interesse i at kunne give deres Kunder Rettigheder, som ere fritagne for Retsforfølgning, kan ikke komme i Betragtning uden særlig Hjemmel herfor, L. 18. Juni 1870 § 16, se ved Note 33. Og en beføjet Interesse i, at Rettighederne skulle være uoverdragelige og følgelig unddragne Kreditorerne, har Forsikringsanstalterne næppe.

[45]) § 77. II. 4, 3.

[45b]) Jfr. *Deuntzer* Sk. R. S. 348—352, 366, og ndfr. ved Note 50.

§ 27.

angivne Betingelser gjøre den Ret gjældende til at fordre Opløsning af Kontrakten, som Rentenyderen selv kunde benytte, saafremt herved kan erholdes en Indtægt for Boet[46]). Men denne Udvej er næppe den eneste. Som tidligere omtalt[47]) kunne de Lovbestemmelser, der hjemle Livrenters Uoverførlighed eller Fritagelse for Retsforfølgning[48]), f. Ex. L. 18. Juni 1870 §§ 16 og 6, jfr. § 3, ikke antages at udelukke, at den Retshandel, der har stiftet Livrenteretten, anfægtes som ulovlig. De kunne kun antages at have det almindelige Tilfælde, at den paagjældende Ret er lovligt stiftet, for Øje og kunne ikke formodes at afgjøre noget om Retsmidlerne imod ulovlige Retshandler, jfr. som et Lovbud, hvor en tilsvarende Fortolkning synes almindeligt anerkjendt, L. om Oplagshuse 23. Febr. 1866 § 1.[48b]) Og da Konkurslovens Afkræftelsesregler maa antages anvendelige i det Tilfælde, at en Fallent gjennem Kontrakt med en Privatmand eller en Forsørgelselsesanstalt har skjænket Tredjemand en Forsørgelsesret,[49]) synes de saa meget mere analogisk at maatte være anvendelige, naar Fallenten har anskaffet sig selv en Forsørgelsesret. Det antages følgelig at Rentenyderens Konkursbo kan anfægte den Forsørgelse, han selv har anskaffet sig, under de i K. L. 25. Marts 1872 §§ 26 og 28 angivne Betingelser. Antager man ikke dette, vilde Kreditorerne staa hjælpeløse, naar deres Skyldner paa Konkursens Rand havde gjort sine Aktiver i rede Penge og kjøbt sig en Forsørgelsesret, som efter positive Lovbud er fritaget for Kreditorforfølgning, og som han ikke kan opløse, f. Ex. en straks begyndende Livrente.[50])

En forøget Retsbeskyttelse kan Rentenyderen opnaa ved thinglæst Overenskomst om, at Livrenten skal hvile som Byrde paa Forsørgerens faste Ejendom, en Vedtagelse, som navnlig

---

[46]) § 77 Note 70, 71.

[47]) § 77 Note 83, 84.

[48]) Note 29. Saadanne Lovbud udelukke naturligvis — med den af K. L. § 27 givne Modifikation — Kreditorerne ikke blot fra at tilegne sig selve Forsørgelsesretten, men ogsaa fra at opløse den og kræve Opgjørelse, U. f. R. 1887. 1137. Jfr. § 123 Note 137.

[48b]) § 130 Note 82 ff. Jfr. m. H. t. Oktroi 4. Juli 1818 § 44 D. i U. f. R. 1896. 186.

[49]) § 77 Note 78 ff. [50]) Jfr. dog Deuntzer F. R. S. 195.

vil forekomme, naar Rentenyderen har overdraget sin faste Ejendom som Vederlag til Forsøgeren, se nærmere herom i § 127 IV. Om Forsørgerens Retsbeskyttelse findes intet særligt at bemærke.[51])

Hvorvidt Rentenyderen paa Grund af Misligholdelse fra Forsørgerens Side kan hæve Kontrakten ɔ: fordre sig stillet, som om Kontrakten ikke var indgaaet, er meget tvivlsomt.[52]) At Fledføringen i Misligholdelsestilfælde kan hæve Kontrakten, D. L. 5—1—11, afgiver paa Grund af Fledføringsforholdets Ejendommeligheder, baade i Henseende til Fledføringens Bundethed og hans Underholdskravs sædvanlige Indhold, ikke nogen bindende Analogi. Den Forsørgelsesberettigedes Overdragelse af Vederlaget til Forsørgeren synes ligesaa lidt som Sælgerens Overdragelse i Kreditsalget at kunne opfattes som knyttet til den Forudsætning, at Forsørgelsespligten behørigt opfyldes. Det antages derfor, at den Forsørgelsesberettigede, bortset fra særlige Vedtagelser herom,[53]) ikke paa Grund af Forsørgerens Misligholdelse kan hæve Kontrakten, forsaavidt som han allerede har erlagt sit Vederlag. Men i Analogi med, hvad der gjælder om Henstandsgivelse ved Udlaan,[54]) maa det antages, at væsentlig Misligholdelse fra Forsørgerens Side giver Rentenyderen[55]) Ret til i Stedet for Livrenten at forlange Opfyldelsesinteressen ɔ: det Beløb, som det vil koste at erhverve en sikker Livrente af tilsvarende Indhold for Fremtiden. I hvert Fald vil Rentenyderen, naar Forsørgeren, efterat Vederlaget er erlagt til ham, kommer under Konkurs — om Rentenyderen paa Grund af Forsørgerens Konkurs kan hæve Kontrakten, maa afgjøres paa samme Maade som Spørgsmaalet, om Rentenyderen kan hæve Kontrakten paa Grund af Misligholdelse

---

[51]) Jfr. Om Tvang fra Forsørgerens Side til Opfyldelse i et Tilfælde, hvor den oprindeligt aftalte Sikkerhed for Rentenyderen var bortfalden, H. R. T. 1882. 778 (U. f. R. 1883. 553).

[52]) Se herom i forskjellig Retning Gram Sp. D. S. 591—592, Aubert Sp. D. I S. 319, Vogt S. 128, Schrevelius II S. 644, Dernburg Lehrb. I S. 773, II S. 443, D. Entw. Mot. II S. 641—642. Jfr. § 127 Note 51. Om Forsikring § 123. I. 2. b.

[53]) Jfr. H. R. T. 1882. 778 (U. f. R. 1883. 553).

[54]) § 98 ved Note 64 ff., § 89 ved Note 54 ff. Jfr. § 127 Note 54.

[55]) Trediemand, der har forskaffet Rentenyderen Forsørgelsesretten som uafhændelig, maa kunne fordre, at Beløbet ikke udbetales denne, men at dets Anvendelse til anden Livrente sikres. Jfr. Note 51.

udenfor Konkurs[56]) — kunne konkurrere i Boet for et saadant Beløb;[57]) dette hans Krav er ikke privilegeret. Undertiden antages det, at man, selv om man nægter Rentenyderen Ret til at hæve Kontrakten paa Grund af Forsørgerens Misligholdelse i Almindelighed, dog maa give ham eller hans Bo denne Beføjelse, naar Forsørgeren tilregneligt dræber den Person, for hvis Livstid Livrenten skal løbe,[58]) altsaa dersom han f. Ex. dræber Rentenyderen, hvem en livsvarig Livrente er tillagt, eller begaar Selvmord, naar Livrentens Varighed er bestemt ved hans egen Livstid. Som Grund herfor anføres navnlig, at Opfyldelsesinteressen i slige Tilfælde ikke lader sig bestemme. Men dette er ikke rigtigt. Lige saa vel som Opfyldelsesinteressen lader sig bestemme i de allerede omtalte Misligholdelsestilfælde, maa det erkjendes, at det Tab, som forvoldes ved Drabet, er det Beløb, hvorfor en sikker Livrente af tilsvarende Indhold kunde være kjøbt lige før Drabet. Der synes da at savnes Grund[59]) til at give Rentenyderen Ophævelsesret i disse Tilfælde fremfor i andre.[60])

Naturligvis kan Retshandelen ikke ophæves af Rentenyderens Bo af den Grund, at dennes Død er indtraadt saa tidligt, at han ikke igjennem Livrenten har opnaaet Vederlag for den Opofrelse, gjennem hvilken han har erhvervet Livrenten.[61]) At Livrenten ordentligvis ophører at løbe ved Rentenyderens Død, er allerede omtalt;[62]) derimod vil Forsørgerens Død ikke uden særlig Aftale bringe Forholdet til Ophør.[63])

---

[56]) Jfr. dog forskjellige i Note 52 citerede Udtalelser.

[57]) Stobbe III § 196 Note 27, Schw. Art. 552, jfr. J. U. 1859. 826, § 127 Note 54.

[58]) Stobbe § 196 ved Note 23, 24, Dernburg Lehrb. I S. 774, II S. 442, Gram Sp. D. S. 592.

[59]) Ved at tillægge Rentenyderens Bo Opfyldelsesinteresse i det Tilfælde, at det er Rentenyderen, som er bleven dræbt, fremkommer vel det, som det kunde synes, noget stødende Resultat, at hans Arvinger erholde et Ækvivalent for Livrenten, som efter Aftalen skulde ophøre ved hans Død. Men reelt rammer samme Indvending ogsaa Ophævelsesretten. Og at lade Forsørgeren slippe for begge disse civilretlige Følger af hans Retsbrud vil man dog sikkert ikke gaa med til.

[60]) Saaledes D. Entw. Mot. II S. 640—641.

[61]) D. Entw. Mot. II S. 640, jfr. Note 9.

[62]) Note 17—19. [63]) J. U. 1859. 826; en Undtagelse i § 77 Note 54.

§ 126.
Fledføringskontrakten.[1])

I. Om Fledføringskontrakten gives et Indbegreb af særlige Retsregler i D. L. 5—1—9 til 12, jfr. Stp. L. 19. Febr. 1861 § 45. Den Underafdeling af Forsørgelseskontrakterne, paa hvilken disse særlige Regler komme til Anvendelse, er den, som udmærker sig derved, at den Forsørgelsesberettigede (Fledføringen) til Forsørgeren (Husbonden, Fledføreren) som Vederlag for Forsørgelsespligtens Overtagelse, afhænder som Helhed, hvad han ejer og ejende vorder.[2]) At den Forsørgelsesberettigede forbeholder sig enkelte bestemte af sine Formuerettigheder, kan paa den ene Side ikke udelukke Retshandelens Gyldighed og paa den anden Side ikke frigjøre den fra at rammes af de særlige Regler i D. L. 5—1—9 til 12; slige Forbehold udelukke med andre Ord ikke Fledføringskontraktens Begreb.[3]) Forholdet forekommer[4]) nu til Dags overmaade sjældent.

II. Til Stiftelsen kræves fra begge Sider Fuldmyndighed. Værgen kan ikke gyldigt paa egen Haand indgaa en Kontrakt, hvorved Myndlingen fledføres, men en saadan Kontrakt kan blive gyldig ved Overøvrighedens Approbation,[5]) Cirk. 1. Juli 1857. II. 1, Bekgj. 4. Maj 1876. Naar saaledes en Umyndig kan blive fledført, maa dette ogsaa kunne ske med Hensyn til en Mindreaarig, hvilket atter, da ingen anden Stiftelsesmaade her er mulig, vil sige, at den Mindreaarige maa kunne fledføre

---

1) Ørsted Hdbg. V S. 222—228, Larsen §§ 113—118, Gram Sp. D. §§ 198—203, Hallager—Aubert I §§ 70—72, Aubert Sp. D. I S. 306—310, Vogt S. 129—132, jfr. Schrevelius II S. 644, og om det tilsvarende tyske *Vitalienvertrag*, Dernburg Lehrb. II S. 443, Stobbe § 181. 5, § 196. I. — D. G. B. § 310, D. Entw. Mot. II S. 186—187, udelukker Gyldigheden af Overdragelse af fremtidig Formue som Helhed og dermed Muligheden af Kontrakter som Fledføringskontrakten.

2) Jfr. Schl. H. R. D. II. 400, U. f. R. 1871. 862, J.U. 1856. 221, I. 259.

3) Dernburg Lehrb. II S. 443; afvigende Larsen S. 245, Gram Sp. D. S. 566, Vogt S. 130, jfr. Schl. H. R. D. II. 400, J. U. 1865. 85. Jfr. Note 45.

4) Se om dets Historie Aubert Sp. D. I S. 306—307.

5) Afvigende Hallager—Aubert I S. 281. Approbation vil kun blive meddelt mod Garantier for den Umyndige, jfr. Kskr. 6. April 1816.

sig med Kurators Samtykke.[6]) Den, som er gift, maa ikke fledføre sig, uden at Hustruen er enig med ham herom, D. L. 5—1—10, hvilket vil sige, at Hustruens Samtykke udkræves, ikke at det skulde være en Betingelse for Fledførselens Lovlighed, at Hustruen er villig til at lade sig fledføre med Manden.[7]) Den med Hustruens Samtykke indgaaede Fledføringskontrakt ophæver ikke Mandens Pligt til at forsørge Hustruen,[8]) L. 9. April 1891 Nr. 67 §§ 10, 2, 9, 12. Nødvendigheden af Hustruens Samtykke er ikke begrænset til det Tilfælde, at der finder Formuefællesskab Sted mellem Ægtefællerne.[9]) Den, der ønsker at fledføre sig, skal først lovbyde sine Midler til Thinge til dem, som ham arve skulle, og disse ere fortrinsberettigede til at modtage ham som Fledføring, hvis de ville tage ham paa lige saa gode Vilkaar som dem, han kan erholde hos en Anden, D. L. 5—1—9. Fortrinsretten kan vistnok kun antages at tilkomme Tvangsarvinger,[10]) efter den nugjældende Ret altsaa kun Descendenter, idet Fledførsel mellem Ægtefæller ifølge Forholdets Natur ikke kan finde Sted; kun med Hensyn til Tvangsarvinger har Fortrinsretten noget naturligt Grundlag. Egentlig Lovbydelse til Thinge i Overensstemmelse med D. L. 5—3—1 maa kunne erstattes af en Forhandling med samtlige fortrinsberettigede Arvinger.[11]) Betingelsen for Fortrinsretten, at Arvingerne byde samme Vilkaar, maa forstaas saaledes, at de ikke blot i Henseende til Underholdningspligtens Indhold, men ogsaa i Henseende til Sikkerheden for dens Opfyldelse, skulle gjøre lige saa gode Bud som den Anden. Dersom kun en af Arvingerne ønsker at benytte Fortrinsretten, volder Bestemmelsen ingen særlig Vanskelighed,

---

[6]) Gram Sp. D. S. 558—559, afvigende Larsen S. 239, Hallager—Aubert I S. 281. Ejer den Mindreaarige Jord, maa næste Frænders Raad efter D. L. 5—3—6, jfr. 7 (ovfr. § 14. III. 4), udkræves, dersom man antager, at disse Artikler endnu staa ved Magt.

[7]) Larsen S. 240, Gram Sp. D. S. 564, Hallager—Aubert I S. 280—281.

[8]) Jfr. Note 27, Deuntzer F. R. S. 112—116.

[9]) Deuntzer F. R. S. 137.

[10]) Aubert Sp. D. I S. 307, Hallager—Aubert I S. 279, jfr. U. f. R. 1881. 1074, afvigende Gram Sp. D. S. 561.

[11]) Aubert Sp. D. I S. 308 Note 1, Hallager—Aubert I S. 279.

men naar flere ønske det, fremkomme Tvivl i forskjellige Retninger. Under Lovgivningens Tavshed synes det uberettiget at henvise til Lodtrækning eller at overlade til Fledføringen at træffe Valg mellem Arvingerne.[12]) De flere maa modtage Fledføringen i Forening,[13]) og deres Bud vil efter det Anførte kun være lige saa godt som den Andens, naar de — bortset fra reel Sikkerhedsstillelse — overtage solidarisk Ansvar for Underholdningspligtens Opfyldelse og ligesaa vel som den Anden give Fledføringen Underhold og Ophold paa ét Sted. Nødvendigheden af Lovbydelse eller Tilbud til Arvingerne kan fjærnes ved kgl. Konfirmation paa Fledføringskontrakten,[14]) hvilken Regel ikke kan antages forandret ved de i Fdn. 21. Maj 1845 givne faste Regler om Tvangsarvingernes Ret, eftersom disse kun gaa ud paa at sikre Tvangsarvingerne Arveladernes Efterladenskaber, medens Lovbydelsesreglen gaar ud paa at beskytte dem mod en Retshandel *inter vivos*. Regelen om Lovbydelse som Betingelse for Fledførelsen er en Kompetenceregel, hvis Tilsidesættelse bevirker, at Fledføringskontrakten kan omstødes af de tilsidesatte Arvinger, som ville antage Fledføringen paa lige saa gode Vilkaar;[15]) derimod kan Fledføringen selv ikke omstøde sin Retshandel, fordi Lovbydelse er forsømt.[16]) Andre Begrænsninger i Adgangen til Fledførsel end de nævnte kunne ikke anerkjendes.[17]) Former for Retshandelens Gyldighed ere

---

[12]) Jfr. dog Hallager—Aubert I S. 280.

[13]) Gram Sp. D. S. 560, jfr. Ørsted Hdbg. V S. 224.

[14]) Rs. 26. Febr. 1768 Nr. 20, Resol. 3. Marts 1814, Just. Min. Skr. 17. Jan. 1859. U. f. R. 1881. 1074.

[15]) At Fledføringen er død, udelukker ikke Arvingerne fra at omstøde Fledførelsen; men naar Paastanden om Omstødelse først fremsættes efter Fledføringens Død, kan der ofte være særlig Grund til at antage, at Arvingerne ikke vilde have budt ligesaa gode Vilkaar, saa at Omstødelse af denne Grund maa nægtes dem. Dersom Husbonden var i god Tro — hvilket ikke er Tilfældet, blot fordi han var uvidende om, at Lovbydelse var nødvendig, men kun naar Fledføringen har bibragt ham den Anskuelse, at han ingen Tvangsarvinger havde, eller at disse ikke vilde benytte deres Fortrinsret — er Fledføringen i Omstødelsestilfælde pligtig at yde ham Opfyldelsesinteresse, og denne Pligt overføres ved Arvingernes Overtagelse af Fledføringen paa disse.

[16]) U. f. R. 1881. 1074, J. U. 1865. 85.

[17]) Der haves saaledes ingen Hjemmel for den Anskuelse, at den, der har Livsarvinger, ikke kan fledføre sig; Resol. 3. Marts 1814 udtaler kun, at

ikke foreskrevne,[18]) men da dens Thinglæsning er af væsentlig Betydning, se under V, vil den ordentligvis blive oprettet skriftligt. Om Stempelpligten henvises til Stp. L. 19. Febr. 1861 § 45, der ved sin Fremhævelse af, at der, naar Fledføringen afstaar fast Ejendom, skal udstedes særligt Skjøde paa stemplet Papir af 1ste Klasse, viser, at andre skriftlige Konstateringer af den ifølge den stemplede Fledføringskontrakt stedfundne Formueoverførelse, f. Ex. Transporter af Gjældsbreve, ere stempelfrie.[19])

III. Ved Fledførselen gaa, forsaavidt ikke Forbehold om enkelte Gjenstande ere tagne,[20]) samtlige Fledføringens nuværende Formuerettigheder, der overhovedet kunne overdrages til Andre, over til Husbonden, og Fledføringens Erhvervsevne bindes til Fordel for Husbonden, saa at hans fremtidige Formueerhvervelser, ogsaa af ventende Arv,[21]) *eo ipso* komme denne til Gode,[22]) jfr. D. L. 5—1—9 „ejendes vorder". (Denne Overgang af Formuerettigheder finder Sted ved den generelle Overdragelseserklæring efter almindelige Regler; dog maa det vistnok antages, at den muligvis ifølge D. L. 5—3—32 fornødne Besiddelsesopgivelse fra Afhænderens Side her erstattes af den i D. L. 5—1—9 foreskrevne Thinglæsning.[23]) Om de til Husbondens Retsbeskyttelse for de af ham erhvervede Ret-

Konfirmation paa Fledføringskontrakter i dette Tilfælde ikke kan meddeles af Kancelliet *ad mandatum*, Ørsted Hdbg. VIS. 223, Larsen S. 241, Gram Sp. D. S. 561—562, Kskr. 2. Juli 1814. Der er end ikke givet nogen særlig Regel, sigtende til at sikre Livsarvingernes Krav paa Underhold og Opdragelse i Tilfælde af Fledførsel, men Fledføringens Pligter i denne Retning vedblive trods Fledførselen, Note 34, og overtages af Husbonden, L. 9. April 1891 Nr. 67 § 10, jfr. ovfr. ved Note 8, Deuntzer F. R. S. 260 ff., Larsen S. 242, Gram Sp. D. S. 563. Ej heller haves der nogen Hjemmel for den Sætning, at Fledførselen ikke kan finde Sted til Fledføringens Børn, naar disses Opdragelse endnu ikke er endt, Gram Sp. D. S. 562—563, jfr. Larsen S. 242; noget Andet er det, at Børnenes beskikkede Værger og Overøvrigheden vanskeligt ville give deres Samtykke til saadant Arrangement.

[18]) Aubert S. 87.

[19]) Jfr. Gram Sp. D. S. 556—557. [20]) Note 3.

[21]) Larsen S. 245, Gram Sp. D. S. 566—567.

[22]) Aagesen S. 188, 197, ndfr. § 144.

[23]) Afvigende Aubert Sp. D. I S. 308. De i Teksten omhandlede Spørgsmaal berøres ikke af Stp. L. 19. Febr. 1861 § 45, der kun giver Regler om Stempelpligt, jfr. ved Note 19, men dog Gram Sp. D. S. 556—557.

tigheder fornødne Forholdsregler henvises iøvrigt til V. At Husbonden ikke kan paaberaabe sig Regelen og Grundsætningen i Fdn. 9. Fbr. 1798 § 2 og Fdn. 28. Juli 1841 § 1 i Slutn., er tidligere omtalt.[24]) Husbondens Pligter overfor Fledføringen gaa ud paa, at han skal bekoste Fledføringens Underhold og Begravelse, D. L. 5—1—9 og 12. Forsaavidt intet nærmere desangaaende er aftalt, skal Begravelsen bekostes i Overensstemmelse med Fledføringens Stand, D. L. 5—1—12; i Analogi hermed og efter almindelige Fortolkningsregler maa ogsaa Underholdningspligten i Mangel af nærmere Aftale rette sig efter Fledføringens Stand og Skik og Brug, dog at han ikke kan fordre sig undergivet bedre Vilkaar end Husbondens, som han skal bo hos. I Almindelighed vil Kontrakten i nyere Tider detailleret bestemme Underholdningspligtens Omfang. Parterne kunne nærmere ordne Forholdet som de ville, uden at Retshandelen derved taber sin Egenskab af Fledførsel, jfr. D. L. 5—1—9, der forudsætter, at Fledføringen kan betinge sig mer eller mindre fordelagtige Vilkaar. Der er saaledes f. Ex. Intet til Hinder for, at Underholdningspligten kan være udformet til bestemte periodiske Pengeydelser,[25]) og det vilde være urigtigt at paastaa, at Fledføringens Ret kun kan strække sig til at erholde, hvad han efterhaanden behøver til sit Ophold.[26]) Dernæst skal Husbonden ifølge D. L. 5—1—12 svare til Fledføringens Gjæld.[27]) Om denne Regels Omfang er der i forskjellig Retning Tvivl. Den omfatter ikke blot ensidige Forpligtelser til at yde Penge, men overhovedet Fledføringens Pligter til Ydelser af formueretligt Indhold, forsaavidt som de efter deres Beskaffenhed kunne opfyldes af Husbonden, f. Ex. Pligten til at overdrage eller udlevere enkelte Ting, og de af saadanne Pligter og af Fledføringens andre Pligter, f. Ex. Arbejdspligter, udspringende Erstatningspligter. Ligegyldigt er det,

---

[24]) § 55. V, Aagesen S. 751.

[25]) F. Ex. U. f. R. 1881. 1074.

[26]) Jfr. dog Gram Sp. D. S. 580, Larsen S. 255.

[27]) Ovfr. § 75. III. 1. a. Jfr. § 125 Note 24, § 127 Note 19. Saaledes Dernburg Lehrb. II S. 443, Stobbe § 181. 5, jfr. ogsaa Schrevelius II S. 644. At en af Fledføringens Kreditorer arver denne, udelukker ikke hans Fordring paa Husbonden, Dernburg Lehrb. II S. 443 Note 25.

om Pligterne hvile paa formueretligt eller paa andet, f. Ex. familieretligt Grundlag, jfr. L. 9. April 1891 Nr. 68 § 10. Kun de paa strafferetligt Grundlag hvilende Pligter (Bøder) gaa ikke over paa Husbonden, medmindre han specielt har overtaget dem, idet f. Ex. Fledføringen har nævnt saadan Pligt for Husbonden som en, der fordres overtaget af denne.[28]) At Husbonden skulde være ansvarlig for Fledføringens Bøder, vilde lidet stemme med disses Karakter som Straf, jfr. ogsaa i D. L. 1—6—10, 18, 5—3—18, der vise, at Bøder efter Lovens Sprogbrug ikke omfattes af Betegnelsen Gjæld. Endvidere synes overfor Kilden, I. L. I. 32, hvorefter Husbonden overhovedet maatte svare til Fledføringens Værk, de ændrede Udtryk i D. L. 5—1—12 kun at kunne opfattes som en Tilkjendegivelse af den her forsvarede Begrænsning af Husbondens Ansvar. I alt Fald kunde der nu, efterat Bøder til det Offentlige ikke længere kunne exekveres, kun være Tale om, at Husbonden hæfter for Fledføringens Bøder til Private, L. 16. Febr. 1866 §§ 1 og 2, og naturligvis vilde disse for Husbondens Vedkommende kun være almindelig Gjæld, der ikke kunde fordres afsonet af ham. Der har dernæst været nogen Tvivl, om Husbonden kun svarer til den Gjæld, der paahviler Fledføringen ved Fledførselen, eller ogsaa til den senere af Fledføringen paadragne. Der er imidlertid Enighed om, at Husbonden principielt ikke hæfter for Fledføringens efter Fledførselen ved Retshandel skabte Forpligtelser, kun at han maa hæfte overfor den Trediemand, som i god Tro har indladt sig i Retshandel med Fledføringen forinden Fledføringskontraktens Thinglæsning. Men saa maa det konsekvent antages, at heller ikke den paa anden Maade, f. Ex. ved Retsbrud, stiftede Gjæld falder ind under Regelen i D. L. 5—1—12, naar den er stiftet efter Fledførselen,[29]) og en modsat Antagelse vilde da ogsaa ganske undergrave Forholdets praktiske Brugbarhed. Derimod kan ganske vist intet Argument for den forsvarede Anskuelse hentes fra Stp. L. 19. Febr. 1861 § 45; ved Stempelberegningen

[28]) Jfr. Larsen S. 248, Gram Sp. D. S. 570—571.

[29]) Ørsted Hdbg. II S. 85—86, Hallager—Aubert I S. 283, 285; afvigende Larsen S. 249—250, Gram Sp. D. S. 574—575.

er det naturligvis umuligt at tage Hensyn til fremtidig Gjæld. Til de ved Fledførselen forhaandenværende Forpligtelser, som altsaa gaa over paa Husbonden, maa ogsaa henregnes de Erstatningspligter, der udspringe af nuværende Forpligtelser paa Grund af en Ikke-Opfyldelse eller positiv Krænkelse, som foregaar efter Fledførselen. Husbondens Ansvar for Fledføringens Gjæld er ikke begrænset til de fra Fledføringen erhvervede Aktiver, men maa tilsvares fuldtud.[30])

IV. Naturligvis vil det i flere Retninger være af Betydning for Fledføringens Retsstilling iøvrigt, at han har afhændet sin Formue og bundet sin Erhvervsevne som Helhed. Navnlig vil denne Omstændighed ordentligvis udelukke ham fra Embeder og Bestillinger, hvortil Vederhæftighed udkræves,[31]) og i forskjellige privatretlige Forhold, saasom Interessentskabsforhold og Fuldmagtsforhold, hvor Vederhæftighed er af væsentlig Betydning, berettige hans Medkontrahent til at hæve slige Retsforhold. Men han kan ikke siges at være ude af Raadighed over sit Bo.[32]) For at nægte ham Adgang til Ægteskab haves ingen Hjemmel.[33]) Og den Sætning, at Fledføringen er formuesløs, er efter det Paaviste ikke ganske korrekt. Han ejer sine Underholdskrav mod Husbonden, og disse kunne efter Omstændighederne være af saadan Beskaffenhed, at hans Kreditorer kunne tage Fyldestgjørelse i dem;[33 b]) fremdeles ejer han de enkelte Rettigheder, som han ved Forholdets Indgaaelse har

---

[30]) Anderledes i Almindelighed tysk Ret, Stobbe § 181 Note 31, 32, Dernburg Lehrb. II S. 443. Et Spørgsmaal er det dog, om ikke Husbonden ved at hæve Forholdet, se under VI, kan frigjøre sig for de af Fledføringens Forpligtelser, som ved Forholdets Indgaaelse forbleve ham ukjendte, se dog Ørsted Hdbg. VI S. 226, Gram Sp. D. S. 572, Hallager—Aubert I S. 283. For den fordulgte Gjælds Vedkommende har Husbondens Forpligtelse nemlig intet andet Grundlag end det, at han har overtaget Fledføringens Formue, og ved Tilbagegivelse af denne bortfalder Pligtens Grundlag, jfr. D. L. 5—4—8. Men en Bevislettelse, svarende til den ved D. L. 5—4—8 hjemlede, kan ikke tilkomme ham.

[31]) Nellemann Alm. D. S. 198.

[32]) Matzen Statsforfatningsret II S. 241—242. [33]) Deuntzer F. R. S. 79—80.

[33b]) § 125 Note 31, § 127 Note 20, men dog Aagesen Singulærsukcession S. 151. Jfr. om Modregning § 63 Note 48.

forbeholdt sig. For sin Gjæld bliver han ikke frigjort ved Fledførselen.[34]) Og denne gjør ham ikke umyndig. Han kan fremtidigt paatage sig Forpligtelser som hidtil,[35]), men hans Overdragelser ville paa Grund af hans manglende Kompetence ordentligvis (se under V) ikke overføre den overdragne Ret til Erhververen. Og hans Kreditorer ville, bortset fra det ved K. L. 25. Marts 1872 § 162 hjemlede Gjældsfængsel, ordentligvis staa uden virksomme Retsmidler overfor ham. Spørgsmaalet, om Fledførselen begrunder en Universalsuccession,[36]) er vistnok kun af terminologisk Interesse.

V. Efter D. L. 5—1—9 skal Fledføringskontrakten thinglæses; Thinglæsningen skal ske ved Fledføringens Hjemting.[37]) Denne Thinglæsning giver i Almindelighed Husbonden fuld Retsbeskyttelse for de af ham ved Fledførselen erhvervede Rettigheder[38]) og udelukker Trediemand fra at indgaa Kontrakter med Fledføringen med den Virkning, at de kunne gjøres gjældende ogsaa mod Husbonden, jfr. K. L. 25. Marts 1872 § 2; Undladelse af Thinglæsning kan dog kun komme den Trediemand til Gode, som er uvidende om Fledførselen. Forsaavidt Husbonden ved Fledførselen erhverver Rettigheder over fast Ejendom, maa Thinglæsning ogsaa finde Sted ved disses Værnething efter almindelige Regler.[39]) Til Beskyttelse for Husbondens Ret over de ifølge Fledførselen erhvervede negotiable Dokumenter maa der kræve Paategning paa disse.[40]) Forsaavidt Husbondens Underholdspligt ønskes lagt som Hæftelse

[34]) Ørsted i J. T. XV. 2. 268, Hdbg. V S. 226—227, Larsen S. 246, Gram Sp. D. S. 570, saaledes ogsaa Stobbe § 181. 5, Dernburg Lehrb. II S. 443; tvivlende Hallager—Aubert I S. 117, 284, Aubert S. 216.

[35]) Ørsted Hdbg. II S. 82; tildels ukorrekt Larsen S. 246, Gram Sp. D. S. 568—569, Hallager—Aubert I S. 284—285, jfr. ovfr. § 22.

[36]) Note 2 og 3. Jfr. Gram Sp. D. S. 556—557, Aubert Sp. D. I S. 308 og ovfr. ved Note 23.

[37]) Gram Sp. D. S. 565, Aubert Sp. D. I S. 308.

[38]) Ogsaa med Hensyn til Baandet paa Fledføringens Erhvervsevne, ndfr. § 144. Naar det til Stiftelse og Beskyttelse af tinglig Ret efter almindelige Regler Fornødne, f. Ex. Besiddelsesopgivelse ifølge D. L. 5—3—32, er foretaget, maa Husbonden være beskyttet uden Thinglæsning, ovfr. ved Note 23.

[39]) Ørsted Hdbg. V. S. 225.

[40]) § 54. II; herimod U. f. R. 1869. 910, forsaavidt ikke stadfæstet i H. R. T. 1871. 117 (U. f. R. 1871. 529).

paa fast Ejendom, bliver særlig Thinglæsning ved dennes Værnething fornøden for Fledføringens Skyld.[41])

VI. Om Retsforholdets Ophør bemærkes, at ingen af Parterne efter Forgodtbefindende kan hæve Kontrakten, D. L. 5—1—11. Derimod kan den hæves efter almindelige Regler om Svig og om urigtige eller bristende Forudsætninger.[42]) Husbonden vil saaledes kunne hæve Forholdet, naar Fledføringen har fordulgt nogen væsentlig Gjældspost for ham. Og Fledføringen kan hæve den, naar Husbondens Underholdspligt misligholdes,[43]) D. L. 5—1—11, selv om Misligholdelsen er af mindre Betydning, da Tvang til Opfyldelse frembyder særlige Ulemper. (Ved Ophævelse af Kontrakten slipper Husbonden ikke overfor Trediemand for Ansvaret for Fledføringens Gjæld,[44]) og han maa følgelig af det fra Fledføringen modtagne kunne anvende det Fornødne til dennes Afvikling. I Tilfælde af Misligholdelse fra Husbondens Side kan Fledføringen — om han ønsker det — ogsaa vælge at tvinge Husbonden til Kontraktens Opfyldelse. Forholdet ophører ikke ved Husbondens Død; Underholdspligten gaar over paa dennes Arvinger, og Fledføringen kan ikke i den Anledning hæve Forholdet. Derimod ophører naturligvis Fledføringsforholdet for Fremtiden ved Fledføringens Død.[45]) Om Retsforholdets Ophør forinden Fledføringens Død bør Thinglæsning finde Sted.)

---

[41]) Gram Sp. D. S. 566, § 127 Note 25.

[42]) Gram Sp. D. S. 576—577, Hallager—Aubert I S. 283—284, Aubert Sp. D. I S. 309—310.

[43]) At Fledføringen i saa Fald skulde kunne søge alt det af ham erlagte tilbage uden at lide noget Afdrag for allerede modtaget Underhold, Ørsted Hdbg. V S. 227, Larsen S. 250, Gram Sp. D. S. 577, savner Hjemmel; der maa forholdes efter de almindelige Regler om Ophævelse paa Grund af Misligholdelse, § 65 Note 30, Aubert Sp. D. I S. 310.

[44]) Larsen S. 251, Gram Sp. D. S. 578, Hallager—Aubert II S. 284. Jfr. dog Note 30.

[45]) Hvad der maatte være forbeholdt Fledføringen ved Forholdets Indgaaelse, Note 3, og hvad der er i Behold af allerede paaløbne Underholdskrav, kan tilegnes af Fledføringens Kreditorer og maa efter almindelige Regler falde i Arv til hans Arvinger.

§ 127.

Aftægtskontrakten.[1])

I. Ved Aftægtskontrakten forstaas i Almindelighed den gjensidige Retshandel, hvorved den ene Kontrahent overdrager en Ret over en fast Eiendom til en Anden eller opgiver saadan Ret til Fordel for en Anden, mod at denne (Aftægtsyderen) forpligter sig til at yde førstnævnte eller Trediemand et Underhold, som staar i Forbindelse med den faste Ejendom (Aftægt). Den, der saaledes nyder Underhold (gaar paa Aftægt), kaldes Aftægtsmand (Aftægtskone). Andre Benævnelser paa Kontrakten ere Undentagskontrakten, Stp. L. 19. Febr. 1861 § 44 (saaledes ogsaa i Sverige), og i Norge Føderaadskontrakt.[2]) De samme Betegnelser anvendes forøvrigt undertiden ogsaa, naar andre Gjenstande overdrages mod Erholdelse af Forsørgelsesret, men dog vistnok kun, naar Underholdspligten betinges hos en Person, der ejer eller bruger Jord eller Hus, saaledes at Underholdningspligten staar i en vis Forbindelse med denne Brug. Ordentligvis er det aldrende Personer, som gaa paa Aftægt, men af Begrebet udkræves dette ikke. Fra Fledføringskontrakten udskiller Aftægtskontrakten sig derved, at Aftægtsmanden ikke overdrager som Helhed, hvad han ejer og ejende vorder.[3]) Aftægtsmanden kan derfor ikke i den Almindelighed som Fledføringen[4]) betegnes som uvederhæftig. Derimod kan der ikke paavises nogen afgjørende Forskjel mellem disse Kontrakter i Henseende til Forsørgelsespligtens Beskaffenhed.[5]) Afgrænsningen mellem Livrentekontrakten eller Forsørgelseskontrakten i Almindelighed og Aftægtskontrakten drager, som bemærket, den almindelige Sprogbrug ikke med Skarphed, og en skarp Afgrænsning er ogsaa ufornøden; Lovgivningen opstiller nemlig intet særligt Sæt af positive civilretlige Retsregler

---

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 828—830, Larsen S. 252—256, Gram Sp. D. S. 579—590, Hallager—Aubert I S. 286—291, Aubert Sp. D. I S. 310—317, Schrevelius II § 353, jfr. om „Altentheile“, „Leibzucht“, Dernburg Lehrb. I S. 770—774, Stobbe V §§ 325, 323, D. Entw. Mot. II S. 636.

[2]) Andre norske Betegnelser Aubert Sp. D. I S. 310 Note 3.

[3]) § 126 Note 2. [4]) § 126 Note 31, Kskr. 29. Juni 1815.

[5]) Jfr. § 126 Note 26.

for Aftægtskontrakten.[6]) Den processuelle Regel om Aftægt i L. 4. Marts 1857 § 8 forstaar ved Sager om Aftægt vistnok kun Sager om Ydelser, som den, der afstaar fast Ejendom eller Fæste, betinger sig for sig og Hustru.[7]) Noget videre tages vistnok Begrebet i Stp. L. 19. Febr. 1861 § 44, jfr. § 33, hvor Reglerne gives om Stempelpligten.[8])

II. Om Habiliteten og Kompetencen til Retshandelens Indgaaelse gjælde ingen særlige Regler. Bestemmelserne om Arvingens Fortrinsret[9]) og Hustruens Samtykke i Tilfælde af Fledførsel kunne ikke analogisk anvendes paa Aftægtskontrakten. Om Kompetencen er intet videre at bemærke, naar Ejeren af fast Ejendom overdrager denne for Underhold. Men naar, som det saa sædvanligt er forekommet, Fæsteren „overdrager" sin Fæsteret for Underhold, kræves dertil i Almindelighed[10]) Ejerens Samtykke, og Forholdet vil ordentligvis i Virkeligheden være det, at Ejeren ifølge Fæsterens Opfordring og Samtykke stifter ny Fæsteret for den, som har paataget sig Aftægtsydelsen. Særlige Former for Retshandelen ere ikke foreskrevne; de almindelige Regler maa følges. Aftægt vil hyppigt blive betinget til Fordel for Andre end den, der indgaar Retshandelen, se om saadanne Trediemandsretshandeler § 24. I; hyppigt er Aftægtskontrakten kun en Tillægsbestemmelse i Kontrakten om Salget af en fast Ejendom, Stp. L. 19. Febr. 1861 § 33.

III. Den, der gaar paa Aftægt, vil ordentligvis betinge sig Aftægt ikke blot for sig selv, men ogsaa for sin Hustru. Naar Aftægt er betinget for Mand og Hustru, er Forholdet saaledes at forstaa, at hele det vedtagne Underhold efter den ene Berettigedes Død tilkommer den anden,[11]) dersom ikke en Nedsættelse

---

[6]) De særlige Regler for Bornholm i Fdn. 14. Oktbr. 1773 § 11, jfr. N. j. A. XXVI. 118, ere ophævede ved L. 8. Jan. 1887 Nr. 5 § 1.

[7]) J. U. 1861. 910, jfr. dog maaske Gram Sp. D. S. 580.

[8]) Amdrup Haandbog i Lovgivning om Brugen af stemplet Papir S. 271—272, 85, jfr. § 125 Note 8.

[9]) Schl. H. R. D. II. 400.

[10]) § 97 Note 2, J. U. 1861. 696, § 93 Note 27 ff.

[11]) Gram Sp. D. S. 586—587, Aubert Sp. D. I S. 316—317, J. U. 1858. 4, fr. dog Dernburg Lehrb. I S. 773, Stobbe V S. 415. Jfr. om Forholdet i begges levende Live, og naar Ægtefællerne skilles ad, Schl. H. R. D. II. 567, J. U. 1853. 313.

for dette Tilfælde udtrykkeligt eller stiltiende er vedtaget. For den Ret, som den Længstlevende saaledes erholder, svares intet Vederlag til den først Afdødes Arvinger.[12]) Det er ikke den først Afdødes Ret, som falder i Arv, men den Længstlevendes Ret bliver ved Dødsfaldet aktuel. Ved Hustruen sigtes i Aftægtskontrakten kun til den Kvinde, som Aftægtsmanden ved Kontraktens Indgaaelse levede i Ægteskab med eller agtede at indgaa Ægteskab med;[13]) hendes Alder og Sundhedstilstand maa Aftægtsyderen antages at have taget i Betragtning ved Vederlagets Fastsættelse. Dog kunne naturligvis særlige Omstændigheder vise, at der sigtes til en hvilkensomhelst Kvinde, der maatte blive Aftægtsmandens Hustru og Enke, jfr. det Tilfælde, at Aftægtsmanden ved Kontraktens Indgaaelse hverken var gift eller agtede at indgaa Ægteskab. I saa Fald vil den Del af Underholdskravet, der i Følge Vedtagelse i Kontrakten maatte være bortfalden ved den første Hustrus Død, gjenopvaagne, naar Aftægtsmanden atter gifter sig. Enkens Ret vedbliver, uanset at hun atter gifter sig.[14]) Naar Kontrakten kun lyder paa Aftægt for Manden, faar Enken ingen Ret[15]). Parterne kunne overhovedet frit bestemme Underholdskravets Indhold. Dette vil ordentligvis gaa ud paa aarlige Ydelser[16]) af Varer og Penge, hvorhos der hyppigt vil være betinget Aftægtsnyderen Beboelse hos Aftægtsyderen samt Græsningsret til nogle Kreaturer og være bestemt, at Aftægtsyderen skal bekoste Aftægtsnyderens Begravelse. Om Aftægtsmanden, der har Beboelse hos Aftægtsyderen, kan tage Andre til Huse, vil afhænge af Kontraktens Indhold.[17]) Naar Aftægtsyderen som Vederlag har modtaget Aftægtmandens Formue som Helhed,[18]), maa han vistnok være ansvarlig for dennes Gjæld,[19]) ialt Fald, naar han er dennes Barn D. L. 5—4—8.

IV. Aftægtsnyderens Underholdskrav ere ikke som saa-

---

[12]) Jur. Maanedsskrift S. 202.
[13]) J. T. XXVI. 247 (H. R. D.), XXX. 36, J. U. I. 54, jfr. dog II. 705.
[14]) J. T. XXXVI. 333, jfr. J. U. IV. 567.
[15]) J. U. II. 757, Aubert Sp. D. I. S. 316.
[16]) N. j. T. I. 80, § 125 Note 14.
[17]) J. U. 1863. 85, Gram Sp. D. S. 587.
[18]) Jfr. J. U. I. 259. [19]) § 125 Note 24, jfr. § 126 Note 27 ff.

danne unddragne fra hans Kreditorers Forfølgning,[20] men ville ofte være af saadant Indhold, at de ikke kunne overføres til Andre[21] (§ 51. II. 1), og af denne Grund være fritagne for Kreditorforfølgning[22], f. Ex. Retten til at nyde Kosten ved Aftægtsyderens Bord og Ret til Bolig[23] hos denne. Ordentligvis sikres Aftægten som Hæftelse paa den paagjældende faste Ejendom. Naar Ejeren gaar paa Aftægt, sker dette i Overensstemmelse med de almindelige Regler om Grundbyrders Stiftelse derved, at Bestemmelsen i Aftægtskontrakten om, at Afgiften skal hvile paa Ejendommen,[24] thinglæses ved dennes Værnething. Det er i denne Henseende ikke tilstrækkeligt, at Skjødet, som indeholder Aftægtsoverenskomsten, thinglæses som Skjøde, men Aftægtsoverenskomsten maa særligt thinglæses,[25] Sp. Regl. 22. Marts 1814 § 72. Mangel af Thinglæsning kan dog kun paaberaabes af den, hvem Ejendommen overdrages, naar han hverken kjender eller burde kjende Aftægtsretten.[26] Naar Aftægten saaledes er lagt som Byrde paa fast Ejendom, komme de almindelige Regler om Grundbyrder[27] til Anvendelse paa den. Skifter Ejendommen Ejer, svarer den nye Ejer[28] til fremtidigt forfaldende Aftægtsydelser — men ikke

[20]) U. f. R. 1893. 662, 1882. 235, 1877. 1030, Kskr. 27. Febr. 1823, § 125 Note 31, § 126 Note 33b, Deuntzer Sk. R. S. 167, 139, Nellemann Exekution S. 123—124, Dernburg Lehrb. I S. 772, jfr. U. f. R. 1896. 1191; afvigende Aagesen Singulærsukcession S. 151, jfr. Aubert Sp. D. I S. 315.

[21]) At en Aftægtsret ikke kan overføres til Trediemand, er i og for sig ikke til Hinder for, at den kan oppebæres ved Fuldmægtig, U. f. R. 1884. 974. [22]) U. f. R. 1881. 317, 1877. 1030. [23]) § 90. I og II.

[24]) Naar Aftægt forbeholdes ved Afhændelse af fast Ejendom, har det maaske Formodningen for sig, at Aftægten er forbeholdt som Hæftelse paa Ejendommen. Aubert Sp. D. I S. 313, Dernburg Lehrb. I S. 770, jfr. ndfr. Note 38.

[25]) Schl. H. R. D. III. 412, Torp S. 520, 108; anderledes Aubert Sp. D. I S. 313, III S. 245—246.

[26]) Torp S. 520, Schl. H. R. D. III. 412. [27]) Torp § 42.

[28]) Torp S. 515, jfr. J. U. 1854. 905. Ejerens Konkursbo og Panthaveren eller Udlægshaveren, som tiltræder Pantet, synes at maatte hæfte for de i deres Besiddelsestid faldende Ydelser, ikke blot, naar Afgiften skal svares „af Ejendommen", men ogsaa naar den skal svares af „Ejeren", Aagesen S. 441, Matzen 461—462, Deuntzer Sk. R. S. 185, 266. Om den ene eller den anden Udtryksmaade er brugt, vil vistnok kun bero paa Tilfældigheder, H. Scheel i T. f. Rvdsk. VII S. 451, jfr. dog Torp S. 515—517, og særligt om Tiltrædelse af Pantet efter D. L. 5—7—8, U. f. R. 1888. 295, 1883. 380.

uden særlig Vedtagelse,[29]) jfr. L. 9. April 1891 Nr. 66 § 23, til Restancer — og den oprindelige Aftægtsyder frigjøres for disse Forpligtelser, saavidt som den nye Ejer er indtraadt i dem, medmindre Kontrakten særlig udviser, at han skal hæfte personligt trods Ejendommens Afhændelse.[30]) Naar det ved Aftægtskontraktens Indgaaelse er vedtaget, at Aftægtspligten skal følge med den angivne Ejendom uden dog at hvile som Hæftelse paa denne, maa Aftægtsyderen, naar han afhænder Ejendommen uden at gjøre den nye Erhverver pligtig til at udrede Aftægten, selv fremdeles tilsvare denne.[31]) Hvorvidt Panthavere ved Tvangssalg kunne fortrænge Aftægtsbyrden, L. 9. April 1891 Nr. 66 § 23, afhænger af de almindelige Regler; de ville altsaa ordentligvis kun kunne gjøre det, naar Panteretten er ældre end Aftægtsbyrden. Fortrinsvis Adgang til Fyldestgjørelse af den behæftede Ejendom for forfaldne Aftægtsydelser vil Aftægtsnyderen kun have, naar Pant for Aftægten er betinget,[32]) hvad forøvrigt i Almindelighed vil være Tilfældet. Naar Panteret for Aftægten er betinget næst efter en Panteret, maa Aftægtsmanden antages at være gaaet ind paa, at ogsaa Aftægtsbyrden skal staa tilbage for denne Panteret,[33]) idet det er det Regelmæssige, at Sikkerheden for selve Grundbyrden staar paa samme Punkt i Rækkefølgen af Sikkerheder som Panteretten for de enkelte Afgifter,[34]) jfr. L. 9. April 1891 Nr. 66 § 23. 1, 2det Punktum. Paa de ved Pant sikrede Aftægtsydelser synes Regelen i Fdn. 12. Marts 1790 at maatte anvendes analogisk,[35]) jfr. L. om Fæstevæsenet 19. Febr. 1861 § 7, men Praxis er ikke tilbøjelig til at antage dette.[36]) Naar der tilkommer Aftægtsmanden Beboelse, maa, da særlig Hjemmel for Afvigelse

---

[29]) U. f. R. 1879. 1204.

[30]) Gram Sp. D. S. 584, Dernburg Lehrb. I S. 770—771, jfr. derimod Aubert Sp. D. I S. 313—315.

[31]) H. R. T. 1879. 666 (U. f. R. 1880. 513), jfr. Note 41.

[32]) Torp S. 521, Matzen S. 462, men dog Gram Sp. D. S. 584—585.

[33]) J. U. 1861. 520, U. f. R. 1883. 380. [34]) Jfr. Torp S. 515.

[35]) Ørsted Hdbg. V S. 229, Gram Sp. D. S. 585, Larsen S. 256, Torp S. 523—524, Aubert Sp. D. I S. 315, Hallager—Aubert I S. 288, jfr. Schl. H. R. D. III. 334, men dog Matzen S. 462—463, 551.

[36]) H. R. T. 1891. 676 (U. f. R. 1892. 274), U. f. R. 1867. 86, jfr. dog Schl. H. R. D. III. 334.

savnes, de sædvanlige Regler gjælde om Brugsforholdets Thinglæsning og om dets Retsbeskyttelse, ogsaa overfor ældre Panthavere.[37])

Naar en Fæster gaar paa Aftægt, vil det ordentligvis være Meningen, at Aftægtspligten skal hvile som Byrde paa Fæsteretten og altsaa udredes af eventuelle senere Fæstere; dette Vilkaar er saa sædvanligt, at det maa have Formodningen for sig.[38]) Øjemedet realiseres derved, at Ejeren af Fæstestedet ved Fæstebrevets Udstèdelse til efterfølgende Fæstere paalægger Fæsteren at udrede Aftægten.[39]) Forsømmer Ejeren dette, vil den nye Fæster ikke være pligtig at udrede Aftægten,[40]) medmindre han særligt har paataget sig dette ved Aftale med den hidtilværende Aftægtsyder eller med Aftægtsmanden, eller har maattet vide, at Aftægten skulde hvile som Byrde paa Fæsteretten, og Ejeren maa, naar Pligten ikke kommer til at paahvile den nye Fæster, svare Aftægtsmanden til denne.[41]). Ejeren har nemlig kun faaet Aftægtsmandens Samtykke til at fratage ham Fæstet paa Vilkaar, at han paalægger efterfølgende Fæstere Aftægtspligten,[42]) og gjør sig skyldig i et tilregneligt Retsbrud ved at undlade dette.

Underholdningspligten ophører at løbe ved den Aftægtsberettigedes Død[43]), hvorimod denne Kjendsgjerning naturligvis er uden Betydning for Aftægtsyderens Pligt til at yde andet Vederlag for den ham overdragne Ejendom.[44]) Naar den Aftægtsberettigedes Død er oplyst, og det ligeledes er oplyst, at der ikke foreligger Restancer, vil Behæftelsen paa den aftægtspligtige Ejendom kunne udslettes, uden at Kontrakten er tilstede; Aftægtskontrakten er ikke noget negotiabelt Dokument.[45]) At

---

[37]) Gram Sp. D. S. 585, Aubert Sp. D. I S. 313, men dog J. U. 1861. 520. [38]) J. U. I. 873, jfr. Note 24.

[39]) Paalæget behøver ikke at være optaget i Fæstebrevet, J. U. V. 563.

[40]) J. U. V. 539.

[41]) J. U. I. 873 (hvor Pligten endog paalægges Ejeren, skjønt den nye Fæster var bleven forpligtet), Gram Sp. D. S. 581—582, jfr. Note 31.

[42]) Just. Min Skr. 17. Maj 1854 Nr. 1.

[43]) Jfr. om uhøstet Afgrøde U. f. R. 1882. 1073. Hvorvidt der tilkommer den efterlevende Ægtefælle Aftægt, er omhandlet Note 11—15.

[44]) U. f. R. 1874. 803.

[45]) § 56 II, Ørsted Hdbg. V S. 229—230, Kskr. 18. Septbr. 1830, jfr. J. U. 1863. 353.

Aftægtsmanden flytter bort fra det vedtagne Ydelsessted, betager ham ikke hans Ret[46]), naar saadan Retsfortabelse ikke særligt er foreskreven, men kan paa den anden Side ikke forøge Aftægtsyderens Forpligtelse.[47]) Heller ikke ophæver eller suspenderer det Aftægtsmandens Ret, at han er ude af Stand til at anvende Aftægten til sit Underhold,[48]) og det bliver forsaavidt uden Betydning, at han indsættes i en Strafanstalt, naar Ydelsen efter sin Beskaffenhed kan oppebæres ved Fuldmægtig. At Aftægtsyderens Død, naar Underholdspligten er lagt som Byrde paa Ejendommen, ikke bevirker, at Pligten ophører at løbe, er selvfølgeligt, og naar Afgiften ikke er lagt som Byrde paa Ejendommen, maa det samme gjælde.[49]) Væsentlig Misligholdelse fra Aftægtsyderens Side med Underholdspligtens Opfyldelse, synes, efter det ovfr. om Livrentekontrakten Bemærkede,[50]) bortset fra Vedtagelser herom, ikke at kunne give Aftægtsmanden Beføjelse til at hæve Kontrakten, naar den er opfyldt fra hans Side,[51]) f. Ex. naar han har givet Aftægtsyderen Skjøde paa den som Vederlag overdragne fast Ejendom. Særligt er det klart, at Aftægtsmanden, som har afstaaet sit Fæste til Aftægtsyderen, ikke paa Grund af dennes Misligholdelse kan omstøde dennes af Ejeren stiftede Fæsteret og gjenkalde sit eget Fæste.[52])

---

[46]) J. T. XXXIV. 333, J. U. 1848. 925, Schl. H. R. D. II. 567.

[47]) § 40 Note 28, J. U. V. 178, 1853. 313, U. f. R. 1881. 294. Naar Fraflytningen skyldes Aftægtsyderens retsstridige Forhold, kan hans Pligt til at yde Naturalpræstationer herved omformes til Pligt til at yde Vederlag i Penge, Note 53.

[48]) U. f. R. 1884. 974.

[49]) § 125 Note 17, 63. At Aftætspligten er en „rent personlig", synes ikke at kunne forandre Sagen, jfr. dog Gram Sp. D. S. 588—589. Den naturlige Fortolkning af Kontrakten er den, at Aftægtsmanden for sit Vederlag skal have Underhold for Livstid og altsaa af Medkontrahentens Arvinger kan fordre Aftætspligten fremdeles opfyldt eller, dersom Opfyldelse *in natura* fra Arvingernes Side ikke er mulig, Æqvivalent i Penge. Tiltræder man ikke denne Anskuelse, maa man give Aftægtsmanden Beføjelse til at hæve Kontrakten, naar Aftægten ved Medhontrahentens Død ophører at løbe, Gram Sp. D. l. c., se om Ulæmperne herved i Teksten.

[50]) § 125 Note 52 ff.

[51]) Dernburg Lehrb. I S. 773, jfr. J. U. 1850. 456 og vistnok Hallager—Aubert I S. 289—290, men derimod Larsen S. 255, Gram Sp. D. S. 589, Aubert Sp. D. I S. 315—316. [52]) J. U. 1850. 456.

Medens Aftægtsmanden saaledes er indskrænket til at fastholde Kontrakten, maa det paa den anden Side erindres, at Misligholdelse med Naturalydelser, som han tiltrænger til øjeblikkelig Brug, vil give ham Ret til at fordre Ydelsen erlagt i Penge.[53]) Og udviser Aftægtsyderen væsentlig Misligholdelse med Hensyn til sine Pligter i det Hele, maa Aftægtsmanden under ét kunne forlange en samlet Sum, svarende til hans Aftægtsrets Værdi, i Stedet for denne.[54]) Særligt maa denne Beføjelse staa ham aaben i Aftægtsyderens Konkursbo, naar Aftægten ikke er lagt som Hæftelse paa Ejendommen, men denne Fordring er ikke privilegeret. Om det Tilfælde, at Aftægtsyderen dræber Aftægtsmanden, kan henvises til det om Livrentekontrakten Udviklede.[55]) At den Aftægtsmanden hos Aftægtsyderen tilkommende Beboelseslejlighed nedbrænder, kan, naar man i Overensstemmelse med det Anførte nægter Aftægtsmanden Beføjelse til i denne Anledning at hæve Kontrakten, ikke medføre, at Aftægtsyderen forsaavidt frigjøres for sin Pligt. Ganske vist kan Aftægtsyderen ikke ubetinget være pligtig at gjenopføre ny Bygning som den nedbrændte til Aftægtsmanden,[56]) men han maa ifølge tidligere udviklede Grundsætninger, uanset at Branden var hændelig, være pligtig at skaffe Aftægtsmanden saavidt muligt Bolig som den nedbrændte, eller Æqvivalent herfor.[57])

Den i L. om Fæstevæsenet 19. Febr. 1861 § 7, jfr. L. 29.

---

[53]) § 43 Note 6, Aubert Sp. D. I S. 316 (se om denne Fort.s Terminologi næste Note), Hallager—Aubert I S. 289—290, Dernburg Lehrb. I S. 773. Jfr. Note 47.

[54]) § 125 Note 54—57, Aubert Sp. D. I S. 315 (der kalder Udøvelsen af denne Beføjelse en Ophævelse af Kontrakten, jfr. ovfr. § 41 Note 46).

[55]) § 125 Note 58—60.

[56]) § 88 Note 17, U. f. R. 1879. 216.

[57]) Se § 41 III. 2 i Slutn. Bemærkningerne om Fdn. 27. Maj 1848 § 6, Dernburg Lehrb. I S. 772, Stobbe V § 325 Note 45, Aubert Sp. D. I S. 314, U. f. R. 1879. 216. At andre Regler skulle gjælde, blot fordi Skaden er forvoldt ved en Hændelse, mod hvilken der ikke i Almindelighed assureres, synes ikke at kunne anerkjendes; jfr. dog Aubert Sp. D. I S, 314. Men større Ulykke, som rammer den Ejendom, paa hvilken Aftægten hviler som Byrde, kunne motivere, at dennes Ejer opgiver Ejendommen, saa at Aftægtsretten følgelig ikke kan gjøres gjældende imod ham.

Marts 1873 § 1. 10. c, hjemlede, med særlig Fortrinsret udrustede Aftægtsret er omtalt ovfr. § 93. VII. 2. c.)

OTTENDE KAPITEL.

---

§ 128.

Hasardkontrakter. [1])

I. Ved Hasardkontrakter i videre Forstand forstaas de Kontrakter, der gaa ud paa at gjøre det afhængigt af en uvis eller som uvis betragtet Kjendsgjerning, om den ene Kontrahent skal have en Fordel paa den andens Bekostning eller omvendt. Sprogligt lader der sig Intet indvende imod denne Terminologi, men den savner systematisk Berettigelse. Udsondres af Begrebet maa de Kontrakter, der have et økonomisk nyttigt Formaal, [2]) f. Ex. Forsikringskontrakten (§§ 122—123) og Kontrakten om, at Lodtrækning skal bestemme, hvem af Samejerne der skal have den fælles Ting mod Vederlag til den anden, o. s. v. Ved disse Kontrakter opstaar slet ikke det Spørgsmaal, der traditionelt er Hovedspørgsmaalet i Læren om Hasardkontrakterne, nemlig hvorvidt Kontrakten paa Grund af dens Unyttighed eller Skadelighed er uforbindende. Ved Hasardkontrakter i egentlig Forstand forstaas altsaa her alene de i Forhold til de økonomiske Formaal unyttige Kontrakter, der gaa ud paa at gjøre det afhængigt af en uvis eller som uvis betragtet Kjendsgjernings Indtræden eller ikke-Indtræden, om den ene Part skal have en Fordel paa den andens Bekostning eller omvendt. Som Hovedexempler nævnes Spil, Væddemaal, Differencehandel, Væddeassurance.

II. 1. Hovedspørgsmaalet er dette: Erklærer dansk Ret

---

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 288—305, Larsen §§ 136, 137, 142—147, Gram Sp. D. §§ 219—223, Hallager—Aubert I §§ 107—110, Vogt § 63, Schrevelius II §§ 330—334.

[2]) Afvigende Skibsted Livsforsikringskontraktens Begreb S. 7 ff.

Hasardkontrakter eller dog Underarter af disse for uforbindende? Der bortses her fra Bestemmelserne om Ugyldigheden af Afhændelse af ventende Arv i Fdn. 21. Maj 1845 § 14, som tillige hvile paa det særlige Hensyn til Arveladeren,[3]) og fra Bestemmelserne om Væddeassurance (Forsikring af Andres Interesse og Overforsikring) i Sølov 1. April 1892 §§ 230, 233—236, der nærmere ere omhandlede i Læren om Forsikring.[4]) Iøvrigt gives af nugjældende Lovbud, som direkte hjemle Ugyldigheden af Hasardkontrakter, kun D. L. 5—14—55 og Fdn. 6. Oktb. 1753. Desuden findes enkelte Lovbud om forskjellige Hasardkontrakter, som dels gaa ud paa ubetinget at forbyde disse, dels paa, at de under Forudsætning af offentlig Autorisation ere lovlige men ellers ulovlige (se herom under 4), men som ikke udtale sig om Kontraktens Gyldighed, og med Hensyn til hvilke det Spørgsmaal kan rejses, om de ikke erklære de Hasardkontrakter, som de forbyde, for uforbindende ved Siden af dem, som D. L. 5—14—55 og Fdn. 6. Oktbr. 1753 frakjende Retskraft. Selv om dette Spørgsmaal besvares bekræftende (se under 4), vil det imidlertid være klart, at Hasardkontrakter kun undtagelsesvis ere erklærede for ugyldige af dansk Lovgivning; D. L. 5—14—55, Fdn. 6. Oktbr. 1753 og hine Forbudsbestemmelser omfatte kun Underafdelinger af Hasardkontrakterne. Det maa derfor i Henhold til den almindelige Udtalelse i D. L. 5—1—2 erkjendes, at Hasardkontrakter efter dansk Ret som almindelig Regel ere gyldige. Ganske vist synes der at være god Grund for Lovgiveren til at erklære Hasardkontrakter i Almindelighed (det erindres, at der her kun tales om de unyttige Hasardkontrakter), dog med visse Undtagelser, for ugyldige paa Grund af deres Unyttighed (retlige Irrelevans) eller almindelige Farlighed, og dette er mange Lovgivningers Standpunkt.[5]) Men naar den danske Lovgivning netop har erklæret en Underafdeling og kun en Underafdeling af dem for ugyldige, gaar det ikke an at erklære andre for ugyldige end denne Underafdeling og dem, der ganske ligne denne. En Udvidelse af Ugyldighedsregelen udenfor dette Omraade vilde aabne

---

[3]) Dept. Tid. 1845 S. 566—567. [4]) § 122. III. 4 og 5, jfr. ndfr. Note 19.
[5]) Se Note 11 og 17.

Plads for Vilkaarlighed og afføde betænkelig Retsusikkerhed. Det fastholdes altsaa, at Hasardkontrakter som almindelig Regel ere gyldige i dansk Ret i Henhold til Kontraktfrihedens Grundsætning efter D. L. 5—1—2;[6]) kun enkelte Arter ere paa Grund af de særlige Betænkeligheder, deres Gyldighed vilde frembyde, erklærede for ugyldige. Det bliver da nærmere at bestemme, hvad det er for en Underafdeling af Hasardkontrakterne, som efter dansk Ret ikke har Søgsmaalskraft. Det skal i denne Henseende først undersøges, hvilket Omraade D. L. 5—14—55 og Fdn. 6. Oktbr. 1753 omfatter (2), og hvilke de nærmere Regler om den af disse Lovbud fastsatte Ugyldighed ere (3). Dernæst skal det undersøges, hvorvidt de ovenfor omtalte Lovbestemmelser, der ikke direkte udtale sig om Kontraktens Gyldighed, udvide — eller muligvis begrænse — den af D. L. 5—14—55 og Fdn. 1753 følgende Ugyldighedsregel (4).

2. a. D. L. 5—14—55 bestemmer, at Ingen er pligtig at betale, hvis han i Dobbel taber og der skyldig bliver,[7]) og Fdn. 6. Oktbr. 1753 handler om Hasardspillegjæld. Hvor omtvisteligt Begrebet Dobbel nu end i flere Retninger kan være, er det sikkert, at det omfatter Hasardspil, og Fdn. 1753 opstiller altsaa intet nyt Omraade for Hasardkontrakters Ugyldighed, udover hvad der ligger i D. L. 5—14—55. Ifølge D. L. 5—14—55 og Fdn. 6. Oktbr. 1753 er saaledes kun den Underafdeling af Hasardkontrakter ugyldig, der er Dobbel. Men Spørgsmaalet er, hvad der forstaas ved „Dobbel“. Medens der, som allerede bemærket, ikke kan være nogen Tvivl om, at Dobbel ikke er enstydigt med Hasardkontrakter, men

[6]) Ørsted Hdbg. V S. 293—298, Larsen S. 281, 295—296, Gram Sp. D. S. 637—638, Hallager—Aubert I S. 447, 451, jfr. Aubert De norske Retskilder I S. 349. Retsafgjørelser i Note 16 jfr. Note 13. I H. R. D. 15. Juni 1797 hedder det under Voteringen i en Sag (Note 14), hvor Indsigelse var fremsat mod et Væddemaals Gyldighed, efter Bemærkning om, at D. L. 5—14—55 ikke var anvendelig, „Det vilde nedværdige Nationalkarakteren og svække Kontrakters Sikkerhed, om man for ofte vilde give slige Exceptioner Medhold“. Afvigende ældre Forff., se Ølgaard S. 303, samt Platou Forhandlinger paa 7de nordiske Juristmøde S. 211—214.

[7]) Rosenvinge Gamle danske Domme III S. 323.

kun betegner en Underafdeling af disse, og at Begrebet paa den anden Side ikke har noget at gjøre med Forskjellen mellem tilladelige og forbudne Hasardkontrakter, er det iøvrigt ikke let at fastsætte skarpe Grænser for dets Omraade. Saameget kan dog siges, at Dobbel betegner den Underafdeling af Hasardkontrakterne, ved hvilke Udfaldet er gjort afhængigt af Handlinger, der dels foretages til Underholdning og netop for at bestemme, hvem en vis Fordel paa Andres Bekostning skal tilfalde, dels efter deres almindelige Beskaffenhed[8]) ofte ville blive foretagne under Sammenkomster, hvor det gaar mindre ordentlig til, og som aabne Plads for uovervejede Bestemmelser om Indsatsen og paa denne Maade gjøre Spillelidenskaben særlig farlig[9]); jfr. D. L. 2—9—5, 3—17—35, 4—1—19, 6—[illegible]—1. Naar de Kjendsgjerninger, hvoraf en Hasardkontrakts Udfald er afhængigt, have begge disse Egenskaber, er den ugyldig ifølge D. L. 5—14—55, jfr. Fdn. 6. Oktbr. 1753, og som det vil ses, tilkommer der Dommeren stor Frihed i Skjønnet over den sidste Egenskabs Tilstedeværelse. Mangler en af eller begge de nævnte Egenskaber ved de afgjørende Kjendsgjerninger, savnes der al Hjemmel til at erklære Kontrakten ugyldig i Henhold til D. L. 5—14—55, jfr. Fdn. 6. Oktbr. 1753.

b. I Almindelighed udtrykkes den i D. L. 5—14—55, jfr. Fdn. 6. Oktbr. 1753, indeholdte Regel om Omraadet for Hasardkontrakters Ugyldighed af Forfatterne saaledes, at: Spillet (Spillekontrakten) er ugyldigt, Væddemaalet gyldigt.[10]) Denne Omskrivning af Regelen i D. L. 5—14—55 er

---

[8]) At der ikke kan lægges Vægt paa, under hvilke Omstændigheder Handlingerne i det enkelte Tilfælde foregaa, se Ørsted Hdbg. V S. 294 Note og I S. 403 Note.

[9]) Jfr. Ørsted Hdbg. V S. 294—295, Larsen S. 288—296, Gram Sp. D. S. 637—638, Heckscher Bilag til Forhandlingerne paa 7de nordiske Juristmøde S. 22—26 og T. f. Rvdsk. VIII S. 213. Retsafgjørelser i Note 13 jfr. Note 16.

[10]) Saaledes de i Note 1 nævnte Forff., jfr. dog Begrænsning i Sætningen om Væddemaals Gyldighed hos Hallager—Aubert I S. 451—452.

i flere Henseender uheldig og er ikke udtømmende; herom bemærkes nærmere Følgende:

Sondringen mellem Spil og Væddemaal er saa omtvistelig, at der ikke vindes Noget i Klarhed ved at sætte den i Stedet for Lovens Sondring.[11]) Undertiden bestemmes Forskjellen subjektivt, navnlig saaledes, at Hasardkontrakten er Spil, naar den foretages for at vove og vinde, Væddemaal, naar den foretages for at hævde en fremsat Paastands Rigtighed.[12]) Ethisk er det forstaaeligt, at man kan ønske at benytte denne Sondring til Fastsættelse af Grænsen mellem det Ugyldige og det Gyldige. Men til retligt Skjelnemærke egner denne subjektive Forskjel, der ofte vil unddrage sig sikker Erkjendelse, sig ikke, og ligesom det er klart, at den ikke svarer til Sondringen mellem Dobbel og Ikke-Dobbel, er det givet, at det ikke er denne Sondring, som de dansk-norske Forfattere have ment. Disse holde sig til den almindelige Sprogbrug, der knytter sig til objektive Kriterier. Den almindelige Sprogbrug forstaar — om end nu og da ogsaa en videre Forstaaelse forekommer — ved Spil et Indbegreb af Handlinger, der efter visse bestemte Regler foretages af to eller flere Personer for Underholdnings Skyld, og for at de foretagne Handlingers Udfald skal bestemme, hvem der skal have en Fordel paa de Andres Bekostning. Ofte optages tillige i Begrebet, at Handlingerne skulle foretages med særlige dertil bestemte Gjenstande, men det synes klart, at denne Begrænsning baade efter almindelig Sprogbrug og af indre Grunde maa stryges (Plat og

---

[11]) At Sondringen ikke bør være af juridisk Betydning, anerkjendes af adskillige Lovgivninger, der erklære baade Spil og Væddemaal for ugyldige, Schw. Art. 512, Oest. G. B. §§ 1271, 1272, code civil art. 1965 (med visse Undtagelser, art. 1966), D. G. B. § 762, D. Entw. Mot. II S. 643, jfr. Leake S. 479 ff., Wharton §§ 459 ff. Principielt paa samme Standpunkt, men dog med nogen Forskjel imellem Spil og Væddemaal, staar Pr. A. L. R. §§ 557—580 (1—11), Dernburg Lehrb. II S. 432—435, og vistnok svensk Ret, Schrevelius II S. 648—657, Vogt S. 203, jfr. T. f. Rvdsk. IX S. 413 (svensk H. R. D. ang. Totalisatorens Lovlighed). Efter romersk Ret er Væddemaal gyldigt, Spil i Almindelighed ugyldigt, Windscheid § 419 Note 5—8, § 322 Note 3, se om Sondringen næste Note.

[12]) Dernburg Lehrb. II S. 432—434, jfr. Windscheid § 419 Note 3, § 420 Note 1, Stobbe III S. 323—327.

Krone med gangbar Mønt). Og ved Væddemaal forstaas en Kontrakt, hvorved Parterne, der opstille hinanden modstridende Paastande, komme overens om, at den, hvis Paastand befindes rigtig, skal have en Fordel paa den andens Bekostning. Det vil herefter ses, at Sætningen: Spil ugyldigt, Væddemaal gyldigt, for det Første lider af den Fejl, at Spil og Væddemaal ikke ere logiske Modsætninger; en Hasardkontrakt kan paa en Gang være Spil og Væddemaal. Denne Fejl er imidlertid uden praktisk Betydning, da det klarligt er Forfatternes Mening, at Spillet er ugyldigt, selv om det tillige er Væddemaal. Afgjørende imod Forfatternes Omskrivning af Regelen i D. L. 5—14—55 er det derimod, at den, efter det om den almindelige Sprogbrug Bemærkede, ikke er nogen nøjagtig Gjengivelse af Lovens Regel, om den end maa indrømmes i Almindelighed at træffe det Rette.

Sætningen at Spil er ugyldigt, er i det Væsentlige rigtig;[13]) hvad den almindelige Sprogbrug betegner som Spil, vil have den første af de ovenfor nævnte i Dobbelens Begreb liggende Egenskaber og vil i Almindelighed, f. Ex. alle Kortspil, ogsaa have den anden. Men undertiden vil dog denne sidste Egenskab mangle, saaledes formentlig ved Spil som Skak, Dam og Domino; at disse Spil ikke ere Dobbel, indiceres af den Omstændighed, at de i Almindelighed ere tilladte paa Steder, hvor man af Hensyn til god Orden forbyder Spil i Almindelighed. Fremdeles er Spillegjæld retskraftig, naar den rejser sig af autoriseret Spil, se herom og om, hvorvidt Sætningen om Spillegjælds Mangel af Retskraft ogsaa strækker sig til uautoriseret Lotteri, Tombola o. desl., under 4. a. Betænkeligere er Sætningen, at Væddemaalet er gyldigt. Der bortses her fra, at et Væddemaal naturligvis ligesaa vel som andre Kontrakter kan være ugyldigt ifølge sit særlige Indhold som stridende mod Lov og Ærbarhed[14]) eller ifølge Reglerne om Svig o. s. v., og spørges kun, om en Kontrakts Egenskab som Væddemaal gjør den ugyldig. Dette Spørgsmaal kan ikke

---

[13]) U. f. R. 1884. 411, 1874. 602.

[14]) H. R. T. 15. Jan. 1797 kjender et Væddemaal med en Kvinde om, at hun inden en vis Tid vilde indgaa Ægteskab, for gyldigt.

med Forfatternes Omskrivning i al Almindelighed besvares benægtende. Et Væddemaal kan have den første af Dobbelens Egenskaber, og Domstolene maa da erklære det ugyldigt, naar det tillige skjønnes at have den anden. At Væddemaal paa et Spil, som er Dobbel, falder ind under D. L. 5—14—55, er saaledes almindelig anerkjendt.[15]) Men i Almindelighed vil Væddemaal ikke have Dobbelens Egenskaber, og i saa Fald er det gyldigt.[16]) Særligt indeholder vistnok L. 30. Marts 1895 Nr. 73 en almindelig Forudsætning om Gyldighed af Væddemaal ved Væddeløb og anden Væddekamp, jfr. under 4. c.

c. Sætningen, at Spil er ugyldigt, Væddemaal gyldigt, er dernæst ingen udtømmende Omskrivning af Regelen i D. L. 5—14—55, idet den ikke udtaler sig om de Hasardkontrakter, der hverken ere Spil eller Væddemaal.[17]) Om saadanne ere ugyldige ifølge deres Egenskab af Hasardkontrakter, beror — bortset fra særlige Lovforskrifter — alene paa, om de ere Dobbel eller ikke. At Differencehandelen ikke er Dobbel, vil efter det Udviklede være klart,[18]) heller ikke Væddeassurance er Dobbel;[19]) begge disse Kontrakter mangle Dobbelens første skarpt bestemte Egenskab.

3. a. Den almindelige Regel om Dobbels Ugyldighed i D. L. 5—14—55 gaar ud paa, at Ingen kan tilpligtes at betale, hvad han bliver skyldig i Dobbel.[20])

---

[15]) Ørsted Hdbg. V S. 296, Larsen S. 296, Gram Sp. D. S. 639, Hallager—Aubert I S. 452, Goos Str. Sp. D. II S. 110.

[16]) H. R. D. 15. Juni. 1797, Forudsætningen i H. R. T. 1883. 370 (U. f. R. 1883. 1077), H. R. T. 1879. 327 (U. f. R. 1880. 18), J. U. 1858. 90, J. T. XVIII. 379, jfr. Aubert De norske Retskilder I S. 349. Undertiden ses Sætningen om Væddemaals Gyldighed støttet ved en Modsætningsslutning fra Pl. 5. Oktbr. 1774, der imidlertid er ganske usikker. Nærmere om Væddemaal under III. 1.

[17]) Om disse indeholde Lovgivningerne ordentligvis ingen almindelig Udtalelse, jfr. Note 11 og D. Entw. Mot. II. S. 643.

[18]) § 84 Note 52—53b, Larsen S. 283, Gram Sp. D. S. 66, Heckscher Bilag til 7de nordiske Juristmødes Forhandlinger S. 21—28, T. f. Rvdsk. VIII. S. 213; nærmere § 84. III. D. G. B. § 764 henfører Differencehandelen under Spil, saa at den er ugyldig efter D. G. B. § 762.

[19]) Herom § 122. III. 4 og 5.

[20]) Følgelig kan den Tabende heller ikke være pligtig at tilbagebetale Laan, som under Spillet ydes ham af den Vindende til at dække Tabet med, U. f. R. 1889. 268, 1896. 284, jfr. D. Entw. Mot. II S. 646. Jfr. iøvrigt om

Derimod kan efter Lovordene betalt Spillegjæld ikke søges tilbage under Paaberaabelse af D. L. 5—14—55,[21]) se ogsaa Fdn. 6. Oktbr. 1753 § 7 *e contrario*, og ordentligvis vil det Betalte heller ikke kunne søges tilbage under Paaberaabelse af, at Betalingen har fundet Sted i den urigtige Formening, at Spillegjælden var gyldig.[22]) Efter det Synspunkt, der ligger til Grund for Ugyldighedsregelen i D. L. 5—14—55, kan der heller ikke være nogen Tvivl om, at Ratihabition af Spillegjælden, f. Ex. ved Gjældsbrevs Udstedelse, er gyldig, naar den finder Sted efter Spillet,[23]) jfr. ogsaa Fdn. 6. Oktbr. 1753 §§ 8 og 9 *e contrario*, men ugyldig, naar den sker under Spillet eller i Kontinuation af dette.[24]) Ogsaa efterfølgende Pantsætning for Gjælden fra den Tabendes eller Tredjemands Side og Kaution maa være gyldig. Et forudgaaende Løfte om at ville betale, hvad man taber i Dobbel, er selvfølgeligt ugyldigt, men det vilde ligge udenfor Ordene og Tanken i D. L. 5—14—55 at give den Tabende Ret til at søge tilbage, hvad han forud har betalt, og forudgaaende Depositum og Pantsætning maa være gyldig.[25])

Laan i Anledning af Spil Schw. Art. 512, Schneider S. 382, Pr. A. L. R. § 581 (1—11), Dernburg Lehrb. II S. 435, Windscheid § 420. 2, Reatz I S. 353—354, samt under b om Fdn. 6. Oktbr. 1753 § 10.

[21]) Secher og Stöchel Forarbejder til Chr. V.s Danske Lov II S. 182, jfr. J. U. 1850. 734. Saaledes Lovgivninger i Almindelighed, Schw. Art. 514, Oest. G. B. § 1271, code civil art. 1967, D. G. B. § 762, D. Entw, Mot. II S. 644—646. Naturligvis kan Betalingen søges tilbage efter Reglerne om Svig og bristende Forudsætninger, naar den er opnaaet ved falsk Spil eller Spil i Strid med de forudsatte Regler.

[22]) § 147 ved Note 18.

[23]) Larsen S. 292, Gram Sp. D. S. 632, U. f. R 1886. 1142, 1889. 269, jfr. ogsaa Ørsted Hdbg. V S. 302; hvad Munch-Petersen Løftet og dets Causa S. 208 angiver som „den naturlige Opfattelse" af en Lov, der erklærer Spillegjæld for ugyldig, passer efter det i Teksten Bemærkede i hvert Fald ikke paa Lovbestemmelser som D. L. 5—14—55. Den Tabendes blotte deklarative Vedkjendelse af at have tabt et vist Beløb er naturligvis ikke forpligtende, U. f. R. 1874. 602; dette er det Rigtige i den af Larsen og Gram gjorte Sondring. Afvigende i Konsekvens af anden Opfattelse af Grunden til og Omfanget af Ugyldighedsregelen (ved Note 5 og Note 11) Schw. Art. 513, Dernburg Lehrb. II S. 434, D. G. B. § 762, D. Entw. Mot. II S. 645.

[24]) U. f. R. 1889. 268, 1884. 411, jfr. 1874. 602.

[25]) Ørsted Hdbg. V S. 296, Larsen S. 293, Gram Sp. D. S. 634; der-

b. Strængere er Ugyldighedsregelen ifølge Fdn. 6. Oktbr. 1753 §§ 7—10, naar Dobbelen er Hasardspil, hvilket er forbudt under Straf, Fdn. 1753 §§ 1—6. Regelen er her, at den Vindende ikke maa faa eller beholde Gevinsten. Alle Retshandler, der gaa ud paa at tilsige eller sikre ham denne, ere ugyldige, hvad enten de udgaa fra den Tabende eller fra Trediemand, se Fdn.s § 8 og § 10, der endog erklærer Laan for ugyldige, som ydes den Tabende til at betale Gjælden med. Hvad særligt angaar Gjældsbreve, udstedte for Hasardspillegjæld, der efter Fdn. 1753 § 8 ere ugyldige i den Vindendes Haand, har man[26]) ment, at Fdn.s § 9 skulde hjemle, at de ogsaa vare ugyldige i den godtroende Cessionars Haand. Selv om man finder saadan Hjemmel i § 9, kan det dog maaske antages, at Bestemmelsen, som en Anvendelse af den da gjældende Lovgivnings Regel om, at Cessionaren maa respektere de samme Indsigelser mod Gjældsbrevet som Cedenten, er bortfalden med den af Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 indførte Grundsætning.[27]) Men Forholdet er det, at Fdn.s § 9 kun taler om Cessionarer, som ikke ere i begrundet god Tro. Vel udtaler Paragrafens Begyndelse ganske almindeligt, at Gjældsbrevet ogsaa er ugyldigt i Trediemands Haand, men dertil føjes „hvorfor alle Vedkommende have sig for Skade at tage Vare og ikke modtage saadanne Beviser eller Gjældsbreve, som de med Billighed kunne have nogen Soupçon om, medmindre de kunne blive forvissede om, at Gjælden har en lovligere og retmæssig Oprindelse, da de ellers kan takke sig selv for, om de siden maa tage Skade for Hjemgjæld." De fremhævede Ord udvise, at Gjældsbrevet kun er ugyldigt i Trediemands Haand, naar han havde nogen Grund til Mistanke.[28]) Erlagt Betaling af Hasardspillegjæld kan, naar den er erlagt straks, søges tilbage af den Tabende, og vil han ikke

---

imod er forudgaaende Kaution vistnok ugyldig, jfr. Secher og Stöchel Forarbejder til Chr. V.s Danske Lov II S. 182.

[26]) Ørsted Hdbg. V S. 301, Larsen S. 289, jfr. i Resultatet ogsaa Aubert S. 195 Note 2.

[27]) Torp S. 588 Note 70.

[28]) Gram S. 317, Aagesen S. 697—698, Norsk D. i U. f. R. 1895. 905, der tilføjer, at Bevisbyrde for god Tro maa paahvile Cessionaren.

fordre det Betalte tilbage, skal Politiet træde i hans Sted, Fdn. § 7; kan den Vindende ikke betale tilbage eller ikke findes, er Værten, i hvis Værtshus Spillet har fundet Sted, ansvarlig for Tabet. Erlægges Betalingen senere, synes den ifølge Fdn. § 8 altid at tilfalde det Offentlige. Til disse civilretlige Bestemmelser slutte sig forskjellige Strafbestemmelser for at fordre, modtage og betale Hasardspillegjæld, Fdn. § 8. De strængere Ugyldighedsregler i Fdn. 1753 ere, som bemærket, anvendelige paa Hasardspil. Herved forstaas Spil, hvis Udfald alene afhænger af Hændelse, ikke tillige væsentligt af de Spillendes Indsigt, Erfarenhed og Adresse,[29]) Rs. 28. Nvbr. 1755; hvorvidt Begrebet omfatter Lotteri og Tombola o. desl., undersøges under 4. a. Væddemaal paa Hasardspil maa behandles efter Reglerne i Fdn. 1753.[30]) Paa det efter Fdn. 1753 § 2 tilladelige Hasardspil komme Bestemmelserne i Fdn.s §§ 7—10 naturligvis ikke til Anvendelse, men det falder ind under Regelen i D. L. 5—14—55; muligvis gjælder det samme om Hasardspil i en Familiekreds om en Ubetydelighed.[31]) Et Spil, hvis Udfald afhænger af de Spillendes Dygtighed, kommer ikke ind under Fdn. 1753, fordi det drives paa særdeles farlig Maade.

4. Som bemærket gives der flere Lovbud, som, uden at udtale sig om Kontraktens Gyldighed, forbyde eller tillade visse Arter af Hasardkontrakter:

a. Ved Lotterispil eller Lotteri[32]) forstaas i Almindelighed et Foretagende, der er beregnet paa Afslutningen af en Række Kontrakter, og hvorved Foretagendets Leder mod ubetingede Ydelser fra Medkontrahenternes (Spillernes) Side lover dem Gevinster under Betingelse af, at et med dem aftalt Mærke fremkommer ved visse aftalte Handlinger, der give Tilfældet

---

[29]) Goos Str. R. Sp. D. II S. 109—111, U. f. R. 1868. 761, jfr. 1895. 183.

[30]) Note 15, Goos l. c. S. 110.

[31]) N. j. A. XXIV. 183.

[32]) Ørsted Hdbg. V S. 303—305, Larsen S. 290—291, Gram Sp. D. S. 624, Hallager—Aubert § 110, Cohn hos Endemann III §§ 288—302, Stobbe § 195, Dernburg Lehrb. II § 159 og ndfr. III. 2. Følgende Lovgivninger sætte Lotterikontrakter, naar Lotteriet er uautoriseret, under samme Ugyldighedsregel som Spil og Væddemaal: Oest. G. B. §§ 1273, 1274, Schw. Art. 515, 516, D. G. B. § 763, jfr. ogsaa Wharton § 458.

Raaderum.[33]) Det har været meget omtvistet, hvorvidt Lotteri overhovedet kan henregnes til Spil; i Almindelighed antages det, at Spillernes ubetingede Indsatspligt udelukker Spillets Begreb.[34]) Meningen hermed maa vel være den, at den ubetingede Indsatspligt er et Moment, der taler imod at anvende den for Spil gjældende Ugyldighedsregel paa Lotteri. I dansk Ret staar Spørgsmaalet — naar der foreløbigt bortses fra de særlige Lovbestemmelser om Lotteri — paa, om Lotteri er Dobbel eller Hasardspil. Det indses nu ikke, hvorfor den ubetingede Indsatspligt i og for sig skulde udelukke disse Begreber. Adskilligt af det, der falder ind under den ovenfor givne Begrebsbestemmelse af Lotteri, er baade paa Lederens og Spillernes Side af den Beskaffenhed, at hine Begreber og Grundene for de til disse knyttede Ugyldighedsregler fuldtud passe. Naar der alligevel har vist sig Tilbøjelighed til at udsondre Lotteriet fra Spillets Begreb og fra Reglerne om Spillets Ugyldighed, skyldes dette vistnok den Omstændighed, at Lotteriet i sine sædvanlige Skikkelser ikke frembyder de samme Farer for Deltagerne som Spil i Almindelighed. Ordentligvis vil Lotteriet være indrettet saaledes, at det netop ikke forudsætter en Sammenkomst mellem Deltagerne, der giver Anledning til uovervejede Beslutninger, men saaledes, at Beslutningerne om Spillets Foretagelse og om Indsatsen i dette fattes under ganske normale Forhold. I sine almindelige Skikkelser er Lotteriet altsaa ikke Dobbel, og saameget mindre kan det være Hasardspil, jfr. ogsaa Exempelangivelsen i Fdn. 1753 § 1. Og selv om Lotteriet skulde være indrettet saaledes, at det i den nævnte Henseende har Dobbelens Egenskab, maa dog ofte Lederen være udelukket fra at paaberaabe sig denne, idet Lotteriet er indrettet efter en saadan Plan, at han sikkert eller efter Sandsynlighedsberegning, hvordan det end gaar, vil have Indtægt af Spillet.[35]) Havdes der ingen særlige Lovbestemmelser om Lotteri, vilde Forholdet altsaa være det, at ganske vist visse For-

---

[33]) Cohn l. c. S. 38 ff., Dernburg Lehrb. II S. 436.

[34]) Gram Sp. D. S. 624, Goos Str. Sp. D. II S. 110, Cohn l. c. S. 46—47. Dernburg Lehrb. II S. 436 antager, at Lotteri af historiske Grunde falder udenfor Spillets Begreb.

[35]) Ørsted Hdbg. V S. 304, Hallager—Aubert I S. 453.

mer af Lotterikontrakter vilde være ugyldige efter Reglerne i Fdn. 1753 — det maa efter det under 3. b. Bemærkede være disse og ikke D. L. 5—14—55, der komme til Anvendelse —, dog at Lederen ikke altid vilde kunne paaberaabe sig Ugyldigheden, men Lotterikontrakten i dens almindelige Skikkelser vilde være bindende.

Spørgsmaalet bliver nu, hvorvidt de positive Bestemmelser om Lotteri, L. 6. Marts 1869 og Pl. 5. Oktbr. 1774,[36]) have civilretlig Betydning og stadfæste eller forandre de angivne Resultater. L. 6. Marts 1869 giver dels en Ordning af Statens Klasselotteri og bestemmer, at visse andre Lotterier kunne autoriseres ved Bevilling, dels forbyder den under Straf al anden Foranstaltning af Lottospil her i Riget eller Kolligeren for samme, samt al Kolligeren her i Landet for fremmede Lotterier og Falbydelse af disses Lodsedler, samt Besørgelse af dermed i Forbindelse staaende Forretninger,[37]) L.s §§ 1 og 2 (L. 1869 §§ 3 og 4 skulle senere omhandles). Utvivlsomt har nu L. 1869 den civilretlige Betydning, at den slaar fast, at visse Lotterikontrakter ere forpligtende, nemlig de med autoriserede danske Lotterier indgaaede. Dernæst maa Loven ved sin Bestemmelse om, at Lotterier kunne autoriseres til offentlig Foretagelse, erkjendes at tilkjendegive, at det, som den i denne Henseende har for Øje, ikke er Dobbel eller Hasardspil,[38]) og forsaavidt maa Bestemmelsen i Pl. 5. Oktbr. 1774 i Slutningen om, at visse Lotterispil skulle behandles som Hasardspil, være forandret.[39]) Og naar der da spørges, hvad L. 1869 forstaar ved Lotteri, idet den i § 2 bestemmer, at Lotterier kunne autoriseres, maa hertil svares, at dette ikke kan være andet end Lotteriet i dets sædvanlige Skikkelse, som og-

[36]) Hovedbestanddelen af Pl. 5. Oktbr. 1774 er efter Tallotteriets Ophævelse uden Betydning; kun Udtalelsen i Slutningen om, at det i Anledning af Tallotteriet opfundne saakaldte Lotterispil er et Hasardspil, der skal behandles efter Fdn. 6. Oktbr. 1753, kunde der være Tale om endnu at tillægge Betydning, se herom ndfr. ved Note 39.

[37]) Goos Str. R. Sp. D. III S. 87, 130.

[38]) Naturligvis vilde en tilsvarende Slutning (at Lotteri ikke er Spil, fordi det kan autoriseres) i fremmede Lovgivninger, der erklære Spil i Almindelighed for ugyldigt (se ved Note 5) være utilstedelig.

[39]) Jfr. Note 36.

saa bortset fra L. 1869 vilde ligge udenfor Dobbelens og Hasardspillets Begreb.[40]) Som Resultatet af det Udviklede kan altsaa slaas fast: Et Lotteri, der foregaar i saadanne Former, at det er Dobbel eller Hasardspil, har ikke ved L. 1869 faaet nogen Gyldighed, som det ikke tidligere havde. Men L. 1869 stadfæster den Opfattelse, at Lotteriet i dets sædvanlige Skikkelser, se ovfr. S. 585, falder udenfor Dobbelens Begreb, og at Kontrakter med saadanne Lotterier følgelig ere gyldige, medmindre Ugyldighed hjemles af de særlige Regler om Lotteri, altsaa af L. 1869 selv. Det tilbagestaaende Spørgsmaal bliver altsaa det, hvorvidt Forbudsbestemmelserne i L. 1869 hjemle Ugyldighed af Lotterikontrakter,[41]) hvorved i det Følgende altsaa kun tænkes paa det Lotteri, der falder udenfor Dobbelens Begreb. I denne Henseende følger det af Forbudet mod Foranstaltning her i Riget af uautoriserede Lotterispil, at Trækning af et saadant ikke kan fremtvinges, og vistnok at Lederen ikke kan støtte nogen Ret ved Henvisning til sit Løfte om saadan Trækning Foretagelse. I Kontrakter med indenlandske uautoriserede Lotterier bliver Forholdet derfor vistnok det, at Spillerne ikke ere bundne, men kunne nægte at betale deres Indsats eller søge den tilbage, saalænge Lotteriet ikke er trukket. Men iøvrigt maa Kontrakter med indenlandske uautoriserede Lotterier være gyldige. Overfor udenlandske Lotterier bliver Spørgsmaalet kun, om Forbudet i L. 1869 § 2 mod Falbydelse af fremmede Lodsedler her i Riget paavirker Gyldigheden af de i Strid med Forbudet her i Riget afsluttede Salg af fremmede Lodsedler. Dersom L. 1869 § 2 kun antages at tilsigte at værne om Klasselotteriet, maa Spørgsmaalet besvares benægtende,[42]) men antager man, at Bestemmelsen tillige tilsigter at værne Borgerne mod Forfordeling, maa den an-

---

[40]) Heri ligger ikke, at ogsaa det, der kan straffes efter L. 1869 § 2 som ulovligt Lotteri, skulde være begrænset paa samme Maade, se herom Goos Str. R. Sp. D. III S. 87, jfr. II S. 110 Note 7.

[41]) I Udlandet er det meget omtvistet, hvorvidt Forbudsbestemmelser mod Lotteri medføre Kontrakternes Ugyldighed, se Oversigten hos Cohn l. c. S. 86 ff. og Dernburg Lehrb. II S. 439. Iøvrigt om fremmede Lovgivninger Note 32.

[42]) Jfr. § 78 ved Note 26.

tages at have samme civilretlige Betydning som L. 10. April 1895 Nr. 98 § 1 og L. 1869 § 4, se herom ndfr. under b. Iøvrigt udtaler L. 1869 sig ikke om Kontrakter med udenlandske Lotterier, og Kontrakterne med saadanne maa altsaa, naar Lotteriet er lovligt, være gyldige, medens Spilleren, naar Lotteriet er ulovligt, maa være stillet som overfor et dansk uautoriseret Lotteri. Endnu bemærkes, at Forbudet i L. 1869 § 3. 1 imod, at Klasselotteriets Lodsedler forhandles af andre end de autoriserede Klasselotterikollektører, utvivlsomt ikke har nogen civilretlig Betydning.[43]) Det ligger da ifølge Forbindelsen nær at antage, at heller ikke Forbudet i L. 1869 § 3. 2 mod at drive Handelsforretning med Beviser for Andele i Retten efter Lodsedler, indenlandske eller udenlandske,[44]) har nogen Indflydelse paa de i Strid med Forbudet indgaaede Kontrakters Gyldighed. Herfor taler ogsaa den Omstændighed, at Forbudet i L. 1869 § 3. 2 kun strækker sig til at „drive Handelsforretning med" Andelslodsedler, ikke til andet Salg af saadanne. Men af hele Indholdet af § 3. 2 fremgaar dog, at Bestemmelsen i alt Fald tillige tilsigter at betrygge Borgerne mod Forfordeling, og det synes derfor at maatte antages, at den har samme civilretlige Betydning som L. 10. April 1895 Nr. 98 § 1 og L. 1869 § 4, se under b.

Hvad særligt Tombola angaar, udtaler L. 1869 § 2, at Bevilling hertil kan meddeles.[45]) Heri ligger efter det Anførte vistnok, at Tombolaspillet i dets normale Skikkelse hverken er Dobbel eller Hasardspil,[46]) og at Kontrakterne altsaa ere gyldige, dog, forsaavidt Tombolaen er uautoriseret, kun med samme Begrænsning[47]) som Kontrakter med uautoriseret Lotteri. I hvert

---

[43]) § 78 ved Note 26.

[44]) Om Heuergeschäft (Promessengeschäft) Cohn l. c. § 301, Dernburg Lehrb. II S. 439, ndfr. Note 49.

[45]) Jfr. Cirk. 20. Juni 1889 Nr. 112, 18. Septbr. 1890 Nr. 161.

[46]) Goos Str. R. Sp. D. II S. 110 Note 7, U. f. R. 1880. 287, Norsk H. R. D. 5. Juni 1850 hos Hallager—Aubert I S. 453, jfr. dog U. f. R. 1881. 998, 1880. 574, 1872. 742, der straffe som Hasardspil efter Fdn. 6. Oktbr. 1753 Former af Tombola, som endog bortset fra Forudsætningen i L. 1869 § 2 ikke vilde være Dobbel og Hasardspil, se ovfr. i Teksten S. 585.

[47]) Forsaavidt Løftet om at spille i en Tombola er et Gaveløfte, kan det naturligvis være gyldigt udover disse Grænser.

Fald maa, efter det ovfr. S. 585 og 587 Bemærkede, Lederen ordentligvis være bunden ved Kontrakten.[48])

b. Forbudsbestemmelserne i L. 1869 § 4 og 10. April 1895 Nr. 98 § 1 mod at sælge eller udbyde til Salg udenlandske saakaldte Præmieobligationer o. desl., Beviser for Ret til at erholde saadanne, Andele i saadanne, og Retten til for enkelte Trækninger at deltage i Gevinstfordelingen[49]) for saadanne Obligationer, tilsigter at værne Borgerne mod Forfordeling. Der synes derfor[50]) at maatte tillægges Forbudene den civilretlige Betydning, at de mod Forbudet stridende Retshandeler — der utvivlsomt ikke ere Dobbel eller Hasardspil — ere uforbindende for Kjøberen, saa at han endog kan kræve erlagt Betaling tilbage, dog at han vistnok maa have benyttet sig af sin Ophævelsesret, forinden nogen Trækning har fundet Sted.

c. Forbudsbestemmelserne i L. 30. Marts 1895 Nr. 73 om Beskatning af Spil ved Væddeløb, jfr. Bekj. 4. Maj 1895 Nr. 115, kunne efter deres Øjemed ikke antages at have civilretlig Betydning, ligesaalidt som Forbudsbestemmelser imod visse Spil i Politivedtægter, Helligdagsanordning o. desl. kunne antages at indeholde nogen civilretlig Regel.[51])

III. Om de efter det Udviklede gyldige Hasardkontrakter, bortset fra dem, der staa i Forbindelse med andetsteds omhandlede Retsforhold,[52]) altsaa navnlig om Væddemaal og Lotterikontrakter, bemærkes endnu følgende.

1. Der kunde vistnok ved Væddemaal for Lovgiveren være Grund til at anerkjende Viljestheorien (§ 8), saa at den Væddende, bortset fra Tilfælde af forsætlig eller grovt uagtsom Skuffelse af Medkontrahenten, kun bliver bunden, saavidt som hans Vilje ved Kontraktafslutningen virkelig rækker,[53]) men om dette overfor Lovgivningens almindelige Grundsætninger kan antages, er meget tvivlsomt.[54]) I hvert Fald maa den Væddende, for at høres med sin Paastand om Viljesmangel, oplyse,

---

[48]) Jfr. Larsen S. 293—294, Gram Sp. D. S. 634—635.
[49]) „Heuergeschäft", se Note 44. [50]) § 78 ved Note 25.
[51]) § 78 ved Note 26, jfr. dog Larsen S. 294, Gram Sp. D. S. 635.
[52]) Om Differencehandel og Væddeassurance Note 18 og 19.
[53]) Jfr. N. Lassen i U. f. R. 1873 S. 269—270.
[54]) Jfr. § 77 ved Note 50 og D. D. ndfr. i Note 55.

at han har ment noget Andet end det Udtalte, og ved Afgjørelsen af, hvad der er udtalt, komme almindelige Fortolkningsregler, ikke en strængere Bogstavfortolkning end ellers til Anvendelse.[55]) De særlige Regler om Gaveretshandelers Fortolkning og Retsbeskyttelse gjælde ikke for Hasardkontrakter.[56]) Det er ikke en Forudsætning for de Væddendes gjensidige Bundethed, at Uvisheden om den afgjørende Kjendsgjerning har været lige stor paa begge Sider, og den Vindende er ikke ubetinget udelukket fra at kunne paaberaabe sig Kontrakten, fordi han ved dennes Afslutning havde sikker Kundskab om Kjendsgjerningen, men Kontrakten vil ordentligvis ikke kunne paaberaabes af den, der ved Kontraktens Indgaaelse har skjult sin Vished for Modparten eller overhovedet bibragt denne Forestilling om, at hans Uvished var væsentlig større end den i Virkeligheden var.[57]) Man kan ikke ved at vædde om den rette Afgjørelse af et Retsspørgsmaal opnaa at erholde Domstolenes Afgjørelse af dette.[58])

2. Om de lovlige Lotterikontrakter[59]) gjælde ligeledes i det Hele de almindelige Kontraktsregler.[60]) At Spilleren har

[55]) H. R. T. 1883. 370 (U. f. R. 1883. 1077), 1879. 327 (U. f. R. 1880. 18), J. U. 1858. 90, J. T. XVIII. 379. [56]) Men en Hasardkontrakt kan være en Gave, jfr. f. Ex. H. R. T. 1878. 815 (U. f. R. 1879. 472).

[57]) Jfr. Ørsted S. 288—291, H. R. T. 1896. 683 (U. f. R. 1897. 89), U. f. R. 1896. 852, Stobbe § 192. IV, D. Entw. Mot. II S. 646, Oest. G. B. § 1270.

[58]) H. R. T. 1871. 206 (U. f. R. 1871. 610), Nellemann Alm. D. S. 307.

[59]) Cohn hos Endemann III §§ 292—298, § 302, Dernburg Lehrb. II S. 437—439, Stobbe § 195, ovfr. Note 32.

[60]) Den ovfr. i § 11 ved Note 7 anførte Sætning maa dog her lide nogen Modifikation: den, der ifølge Bestilling har afsendt en Lodseddel, kan ikke, under Paaberaabelse af, at Bestilleren endnu Intet har erfaret om Afsendelsen, tage Seddelen tilbage, naar der er faldet Gevinst paa den. — Jfr. om Udlevering af fejl Lodseddel U. f. R. 1882. 432 (Note 66, Cohn l. c. S. 72, ndfr. § 145 Note 80), om Varelotteris Ansvar for Angivelse af Gevinsternes Værdi H. R. T. 1873. 539 (U. f. R. 1874. 197, jfr. § 46 ved Note 12—14). Den, der er pligtig at skaffe en Anden et bestemt Lod, vilde maaske efter almindelige Regler (§ 41. IV), naar han misligholder sin Pligt, saa at den Anden ikke faar Loddet, være pligtig at betale Modparten den paa Loddet faldende Gevinst, Cohn l. c. S. 106, men muligvis vil man dog af Hensyn til Lotterikontrakternes Unyttighed — bortset fra Retsstillingen overfor Lotteriet selv (jfr. Note 61) og overfor den, som selv har beholdt Loddet — indskrænke Ansvaret til Loddets Pris, jfr. fra Normaltabstheoriens Standpunkt Evaldsen S. 418 Note.

erholdt den ham tilkommende Lodseddel udleveret, er ikke nogen Betingelse for hans Ret til Gevinst;[61]) paa den anden Side kan den, der har faaet en ubestilt Lodseddel tilsendt tilkjøbs, ikke fordre den paa Seddelen faldende Gevinst, medmindre han forinden Kundskab om Trækningen har akcepteret det i Tilsendelsen liggende Tilbud.[62]) Den, der har kjøbt en Lodseddel i et Klasselotteri, er ordentligvis berettiget til Lodseddelens Fornyelse ɔ: til at erholde samme Lod til de følgende Trækninger af samme Serie, naar han begjærer saadant inden en vis Frist før den paagjældende Trækning, og ordentligvis vil han kunne fordre Fornyelsen mod en ringere Betaling end et nyt Lod til den paagjældende Trækning vilde koste.[63]) Hyppigt indgaas Kontrakterne gjennem Kollektører.[64]) Lotteriseddelen er et Legitimationspapir,[65]) men, uanset at det lyder paa Ihændehaveren, næppe negotiabelt.[66]) Hyppigt spille Flere i Forening paa en Seddel;[67.68])

[61]) U. f. R. 1884. 989.

[62]) Stobbe III S. 344; efter Omstændighederne kan en Akcept ligge i Modtagerens Passivitet, Cohn l. c. S. 54—56.

[63]) Cohn l. c. S. 63—64, 107, jfr. J. U. 1866. 104.

[64]) Jfr. om saadannes Legitimation U. f. R. 1884. 989, 1881. 544, 1871. 988, Note 66. At Bestemmelsen om Kollektørers Eneret i L. 6. Marts 1869 § 3. 1 er uden civilretlig Betydning, er bemærket ovfr. ved Note 43.

[65]) § 57. II.

[66]) § 56 ved Note 11, jfr. Cohn l. c. S. 57—58. Men Lotteribestyrelse og Kollektør ere legitimerede til at sælge de i deres Besiddelse værende paa Ihændehaveren lydende Lodder, jfr. U. f. R. 1882. 432 (Note 60).

[67]) Cohn l. c. §. 302.

[68]) Aftalen om Fællesskab i en Trækning maa (Note 63) formodes at strække sig til Fællesskab ogsaa for de følgende Trækninger i samme Serie, H. R. T. 1894. 670 (U. f. R. 1895. 85), U. f. R. 1896. 264, 1873. 502, J. U. 1874. 177, Cohn l. c. S. 107, men at den, der besørger Fornyelsen, har forpligtet sig til forskudsvis at betale til en Trækning for de Andre, forpligter ham ikke til at staa i Forskud med Betalingen til de følgende Trækninger, U. f. R. 1890. 992. Den, der med egne Midler besørger Fornyelsen (eller Indkjøb af Seddelen til ny Serie, dersom Aftalen om Fællesskab strækker sig saa vidt, H. R. T. 1879. 468 = U. f. R. 1880. 96), erholder altsaa Lodseddelen og eventuel Gevinst for sig og de Medspillende; han kan ikke tilegne sig selv hele Gevinsten, medmindre de Andres Andelsret er bortfalden. Saadant Bortfald bevirkes ikke derved, at Medspilleren er i Mora med Betaling overfor Besørgeren, H. R. T. 1894. 670 (U. f. R. 1895. 85), 1879. 468 (U. f. R. 1880. 96), U. f. R. 1888. 245, 1881. 638, 1875. 838, 1867. 458, J. U. 1857. 174, 1851. 428, Cohn l. c. S. 106; afvigende U. f. R. 1888. 983 (som dog vistnok i Resultatet er rigtig, da Medspilleren var umyndig, § 18 ved Note 19). Paa Grund af Medspillerens Mora er — bortset fra særlig Aftale — dennes An-

Den, der har modtaget en Lodseddel i Haandpant, maa, naar Seddelen ikke i behørig Tid fornyes af Pantsætteren, være berettiget til at forny for egen Regning,[69] forsaavidt ikke Forholdets særlige Beskaffenhed, f. Ex. at det staar Panthaveren aabent at forny mod Regres hos Pantsætteren, medfører et andet Resultat. Ogsaa andre Retsspørgsmaal angaaende Lotterikontrakter have foreligget for Domstolene.[70]

---

delsret i den af Besørgeren erhvervede Seddel først ophørt, naar Besørgeren i Anledning af Moraen (at ikke enhver Mora beføjer Besørgeren til at hæve Fællesskabet, se de anførte Retsafgjørelser og § 43. II) forinden den paagjældende Trækning virkelig har ophævet Fællesskabet og saaledes afskaaret sig selv fra at kræve Godtgjørelse for Udlæg til Fornyelsen. U. f. R. 1896. 266, 1873. 502, J. U. 1874. 177, jfr. U. f. R. 1867. 458. Naar Besørgeren hæver Fællesskabet, maa han til Medspilleren betale en forholdsmæssig Del af Forskjellen mellem Kjøbelodpris og Fornyelsespris, hvad enten han vælger at forny for sig selv eller sælger Seddelen for Kjøbelodpris, men naturligvis ikke, naar han paa Grund af Medspillerens Mora, forsaavidt denne berettiger ham hertil, simpelthen undlader at forny, U. f. R. 1890. 992. Forsaavidt der tilkommer en Medspillende Beføjelse til at udtræde af Fællesskabet, maa han underrette Besørgeren herom i Tide, ɔ: forinden Fornyelsen har fundet Sted og i rimelig Tid forinden den paagjældende Trækning. Kommer Opsigelse for silde, eller er den iøvrigt ulovlig, maa Besørgeren, dersom den er kommen til ham før Trækningen, tilkjendegive, at han ikke modtager den. Gjør han det, er Opsigeren fremdeles bunden til at betale sin Anpart af Seddelen og deltager i eventuel Gevinst. Forsømmer Besørgeren at protestere forinden Trækningen, er Opsigelsen at behandle som lovlig, og Opsigeren faar ingen Andel i den eventuelle Gevinst, men den saaledes ledigblevne Lod tilfalder Besørgeren, med mindre Aftale med de andre Medspillende medfører et andet Resultat. En Opsigelse, som først naaer Besørgeren efter den paagjældende Trækning, er for dennes Vedkommende uden nogen Betydning. Paa en betimeligt ankommen og iøvrigt lovlig Opsigelse behøver Besørgeren ikke at svare. — Om Besørgerens Ansvar, naar han undlader pligtmæssig Fornyelse, se Note 60. Besørgeren er ikke pligtig at modtage en ny Medspiller i den Oprindeliges Sted, men kan ikke (§ 51. II. 3) vægre sig ved at udbetale Andel af vunden Gevinst (med Fradrag af Krav paa Godtgjørelse for Fornyelsen) til den, der er bleven indsat af Medspilleren, medmindre de ovenfor omtalte Betingelser foreligge, jfr. dog U. f. R. 1867. 458.

[69]) § 131 Note 20, U. f. R. 1893. 923, 1883. 1143, jfr. H. R. T. 1891. 409 (U. f. R. 1892. 79); Panthaveren, der saaledes fornyer, maa paa sit Tilgodehavende afskrive Forskjellen mellem Kjøbelodpris og Fornyelsespris (Note 63 og 68).

[70]) U. f. R. 1893. 933 (Tilbagesøgning af fejlagtigt udbetalt Gevinst, se § 147 Note 12 og 35); H. R. T. 1893. 494 (U. f. R. 1893. 1160, Gevinst, som tilfalder den, der sidder i uskiftet Bo).

NIENDE KAPITEL.

§ 129.

Afleveringskontrakter i Almindelighed. Laan til Brug.

I. Pligten til at aflevere en Ting (eller et andet Retsgode) og til indtil Afleveringen at bevare Tingen er — forsaavidt Bevaringspligten ikke tillige gaar ud paa Afholdelse af Formueopofrelser — en Arbejdspligt (ovfr. § 2. I. 2) i Modsætning til Pligten til at overdrage sine Formuegoder eller til at holde dem til en Andens Disposition (ovfr. § 2. I. 1). Til Paatagelse af disse Pligter kræves følgelig i Almindelighed kun personlig Myndighed (§ 14. II). Om den Afleveringspligtiges Bevaringspligt kan det, efter hvad der i §§ 130. II og 131. I vil blive bemærket angaaende Forvarerens og Haandpanthaverens Bevaringspligt, som almindelig Regel opstilles, at den gaar ud paa at bevare Tingen, som omhyggelige Mænd under Situationer som den foreliggende pleje at bevare saadanne Ting. Ansvar for Tingens Forringelse eller Undergang eller Forkommelse vil (§ 41. II og III, § 44. III. 2) i Almindelighed paahvile den Afleveringspligtige, naar Skaden skyldes en ham tilregnelig eller i hans økonomiske Forhold grundet Tilsidesættelse af hans Bevaringspligt, og for hans Folks Handlinger efter den i § 44. IV udviklede Regel samt Regelen i D. L. 3—19—2, men ellers ikke for hændelig Skade. Afvigelser fra disse Regler kunne kun anerkjendes paa Grundlag af særlig Hjemmel herfor, se navnlig ndfr. under II. 2 om D. L. 5—8—1. Om der paa den anden Side tilkommer den Afleveringspligtige Godtgjørelse for Bevaringen og for Bekostninger, som han har anvendt paa Tingen, kan ikke afgjøres ved nogen almindelig Regel, men stiller sig meget forskjelligt ved de forskjellige til Gruppen henhørende Retsforhold efter deres forskjellige Indhold og Formaal.

I Almindelighed vil den Ting, der skal afleveres, tilhøre den samme Person, hvem Afleveringskravet tilkommer, og han vil foruden sin Fordringsret tillige have et tingligt Krav overfor Modparten, hvilket navnlig bliver af Betydning, naar denne er kommen under Konkurs, idet Fordringshaveren da som Separatist kan fordre Tingen udleveret. Men det kan naturlig-

vis ogsaa forekomme, at en Anden end den, hvem det kontraktmæssige Afleveringskrav tilkommer, har Retten eller dog en bedre Ret over den Ting, som skal afleveres. I saa Fald kan der indtræde Konflikter mellem Afleveringskravet og Vindikationskravet, der i Almindelighed maa løses saaledes, at den Afleveringspligtige er ansvarsfri overfor sin Medkontrahent, naar han har afleveret Tingen til rette Vedkommende; hans kontraktmæssige Afleveringspligt er i Almindelighed knyttet til den selvfølgelige Forudsætning, at ikke en bedre Berettiget melder sig hos ham med Krav paa Tingens Udlevering.[1] Paa den anden Side kan den Afleveringspligtige ikke ved Tilbagelevering til sin Medkontrahent frigjøre sig overfor den bedre Berettigede, der har afkrævet ham Tingen med Bevis for sin Ret[2] eller nedlagt Forbud mod dens Tilbagelevering, D. L. 1—21—14.

Afleveringspligten og Bevaringspligten vil hyppigt forekomme som Led i Retsforhold af den forskjelligste Beskaffenhed, hvis væsentlige Ejendommelighed ligger paa andre Punkter, f. Ex. i Lejeforhold, Værkslejeforhold, Fuldmagtsforhold, uanmodet Forretningsførelse o. s. v., og maa da behandles i Forbindelse med Læren om disse Forhold i det Hele. Men i nogle Kontrakter er Afleveringspligten Hovedpunktet i Parternes obligatoriske Mellemværende. Det er disse, som her samles under Benævnelsen Afleveringskontrakter. Skjønt Afleveringspligter og Bevaringspligter ere Arbejdspligter, ere de dog saa forskjellige fra de Kontrakter, der i Almindelighed betegnes som Arbejdskontrakter (ndfr. §§ 132—140), at de bør behandles som Gruppe for sig.

II. 1. Laan til Brug[3] er Kontrakten om Brug af

---

[1] Wharton § 305 ved Note 5. Det kan ikke til den Afleveringspligtiges Frigjørelse være fornødent, at Tredjemand har besejret ham i en Proces, men han maa overfor sin Medkontrahent bevise Trediemands bedre Ret, jfr. U. f. R. 1881. 951; at Trediemand har en bedre Ret, giver i og for sig ikke den Afleveringspligtige nogen Indsigelse mod Medkontrahenten, jfr. H. R. T. 1882. 463 (U. f. R. 1883. 107).

[2] J. U. 1848. 607 kom ikke ind paa dette Spørgsmaal. Om Søgsmaal til Tingens Udlevering suspenderer Sagvolderens Ret og Pligt til at give Tingen tilbage til Medkontrahenten, er omtvisteligt, se benægtende Nellemann Alm. D. S. 370, U. f. R. 1897. 144, jfr. derimod U. f. R. 1896. 278.

[3] Ørsted Hdbg. V S. 396—409, Larsen § 83, Gram Sp. D. §§ 127—

en Ting eller andet Formuegode uden Vederlag, saaledes at selve det til Brug Modtagne ved Brugsforholdets Ophør skal leveres tilbage. Brugen kan være indrømmet alene paa Anfordring *(precarium)* eller paa bestemt eller ubestemt Tid, indtil et vist Formaals Opnaaelse *(commodatum)*; Retsreglerne ere de samme, hvad enten det ene eller det andet er Tilfældet.[4]) Kontrakten kan indgaas om alle Slags Ting, ogsaa Pengestykker og Ihændehaverpapirer,[5]) og om faste Ejendomme, D.L. 3—13—1, 5—7—13, 6—13—29, jfr. 2—22—23, men naar Tingen hører til de fortærlige eller fungible, er Formodningen ganske vist for, at Brugsoverdragelsen tilsigter at skabe et Laan til Eje (§ 98). Naar der i Lovgivningen tales om Laan til Brug, haves dog ofte kun Laan af Løsøre for Øje, saaledes handler D. L. 5—8 kun om Laan af Løsøre. Naar Overdragelse til Brug er aftalt eller har fundet Sted, vil det efter Omstændighederne kunne være tvivlsomt, om der foreligger Laan til Brug eller Leje.[6]) Ogsaa kan det undertiden være tvivlsomt, om der foreligger Laan eller Forvaring — hvilket navnlig paa Grund af Regelen i D. L. 5—8—1 smh. m. 5—8—14 kan være af Betydning, se herom i § 130 — eller et andet Retsforhold.[7]) Bestemmelser om det obligatoriske Mellemværende i Laan til Brug findes i D. L. 5—8—1, 2, 8 og 12.[8]) Kontrakten er stempelfri, Stp. L. 19. Febr. 1861 § 43.

130, Evaldsen Sp. D. S. 216—219, Aubert Sp. D. I §§ 34 og 35, Vogt S. 212—215.

[4]) Ørsted Hdbg. V S. 396, I S. 462—463, Aubert Sp. D. I S. 300. Saaledes ogsaa nyere Lovgivninger, D. Entw. § 558 (strøget i D. G. B. som selvfølgelig, Reatz I S. 286), Mot. II S. 453—454, i Modsætning til romersk Ret, Windscheid § 376.

[5]) H. R. T. 1888. 134 (U. f. R. 1888. 634), U. f. R. 1875. 770.

[6]) Naar Vederlag ikke udtrykkeligt er aftalt, maa det komme an paa, om Modtageren saa eller burde se, at det var Overdragerens Mening at ville have Vederlag for Brugen, ovfr. § 25. I. 3, § 39. II. 2, U. f. R. 1895. 1057, og særligt om Bevisbyrden § 39 Note 23, J. U. II. 835.

[7]) U. f. R. 1886. 760, 1888. 580, 1894. 213.

[8]) D. L. 5—8—3 samt Straffebestemmelsen i D. L. 5—8—12 ere ophævede ved Str. L. 10. Febr. 1866 § 308. D. L. 5—8—7, hvis Straffebestemmelse ligeledes er bortfalden, er paa Grund af Reglen i D. L. 5—8—1 uden Betydning for Laans Vedkommende.

2. Laangiverens Fordringsret gaar principalt ud paa, at Laantageren skal give den modtagne Ting uskadt tilbage ved Brugsforholdets Ophør. Da Pligten kun er en Afleveringspligt,[9]) kræves der til dens Overtagelse hos Laantageren kun personlig Myndighed. Har en 18aarig Person laant en Ting til Brug, er han altsaa ikke blot Vindikationsret undergiven, men positivt forpligtet til Bevaring og Tilbagelevering. Han maa betale Erstatning, dersom han retsstridigt og tilregneligt krænker sin Pligt, ikke blot, naar Krænkelsen bestaar i Handlinger, der ere egnede til at paadrage Erstatningsansvar udenfor Kontraktsforhold — i hvilket Tilfælde selv den fuldstændigt umyndige Laantager maa betale Erstatning[10]) — men ogsaa naar den bestaar i Undladelse af at opfylde den ham paahvilende Varetægtspligt. Grundsætningen i D. L. 5—3—10 kan ikke dække Laantageren mod dette Ansvar, thi denne Artikel udelukker kun Ansvar for Tilegnelse, som den Umyndiges Medkontrahent, om end under en bristende Forudsætning, har indrømmet ham Beføjelse til at foretage.[11]) Men det Ansvar, der efter D. L. 5—8—1 paahviler Laantageren for hændelig Undergang af det Laante, maa være betinget af, at Laantageren er fuldmyndig. Dersom Sagen stod saaledes, at Lovgiveren havde udtalt, at personlig Myndighed var tilstrækkelig til at paatage sig Pligterne som Laantager, maatte det ganske vist antages, at denne ogsaa hæftede for hændelig Skade efter 5—8—1, men saaledes forholder det sig ikke. Ved Afgjørelsen af, hvorvidt den Ufuldmyndige kan paatage sig Pligterne som Laantager, er man henvist til de almindelige Myndighedsregler, der medføre, at den Mindreaarige vel kan paatage sig Pligterne til Aflevering og Varetægt og altsaa blive erstatningspligtig ved Brud paa disse,[12]) men ikke Garanti for hændelig Skade, der er en almindelig Formuepligt.[13]) Dersom man betragter Ga-

[9]) Da Forholdet kun er til Byrde for Laangiveren, maa Formodningen være for, at Laantageren skal bringe det Laante tilbage til ham, jfr. Note 27. Windscheid § 375 Note 3.

[10]) Scheel Personret 2den Udg. S. 93—94.

[11]) Ovfr. § 18 Note 29—31.

[12]) Scheel Personret 2den Udg. S. 117.

[13]) Ørsted Hdbg. II S. 423—424, Larsen S. 178—179, Gram Sp. D.

rantipligten efter D. L. 5—8—1 som væsentlig for Laaneforholdet, kan man udtrykke Forholdet saaledes, at Ufuldmyndige ikke kunne være Laantagere i Lovens Forstand, medens der Intet er til Hinder for, at de kunne paatage sig Pligt til behørigt at bevare og tilbagelevere Ting, der vederlagsfrit overlades dem til Brug. Til hvilken Tid Laangiveren kan forlange den udlaante Ting tilbage, afhænger naturligvis af Aftalerne. Foreligger der Intet, som tyder paa, at noget Andet er Meningen, kan Tingen, naar det skal være, forlanges tilbage paa Anfordring; Formodningen maa med andre Ord, ifølge det ovfr. i § 77. II. 2 Udviklede, være for, at der foreligger Precarium, ikke Kommodat.[14]) Ofte vil det dog efter den indrømmede Brugsrets Beskaffenhed være klart, at den uforberedte Afbrydelse ikke kan forlanges, og der maa da gives Laantageren et passende Varsel.[15]) Iøvrigt kan kun siges, at Tingen kan forlanges tilbage, naar den aftalte Brugstid er udløben, eller naar det Formaal, til hvilket den er udlaant, er opnaaet eller kunde være opnaaet af Laantageren.[16]) Forud for den aftalte Tid kan Tingen fordres tilbage i Tilfælde af væsentlig Misligholdelse fra Laantagerens Side, navnlig naar han væsentlig overskrider den ham tillagte Brugsret.[17]) Fremlaan,[18]) som ikke særligt er tilladt Laantageren, vil ordentligvis indeholde en saadan Overskridelse, se D. L. 5—8—12 og Sammenstillingen i

---

S. 288—289, Scheel l. c. S. 93, jfr. Aubert Sp. D. I S. 303, men derimod Hallager-Aubert II S. 7—8, Bentzon i U. f. R. 1893 S. 130. Muligvis vil man dog antage, at Studerende ved Kjøbenhavns Universitet ifølge Universitetets Fundats 7. Maj 1788 II § 5 hæfte efter D. L. 5—8—1 for Laan af nødvendige Bøger, jfr. ovfr. § 14. III. 3. Om Kautionisten § 119 Note 104 b.

[14]) Ndfr. Note 27, Ørsted Hdbg. V S. 397, Evaldsen Sp. D. S. 216, Aubert Sp. D. I S. 303, D. G. B. § 604, D. Entw. Mot. II S. 451—452. Naar Brugen er overladt Laantageren, „saalænge han ønsker" eller desl., og saadanne Udtalelser ikke maa opfattes som retligt betydningsløse Høfligheds-ytringer. maa han kunne fortsætte Brugen, saalænge han vil, U. f. R. 1867. 929.

[15]) Jfr. U. f. R. 1893. 539, Aubert Sp. D. I S. 303.

[16]) D. G. B. § 604, D. Entw. Mot. II S. 451, jfr. Ørsted Hdbg. V S. 396—397, Aubert Sp. D. I S. 303—304.

[17]) Jfr. D. G. B. § 605, D. Entw. Mot. II S. 452.

[18]) Jfr. Note 30. Om Begrebets Afgrænsning gjælder det ovfr. § 90 ved Note 2 angaaende Fremleje Bemærkede, Ørsted Hdbg. V S. 402—403.

denne Artikel af Fremlaan med Salg og Pantsætning. Ogsaa Laantagerens Død vil ordentligvis give Laangiveren Beføjelse til at forlange Tingen tilbage,[19]) hvorimod han ikke kan forlange den før Tiden, fordi han paa Grund af uforudsete Omstændigheder selv faar Trang til den.[20])

Om Laan til Brug indeholder D. L. 5—8—1 den ejendommelige Regel, at Laantageren er ansvarlig for den laante Tings Undergang, Forkommelse eller faktiske Forringelse („lydesløst"), selv om Skaden er ganske hændelig og slet ikke skyldes Laantagerens Forhold.[21]) Denne Fortolkning af D. L. 5—8—1, der stemmer med den ældre Lovgivning, synes utvivlsom allerede ved en isoleret Betragtning af Lovbudet og bestyrkes yderligere ved Sammenligning med D. L. 5—8—10, 11 og 14. Men Regelen, der kun er deklaratorisk, kan, som motiveret ved, at Laangiveren kun har Byrde af Forholdet, kun gjælde for det rene Laan, ikke for det Laan, der er Led i en Kontrakt, som er indgaaet udelukkende eller tillige i Laangiverens Interesse,[22]) f. Ex. naar Redskaber „laanes" Tyendet til Besørgelse af Husbondens Anliggender, eller naar der indrømmes Depositaren en Brugsbeføjelse (ndfr. § 130. I). Endvidere gjælder D. L. 5—8—1 kun om Løsøre, jfr. Ordene „hjemkomme" og „forkomme" og de angivne Exempler; om Laan af fast Ejendom gjælde de sædvanlige Ansvarligheds-regler.[23]) Fra den strænge Regel i D. L. 5—8—1 gjøres en Undtagelse for det Tilfælde, at Laantageren omkommer tilligemed den laante Ting, D. L. 5—8—2, en Bestemmelse, som ifølge Artiklens Slutning ikke blot gjælder om Heste

---

[19]) Aubert Sp. D. I S. 304, D. G. B. § 605, D. Entw. Mot. II S. 453.

[20]) Ørsted Hdbg. V S. 403, Aubert Sp. D. I S. 304; anderledes adskillige fremmede Lovgivninger, D. G. B. § 605, D. Entw. Mot. II S. 452—453, jfr. ovfr. § 77 Note 60.

[21]) U. f. R. 1895. 1006. Saaledes samtlige i Note 3 nævnte Forff., jfr. ogsaa Stobbe § 183. II. 2. b, I. 3. Lovgivningerne følge i Almindelighed og vistnok med Føje, jfr. dog Bentzon i U. f. R. 1893 S. 130—131, de almindelige Ansvarlighedsregler, D. Entw. Mot. II S. 449—450.

[22]) Ørsted Hdbg. V S. 398, Aubert Sp. D. I S. 302—303, jfr. H. R. T. 1881. 733 (U. f. R. 1882. 486).

[23]) Ørsted Hdbg. V S. 408, Aubert Sp. D. I S. 302.

o. desl., men om alle Slags Løsøre. Derhos fremgaar det af D. L. 5—8—8, at de almindelige Regler om Ansvar gjælde, naar Laangiveren ikke har sluppet Tingen ud af sin Besiddelse under Laanetiden.[24]) Andre egentlige Undtagelser fra den strænge Regel i D. L. 5—8—1 kunne næppe anerkjendes. Vel har man ment, at Laantageren maatte være ansvarsfri, naar han kan oplyse, at samme Ulykke vilde have ramt Tingen, dersom den var forbleven i Laangiverens Besiddelse, thi, siger man, Meningen med Regelen i D. L. 5—8—1 er ikke, at Laangiveren skal have Fordel af Udlaanet, men kun at sikre ham mod Tab ved dette. Hertil bemærkes først, at det jo ikke er givet, at Laangiveren høster nogen Fordel af Udlaanet, fordi Ansvar anerkjendes i det omtalte Tilfælde, idet han jo muligvis vilde have solgt Tingen eller disponeret over den paa anden Maade, dersom han ikke havde udlaant den. Den anførte Betragtning kunde da højst medføre, at Laantageren er ansvarsfri, naar han kan bevise, at Udlaaneren vilde have lidt Tingens Tab, selv om Udlaanet ikke havde fundet Sted. Men endog i denne Skikkelse kan Undtagelsen næppe anerkjendes, da den savner positiv Hjemmel, og da dens Anerkjendelse ikke vilde stemme vel med den Betragtning, der maa antages at have medvirket til Regelen i D. L. 5—8—1, nemlig at Laangiveren saavidt muligt skal holdes fri for Bevistrætter om, hvorledes Laantageren har forholdt sig med Tingen o. desl.[25]) Forøvrigt har Spørgsmaalet næppe stor praktisk Betydning, da et paalideligt Bevis af det omtalte Indhold vanskeligt vil kunne føres udenfor Tilfælde, som netop ikke omfattes af Ansvarlighedsregelen i D. L. 5—8—1. Da Tingen nemlig efter denne Artikel dog kun skal tilbageleveres ligesaa god, som man den annammede, maa Laantageren være ansvarsfri for den Forringelse og Undergang, der udelukkende skyldes Egenskaber ved Tingen, som allerede vare tilstede ved Modtagelsen, f. Ex. naar det laante Kreatur dør af en Sygdom, det allerede havde ved Modtagelsen, uden at noget Forhold fra Laantagerens Side har medvirket

[24]) J. U. 1875. 248.

[25]) Evaldsen Sp. D. S. 217—218, Gram Sp. D. S. 293—294, men dog Ørsted Hdbg. V S. 407—408, Aubert Sp. D. I S. 302.

hertil. Ej heller skal Laantageren godtgjøre den Forringelse, som er den ligefremme Følge af den ham indrømmede Brug: den naturlige Fortolkning af Retshandelen er nemlig den, at der, naar Alt gaar regelmæssigt, ikke skal være andet Mellemværende mellem Parterne end Pligten til Tingens Tilbagelevering. Nedgang i Tingens Pris og dens Værdiforringelse ved nye Skattelove ell. desl. maa Ejeren bære; saadan Skade er ikke „Lyde".

3. Ved Kontrakten om Laan til Brug stiftes der for Laantageren Ret til at erholde og beholde den aftalte Brug;[26] ofte overlades Brugen uden foregaaende Kontrakt derom. Til disse Pligters Paatagelse udkræves Fyldmyndighed hos Laangiveren, medmindre Talen er om Selverhverv ell. desl.; bortset fra saadanne Tilfælde kan den ufuldmyndige Laangiver, som har afgivet Tingen til Laantageren, trods Aftalerne straks kræve den tilbage. Laantagerens Ret vil efter det i § 77 Bemærkede i Almindelighed være en Gaveret, jfr. ogsaa Bemærkningen om „Lejemaal" i K. L. 25. Marts 1872 § 26; at Stp. L. 19. Febr. 1861 § 43 stiller Laan til Brug i Modsætning til Gave, jfr. L.s § 38, er uden civilretlig Betydning. Men hvad enten Laanet i det enkelte Tilfælde er en Gave eller ikke, er det en Retshandel, hvorved Laangiveren paatager sig Byrder uden Vederlag, og ved Bestemmelsen af Laantagerens Ret maa derfor den ovfr. i § 77. II. 2 omtalte Fortolkningsregel anvendes.[27]) Der paahviler følgelig ikke Laangiveren nogen Garantipligt, men kun Ansvar for Brøde. Og baade hans Ansvar for Ikke-Opfyldelse og for Skade, som er tilføjet Laantageren ved at sættes i Forhold til Ydelsen (ovfr. § 38. III), er endda vistnok betinget af grov Uagtsomhed.[28]) Efter den ovennævnte Fortolkningsregel maa ogsaa i Tvivlstilfælde Ind-

---

[26]) Ørsted Hdbg. V S. 400, Aubert Sp. D. I S. 301; saaledes nyere Lovgivninger i Almindelighed, D. Entw. Mot. II S. 444, i Modsætning til romersk Ret, Windscheid § 374 Note 2.

[27]) Aubert Sp. D. I S. 301, Ørsted Hdbg. V S. 403—404, D. G. B. § 600, D. Entw. Mot. II S. 446—447, jfr. ovfr. § 77 Note 54 og 55.

[28]) Aubert Sp. D. I S. 301, D. G. B. §§ 599, 600, D. Entw. Mot. II S. 446—447, jfr. ovfr. § 77 Note 56 og 58 b.

holdet af Laantagerens Brugsret bestemmes;[29]) som tidligere bemærket[30]) er Fremlaan ikke tilladt, D. L. 5—8—12. For den ham overdragne Brugsret har Laantageren tinglig Beskyttelse ligesom en Lejetager.[31]) At der ikke paahviler Laangiveren nogen Vedligeholdelsespligt under Laanetiden, følger allerede af D. L. 5—8—1, men vilde ogsaa følge af Retshandelens Egenskab som Opofrelse uden Vederlag, selv om Regelen i D. L. 5—8—1 maatte blive forandret. Hvad angaar Laantagerens Ret til Godtgjørelse for Bekostninger, som han — bortset fra særlige Aftaler med Laangiveren — har anvendt paa den laante Ting, bemærkes først, at han lige saa lidt som Lejeren kan fordre Godtgjørelse for unødvendige Bekostninger, selv om de have forhøjet Tingens Værdi som Omsætningsgjenstand.[32]) For nødvendige Bekostninger vil han, selv bortset fra Regelen i D. L. 5—8—1, ikke kunne kræve Godtgjørelse, forsaavidt de ved Kontraktens Indgaaelse stillede sig som den naturlige Forudsætning for og Supplement til den ham indrømmede Brugsret, f. Ex. Foder til det laante Kreatur; at han maa bære slige Bekostninger, medfører naturlig Fortolkning af Kontrakten.[33]) Der vil altsaa kun blive Spørgsmaal om Godtgjørelse for nødvendige Bekostninger, som ikke i Kontraktens Øjeblik stille sig som ordinære. Men selv saadanne vil Laantageren ikke kunne fordre Godtgjørelse for, forsaavidt de ere foretagne til Afhjælpelse af en Skade, som han skulde yde Erstatning for, altsaa ifølge den særlige Ansvarlighedsregel i D. L. 5—8—1 ordentligvis ikke. Kun dersom de ere anvendte til Afhjælp af en Skade, som Laangiveren skal bære, kan Godtgjørelse for-

---

[29]) Jfr. Ørsted Hdbg. V S. 400—401, Larsen S. 179—180, Evaldsen Sp. D. S. 216, Aubert Sp. D. I S. 301.

[30]) Note 18. D. G. B. § 603, D. Entw. Mot. II S. 447.

[31]) Torp S. 435—436, Aagesen Program 1866 S. 137—139, Aubert Sp. D. I S. 304, men dog Ørsted Hdbg. V S. 403. Ovfr. § 89 Note 66, § 88 Note 9 og 4.

[32]) Ovfr. § 34. I og II. 1, Aubert Sp. D. I S. 303, jfr. 149, 153, men dog Ørsted Hdbg. V S. 402, Gram Sp. D. S. 295, Vogt S. 215, jfr. ovfr § 34 Note 9 og 3.

[33]) U. f. R. 1894. 213, D. G. B. § 601, D. Entw. Mot. II S. 447.

langes, dog kun efter Reglerne om uanmodet Forretningsførelse,[34]) f. Ex. Udlæg til Helbredelse af et laant Kreatur, hvis Sygdom allerede var tilstede, da Laanet blev modtaget, men ej kjendelig for Laantageren, naar Laangiveren ikke selv kan varetage sin Tarv. Forsaavidt Laantageren har Ret til Godtgjørelse for Bekostninger paa den laante i hans Besiddelse værende Ting eller for Skade, som denne har forvoldt ham, ere Kravene sikrede ved Tilbageholdelsesret.[35])

§ 130.

Forvaringskontrakten.[1])

I. Forvaringskontrakten (Depositum) er Kontrakten, hvorved en Person (Forvareren, Depositaren) paatager sig at forvare en rørlig Ting for en Anden (Forvaringsgiveren, Deponenten), naar Tingens Forvaring er Kontraktens Hovedformaal. Ganske vist forekommer det ogsaa, at fast Ejendom overgives en Person til Bevaring, jfr. D. L. 5—2—6 og 64, men den herom indgaaede Kontrakt kalder man i Almindelighed ikke en Forvaringskontrakt, og Reglerne i D. L. 5—8—14 omfatte ikke dette Forhold. Derimod kunne alle rørlige Ting være Gjenstand for Kontrakten, ogsaa fortærlige og fungible Ting, ogsaa Penge og Ihændehaverobligationer, se nærmere om Retsstillingen, naar saadanne Gjenstande ere givne i Forvaring, ndfr. under IV. Om der skal ydes Godtgjørelse for Forvaringen eller ikke, er for Begrebet ligegyldigt,[2]) jfr. Stp. L. 19. Febr. 1861 § 49. I mang-

---

[34]) U. f. R. 1894. 213. Ndfr. § 146. III. 3. b, jfr. D. G. B. § 601, D. Entw. Mot. II S. 447, 448.

[35]) Jfr. D. Entw. Mot. II S. 449, tildels Torp S. 736 ff. Forudsætningen i L. 25. Marts 1872 § 4, jfr. Torp S. 739, om at optagne Husdyr ikke kunne tilbageholdes til Sikkerhed for den Skade, de have forvoldt, maa vistnok, ligesom den tilsvarende Regel i l. 39 § 1 Dig (9—2), opfattes som en Undtagelsesbestemmelse.

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 410—418, Larsen § 108—111, Gram Sp. D. §§ 167—170, Aubert Sp. D. I §§ 39—40, Vogt S. 278—282. Chydenius Om inlag og ombud (først kommen mig til Hænde under Korrekturen). Se navnlig om handelsretlige Depositumsforhold Cohn hos Endemann III §§ 430, 431, 433.

[2]) Ørsted Hdbg. V S. 410—411, Aubert Sp. D. I S. 323; saaledes

foldige Retsforhold vil der forekomme en Pligt for en Person til at forvare en Andens Ting, saaledes ved Leje, Laan, Haandpant osv., men ved Forvaringskontrakten forstaas som bemærket kun den Kontrakt, hvis Hovedformaal netop er Tingens Forvaring, medens det paa den anden Side ikke udelukker Begrebet, at Kontrakten er foranlediget ved et andet Kontraktsforhold mellem Parterne, f. Ex. at Gjæsten paa et Hotel overgiver Værten Gjenstande i Forvaring.[3]) At der er tillagt Forvareren en vis Ret til at bruge Tingen, udelukker ikke Begrebet, men i saa Fald kan det undertiden være vanskeligt at afgjøre, om Opbevaringen er Hovedformaalet for Kontrakten, eller om der foreligger Laan eller Leje. Betydningen af den nøjagtige Afgrænsning af Forvaringskontrakten overfor andre Kontrakter er forøvrigt væsentligt afhængig af, hvorvidt man antager, at Regelen i D. L. 5—8—14 afviger fra de for andre Kontrakter gjældende Regler om Bevaringspligten, se herom under II og § 129. I. Benævnelsen Depositum anvendes ofte paa Retsforhold, som falde udenfor den angivne Ramme, navnlig paa Haandpantsætning,[4]) f. Ex. alm. Kassefdn. 8. Juli 1840 § 2. Almindelige Regler om Forvaringskontrakter findes i D. L. 5—8—14, se om Stempelpligten Stp. L. 19. Febr. 1861 § 49, L. 21. Marts 1874 § 2. D. L. 5—8—4 er ophævet ved Str. L. 10. Febr. 1866 § 308.

II. Forvareren er pligtig at opbevare og tilbagegive Tingen med Tilbehør.[5]) Er der forud indgaaet Kontrakt om Opbevaring, er denne bindende for Forvareren,[6]) men

---

ogsaa nyere Lovgivninger, D. G. B. § 689, D. Entw. Mot. II S. 571, i Modsætning til romersk Ret, Windscheid § 377 Note 2.

[3]) Ørsted Hdbg. V S. 411—412, D. Entw. Mot. II S. 570, jfr. Note 21.

[4]) J. U. 1855. 767.

[5]) Udbytte, som Forvareren ved egenmægtige Foranstaltninger har draget for sig selv af det Forvarede, synes han ikke ubetinget at kunne være pligtig til at udrede til Forvaringsgiveren, men denne har vistnok kun Krav paa Erstatning for sket Skade, derunder tabt Vinding, som han ellers vilde have opnaaet, se dog D. Entw. § 619, Mot. II S. 579 (tildels strøget i D. G. B. § 698), jfr. § 136 Note 32, 34, § 145 ved Note 18.

[6]) Saaledes nyere Lovgivninger, D. Entw. Mot. II S. 570, i Modsætning til romersk Ret, Windscheid § 377 Note 3. Jfr. om Afhentelsespligt for Forvareren U. f. R. 1893. 186.

i Almindelighed overgives Tingen til Forvareren under foreliggende Aftale derom. Til Forvaringspligternes Paatagelse er personlig Myndighed nødvendig og i Almindelighed tilstrækkelig,[7] hvorimod den umyndige Forvarer har Forvaringsgiveren kun de Vindikationskrav og Krav paa Erstatning efter de almindelige Regler om skadegjørende Handlinger udenfor Kontraktsforhold, se særligt om Myndighedsbetingelser ved Depositum af Penge og desl. ndfr. under IV. Om Fremtvingelse af Pligten til kontraktmæssig Bevaring vil der sjeldent være Tale: Pligtens praktiske Betydning ligger væsentlig deri, at dens Krænkelse kan paadrage Forvaringstageren Erstatningspligt.[8] Hovedinteressen knytter sig til Forvarerens Afleveringspligt og til hans Pligt til at give Erstatning, naar Afleveringspligten ikke kan opfyldes. Tilbagelevering af Tingen kan Forvaringsgiveren forlange, naar han vil, selv om et vist Tidsrum for Forvaringen er aftalt, og selv om Brugsbeføjelse er indrømmet Forvareren;[9] noget Andet er det, at det, som bemærket, undertiden kan være vanskeligt at afgjøre, om der foreligger en Forvaringskontrakt eller en Brugskontrakt. Det for Forvaringen fastsatte Tidsrum har ordentligvis kun[10] den Betydning, at Forvareren ikke inden dettes Udløb kan frigjøre sig for sine Pligter ved Tilbagelevering.[11] Undertiden vil Deponentens Beføjelse til at kræve det Deponerede tilbage være udelukket af Hensyn til Trediemand,[12] og undertiden har Forvareren Retentionsret.[13] Forvaringsstedet vil i Almindelighed være Opfyldelsessted, og Forvareren vil ikke være pligtig at sende Tingen til Forvaringsgiveren.[14] Hovedspørgsmaalet og et meget omtvistet

[7]) Ovfr. § 129. I og II. 2. Om hvorvidt Myndighed kræves hos Deponenten se ndfr. III i Slutn.

[8]) Aagesen S. 205—206, 542, se Hammarskjöld Fraktaftalet S. 61—72, der sammenstiller Forvaringspligten med Pligten i Værkslejeforholdet, jfr. ndfr. § 141 ved Note 15.

[9]) Larsen S. 237, Aubert Sp. D. I S. 325—326, Vogt S. 282, D. G. B. § 695, D. Entw. Mot. II S. 582—583.

[10]) Jfr. dog ogsaa ndfr. Note 45.

[11]) Ovfr. § 62. II, jfr. tildels D. G. B. § 696, D. Entw. Mot. II S. 583, ndfr. Note 38.

[12]) Ovfr. § 62 Note 40 b ff., § 129. I. [13]) Ndfr. Note 51.

[14]) Ovfr. § 40 ved Note 26, D. G. B. § 697, D. Entw. Mot. II S. 580—581.

Spørgsmaal med Hensyn til Forvarerens Pligter er det, under hvilke Betingelser han staar til Ansvar for ikke at kunne tilbagelevere Tingen.[15]) Striden har navnlig drejet sig om, hvorvidt D. L. 5—8—14 hjemler Ansvar efter en almindelig Maalestok eller efter Maalestokken *diligentia quam in suis rebus*, men der har ikke altid hersket Klarhed over, om der ved dette sidste Begreb sigtes til de objektive eller til de subjektive Ansvarsbetingelser, eller til begge Dele. Først gjælder det at bestemme, paa hvilken Maade Forvareren skal bevare Tingen. Dersom der i denne Henseende foreligger Aftaler, udtrykkelige eller stiltiende,[16]) ere disse afgjørende, dog at Afvigelser fra det Aftalte kunne hjemles ved Reglerne om uanmodet Forretningsførelse.[17]) Forsaavidt ingen Aftale bestemmer Bevaringsmaaden, kommer Regelen i D. L. 5—8—14 til Anvendelse.[18]) Den almindelige til Ørsteds Autoritet støttede Fortolkning af denne Artikel gaar ud paa, at Forvareren skal bevare den modtagne Ting, saaledes som han plejer at bevare egne Ting af samme Beskaffenhed. Er Forvareren en mere end almindelig forsigtig Mand i egne Anliggender, skal han ogsaa i Forvaringsforholdet udvise mere end almindelig Agtpaagivenhed; er han en uforsigtig Mand, kan han ikke drages

---

I alt Fald naar Forvaringen finder Sted uden Vederlag, maa Regelen ogsaa gjælde om Penge, ifølge den i § 77. II. 2 omtalte Fortolkningsregel, J. U 1859. 557, jfr. Note 61 b.

[15]) J Lovgivningerne er Forholdet ordnet paa meget forskjellig Maade; undertiden hæfter Forvareren kun for *culpa lata*, undertiden anvendes Maalestokken *diligentia quam in suis rebus*, se D. Entw. Mot. II S. 571—573. Den almindelige Ansvarlighedsregel følges af Oest. G. B. § 964, jfr. § 1295, D. Entw. Mot. II S. 572 (men dog D. G. B. § 690, naar Forvaring er paataget uden Vederlag, Reatz I S. 319), Wharton § 320.

[16]) D. i J. U. 1859. 529; ved Fortolkningen vil det kunne være af Betydning, om der gives Vederlag for Opbevaringen eller ikke, jfr. ovfr. § 77. II. 2, ndfr. Note 22—23, 35.

[17]) Ndfr. § 146. III, § 139 Note 20, § 136 Note 21, jfr. D. G. B. § 692, D. Entw. Mot. II S. 575—576.

[18]) At D. L. 5—8—14. 1ste Sætn. alene skulde tale om Valget af passende Bevaringssted o. desl., medens først 2den og 3die Sætn. skulde give Regler om Afværgelsesforanstaltninger overfor Ulykker o. desl., Torp i U. f. R. 1880. S. 384—385, bliver der ingen Grund til at antage, naar det fastholdes, at de sidstnævnte Regler ere Bevisregler, jfr. Aubert Sp. D. I S. 334.

til Ansvar for at have udvist samme Mangel paa Agtpaagivenhed i Forvaringsforholdet, som han plejer at udvise i egne Anliggender, dog at han altid maa være ansvarlig for grov Uagtsomhed.[19] Der er imidlertid navnlig i den senere Tid[20]) gjort opmærksom paa, at denne Fortolkning ingenlunde stemmer med den ældre Rets Regler. Dennes Bestemmelser om, at Forvareren var ansvarsfri, naar hans eget Gods var gaaet til Grunde ved samme Ulykke som det forvarede, var kun en Bevisregel, der opstillede en Formodning for, at Forvareren i saa Fald havde bevaret den fremmede Ting som sine egne, altsaa forsvarligt, og denne Formodning var afbeviselig, jfr. nærmere ndfr. Og de i ældre Love forekommende Udtryk, at Forvareren skulde gjemme Godset som sit eget ell. desl., vare Udtryk for, at Forvareren skal gjemme den modtagne Ting, saaledes som en ordentlig Mand gjemmer sine egne Ting af samme Beskaffenhed, men gik ingenlunde ud paa, at lade Agtpaagivenhedsgraden afhænge af Forvarerens Sædvaner, og tilsigtede navnlig ikke at nedstemme Fordringerne overfor skjødesløse Personer. Efter disse Oplysninger kan det sikkert ikke antages, at Regelen i D. L. 5—8—14, 1ste Sætn., at Forvareren skal gjemme det Modtagne som sit eget Gods, lader den pligtmæssige Opbevaringsmaade afhænge af Personernes Sædvaner, men den maa forstaas i Overensstemmelse med nedarvet Sprogbrug saaledes, at Forvareren skal gjemme det Modtagne, som en ordentlig Mand gjemmer saadanne Ting.[21])

---

[19]) Saaledes Ørsted Hdbg. V S. 414—418 og N. j. A. XIX S. 191 ff., Bang i J. T. XVI. 1 S. 138, Gram Sp. D. S. 446—456, Vogt S. 280—281. Denne Fortolkning synes forudsat i D. i U. f. R. 1879. 757, der forøvrigt ikke angaar en Forvaringskontrakt, jfr. § 140 Note 63, og i Schl. H. R. D. III. 349, hvis Resultat imidlertid ogsaa stemmer med det i Teksten Antagne (Opbevaringsstedet var „ikke skikket til“ at være Gjemmested for egne Penge).

[20]) Aubert Sp. D. I S. 327 ff., se ogsaa Kolderup-Rosenvinge i N. j. A. XIX S. 178, jfr. Matzen Retshistorie, Privatret II S. 213 ff.

[21]) Aubert Sp. D. I S. 334. Saaledes ogsaa ældre Forfattere, Nørregaard III S. 201, Holm i N. j. A. XIX S. 126 ff., Kolderup-Rosenvinge smstds. S. 176 ff., og vistnok Larsen S. 236—237, U. f. R. 1888. 233, jfr. Note 19. En Bemærkning ovfr. § 41 S. 263 om D. L. 5—8—14 og 5—7—1 maa følgelig udgaa. Assurancepligt paahviler ikke Forvareren i det rene Forvaringsforhold, Aubert Sp. D. I S. 335, jfr. ndfr. § 140 Note 63. Særlige strænge Regler om Hotelværters og lignende Personers Ansvar for en Rejsen-

Med andre Ord, D. L. 5—8—14, 1ste Sætn., stiller netop den Fordring til Bevaringsmaaden, som man uden positiv Afgjørelse maatte komme til,[22]) se ovfr. § 41. II, i alt Fald med Hensyn til den Forvarer, der faar Vederlag, hvorimod man uden positiv Hjemmel maaske vilde antage, at en mildere Regel gjaldt overfor Forvareren, som ikke faar Vederlag, jfr. § 77. II. 2. Men ogsaa Forvaring uden Vederlag falder ind under D. L. 5—8—14, der vistnok endog særligt har dette Tilfælde for Øje.[23]) Mod det Udviklede kan ingen Indvending hentes fra D. L. 5—8—14, 2den og 3die Sætn., da disse Bestemmelser ere Bevisregler, se ndfr. Og det kan ikke paa en Sammenligning med D. L. 5—7—1, der udtrykkeligt udtaler, at Panthaveren hæfter for al Uagtsomhed, støttes, at Forvareren ikke altid skulde være pligtig at udvise almindelig fornuftig Omsorg med Hensyn til det Forvarede, thi at han er pligtig hertil, er, som oplyst, netop tilkjendegivet af Regelen i D. L. 5—8—14, 1ste Sætn., og efter den ældre Ret var Panthaverens og Forvarerens Ansvar undergivet de samme Regler.[24]) Til yderligere Støtte for det Udviklede kan henvises til, at forskjellige Lovbud, Fdn. 5. Marts 1695 § 4, Rs. 19. Aug. 1707. I. § 1, særligt vise, at der ved Udtrykkene „gjemme som sit eget“ ikke sigtes til noget lempeligt Ansvar. Den saaledes i D. L. 5—8—14. 1 givne almindelige Regel, at Forvaringen skal finde Sted, saaledes som ordentlige Mænd forvare, udelukker imidlertid ingenlunde, men indeholder netop, at Hensyn maa tages til den enkelte Forvarers Stilling og Forhold. At man skal handle som en fornuftig eller ordentlig Mand, vil sige, at man skal handle, som fornuftige eller ordentlige Mænd pleje at handle i Situa-

---

des Gods jfr. Windscheid § 384, D. G. B. §§ 701—704, D. Entw. Mot. II S. 584 ff., haves ikke i dansk Ret, jfr. Aubert Sp. D. I S. 339.; Fdn. 5. Marts 1695 § 4 er kun en Indskjærpelse af den almindelige Ansvarlighedsregel.

[22]) Ovfr. § 41. II, Aubert Sp. D. I S. 334, men dog en Ytring l. c. S. 338 om, at Regelen er en Skjærpelse i Forhold til det, som vilde følge af almindelige Regler, hvorved formentlig kun kan sigtes til, at man i Mangel af positiv Hjemmel vilde kræve mindre af den Forvarer, som ikke faar Vederlag for Opbevaringen.

[23]) Aubert Sp. D. I S. 334, jfr. Note 16 og 35.

[24]) Aubert Sp. D. S. I 329, 333.

tioner som den foreliggende, men ikke at der i alle Situationer skal handles ens; Bankieren, der modtager en Kostbarhed i Forvaring, er pligtig til andre Bevaringsforanstaltninger end Arbejdsmanden, der paatager sig at forvare en saadan.[25]) Men herved maa atter erindres, at den Forvarer, der ved Kontraktens Indgaaelse har bibragt Forvaringsgiveren den beføjede Forestilling, at visse Bevaringsforanstaltninger ville blive trufne af ham, ikke kan slippe med at præstere de ringere Foranstaltninger, der svare til hans Forhold.[26]) En Forvarer er f. Ex. ikke ansvarsfri, fordi han har forvaret det Modtagne i de bedste Gjemmer, som han har til Opbevaring af eget Gods af lignende Art, naar Opbevaring i disse ligger under Niveauet af den Opbevaringsmaade, som i Almindelighed kunde ventes af Folk i hans Stilling.[27])

Efterat det saaledes er oplyst, hvilke Opbevaringsforanstaltninger Forvareren skal træffe, give Ansvarlighedsbetingelserne sig af sig selv. Forvareren er ansvarlig for Tingens Undergang eller Forringelse, naar han ved en retsstridig og tilregnelig eller ved en i hans økonomiske Forhold grundet Tilsidesættelse af de beskrevne Pligter har bevirket Skaden, se ovfr. § 41 II og III, § 44. III. 2, og det selv om Skaden er hændelig.[28]) Antog man, at Opbevaringspligten var afhængig af Forvarerens Sædvaner, vilde det vel være konsekvent ogsaa at lade Spørgsmaalet om subjektiv Brøde afhænge af hans Individualitet, men efter den ovfr. antagne Anskuelse er der ingen Grund til at forlade det almindelige (ovfr. § 41. II) Uagtsomhedsbegreb.

For det Tilfælde, at den forvarede Ting og Forvarerens egne have været angrebne af samme Ulykke, giver D. L. 5—8—14, 2den og 3die Sætn., særlige Regler, der, ligesom den ældre Rets tilsvarende Bestemmelser, ere Bevisregler.[29]) At der ved Forvarerens egne Ting kun sigtes til Ting af samme Art,

---

[25]) Aubert Sp. D. I S. 334—335, Evaldsen S. 299.

[26]) Note 16.

[27]) Jfr. dog Torp i U. f. R. 1880 S. 385.

[28]) Ovfr. § 36 Note 15.

[29]) Aubert Sp. D. I S. 328, jfr. Torp i U. f. R. 1880 S. 386—387 og ovfr. § 15. II om D. L. 5—1—4. Jfr. om saadanne Lovbestemmelser ogsaa D. Entw. Mot. II S. 574.

som den betroede og forkomne, er almindeligt anerkjendt. Er det oplyst, at det betroede Gods er forkommet ved en Ulykke tilligemed Forvarerens eget af samme Beskaffenhed, formodes det, at Forvareren har behandlet det betroede Gods forsvarligt, saa at han altsaa er ansvarsfri.[30]) Men kan Forvaringsgiveren oplyse, at Skaden skyldes Brøde fra Forvarerens Side, være sig i Henseende til Opbevaringsforanstaltninger eller i Henseende til Mangel af behørige Redningsforanstaltninger, er denne ansvarlig. Dette var Regelen efter Lovstedets Kilde I. L. II. 114, og der er ingen Grund til at antage, at det ved Optagelsen i Lovbogen har været Meningen at gjøre nogen Forandring heri.[31]) Reddes derimod Forvarerens eget Gods, præsumeredes han i ældre Ret at være i Brøde, men heri gjør D. L. 5—8—14, 3die Sætn., en Forandring, idet det bestemmes, at Forvareren dog kun er ansvarlig, naar det oplyses, at han havde Tid og Lejlighed til at redde det betroede Gods med sit.[32]) I denne Bevisregel indeholdes forøvrigt den materielle Regel, at Forvareren i paakommende Ulykkestilfælde er beføjet til at redde sit eget Gods fremfor det betroede af samme Art,[33]) hvilket er en Undtagelse fra Artiklens Hovedregel,[34]) som man muligvis vil finde sig beføjet til kun at anvende paa den vederlagsfrie Forvaring.[35])

Forvareren er pligtig selv at besørge Forvaringen; benytter han sig i denne Henseende af lovlig Medhjælp, hæfter han for Medhjælperens Brøde (§ 44. IV)[35b]), og anvender han ulovligt Andre til Opbevaringen, hæfter han for deraf flydende Skade, ogsaa den hændelige.[36]) Efter Omstændighederne kan der, navnlig i Henhold til Reglerne om uanmodet Forretningsførelse, naar Forvareren ikke selv kan forvare Tingen, tilkomme ham Beføjelse til at sætte en Anden i sit Sted som Forvarer (Substitution), og han hæfter da i Almindelighed kun, naar han ved

[30]) Jfr. S. og H. R. T. 1872. 32, J. U. 1859. 557.
[31]) Aubert Sp. D. I S. 330, 333, Schl. H. R. D. III. 349.
[32]) Aubert Sp. D. I S. 330—331, 334.
[33]) Ørsted i N. j. A. XIX S. 206—207, Larsen S. 237.
[34]) Jfr. D. Entw. Mot. II S. 574. [35]) Jfr. Note 23 og 16.
[35b]) U. f. R. 1896. 285. [36]) Note 28.

uforsigtigt Valg eller ved Mangel af behørig Instruktion er i Brøde.[37])

Forvarerens Ret til at frigjøre sig ved Aflevering indtræder, dersom en Tidsgrænse for Forvaringen er vedtaget, naar det vedtagne Tidsrum er udløbet; ellers kan han bringe sin Pligt til Ophør, naar han vil, efter Omstændighederne dog kun med passende Varsel til Forvaringsgiveren.[38]) I Tilfælde af Fordringshavermora fra Deponentens Side kan Forvareren under de almindelige Betingelser omsætte den forvarede Ting i Penge.[39]) Som det fremgaar af det tidligere Udviklede, vil Forvarerens Pligt i Almindelighed ophøre, naar Tingen hændeligt gaar til Grunde[40]) — ɔ: Forvaringsgiveren bærer Risikoen for Tingen, se derimod om irregulært Depositum under IV — og efter Omstændighederne ved Aflevering til Trediemand.[41]) At Forvaringsgiveren er Separatist i Forvarerens Konkursbo, forsaavidt den forvarede Gjenstand findes i Konkursboet, er omtalt ovfr. § 129. I, se om irregulært Depositum under IV.

III. Forvarerens Rettigheder. Kontrakten om Tingens Opbevaring vil i Almindelighed ikke give den, der har paataget sig Forvaringen, nogen Ret til at fordre Tingen deponeret hos sig,[42]) men en Ret til Deposition kan tilkomme Trediemand.[43]) Ret til Vederlag for selve Opbevaringen vil, da det er saa almindeligt, at Opbevaringspligt overtages uden Vederlag, ikke tilkomme Forvareren, medmindre saadant er særligt lovet, eller Forvaringsgiveren ifølge Forvarerens Stilling eller Forhold maatte gaa ud fra, at Vederlag vilde blive forlangt.[44]) Naar Vederlag er tilsagt for en bestemt Opbevaringstid, maa dette tilkomme Forvareren, selv om Tingen ikke overgives ham

---

[37]) Jfr. Aubert Sp. D. I S. 325, D. G. B. § 691, D. Entw. Mot. II S. 574—575, ndfr. § 136 Note 42—45. Det Bemærkede kan dog ikke gjælde, naar han selv er ansvarlig for det Forhold, der har begrundet Substitutionen.

[38]) Note 11, ovfr. § 62. II. [39]) § 62 Note 42 ff., Schl. H. R. D. I. 214, S. og H. R. T. 1868. 89. [40]) Jfr. ved Note 27—28.

[41]) Ovfr. § 129 ved Note 1, § 61. II. 1, H. R. T. 1868. 478 (U. f. R. 1896. 129).

[42]) Note 9 ovfr. § 62 Note 2 og 3, Aubert Sp. D. I S. 324.

[43]) Jfr. H. R. T. 1882. 778 (U. f. R. 1883. 553).

[44]) Ovfr. § 25. I. 3, § 39. II. 2, Aubert Sp. D. I. S. 323, jfr. S. og H. R. T. 1868. 89. U. f. R. 1880. 681, D. G. B. § 689. — Retten til Vederlaget haves

i Forvaring eller før Tiden tages tilbage, dog efter Omstændighederne kun med Afdrag af, hvad han sparer ved at slippe for Opbevaringen.[45] Godtgjørelse for Bekostninger paa den opbevarede Ting eller i Anledning af Tingens forventede Modtagelse maa i Almindelighed antages stiltiende at være tilsagt Forvareren, forsaavidt angaar de til Modtagelsen og Opbevaringen forudseeligt nødvendige.[46] Forsaavidt en Brugsbeføjelse tilkommer Forvareren, maa det dog jævnligt antages, at denne skal opveje Omkostningerne,[47] og et for Opbevaringen tilsagt Vederlag vil ofte indbefatte Godtgjørelse for disse. For uforudseelige nødvendige Bekostninger kan Forvareren kræve Godtgjørelse efter Reglerne om uanmodet Forretningsførelse;[48] for unødvendige Bekostninger tilkommer der ham, bortset fra særlige Tilsagn herom, ikke nogen Godtgjørelse, selv om de forhøje Tingens Værdi.[49] Endvidere kan Forvareren efter den almindelige Erstatningsregel fordre Godtgjørelse for Skade, som den deponerede Ting har forvoldt ham.[50] Til Sikkerhed for alle disse Krav har Forvareren Retentionsret over den forvarede Ting, i

---

imod Forvaringsgiveren, selv om det er aftalt, at Tingen skal tilbagegives til en Trediemand, jfr. ndfr. § 142 Note 44. Men dersom Forvareren kun maa aflevere Tingen til Trediemand mod at skaffe sig Vederlaget betalt af denne, kan han tabe Kravet mod Forvaringsgiveren ved at afgive Tingen til Trediemand uden at erholde Vederlaget, U. f. R. 1895. 575, § 142 Note 42. Paa den anden Side bliver Trediemand ved at modtage Tingen under Tilkjendegivelse af, at han skal betale Vederlaget, pligtig at udrede dette, § 25. 1. 3, § 142 Note 59.

[45]) Ovfr. § 62. IV. 5 og 1, Aubert Sp. D. I S. 326, jfr. dog D. G. B. § 699, D. Entw. Mot. II S. 582, jfr. ndfr. § 136. IV. 2.

[46]) Aubert Sp. D. I S. 339—340, jfr. D. G. B. § 693, D. Entw. Mot. II S. 581, 570. At Udlægene aldrig kunne fordres godtgjorte med et større Beløb end den deponerede Tings Værdi, er en vilkaarlig Paastand. Men naar Udlægene begynde at løbe op til et saadant Beløb, at det kan være tvivlsomt, om Deponenten vil finde sig tjent med at indløse Tingen for det, eller naar det iøvrigt maa stille sig tvivlsomt for Forvareren, om Deponenten fremdeles ønsker Udlægene afholdte mod Godtgjørelse, maa han give denne Anledning til at træffe Bestemmelse og varetage sin Tarv. Er dette ikke muligt, maa han efter Omstændighederne (§ 146. III. 2 og 3) omsætte Tingen i Penge for Deponenten eller selv bære de fremtidige Udlæg, J. U. 1865. 611.

[47]) J. U. 1865. 611. [48]) Ndfr. § 146. III. 3. b. [49]) § 129 Note 32.

[50]) § 38. III, D. G. B. § 694, jfr. om afvigende Lovgivninger D. Entw. Mot. II S. 581—582.

Anledning af hvis Forvaring Kravet haves.[51]) Den Brug af Tingen, der kræves af Hensyn til dens Bevaring, er Forvareren tilladt,[52]) men iøvrigt tilkommer Brugsbeføjelse ham kun, forsaavidt den særligt er indrømmet ham. Da Forvaringsgiveren kan fordre Tingen tilbage, naar han vil, er Myndighed fra Deponentens Side kun nødvendig til Begrundelse af den ovenfor omtalte Pligt til Godtgjørelse for Forvaring og for Udlæg, som ikke følger af Reglerne om uanmodet Forretningsførelse, men i disse Henseender er Fuldmyndighed fornøden.

IV. Som bemærket kunne ogsaa fortærlige og fungible Ting, Penge og Pengeeffekter gives i Forvaring. Hvad særligt Penge angaar er det uomtvistet, at der foreligger en Forvaringskontrakt, og at de i det Foregaaende udviklede Regler om Forvaringskontrakter komme til Anvendelse, naar Pengene overgives til Forvaring som individualiserede ved Segl, Laas, eller paa lignende Maade,[53]) jfr. Stp. L. 19. Febr. 1861 § 49. Paa den anden Side er det givet, at de udviklede Regler om Forvaringskontrakter meget ofte maa fraviges i væsentlige Retninger, naar Penge ere givne i Forvaring. Dette er i alt Fald Tilfældet, naar Aftalerne gaa ud paa, at Modtageren af Pengene skal være Ejer af disse og i sin Tid tilbagegive ligesaameget af sin egen Formue. I saa Fald maa følgende Modifikationer indtræde i de almindelige Regler om Forvaringskontrakter. Forvareren maa være fuldmyndig;[54]) er han ikke fuldmyndig, bliver han ifølge Grundsætningen i D. L. 5—3—10 ikke ansvarlig for at tilegne sig de modtagne Penge, se ovfr. § 18. IV, og han er ikke ifølge Kontrakten pligtig at tilbagebetale Noget, da Tilbageleveringspligten ikke er en Afleveringspligt, men en Pligt til at udrede af sin egen Formue.

---

[51]) Gram Sp. D. S. 456, Aubert Sp. D. I S. 340, Vogt S. 282, Torp S. 737—738, U. f. R. 1878. 1252, J. U. VIII. 90, jfr. ovfr. § 63. II. 7. Saaledes ogsaa D. Entw. i Modsætning til de romanistiske Lovgivninger i Almindelighed, Mot. II S. 579—580. Over andre Ting, som Deponenten har givet Forvareren i Hænde, haves Retentionsretten ikke, U. f. R. 1879. 348, jfr. § 141 Note 93.

[52]) J. U. 1865. 611.

[53]) J. U. 1859. 529.

[54]) Scheel Personret 2den Udg. S. 118, Gram Sp. D. S. 442.

Dernæst maa Forvareren i disse Tilfælde som Ejer af det Modtagne bære Risikoen for dets hændelige Undergang.[55]) Og Forvaringsgiveren er ikke Separatist i Forvarerens Konkursbo,[56]) selv om den modtagne Pengesum findes henliggende urørt i Konkursboet, thi den tilhører selv i saa Fald Forvareren ikke Forvaringsgiveren. Kun da kan man i de omtalte Tilfælde erkjende Forvaringsgiveren for Separatist, naar Aftalen maa opfattes saaledes, at Ejendomsoverdragelsen til Forvareren er betinget af, at denne virkelig forbruger Pengene eller blander dem mellem sine egne, og det modtagne Beløb har henligget individualiseret uden at have været undergivet nogen Benyttelse,[57]) hvortil en Ombytning af Pengestykkerne med andre ikke kan henregnes. Under tilsvarende Forhold maa man ogsaa antage, at Forvaringsgiveren bærer Risikoen for hændelig Undergang. I de Tilfælde, hvor de omtalte særlige Regler komme til Anvendelse, benævner man Kontrakten som irregulært Depositum; at anvende denne Betegnelse ogsaa paa Tilfælde, som ere undergivne Forvaringskontraktens almindelige Regler, vilde være systematisk uberettiget. Mange antage forøvrigt, at det irregulære Depositum ligefrem er undergivet Reglerne om Laan til Eje og altsaa er en Art af Laan til Eje.[58]) Men for dansk Rets Vedkommende[59]) kan Rigtigheden heraf ikke erkjen-

---

55) Aubert Sp. D. I S. 339. 56) U. f. R. 1879. 1099, Aubert Sp. D. I S. 326.

57) Jfr. Windscheid § 379 Note 6, D. G. B. § 700, D. Entw. Mot. II S. 577—578.

58) Gram Sp. D. S. 444, Scheel Personret 2den Udg. S. 118, Aubert Sp. D. I S. 322, tildels D. G. B. § 700. D. Entw. Mot. II S. 576—578, Reatz I S. 321—322.

59) Betydningen af at henregne irregulært Depositum til Laan til Eje vilde i dansk Ret være, at Reglerne i Fdn. 14. Maj 1754 §§ 1—3 kom til Anvendelse paa det irregulære Depositum, men denne Sætning kan ikke anerkjendes, se Teksten. Bortset fra herfra er Spørgsmaalet i dansk Ret kun af terminologisk Interesse, da vor Lovgivning ikke giver et detailleret særligt Sæt af Retsregler for hvert af Forholdene, men begge Retsforhold ere undergivne de almindelige Kontraktsregler, som efter Forholdenes Nuancering passe paa dem. At Kompensationsbeføjelse ikke skulde tilkomme Skyldneren ved irregulært Depositum, kan, bortset fra udtrykkelige og stiltiende Aftaler, der ogsaa kunne forekomme ved Laan til Eje, ovfr. § 63 Note 45, ikke antages, jfr. Note 51, D. Entw. Mot. II S. 579, Reatz I S. 322 Note 3, men dog Aubert Sp. D. I S. 340 Note 2, Schw. Art. 484 smh. m. Art. 132, Schneider S. 361. Naar Penge ere

des.[60]) At anvende de positive, om Pengelaan i Fdn. 14. Maj 1754 §§ 1—3 (se ovfr. § 14. III. 5) givne Regler paa den Overdragelse af Penge til en Umyndig, der kun finder Sted, fordi Overdrageren ønsker Pengene opbevarede, vilde ikke stemme med denne Fdn.s Grunde, og at Reglerne om Laan til Umyndige let kunne omgaas, dersom man ikke behandler det irregulære Depositum som Laan, kan ikke være afgjørende. Og Bestemmelsen i Stp. L. 19. Febr. 1861 § 49 om, at Beviser for Modtagelsen af Penge, der ikke ere individualiserede ved Segl eller Laas, skulle stemples som Gjældsbeviser, forudsætter netop ved sin Formulering, at irregulært Depositum er en Forvaringskontrakt, om hvilken det positivt bestemmes, at den i Henseende til Stempelpligt skal behandles som en anden Kontrakt. Noget Andet er det, at det kan være meget vanskeligt i det enkelte Tilfælde at afgjøre, om der foreligger irregulært Depositum eller Laan til Eje, og at virkeligt Laan undertiden benævnes Depositum. Den begrebsmæssige Forskjel er jo den, at der foreligger irregulært Depositum, naar Retshandelens Formaal er Pengenes Opbevaring, medens Pengene ved Laan til Eje ydes i Modtagerens Interesse. Og at Formaalet er Pengenes Opbevaring, kan f. Ex. fremgaa deraf, at der ydes Modtageren Vederlag, jfr. Oktr. 4. Juli 1818 § 25,[61]) eller efter Omstændighederne deraf, at Modtageren svarer mindre Renter end de sædvanlige. At Parterne have betegnet Forholdet som Depositum, er naturligvis uden Betydning. Indskud i Banker og Sparekasser[61b]) ville efter det Anførte undertiden være Laan, undertiden irregulært Depositum.

---

indsatte paa Folio hos en Bank eller en Bankier, kan, bortset fra Konkurstilfælde, Foliohaveren, navnlig naar Aftaler foreligge om, at Indskudene skulle kunne benyttes til Inddragelse ved Anvisninger og Checks, ikke mødes med Kompensationsindsigelse, hentet fra Modfordringer, der ikke vedkomme dette Mellemværende, jfr. Cohn hos Endemann III § 446 og ndfr. Note 61 b.

[60]) Jfr. Vogt S. 279, Aagesen R. R. II S. 254, H. R. T. 1864. 674, Windscheid § 379 Note 3—7. Se Note 61 b.

[61]) De her omtalte Indsættelser paa Folio mod Betaling til Banken ere nu ganske fortrængte af rentebærende Kontokuranter, jfr. Oktr. § 23 med Note i Bankens Udgave af Oktroi og Reglement (1884).

[61b]) Se om disse Retshandler Cohn hos Endemann III § 433, jfr. ovfr. Note 59, Meyer hos Hage S. 622—624. Om man vil benytte den ene eller

Medens det saaledes er givet, at der om irregulært Depositum gjælder væsentligt andre Regler end om Forvaringskontrakter i Almindelighed, er det omtvistet, hvor Grænsen ligger mellem det regulære og irregulære Depositum. Om selve Begrebsbestemmelsen synes der dog ikke at kunne herske nogen berettiget Tvivl. De omtalte særlige Regler om Myndighed, Risiko og Separatiststilling skyldes den Omstændighed, at Pengene ere overdragne Modtageren til Ejendom. Og for at anvende disse særlige Regler eller overhovedet andre Regler end de almindelige om Forvaringskontrakter gjældende, fordi Gjenstanden er Penge, naar Ejendomsret over Pengene ikke er overdraget til Forvareren, afgiver hverken Forholdets Natur eller den positive Lovgivning nogen Hjemmel. Naar saaledes Penge ere overgivne til en Umyndig til Forvaring, uden at de ere givne ham i Ejendom, er han ansvarlig for at tilegne sig dem. Dette maa gjælde, selv om Pengene ikke ere overgivne ham som aflukkede;[62]) Grundsætningen i D. L. 5—3—10 kan ikke dække ham mod Ansvar. At Reglerne om Laan til Umyndige let kunne omgaas, dersom man anerkjender saadant Ansvar, kan ikke være afgjørende. Fremdeles kunne ogsaa uaflukkede Penge, der forefindes individualiserede,[63]) vindiceres ud af Forvarerens Konkursbo, naar de ikke ere overdragne ham til Ejendom;[64]) noget Andet er det, at Identitetsbeviset kan være vanskeligt at føre. At Separatiststilling ikke tilkommer Forvaringsgiveren, naar Forvareren har forbrugt det Modtagne, selv om Andet ensidigt er udsondret til Forvaringsgiverens Fyldestgjørelse, gjælder ogsaa om Forvaring af andre Gjenstande. Endelig er der ingen Grund til, fordi Pengene ere uaflukkede, at fritage Forvaringsgiveren for Risikoen for deres hændelige

---

den anden Benævnelse for disse Forhold, er efter det i Note 59 Bemærkede uden reel Betydning. Ordentligvis vil Tilgodehavendet være Henteskyld, jfr. D. G. B. § 700 smh. m. § 697.

[62]) Scheel Personret 2den Udg. S. 117—119, Gram Sp. D. S. 442—443, H. R. T. 1894. 204 (U. f. R. 1894. 705), A. f. R. I. 30, men dog Ørsted Hdbg. II S. 425—426.

[63]) U. f. R. 1881. 764. Jfr. § 136 Note 33, 34.

[64]) Matzen S. 294, Torp S. 363, Aubert Sp. D. I S. 326, jfr. ovfr. § 129 Note 5, men dog Schl. H. R. D. II. 741, Ørsted Hdbg. V S. 412—413.

Undergang, naar Ejendomsret ikke er overdraget til Forvareren.[65]) Irregulært Depositum foreligger altsaa og foreligger kun, naar de i Forvaring givne Penge ere overdragne til Forvareren som hans Ejendom.[66]) Der foreligger altsaa ikke nødvendigvis irregulært Depositum, fordi Penge ere givne i Forvaring uden at være individualiserede ved Segl, Laas eller paa lignende Maade.[67]) Saadant vilde efter det Udviklede kun kunne antages, dersom Lovgiveren positivt havde foreskrevet, at Overleverelse af uaflukkede Penge skulde virke som Ejendomsoverdragelse, uanset at en saadan ikke var tilsigtet. Men selv om Stp. L. 19. Febr. 1861 § 49 maatte indeholde en i denne Retning gaaende Forudsætning, viser Fdn. 11. April 1840 § 44 og Str. L. 10. Febr. 1866 § 254 smh. m. § 253, at det meget vel kan være retsstridigt at tilegne sig fremmede Penge, som man har modtaget i Forvaring, uden at de ere individualiserede ved Segl eller Laas. Ej heller foreligger irregulært Depositum, blot fordi Ombytningsret med Hensyn til de modtagne Penge tilkommer Forvareren, hvilken Beføjelse vel altid maa antages indrømmet ham, naar Pengene ikke ere indelukkede, og Ombytning ikke særligt er ham forbudt. Vilde man bestemme det irregulære Depositum som det, i hvilket Ombytningsret tilkommer Modtageren, maatte man i alt Fald erkjende, at det dog er de almindelige Regler om Forvaringskontrakter, som komme til Anvendelse, naar Forvareren stadigt skal have et tilsvarende Beløb henliggende afsondret til Forvaringsgiveren, thi i saa Fald er i Virkeligheden ingen Ejendomsret overdraget til Forvareren,[68]) men kun en Beføjelse med Hensyn til det Modtagne, der svarer f. Ex. til

---

[65]) J. A. III. 128 (XXX. 207, H. R. D.), J. U. 1859. 557.

[66]) Windscheid § 379, D. G. B. § 700, saaledes vistnok ogsaa Aubert Sp. D. I S. 321, jfr. dog Note 68.

[67]) Larsen S. 230, Gram Sp. D. S. 445, Aubert Sp. D. I S. 322—323, Vogt S. 279, H. R. T. 1894. 204 (U. f. R. 1894. 705), A. f. R. I. 30, J. U. 1859. 557, J. A. III. 128 (XXX. 207, H. R. D.), men dog Schl. H. R. D. II. 741, Ørsted Hdbg. II S. 425—426.

[68]) Aagesen R. R. II S. 255, Vogt S. 279, men dog Aubert Sp. D. I S. 322 ved Note 3, hvor der imidlertid synes at være tænkt paa et Tilfælde, som ikke hører herhen (Indskud i en Foliobank se Note 61 b), og l. c. S. 339 ved Note 2.

Lejerens overfor Besætning og Inventarium. Men er end saaledes den begrebsmæssige Grænse mellem regulært og irregulært Depositum klar nok, kan det i det enkelte Tilfælde være vanskeligt at afgjøre, om Ejendomsret over Pengene er overdraget eller ikke. I saa Henseende maa det vel erkjendes, at Formodningen i Almindelighed er for, at Overleverelse af uaflukkede Penge er en Ejendomsoverdragelse,[69]) men f. Ex. om Overdragelse til en Person, der iøvrigt er Overlevererens Fuldmægtig,[70]) kan denne Formodning ikke gjælde, navnlig ikke, naar Modtageren er umyndig.

Hvad der er bemærket om Penge, gjælder ogsaa om andre fungible Ting og om Obligationer, dog at Formodningen her ikke er for, at Overleverelse til Forvaring er lig Ejendomsoverdragelse eller giver Ombytningsret, fordi Gjenstandene ere uaflukkede.[71])

V. Om Deposition i Nationalbanken,[72]) der, som tidligere[73]) omtalt, er eneste autoriserede Depositionssted, findes forskjellige, særlige Regler i Bankens Oktroi og Reglement.[74])

VI. 1. Ved Oplagsbeviser (*dock-warrant, Lagerschein, récépissé* o. s. v.) forstaas skriftlige Erklæringer, der udstedes af den, som modtager Varer paa Oplagshuse (Pakhuse, *docks, Lagerhäuser, magasins généraux*), til Oplæggeren som Bevidnelse af Varens Modtagelse. Den danske Lovgivning har i Tilknytning til fremmede Lovgivninger[75]) givet Lovregler, som

---

[69]) Aubert Sp. D. I S. 322, jfr. dog D. Entw. Mot. II S. 578.

[70]) H. R. T. 1894. 204 (U. f. R. 1894. 705), J. U. 1859. 557, J. A. III. 128 (XXX. 207, H. R. D.), jfr. ogsaa Aubert Sp. D. I S. 326.

[71]) H. R. T. 1887. 787 (U. f. R. 1888. 453), 1894. 204 (U. f. R. 1894. 705), Aubert Sp. D. I S. 323, D. G. B. § 700. Pengesedler følge Regelen om Penge, og muligvis maa visse Kupons i den omhandlede Henseende stilles lige med Penge, Aubert l. c.

[72]) Se om Indsættelse paa Folio Oktr. 4. Juli 1818 § 25, Regl. 27. Jul 1818 §§ 19 ff., ovfr. Note 61. [73]) Ovfr. § 62. IV. 2. b.

[74]) Oktr. 4. Juli 1818 §§ 26, 44, 45, Regl. 27. Juli 1818 § 26, Resol. 10. Oktbr. 1870, 11. Juli 1883. De i Oktr. 1818 § 26 omtalte Recepisser kunne ikke antages at være negotiable, jfr. Oktr. § 51, ovfr. § 56 Note 14.

[75]) Oversigter af Cohn hos Endemann III § 432, Lyon-Caen et Renault III Chap. III sect. 3, Dept. Tid. 1865 S. 908 ff., Motiver til Forslag til L. om Oplagsbeviser og Garantibeviser for Varer, der oplægges i Kjøbenhavns Frihavn, Hage S. 494—496.

tilsigte at gjøre Oplagsbeviser egnede til Omsætningsmiddel for Varerne eller til at rejse Laan paa disse, medens de befinde sig under Oplag.

2. Det første Skridt i denne Retning er L. om Oplagsbeviser 23. Febr. 1876.[76] Denne Lov angaar Oplagsbeviser, der udfærdiges paa særegne af Justitsministeriet udfærdigede eller mærkede Blanketter, og disse maa kun benyttes af de Oplagshuse, hvem Berettigelse dertil er meddelt af Ministeriet, L.s §§ 1—3. Oplagshusets Bevilling med dennes af Ministeriet fastsatte nærmere Vilkaar og dets Vedtægter skulle bringes til offentlig Kundskab, L.s § 2. Der udstedes for Modtagelsen af Varen kun et Bevis, Oplagsbeviset Etdokumentsystemet. Dette skal indeholde Oplæggerens Navn og Næringsvej, de oplagte Varers Art, Stykketal, Maal og Vægt, Mærke, samt opgivne Værdi, L.s § 3. Overdragelse og Pantsætning af den oplagte Vare kan — uden Hensyn til hvad der ifølge Lovgivningens almindelige Regler maatte antages at gjælde om Besiddelseserhvervelse som Betingelse for Retserhvervelse — ske ved dertil sigtende Overdragelse og Pantsætning af Oplagsbeviset,[77] L.s §§ 1, 5 og 6. Oplagsbeviset er ifølge L.s § 8 stempelpligtigt efter de om Vexler i L. 19. Febr. 1861 § 54 givne Regler; det kan altsaa ikke udstedes med Navn *in blanco* eller lydende paa Ihændehaveren, L. 19. Febr. 1861 § 78, men Endossement af Oplagsbeviset er stempelfrit og kan finde Sted til Ihændehaveren, L.s § 5 (ovfr. § 12. IV). Oplagsbeviset er dernæst erklæret for negotiabelt i Overensstemmelse med de om Gjældsbreve og de allerede forinden Sølov 1. April 1892 om Konnossementer gjældende Regler. Indsigelser, som maatte tilkomme Udstederen af Oplagsbeviset overfor Oplæggeren, men som ikke fremgaa af Oplagsbeviset, fortabes overfor godtroende Erhververe af

---

[76]) Aagesen § 17. Hage S. 496.

[77]) At Overdragelsen af Oplagsbeviset kan ske ved Endossement, behøver ikke at udtales af Loven, se ovfr. § 50 Note 18; det er heller ikke dette Selvfølgelige, som L.s § 5. 1 tilsigter at udtale, se ndfr. i Teksten. Til gyldig Haandpantsætning maa kræves, at Oplagsbeviset leveres til Panthaveren; Paategning om Pantsætningen kan ikke træde i Stedet for Overleverelse, ovfr. § 50 ved Note 19 ff., Torp S. 625—626, men dog Dept. Tid. 1865. S. 918.

dette i Overensstemmelse med Lovgivningens almindelige Regler om Gjældsbreve, med de Modifikationer, som følge af, at Talen her er om Dokumenter angaaende individuelt bestemt Skyld;[78]) det er Negotiabiliteten, som Udtalelsen i L.s § 5. 1, at Oplagsbeviserne kunne overdrages ved Endossement, tilsigter at fastslaa. Den Indsigelse f. Ex., at der ikke er modtaget saa mange eller saa gode Varer, som Oplagsbeviset udsiger, fortabes altsaa overfor godtroende Erhververe, medmindre det af Oplagsbevisets Indhold fremgaar, at Modtageren ikke har kunnet forvisse sig om Angivelsernes Rigtighed, jfr. Lov 30. Marts 1894 Nr. 34 § 4. 3, Sølov §§ 145, 147. Men Oplagshuset er kun forpligtet til at udlevere Varerne imod Betaling af Pakhusleje, Udgifter for Losning samt andre paa deres Transport eller Bevaring af Pakhuset lovligt anvendte Udgifter,[79]) L.s § 4. 2. Og ligeledes maa den Indsigelse, at Varerne tilfældigt ere gaaede til Grunde efter Oplæggelsen,[80]) staa Udstederen aaben. Endvidere maa den godtroende Erhverver finde sig i den Indsigelse, at Varerne, efter at det var konstateret, at de vare oplagte af en Uberettiget, ere udleverede til rette Ejer; at de forinden Oplæggelsen uafhængigt af Oplæggeren existerende Rettigheder over Varerne skulde fortrænges ved Erhvervelsen af Oplagsbeviset, kan nemlig ikke antages, se nærmere ndfr. Men iøvrigt kan Oplagshuset kun frigjøre sig ved Udlevering af Varen mod Oplagsbevisets Tilbagelevering i behørig kvitteret Stand, L.s § 4. 1 (ovfr. § 57. I, § 53) jfr dog L.s § 9. I Overensstemmelse med Grundsætningerne om Gjældsbreve (§ 54) fortabes dernæst Rettigheder, som ere erhvervede over Oplagsbeviset, overfor godtroende Erhververe af dette, naar de ikke ere paategnede Oplagsbeviset, og denne Exstinktion gjælder ikke blot Fordringsrettighederne overfor Oplagshuset, men ogsaa de gjennem Oplagsbeviset erhvervede Rettigheder over

[78]) § 53 og § 56 ved Note 18 ff.

[79]) Om Oplagshusets Sikkerhedsret jfr. U. f. R. 1879. 348 og Note 84.

[80]) L. 1866 indeholder ingen særlig Regel om Oplagshuses Ansvarlighed for Varernes Uskadthed; Lovgivningens almindelige Regel maa altsaa komme til Anvendelse i denne Henseende, medmindre Andet maatte være fastsat i Oplagsbeviset i Henhold til Oplagshusets Vedtægter, jfr. de af Ministeriet 20. Maj 1875 approberede Vedtægter for „Blaa Pakhus“ (Ansvar for Tyveri, Pligt til Forsikring mod Ildsvaade).

Tingen. L.s §§ 6 og 5. 3, smh. m. L.s § 1. At Rettigheder, som af Oplæggeren eller dennes Sukcessorer ere stiftede efter Oplæggelsen uden Benyttelse af Oplagsbeviset, saameget mere maatte fortabes, vilde man vel anse for selvfølgeligt, men dette Spørgsmaal fjernes af L.s § 1, som bestemmer, at oplagte Varer kun kunne afhændes og pantsættes gjennem Overdragelse eller Pantsætning af Beviset selv, og at Arrest, Beslag eller Exekution[81]) over oplagte Varer kun kan erhverves gjennem en Forfølgning mod Beviset. Derimod kan det ikke antages, at de forinden Oplæggelsen over Varerne, uafhængigt af Oplæggelsen existerende Rettigheder skulde fortrænges ved Erhvervelse af Oplagsbeviset, saa at f. Ex. rette Ejer skulde fortabe sin Ejendomsret over Varerne, naar de ere oplagte af den, som har frastjaalet ham dem, og Oplagsbeviset senere er solgt til en godtroende Tredjemand,[82]), se derimod L. 30. Marts 1864 Nr. 34 § 5. 3. Ganske vist kunde ved første Øjekast Bestemmelserne i L.s § 1, at de oplagte Varer ikke kunne gjøres til Gjenstand for Arrest, Beslag eller Exekution uden igjennem en Forfølgning mod Beviset, og i L.s § 4, at Oplagshuset kun maa udlevere de oplagte Varer mod Tilbagegivelse af Oplagsbeviset, jfr. ogsaa Lovens §§ 5. 3 og 6, synes at tyde paa Anerkjendelsen af en saadan Exstinktion. Men denne ligger ganske udenfor de almindelige Regler om Gjældsbreve og Konnossementer, som det har været Hensigten ved L. 1866 at overføre paa Oplagsbeviset,[83]) og det bliver da naturligt at antage, at L. 1866 overhovedet[84]) kun har det regelmæssige Tilfælde for Øje, at Varerne ere oplagte af rette Ejer, og overlader Spørgsmaalet om, hvad der skal gjælde, naar dette ikke er Tilfældet, til Afgjørelse efter den almindelige Rets Grundsætninger, jfr. ogsaa, at L. 1866 § 1 ikke nævner Vindikation af Varen som betinget af Oplagsbevisets Ihændehavelse. I L.s § 7 indeholdes den maaske ikke ubetinget med Lovgivningens

---

[81]) Men Varens Udlevering til den ifølge Oplagsbeviset Legitimerede kan hindres ved Forbud, Dept. Tid. 1865 S. 916.

[82]) Aagesen S. 860—862.

[83]) Dept. Tid. 1865 S. 917—918.

[84]) L. 1866 § 4. 2 gjælder dog maaske ogsaa om det Tilfælde, at Varerne ere oplagte af en Uberettiget, Dept. Tid. 1865 S. 916.

almindelige Grundsætninger stemmende Sætning[85]), at Ihændehaveren af Oplagsbeviset i Ulykkestilfælde har samme Ret med Hensyn til Assurancesummen for Varerne, som der ifølge Dokumentet tilkommer ham med Hensyn til Varerne. Oplagsbeviserne og de Recepisser, der maatte være udstedte ved Pantsættelse af saadanne, ere mortifikable efter de sædvanlige Regler i L.s § 9. Naar der er forløbet 5 Aar fra et Varepartis Oplæggelse, uden at Nogen har meldt sig med Oplagsbeviset for at erholde Varerne udleverede, er Oplagshuset berettiget til, efter forgjæves offentlig Indkaldelse af Oplagsbevisets Ihændehaver, at sælge Varerne til Fordel for Oplagshuset, L.s § 10. Tvistigheder mellem Oplagshuset og Oplæggeren eller Oplagsbevisets Ihændehaver behandles som Handelssager,[86]) L.s § 11. For Tiden benytter intet Oplagshus sig af L. 1866.

3. I Lov om Anlæg af en Frihavn ved Kjøbenhavn m. m. 31. Marts 1891 Nr. 44 § 11 bestemmes det, at de Varer, der modtages til Lagring i de Pakhuse i Frihavnen, som tilhøre Kjøbenhavns Frihavnsselskab, skulle, uden Overlevering eller Forevisning af Andet end Prøver af Varerne, kunne gjøres til Gjenstand for Omsætning, Pantsætning, Brandforsikring o. desl. efter Oplagsbeviser og Garantibeviser (*warrants*), og at de nærmere Bestemmelser angaaende disse Beviser, som skulle kunne transporteres uden Brug af Stempel, fastsættes ved Lov. I Henhold hertil er udkommet L. 30. Marts 1894 Nr. 34 om Oplagsbeviser og Garantibeviser for Varer, der oplægges i Kjøbenhavns Frihavn hos Kjøbenhavns Frihavnsselskab, L.s § 1, jfr. det i Henhold til L.s § 18 udfærdigede Reglement for Driften af Kjøbenhavns Frihavn 19. Oktbr. 1894 med senere Tillæg. Heller ikke disse Oplagsbeviser benyttes videre i Forretningslivet; ordentligvis oplægges Varerne mod ikke-negotiable[86b]) Modtagelsesbeviser, og Udlevering af Varen finder Sted dels mod Tilbagelevering af det kvitterede Modtagelsesbevis, dels i Henhold til Udleveringssedler[87])

---

[85]) § 123 ved Note 43 ff. Selvfølgelig er Sætningen, naar Oplagshuset har forsikret Varen for „rette Vedkommende".

[86]) Jfr. U. f. R. 1883. 13.

[86b]) Note 90. [87]) Note 90.

fra Oplæggeren eller den, der bevisligt er traadt i hans Sted, se herom Regl. 1894 §§ 17, 21 og 25, Stp. L. 19. Febr. 1861 § 74 e, § 62 f.

De i Henhold til L. 1894 udfærdigede Oplagsbeviser og Garantibeviser er naturligvis negotiable, se herom L.s §§ 3, 4. 3 og § 5. Fra Bestemmelserne i L. 23. Febr. 1866 adskiller L. 1894 sig navnlig i følgende Punkter:

L. 1894, jfr. L. 1891 § 11, indfører i Tilslutning til fremmed, navnlig engelsk Lovgivning Dobeltdokumentsystemet; der kan foruden Oplagsbeviset fordres udstedt et Garantibevis, se herom L.s §§ 2, 3 og 5—11. Oplagsbeviset er stempelpligtigt efter Reglerne for simple Gjældsbreve, Garantibeviset er stempelfrit; begge Dokumenter kunne ikke blot endosseres men ogsaa udstedes til Ihændehaveren, og deres Endossementer ere stempelfrie, L. §§ 14 og 2. Af Reglerne i L. 2. 2 om Oplagsbevisets og Garantibevisets enslydende Affattelse fremhæves, at de skulle indeholde Bemærkning om, hvorvidt Varene ere eller ville blive forsikrede af Selskabet for Indehavernes Regning. Ved Dobbeltssystemet sættes for det første Oplæggeren i Stand til baade at laane paa og, uden at indfri Laanet, at afhænde Varerne. Medens Oplagsbeviset benyttes til Overførelse af Ejendomsret over Varerne, L.s 6. 1, kan der ved særskilt Overdragelse af Garantibeviset stiftes Haandpanteret over Varerne, ligesom denne Haandpanteret kan overdrages videre ved Endossement af Garantibeviset, L.s § 6. 2 og § 7. Indehaveren af Oplagsbeviset kan til en hver Tid, mod Betaling af Pantegjældens Beløb med Renter og Omkostninger, indløse det til Pantsætning anvendte Garantibevis eller eventuelt deponere Beløbet hos Selskabet, L.s § 8. Dersom Garantibevisets paalydende Beløb med Renter paa Forfaldsdagen hverken er betalt eller deponeret, skal Beviset først forevises for den, der paa det staar som første Pantsætter, og, hvis Beløbet med Renter ikke betales ved Forevisningen, protesteres *de non solutione* ved Notarius, L.s § 9. 1. Saafremt Beløbet med Renter til Forfaldsdagen samt derefter Morarenter 1 % udover den betingede Rente tilligemed Protestomkostninger ikke er betalt eller deponeret inden 3 Søgnedage efter Protestdagen, kan Garantibevisets Ihændehaver mod Indlevering af Protesten fordre, at Selskabet

lader de oplagte Varer bortsælge til hans Fyldestgjørelse, L.s § 9. 2 og 3. Bliver han ikke ved Salget dækket for Pantekravet, kan han, saafremt den omtalte Protest er gjort senest den anden Søgnedag efter Forfaldsdagen, og Salget er begjært inden 30 Dage efter Protestdagen, fordre det manglende Beløb hos alle foran ham paa Garantibeviset tegnede Endossenter, der ikke ved deres Endossement udtrykkeligt have fralagt sig Regresansvaret, se nærmere L.s § 11 og om Regreskravenes Forældelse § 12. Endvidere kan Garantibeviset, naar det ikke er benyttet til Haandpantsætning, anvendes til Sikring af Sælgeren, som overdrager Oplagsbeviset uden kontant Betaling, paa følgende Maade. Naar Varen sælges paa Betingelse af, at en udtrykkelig angiven Sum betales senest paa en angiven Forfaldsdag, beholder Sælgeren Garantibeviset, medens Oplagsbeviset overdrages Kjøberen. Denne kan, indtil Forfaldsdagen er forløben, indløse Garantibeviset mod Betaling af Summen eller eventuelt indtil første Søgnedag efter Forfaldsdagen deponere denne hos Selskabet, L.s § 10. Om Garantibevisets Benyttelse paa de angivne Maader skal Paategning finde Sted paa Oplagsbeviset, L. §§ 7 og 10, og legitimeret til at kræve Varen udleveret er da kun, jfr. dog L.s § 15, den, der møder med begge Beviser med formelt lovlig Adkomst, eller som, foruden at være formelt lovlig Ihændehaver af Oplagsbeviset, har foretaget de omtalte Depositioner, L.s §§ 3, 8, 10. I det i L.s § 10 omtalte Tilfælde er dog Garantibevisets Ihændehaver legitimeret til at fordre Varen udleveret, naar Depositionen ikke er foretagen af Kjøberen senest første Søgnedag efter Forfaldsdagen. Om Bevisernes Mortifikation gives særlige Regler i L.s § 15.

Medens Selskabet, naar det kun har udstedt Modtagelsesbevis for Varerne, alene hæfter for disse efter Lovgivningens almindelige Regler om Forvaring, Regl. 1894 § 25, har L. 1894 § 4 om Ansvaret for Varer, naar Oplagsbevis er udstedt, givet særlige Regler, der i væsentlige Henseender slutte sig til Sølovens Regler om Ansvar for Fragtgodset,[88]) se om Ansvarets Bortfald L. 1894 § 4. 4, Regl. 1894 § 25 i Slutn. — L.s § 5. 2 hjemler samme exstinktive Erhvervelse af Oplags- og Garantibeviserne og altsaa af Ret over Varerne

[88]) Jfr. § 142 ved Note 24 ff.

som Vexellovens § 76 og Sølovens § 166, og den, der i god Tro har erhvervet Beviset med behørig Adkomst, erhverver endelig Rettigheder over Varerne, der kunde gjøres gjældende overfor Oplæggeren.**) Ls § 5. 3. (Dermod indeholder L. 1894 ikke nogen til L. 23. Febr. 1866 § 1 svarende Regel om, at Ret over Varerne kun kan overdrages ved Beviserne. De Bevisernes Ihændehavere tilkommende Rettigheder til de oplagte Varer strække sig naturligvis ogsaa til de Erstatningskrav — deriblandt paa den af Selskabet for Bevisernes Indehaveres Regning tegnede Forsikringssum — som opstaa i Tilfælde af Varernes Undergang eller Beskadigelse. Ls § 13. Om Selskabets Sikkerhedsret i Varen for Oplagsafgifter og Udgifter samt om Forældelse af Kravene mod Selskabet findes Regler i Ls § 16, jfr. § 3, og Regl. 1894 § 24. Tvistigheder om Rettigheder eller Forpligtelser efter L. 1894 behandles ved Sø- og Handelsretten i Kjøbenhavn. Ls § 18.)

Ifølge L. 1894 § 17 er der ved Anordn. 15. Febr. 1895 Nr. 34 og 12. Oktbr. 1895 Nr. 190 givet nærmere Bestemmelser om Lovens Anvendelse paa Oplagsbeviserne, naar de lyde paa en vis Mængde Varer, der alene ere betegnede ved Art og Beskaffenhed, jfr. Tillægsregl. 26. Oktbr. 1895. For de imod saadanne Beviser modtagne Varer hæfter Selskabet ubetinget, ogsaa for tilfældig Undergang.

(4. Oplagsbeviser, som ikke omfattes af L. 23. Febr. 1866 eller L. 30. Marts 1894, ere stempelfrie, naar det for Opbevaringen betingede Vederlag ikke overstiger 1000 Kr., L. 21. Marts 1874 Nr. 36 § 2, ellers ere de stempelpligtige efter Stp. L. 19. Febr. 1861 § 49, Transporter af dem ere stempelpligtige, L. 1861 §§ 60—62, og maa ligesaalidt som Dokumentet selv lyde paa Ihændehaveren, L. 1861 § 78. Efter det ovfr. i § 56. II Udviklede ville ogsaa disse Oplagsbeviser kunne være negotiable,***) og i saa Fald maa de sikkert antages overhovedet, ogsaa

---

**) Jfr. derimod Note 82 ff.

***) Jfr. Aagesen S. 863 ff., men dog maaske Dept. Tid. 1865 S. 914. Negotiabilitet kan være udelukket derved, at Dokumentet indeholder Bemærkning om, at Varen ogsaa udleveres imod Udleveringsseddel fra Oplæggeren uden at aftegnes paa Oplagsbeviset, jfr. ovfr. § 56 Note 33. Disse Udleveringssedler ere Anvisninger (§ 112. I). — se om deres Stempling Stp.

med Hensyn til Erhvervelse af Rettigheder over Varen, i det Væsentlige at være undergivne de samme Regler, som de af L. 23. Febr. 1866 omfattede. Foruden de allerede nævnte Afvigelser ville dog Bestemmelserne i L. 1866 §§ 1, 9—10 og muligvis § 7 være uanvendelige paa dem.

§ 131.

Retsforholdet imellem Haandpanthaver og Pantsætter. [1])

I. Den til Haandpant overleverede Ting kan af Pantsætteren fordres tilbage, naar Panthaveren er bleven lovlig fyldestgjort for den ved Pantet sikrede Ydelse. Forinden dette Tidspunkt kan Tingen fordres tilbage, naar Panteretten af andre Grunde er ophørt, eller naar Pantsætningen er ugyldig. Fremdeles maa det vistnok antages, at Pantsætteren, naar Panthaveren væsentlig misligholder sin Pligt til at bevare Pantet, kan fordre dette unddraget Panthaverens faktiske Raadighed og deponeret hos Trediemand, eller, skjønt den aftalte Frigjørelsestid endnu ikke er kommen, kan fordre Pantet tilbage mod Tilbud af den ved Pantet sikrede Ydelse. [2]) Naar Panthaveren lovligt har solgt Pantet til sin Fyldestgjørelse, kan Pantsætteren fordre udbetalt det Overskud, der ved Salget er indvundet udover den ved Pantet sikrede Ydelse, jfr. D. L. 5—7—2, forudsat at Overskuddet ikke af særlige Grunde tilkommer Andre, [3]) f. Ex. sekundære Panthavere. Har Haandpanthaveren solgt ulovligt, maa han tilsvare Pantets Værdi, selv om dette kan

---

L. 19. Febr. 1861 §§ 74. e og 62. f, Amdrup S. 474, 502—503 — der maa antages at begrunde Regrespligt for Udstederen, naar Varen ikke erholdes hos Oplagshuset (§ 112 ved Note 18 og 19), og ordentligvis at være negotiable Bærere af denne Pligt ligesom Udleveringssedler, der lyde paa at effektueres af Udstederen selv. ovfr. § 56 Note 9.

[1]) Ørsted Hdbg. VI S. 132—134, Larsen Sml. Skr. II. 1 S. 483, Gram Den danske Formueret I S. 539—542, Matzen S. 532—536, Aubert Sp. D. I S. 330—333, Torp S. 637—641.

[2]) Jfr. D. G. B. § 1217.

[3]) Dersom der ikke for Pantets Modtagelse er udstedt et negotiabelt Dokument eller et Legitimationspapir, jfr. Note 4—5, kan Panthaveren dog, naar han er i god Tro, stedse frigjøre sig ved Erlæggelse til Pantsætteren, § 61. II. 1.

vindiceres fra Trediemand.[3b]) Om Pantsætteren, naar der af Panthaveren er givet ham Modtagelsesbevis for Pantet (Recepisse), kun kan fordre Pantet eller dets Værdi mod Tilbagelevering af Modtagelsesbeviset, afhænger af, om dette er et negotiabelt Dokument[4]) eller dog et Legitimationspapir.[5]) Panthaverens Bevaringspligt gaar efter D. L. 5—7—1. 1ste Sætn., ud paa, at han skal gjemme Pantet som sit eget. At der hermed ikke menes, at Panthaveren kan slippe med at anvende Bevaringsforanstaltninger, som ligge under almindelig Agtpaagivenhed, fordi saadanne stemme med hans Sædvaner i egne Forhold, fremgaar af Artiklens 2den Sætn., som viser, at Panthaveren hæfter for al Skjødesløshed og Forsømmelse.[6]) Men heller ikke hjemle de anførte Udtryk, at Panthaveren, dersom han er en ualmindelig forsigtig Mand, ogsaa skal træffe de med hans Sædvaner stemmende usædvanlige Bevaringsforanstaltninger overfor Pantet. Udtrykkene betyde, som det ved Fortolkningen af D. L. 5—8—14 er oplyst,[7]) at Panthaveren skal anvende de Bevaringsforanstaltninger, som omhyggelige Mænd i en Situation som den foreliggende pleje at udvise.[8]) Betingelserne for Panthaverens Ansvar for Pantet blive saaledes de samme[9]) som de, der efter det i § 130 Udviklede gjælde for Forvareren,[10]) jfr. Fdn. 29. Juni 1753 § 4, hvilket ogsaa

---

[3b]) Ndfr. § 145 Note 6 ff., 58.

[4]) § 56 med Note 14—18. [5]) § 57. II.

[6]) Ørsted Hdbg. VI S. 132—133, Gram l. c. S. 539—540, Matzen S. 533, Torp S. 638.

[7]) § 130 ved Note 20—22. Se om den af Torp S. 638 opstillede Antagelse, at D. L. 5—7—1. 1 kun taler om Opbevaringssted o. s. v. i Modsætning til Afværgelsesforanstaltninger overfor Ulykker o. s. v. § 130 Note 18.

[8]) Aubert Sp. D. I S. 334, Evaldsen S. 303, N. Lassen i Nordisk Retsencyklopædi, Tingsretten S. 206. jfr. Matzen Retshistorie, Privatret II S. 135 ff. Se om den hos Torp S. 638 og i U. f. R. 1880. 385 opstillede Modifikation § 130 Note 27. Afvigende Matzen S. 533.

[9]) Se om en ubetydelig Afvigelse ved Note 15.

[10]) Schl. H. R. D. I. 183, III. 349 (jfr. § 130 Note 19). Af det i § 44. IV Udviklede følger, at Haandpanthaveren i Tilfælde af lovlig Frempantsætning ikke blot ifølge D. L. 3—19—2, men f. Ex. ogsaa naar Frempanthaveren ulovligt tilegner sig Pantet, jfr. dog maaske Torp S. 640. Matzen S. 535, maa være ansvarlig for Frempanthaverens Brøde; naar ulovlig Frempantsætning har fundet Sted. hæfter Haandpanthaveren for al deraf følgende Skade. § 36 Note

var den ældre Rets Regel, se I. L. II. 114, der er den fælles Kilde for D. L. 5—7—1 og 5—8—14.[11]) Regelen i D. L. 5—7—1, 2den Sætn., gjengiver den i Kilden indeholdte, ogsaa i D. L. 5—8—14 optagne Bevisregel[12]) for det Tilfælde, at Panthaverens egne Ting af samme Beskaffenhed som Pantet ere gaaede til Grunde ved samme Ulykke som dette, og føjer hertil en materiel Regel om Ansvaret, som allerede vilde følge af Artikelens første Sætn. Idet saaledes D. L. 5—7—1, 2den Sætn., efter sin Oprindelse er en Bevisregel, kan der ikke være Tale om fra denne at slutte omvendt, at Panthaveren er ansvarlig, blot fordi hans egne Ting af samme Beskaffenhed som Pantet, der have været truede af samme Ulykke, som har tilintetgjort dette, ere blevne reddede af ham.[13]) Men fra Udtalelsen maa vistnok sluttes, at en Bevisbyrde for forsvarlig Fremgangsmaade i dette Tilfælde paahviler Panthaveren.[14]) Herved fremkommer en Forskjel imellem D. L. 5—7—1 og 5—8—14, idet førstnævnte Lovbud savner sidstnævntes 3die Sætn.[15]) Regelen om Bevaringsforanstaltningerne i D. L. 5—7—1 er naturligvis deklaratorisk. Bestemmelsen i Slutningen af D. L. 5—7—1 om, at Panthaveren, naar Pantet hændeligt gaar til Grunde, mister det, han derpaa laant haver, er ophævet ved K. L. 25. Marts 1872 § 156.

III. Foruden Vanhjemmelsansvar, Ansvar for Mangler ved Pantet[16]) og for den ved dette Panthaveren paaførte Skade efter almindelige Regler, kan der paahvile Pantsætteren Pligt til at erstatte Panthaveren dennes Bekostninger paa Pantet.[17])

---

15. Bortset fra de af Regelen i § 44. IV omfattede Tilfælde hæfter Haandpanthaveren kun for sine Folks Brøde efter D. L. 3—19—2; den singulære Regel i D. L. 5—7—6 kan ikke analogisk anvendes paa Haandpanthaveren, Ørsted Hdbg. VI S. 134.

[11]) Aubert Sp. D. I S. 331—333.

[12]) § 130 Note 29—31.

[13]) U. f. R. 1870. 1078.

[14]) Torp S. 639—640, Matzen S. 535.

[15]) Se om denne § 130 Note 32—35.

[16]) Panthaverens herpaa støttede Ret gaar naturligvis kun ud paa Afhjælp af Mangelen eller paa yderligere Sikkerhed eller paa Beføjelse til at betragte Pantefordringen som forfalden, Hagerup Den norske Panteret S. 251, 252, ovfr. § 98 Note 55.

[17]) I denne Henseende gaa de romanistiske Lovgivninger videre end den

For unødvendige Bekostninger tilkommer der ikke, uden Aftale herom, Panthaveren nogen Godtgjørelse, selv om de have forhøjet Pantets Værdi.[18]) Nødvendige Bekostninger kan han, ligesom Forvareren,[19]) fordre erstattede ifølge udtrykkeligt eller stiltiende Tilsagn herom og efter Reglerne om uanmodet Forretningsførelse. Endvidere maa der vistnok indrømmes Haandpanthaveren Beføjelse til at afholde de til Pantets Bevaring nødvendige Bekostninger mod Regres til Pantsætteren, naar denne forgiæves er opfordret til selv at afholde dem, og deres Afholdelse overhovedet er et fornuftigt Skridt.[20]) Forsaavidt en Pligt til at vedligeholde Pantet paahviler Pantsætteren, hvilket dog kun kan antages ifølge særligt Tilsagn herom, maa Panthaveren være beføjet til at bekoste Vedligeholdelsen for Pantsætterens Regning, naar denne forgjæves er opfordret til Mangelens Afhjælpelse.[21])

III. Om Parternes Mellemværende ved Pantsætning paa Assistenshuset og hos de autoriserede Pantelaanere findes forskjellige Regler[22]) i Fdn. 29. Juni 1753 og L. 21. Juni 1867 med de til denne Lov sig sluttende Regulativer, se for Kjøbenhavn Regul. 31. Oktbr. 1868.

IV. Om de handelsretlige Panteretsforhold (Lombardforretningen) kan der næppe i dansk Ret paavises sikre særlige Retsregler.[23])

---

danske, Windscheid § 382 Note 14, D. G. B. § 1216, D. Entw. Mot. III S. 813—814, jfr. ovfr. § 88 Note 24.

[18]) § 129 Note 32, § 130 Note 49, § 88 Note 22, 23.

[19]) § 130 Note 46—48.

[20]) § 34. III. i Beg., jfr. § 128 Note 69.

[21]) Jfr. § 88 Note 20—21.

[22]) Jfr. § 56 Note 14 og ved Note 18, § 57. II, § 50 efter Note 25.

[23]) Herom Cohn hos Endemann III §§ 440—443, Meyer hos Hage S. 632—633.

TIENDE KAPITEL.

§ 132.

Tyendekontrakten.[1] *Indledning, Stiftelse.*

I. Af Arbejdslejekontrakterne — se om dette Begreb § 136 — er Tyendekontrakten udførligt behandlet af Lovgivningen. De nugjældende Regler om Tyendeforholdet findes navnlig i L. 10. Maj 1854[2]) (citeret som T. L.), der har ophævet de ældre materielle Bestemmelser om Tyendeforholdet, som fandtes i D. L. 3—19, Pl. 3. Decbr. 1755 og Fdn.rne 25. Marts 1791, se T. L. § 77.

Ved Tyendekontrakten forstaas[3]) den Kontrakt, hvorved en Person (Tyende) mod Vederlag forpligter sig til for længere Tid[4]) med væsentligt Hensyn til sin legemlige[5]) Arbejdskraft at stille sin Arbejds-

---

[1]) Scheel Familierettens 1ste Udg. §§ 151—156, Gram Sp. D. §§ 172—177, jfr. Ørsted Hdbg. II S. 505—519, V S. 598—599, Larsen S. 200—203, Hallager—Aubert II § 139, Aubert Sp. D. II § 87, Vogt §§ 87—89, Winroth Om Tjenestehjonsförhållandet.

[2]) For Færøerne L. 16. Febr. 1856, der i det Hele stemmer med L. 1854, L. 10. April 1895 Nr. 97 § 30; for Island Fdn. 26. Jan. 1866, jfr. L. 12. Maj 1882 Nr. 12 § 7, Fdn. 26. Maj 1863, L. 2. Febr. 1894 Nr. 3, Anordn. 3. Juni 1746, Fdn. 13. Juni 1787. II § 4; for Vestindien Anordn. 24. Oktbr. 1879 Nr. 36.

[3]) Scheel l. c. S. 706—709, Gram Sp. D. S. 458—461, jfr. ndfr. § 136 Note 130—133. Det af Winroth l. c. S. 3 ff. og S. II opstillede Begreb kan ikke fastholdes overfor positiv dansk Ret. [4]) Ved Note 7.

[5]) De saakaldte „Tjenende af højere Klasse", f. Ex. Huslærere, Kontorbetjente, ere altsaa ikke Tyende, J. U. 1872. 390 (Bogholder), H. R. T. 1875. 241 (U. f. R. 1875. 1089, Assistent ved Aktieselskab), J. U. 1859. 463 (Brændemester), U. f. R. 1878. 265 (Boghandlermedhjælper). Adskillige Benævnelser indbefatte baade Ikke-Tyende og Tyende: „Forvalter" og „Bestyrer" U. f. R. 1882. 221, 14, 1891. 141, 1880. 1032, J. U. 1857. 501 og p. d. a. S. U. f. R. 1870. 42, 1883. 401; „Husbestyrerinde" og „Husjomfru" U. f. R. 1894. 1079, 1878. 975, 1877. 703, J. U. 1864. 145, 1859. 864; „Mejerske" U. f. R. 1891. 875 og p. d. a. S. 1872. 1064; „Værkfører" U. f. R. 1896. 1150. Jfr. ndfr. § 136 Note 133, 130, S. og H. R. T. 1883. 76, Jürgensen Lovlexikon „Tyende" 19. Begrebet „privat Tjenesteforhold" i Grl. 28. Juli 1866 § 30 er et langt videre Begreb end Tyendeforholdet, Matzen Den danske Statsforfatningsret II S. 236—237.

kraft som Helhed[6]) (T. L. § 22) til en Andens (Husbondens) Tjeneste, saaledes at han sætter sig i et almindeligt Underordnelsesforhold til denne (T. L. § 22. 2). Angaaende Tidslængden bestemmer T. L. § 10, at en Overenskomst for kortere Tid end en Maaned, uden at Forlængelse, naar Opsigelse undlades, skal indtræde, ikke henregnes til Tyendekontrakterne. [7]) Ordentligvis vil Vederlaget bestaa i, at Husbonden skal yde Tyendet Pengeydelser, Kost og Logis, men at Vederlaget har disse Skikkelser, udkræves ikke af Begrebet,[8]) jfr. T. L. § 43. 5 „betingede Kostpenge" og § 17; Optagelse i Husbondens Husstand kræves saaledes ikke af Tyendeforholdets Begreb. Om den Tjenende faktisk er forsynet med Skudsmaalsbog[9]) eller ikke, er irrelevant for Tyendebegrebet.[10]) Husbond er enhver, som holder Tyende, T. L. § 12. 2; naar Ægtefæller tilsammen holde Tyende, er alene Manden Husbond, men Hustruen er i flere Retninger stillet som Husbond.[11])

Med Tyende føres offentlig Kontrol gjennem Skudsmaalsbøger[12]) og Pligten til Anmeldelse af Tyendes Afgang og Tilgang, (om hvilken Anmeldelse Paategning finder Sted i Skudsmaalsbogen, T. L. § 60, jfr. §§ 61, 62, L.

---

[6]) § 133 Note 6 og 5, J. U. 1856. 650, U. f. R. 1896. 168. Den, der virkelig antages som Svend, er altsaa ikke Tyende, Ind. Min. Skr. 29. Febr. 1876 Nr. 34, J. U. 1862. 67, jfr. dog U. f. R. 1893. 342, men under Benævnelsen „Svend" skjuler sig undertiden et virkeligt Tyende, J. U. 1861. 665. Jfr. endvidere U. f. R. 1879. 835 (Buffetekspedient i Kafé), 1888. 1147 (Bud uden Kost og Logis).

[7]) Daglejeren (§ 136 Note 130) er altsaa ikke Tyende, jfr. U. f. R. 1882. 49.

[8]) Dept. Tid. 1852 S. 944—945, 946, U. f. R. 1873. 42, 1878. 730 (ikke Logis); 1882. 1185, 1884. 614, 1896. 1136 (ikke fast Løn). Jfr. Jur. Maanedsskrift I. 114. At Vederlaget ikke er fastsat paa sædvanlig Maade, kan modificere Anvendelsen af forskjellige Bestemmelser i T. L. [9]) Note 12 ff.

[10]) J. U. 1862. 67, 1864. 145. At den Tjenende faktisk har Skudsmaalsbog, kan imidlertid i Tvivlstilfælde være oplysende, jfr. J. U. 1861. 665.

[11]) Ndfr. Note 20, § 133 Note 24, § 135 Note 1, 77.

[12]) Herom T. L. §§ 51—63, Stp. L. 19. Febr. 1861 § 74 f, L. 29. Marts 1867, Scheel l. c. S. 729—730, ndfr. § 135 Note 79. Forfalskning af Skudsmaalsbog straffes efter Str. L. 10. Febr. 1866 §§ 270, T. L. § 63. 2; for visse andre Beskadigelser af Skudsmaalsbog fastsætter T. L. § 63. 1 en mindre Straf, U. f. R. 1887. 1128, 1889. 727, 1893. 956, jfr. 1891. 135.

15. Maj 1875 Nr. 52 §§ 10[13]) og 15, se med Hensyn til Fremmede L. 15. Maj 1875 Nr. 52 §§ 3, 4, 10, 11.[14]) Ethvert her i Landet forsørgelsesberettiget Tyende skal være forsynet med[15]) Skudsmaalsbog, T. L. § 51; for Fremmede tjener Opholdsbogen som Skudsmaalsbog, L. 15. Maj 1875 Nr. 52 §§ 10—12. I Skudsmaalsbogen er Husbonden berettiget til at anføre, fra og til hvilken Tid Tyendet er antaget i Tjeneste og for hvilken Løn, T. L. § 58. Og enhver Husbond skal, forinden et Tyende forlader hans Tjeneste, indføre i dets Skudsmaalsbog, fra og til hvilken Tid Tyendet har tjent ham samt i hvilken Egenskab, T. L. § 59, jfr. § 62.[16]) Andre Indførsler i Skudsmaalsbogen, navnlig Vidnesbyrd om Tyendets Forhold i Tjenesten, maa Husbonden ikke foretage; ej heller maa nogen offentlig Myndighed i Skudmaalsbogen gjøre nogen anden Paategning eller Tilførsel end de udtrykkeligt foreskrevne, se L. 29. Marts 1867, der i saa Henseende[17]) forandrer T. L. § 59.

Den visse Personer af Bondestanden tidligere paahvilende særegne Forpligtelse til at tage fast Tjeneste[18]) er ophævet ved T. L. § 8. I det Hele kunne Parterne ordne Tyendeforholdet, som de ville, ɔ: Tyendelovens Forskrifter om Parternes Mellemværende ere i Almindelighed deklaratoriske.[19]) Men nogle Indskrænkninger i Kontraktsfriheden gjælde dog: Er saaledes en Tyendekontrakt indgaaet paa flere Aar eller under saadanne Betingelser, at Tyendet derefter kan blive bundet paa flere Aar, staar det i Tyendets Magt, mod at betale Husbonden saa meget som Lønnen udgjør for et halvt Aar, at opsige Tjenesten med $1/2$ Aars Varsel til en af de almindelige Skiftetider, T. L. § 8. Og Vedtagelser for den Eventualitet, at Tyendet bliver sygt, i hvilket Tilfælde der paa-

[13]) K. U. Min. Skr. 29. Juni 1875 Nr. 134, Ind. Min. Skr. 29. Decbr. 1875 Nr. 283.

[14]) Just. Min. Cirk. 3. Septbr. 1890 Nr. 159.

[15]) Tyendet er ikke pligtigt at lade Husbonden opbevare sin Skudsmaalsbog, U. f. R. 1874. 428, jfr. J. U. 1866. 143.

[16]) U. f. R. 1886. 1030.

[17]) Om den ved L. 1867 indtraadte Forandring i Betingelserne for Husbondens Ansvar for urigtigt Skudsmaal se ndfr. § 134. III. 4.

[18]) Dept. Tid. 1852 S. 945—946, Gram Sp. D. S. 458.

[19]) Gram Sp. D. S. 468—469, U. f. R. 1891. 757.

hviler Husbonden en vis offentlig Forsørgelsespligt, ere i vidt Omfang unddragne Parternes Vilkaarlighed, T. L. § 34, L. 9. April 1891 Nr. 67 § 14, se nærmere ndfr. § 134. IV.

II. Til Kontraktens Stiftelse kræves fra Husbondens Side Fuldmyndighed. Hustruen vil ofte have Bemyndigelse til, D. L. 5—1—13, og maa i Almindelighed anses for legitimeret til at fæste kvindeligt Tyende paa Husbondens Vegne.[20]) Fra Tyendets Side kræves[21]) til Indgaaelsen personlig Myndighed (§ 14. I og II), altsaa i Almindelighed Opnaaelse af 18 Aars Alderen, T. L. § 1. For umyndige Drenge og Piger kan Kontrakten gyldigt indgaas af Forældre eller andre Foresatte, saasom Værge, Plejeforældre, Fattigvæsenet, og disse kunne bemyndige den Unge til selv at indgaa Retshandelen,[22]) T. L. § 1. Den af den Foresatte for den Umyndige, og den af den Umyndige selv med den Foresattes Samtykke[23]) indgaaede Tyendekontrakt kan ikke være forbindende for Tyendet længere, end at det, efter at have opnaaet en Alder af 18 Aar, kan med sædvanligt Varsel opsige Tjenesten til den første almindelige Skiftetid, T. L. § 1, men har iøvrigt samme Virkning[24]) som den af en personligt Myndig indgaaet Tyendekontrakt. Da gifte Kvinder ere personligt myndige, kunne de paa egen Haand bortfæste sig som Tyende, og deres Brud paa den af dem indgaaede Kontrakt maa vistnok have de sædvanlige Virkninger, selv om Bruddet skyldes Manden, der fordrer, at Konen skal komme hjem til ham.[25]) Det er vistnok i saa Henseende endog uden Betydning, at Husbonden vidste, at Tyendet var gift; han maa kunne stole paa, at Hustruen, naar hun bortfæster sig, enten

[20]) Deuntzer F. R. S. 144, J. U. 1848. 553, U. f. R. 1890. 1054.

[21]) U. f. R. 1887. 1163.

[22]) At den Foresatte forholder sig passiv, vidende om den af den Umyndige indgaaede Kontrakt, er i og for sig ikke Samtykke til denne, U. f. R. 1887. 1163, J. U. 1871. 245, jfr. 1875. 377.

[23]) U. f. R. 1874. 223.

[24]) Det er den Umyndige selv og ikke den Foresatte, hvem Ansvaret for den Umyndiges Kontraktsbrud paahviler, U. f. R. 1892. 381, 1882. 38.

[25]) Deuntzer F. R. S. 109, jfr. 146, men dog Gram Sp. D. S. 464—466, Scheel Familieret 2den Udg. S. 150. En særlig Bestemmelse om Hustruens Tyendekontrakt i Regjeringsudkastet, Dept. Tid. 1852 S. 905, 943, blev under Forhandlingerne strøgen.

har Mandens Samtykke eller vil sætte sig ud over Hensynet til denne. Idet T. L. § 1 i al Almindelighed tillægger 18aarige Personer Myndighed til at bortfæste sig som Tyende uden iøvrigt at sondre mellem Tyendekontrakter, indgaaede af Mindreaarige og de Tyendekontrakter, som indgaas af Fuldmyndige, hjemler den, at den af den kun personligt Myndige paa egen Haand indgaaede Tyendekontrakt har samme Virkning som den af den Fuldmyndige indgaaede. Den Ufuldmyndige maa altsaa i Tilfælde af, at Kontrakten ikke opfyldes, tilsvare de samme Præstationer, som Fuldmyndige i tilsvarende Tilfælde skulle udrede ifølge L. 1854, selv om Præstationen er en Garantipligt (§ 41. III. 1) og ikke en egentlig Erstatningspligt, men andre Subsidiærydelser kan den Ufuldmyndige ikke paa egen Haand paatage sig.[26]) Om hvorvidt det er nødvendigt, at Værge eller Kurator ere med i den Ufuldmyndiges Tyendesager, henvises til Processen.[27]) Tyendekontraktens Stiftelse er formløs; om Fæstepenge ere givne eller ikke, er uden Betydning for Kontraktens Gyldighed, T. L. § 6. Den skriftlige Tyendekontrakt er stempelfri, Stp. L. 19. Febr. 1861 § 46. Beviset for Kontraktens Indgaaelse og Indhold lettes ved Indførsel i Skudsmaalsbogen,[28]) T. L. § 58, se ovfr. Ofte indgaas Kontrakterne ved autoriserede Fæstemænd,[29]) L. 23. Febr. 1894 Nr. 17, 1. April 1891 Nr. 53, der ophæver T. L. §§ 2—4. Ønsker

---

[26]) § 136 Note 15, Gram Sp. D. S. 436, Scheel Personret 2den Udg. S. 299.

[27]) Nellemann Alm. D. S. 406 ff., Scheel Personret 2den Udg. S. 211 ff., U. f. R. 1894. 774, 1878. 370, 1869. 330, J. U. 1865. 751; U. f. R. 1877. 1146, 1867. 86, 1890. 909.

[28]) Jfr. U. f. R. 1877. 275, 1897. 203. Om Bevis for Fæstemandens Bemyndigelse U. f. R. 1895. 968.

[29]) Virksomheden som Fæstemænd udkræver Bevilling, L. 1891 §§ 1 og 7, L. 1894, U. f. R. 1893. 609, 1891. 1145, og de nærmere Regler for Fæstevirksomheden og Betalingen derfor fastsættes af Kommunalbestyrelsen med Justitsministeriets Godkjendelse, L. 1891 § 3, jfr. Just. Min. Skr. 19. Maj 1891 Nr. 161. Naar en Husbond mener at have noget Krav paa et Tyende, der har forladt hans Tjeneste, er Fæstemanden pligtig til paa hans Opfordring at meddele ham de Oplysninger om Tyendets Opholdssted, som han maatte være i Besiddelse af. For Forseelser mod denne Pligt og mod Reglerne for Virksomhedens Udøvelse, for at fordre eller modtage yderligere Betaling end den takstmæssige, for imod bedre Vidende offentlig eller til nogen af Parterne at

Nogen sin Tjeneste som Tyende opbudt ved Kirkestævne paa Landet, skal Sognefogden foretage saadan Opbydelse uden Betaling, T. L. § 5.)

§ 133.
Tyendets Pligter.

I. Tyendets principale Pligter ere strængt personlige, baade aktivt og passivt: Tyendet er ikke uden Husbondens Samtykke beføjet til at lade sin Tjeneste udføre af Andre, T. L. § 23, og Husbonden kan ikke uden Tyendets Samtykke give det en anden Husbond,[1]) T. L. § 30. Dog fortsættes Tyendeforholdet ved Husbondens Død med hans Enke eller Bo, saaledes som det var stiftet med den Afdøde,[2]) men det anses kun som stiftet i det længste for et Aar, om end Kontrakten maatte være indgaaet for et længere Tidsrum, T. L. § 38. (Husbondens Konkursbo er Tyendet pligtigt at tjene.[3]) Tyendet er pligtigt at indfinde sig i Tjenesten

give urigtige Meddelelser om Tyende- eller Arbejdsforhold, for at forlede et Tyende til at forlade en Tjeneste for at tage en anden, for at medvirke til Afslutning af Tyende- eller Arbejdskontrakt, uagtet han ved, at Tyendet ikke er lovlig skilt fra sin sidste Tjeneste eller ikke kan blive det, inden den nye Tjeneste skal tiltrædes, samt for at medvirke til saadan Kontrakt, naar Tyendet er under 18 Aar, uden at have forvisset sig om, at det har Forældres eller Værgers Samtykke til Bortfæstningen, straffes Fæstemanden og har, naar han findes skyldig til Straf, at yde den eller de Skadelidende en efter Rettens Skjøn fastsat Erstatning, L. 1891 § 6. Antager Fæstemanden Tyendet til en Tjeneste uden at have tilstrækkelig Bemyndigelse hertil, og erholder Tyendet af denne Grund ikke Tjenesten, maa Fæstemanden tilsvare Tyendet Opfyldelsesinteresse (ovfr. § 23 Note 44), der maa beregnes efter Analogien af T. L. § 13 (ndfr. § 134. II. 1), U. f. R. 1886. 670, 1893. 651.

[1]) J. U. 1866. 549. Tyende, der er fæstet til et Firma, kan ikke undslaa sig for Tjenesten, fordi Firmamedlemmer udtræde, U. f. R. 1878. 998, jfr. § 136 Note 27.

[2]) U. f. R. 1892. 381. Tyendet maa altsaa flytte med Arvingerne (Boet) som med Husbonden selv (ndfr. II. 2. f.), U. f. R. 1894. 825. Bestemmelsen i T. L. § 38 omfatter efter Ordene kun det Tilfælde, at Tjenesten før Dødsfaldet er tiltraadt, men maa vistnok tildels anvendes analogt, naar Tjenesten ikke er tiltraadt, se nærmere ndfr. § 136. IV. 3, navnlig Note 109. Jfr. om Bestemmelsen iøvrigt Dept. Tid. 1852 S. 980, § 135 Note 14 og 15.

[3]) Jfr. § 135 Note 72. Se nærmere herom og overhovedet om Tyendets Stilling i Tilfælde af Husbondens Konkurs § 136. IV. 3.

til den vedtagne Tid og kan ikke frigjøre sig for denne Pligt ved at tilbagebetale eller overlade Fæstepengene, T. L. § 12. Det er ikke alene pligtigt at indfinde sig paa det Sted, hvor Tjenesten ifølge Forudsætningerne ved Kontraktens Indgaaelse skulde forrettes, men indenfor visse Grænser ogsaa paa andet Sted, hvor Husbonden boer,[4]) jfr. T. L. §§ 14 og 22. I Tjenesten er Tyendet, selv om det har ladet sig fæste til en vis Art af Tjeneste,[5]) dog pligtigt at deltage i anden til dets Stilling og Ævner passende Gjerning, som Omstændighederne kunne fordre, navlig naar de, der skulde have udført samme, ved Sygdom eller andet Forfald ere for en Tid forhindrede deri, ligesom det i Almindelighed efter Evne bør fremme Husvæsenets Bedste,[6]) T. L. § 22. Tyendet er undergivet den huslige Orden hos Husbonden, T. L. § 22. 2, og maa ikke uden Husbondens Tilladelse forlade Huset i egne Anliggender eller blive længere borte end tilladt,[7]) T. L. § 24.

---

[4]) J. U. 1858. 439, Dept. Tid. 1852 S. 948, nærmere under II. 1. b og 2. f.

[5]) U. f. R. 1882. 804, 1875. 1010, 1873. 161, 1887. 322, J. U. 1858. 731, 289, 1863. 633. Af Ordene i T. L. § 22 kan dog sluttes, at et Tyende, der er antaget til en vis Art af Tjeneste, ikke under regulære Forhold kan være forpligtet til vedvarende at røgte en anden Art, jfr. J. U. 1866. 197. Vedtagelser om Fritagelse for visse bestemte Arbejder maa antages for gyldige (§ 132 Note 19) og udelukke ikke Kontraktens Egenskab af Tyendekontrakt, jfr. § 132 Note 6.

[6]) Bortset fra det i Note 5 Bemærkede gjælde saaledes ingen andre Grænser for de Tjenestehandlinger, som Husbonden kan forlange, end at han ikke kan fordre det efter Tyendets Stilling Upassende og det Tyendets Evner Overstigende, hvormed maa stilles i Klasse det, der vilkaarligt sætter Tyendets Helbred paa Spil, T. L. § 31, Dept. Tid. 1852. 955, L. 9. April 1891 Nr. 67 § 14, samt naturligvis Foretagelsen af ulovlige og usædelige Tjenestehandlinger, jfr. i disse Henseender U. f. R. 1882. 804, 1875. 824, 1873. 161, 1868. 35; J. U. 1861. 365 (Arbejde paa Marken i ondt Vejr). Afhænger Tjenestehandlingens Lovlighed af et Skjøn, f. Ex. Helligdagslov 7. April 1876 § 1, tilkommer Afgjørelsen foreløbigt Husbonden i Forhold til Tyendet, J. U. 1861. 246, 1865. 610, 1854. 846, 1849. 179. Jfr. § 135 Note 31.

[7]) Forseelser mod denne Pligt ere i og for sig ikke strafbare, U. f. R. 1888. 970, men kunne være strafbare efter T. L. § 26 (ndfr. § 135 Note 77) og kunne efter Omstændighederne give Husbonden Beføjelse til at afskedige Tyendet efter T. L. § 41. 5 (§ 135 Note 31—33) og til Egenmagts Anvendelse (§ 135 Note 68).

II. Erstatningsansvar for Ikke-Opfyldelse af Arbejdspligten (se om Ansvar for anden Skade under III) paahviler kun Tyendet i følgende Tilfælde, hvor Opfyldelsesinteressen er positivt fastsat.

1. Naar Tyendet uden lovlig Undskyldningsgrund[8]) ikke indfinder sig i Tjenesten i rette Tid, og Husbonden af den Grund lovligt vægrer sig ved at modtage det, eller det aldeles udebliver, T. L. § 18. Paa Grund af for sent Møde (ɔ: Møde efter den fastsatte Dag) kan Husbonden nægte at modtage Tyendet, medmindre det indfinder sig i Løbet af næste Dag eller, hvis Udeblivelsen ikke kan tilregnes det, og Kontrakten er indgaaet for et halvt Aar eller længere Tid, inden Forløb af 8 Dage, og i begge Tilfælde intet andet Tyende i dets Sted endnu er antaget, T. L. § 16. Ansvaret for Udeblivelsen bestaar efter T. L. § 18 deri, at Tyendet skal tilbagebetale Fæstepengene, erlægge til Husbonden saameget, som den betingede Løn udgjør for Halvdelen af den vedtagne Tjenestetid, dog ingensinde for længere Tid end et halvt Aar[9]), og straffes med Bøder fra 4—40 Kr. Modtages Tyendet, trods for sildigt Møde, i Tjenesten, paahviler der det intet Erstatningsansvar, men det taber Ret til saa stor en Del af Løn og Kostpenge, som svarer til den Tid, i hvilken det er udeblevet, og skal desuden, hvis Udeblivelsen kan tilregnes det, bøde for hver Dag af samme 1 Kr. til Politikassen, hvilke Bøder kunne indeholdes i Lønnen, T. L. § 17.

Som Omstændigheder, der undskylde Tyendets Udeblivelse og derfor udelukke Ansvaret, nævner T. L. følgende:

a. At Tyendet ved Sygdom eller paa anden Maade uden egen Brøde[10]) bliver ude af Stand til at tiltræde Tjenesten, T. L. §§ 19, 18, 20.

---

[8]) Ndfr. a—f.

[9]) Ndfr. Note 22. Beviser for, at Husbondens ved Udeblivelsen lidte Skade er større eller mindre, ere irrelevante.

[10]) T. L. § 18 synes at hjemle, at Sygdom (selv om den var tilstede ved Kontraktens Indgaaelse og holdtes skjult for Husbonden), der sætter Tyendet ud af Stand til at tiltræde Tjenesten, ubetinget udelukker Ansvar, selv om Sygdommen er selvforskyldt, hvilket ogsaa synes vel stemmende med Regelen

b. At Husbonden flytter længere end én Mil bort fra det Sted, hvor Tjenesten efter Aftalen med Tyendet forudsættes at skulle tiltrædes,[11]) T. L. § 14.

c. At Tyendet kan bevise, at Husbonden i det sidste Halvaar, førend Tyendet skal tiltræde Tjenesten, har mishandlet eller sultet sit Tyende eller søgt at forlede det til forbryderiske eller usædelige Handlinger,[12]) forudsat at Tyendet ved Kontraktens Indgaaelse var uvidende herom, T. L. § 21.

d. At Husbonden nægter at modtage Tyendet,[13]) T. L. § 13, selv om Nægtelsen er begrundet ved Tyendets Forhold, T. L. § 15.

e. Selvfølgeligt er det dernæst, at Tyendet uden Ansvar kan udeblive, naar Husbonden ikke kan modtage det[14]) eller har erklæret Intet at have imod dets Udeblivelse. Fremdeles erindres i denne Forbindelse, at de Forhold fra Husbondens Side, der ifølge T. L. § 43 berettiger Tyendet til straks at forlade den tiltraadte Tjeneste, maa beføje det til uden Ansvar at nægte Tjenestens Overtagelse, naar de foreligge i det Øjeblik, da Tyendet møder for at overtage Tjenesten.

f. At Tyendet efter Kontraktens Indgaaelse gifter sig, undskylder ikke dets Udeblivelse,[15]) jfr. ogsaa tidligere Pl. 3. Decbr.

---

i T. L. § 41. 11 smh. m. § 42 (Note 38), herimod Torp i U. f. R. 1880. S. 390. Ligeledes ligger det nær fra T. L. § 41. 2 smh. m. § 42 at slutte, at selvforskyldt Frihedsberøvelse o. desl., der hindrer Tyendet i at møde, er Ansvarsfrihedsgrund. Men begge Resultater synes ikke vel at stemme med Ordene i T. L. § 19, jfr. dog Evaldsen S. 254 Noten, og det sidste synes tillige at stride imod Ordene i T. L. § 18. Taget i det Hele er det herefter vistnok rettest at forstaa Tyndeloven saaledes, at selvforskyldt Sygdom, Indespærrelse o. s. v., som sætter Tyendet ud af Stand til at møde, i Regelen men ikke ubetinget udelukker Ansvar, hvilket stemmer med den almindelige Erstatningsregel, se nærmere ndfr. § 136 ved Note 41 og om Sygdom ved Kontraktens Indgaaelse ovfr. § 44. II. 2.

[11]) Efter Ordene, jfr. T. L. § 43. 6, synes Regelen ogsaa at omfatte det Tilfælde, at Husbonden, der vedbliver at føre Husholdning paa det fraflyttede Sted, ønsker Tjenesten udført paa dette, jfr. dog Gram Sp. D. S. 470—471. Jfr. Note 29.

[12]) Dept. Tid. 1852 S. 952.

[13]) Jfr. § 134 Note 11.

[14]) § 134 Note 11.

[15]) J. U. 1855. 695, Gram Sp. D. S. 471, jfr. noget afvigende Regjeringsudkastet i Dept. Tid. 1852 S. 908, 952. Jfr. Note 36.

1755 § 4. Ej heller kan Tyendet ved at opsige den indgaaede Kontrakt erholde Ret til at undlade Tiltrædelsen.[16])

2. Naar Tyendet uden lovlig Grund[17]) forlader Tjenesten[18]) før Tjenestetidens Udløb.[19]) Tyendet forbryder i saa Fald den fra sidste Fardag[20]) fortjente[21]) Løn, og skal tillige betale Husbonden halvt

---

[16]) § 135 Note 8. [17]) Ndfr. a—h. [18]) Der menes hermed kun den Bortgang, som tilsigter definitiv eller væsentlig langvarig Afbrydelse af Tjenesteforholdet, eller som dog af Husbonden kan opfattes paa denne Maade, se f. Ex. H. R. T. 1877. 148 (U. f. R. 1877. 855), U. f. R. 1889. 224, 1879. 1061, 1893. 865, 543, 1894. 86, 1895. 764, 966, jfr. 1894. 1158, 1880. 181, og p. d. a. S. U f. R. 1891. 322, 1883. 351, 1894. 89, 157, 762, 988, J. U. 1862. 660. Forladelse af Tjeneste kan efter Omstændighederne ogsaa foregaa paa den Maade, at Tyendet, som er borte ifølge Tilladelse, bliver borte, navnlig naar det forgjæves er opfordret til at vende tilbage, U. f. R. 1880. 181 og p. d. a. S. U. f. R. 1890. 396, 1886. 1105, 1880. 1018, og paa den Maade, at umyndigt Tyende selv forlader Tjenesten, U. f. R. 1882. 38 (den sidste Dissens ved denne Dom synes at hvile paa den urigtige Opfattelse, at Forladelse af Tjenesten er en Retshandel) eller borttages af Værgen, U. f. R. 1885. 340, 1895. 1208, samt saaledes, at Tyendet nægter at følge Husbonden indenfor de ved T. L. § 43. 6 angivne Grænser. At det bortgaaede Tyende atter vender tilbage, og at det umyndige Tyende bringes tilbage af Værgen, udelukker ikke Bortgangens Følger, U. f. R. 1879. 1061, 1882. 38 (med Dissens), selv om Husbonden ikke i Mellemtiden har antaget andet Tyende (afvigende U. f. R. 1884. 35), men at Tyendet vender tilbage, kan efter Omstændighederne oplyse, at definitiv Bortgang ikke var tilsigtet. Begrebet ulovlig Forladelse af Tjenesten er udelukket, naar Forladelsen sker ifølge Bortvisning fra Husbondens Side (Retsafgjørelser ang. T. L. §§ 41 og 46 ndfr. § 134 Note 17, § 135. II. 2), selv om Bortvisningen kun er betinget, naar Betingelsen indtræder, U. f. R. 1876. 843, og naar den sker ifølge Husbondens Tilladelse eller et Forhold fra Husbondens Side, der med Føje (jfr. U. f. R. 1894. 86) er opfattet som en Opfordring eller Tilladelse til at afbryde Forholdet, U. f. R. 1887. 1219, 1882. 544, 1890. 1054 (ulovlig Opsigelse), 1870. 303, 1871. 363 og § 134 Note 40, 41, 17. Ulovlig Forladelse af Tjenesten foreligger naturligvis ikke, naar ingen gyldig Kontrakt er indgaaet, U. f. R. 1887. 1163, J. U. 1871. 245, 794.

[19]) § 135. I. Tjenestetiden er ikke udløben ved Indtrædelse af Fardagen, men først paa det Tidspunkt af denne, da Tjenesten efter Egnens Skik og Brug kan forlades, U. f. R. 1894. 1307, 1884. 67. Jfr. § 134 Note 8.

[20]) F. Ex. U. f. R. 1894. 86. Naar Tyendet er fæstet halvaarsvis eller for længere Tid, er „sidste Fardag“ den sidste almindelige Skiftetid (T. L. §§ 11, 29), ellers er den Tidspunktet for den indeværende Tjenesteperiodes Begyndelse, U. f. R. 1894. 531, 1884. 856 (med Dissens). Til hvilken Tid Lønnen forfalder, er ligegyldigt, jfr. U. f. R. 1889. 1027, 1895. 764.

[21]) Løn, som allerede er betalt Tyendet, antages ikke at forbrydes, U. f. R.

saa meget som Lønnen udgjør for den vedtagne Tjenestetid, dog ingensinde mere end Løn for et halvt Aar,[22]) samt straffes med Bøder[23]) fra 4 til 40 Kr., T. L. § 47. Beviser for, at det Husbonden ved Bortgangen tilføjede Tab er større eller mindre, ere irrelevante.

Som lovlige Grunde for Tyendet til at forlade Tjenesten nævner T. L. § 43, følgende:

a. At Husbonden[24]) mishandler[25]) Tyendet, T. L. § 43. 1.

b. At Husbonden søger at forlede Tyendet til forbryderiske eller usædelige Handlinger, eller, dersom andre til Husstanden hørende Personer forse sig paa saadan Maade, ikke efter dets Klage tager det i behørig Beskyttelse, T. L. § 43. 2.

1875. 743, 1889. 1027, 1894. 86, 91, 1895. 1099, J. U. 1856. 489, men for denne Begrænsning af Lovens Regel haves ingen Hjemmel.

[22]) Se om Beregningen U. f. R. 1896. 1127, 1894. 531, 1893. 901, 1889. 1027, J. U. 1858. 731. At Tyendet havde nogen Grund til at formene, at det havde Ret til at forlade Tjenesten, kan efter Omstændighederne udelukke, at der foreligger ulovlig Forladelse (Note 18), men foreligger der ulovlig Forladelse, kan Tyendets gode Tro ikke udelukke dets Pligt til at betale efter T. L. § 47, se dog U. f. R. 1887. 1080, hvorimod denne Omstændighed maaske kan udelukke Bødestraffen, U. f. R. 1884. 578. T. L. § 47 er, naar et virkeligt Tyendeforhold foreligger (§ 132 Note 8), anvendelig, uanset at Tyendet ikke har Logis hos Husbonden, og at Lønnen er bestemt dagvis, U. f. R. 1878. 730.

[23]) Note 22, ndfr. § 135 Note 76.

[24]) At Andre end Husbonden, f. Ex. hans Forvalter, mishandle Tyendet, er ikke lovlig Bortgangsgrund, U. f. R. 1884. 578, men har Tyendet forgjæves søgt Oprejsning hos Husbonden i Anledning af, at dennes Familie eller Underordnede har mishandlet det, maa Husbonden vistnok være stillet, som om Mishandlingen var udgaaet fra ham selv. Som Husbond i her omhandlede Henseende maa vistnok ogsaa Hustruen anses overfor det kvindelige Tyende.

[25]) H. R. T. 1869. 178 (U. f. R. 1869. 499) og J. U. 1857. 733 (Overskridelse af Hustugtsretten), U. f. R. 1896. 808, 1885. 1078, 1874. 317, 1871. 452, 1888. 1190, J. U. 1864. 145, 1868. 776. Den Vold, der er lovlig som Revselsesret (T. L. § 27, ndfr. § 135 Note 64—66), som Nødværge eller som Haandhævelse af den huslige Orden (T. L. § 22. 2, ndfr. § 135 Note 68), er ikke Bortgangsgrund, jfr. J. U. 1867. 225, 1875. 402, U. f. R. 1887. 393. Ikke enhver ulovlig legemlig Vold er Mishandling, U. f. R. 1885. 285, 1887. 393, 1895. 1153, 1870. 303 (af tvivlsom Rigtighed), J. U. 1857. 103, jfr. Goos Str. R. Sp. D. I S. 107; paa den anden Side kan Mishandling foreligge uden legemlig Vold, J. U. 1857. 302, og selv om Tyendet har givet nogen Anledning til Behandlingen, U. f. R. 1877. 1025. Jfr. Note 33 og 34.

c. At Husbonden, hvis Tyendet skal have sin Underholdning hos Husbonden, vedblivende[26]) yder det slet eller utilstrækkelig Kost, T. L. § 43. 3.

d. At Husbonden grovelig krænker Tyendets gode Navn og Rygte ved ugrundede Beskyldninger,[27]) T. L. § 43. 4.

e. At Tyendet ikke har kunnet erholde sin Løn eller betingede Kostpenge betalte til rette Tid,[28]) T. L. § 43. 5.

f. At Husbonden opgiver sin hidtil havende Bolig og flytter over én Mil bort fra samme eller, uden at opgive sin hidtil havende Bolig, flytter over 3 Mil bort,[29]) T. L. § 43. 6.

g. Den i T. L. § 43 givne Fortegnelse over Omstændigheder, som beføje Tyendet til at forlade Tjenesten i Utide, er bleven anset for udtømmende,[30]) og det ses af Forhandlingerne[31]) om Tyendeloven at have været Hensigten at give en udtømmende Fortegnelse over de Forhold fra Husbondens Side, som beføje Tyendet til at hæve Tyendeforholdet. Men at end ikke denne sidste Opfattelse kan erkjendes at have fundet bin-

---

[26]) U. f. R. 1876. 652 og p. d. a. S. H. R. T. 1872. 250 (U. f. R. 1872. 872), U. f. R. 1875. 728, 1883. 1172, J. U. 1861. 365, 1856. 489. Bortgangsgrunden vil vel vanskeligt blive antaget at foreligge, naar ikke det paagjældende Forhold forgjæves er paaklaget af Tyendet, J. U. 1857. 839, 1869. 744, jfr. Note 37. Jfr. Note 34.

[27]) J. U. 1874. 849, jfr. § 135 Note 67. Det er antaget, at en i berettiget, øjeblikkelig Harme af Husbonden fremsat grov Sigtelse efter Omstændighederne ikke afgav Bortgangsgrund, H. R. T. 1863. 425, jfr. U. f. R. 1887. 392. Jfr. J. U. 1857. 103, Note 34.

[28]) U. f. R. 1877. 409, 1874. 428, 1869. 399, J. U. 1874. 568. Bortgangsgrunden forudsætter, at Tyendet forgjæves har rettet berettiget (se om Lønnens Forfaldstid § 134 Note 6—8) Paakrav til Husbonden om Betalingen og har fremstillet sig til Modtagelsen, U. f. R. 1895. 764, 1894. 810, 1889. 1027, 1887. 1080, 1877. 275, 1896. 1168. Har Tyendet givet Husbonden Føje til at antage, at det vil forlade Tjenesten i urette Tid, er Husbonden berettiget til, til Sikkerhed herimod, at tilbageholde Lønnen, indtil Tyendet viser sig villigt til at blive, H. R. T. 1877. 148 (U. f. R. 1877. 855), U. f. R. 1884. 856, 1873. 609, 1892. 1081, J. U. 1855. 917, jfr. U. f. R. 1873. 612, 1888. 1209.

[29]) Jfr. U. f. R. 1894. 825. Tyendet kan kun siges at „forlade Tjenesten", naar Husbonden holder den aaben for ham; se om det Tilfælde, at Husbonden paa Grund af Flytning ikke kan eller vil have Tyendet som hidtil, § 134 Note 17. Jfr. Note 33.

[30]) Scheel l. c. S. 725, Gram Sp. D. S. 483.

[31]) Dept. Tid. 1852 S. 982—983.

dende Udtryk i Tyendeloven, fremgaar bl. A. deraf, at Tyendeloven ikke nævner det, at Husbonden, uden at bortvise Tyendet, har opfordret det til eller givet det sit Samtykke til at hæve Forholdet, som en Omstændighed, der berettiger det til straks at forlade Tjenesten, hvad det dog selvfølgeligt[32]) maa være. Det antages altsaa, at ogsaa andre Omstændigheder end de i T. L. § 43 nævnte kunne beføje Tyendet til straks uden Opsigelse at forlade Tjenesten, nemlig de, som efter almindelige Regler om bristende Forudsætninger ville have denne Virkning,[33]) forsaavidt som denne ikke er udelukket ved speciel Hjemmel. Dette vil imidlertid jævnligt være Tilfældet, idet T. L. § 43, hvad Husbondens Forhold angaar, ved sine detaillerede Regler i adskillige og det de praktisk vigtigste Retninger angiver Grænser for, hvad der beføjer Tyendet til Ophævelse.[34]) Disse Grænsebestemmelser kunne dog ikke gjælde overfor modstaaende Aftaler eller særlige Forudsætninger ved Kontraktens Indgaaelse.[35]) At Tyendet i Tjenestetiden gifter sig, beføjer det ikke til at forlade Tjenesten,[36]) jfr. ogsaa tidligere Pl. 3. Decbr. 1755 § 4.

h. Naar Tyendet efter det Anførte har erhvervet Beføjelse til at forlade Tjenesten, kan det ikke holde Spørgsmaalet, om

[32]) Retsafgjørelser i Note 18.

[33]) Paalæggelse af for strængt Arbejde maa efter Omstændighederne kunne have samme Virkning som Mishandling, jfr. U. f. R. 1880. 181. Hvorvidt Sygdom kan beføje Tyendet til at tage Ophold borte fra Husbonden eller til at blive borte fra Tjenesten, omhandles ndfr. § 134 Note 57. Jfr. om det Tilfælde, at Husbonden paa Grund af Flytning ikke kan have Tyendet i Hjemmet som hidtil, U. f. R. 1894. 810 og § 134 Note 17.

[34]) Trusel om Prygl er saaledes ikke Bortgangsgrund, T. L. § 43. 1, U. f. R. 1891. 113. Nægtelse af Kost, selv om Nægtelsen er ulovlig (§ 135 Note 69), kan ikke være Bortgangsgrund, medmindre den har den i T. L. § 43. 3 angivne Egenskab eller indeholder Mishandling, J. U. 1858. 731, afvigende 1858. 69. Vold og Skjældsord, som ikke have de i T. L. § 43. 1 og 4 angivne Egenskaber, ere ikke Bortgangsgrund, afvigende J. U. 1857. 103. Jfr. endvidere J. U. 1865. 601 (Nægtelse af Tilladelse til at gaa i Kirke), U. f. R. 1878. 998 (Note 1), 1895. 1208.

[35]) § 132 Note 19. Husbondens Nægtelse af at give det skolepligtige Tyende Tilladelse til Skolegang maa saaledes, i alt Fald naar saadan Tilladelse er betinget i Kontrakten, give Tyendet Beføjelse til Bortgang, U. f. R. 1875. 890.

[36]) Gram Sp. D. S. 484, jfr. ovfr. Note 15.

det af denne Grund vil hæve Forholdet, hen i det Uvisse, men det maa straks eller inden passende Tid benytte sig af Beføjelsen, som ellers tabes.[37])

3. For anden Ikke-Opfyldelse af Tyendepligterne som saadan ifalder Tyendet ikke Erstatningsansvar. Særligt er det positivt udtalt, at intet Ansvar paahviler Tyendet, naar det ved sit kontraktstridige Forhold bevirker, at Husbonden hæver Kontrakten;[38]) Husbonden er i saa Fald indskrænket til at gjøre forholdsmæssigt Afdrag i Lønnen, se T. L. § 42 (smh. m. T. L. § 41), der kun forbeholder Husbonden Esrtatning efter T. L. § 25, hvorom ndfr. under III, og T. L. § 15 i Slutn., jfr. ogsaa T. L. § 64, 3. Punktum. Saameget mindre kan Husbonden, naar Tyendeforholdet fortsættes, fordre Erstatning af Tyendet for Ikke-Opfyldelse af Tjenestepligterne,[39]) se for enkelte Tilfældes Vedkommende T. L. §§ 17, 28, 42. 2 og § 32, der kun give Husbonden Ret til at gjøre Afdrag i Lønnen.[40])

III. Derimod er Tyendet, i Overensstemmelse med den almindelige Erstatningsregel, pligtigt at erstatte Husbonden al den Skade, som paaføres denne ved Tyendets Forseelse, Uagtsomhed eller Mangel paa nogen særegen Art af Dygtighed, der udkræves til bestemte Forretninger, hvortil Tyendet har ladet sig antage, og Erstatningen kan af Husbonden indeholdes i Lønnen, T. L. § 25. At denne Lovbestemmelse ikke omfatter Ansvaret for den rene Ikke-Opfyldelse, antydes af Ordene og følger af det under II. 3. Oplyste.[41])

---

[37]) U. f. R. 1886. 619, 1887. 1080 og p. d. a. S. U. f. R. 1888. 1190, 1877. 1025, 409 (tvivlsom), J. U. 1875. 402. Jfr. § 135 Note 49.

[38]) Dept. Tid. 1852 S. 983—984, Gram Sp. D. S. 482, jfr. dog Torp i U. f. R. 1880 S. 390.

[39]) U. f. R. 1889. 839, jfr. dog Forudsætningen i J. U. 1861. 365 (Note 41).

[40]) Nærmere om, i hvilke Tilfælde denne Beføjelse tilkommer Husbonden, se § 134. II. 12.

[41]) Hermed stemmer det vel, at Retsanvendelsen anser Kontrasøgsmaal fra Husbondens Side for nødvendigt, naar han overfor Tyendets Krav paa Løn vil gjøre Ansvar gjældende efter T. L. § 25, U. f. R. 1892. 1314, 1878. 1242. Jfr. J. U. 1865. 97 og som Antydninger af urigtig Forstaaelse af T. L. § 25, J. U. 1856. 912 og muligvis 1861. 365 (Note 39).

§ 134.

Husbondens Pligter.[1]

I. Husbondens Hovedpligt gaar ud paa at yde Tyendet Vederlag for dets Arbejde, ordentligvis[2]) Pengeløn, Kost og Logis; Husbonden kan ikke frigjøre sig for Forpligtelsen efter Kontrakten ved at overlade Tyendet Fæstepengene, T. L. § 12. Vederlagets Størrelse beroer ganske paa Overenskomst. Er Intet derom vedtaget[3]) mellem Parterne, skal Tyendet have saadant Vederlag,[4]) som paa det Sted, hvor Tjenesten udføres, er almindeligt for et Tyende i lignende Stilling. Hvad i saa Henseende er Regel, afgjøres af Politiøvrigheden,[5]) T. L. § 7. Fæstepenge, som maatte være ydede Tyendet, afdrages ikke i Lønnen, med mindre anderledes er aftalt, T. L. § 6. 2. Om Lønnens Forfaldstid, naar Tjenesteforholdet forløber normalt, ere Regler givne i T. L. § 29: Husbonden er pligtig at betale Tyendet Løn paa de Tider, som i saa Henseende mellem dem ere vedtagne. Har ingen Aftale fundet Sted[6]) angaaende Betalingstiden, forfalder Lønnen til Betaling for det Tyende, der er fæstet halvaarsvis eller paa længere Tid, til de almindelige Skiftetider, hver Gang for det sidstforløbne Halvaar,[7]) og for et

---

[1]) Under Husbondens Pligter opføres i ældre Fremstillinger, Scheel l. c. § 154, Gram Sp. D. S. 176 — en tilsvarende Bemærkning gjælder forøvrigt ogsaa Angivelsen af Tyendets Pligter — Adskilligt, som ikke er virkelig Retspligt, men kun Handlinger eller Undladelser, som Husbonden har Opfordring til at foretage, idet han ellers vil tabe Ret overfor Tyendet. Se imod denne Fremstillingsmaade Goos I S. 161—162.

[2]) § 132 Note 8.

[3]) Der sigtes herved ikke alene til det Tilfælde, at det er indrømmet, at ingen Aftale er truffen om Lønnen, men ogsaa til det, at Paastand om, at en bestemt Løn er vedtagen, bestrides, og den, der fremsætter Paastanden, ikke kan føre Bevis for denne eller tilvejebringe saadan Formodning, som er tilstrækkelig til Anvendelse af Partsed, H. R. T. 1893. 787 (U. f. R. 1894. 337), jfr. U. f. R. 1882. 49. Jfr. Note 6, 7 og § 135 ved Note 9 ff.

[4]) Forudsat, at det er givet, at den Paagjældende er Tyende, jfr. U. f. R. 1869. 216 og ndfr. § 136 Note 10.

[5]) Scheel l. c. S. 720, jfr. U. f. R. 1871. 685.

[6]) Herved sigtes ogsaa til det Tilfælde, at ubevist Paastand om Aftale er fremsat og benægtes, U. f. R. 1894. 810. Jfr. Note 3.

[7]) I et ved almindelig Skiftetid begyndt Tyendeforhold, som er indgaaet

Tyende, som er fæstet paa kortere Tid, ved Enden saavel at den oprindeligt vedtagne som af den ved Kontraktens Fornyelse senere af Tyendet paatagne Tjenestetid.[8])

II. Med Hensyn til Afgjørelsen af, hvorvidt Husbonden er pligtig at yde Tyendet det for den omhandlede Tjenestetid vedtagne Vederlag, uanset at Tjenestepligterne ikke opfyldes som vedtaget, sondrer T. L. mellem følgende Tilfælde:

1. Naar Husbonden[9]) uden lovlig Grund[10]) vægrer sig ved at modtage[11]) Tyendet i sin Tjeneste til af-

---

paa et Aar, forfalder Halvdelen af den for Aaret under ét vedtagne Løn paa den mellemliggende almindelige Fardag, U. f. R. 1894. 810; Paastande om, at en større Del af Lønnen falder paa Sommerhalvaaret, eller iøvrigt om Afvigelser komme kun i Betragtning, naar det bevises, at særlig Aftale herom er truffen, eller at Kontrakten er indgaaet i Henhold til en i denne Henseende gjældende lokal Sædvane, U. f. R. 1891. 460, 1873. 612, 1869. 399, 1894. 810. Er Tyendeforholdet begyndt udenfor sædvanlig Tid, maa en forholdsmæssig Del af den for Aaret vedtagne Løn forfalde paa den mellemliggende almindelige Fardag, J. U. 1874. 468.

[8]) Jfr. U. f. R. 1889. 1027. Er Tyendeforholdet indgaaet maanedsvis, forfalder Lønnen maanedsvis bagud. At Lønnen først forfalder ved Midnatstid efter Fardagen, er en urigtig Anskuelse, U. f. R. 1874. 428, 1896. 1168, jfr. § 133 Note 19. — Formodningen vil i Almindelighed, men ikke altid, U. f. R. 1871. 685, være for, at Lønnen er bleven betalt ved Forfaldstid.

[9]) Note 15. [10]) Se om lovlige Grunde § 135. II. 1. a—i.

[11]) Lige med Vægring maa det stilles, at Husbonden paa Grund af Flytning o. desl. ikke kan modtage Tyendet paa et Sted, hvor det er pligtigt at møde, U. f. R. 1885. 1174 (Note 17, § 133 Note 4). T. L. § 13 forudsætter, at Hindringen for Tyendets Tiltrædelse har vist sig at foreligge paa den aftalte Tiltrædelsesdag; viser Hindringen sig tidligere, f. Ex. naar Husbonden forud tilkjendegiver Tyendet, at han ikke vil modtage det, kan Tyendet vælge mellem enten at hæve Kontrakten, hvad f. Ex. sker derved, at det tager en anden Tjeneste, i hvilket Fald det ikke kan forlange noget Vederlag hos Husbonden, eller at afvente, om det dog ikke vil blive modtaget paa Tiltrædelsesdagen, U. f. R. 1873. 903, jfr. J U. 1871. 653. At Husbonden ved Ulykkestilfælde, f. Ex. Brand, er forhindret fra at modtage Tyendet til aftalt Tid, kan ikke virke som Vægring, thi Vægringens Retsvirkning hviler paa den Opfattelse, at Vægringen er enten en vilkaarlig Ophævelse mod Vederlag eller én efter almindelige Regler Ansvar paadragende Afbrydelse af Forholdet (ndfr. under 11), og intet af disse Synspunkter passer paa Ulykkestilfældet. Men Tyendet kan i saa Fald vælge imellem at hæve Kontrakten, f. Ex. ved at tage anden Tjeneste, i hvilket Tilfælde det Intet kan kræve hos Husbonden, eller at holde sig til dennes Disposition mod det aftalte Vederlag, indtil Husbonden bortviser det (T. L. § 46), J. U. 1871. 653, jfr. Note 17 og § 135 Note 23 og 45.

talt Tid,[12]) kan Tyendet beholde Fæstepengene, som maatte være givne, og desuden fordre Løn[13]) for den vedtagne Tjenestetid, dog ikke over et halvt Aar, og Kostpenge ligeledes for den vedtagne Tjenestetid, dog ikke over 8 Uger. Kostpengene bestemmes, naar deres Størrelse ikke er vedtagen, efter Billighed og hvert Steds Skik og Brug fra 33 til 66 Øre om Dagen, T. L. § 13. At Tyendet faar anden Tjeneste, saa at det ingen Skade lider ved Husbondens Adfærd, er uden Betydning.[14])

2. Naar Husbonden[15]) uden lovlig Grund[16]) bortviser[17]) Tyendet fra sin Tjeneste før Tjenestetidens

---

[12]) Vægrer Husbonden sig uden lovlig Grund ved at modtage et Tyende, som kommer for silde (T. L. § 16, ovfr. § 133. II. 1), maa Regelen anvendes, Gram Sp. D. S. 473, med den Modifikation, at Tyendet taber Ret til en saa stor Del af Løn og Kostpenge, som svarer til den Tid, i hvilken det er udeblevet, jfr. T. L. § 17. [13]) Jfr. Note 19.

[14]) Jfr. U. f. R. 1893. 651 og Note 11.

[15]) Jfr. U. f. R. 1888. 968 (ikke Forvalteren, naar Husbonden bor paa Gaarden). Hustruen maa vistnok antages at have Legitimation til at bortvise kvindeligt Tyende. Umyndiggjort Husbonds Bortvisning gjælder ikke, i alt Fald ikke, naar Tyendet véd, at Husbonden er umyndiggjort, H. R. T. 1874. 189 (U. f. R. 1874. 744).

[16]) Se om lovlige Grunde § 135. II. 2. a—t.

[17]) ɔ: Tilkjendegiver Tyendet, at det skal forlade Tjenesten, jfr. J. U. 1868. 567, 776. Bortvisningen har Virkning efter T. L. § 46, selv om den ikke var ment saaledes fra Husbondens Side, J. U. 1867. 102. Den kan foreligge paa den Maade, at Husbonden nægter at modtage et tilbagevendende Tyende, hvis Bortgang ikke var Forladelse af Tjenesten (§ 133 Note 18), jfr. U. f. R. 1891. 322, 1883. 551, og paa den Maade, at Husbonden flytter uden at byde Tyendet en Tjeneste som den omkontraherede hos sig paa andet Sted, U. f. R. 1896. 425, J. U. 1866. 549, jfr. H. R. T. 1875. 252 (U. f. R. 1875. 1092), U. f. R. 1894. 810, Scheel l. c. S. 724, Gram Sp. D. S. 474—475, Dep. Tid. 1852 S. 948, ovfr. § 133 Note 29. At Husbonden paa Grund af Ulykkestilfælde, f. Ex. Brand, ikke kan huse Tyendet, virker derimod ikke som Bortvisning, men Tyendet, der naturligvis i hvert Fald kan forlange Løn for den Tid, hvori det har tjent, maa have det i Note 11 angivne Valg, jfr. § 135 Note 23 og 45. At afvise et tilbagevendende Tyende, der har forladt Tjenesten, er naturligvis ikke Bortvisning, U. f. R. 1882. 38 (§ 133 Note 18). Heller ikke foreligger Bortvisning, naar Husbonden kun har opfordret Tyendet til eller tilladt det at forlade Tjenesten i Utide, U. f. R. 1878. 370, 1870. 303, 1871. 363, jfr. ndfr. under 9. Tyendet, der paastaar at være bortvist, maa i Nægtelsestilfælde bevise dette, U. f. R. 1884. 1081, 1882. 544, 1886. 605, J. U. 1865. 719. Er det givet, at der foreligger en Bortvisning, maa Husbonden, som

Udløb, skal han[18]) betale det Løn[19]) indtil den Dag, hvortil Opsigelse enten forud er given[20]) eller kunde være given paa den Dag, da Tyendet bortvises, dog i det Længste indtil første almindelige Fardag, som indtræder 3 Maaneder efter bemeldte Dag. Derhos skal han betale Kostpenge for samme Tidsrum,[21]) dog i det Længste for 8 Uger, efterat Tjenesten er fratraadt T. L. § 46. Kostpengenes Størrelse bestemmes efter Regelen i T. L. § 13. At Tyendet straks faar anden Tjeneste og saaledes ingen Skade lider ved Husbondens Adfærd, er uden Betydning.

3. En Regel, der nærmer sig til Regelen i T. L. § 46, dog at Løn ikke beregnes for saa langt et Tidsrum, gives af T. L. § 38 for det Tilfælde, at Husbondens Efterladte benytte sig af den dem ved bemeldte Paragraf tillagte extraordinære Opsigelsesret.[22])

4. Naar Tyendet forlader Tjenesten (ɔ: efter Tjenesteforholdets Begyndelse ophæver Kontrakten) af lovlig Grund,[22b]) er dets Ret til Løn afhængig af Bortgangsgrunden. Forlades Tjenesten af nogen af de i T. L. § 43. 1, 2 og 3 nævnte Grunde, er Tyendet stillet, som om det var ulovligt bortvist[23]): det skal, T. L. § 44, have Løn[24]) indtil den Dag, hvortil Opsigelsen enten forud er given eller kunde være given paa den Tid, da Tyendet berettiges til at forlade Tjenesten,[25]) dog i det længste indtil første alminde-

---

paastaar at Overenskomst er truffen om Ophævelse i Utide, have Bevisbyrden, H. R. T. 1875. 252 (U. f. R. 1875. 1092), U. f. R. 1885. 1052, J. U. 1866. 157, 1862. 85, U. f. R. 1870. 93. Naar Tyendet uden Indvending retter sig efter en Opsigelse med for kort Varsel, maa heri undertiden antages at ligge dets Samtykke til Ophævelse i Utide, J. U. 1869. 577, jfr. U. f. R. 1894. 1022. Om Husbondens Konkurs se § 133 Note 3 og nærmere § 136. IV. 3.

[18]) U. f. R. 1873. 183, 1884. 1077, 1895. 1109.

[19]) Om det Tilfælde, at Tyendet lønnes med Drikkepenge, Naturalpræstationer, egen Bolig o. s. v., U. f. R. 1882. 1185, 1884. 614, 1887. 1083 (næppe rigtig), 1886. 996. Jfr. Note 7 og § 133 Note 20 og 22, § 136 Note 91.

[20]) Lige hermed maa det stilles, at en bestemt Fratrædelsesdag ved Kontraktens Indgaaelse er fastsat, ndfr. § 135 ved Note 2 og 3.

[21]) U. f. R. 1893. 1242.

[22]) Herom § 135 ved Note 14—15, § 136. IV. 3.

[22b]) Se om lovlige Grunde § 133. II. 2. a—h.

[23]) Dep. Tid. 1852 S. 984—985. [24]) Note 19. [25]) Jfr. Note 20.

lige Fardag, som indtræffer 3 Maaneder efter bemeldte Tid.[26]) Derhos skal Tyendet have Kostpenge for samme Tidsrum, dog idet længste for 8 Uger, efterat Tjenesten er fratraadt. Kostpengene bestemmes efter Reglerne i T. L. § 13. Iøvrigt kan naturligvis ogsaa andet Ansvar paahvile Husbonden (ndfr. III. 4 og IV. 1). Forlades Tjenesten af de i T. L. § 43. 4—6 anførte Aarsager, har Tyendet kun[26b]) Ret til Løn og betingede[27]) Kostpenge i Forhold til den Tid, hvori det har tjent; dog, hvis Husbonden flytter (T. L. § 43. 6) til Færøerne, Island, de danske Kolonier eller Udlandet, har Tyendet den samme Ret, som naar det forlader Tjenesten af de i T. L. § 43. 1—3 nævnte Grunde, T. L. § 44. Forlades Tjenesten af lovlige Grunde, som ikke ere nævnte i T. L. § 43,[28]) kommer det an paa, om Bortgangsgrunden kan stilles i Klasse med de i T. L. § 43. 1—3 og tildels 6 nævnte eller ikke; i første Tilfælde maa Tyendet behandles som ulovligt bortvist, men ellers kan Tyendet, der hæver Kontrakten,[29]) kun fordre Vederlag i Forhold til den Tid, hvori det virkelig har tjent.

5. Naar Tyendet, uden at Husbonden har vægret sig ved at modtage det og uden Husbondens Samtykke af lovlig Grund[30]) er udebleven af Tjenesten, saa at Tjenesteforholdet ikke indtræder, har det ordentligvis[31]) ingen Ret til Vederlag og skal tilbagebetale modtagne Fæstepenge, T. L.

---

[26]) Tilkommer der samtidigt med Tyendets Bortgang Husbonden Ret til at afskedige det, kan Tyendet kun have Ret til Løn i Forhold til den Tid, hvori det har tjent, U. f. R. 1888. 1190.

[26b]) Ved dette Ord udelukkes naturligvis ikke Ansvar for Husbonden f. Ex. efter T. L. § 31, men alene Ansvar for at have forvoldt Tyendeforholdets Afbrydelse, Note 45. Jfr. Note 17 og § 133 Note 29.

[27]) U. f. R. 1869. 399. [28]) § 133 Note 33—35.

[29]) Med Hensyn til de i § 133 Note 33 nævnte Tilfælde erindres, at særlige Regler gjælde om Tyendets Sygdom (T. L. § 34, ndfr. IV. 3), og at Tyendets Undladelse af at tjene, naar Husbonden ikke kan huse det, ikke i og for sig er Ophævelse af Kontrakten, se Note 17, 11.

[30]) Se om lovlige Grunde § 133. II. 1. a—f.

[31]) Se dog om det Tilfælde, at Husbonden ved Ulykkestilfælde er sat ud af Stand til at modtage Tyendet, og dette holder sig til Husbondens Disposition, Note 11.

§§ 19, 21; er Grunden Husbondens Flytning, beholder Tyendet dog Fæstepengene, T. L. § 14. Er Husbonden flyttet til Færøerne, Island, de danske Kolonier eller Udlandet, kan Tyendet, foruden at beholde Fæstepengene, fordre Løn for den vedtagne Tjenestetid, dog ikke for mere end et halvt Aar, og, hvis det ikke 4 Uger før Tjenestens Tiltrædelsestid er underrettet om denne Flytning, endvidere Kostpenge efter T. L. § 13 for den vedtagne Tjenestetid, dog ikke over 8 Uger, T. L. § 14. Endvidere maa Tyendet, som nægter Tiltrædelsen af Grunde, der efter T. L. § 44 virke som Bortvisning, naar Tjenesten er tiltraadt (se under 4), være stillet, som om Husbonden ulovligt havde vægret sig ved at modtage det.

6. Afbrydes Tjenesteforholdet ved Tyendets Død, have Arvingerne[32]) kun Fordring paa en saadan Del af Lønnen, som kan anses fortjent, indtil Tyendet ved Sygdom blev sat ud af Stand til at forrette sin Tjeneste; Begravelsesomkostningerne er Husbonden ej pligtig at betale, T. L. § 37.

7. Naar Husbonden lovligt[33]) nægter at modtage Tyendet ɔ: lovligt hæver Kontrakten forinden Tjenestetidens Begyndelse, har Tyendet ingen Ret til Løn og skal tilbagebetale Fæstepengene, T. L. § 15,[34]) jfr. § 19. At Erstatningsansvar i de her omtalte Tilfælde ikke paahviler Tyendet, selv om det er i Brøde, med mindre Afvisningsgrunden er den, at Tyendet uden lovlig Grund for sent indfinder sig i Tjenesten, er omtalt tidligere.[35])

8. Naar Husbonden lovligt[36]) afskediger Tyen-

---

[32]) Se om Tyendets egen og om Fattigvæsenets Ret i Tilfælde af Sygdom under IV. 3 og 4.

[33]) Se om lovlige Grunde § 135. II. 1. a—i.

[34]) Tvivlsomt er det, om Fæstepengene kunne forlanges tilbage, naar Modtagelsen nægtes af Grunde, som ere angivne i T. L. § 41, men ikke i T. L. § 15. Skjøndt T. L. § 42 ikke hjemler Husbonden Ret til Fæstepengene, naar Tyendet afskediges af de i T. L. § 41 anførte Grunde, maa det dog vist antages, at Fæstepengene tilkomme ham i det Tilfælde, at Modtagelsesnægtelse træder i Stedet for Afskedigelse; Grundene til, at Tyendet i sidste Fald beholder Fæstepengene, er nemlig kun den, at Tyendeforholdet dog har varet nogen Tid.

[35]) § 133 Note 38.

[36]) Se om lovlige Grunde § 135. II. 2. a—t.

det ɔ: efter Tjenesteforholdets Begyndelse ophæver Kontrakten, kan Tyendet kun fordre Løn og andet betinget Vederlag i Forhold til den Tid, hvori det har tjent,[37]) T. L. § 42.[38]) Tyendet kan derhos efter Omstændighederne straffes og være erstatningspligtigt efter T. L. § 25, se T. L. § 42; at der derimod ikke paahviler Tyendet Erstatning, blot fordi det ved egen Brøde har forvoldt sin Afskedigelse, er tidligere omtalt.[39])

9. Det Tilfælde, at Tyendeforholdet i Utide afbrydes ifølge Overenskomst mellem Parterne, omtaler Tyendeloven ikke. Hyppigt vil denne Afbrydelse forekomme saaledes, at Tyendet forlader Tjenesten i Henhold til en Udtalelse eller Adfærd fra Husbondens Side, der, uden at indeholde en Bortvisning eller Afskedigelse, giver det Føje til at antage, at Husbonden ikke har noget imod, at det straks forlader Tjenesten.[40]) Afbrydes Tjenesteforholdet i Utide ifølge udtrykkelig eller stiltiende Overenskomst, maa der, naar ikke Andet er aftalt, bortset fra de særlige Regler om Tyendets Sygdom, se under IV, tilkomme Tyendet betinget Vederlag i Forhold til den Tid, det har tjent,[41]) og forudbetalt Løn kan det ordentligvis ikke være pligtigt at tilbagebetale, naar Husbonden ikke særligt har forbeholdt sig saadant.

10. Naar Tyendet ved ulovlig Udebliven forvolder, at Tjenesteforholdet ikke kommer i Stand, er det, som tidligere omtalt,[42]) erstatningspligtigt og uden Ret til Vederlag. Naar Tyendet ulovligt forlader Tjenesten, er det, som tidligere omtalt, erstatningspligtigt og forbryder i vist Omfang fortjent Løn.[43])

11. En Oversigt over de under 1—10 gjengivne Afgjørelser af, hvorledes det stiller sig med Tyendes Ret til Vederlag, naar Tjenesteforholdet ikke kommer i Stand eller

---

[37]) U. f. R. 1879. 189, J. U. 1862. 660.

[38]) T. L. § 42 taler kun om Afskedigelse af de i T. L. § 41 nævnte, Grunde, men det samme maa, som stemmende med Forholdets Natur, gjælde, naar Tyendet lovligt afskediges af andre Grunde, U. f. R. 1891. 757.

[39]) § 133 Note 38. [40]) Note 17, § 133 Note 18.

[41]) U. f. R. 1870. 303, 1887. 1219, 1882. 544, 1871. 363, J. U. 1867. 559.

[42]) § 133. II. 1. [43]) § 133. II. 2.

i Utide afbrydes, vil i det Hele udvise Resultater, der stemmer med de i den almindelige Del udviklede Regler. Men bortset fra de allerede i § 133. II omtalte ejendommelige Regler om Tyendets Ansvar for Ikke-Opfyldelse, og fra de særlige Regler om Retsstillingen i Tilfælde af Tyendets Sygdom, se under IV, viser der sig dog væsentlige Afvigelser fra de almindelige Regler. Der er givet, om end ikke udtømmende, saa dog i vigtige Retninger afgjørende Bestemmelser om, hvad der berettiger Parterne til at hæve Tjenesteforholdet eller Kontrakten efter Reglerne om bristende Forudsætninger. Der er givet Husbonden Beføjelse til (Beføjelsens Udøvelse betegnes ganske vist af T. L. som en Ulovlighed, se T. L. §§ 13, 12, 46) mod en Opofrelse — det tilsagte Vederlag med nogen Begrænsning i Tiden — at afvise og bortvise Tyendet, naar han ønsker det (ovfr. § 68), og Pligterne for Husbonden til at erlægge denne Opofrelse indtræde, saasnart han vilkaarligt afviser eller bortviser Tyendet, T. L. §§ 13 og 46 (ovfr. 1 og 2). Samme eller lignende Retsstilling indtræder for Husbonden, naar han paa de i T. L. § 43. 1—3 og tildels 6 samt § 14 nævnte Maader forvolder, at Tyendet forlader Tjenesten eller ikke overtager denne, men iøvrigt paahviler der ikke Husbonden noget Ansvar for at forvolde Tjenesteforholdets Afbrydelse, T. L. §§ 44, 14, 21 (ovfr. 4 og 5). Denne Husbondens Retsstilling kan Tyendet ikke forandre i sin Favør ved at holde sig til Husbondens Disposition ɔ: erklære sig villig til at tjene ham som aftalt, mod at Grunden til Ikke-Opfyldelse fjærnes. En saadan Beføjelse vilde ogsaa gjennemsnitligt være af liden Værdi for Tyendet, som ordentligvis er nødt til faktisk at være i Tjenesteforhold. Paa den anden Side forringer Tyendet ikke sin ovenfor angivne Retsstilling overfor Husbonden ved at tage anden Tjeneste. I det Hele kunne de paapegede Afvigelser fra almindelige Regler siges at bestaa deri, at Tyendeloven, under Hensyn til Tyendeforholdets Ejendommeligheder og for at gjøre Mellemværendet mellem Husbonden og Tyendet saa klart og uomtvisteligt som muligt, har gjort følgende positive Skridt: Fordringshavermora fra Husbondens Side er strøget

som særligt Retsinstitut.[44]) De af Tyendeloven omtalte Former af Husbondens Fordringshavermora ere opfattede som en Afbrydelse af Forholdet, der forpligter Husbonden til Erstatning (Opfyldelsesinteresse), hvad de forøvrigt i Virkeligheden efter almindelige Regler ordentligvis ere, idet de tillige indeholde en Skyldnermora fra hans Side;[44 b]) det særlige er, at der kun er tillagt dem Retsvirkning fra dette Synspunkt, saa at et Tyendet efter almindelige Regler tilkommende Valg er afskaaret[44 c]), og at denne Retsvirkning indtræder, selv om der ikke foreligger nogen Skyldnermora fra Husbondens Side. Paa den anden Side har T. L. ikke tillagt ethvert Forhold fra Husbondens Side, der efter almindelige Regler maatte have Betydning som en ham Erstatningsansvar paadragende Afbrydelse af Forholdet, denne Retsvirkning, men foruden de nævnte Former af Fordringshavermora kun de i T. L. §§ 43. 1—3 tildels 6 og § 14 angivne Forhold; iøvrigt er han erstatningsfri for at forvolde Forholdets Afbrydelse, en Parallel til Tyendets ovfr. § 133. II. 3 omtalte Erstatningsfrihed.[45]) I alle Tilfælde, hvor der efter det Anførte foreligger en Husbonden Erstatningsansvar paadragende Afbrydelse af Forholdet, er dernæst Opfyldelsesinteressens Omfang positivt fastsat, jfr. om tilsvarende Bestemmelser angaaende Tyendets Ansvar ovfr. § 133. II. 1—2, og det til omtrent det samme Beløb, som efter almindelige Regler vilde tilkomme Tyendet paa Grund af Fordringshavermora fra Husbondens Side, nemlig det vedtagne Vederlag, dog med nogen Begrænsning i Tiden (se det ovfr. Bemærkede om Husbondens Beføjelse til at hæve Forholdet mod en Opofrelse), og saaledes[45 b]) at det, uden Hensyn til aftalte Forfaldstider, tilkommer Tyendet straks og uden at

---

[44]) Jfr. dog om det af Tyendeloven uomtalte Tilfælde, at Husbonden ved Ulykkestilfælde hindres i at have Tyendet, Note 11 og 17, § 135 Note 23 og 45.

[44b]) Jfr. § 43 ved Note 14—16 og navnlig § 89 ved Note 54 ff. Altid indeholde de dog ikke en Skyldnermora; Bortvisning af Tyendet fra Tjenesten vil f. Ex. ikke være Skyldnermora, naar Tyendet ikke skal have Kost og Logis hos Husbonden, men Retsvirkningen efter T. L. § 13 indtræder alligevel. Jfr. under III. 5.

[44c]) Jfr. ovfr. § 65. II. 4. [45]) Dep. Tid. 1852 S. 984—985.

[45b]) § 89 Note 56, § 136. IV. 2. a.

han til Gjengjæld behøver at holde sig til Husbondens Disposition.

12. Endnu staar tilbage Spørgsmaalet, hvorvidt Husbonden, forsaavidt som Tyendeforholdet virkelig indtræder og fortsættes, kan gjøre Afdrag i Lønnen, fordi han ikke faar fuld Tjeneste fra Tyendet under Tjenesteforholdets faktiske Bestaaen. En saadan Afdragsret er tillagt Husbonden i følgende Tilfælde.

a. Kommer Tyendet i Fængsel, uden at saadant kan lægges Husbonden til Last, og dets Tjeneste ikke straks ophører (jfr. T. L. § 41. 3), taber det Fordring paa Løn for den Tid, Fængslingen varer, T. L. § 28.

b. Paadrager Tyendet sig Sygdom ved eget utilbørligt Forhold, kan Husbonden, forsaavidt han ikke, naar han dertil er berettiget (T. L. § 41. 11), straks afskediger det, indeholde dets Løn for den Tid, det er utjenstdygtigt, T. L. § 32.

c. Bliver et Tyende indkaldt til Krigstjeneste, uden at Husbonden dog derved efter Bestemmelsen i T. L. § 41. 17 bliver berettiget til at afskedige det, kan han dog afdrage i det tilsagte Vederlag en forholdsmæssig Del for den Tid, Tyendet er fraværende, T. L. § 42. 2.

d. Et Tyende, der kommer for sent i Tjenesten, men dog modtages i denne, taber Ret til saa stor en Del af Løn og Kostpenge, som svarer til den Tid, i hvilken det er udeblevet,[46] T. L. § 17. En tilsvarende Regel kan maaske anvendes for det Tilfælde, at Tyendet under Forholdets Bestaaen ulovligt bortgaar enkelte Dage af Tjenesten uden dog af denne Grund at afskediges.

e. Derimod kan Husbonden ikke gjøre noget Afdrag i Lønnen, fordi Tyendet ved Sygdom, som det ikke har paadraget sig ved eget utilladeligt Forhold, er ude af Stand til at røgte sin Gjerning, T. L. § 33 og nærmere ndfr. under IV. Ej heller kan Husbonden gjøre noget Afdrag i Lønnen, fordi Tyendet har undladt behørigt at gjøre sin Gjerning i Tjenesten. T. L. § 41. 5, smh. m. T. L. § 42, viser, at ingen saadan Afdragsret tilkommer Husbonden, naar

[46]) J. U. 1867. 559.

han paa Grund af Tyendets Pligtforsømmelse afskediger det; saa meget mindre kan den tilkomme ham, naar Tyendets Pligtforsømmelse ikke er Afskedigelsesgrund eller ikke benyttes som saadan.

III. Foruden Pligten til at yde det vedtagne Vederlag hjemler Tyendeloven, bortset fra Pligterne i Tilfælde af Tyendets Sygdom, hvorom under IV, følgende Pligter for Husbonden overfor Tyendet.

1. Naar et Tyende gaar i Tjenesten, uagtet Husbonden er flyttet fra det Sted, hvor den skal tiltrædes,[47] skal Husbonden betale de Tyendet derved foraarsagede Flytningsomkostninger, T. L. § 14.

2. Flytter Tyendet med Husbonden over en Mil bort fra det Sted, hvor Tjenesten er tiltraadt, skal Husbonden, naar ej anderledes vedtages, bekoste dets Tilbagerejse ved Tjenestens Ophør, T. L. § 45.

3. Holder en Husbond ulovligt et Tyende tilbage i Tjenesten efter Skiftetiden, skal han give Erstatning for den Skade, som derved foraarsages. Hindrer han Tyendet fra at komme i rette Tid i en anden Tjeneste, som det har paataget sig, og denne derved tabes, skal han til Tyendet betale, foruden Beløbet af tilbagebetalte Fæstepenge (T. L. § 19), saa meget som Tyendet, hvis det var blevet bortvist fra den paatagne Tjeneste, skulde have havt i Løn og Kostpenge efter Bestemmelsen i T. L. § 13, se T. L. § 20.

4. Efterat L. 29. Marts 1867 har ophævet Husbondens Ret til i Skudsmaalsbogen at indføre Skudsmaal, maa Reglerne i T. L. § 59 om den Husbonden paahvilende Pligt til at yde Tyendet Erstatning for Skade, som det lider ved ufordelagtige af Husbonden i Skudsmaalsbogen indførte Skudsmaal, der kunne være det hinderlige i at faa ny Tjeneste,[48] være undergaaet den Forandring, at Husbonden ikke slipper for Ansvaret, blot fordi han tilvejebringer saadanne Oplysninger, som give antagelig Formodning for, at han har havt tilstrækkelig Grund til Skudsmaalets Givelse. Hvad enten Skudsmaalet er givet i

[47]) Ovfr. § 133 Note 4 og II. 1. b.

[48]) Jfr. J. U. 1855. 772, 1856. 798, 1858. 289.

Skudsmaalsbogen eller ikke, maa Husbonden ifølge den almindelige Erstatningsregel[49] og Str. L. 10. Febr. 1866 § 303 være erstatningspligtig, naar han ikke enten kan bevise sit Udsagns Rigtighed eller godtgjøre, at han havde Grund til at antage, at han kunde føre saadant Bevis.

5. Udtalelsen i T. L. § 12, at Husbonden til den vedtagne Tid er pligtig at modtage Tyendet, har ingen selvstændig Betydning. Udtalelsen er forsaavidt ikke ukorrekt, som Husbonden ordentligvis er pligtig at yde Tyendet Kost og Logis, hvilket kun kan ske gjennem en Modtagelse af det, og stemmer godt med Tyendelovens Opfattelse af Husbondens Fordringshavermora som en Ansvar paadragende Afbrydelse af Forholdet ovfr. II. 11, 1 og 2.). Men iøvrigt er Husbonden ikke pligtig at modtage Tyendet, naar han ikke ønsker dets Tilstedeværelse (ovfr. II. 11); Tyendet kan ikke ad Rettens Vej fremtvinge sin Modtagelse.[50])

IV. Om Retsforholdene i Tilfælde af Tyendets Sygdom ere Regler givne i T. L. §§ 31—36, der delvist ere gjentagne og noget ændrede ved L. om det offentlige Fattigvæsen 9. April 1891 § 14, hvilken Lov ogsaa maa være anvendelig paa de før dens Ikrafttrædelse (L.s § 67) indgaaede Tyendeforhold.

1. Paaføres der Tyendet en Legemsskade eller anden Sygdom som Følge af utilbørligt Forhold fra Husbondens Side, saasom naar han paalægger det overanstrengende eller noget med særegen Fare forbundet usædvanligt Arbejde, har han helt at bekoste dets Helbredelse,[51]) L. 1891 § 14. 1, T. L.

---

[49]) Ovfr. § 28 Note 21, jfr. Goos Str. R. Sp. D. I S. 261, Scheel l. c. S. 718—719.

[50]) Jfr. Schl. H. R. D. II. 313.

[51]) U. f. R. 1894. 172, 1893. 868, 1880. 1018, 1868. 349, jfr. 1896. 809, og paa den anden Side J. U. 1868. 233, 723. Tyendets Ret er naturligvis uafhængig af Tyendeforholdets Ophør, Dept. Tid. 1852 S. 976. Antagelsen i U. f. R. 1868. 349, at Tyendets Ret er betinget af, at det forbliver i Husbondens Hjem eller indlægges paa offentlig Sygehus, har ingen Hjemmel i Lovens Ord. Men Tyendet kan ikke vilkaarligt paadrage Husbonden Pligt til at betale mere end det til Helbredelsen fornødne, og den lidte Skade retfærdiggjør i og for sig ikke, at det begiver sig bort til Pleje i sit Hjem (se Note 57). Jfr. § 136 Note 74.

§ 31. Husbonden kan desuden tilpligtes at give Tyendet en billig Erstatning for det Næringstab, det lider, efter at Tjenesten er ophørt,[52]) og derhos efter Omstændighederne straffes, T. L. § 31.

2. Paadrager et Tyende sig en Sygdom ved eget utilbørligt[53]) Forhold, ere Omkostningerne ved dets Helbredelse Husbonden uvedkommende, L. 1891 § 14. 1, T. L. § 32, se iøvrigt ovfr. III. 12. b.

3. Dersom et Tyende bliver sygt i Tjenestetiden,[54]) uden at Sygdommen kan tilskrives utilbørligt Forhold fra Husbondens eller Tyendets egen Side, paahviler det Husbonden, indtil Tyendeforholdet efter Opsigelse eller af anden lovlig Grund ophører[55]) — dog ikke for et længere Tidsrum end til den første almindelige Fardag, der indtræffer over 3 Maaneder, efter at Lægebehandlingen har taget sin Begyndelse,[56]) og i intet Tilfælde udover et Tidsrum af 6 Maaneder — at udrede den tilsagte Løn, samt endvidere Kost og Logis, forsaavidt og saalænge Tyendet forbliver i Husbondens Hus, og i andet Fald Kostpenge,[57]) dog ikke for et længere Tidsrum

---

[52]) U. f. R. 1894. 172, 1893. 868, og p. d. a. S. 1880. 1018, 1868. 349, J. U. 1866. 180. Tyendets Ret til Godtgjørelse for Lidelse o. s. v. bestemmes efter den almindelige Ret, ovfr. § 28 Note 12, J. U. 1867. 225.

[53]) F. Ex. den Sygdom, der er Følge af, at et ugift Tyende bliver frugtsommeligt, Dept. Tid. 1852 S. 977, Gram Sp. D. S. 479.

[54]) Regelen omfatter ikke det Tilfælde, at Tyendet efter Tiltrædelsen befindes at have været sygt allerede ved denne og af denne Grund lovligt (§ 135 Note 46) afskediges, H. R. T. 1871. 208 (U. f. R. 1871. 720), U. f. R. 1889. 183. [55]) Urigtige ere altsaa U. f. R. 1894. 157, 1890. 396, 1883. 401 (§ 135 Note 45)

[56]) Trods Udtrykkene i T. L. § 33 var en saadan Begrænsning allerede forinden L. 1891 med Føje (ovfr. II. 11) anerkjendt, Just. Min. Skr. 20. Oktbr. 1855, Scheel l. c. S. 723, Gram Sp. D. S. 479.

[57]) Hvorvidt det efter T. L. § 33 paahviler Husbonden at yde Vederlag i Stedet for Logis og Kost til et sygt Tyende, som ikke under Sygdommen forbliver hos Husbonden, var omtvistet og i vidt Omfang benægtet af Retsanvendelsen, U. f. R. 1892. 942, 1889. 1163, 1873. 42, 1867. 97, J. U. 1864. 417, 1872. 460, 1868. 233, 1866. 470, Just. Min. Skr. 20. Oktbr. 1855. Paa den anden Side hjemler L. 1891 § 14 ikke, at sygt Tyende frit kan vælge at tage Opholdssted andetsteds end hos Husbonden. Det maa i saa Henseende have

end 8 Uger; Kostpengene, der bortfalde for den Tid, Tyendet maatte være indlagt paa Sygehus eller en lignende Anstalt uden Betaling for almindelig Kost og Pleje, bestemmes efter de i T. L. § 13 indeholdte Regler, L. 1891 § 14. 2, jfr. T. L. § 33. Men Tyendet maa selv udrede Lægeløn og bære de til Lægemidler, særdeles Pleje og andre paa Helbredelsen anvendte Omkostninger, T. L. § 33. Husbonden er ikke pligtig at forsikre Tyendet mod Ulykkestilfælde eller Sygdom.[57b])

4. Den Husbonden ifølge L. 1891 § 14. 1, jfr. T. L. § 31, paahvilende Pligt til at bekoste Tyendets Helbredelse, samt den Husbonden ifølge L. 1891 § 14. 2, jfr. T. L. § 33, paahvilende Pligt til at yde Vederlaget kunne ikke i Forhold til Fattigvæsenet, saafremt Tyendet falder samme til Byrde,[58]) begrænses,[59]) eller bortfalde ved Overenskomst mellem Husbond og Ty-

---

sit Forblivende ved Tyendelovens Regler, som medføre, at Tyendet ikke uden Husbondens Samtykke maa tage bort fra eller blive borte fra Tjenestestedet, T. L. § 24, medmindre Husbonden ikke kan eller ikke vil sørge behørigt for dets Kur og Pleje o. s. v., jfr. U. f. R. 1875. 1131, 1880. 181, 1893. 543 (Dissensen), 1894. 157, 1158. Naar Tyendet, uden at de angivne Betingelser ere tilstede, altsaa ulovligt, paa Grund af Sygdom vælger Ophold udenfor Tjenestestedet, vil der efter Omstændighederne foreligge ulovlig Forladelse af Tjenesten, saa at T. L. § 47 kommer til Anvendelse (ovfr. § 133 Note 18), eller lovlig Afskedigelsesgrund efter T. L. § 41. 5 (ndfr. § 135 Note 45, 31, 33) men at et af disse Alternativer foreligger, er ingenlunde givet, fordi Tyendet har taget Plejested udenfor Tjenestestedet. Saadan Ulovlighed, som hverken er Afskedigelsesgrund eller kan behandles efter T. L. § 47, kan kun bevirke, at Tyendet taber Ret til Kostpenge i Stedet for Kost og Logis hos Husbonden, men kan ikke betage det Ret til nogen Del af Lønnen, se dog afvigende Retsafgjørelser i § 135 Note 45. Husbondens Erklæring om at ville have det bortværende syge Tyende hos sig er naturligvis uden Betydning, naar Tyendet ikke kan taale Flytning, U. f. R. 1882. 34.

[57b]) § 123 ved Note 148.

[58]) Pligterne blive kun aktuelle for Fattigvæsenet overfor Husbonden, forsaavidt som det har anvendt berettigede Udgifter paa Tyendet, L. 1891 § 1, U. f. R. 1886. 1148, 1873. 129, i Anledning af den paagjældende Sygdom.

[59]) Hermed er vistnok, i Modsætning til T. L. § 34, jfr. Just. Min. Skr. 20. Oktbr. 1855, overfor Fattigvæsenet Gyldigheden udelukket af Aftaler som de ved Note 61 omtalte. „Tilsagt Løn“ i L. 1891 § 14. 2 maa efter Forbindelsen betyde Løn, som er tilsagt Tyendet, bortset fra Eventualiteten Sygdom. Jfr. Note 60 og U. f. R. 1896. 1174.

ende;[60]) i Forholdet mellem Fattigvæsenet og Husbonden fastsættes Størrelsen af Kostpengene i Mangel af mindelig Overenskomst af Stedets Overøvrighed efter de ovennævnte Regler, L. 1891 § 14. 3, jfr. T. L. § 34.

Hvad Tyendets egen Ret angaar, er en Overenskomst om, at Tjenesten skal ophøre, saasnart Tyendet maatte blive hjemsøgt af Sygdom, ikke forbindende for Tyendet, T. L. § 34, men anden Aftale i Anledning af Sygdom, f. Ex. Aftale paa Forhaand om, at Tyendet i Sygdomstilfælde ikke skal have Løn, saalænge Sygdommen varer,[61]) eller Aftale om Tjenesteforholdets Ophævelse i Anledning af en allerede indtraadt Sygdom[62]) maa være bindende for Tyendet.

5. Saafremt Husbonden vil gjøre Krav paa af Fattigvæsenet at erholde Erstatning for, hvad Udgifterne til et sygt Tjenestetyendes Kur og Pleje maatte andrage,[63]) udover hvad der paahviler ham selv at udrede, har han straks, efterat den Syge er bleven tagen under Lægebehandling, at gjøre Anmeldelse om Sygdommen for vedkommende Fattigbestyrelse. I modsat Fald indtræder Fattigvæsenets Erstatningspligt først fra den Dag, Anmeldelsen sker,[64]) L. 1891 § 14. 4.

---

[60]) U. f. R. 1889. 1163, 1867. 97. Overenskomst om Tyendeforholdets Ophævelse i Anledning af Tyendets almindelige Alderdomssvaghed uden egentlig Sygdom er antaget ikke at falde ind under Regelen, U. f. R. 1870. 51. Ogsaa en Overenskomst mellem Husbonden og Trediemand, hvorved denne overtager Tyendets Pleje, er uforbindende for Fattigvæsenet, U. f. R. 1882. 34 Forsaavidt Husbonden, uvidende om, at Fattigvæsenet havde nogen Ret (Note 58) har betalt til Tyendet, hvad der tilkommer dette, er Fattigvæsenets Ret tabt. Forsaavidt som Tyendet, ved en af Husbonden benyttet Afskedigelsesret (T. L. §§ 41 og 42) har tabt Ret til Løn, er naturligvis ogsaa Fattigvæsenets Ret bortfaldet, men følgelig synes det at maatte antages, at ogsaa en imellem Husbonden og Tyendet truffen Aftale om, at dette, i Stedet for berettiget Afskedigelse, underkaster sig en Nedsættelse af Lønnen, maa være bindende for Fattigvæsenet, J. U. 1861. 483; derimod kommer det ikke i Betragtning, at der, da Tyendet blev sygt, forelaa en Afskedigelsesgrund, som Husbonden ikke har benyttet, Ind. Min. Skr. 9. Juni 1884 Nr. 129.

[61]) Just. Min. Skr. 20. Oktbr. 1855, jfr. Note 59.

[62]) Scheel l. c. S. 723. [63]) J. U. 1868. 233.

[64]) Ved L. 1891 § 67 ere de ældre Regler om Pligten til at anmelde Tyendets Sygdom i Pl. 14. Decbr 1810 § 15, jfr. § 16, ophævede, og L. 1891. § 14. 4 fjærner de Tvivl, som knyttede sig til disse Regler, jfr. herom U. f. R.

6. Et sygt Tyende kan ikke modsætte sig at indlægges i et offentligt Sygehus,[65]) T. L. § 35. Bliver et Tyende sygt og sengeliggende eller angrebet af smitsom Sygdom,[66]) maa dets Flytning ikke finde Sted, om end Fardag er kommen, eller Tjenesten paa anden Maade er ophørt, forinden i Kjøbstaden en Læge og paa Landet enten en Læge eller, hvor en saadan ikke er tilkaldt, Sognefogden eller en Sogneforstander, erklærer at formene, at Flytningen kan ske uden Fare for Tyendets Helbredelse eller for Smittes Udbredelse. Hvis Husbonden, overtrædende denne Forskrift, skaffer den Syge ud af Huset, skal han straffes paa samme Maade, som i T. L. § 31 bestemt, og desuden bære alle Omkostninger ved den Syges Pleje og Helbredelse,[67]) T. L. § 36.

§ 135.

Pligternes Ophør. Tyendeforholdets Retsbeskyttelse.

I. Normalt ophører Tyendekontrakten med at afføde Retsvirkninger ved Udløbet af den vedtagne Tjenestetid, hvis Varighed beroer paa Overenskomst, T. L. § 8. Ordentligvis vil Forholdet være indgaaet paa Opsigelse,[1]) og T. L. § 39

1892. 1028, 1886. 1196, 1884. 231, J. U. 1868. 233, Ind. Min. Skr. 23. Marts 1876 Nr. 48.

[65]) At Husbonden indlægger eller medvirker til at indlægge et sygt Tyende paa Sygehus, paadrager ham ikke Forpligtelse til at betale Sygehuset for Tyendets Kur og Pleje, J. U. 1861. 540, U. f. R. 1886. 348, men hans Adfærd kan naturligvis foreligge som et stiltiende Løfte om at betale, jfr. om Udstrækningen af hans Pligt i denne Henseende U. f. R. 1890. 728, 1884. 644. Paa den anden Side kan Husbonden ikke, ved uden Tyendets Samtykke at indlægge det paa Sygehus, paadrage det Forpligtelse til at betale Kuromkostningerne, U. f. R. 1882. 13, men han maa eventuelt henvende sig til Fattigvæsenet.

[66]) U. f. R. 1884. 231.

[67]) U. f. R. 1886. 1196, jfr. 1892. 1028. Pligten maa, skjønt den ikke nævnes i L. 1891 § 14, opfattes som en Pligt tillige overfor det Offentlige, som Tyendet ikke kan udelukke ved sit Samtykke, Ind. Min. Skr. 22. Jan. 1885 (Møller Den civile Medicinallovgivning V), jfr. Ind. Min. Skr. 18. Jan. 1886 Nr. 16 og om Værgens Billigelse U. f. R. 1877. 987 (næppe rigtig).

[1]) Jfr. § 65. I, § 89 Note 5 ff. Hustruen maa i Almindelighed antages at have Legitimation til at opsige det kvindelige Tyende, U. f. R. 1890. 1054. Er Tyendet umyndigt, maa Opsigelse ske til Værgen, U. f. R. 1894. 1022.

bestemmer endog, at en indgaaet Tyendekontrakt, saalænge lovlig Opsigelse ikke er sket fra nogen af Siderne, anses fornyet paa ligesaa lang Tid, som oprindelig var fastsat,[2]) dog i det Længste paa et Aar. medmindre Parterne i nogen af disse Henseender have aftalt anderledes. En f. Ex. „paa et Aar" eller „fra 1ste Nvbr. 1890 til 1ste Nvbr. 1891" indgaaet Tyendekontrakt anses altsaa fornyet, dersom behørig Opsigelse i Aarets Løb ikke har fundet Sted, medmindre der bevises at foreligge særlige Aftaler om, at Forholdet ved Aarets Udløb skulde ophøre uden Opsigelse.[3]) Har lovlig Opsigelse fundet Sted, eller er den fastsatte Slutningstermin, hvor en saadan særligt er vedtagen, kommen, finder Fornyelse kun Sted ifølge udtrykkelig Aftale eller efter Reglerne om *relocatio tacita.*[4]) Opsigelse skal, naar Tyendeforholdet er stiftet halvaarsvis eller for længere Tid, og ingen særlig Opsigelsestid er bestemt, ske med 3 Maaneders Varsel; forsaavidt de almindelige Skiftetider,[5]) 1ste Maj og 1ste Nvbr., ere vedtagne, hvilket har Formodningen for sig, T. L. § 11, kan Opsigelsen senest foregaa 1ste Febr. og 1ste Aug. Er Tjenesteforholdet stiftet maanedsvis, er Formodning for, at Tjenesten kan opsiges med 14 Dages Varsel til den 1ste i enhver følgende Maaned,[6]) T. L. § 40; er det stiftet ugevis, kan der vistnok opsiges ved Ugens Udløb uden Varsel.[7]) Opsigelsen, der kan foretages, saasnart Kontrakten er afsluttet, selv om Tjenesteforholdet endnu ikke er begyndt, kan ikke bevirke, at Tjenesteforholdet slet ikke træder i Virksomhed, men kun, at det i Virksomhed traadte ophører.[8]) Endelig bestemmer T. L. § 9, at Tyendeforholdet, naar ingen vis Tjenestetid er vedtagen, anses stiftet saaledes, at det med 3 Maaneders Opsigelsesfrist kan hæves til en af de almindelige Skiftetider. Sprogbrugt kan

---

[2]) U. f. R. 1892. 381, 1081.

[3]) Scheel l. c. S. 727, U. f. R. 1897. 203, 1896. 1127, 1892. 671, 1081, 1870. 27, 1882. 1185, jfr. 1891. 328 (Note 11).

[4]) U. f. R. 1877. 275, J. U. 1872. 222. Jfr. § 87 ved Note 19 ff. og ndfr. Note 11.

[5]) Dept. Tid. 1852 S. 947.

[6]) U. f. R. 1880. 1098 (Opsigelse den 18. Decbr. tilstrækkelig til 1. Jan.), jfr. 1878. 377, § 137 Note 16. [7]) U. f. R. 1888. 1164, jfr. § 137 Note 14.

[8]) Dept. Tid. 1852 S. 982, jfr. § 89 ved Note 6.

denne Bestemmelse forstaas saaledes, at Præsumstionsreglen kun gjælder, naar det er oplyst eller indrømmet, at ingen vis Tjenestetid er vedtagen.[9]) Men den kan ogsaa forstaas saaledes, at Præsumtionen gjælder, hvor det ikke oplyses, at en bestemt Tjenestetid er vedtagen, og hvilken denne er, og denne Forstaaelse er sikkert den rette. Det vilde nemlig være i højeste Grad mærkeligt, om den saa detailleret udarbejdede Tyendelov ikke skulde have en Regel til Løsning af den saa ofte opstaaende Tvivl om, hvad der i den her omhandlede Henseende skal antages, naar Parterne fremsætte forskjellige Paastande om, hvad der er vedtaget angaaende Tjenestetidens Varighed. En saadan Løsning giver T. L. § 9 efter den her forsvarede Opfattelse, hvorimod en saadan Løsning savnes i Tyendeloven efter den bestridte Opfattelse, og efter denne bliver tilmed T. L. § 9 uden nogen praktisk Værdi. Tre Maaneders Varsel til almindelig Skiftetid maa saaledes, naar det er givet, at dér overhovedet er indgaaet et Tyendeforhold,[10]) gjælde, medmindre det oplyses, at noget Andet er vedtaget, og det ikke blot, naar den Part, der forlanger dette Varsel, paastaar, at ingen vis Tjenestetid er vedtagen, men ogsaa naar han paastaar, at Tyendeforholdet er indgaaet paa saadanne Tidsvilkaar, at dette Varsel maa tilkomme ham efter T. L. § 40.[11]) Derimod kommer ingen Præsum-

---

[9]) Saaledes U. f. R. 1881. 976, 1885. 952 (Note 11), jfr. 1882. 1149, S. og H. R. T. 1883. 76.

[10]) Jfr. U. f. R. 1885. 324, 1877. 275, J. U. 1872. 222 (Note 4), 1871. 794.

[11]) U. f. R. 1894. 1022, 1893. 901, 1884. 614, 1082, 1882. 1185, 1876. 1035, jfr. 1877. 280. At Lønnen er fastsat maanedsvis, kan i og for sig ikke svække den af T. L. § 9 opstillede Formodning, U. f. R. 1876. 1035, jfr. dog maaske 1878. 377 (Note 13), U. f. R. 1893. 342. Heller ikke svækker det Præsumtionen, at Tjenesteforholdet ikke er begyndt ved almindelig Skiftetid, Rigsdagstidende 1853 Anhang B S. 755, men dog U. f. R. 1893. 342. I Tilfælde af *relocatio tacita* maa T. L. § 9 ifølge sine Udtryk i Almindelighed ogsaa komme til Anvendelse, se dog U. f. R. 1885. 952, jfr. 1891. 328 (rigtig i Resultatet, Note 3). Den i Praksis herskende Tendens (se ogsaa Note 9) til at komme bort fra Bestemmelsen i T. L. § 9 er meget forklarlig. Det er nemlig nutildags langtfra allevegne det almindelige, at Tyendeforholdet indgaas halvaarsvis; i Kjøbenhavn f. Ex. vilde snarere Indgaaelsen maanedsvis have den naturlige Formodning for sig som den almindelige. Denne Svingning i almindelig Skik og Brug kan dog naturligvis ikke ophæve T. L. § 9, men vil kunne bevirke, at der *in concreto* ikke kan kræves meget for at antage, at en Kontrakt er indgaaet i Henhold til den nu gjældende Skik og Brug, eller at

tion den til Gode, som indrømmer, at Forholdet er indgaaet paa saadanne Tidsvilkaar, at tre Maaneders Varsel efter det Bemærkede ikke vilde tilkomme ham,[12]) eller som forlanger 3 Maaneders Varsel til en andet Tidspunkt end almindelig Skiftetid.[13]) En extraordinær Ret til Opsigelse mod Vederlag er ved T. L. § 38 tillagt Husbondens Efterladte og Bo, med hvem Tyendeforholdet, som tidligere bemærket,[14]) fortsættes. Dersom de ønske, at Tyendet skal fratræde Tjenesten tidligere, end denne ellers vilde være ophørt, ere de berettigede til at forlange saadant, naar de tilkjendegive deres Bestemmelse herom inden en Maaned efter Dødsdagen og betale Tyendet, foruden den til Fratrædelsesdagen fortjente Løn, dels Løn for saa langt et Tidsrum, som Tyendeforholdet var stiftet paa, dog ingensinde mere end til første almindelige Fardag, som indtræffer 3 Maaneder efter Dødsdagen, dels Kostpenge for samme Tidsrum, dog ingensinde mere end for 8 Uger efter Fratrædelsen,[15]) T. L. § 38. Den Tyendet efter § 8 tilkommende extraordinære Opsigelsesret er omtalt ovfr. § 132. I.

II. Om Husbondens Beføjelse til at hæve Tyendekontrakten paa Grund af urigtige eller bristende Forudsætninger gjælde følgende Regler.

1. Som Omstændigheder, der give Husbonden Føje til at nægte at modtage Tyendet ɔ: frigjøre sig for Vederlagspligten mod at give Afkald paa sine Rettigheder, forinden Tyendeforholdet er traadt i Virksomhed (§ 134. II. 7), nævner T. L.:

a. At Tyendet ikke kommer i rette Tid, under visse Betingelser, T. L. § 16 og nærmere ovfr. § 133. II. 1.

Dernæst kan Husbonden ifølge T. L. § 15 nægte Modtagelsen af følgende Grunde, medmindre han allerede ved Antagelsen af Tyendet kjendte Grunden.

b. Naar Tyendet har været hensat til Strafarbejde eller har

---

dog Formodning herfor maa siges at være tilvejebragt, saa at der kan blive Anvendelse for Partsed.

[12]) U. f. R. 1873. 751, 1875. 186. [13]) Jfr. U. f. R. 1878. 377.

[14]) § 133 Note 2.

[15]) Jfr. U. f. R. 1887. 289 og Bemærkninger om T. L. § 46 ovfr. § 134. II. 3, samt om Regelens Tilblivelse Gram Sp. D. S. 485, Dept. Tid. 1852 S. 980—981. Nærmere § 136. IV. 3.

begaaet Tyveri, Bedrageri eller anden i den offentlige Mening vanærende Forbrydelse,[16]) T. L. § 15. 1, jfr. § 41. 1 og 2.

c. Naar Tyendet i sin seneste Tjeneste har gjort sig skyldig i Fornærmelse i Gjerning[17]) mod Husbonden eller de til hans Familie hørende Personer,[18]) T. L. § 15. 2, jfr. § 41. 4.

d. Naar der er Børn i Huset, og Tyendet i en foregaaende Tjeneste har forledt Husets Børn til slette Handlinger, T. L. § 15. 3, jfr. § 41. 6.

e. Naar Tyendet mangler de Færdigheder, der ved dets Antagelse bleve forlangte, og som det udtrykkeligt har angivet at besidde,[19]) T. L. § 15. 4, jfr. § 14. 10.

f. Naar det har nogen smitsom eller væmmelig Sygdom,[20]) T. L. 15. 5, jfr. § 41. 11.

g. Naar det formedelst Sygdom eller Legemsskade er uskikket til at udføre sit Arbejde,[21]) eller naar et ugift Fruentimmer er frugtsommeligt, T. L. § 15. 6, jfr. § 41. 13.

h. Naar det ved sin Antagelse har skuffet Husbonden med falsk Skudsmaal,[21b]) T. L. § 15. 7, jfr. § 41. 16.

i. Fremdeles kan Husbonden lovligt nægte at modtage Tyendet af de samme Grunde, som efter T. L. § 41 (se under 2) beføje ham til at afskedige det, efter at Tjenesten er tiltraadt, forsaavidt som disse Grunde efter deres Beskaffenhed kunne forekomme forinden Tjenestens Tiltrædelse.[22]) Forøvrigt kan Opregningen i T. L. § 15 lige saa lidt erkjendes for absolut udtømmende, som Opregningen i T. L. §§ 41 og 43,[23]) men Op-

---

[16]) Jfr. Note 26. [17]) Jfr. Note 27. [18]) U. f. R. 1867. 51.

[19]) Jfr. Note 36. [20]) Jfr. Note 37.

[21]) Denne Bestemmelse er ikke forandret ved Fattiglov 9. April 1891 § 14, se ovfr. § 134. IV. 3.

[21b]) H. R. T. 1895. 56 (U. f. R. 1895. 540).

[22]) Forseelser mod den tidligere Husbond er naturligvis ikke det samme som Forseelse mod den Husbond, hos hvem Tjenesten tiltrædes, Dept. Tid. 1852 S. 949.

[23]) Note 44, § 133. II. 2. g, se dog Gram Sp. D. S. 473—474. At Husbonden ved indtrufne Ulykkestilfælde, f. Ex. Brand, er forhindret i at modtage Tyendet, beføjer ham ikke til at ophæve Kontrakten efter Reglerne om bristende Forudsætninger, men han kan naturligvis i denne Anledning vælge at nægte Tyendets Modtagelse med Virkning efter T. L. § 13, jfr. Note 45 og § 134 Note 11, 17.

regningen i T. L. § 15 giver, ligesom T. L. § 41 og 43, en i de praktisk vigtigste Retninger afgjørende Grænselinie.[24])

2. Som Omstændigheder, der give Husbonden Føje til straks[25]) uden Opsigelse at afskedige Tyendet ɔ: efter Tjenesteforholdets Begyndelse at frigjøre sig for Vederlagspligten for Fremtiden mod at give Afkald paa sine Rettigheder for Fremtiden (§ 134. II. 8), nævner T. L. § 41 følgende:

a. At Tyendet begaar Bedrageri, Tyveri eller nogen anden i den offentlige Mening vanærende Forbrydelse eller tidligere har forset sig paa saadan Maade,[26]) T. L. § 41. 1.

b. At Tyendet har været hensat til Strafarbejde, T. L. § 41. 2.

c. At det fængsles paa længere Tid end 8 Dage, uden at saadant kan lægges Husbonden til Last, T. L. § 41. 3.

d. At det tillader sig Haandgribeligheder[27]) eller grove fornærmelige Yttringer[28]) mod Husbonden, hans Familie[29]) eller Nogen, der paa hans Vegne har at befale over Tyendet,[30]) saavelsom naar det i sin seneste Tjeneste har gjort sig skyldig i Fornærmelse i Gjerning imod Husbonden eller de til hans Familie hørende Personer, T. L. § 41. 4.

e. At Tyendet nægter at adlyde[31]) Husbonden eller Nogen,

---

[24]) Jfr. Note 45.

[25]) De i T. L. § 41 nævnte Omstændigheder give ikke Husbonden Beføjelse til at forlange, at Tyendet skal fratræde Tjenesten til et senere Tidspunkt, U. f. R. 1880. 347. Jfr. ogsaa Note 49, 48.

[26]) Ifølge Ordføjningen gjælder Regelen kun om Tyveri og Bedrageri, forsaavidt som dette er en i den offentlige Mening vanærende Forbrydelse, altsaa ikke om undtaget Tyveri efter Str. L. 10. Febr. 1866 §§ 235 og 233, U. f. R. 1878. 1014, 1868. 541, 1867. 268, 1889. 474.

[27]) U. f. R. 1896. 176, 1888. 1190, 1876. 406 (sætte Foden for Døren, som Madmoderen vil lukke), jfr. Varianten: „Fornærmelse i Gjerning" i Stykkets Slutning.

[28]) U. f. R. 1879. 189, 1871. 127, 1868. 751, J. U. 1864. 559; at Fornærmelsen udtrykkes i Ord, er ikke fornødent. Hvad der er undskyldeligt som Retortion, antages ikke at give Husbonden Beføjelsen, U. f. R. 1890. 669, 1893. 1291, 1879. 205, J. U. 1862. 291. [29]) Note 18.

[30]) Jfr. U. f. R. 1879. 205, J. U. 1867. 100 og Note 32, 77.

[31]) Der sigtes herved ikke til enhver Ulydighed mod givne Paalæg (jfr. Note 77) eller til materielle Mangler af Tjenestepligtens Opfyldelse — herom handler Stykkets følgende Del, se Note 33 — men, som Ordene vise, kun til

som paa hans Vegne har at befale over Tyendet,[32]) eller viser vedvarende Skjødesløshed i sine Pligters Opfyldelse[33]), T. L. § 41. 5.

f. At Tyendet forfører Husets Børn til slette Handlinger eller tidligere har gjort sig skyldigt i saadant Forhold, saavelsom og naar det ved slet Behandling eller Skjødesløshed udsætter dem for øjensynlig Fare, T. L. § 41. 6.

g. At Tyendet mishandler Kreaturer, det skal passe,[34]) T. L. § 41. 7.

h. At det af Ondskab beskadiger Husbondens Ejendom, T. L. § 41. 8.

i. At det viser særdeles stor eller gjentagen Uforsigtighed[35]) med Lys eller Ild, eller ved sin Skjødesløshed endog foraarsager Brand, T. L. § 41. 9.

k. At det mangler de Færdigheder, der ved dets Antagelse

---

den Ulydighed, der tilkjendegiver sig som umiddelbar Opposition overfor givne eller eventuelle Paalæg U. f. R. 1896. 445, 1891. 1177, 1885. 504, 1884. 1088, 1882. 804, 1888. 1190, 1887. 322, 1875. 1010, 824, 1876. 843, 1870. 955, 1868. 35, J. U. 1854. 846, 1861. 246, 365, 1858. 289, 1864. 226, 1862. 660, og p. d. a. S. U. f. R. 1894. 89, 1890. 909, 1891. 815, 1886. 346, 1882. 1119, 1870. 42, J. U. 1871. 126, 1869. 419, 420, 905, S. og H. R. T. 1883. 76. Nægtelsen behøver ikke at foreligge i Ord, U. f. R. 1893. 1083, 1892. 930, 1883. 351, 1875. 996; paa den anden Side falder ikke enhver Ordnægtelse af at efterkomme lovlige Paalæg ind under Bestemmelsen, J. U. 1863. 92, 633, 1864. 651. Er Husbondens Paalæg ulovligt (§ 133 Note 6), falder Tyendet ikke ind under Bestemmelsen om at nægte Lydighed, U. f. R. 1890. 414, 1873. 161, J. U. 1863. 556, naar Nægtelsen motiveres ved Paalægets Ulovlighed, jfr. U. f. R. 1890. 286, og Bestemmelsen gjælder kun Ulydighed i Tjenesteforholdet, U. f. R. 1872. 196. Jfr. om Æmnet endvidere U. f. R. 1882. 1026. Der er vistnok, jfr. flere af de anførte D. D. og f. Ex. U. f. R. 1894. 989, i Retsanvendelsen nogen Tilbøjelighed til at fortolke Bestemmelsen for vidt; se om U. f. R. 1888. 970, 1884. 530, 1882. 274 i Note 45, og en klarere Affattelse af Bestemmelsen var ønskelig.

[32]) F. Ex. Hustruen overfor kvindeligt Tyende. Jfr. endvidere Note 30, 77, U. f. R. 1891. 322, 1876. 855, 1867. 812, J. U. 1867. 102.

[33]) U. f. R. 1894. 762, 1893. 960, 1884. 35, 1887. 1035, 1053, 1886. 1105, 1881. 1113, 1879. 971, 1888. 1145, 1876. 157, 1867. 272, og p. d. a. S. 1894. 89, 1895. 966, 1896. 445, 1886. 996, 1870. 42, 1867. 268, J. U. 1867. 478, 1863. 92, 1862. 291. Jfr. Note 31.

[34]) Jfr. U. f. R. 1882. 1119.

[35]) U. f. R. 1893. 960. jfr. 1888. 970.

bleve forlangte, og som det udtrykkeligt har angivet at besidde,[36]) T. L. § 41. 10.

l. At Tyendet ved Tjenestens Tiltrædelse har nogen smitsom eller væmmelig[37]) Sygdom eller i Tjenesten ved Usædelighed paadrager sig en saadan,[38]) T. L. § 41. 11.

m. Naar Tyendet har gjort sig skyldigt i utugtigt Forhold med nogen anden til Husstanden hørende Person,[39]) T. L. § 41. 12.

n. Naar et ugift Tyende er frugtsommeligt,[40]) T. L. § 41. 13.

o. Naar Tyendet, Advarsler uagtet, gjentagne Gange befindes drukkent,[41]) T. L. § 41. 14.

p. Naar det ved Uforligelighed med Medtjenerne forstyrrer Husets Fred og Orden, og Advarsler i saa Henseende have vist sig frugtesløse,[42]) T. L. § 41. 15.

q. Naar det ved sin Antagelse har skuffet Husbonden med falsk Skudsmaal, T. L. § 41. 16.

r. Naar et Tyende indkaldes til Krigstjeneste, dog at dette er for mere end 6 Uger, saafremt Tyendet tjener halvaarsvis eller paa længere Tid[43]) T. L. § 41. 17.

s. Spørgsmaalet om den i T. L. § 41 givne Fortegnelse over Omstændigheder, som beføje Husbonden til at afskedige Tyendet i Utide, er absolut udtømmende, maa, af samme Grunde, som det tilsvarende Spørgsmaal med Hensyn til T. L. § 43, besvares benægtende,[44]) men ved den udførlige Opregning drages

---

[36]) U. f. R. 1893. 960, 1879. 971, 1878. 245, jfr. J. U. 1867. 478.

[37]) Jfr. U. f. R. 1889. 768, 1870. 313, J. U. 1872. 460, 1862. 85, 291.

[38]) Bestemmelsen er ikke forandret ved Fattiglov 9. April 1891 § 14, se § 134. IV.

[39]) Jfr. om J. U. 1858. 691 Note 44.

[40]) J. U. 1861. 483, 1860. 330.

[41]) J. U. 1858. 55, U. f. R. 1886. 473, jfr. J. U. 1867. 100.

[42]) U. f. R. 1879. 189.

[43]) J. U. 1872. 58.

[44]) § 133. II. 2. g, men dog Dept. Tid. 1852, S. 982—983, Scheel l. c. S. 717, Gram Sp. D. S. 482. Andre Afskedigelsesgrunde end de i T. L. § 41 nævnte ere saaledes med Føje anerkjendte af J. U. 1858. 691 (særligt graverende usædeligt Forhold), U. f. R. 1890. 511 (at Tyendet vilkaarligt

for de praktisk vigtigste Tilfældes Vedkommende afgjørende Grænselinier.[45]) Utvivlsomt maa det erkjendes, at Husbonden efter Tyendeforholdets Begyndelse maa kunne afskedige et Tyende paa Grund af de i T. L. § 15 nævnte Omstændigheder, selv om de ikke ere optagne i T. L. § 41, naar de først komme til hans Kundskab, efterat Tjenesteforholdet er begyndt, altsaa paa Grund af Sygdom, som allerede var tilstede ved Tjenestens Tiltrædelse, og som gjør det uskikket til at udføre sit Arbejde.[46]) Andre Afskedigelsesgrunde end de af Tyendeloven anerkjendte kunne lovligt vedtages.[47])

t. Forsaavidt nogen Omstændighed, som har fundet Sted, førend Tyendet tiltraadte Tjenesten, efter T. L. § 41 berettiger

---

lader sig behandle til Udskrivning, saa at det venteligt vil blive indkaldt til Militærtjeneste i Tjenestetiden). Jfr. Note 45.

[45]) Afskedigelsesgrund er saaledes med Føje antaget ikke at foreligge i følgende Tilfælde: U. f. R. 1890. 414 (brække Brev til Husbonden), 1870. 93 (Opsigelse med ulovligt Varsel fra Tyendets Side). Formentlig uden Føje er Afskedigelsesgrund antaget at foreligge i følgende Tilfælde: U. f. R. 1884. 530 (ubeføjet og uhøflig Fordring paa at faa anden Mad; Lydighedsnægtelse var ikke oplyst), 1888. 970 (studs og drillende Opførsel), 1882. 274 (hemmelig Tagen Brænde til Brug ved Arbejde i Strid med Forbud). Paa Grund af Tyendets under Tjenestetiden indtraadte Sygdom kan det, udenfor de i T. L. § 41. 11 angivne Tilfælde, ikke afskediges. T. L. §§ 32, 33, Fattiglov 9. April 1891 § 14, ovfr. § 134 ved Note 55. Og fra denne Regel kan ingen Undtagelse gjøres, fordi Tyendet paa Grund af sin Sygdom ulovligt vælger andet Opholdssted end Tjenestestedet. Saadant Forhold kan efter Omstændighederne være ulovlig Forladelse af Tjenesten (ovfr. § 133 Note 18) eller Afskedigelsesgrund efter T. L. § 41. 5, og under sidstnævnte Bestemmelse kan Husbonden stedse faa Forholdet bragt ind, ved at paalægge Tyendet, saafremt dets Tilstand tillader Flytningen, jfr. U. f. R. 1882. 34, at komme til sig. Men at erklære saadant ulovligt Forhold i og for sig som Afskedigelsesgrund eller endog at lade Tyendet uden Afskedigelse fra Husbondens Side miste Løn for Fremtiden paa Grund af sit Forhold, strider baade imod Tyendelovgivningens Ord og dens Hensigt, se dog afvigende U. f. R. 1894. 157, 1890. 396, 1883. 401, jfr. om Virkningen af Tyendets ulovlige Forhold § 134 Note 57. At Husbonden ved Ulykkestilfælde, f. Ex. Brand, sættes ud af Stand til at have Tyendet, beføjer ham ikke til at hæve Kontrakten, jfr. Note 23 og § 134 Note 11, 17, men han kan naturligvis ogsaa i denne Anledning bortvise Tyendet med Retsvirkning efter T. L. § 46.

[46]) H. R. T. 1871. 268 (U. f. R. 1871. 720), U. f. R. 1889. 183, jfr. 1896. 1174. Fattiglov 9. April 1891 § 14 har ikke gjort nogen Forandring heri, ovfr. § 134 Note 54. [47]) U. f. R. 1891. 757, § 132 Note 19.

Husbonden til at bortvise Tyendet, bortfalder saadan Ret, dersom Husbonden var bekjendt med slig Omstændighed, dengang han modtog Tyendet, eller han, hvis den omhandlede Omstændighed først senere bliver ham bekjendt, ikke straks benytter sin Ret til inden en passende Frist at skille sig ved det,[48]) T. L. § 41 i Slutn. Ogsaa med Hensyn til de efter Tjenesteforholdets Begyndelse indtrædende Omstændigheder, der beføje Husbonden til at afskedige Tyendet, maa det antages, at Husbonden ikke vilkaarligt kan holde Sagen i det Uvisse, men maa benytte sin Afskedigelsesret strake eller indenfor en passende Tid, efterat Afskedigelsesgrunden er kommen til hans Kundskab.[49])

3. Hvorvidt Husbonden uden at hæve selve Tyendeforholdet kan gjøre Afdrag i Lønnen, fordi Tjenestepligterne ikke blive behørigt opfyldte (delvis Ophævelse paa Grund af bristende Forudsætninger), er tidligere omtalt (§ 134. II. 12).

III. Om Ophør af Tyendets Forpligtelser, navnlig om dets Beføjelse til at hæve Kontrakten paa Grund at bristende Forudsætninger er talt i § 133, hvor de Omstændigheder angives, der beføje Tyendet til at undlade at indfinde sig i Tjenesten (§ 133. II 1. a—g) og til at forlade Tjenesten (§ 33. II. 2. a—h.). At Tyendekontrakten ved Tyendets Død ophører at afføde Retsvirkninger, efter Omstændighederne fra et tidligere Tidspunkt end Dødsdagen, er udtalt i T. L. § 37 (ovfr. § 134. II. 6).

IV. At Tyendekontrakten kan ophæves i Utide ved udtrykkelig eller stiltiende Overenskomst mellem Parterne, er, skjønt ikke omtalt af Tyendeloven, selvfølgeligt, og er tidligere omtalt;[50]) herved erindres dog Undtagelsen i T. L. § 34 og i L. 9 April 1891 § 14 (ovf. § 134. IV. 4).

V. For nogle af Tyendeforhold udspringende Krav ere særlige korte Forældelser foreskrevne;[51]) Reglerne herom findes i T. L. § 64:

---

[48]) U. f. R. 1896. 711, 1174, J. U. 1867. 102, jfr. 1858. 55.

[49]) U. f. R. 1886. 346, 1870. 313, J. U. 1862. 291, 1871. 126, 1869. 905, 1858. 289, S. og H. R. T. 1883. 76 og p. d. a. S. U. f. R. 1875. 1010, 996, 1888. 1190, 1887. 322, 1884. 531.

[50]) § 134. II. 9.

[51]) Dept. Tid. 1852 S. 1017.

Vil Husbonden tiltale[52]) et Tyende, fordi dette er udeblevet af hans Tjeneste eller i Utide har forladt Tjenesten, skal Sagen paaklages (T. L. § 68) — ɔ: Henvendelse med Klage til Tyendeforligsmægleren eller Politiretten maa være sket[53]) — inden 4 Uger[54]) fra den Dag, Tjenesten skulde være tiltraadt, eller Tyendet er bortgaaet, medmindre Tyendets Opholdssted ikke er bekjendt, da Husbonden i saa Fald, ved inden samme Frist at gjøre en Anmeldelse til Politiøvrigheden om den begaaede Ulovlighed, kan bevare sin Ret mod Tyendet.[55]) Vil et Tyende[56]) tiltale Husbonden, fordi denne ulovligt har enten nægtet at modtage det i Tjenesten[57]) eller bortvist det af Tjenesten[58]) eller ubeføjet

---

[52]) Regelen gjælder ogsaa for Tiltale gjennem Kontrasøgsmaal, U. f. R. 1894. 488, 1883. 1172, 1889. 839, men at Forældelsesfristen er udløben, udelukker ikke Husbonden fra til sin Frifindelse at fremsætte den Indsigelse mod Tyendets Søgsmaal, at det er udeblevet eller ulovligt bortgaaet af Tjenesten, U. f. R. 1891. 113, jfr. 1892. 1081; at Husbonden vælger Kontrasøgsmaal, kan ikke stille ham ringere, end om han kun havde fremsat Indsigelse, jfr. dog U. f. R. 1889. 839.

[53]) H. R. T. 1879. 423 (U. f. R. 1880. 73), U. f. R. 1878. 375, 1892. 919, 1896. 1136, 1885, 1174, Thomsen Fordringsrettigheders Forældelse S. 206. Anmeldelse i Konkursbo afbryder som Klage for Boets Vedkommende Forældelsen. I Retsanvendelsen er der Tilbøjelighed til at antage, at Klageren, der har gjort Paaklage i rette Tid, naar Sagen hæves, afvises eller desl., kan begynde Sag paany, uanset Forældelsestidens Udløb, naar den nye Sag anlægges uden ufornødent Ophold og i alt Fald inden 4 Uger efter den første Sags Slutning, U. f. R. 1892. 919, 1888. 1139, eller endog, at en i rette Tid sket Paaklage afbryder Forældelsen, selv om den ikke gjennemføres, saa at Klageren erholder en ny Frist paa 4 Uger, U. f. R. 1880. 1153, 1895. 1101, dog herimod 1870. 315, jfr. 1887. 1212, se herom Thomsen l. c. S. 206—212, jfr. nu ogsaa L. 11. April 1890 Nr. 55 § 7 i Slutn. At Husbonden har tilkaldt Sognefogden, da Tyendet vilde forlade Tjenesten, paavirker ikke Forældelsen, U. f. R. 1883. 1172.

[54]) U. f. R. 1892. 919, 1885. 1174.

[55]) Anmeldelsen maa vistnok, for at beholde sin Virkning, snarest muligt paafølges af Søgsmaal, Thomsen l. c. S. 211, U. f. R. 1896. 1082, jfr. 899.

[56]) Fattigvæsenets selvstændige Rettigheder, der omfattes af Bestemmelsen om Politiretsbehandling i T. L. § 64. 1, H. R. T. 1888. 351 (U. f. R. 1888. 1078), omfattes ikke af Forældelsesregelen, U. f. R. 1889. 1163, 1888. 1197, 1882. 602.

[57]) U. f. R. 1885. 1174 (§ 134 Note 11).

[58]) H. R. T. 1879. 423 (U. f. R. 1880. 73). Tyendets Krav efter T. L. § 44 falder ikke ind under Forældelsesregelen, U. f. R. 1885. 1078, 1895. 1079.

har givet det et ufordelagtigt Skudsmaal,[58b]) har det ligeledes at paaklage Sagen inden 4 Uger,[59]) efterat Tyendeforholdet skulde være begyndt eller er ophørt.

Anlægges Sagen efter de ovennævnte Frister,[60]) bliver den fra Retten at afvise, medmindre Modparten, efter den dertil ham af Dommeren givne Anledning, erklærer, at han desuagtet Intet har imod Sagens Fremme, eller han lader møde ved Sagfører, og denne ikke gjør nogen Paastand om Afvisning. Naar Indklagede hverken møder eller lader møde, og det ikke efter Klagerens Angivelse er tilstrækkeligt tydeligt, om Præskriptionen er indtraadt eller ikke, bør Dommeren opfordre ham til at meddele den til Bedømmelse heraf fornødne nærmere Forklaring[61]) og derefter tage Bestemmelsen om Sagens Afvisning eller Fremme.

Paatale til Straf for Ulydighed, Trods eller Opsætsighed[62]) af et Tyende maa udenfor Kontrasøgsmaalstilfælde ikke finde Sted, medmindre Sagen af Husbonden paaklages inden 8 Dage efter Tyendeforholdets Ophør.

VI. Parternes Retsbeskyttelse er allerede omhandlet i det Foregaaende, forsaavidt angaar deres indbyrdes Krav paa Erstatning. Iøvrigt gjælde følgende Regler:

1. Hvad Husbondens Retsbeskyttelse overfor Tyendet angaar, gjælder den Regel, at Tjenesteforholdet ikke, hverken direkte eller indirekte, kan fremtvinges, men Husbonden maa nøjes med Erstatning;[63]) dette fremgaar tydeligt nok af Tyendelovens Angivelse af de Følger, som indtræde, naar Tyendet udebliver eller forlader Tjenesten, T. L. §§ 18 og 47. Til Hævdelse af Underordnelsesforholdet under Tjenesteforholdets faktiske Bestaaen er det mandlige Tyende, indtil det bliver 18 Aar, og det kvindelige, indtil det bliver 16 Aar gammelt,

---

[58b]) U. f. R. 1895. 1079, 1896. 787.

[59]) Note 52—54. Husbondens Bortrejse suspenderer ikke Forældelsen, U. f. R. 1878. 379.

[60]) Jfr. Note 53, U. f. R. 1895. 1079.

[61]) J. U. 1866. 455.

[62]) U. f. R. 1895. 1099. Regelen omfatter ikke Paastand paa Straf for Haandgribeligheder, U. f. R. 1880. 652.

[63]) Dept. 1852 S. 986—987, Gram Sp. D. S. 461—462, jfr. Larsen S. 202 og om andre Arbejdspligter § 73 Note 2 ff., § 136. III. 3.

ifølge T. L. § 27, jfr. tidligere D. L. 6—5—5, undergivet en diskretionær[64]) Revselsesret (Hustugt), der dog ikke maa stige til Mishandling,[65]) jfr. T. L. § 43. 1, og som ikke alene kan udøves af Husbonden selv, men ogsaa af Andre, som af ham ere satte til i hans Sted at befale over Tyendet.[66]) Fremdeles maa Husbonden have Beføjelse til at irettesætte Tyendet, ogsaa det voksne,[67]) jfr. T. L. § 43. 4. Endelig kan Husbonden, ogsaa overfor det voksne Tyende, efter Reglerne om Nødværge hævde Husordenen, om fornødent ved Magtanvendelse,[68]) mod det paabegyndte eller truende Angreb, jfr. T. L. §§ 22 og 24, men anden Egenmagt til at fremtvinge og hævde Lydighed end den angivne tilkommer ham næppe.[69]) Husbonden kan ikke til Sikkerhed for sine Krav mod det Tyende, som forlader Tjenesten, tilbageholde dettes Ejendele.[70]) At Husbonden kan tilbageholde i Lønnen, hvad Tyendet skylder ham efter T. L. § 25, stemmer med de almindelige Regler om Kompensation.[71])

2. For Løn og Kostpenge, dog ikke for længere Tid tilbage end et Aar fra den sidste Fardag før Konkursens Begyndelse, har Tyendet Fortrinsret i Tilfælde af Konkurs og Udlæg,[72]) K. L. 25. Marts 1872 § 33. 2. f, Pl. 14. Maj 1834; ved K. L. 1872 maa T. L. § 48 som Helhed være bortfalden.[73])

---

[64]) U. f. R. 1877. 1138.

[65]) H. R. T. 1869. 178 (U. f. R. 1869. 499), U. f. R. 1890. 415, J. U. 1857. 733, jfr. H. R. T. 1894. 141 (U. f. R. 1894. 650), U. f. R. 1893. 907, J. U. 1865. 788. Jfr. § 133 Note 25.

[66]) J. U. 1856. 874, jfr. Ill. 719 og ovfr. § 92 Note 11.

[67]) Scheel l. c. S. 715, jfr. § 136 Note 53.

[68]) U. f. R. 1888. 1190. Det maa saaledes antages, at Husbonden kan værge sig imod Tyendets tilkjendegivne Hensigt at ville forlade Huset ved at lukke Udgangen, Nellemann Alm. D. S. 38.

[69]) Scheel l. c. S. 715, J. U. 1858. 69, jfr. dog Nellemann Alm. D. S. 38 (hvis Exempel imidlertid falder indenfor Nødværget), J. U. 1858. 731 og maaske 1861. 365.

[70]) U. f. R. 1875. 743, Schl. H. R. D. I. 336, jfr. dog J. U. 1856. 489. Jfr. om Skudsmaalsbogen § 132 Note 15 og om Husbondens Beføjelse til at tilbageholde Løn, naar Tyendet truer med at ville ulovligt forlade Tjenesten, § 133 Note 28.

[71]) Jfr. U. f. R. 1892. 1314, 1878. 1249.

[72]) Jfr. § 133 Note 3 og nærmere § 136. IV. 3, særligt Note 126.

[73]) Deuntzer Sk. R. S. 287, Nellemann Exekution S. 140.

Den Tyendet ved T. L. § 49 hjemlede Udpantningsret er bortfalden[73b]) ved L. 29. Marts 1873 Nr. 36 § 1. Fogden, som gjør Udlæg for et Tyendes tilgodehavende Løn og Kostpenge hos Husbonden, kan ikke fordre nogen Betaling for Forretningen, medmindre samme kan erholdes hos Husbonden, efter at Tyendet er fyldestgjort for sin Fordring, T. L. § 50.

3. Angaaende Retsbeskyttelse overfor Trediemand hjemler T. L. § 20 for Husbonden, som har fæstet Tyendet, Erstatningskrav mod den ældre Husbond, der hindrer Tyendet fra at komme i rette Tid i den nye Tjeneste, saa at denne tabes; Erstatningen er fastsat lige med den Erstatning, som tilkommer Husbonden overfor et ulovligt udeblivende Tyende. Fremdeles hjemler T. L. § 59 Erstatningskrav for Skade, som forvoldes derved, at en Husbond mod bedre Vidende giver Tyendet fordelagtigt Skudsmaal, hvorved Tredjemand kan skuffes. Fæstemænds Erstatningsansvar er bestemt ved L. 1. April 1891 Nr. 53 § 6.[74]) Da den ellers saa detaillerede Tyendelov tier herom, maa det maaske antages, at der ikke tilkommer Husbonden noget Erstatningskrav overfor den Tredjemand, som uden god Tro tilfæster sig hans Tyende i Strid med hans Ret, men ganske sikker er denne Slutning dog ikke, da Ansvar for Tredjemand muligvis maa erkjendes at følge af Lovgivningens almindelige Grundsætninger (§ 75. III. 1) og kan være ladet uomtalt af denne Grund. Antages Ansvaret, maa dets Omfang vistnok bestemmes efter Analogien af T. L. §§ 18, 47 og 20, der synes at ligge nærmere end Analogien af L. 1. April 1891 § 6. Dersom Tredjemand skader Husbondens Ret uden selv at tage Tyendet i sin Tjeneste, vil han kunne være ansvarlig efter de ovfr. § 75. III. 3 udviklede Grundsætninger, og Erstatningen synes da efter Analogien af L. 1. April 1891 § 6 at maatte fastsættes ved Rettens Skjøn. Tyendets Ret til Løn, som endnu ikke er fortjent, kan i Almindelighed ikke unddrages det af dets Kreditorer, K. L. 25. Marts 1872 § 161.[74b])

[73b]) Nellemann Exekution S. 303 Noten.
[74]) § 132 Note 29.
[74b]) Se § 136 Note 79.

4. Om den for Tyendesager foreskrevne Politiretsbehandling og særegne Forligsmægling henvises til Processen.[75])

5. Tyendeforholdet er rigeligt omgjærdet med Straffebestemmelser.[75b]) (For Tyendets Vedkommende er saaledes Straf fastsat for at komme for sent i Tjenesten, udeblive fra denne og forlade den i Utide,[76]) T. L. §§ 17, 18, 47, og for adskillige Forseelser imod Underordnelsesforholdet, T. L. § 26,[77]) hvilken sidste Straf dog bortfalder, naar Hustugt ifølge T. L. § 27 er anvendt for Forseelsen. Straf for Husbonden fastsættes ved T. L. §§ 20, 31, 36,[78]) der alle ere omtalte i det Foregaaende. Fremdeles mærkes de sig til Skudsmaalsbogsinstitutionen sluttende Straffebestemmelser i T. L. §§ 57, 59, 61—63 og L. 29. Marts 1867[79]) samt Straffebestemmelserne for Fæstemænd i L. 1. April 1891 §§ 6 og 7.[80]))

---

[75]) Deuntzer Den extraordinære Civilproces S. 60 og 70.

[75b]) Bøder, som idømmes i Henhold til Tyendeloven, tilfalde ordentligvis Politikassen, T. L. §§ 17 og 64, Pl. 19. Febr. 1819, L. 11. Febr. 1863 § 18, Gram Sp. D. S. 487, H. R. T. 1863. 425, J. U. 1862. 660, 1855. 772, Just. Min. Skr. 19. Septbr. 1855.

[76]) Goos Str. R. Sp. D. I S. 498, ovfr. § 133 Note 22.

[77]) Goos Str. R. Sp. D. I S. 499. Der fastsættes her Straf for Tyendet (ikke det umyndige Tyendes Værge, jfr. U. f. R. 1876. 843), som overfor Husbonden eller den, som paa Husbondens Vegne kan befale over Tyendet, H. R. T. 1884. 633 (U. f. R. 1885. 422), 1896. 30 (U. f. R. 1896. 634), U. f. R. 1876. 855, J. U. 1869. 337, jfr. Note 30, 32: a. udviser Ulydighed, U. f. R. 1892. 905, J. U. 1869. 743, 1862. 660, 1861. 365, 1859. 679 og p. d. a. S. 1888. 970. Begrebet Ulydighed er videre end „Nægtelse af Lydighed", T. L. § 41. 5, ovfr. Note 31, J. U. 1869. 419, men U. f. R. 1884. 35 giver det for vid Udstrækning. Jfr. som Exempel paa lovlig Ulydighed J. U. 1863. 556 og § 133 Note 6. b. udviser Trods og Opsætsighed, H. R. T. 1896. 63 (U. f. R. 1896. 661), U. f. R. 1888. 970, 1877. 1129, J. U. 1857. 839, jfr. U. f. R. 1877. 1138. c. fremsætter fornærmelige Ytringer, H. R. T. 1863. 425; Fremsættelsen maa være sket overfor den Paagjældende selv, U. f. R. 1892. 905, jfr. J. U. 1865. 912. d. udviser Modstand eller Fornærmelse i Gjerning, H. R. T. 1893. 183 (U. f. R. 1893. 763), 1891. 589 (U. f. R. 1892. 233), 1884. 633 (U. f. R. 1885. 422), 1896. 30, 63 (U. f. R. 1896. 634, 661), 1880. 419, U. f. R. 1887. 1135, 1885. 287, 1879. 678, 1878. 811, J. U. 1869. 337. Se iøvrigt ved Note 62 og § 133 Note 7.

[78]) Jfr. U. f. R. 1884. 232, J. U. 1863. 758 og ovfr. § 134 Note 66, 67.

[79]) Goos Str. R. Sp. D. I S. 499, II S. 83, III S. 12, U. f. R. 1886. 1030, ovfr. § 132 Note 12 ff., § 134. III. 4.

[80]) § 132 Note 29, Goos Str. R. Sp. D. I S. 499.

§ 136.

Arbejdskontrakter i Almindelighed.[1])

I. Ved Arbejdskontrakter i videste Forstand forstaas Kontrakter, hvorved Pligt til Arbejdsydelser[2]) (§ 2. 2) paatages som Pligtens Hovedindhold; dog indbefattes her ikke under Betegnelsen Kontrakter om det Arbejde, som hovedsagelig bestaar i Bevaring og Aflevering (§§ 129—131). Om Afgrænsningen overfor Værksleje henvises til § 141. I. Der kan naturligvis forekomme Arbejdskontrakter, som ikke hjemle Arbejderen Ret til Vederlag for Arbejdet.[3]) Hvorvidt saadanne Kontrakter ere undergivne Reglerne om Gaver, er omhandlet i § 77.[4]) Iøvrigt er der næppe Grund til at dvæle særligt ved dem;[5]) der gjælder om dem de samme Regler som om Arbejdsleje med de Modifikationer, som følge deraf, at der ikke tilkommer Arbejderen Vederlag, jfr. særligt om „Mandatskontrakter" Bemærkninger ndfr. § 137. I. 2 og § 139. I, og af at Retshandelen undertiden er en Gave. Ved Arbejdslejekontrakter forstaas Arbejdskontrakter, som hjemle Arbejderen (den Tjenende, Mandataren) Ret til Vederlag for Arbejde hos Arbejdsgiveren (Husbonden, Mandanten). Den almindelige Sprogbrug vil vistnok vægre sig ved at benytte Betegnelsen Arbejdsleje, hvor det ikke er legemligt Arbejde, som betinges, men til i Fremstillingen af Retsreglerne at sondre imellem Leje af legemligt Arbejde og andet Arbejde, er der ikke systematisk Grund;

---

[1]) Se Literaturen om Mandat (Fuldmagt), angiven § 139 Note 1, samt Ørsted Hdbg. V S. 458—459, VI S. 1—4, Larsen §§ 74, 93, 94, Scheel Familieret 1ste Udg. § 157, Gram Sp. D. §§ 164—166, 171, 178, Hallager—Aubert II §§ 137, 143, Aubert Sp. D. II § 85—88, Vogt §§ 86, 90, Schrevelius II § 506, Winroth Om Tjenestehjonsförhållandet. Dankwardt Der Arbeitervertrag hos Ihering XIV S. 288 ff. Hos Winroth l. c. S. II findes Forsøg paa en Gruppering af de forskjellige Arbejdskontrakter, se om denne § 132 Note 3, § 139. I, § 141. I. — D. G. B. §§ 611—630, 662—676, D. Entw. Mot. II S. 455—470, 525—555, Schw. Art. 338—349, 392—405.

[2]) Ikke Pligten til at skaffe Arbejde fra Andre, D. Entw. Mot. II S. 456, ovfr. § 44 ved Note 8, jfr. ndfr. Note 12.

[3]) Herom ved Note 10. [4]) Navnlig § 77. I. 3 og II. 4 mod Slutn.

[5]) D. Entw. Mot. II S. 459.

Retsreglerne ere i det Hele fælles.[6]) Arbejdslejekontrakterne omfatte saaledes meget forskjellige Retsforhold: Kontrakter saavel om legemligt Arbejde som om Arbejde af højere Art *(operæ liberales)*, f. Ex. videnskabeligt og kunstnerisk Arbejde, saavel om vedvarende Arbejdsforhold som om en enkelt Arbejdshandling; ogsaa Kontrakter, hvorved man paatager sig at udføre Retshandeler med Tredjemand for Medkontrahenten (Mandats- eller Fuldmagtskontrakter) medtages her under den almindelige Fremstilling af Arbejdskontrakterne, se om Grundene herfor ndfr. § 139. I, § 137. I. 2. Som en særlig Gruppe af Arbejdslejekontrakterne fremhæves i Literaturen i Almindelighed de faste Tjenestekontrakter, hvorved forstaas de Arbejdskontrakter, ifølge hvilke Arbejderen er forpligtet til for længere Tid at anvende sine Kræfter paa en vis mere almindelig Maade til Nytte for Medkontrahenten og i saa Henseende sætter sig i et Underordnelsesforhold til denne.[7]) Til disse hører naturligvis Tyendekontrakten. I Modsætning til disse betegnes de andre Arbejdslejekontrakter undertiden som Arbejdslejekontrakter i snævrere Forstand. Som det vil ses, er denne Modsætning ingenlunde skarp.

Af Arbejdslejekontrakterne er allerede fremstillet Tyendekontrakten (§§ 132—135), hvis Behandling er bleven stillet i Spidsen, fordi den er saa udførligt behandlet af Lovgivningen, og fordi en væsentlig Del af Undersøgelsen om Arbejdslejekontrakterne i Almindelighed maa gaa ud paa at konstatere, hvorvidt Tyendelovgivningens Afvigelser fra de almindelige Kontraktsregler analogisk ere anvendelige paa de andre Arbejdslejekontrakter, om hvilke Lovgivningen ikke indeholder almindelige Regler. Ganske vist giver Lovgivningen ogsaa positive Regler om visse andre Arbejdslejekontrakter (§ 138), men disse ere af

---

[6]) D. G. B. § 611, D. Entw. Mot. II S. 455—456, 458, Reatz I S. 288 Note, Schw. Art. 348, Oest. G. B. § 1163, Windscheid § 404. Yderen af videnskabeligt (f. Ex. Læger) eller kunstnerisk Arbejde o. desl. (ved Note 18) vil ganske vist i vidt Omfang ikke være pligtig at indrette sin Virksomhed efter Arbejdsgiverens Anvisninger, men det Samme vil undertiden gjælde om den, der skal yde legemligt Arbejde (ved Note 20). Ofte vil der i Kontrakten om Arbejder af højere Art tilkomme Parterne fri Opsigelsesret, se § 137. I. 2.

[7]) Gram Sp. D. § 171.

saa særlig Beskaffenhed, at der i alt Fald kun undtagelsesvis kan rejses Spørgsmaal om deres analogiske Anvendelse paa andre Forhold. Det erindres, at der i det Foregaaende er handlet om Hoveriet og om Husmænds Pligtarbejde (§§ 93. V. 2. b, § 96. III og VI).

II. Hvad Stiftelsen af Arbejdslejekontrakter angaar, bemærkes, at Parternes Pligt undertiden stiftes ved Kvasikontrakt,[8]) f. Ex. ved *relocatio tacita,*[9]) navnlig derved, at Tjenesteforholdet efter dets Udløb fortsættes af Arbejderen med Arbejdsgiverens Vidende og uden Protest fra hans Side. Navnlig vil Arbejdsgiverens Pligt til at yde Vederlag hyppigt hvile paa Kvasikontrakt; pligtig til at yde Vederlag er han nemlig ikke blot, naar han har lovet saadant, men overhovedet naar han har anmodet Arbejderen om Arbejdets Udførelse eller ladet det udføre for sig under saadanne Omstændigheder, at han maatte vente, at Arbejderen kun vilde udføre Arbejdet mod Vederlag.[10])

---

[8]) Jfr. U. f. R. 1893. 941. Se med Hensyn til Arbejderen ovfr. § 25 Note 6, hvor det omtales, at den Handlende, der af en anden Handlende, med hvem han staar i Forretningsforbindelse, anmodes om Udførelsen af et Hverv, undertiden bliver forpligtet til Udførelsen af dette, naar han ikke ufortøvet tilkjendegiver, at han ikke vil, se Aubert Sp. D. II S. 104. Og meget taler for at erkjende, at den, der offentligt eller privat har frembudt sig til Overtagelse af Forretninger af visse Arter, bindes ved Tilbud, der indløbe til ham i Overensstemmelse med Opfordringen, naar han ikke ufortøvet afslaar at paatage sig Arbejdet, jfr. tildels D. H. G. B. Art. 323, Schw. Art. 393, Schneider S. 301; D. Entw. § 587, B. §§ 553, 594, D. G. B. § 663 antager dog, at Vedkommende ved ikke straks at svare kun ifalder Erstatningsansvar for sket Skade, se nærmere om Lovgivningerne D. Entw. Mot. II S. 530, Reatz I S. 289, 306, jfr. Deuntzer Om Fuldmagt S. 191—195.

[9]) Herom kan henvises til det om *relocatio tacita* ved Tingsleje Bemærkede, ovfr. § 87 ved Note 18 ff., § 89 ved Note 21—23, jfr. U. f. R. 1872. 637, D. G. B. § 625, D. Entw. Mot. II S. 468.

[10]) Ovfr. § 25 Note 9, 10, § 39 Note 22, 23, Ørsted Hdbg. VI S. 45, Larsen S. 216, Gram Sp. D. S. 499, 519, Hallager—Aubert II S. 187, Aubert Sp. D. II S. 52—53, 127—128, D. G. B. § 612, D. Entw. Mot. II S. 459—460, 528, Windscheid § 404 Note 7, Wharton §§ 7, 720, Pollock S. 10—11, 170, jfr. Dernburg Lehrb. II S. 559 Note 9. U. f. R. 1895. 195, 1891. 939, 1889. 233, 1884. 642, 1879. 578, 1874. 217, 1873. 237, 1867. 479, J. U. 1866. 757, 1865. 191, J. T. II. 1. 92, J. A. III. 127 (jfr. dog XXX. 207, H. R. D.), Schl. H. R. D. II. 417, og paa den anden Side (§ 25 Note 17 og ved Note 10) H. R. T. 1876. 101 (U. f. R. 1876. 698), U. f. R. 1890. 474, 1875. 492, 754, 1869. 216, 1872. 1060, 1886. 212, samt ndfr. Note 63. Den

Til Paatagelse af Arbejdspligten er personlig Myndighed tilstrækkelig og fornøden,[11]) hvorimod Fuldmyndighed er fornøden, forsaavidt Arbejderen tillige paatager sig egentlig formueretlige Pligter, f. Ex. Pligt til at skaffe Arbejde udført af Andre[12]) eller til at give Erstatning for Ikke-Opfyldelse af Arbejdspligten udover den Skade, som følger af retsstridig og tilregnelig Ikke-Opfyldelse.[13]) For Personer, som endnu ikke have naaet personlig Myndighed, maa det, ifølge Grundsætningen i L. 10. Maj 1854 § 1, 30. Marts 1889 Nr. 39 §§ 3 og 5, Fdn. 21. Marts 1800 § 14, antages, at Kontrakt om Arbejde, som passer med deres Stilling og Forhold, kan indgaas af Forældre eller andre Foresatte eller ifølge disses Samtykke, saaledes at Kontrakten binder den Umyndige for et passende Tidsrum, endog efter at han er bleven myndig.[14]) Dersom en personligt Umyndig uden sin Foresattes Samtykke har paataget sig et Arbejdes Udførelse, er han ikke pligtig at udføre Arbejdet, og Medkontrahenten har overfor ham kun de Krav, som følge af Retshaandhævelsens Grundsætning, bortset fra den Umyndiges Løfte.[15]) Har f. Ex. en personligt Umyndig modtaget og paataget sig at sælge den en Anden tilhørende Ting for denne, kan Ejeren vindicere sin Ting fra den Umyndige og kræve Erstatning for de Pengemidler, som den Umyndige paa hans Vegne har oppebaaret, men forbrugt,[16]) samt for Skade, som den Umyndige har til-

Teksten angivne Regel kommer ogsaa den til Gode, som mod et aftalt Vederlag skal udføre visse Arbejder, naar han under de angivne Forudsætninger udfører andet Arbejde for Arbejdsgiveren, H. R. T. 1887. 633 (U. f. R. 1888. 380), 1864. 681, U. f. R. 1876. 264, jfr. H. R. T. 1884. 553 (U. f. R. 1885. 123), 1880. 815 (U. f. R. 1881. 536), Schl. H. R. D. II. 412, Wharton § 720.

[11]) § 14 Note 5, S. og H. R. T. 1865. 13. Om Nødvendigheden af Kurators eller Værges Medværen under Proces jfr. § 132 Note 27.

[12]) Note 2. Et Exempel herpaa er det, at Arbejdspligt paatages som generisk bestemt Ydelse, saaledes at det garanteres udført af Løftegiveren eller Andre, Larsen S. 198, ndfr. § 141. I, Aubert Sp. D. II S. 3.

[13]) U. f. R. 1889. 976, § 132 Note 26.

[14]) Scheel Personret S. 109—110, Familieret 2den Udg. S. 555, jfr. U. f. R. 1869. 367, ovfr. § 132 ved Note 22 ff.

[15]) § 129. II. 2, § 130 ved Note 62 ff., jfr. 54. Jfr. Ørsted Hdbg. II S. 11—12.

[16]) Jfr. 140 Note 8, 28.

føjet Tingen ved Handlinger, der ere egnede til at paadrage Ansvar udenfor Kontraktsforhold, men han kan ikke kræve nogen Erstatning, fordi den Umyndige har forsømt en Lejlighed til gunstigt Salg eller undladt at bevare Tingene paa aftalt Maade. Til Paatagelse af Pligten til at yde Vederlag for Arbejdet kræves ordentligvis Fuldmyndighed. For Kontraktens Indgaaelse ere ingen Former foreskrevne, se om Stempelpligten, naar Kontrakten oprettes skriftligt, L. 21. Marts 1874 Nr. 30 § 2, Stp. L. 19. Febr. 1861 §§ 46—48. Til for Betaling at yde sin Mellemkomst til at anbringe eller antage „Arbejdere" til Arbejde i Udlandet kræves Bevilling som Fæstemand,[17]) L. 1. April 1891 Nr. 53 § 1, jfr. L. 23. Febr. 1894 Nr. 17.

III. 1. Arbejderens (og Mandatarens) Pligter kunne, som bemærket, være af meget forskjellig Beskaffenhed; nogen Regel om, at man ikke kan forpligte sig til visse Arbejder af højere Art, f. Ex. videnskabelig og kunstnerisk Virksomhed (*operæ liberales*),[18]) findes ikke i dansk Ret. Det vedtagne Arbejde eller Hverv er Arbejderen, i Mangel af detailleret Aftale, pligtig at udføre med almindelig Omhu paa sædvanlig med Foretagendets Natur eller Skik og Brug stemmende Maade.[19]) Ordentligvis vil han indenfor Aftalens Grænser være pligtig at følge Arbejdsgiverens Anvisninger, men i mange Tilfælde, navnlig naar Talen er om Virksomhed af højere Art, maa dog den sagkyndige Arbejder være beføjet til at nægte at bryde med sit Fags Regler.[20]) Undertiden vil Arbejderen, naar Omstændigheder foreligge, som beføje ham til at afvige fra Arbejdsgiverens For-

---

[17]) Jfr. § 132 Note 29.

[18]) Jfr. Note 6.

[19]) U. f. R. 1894. 594, 1895. 885, 1252, 1891. 1151, 1889. 1009, 1877. 301, 1874. 807, H. R. T. 1861. 475, Resp. 17. Juni 1878 (Rode S. 70), J. U. 1850. 955, Schl. H. R. D. II. 719, 470, 452, I. 247 og Note 46, Gram Sp. D. S. 516—517, Deuntzer Om Fuldmagt S. 197—203, D. Entw. Mot. II S. 458, 535. At Pligternes Omfang jævnligt vil være noget mindre, naar Arbejdet paatages uden Vederlag, end naar Vederlagsret haves, følger af almindelige Regler, § 77. II. 2, § 130 Note 14, Ørsted Hdbg. VI S. 39, Gram Sp. D. S. 520, Aubert Sp. D. II S. 123, U. f. R. 1882. 992, J. U. 1859. 557, jfr. dog om Bevaringspligtens Omfang § 130 Note 22—23.

[20]) Note 6, § 139 Note 19.

skulde[21] være forpligtet til at udføre Arbejdet paa anden Maade end aftalt[22]. I Almindelighed vil der ved Kontraktens Indgaaelse være lagt saadan Vægt paa Arbejderens Person, at hans Pligt bliver en rent personlig,[23] saa at han ikke kan lade Arbejdet udføre af Andre i sit Sted. At Pligten saaledes er en personlig Pligt, udelukker ingenlunde, at Arbejderen er beføjet til at benytte Medhjælpere ved Arbejdets Udførelse.[24] Hertil maa han i Mangel af modstaaende Aftale være beføjet ikke blot, naar hans Hverv efter dets Beskaffenhed kun kan udføres med saadan Medhjælp, men overhovedet, forsaavidt saadan Medhjælp ikke kan betegnes som noget ifølge hans Hvervs Beskaffenhed uregelmæssigt; den personlige Arbejdspligt er med andre Ord ofte kun en Pligt til personlig Ledelse af eller Tilsyn med det paatagne Arbejde. Men til helt at lade Arbejdet udføre af en Anden i sit Sted[25], Substitution, Submandat, vil Arbejderen kun være beføjet ifølge særlig Tilladelse eller muligvis i Nødsfald, jfr. dog som positiv Undtagelse Fdn. 27. Maj 1845 § 5. Og at Arbejderen i alt Fald ikke uden særlig Hjemmel kan sætte en Anden i sit Sted, i den Forstand, at denne bliver Skyldner, medens han selv udtræder af Skyldforholdet, følger af almindelige Kontraktsregler.[26] Ogsaa aktivt vil Arbejderens Pligt ofte være en rent personlig, som ikke kan overføres til Andre. Navnlig vil den i Almindelighed ikke kunne overdrages til Andre[27] (se om Arbejderens

---

[21]) § 139 Note 20, U. f. R. 1876. 613.

[22]) D. Entw. Mot. II S. 535.

[23]) Aubert Sp. D. II S. 59. D. G. B. §§ 613, 664. D. Entw. Mot. II S. 531—532, jfr. 457. Jfr. Note 57—58.

[24]) Ørsted Hdbg. VI S. 41—44. Larsen S. 215—216. Gram Sp. D. S. 518—519, Hallager—Aubert II S. 192—193. Aubert Sp. D. II S. 118—119. D. Entw. Mot. II S. 531—532, 457, D. G. B. § 664, Reatz I S. 306. Se om Arbejderens Ansvar for Medhjælpers Brøde Note 42, og om ulovlig Medhjælp Note 43, 42, 46.

[25]) Citater i Note 23 og 24. jfr. H. R. T. 1891. 385 (U. f. R. 1892. 68), Nellemann Alm. D. S. 490—491. Om Ansvaret i Tilfælde af Substitution se Note 43—45.

[26]) Ovfr. § 59, Gram Sp. D. S. 518. U. f. R. 1879. 811.

[27]) J. T. XXX. 3, ovfr. § 51. II. 1. Aubert Sp. D. II S. 59, D. G. B. § 613, Reatz I S. 289, Dernburg Lehrb. II S. 564. At et Firmamedlem udtræder, berettiger ikke Arbejderen til at nægte Tjenestens Fortsættelse hos det tilbageblivende Medlem, § 133 Note 1, jfr. U. f. R. 1892. 177.

Stilling overfor Arbejdsgiverens Konkursbo i det Følgende[28]), men Omstændighederne kunne dog undertiden — særligt naar Arbejderen ikke er pligtig til selv at træde i noget personligt Forhold til Arbejdsgiveren — udvise, at der ikke af Arbejderen er lagt nogen Vægt paa Arbejdsgiverens Person, og i saa Fald maa Retten kunne overdrages.[29]) Hyppigt vil det stille sig saa, at Retten vel ikke kan overdrages, men dog efter Medkontrahentens Død tilkommer hans Arvinger,[30]) nemlig ved Forhold af saadan Art, at Afbrydelse ved den Berettigedes Dødsfald vilde medføre særlige Ulemper for Fortsættelsen af hans Virksomhed, og Arbejderen paa den anden Side ikke kan antages at have lagt afgjørende Vægt paa denne Personforandring, jfr. L. 1. Marts 1889 Nr. 23 § 30, T. L. § 38. Gjenstande, der ere overgivne Arbejderen til Hvervets Udførelse, eller som han ifølge dette har oppebaaret, skal han bevare for Arbejdsgiveren, saaledes som omhyggelige Mænd i Situationer som den foreliggende pleje at bevare saadanne Ting,[31]) jfr. L. 10. Maj 1854 § 25, og i sin Tid aflevere,[32]) forsaavidt som de ikke ere forbrugte i Overensstemmelse med Hvervet. Naar det ofte siges, at den, der har paataget sig at indgaa Retshandler for z.

---

[28]) Se under IV. 3.

[29]) Hallager—Aubert I S. 91—92, jfr. D. Entw. Mot. II S. 457.

[30]) Ørsted Hdbg. V S. 167—168, Dernburg Lehrb. II S. 564, D. Entw. Mot. II S. 465, 547—548, jfr. Aubert Sp. D. II S. 59—62 og ndfr. Note 59—61, § 139. IV. 3.

[31]) § 129. I, J. U. I. 931, V. 489, 1859. 557, J. A. III. 128, jfr. XXX. 207. Jfr. Note 19.

[32]) Om Udbytte, som Arbejderen egenmægtigt har skaffet sig ved Hvervet, se § 130 Note 5. Renter af oppebaarne Penge er Arbejderen, bortset fra særlig Kontrakt, ikke pligtig at betale, blot fordi (jfr. § 36 Note 23, 24) han ikke i rette Tid har indbetalt Pengene, men benyttet dem for sig selv, U. f. R. 1889. 761, jfr. dog Aubert Sp. D. II S. 125. Har Arbejderen paataget sig at sætte de Penge, han oppebærer, paa Rente, indtil han indbetaler dem, er han naturligvis pligtig at svare til saadanne Renter. Fremdeles maa det vistnok antages, at de Renter, som indvindes derved, at Arbejderen (Mandataren) faktisk indsætter det oppebaarne Beløb til Forrentning, maa tilkomme Arbejdsgiveren, selv om Indsættelsen ikke var hans Pligt og er sket i Mandatarens eget Navn, jfr. U. f. R. 1892. 698 og Note 34. Jfr. tildels afvigende fra det Anførte D. G. B. § 667, 668, D. Entw. Mot. II S. 539—540, Reatz I S. 307 Note.

Andre, er pligtig at overdrage Mandanten Alt, hvad han ifølge Mandatet erholder, maa det erindres, at Mandanten, dersom Mandataren er optraadt som Fuldmægtig i egentlig Forstand, umiddelbart erhverver Retten overfor Tredjemand gjennem Fuldmægtigen (§ 24. II), og at det samme vistnok gjælder, naar Mandataren er optraadt i eget Navn (§ 24. III), jfr. ndfr. § 140. II; der bliver altsaa for Mandanten principalt kun Tale om Afleveringskrav og Krav paa at sættes i Stand til at legitimere sig som Retshaver overfor Tredjemand. Det Anførte gjælder ogsaa om Penge, der modtages af Arbejderen til Hvervets Udførelse eller af ham oppebæres for Arbejdsgiveren,[33]) men herved maa dog erindres, at Penge ophøre at tilhøre Mandanten, saasnart de ikke længere holdes for sig, men sammenblandes med Arbejderens egen Pengebeholdning.[34]) Forsaavidt Arbejdsgiverens Interesse udkræver, at der meddeles ham, hvad der passerer ved Hvervets Udførelse, er Arbejderen pligtig at give ham saadan Underretning,[35]) f. Ex. om, at den Retshandel, som skulde indgaas af Arbejderen med Tredjemand, ikke er kommet i Stand, eller om og i hvilken Skikkelse den er bleven udført. Fremdeles er Arbejderen pligtig til at give Arbejdsgiveren de efter Hvervets Beskaffenhed fornødne Oplysninger om, hvorledes han har udført sit Arbejde, navnlig til at aflægge Regnskab for Udlæg og oppebaarne Indtægter, med den efter Forholdets Beskaffenhed brugelige Legitimation.[36]) I faste Tjenesteforhold vil der paahvile Arbejderen en vis almindelig Un-

---

[33]) § 130 Note 70, 63, 64, jfr. Aubert Sp. D. II S. 125—126.

[34]) U. f. R. 1881. 764, 1879. 291, 1874. 897, jfr. J. U. 1863. 733, Deuntzer Om Fuldmagt S. 86, 269. Har Mandataren særskilt indsat de modtagne Penge i en Sparekasse eller desl., maa Sparekassebogen antages at tilhøre Mandanten, selv om Mandataren har indsat Pengene paa eget Navn, U. f. R. 1895. 983, jfr. § 130 Note 70, 57, Deuntzer Om Fuldmagt S. 93.

[35]) Gram Sp. D. S. 517, U. f. R. 1891. 305, jfr. H. R. T. 1861. 475, D. G. B. § 666, D. Entw. Mot. II S. 537, ndfr. § 140 Note 47.

[36]) Ørsted Hdbg. VI S. 40, Gram Sp. D. S. 517—518, 520—521, Aubert Sp. D. II S. 125, D. G. B. §§ 666, 259, D. Entw. Mot. II S. 537—538, H. R. T. 1864. 563, U. f. R. 1892. 307, 1094, 1882. 992, 844, 1881. 572, 1877. 251, J. U. 1870. 1, V. 489, I. 845, J. A. III. 128, jfr. XXX. 207. Jfr. § 146. III. 3. a. Om Bestemmelsen i D. L. 3—1—7 se Nellemann S. 673—674 og Schl. H. R. D. III. 18.

derordnelsespligt, der dog ordentligvis ikke vil strække sig saa vidt som den i Tyendeforholdet anerkjendte.[37])

2. Ansvarlig for Ikke-Opfyldelse eller ikke behørig Opfyldelse af sine Pligter er Arbejderen (Mandataren) i Overensstemmelse med almindelige Regler, naar Ikke-Opfyldelsen er retsstridig og tilregnelig,[38]) samt efter almindelige Regler om Garantipligt, altsaa f. Ex. naar Ikke-Opfyldelsen skyldes Mangel af nogen særegen Art af Dygtighed, der udkræves til de Forretninger, som han har ladet sig antage til.[39]) I alt Fald kun i vedvarende Tjenesteforhold vilde der kunne være Tale om analogisk Anvendelse af Tyendelovens Regler, at der kun staas til Ansvar for den Ikke-Opfyldelse, der fremtræder som Udeblivelse fra Tjenesten eller Forladelse af denne (§ 133. II. 3), men ikke engang i saadanne Forhold kunne disse Regler anvendes, og Arbejdsgiveren maa f. Ex. ogsaa kunne fordre Erstatning for Ikke-Opfyldelse under almindelige Betingelser, naar Arbejderens Forhold berettiger ham til at afskedige denne;[40]) han maa i Overensstemmelse med almindelige Regler kunne hæve Arbejdsforholdet og kræve Opfyldelsesinteresse. Naar Arbejderen ved Sygdom sættes ud af Stand til at opfylde sin Pligt, vil der, da hans Pligt ordentligvis er en personlig, i Almindelighed foreligge en objektiv Umulighed, som udelukker Ansvar for ham. Ordentligvis vil endog den selvforskyldte Sygdom[41]) udelukke Ansvar for Arbejderen, thi ved at indtræde i Tjenesteforhold paatager man sig ikke nogen almindelig Pligt overfor Arbejdsgiveren til at sørge for sit Helbreds Bevarelse. Men efter Omstændighederne ville dog de almindelige Regler om Handlefrihedens Grænser (§ 28. I, § 41. II) medføre, at Arbejderens Sygdomspaadragelse maa erkjendes for en i Forhold til Kontrakten retsstridig Handling, saa at der kan

---

[37]) Jfr. U. f. R. 1889. 69, § 133 Note 6.

[38]) Jfr. Citater i Note 19 og 46.

[39]) Gram Sp. D. S. 489, jfr. D. Entw. Mot. II S. 458—459.

[40]) § 137 Note 48.

[41]) Evaldsen S. 302, 253, hvor det dog for ubetinget opstilles, at Arbejderen kun kan hæfte, naar Umuligheden er en umiddelbar Følge af hans Handling; tildels afvigende Torp i U. f. R. 1880. 372, 388—390. Jfr. § 133 Note 10.

blive Tale om Ansvar; navnlig vil dette kunne være Tilfældet, naar den sygdomspaadragende Handling umiddelbart medfører en Ikke-Opfyldelse. Hvad der gjælder om Sygdom, gjælder ogsaa om Fangenskab o. desl.) Arbejderen maa hæfte for de af ham valgte Medhjælperes Brøde, selv om hans Valg har været lovligt og dadelfrit.[42]) Har han ulovligt benyttet Medhjælp eller substitueret en Anden i sit Sted, maa han hæfte for Medhjælperens og Substitutens Forhold.[43]) Men er Substitution sket ifølge Tilladelse fra Medkontrahenten, hæfter den Substituerende kun for Forseelse i Valget og Instruktionen af Substituten[44]) og iøvrigt for egen Forsømmelse.[45]) Opfyldelsesinteressen bestemmes efter almindelige Regler som Værdien af det Tab, Arbejdsgiveren (Mandanten) har lidt ved Ikke-Opfyldelsen.[46])

---

[42]) § 44. IV, U. f. R. 1889. 263, 1870. 727, Ørsted Hdbg. VI S. 41, V S. 34, Larsen S. 216, Gram Sp. D. S. 518, Hallager—Aubert II S. 193, D. G. B. § 664, D. Entw. Mot. II S. 533, men dog Deuntzer Om Fuldmagt S. 211—212, Windscheid § 401 Note 5. Den i Teksten angivne Sætning udsletter ikke Forskjellen mellem lovlig og ulovlig Benyttelse af Medhjælp; Arbejdsgiveren kan afvise den ulovlige Medhjælper (men ikke altid hans Arbejdsresultat, Note 46), jfr. ogsaa Note 43.

[43]) Ikke alene for disse Personers Brøde, § 36 ved Note 15, § 44. IV, Aubert Sp. D. II S. 119, D. Entw. Mot. II S. 534, Windscheid § 401 Note 4.

[44]) Ørsted Hdbg. VI S. 41—42, Gram Sp. D. S. 519, Hallager—Aubert II S. 193, D. G. B. § 664, D. Entw. Mot. II S. 532—533, jfr. Aubert Sp. D. II S. 119. Hvorvidt den Substituerede hæfter umiddelbart overfor Arbejdsgiveren (Mandanten) eller kun overfor den Substituerende, kan ikke afgjøres ved nogen almindelig Regel, men afhænger af Forholdets nærmere Beskaffenhed, jfr. D. Entw. Mot. II S. 533, 534, Evaldsen Bidrag S. 174, J. U. 1859. 433, III. 769.

[45]) H. R. T. 1891. 385 (U. f. R. 1892. 68).

[46]) U. f. R. 1896. 912, 1895. 169, 1252, 1894. 436, 594, 1891. 305, 1889. 1009, 263, 1887. 1177, 1877. 301, 929, H. R. T. 1861. 475, S. og H. R. T. 1869. 162, jfr. Note 19 og ved Note 100 og 101. Om Arbejdsgiveren helt kan afvise det ufuldkomne Arbejde, f. Ex. den paa hans Vegne indgaaede, ikke med Ordren stemmende Retshandel med Trediemand, som sig uvedkommende, (herom vil Spørgsmaal jo ikke opstaa, forsaavidt som Mandanten trods Ordrens Overskridelse er bunden ved Mandatarens Retshandel, § 23. III. 1 og 2, ndfr. § 140. II. 1.), og fordre Erstatning, som om Opfyldelse slet ikke havde fundet Sted, afgjøres efter almindelige Regler (§ 46. I. 1, II. 1), U. f. R. 1895. 195, jfr. D. Entw. Mot. II S. 535—536 og ndfr. under 3 og IV. 2. b. At Arbejdet er udført ved ulovlig Medhjælper eller Substitut, vil herefter ikke ubetinget beføje Arbejdsgiveren (Mandanten) til at afvise Resultatet, jfr. Deuntzer

Forsaavidt Mandataren ved sin Forsømmelighed har bevirket, at Mandanten ikke fra Tredjemand har erholdt det ham hos denne tilkommende forinden dennes Konkurs, maa Mandataren bevise, at Tabet ikke er lidt ved Konkursen.[47]) De positive Regler, som i Tyendeloven 10. Maj 1854 §§ 18 og 47 indeholdes om Opfyldelsesinteressens Fastsættelse (§ 133. II. 1 og 2), kunne ikke analogisk anvendes paa andre Forhold,[48]) men den faktiske Vanskelighed ved at fastsætte Opfyldelsesinteressen har dog medført, at Praxis, naar en Handelsbetjent udebliver fra sin Tjeneste eller forlader den, fastsætter hans Ansvar saaledes, at han forbryder visse Dele af fortjent Løn og dømmes til at betale saameget, som den vedtagne Løn udgjør for visse Perioder.[49])

3. Om Retsbeskyttelsen mærkes, at Tyendelovens Regel om, at Arbejdsydelsen ikke kan fremtvinges (§ 135. VI. 1), analogisk maa anvendes paa andre vedvarende Arbejdsforhold, der medføre et med Tyendets analogt Underordnelsesforhold,[50]) jfr. dog Sølov 1. April 1892 § 75, L. 30. Marts 1889 Nr. 39 § 13. Men iøvrigt kunne Arbejdsydelser fremtvinges ved Dom, som tilpligter Arbejderen under løbende Mulkt at opfylde sin Pligt,[51]) Fdn. 6. April 1842 § 1, jfr. § 6, K. L. 25. Marts 1872 § 162, se derimod for Island L. 4. Marts 1887 Nr. 25 §§ 11, 14, 16. Noget Andet er det, at Arbejdsgiveren ofte ikke vil finde sig tjent med at fremtvinge Arbejdsydelsen, men vil vælge at kræve Erstatning for Ikke-Opfyldelsen, og at han oftere end ved Tingsydelser vil være beføjet til at vælge dette sidste Alternativ, nemlig ikke blot, naar han ikke længere har Interesse i Arbejdets Udførelse, men overhovedet, naar Arbejdet er af saadan Beskaffenhed, at en fremtvungen Opfyldelse ikke kan paaregnes

---

Om Fuldmagt S. 209—210. Jfr. om Beviset for Skaden Note 36, U. f. R. 1889. 1009, Aubert Sp. D. II S. 123—124.

[47]) U. f. R. 1894. 436, ndfr. § 139 Note 68.

[48]) U. f. R. 1896. 912, jfr. J. U. 1856. 650, Note 49.

[49]) U. f. R. 1893. 50, 1888. 730, 1886. 405, 1876. 898, 1035, 211, 1868. 396, 461, S. og H. R. T. 1875. 226, 1854. 530, 1852. 737, Gram Sp. D. S. 490; jfr. H. R. T. 1888. 293 (U. f. R. 1888. 1055), U. f. R. 1896. 1150 (Værkfører). Jfr. Note 101, 87, 120, § 137 Note 8.

[50]) Nellemann S. 874, Aagesen S. 554—555.

[51]) Jfr. U. f. R. 1868. 461, men dog Aubert Sp. D. II S. 59, Hallager—Aubert II S. 184, 204, Gram Sp. D. S. 539.

at blive en behørig Opfyldelse, hvilket ofte vil være Tilfældet. Hustugtsret kan kun tilkomme Arbejdsgiveren i de Forhold, hvor saadant er lovhjemlet.[52]) I Arbejdsforhold, der afføde et almindeligt Underordnelsesforhold, kan Husbonden hævde dette efter de almindelige Regler om Nødværge, og der vil tilkomme ham en vis Irettesættelsesret,[53]) men yderligere Magtmidler kan han kun have, hvor der findes særlig Hjemmel for saadanne.[54]) Om den processuelle Behandling af Sager ifølge Arbejdskontrakter se ndfr.[55])

4. Ifølge det ovfr. om Arbejdspligtens personlige Karakter Bemærkede[56]) vil denne i Almindelighed ophøre ved Arbejderens (Mandatarens) Død,[57]) jfr. det ovfr. om Arbejderens Sygdom udviklede, men Arvingerne ville dog være pligtige til at give Medkontrahenten Underretning om Dødsfaldet, forsaavidt hans Interesse udkræver saadan, og til, forsaavidt en Standsning af Arbejdet vilde volde Skade, at fortsætte dette, indtil Medkontrahenten selv kan træffe Foranstaltning.[58]) At Arbejdsgiverens (Mandantens) Død derimod ikke i Almindelighed medfører Pligtens Ophør, fremgaar af det tidligere bemærkede.[59]) Gaar Retten over til Arbejdsgiverens Arvinger, maa det dog maaske antages, at Forholdet, naar det er indgaaet paa usædvanlig lang Tid eller med usædvanligt langt Opsigelsesvarsel, kan opsiges med almindeligt Varsel,[60]) jfr. T. L. § 38. Gaar

---

[52]) Gram Sp. D. S. 490, se § 93 ved Note 46 b, § 96. III, § 135 Note 64—66, § 138. III. 1, jfr. Sølov 1. April 1892 § 44.

[53]) U. f. R. 1886. 405, jfr. § 135 Note 67.

[54]) Jfr. § 135 Note 68—69, Sølov 1. April 1892 § 101. Jfr. om Retention § 135 Note 70, 71.

[55]) Under V Note 130—133. [56]) Note 23.

[57]) Ørsted Hdbg. V S. 167, VI S. 59, Larsen S. 227, Gram Sp. D. S. 541, D. G. B. § 673, D. Entw. Mot. II S. 465, 549—550, Mourlon III S. 371, Leake S. 704.

[58]) Citater i Note 57, jfr. § 90 Note 89. Arvingernes Pligt opfattes rettest ikke som uanmodet Forretningsførelse, men som en Pligt efter Kontrakten, saa at der for Fortsættelsen tilkommer dem kontraktmæssigt Vederlag, D. Entw. Mot. II S. 549, 548.

[59]) Note 30, Ørsted Hdbg. V S. 167—168, D. G. B. § 672, D. Entw. Mot. II S. 465, 547—548, jfr. dog Ørsted Hdbg. VI S. 59 ff., Larsen S. 223, Gram Sp. D. S. 535, Deuntzer Om Fuldmagt S. 55—59.

[60]) Ørsted Hdbg. V S. 168, jfr. § 137. III, § 90. III.

Retten ikke over til Arvingerne, vil Arbejderen dog være pligtig til overfor dem, naar en Standsning vilde volde Skade, at fortsætte Arbejdet, indtil de selv kunne træffe Foranstaltninger.[61]) Om Bestemmelsen i D. L. 3—1—7 henvises til Processen.[62]) Angaaende Spørgsmaalet, hvorvidt Arbejderen paa Grund af bristende Forudsætninger kan hæve Forholdet eller iøvrigt ved ensidig Erklæring bringe det til Ophør, henvises til § 137.

IV. 1. Arbejdsgiverens (og Mandantens) Hovedpligt bestaar i Pligten til at yde Arbejderen Vederlag for hans Arbejde. Hvorvidt Arbejdsgiveren overhovedet er pligtig at give Vederlag, er tidligere omtalt.[63]) Dets Art og Størrelse kunne Parterne, bortset fra enkelte positive Forskrifter om ufravigelige Takster,[64]) f. Ex. L. 13. Juni 1879 Nr. 73 §§ 31 og 37, frit vedtage. Bortset fra saadanne positive Forskrifter tilkommer der, naar ingen Aftale om Vederlagets Størrelse er truffen, Arbejderen et saadant Vederlag, som stemmer med Koutume[65]) eller med Skik og Brug, eller som ikke overstiger det Passende.[66]) Vederlaget kan f. Ex. ogsaa være fastsat som en Del af Udbyttet af en Forretning (Tantieme).[67]) Det kan tilkomme Arbejderen blot for Arbejdsydelsen eller kun for et vist opnaaet Arbejdsresultat, jfr. f. Ex. i det Følgende[68]) om handelsretlige

---

[61]) Citater i Note 59, jfr. § 90 Note 89, se om Pligtens Karakter Note 58. Jfr. Note 98.

[62]) Note 36.

[63]) Note 10. Naar en Person har paataget sig at indgaa en Retshandel med Tredjemand for en Anden, tilkommer Vederlaget ham hos Mandanten, men ikke uden særlig Hjemmel hos den Tredjemand, med hvem Retshandelen indgaas, H. R. T. 1887. 661 (U. f. R. 1888. 397), U. f. R. 1893. 1058, 1886. 212, J. U. 1870. 289, 1864. 384, jfr. U. f. R. 1875. 533.

[64]) Jfr. om Lægehonorarer § 39 Note 25, § 20 Note 16. Jfr. Ørsted Hdbg. VI S. 45—47, 50.

[65]) U. f. R. 1876. 915 (Kommissionær i Nødhavn), S. og H. R. T. 1863. 24, U. f. R. 1896. 1261.

[66]) § 39 Note 24—26 og D. D. i Note 10, J. U. 1865. 191. Om Sagførerers Salærer Nellemann Alm. D. S. 492 ff. og U. f. R. 1883. 1169, Ørsted Hdbg. VI S. 47—51.

[67]) Se om Beregningen H. R. T. 1887. 497 (U. f. R. 1888. 458), 1887. 114 (U. f. R. 1887. 892), U. f. R. 1886. 405, 1880. 465, 1878. 200, 1896. 964, jfr. Note 91.

[68]) § 138 Note 2. Jfr. endvidere f. Ex. H. R. T. 1894. 834 (U. f. R. 1895. 320).

Provisioner. At Vederlaget kun er tillagt Arbejderen for et Arbejdsresultat, udelukker ikke Arbejdslejekontraktens Begreb og gjør ikke Kontrakten til Værksleje, som kun foreligger, naar Arbejderen har paataget sig Pligt til at yde et Arbejdsresultat, se § 141. I; **Akkordarbejdet** vil saaledes snart være Arbejdsleje, snart Værksleje.[69] Er Vederlaget kun tilsagt Arbejderen for et Arbejdsresultat, maa det dog, uanset at Resultatet ikke opnaas, tilkomme Arbejderen, naar Ikke-Opnaaelsen, bortset fra Arbejdsgiverens Beføjelse til at hæve Kontrakten, se § 137, skyldes dennes Forhold.[70] Ligesom det undertiden vil kunne være tvivlsomt, om et Resultat er Betingelse for Arbejderens Ret til Vederlag eller ikke, vil det, naar en Person har lovet en Ydelse for det Tilfælde, at han opnaar et vist Resultat, undertiden kunne være tvivlsomt, om og i hvilket Omfang dette Resultat skal skyldes Løftemodtagerens Arbejde, for at han kan kræve Vederlaget;[71] navnlig have Tvistigheder i denne Retning hyppigt foreligget angaaende **Salæret for en fast Ejendoms Salg** og overhovedet angaaende Løfter fra en Persons Side for det Tilfælde, at han faar en fast Ejendom solgt.[72] I Mangel af

---

[69]) § 141 Note 2. Jfr. H. R. T. 1891. 152 (U. f. R. 1891. 689) og ndfr. § 138 Note 31. 32.

[70]) H. R. T. 1885. 319 (U. f. R. 1885. 1129), 1881. 772 (U. f. R. 1882. 504), U. f. R. 1879. 187. jfr. Note 73.

[71]) U. f. R. 1871. 630, 1878. 822, J. U. 1858. 537. jfr. Note 72.

[72]) Tilsagn om et vist Honorar for „at skaffe Kjøber" til en fast Ejendom indeholder som Betingelse, at Løftemodtageren virkelig skaffer en Kjøber ɔ: ved sin Anvisning og Medvirken bringer endelig Retshandel (derunder ogsaa Bytte, U. f. R. 1882. 997) i Stand, H. R. T. 1892. 679 (U. f. R. 1893. 145), 1885. 319 (U. f. R. 1885. 1129), 1886. 40, U. f. R. 1882. 997, J. U. VIII. 929, jfr. afvigende U. f. R. 1879. 840, se som Tilfælde, hvor Betingelsen ikke forelaa, H. R. T. 1892. 345 (U. f. R. 1892. 885), 1891. 455 (U. f. R. 1892. 99), 1888. 373 (U. f. R. 1888. 1083), 1872. 214 (U. f. R. 1872. 774), 1860. 274, U. f. R. 1894. 1147, 1892. 690, 1891. 208, 1884. 566, 1883. 373, 968, 1881. 556, 946, 1871. 801, J. U. 1853. 454. Dog maa Vederlaget ogsaa tilkomme Løftemodtageren, naar han, medens Bemyndigelsen endnu gjælder (§ 139. IV, H. R. T. 1875. 396 = U. f. R. 1876. 73; Mandanten kan frit tilbagekalde Mandatet og paa egen Haand sælge Ejendommen, § 137 Note 34, 35, U. f. R. 1894. 1147, 1879. 629, 1892. 690, **Hallager—Aubert** II S. 205 Note 1), skaffer Mandanten et Tilbud som af denne forlangt, der kun paa Grund af dennes uregelmæssige Forhold ikke fører til endeligt Salg. Note 70, jfr. H. R. T. 1885. 319 (U. f. R. 1885. 1129), 1881. 772 (U. f. R. 1882. 504), U. f. R.

særlig Aftale forfalder Lønnen til Betaling, naar Arbejdet er ydet; i vedvarende Arbejdsforhold, der ere indgaaede periodisk, forfalder den for hver Periode ved dennes Udløb,[73]) jfr. L. 10. Maj 1854 § 29. Foruden Lønnen vil Arbejdsgiveren være pligtig at give Arbejderen Godtgjørelse for de Udgifter,

---

1879. 187 Leake S. 67. Samme Betingelse, som efter det Anførte indeholdes i Løftet om Honorar for at „skaffe en Kjøber", maa antages at kræves af Løfter, der tilsige et Beløb saa stort som det sædvanlige Kommissionshonorar ved Salget af fast Ejendom (1 $^0/_0$ af Kjøbesummen) eller deromkring, selv om Udtrykkene kunne forstaas paa en for Løftemodtageren gunstigere Maade, saasom „for Anvisning af Kjøber eller Medvirken til Salg", „for det Tilfælde, at jeg sælger Ejendommen" o. desl., H. R. T. 1888. 373 (U. f. R. 1888. 1083), U. f. R. 1892. 690, 1881. 556 og flere af de ovfr. citerede D. D., jfr. dog maaske H. R. T. 1890. 285 (U. f. R. 1890. 888. O. R. D.), medmindre Udtrykkene under de foreliggende Forhold sikkert vise, at noget Andet er ment, jfr. som Exempler herpaa H. R. T. 1881. 772 (1882. 504), U. f. R. 1890. 794 og 1876. 113 (tvivlsom). I hvert Fald maa, trods Løftets almindelige Udtryk om at ville yde, naar Salg opnaas, Formodningen være for, at Beløbet kun tilkommer Løftemodtageren, naar han har medvirket til Resultatet, U. f. R. 1886. 51, J. U. 1868. 440, jfr. dog 1862. 228. Honorartilsagnene kunne ikke antages at gjælde for ethvert Salg eller Tilbud, men Salget (Tilbudet) maa finde Sted i en vis Kontinuation af Tilsagnet, § 137 ved Note 35, H. R. T. 1875. 396 (U. f. R. 1876. 73), U. f. R. 1890. 941, jfr. 1871. 801. Den, der har modtaget Tilsagn om det sædvanlige Kommissionshonorar eller deromkring — altsaa et i Forhold til hans Udlæg og Møje højt Vederlag — for at skaffe en fast Ejendom solgt, kan, naar Hvervet ikke lykkes ham, ikke uden særlig Hjemmel herfor fordre noget Vederlag for sine Bestræbelser og Udlæg, H. R. T. 1881. 772 (U. f. R. 1882. 504. O. R. D.), J. U. 1853. 454, Leake S. 66—67; Meningen maa antages at være, at han imod Udsigten til det høje Vederlag skal bære denne Risiko. Men naar man uden saadan Aftale (der i Forhold til Husmæglere og Kommissionærer jævnligt vil foreligge stiltiende, jfr. U. f. R. 1875. 536) giver i Mandat, f. Ex. til en Sagfører, at sælge en Ejendom, kan Mandataren kræve Godtgjørelse ogsaa for forgjæves Bestræbelser, H. R. T. 1887. 478 (U. f. R. 1888. 60), 1883. 343 (U. f. R. 1883. 1052), U. f. R. 1881. 187. Salærtilsagnet kan naturligvis anfægtes efter almindelige Regler om bristende Forudsætninger, jfr. U. f. R. 1890. 183. Jfr. om Salærtilsagn endvidere U. f. R. 1894. 135, 1895. 996 og Note 73, Aubert Sp. D. II S. 128.

[73]) Jfr. § 88 ved Note 50, § 134 ved Note 6—8, D. G. B. § 614, D. Entw. Mot. II S. 461. Skyldes det Arbejdsgiverens uregelmæssige Forhold, at den Kjendsgjerning, ved hvis Indtræden Lønnen efter Aftalen skulde forfalde, ikke indtræder som paaregnet, maa Lønnen være forfalden, naar denne Kjendsgjerning uden dette Forhold fra Arbejdsgiverens Side vilde være indtraadt, H. R. T. 1891. 455 (U. f. R. 1892. 99), U. f. R. 1892. 670. Se om „Lønnens" Forfaldstid, naar Forholdet ophører i Utide, under IV. 2. a.

som Hvervets Besørgelse paadrager denne, forsaavidt ikke det Arbejderen som Løn tilsagte Vederlag ogsaa omfatter Godtgjørelse for disse, se nærmere herom § 139. III. 1 i Læren om Mandat. Med Hensyn til de Redskaber, der overgives Arbejderen til Hvervets Besørgelse, og med Hensyn til de Forhold, hvorunder Arbejderen anbringes, maa Arbejdsgiveren udvise almindelig Agtpaagivenhed; tilsidesætter han denne, bliver han erstatningspligtig efter almindelige Regler for den Skade, Arbejderen herved lider;[74]) jfr. L. 10. Maj 1854 § 31, L. 9. April 1891 Nr. 67 § 14, men en Pligt overfor Fattigvæsenet i denne Anledning paahviler ikke Arbejdsgiveren udenfor Tyendeforholdet og Lærlingeforholdet (§ 138. III). Pligt til at give Arbejderen Vidnesbyrd angaaende hans Tjeneste[75]) gjælder efter dansk Ret ikke engang i Tyendeforholdet, L. 10. Maj 1854 § 59, saameget mindre udenfor dette; om man af Skyldnerens almindelige Ret til at kræve Kvittering[76]) kan slutte til, at Arbejderen i vedvarende Arbejdsforhold af Arbejdsgiveren kan kræve Vidnesbyrd om, i hvilken Tid han har tjent denne,[77]) jfr. L. 10. Maj 1854 § 59, er tvivlsomt. En Pligt for Arbejdsgiveren til at modtage Arbejdsydelsen kan ikke anerkjendes, jfr. Sølov 1. April 1892 § 61; det maa staa ham frit for at nægte Arbejdets Modtagelse, naar han blot ikke derved betager Arbejderen nogen af dennes Vederlagsrettigheder.[78]) Men forsaavidt som Arbejderen ifølge Kontrakten har Ret til Ophold hos Arbejdsgiveren, kan der siges at foreligge en Pligt for denne til at modtage Arbejderen. Om denne Pligt maa det dog sikkert antages, at den ikke kan fremtvinges f. Ex. ved løbende Mulkter, men dens Krænkelse paadrager naturligvis Erstatningsansvar. I Arbejderens Ret til Vederlag, som endnu ikke er fortjent, kan der ikke i Almindelighed gjøres Ud-

---

[74]) U. f. R. 1896. 809, D. Entw. Mot. II S. 460, Windscheid § 401 Note 1 b; videregaaende D. G. B. § 618, Reatz I S. 290. Pligt for Arbejdsgiveren til at forsikre Arbejderen mod Ulykkestilfælde er ikke anerkjendt, se § 123 ved Note 148. Om den norske Lovgivning Aubert Sp. D. II S. 65—75.

[75]) Saaledes D. G. B. § 630.

[76]) § 61 Note 23. [77]) D. G. B. § 630.

[78]) Schl. H. R. D. II. 343, jfr. 2. a, § 137 og § 139. IV. 2.

læg af hans Kreditorer.[79]) K. L. 25 Marts 1872 § 161, hvoraf følger, at saadant Vederlag heller ikke kan inddrages under hans Konkursbo, jfr. ogsaa K. L. 25 Marts 1872 § 5. Arbejderens Fordring paa Vederlag for Arbejdet er i vidt Omfang indenfor visse Tidsrum privilegeret i Tilfælde af Konkurs og Udlæg, K. L. 25 Marts 1872 § 33. 2 f. og 3, dog gjælder Privilegiet ikke for al Arbejdsløn men kun for de i Lovbudet specielt nævnte Arbejdere samt for alle, der kunne betegnes som „højere og lavere Tjenende“ ɔ: Personer, som have indladt sig paa et fast Tjenesteforhold, der medfører en vis personlig Underordnelse.[80]) Over Gjenstande, der ere overgivne Arbejderen af Arbejdsgiveren til Hvervets Udførelse, eller som han har erholdt Besiddelse af ifølge Hvervet, har han Retentionsret til Sikkerhed for sine af Forholdet udspringende Krav mod Arbejdsgiveren.[81])

2. Et i flere Retninger omtvisteligt Spørgsmaal er det, hvorvidt der om Arbejderens Ret til Vederlag, naar den aftalte Arbejdsydelse af en eller anden Grund ikke eller ikke fyldestgjørende finder Sted, gjælder andre Regler end de for gjensidige Kontrakter i Almindelighed gjældende:

a. Naar Arbejdsgiveren uden lovlig Grund — se om lovlige Grunde i § 137 — nægter at modtage Arbejdsydelsen eller i Utide afskediger Arbejderen, opstaar vistnok

---

[79]) Nellemann Exekution S. 111—112.

[80]) Se om Privilegierne nærmere Deuntzer Sk. R. S. 285—288, 602. Om Begrebet Tjenende U. f. R. 1895. 1235, 1894. 941, 1886. 731, S. og H. R. T. 1874. 873, og p. d. a. S. U. f. R. 1891. 939, 1882. 309, 1880. 734, S. og H. R. T. 1880. 132, jfr. H. R. T. 1863. 359. Lønnen er ikke privilegeret, forsaavidt som den kun er en Godtgjørelse for Formueudgifter, som Arbejderen skal afholde, U. f. R. 1894. 941, 1878. 190, S. og H. R. T. 1874. 873. Om „Fardag“ H. R. T. 1888. 485 (U. f. R. 1889. 90). Jfr. iøvrigt om Privilegiet U. f. R. 1890. 715 (§ 34 Note 20). Nærmere om Arbejderens Stilling i Tilfælde af Arbejdsgiverens Konkurs ndfr. 3, særligt Note 126. Indrømmelsen af det omtalte Konkursprivilegium kan ikke erkjendes altid at være fyldestgjørende Sikkerhed for Arbejderen, jfr. § 141 Note 95.

[81]) U. f. R. 1894. 941, 1879. 330, 1877. 726, 1880. 479, § 130 Note 51, Torp S. 737—738. Gjenstande, som Arbejderen kun har Raadighed over under Arbejdsgiverens Besiddelse, har han ikke Retentionsret over, H. R. T. 1893. 434 (U. f. R. 1893. 1441). Jfr. Schl. H. R. D. II. 313.

ingen Tvivl i det Tilfælde, at Talen kun er om enkelte Arbejdsydelser; Arbejderen er ved lovligt Tilbud af Handlingen frigjort for sin Pligt og kan kræve sit Vederlag ved dettes Forfaldstid.[82]) Tvivlsom stiller Sagen sig derimod i vedvarende Forhold. Efter almindelige Regler om Fordringshavermora vil Arbejderen, som afskediges uden lovlig Grund, mod at holde sig til Arbejdsgiverens Disposition kunne indkræve Lønnen for Fremtiden, efterhaanden som den efter Kontrakten forfalder, dog kun indtil det Tidspunkt, til hvilket Arbejdsgiveren i Afskedigelsens Øjeblik kunde opsige Forholdet, og er Afskedigelsen ubetinget endelig, kan han fremsætte dette Krav paa Lønnen uden at holde sig til Disposition (§ 62. IV .1 og 5). I Lønnen vil ordentligvis Intet være at afdrage, fordi Arbejderen har sparet sin Arbejdskraft eller har opnaaet Vederlag gjennem anden Anvendelse af den i det Tidsrum, som Kontrakten omfatter, hvorimod den Formuebesparelse, som han indvinder ved at frigjøres, maa afdrages. En yderligere Ret kan ikke indrømmes Arbejderen efter de almindelige Regler om Fordringshavermora. Men dersom der med Arbejdsgiverens Fordringshavermora konkurrerer en Skyldnermora, f. Ex. idet Arbejdsgiveren var pligtig at give Arbejderen Ophold hos sig, kan Arbejderen vælge en anden Retsstilling. Han kan da efter almindelige Regler om Misligholdelse hæve Arbejdsforholdet og straks, uden Hensyn til Lønnens Forfaldstid, kræve Opfyldelsesinteresse ɔ: den aftalte Løn ogsaa for Fremtiden indtil det Tidspunkt, til hvilket Forholdet i Afskedigelsens Øjeblik kunde opsiges af Arbejdsgiveren, med Fradrag af, hvad han indvinder ved at spare sin Arbejdsydelse, jfr. navnlig ovfr. § 89. II. 3.

Spørgsmaalet bliver nu, om det for Arbejderens Vedkommende i vedvarende Arbejdsforhold maa antages, enten at nogen af de angivne, af almindelige Regler følgende Rettigheder ere udelukkede eller modificerede, eller at andre Rettigheder tilkomme ham. Navnlig kan der spørges, om Reglerne i L. 10. Maj 1854 §§ 46 og 13 analogisk kunne anvendes paa andre vedvarende Arbejdsforhold. Disse Reglers Ejendommeligheder ere,

---

[82]) § 62. IV. 1 og 5, jfr. om Forfaldstiden Bemærkningen ovfr. i Note 73.

forsaavidt de her komme i Betragtning, som paavist i § 134. II. 11, disse, at Tyendet ikke kan vælge at holde sig til Disposition med de deraf efter almindelige Regler flydende Retsvirkninger, at Tyendet, selv om Skyldnermora ikke foreligger fra Husbondens Side, kan fordre Opfyldelsesinteresse, som om Kontrakten var misligholdt fra Husbondens Side, og endelig at denne Opfyldelsesinteresse er positivt fastsat. Den første af disse Afvigelser synes nu ikke at kunne komme til Anvendelse udenfor Tyendeforhold; der maa vistnok udenfor Tyendeforhold tilkomme Arbejderen den af almindelige Regler følgende Adgang til, efter Omstændighederne mod at holde sig til Arbejdsgiverens Disposition, at indkræve Lønnen, efterhaanden som den forfalder, og ordentligvis uden noget Afdrag, fordi han erholder anden Tjeneste. At Beføjelsen er nægtet Tyendet, forklares derved, at den for Tyendet i Almindelighed vil være af liden Værdi, hvad ingenlunde kan siges om Arbejderen i andre Arbejdsforhold. Og uretfærdig mod Arbejdsgiveren er Beføjelsen ikke, se § 137 om dennes Ret til at fratræde Kontrakten. Paa den anden Side maa det vistnok antages, at Tyendelovens Regler om, at Arbejderens Afskedigelse berettiger Arbejderen til straks at kræve Opfyldelsesinteresse, selv om der ikke tillige foreligger Skyldnermora fra Arbejdsgiverens Side, maa anvendes ogsaa paa andre vedvarende Arbejdsforhold. Kan det end ikke hævdes, at Afskedigelsen som saadan er et Kontraktsbrud,[83]) er den dog et saa væsentligt Brud paa Kontraktens Forudsætninger, at Arbejderen maa være beføjet til, uden at holde sig til Disposition, straks at kræve hele Mellemværendet afgjort;[84]) den Retsstilling, der tilkommer ham efter de almindelige Regler om Fordringshavermora, vilde ofte være uden praktisk Værdi for ham. Derimod bør Reglerne i L. 10. Maj 1854 §§ 46 og 13 om Opfyldelsesinteressens Beregning ikke anvendes paa andre Forhold end Tyendeforhold,[85]) medmindre Forholdet netop maa antages indgaaet i Henhold til Tyendelovens Regler.[86]) I Overensstemmelse med Tyendeloven at begrænse Arbejderens Ret til Løn

[83]) Note 78. [84]) D. D. i Note 90.
[85]) U. f. R. 1892. 406, § 68 Note 3, jfr. dog ndfr. Note 87.
[86]) Jfr. Note 87.

for mindre Tidsrum end de af almindelige Regler følgende, gaar ikke an. At Tyendets Ret begrænses paa denne Maade, er bl. A. begrundet i, at et Tyende kan forudsættes hurtigt at kunne faa anden Plads, der stiller ham paa samme Maade som den, fra hvilken han er bleven afskediget, men denne Betragtning gjør sig ikke, i alt Fald ikke med samme Styrke, gjældende overfor andre Forhold. Paa den anden Side gaar det heller ikke an med Tyendeloven ubetinget at udelukke Hensynstagen til, hvad Arbejderen har indvundet ved at spare sin Ydelse, en Regel, der for Tyendets Vedkommende forklares dels som et Supplement til Indskrænkningen af hans Ret til Løn, dels som motiveret ved den særlige Trang til Klarhed i Mellemværendet mellem Husbond og Tyende. Forholdet mellem Principal og Handelskommis maa dog indrømmes i de anførte Henseender at staa nær ved Tyendeforholdet, og i Praxis er der Tilbøjelighed til at behandle Kommis og lignende Tjenende som, eller paa lignende Maade som Tyende.[87]) Resultaterne blive herefter, bortset fra modstaaende Vedtagelser[88]) følgende. Arbejderen i vedvarende Forhold kan, naar han uden lovlig Grund afskediges, om han ønsker det, indkræve, foruden allerede fortjent Løn, Lønnen for Fremtiden, efterhaanden som den forfalder[89]), under de ovenfor angivne Betingelser, ordentligvis uden Afdrag af, hvad han indvinder ved anden Anvendelse af sin Arbejdskraft. Men han kan ogsaa, selv om der ikke foreligger Skyldnermora fra Arbejdsgiverens Side, straks, uden Hensyn til Lønnens Forfaldstid,[90]) forlange hele Mellemværendet afgjort.

[87]) U. f. R. 1892. 415, 1889. 777, 1888. 732, 1870. 826, 1868. 676, jfr. 1879. 554, 1128 (Kontorist), 1876. 799 (Bryggerknægt), 1893. 342, 1875. 292 (Møllersvend). Muligvis maatte det i nogle af disse Tilfælde antages, at Forholdet var indgaaet i Henhold til Tyendelovens Regler. Jfr. Ørsted Hdbg. VI S. 53—54, Gram Sp. D. S. 490, Scheel l. c. S. 734, Note 120, 49, 101, § 137 Note 8.

[88]) H. R. T. 1887. 566 (U. f. R. 1888. 99).

[89]) Jfr. J. U. VIII. 87.

[90]) Schl. H. R. D. I. 660, U. f. R. 1896. 288, 1883. 1198, 1872. 798, H. R. T. 1882. 136 (U. f. R. 1882. 677), 1885. 597 (U. f. R. 1886. 154), 1872. 246 (U. f. R. 1872. 870), U. f. R. 1886. 205, 1885. 229, 1881. 412, 1876. 403; afvigende J. U. VIII. 87. Jfr. Leake S. 67, Wharton § 716, Aubert Sp. D. II S. 62.

Vælger han dette (Ophævelse af Arbejdsforholdet men Fastholdelse af Kontrakten), bliver hans Krav i Almindelighed[90b]) at beregne saaledes, at der, uden yderligere Ydelse fra hans Side, tilkommer ham det vedtagne Vederlag indtil det Tidspunkt, til hvilket Arbejdsgiveren i Afskedigelsens Øjeblik lovligt kunde opsige,[91]) jfr. Sølov 1. April 1892 §§ 65, 92, med Fradrag af, hvad han indvinder ved at spare sin Ydelse. At dette Afdrag maa finde Sted, følger af de almindelige Regler om Opfyldelsesinteressens Beregning i Tilfælde af gjensidige Kontrakters Misligholdelse (§ 41. V.). Det er jo Opfyldelsesinteressesynspunktet, han har valgt, idet han fordrer hele Lønnen betalt straks, og han kan da ikke forlange mere end Godtgjørelse for det Tab, han har lidt ved Medkontrahentens Forhold. Afdrages maa ikke blot — hvad jo ogsaa gjælder, naar han vælger den Retsstilling, som følger af Reglerne om Fordringshavermora — den Formuebesparelse, han indvinder ved at slippe for Ydelsen[92]), men tillige Formueværdien af den Arbejdskraft, han sparer.[93]) Men herved bliver at erindre, at der ikke kan gaas ud fra, at han vil være i Stand til paa anden Maade at indvinde Vederlag for sit Arbejde; Uvisheden i saa Henseende maa komme ham til Gode (§ 36. VI.). Der vil altsaa kun være at afdrage, hvad han i det paagjældende

[90b]) Se Note 91 i Slutn.

[91]) H. R. T. 1887. 114 (U. f. R. 1887. 892), U. f. R. 1888. 126, 1885. 699, 1878. 200, 1124, 1873. 1018, J. U. 1865. 350 og D. D. i Note 90 samt mg. fl. Se om Beregningen for det efter Afskedigelsen liggende Tidsrum af Provision H. R. T. 1895. 843 (U. f. R. 1896. 410), U. f. R. 1895. 1258, 1886. 205, 1885. 186, 1883. 485, 1881. 412, 1880. 698, 1872. 798, af Tantieme U. f. R. 1878. 200, jfr. Note 67 samt U. f. R. 1892. 1121 (§ 137 Note 56), og af anden uvis Indtægt, U. f. R. 1893. 719, 1876. 799, jfr. Sølov 1. April 1892 § 68 og ovfr. § 134 Note 19. I samme Retning som Teksten vistnok Lovgivningerne i Almindelighed, D. G. B. § 615, D. Entw. Mot. II S. 461—463, Dernburg Lehrb. II S. 561 Note 14. Jfr. Leake S. 67, Wharton § 716. Forudsætning for den i Teksten angivne Regel er det, at Arbejderen vilde have været i Stand til at opfylde Kontrakten fra sin Side. Men den almindelige Uvished i denne Henseende kan ikke komme ham til Skade (§ 36. VI); derimod ville naturligvis særlige Oplysninger om, at Arbejderen ikke vilde have kunnet opfylde fra sin Side, begrænse hans Krav.

[92]) U. f. R. 1892. 174, 1872. 798, jfr. 1893. 719.

[93]) U. f. R. 1892. 406, jfr. 1879. 1099; afvigende 1892. 415 (Kommis, se Note 87). Jfr. Nærmere ved Note 94.

Tidsrum virkeligt har indvundet ved anden Anvendelse af sin Arbejdskraft, og hvad han kun paa Grund af sin Vilkaarlighed ikke har indvundet.[94]) Forsaavidt er der i Resultatet Intet at indvende mod de mange Retsafgjørelser,[95]) der udenvidere tilkjende Arbejderen Lønnen uden noget Afdrag. Medens Arbejderens Krav, naar han vælger den af Reglerne om Fordringshavermora følgende Retsstilling, er et virkeligt Krav paa Løn, er Kravet derimod, naar Misligholdelsessynspunktet vælges, et Erstatningskrav, men Privilegierne for Løn maa alligevel, idet Erstatningen beregnes som Lønnen, om end muligvis med et Afdrag, ifølge Lovgivningens Terminologi, jfr. L. 10. Maj 1854 §§ 13, 46, 38, anvendes paa det.[96]) — Beføjelsen til at kræve Erstatning af Arbejdsgiveren som for væsentlig Misligholdelse maa tilkomme Arbejderen ogsaa i andre Tilfælde af definitiv og væsentlig Fordringshavermora fra Husbondens Side, naar Moraen er denne tilregnelig, men næppe, naar den er ham utilregnelig.[97])

b. Naar Arbejdsforholdet ophører paa Grund af Husbondens eller Arbejderens Død, maa der tilkomme Arbejderen Vederlag i Forhold til det indtil Ophøret ydede Arbejde,[98]) jfr. Sølov 1. April 1892 §§ 67, 93, se nærmere ovfr. under III. 4. Ophæves Forholdet i Utide ved Overenskomst mellem Parterne, tilkommer der Arbejderen Vederlag for det indtil Overenskomsten ydede Arbejde.[99]) Naar Arbejderen undlader at gjøre Arbejdet

---

[94]) Saaledes D. G. B. § 615 og Lovgivningerne i Almindelighed, D. Entw. Mot. II S. 463, Wharton § 716.

[95]) Note 90—91. [96]) Note 126.

[97]) Om saadanne Tilfælde § 134 Note 11, 17, 44, § 135 Note 23 og 45, § 137 Note 50, men dog Wharton § 322, jfr. D. G. B. § 642, D. Entw. Mot. II S. 496, § 141 Note 58.

[98]) Wharton § 716. Jfr. § 141 Note 60 og 62. Naar Husbondens Død bevirker, at Forholdet ikke træder i Virksomhed eller hurtigt ophører, maa Arbejderen vistnok kunne fordre Erstatning for Omkostningerne ved at indfinde sig i Tjenesten; Lønnen indbefatter ogsaa Godtgjørelse for disse Udgifter.

[99]) Se herom, særligt om stiltiende Ophævelse (Benyttelse af Tilladelse til at forlade Tjenesten, efter Omstændighederne Passivitet overfor ulovlig Opsigelse) og om Bevisbyrden, naar Arbejderen paastaar at være ulovligt afskediget, § 134. II. 9, § 133 Note 18, § 134 Note 17, U. f. R. 1893. 48, 1892. 749. 1890. 808, 1889. 880, 1884. 521. Om Tidspunktet for Ophøret, naar Ophævelse sker *inter absentes*, U. f. R. 1881. 381.

færdigt eller iøvrigt ikke udfører det behørigt, beror det paa almindelige Regler, om Arbejdsgiveren ganske kan afvise det gjorte Arbejde som sig uvedkommende, eller maa erlægge delvis Betaling for det.[100]) I vedvarende Arbejdsforhold maa der følgelig i Almindelighed tilkomme Arbejderen Vederlag indtil den Dag, da han forlod Tjenesten; at han ved sin Bortgang skulde forbryde Lønnen for indeværende Periode, jfr. L. 10. Maj 1854 § 47, synes ikke at kunne anerkjendes udenfor Tyendeforhold.[101]) Men ofte vil naturligvis Arbejdsgiveren ved Arbejderens mangelfulde Opfyldelse have lidt eller maa præsumeres at have lidt et Tab, som Arbejderen er ansvarlig for, se herom ovfr. under III. 2, og som vil dække eller overstige det Krav paa Vederlag, som tilkommer ham. At Grunden til Arbejderens mangelfulde Opfyldelse er hans uforskyldte Sygdom, giver ham i Almindelighed ikke Ret til at kræve yderligere Vederlag end ellers, naar Arbejdet ikke er udført fuldkomment; Regelen i L. 10. Maj 1854 § 33 kan ikke anvendes udenfor Tyendeforhold. Men i vedvarende Forhold vil det dog vistnok være naturligt at antage, at den for et Tidsrum fastsatte Løn tilkommer Arbejderen fuldtud, selv om han under en forholdsvis kortere Del af Tidsrummet har været forhindret fra at yde Tjeneste ved uforskyldt Sygdom og desl.[102]) jfr. Sølov 1. April 1892 § 90, men dog L. 10. Maj 1854 § 42, 2det St. Om Arbejderens Ret til Vederlag, naar Forholdet lovligt ophæves af en af Parterne, henvises til Udviklingen i § 137 om Parternes Beføjelse til ensidigt at hæve Forholdet.

3. I flere Retninger er det tvivlsomt, hvorledes Retsforholdene stille sig i Tilfælde af Arbejdsgiverens Konkurs. For Sammenhængens Skyld ere ogsaa Tyendelovgivningens Regler om dette Æmne henskudte til Behandling paa dette

---

[100]) U. f. R. 1896. 168. Se Note 46. Den i § 134. II. 12. e. omtalte, for Tyendeforholdet gjældende Regel, at intet Afdrag kan gjøres i Lønnen paa Grund af Tyendets Forsømmelighed, kan ikke anvendes paa andre Forhold.

[101]) Jfr. U. f. R. 1886. 278. Se dog Note 49, jfr. Wharton § 717.

[102]) D. G. B. § 616, D. Entw. Mot. II S. 463—466, Schw. Art. 341, D. H. G. B. Art. 60, Wharton § 322, Schl. H. R. D. I. 660, U. f. R. 1892. 749, jfr. 1888. 1197, 1890. 753, 1896. 973, Aubert Sp. D. II S. 61. Jfr. § 137 Note 42.

Punkt, i Forbindelse med de andre Arbejdskontrakter. Spørgsmaalet bliver først, om Konkursboet er berettiget til at fordre Arbejderens Ydelse, eller om Retten til denne paa Grund af sin personlige Karakter ikke gaar over til Konkursboet. For Tyendeforholdets Vedkommende hjemler L. 10. Maj 1854 § 38,[103]) at Rettighederne ifølge Tyendekontrakten efter Husbondens Død tilkomme hans Bo, altsaa ogsaa hans Dødsbo, naar Gjæld ikke vedgaas, og de maa da ogsaa antages at tilkomme hans Konkursbo, naar han kommer under Konkurs i levende Live.[104]) Overhovedet maa det, ifølge Konkursbehandlingens Øjemed og Analogien af L. 1854 § 38, vistnok antages, at Boet i Almindelighed fremdeles kan fordre Arbejdsydelsen, naar den refererer sig til den Del af Arbejdsgiverens Forhold og Virksomhed, som det kan være Boets naturlige Opgave at fortsætte i al Fald foreløbigt, altsaa naar den angaar hans materielle Husholdning og Erhvervsvirksomhed.[105]) En Afbrydelse af saadanne Forhold ved Konkursen vilde kunne gjøre Boet uforholdsmæssig Skade. Naar Boet saaledes indtræder i Retten, kan det dog kun fordre Tjenesteforholdet fortsat med sig selv, saaledes som det var indgaaet med Fallenten; det kan ligesaalidt som Arbejdsgiveren overdrage Retten til Andre. I andre Forhold, f. Ex. Huslærerforhold, kan derimod Boet ifølge deres personlige Kontrakter ikke indtræde, og selv i Forhold af førstnævnte Art kan dets Indtrædelse være udelukket ved særlig Aftale, eller fordi der maa antages at være lagt særlig Vægt paa Arbejdsgiverens Personlighed.[106]) I denne Forbindelse bemærkes endnu, at Boet, selv om det ikke kan indtræde i Forholdet, kan medvirke til dets Fortsættelse med Fallenten ved at yde fuld Betaling.

---

[103]) § 133 ved Note 2.

[104]) Deuntzer Sk. R. S. 138.

[105]) Jfr. Deuntzer Sk. R. S. 138—139, Aubert Sp. D. II S. 63, D. K. O. § 19, U. f. R. 1892. 149 (Forhandlingsagent), 161 (Kommissionsforhandler). 1895. 1235 (Driftsdirektør), jfr. 1879. 1099, men dog 1882. 309. Noget Andet er det, at Arbejderens Bemyndigelse til at handle for Arbejdsgiveren vil ophøre ved Arbejdsgiverens Konkurs (§ 139. IV. 4), saa at han f. Ex. ikke uden Forespørgsel til Boet kan afslutte Retshandler for dettes Regning.

[106]) U. f. R. 1888. 1105 (Kontorist hos Sagfører).

Hvor Retten efter Kontrakten saaledes tilkommer Boet, vilde for vedvarende Forholds Vedkommende, naar Tjenesteforholdet allerede har taget sin Begyndelse,[107] den naturligste Regel vistnok være en lignende, som den om visse Tingslejeforhold i K. L. 25. Marts 1872 § 17 givne,[108] nemlig at Boet uden Valg fra Konkursens Begyndelse indtræder i Arbejdsgiverens Sted. En saadan tvungen Indtrædelse forordner Lovgivningen dog kun for et enkelt Tilfælde, nemlig i L. 10. Maj 1854 § 38 for Tyendeforhold,[109] naar Husbonden er død. Hvorvidt Analogien af Regelen om tvungen Indtrædelse kan anvendes paa andre vedvarende Tjenesteforhold i Tilfælde af Husbondens Død, naar Forholdet ikke er ophørt ved Dødsfaldet, og Retten overhovedet efter sin Beskaffenhed kan tilfalde Boet, er tvivlsomt.[110] I hvert Fald kan tvungen Indtrædelse ikke — selv ikke i Tyendeforhold — gjælde for det Tilfælde, at Arbejdsgiveren kommer under Konkurs i levende Live; dette Tilfælde er lovbestemt, idet det omfattes af K. L. 25. Mars 1872 § 16, og der gives ikke nogen til K. L. § 17 svarende Lovbestemmelse, som kan holde det udenfor § 16. Naar der efter det Anførte finder tvungen Indtrædelse Sted, har Arbejderen fremdeles Krav paa Løn, indtil det Tidspunkt, til hvilket Kontrakten lovligt kan opsiges eller af sig selv udløber, selv om Boet ikke benytter hans Tjeneste, og Kravet er for Tiden efter Konkursen et Massekrav.[111] For Tyendeforholdets Vedkommende er der i L. 1854 § 38 fastsat en forkortet Varighed af Forholdet og givet en særlig Ret til Opsigelse, samt fastsat, hvormeget Boet skal betale til Tyendet, naar det benytter sin særlige Opsigelsesret.[112] Antager man

---

[107] D. K. O. § 19, Endemann Das deutsche Konkursverfahren S. 180. Jfr. Note 109.

[108] § 90. II. 1. b.

[109] Deuntzer Sk. R. S. 597. Efter sine Ord angaar denne Lovbestemmelse kun det Tilfælde, at Tyendeforholdet før Husbondens Død er tiltraadt, og Regelen om tvungen Indtrædelse bør næppe anvendes analogisk udenfor dette Tilfælde, jfr. Note 107, ovfr. § 90 Note 66 ff. Men iøvrigt maa det vel nok ifølge Bestemmelsens Analogi antages, at Tyendekontrakten ogsaa forinden Tiltrædelsen gjælder for Arvingerne og Dødsboet med de af § 38 følgende Modifikationer. [110] Bekræftende Deuntzer Sk. R. S. 597.

[111] Deuntzer Sk. R. S. 597, jfr. nærmere § 90 Note 55—59.

[112] § 133 Note 2, § 135 Note 15.

Regelen om tvungen Indtrædelse for anvendelig i andre Forhold, maa der vistnok i disse tilkomme Boet (og Arbejderen) Beføjelse til at opsige Forholdet med sædvanligt Varsel, selv om det er indgaaet paa andre Tidsvilkaar[113]) jfr. ndfr.[114]) En Benyttelse af denne Beføjelse kan ikke, som Opsigelse efter K. L. 25. Marts 1872 § 17, 2det St., paadrage Boet nogen Erstatningspligt.[115])

Naar Retten mod Arbejderen tilkommer Konkursboet, uden at dette dog tvungent indtræder i Forholdet, kommer K. L. § 16 til Anvendelse.[116]) Har Boet valgt at indtræde, er Arbejderens Krav paa Løn et Massekrav;[117]) det Samme gjælder om det Krav, som Arbejderen maatte erhverve ved efter Valget at afskediges i Utide af Boet.[118]) Men den Omstændighed alene, at Boet faktisk har fortsat Forholdet med Arbejderen, kan ikke altid opfattes som et Valg af Indtrædelse i Kontrakten. Ofte vil saadan faktisk Fortsættelse kun kunne opfattes som rent foreløbig, og ved at afskediges i Utide af Boet vil Arbejderen da kun, foruden sit Konkurskrav paa Løn for den Tid, hvori han har tjent,[119]) have en (privilegeret, se ndfr.) Konkursfordring paa Boet for den Skade, han lider ved, at Kontrakten ikke holdes. Nægter Boet at indtræde, tilkommer der Arbejderen som Konkursfordring, foruden hans Krav paa Løn for Tiden indtil Afskedigelsen, et Krav paa Erstatning for det Tab, han lider ved, at Kontrakten ikke opfyldes, medmindre da Forholdet fortsættes med Fallenten selv mod Vederlag fra denne selv eller desl.[119 b]) Den Erstatning, som saaledes tilkommer Arbejderen, maa for Tyendets Vedkommende bestemmes efter L. 10. Maj

113) D. K. O. § 19. 114) Ved Note 123—125.

115) Jfr. dog Endemann Das deutsche Konkursverfahren S. 180.

116) Se § 65. II. 4.

117) Jfr. nærmere § 90 ved Note 48, Deuntzer Sk. R. S. 221, 286.

118) I dette Tilfælde kan Boet naturligvis ikke afskedige Arbejderen i Strid med Kontraktens Bestemmelser, Deuntzer Sk. R. S. 220.

119) Jfr. § 90 Note 48, 39, S. og H. R. T. 1880. 132.

119b) Jfr. U. f. R. 1890. 715. Boet vil ordentligvis ikke kunne have Betænkelighed ved at betale Løn til det Tyende, som Husbonden selv fremdeles behøver, og som Boet ikke trænger til, for dets Forbliven hos Husbonden; en Nægtelse heraf vilde efter det i Teksten Bemærkede i Almindelighed ikke bringe Boet nogen Fordel.

1854 §§ 13 og 46, jfr. § 38. I andre Forhold[120]) maa Erstatningen bestemmes som Lønnen for den resterende Tid af Forholdet[121]) — se om hvorlangt fremad denne strækker sig straks nedenfor — med Fradrag af, hvad han indenfor det paagjældende Tidsrum har indvundet ved anden Anvendelse af sin Arbejdskraft eller kun paa Grund af sin Vilkaarlighed ikke har indvundet.[122]) Men det kan være tvivlsomt, til hvilket Tidspunkt Lønnen ved Erstatningens Fastsættelse skal regnes. Almindelige Regler maatte føre til, at den beregnedes indtil det Tidspunkt, til hvilket Kontrakten i Afskedigelsens Øjeblik ifølge sit Indhold eller sin Beskaffenhed kunde opsiges, eller, hvis den efter sit Indhold ikke kan opsiges, lige indtil dens kontraktmæssige Udløb. Men Spørgsmaalet er, om der ikke maa tilkomme Konkursboet en Beføjelse til at opsige Kontrakten med det for deslige Forhold sædvanlige, eller et efter Forholdets Beskaffenhed passende Varsel, selv om Kontrakten fastsætter andre Tidsvilkaar. Dersom man antager, at Konkursen giver Fallenten selv denne Beføjelse, se herom i det Følgende,[123]) er det en Selvfølge, at den ogsaa tilkommer Boet. Men selv om man nægter Fallenten Beføjelsen, kan den dog maaske for Konkursboets Vedkommende støttes paa Analogien af L. 10. Maj 1854 § 38 og paa de Ubilligheder, som den almindelige Regels Anvendelse vilde medføre for Konkursboet, medens der paa den anden Side dog i Almindelighed vil være Udsigt til, at Arbejderen efter det almindelige eller et passende Varsels Udløb vil kunne udbytte sin Arbejdskraft paa anden Maade. At en til-

[120]) Se dog ovenfor Note 87 om, at Tyendelovens Regler om Erstatningens Omfang i Praksis anvendes paa visse andre Forhold, jfr. Deuntzer Sk. R. S. 220.

[121]) U. f. R. 1895. 1235, 1892. 149, 673, 1879. 1099, 1128, 1878. 190. Hører Forholdet til dem, der kunne opsiges uden Varsel, tilkommer der naturligvis ikke Arbejderen Erstatning for Afbrydelsen, S. og H. R. T. 1880. 132, jfr. U. f. R. 1893. 412. Kommissionæren, hvis Løn bestaar i Del af Salgssummen for Varer, som han faar fra Kommittenten, kan ikke fordre Erstatning for den ved Konkursen indtraadte Standsning af Konsignationsforholdet, naar han ikke forgjæves har affordret Boet Varer til Salg, U. f. R. 1892. 161, jfr. iøvrigt med Hensyn til uvisse Indtægter Note 91 og de næppe rigtige Afgjørelser i U. f. R. 1880. 698 og 1878. 1225 (Note 91. § 134 Note 19).

[122]) Note 91—95.

[123]) § 137 Note 57.

[illegible] Betaling ikke kan [illegible] Boet. [illegible][124] kan ikke [illegible], der er i [illegible] Trang til Betalingen [illegible] Omfang [illegible] maa [illegible] som en [illegible], der kommer til Afdrag i [illegible]. [illegible] er den [illegible] Hensende [illegible][125] [illegible] er et Erstatningskrav, [illegible] det af [illegible] som Løn i [illegible] og er [illegible] privilegeret som Løn[126] efter [illegible] Marts [illegible]

Naar Boet ikke kan indtræde i Forholdet, er dette — derved, at det da ikke fortsættes med Falleren og saaledes bliver Boet uvedkommende — afbrudt ved Konkursen.[127] Egentlig Opsigelse er unødvendig[128], men forskjellige Omstændigheder — saaledes at dog en vis Afvikling maa besørges af Arbejderen, eller at der for denne kan være Grund til at antage, at Boet ikke har noget imod, at Forholdet paa dets Regning fortsættes med Falleren — ville dog kunne medføre, at Afbrydelsen først kan regnes fra en Meddelelse fra Boets Side.[129] Om Beregningen af Arbejderens Erstatning for Afbrydelsen kan henvises til det nys bemærkede om det Tilfælde, at Boet ikke vil indtræde. Naar Boet ikke kan indtræde, taler endnu mere for ved Erstatningens Fastsættelse kun at beregne Løn til det Tidspunkt, til hvilket Forholdet med almindeligt eller passende Varsel kunde opsiges, selv om Kontrakten har andre Tidsvilkaar. Ogsaa i dette Tilfælde er Erstatningskravet efter det ovfr. bemærkede privilegeret som Løn.[129a]

124) § 90 II. 1. b i Beg.

125) Belejeiser indrømmes Boet i U. f. R. 1892. 149, jfr. ogsaa Note 87. Deuntzer Sk. R. S. 138—139; den nægtes Boet i U. f. R. 1892. 673 og maaske 1879. 1099, i hvilket Tilfælde Forholdet dog muligvis var det, at det vedtagne Varsel opfattedes som netop passende.

126) U. f. R. 1892. 149, 673. 1897. 99. 1879. 1099. 1878. 190, Note 96, Deuntzer Sk. R. S. 286. Jfr. § 90 Note 37, 43, § 89 Note 62.

127) Nærmere jfr. § 65. II. 4 i Slutn., § 90. II. 1. a, Deuntzer Sk. R. S. 223—224.

128) U. f. R. 1882. 309 (jfr. forøvrigt om denne Dom Note 105); afvigende maaske U. f. R. 1893. 412, se Note 129.

129) Jfr. U. f. R. 1893. 412, Note 119. § 90 Note 39, 48.

129a) U. f. R. 1897. 99. Privilegiet kan ikke omfatte et større Beløb end det, der efter Kontraktens Bestemmelser om Løn under Forholdets Bestaaen og

V. Om Procesmaaden i Sagen angaaende Arbejdskontrakter skal her kun bemærkes, at Sager, som opstaa i Anledning af Dagleje eller andre Overenskomster, hvorved Nogen overtager sig Arbejder, der ere lige med dem, som forrettes af Tyende, uden dog at indgaa i egentlige Tyendeforhold, behandles efter Reglerne om Sager mellem Husbond og Tyende,[130]) altsaa som private Politisager, Pl. 6. Septbr. 1828. Visse Sager angaaende Arbejdsforhold ere endvidere private Politisager ifølge L. 29. Decbr. 1857 § 84. 3,[131]) 30. Marts 1889 Nr. 39 § 20, Fdn. 30. Jan. 1807 § 13, 6. Dcbr. 1799 § 32, 25. Marts 1791 § 18, og Sø- og Handelssager efter L. 19. Fbr. 1861 § 12. 1 og § 13. 5.[132]) Men som almindelig Regel behandles Sager angaaende Arbejdskontrakter paa ordinær Maade ved almindelig Ret.[133]) Forsøgene paa at gjennemføre Lovgivning om Arbejdsretter og Enighedskamre have endnu ikke ført til noget Resultat.

§ 137.

Fortsættelse: Parternes Ret til ensidigt at afslutte og ophæve Forholdet.

En Beføjelse for Parterne til ensidigt at afslutte eller ophæve Forholdet kan være begrundet i Kontraktens Indhold eller Art (I), ved Reglerne om bristende Forudsætninger (II) og ved særlige udenfor Kontrakten liggende Omstændigheder og Hensyn, jfr. ovfr. § 68 (III).

---

om Forholdets Tidsvilkaar vilde tilkomme Arbejderen i Erstatning; Aftaler om, at et større Beløb end dette skal ydes Arbejderen, naar Forholdet afbrydes ifølge Arbejdsgiverens Konkurs, er overhovedet ikke bindende for Boet, ovfr. § 90 Note 62.

[130]) Nærmere herom U. f. R. 1890. 404 (Forligsmæglingen), 1884. 133 (Forældelsesbestemmelsen i L. 10. Maj 1854 § 64 uanvendelig), 1889. 513, 1877. 744, 1872. 616, J. U. 1856. 650 Jfr. Note 133.

[131]) Deuntzer Den extraordinære Civilproces S. 61—62 og U. f. R. 1895. 706, 737, 1896. 194, 870, 1892. 647, 1890. 803, 1888. 297, 1882. 853, 1041, H. R. T. 1882. 136 (U. f. R. 1882. 677). Jfr. § 138 Note 38.

[132]) Deuntzer l. c. S. 19, 26, 62 og U. f. R. 1895. 706, 1892. 1139, 1292, 1890. 837, 1885. 730, 1063, 1882. 1041, 1895. 692, 1897. 143.

[133]) U. f. R. 1891. 141, 875, 1882. 14, 1878. 265, J. U. 1859. 463, 1857. 501, Deuntzer l. c. S. 61.

[illegible]

1. Med Hensyn til den af Kontraktens [illegible] Art følgende Beføjelse for Parterne til ensidigt at afslutte Retsforholdet [illegible]

1. [illegible] kunne ikke afsluttes af Parterne ved Opsigelse [illegible] Tjenesteforholdet[2] se om Afgrænsningen overfor andre Arbejdskontrakter under 1.

a. [illegible] skal Opsigelsen ske med Varsel[3] se om Undtagelser under b. Er et Varsel ikke aftalt[4] skal der gives det for den paagældende Art af Forhold sædvanlige Varsel eller i Mangel af et saadant et efter Rettens Skjøn passende Varsel. I Tjenesteforhold af højere Art, der lægge Beslag paa det Væsentlige af Arbejderens Arbejdskraft, vil ordentligvis 3 Maaneders Varsel blive anset for nødvendigt og tilstrækkeligt[5] jfr. L. 10. Maj 1854 §§ 9 og 41. I Forholdet mellem Handlende eller Fabrikanter og deres højere Tjenende, hvis Arbejdskraft i det Væsentlige staar til Principalens Raadighed, er 3 Maaneders Varsel til den første i en Maaned sædvanligt Varsel.[6] Om For-

[1]) Se om Opsigelse i Almindelighed § 65 Note 2, § 89 Note 5 ff., § 96 Note 49, 50, § 135 Note 1 ff. U. f. R. 1893. 941. 1892. 743. 1106. 1885. 226.

[2]) § 65 Note 2 b. Jfr. H. R. T. 1895. 843 (U. f. R. 1895. 413). Den ejendommelige Fortolkningsregel i L. 10. Maj 1854 § 39 (ovfr. § 135 Note 2—3) kan ikke anvendes udenfor Tyendeforhold.

[3]) Saaledes Lovgivningerne i Almindelighed. D. G. B. §§ 620—623. D. Entw. Mot. II S. 464.

[4]) Se ved Note 11.

[5]) H. R. T. 1872. 246 (U. f. R. 1872. 870). U. f. R. 1895. 990. 1891. 779. 1876. 700, 403, 1873. 992, J. U. 1873. 55, se endvidere Note 6 og 8, jfr. under b. Jfr. dog J. U. 1852. 765. Endvidere om passende Varsel H. R. T. 1887. 633 (U. f. R. 1888. 380), U. f. R. 1894. 886. 1890. 808, 1879. 662, S. og H. R. T. 1880. 132 og Note 6, 7, 9, 10. Jfr. Aubert Sp. D. II S. 57.

[6]) U. f. R. 1895. 676, 1896. 288, 852. 1274, 1279, 1892. 152. 460. 1891. 1193. 991 (Resp. 25. Oktbr. 1890), 1889. 890, 1888. 791 (Resp. 15. Septbr. 1883), 126, 172. 748 (Resp. 22. April 1880), 1886. 205, 1885. 699, 1883. 485, 1881. 412, 986, 1878. 200. 1876. 403, 1873. 1018. 1872. 798, 1871. 269 (Resp. 8. Marts 1834), S. og H. R. T. 1866. 127, H. R. T. 1888. 485 (U. f. R. 1889. 90), jfr. Schl. H. R. D. II. 9 og J. T. XXXII. 155 samt H. R. T. 1872. 246

holdet til almindelige Handelsbetjente (Kommis) kan ingen almindelig Regel opstilles;[7]) undertiden ses Tyendelovens Regler om Skiftetid og Varsel i L. 10. Maj 1854 §§ 9, 11, 40 ligefrem anvendte paa saadanne Forhold,[8]) men dette kan ikke være rigtigt,[9]) medmindre det er oplyst, at Forholdet ligefrem er indgaaet i Henhold til Tyendelovgivningens Regler, eller at Indgaaelse efter Tyendelovens Vilkaar paa det paagjældende Sted er Skik og Brug for deslige Forhold. Hvor tre Maaneders Fristen efter det anførte ikke behøves, vil jævnligt 14 Dages Varsel blive anset for passende.[10]) Det sædvanlige eller passende Varsel maa anvendes ikke blot, naar det er givet, at ingen Aftale om Varselet er truffen, men ogsaa, naar der tvistes om, hvorvidt Aftaler ere trufne, uden at dog nogen bestemt Aftale oplyses, og den ene Part paastaar Anvendelsen af det sædvanlige eller det passende Varsel,[11]) jfr. L. 10. Maj 1854 § 9.[12]) Er det indrømmet eller oplyst, at Forholdet er indgaaet halvaarsvis eller maanedsvis, maa henholdsvis 3 Maaneders og 14

(U. f. R. 1872. 870), J. U. 1854. 530, 1852. 737, der oplyse, at 3 Maaneders Varselet tidligere kunde gives til en hvilkensomhelst Dag. Jfr. Note 7 og under b. Se om Varselet, naar Forholdet ikke lægger Beslag paa den væsentlige Del af Arbejderens Arbejdskraft, U. f. R. 1896. 911, 1894. 549, 1892. 174, 1877. 299 og Note 19. Jfr. Tybjerg hos Hage S. 192.

[7]) Den ved Note 6 angivne Regel strækkes langt nedefter, ogsaa undertiden til den, der er antagen som Kommis o. desl., U. f. R. 1894. 288, 1893. 279, 1892. 415, 1886. 357, 1883. 1229, 1259, 1887. 1208, 1879. 1128, 1878. 178, men omfatter dog langtfra alle Handelstjenende eller enhver „Kommis", H. R. T. 1896. 491 (U. f. R. 1896. 1221: det er sædvanligt i Tjenesteforhold mellem Urtekræmmere i Kjøbenhavn og deres Kommisser, at Opsigelse kan finde Sted med $^1/_2$ Maaneds Varsel til den 1ste i den paafølgende Maaned), U. f. R. 1894. 1347, 1889. 1001, 1896. 904, 911, S. og H. R. T. 1870. 79, jfr. Note 9, 10, 6.

[8]) U. f. R. 1889. 777, 1210, 1879. 554, 1876. 1035, 1870. 826, 1868. 396, 676. Jfr. § 136 Note 49, 87, 101, 120. Se ogsaa om Møllersvend U. f. R. 1875. 292.

[9]) U. f. R. 1890. 413, 1887. 1208, S. og H. R. T. 1866. 85 og D. D. i Note 7.

[10]) D. D. i foreg. Noter, U. f. R. 1878. 1124, Tybjerg hos Hage S. 192, Aubert Sp. D. II S. 57.

[11]) D. D. i Note 5 og 6, U. f. R. 1885. 274, 1881. 986. Andre Paastande kommer ingen Formodning til Gode, jfr. H. R. T. 1880. 417 (U. f. R. 1881. 124), § 135 Note 12, 13.

[12]) § 135 Note 9 ff.

Dages Varsel antages for vedtaget,[13]) jfr. L. 10. Maj 1854 § 40; Forhold, som ere indgaaede ugevis, maa kunne opsiges uden Varsel til Ugens Udgang.[14]) Men at Lønnen er fastsat efter visse Perioder, f. Ex. for et Aar, eller at den forfalder med visse Perioder, f. Ex. maanedsvis, afgiver naturligvis i og for sig ikke noget Bevis for, at Forholdet er indgaaet for disse Perioder.[15]) Det er meget almindeligt, at Lønnen er bestemt f. Ex. som aarlig, uanset at Forholdet er indgaaet f. Ex. maanedsvis, og at den forfalder, f. Ex. hver Maaned, uanset at Forholdet er indgaaet f. Ex. med 3 Maaneders Varsel. At den ovennævnte almindelige handelsretlige 3 Maaneders Frist regnes til den 1ste i en Maaned, er allerede bemærket, men ogsaa iøvrigt maa det antages, at Fristen skal regnes til den første i en Maaned, naar Fratrædelsen ved andet Tidspunkt efter Forholdets Beskaffenhed vilde være noget usædvanligt,[16]) jfr. L. 10. Maj 1854 § 40, hvad f. Ex. i hvert Fald gjælder om Handelsbetjente.

b. Nogle vedvarende Forhold kunne opsiges uden Varsel. Dette gjælder saaledes om Kontrakter angaaende almindeligt legemligt Arbejde, naar Arbejderen ikke skal have Kost og Logis hos Arbejdsgiveren,[17]) og der ikke foreligger et Tyendeforhold eller særlig modstaaende Aftale.[18]) Det Samme gjælder i Forhold, som ikke tillægge Arbejderen fast Løn men kun Provision o. desl.,[19]) med mindre særlige Omstændigheder foreligge,

---

[13]) D. D. i foreg. Noter, jfr. § 135 Note 6.

[14]) H. R. T. 1880. 421 (U. f. R. 1881. 124), jfr. § 135 Note 7.

[15]) U. f. R. 1896. 288, 1894. 886, 1891. 1185, 1889. 777, 1883. 1229, 1881. 986, 1879. 662, 1868. 947. Men undertiden kunne disse Kjendsgjerninger i Forbindelse med andre Omstændigheder være oplysende om, at Forholdet virkelig er indgaaet for de paagjældende Perioder, U. f. R. 1890. 808, 1885. 274, 1884. 797. Forskjellige Lovgivninger bestemme dog tildels Varselet efter de omtalte Kjendsgjerninger, D. G. B. §§ 621—623, Wharton § 718.

[16]) U. f. R. 1889. 69, 1885. 1048, 1868. 947 (Tiltrædelsesdagen er ligegyldig). Jfr. § 135 Note.

[17]) U. f. R. 1891. 1185, Aubert Sp. D. II S. 57. Se saaledes om Haandværkssvende og Fabrikarbejdere ndfr. § 138. IV og V.

[18]) U. f. R. 1889. 224, 1876. 1124.

[19]) U. f. R. 1896. 1290, 1892. 1115, 1883. 44, 1882. 361, 1880. 465, 1876. 878, 1867. 479, S. og H. R. T. 1876. 321, jfr. 1889. 984, D. G. B. § 623.

der give Forholdet en fastere Karakter,[20]) saasom at Arbejderens Arbejdskraft i det Væsentlige staar til Arbejdsgiverens Disposition, eller at han dog har maattet indrette sin Virksomhed som Helhed under Hensyn til Medkontrahenten. Fremdeles vil man i visse Forhold angaaende højere aandelig Virksomhed betragte det som en Selvfølge, at Opsigelsen kan ske uden Varsel, f. Ex. Huslægeforholdet.[21]) Forhold, som uden nærmere Bibestemmelse[22]) ere indgaaede paa Prøve, kunne uden Varsel hæves naarsomhelst.[23]) Ogsaa andre Forhold kunne naturligvis forekomme i en saadan Skikkelse, at de maa antages at være indgaaede rent midlertidigt og følgelig at kunne hæves uden Varsel.[24])

c. Om Retsstillingen, naar et vedvarende Forhold i Overensstemmelse med det Anførte ophører ifølge Opsigelse, er Intet særligt at bemærke. Der tilkommer naturligvis Arbejderen den vedtagne Løn i Forhold til den Tid, hvori han har tjent. Kun bliver det med Hensyn til de Tilfælde, hvor Opsigelse kan finde Sted uden Varsel, at erindre, at der for Arbejderens Opsigelse maa gjælde de samme Regler om Opsigelsens Betimelighed, som nedenfor under 2 ville blive udviklede,[25]) jfr. Sølov 1 April 1892 § 62, 82, 84; ogsaa fra Arbejdsgiverens Side kan der i saadanne Tilfælde være særlige Hensyn at tage til Arbejderen.[26])

2. Bortset fra de under 1 omhandlede, paa Opsigelse indgaaede vedvarende Arbejdsforhold er det Hoved-

---

[20]) U. f. R. 1886. 205, 1883. 485, 1880. 722, 1876. 799, 1872. 798.

[21]) U. f. R. 1897. 151, 1895. 219, 1893. 412, 1879. 829. Jfr. Note 36, 37.

[22]) Jfr. U. f. R. 1885. 324, 699; Fortsættelse af et paa Prøve indgaaet Forhold udover den aftalte Prøvetid maa antages at begrunde et definitivt Retsforhold, U. f. R. 1885. 699.

[23]) H. R. T. 1884. 72 (U. f. R. 1884. 685). Naar Indstævnte paastaar, at Forholdet kun er indgaaet paa Prøve, maa Citanten bevise, at et definitivt Forhold er indgaaet, H. R. T. 1884. 72 (U. f. R. 1884. 685), U. f. R. 1885. 324, 699, medmindre Indgaaelsen paa Prøve ifølge Forholdets Beskaffenhed eller Parternes Personer vilde være noget Usædvanligt, i hvilket Tilfælde Bevisbyrde paahviler den, som paastaar, at Forholdet er indgaaet paa Prøve, U. f. R. 1892. 460, 1891. 991 (Resp. 25. Oktbr. 1890), 1884. 797, 1881. 781, 1875. 292.

[24]) Schl. H. R. D. II. 412 (Konstitution), U. f. R. 1872. 637, 1888. 579 (Vederlaget fastsat som dagligt), jfr. S. og H. R. T. 1880. 132 (næppe rigtig). Se ogsaa Note 14.

[25]) Note 39. [26]) Jfr. U. f. R. 1889. 984, 1895. 1209.

[illegible] Naar en [illegible] Arbejdskontrakt [illegible] [illegible] Formaal er [illegible] og naar Kontrakten [illegible] Udførelsen af [illegible] Parterne ikke [illegible] Kontrakten: Arbejderen kan ikke [illegible] Udførelsen af Arbejdet.[27] Arbejdsgiveren kan ikke ved en Tilbagekaldelse [illegible] Erklæring berøve Arbejderen [illegible] Vederlag.[28] [illegible] Undtagelser fra disse Regler [illegible] [illegible] Arbejdskontrakten er en Mandats- eller [illegible]kontrakt: Mandataren og Mandanten, siges der, kunne frit træde tilbage fra Kontrakten, naar de ville; Reglen er [illegible] at et Mandat i Almindelighed [illegible] kan tilbagekaldes af Mandanten, se herom ndfr. § 13[illegible]. N. 2; dette er kun en Anvendelse af de almindelige Sætninger, at Enhver er raadig over sit eget Retsomraade, og at Fordringshaveren ikke er pligtig at modtage Skyldnerens Ydelse. Men hine om Mandatskontrakter opstillede romanistiske[29] Regler ere dels uklare dels vildledende. Uklare ere de, idet Mandatskontraktens Begreb er meget omtvistet, se § 13[illegible]. I. Vildledende ere de, idet Reglerne om fri Tilbagekaldelighed, selv om man vælger det snævreste af de forskjellige Mandatskontraktsbegreber, ikke gjælde for alle Mandatskontrakter, og selv om man vælger det videste, undertiden gjælde udenfor dette.[30] Dersom man under Mandatskontrakter indbefatter Arbejdskontrakter, som give Arbejderen Vederlag for hans Arbejde, vilde det ikke engang være rigtigt at opstille en Formodning for, at Kontrakten frit kan hæves, medmindre særlige Omstændigheder tale for det Modsatte.[31]) Ind-

[27]) Ørsted Hdbg. VI S. 52, Larsen S. 226—227, Gram Sp. D. S. 539 540, Hallager—Aubert II S. 204.

[28]) Ørsted Hdbg. VI S. 52, Larsen S. 224—226, Gram Sp. D. S. 537, Hallager—Aubert II S. 204—205, Aubert Sp. D. II S. 130, Deuntzer Om Fuldmagt S. 31.

[29]) Windscheid § 411, jfr. ndfr. Note 31, herimod navnlig Ørsted Hdbg. VI S. 51—54, jfr. ogsaa Aubert Sp. D. II S. 133.

[30]) Se saaledes D. Entw. Mot. II S. 542—543, 545, D. G. B. §§ 623, 627, Windscheid § 404 Note 3.

[31]) Dette gjøre dog de romanistiske Lovgivninger i Almindelighed, D. Entw.

skrænker man Mandatets Begreb til vederlagsfrie Kontrakter om Udførelse af Hverv i Forhold til Trediemand, i hvilket Fald der jo kun bliver Spørgsmaal om Mandatskontraktens Ophævelse fra Mandatarens Side, kan derimod vel nok en saadan Formodning opstilles, se ndfr. Det er efter det Anførte rettest ogsaa i denne Forbindelse ikke at lægge Vægt paa Mandatskontraktens Begreb. Men den romanistiske Lære om Mandatskontraktens frie Tilbagekaldelighed indeholder dog det Rigtige, at fri Tilbagekaldelighed hyppigere vil foreligge, naar Arbejdsydelsen bestaar i Røgtelsen af et Hverv i Forhold til Trediemand ɔ: et Mandat, end naar den bestaar i en direkte Ydelse til Arbejdsgiveren, se ndfr. Rigtigt er det, at der gives vigtige Undtagelser fra Hovedsætningen, at de heromhandlede Arbejdskontrakter ikke ensidigt kunne ophæves, Undtagelser, til hvilke noget Tilsvarende ikke kan opstilles i Kontrakter om Tingsydelser. I mange Tilfælde vil det, ifølge Arbejdskontrakternes Ejendommelighed, let kunne blive meget ønskeligt for den ene Part at hæve Forholdet for Fremtiden, uden at en saadan Ophævelse frembyder forholdsmæssige Ulemper for den anden Part. Naturligvis kan der her ikke lægges Vægt paa individuelle Ønsker og Forhold, som ikke have fundet noget Udtryk i Kontrakten. Men naar de nævnte Ejendommeligheder have fundet Udtryk i Kontrakten, eller naar de følge med Kontraktens Art, — hvilket hyppigt, men langtfra altid og ikke udelukkende vil være Tilfældet, forsaavidt Arbejdet bestaar i Retshandlers Indgaaelse med Trediemand eller andet Hvervs Røgtelse i Forhold til Trediemand, — og Aftalernes Beskaffenhed ikke udviser, at fri Tilbagekaldelighed skal være udelukket, maa fri Tilbagekaldelighed indrømmes Parterne som stiltiende forbeholdt.[32]) Det maa saaledes, bortset fra særlig Aftale, antages, at fri Opsigelse vil tilkomme Parterne, naar et af flere Handlinger bestaaende Hverv, som skal røgtes i Forhold til Trediemand, er overdraget og paataget uden særlig Angivelse af Tidsvarighed, og uden at Vederlaget er fast bestemt.[33]) Des-

---

Mot. II S. 542—543, 545. D. Entw. §§ 596 og 598 opstiller Regelen, skjønt det under Mandatskontrakter indbefatter Kontrakter om Arbejde mod Vederlag; anderledes D. G. B., se Reatz S. 309, 306, jfr. ndfr. Note 38.

[32]) Larsen S. 225, 226, Gram Sp. D. S. 537.

[33]) Ørsted Hdbg. VI S. 52, Gram Sp. D. S. 540, Schl. H. R. D. I. 1,

[illegible] fast bestemt, f. Ex. naar en Læge mod et afsat Vederlag er antagen til Kuren af en bestemt Sygdom.[36] Sagføreren, der er antagen til en Sags Udførelse, maa saaledes antages at kunne frasige sig Hvervet og at kunne opsiges, naar det skal være, selv om et bestemt Vederlag er afsat. Fdn. 3 Juni 1796 § 8.[37] Om den, der siges at have bundet sig for et bestemt Tidsrum, har paataget sig vederlagsfri Udførelse af et Arbejde, vil man vistnok antage, at han maa formodes kun at have gjort det saaledes, at han frit kan opsige.[38] Om der, fordi et vedvarende Forhold er indgaaet paa usædvanlig lang Tid, tilkommer Parterne nogen særlig Ret til at ophæve Forholdet, omhandles under III.

S. og H. R. T. 1862. 13. Kskr. 14. Maj 1844. D. G. B. § 623 gaar endnu videre og erkjender fri Ophævelsesret, naar Vederlaget ikke er fastsat efter Tidsafsnit, dog at Varsel skal gives i visse Tilfælde.

[34]) U. f. R. 1894. 1147, 1892. 690, 1879. 619, der alle angaa Tilsagn om Salær for Salget af en fast Ejendom, se herom nærmere § 136 Note 72. Sidstnævnte Dom synes endog at forudsætte, at et saadant Tilsagn udenvidere kan tages tilbage, jfr. Note 35.

[35]) A. f. R. IV. 101, Note 34 og § 136 Note 72, hvoraf fremgaar, at en saadan Tilkjendegivelse ikke altid vil være fornøden, jfr. U. f. R. 1894. 594.

[36]) Jfr. Note 21, D. G. B. § 627.

[37]) Nellemann Alm. D. S. 496—497: maaske strækker Friheden mellem Sagfører og Mandant sig endnu videre, jfr. Ørsted Hdbg. VI. S. 52—53. Larsen S. 225. Jfr. U. f. R. 1886. 287.

[38]) Note 19, D. G. B. § 671, jfr. Note 31. Er der slet ingen Tidsbegrænsning, falder Forholdet ind under I.

Naar Arbejderen efter det Anførte kan frasige sig det paatagne Arbejde, maa Frasigelsen ikke ske ubetimeligt ɔ: under saadanne Omstændigheder, at der trænges til anden Forsorg, som ikke kan træffes af Arbejdsgiveren; der maa ventes, indtil Arbejdsgiveren kan træffe anden Forsorg,[39]) Fdn. 3 Juni 1796 § 8, jfr. Sølov 1 April 1892 §§ 62, 82—84. Forser Arbejderen sig herimod, bliver han ansvarlig for Skaden.

Arbejdsgiveren, der opsiger i Overensstemmelse med det Udviklede, maa betale Arbejderen, foruden Godtgjørelse for lovligt gjorte Udlæg (se § 139. III. 1), forholdsmæssigt Vederlag for det Arbejde, som er udført forinden Frasigelseserklæringen kom til Arbejderen.[40]) Arbejderen, der frasiger sig Arbejdet, kan kun fordre Vederlag for det allerede gjorte, forsaavidt som det er egnet til at forringe Omkostningerne ved Arbejdets Fuldførelse for Arbejdsgiveren.[41])

II. Hver af Parterne kan hæve Tjenesteforholdet og Kontrakten efter de almindelige Regler om bristende Forudsætninger, altsaa navnlig paa Grund af væsentlig Misligholdelse fra Modpartens Side.[42]) I denne Henseende kunne de i

---

[39]) Ørsted Hdbg. VI S. 53, D. G. B. §§ 671, 627, D. Entw. Mot. II S. 545—546, Reatz I S. 293 Note 2.

[40]) Nellemann Alm. D. S. 496, Ørsted Hdbg. VI S. 53, jfr. Schl. H. R. D. I. 1, S. og H. R. T. 1862. 13. Jfr. om ejendommelige Tilfælde § 136 Note 72.

[41]) Ørsted Hdbg. VI S. 53, Larsen S. 226—227, Gram Sp. D. S. 540, jfr. Nellemann Alm. D. S. 497, D. G. B. § 628.

[42]) Se om Kjendsgjerninger, som beføje Arbejdsgiveren til at hæve, H. R. T. 1893. 434 (U. f. R. 1893. 1141), 1888. 293 (U. f. R. 1888. 1055), U. f. R. 1895. 455, 885, 256, 1894. 292, 826, 1896. 956, 1274, 1893. 222, (Kontorist, som uden Husbondens Vidende driver konkurrerende Agentur, 1896. 533, 912, jfr. 1895. 1258, 1892. 1121), 1891. 936, 952, 1179, 1887. 655, 1883. 521, 1879. 1098, J. U. 1855. 671; det er naturligvis ikke ethvert Pligtbrud fra Arbejderens Side, som giver Principalen Beføjelsen, U. f. R. 1895. 676, 1891. 973, 1881. 986, 1878. 178, 200, 1874. 622, 1892. 1121. I vedvarende Forhold kan Arbejderens uforskyldte, forholdsvis kortvarige Sygdom ikke give Principalen Beføjelse til at hæve, se § 136 ved Note 102. At Arbejderen, efterat være ulovligt afskediget, udviser et Forhold, som vilde have givet Principalen Beføjelse til at afskedige ham, forandrer ikke hans Retsstilling, U. f. R. 1892. 460, jfr. dog 1895. 256 (rigtig i Resultatet); en Misligholdelse, som finder Sted, efterat Principalen har tabt al Interesse i Kontraktens Opfyldelse, er ligeledes uden Betydning, H. R. T. 1887. 566 (U. f. R. 1888. 99 O. R. D.).

L. 10 Maj 1854 §§ 15, 21, 41 og 43 give Regler om, hvad der skal betragtes som væsentlig Forudsætning i Tyendeforhold, naturligvis ikke være afgjørende for andre Forhold, men i Forhold, som ligne Tyendeforholdet, kunne de være vejledende til Bestemmelsen af Lovgiverens Opfattelse. I mange Forhold vil Arbejderens (Mandatarens) Solvens[42 b] og en vis hæderlig Adfærd fra hans Side være noget Væsentligt, saa at hans Insolvens og hans slette Handlinger, selv om de ikke vedrøre Forholdet til Arbejdsgiveren, give denne Beføjelse til at hæve. Hvad der er væsentlig Forudsætning ifølge Sætningen om *naturalia negotii*, lader sig forøvrigt ikke angive ved nogen for de forskjellige Arbejdsforhold fælles Formel.[43] Ophævelsesbeføjelsen fortabes, naar den ikke gjøres gjældende straks eller inden en passende Tid, efterat Ophævelsesgrunden er bleven den Paagældende bekendt,[44] jfr. L. 10 Maj 1854 § 41 i Slutn.

Naar saaledes Arbejdsgiveren hæver Kontrakten efter Reglerne om bristende Forudsætninger, tilkommer der Arbejderen foruden Godtgjørelse for lovligt gjorte Udlæg, Løn i Forhold til det Arbejde[45], han forinden Ophævelsen har udført[46], i vedvarende Forhold Løn indtil Ophævelsen.[47] Jfr. Sølov 1 April 1892 §§ 63, 64, 89, 90. Skyldes Ophævelsen Arbejderens Brøde eller andet Forhold fra Arbejderens Side, som efter almindelige Regler paadrager denne Ansvar, kan Arbejdsgiveren fordre Opfyldelsesinteresse.[48] Han er med andre Ord beføjet til at hæve Arbejdsforholdet og dog at fastholde Kontrakten: de modstaa-

---

Om Arbejderens Beføjelse til at hæve se U. f. R. 1889. 1213. 1890. 287 (jfr. Note 37). Jfr. D. G. B. § 626, der tillige omfatter Ophævelsesgrunde af den under III omhandlede Art.

[42 b]) § 139 Note 57—58. § 141 Note 82.

[43]) D. Entw. Mot. II S. 469.

[44]) U. f. R. 1892. 1121. 1893. 343. 1888. 731. 1144. 1893. 1198. Jfr. 1891. 936. Jfr. § 133 Note 37. § 135 Note 49.

[45]) Jfr. om det ukontraktmæssige Arbejde § 136 Note 100. 46.

[46]) Afvigende Regler for det Tilfælde, at Arbejderen har forskyldt Ophævelse ved sin Brøde. D. G. B. § 628, ere næppe retfærdige og ere ufornødne, naar det ved Note 48 Anførte fastholdes. [47]) U. f. R. 1894. 292.

[48]) Forudsætningen i H. R. T. 1888. 293 (U. f. R. 1888. 1055). D. G. B. § 628. D. Entw. Mot. II S. 470. Se om Opfyldelsesinteressens Beregning § 136 ved Note 46—49.

ende Regler i L. 10 Maj 1854 §§ 15 og 42 kunne ikke anvendes udenfor Tyendeforhold. Er det Arbejderen, som ophæver, tilkommer der ham Vederlag for det allerede gjorte, forsaavidt som det er egnet til at forringe Omkostningerne ved Arbejdets Fuldførelse for Arbejdsgiveren;[49]) i vedvarende Forhold Løn indtil Ophævelsen. Skyldes Ophævelsen Principalens Brøde eller andet Forhold fra hans Side, som efter almindelige Regler paadrager ham Ansvar, maa Arbejderen kunne forlange Opfyldelsesinteresse,[50]) som om han var ulovligt afskediget,[51]) jfr. Sølov 1 April 1892 §§ 86—88; de modstaaende Regler i L. 10 Maj 1854 § 44, 2det St. kunne næppe analogisk anvendes uden for Tyendeforhold.

III. Meget tvivlsomt er det, hvor vidt særlige udenfor Kontrakten liggende Omstændigheder og Hensyn kunne beføje Parterne til Ophævelse. At Kontrakten er indgaaet paa usædvanlig lang Tid, kan, som tidligere oplyst, ikke give Principalen nogen Beføjelse til, naar han vilkaarligt afskediger Arbejderen, i Analogi med T. L. 10 Maj 1854 §§ 13 og 46, at slippe med at betale denne Vederlag for et kortere Tidsrum end den aftalte Tjenestetid.[52]) Derimod maa det vistnok ifølge Grundsætningen i L. 10 Maj 1854 § 8, jfr. Sølov 1 April 1892 § 83, L. 30 Marts 1889 Nr. 39 § 3, jfr. dog Sølov § 62, antages, at Arbejderen kan ophæve en Kontrakt, der gaar ud paa at binde hans egen Arbejdskraft som Helhed eller i det Væsentlige for usædvanlig lang Tid, med passende Varsel, efter Omstændighederne mod en efter Rettens Skjøn passende Godtgjørelse,[53]) der naturligvis maa være mindre, end Opfyldelsesinteressen efter almindelig Beregning vilde blive.

---

[49]) Jfr. Note 42, § 136 Note 46, 100. Videregaaende Regler for det Tilfælde, at Principalen har forvoldt Ophævelsen ved sin Brøde, D. G. B. § 628, ere næppe retfærdige og ere ufornødne, naar det ved Note 50 Anførte fastholdes.

[50]) U. f. R. 1889. 1210, D. G. B. § 628, D. Entw. Mot. II S. 470.

[51]) Nærmere § 136 Note 87 ff.

[52]) § 136 Note 85—87. Se om Arbejdsgiverens Arvinger § 136 Note 60, 61.

[53]) § 20. III. 1, § 68. D. G. B. § 624, D. Entw. Mot. II S. 465—468, giver Ret til at opsige med Varsel uden Godtgjørelse. Jfr. Dernburg Lehrb. II S. 563, Mourlon III S. 369—370, Aubert Sp. D. II S. 57.

Mange Lovgivninger indeholde Regler om, at indtrædende Kjendsgierninger, der i særlig høj Grad gjøre Kontrakten utjenlig eller byrdefuld for en Part, beføje ham til at ophæve den.[54]) Om der efter dansk Ret kan tilkomme Parterne saadan Beføjelse til at hæve Kontrakten i Strid med dens Indhold og udenfor Reglerne om bristende Forudsætninger, er vistnok meget tvivlsomt; de Spor, der i Lovgivningen findes af saadan Beføjelse, jfr. Sølov 1 April 1892 §§ 63, 91, 85, L. 30 Marts 1889 Nr. 39 §§ 14. 2, 16. 5, kunne utvivlsomt ikke paaberaabes som Hjemmel for en almindelig Grundsætning, se ovfr. §. 68. At Arbejdsgiveren ikke faar nogen særlig Adgang til at hæve Kontrakten, fordi han vilkaarligt har skilt sig ved sin Virksomhed, til hvilken Arbejdskontrakten knyttede sig, vil blive betragtet som selvfølgeligt.[55]) Derimod vil man muligvis antage, at Arbejdsherren har en saadan særlig Beføjelse, naar den Virksomhed, som Kontrakten slutter sig til, ikke kan bære sig[56]) eller desl. Arbejdsgiverens Insolvens synes ikke at kunne give ham nogen særlig Beføjelse til at hæve,[57]) se derimod om hans Konkursbo og Arvinger ovfr.[58]) At Forhold, der gjøre Kontrakten særlig byrdefuld for Arbejderen, kunne give ham Beføjelse til, udover hvad der følger af almindelige Regler om Umulighed og Hindringer (ovf. § 44. III. 2 og § 67), at hæve i Strid med Kontrakten, er antaget i Literaturen,[59]) men ses ikke nogensinde at være anerkjendt i Retsanvendelsen.

§ 138.

Enkelte Arbejdskontrakter.

I. De søretlige Arbejdskontrakter, Kontrakten mellem Reder og Skipper og Kontrakten med Skibsmandskabet, ere ord-

---

[54]) D. G. B. § 626, jfr. § 628, D. Entw. Mot. II S. 469, Schw. Art. 346, D. H. G. B. Art. 62, Hahn ad Art. 62 § 3. Jfr. Aubert Sp. D. II S. 63—65.

[55]) H. R. T. 1887. 566 (U. f. R. 1888. 99), U. f. R. 1891. 779, J. U. VIII. 87, J. T. XXX. 3.

[56]) Jfr. U. f. R. 1880. 722, 1892. 1121 og Citater i Note 54.

[57]) Se dog Kohler Lehrbuch des Konkursrechts S. 150.

[58]) § 136 ved Note 123—125, 60, 61.

[59]) Larsen S. 227, Gram Sp. D. S. 540.

nede ved Sølov 1 April 1892 Kap. 3 og 4; herom henvises til Søretten.

II. De handelsretlige Arbejdskontrakter har Lovgiveren derimod i det Hele ikke indladt sig paa at ordne. De ere i det Væsentlige undergivne de almindelige Regler om Arbejdskontrakter, som ere fremstillede i §§ 136—137, hvor tillige er omtalt, at Retssædvane og Retsanvendelse dog i forskjellige Retninger har fastslaaet særlige Regler for dem. Flere af dem høre nærmest under Værkslejekontrakten (§ 141), men medtages for Sammenhængens Skyld her. Ved Handelsmedhjælpere[1]) forstaas Personer, som ere antagne i en Handelsforretning til Handelstjeneste; udenfor Begrebet falder altsaa f. Ex. Tyende og Bude hos Handlende. De forekomme i mangfoldige Skikkelser og under forskjellige Benævnelser, der dels ikke altid svare til en virkelig Forskjel, dels undertiden bruges i forskjellige Betydninger: Handelslærling (ndfr. under III), Handelsbetjent (Kommis, Boutikssvend o. s. v.), Kontorist, Bogholder, Kasserer, Handelsrejsende[2]) o. s. v. Som Handelsfuldmægtig betegnes den

---

[1]) Gram Sp. D. S. 543—544, Tybjerg hos Hage S. 191—195. Se om deres Legitimation § 23 Note 13; de paa dette Sted angivne Legitimationsregler oplyse tillige, hvad Medhjælperen i hans Forhold til Principalen maa formodes virkelig at være berettiget til, jfr. Tybjerg l. c. S. 194—195, Aubert Sp. D. II S. 109—110. Om Opsigelsesvarsel § 137 Note 6—10 og 16, Tybjerg l. c. S. 192; om Mellemværendet iøvrigt § 136 Note 49, 87, 101, 120, § 137 Note 42; om Procesmaaden § 136 Note 132. Jfr. Hahn I S. 154—221, Wendt hos Endemann I §§ 64—73, Dernburg Lehrb. II S. 571—574, Goldschmidt System S. 127—129.

[2]) Handelsrejsende og Agenter (ved Note 4 og 5) lønnes i Almindelighed med Provision, U. f. R. 1884. 642, 1877. 318, 1873. 587, 1867. 479, 1895. 149, jfr. 1880. 465, H. R. T. 1887. 166 (U. f. R. 1887. 906). De have ordentligvis kun Bemyndigelse og Legitimation til at indlede Forretningsforbindelse, ikke til at afslutte Retshandel paa Principalens Vegne, § 23 Note 13, Tybjerg l. c. S. 195, jfr. endvidere ovfr. § 83 Note 127, 128, 151. Provision tilkommer dem ordentligvis for Retshandler, indgaaede med de Kunder, som de have forskaffet Principalen, U. f. R. 1887. 21, 1885. 238, jfr. 1895. 574, 1891. 305, 1883. 44, 1879. 1159, 1877. 995, 1876. 911, H. R. T. 1892. 219 (U. f. R. 1892. 820), og er betinget af, at Retshandel med Principalen indgaas og kommer til Udførelse, U. f. R. 1895. 1258, 1889. 69, 1887. 21, 511, 1881. 1054, 1879. 330, Resp. 18. Decbr. 1875 (U. f. R. 1876. 245), 11. Febr. 1884 (U. f. R. 1888. 793), 11. Septbr. 1891 (U. f. R. 1892. 506), jfr. U. f. R. 1873. 603, medmindre det skyldes Principalens uregelmæssige Forhold, at Retshandel ikke

Handelsmedhjælper, hvem det er overdraget at indgaa Retshandler for Principalen; om en Underafdeling af disse, Prokurister, er der i L. 1 Marts 1889 Nr. 23 §§ 25—32 givet Lovregler, som andetsteds tidligere ere omtalte.[3]) Betegnelsen Agent omfatter meget forskjellige Forhold;[4]) hyppigst benyttes vistnok hos os Betegnelsen om Handelsrejsende,[5]) men den forekommer ogsaa anvendt f. Ex. paa Handelskommissionærer (§ 140) og paa Handelsfuldmægtige med videregaaende Fuldmagt end den almindelige Handelsrejsende. Ved Pladsagenten forstaas ordentligvis den Person, der er antagen til at skaffe Principalen Kunder paa en bestemt Plads. Tidligere benyttedes Betegnelsen Faktor[6]) hyppigt om den, der er antagen til at forestaa et Handelsetablissement paa andet Sted end det, hvor Principalen driver sin Forretning; nu vil man ordentligvis anvende Betegnelser som Forretningsbestyrer, Filialbestyrer o. desl. Om Speditionskontrakten[7]) ɔ: Kontrakten om Besørgelse af Vareforsendelse i eget Navn (som Kommissionær) for Andres Regning have næppe særlige faste Sædvaner dannet sig. Om Handelskommissionsforholdet handles ndfr. i § 140. Om de offentlige Mæglere,[8]) (Vare-, Vexel-, Skibs- og Assurancemæg-

---

kommer i Stand, eller at han ikke erholder Kjøbesummen, U. f. R. 1887. 511. 1879. 330, 1877. 318, jfr. 1894. 563, 1876. 911, 1867. 479. Retten til Godtgjørelse for lovlige Udlæg (§ 139 Note 27) er ikke saaledes betinget. U. f. R. 1880. 704, Resp. 18. Decbr. 1875 (U. f. R. 1876. 245). Jfr. om Principalens Pligt til at give Oplysninger til Provisionens Fastsættelse U. f. R. 1895. 1258. 1890. 766, 1885. 1040, 238, 1877. 996 og om Beregningen af Provisionen for Fremtiden, naar den Paagjældende ulovligt afskediges, § 136 Note 91.

[3]) Ovfr. § 23 ved Note 10, 16—18 og 30—31, § 139 Note 76. Tybjerg hos Hage S. 193—194, Aubert Sp. D. II S. 113—118.

[4]) Gram Sp. D. S. 542—544, Evaldsen Bidrag S. 22 Noten, jfr. Goldschmidt System S. 127—128, Hahn I S. 209—210. [5]) Note 2.

[6]) Gram Sp. D. S. 543.

[7]) Gram Sp. D. S. 544—545, Hage S. 477—478. Aubert Sp. D. II S. 149—150, Hammarskjöld Om Fraktaftalet S. 44—46, Schl. H. R. D. II. 452, J. T. XXX. 59, U. f. R. 1894. 137, 1291, 1878. 1252, J. U. V. 767 (jfr. Hindenburg i T. f. R. IV S. 259), H. R. T. 1892. 580 (U. f. R. 1893. 60). Jfr. Burchard Das Recht der Spedition, Grünhut hos Endemann III §§ 331—334, Hahn II S. 534—570. Dernburg Lehrb. II § 188. Schw. Art. 448. 467, 468.

[8]) Gram Sp. D. S. 545—547, Deuntzer Den danske Næringsret 2den Udg. S. 43—45. Tybjerg hos Hage S. 188—190, Aubert Sp. D. II S. 142

lere), hvis Virksomhed navnlig bestaar i, som autoriserede upartiske Mellemmænd, at virke for Retshandlers Indgaaelse ved at søge Akceptanter til Tilbud og overbringe Parternes Erklæringer, ere for Kjøbenhavns Vedkommende[9]) Lovregler givne i Fdn. 22 Dcbr. 1808.

III. Om Forholdet mellem Læremester og Lærling[10]) findes de nugjældende Regler i Lov om Lærlingeforholdet af 30. Marts 1889 Nr. 39.[11]) Denne Lov, der navnlig har til Formaal at modarbejde den hidtil i Lærlingeforholdene herskende Løshed, gjælder for Lærekontrakter, indgaaede med Haandværkere, Fabrikanter, Handlende og andre Næringsdrivende angaaende Oplæring i deres Fag, L.s § 1. Loven er anvendelig, selv om den paagjældende Bedrift ikke er bunden Næring.[12]) Paa anden Maade kan L.s § 1 ikke forstaas, jfr. ogsaa, at L.s § 22 ophæver de ældre Lovbestemmelser om Lærlingeforholdet i al Almindelighed og ikke alene for det Tilfælde, at Bedriften hører til bunden Næring. Det er kun den i L.s § 1 givne Regel, som er knyttet til den Betingelse, at Bedriften hører til bunden Næring. Derimod gjælder Loven ikke om Kontrakter, som af de nævnte

—149, og ovfr. § 23 Note 4, 37, 45, IV i Slutn., Ind. Min. Skr. 5. Aug. 1850, § 24 Note 29, Schl. H. R. D. I. 195, H. R. T. 1892. 364 (U. f. R. 1892. 894), 1892. 580 (U. f. R. 1893. 60), U. f. R. 1894. 280, 1878. 732, 1867. 909, § 43. I. 2. a og b, § 62 Note 44, § 56 Note 27. Deres Vederlag (Kurtage) er fastsat ved Fdn. 1808 § 18, Pl. 24. Decbr. 1817, se Tybjerg l. c. S. 190. Kurtagen er fortjent, naar Handelen endeligt er afsluttet, selv om den ikke gaar i Orden, Resp. 23. April 1881, 26. Maj 1882, 5. Decbr. 1882 (U. f. R. 1888. 757, 774, 780), jfr. Resp. 15. Juni 1876 (Rode), se iøvrigt om Kurtagen Resp. 16. Juli 1886 (U. f. R. 1888. 829), U. f. R. 1885. 217. Jfr. Goldschmidt System S. 117—127, Dernburg Lehrb. II § 190, Hahn I S. 222—269, Grünhut hos Endemann III §§ 308—311.

[9]) Se om Forholdet udenfor Kjøbenhavn Jürgensen Lovlexikon I S. 892—893, Deuntzer Næringsret S. 43—44, U. f. R. 1867. 909.

[10]) Jfr. Aubert Sp. D. II § 88, Dernburg Lehrb. II § 194, Stobbe § 188. I.

[11]) For Island gjælder L. 16. Septbr. 1893 Nr. 17; for Vestindien Anordn. 6. Septbr. 1853 §§ 11—13 og 17 (i Anhang til Lovsml. f. 1854).

[12]) Om dette Punkt ses der under Forhandlingerne om Loven at have hersket Uklarhed, se Landsthingstidende 1888—89 S. 758—759, 769, 1256, 1262, jfr. Tillæg B til Rigsdagstidende f. s. A. S. 149 ff., 1590.

Personer indgaas med unge Mennesker vedrørende deres Bedrift, uden at de paatage sig nogen Pligt til de Unges Oplæring, selv om Meningen med Kontrakten ogsaa maatte være den, at Forholdet vil give den Unge Adgang til at lære. Slige Medhjælperkontrakter behandles efter de almindelige Kontraktsregler, og til Indgaaelse af saadanne ere de Personer henviste, der ikke ønske at komme ind under det faste, detailleret lovordnede Forhold, som er skabt ved L. 1889. Lærekontrakter ere stempelfrie, Stp. L. 19. Febr. 1861 § 46. Lærlingekontrakten har den Ejendommeligbed, at begge Parter ere arbejdspligtige. Loven af 1889 sondrer imellem, om Kontrakten er indgaaet med Lærlinge under eller over 18 Aar, L.s § 21.

1. Naar Lærlingen ved Kontraktens Indgaaelse ikke er fyldt 18 Aar, indgaas den paa hans Vegne af hans Forældre eller Værge, der i det Hele optræde paa hans Vegne, indtil han bliver 18 Aar, L.s §§ 5, 13. 2, 16. 1ste Punktum, og § 17. [12b]) Den af Forældre eller Værger indgaaede Kontrakt er dog ikke forbindende for Lærlingen længere, end indtil han har opnaaet en Alder af 20 Aar, L.s § 3. 3die Punktum. Efter denne Alders Opnaaelse kan Lærlingen frit hæve Kontrakten, ligesom ogsaa Læremesteren kan hæve den, dersom Lærlingen ikke erklærer sig villig til at fortsætte Forholdet i hele det ved Kontrakten bestemte Tidsrum, L.s § 3. Forsaavidt Læremesterens Bedrift hører til bunden Næring, foreskriver L.s § 1, at Læremesteren skal sørge for skriftlig Kontrakts Oprettelse og for, at Kontrakten forsynes med Øvrighedens Paategning[13]) om at være affattet i Overensstemmelse med Lovens Forskrifter; efterkommes dette ikke, har Kontrakten ingen Gyldighed,[13b]) og Mesteren straffes efter L.s § 19. Øvrigheden skal efter Indenrigsministerens Foranstaltning være forsynet med Blanketter til Lærlingekontrakter, der udleveres uden Betaling.[14]) Visse Per-

---

[12b]) Ind. Min. Skr. 10. Marts 1894 Nr. 83.

[13]) Paategningen meddeles uden Gebyr og er stempelfri, Ind. Min. Skr. 27. Maj 1891 Nr. 166. [13b]) U. f. R. 1896. 1145.

[14]) Ind. Min. Cirk. 15. Maj 1889 Nr. 83.

soner ere efter L.s § 2 uberettigede til at antage Lærlinge og straffes efter L.s § 19 for at gjøre det, hvorhos den med dem indgaaede Lærekontrakt maa være uforbindende, selv om L.s § 1 ikke vilde være anvendelig paa den. Om Lærlingens Pligter under Forholdets Bestaaen, om hans Arbejdstid og Fritid findes Regler i L.s §§ 6—8, og om Mesterens Pligter til Tilsyn med og Forsorg for Lærlingen samt om hans Pligter til Lærlingens Oplærelse gives Regler i L.s §§ 9—10. Naar en Lærling, der bor hos Læremesteren, bliver syg, uden at Sygdommen skyldes hans eget utilbørlige Forhold, er Mesteren indenfor visse Grænser[15]) pligtig at besørge og bekoste Plejen og Helbredelsen, og Overenskomster om, at Læreforholdet skal opløses, naar Lærlingen maatte blive hjemsøgt af Sygdom, samt Overenskomster, der under Sygdommen indgaas om at hæve Læreforholdet, frigjøre ikke Mesteren i Forhold til Fattigvæsenet,[16]) som Lærlingen maatte falde til Byrde, for hans Forpligtelser, L.s § 11. 1 og 2. Iøvrigt ere de i Tyendelov 10. Maj 1854 §§ 31, 32, 35 og 36 indeholdte Bestemmelser (se ovfr. § 134. IV) anvendelige paa Lærlingen, der har Ophold i Mesterens Hus, hvorhos Bestemmelserne i Tyendelovens § 31 ogsaa ere anvendelige, naar Lærlingen ikke har Ophold i Mesterens Hus, L.s § 11. 3. Disse Regler om syge Lærlinge ere stadfæstede ved Fattiglov 9. April 1891 § 15, jfr. for Færøerne L. 10. April 1895 Nr. 97 § 31. De om Parternes Mellemværende i L.s §§ 6—11 givne Regler gjælde, selv om Pligterne ikke ere omtalte i Kontrakten, og maa vistnok i det Hele anses for ufravigelige. Falder Kontrakten ind under L.s § 1, vil den, dersom den indeholder Bestemmelser, som stride mod Reglerne, ikke opnaa Paategning efter Lovens § 1,[17]) og følge-

[15]) Jfr. Note 22, U. f. R. 1896. 1264.

[16]) Derimod er der intet til Hinder for, at Kontrakten med Virkning for Lærlingen selv kan ophæves ved Overenskomst med Læremesteren (Note 23), men Forældre og Værge savne Kompetence til at indgaa Kontrakter, som indeholde Bestemmelser om, at Forholdet skal opløses i Tilfælde af Sygdom, se ved Note 17—18.

[17]) Ind. Min. Skr. 9. Decbr. 1893 Nr. 410, 20. Maj 1892 Nr. 176, 14. Jan. 1892 Nr. 19. Sidstnævnte Skrivelse udtaler den utvivlsomt rigtige Sætning, at der Intet er til Hinder for, at Faderen overfor Læremesteren forpligter sig selv til at yde denne Hjælp i Tilfælde af Lærlingens Sygdom.

lig være ugyldig. Tvivlsommere er Spørgsmaalet, naar Bedriften ikke hører til bunden Næring, saa at skriftlig Oprettelse og Paategning af Øvrigheden ikke er Betingelse for Kontraktens Gyldighed. Men da der ikke haves nogen særlig Hjemmel for, at Reglerne i L.s §§ 6—11 skulle have en anden Karakter for de her nævnte Tilfældes Vedkommende, end de ellers have, er det vistnok rettest at opfatte Sagen saaledes, at Forældre og Værge overhovedet savne Kompetence til paa Lærlingens Vegne[18]) at indgaa Kontrakter, der indeholde Bestemmelser, som stride imod de omtalte Regler, saa at saadan Kontrakt ogsaa i de udenfor L.s § 1 faldende Tilfælde er ugyldig, forsaavidt den overhovedet er en Lærlingekontrakt. Dog kunne Forskrifterne i L.s § 10 om, at Læremesteren skal søge det bragt dertil, at Lærlingen ved Udløbet af Læretiden kan aflægge Svendeprøve o. s. v., ikke være til Hinder for, at der indgaas Lærekontrakter, som ere beregnede paa Lærlingetidens Fortsættelse og Afslutning hos en anden Mester,[19]) L.s § 3, 1ste Punktum. Og iøvrigt kunne Parterne ordne Forholdet, som de ville,[20]) jfr. L.s § 3, 1ste Punktum og § 4, dog at Læretiden ikke maa overstige 5 Aar, Prøvetiden efter L.s § 5 derunder indbefattet, L.s § 3, 2det Punktum. Ifølge L.s § 3, 1ste Punktum og § 4[21]) skulle Bestemmelser om visse Punkter optages i Kontrakten. Betydningen af disse Bud er klar nok, naar Forholdet falder ind under L.s § 1, idet Kontrakter, der mangle saadanne Bestemmelser, ikke erholde Øvrighedens Paategning og følgelig ere ugyldige, men ogsaa naar Bedriften ikke er bunden Næring, maa vistnok Kontrakten, som mangler disse Bestemmelser, være ugyldig, Forældre og Værge savne Kompetence til paa den Umyndiges Vegne at indgaa saadanne Kontrakter. Med Hensyn til Forholdets Ophør angiver L.s § 14 Tilfælde, hvor Kontrakten bortfalder, §§ 15 og 11[22]) Tilfælde, hvor Mesteren kan

---

[18]) Derimod kunne de binde sig selv som de ville, Note 17.

[19]) Jfr. Ind. Min. Skr. 9. Decbr. 1893 Nr. 410.

[20]) Jfr. Ind. Min. Skr. 16. Febr. 1891 Nr. 63. Se om Lærlingens Ret til Gjenstande, han har forfærdiget, H. R. T. 1894. 676 (U. f. R. 1895. 86).

[21]) Jfr. Ind. Min. Skr. 16. Febr. 1891 Nr. 63 om „nøjagtig“ Fastsættelse af Lærlingens Vederlag.

[22]) Den ved L. § 11 hjemlede Beføjelse for Læremesteren til at opsige

hæve Kontrakten, og § 16 Tilfælde, i hvilke Lærlingen kan hæve den; Opregningerne kunne ligesaa lidt som de tilsvarende Bestemmelser i Tyendeloven anses for absolut udtømmende, men de drage for de praktisk vigtigste Tilfældes Vedkommende afgjørende Grænser og fjærne forskjellige Tvivlsmaal. Desuden kan hver af Parterne — Forældre og Værge paa den umyndige Lærlings Vegne — ifølge L.s § 17 hæve Kontrakten efter at have udredet den derfor fastsatte Erstatning, hvilket nærmere vil sige, at den af Parterne, som føler sig utilfreds med Forholdet, kan henvende sig til den i L.s § 18 omhandlede Voldgiftskommission og af denne erholde Afgjørelse for, mod hvor stor en Erstatning han kan hæve, hvorefter han mod at betale denne Erstatning kan opløse Forholdet. At Forældre og Værge overhovedet paa den umyndige Lærlings Vegne kunne hæve Forholdet ved Overenskomst med Læremesteren, ogsaa i det i L.s § 11. 2 omtalte Tilfælde, kan efter Indholdet af L.s § 17 ikke være tvivlsomt.[28]) Endnu bemærkes, at de tre første Maaneder af Læretiden anses som en gjensidig Prøvetid, i hvilken begge Parter frit kunne hæve Kontrakten uden Erstatning, medmindre saadan maatte være fastsat i Kontrakten. Om Retsbeskyttelsen bestemmer L.s § 9. 2, at Hustugt kan anvendes mod mandlige Lærlinge indtil det fyldte 18. Aar, men ikke mod kvindelige. En Lærling, der uberettiget har forladt Læren, kan ved Politiets Foranstaltning tvinges tilbage i denne, naar Begjæring derom af Mesteren indgives inden 14 Dage, dog at Tilbageførelsen bliver at stille i Bero, naar Lærlingen (eller Forældre og Værge) inden en af Politiet forelagt kort Frist søger Forholdet ophævet ved Sagsanlæg eller Voldgift, L.s § 13, jfr. § 14. 4. Forseelser mod Pligterne ere for begge Parters (eventuelt ogsaa Forældre og Værge) Vedkommende i vidt Omfang strafbare, L.s § 19. Ogsaa i Forhold

---

Kontrakten paa Grund af Lærlingens Sygdom og til saaledes at begrænse sin Pligt til at sørge for dennes Pleje og Helbredelse kan ikke omfatte det Tilfælde, at Lærlingens Sygdom er forvoldt ved utilbørligt Forhold fra Læremesterens Side, for hvilket Tilfælde det jo er udtalt, at Tyendelovens § 31 kommer til Anvendelse.

[28]) Jfr. Ind. Min. Skr. 20. Maj 1892 Nr. 176.

til Trediemand er Kontrakten beskyttet, idet L.s § 12, jfr. § 19, under Straf forbyder at tage en Lærling i Lære eller anvende ham som Medhjælp i samme Fag, forinden en indgaaet Lærekontrakt lovligt er hævet. Angaaende Spørgsmaalet om Erstatningspligt for Parterne fremgaar det af L.s § 14, at ingen Erstatning i de der omhandlede Tilfælde bliver at svare for Forholdets Afbrydelse;[24]) derimod maa det bero paa de almindelige Regler, om den Part, der i Medfør af L.s §§ 15 og 16 hæver Kontrakten, kan kræve Erstatning hos Modparten, og om der iøvrigt kan kræves Erstatning for Ikke-Opfyldelse, jfr. L.s §§ 20 og 18. I L.s § 10 og § 11, smh. med Tyendelovens § 31, ere visse Erstatningspligter udtrykkeligt hjemlede. Visse Tvistigheder mellem Mester og Lærling skulle efter L.s § 18, forsaavidt ikke begge Parter blive enige om en anden Fremgangsmaade, afgjøres ved en Voldgiftskommission, bestaaende af Stedets Øvrighed (i Kjøbenhavn et Medlem af Magistraten, i Kjøbstæderne Borgmesteren, paa Landet Politimesteren) som Formand, samt en af hver af Parterne valgt Mand. Voldgiftsafgjørelsen kan ophæve Kontrakten og tilkjende[25]) den skadelidende Part Erstatning. Retssager mellem Mestre og Lærlinge, der rejse sig af Lærlingeforholdet, behandles som private Politisager, og den Erstatning, som maatte blive at tilkjende den skadelidende Part, kan med Parternes Samtykke fastsættes ved Dommerens Skjøn, L.s § 20. L. 1889 kommer ifølge dens § 22 kun til Anvendelse paa Kontrakter, som indgaas efter dens Ikrafttræden,[26]) og med Hensyn til disse ophæves de hidtil gjældende Lovbestemmelser angaaende Forholdet mellem Læremestre og Lærlinge.[27])

---

[24]) I det Tilfælde, at Kontrakten bortfalder paa Grund af Læremesterens Konkurs, vilde almindelige Regler have medført Erstatningspligt for denne, jfr. K. L. 25. Marts 1872 § 16.

[25]) Voldgiftskommissionens Kjendelser ere exigible, jfr. Ind. Min. Skr. 17. Oktbr. 1893 Nr. 355.

[26]) Jfr. U. f. R. 1892. 1183.

[27]) Disse findes i Fdn. 6. Maj 1682, 21. Marts 1800, jfr. Pl. 3. Novbr. 1832, og i L. 29. Decbr. 1857 § 65, se herom Gram Sp. D. 491—495, Scheel Personret 2den Udg. S. 553—555 og min som Manuskript trykte Fremstilling af den danske Obligationsrets specielle Del 2den Udg. (1887) S. 344—347 samt U. f. R. 1892. 1183, 1891. 927, 1887. 1073, 1184, 1886. 1234, J. U. 1872. 173.

2. Naar Lærlingen ved Kontraktens Indgaaelse er fyldt 18 Aar, kan han paa egen Haand indgaa Kontrakten (ovfr. § 14. II). De under 1 udviklede Regler i L. 1889 ere anvendelige paa Forholdet med de i L.s § 21 angivne Undtagelser. Uanvendelige i dette Tilfælde ere selvfølgeligt de Regler, der ere en Følge af, at Kontrakten er indgaaet af Forældre eller Værge, nemlig Reglerne i L.s § 3, 3die og 4de Punktum. Uanvendelige ere fremdeles Bestemmelserne i L.s § 1 om Kontraktens skriftlige Affattelse og Øvrighedspaategningen, i § 3 1ste Punktum og § 4 om, at visse Bestemmelser angaaende Mellemværendet skulle optages i Kontrakten, og i § 18 om Voldgiftskommissionen. L.s § 17 synes da her at maatte anvendes saaledes, at Parterne kunne erholde Retsafgjørelse for Størrelsen af den Erstatning, mod hvis Udredelse de kunne hæve Forholdet. For uanvendelige erklæres endelig de til de uanvendelige Regler sig sluttende Bestemmelser i L.s §§ 20 og 22. Medens det er klart nok, hvad der menes ved denne Henvisning til L.s § 20, idet denne Paragraf nævner L.s § 1, er det tvivlsomt, hvad der menes med Henvisningen til L.s § 22. Kun én Forstaaelse synes mulig, nemlig den, at den ældre Rets Regler om Kontraktens Indgaaelsesmaade i Fdn. 21. Marts 1800 § 14 og Fdn. 6. Maj 1682 § 10 fremdeles staa ved Magt, naar Kontrakten indgaas med Personer over 18 Aar. Disse Regler gaa ud paa, at Læremesteren, der ikke har sørget for skriftlig Kontrakts Oprettelse, bliver ugunstigt stillet med Hensyn til Bevisbyrden.[28]) Affattelsen af L.s § 21 tilkjendegiver særligt, at Bestemmelsen i L.s § 3, 2det Punktum ogsaa gjælder som ufravigelig i de her omtalte Tilfælde. Men ogsaa Lovens øvrige Bestemmelser om Mellemværendet, der efter det Anførte komme til Anvendelse, uanset at Kontrakten er indgaaet med en Lærling over 18 Aar, maa i Mangel af modstaaende Hjemmel her være ufravigelige, ligesom naar Kontrakten er indgaaet forinden Lærlingens 18de Aar.

[28]) U. f. R. 1887. 1073, 1184, 1886. 1234, 1877. 419, 1868. 113, J. U. V. 205, jfr. 1853. 177.

IV. Om Forholdet mellem Haandværksmestre og Svende[29]) findes adskillige Lovbestemmelser, navnlig i Fdn. 6. Maj 1682 om Haandværkssvende og Drenge i Kjøbstæderne, Fdn. 21. Marts 1800. I angaaende Haandværkslaugene i Kjøbenhavn, der ved Pl. 3. Novbr. 1832 er udvidet til at gjælde for de øvrige Kjøbstæder, og Næringslov 29. Decbr. 1857 § 65 i Slutn. Parterne kunne frit ordne Forholdet, som de ville, Fdn. 21. Marts 1800 § 1. 1, L. 1857 § 65. Oprettelse af skriftlig Kontrakt er ikke foreskreven, jfr. Fdn. 1800 § 1. 6; den skriftlige Kontrakt er stempelfri, Stp. L. 19. Febr. 1861 § 46. Forsaavidt intet Andet er vedtaget, kan hver af Parterne hæve Forholdet, naar han ønsker det, uden Opsigelsesvarsel,[30]) L. 1857 § 65. En modstaaende Vedtagelse foreligger ikke, blot fordi Lønnen er fastsat efter Arbejdsresultat[31]) (Akkordarbejde), men er Aftale truffen, hvorved Udførelsen af et vist Arbejde paatages mod bestemt Vederlag (Værksleje, § 141), er den frie Opløselighed udelukket,[32]) jfr. Fdn. 1800 § 1. 6. Regelen om fri Opløselighed uden Varsel gjælder vel at mærke kun om Svende hos Haandværksmestre, altsaa f. Ex. ikke om Møllersvende,[33]) og heller ikke, naar en Svend er antagen ikke som saadan, men f. Ex. til at lede

---

[29]) Gram Sp. D. S. 495—696, Scheel Personret 2den Udg. S. 553—556. Aubert Sp. D. II § 88. Vogt S. 307. Jfr. Dernburg Lehrb. II S. 566. Se om Lønnens Fastsættelse H. R. T. 1886. 677 (U. f. R. 1887. 524), 1895. 399 (U. f. R. 1895. 1122); om Mesterens Undladelse af at tage Reservation i Anledning af Arbejdets Mangler. U. f. R. 1887. 1216.

[30]) Note 31, 32, jfr. H. R. T. 1887. 820 (U. f. R. 1888. 473). Dog kan en Arbejdsdag ikke vilkaarligt deles.

[31]) U. f. R. 1877. 499, 1885. 1045. jfr. Note 32. § 136 Note 69. U. f. R. 1878. 1263.

[32]) H. R. T. 1891. 152 (U. f. R. 1891. 689). U. f. R. 1876. 395, 1880. 1109, 1892. 1188. Dernburg Lehrb. II S. 564 Note 17. Afgjørelsen i sidstnævnte Dom var muligvis, som Sagen forelaa, rigtig, men som almindelig Regel kan det næppe opstilles, at Svenden, der ulovligt forlader det paatagne Arbejde, derved mister al Ret til Løn. Dette vilde ikke stemme med Lovgivningens almindelige Grundsætninger (§ 136 Note 100, 101, 46, 49, § 141 Note 81), og den positive Hjemmel for Sætningen i Fdn. 6. Maj 1682 § 2 er vistnok bortfalden ved Fdn. 21. Marts 1800 § 1. 8.

[33]) Se om Tilbøjeligheden til at behandle disse som Tyende U. f. R. 1875. 292, 1893. 342, jfr. § 132 Note 6, § 137 Note 8, § 136 Note 87.

og have Opsyn med Arbejde;[34]) i saadanne Tilfælde maa de almindelige Regler om Arbejdsleje komme til Anvendelse. Naar en Svend uden lovlig Grund forlader Tjenesten i Utide, ifalder han Erstatningsansvar — jfr. ogsaa om anden Pligtforsømmelse Fdn. 1682 § 1 — og kan straffes, Fdn. 1800 § 1. 8, men efter det Anførte har denne Bestemmelse ikke stor praktisk Betydning. Andre Strafbestemmelser for Svende findes i Fdn. 1800 § 2, § 11. 2 og 7—11, Pl. 26. Maj 1812 § 2; Straffebestemmelsen i Fdn. 1800 § 11. 6 er ophævet ved Str. L. 10. Febr. 1866 § 309, og ingen af de andre Straffebestemmelser ses anvendte i senere Tid. Naar Mesteren ulovligt afskediger Svenden, skal han betale den i Fdn. 1800 § 1. 7 fastsatte Erstatning, der dog ikke kan antages at udelukke det af almindelige Regler følgende større Ansvar, og kan straffes efter Pl. 26. Maj 1812 § 2, se endvidere som Strafbestemmelse for Mesteren Fdn. 1800 § 2, jfr. § 11. 5, men heller ikke disse Bestemmelser ses at være i praktisk Anvendelse. Svenden er ikke, selv om han er under 18 Aar, undergiven Hustugt,[35]) jfr. Fdn. 1800 § 11. 5. Retsbeskyttelse for Husbonden overfor Trediemand[36]) hjemles ved Fdn. 1682 § 9, Fdn. 26. Maj 1812 § 2. Haandværkssvendes Krav paa Løn er privilegeret efter K. L. 25. Marts 1872 § 33. 2. f. Ofte vil det være vedtaget, at visse Tvistigheder mellem Svend og Mester skulle afgjøres ved de under Arbejderbevægelsen fremkomne Voldgiftsretter.[37]) Retssager mellem Mester og Svend (ikke blot Haandværkere) for stedfundne Fornærmelser eller for Misligholdelse af indgaaede Kontrakter, Arbejdet eller Lønnen betræffende, ere private Politisager,[38]) L. 29. Decbr. 1857 § 84. 3.

---

[34]) U. f. R. 1876. 403, jfr. § 137 Note 5, 7.

[35]) J. U. VII. 937.

[36]) Den Beskyttelse, som Domstolene have tillagt Mesteren overfor Opfordringer til Arbejdsnedlæggelse o. desl., se herom N. Lassen i T. f. Rvdsk. VIII S. 77—80, 85—86, gaar tildels udover, hvad Lovgivningens almindelige Grundsætninger medføre, jfr. § 28 Note 21, men finder i flere Retninger nogen Støtte i de i Teksten nævnte Bestemmelser i Fdn. 21. Marts 1800.

[37]) U. f. R. 1891. 1188, 1890. 1123.

[38]) Deuntzer Den extraordinære Proces S. 61—62, U. f. R. 1887. 254, jfr. 1888. 1184, Regelen anvendes trods Lovens Ord ogsaa, naar Trediemand

V. Fabrikarbejderforholdet[39] er et frit Kontrakts-forhold, der af Parterne kan ordnes, som de ville. Naar ingen anden Aftale er truffen, kan det hæves af Parterne uden Varsel.[40] Om Forholdet findes ingen andre Regler af Betydning[41] i Lovgivningen end L. 23. Maj 1873 Nr. 74 om Børns og unge Menneskers Arbejde i Fabriker og fabriksmæssigt drevne Værksteder, jfr. L. 30. Marts 1889 Nr. 39 § 7. L. 12. April 1889 Nr. 56 §§ 11 og 14. Arbejdet paa saadanne Steder er undergivet det Offentliges Tilsyn, forsaavidt dertil anvendes Personer under 18 Aar, L. 1873 § 1. Børn, som ikke have fyldt det 10de Aar, maa slet ikke anvendes i saadant Arbejde, og Personer mellem 10 og 14 og mellem 14 og 18 Aar kun i visse begrænsede Tidsrum, L.s §§ 2 og 3, jfr. §§ 7 og 11. 2. Flere Bestemmelser ere givne til Værn for de nævnte Personers Sundhed, Oplysning og Sædelighed, L.s §§ 4—9 og 11. Lovens Bestemmelser søges overholdte ved Kontrol[42] og Strafbestemmelser for Arbejdsgiveren, L.s §§ 10 og 12—21. og Kontrakter maa være ugyldige, forsaavidt som de ere i Strid med Lovens Bestemmelser. Fabrikarbejderes Krav paa Løn er privilegeret efter K. L. 25. Marts 1872 § 33. 2. f. Om Procesmaaden se ovfr.[43])

§ 139.

Fuldmagt og Mandat.[1]) *Bemyndigelse eller Hvervgivelse.*

I. Som særlig Underafdeling af Arbejdskontrakterne i videre Forstand (eller tildels af Værksleje) opstilles i Almindelighed

---

ndtaler saadan Ret ifølge Transport, H. R. T. 1884. 314 (U. f. R. 1884. 1154), U. f. R. 1890. 1106. Jfr. § 136 Note 131.

[39]) Jfr. Aubert Sp. D. II. S. 55—57, 58, 67—75, Dernburg Lehrb. II S. 565 ff., Wendt hos Endemann I § 68.

[40]) Jfr. Note 30. [41]) Jfr. Fdn. 3. Novbr. 1755, 5. Febr. 1759, J. U. 1857. 300.

[42]) L. 12. April 1889 Nr. 56 §§ 11 og 14, Instruks 25. Novbr. 1890 Nr. 242, 10. Decbr. 1890 Nr. 291 § 3. 2. [43]) § 136 Note 130—133.

[1]) Ørsted Hdbg. VI S. 1—14, 27—63, jfr. om ældre Forff. Øllgaard S. 289—298, Larsen §§ 96—107, Gram Sp. D. §§ 181—193, Hallager—Aubert II §§ 144—146, Aubert Sp. D. II §§ 89—94, Vogt §§ 93—98, Schrevelius II §§ 317—321, Evaldsen Bidrag til Læren om Fuldmagt og

Mandats- eller Fuldmagtskontrakterne *(mandatum)*. Om den nærmere Bestemmelse af dette Begreb hersker der ikke megen Enighed.[2]) Det Fælles for de forskjellige Begrebsbestemmelser synes det at være, at det paatagne Arbejde bestaar, ikke i en direkte Arbejdsydelse til Arbejdsgiveren, men i et Hvervs Røgtelse i Forhold til Trediemand. Og der tvistes navnlig om man under Begrebet skal medtage ikke blot retlige, men ogsaa rent faktiske Hverv, og om det af Begrebet kræves, at Vederlag ikke er betinget for Arbejdsydelsen. I nordisk Retsliteratur er der overvejende Tilbøjelighed til at bestemme Mandats- eller Fuldmagtskontrakten som Kontrakten om retlige Hvervs, navnlig Retshandlers, Udførelse i Forhold til Trediemand, hvad enten der for Arbejdet er betinget Vederlag eller ikke;[3]) der er endvidere Tilbøjelighed til at begrænse Begrebet til det Tilfælde, at det retlige Hverv skal foretages i Mandantens Navn (egentlig Fuldmagt).

Betingelsen for Mandatskontraktens systematiske Berettigelse som særlig Underafdeling af Arbejdskontrakterne maatte det være, at der om den gjælder et særligt Sæt af Retsregler. Saadanne ses nu ogsaa opførte i Love og i Lærebøger, navnlig Regler om Forholdets frie Opløselighed og om særlige Pligter for Arbejderen, saasom Underretningspligt og Regnskabspligt. Men nærmere beset vil det vise sig, at disse Retsregler ikke ere ejendommelige for Mandatskontrakten.[4]) Bestemmer man dennes Begreb efter det paatagne Arbejdes Beskaffenhed, vil det vise sig, at de formentlig særlige Retsregler, selv om man vælger det videste Begreb (Kontrakten om Hvervs Udførelse i Forhold til Trediemand), ogsaa gjælde for visse andre Arbejdskontrakter,

---

dermed beslægtede Retsforhold 1872, Deuntzer Om Fuldmagt og dermed beslægtede Forhold 1872, Jürgensen Om Fuldmagt som Mandatarius i U. f. R. 1881 S. 225 ff., Trygger Om Fuldmakt såsom civilrättsligt Institut 1884, Chydenius Om Inlag og Ombud (først kommen mig til Hænde under Korrekturen). Jfr. § 23 Note 1.

[2]) Se f. Ex. D. Entw. Mot. II S. 526—528, Reatz I S. 306, D. G. B. § 662, ovfr. § 137 Note 31, Windscheid § 409, Aagesen R. R. II § 139.

[3]) Ørsted Hdbg. VI S. 1—9, Gram Sp. D. S. 499, 434, Evaldsen Bidrag S. 1, Aubert Sp. D. II § 89, Winroth Om Tjenestehjonsförhållandet S. II, Vogt S. 283, 327, Trygger l. c. S. 18—19.

[4]) Jfr. Note 8, Hallager-Aubert II S. 186, D. G. B. § 675.

og at de, selv om man vælger det snævreste Begreb (Kontrakter om Retshandlers Udførelse i Mandantens Navn uden Vederlag for Arbejdet), ikke gjælde for alle Mandatskontrakter, se om den frie Opløselighed § 137. I. 2 og iøvrigt § 136. III. 1. Opgiver man at søge Mandatskontraktens Ejendommelighed i Arbejdets Beskaffenhed, kan man vistnok kun søge den deri, at Mandat foreligger, naar Hverv overtages i Hvervgiverens Interesse, ikke for Vederlagets Skyld.[5] Men ogsaa dette Begreb rammes af de nys omtalte Indvendinger, og desuden spille de Kontrakter, der herefter skulde være Mandatskontrakter, nu til Dags ikke en saadan Rolle, at de kunne gjøre Krav paa særlig Fremstilling. En Begrebsbestemmelse endelig, der nøjes med at definere Mandatskontrakter som Arbejdskontrakter, om hvilke de Regler gjælde, der traditionelt opstilles som Mandatsregler, er i Virkeligheden en Opgivelse af Forsøgene paa at danne et praktisk brugbart Mandatskontraktsbegreb. Mandatskontrakten bør altsaa ikke opstilles som en særlig Underafdeling af Arbejdskontrakterne (eller af Værkslejekontrakten). Den ovfr. i §§ 136—138 givne Fremstilling af Arbejdskontrakterne omfatter derfor ogsaa Mandatskontrakten, Mandatarens Arbejdspligt, Mandantens Pligt til at yde Vederlag for Arbejdet samt Parternes Beføjelse til at opløse Kontraktsforholdet.

Derimod er der god Grund til at give en særlig Fremstilling af selve Hvervgivelsen eller Bemyndigelsen. Den Kjendsgjerning, at en Person har anmodet en Anden om, opfordret eller bemyndiget ham til, at foretage et Hverv for sig, har visse særegne Retsvirkninger, som tiltrænge særlig Omtale. Og der er god Grund til at omtale Bemyndigelsen netop i Forbindelse med Arbejdskontrakterne. Meget hyppigt vil den være et Led i en Arbejdslejekontrakt, idet den ledsages af en Kontrakt om Hvervets Udførelse. Men nødvendigt er det naturligvis ikke; Hvervgivelsen kan foreligge, uden at den Bemyndigede paatager sig nogen Pligt til Hvervets Besørgelse, og uden at Bemyndigeren paatager sig nogen Pligt til at yde Vederlag for Arbejdet. De her i Landet almindelige

---

[5]) Dette er vistnok Karaktermærket for Romerrettens *mandatum*, se Dernburg Lehrb. II S. 516.

Betegnelser for Hvervgivelsen ere Mandat og Fuldmagt, men ved begge disse Betegnelser klæber der Ulemper. Betegnelsen Mandat bruges nemlig andetsteds som enstydig med Mandatskontrakten, og forudsætter saaledes en Pligt for den Bemyndigede til at udføre Hvervet.[6]) Fuldmagt betegner kun Givelse af retlige Hverv i Forhold til Trediemand og strængt taget endda kun Bemyndigelse til at foretage Hvervet i Bemyndigerens Navn, medens Bemyndigelsen til at handle i eget Navn betegnes som Kommission (§§ 23—24). I det Følgende anses det derfor rettest at benytte Betegnelserne Bemyndigelse, Bemyndigeren og den Bemyndigede istedetfor Mandat (Fuldmagt), Mandant (Fuldmagtsgiver) og Mandatar (Fuldmægtig), saa meget mere, som der næppe gives noget Omraade, hvor Uklarhed over Terminologierne[7]) har havt saa uheldig Indflydelse paa Diskussionen, som det her foreliggende.

II. I denne Paragraf skal altsaa omhandles Bemyndigelsen eller Hvervgivelsen, hvad enten den er Led i en Arbejdskontrakt eller ikke. At Bemyndigelsen, naar den gaar ud paa Foretagelse af Retshandler, har visse vigtige Virkninger for Bemyndigeren i Forhold til Trediemand, der atter stille sig forskjelligt, eftersom der foreligger en egentlig Fuldmagt eller en Kommission, er omhandlet i den almindelige Del (§§ 23 og 24, se ogsaa ndfr. § 140. II) og vedkommer os ikke her. Heller ikke vedkommer det os her, at Bemyndigeren kan blive ansvarlig overfor Trediemand for den Bemyndigedes Forseelser mod denne (§ 35. I). Her bliver kun at tale om Hvervgivelsens Retsvirkninger mellem Parterne. I denne Henseende er det ligegyldigt, om Hvervet er et rent faktisk eller et retligt, og om i sidste Fald Retshandelen skal indgaas i Bemyndigerens eller i den Bemyndigedes Navn.[8]) Bemyndigelsen bestemmes herefter som den Viljeserklæring, hvorved en Person giver en Anden et Hverv til Besør-

---

[6]) Windscheid § 409, § 74 Note 1 a, Trygger l. c. S. 18—19.

[7]) Se om disse navnlig Trygger l. c. S. 17—21, 112—113, Heckscher i T. f. Rvdsk. VII S. 312, jfr. Deuntzer Om Fuldmagt S. 1—9, 72—81, Evaldsen Bidrag S. 1—7, ovfr. § 23 Note 2 og 4, Windscheid § 74 Note 1 a, Aubert Sp. D. II S. 97—100.

[8]) Deuntzer Om Fuldmagt S. 3, 74, 80, jfr. Ørsted Hdbg. VI S. 8—9.

gelse for sig, jfr. under V. 5. Hyppigt vil Bemyndigelsen fremtræde som en Anmodning om eller Opfordring til Hvervets Udførelse. Udenfor Begrebet falder Raadet eller Anbefalingen til en Anden om, hvorledes han skal handle o. desl.[9]) Bemyndigelsen kan foreligge udtrykkeligt eller stiltiende;[10]) se om Stempelpligten, naar Fuldmagten meddeles skriftligt, Stp. L. 19. Febr. 1861 §§ 48, 14 og 74. n samt L. 21. Marts 1874 Nr. 30 § 2, hvorefter Fuldmagter, i hvilke intet Vederlag betinges for Fuldmægtigen, er stempelfrie. Bemyndigelsens Omfang afgjøres efter de almindelige Regler om Viljeserklæringers Fortolkning; kun hvad den Bemyndigede med Føje kan antage for villet af Bemyndigeren, er han bemyndiget til at foretage.[11]) Det vil naturligvis ofte være ugjørligt for Bemyndigeren at specialisere Alt, hvad den Bemyndigede maa gjøre, og hvad han ikke maa gjøre, og der maa, naar ikke særlige Forbehold ere trufne, tilkomme den Bemyndigede Beføjelse til at foretage paa almindelig forsvarlig Maade, hvad Hvervets Udførelse nødvendigt kræver og naturligt medfører;[12]) almindelige Regler om, at visse Retshandler kun maa foretages ifølge speciel Bemyndigelse (Specialfuldmagtsinstitutet)[13]) findes ikke i dansk Ret. Med Hensyn til forskjellige Hverv og Stillinger vil der forefindes en ret sikker almindelig Opfattelse af, hvad de i Almindelighed omfatte, og undertiden har Lovgivningen udtalt sig herom, jfr. saaledes f. Ex. V. L. 7. Maj 1880 § 16, L. 1. Marts 1889 Nr. 23 § 25, Sølov 1. April 1892 § 11,

---

[9]) Jfr. H. R. T. 1876. 101 (U. f. R. 1876. 698), U. f. R. 1886. 348 (jfr. 1884. 644), 1878. 480. Men naturligvis kan den, der har meddelt saadant Raad, efter den almindelige Erstatningsregel blive ansvarlig for Skade, som herved lides (§ 28. IV), og i Raadet eller Anbefalingen kan der ligge en vis Garanti, navnlig naar den gives mod Vederlag, jfr. ogsaa § 115 Note 16. Se om dette Æmne D. G. B. § 676, D. Entw. Mot. II S. 554—655, U. f. R. 1891. 802.

[10]) Jfr. D. Entw. Mot. II S. 528—529.

[11]) Jfr. § 23 Note 9.

[12]) Ørsted Hdbg. VI. S. 31, 34—36, Gram Sp. D. S. 508—512, Hallager—Aubert II S. 195 Note 2, Deuntzer Fuldmagt S. 42—44. Særligt om Sagførere Nellemann Alm. D. S. 482 ff., Ørsted Hdbg. VI S. 32—34, 35—36, jfr. Note 14 og § 136 Note 19.

[13]) Dette er opgivet af D. Entw. Mot. I S. 230—232, II. 529—530.

§§ 48 og 49, jfr. 51, §§ 54, 55, jfr. 56. Men saadanne almindelige Regler om, hvad et Hverv omfatter, have dog kun forholdsvis ringe Betydning for Spørgsmaalet om, hvad den Bemyndigede virkelig har faaet Beføjelse til, altsaa for Forholdet mellem Parterne; de kunne i denne Henseende kun afgive en Formodning og maa naturligvis vige, saasnart det var kjendeligt for den Bemyndigede, at Bemyndigerens Vilje ikke dækker dem. Deres Betydning ligger hovedsageligt paa et andet Punkt; de ere Regler om den Bemyndigedes Legitimation[14]) og ordne Forholdet mellem Bemyndigeren og Trediemand, idet de fastsætte det Omraade, indenfor hvilket den Bemyndigede kan binde Bemyndigeren overfor godtroende Trediemand, uafhængigt af, om han har Beføjelse hertil eller ikke.[15]) At navnlig V. L. § 16 fortrinsvis gaar i denne Retning,[16]) fremgaar deraf, at en udtrykkelig Tilkjendegivelse paa Vexelen er fornøden for at udelukke Regelens Anvendelse. Naar saadanne Lovbud tale om, hvad Fuldmægtigen er „bemyndiget" eller „berettiget" til, udtrykke de sig ukorrekt; det burde i alt Fald hedde „berettiget i Forhold til Trediemand" eller desl., dersom man endelig vil undgaa at benytte den eneste træffende Betegnelse, det fremmede Ord Legitimation, jfr. Sølov §§ 11, 48. En Fuldmagt, hvorved en Person bemyndiger en anden til at varetage alle hans Anliggender (Generalfuldmagt i snævrere Forstand) kan kun antages at give Beføjelse til at foretage de Handlinger, der høre til Administrationen af hans Formue, i Modsætning navnlig ogsaa til dem, der gaa ud paa at arbejde fremad eller at spekulere for Fuldmagtsgiveren.[17]) Afgrænsningen mellem generelle og specielle Fuldmagter er iøvrigt ganske uden Skarphed.[18]) Medens saaledes i det Hele Bemyndigerens nær-

[14]) Se om denne § 23 Note 13, Gram Sp. D. S. 512—516, Larsen S. 212—213 og Citater i Note 12.

[15]) § 23. III. 1. a. [16]) § 103. IV. 3.

[17]) Ørsted Hdbg. VI S. 5—8, Gram Sp. D. S. 501—502, Hallager-Aubert II S. 195—197, Aubert Sp. D. II S. 112, D. i U. f. R. 1876. 982, jfr. 1878. 320, Schl. H. R. D. III. 607, D. Entw. Mot. I S. 232, Windscheid § 74 Note 2.

[18]) Windscheid § 74 Note 2. Sondringen, som gjordes i Stp. L. 19. Febr. 1861 § 48, se Deuntzer Fuldmagt S. 81, Gram Sp. D. S. 500—501, er nu uden retlig Betydning, L. 21. Marts 1874 Nr. 30 § 2.

mere Anvisninger, ogsaa de efter den oprindelige Hvervgivelse meddelte (se under IV. 2), begrænse den Bemyndigedes Beføjelse til at handle for Bemyndigeren, gives der dog Tilfælde, hvor den Bemyndigede ifølge Hvervets Beskaffenhed maa være beføjet til at afvige fra Anvisningen,[19]) og under upaaregnede Forhold eller Forhold, der ere saaledes forandrede, at Anvisningerne ikke kunne antages at strække sig til dem, maa den Bemyndigede, forsaavidt som Bemyndigerens egen Beslutning ikke uden Skade kan indhentes og afventes, være beføjet til saadanne Afvigelser fra Anvisningerne, som han med Føje kan antage, at Bemyndigeren vilde billige, dersom han kjendte Sagens Stilling, eller som under de foreliggende Forhold ere det fornuftige Supplement til og den fornuftige Ændring af Anvisningerne.[20]) Angaaende den Bemyndigedes Beføjelse til at benytte Medhjælpere ved Hvervets Udførelse og til Substitution af en Anden i sit Sted henvises til det Foregaaende.[21]) Om Bemyndigelsens Omfang bemærkes endnu, at den ordentligvis underforstaar, at Hvervet udføres inden en passende Frist.[22]) Da Bemyndigelsen som saadan kun giver den Bemyndigede Beføjelser og ikke paadrager ham nogen Pligt (se under III), kræves der ikke nogen Myndighed hos den Bemyndigede;[23]) at der kræves personlig Myndighed, for at han kan paatage sig Pligt til Hvervets Udførelse, er tidligere[24]) omtalt. Hvorvidt der kræves Myndighed hos Bemyndigeren, vil blive omhandlet under III.

III. Om Hvervgivelsens Retsvirkninger bemærkes: 1. Bemyndigelsen gaar ud paa Udførelsen af et Hverv for Bemyndigeren; de af Hvervets Besørgelse flydende Tab

---

[19]) § 136 Note 20.

[20]) D. G. B. § 665, D. Entw. Mot. II S. 535, jfr. Aubert Sp. D. II S. 120—121, U. f. R. 1876. 613, J. U. 1864. 395, § 83 Note 34.

[21]) § 126 Note 24—26, 42—45.

[22]) § 137 Note 35. jfr. ndfr. IV. 1. Indeholder Bemyndigelsen en Opfordring til Overtagelse af Pligt til at udføre Hvervet, kan efter Omstændighederne Akcept fra Kommissionæren inden sædvanlig Akcepttid være Betingelse for Bemyndigelsen, § 140 Note 7.

[23]) Jfr. § 23 Note 36, § 24. II og III i Slutn., Kskr. 16. April 1846.

[24]) § 136 Note 11—16, jfr. § 140 Note 8, 28.

og Fordele skulle regelmæssigt (se om Undtagelser under V. 3—5) være dennes, ikke den Bemyndigedes.[25]) Bemyndigeren er følgelig pligtig til, uden Hensyn til Udfaldet af den Bemyndigedes Bestræbelser, at godtgjøre den Bemyndigede Hvervets Tab, forsaavidt de ere faldne paa denne; ved selve Bemyndigelsen begrundes denne Pligt som et *naturale negotii*, forsaavidt som ikke særlige Omstændigheder udelukke eller begrænse den. Bemyndigeren skal saaledes godtgjøre den Bemyndigede de Udlæg, denne har afholdt til Hvervets behørige[26]) Besørgelse, forsaavidt som de vare, eller dog af den Bemyndigede maatte antages at være, nødvendige eller sædvanlige og passende.[27]) Renter af Udlægene kan den Bemyndigede ikke uden særlig Aftale fordre,[28]) medmindre han er Handlende.[29]) I Mangel af anden Aftale kan den Bemyndigede kræve Forskud til Afholdelse af Udlægene i den Forstand, at han, dersom saadanne paa Forlangende ikke ydes ham, kan undlade at besørge Hvervet, selv om han har paataget sig Forpligtelse dertil.[30]) De indenfor den angivne Ramme faldende Forpligtelser, som den Bemyndigede har paataget sig, maa Bemyndigeren holde ham ansvarsfri for.[31])

---

[25]) Evaldsen Fuldmagt S. 1—2, Deuntzer Fuldmagt S. 6—8, 72—74.

[26]) D. D. i Note 27, jfr. § 136 Note 41, 49. Paa andet Grundlag, f. Ex. ifølge en Ratihabition eller efter Reglerne om Uskadelighedskrav (§ 34), kan der naturligvis paahvile Bemyndigeren Pligt til at godtgjøre for Udlæg, som falde udenfor den i Teksten angivne Ramme. Men i saadanne Tilfælde vil Bemyndigeren ofte have et modstaaende Erstatningskrav, fordi den Bemyndigede har tilføjet ham Skade ved uhjemlet Handlen paa hans Formueretsomraade eller ved at forsømme pligtmæssig Handlen.

[27]) Schl. H. R. D. II. 417, H. R. T. 1864. 563, U. f. R. 1890. 642, 1878. 176, 1877. 315, 1875. 1042, J. U. 1864. 250, 333, III. 212, J. T. III. 2. 156, Gram Sp. D. S. 519, Aubert Sp. D. II S. 126—127, D. G. B. § 670, D. Entw. Mot. II S. 541, Windscheid § 410. 2. Jfr. p. d. a. S. H. R. T. 1883. 362 (U. f. R. 1883. 1075), U. f. R. 1895. 169, 1894. 436, 1891. 724, 1881. 1058, 1879. 1089.

[28]) § 39 Note 28; afvigende Ørsted Hdbg. VI S. 44—45, Aubert Sp. D. II S. 127, D. Entw. Mot. II S. 541—542.

[29]) Jfr. § 39 Note 31, § 98 Note 69, men dog U. f. R. 1878. 176.

[30]) U. f. R. 1886. 287, D. G. B. § 669, D. Entw. Mot. II S. 540.

[31]) Saalænge Forpligtelserne ikke ere forfaldne til Indfrielse, kan Bemyndigeren ikke være pligtig til mere end til at stille den Bemyndigede Sikkerhed for, at Forpligtelsen ikke vil komme ham til Skade, D. Entw. Mot. II S. 542.

De angivne Regler maa naturligvis vige for særlige Aftaler,[32]) f. Ex. om, at Udlægene og Forpligtelserne ikke maa overstige visse Grænser; undertiden vil det Vederlag, der er tilsagt den Bemyndigede for hans Arbejde, indbefatte Godtgjørelse for visse Udlæg, saa at særlig Godtgjørelse for disse ikke kan fordres.[32b]) De udenfor de angivne Rammer liggende Tab, som den Bemyndigede maatte lide under Hvervets Udførelse, f. Ex. Skade, som han ved Ulykkestilfælde lider paa den Rejse, der foretoges til Hvervets Besørgelse, ere Bemyndigeren som saadan uvedkommende.[33]) Paatagelsen af de her omtalte Pligter, forsaavidt de strække sig ud over, hvad der følger af Reglerne om uanmodet Forretningsførelse, forudsætter formueretlig Myndighed hos Bemyndigeren.[34]) — Bemyndigelsen som saadan giver ikke den Bemyndigede noget Krav paa Vederlag for hans Arbejde med Hvervets Udførelse, se herom ovfr.[35])

2. Bemyndigelsen bevirker, at de af den Bemyndigede i Hvervets Medfør foretagne Handlinger, som foretagne med den Bemyndigedes Billigelse, ikke paadrage ham noget Ansvar overfor denne, selv om de forvolde Skade. Men saasnart den Bemyndigede bevæger sig udenfor Hvervets Grænser eller udfører dette paa uhjemlet Maade, eller handler, efterat Bemyndigelsen er ophørt (IV), kommer naturligvis den almindelige Erstatningsregel til Anvendelse. Den her omtalte Virkning vil ikke altid udkræve Fuldmyndighed hos Hvervgiveren (§ 31. I).

3. Rettigheder for Hvervgiveren overfor den Bemyndigede begrunder Bemyndigelsen som saadan ikke. Noget Andet er det, at den Bemyndigedes Passivitet overfor Opfordringen til at handle, eller hans Begyndelse af

---

[32]) Jfr. f. Ex. § 136 Note 72.

[32b]) F. Ex. U. f. R. 1896. 907.

[33]) Ørsted Hdbg. VI S. 44, Aubert Sp. D. II S. 126, Reatz I S. 308 Note 5, Windscheid § 410 Note 18, jfr. om afvigende Lovgivninger D. Entw. Mot. II S. 541, code civil. art. 2000, Mourlon III S. 509, Stobbe § 183. 1. 4, II. 2. e.

[34]) H. R. T. 1893. 405 (U. f. R. 1893. 1132). Noget Andet er det, at den ufuldmyndige Fuldmagtsgiver kan bindes ved den af hans Fuldmægtig i hans Navn foretagne Retshandel, forsaavidt denne ikke udkræver Fuldmyndighed.

[35]) § 136 Note 10.

Hvervets Udførelse kan paadrage ham Pligter til at være virksom for Bemyndigeren, se herom ovfr.[36]) Og af Hvervets faktiske Udførelse vil der, selv om den Bemyndigede ikke var pligtig til at udføre det, udspringe Pligt til at aflevere, hvad han ifølge Hvervet oppebærer, Underretningspligt og Regnskabspligt, ligesom naar han er pligtig at udføre Arbejdet.

IV. Ophør af Bemyndigelsen. Spørgsmaalet om Bemyndigelsens Ophør maa ikke forveksles med det i §§ 136—137 behandlede Spørgsmaal om den Bemyndigedes Ret til det ham for hans Arbejde tilsagte Vederlag, der meget ofte er uafhængig af Bemyndigelsens Ophør. De følgende Bemærkninger bortse fra det Tilfælde, at Bemyndigelsen er en uigjenkaldelig (V. 3), se herom nærmere i § 143.

1. Bemyndigelsen kan naturligvis ikke længere afføde Retsvirkninger, naar det for dens Varighed fastsatte Tidsrum er udløbet;[37]) endvidere maa den være ophørt, naar Omstændighederne have forandret sig saaledes, at det maa være kjendeligt for den Bemyndigede, at Bemyndigerens Forudsætninger for Ønsket om Hvervets Besørgelse ere bristede.[38])

2. Bemyndigelsen kan, forsaavidt som det ikke lovligt er vedtaget, at den skal være uigjenkaldelig (se under V. 3), frit tilbagekaldes, naar det skal være,[39]) jfr. Sølov 1. April 1892 § 61, L. 1. Marts 1889 Nr. 23 § 30; den Bemyndigede har ingen Ret til imod Bemyndigerens Viljestilkjendegivelse at udføre det givne Hverv. Der tales, som bemærket, her kun om selve Bemyndigelsens Ophør; at Bemyndigeren, som har lovet den Bemyndigede Vederlag for hans Arbejde, ikke i Almindelighed kan frigjøre sig for denne Pligt ved at tilbagekalde Bemyndigelsen, er tidligere omtalt (§ 137. I. 2 og III). Betyd-

---

[36]) § 136 Note 8.

[37]) Jfr. Note 22. Forsaavidt Indtrædelsen af en fremtidig Kjendsgjerning er sat som Ophørstidspunktet, kan Bemyndigelsen dog først anses for ophørt, naar Kjendsgjerningen er bleven kjendelig for den Bemyndigede, jfr. D. Entw. Mot. II S. 553.

[38]) Jfr. H. R. T. 1875. 396 (U. f. R. 1876. 79) og Note 22, 20.

[39]) Larsen S. 222, Gram Sp. D. S. 531—532, Deuntzer Fuldmagt S. 30—32, Vogt S. 346, Aubert Sp. D. II S. 129, D. G. B. § 671, D. Entw. Mot. II S. 543—544, jfr. § 136 Note 78, J. U. III. 769.

ning for Mellemværendet mellem Hvervgiveren og den Bemyndigede[40]) faar Tilbagekaldelsen dog først, naar den er kommen til den Bemyndigede; de forinden dette Tidspunkt afholdte Udlæg og paatagne Forpligtelser kan han fordre Godtgjørelse for, og for de forinden dette Tidspunkt foretagne, med Hvervgivelsen stemmende Handlinger er han ansvarsfri.[41]) Uden denne Regel kunde Ingen indlade sig paa at handle ifølge Hvervgivelse.

3. Hvervgiverens Død kan ikke, som det tidligere er bleven antaget,[42]) i Almindelighed medføre Bemyndigelsens Ophør. Mange Bemyndigelser, f. Ex i Almindelighed de handelsretlige, jfr. L. 1. Marts 1889 Nr. 23 § 30, maa vedblive trods Bemyndigerens Død. Dette maa være Regelen, naar Hvervet angaar Foretagender, som kun ere en regelmæssig Fortsættelse af Bemyndigerens økonomiske Virksomhed, eller hvis Udførelse paahviler Arvingerne som Pligt. Iøvrigt maa det derimod vistnok antages, at Bemyndigelsen ophører ved Bemyndigerens Dødsfald. Navnlig er dette klart med Hensyn til Hverv, der kjendeligt gaa ud paa Tilfredsstillelsen af Fuldmagtsgiverens rent personlige Behov.[43]) Antyder Bemyndigelsen særligt, at Døden skal være Ophørsgrund, maa den naturligvis være det. Hvor Døden herefter er Ophørsgrund, kan den dog i Forholdet mellem Hvervgiveren og den Bemyndigede[44]) først have Virkning som saadan fra det Øieblik af, da den Bemyndigede vidste eller maatte vide Besked om Dødsfaldet.[45]) Selv om

[40]) Om hvorledes Tilbagekaldelsen maa foreligge for at faa Betydning i Forhold til Trediemand, se § 23. III. 2.

[41]) Citater i Note 39, Ørsted Hdbg. VI S. 55, Hallager-Aubert II S. 205, Aubert Sp. D. II S. 131, D. Entw. Mot. II S. 544, U. f. R. 1872. 658, jfr. U. f. R. 1883. 44, 1881. 1058. Jfr. § 112 Note 59, 60.

[42]) Ørsted Hdbg. VI S. 59—62, Larsen S. 222, Gram Sp. D. S. 535 Hallager-Aubert II S. 211, Aubert Sp. D. II S. 131, Deuntzer Fuldmagt S. 55—59, D. Entw. Mot. II S. 547.

[43]) Jfr. § 16. III, § 23 ved Note 31, jfr. U. f. R. 1881. 687, 1883. 725. D. G. B. § 672, D. Entw. Mot. II S. 547 opstiller en Formodning for, at Bemyndigelsen ikke ophører ved Bemyndigerens Død.

[44]) Se om Forholdet til Trediemand § 23 ved Note 31.

[45]) D. G. B. § 674, D. Entw. Mot. II S. 553—554. Aubert Sp. D. II S. 131—132.

Døden herefter er Ophørsgrund for Bemyndigelsen, maa den Bemyndigede være beføjet til, naar Undladelse vilde volde Skade, at handle som bemyndiget, indtil Arvingerne selv kunne træffe Bestemmelse.[46])

4. Da Bemyndigerens Konkurs, ifølge K. L. 25. Marts 1872 § 2, berøver den Bemyndigede Evnen til at kunne binde Konkursboet overfor Trediemand ved Indgaaelse af Retshandelen i Overensstemmelse med Hvervet,[47]) maa det ogsaa antages, at han ved Konkursen sættes ud af Stand til ved Hvervets Udførelse at erhverve de under III. 1 omtalte Rettigheder mod Konkursboet.[48]) At den Bemyndigede maatte være pligtig til fremdeles at tjene Konkursboet, forandrer ikke Sagen; han maa, med den under 3 i Slutningen angivne Begrænsning, indhente Boets Erklæring, om dette ønsker Hvervet besørget eller ikke. Som Ophørsgrund for Bemyndigelsen[49]) kan Konkursen dog først virke fra det Øjeblik af, da den blev kjendelig for ham,[49b]) hvormed det maa stilles i Klasse, at den er bleven behørigt bekjendtgjort. Om Bemyndigelsen trods Konkursen endnu gjælder i Forhold til Fallenten selv, maa afhænge af, om Hvervet er af saadan Beskaffenhed, at det ikke vedrører den under Konkursbehandlingen faldende Formue, og at Fallentens Ønske om dets Besørgelse kan antages at være uberørt af den indtraadte Konkurs.[50])

5. Da Bemyndigerens Umyndiggjørelse, ifølge Pl. 10. April 1841 §§ 1 og 4, betager den Bemyndigede Evnen til at binde den Umyndiggjorte overfor Trediemand ved Indgaaelse af Retshandler i Overensstemmelse med Bemyndigelsen,[51]) maa

[46]) Note 20, jfr. § 136 Note 61.

[47]) § 23 Note 33, se dog § 140 Note 13—17.

[48]) Ørsted Hdbg. VI S. 62, Gram Sp. D. S. 536, Hallager-Aubert II S. 211, Aubert Sp. D. II S. 133, Deuntzer Om Fuldmagt S. 59—60, H. R. T. 1888. 671 (U. f. R. 1889. 157), Schl. H. R. D. III. 87, A. f. R. V. 220, D. Entw. Mot. II S. 551—553, jfr. Reatz I S. 311. Jfr. § 112 Note 61—63. Om den Bemyndigedes Ret til Vederlag, der er tillagt ham for hans Arbejde, se § 136. IV. 3.

[49]) Se om Forholdet til Trediemand § 23 Note 33.

[49b]) Note 45, Aubert Sp. D. II S. 132.

[50]) Jfr. Note 38.

[51]) § 23 ved Note 32, jfr. U. f. R. 1886. 353 og § 16. III.

der i Mangel af modstaaende Hensyn, antages, at Bemyndigelsen med den under 5 i Slutn. angivne Begrænsning, ogsaa ophører ved Umyndiggjørelsen i den Forstand, at den Bemyndigede ikke ved Hvervets Udførelse formaaer at erhverve de under [illegible] omtalte Rettigheder mod den Umyndiggjorte.[52] I Forhold til den Bemyndigede kan Bemyndigelsen dog først anses ophørt, naar Umyndiggjørelsen er bleven bekjendt for ham.[53] Hvormed det maa stilles i Klasse, at den er bleven kundgjort, jfr. Pl. 11. April 1841 §§ 3 og 4. I ældre Tider er der i Lovgivningerne Tilbøielighed til at anvende de under 3 angivne, i Tilfælde af Bemyndigerens Død gjældende Regler, ogsaa naar han er bleven umyndiggjort.[54] Men da det i Tilfælde af Umyndiggjørelse ofte vil forholde sig saa, at den Umyndiggjortes i Tiden før Umyndiggjørelsen trufne Dispositioner, derunder de af ham afgivne Bemyndigelser, ere mere eller mindre paavirkede af den abnorme Tilstand, som har foranlediget Umyndiggjørelsen,[55] er der vistnok god Grund til at lade forskjellige Regler gjælde for Tilfældene.

6. Den Bemyndigedes Død vil i Almindelighed medføre Ophøret af Bemyndigelsen, der maa formodes at være given alene til ham, ikke til hans Arvinger, men disse maa dog være beføiede til, naar Undladelse vilde volde Skade, at handle som bemyndigede, indtil Hvervgiveren selv kan træffe Bestemmelse.[56] At den Bemyndigedes Konkurs kan beføie Bemyndigeren til at ophæve den muligvis foreliggende Arbeidskontrakt, er tidligere omtalt,[57] men Konkursen alene kan i alt Fald ikke altid bevirke, at Bemyndigelsen ophører. Som Regel kan det vistnok opstilles, at Bemyndigelsen ikke ophører, medmindre Hvervet er

---

52) § 112 Note 63. Gram Sp. D. S. 536, Hallager-Aubert II S. 211. Aubert Sp. D. II S. 132, Deuntzer Fuldmagt S. 60, jfr. om Lovgivningernes forskjellige Stilling til Spørgsmaalet D. Entw. Mot. II S. 548 og Note 54.

53) Note 45, Aubert Sp. D. II S. 132.

54) D. G. B. § 672, D. Entw. Mot. II S. 548—549.

55) Jfr. § 16. III.

56) Ørsted Hdbg. VI S. 59, Larsen S. 227. Gram Sp. D. S. 541. Hallager-Aubert II S. 210. Aubert Sp. D. II S. 132—133, D. G. B. § 673, D. Entw. Mot. II S. 549—550. Jfr. § 136 Note 57, 58.

57) § 137 ved Note 42—43.

af saadan Beskaffenhed, at dets Røgtelse ved en Fallent vilde frembyde særlige Farer for Bemyndigeren,[58]) f. Ex. Oppebørselsbemyndigelsen. Efter at den Bemyndigede har frasagt sig Bemyndigelsen, kan han ikke længere paaberaabe sig den.[59])

V. Som særlige Arter af Bemyndigelse fremhæves:

1. Incassationsbemyndigelsen[60]) eller Oppebørselsbemyndigelsen, ɔ: Bemyndigelsen til at oppebære Ydelser fra Trediemand paa Bemyndigerens Vegne; forsaavidt den Bemyndigede har paataget sig Pligt til Oppebørselens Besørgelse, foreligger et Incassationsmandat. Hyppigt gaar Bemyndigelsen ud paa, at den Bemyndigede hos Trediemand skal oppebære Bemyndigerens Tilgodehavende hos denne. Bemyndigelsen kan foreligge som Fuldmagt eller som Kommission, f. Ex. idet en Vexel gives til Incassation med fuldkomment Endossement.[61]) Meningen med Incassationsbemyndigelsen i dens rene Skikkelse er, at den Bemyndigede skal afgive det Oppebaarne til Bemyndigeren.[62]) Om den Bemyndigedes Beføjelser i dette Tilfælde mærkes, at Bemyndigelsen til at oppebære og kvittere for et Tilgodehavende hverken indbefatter Beføjelse til at sagsøge Skyldneren for Beløbet,[63]) jfr. som Undtagelse V. L. 7. Maj 1880 § 16,[64]) eller til at kvittere for Beløbet paa andre Vilkaar end mod fuldstændig Betaling, f. Ex. mod Likvidation i egen Gjæld, eller til at eftergive eller give Henstand.[65]) Noget Andet er det,

---

[58]) Aubert Sp. D. II S. 133. Se om Lovgivningernes forskjellige Stilling D. Entw. Mot. II S. 550—551. U. f. R. 1868. 726 antager, at en Oppebørselsfuldmagt ikke ophører ved Fuldmægtigens Konkurs, men selv om man vilde antage dette, maa vistnok den i Dommen heraf dragne Konsekvens bestrides.

[59]) U. f. R. 1876. 911. [60]) Deuntzer Fuldmagt S. 82—95, Heckscher T. f. Rvdsk. II S. 323—327, Regelsberger hos Endemann II S. 530—531.

[61]) § 103 Note 19, 47.

[62]) Det af den Bemyndigede ifølge Bemyndigelsen Oppebaarne tilhører Bemyndigeren, hvad enten der forelaa Fuldmagt eller Kommission, § 136 Note 32—34, Deuntzer Fuldmagt S. 92—93, jfr. U. f. R. 1881. 552.

[63]) Deuntzer Fuldmagt S. 84—85, Heckscher l. c. S. 323—324, jfr. J. U. 1860. 587. [64]) § 103. IV. 3.

[65]) H. R. T. 1861. 616, J. U. 1863. 36, A. f. R. V. 243, Deuntzer Fuldmagt S. 85, Evaldsen Bidrag S. 21 Note, jfr. dog J. U. 1859. 491.

at den Bemyndigedes Legitimation[66]) undertiden strækker sig videre end hans Bemyndigelse, saa at hans ulovlige Retshandler indenfor Legitimationens Grænser binde Bemyndigeren i Forhold til den godtroende Skyldner. Tilsidesætter Mandataren sine Pligter[67]) ved at forhale Incassationen eller ved at give Henstand, og Skyldneren imidlertid er kommen under Konkurs, antages Mandataren at hæfte med hele Fordringens Beløb, forsaavidt han ikke oplyser, at Mandanten ikke har lidt noget Tab ved hans Feil.[68]) Incassationsmandatet i dets her omtalte rene Skikkelse betager ikke Mandanten nogen Raadighed over Fordringen.[69]) Meningen med Oppebørselsbemyndigelsen kan imidlertid ogsaa være den, at den Bemyndigede skal beholde Ydelsen fra Trediemand, f. Ex. som Betaling af, hvad Bemyndigeren skylder ham (indirekte Betaling), som Laan fra denne, som Gave o. s. v., se under 4 om *mandatum in rem suam.* I saa Fald vil der ordentligvis ikke foreligge nogen egentlig Pligt for den Bemyndigede til at besørge Oppebørselen, men ved Forsømmelighed hermed kan han lide Retstab i sit Mellemværende med Bemyndigeren; dersom han f. Ex. har modtaget Bemyndigelsen for ved Oppebørselen at erholde Fyldestgjørelse for sit Tilgodehavende hos Bemyndigeren, maa det, som paa Grund af hans Forsømmelighed ikke kan erholdes hos Bemyndigerens Skyldner, hos hvem Ydelsen skulde oppebæres, afgaa i hans Tilgodehavende hos Bemyndigeren.[70]) Undertiden vil der være faktisk Tvivl, om der foreligger en Oppebørselsbemyndigelse eller en fuld Overdragelse eller en Sikkerhedsstillelse.[71])

---

[66]) Se om denne § 64 ved Note 11 og 12, § 63 Note 2, § 24 Note 41, § 61. II. 1, jfr. dog Deuntzer Fuldmagt S. 86.

[67]) Se om disse U. f. R. 1870. 727, 1878. 221 (i dette Tilfælde tilkom der Mandataren Vederlag, se ellers § 130 Note 14), 1895. 1225, 1881. 572, 552, J. U. 1850. 955, 1863. 36, J. T. XI. 1. 126, N. j. A. XVII. 42.

[68]) H. R. T. 1861. 616, U. f. R. 1870. 727, 1869. 985, jfr. 1894. 436, 1879. 220, H. R. T. 1876. 340 (U. f. R. 1877. 135), J. U. 1863. 36, § 136 Note 47. Ørsted Hdbg. VI S. 40—41, Hallager-Aubert II S. 203—204. Jfr. § 112 Note 36.

[69]) Heckscher l. c. S. 324—325, jfr. U. f. R. 1892. 368.

[70]) Jfr. § 112 Note 34—36.

[71]) Jfr. Schl. H. R. D. III. 87, U. f. R. 1881. 552 (§ 112 Note 18), J. U. 1862. 817, § 112 Note 3, § 50 Note 26, 27, § 143 Note 30, 31, 20, 21.

2. Betalingsbemyndigelsen[72]) ɔ: Bemyndigelsen til paa Bemyndigerens Vegne at erlægge en Ydelse til Trediemand, f. Ex. Anvisningen; har den Bemyndigede paataget sig Pligt til Hvervets Besørgelse, foreligger der et Betalingsmandat. Ogsaa her kan Formaalet være indirekte Betaling af en Skyld, idet en Fordringshaver anmoder sin Skyldner om at betale Gjælden til en Trediemand til Indfrielse af hans Gjæld til denne; denne Opfordring maa Skyldneren, naar hans Forpligtelse er forfalden, være pligtig at efterkomme, forsaavidt der ikke paalægges ham noget Andet end det i hans Forpligtelse Indeholdte, jfr. § 50 III. 1. Iøvrigt henvises om Betalingsbemyndigelsen til det om Anvisninger i § 112. II. 4 Udviklede.

3. Uigjenkaldelig Bemyndigelse.[73]) Medens Bemyndigelsen regelmæssigt er gjenkaldelig, saalænge Hvervet ikke er udført (IV. 2), forekommer der dog Bemyndigelser, som erklære sig for uigjenkaldelige; Spørgsmaalet er, hvorvidt saadan Erklæring virkelig gjør Bemyndigelsen uigjenkaldelig eller overhovedet har nogen retlig Betydning. Herom kan først bemærkes, at en Uigjenkaldelighedserklæring, som ikke gaar ud paa at binde Bemyndigeren selv, men kun tilsigter at unddrage hans Formuegoder fra hans Kreditorers Forfølgning, naturligvis ikke er bindende for disse.[74]) Spørgsmaalet kommer først frem, naar Uigjenkaldelighedserklæringen virkelig gaar ud paa at lægge et Baand paa Bemyndigeren. Det synes i denne Henseende ikke at kunne betvivles, at en Uigjenkaldelighedserklæring til den Bemyndigede undertiden maa være gyldig, f. Ex. Løftet til en Person om, at denne maa tegne Løftegiveren som Kautionist for sig paa et Gjældsbrev; Løftemodtageren maa være berettiget til med fuld Retsvirkning at tegne Løftegiveren som Kautionist, selv om denne tilbagekalder sin Bemyndigelse. Naar man ofte har bestridt Gyldigheden af den til den Bemyndigede afgivne Erklæring om Bemyndigelsens Uigjenkaldelighed, er dette vel navnlig blevet støttet paa den Betragtning, at der ikke til det, at være bemyndiget til at handle for en Anden, er knyttet nogen Interesse for den Bemyndigede, som fortjener ret-

[72]) Deuntzer Om Fuldmagt S. 96—103, Cohn hos Endemann III § 450.
[73]) Deuntzer Fuldmagt S. 50—55.
[74]) Schl. H. R. D. III. 112.

ing Beskyttelse, naar han ikke befinder [illegible] til det Vederlag der er tilsagt ham for Hvervets Udførelse. Dette kan i en vis Forstand være rigtig nok, men for andre Goders Skyld kan den Bemyndigede have en Interesse i at fastholde Bemyndigelsen, og forsaavidt maa Ugjenkaldelighedserklæringer i Mangel af modstaaende Hjemmel være bindende ifølge Kontraktsfrihedens Grundsætning.[77] Naar der endvidere mod ugjenkaldelig Bemyndigelses Gyldighed anføres, at Begreberne ugjenkaldelig Bemyndigelse, ugjenkaldelig Fuldmagt o. s. v. indeholde en Selvmodsigelse, idet det ligger i Fuldmagtens Begreb, at den er gjenkaldelig, da er det klart, at saadanne Bemærkninger ikke have nogen real Betydning; man højst kunne oplyse, at Betegnelserne ugjenkaldelig Fuldmagt eller Bemyndigelse ere sprogligt uheldige. Og muligvis maa det indrømmes, at saadanne Betegnelser, navnlig Betegnelsen ugjenkaldelig Fuldmagt, undertiden ere anvendte paa Omraader, hvor de kunne være misvisende, og hvor andre Betegnelser vilde være heldigere, men at de ikke ganske kunne undværes, viser bl. A. det ovenfor nævnte Exempel, jfr. ogsaa ndf. Resultatet bliver saaledes, at ugjenkaldelige Bemyndigelseserklæringer til den Bemyndigede, som ere afgivne til Betryggelse af et andet Gode for ham end selve det at være Bemyndiget, ere bindende, medmindre særlig Hjemmel for Afvigelse haves. En saadan findes maaske[78] i L. 1. Marts

[77]) Ørsted Hdb. VI S. 56. Deuntzer Fuldmagt S. 53—54. 57. 89—91. Aagesen S. 165—183, Singulærsuccession S. 64—71. cfr. § 25 Note 25; afvigende Evaldsen S. 96, 178. (men dog S. 6—7). Fuldmagt S. 167. Trygger Om Fuldmagt S. 145—147, Aubert Sp. D. II S. 129 og maaske Gram Sp. D. S. 532, 546. Larsen S. 222. D. Entw. §§ 119 og 597 udelukke Muligheden af ugjenkaldelig Bemyndigelse, jfr. om andre Lovgivninger Mot. I S. 233. II S. 544—545. men D. G. B. § 168 stemmer formentlig med det i Teksten Udviklede. Reatz I S. 73 Note 2. S. 309 Note 6.

[78]) Ganske sikkert er det ikke, at L. 1889 § 30 virkelig indeholder en saadan Regel. Betingelserne for, at Ugjenkaldelighedserklæringen kan være forhaandenværende, ville med Hensyn til en Prokura foreligge saa sjældent, jfr. Teksten, at det maaske kan antages, at Loven ikke har havt dette Tilfælde for Øje. Men selv om man antager, at L. 1889 § 30 ubetinget udelukker Prokuraens Ugjenkaldelighed, kan Bestemmelsen i alt Fald ikke udelukke, at Principalen kan blive erstatningspligtig for at gjenkalde den Prokura, som han til Betryggelse af et andet Gode for Prokuristen har lovet denne ikke at gjenkalde, se Note 77 jfr. at L. 1889 § 30 utvivlsomt ikke udelukker, at Principalen, der

1889 Nr. 23 § 30 for Prokuraens Vedkommende. Muligvis vil man analogisk eller ifølge Lovgivningens Grundsætninger antage, at ogsaa andre mere almindelige Fuldmagter trods Uigjenkaldelighedserklæring kunne tilbagekaldes, idet man vil finde det for haardt, at Nogen i større Almindelighed skal være bunden til at forpligtes ved Andres Retshandeler mod sit Ønske. Men selv om man saaledes vil antage, at visse Fuldmagter, der have erklæret sig for uigjenkaldelige, kunne kaldes tilbage, uanset at de ere afgivne til Betryggelse af et andet Gode for den Bemyndigede, maa det fastholdes, at Bemyndigeren, som tilbagekalder saadanne Fuldmagter, maa være erstatningspligtig overfor den Bemyndigede.[77]) Sikkert er det, at en Fuldmagt, som tillige gaar ud paa, at Fuldmagtsgiveren ikke selv skal kunne binde sig ved Retshandler, er ugyldig, forsaavidt den kommer i Strid med Regelen om, at Ingen kan gjøre sig selv umyndig.[78]) Gaar Uigjenkaldelighedserklæringen ikke ud paa at betrygge et andet Gode for den Bemyndigede end selve det at være Bemyndiget, er den ikke forbindende og vil i Almindelighed være uden retlig Betydning;[79]) dog kan den være et Udtryk for, at Bemyndigeren paatager sig en Pligt, som efter Forholdets Beskaffenhed ikke vilde paahvile ham, til at betale Vederlag, som om Hvervet var udført af den Bemyndigede, selv om det maatte blive tilbagekaldt forinden.[80]) Den uigjenkaldelige Bemyndigelse, der efter det Udviklede er gyldig, vil hyppigt foreligge som en uigjenkaldelig Bemyndigelse til at udøve Bemyndigerens Formuerettigheder, f. Ex. til, til Dækning af et Tilgodehavende, at bestyre hans faste Ejendom eller at gjøre hans Fordringsrettighed gjældende. Dette er i Virkeligheden en ejendommelig Maade at overføre Rettigheder paa, en Mellemting mellem den simple Bemyndigelse i den Bemyndigedes Interesse og Overdragelsesretshandelen (Overdragelse til Ejendom eller til

---

uden lovlig Grund afskediger Prokuristen, alligevel maa give ham den aftalte Løn, Aubert Sp. D. II S. 130.

[77]) Deuntzer l. c. S. 50, Aagesen Singulærsukcession S. 62—70, jfr. Note 76.

[78]) Ørsted Hdbg. VI S. 58—59, Larsen S. 222, Gram Sp. D. S. 506, Hallager-Aubert II S. 194.

[79]) H. R. T. 1894. 787 (U. f. R. 1895. 302), jfr. U. f. R. 1879. 629.

[80]) Deuntzer Om Fuldmagt S. 53.

begrænset Sikkerhedsret) se § 2. I. 1. b. og nærmere ndfr. § 143, og Betegnelsen uigjenkaldelig Bemyndigelse er forsaavidt ikke ganske træffende, men anden bedre Betegnelse findes næppe i Sproget. Ogsaa i Forhold til Trediemand kan man indenfor tilsvarende Grænser binde sig til at erkjende en Person som sin Fuldmægtig, saa at denne, trods Bemyndigelsens Tilbagekaldelse, paa Trediemands Forlangende kan handle for Bemyndigeren, jfr. saaledes, at man binder sig til at kunne sagsøges gjennem en bestemt Sagfører, L. 11. April 1890 Nr. 52 § 14. 2.

4. Bemyndigelse i den Bemyndigedes Interesse[81]) *(mandatum in rem suam)* betegner den Bemyndigelse til Formueindvindelse, som giver den Bemyndigede Beføjelse til at beholde det, han paa Bemyndigerens Vegne oppebærer, f. Ex. som Betaling, Laan, Gave o. s. v. fra Bemyndigeren. Der foreligger her i Forbindelse med Bemyndigelsen en Slags Overførelsesretshandel. Er denne Bemyndigelse uigjenkaldelig, hvilket her i Almindelighed har Formodningen for sig,[82]) foreligger det under 3 beskrevne Forhold, der nærmere omhandles ndfr. i § 143. Er Bemyndigelsen ikke uigjenkaldelig,[83]) erhverver den Bemyndigede en selvstændig, af Bemyndigelsens Tilbagekaldelse uafhængig Ret over Ydelsen, naar han har oppebaaret den, og undertiden vil saadan selvstændig Ret erholdes tidligere. Er f. Ex. en Anvisning overgivet til Incassation af en Fordring, og Incassator har betalt Bemyndigeren Forskud, saa at han helt eller delvist skal beholde det Beløb, han som Incassator maatte oppebære, maa han vistnok allerede ved Anvisningens Akcept vinde en selvstændig Ret, der er uafhængig af Assignantens Tilbagekaldelse.[84])

5. Betegnelserne Fuldmagt eller Bemyndigelse for den Bemyndigedes Regning anvendes stundum paa det under 4 omhandlede Forhold, men maa sprogrigtigt forbeholdes

---

[81]) Evaldsen Fuldmagt S. 4, 7, 167—173, Deuntzer Fuldmagt S. 76, 87—91.

[82]) Deuntzer Fuldmagt S. 89, jfr. Resp. 11. Juni 1886 (U. f. R. 1888. 828, ndfr. § 140 Note 94); afvigende Evaldsen Fuldmagt S. 167 (Note 75).

[83]) Jfr. § 112 Note 58.

[84]) Heckscher T. f. Rvdsk. II S. 325—327, jfr. § 112 Note 60.

for det Tilfælde, at saavel Tab som Fordele ved den paagjældende Forretning skulle være den Bemyndigedes.[85]) Man kunde mene, at dette Begreb indeholder en Selvmodsigelse, idet der her ikke er Tale om Udførelse af et Hverv for en Anden. Men at Tabene og Fordelene ved et Hvervs Besørgelse skulle være en Persons, udelukker ikke, at Hvervet ogsaa kan være en Andens. Imidlertid ville vistnok andre Betegnelser for Forholdet staa til Raadighed og være at foretrække,[86]) naar Bemyndigelsen ikke bestaar i en egentligt Fuldmagt. Er Forholdet derimod det, at en Person er befuldmægtiget til for egen Regning at indgaa Retshandler i Fuldmagtsgiverens Navn, kan Betegnelsen Fuldmagt for Fuldmægtigens Regning ikke undgaas. Fuldmagtens Virkning i Forholdet til Trediemand bliver her forsaavidt den samme som ellers, at Fuldmagtsgiveren og han alene bindes ved den af den Bemyndigede i hans Navn indgaaede Retshandel. Men Forholdet mellem Parterne selv bliver det omvendte af det ved Bemyndigelse i Almindelighed fremkommende: Fuldmægtigen maa holde Fuldmagtsgiveren skadesløs for de denne paadragne Forpligtelser og skal ikke afgive Forretningens Udbytte til denne. Som Hovedexempel kan nævnes det, at en Person, der er uberettiget til en vis Næring, erholder Tilladelse af en Anden, som har Berettigelsen til at drive en Forretning i dennes Navn;[87]) med Hensyn til de enkelte Forretningen vedrørende Retshandler vil forøvrigt Forholdet ofte være det, at Aftalerne alligevel ere indgaaede under saadanne Omstændigheder, at kun den virkelige Forretningsejer og ikke Fuldmagtsgiveren forpligtes overfor Trediemand.[88])

---

[85]) Evaldsen Fuldmagt S. 7—8 Note, jfr. Ørsted Hdbg. VI S. 9—11, Gram Sp. D. S. 503—504.

[86]) I det i U. f. R. 1878. 212 afgjorte Tilfælde forelaa saaledes Kjøb og Salg.

[87]) H. R. T. 1874. 83 (U. f. R. 1874. 697), U. f. R. 1896. 448, 529, 1887. 1107, jfr. iøvrigt J. T. XXIII. 174, ovfr. § 23 Note 13.

[88]) S. og H. R. T. 1864. 199, jfr. § 23 Note 4.

§ 140
Handelskommission. [1])

I. At Betegnelsen Kommissionær undertiden benyttes ogsaa om Mellemmænd, som optræde i Bemyndigerens Navn, er tidligere[2]) omtalt, og paa samme Maade betegnes som Handelskommissionærer ofte de, der ere bemyndigede til for en Andens Regning at afslutte Retshandler, som vedrøre Handelsomsætningen, hvad enten de ere antagne til at handle i eget Navn eller i Bemyndigerens. Her skal alene omhandles Handelskommission i teknisk Forstand, hvorved forstaas Kontrakten om, at en Person (Kommissionæren) for en Andens (Kommittentens) Regning skal afslutte handelsretlige Retshandler i eget Navn.[3]) Hovedformer af Kontrakten ere Indkjøbskommission og Salgskommission, hvilken sidste undertiden kaldes Konsignation. Forholdet kan indgaas ogsaa mellem Ikke-Handlende; de særlige handelsretlige Koutumer, der have uddannet sig for Forholdet, forudsætte vistnok, at Kommissionæren er Kjøbmand eller driver Kommissionsforretning som Erhverv.[4]) Jævnligt vil det være faktisk tvivlsomt, om der foreligger et Kommissionsforhold, eller Fuldmagt[5]) eller et andet Retsforhold, f. Ex. om

---

[1]) Deuntzer Om Fuldmagt S. 182 ff., Evaldsen Fuldmagt §§ 3—7, Tybjerg hos Hage S. 236—238, Hindenburg Om Kommissionskontrakten i T. f. R. 1866 S. 239—267, Gram Sp. D. S. 542—543, Aagesen S. 870—873, Vogt §§ 95 og 96. — Grünhut Das Rechts des Kommissionshandels, og hos Endemann III §§ 312—330, Dernburg Lehrb. II §§ 185—187, Lyon-Caen et Renault Traité de droit commercial 2 ed. III Nr. 409 ff.

[2]) § 23 Note 2 og 4.

[3]) Om de Grunde, der motivere Valget af Kommissionær i Stedet for Fuldmægtig, se § 23 Note 2.

[4]) Jfr. Deuntzer l. c. S. 184, Grünhut hos Endemann III S. 163. Men dette kan ikke altid være tilstrækkeligt til deres Anvendelse, jfr. § 39 Note 18, U. f. R. 1890. 796.

[5]) Med Hensyn til Spørgsmaalet, om der foreligger Bemyndigelse til at optræde i eget eller i Bemyndigerens Navn, se § 23 Note 3, H. R. T. 1894. 555 (U. f. R. 1895. 26); Bemyndigelsen til en Person, der driver Kommissionsforretning, om Udførelsen af en Handelsforretning, maa formodes at gaa ud paa, at den Bemyndigede skal handle i eget Navn, Grünhut hos Endemann III S. 166—168, Hindenburg l. c. S. 241. Om den for en Andens Regning

der, naar Varer ere tilsendte en Person, foreligger et Salg til ham eller et Kommissionsforhold.[6]) Kommissionskontrakten er en Mandatskontrakt (§ 139) og undergiven de almindelige Regler om Parternes indbyrdes Mellemværende i Arbejdskontrakter (§§ 136—138) og om Bemyndigelser (§ 139), forsaavidt som ikke Handelssædvaner modificere eller nærmere bestemme disse. Om Kontraktens Stiftelse henvises til det tidligere Bemærkede;[7]) medens henholdsvis formue-

---

Handlende er optraadt i eget eller i den Andens Navn, se § 23 Note 4, Dernburg Lehrb. II S. 536, Hindenburg l. c. S. 247—248.

[6]) Naar Sagen foreligger rent, maa Afsenderen, der paastaar Salg, i Almindelighed have en Bevisbyrde, U. f. R. 1881. 790, 1884. 952, jfr. 1896. 1288, 1892. 1118, 1873. 547, S. og H. R. T. 1882. 212, Tybjerg l. c. S. 237. Som Omstændigheder, der, uden dog at være afgjørende, tale for Salg, kan nævnes, at Vareforsendelsen er foregaaet for Modtagerens Risiko (Note 66), og Tilegnelseshandlinger fra dennes Side. For Kommission taler Vedtagelse af Provision, Meddelelse til Afsenderen om stedfundne Salg. Oplysninger kunne afgives af Tilkjendegivelser ved Varens Afsendelse, U. f. R. 1896. 1091, og af Parternes Bogføring; Passivitet overfor Tilkjendegivelser fra den anden Parts Side kunne være afgjørende (Note 59), jfr. U. f. R. 1896. 576. De om Parterne og Retshandelen benyttede Retsterminologier ere naturligvis ikke afgjørende. Se om Æmnet H. R. T. 1887. 754 (U. f. R. 1888. 435), 1871. 111 (U. f. R. 1871. 522), U. f. R. 1894. 272, 1892. 1118, 1889. 53, Resp. 22. Juni 1880 (U. f. R. 1888. 750), 1884. 347, S. og H. R. T. 1863. 135, 1872. 32, H. R. T. 1892. 134 (U. f. R. 1892. 771), U. f. R. 1888. 192, 1202, Dernburg Lehrb. II S. 535—536, Grünhut hos Endemann III S. 168—169, Deuntzer l. c. S. 190—191. Stærkt for Kjøb taler Vedtagelse om, at Modtageren kun skal svare en bestemt Pris for Varen uden Hensyn til, hvad han selv faar for den, Dernburg Lehrb. II S. 535 Note 6, jfr. Deuntzer l. c. S. 191, U. f. R. 1894. 507, S. og H. R. T. 1865. 95, men dog U. f. R. 1893. 605, og det er naturligvis ikke uforeneligt med Antagelsen af Kjøb, at Kjøberen har Ret til at sende de Varer tilbage, som han ikke kan afhænde eller ikke har Brug for, U. f. R. 1885. 211, S. og H. R. T. 1872. 35, eller at Afsenderen indtil videre har forbeholdt sig Ejendomsret over de hos Modtageren værende Varer, U. f. R. 1883. 36, jfr. 1893. 605. Der forekommer blandede Forhold: Varen er kjøbt af Modtageren, men denne er pligtig til i Afsenderens Interesse at sørge for dens Afsætning.

[7]) § 136. II særlig Note 8, § 139. III. 3, § 25 Note 6, ndfr. Note 60. Jfr. Grünhut hos Endemann III S. 169—176. At den i Anmodningen om Overtagelse af en Kommission liggende Bemyndigelse — bortset fra de Tilfælde, hvor Adressatens Tavshed binder ham som Kommissionær — skulde være betinget af, at Overtagelseserklæring fra Komissionæren indløber til Kommittenten indenfor sædvanlig Akcepttid (§ 10. III. 2. b. α), saa at Adressaten udsætter sig for Risiko ved at begynde, inden hans Akcept kommer til Kommittenten,

retlig og personlig Myndighed udfordres hos Kommissionæren til Paatagelse af de formueretlige Pligter og Arbejdspligter, kræves der i alt Fald ved Salgskommissionen ikke nogen Art af Myndighed hos ham, for at den under II. omtalte Bundethed af hans Kompetence og dennes Virkninger kan indtræde.[8])

II. Angaaende de Rettigheder, som stiftes ved den kommitterede Retshandel, erindres den tidligere[9]) oplyste Sætning, der navnlig faar praktisk Betydning i Tilfælde af Kommissionærens Konkurs, at Kommissionæren ifølge Kommissionsforholdets Formaal maa antages ved den kommitterede Retshandels Udførelse (se nærmere under 2) at erhverve umiddelbart for Kommittenten. Kommissionæren har forsaavidt bundet sin Erhvervsevne[10]) (§ 144) til Fordel for Kommittenten; Kommissionærens Interesser ere tilstrækkeligt beskyttede derved, at der gives ham en Sikkerhedsret (se under IV.) i det Erhvervede. Om disse Sætningers nærmere Anvendelse og om de ved den kommitterede Retshandels Udførelse skabte Forpligtelser overfor Trediemand bemærkes Følgende:

1. Den Kommissionæren til Salg overgivne Vare tilhører fremdeles Kommittenten,[11]) indtil den enten af Kommissionæren er overdraget til Trediemand eller ved retsgyldig Selvindtrædelse

---

Grünhut hos Endemann III S. 170—172, kan ikke opstilles som almindelig Regel, jfr. ovfr. § 10. III. 2. b, § 139 Note 22.

[8]) § 24 i Slutn., se om Indkjøbskommission Note 28.

[9]) § 24. III; om afvigende fremmede Lovgivninger § 24 Note 39 og f. Ex. Dernburg Lehrb. II S. 536—537, Grünhut hos Endemann III S. 222—227, 247—250.

[10]) I T. f. Rvdsk. VII S. 68 bemærker Hagerup, at jeg (ovfr. § 24. VII) „begrunder" Regelen om Kommittentens umiddelbare Erhvervelse ved Sætningen, at Kommissionæren har bundet sin Erhvervsevne til Fordel for Kommittenten, „en Aagesensk Talemaade, der Intet oplyser og Intet beviser". Dette er ikke saa, Begrundelsen af Regelen har jeg fundet i Kommissionsforholdets materielle Formaal, og „den Aagesenske Talemaade" er af mig kun benyttet som et Udtryk for Resultatet, hvortil den forekommer mig vel egnet. I alt Fald vides hidtil ikke nogen bedre Terminologi at være fastslaaet.

[11]) Gram Sp. D. S. 543, Evaldsen Fuldmagt S. 35, U. f. R. 1881. 783, 1893. 605 (jfr. Note 6), jfr. H. R. T. 1865. 71, 1892. 134 (U. f. R. 1892. 771), 1889. 593 (U. f. R. 1890. 56). Sætningen gjælder, selv om Kommissionæren har givet Forskud paa eller akcepteret Vexel for Varen, og uanset at han staar *del credere*, U. f. R. 1888. 192, 1868. 1070, Deuntzer l. c. S. 266—267.

(se under VI) er bleven Kommissionærens. Naturligvis er Trediemand Ejer af Varen, naar Kommissionæren har overdraget ham den i Overensstemmelse med den af Kommittenten givne Bemyndigelse;[12]) omvendt er det klart, at Trediemand ikke er bleven Ejer af Varen, naar den retsstridigt er overdraget ham af Kommissionæren, og dette, hvad forøvrigt sjældent vil være Tilfældet, var eller maatte være ham bekiendt. Tvivlsom stiller Sagen sig derimod, naar Kommissionæren retsstridigt har solgt Varen med Afvigelse fra Bemyndigelsen, f. Ex. for en lavere Pris end den aftalte, men Trediemand er i god Tro. Det maa dog vistnok — selv udenfor de Tilfælde, hvor Kommissionæren har skriftlig Legitimation,[13]) antages, at Trediemand bliver Ejer ved saadan Afhændelse.[14]) Ved at bemyndige Kommissionæren til at sælge de ham overleverede Ting som sine egne, har Kommittenten overfor Trediemand givet det Skinnet af, at Kommissionæren er Ejer, samt unddraget Trediemand Opfordringen til at undersøge Bemyndigelsens Omfang, og dette Forhold synes efter de almindelige Grundsætninger om exstinktive Godtroenhedserhvervelser[15]) at maatte være tilstrækkeligt Grundlag for Exstinktionen af Kommittentens Ejendomsret. Som Analogi kan ogsaa henvises til, at Overdragelsen til Trediemand utvivlsomt er gyldig, naar den har fundet Sted i Overensstemmelse med Ordren, og Kommissionæren derefter har eftergivet Trediemand Fordringen paa Kjøbesummen.[16]). Disse Betragtninger passe ganske vist kun paa det Tilfælde, at Trediemand ikke har vidst, at Kommissionæren kun handlede som Kommissionær. Men selv om Trediemand har vidst dette, maa det vel antages,

---

[12]) Evaldsen Fuldmagt S. 35—38.

[13]) U. f. R. 1868. 1070, Torp S. 368.

[14]) Evaldsen S. 72—73, Fuldmagt S. 38—44, Tybjerg l. c. S. 238, Hindenburg l. c. S. 255—256, Aagesen S. 871, ovfr. § 23 Note 49; afvigende Deuntzer l. c. S. 268—269, jfr. U. f. R. 1896. 493, Vogt S. 342, D. H. G. B. Art. 306 og iøvrigt fremmede Lovgivninger Deuntzer l. c. S. 268. Antager man ikke den i Teksten forsvarede Sætning, maa det dog fastholdes, at Trediemand kan beholde Tingen mod at fjærne Uoverensstemmelsen med Bemyndigelsen, f. Ex. ved at tillægge det, som manglede i den lovlige Kjøbesum.

[15]) Jfr. Torp § 26.

[16]) Jfr. Note 23.

at han bliver Ejer; en modsat Regel vilde formeget undergrave Kommissionsforholdets Brugbarhed. Den omtalte exstinktive Erhvervelse for Tredjemand er vistnok betinget af, at han i god Tro har opnaaet Varens Besiddelse.[17])

Den af Salgskommissionæren for Varen modtagne Kjøbesum[18]) er Kommittentens, saalænge den endnu er individualiseret, men naar Kommissionæren har blandet den med sin egen Pengebeholdning, staar Kommittenten kun med en Fordringsret overfor ham.[19]) Naar Kjøbesummen, efterat Kommissionæren er kommen under Konkurs, af Kjøberen indbetales til Konkursboet, er Kommittenten Separatist eller Massekreditor i Boet, eftersom henholdsvis Pengene endnu ere individualiserede eller ikke.[20]) Ved Siden af Kommittentens Ejendomsret tilkommer der Kommissionæren en Sikkerhedsret over Kjøbesummen. Den ved den kommitterede Retshandels Udførelse stiftede Ret til Kjøbesummen overfor Kjøberen er ligeledes Kommittentens[21]) og undergiven Kommissionærens Sikkerhedsret. De samme Indsigelser mod Fordringen, der vilde tilkomme Kjøberen, dersom Fordringen var Kommissionærens, tilkomme ham i Almindelig-

---

[17]) Jfr. § 55. IV, Sølov 1. April 1892 § 168, D. H. G. B. Art. 306, jfr. 649, Hahn II S. 143—144, Tybjerg l. c. S. 237. Saalænge Tredjemand kun har indgaaet Kontrakt med Kommissionæren, maa Kommittenten kunne erklære Kontrakten, der er i Strid med den givne Bemyndigelse, for sig uvedkommende. Evaldsen Fuldmagt S. 42—43. Afvigende maaske Torp S. 371.

[18]) Naar Kjøberen, der tillige ifølge andet Mellemværende er Kommissionærens Skyldner, indbetaler et Beløb til denne uden Angivelse af, for hvilken Post Betalingen skal gjælde, maa vistnok en forholdsmæssig Del af den gjælde som Betaling for Kjøbesummen, Deuntzer l. c. S. 221, jfr. Wharton § 934. Schl. H. R. D. I. 169, § 61 Note 38.

[19]) J. U. 1859. 557. Nærmere § 136 Note 33, 34, Deuntzer l. c. S. 269—270. Kommissionæren er i Almindelighed ikke pligtig at holde den oppebaarne Kjøbesum individualiseret. H. R. T. 1887. 787 (U. f. R. 1888. 453). Jfr. § 130. IV.

[20]) H. R. T. 1865. 71, U. f. R. 1894. 272, 1879. 291, J. U. 1860. 815, Deuntzer l. c. S. 272.

[21]) H. R. T. 1865. 71, U. f. R. 1894. 272, 1889. 72, 1879. 291, 389, 1874. 897, 1895. 983, J. U. 1860. 815, VIII. 764, Evaldsen S. 99—100, Fuldmagt S. 78, Tybjerg l. c. S. 238, jfr. Note 31, ovfr. § 24 Note 40; noget afvigende Deuntzer l. c. S. 270—271, jfr. Note 26. At Kommissionæren staar *del credere*, udelukker ikke Kommittentens Ret, se cit. D. D.

hed overfor Kommittenten.[22]) Men medens Fordringsretten saaledes er Kommittentens, staar Kommissionæren, saalænge Kjøberen ikke véd, at hans Sælger har handlet som Kommissionær, som fuldtud legitimeret overfor Kjøberen til at raade over Fordringen.[23]) Er det eller burde det være Kjøberen bekjendt, at Sælgeren handlede som Kommissionær, staar denne alligevel indtil videre som legitimeret til paa regelmæssig Maade at inddrage Fordringen for denne,[24]) medens det iøvrigt kan være noget tvivlsomt, hvorvidt hans Legitimation strækker sig,[25]) og hans Sikkerhedsret (se under IV) vil give ham visse Beføjelser til at raade over Fordringen endog mod Kommittentens Protest. Fremdeles maa der undertiden antages at være givet Kommissionæren en uigjenkaldelig Fuldmagt til — til Undgaaelse af Forstyrrelser i hans Forretningsvirksomhed, og for ikke at svække hans Kredit, jfr. navnlig det Tilfælde, at Kommissionæren holder fast Udsalg af Kommittentens Varer — uhindret af Kommittenten at besørge Fordringens Inddragelse, saalænge han er solvent. Af alt dette følger, at Kommittenten paa den anden Side savner al Legitimation med Hensyn til Fordringen, indtil det er oplyst, at Kommissionæren ikke har nogen Beføjelse til at raade over den, eller denne har afgivet Erklæring om, at han ikke har Noget imod, at Kommittenten selv inddrager den,[26]) f. Ex. ved at „tiltransportere" Kommittenten For-

---

[22]) § 24 i Slutn., Deuntzer l. c. S. 275. Kjøberen kan i Almindelighed overfor Kommittenten benytte til Kompensation de Fordringer paa Kommissionæren, som han har erhvervet, inden han blev vidende om, at Sælgeren handlede som Kommissionær, § 63. II. 1, J. T. IV. 1. 18, U. f. R. 1879. 590, 1891. 533, 1876. 599, § 63 Note 9, jfr. om Kompensation iøvrigt Note 25.

[23]) § 24 Note 41.

[24]) S. og H. R. T. 1862. 230, 1868. 26, Note 32.

[25]) Kommissionæren er næppe legitimeret til at eftergive Fordringen, § 24 Note 41; vistnok heller ikke til at likvidere den med egen Gjæld til Kjøberen, Wharton § 943, ovfr. § 63 Note 2, jfr. dog bekræftende U. f. R. 1873. 535, J. U. 1859. 491. Kjøberen kan ikke fordre ukonnexe Modkrav paa Kommissionæren bragte i Kompensation, naar han ved Kjøbet var vidende om Sælgerens Egenskab som Kommissionær, U. f. R. 1873. 535, 1879. 389, § 63 Note 9, eller naar han først har erhvervet Modkravet efter at være bleven vidende om Kommissionsforholdet, § 63. II. 1 i Slutn.

[26]) Evaldsen Fuldmagt S. 76—84, Deuntzer l. c. S. 270—275, 218—219, jfr. Hindenburg l. c. S. 249—251, U. f. R. 1889. 72, jfr. S. og H. R. T.

dringen. En simpel Meddelelse fra Kommittenten til Kjøberen om Kommissionsforholdet med Paalæg om ikke at betale til Kommissionæren vil saaledes ikke udelukke Kjøberens Pligt til at betale til denne eller Gyldigheden af Betalingen til denne. Betaler paa den anden Side Kjøberen til Kommittenten uden Kommissionærens Samtykke, vedbliver han at være ansvarlig for sket Skade overfor denne, saavidt som Betalingen var i Strid med dennes Ret.

2. De Indkjøbskommissionæren til Indkjøb overgivne Penge tilhøre fremdeles Kommittenten, saalænge de endnu ere individualiserede, men naar Kommissionæren har blandet dem med sin egen Beholdning, har Kommittenten kun en Fordringsret overfor ham.[27]) Af den ved den kommitterede Retshandels Udførelse erhvervede Ting bliver Kommittenten Ejer gjennem Kommissionæren umiddelbart ved dennes Erhvervelse,[28]) men der

---

1862. 230. U. f. R. 1883. 404 tager det for let (se den forsaavidt rigtige Dissens l. c. S. 407), J. T. IV. 1. 18 muligvis for strængt med Kommittentens Legitimation; sidstnævnte Dom synes at hvile paa den urigtige Anskuelse, at der kræves en Overdragelsesretshandel fra Kommissionærens Side for at overføre Retten til Kommittenten.

[27]) Note 19, J. U. 1863. 733, § 130 Note 70.

[28]) Evaldsen S. 99—100, Fuldmagt S. 44—64, 70—72, Deuntzer l. c. S. 253—266, Gram Sp. D. S. 543, Hindenburg l. c. S. 253, Tybjerg l. c. S. 238, Aagesen S. 871, ovfr. § 24 Note 40, ndfr. Note 96, H. R. T. 1888. 134 (U. f. R. 1888. 634), jfr. Schl. II. 514 og Note 31. Se om Striden angaaende dette Spørgsmaal i Tyskland Grünhut hos Endemann III S. 247—250, Hahn II S. 466—471. At Sætningen ikke skulde gjælde, naar Ordrens nøjagtige Udførelse har været umulig, og Kommissionæren alligevel har foretaget en — altsaa fra Ordren afvigende — Retshandel for Kommittenten, men at sidstnævnte i saa Fald først skulde erhverve ved at akceptere Forretningen, Evaldsen Fuldmagt S. 65—68, kan næppe antages, men i disse Tilfælde kan Kommissionæren kun være pligtig at anerkjende Forretningen for Kommittentens, mod at denne fuldtud anerkjender den. Sammenhængen er den, at Kommissionæren paa den ene Side ved Kommissionens Overtagelse har bundet sig til at anerkjende det, som han maatte foretage sig til Fyldestgjørelse af Kommittentens ved Kommissionen tilkjendegivne Formaal, for Kommittentens, se Teksten, men at han paa den anden Side, da han i de her omhandlede Tilfælde har handlet uden nogen Pligt til at handle, kan stille og maa formodes at stille uforbeholden Akcept fra Kommittenten som Betingelse for Bundethedens Vedvaren, jfr. Note 58 b og 100. — At Kommissionæren er umyndig, vil maaske udelukke Kommittentens Erhvervelse, naar han til Indkjøbet har anvendt egne Penge, som han ikke var beføjet til at anvende paa denne Maade.

tilkommer denne en Sikkerhedsret (ndfr. IV) over Tingen. At Kommissionæren har kjøbt Tingen for egne Penge, jfr. D. L. 5—3—15, forandrer i og for sig ikke Retsstillingen, men denne Omstændighed kan gjøre det særligt tvivlsomt, om en vis Forretning er den til Kommissionens Udførelse foretagne. (Ved Salgskommission vil Tvivl i denne Retning sjældent opstaa. Ved at overtage Salgskommission er Kommissionæren bleven bundet til at anerkjende ethvert af ham, saalænge Kommissionskontrakten bestaar, foretaget Salg af den i Kommission givne Vare som en Udførelse af Kommissionen; Tvivlen vil altsaa her kun opstaa, naar en Forretning ikke kan siges at angaa netop denne Vare, og maa i saa Fald løses paa samme Maade som nedenfor om Indkjøbskommission oplyst. Hyppigst kommer Tvivlen som sagt frem ved Indkjøbskommission. For saavidt et Indkjøb er sket for de Kommissionæren til Kommissionens Udførelse af Kommittenten overgivne Penge, maa vel noget Lignende gjælde som det om Salgskommission Bemærkede. Men dels lader det sig vanskeligt paavise, at just disse Penge ere anvendte til dette Indkjøb, dels vil det meget hyppigt være givet, at Kommissionæren ikke har anvendt Kommittentens Penge til Indkjøbet. Og den, der har paataget sig en Indkjøbskommission, har, bortset fra særlige Omstændigheder, f. Ex. at det er en bestemt Vare, han har paataget sig at erhverve kun for Kommittenten, ikke bundet sin Erhvervsevne saaledes overfor denne, at han ikke kan indgaa lignende Retshandler for egen eller for Andres Regning. Bundetheden af hans Kompetence gaar kun ud paa, at de Rettigheder, der erhverves af ham ved den Forretning, som kjendes at være foretagen for at udføre Kommissionen, ere Kommittentens. At han foretager en vis Forretning af Indhold som den ham i Kommission givne for Andre end Kommittenten, kan efter Omstændighederne være en Krænkelse af hans Pligt som Mandatar, der paadrager ham Ansvar, men Pligtbruddet kan ikke bevirke, at Kommittenten kan tilegne sig Forretningen. Særligt ved Indkjøbskommission bliver saaledes Kjendemærket paa den til Kommissionens Udførelse foretagne Forretning ofte alene det, at den fremtræder som foretagen af Kommissionæren i den Hensigt at være en Udførelse af Kommissionen. Efter Omstændighederene,

— men efter det Bemærkede naturligvis ikke altid — vil det fremgaa af Forretningens Konformitet med den beordrede; som andre oplysende Momenter kunne fremhæves Kommissionærens Bogføring og hans Meddelelser til Kommittenten.[29]) At Kommissionæren skulde kunne overdrage den indkjøbte Ting til godtroende Trediemand med exstinktiv Virkning for Kommittenten, kan ifølge dansk Rets Grundsætninger om exstinktive Godtroenhedserhvervelser næppe antages,[30]) medmindre Kommittenten har forsynet Kommissionæren med særlig Legitimation. Den ved den kommitterede Retshandel stiftede Fordringsret mod Sælgeren er Kommittentens,[31]) men Kommissionæren staar overfor Sælgeren indtil videre som den Legitimerede, ligesom under 1 om Salgskommissionæren udviklet.[32])

3. Om de af Kommissionæren ved den kommitterede Retshandel stiftede Forpligtelser henvises til det i § 23. IV Udviklede;[33]) hvorefter alene Kommissionæren er forpligtet overfor Medkontrahenten, som kun kan holde sig til Kommittenten, naar Kommissionæren har overdraget ham sin Ret mod denne. Sam-

---

[29]) Se om Æmnet Evaldsen S. 100, Fuldmagt S. 60—64, 68—69, Deuntzer l. c. S. 214—218, Aagesen S. 192—193, jfr. Evaldsen U. f. R. 1868 S. 967—968, S. og H. R. T. 1870. 64, ndfr. § 144. Jfr. Note 28.

[30]) Deuntzer l. c. S. 265, jfr. Torp § 26, afvigende Evaldsen S. 98, Fuldmagt S. 57—60, 71, tvivlende Aagesen S. 873.

[31]) H. R. T. 1872. 390 (U. f. R. 1873. 5), U. f. R. 1882. 278 (om Sælgeren vidste, at Kjøberen handlede som Kommissionær, er i denne Henseende irrelevant, se ovfr. i Teksten under 1), J. U. III. 478, jfr. Note 21. Naar Mangel af behørig Opfyldelse eller andet kontraktsstridigt Forhold fra Sælgerens Side paa Grund af Kommittentens særlige Forhold tilføjer denne særlig Skade, maa Sælgeren under de almindelige Betingelser (§ 41. IV; det vil altsaa kunne være af Betydning, om Sælgeren er vidende om Kommissionsforholdet) være ansvarlig herfor, ligesom overfor en Cessionar, og Kommissionærens Legitimation omfatter ogsaa saadanne Krav, jfr. S. og H. R. T. 1862. 230, Dernburg Lehrb. II S. 537 Note 16 og tildels afvigende Deuntzer l. c. S. 276—277, Evaldsen Fuldmagt S. 84—85. Nogle af Bemærkningerne i U. f. R. 1891 S. 802—804 om Kommittentens Retsstilling stemme ikke ganske med dansk Ret (Forveksling af Ret og Legitimation).

[32]) D. D. i Note 31, S. og H. R. T. 1862. 230, Note 22—26.

[33]) Jfr. endvidere Evaldsen Fuldmagt S. 100—104, Deuntzer l. c. S. 273, 278—283. H. R. T. 1894. 555 (U. f. R. 1895. 26) angaar et Tilfælde, hvor Mellemmanden var egentlig Fuldmægtig („ikke optraadte som Kjøber") for Sælgeren, men udtrykker sig ganske vist noget uklart.

mesteds er tillige oplyst, at Medkontrahenten ikke kan fordre saadan Overdragelse, medmindre Kommissionæren er kommen under Konkurs, men at Kommissionærens Konkursbo vistnok er pligtigt at overdrage ham Kommissionærens Krav mod Kommittenten paa Dækning for Kjøbesummen og paa Varens Levering til Medkontrahenten.

III. Angaaende Parternes indbyrdes Mellemværende henvises til de almindelige Regler om Arbejdskontrakter (§ 136) med følgende Bibemærkninger.

1. a. Kommissionærens Pligt til at udføre Kommissionen kan, med det almindelige Tilfælde for Øje, at Kommissionæren er Kjøbmand eller driver Kommissionsforretning som Erhverv, nærmere bestemmes saaledes, at han er pligtig til at udføre den overtagne Kommission i Overensstemmelse med Kommittentens Ordrer, med en ordentlig Kjøbmands Omhu.[34]) Kommittentens Ordrer ville ofte være at forstaa ikke som imperative, men som demonstrative,[35]) og selv imperative Ordrer kan Kommissionæren under særlige Omstændigheder være beføjet og pligtig til at fravige.[36]) Er der Grund til Tvivl om, hvorvidt og hvorledes Kommittenten ønsker Forretningen udført, skal Kommissionæren, saavidt muligt, indhente hans Erklæring.[37]) Kommissionæren er beføjet til og

[34]) Grünhut hos Endemann III S. 177—203, Deuntzer l. c. S. 197—203, Hindenburg l. c. S. 241—247, Aubert Sp. D. II S. 122—123, ovfr. § 136 Note 19, J. U. 1858. 837, U. f. R. 1885. 752. Særlige Regler om dens Pligter, der har overtaget at indkjøbe en Vexel, findes ikke i dansk Ret. Kommissionæren kan ikke være pligtig at forsyne Vexelen med sit Endossement; det maa staa ham frit for at opfylde Kommissionen med en paa Ihændehaveren lydende Vexel, jfr. Evaldsen Fuldmagt S. 24. Men forsyner han Vexelen med sit Endossement, maa dette være regelmæssigt og uden Forbehold, D. H. G. B. Art. 373 og nærmere Grünhut hos Endemann III S. 267—269. Bestemmelsen i Fdn. 18. Maj 1825 § 14 er ophævet ved L. 7. Maj 1880 § 96, Aubert Vexelret S. 144, Sp. D. II S. 124.

[35]) Grünhut hos Endemann III S. 178—185, Deuntzer l. c. S. 197—199, Hindenburg l. c. S. 241—243.

[36]) § 139 Note 20, § 136 Note 21, 22.

[37]) U. f. R. 1889. 893, 1888. 716, 1885. 752, 1884. 781. Naar Kommittenten lader Tilkjendegivelser fra Kommissionæren om, hvad denne agter at gjøre, ubesvarede, vil Kommissionæren ofte være beføjet til at handle som af

pligtig at handle saa hurtigt som muligt ved første gunstige Lejlighed.[38]) At Kommittenten har fastsat det Beløb, for hvilket der maa kjøbes eller sælges (Limitum),[39]) fritager ikke Kommissionæren for Pligt til at søge og benytte gunstigere Prisforhold til Fordel for Kommittenten.[40]) Kommissionæren maa ikke uden særlig Hjemmel afslutte Retshandelen paa usædvanligt ugunstige eller farefulde Maader og Betingelser.[41]) Til at sælge paa Kredit er Kommissionæren kun beføjet, forsaavidt som saadant særligt er tilladt ham, eller Kreditsalg er stemmende med almindelig Skik ved den paagjældende Art af Forretninger;[42]) i saa Fald staar han ikke til Ansvar for det Tab, som lides ved, at Medkontrahenten ikke kan betale, medmindre han har gjort sig skyldig i nogen Uagtsomhed, eller har paataget sig at staa *del credere*.[43]) Om Kommissionærens Beføjelse til at substituere en Anden i sit Sted og om hans Ansvar for Substitutens og for Medhjælperes Handlinger henvises til det tidligere Bemærkede.[44]) Uden særlig Hjemmel for Afvigelse vil Kommissio-

---

ham tilkjendegivet, forsaavidt som han ikke paa Forhaand maatte vide, at det Foreslaaede strider mod Kommittentens Vilje, U. f. R. 1881. 418, S. og H. R. T. 1862. 169, N. j. A. XX. 61, jfr. Note 59.

[38]) Grünhut hos Endemann III S. 194—195, Deuntzer l. c. S. 199, J. U. 1855. 69. A. f. R. IV. 101. Jfr. Note 7.

[39]) Naturligvis er ikke enhver Prisangivelse (f. Ex. Fakturaprisen) fra Kommittentens Side at opfatte som et Limitum, Deuntzer l. c. S. 200—201, Dernburg Lehrb. II S. 539 Note 3, jfr. U. f. R. 1884. 781, 1881. 725, 1868. 399, Resp. 11. Juni 1886 (U. f. R. 1888. 828), S. og H. R. T. 1863. 52.

[40]) Deuntzer l. c. S. 201—202, Grünhut hos Endemann III S. 191—192, 242, jfr. dog U. f. R. 1872. 658. Undtagelsesvis vil det forekomme, at f. Ex. Kommittenten, idet han ønsker at skaffe sine Varer et vist Marked, forbyder Salgskommissionæren at tage højere Priser end de fastsatte, H. R. T. 1892. 134 (U. f. R. 1892. 771). Jfr. Note 55.

[41]) Jfr. H. R. T. 1889. 789 (U. f. R. 1890. 340, Salg ved Auktion), Resp. 22. Juni 1880 (U. f. R. 1888. 750, Voldgiftsvedtagelse), jfr. U. f. R. 1890. 220, N. j. A. XVIII. 29 (Salg paa Bodmeri).

[42]) Deuntzer l. c. S. 203, Hindenburg l. c. S. 244—245, U. f. R. 1895. 1064, jfr. D. H. G. B. Art. 369, Grünhut hos Endemann III S. 193, 245—246, Dernburg Lehrb. II S. 540 Note 8.

[43]) Resp. 7. Novbr. 1818, 2. Septbr. 1817 (N. j. T. II. 48, 69), J. U. 1860. 902, 1858. 837, 1855. 379, N. j. A. XXX. 87, XVIII. 29, Note 73, 74, Aubert Sp. D. II S. 124, jfr. S. og H. R. T. 1868. 34. Jfr. Note 59, 67, 117, 114.

[44]) § 136 Note 23—26, 42—45, Grünhut hos Endemann III S. 186—191, jfr. Deuntzer l. c. S. 209—212, Hindenburg l. c. S. 246.

næren kun være beføjet til at sælge de ham tilstillede Konsignationsvarer paa det Sted, hvor han driver sin Forretningsvirksomhed.[45]) Hvorvidt Kommissionæren er pligtig til at lægge ud af egne Midler for Kommittenten, eller om han kan fordre de nødvendige Beløb forud af Kommittenten, kan ikke afgjøres ved nogen almindelig Regel, men afhænger af Omkostningens Beskaffenhed og af Kontraktens Indhold.[46]) Kommissionæren er pligtig at give Kommittenten hurtigst muligt de Meddelelser, som dennes Interesse kræver, navnlig om, at Forretningens Udførelse er umulig, og om at og hvorledes den er udført.[47]) Særlig Betydning kan, som tidligere bemærket,[48]) Meddelelsen om Forretningens Udførelse have som Bevismiddel til Oplysning om, at en vis af Kommissionæren foretagen Forretning er den til Kommissionens Udførelse foretagne. — Naar den til Kommissionens Udførelse foretagne Retshandel væsentligt afviger fra den beordrede, og naar behørig Meddelelse om Foretagelsen ikke har fundet Sted, uanset at saadan Meddelelse var af væsentlig Betydning for Kommittenten, kan denne — med den Begrænsning, der følger af, at Trediemand, som tidligere omtalt,[49]) ved Kommissionærens Salg kan være bleven Ejer af hans Vare — afvise Forretningen som sig uvedkommende.[50]) Dersom det skyldes Kommissionærens Brøde, at behørig Forretning ikke er udført, kan Kommittenten, der saaledes afviser det Foretagne, fordre Erstatning, som om slet Intet var foretaget af Kommissionæren til Kommissionens Udførelse. Naar Mangelen ved den

---

[45]) Schl. H. R. D. II. 229, U. f. R. 1890. 796, jfr. om Kommissionærens Opfyldelsessted iøvrigt Grünhut hos Endemann III S. 194 og ndfr. Note 71, 72.

[46]) Deuntzer l. c. 211—213, Evaldsen Fuldmagt S. 30—31, Hindenburg l. c. S. 253—254, Grünhut hos Endemann III S. 211—212, jfr. § 139 Note 30.

[47]) Deuntzer l. c. S. 213—218, Hindenburg l. c. S. 246, Grünhut hos Endemann III S. 195—196, D. H. G. B. Art. 361, ovfr. § 136 Note 35, U. f. R. 1885. 752, 1884. 781, S. og H. R. T. 1872. 32, J. U. 1860. 911, 1855. 69, N. j. A. XXV. 88. Jfr. Note 37, 6, 61, 62, 117.

[48]) Note 29.

[49]) Note 13—17. [50]) § 136 Note 46, Dernburg Lehrb. II S. 539, 538 Note 2, jfr. D. H. G. B. Art. 362, Grünhut hos Endemann III S. 197—201, 183—184, 185—186.

Henlen

foretagne Forretning eller Undladelsen af at give Meddelelse ikke er væsentlig, kan Kommissionæren ikke afvise Forretningen, men er indskrænket til at forlange Erstatning for den begaaede Feil. Positiv Bestemmelse om Erstatningens Omfang findes ikke, man maa altsaa holde sig til de almindelige Regler: Kommittenten kan kun fordre Erstatning for det ham ved Kommissionærens Brøde tilføjede Tab;[51]) er Forretningen udført paa mangelfuld Maade, og afvises den ikke af Kommittenten som ham uvedkommende, er det Værdiforskjellen mellem den udførte og den pligtmæssige Forretning, som skal erstattes. Hvad særligt angaar Afvigelser fra Limitum i den for Kommittenten ugunstige Retning, bemærkes: Afvigelsen vil — bortset fra hvad der følger af, at Trediemand ved Kommissionærens Salg er bleven Ejer af Kommittentens Vare — kunne afvises af Kommittenten som ham uvedkommende,[52]) men denne Afvisningsbeføjelse vil dog, dersom der ikke foreligger andre Fejl, være udelukket, naar Indkjøbskommissionæren, der har kjøbt for dyrt, *in continenti* tilbyder selv at ville udrede det overskydende Beløb, og naar Salgskommissionæren, der har solgt for billigt, *in continenti* tilbyder Kommittenten det manglende Beløb.[53]) Ved Salgskommission staar det, med den nys nævnte Begrænsning, Kommittenten frit for, om han vil afvise Forretningen som sig uvedkommende og kræve Erstatning, som om Kommissionæren ikke havde handlet, eller om han vil akceptere Forretningen og gjøre Kommissionæren ansvarlig for sit Tab.[54]) Salgskommissionæren

---

[51]) H. R. T. 1889. 789 (U. f. R. 1890. 340), Schl. H. R. D. II. 229, U. f. R. 1895. 1064, 1889. 893, 1881. 373, S. og H. R. T. 1862. 52, 1868. 26, J. U. 1855. 69, Dernburg Lehrb. II S. 539 Note 7, jfr. ovfr. § 136 Note 46, U. f. R. 1888. 716, 1887. 81 (Note 115), J. U. 1860. 911 (§ 25). Jfr. om Bevisbyrden de cit. D. D. og Grünhut hos Endemann III S. 201—203, Hindenburg l. c. S. 256, ndfr. Note 101.

[52]) Jfr. Grünhut hos Endemann III S. 239—241.

[53]) Deuntzer l. c. S. 284—288, Evaldsen Fuldmagt S. 42, jfr. D. H. G. B. Art. 364, Grünhut hos Endemann III S. 243—245, Dernburg Lehrb. II S. 539 Note 5.

[54]) Grünhut hos Endemann III S. 239, jfr. ovfr. Note 28. At Kommittenten ikke straks overfor Kommissionærens Meddelelse om Udførelsen afviser Forretningen som sig uvedkommende, kan næppe — jfr. derimod Note 58 — i Almindelighed virke som Godkjendelse, Grünhut l. c. S. 239, Dernburg Lehrb. II S. 539 Note 6, jfr. dog Evaldsen Fuldmagt S. 44.

slipper ikke med at betale Limitum, naar Varen kunde være solgt for højere Pris[55]) og er ikke pligtig at svare til Limitum, naar dette ikke kunde være opnaaet.[56]) Naar Indkjøbskommissionæren har indkjøbt til Kommittenten for højere Pris end Limitum,[57]) kan Kommittenten afvise Forretningen som sig uvedkommende[58]) og kræve Erstatning for udvist Forsømmelse eller akceptere den med Forbehold af Krav paa Erstatning; Erstatningen vil ikke altid være Differencen imellem den givne Pris og Limitum. Men i det almindelige Tilfælde, at Grunden til Limitums Overskridelse er den, at Varen ikke har kunnet erholdes billigere, bliver der jo ikke Tale om Erstatningskrav, og i saa Fald kan Kommittenten kun tilegne sig Varen mod fuldtud at godkjende Forretningen.[58 b]) Kommittentens Tavshed overfor Fejl fra Kommissionærens Side vil efter Omstændighederne kunne virke som Afkald paa at gjøre Fejlen gjældende.[59])

b. Salgskommissionæren[60]) skal, naar Kommissions-

---

[55]) Note 40.

[56]) Evaldsen Fuldmagt S. 42, U. f. R. 1888. 237, 1875. 800, 1884. 781. 952, '1881. 790, H. R. T. 1877. 290 (U. f. R. 1877. 910), J. U. 1860. 91i. Som flere af de anførte Domme oplyse, jfr. ogsaa U. f. R. 1881. 725, vil imidlertid Kommissionæren ofte blive dømt til at tilsvare Limitum, idet der maa gaas ud fra, at dette ikke har oversteget Varens Værdi. Afvigende Deuntzer l. c. S. 289, jfr. D. H. G. B. Art. 363, Grünhut hos Endemann III S. 237—242. Muligvis kan Kommissionæren slippe for Ansvaret ved at tilbyde Kommittenten en lige saa god Vare, Evaldsen Fuldmagt S. 42, Deuntzer l. c. S. 289, men dog Grünhut hos Endemann III S. 241.

[57]) Jfr. Grünhut hos Endemann III S. 242—245. Deuntzer l. c. S. 288, Evaldsen Fuldmagt S. 65—68, Hindenburg l. c. S. 255.

[58]) Dersom Kommittenten ikke straks, naar Kommissionæren har tilmeldt ham Forretningen og Overtrædelsen af Limitum, afviser Forretningen, maa han vist, jfr. Note 58 b, i Almindelighed behandles, som om han havde godkjendt den, D. H. G. B. Art. 364, Grünhut hos Endemann III S. 242—243.

[58b]) Note 28.

[59]) Deuntzer l. c. S. 283, § 82 Note 6, Grünhut hos Endemann III S. 243 Note 2, Note 58, 37, 6, 67, 87, J. U. 1874. 687, jfr. N. j. A. XVIII. 29. A. f. R. IV. 101, Note 54.

[60]) Naar Varer til Kommissionsforhandling ere tilstillede en Person, der ikke er pligtig til og ikke vil overtage Kommissionen, kan han dog ifølge sin Forretningsforbindelse med Kommittenten eller efter sin Stilling i det Hele være pligtig til foreløbigt at drage Omsorg for Varen, jfr. D. H. G. B. Art. 323. Grünhut hos Endemann III S. 173—175, ovfr. § 25 Note 6, § 136 Note 8, U. f. R. 1891. 734.

varen ved Afleveringen til ham synligt er beskadiget eller mangelfuld, varetage Kommittentens Tarv i Forhold til Fragtføreren, jfr. Sølov 1 April 1892 § 148, og give Kommittenten fornøden Meddelelse samt overhovedet reklamere i Anledning af forefundne Mangler ved Varen.[61]) Indkjøbskommissionæren skal, naar den indkjøbte Vare afleveres til ham, varetage Kommittentens Tarv ved samme Forholdsregler overfor Sælgeren, som om han selv var Kjøber (§ 83 III. 2. a og b) og give Kommittenten fornøden Meddelelse.[62]) Kommissionæren er pligtig at bevare[63]) Kommissionsvaren, saalænge som det udkræves af Kommissionens Formaal.[64]) Er den kommen i saadan Tilstand, at den ikke kan holde sig længere, maa han, forsaavidt Kommittentens Er-

---

[61]) H. R. T. 1891. 529 (U. f. R. 1892. 182), 1892. 134 (U. f. R. 1892. 771), Deuntzer l. c. S. 209, D. H. G. B. Art. 365, Grünhut hos Endemann III S. 204. Kommissionærens Forsømmelse maa vistnok — naar det ikke indrømmes eller nøje oplyses, hvorvidt Kommittenten har lidt nogen Skade ved Forsømmelsen eller ikke, og hvor stor denne Skade er — bevirke, at han ikke i Forhold til Kommittenten kan paaberaabe sig Mangelen, se de anførte D. D.; anderledes D. H. G. B. Art. 365, Hahn II S. 458. Ogsaa en vis Undersøgelsespligt kan undertiden paahvile Kommissionæren, Grünhut l. c. S. 204, U. f. R. 1881. 373, jfr. Schl. H. R. D. I. 494, men i Almindelighed ikke den Undersøgelsespligt, som paahviler Kjøber overfor Sælger (§ 83. III. 2. a), Grünhut l. c. S. 266, U. f. R. 1875. 800. Jfr. U. f. R. 1897. 359 (Note 6 i Slutn.).

[62]) Grünhut hos Endemann III S. 264—266, Dernburg Lehrb. II S. 541 Note 13, jfr. Resp. 17. Juni 1878 (Rode S. 70).

[63]) § 136 Note 31, Resp. 16. Septbr. 1839 (N. j. T. II. 57), J. U. II. 516, U. f. R. 1885. 752. Pligtig til at assurere Varen for Kommittenten er Kommissionæren næppe, medmindre saadant udtrykkeligt eller stiltiende er vedtaget eller kræves af særlig Koutume, jfr. Resp. 16. Novbr. 1878 (U. f. R. 1879. 138), Schl. H. R. D. II. 470, men dog U. f. R. 1879. 138, 757 (ovfr. § 130 Note 21, 19). Jfr. Deuntzer l. c. S. 207—209, Tybjerg l. c. S. 237, D. H. G. B. Art. 367, Grünhut hos Endemann III S. 206—207. Kommissionærens Beføjelse til at assurere for Kommittentens Regning gaar vistnok videre end hans Pligt, jfr. J. U. 1860. 911. Naar Kommissionæren, der ikke er pligtig at assurere, men efter Kontrakten skal bære Risikoen for de hos ham beroende Varer, har assureret disse for egen Regning, er det antaget, at Assurancesummen skal deles imellem ham og Kommittenten i samme Forhold, som Salgsprovenuet vilde have været at fordele, H. R. T. 1889. 593 (U. f. R. 1890. 56).

[64]) Salgskommissionæren er ubeføjet til at sende Varen tilbage til Kommittenten, U. f. R. 1888. 716, 1882. 1240, jfr. Note 101, 66.

klæring ikke kan indhentes, sælge den snarest muligt.[65]) Risikoen for Varens tilfældige Undergang er Kommittentens.[66])

c. Kommissionæren er pligtig at aflægge Kommittenten Regnskab[67]) for Kommissionens Udførelse og skal til Kommittenten afgive hele Udbyttet af den til Kommissionens Udførelse foretagne Forretning, altsaa f. Ex. naar der er solgt for en højere Pris end Limitum, hele Salgssummen.[68]) Modtagne Penge og Varer skulle afgives, saasnart Kommissionæren har oppebaaret dem,[69]) naturligvis dog kun, imod at Kommittenten fra sin Side opfylder sine Modpligter (se under 2); i Penge kan Kommissionæren selv afdrage sit forfaldne Tilgodehavende. Erhvervede Fordringsrettigheder vil, som tidligere bemærket, Kommissionæren ikke altid være pligtig at afgive blot imod, at hans Sikkerhed i disse fjærnes.[70]) Varer er Kommissionæren kun pligtig at afsende, saa at Kommittenten bærer Forsendelsens Risiko;[71]) Penge maa derimod vistnok leveres til Kommittenten, saa at Kommissionæren bærer Forsendelsesrisikoen.[72])

---

[65]) Jfr. D. H. G. B. Art. 366, 367, Grünhut hos Endemann III S. 204—206, S. og H. R. T. 1868. 26.

[66]) J. U. 1859. 557, N. j. A. XX. 61, S. og H. R. T. 1863. 136, 1872. 32. For egenmægtige Handlinger med Varen bærer Kommissionæren Risikoen, U. f. R. 1890. 796, 1876. 891, 1881. 790, § 36 Note 15.

[67]) § 136 Note 36, Grünhut hos Endemann III S. 207—209, Deuntzer l. c. S. 237—238, Hindenburg l. c. S. 256—258, U. f. R. 1889. 893, 1873. 547, 1883. 1256, 1895. 1054, Resp. 25. Jan. 1832, 7. Novbr. 1818, 2. Septbr. 1817 (N. j. T. II. 55, 48, 69, Opgivelse af Kjøberens Navn, se Note 117, 114). Kommittentens Tavshed overfor det modtagne Regnskab maa ofte have Virkning som Afkald paa at paaberaabe sig de af Regnskabet fremgaaende Fejl. Resp. 25. Jan. 1832, 2. Septbr. 1817 (N. j. T. II. 55, 69), jfr. H. R. T. 1891. 529 (U. f. R. 1892. 182), Note 59.

[68]) Deuntzer l. c. S. 218—222, D. H. G. B. Art. 372, 361, Grünhut hos Endemann III S. 209—210, Dernburg Lehrh. II S. 540—541. Ovfr. Note 40, § 136 Note 32, § 130 Note 5.

[69]) Deuntzer l. c. S. 220, U. f. R. 1895. 1064, S. og H. R. T. 1862. 186, J. T. XXVIII. 364, jfr. om oppebaarne Kjøbesummer Note 18. Om Renter af Penge, som ikke afsendes straks, § 39 Note 31, Hindenburg l. c. S. 246—247, Resp. 9. Juni 1840 (T. f. R. III. 267). Naar Kjøbesummen beordres afsendt til Tredjemand, kan Kommissionæren ikke likvidere den med sin Modfordring paa Tredjemand, J. U. 1862. 361. Om Emballage, hvormed Kommittenten har forsynet Kommissionæren, U. f. R. 1895. 259. [70]) Note 21—26, 32.

[71]) Deuntzer l. c. S. 218—219, Grünhut hos Endemann III S. 176.

[72]) § 40 Note 21, Evaldsen Fuldmagt S. 93 Note, Deuntzer l. c. S. 219. Om J. U. 1859. 557 se § 130 Note 14.

d. Kommissionæren er ikke Kommittenten ansvarlig for, at Medkontrahentens Forpligtelser ikke behørigt opfyldes,[73] medmindre Kommittentens herved lidte Tab skyldes hans Forsømmelighed,[74] eller Kommissionæren staar *del credere*. Dette gjør han, naar han udtrykkeligt eller stiltiende (f. Ex. ved at tage Delcredereprovision) har paataget sig saadant Ansvar, eller naar saadant er hjemlet ved speciel Sædvane.[75] Kommissionæren, der staar *del credere*, er Selskyldnerkautionist for Opfyldelsen af Medkontrahentens Forpligtelser overfor Kommittenten og kan sagsøges, saasnart den Ydelse, som han indestaar for, er forfalden til Betaling.[76] At Kommissionæren staar *del credere*, indvirker iøvrigt ikke paa Retsforholdene og udelukker navnlig ikke, at Kommittenten er Ejer af Varen og den Fordringsberettigede overfor Medkontrahenten.[77]

2. Kommittentens Pligter.[77b] Naar Kommissionæren er Kjøbmand eller driver Kommissionsforretning som Erhverv, er han berettiget til en Provision for sit Arbejde ved Kommissionens Udførelse;[78] ved Salgs- og Indkjøbskommission er Provisionen i Mangel af anden Aftale 2 % af Kjøbesummen.[79] Den

---

[73]) U. f. R. 1869. 549, J. U. 1858. 837, Resp. 9. Jan. 1827, 2. Septbr. 1817 (T. f. R. II. 51, 69), J. T. XIX. 140, Grünhut hos Endemann III S. 227—228, 264—265, Dernburg Lehrb. II S. 541, Aubert Sp. D. II S. 124.

[74]) Note 73 og 43. Ansvaret for Forsømmelighed, der ofte forveksles med Delcredereansvaret, jfr. J. U. 1855. 379, er ikke ens med dette, Deuntzer l. c. S. 206.

[75]) D. H. G. B. Art. 370, jfr. ndfr. Note 116, Grünhut hos Endemann III S. 228, Aubert Sp. D. II S. 124. Det kan ofte være faktisk vanskeligt at afgjøre, om Delcredereansvar er paataget eller ikke, Deuntzer l. c. S. 206—207. Se om Provisionen Note 86.

[76]) Resp. 10. Marts 1821 (T. f. R. II. 286), J. T. XXX. 142, jfr. H. R. T. 1871. 111 (U. f. R. 1871. 522), U. f. R. 1883. 485, 1890. 220, § 116 Note 20. Deuntzer l. c. S. 260—261. Grünhut hos Endemann III S. 229—231. 233—234, Dernburg Lehrb. II S. 542 Note 16, ovfr. § 116 Note 21.

[77]) Hindenburg l. c. S. 260, Grünhut hos Endemann III S. 231—233. 265, ovfr. Note 11, 21.

[77b]) Kommittenten er ikke uden særlig Vedtagelse pligtig at holde Kommissionæren forsynet med Konsignationslager, H. R. T. 1890. 624 (U. f. R. 1891. 369).

[78]) Deuntzer l. c. S. 222, Hindenburg l. c. S. 258, Grünhut hos Endemann III S. 163, 217, ovfr. § 136 Note 10, U. f. R. 1876. 874, 1873. 547.

[79]) Deuntzer l. c. S. 223, Tybjerg l. c. S. 237, Hage S. 472, Aubert Sp. D. II S. 128, Resp. 27. Aug. 1888 (U. f. R. 1889. 536), 17. Marts

antages betinget af og fortjent ved den kommitterede Retshandels Afslutning, uden Hensyn til, om denne gaar i Orden.[80]) Selv om Ikke-Udførelsen af Kommissionen skyldes Umulighed eller Ordrens Tilbagekaldelse fra Kommittentens Side, kan den sædvanlige Provision ikke fordres, men der kan i saa Fald blive Tale om en mindre Provision, navnlig ved Salgskommission om Udleveringsprovision.[81]) Foruden Provision kan Kommissionæren fordre Godtgjørelse for andre beføjede (§ 139) Opofrelser og Udlæg for Kommittenten;[82]) af ydede Forskud og udlagte Kjøbesummer kan Kommissionæren handelsretligt fordre Renter.[83]) I Mangel af særlig Aftale er Retten til Provision forfalden, saasnart denne er fortjent, og Retten til at kræve Udlæg godtgjorte, saasnart Udlæget er afholdt, men Salgskommissionærens Forskud til Kommittenten først, naar Kjøbesummen for det solgte Gods er forfalden til Betaling, eller naar Kommissionsforholdet afsluttes uden Salg.[84]) Endvidere har Kommissionæren Ret til af Kommittenten

---

1826 (N. j. T. III. 254), 6. Oktbr. 1830 (N. j. T. II. 54), 26. Juni 1828 (N. j. T. III. 255), 10. Jan. 1874 (Rode S. 28). Jfr. om anden Aftale U. f. R. 1894. 924 og om Beregningen U. f. R. 1873. 547.

[80]) Deuntzer l. c. S. 224—225, Resp. 1. Septbr. 1883 (U. f. R. 1888. 789), U. f. R. 1890. 220, Resp. 27. Aug. 1888 (U. f. R. 1889. 536), U. f. R. 1874. 217, 1876. 891, S. og H. R. T. 1864. 61; afvigende D. H. G. B. Art. 371, Grünhut hos Endemann III S. 213—216, Dernburg Lehrb. II S. 542, jfr. Resp. 18. Decbr. 1875 (U. f. R. 1876. 245), S. og H. R. T. 1875. 261, 1876. 359. I alt Fald maa Provisionen være fortjent ved Retshandelens Indgaaelse, naar det skyldes Kommittenten, at den ikke gaar i Orden, se Cit.

[81]) Resp. 1. Septbr. 1883 (U. f. R. 1888. 789), Deuntzer l. c. 225, D. H. G. B. Art. 371, Grünhut hos Endemann III S. 246—247, 215.

[82]) § 139. III. 1, Deuntzer l. c. S. 223—224, 225—227, D. H. G. B. Art. 371, Grünhut hos Endemann III S. 210—212, Resp. 27. Aug. 1888 (U. f. R. 1889. 536), 6. Oktbr. 1830 (N. j. T. II. 54), J. T. II. 92, XIX. 141, Schl. H. R. D. I. 266, H. R. T. 1883. 362 (U. f. R. 1883. 1075), U. f. R. 1873 547, 1875. 800, 1883. 1256, 1886. 211, 1890. 220, J. U. 1860. 911, A. f. R. IV. 101, S. og H. R. T. 1872. 45, 1862. 186. For visse regelmæssigt forekommende Udlæg kan vel ingen særlig Legitimation forlanges, men Godtgjørelse kan ikke forlanges for det, der indrømmes ikke at være udlagt, selv om Udlæget vilde have været ganske regelmæssigt, Deuntzer l. c. S. 226.

[83]) Deuntzer l. c. S. 226, U. f. R. 1884. 38, J. U. 1851. 325, 1855. 69. 1860. 911, 1874. 687, Resp. 6. Oktbr. 1830 (N. j. T. II. 54), J. T. XVIII. 364, § 139 Note 29.

[84]) Deuntzer l. c. S. 228—229, Hindenburg l. c. S. 259, jfr. Grünhut

at holdes fri for at svare til de Forpligtelser, som han lovligt har paataget sig for Kommittentens Regning, og som han ikke er pligtig til selv foreløbigt at afholde;[85]) han har saaledes, naar den af ham solgte Vare befinder sig hos Kommittenten, Krav paa, at denne leverer Varen behørigt til Kjøberen. For at staa *del credere* kan Kommissionæren beregne sig særlig Provision.[86]) Videregaaende Pligter end de angivne, f. Ex. Pligt til at yde Godtgjørelse for ulovlige Udlæg, kunne komme til at paahvile Kommittenten som Følge af manglende Reklamation.[87])

IV. Kommissionærens Sikkerhedsret.[88]) Ifølge Retssædvane har Salgskommissionæren, naar han er Handlende, en Panteret[89]) over det i hans Værge værende[90]) Kommissionsgods og efter dettes Salg i de herved erhvervede Fordringsrettigheder, ikke blot til Sikkerhed for sine, dette Kommissionsgods vedrørende Krav, men ogsaa for andre Krav paa Kommittenten.[91]) Betingelsen for, at Kommissionæren i Kraft af denne Panteret kan realisere Kommissionsgodset, er, at han med passende Varsel forgjæves lovligt har affordret Kommittenten Fyldestgjørelse med Tilkjendegivelse af, at han, dersom Fyldestgjørelsen ikke erholdes, vil tage Dækning ved Realisation.[92]) Under de angivne Betingelser kan

hos Endemann III S. 212—213, Dernburg Lehrb. II S. 542 og ndfr. Note 99. [85]) Note 46.

[86]) I Almindelighed 1 %, Resp. L. 27. Aug. 1888 (U. f. R. 1889. 536), 6. Oktbr. 1830 (N. j. T. II. 54), 10. Jan. 1874 (Rode S. 28). Se om, for hvilke Retshandler Provision kan beregnes, Deuntzer l. c. S. 205—206, Hindenburg l. c. S. 260—261, Grünhut hos Endemann III S. 233—234, H. R. T. 1871. 111 (U. f. R. 1871. 522), U. f. R. 1890. 220.

[87]) Note 59, S. og H. R. T. 1872. 45, jfr. 1864. 61.

[88]) Deuntzer l. c. S. 227—237, Evaldsen Fuldmagt S. 31—35, Torp S. 711, Tybjerg l. c. S. 237—238, Hindenburg l. c. S. 258—259. Jfr. D. H. G. B. Art. 374, 375, Grünhut hos Endemann III S. 216—222.

[89]) Schl. H. R. D. III. 9, Resp. 2. Septbr. 1817 (N. j. T. III. 248, J. T. XIX. 140), Resp. 11. Juni 1886 (U. f. R. 1888. 828).

[90]) Schl. H. R. D. I. 570, U. f. R. 1881. 368, 1087, Evaldsen Fuldmagt S. 34.

[91]) Note 89, Deuntzer l. c. S. 228; Sætningen maa dog vistnok forstaas med Begrænsning, Evaldsen Fuldmagt S. 32, jfr. D. H. G. B. Art. 374, Grünhut hos Endemann III S. 218, Hahn II S. 498—499. Provenuet af Kommissionsgodset maa vistnok først afskrives paa de Krav, som vedkomme dette Konsignationsgods, jfr. U. f. R. 1888. 192.

[92]) H. R. T. 1860. 582, U. f. R. 1868. 399, 1881. 404, 1884. 781. Be-

Kommissionæren til sin Dækning fuldbyrde den ham givne Kommission uanset Tilbagekaldelser og Ændringer fra Kommittentens Side; der tilkommer ham forsaavidt en uigjenkaldelig Bemyndigelse til Kommissionens Udførelse.[93]) Men hertil kan han ikke være indskrænket. Naar hans Pligt til at udføre den af ham med Hensyn til det paagjældende Gods overtagne Kommission er ophørt, f. Ex. paa Grund af Kommittentens Misligholdelse i dette Kommissionsforhold, eller fordi Kommissionens Udførelse efter passende Tids Forløb viser sig umulig, kan han søge Dækning ved Salg ogsaa i Strid med Kommissionen.[94]) Salget skal foregaa paa en Maade, som betrygger, at Varernes virkelige Værdi udbringes;[95]) positive Regler om den nærmere Fremgangsmaade findes ikke. Om Indkjøbskommissionærens Sikkerhedsret ses ingen særlig Sædvaneret at foreligge, men efter almindelige Regler tilkommer der ham en Tilbageholdelsesret[96]) over den indkjøbte Vare for sine af dette Kommissionsforhold udspringende Krav, og naar Kommittenten ikke behørigt fyldestgjør ham for disse, maa han efter Reglerne om Fordringshavermora kunne omsætte Varen til Penge,[97]) hvorved han faktisk opnaar Dækning.

V. Om Kommissionskontraktens Ophør[98]) findes intet Væsentligt at tilføje til det i §§ 136, 137 og 139 Bemærkede. Kom-

---

stemmelserne i D. L. 5—7—2 og 3 og K. L. 25. Marts 1872 § 155 kunne næppe være anvendelige ved dette ejendommelige Retsinstitut, jfr. Evaldsen Fuldmagt S. 34, ndfr. Note 95, se dog Deuntzer l. c. S. 233.

[93]) H. R. T. 1860. 582, U. f. R. 1868. 399, 1890. 220, Deuntzer l. c. S. 229—230, jfr. § 139. V. 3.

[94]) Deuntzer l. c. S. 230—233, jfr. Resp. 11. Juni 1886 (U. f. R. 1888. 828), U. f. R. 1881. 404, 725, 1884. 781, Hindenburg l. c. S. 259.

[95]) U. f. R. 1881. 725, 1884. 781.

[96]) § 136 Note 81, Deuntzer l. c. S. 234. Naar Indkjøbskommissionæren har udlagt Kjøbesummen uden at give Kommittenten særlig Kredit med den, maa hans Stilling overfor Kommittentens Konkursbo bestemmes efter K. L. 25. Marts 1872 § 16, saa at han kan fordre den afsendte — hos Boet i Behold værende — Vare tilbage, dersom Boet ikke vil betale fuldtud, jfr. Deuntzer l. c. S. 235. Standsningsret (§ 85) maa vistnok tilkomme Indkjøbskommissionæren under samme Betingelser som Sælgeren efter Analogien af Sølov 1. April 1892 § 166, jfr. Heckscher Kreditsalget S. 125, D. K. O. Art. 36; paa K. L. 1872 § 4 kan ingen Standsningsret støttes, § 85 Note 10.

[97]) § 62. IV. 2. b, jfr. Deuntzer l. c. S. 234—237, J. U. III. 478.

[98]) Deuntzer l. c. S. 291—293, Grünhut hos Endemann III S. 234

missionæren kan fordre Forholdet løst, naar han i et passende Tidsrum forgjæves har forsøgt Kommissionens Udførelse.[99]) Hvorvidt Kommissionæren, efterat have udført Kommissionen, paa Grund af Kommittentens væsentlige Misligholdelse kan overtage Forretningen for egen Regning, er omtvistet.[100]) Naar Forholdet ophører, maa Salgskommissionæren stille det usolgte Kommissionsgods til Kommittentens Disposition;[101]) giver Kommittenten ingen Ordrer om, hvorledes der skal forholdes med Godset, kan Kommissionæren gaa frem efter de almindelige Regler om Fordringshavermora.[102])

VI. Kommissionærens Selvindtrædelsesret.[103]) Herved forstaas Kommissionærens Beføjelse til selv at indtræde som Part i den af Kommittenten beordrede Retshandel i Stedet for at afslutte en saadan med Tredjemand. Her i Landet gaar den almindelige Anskuelse ud paa, at Selvindtrædelsesret tilkommer Indkjøbs- og Salgskommissionæren,[104]) at der med andre Ord

—237. Se om Tilbagekaldelse fra Kommittentens Side Note 81, 93 og ved Note 26, samt § 139. IV. 2, og fra Kommissionærens Side Note 99, § 137; om Parternes Konkurs § 136. IV. 3, U. f. R. 1892. 161, § 139. IV. 4 og 6; om Parternes Død § 136. III. 4, § 139. IV. 3 og 6. Jfr. U. f. R. 1897. 359.

[99]) Deuntzer l. c. S. 292—293.

[100]) Bekræftende Deuntzer l. c. S. 290, jfr. om Kommittentens Konkurs Note 96; benægtende Dernburg Lehrb. II S. 543, Grünhut hos Endemann III S. 221. Naar Kommissionæren kun er bunden til at anerkjende Forretningen som Kommittentens, mod at denne fuldstændigt godkjender den, Note 28, 58 b, maa Beføjelsen tilkomme ham.

[101]) U. f. R. 1881. 790, jfr. Note 64, 66, 71. Om Kommissionærens Bevisbyrde med Hensyn til Varen H. R. T. 1892. 134 (U. f. R. 1892. 771), U. f. R. 1893. 51, 1882. 1240, 1875. 800, jfr. Note 51; om hans Ret til Godtgjørelse for Udlæg U. f. R. 1885. 211, 1876. 891; om hans Ret til Provision Note 80, 81. Jfr. om Emballage U. f. R. 1895. 259.

[102]) D. H. G. B. Art. 366.

[103]) Deuntzer l. c. S. 238—253, 264, Evaldsen Fuldmagt S. 26—29, Hindenburg l. c. S. 245—246, Aubert Sp. D. II S. 119—120, H. Munch-Petersen Besvarelse af Universitetets Prisopgave i Lovkyndighed for Aaret 1891—1892 (utrykt), navnlig §§ 5—8, 14—16, Tybjerg l. c. S. 238, Vogt S. 335, ovfr. § 23 Note 7. Jfr. Dernburg Lehrb. II S. 544—547, Grünhut hos Endemann III S. 251—264, Lepa Die Lehre vom Selbsteintritt des Kommissionairs, Eschenbach Das Kommissionsgeschäft mit Selbsteintrittsrechts des Kommissionärs i Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht XLI. S. 1 ff., Tysk Börsengesetz 22. Juni 1896 §§ 70—74 (hvis Bestemmelser tildels ere ufravigelige).

[104]) J. U. 1860. 911, S. og H. R. T. 1866. 119, jfr. U. f. R. 1895. 770,

tilkommer denne Beføjelse til selv at indtræde henholdsvis som Sælger og Køber overfor Kommittenten. At dette gjælder, naar Kommittentens Ordre tillige udtrykkeligt indeholder et Kjøbs- eller Salgstilbud til Kommissionæren, er selvfølgeligt, men iøvrigt er Spørgsmaalet omtvistet. Mod Selvindtrædelsesbeføjelsen anføres, at dens Anerkjendelse frister Kommissionæren til og gjør det let for ham at tilsidesætte Kommittentens Interesser for sine egne. Ingen kan tjene to Herrer: Selvindtrædelse er, paastaas det endog, uforenelig med Kommissionærens Pligt til at varetage Kommittentens Interesser. Men paa den anden Side synes det ofte naturligt at forstaa Kommittentens Ordre saaledes, at det for ham først og fremmest kommer an paa, at opnaa den tilsigtede Omsætning paa fordelagtig Maade, hvorimod det stiller sig for ham som ligegyldigt, om dette just opnaas ved en Retshandel med Trediemand. Det ses, at Kommittenter hyppigt med Forkjærlighed henvende sig til Kommissionærer, om hvilke det vides, at de drive Forretning for egen Regning med Varer af den paagjældende Slags, idet de her vente hurtigere og fordelagtigere Opnaaelse af deres Formaal; hurtigere idet Kommissionæren selv kan levere Varen, billigere, idet han, der faar Provision, kan levere den billigere end Andre. Det ses saaledes, at det praktiske Retsliv i Almindelighed ikke betragter den paapegede Interessekollision som uløselig og ikke frygter for at lægge dens Løsning i Kommissionærens Haand. Hertil kommer, at der for Kommissionæren, som vil tilsidesætte Kommittentens Interesser for sine egne, staa saa mange andre Veje aabne, at det vilde nytte lidet at stoppe den ene, Selvindtrædelsesbeføjelsen. Den almindelige Anskuelse, at Selvindtrædelsesbeføjelsen maa anerkjendes, synes saaledes at maatte tiltrædes, men det maa be-

---

1883. 1256, 1872. 658, H. R. T. 1896. 448 (U. f. R. 1876. 1203), se om U. f. R. 1890. 230 ndfr. i Note 109. Beføjelsen anerkjendes af de i Note 103 nævnte danske og norske Forff. med Undtagelse af Hindenburg S. 245—246, jfr. Evaldsen Fuldmagt S. 26—27, der kun omtaler Selvindtrædelsesret som hjemlet, naar Varen har en almindelig Børs- eller Markedspris. Denne Begrænsning, der opstilles i D. H. G. B. Art. 376, Börsenges. 1896 § 71, synes dog ikke at kunne opstilles uden positiv Hjemmel, se Teksten og Munch-Petersen l. c. § 7. Engelsk Ret nægter Beføjelsen, Pollock S. 243—246; i fransk Ret er der Tilbøjelighed til det Samme, Lyon-Caen et Renault l. c. Nr. 457, 458.

tones, at Selvindtrædelse er udelukket, ikke blot hvor Kommittenten har tilkjendegivet, at han ikke ønsker den, men ogsaa naar Ordren er af saadan Beskaffenhed, at den almindelige Mulighed for Interessekollisionens fyldestgjørende Løsning fra Kommissionærens Side ikke er tilstede.[105])

Ved Fastsættelsen af de nærmere Retsregler om Selvindtrædelsesbeføjelsen benyttes ofte den Konstruktion, at Ordren indeholder et Kjøbs- eller Salgstilbud til Kommissionæren.[106]) Ubestrideligt er det naturligvis, at den selvindtraadte Kommissionærs Ret mod Kommittenten hviler paa dennes Ordre, og at Ordren forsaavidt virker som et Tilbud til Kommissionæren, der i Kraft af dette bliver Kjøber eller Sælger i Forhold til Kommittenten. Men Konstruktionens Formulering er mislig, idet den let vækker den Forestilling, at Ordren som andet Alternativ indeholder et almindeligt Salgs- eller Kjøbstilbud til Kommissionæren,[107]) og de Retsregler, der vilde flyde af denne Betragtning, ere ikke de med Institutets Væsen stemmende, se ndfr. Forsigtigere synes det derfor, i umiddelbar Tilknytning til den ovenfor givne Begrundelse af Beføjelsen, at blive staaende derved, at Ordren indeholder en Bemyndigelse for Kommissionæren til at opfylde Kommissionskontraktens Forpligtelser ved paa de pligtmæssige Vilkaar at gribe Stillingen som Sælger og Kjøber.[108]) De nærmere Regler om Selvindtrædelsesbeføjelsen blive da følgende: Kommissionæren er kun beføjet til at indtræde paa de med hans sædvanlige Pligter som Kommissionær stemmende Vilkaar;[109]) han maa ved selve Ind-

---

[105]) Jfr. Dernburg Lehrb. II S. 544, 546 Note 9, Grünhut hos Endemann III S. 253, hvis Udtalelser om Differencehandler dog nok ere noget for almindelige, Munch-Petersen l. c. § 7, U. f. R. 1895. 770, H. R. T. 1896. 448 (U. f. R. 1896. 1203).

[106]) Evaldsen Fuldmagt S. 27, Munch-Petersen §§ 4 og 8.

[107]) De i Note 106 nævnte Forff. advare udtrykkeligt mod visse Konsekvenser af denne Opfattelse.

[108]) Jfr. i denne Retning, men dog afvigende (ndfr. Note 118), Deuntzer l. c. S. 245—249, Grünhut hos Endemann III S. 258—261, Dernburg Lehrb. II S. 545—546.

[109]) Jfr. Börsenges. 1896 §§ 72 og 71 Han er altsaa ikke berettiget til at modtage Varen for Fakturaprisen uden Hensyn til den virkelige Pris. U. f. R. 1890. 230.

trædelsen have varetaget Kommittentens Interesse som ordentlig Kjøbmand, og han maa efter almindelige Regler staa til Ansvar for, hvad der ligger forud for hans Indtrædelse i Forholdet. Om Selvindtrædelsen skal han straks, saasnart den er foretagen, give Kommittenten Underretning.[110]) Provisionen for Forretningens Udførelse maa efter Begrundelsen tilkomme Kommissionæren.[111]) Selvindtrædelsen behøver ikke at finde Sted indenfor den ved et Kjøbs- og Salgstilbud sædvanlige Akceptfrist, men kan finde Sted, saalænge Ordren ikke er tilbagekaldt af Kommittenten. Ret til at behandles som selvindtraadt kan Kommissionæren først have fra det Tidspunkt af, da han har gjort sin Selvindtrædelse objektivt kjendelig, navnlig ved til Kommittenten at afsende Meddelelse om Kommissionens Udførelse;[112]) indtil saadant Tidspunkt, maa Kommittenten kunne udelukke Selvindtræden ved Tilbagekaldelse.[113]) At tillægge Selvindtrædelse Betydning forud for saadant Tidspunkt vilde aabne Kommissionæren altfor let en Adgang til at spekulere paa Kommittentens Bekostning. Kommittenten erhverver paa den anden Side ordentligvis først Ret til at behandle Kommissionæren som selvindtraadt, naar dennes Meddelelse om Forretningens Udførelse[114]) er kommen til ham, eller naar Kommissionæren faktisk har tilegnet sig den ham i Kommis-

---

[110]) Evaldsen Fuldmagt S. 28, jfr. Note 112, 114, 117.

[111]) Deuntzer l. c. S. 249, Aubert Sp. D. II S. 120, D. H. G. B. Art. 376, Börsenges. 1896 § 73, jfr. U. f. R. 1872. 658, men dog maaske 1873. 603, fr. 1895. 770. Derimod ikke Delcredereprovision, Evaldsen Fuldmagt S. 27, Grünhut hos Endemann III S. 258; vistnok heller ikke Godtgjørelse for „de ved Kommissionens Udførelse med Tredjemand regelmæssige Udlæg", jfr. Note 82, Deuntzer l. c. S. 249, men dog D. H. G. B. Art. 376, Börsenges. 1896 § 73.

[112]) Börsenges. 1896 § 71. At Meddelelsen gaar ud paa, at Kommissionæren selv er indtraadt, er ikke fornødent, Evaldsen S. 29, Deuntzer l. c. S. 252, og udførligt Munch-Petersen § 14. Ved sidstnævnte Forf.s Fremstilling bemærkes, at han i for stor Almindelighed gaar ud fra, at det først er Kommissionærens Meddelelse om en vis Forretnings Foretagelse, der giver Kommittenten Beføjelse til at fastholde denne som sin, se ovfr. II. 2.

[113]) Evaldsen S. 27—28, Deuntzer l. c. S. 250, Munch-Petersen § 14, jfr. D. H. G. B. Art. 377, U. f. R. 1890. 230, 1872. 658.

[114]) Enten en Meddelelse om Selvindtræden eller en almindelig Meddelelse om Udførelsen, naar Kommissionæren ikke oplyser en med Tredjemand til Kommissionens Udførelse foretagen Forretning, jfr. U. f. R. 1872. 664 og Note 117.

sion til Salg overgivne Vare (ovfr. § 11, § 25. L 3).[115] At Kommittenten skulde være beføjet til at behandle Kommissionæren som selvindtraadt, blot fordi denne i sin Meddelelse om Kommissionens Udførelse ikke har angivet Medkontrahentens Navn,[116]) kan ikke antages i dansk Ret.[117]) Den Retsstilling, som Kommissionæren indtager overfor Kommittenten, naar Selvindtrædelsesret har fundet Sted, maa iøvrigt vistnok væsentligt være den samme, som en anden Kjøbers og Sælgers.[118])

ELLEVTE KAPITEL.

§ 141.

Værksleje.[1])

I. Ved Værksleje (*locatio conductio operis*) forstaas Kontrakten, hvorved den ene Part (Arbejderen, Entreprenøren, Værksmesteren) forpligter sig til for den anden (Arbejdsherren, Værksherren) at udføre et Arbejdsresultat (Værk) imod Vederlag. Betegnelsen Værksleje forekommer næppe i den almindelige Sprogbrug, der har

---

[115]) Munch-Petersen l. c. § 16. jfr. Schl. H. R. D. I. 520. U. f. R. 1887. 81.

[116]) Saaledes D. H. G. B. Art. 376. Efter Börsenges. 1896 § 74 gjælder en Meddelelse, som ikke udtrykkeligt angiver, at Kommissionæren selv indtræder, som Meddelelse om, at Forretningen er udført ved Retshandel med Tredjemand, men er Tredjemands Navn ikke angivet, hæfter Kommissionæren for Opfyldelsen af Forretningen.

[117]) Evaldsen S. 29, Munch-Petersen § 14, Resp. 2. Septbr. 1817 (T. f. R. II. 69), S. og H. R. T. 1868. 34. Jfr. Note 114.

[118]) Munch-Petersen § 8; afvigende Grünhut hos Endemann III S. 258—261, 266—267, jfr. Deuntzer l. c. S. 247.

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 456—458, Larsen § 95, Gram Sp. D. §§ 97 og 194—196, Hallager-Aubert § 138, Aubert Sp. D. II S. 1—51, Schrevelius II § 307, Winroth Om Tjenstehjonsförhållandet S. II, Hammarskjöld Om Fraktaftalet S. 24—37, Chydenius Bidrag til läran om leveransaftalet S. 83 ff. Dankwardt Die *locatio conductio operis* hos Ihering XIII S. 299 ff., Dernburg Lehrb. II §§ 199—210, Schw. Art. 350—371, D. G. B. §§ 631—651, D. Entw. Mot. II S. 470—509, Windscheid § 399 Note 6—7, § 401 Note 8 ff., Endemann III §§ 303—307.

forskjellige Navne paa adskillige under Begrebet henhørende Kontraktsforhold, saasom Entreprise, Fragtkontrakt; i Lovsproget forekommer den kun sjældent, Stp. L. 19. Febr. 1861 § 47. Forskjellen fra Arbejdslejekontrakterne ligger deri, at Arbejderens Pligt i disse gaar ud paa at yde Arbejde som saadant, medens den ved Værksleje gaar ud paa at yde et Arbejdsresultat; har Arbejderen ikke paataget sig Garanti for et Arbeidsresultats Udførelse, foreligger Arbeidsleie, selv om Arbejderens Løn bestemmes efter Resultatet;[2]) Akkordarbejde er altsaa ikke nødvendigvis Værksleje. Ifølge denne Garanteren af Resultatet bliver Værkslejekontrakten en Mellemform mellem Kontrakterne om Formueydelser (§ 2. I. 1) og Arbejdskontrakterne (2. I. 2), snart nærmende sig til den ene, snart til den anden af disse Grupper. Naar det paatagne Værk er Frembringelsen af en ny Ting, og Arbejderen skal levere alt eller det Væsentlige af Materialet, medens Arbejdet i Forhold til dette er af underordnet Betydning, vil Forholdet nærme sig til Kjøb og Salg eller helt falde ind under dette Begreb[3]) (Kjøb af *res futura*). En skarp Afgrænsning i denne Henseende har ikke stor Interesse,[4]) da vor Ret ikke opstiller et særligt Sæt af Retsregler for de tvende Retsforhold, men i det Hele har indskrænket sig til at undergive Forholdene de almindelige Kontraktsregler i den nærmere Skikkelse, hvori disse efter Forholdenes Beskaffenhed passe paa dem. Undertiden har man fra Værkslejekontraktens Begreb, under Benævnelsen Entreprise, udskilt de Kontrakter, i hvilke der ikke er lagt Vægt paa, at Arbejderen personligt skal udføre Værket, eller dog stillet disse Kontrakter i

---

[2]) Dankwardt l. c. S. 305, Hammarskjöld Fraktaftalet S. 25, Dernburg Lehrb. II S. 564 Note 17, ovfr. § 136 Note 69, § 138 Note 31, 32, afvigende (?) D. Entw. Mot. II S. 471.

[3]) Se om Afgrænsningen imellem Værkleje og Salg (særligt „Leveransaftalet", § 78 Note 6) Chydenius l. c. S. 83 ff., Hammarskjöld i T. f. Rvdsk. VI S. 116—123, Aubert Sp. D. II S. 5, Dernburg Lehrb. II S. 355 Note 5—7, D. G. B. § 651, D. Entw. Mot. II S. 474—476.

[4]) Det er vistnok kun i offentligretlig Henseende, at Sondringen bliver af Betydning, og her vil da undertiden de paagjældende Lovbud indeholde nogen Vejledning, Stp. L. 19. Febr. 1861 § 47, jfr. ogsaa L. om Kjbhvns. Sø- og Handelsret 19. Febr. 1861 § 13; iøvrigt vil man være henvist til Afgjørelse efter Lovbudets Grund eller til almindelig Sprogbrug.

Modsætning til egentlig Værksleje.[5]) Rigtigt er det naturligvis, at det bliver af væsentlig Betydning for Mellemværendet, om Arbejderens Pligt til at virke personligt strækker sig mere eller mindre vidt, se herom i det Følgende. Men i denne Henseende lade skarpe Grænselinier, der kunne danne Grundlaget for Sondringen mellem forskjellige Kontraktsarter, sig næppe drage; i hvert Fald vilde den foreslaaede Terminologi for dansk Rets Vedkommende være uheldig, da Betegnelsen Entreprise efter dansk Sprogbrug omfatter Tilfælde, hvor Værksmesterens personlige Arbejds- eller Ledelsespligt træder temmelig stærkt i Forgrunden. Heller ikke er der Grund til under Værkslejekontrakterne at opstille som særlig Gruppe dem, hvor Værket ikke bestaar i Frembringelse eller Forandring af en Ting.[6]) Som det af det Anførte vil ses, omfatter Værksleje meget forskjelligartede Forhold, f. Ex. Kontrakt om Forfærdigelse og Bearbejdelse af Løsøre, Opførelse og Forandring af Bygninger, Transport af Ting og Personer, Forlagskontrakter, Bjergningskontrakter o. s. v. Adskillige af de ovfr. i § 138 omtalte Forhold, f. Ex. Speditionsforholdet, ere helt eller delvist Værkslejeforhold; ogsaa Handelskommissionsforholdet (§ 140) hører i væsentlige Henseender herhen.

Om Kontraktens Stiftelse gjælde de almindelige Regler. Ogsaa hos Værksmesteren kræves, idet han paatager sig Garantien for et Resultats Tilvejebringelse, Fuldmyndighed til Kontraktens Indgaaelse. I mange Tilfælde vil skriftlig Kontrakts Oprettelse og udførlig Affattelse af denne være tilraadelig.[7]) Om Stempelpligten, naar Kontrakten opsættes skriftligt, henvises til Stp. L. 19. Febr. 1861 §§ 47, 42 og Lov 21. Marts 1874 Nr. 30 § 2. Visse Arter af Kontrakten stiftes jævnligt ved Licitation. Et Arbejdes Overtagelse i Entreprise er ikke bunden Næring, L. 29. Dcbr. 1857 § 17.

II. 1. Værksmesterens (Arbejderens) principale Pligt gaar ud paa at yde det aftalte Arbejds-

[5]) Dankwardt l. c. S. 305 ff., Hammarskjöld Fraktaftalet S. 25—28, T. f. Rvdsk. VI S. 117—118, jfr. Dernburg Lehrb. II S. 600. Mod Udsondringen Aubert Sp. D. II S. 3, D. Entw. Mot. II S. 472—473.

[6]) D. G. B. § 631, jfr. dog D. Entw. § 579, Mot. II S. 506—509.

[7]) Jfr. Ussing i Bibl. f. dansk Lovkyndighed II S. 369 ff., Hindenburg Formularbog § 17, Almindelige Betingelser for Arbejde og Leverancer, udarbejdede af et af Dansk Ingeniørforening nedsat Udvalg, 1894.

resultat i rette Tid. Værket skal have de vedtagne Egenskaber; forsaavidt Kontraktens forskjellige Bestemmelser ikke stemme overens, maa den speciellere Angivelse foretrækkes for den mere almindelige,[8]) og i Tvivlstilfælde maa Forhandling indledes med Værksherren. Foruden de særligt aftalte Egenskaber maa almindelig Soliditet og Egnethed til Værkets sædvanlige eller ved Kontrakten betingede[9]) Brug antages garanteret af Værksmesteren,[10]) forsaavidt ikke Omstændighederne tale imod en saadan Garanti. Uansvarlig er Værksmesteren saaledes i Almindelighed for de Mangler, der kun følge af, at han har rettet sig efter bestemte Forskrifter fra Værksherrens Side, eller af de af denne ydede Materialier.[11]) Heller ikke hæfter Værksmesteren uden særligt Garantitilsagn for det heldige Udfald af et Arbejde, der ogsaa for Værksherren maa stille sig som et usikkert Forsøg.[11b]) Da Værksmesterens Pligt i og for sig kun gaar ud paa at tilvejebringe et Værk og ikke paa bestemte Arbejders Foretagelse, maa han have en udstrakt Frihed til selv at vælge Midler og Fremgangsmaade, men forsaavidt som denne Frihed er begrænset, og overhovedet i Henseende til Værkets Beskaffenhed maa han rette sig efter Værksherrens Anvisninger, forudsat at disse ikke paalægge ham anden Ulempe, Møje og Udgift end den ved Kontrakten hjemlede.[12]) Og Værksherren er trods Kontrakten i Almindelighed Herre over sit Formueretsraade, saa at han frit

---

[8]) H. R. T. 1893. 616 (U. f. R. 1894. 52).

[9]) Jfr. § 88 Note 11.

[10]) Aubert Sp. D. II S. 15, D. G. B. § 633, D. Entw. Mot. II S. 478, U. f. R. 1879. 423, 1877. 292, 1874. 425.

[11]) H. R. T. 1892. 574 (U. f. R. 1893. 55), 1886. 683 (U. f. R. 1887. 528), 1873. 593, 393 (U. f. R. 1874. 529, 132), Schl. H. R. D. I. 73, U. f. R. 1883. 322, D. Entw. Mot. II S. 485—486, 501—502. Efter Omstændighederne vil der dog for den sagkyndige Værksmester være saadan Opfordring til at gjøre den usagkyndige Værksherre opmærksom paa Følgerne af, at dennes Forskrifter følges, at Værksmesterens Tavshed maa virke som Garanti, jfr. dog maaske U. f. R. 1878. 825, og paa den anden Side for vidtgaaende Schw. Art. 359, 356. Om Mangler, der skyldes den anviste Grund, se ved Note 29, jfr. Note 74, 48, 49.

[11b]) Note 64.

[12]) Dernburg Lehrb. II S. 602, Hammarskjöld Fraktaftalet S. 40—42, 48—49, jfr. ovfr. § 136 Note 20—22; afvigende Chydenius l. c. S. 85.

kan forbyde Værksmesteren at handle for sig efter Kontrakten.[13]) Endvidere vil der i adskillige Værkslejeforhold som *naturale negotii* eller ifølge Aftale tilkomme Herren Beføjelse til at paalægge Værksmesteren ændrede Pligter indenfor visse Grænser.[14]) Efter det Bemærkede vil der, i Mangel af særlige Vedtagelser, tilkomme Værksmesteren en vis Frihed til selv at bestemme, naar han vil begynde, og hvor hurtigt han vil fremme Værket, men saasnart det er givet, at Værket ikke kan blive færdigt til rette Tid, maa Værksherren kunne gjøre Morafølgerne gjældende overfor Værksmesteren, uanset at Ydelsestid eller Afleveringstid endnu ikke er kommen.[15]) Værksmesterens Pligt vil ofte ikke gaa ud paa andet end at besørge Værket udført, ligegyldigt ved hvem, saa at den gaar over paa hans Arvinger,[16]) men under Værkslejebegrebet falde ogsaa mangfoldige Forhold, hvor der er lagt saaledes Vægt paa Arbejderens Person, at Pligten er en rent personlig,[17]) og naturligvis kan der ogsaa ved Værksleje forekomme ulovlig Substitution.[18]) I Almindelighed vil der ikke være lagt saadan Vægt paa Værksherrens Person, at der kan være noget til Hinder for, at hans Ret kan overdrages eller gaa over til hans Arvinger.[19]) Værksmesterens Ydelsespligt vil jævnligt indeholde en Pligt til at aflevere Værket til Værksherren, i hvilken Henseende ofte særlige Formaliteter, f. Ex. Synsforretning, ere vedtagne. Forsaavidt Værksherren har ydet

---

[13]) Ovfr. § 62. I, § 139. IV. 2, § 136 Note 78. D. G. B. § 649. D. Entw. Mot. II S. 502—503 (om D. G. B. § 640, D. Entw. Mot. II S. 490, jfr. ovfr. § 80 Note 11), Schw. Art. 369, Dernburg Lehrb. II S. 601, afvigende Aubert Sp. D. II S. 21; hvorvidt Værksherren kan gjøre Afdrag i det vedtagne Vederlag, naar han har indskrænket Værksmesterens Forpligtelser, se ndfr. ved Note 52, 51, 86.

[14]) Om Indvirkningen heraf paa Vederlagets Størrelse se ved Note 43, 51, 55.

[15]) Schw. Art. 354. jfr. Dernburg Lehrb. II S. 602, D. Entw. Mot. II S. 483—485, Hammarskjöld i T. f. Rvdsk. VI S. 120, men afvigende Chydenius l. c. S. 86—87. Jfr. Note 30.

[16]) Ovfr. ved Note 5, Gram Sp. D. S. 549. 552, Aubert Sp. D. II S. 2—4. D. Entw. Mot. II S. 472—473, 504—505. Jfr. U. f. R. 1872. 568.

[17]) Se om Arbejdsleje § 136 Note 23, 57, 58. Jfr. Note 61—62.

[18]) Jfr. § 136 Note 24—26, 43—46, U. f. R. 1879. 811.

[19]) Gram Sp. D. S. 552, Aubert Sp. D. II S. 4, D. Entw. Mot. II S. 505- 506, se om Arbejdsleje § 136 Note 27—30. Jfr. Note 59—60.

Værksmesteren Materialier, Penge eller Redskaber til Værkets Udførelse, vil der, ligesom ved Arbejdskontrakter, paahvile denne en Bevarings-, Regnskabs- og Afleveringspligt.[20]) Hvorvidt Værksmesteren er pligtig selv at tillægge Omkostninger, Materialier og Redskaber, kan ikke afgjøres ved nogen almindelig Regel, men vil være fastsat ved Kontrakten eller fremgaa af dens Beskaffenhed og Indhold.[21])

2. Naar Værket ikke ydes behørigt[22]) — det er

---

[20]) § 136 Note 31 ff., D. Entw. Mot. II S. 472, Dernburg Lehrb. II S. 603. Affald o. desl. maa efter Omstændighederne tilfalde Værksmesteren, jfr. U. f. R. 1884. 281. Formodningen maa være for, at selve de leverede Materialier skulle anvendes til Værket, og at altsaa Værksherren efter Overleveringen til Værksmesteren vedblivende er Ejer af og bærer Risikoen for dem, D. G. B. § 644, D. Entw. Mot. II S. 498, Schw. Art. 367, jfr. 356 (Note 11), Schneider S. 288; U. f. R. 1896. 200 tilsigter næppe at gaa herimod, men er vistnok kun en Anvendelse af den i § 41 ved Note 15 anførte Sætning Men det forekommer ogsaa, at Materialier overgives til Værksmesteren, saaledes at det staar denne frit for at anvende andre Materialier i Stedet for det overleverede *(locatio conductio operis irregularis)*, jfr. D. Entw. Mot. II S. 477—478, Dernburg Lehrb. II S. 605—606, Aagesen R. R. II S. 272, Windscheid § 401 Note 12. Her kan Forholdet være et ligefremt Salg af Materialierne til Værksmesteren, men Formodningen maa dog vistnok være for, at Værksherren bevarer Ejendomsretten og bærer Risikoen, indtil Værksmesteren har tilegnet sig Materialierne til andet Brug, f. Ex. ved at anvende andre Materialier til Værket. Om Forskud, der ere givne Værksmesteren til Indkjøb af Materialier, se § 140. II. 2, § 136 Note 32 og næste Note.

[21]) Aubert Sp. D. II S. 4—5, D. Entw. Mot. II S. 472, 478. Ejendomsrets Erhvervelse for Værksherren over Værksmesterens Materialier og over det af disse frembragte Værk samt Overgang af Risikoen med Hensyn til Materialierne kan foregaa efter Reglerne om Kjøb og Salg, jfr. ved Note 3, ovfr. § 79 Note 2, § 80. II, U. f. R. 1878. 1265, H. R. T. 1877. 861 (U. f. R. 1878. 609). Endvidere kan Ejendomsret erhverves af Værksherren efter Reglerne om Indkjøbskommission, § 140. II. 2 og § 140 Note 114, jfr. Dernburg Lehrb. II S. 606, og om Tilvækst, Torp § 18. Undertiden vil Forholdet stille sig saaledes, at Værksherren er bleven Ejer paa Betingelse af, at en Betaling erlægges, medens Værksmesteren er Ejer under den modsatte Betingelse; i det i H. R. T. 1877. 861 (U. f. R. 1878. 609) paakjendte Tilfælde kunde saaledes vistnok Værksherren med Hensyn til de omtalte Kjedler, dersom Værksmesteren var kommen under Konkurs, have paastaaet Separatiststilling for sig imod at betale. Jfr. om Æmnet Gram Sp. D. S. 551, Aubert Sp. D. II S. 5 og 17—19, 11, Hammarskjöld i T. f. Rvdsk. VI S. 120—121, D. G. B. § 651, D. Entw. Mot. II S. 474—476, Schw. Art. 367, Schneider S. 288.

[22]) Om Bevisbyrden for Mangler H. R. T. 1893. 616 (U. f. R. 1894. 52), 1873. 597 (U. f. R. 1874. 178), Schl. H. R. D. I. 73, U. f. R. 1876. 604, 613, jfr. ovfr. § 46. II. 6, U. f. R. 1874. 421.

naturligvis ikke er nok, at det er ligesaa værdifuldt som det omkontraherede,[23]) — eller ikke i rette Tid, bliver der Tale om Erstatningspligter for Værksmesteren. Betingelserne for dette Ansvar ere de almindelige; Ansvaret vil altsaa navnlig indtræde, naar Mangelen skyldes Værksmesterens Brøde eller hans økonomiske Forhold[24]) eller de af ham antagne Medhjælperes Brøde ved Værkets Udførelse[25]) (§ 44. IV), jfr. Fdn. 23. Dcbr. 1682 § 7, Tømmermændenes og Murmestrenes Laugsartikler 4. Nvbr. 1682 henholdsvis § 9 og § 10. Derimod vil Værksmesteren ordentligvis ikke være ansvarlig for efterfølgende objektive Umulighed (§ 44. III). Om han staar til Ansvar for ikke at have overvundet efterfølgende objektive Hindringer,[26]) saasom Naturbegivenheder, Krig, Striker, Lock-out'er, vil navnlig afhænge af slige Begivenheders Paaregnelighed; ogsaa vil Størrelsen af det Værksmesteren tillagte Vederlag kunne blive af Betydning ved Fastsættelsen af, hvor udstrakt Garanti der med Rimelighed kan paalægges ham. Om saadanne Punkter vil Kontrakten jævnligt indeholde særlige Bestemmelser.[27]) For Mangler, der skyldes Værksherrens Forhold, saasom hans Ordrer eller det af denne ydede Materiale, hæfter, som allerede tidligere bemærket, Værksmesteren ikke, medmindre han er i Brøde ved ikke at advare Værksherren.[28]) Derimod vil Værksmesteren i temmelig vidt Omfang være ansvarlig for Mangler, som skyldes den Grund, hvorpaa Værket skal opføres.[29]) Sligt maa han i det efter Forholdets Natur passende Omfang selv undersøge og tage i Betragtning ved sit Bud; Angivelser i saa Henseende kunne i Almindelighed ikke fritage ham for saadan Undersøgelse. Naar Værksmesteren efter det Anførte er ansvarlig for Mangler, maa

---

[23]) U. f. R. 1876. 613, jfr. Note 44.

[24]) H. R. T. 1876. 442 (U. f. R. 1877. 194).

[25]) Gram Sp. D. S. 552. 553, U. f. R. 1888. 242, jfr. 1877. 292, § 136 Note 42.

[26]) Gram Sp. D. S. 553, ovfr. § 44 Note 20. H. R. T. 1893. 616 (U. f. R. 1894. 52), U. f. R. 1895. 406, 1893. 420, 1887. 98, 1873. 565, jfr. H. R. T. 1894. 648 (U. f. R. 1895. 77). Jfr. ved Note 50. **Om Ansvar for Grunden, hvorpaa Værket skal opføres,** Note 29, 74.

[27]) H. R. T. 1893. 616 (U. f. R. 1894. 52).

[28]) Note 11. 40, 74. [29]) Jfr. Aubert Sp. D. II S. 12—13, Schneider S. 281 samt ndfr. Note 74. 48. 49.

han ordentligvis være pligtig til at afhjælpe Mangelen[29b]) eller til at betale Værksherren det hertil medgaaende Beløb; dersom han efter Paakrav ikke afhjælper Mangelen,[30]) samt naar denne først opdages efter Afleveringen,[31]) maa Værksherren kunne vælge Erstatningen. Er det givet, at Værksherren kun har Pengeinteresse i Mangelen, vil det kun kunne paalægges Værksmesteren at udrede Værdidifferencen mellem det kontraktmæssige og det virkeligt ydede Værk,[32]) og lignende Lempelse af Ansvaret maa man vistnok anerkjende, naar Mangelens Afhjælpning vilde koste uforholdsmæssigt.[33]) Afvise den mangelfulde Ydelse og kræve fuld Opfyldelsesinteresse i Penge kan Værksherren, forudsat naturligvis at Ansvarsbetingelserne ere tilstede, i de Tilfælde, hvor han efter det ndfr. Bemærkede[34]) helt kan hæve Kontrakten. Jævnligt vil en Konventionalbod (§ 124) være vedtagen for Tilfælde af for sildig Ydelse eller af visse Mangler. Værksherrens Beføjelse til at paaberaabe sig Mangler kan være begrænset eller udelukket ved forudgaaende Vedtagelser, der dog naturligvis ere ugyldige i Tilfælde af Svig fra Værksmesterens Side.[35]) Endvidere kan Beføjelsen fortabes ved stiltiende Afkald og Mangel af Reklamation, i hvilken Henseende det navnlig vil være af Betydning, at en endelig Aflevering er foregaaet;[36]) i Forhold, der nærme sig til det handelsretlige Salg, maa de for dette gjældende Regler om Undersøgelsespligt og Reklamation (§ 83. III.) komme til Anvendelse. Undertiden vil en vis Frist for Paaberaabelse af Mangler være vedtagen,[37])

[29b]) D. G. B. § 633.

[30]) § 34 Note 27, D. G. B. § 633—634, Schw. Art. 355. Jfr. Note 15.

[31]) U. f. R. 1876. 613, jfr. § 36 Note 2.

[32]) U. f. R. 1876. 613. I den i U. f. R. 1876. 604 paakjendte Sag gik Paastanden ikke bestemt ud paa mere.

[33]) D. G. B. § 633, D. Entw. Mot. II S. 481—482, Schw. Art. 358.

[34]) Note 79, 80.

[35]) D. G. B. § 637, D. Entw. Mot. II S. 238.

[36]) § 46. II. 5, U. f. R. 1887. 343, 1888. 232, 1883. 475 og p. d. a. S. H. R. T. 1873. 507 (U. f. R. 1874. 178), U. f. R. 1879. 423, 1876. 604, 609, 613, 1889. 515. Jfr. § 124 Note 25, 26, Aubert Sp. D. II S. 15—17, D. G. B. § 640, D. Entw. Mot. II S. 489—491; Schw. Art. 357, 360, 361 hjemle Undersøgelsespligt i al Almindelighed.

[37]) U. f. R. 1876. 1118.

f. Ex. et vist Tidsrum efter formelig Aflevering ved lovligt Skjøn.[38])

Naturligvis maa Værksmesteren være pligtig at erstatte Værksherren Skade, som han under Værkets Udførelse ved Forsømmelse eller iøvrigt retsstridigt og tilregneligt paafører denne;[39]) skyldes Skaden Herrens Ordre, vil Værksmesteren ordentligvis ikke være pligtig at erstatte den.[40])

III. 1. Spørgsmaalene, om der uden Aftale herom tilkommer Værksmesteren Vederlag for Værket,[41]) og om hvor stort Vederlag han kan kræve, naar dets Størrelse ikke er vedtagen,[42]) afgjøres paa samme Maade som ved Arbejdsleje. Selv om fast Vederlag er vedtaget, kan Værksmesteren fordre særligt Vederlag for Arbejder, der udføres, og Udgifter, der afholdes af ham, efter Værksherrens Ordre, udover det ham ifølge Kontrakten paahvilende,[43]) men at han uden Værksherrens Samtykke udfører et værdifuldere Værk eller mere end det omkontraherede, giver ham ikke Krav paa forhøjet Vederlag.[44]) Heller ikke kan Entreprenøren fordre højere Vederlag end det vedtagne, fordi Priserne for Løn og Materialier blive højere end af ham paaregnet,[45]) men undertiden kan det være tvivlsomt, om et fast Vederlag er vedtaget, eller om Kontrakten gaar ud paa, at Vederlaget skal rette sig efter de virkeligt medgaaende Udgifters Størrelse og Værkets virkelige Værdi, idet

---

[38]) Schl. H. R. D. I. 73.

[39]) U. f. R. 1886. 40, 1895. 809, 1872. 482, 1877. 292, 1874. 421.

[40]) H. R. T. 1892. 574 (U. f. R. 1893. 55), U. f. R. 1882. 1000, jfr. Note 11.

[41]) § 136 Note 10, § 25 Note 9, 10, § 39 Note 22, 23, U. f. R. 1895. 803, 1886. 591, 1882. 1005. D. G. B. § 632. Jfr. Note 64.

[42]) § 136 Note 65, 66, § 39 Note 24—27, H. R. T. 1871. 130 (U. f. R. 1871. 531). Schl. H. R. D. III. 137, U. f. R. 1895. 803, 1890. 182, 1886. 591, 1887. 1194, 1883. 1169, 1882. 1005, 1879. 606, 1877. 726. 1876. 807, 1875. 895, 1874. 228, 766, 1872. 482, jfr. dog 1884. 289.

[43]) H. R. T. 1887. 500 (U. f. R. 1888. 70), 1881. 101 (U. f. R. 1881. 797), 1878. 488 (U. f. R. 1879. 33), 1873. 593 (U. f. R. 1874. 529), U. f. R. 1887. 367, 1878. 267, jfr. 1897. 199, men dog J. U. 1848. 315.

[44]) Schl. H. R. D. I. 553, § 25 ved Note 10, jfr. ovfr. Note 13, D. Entw. Mot. II S. 493—494.

[45]) H. R. T. 1881. 101 (U. f. R. 1881. 797), Gram Sp. D. S. 554, Aubert Sp. D. II S. 20, code civil art. 1793, Schw. Art. 364, D. Entw. Mot. II S. 493.

f. Ex. Kontrakten er bleven indgaaet i Henhold til et fremlagt Overslag, uden at Værksmesteren dog har forbundet sig til at udføre Værket for Overslagssummen.[46]) Ej heller vil Værkets Fordyrelse udover det Paaregnede ved uforudsete, men dog allerede paa Kontraktens Tid tilstedeværende og beregnelige[47]) Naturtilstande, f. Ex. Sænkning af Jordbunden ifølge Byggeforetagendets Tyngde, i Almindelighed give Entreprenøren Krav paa forhøjet Vederlag.[48]) Men saadant maa dog kunne kræves, naar Entreprenøren, uden at Noget i denne Henseende kan bebrejdes ham, har ladet sig skuffe ved Angivelser fra Værksherrens Side,[49]) og undertiden vil Kontraktens Indhold udvise, at visse saadanne Fordyrelser ikke skulle bæres af Værksmesteren.[49b]) Indtræder der Hindringer for Værkets Udførelse, som Entreprenøren ikke er pligtig at overvinde,[50]) befinder man sig, dersom ikke særlig Aftale i denne Henseende er truffen, udenfor Kontraktens Forudsætninger, og Entreprenøren maa da indhente Værksherrens Ordre og, indtil denne erholdes, være pligtig og beføjet til at handle som uanmodet Forretningsfører. Afslag i Vederlaget maa Entreprenøren naturligvis finde sig i, naar han efter udtrykkelig eller stiltiende Overenskomst med Værksherren, gaar ind paa en billigere Fremgangsmaade end den kontraktmæssige.[51]) Men Værksherren kan ikke, ved ensidigt at fordre billigere Fremgangsmaade end den kontraktmæssige anvendt, betage Værksmesteren hans Ret til nogen Del af det vedtagne Vederlag; kun maa der i dette afgaa Værdien af de Formueopofrelser, som Værksmesteren ifølge saadan Ordre sparer.[52]) Ej heller kan Værksherren fordre Afslag i det vedtagne Vederlag, fordi Værket viser sig at medføre ringere Udgifter for Værksmesteren end paaregnet;[53]) men undertiden

---

[46]) Jfr. U. f. R. 1887. 1194, H. R. T. 1881. 101 (U. f. R. 1881. 797) og Note 54, 83.

[47]) Jfr. om senere opstaaede Hindringer Note 50 og 26, 27.

[48]) Note 29.

[49]) Jfr. H. R. T. 1887. 500 (U. f. R. 1888. 70).

[49b]) H. R. T. 1873. 562 (U. f. R. 1874. 501).

[50]) Note 26, 27, jfr. D. Entw. Mot. II S. 493, Schw. Art. 364.

[51]) H. R. T. 1881. 101 (U. f. R. 1881. 797).

[52]) Note 58. [53]) Citater i Note 45.

kan det være tvivlsomt, om ikke Kontrakten gaar ud paa, at Vederlaget skal rette sig efter Værkets Værdi eller det til dets Frembringelse virkeligt medgaaende.[54]) Jævnligt vil det, navnlig ved større Arbejder, være vedtaget, at Værksmesteren mod forholdsmæssigt Afslag i eller Tillæg til det vedtagne Vederlag skal finde sig i de Forandringer under Udførelsen, som Værksherren maatte forlange.[55]) I Mangel af særlig Aftale forfalder Vederlaget til Betaling, naar Værket er færdigt, eller hvis Aflevering skal finde Sted, ved Afleveringen; er der aftalt delvis Fuldførelse eller Aflevering med særlig Fastsættelse af Vederlag for Delene, forfalder hver Del til Betaling ved den paagjældende delvise Fuldførelse eller Aflevering.[56])

2. Meget omtvistet er det i flere Retninger, hvorledes det stiller sig med Værksmesterens Ret til Vederlag, naar Værksherren ikke erholder Værket i kontraktmæssig Stand eller slet ikke erholder det.[57])

a. Naar dette skyldes Værksherrens Forhold, maa han efter Reglerne om Fordringshavermora betale det fulde vedtagne Vederlag med Afdrag af, hvad Værksmesteren som Følge af dette hans Forhold har sparet i Formueværdier, og efter Omstændighederne med andre Afdrag. Der kan herom henvises til de almindelige Regler om Fordringshavermora og til de særligt om Arbejdslejekontrakterne udviklede Regler, som her i Almindelighed maa komme til Anvendelse med de af Forholdenes Natur følgende Modifikationer.[58])

b. Værkets Umuliggjørelse ved Værksherrens Død

[54]) Jfr. U. f. R. 1876. 506 og Note 46, 83.

[55]) F. Ex. H. R. T. 1873. 593 (U. f. R. 1874. 529), 1881. 101 (U. f. R. 1881. 797).

[56]) Gram Sp. D. S. 554, Aubert Sp. D. II S. 20, D. G. B. §§ 641, 646. D. Entw. Mot. II S. 492—493, 509, 471, Schw. Art. 363, jfr. H. R. T. 1889. 499 (U. f R. 1890. 8). Værksherren kan ikke ved Forhaling med Modtagelsen eller ved Givelsen af nye Ordrer udskyde Forfaldstiden udover det Tidspunkt. der vilde følge af Kontrakten, H. R. T. 1871. 130 (U. f. R. 1871. 531), jfr. § 136 Note 73; sidstnævnte Dom antyder tillige en Modifikation af det i Teksten Bemærkede med Hensyn til langvarige Forhold.

[57]) Jfr. § 136. IV. 2.

[58]) § 62, § 136. IV. 2. a, H. R. T. 1891. 152 (U. f. R. 1891. 689), U. f. R. 1876. 395, 1879. 187, jfr. H. R. T. 1886. 683 (U. f. R. 1887. 528) og ndfr. Note 84—86, 69. Tildels afvigende D. G. B. §§ 642, 649, 645, D. Entw. Mot.

i de Tilfælde, hvor Retten er rent personlig[59]) kan næppe, jfr. dog Sølov 1. April 1892 § 169, behandles som Fordringshavermora fra Værksherrens Side. Det Rette vil her vistnok være at give Værksmesteren Krav paa forholdsvist Vederlag for det allerede udførte.[60]) Naar Værkets Udførelse paa Grund af Udførelsespligtens personlige Karakter bliver umulig ved Værksmesterens Død,[61]) kan der vistnok kun tilkomme hans Bo forholdsmæssigt Vederlag for den udførte Bestanddel, forsaavidt denne virkelig kommer Værksherren til Gode som delvis Realisation af hans Formaal med Kontrakten, men denne Ret til Vederlag synes at maatte indrømmes ham.[62]) Samme Regel maa i Almindelighed komme til Anvendelse, naar Værkets Udførelse umuliggjøres ved andre Omstændigheder, som paa den ene Side ikke skyldes Værksherrens Forhold, og som paa den anden Side Værksmesteren ikke er ansvarlig for,[63]) jfr. Sølov §§ 150, 151, 160, 161, 170. Hvor Opnaaelsen af det forønskede Arbejdsresultat ifølge Værkets Beskaffenhed maa stille sig som noget ganske usikkert, og Værksmesteren ikke har paataget sig nogen Garanti i denne Henseende, maa fuldt Vederlag betales, uanset at Resultatet ikke naas, medmindre Vederlagets Størrelse eller andre særlige Omstændigheder oplyse, at Værksmesteren skal bære Risikoen.[64])

c. Meget omtvistet er det, hvem af Parterne der forinden Værkets endelige Modtagelse af Værksherren bærer Risikoen for Værkets tilfældige Undergang eller Forringelse.

II S. 494—497, 501, 502—504 (ovfr. Note 13). Fordringshavermora vil ved Værksleje sjældnere end ved Arbejdsleje have Virkning som væsentlig Misligholdelse, jfr. 136 ved Note 97. Hvor der saaledes foreligger Fordringshavermora fra Værksherrens Side, uden at Værksmesteren kan fordre Ophævelse og Erstatning, kunne de i § 136. IV. 2. a fremhævede Synspunkter føre til, at Værksmesteren kan kræve Erstatning for Forhalingen, altsaa har en Ret, der gaar videre end den i § 62. IV. 3 omtalte. [59]) Note 19.

[60]) Schw. Art. 370, jfr. § 136 Note 98. Til at opstille yderligere Betingelser for Vederlaget, Aubert Sp. D. II S. 9—11, D. Entw. Mot. II S. 495, 505—506, er der næppe Grund. [61]) Ved Note 17.

[62]) Aubert Sp. D. S. 8, code civil art. 1796, Schw. Art. 371, Wharton § 714, jfr. ovfr. § 136 Note 98, men dog D. Entw. Mot. II S. 504—505.

[63]) Aubert Sp. D. II S. 8—9, jfr. Citater i Note 60 og 62 og D. G. B. 645, D. Entw. Mot. II S. 501 (Note 58).

[64]) U. f. R. 1895. 803, 1886. 591, 1882. 1105 (Brøndboring).

Ved tilfældig Undergang menes den Undergang, der paa den ene Side ikke skyldes Omstændigheder, som Værksmesteren er ansvarlig for,[65]) og som paa den anden Side heller ikke skyldes Værksherrens Forhold. Den almindelige Lære gaar ud paa, at Værksmesteren som Hovedregel bærer Risikoen for Værket indtil dets endelige Aflevering, eller hvis Afleveringspligt ikke paahviler Værksmesteren, indtil Værkets endelige Fuldførelse; gaar Værket tilgrunde før disse Tidspunkter, tilkommer der ikke Værksmesteren nogen Ret til Vederlag.[66]) Fra denne Hovedregel anerkjendes dog forskjellige Undtagelser, se herom nærmere nedenfor.[67]) Hovedregelen anses for en ligefrem logisk Følge af Værkslejekontraktens Væsen: Værksmesterens Pligt gaar ud paa at fuldføre et Værk, og det er for denne Pligts Fuldførelse, at Vederlaget er tilsagt ham; lykkes Fuldførelsen ham ikke, tilkommer der ham altsaa ingen Ret til Vederlag. Denne Slutning fra Værkslejekontraktens Væsen er imidlertid forhastet.[68]) Deraf, at Værkslejekontrakten gaar ud paa et Værks Udførelse mod Vederlag, følger højest, at Værksmesteren, naar Alt gaar regelmæssigt som forudsat, ikke faar nogen Ret til at erholde sit Vederlag, förinden Værket er færdigt og afleveret. Men denne for Mellemværendets normale Forløb fastsatte Regel indeholder ingen Oplysning om, hvad der skal gjælde for uforudsatte Tilfælde. Her maa Regelen om *naturalia negotii* slaa ind; Risikoen maa i Mangel af særlig Aftale herom bæres af den Part, paa hvem den naturligt falder, jfr. ovfr. § 80. II. Der er nu ingen Tvivl om, at Risikoen er overført til Værksherren, naar han endelig har modtaget Værket, og naar det skyldes en Fordringshavermora fra hans Side, at han ikke har modtaget det paa det Tidspunkt, da Ulykken indtræffer.[69]) Og forsaavidt der efter Kontrakten tilkommer Værksmesteren delvis Betaling

---

[65]) Ovfr. II. 2.

[66]) Aubert Sp. D. II S. 6—7, 10—11, D. G. B. §§ 644, 646, D. Entw. Mot. II S. 497—498. Schw. Art. 367, jfr. ogsaa Gram Sp. D. S. 551—552.

[67]) Navnlig ved Note 69 og 74.

[68]) Jfr. Dernburg Lehrb. II S. 607.

[69]) § 62 Note 32, jfr. H. R. T. 1886. 683 (U. f. R. 1887. 528) og ovfr. Note 58. D. G. B. § 644, D. Entw. Mot. II S. 498. Schw. Art. 367, Aubert Sp. D. II S. 11.

tor Værket, efterhaanden som det skrider frem, maa der, uanset Værkets Undergang, tilkomme ham Betaling for de allerede udførte Dele.[70]) Men ifølge de ovfr. §§ 80. II udviklede Grundsætninger ville ogsaa andre Kjendsgjerninger kunne overføre Risikoen til Værksherren. Gaar Kontrakten ud paa Frembringelsen af en Løsøregjenstand, synes ligefrem Reglerne om Risikoovergangen ved Salg at maatte komme til Anvendelse.[71]) Og ved Byggeforetagender paa Værksherrens Grund synes Risikoen i Mangel af modstaaende Aftale at maatte være overført til ham, naar Værket er færdigt, selv om der endnu staar en Afleveringsforretning tilbage.[72]). Endvidere maa Risikoen være Værksherrens, naar det, uden nogen Forsømmelse fra Værksmesterens Side,[73]) skyldes Værksherrens Anvisninger eller de af denne leverede Materialier, at Ulykken tilintetgjorde eller skadede Værket.[74]) Men iøvrigt maa vistnok Værksmesteren bære Risikoen, saa at der ikke tilkommer ham nogen Betaling, naar Værket er gaaet tilgrunde, og kun forholdsmæssig eller ingen Betaling, naar det er forringet. Risikoen for Materialier til Værket maa i Mangel at særlig Aftale herom ordentligvis bæres af den, der har tillagt dem.[75])

Hvorvidt Kontrakten efter det udførte eller paabegyndte Værks hændelige Undergang endnu er bindende for Parterne, afgjøres efter de almindelige Kontraktsregler.[76])

---

[70]) H. R. T. 1873. 393 (U. f. R. 1874. 132), jfr. Aubert Sp. D. II S. 11.

[71]) Jfr. navnlig § 80 ved Note 34—39, 47 og 48, tildels D. G. B. § 644, men dog D. Entw. Mot. II S. 499.

[72]) Jfr. Dernburg Lehrb. II S. 607 Note 10, H. R. T. 1886. 683 (U. f. R. 1887. 528), U. f. R. 1887. 343, 1883. 322, hvilke Retsafgjørelser dog maaske skyldes Sætningerne ved Note 69 og 74.

[73]) Note 11, 29.

[74]) Aubert Sp. D. II S. 12—13, jfr. H. R. T. 1886. 683 (U. f. R. 1887. 528), U. f. R. 1883. 322, D. G. B. § 645, D. Entw. Mot. II S. 501—502, jfr. Schw. Art. 368, 356 (ovfr. Note 11). Jfr. Note 28. For Undergang eller Forringelse, der skyldes den af Værksherren anviste Grund, vil Værksmesteren ganske vist ofte være ansvarlig (Note 29), men naar Værksmesteren skal følge Værksherrens Tegninger, og det efter Forholdets Beskaffenhed ikke kan bebrejdes ham, at han ikke har anstillet nærmere Undersøgelse og advaret Værksmesteren, maa Værksherren bære Risikoen ved Grundens Mangler, jfr. U. f. R. 1887. 343.

[75]) Note 20, 21, Schw. Art. 367, Schneider S. 288, D. G. B. § 644.

[76]) Jfr. Aubert Sp. D. II S. 13—14, D. Entw. Mot. II S. 498—499, 501.

d. Om Retten til Vederlag iøvrigt, naar Forholdet ophæves, henvises til Udviklingen under IV.

IV. Hvorvidt Rettighederne ophøre ved Parternes Død, indtrædende Umulighed eller Hindring for Ydelsen og ved dennes tilfældige Undergang eller Forringelse, fremgaar af det tidligere udviklede. Hvorvidt Kontrakten, ifølge Reglerne om bristende Forudsætninger paa Grund af Mangler ved Værksmesterens Ydelse i Henseende til Beskaffenhed og Tid, kan hæves af Værksherren, er afgjort paa forskjellig Maade af Lovgivningerne.[77] For dansk Rets Vedkommende maa man holde sig til den almindelige Regel, hvorefter Beføjelsen tilkommer Værksherren, naar Mangelen er væsentlig, jfr. Fdn. 23. Dcbr. 1682 § 7, hvortil det ofte vil udkræves, at den forgjæves er fordret afhjulpen.[78] Naar Værksherren saaledes ophæver Kontrakten, kan han afvise det allerede udførte som sig uvedkommende, naar dette ikke kommer ham til Gode som delvis Realisation af hans Formaal med Kontrakten.[79] Hvor Tilbageerholdelsen af det udførte ifølge Forholdets Beskaffenhed er særlig værdiløs for Værksmesteren, f. Ex. ofte ved Værk paa fremmed Grund, maa man tage det noget strængt med denne Betingelse.[80] Kommer derimod det Udførte Værksherren til Gode paa den anførte Maade, maa han betale forholdsvis for dette, men forsaavidt som Værksmesteren er ansvarlig for Misligholdelsen, vil hans Erstatningsansvar formindske eller endog gaa ud over dette hans Krav.[81] Ogsaa Værksmesterens Konkurs vil undertiden beføje Værksherren til

---

[77]) D. G. B. §§ 634, 636, D. Entw. Mot. II S. 478—485, 504, Schw. Art. 358, 355.

[78]) Aubert Sp. D. II S. 17, Gram Sp. D. S. 552—553, jfr. Chydenius l. c. S. 170—172. Jfr. endvidere § 137 Note 42, § 89 Note 27 og følgende Note.

[79]) H. R. T. 1873. 507 (U. f. R. 1874. 178), U. f. R. 1883. 475, 1879. 423, 1873. 565, 1874. 421, 1887. 98, jfr. H. R. T. 1871. 130 (U. f. R. 1871. 531). Jfr. endvidere Note 81, ovfr. ved Note 62—63, § 136 Note 100, 46, og om det Tilfælde, at Værksmesteren er ansvarlig for Misligholdelsen, ovfr. ved Note 34.

[80]) Jfr. Aubert Sp. D. II S. 17, U. f. R. 1878. 989.

[81]) Jfr. § 136 Note 100 ff., § 137 Note 45—48. Jfr. S. og H. R. T. 1863. 40, U. f. R. 1874. 68, 1873. 168 og om U. f. R. 1892. 1188 § 138 Note 32.

at hæve Kontrakten.[82]) Endvidere maa det vistnok antages, at Værksherren kan hæve den i Henhold til et, Entreprenøren ikke bindende, Overslag indgaaede Kontrakt, naar Overslaget væsentligt overskrides, saaledes at han dog maa betale forholdsmæssigt efter Kontrakten for det allerede Udførte, med Afdrag af Erstatning fra Værksmesteren, naar denne maa erkjendes at være i Brøde ved ikke at give Underretning om Overskridelserne men at fortsætte Arbejdet uden Hensyn til disse.[83]) Ogsaa mellem Værkslejekontrakterne vil der kunne forekomme Tilfælde, hvor Parterne, ligesom i visse Tilfælde af Arbejdsleje, frit, eller dog naar særlige Omstændigheder indtræde, kunne tilbagekalde Kontrakten for Fremtiden.[84]) Og der er overhovedet ifølge Lovgivningens almindelige Grundsætninger, som allerede bemærket,[85]) Intet til Hinder for, at Værksherren kan forbyde Værksmesteren at handle for sig, men han maa i saa Fald, bortset fra hine Undtagelsestilfælde, betale det kontraktmæssige Vederlag med Afdrag af Værksmesterens Besparelser.[86]) Ogsaa om Værkslejekontrakten imellem Haandværkssvende og Mestre gjælder det, som tidligere bemærket, at den ikke frit kan hæves.[87]) Ophæves Forholdet i Utide ved Aftale imellem Parterne, har Værksmesteren, naar ikke særlig Aftale herom er truffen, Ret til forholdsmæssigt Vederlag for allerede udført Værk og afholdte Opofrelser.[88]) Værksmesteren kan efter almindelige Regler hæve Kontrakten paa Grund af Misligholdelse fra Værksherrens Side;[89]) der maa i saa Fald tilkomme ham forholdsmæssig Betaling for allerede udført Værk, forsaavidt dette kommer Værksherren til Gode som delvis Realisation af Kontraktens Formaal og, dersom Værksherren er ansvarlig for Misligholdelsen, fuld Opfyldelses-

---

[82]) U. f. R. 1872. 568, Evaldsen S. 494, ovfr. § 137 Note 42 b, jfr. D. Entw. Mot. II S. 506, Schneider S. 290.

[83]) D. G. B. § 650, ovfr. Note 46, 54, jfr. Schw. Art. 366, tildels Aubert Sp. D. II S. 21—22, men dog D. Entw. Mot. II S. 503—504.

[84]) Jfr. § 137. I. 2 og III, D. Entw. Mot. II S. 504. [85]) Note 13.

[86]) Ved Note 58. [87]) § 138 Note 31—33.

[88]) Jfr. § 136 Note 99, U. f. R. 1874. 68, 1878. 989.

[89]) Jfr. § 137 Note 42, ovfr. Note 58.

interesse.[90]) Særlige Regler om Forældelse af Kravene[91]) findes ikke, men undertiden vil saadan Forældelse være aftalt.[92])

V. Til Sikkerhed for sit Vederlagskrav har Værksmesteren Tilbageholdelsesret over de ham til Værkets Udførelse i Hænde givne Ting, forsaavidt de ifølge Kontrakten ere i hans Besiddelse.[93]) Men ellers, f. Ex. naar Opførelse af Bygning er tagen i Entreprise, har Værksmesteren og hans Arbejdere ingen tinglig Sikkerhedsret, medmindre en saadan paa sædvanlig Maade særligt er stiftet til Fordel for dem. Selv om de almindelige Regler om Forbedring af Andres Ting erkjendes efter Omstændighederne at medføre en Sikkerhedsret for Forbedreren, der antager den forbedrede Ting for sin egen,[94]) kan saadan Sikkerhedsret ikke uden særlig Hjemmel anerkjendes her, hvor der bevidst handles for en Anden.[95]) Værksmesterens Fordring paa Vederlag er ikke privilegeret efter K. L. 25. Marts 1872 § 33,[96]) undtagen forsaavidt som der i Virkeligheden kun er Tale om Vederlag for saadant personligt Arbejde, som omfattes af den nævnte Paragraf.[97]) Værksherren vil med Hensyn til de af ham leverede eller for hans Regning indkjøbte Materialier ordentligvis være stillet saaledes, at Værksmesterens Konkurs forsaavidt ikke skader ham.[98])

VI. Som særlige Arter af Værkslejekontrakter nævnes,

---

[90]) Jfr. § 137 Note 49—51. [91]) D. G. B. §§ 638, 639, D. Entw. Mot. II S. 486—489. [92]) Note 37,38.

[93]) U. f. R. 1885. 173, 1879. 404, 1877. 726, 1876. 413, J. U. 1865. 881, § 136 Note 81, Torp S. 737—738, Aubert Sp. D. II S. 19—20, jfr. U. f. R. 1892. 48, § 130 Note 51, § 83 Note 98, D. K. O. § 41. 6, D. G. B. § 647, D. Entw. Mot. II S. 494.

[94]) § 145. I. 5, Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 246 ff., Torp S. 211—215, afvigende Matzen S. 176—177.

[95]) Torp S. 214 Note 47, Jul. Lassen l. c. S. 264—265, Matzen S. 177, Aubert Sp. D. II S. 19, Gram Sp. D. S. 544, U. f. R. 1878. 989. Om Værksmesterens Ret over Materialet se Note 20, 21. Om Bestræbelser for at udfinde en hensigtsmæssig Sikkerhedsret for Værksmester og Arbejdere se H. Vedel: Beretning om det sjette danske Industrimøde i Kjøbenhavn (1892) S. 235 ff., 346 ff., D. G. B. § 648, Dernburg Lehrb. II S. 608, Schw. Art. 96; disse kunne ikke erkjendes at være lykkedes.

[96]) H. R. T. 1863. 359.

[97]) § 136 Note 80, § 138. IV og V.

[98]) Note 20, 21.

se iøvrigt ovfr. S. 769—770, visse Former af Forlagskontrakten,[99]) Bjergningskontrakten, Sølov §§ 224—229, Strandingslov 10. April 1895 Nr. 103, Anordn. ang. Politiets Pligter i Strandingstilfælde 1. Juli 1875 Nr. 135, se herom i Søretten, og Fragtkontrakten, som skal omhandles i næste Paragraf.

§ 142.
Fragtkontrakten.[1])

I. 1. Ved Fragtkontrakten i videre Forstand forstaas Kontrakten om Befordring fra Sted til Sted (Transport), men rettest er det at begrænse Begrebet til Kontrakter om Befordring af Personer og legemlige Ting, saa at Telegraf- og Telefonkontrakten holdes ude, se om disse ndfr. under VII. Naar dernæst Kontrakten om Personbefordring (VI) udsondres, kan Fragtkontrakten i snævrere Forstand eller Godsfragtkontrakten bestemmes som Kontrakten om Transporten af en i den Transporterendes Varetægt værende Ting.[2]) Ordentligvis vil der være betinget Vederlag (Fragt) for Transporten; er dette ikke Tilfældet, kunne de almindelige Regler om Transportlejekontrakten modificeres i Overensstemmelse med almindelige Grundsætninger (§ 77. II. 2). Kontraktens Gjenstand er et Arbejdsresultat, og Fragtkontrakten er altsaa en Værkslejekontrakt.[3]) Den, der betinger sig Transporten udført, kaldes Befragteren, den, som paatager sig Transporten, kaldes Fragtfører (Bortfragter, Forfragter). Hyppigt betegnes, ogsaa i Love, Befragteren som Afsender, men ved

[99]) Aubert Sp. D. II S. 46—51, Torp Læren om den ideelle Produktions Beskyttelse, Dernburg Lehrb. II § 210, Klostermann hos Endemann III §§ 342 ff., Schw. Art. 372—391, Goldschmidt System S. 55—56.

[1]) Gram Sp. D. S. 104—105, Aubert Sp. D. II §§ 80—82, Hammarskjöld Om Fraktaftalet (anm. af Jul. Lassen i U. f. R. 1887 S. 353 ff.). Jfr. Dernburg Lehrb. II §§ 202—209, D. H. G. B. §§ 390—431, 557—679, Schott hos Endemann III §§ 335—371, Lewis hos Endemann IV §§ 28—45, Lyon-Caen et Renault Traité de droit commercial III Chap. V, Schw. Art. 449—468. Se iøvrigt om Literaturen Goldschmidt System S. 51—55.

[2]) Hammarskjöld l. c. navnlig S. 3 og 29—30, Dernburg Lehrb. II S. 608.

[3]) Gram Sp. D. S. 104, Hammarskjöld l. c. S. 29.

Afsender i stræng Forstand (Forsender, Aflader) forstaas den, som faktisk afsender Godset, hvilken meget vel kan være en Anden end Befragteren. Som Modtager (Adressat, Destinatar) betegnes den Person, til hvem Fragtføreren skal føre Godset, hvilken hyppigt, men ikke altid, er en fra Befragteren forskjellig Person.

2. Om Søbefragtning findes særlige udførlige Regler i Sølov 1. April 1892 Kap. 5, om hvis Enkeltheder der maa henvises til Søretten. Endvidere findes Love om Fragtkontrakter med Postvæsen og Jernbane som Fragtfører. Om Posten[4]) gjælder L. 5. April 1888 Nr. 57 og Anordn. om Posternes Benyttelse 7. Septbr 1888 Nr. 179 med senere Tillæg samt for mellemrigske Forsendelser, L. 1888 § 29 og § 17, 5, ifølge Bek. 24. Febr. 1892, den i Wien 4. Juli 1891 vedtagne Konvention ang. Verdenspostforeningen (citeret som Konv. 1891) og andre mere specielle Konventioner. For Jernbaner[5]) gjælder den i alt Væsentligt, med de af Forholdets Natur flydende Modifikationer, i Overensstemmelse med den ndfr. nævnte Konv. 1890 affattede L. om Statsbanernes Takster m. m. 24. April 1896 Nr. 62 med tilhørende Reglementer af 31. Oktbr. 1896, navnlig Regl. for Befordring af Gods, Kjøretøjer og Lig over de danske Statsbaner med tilhørende Færgeforbindelser (citeret som Regl. 1896), jfr. om de private Baner L. 1896 § 66 og Koncessioner, f. Ex. Bek. 7. Maj 1896 Nr. 71, navnlig §§ 20, 21 og 31, samt for mellemrigske Forsendelser, jfr. L. 1896 § 68, ifølge L. 30. Marts 1894 Nr. 36[5a]), den under 14. Oktbr. 1890 i Bern afsluttede internationale Overenskomst om Godsbefordring paa Jernbanerne (cit. som Konv. 1890). Iøvrigt er Fragtkontrakten undergivet de almindelige Regler om Værksleje (§ 141) med de Nuanceringer, som følge af Kontraktens Ejendommeligheder.[6])

---

[4]) Herom særligt Aubert Sp. D. II S. 36—44, Hammarskjöld l. c. S. 7—9 o. m. fl. St., Arnkiel og Finsen hos Hage S. 790 ff., Schott l. c. §§ 365—371, Dambach Ges. über das Postwesen og iøvrigt Fortegnelsen hos Goldschmidt System S. 54.

[5]) Herom særligt Hammarskjöld l. c. fl. St., W. Scharling og Andersen hos Hage S. 738 ff., Schott l. c. §§ 352—364, Literaturfortegnelse hos Goldschmidt System S. 52—54. [5a]) Tiltrædelse til Bernerkonventionen har endnu ikke fundet Sted, men vil venteligt ske i den nærmeste Tid.

[6]) Jfr. Dernburg Lehrb. II S. 608—609.

3. Paa Befordring af visse Gjenstande (løse Breve og desl. under Forsegling eller andet Lukke og Penge i lukket Konvolut eller lignende Omslag) har Postvæsenet et vist Monopol, L. 1888 §§ 1 og 2, L. 10. Decbr. 1896 Nr. 136. Hyppigt vil Fragtføreren være et Interessentskab, f. Ex. et Jernbaneselskab; ogsaa Staten optræder privatretligt[7]) som Fragtfører gjennem Post og Statsbaner. For Postvæsen og Jernbaner gjælder en vis Befordringspligt. (Posten er ifølge L. 5. April 1888 § 3—5 pligtig til at modtage til Befordring de i L.s § 3 nævnte Gjenstande (Løse Breve, Pengebreve, Pakkesager, Postanvisninger,[7b]) Postopkrævninger, Tidender og Tidsskrifter) med visse Begrænsninger, under Betingelse af visse Forholdsregler fra Befragterens Side og undertiden kun mod Forudbetaling af Porto, L.s §§ 3—5 og 13, Anordn. 1888, jfr. L. 1888 §§ 6—10; om Retsvirkningen af den legale Befordringspligts Tilsidesættelse se ndfr. II. 2. c. Statsbanedriften er under nærmere Vilkaar og Begrænsninger pligtig til mellem de under den hørende Bane- og Skibsstationer at befordre Personer, Gods og levende Dyr, L. 1896 §§ 1, 2, 14, 20, 24, 25, 27, 53, 54, Regl. 1896 Bilag A, Konv. 1890 Art. 5; se om Virkningerne af Pligtens Tilsidesættelse ndfr. II. 2. c. Hvad de private Baner angaar, maa det vistnok erkjendes, at Befordringspligt ikke er paalagt dem ved de almindelige Koncessioner, selv om disse indeholde visse Forudsætninger i denne Retning, jfr. f. Ex. Bek. 7. Maj 1896 §§ 22 og 27, men Driftsreglementerne, der udkræve Ministeriets Approbation, jfr. f. Ex. Bek. 1896 § 20, ville ikke erholde denne, medmindre Banen paatager sig Befordringspligt. Befordringspligt følger efter dansk Ret ikke deraf alene, at Nogen offentligt har tilbudt sin Tjeneste som Fragtfører.[8])

4. I Forbindelse med Transportpligten staa visse Regler om, at Fragtkontrakten er afsluttet blot ved en behørig Aflevering til Fragtføreren af Tingen, som skal befordres[9]) (Breves

---

[7]) Nellemann Alm. D. S. 79, Hammarskjöld l. c. S. 7—8.

[7b]) Se om disse ovfr. § 112 Note 11 b.

[8]) Hammarskjöld l. c. S. 13, jfr. ovfr. § 10 Note 1. Men den, der i Henhold til saadan offentlig Fremtræden har faaet Varer tilsendte til Transport, vil kunne blive forpligtet ved ikke straks at give Meddelelse om, at han ikke overtager Forretningen.

[9]) Jfr. Hammarskjöld l. c. S. 16—17.

Nedlæggelse i Postens Brevkasser o. desl.), jfr. Anord. 7. Sptbr. 1888 II § 13. De almindelige Kontrakter med Statsbanerne afsluttes derved, at Afsendelsesstationen modtager Godset med Fragtbrev,[10]) og til Tegn paa Godsets Modtagelse skal Stationen straks sætte sit Datumstempel paa Fragtbrevet, L. 1896 § 29, Konv. 1890 Art. 8, jfr. om andre Kontrakter L. 1896 §§ 26 og 64, Regl. 1896 §§ 5, 6 og 64 (Bestilling af Vogne og Særtog). Iøvrigt er der ikke foreskrevet Former for Fragtkontraktens Afslutning, jfr. om Certeparti Sølov § 109, se om Stempelpligten, naar Kontrakten oprettes skriftligt, L. 19. Fbr. 1861 §§ 42 og 47, L. 21. Marts 1874 Nr. 30 § 2.[10b]) Ved Fragtbreve[11]) eller Adressebreve[12]) forstaas Befragterens til Fragtføreren som Ledsagelsespapir med Forsendelsen overgivne til Destinataren rettede aabne skriftlige Meddelelse (Brev) om Godsets Afsendelse. I sin normale Skikkelse vil det indeholde Angivelse af Godset, Navnene paa Befragter, Fragtfører og Modtager, Afleveringsstedet, Sted og Tid for Udstedelsen, Fragten, hvor dennes Størrelse ikke ligefrem følger af faste Regler, og Bestemmelse om, hvorvidt Fragten skal betales af Modtageren, samt andre særlige Vedtagelser mellem Parterne. Fragtføreren kan fordre Fragtbrev udstedt, hvor saadant er Skik og Brug. Overgivelse til Fragtføreren af Fragtbrev og det endda i visse bestemte Former, er med Hensyn til Godsbefordring i Almindelighed en Betingelse for Statsbanernes og, forsaavidt Pakkesager angaar, for Postvæsenets lovhjemlede Befordringspligt, L. 1896 § 21, Konv. 1890 Art. 6, Regl. 1896 § 2, Bilag B—D, L. 1888 § 3 c. Den almindelige Betydning af Fragtbrevet er den, at det afgiver Bevis imod Befragteren ifølge hans Udstedelse og imod Fragtføreren og efter Omstændighederne imod Destinataren ifølge deres Modtagelse af det,[13]) jfr. L. 1896

---

[10]) Jfr. Schott l. c. S. 299—300.

[10b]) Se Note 11. Jernbaners og Postvæsens Fragtbreve anses ifølge gammel Skik for stempelfrie.

[11]) Hammarskjöld l. c. S. 16—20, D. H. G. B. Art. 391—392, Schott l. c. S. 303—310. I Stp. L. 19. Febr. 1861 § 42 betegner „Fragtbreve" det samme som Certeparti, den skriftlige Søfragtkontrakt.

[12]) Undertiden betegnes som Adressebrev ogsaa den fra Befragter til Destinatar sendte Meddelelelse om Afsendelsen, der ikke er Ledsagelsespapir.

[13]) Nellemann S. 669, 672—673.

§§ 23 og 29. Undertiden udstedes der af Fragtføreren til Befragteren skriftlige Dokumenter angaaende Godsets Modtagelse, — saaledes Fragtbrevsduplikat, L. 1896 § 30 (efter Konv. 1890 skal saadant udstedes), Garantisedler, L. 1896 § 15, jfr. ogsaa Sølov § 124, — der skulle tjene som Bevis eller tillige som Legitimationspapir[14]) (ovfr. § 57. II), jfr. L. 1896 §§ 30, 32, 33, 36, 15/16 og ndfr. II. 2. a.) Dokumenter som Søbefragtningens Konnossement, der tillige tilsigter at sætte Befragteren i Stand til sikkert at omsætte Godset, medens det er under Transport, og som af denne Grund er negotiabelt, Sølov §§ 132 ff., navnlig §§ 144, 145, 168, 165, 139, jfr. ovfr. § 130. VI om Oplagsbeviser, have hos os ikke udviklet sig udenfor Søbefragtningen.[15])

5. Ordentligvis kunne Parterne fastsætte deres Mellemværende, som de ønske det, men for Post og Jernbaner ere dog forskjellige Regler, navnlig om Betalingen for Transporten og om Fragtførerens Ansvar, givne som ufravigelige, se ndfr. under II. 2. c. og 3. a.

II. 1. Ofte vil Kontrakten blive indgaaet i Henhold til Fragtførerens almindelige, offentligt bekjendtgjorte eller paa trykte Blanketter angivne Forretningsvilkaar (Reglement). Forsaavidt disse Vilkaar indeholdes i Love, ere de naturligvis forbindende ogsaa for Befragteren, medmindre der gyldigt er vedtaget Afvigelser fra dem. Det samme synes at maatte antages, naar Forretningsvilkaarene, om end ikke udtalte i Love, ifølge Lovhjemmel ere sanktionerede af Regjeringen og behørigt bekjendtgjorte. Ogsaa ellers ville de ordentligvis være bindende for Parterne (ovfr. § 39. II. 1), men udenfor de nævnte Tilfælde maa det dog fastholdes, at de, forsaavidt de have et særligt abnormt Indhold, ikke kunne paaberaabes overfor Befragteren, medmindre han bevidst er gaaet ind paa dette, eller det ved Kontraktens Afslutning har været saaledes fremhævet for ham, at det ikke kunde undgaa hans Opmærksomhed og Forstaaelse.[16])

---

[14]) Hammarkjöld S. 19—21, Schott S. 310—312.

[15]) Se derimod om det tyske *„Ladeschein“* D. H. G. B. Art. 413—419, Schott l. c. § 348, og om fransk *lettre de voiture* Hammarskjöld l. c. S. 170—171, Lyon-Caen et Renault l. c. Nr. 568 ff.

[16]) Jfr. 39 Note 17, § 122 ved Note 74. Se om Æmnet Hammarskjöld

Endmere maa samme Begrænsning i Befragterens Bundethed anerkjendes med Hensyn til abnorme Afvigelser ved den enkelte Kontrakts Indgaaelse fra de almindelige Forretningsvilkaar. Ved det Bemærkede erindres endnu, at visse Vedtagelser, hvad enten de indeholdes i Reglementer eller ikke, maa tilsidesættes som stridende imod ufravigelige Lovregler om Parternes Mellemværende, se under I. 5 og ndfr. 2. c. og 3. a.)

2. a. Rettighederne efter Fragtkontrakten mod Fragtføreren ere Befragterens, indtil han har overført sin Ret til en Anden, f. Ex. til Destinataren, jfr. Sølov § 112 og ndfr. under IV. Sondringen mellem Ret og Legitimation er her af særlig Vigtighed. (Hovedregelen er, at Befragteren under Transporten har Legitimation som Retshaver overfor Fragtføreren, L. 1888 § 26, Konv. 1891 Art. 9, L. 1896 §§ 32, 36, jfr. om Legitimation for, at den, der paastaar at være Befragteren, virkelig er det, Anordn. 1888. II § 15. Men jævnligt vil der være meddelt Befragteren Modtagelsesbevis, som skal tjene ham til Omsætningsmiddel (Konnossement) eller alene til Legitimation, se under 1, og i saa Fald mangler han Legitimation, naar han ikke kan fremkomme med Modtagelsesbeviset, og naar dettes Indhold indicerer, at han ikke længere er den Berettigede, se om Konnossement Sølov §§ 134, 139, 140, 141, om Jernbaneforsendelser L. 1896 §§ 32, 33 og 36, Konv. 1890 Art. 15, 18, 26. Af Vigtighed er endvidere Reglerne om Destinatarens Legitimation, se under IV.

b. Fragtførerens principale Hovedpligt gaar ud paa, at han behørigt skal modtage, drage Omsorg for, transportere og aflevere Fragtgodset.[17]) Fragtførerens Modtagelsespligt[18]) kan være af meget forskjellig Beskaffenhed, jfr. Sølov §§ 111, 113, 114, 116, 123, 26 og 27 og ovfr. om

---

l. c. S. 9—11, Aubert Sp. D. II S. 23—26, 33 Note 3, Schott l. c. S. 463—466, Dernburg Lehrb. II S. 611 Note 13.

[17]) Befragteren maa vistnok have Ret til at fordre andet Gods modtaget i det omkontraheredes Sted, naar Fragtførerens Stilling ikke derved besværes, og der ikke i Kontrakten er Noget, som antyder, at Beføjelsen ikke skal tilkomme Befragteren, Dernburg Lehrb. II S. 614 Note 6, jfr. Sølov § 159, Motiver til Forslag til Sølov S. 57—58, D. H. G. B. Art. 563.

[18]) Hammarskjöld l. c. S. 38—39.

Jernbaners og Postens legale Befordringspligt; undertiden er Fragtføreren ifølge Lovbestemmelser pligtig at udstede visse Modtagelsesbeviser, Sølov §§ 124, 132, L. 1896 § 30, L. 1888 § 16, Anordn. 1888 II § 12, og Befragteren maa overhovedet kunne kræve Modtagelsesbevis udstedt, hvor saadant stemmer med Skik og Brug. Ordentligvis vil der til Modtagelsen udkræves en vis Virksomhed fra Befragterens (Afsenderens) Side, jfr. Sølov §§ 116, 118, 123; udebliver denne, saa at den kontraktmæssige Modtagelse af denne Grund ikke finder Sted, foreligger der Fordringshavermora fra Befragterens Side, se herom under III. Angaaende Omsorgs- og Bevaringspligten for hvis nærmere Indhold naturligvis Fragtgodsets Beskaffenhed er af væsentlig Betydning, jfr. f. Ex. L. 1896 §§ 35 og 54, bemærkes, at det selvfølgelig kun er de for Fragtføreren kjendelige Egenskaber ved Godset, der kunne være bestemmende for hans Pligt,[19]) jfr. Sølov §§ 143, 115, L. 1896 §§ 22, 37, L. 1888 §§ 3. a og 17 i Slutn. Saavel i Henseende til Modtagelsespligten og Bevaringspligten som til Transportpligten vil der ordentligvis tilkomme Fragtføreren, hvis Hovedpligt jo er et Resultats Tilvejebringelse og ikke bestemte Arbejders Foretagelse, en udstrakt Frihed til Valg af Midler og Forholdsregler til Resultatets Opnaaelse inden for videre, jfr. L. 1896 §§ 19, 31, Regl. 1896 § 9, L. 1888 §§ 4, 7, Anordn. 1888. II § 14, eller snævrere Rammer,[20]) jfr. Sølov §§ 111, 113 (Søfragtkontrakten skal opfyldes med det omkontraherede Skib) 117, 125, jfr. 26, 31, 32, 43. Afleveringspligten[21]) gaar ud paa, at Fragtføreren i Mangel af modstaaende gyldige Ordrer, se straks nedenfor, skal aflevere Godset til den behørigt legitimerede Destinatar (se under IV) paa Bestemmelsesstedet, L. 1888 § 4, Anordn. 1888 II § 16, L. 1896 § 34, Regl. 1896 §§ 12—16, Sølov §§ 135—139, 153, i rette Tid L. 1888 § 4, Anordn. 1888 II § 14, L. 1896 § 31, Regl. 1896 § 9, Sølov §§ 111, 125, 31. Fragtføreren er kun pligtig til at aflevere imod Betaling af Fragt og andre Omkostninger, som hvile

---

[19]) Hammarskjöld l. c. S. 61—72, jfr. U. f. R. 1894. 190.

[20]) Hammarskjöld l. c. S. 40—42, 48—54, 73—76, ovfr. § 141 ved Note 12—15.

[21]) Hammarskjöld l. c. S. 124—126, Dernburg Lehrb. II S. 621—623.

paa Godset, se under 3. d; undertiden vil det endog være hans Pligt kun at afleve mod Betaling, se under IV. Ogsaa Retten til Aflevering er Befragterens, indtil han har overdraget den til en Anden; Befragterens ændrede Ordrer angaaende Afleveringen er Fragtføreren, med mindre Befragteren mangler fornøden Legitimation, se ovfr. a, pligtig at følge, forsaavidt de ikke paalægge ham anden Ulempe, Møje eller Udgift end den ved Kontrakten hjemlede,[22] L. 1888 § 26, Anordn. 1888 II § 15, L. 1896 §§ 32 og 33, Regl. 1896 § 10, Søløv §§ 126—129, 162—164, 139—141, se om Destinatarens Beføjelser med Hensyn til Afleveringen under IV.

c. Naar der bortses fra positive Undtagelsesbestemmelser, se ndfr., komme Obligationsrettens almindelige Regler til Anvendelse ved Bestemmelsen af Betingelserne for Omfanget af Fragtførerens Ansvar for ikke behørig Opfyldelse af hans Pligter. Fragtføreren er ansvarlig, naar Ikke-Opfyldelsen skyldes hans Brøde, derunder naturligvis ogsaa simpel Uagtsomhed, eller hans økonomiske Forhold eller de af ham antagne Medhjælperes Brøde.[23] I adskillige fremmede Retsforfatninger gjælder med Hensyn til Godsets Beskadigelse eller Forkommelse under Transporten den saakaldte *Vis-major* Regel, som gaar ud paa, at Fragtføreren, naar Skaden ikke er en Følge af Godsets egen Beskaffenhed eller af Befragterens Forhold, er ansvarlig, medmindre han kan oplyse, at Skaden skyldes en udenfra kommende Begivenhed, hvis Skadeevne ifølge Livets Erfaring i Almindelighed ikke kan afværges ved de Forholdsregler, der fornuftigvis kunne fordres anvendte af Fragtføreren;[24] iøvrigt nytter det ikke Fragtføreren, at han oplyser konkret Skyldfrihed hos sig og sine Folk. Denne Regel er kun i visse Undtagelsestilfælde anerkjendt i dansk Ret, se ndfr. Ganske vist gjælder det, i Overensstemmelse med almindelige Regler, ogsaa i dansk Ret, at Fragtføreren, naar Godset,

---

22) § 141 ved Note 12.

23) § 141 ved Note 24 ff., Aubert Sp. D. II S. 32—33, jfr. Hammarskjöld l. c. S. 51—52, 68—69, 72—74.

24) Bentzon Begrebet *Vis-major*, navnlig S. 229, 428, 269 ff., 370 ff., Wharton § 327, code de commerce art. 103, D. H. G. B. Art. 395, 607, Schw. Art. 457.

medens det var under hans Varetægt, er bleven beskadiget eller er forkommet, bliver ansvarlig, medmindre han oplyser en Frigjørelsesgrund,[25] men enhver Oplysning, som efter almindelige Regler gjør det antageligt, at de ovenfor angivne almindelige Skyldbetingelser ikke ere tilstede, vil udelukke Ansvar for ham.[26] Den almindelige Rets Regler om Ansvarets Betingelser og Omfang kunne frit fraviges ved Overenskomst mellem Parterne,[27] ogsaa til Fragtførerens Gunst, se om Betydningen af Reglementer o. desl. under 1.

Fra de almindelige Ansvarsregler ere Undtagelser gjorte med Hensyn til Søbefragtningen, Jernbaner og Post. Angaaende Sølovens herhen hørende Bestemmelser skal der her, i det der erindres om Begrænsningen af Rederens Ansvar for Skippers og Mandskabs Fejl til Søformuen (Skib og Fragt), Sølov §§ 7—8 jfr. § 59, og om Befragterens Søpanteret i Søformuen for Erstatning, Sølov § 268. 4, blot bemærkes, at det er meget tvivlsomt, om Søloven § 142 indeholder en virkelig *Vis-major* Regel, og at der næppe haves nogen Hjemmel for at udelukke Gyldigheden af Vedtagelser, som begrænse Fragtførerens Ansvar. For Statsbanernes Vedkommende giver L. 1896 § 37 (Konv. 1890 Art. 30) angaaende Godsets Tab[28] eller Beskadigelse i Tiden fra Modtagelsen til Afleveringen, i Modsætning til det tidligere Reglement,[29] en virkelig *Vis-major* Regel, hvis nærmere Begrænsning er given i L.s §§ 38, 39, 48, 56, jfr. §§ 22—24, Konv. 1890 Art. 31, 32, 43. Betingelserne for Ansvar for Forsinkelse ere angivne i L.s § 45, jfr. § 33, Konv. 1890 Art. 39. Til disse Regler om Ansvarets Betingelser slutte sig positive Regler om Ansvarets Omfang, L.s §§ 41—44, 46—47, Konv. 1890 Art. 34—38,

---

[25] § 41 Note 15, Aubert Sp. D. II S. 32, U. f. R. 1882. 265, 1896. 442.

[26] Note 23 og § 44 ved Note 28.

[27] Jfr. Citater i Note 16. Vedtagelse om Ansvarsfrihed for egen *dolus* og *culpa lata* ville dog vel blive betragtede som stridende mod Lov og Ærbarhed.

[28] Se Note 30.

[29] Jfr. om Fortolkningen af de ældre Ansvarsregler U. f. R. 1896. 442, 860, 1894. 190, H. R. T. 1879. 697 (U. f. R. 1880. 526); om U. f. R. 1893. 273, 1881. 162, næste Note.

40—42, og Bevisregler, L.s §§ 35, 36, 40, Konv. 1890 Art. 33, 25, 26. (Samtlige de i L. 1896 givne Bestemmelser ere ufravigelige, saa at Driftsreglementer ikke lovligt kunne optage Bestemmelser, der forringe Befragterens, ved L. 1896 fastsatte Retsstilling, jfr. L.s § 69; saadanne Bestemmelser maa være betydningsløse, medmindre Lovgivningen hjemler Fravigelsen, jfr. L. 1896 § 58, 30. Marts 1894 Nr. 26. Men L. 1896 ordner ikke udtømmende Statsbanernes Erstatningspligt som Fragtfører;[80]) de af Loven uafgjorte Erstatningsspørgsmaal maa afgjøres efter Lovgivningens almindelige Regler, der som bemærket ere fravigelige, saa at Reglementerne paa dette Omraade have fuld Frihed, jfr. L. 1896 § 69. Endnu maa bemærkes, at L. 1896 og Regl. 1896 aldeles ikke omtale Følgerne af, at Jernbaners legale Befordringspligt tilsidesættes. Pligten er udtalt som en Pligt ogsaa overfor Publikum og ikke alene som en Forskrift for Driftspersonalet i Forhold til det Offentlige; der kan derfor ikke være nogen Tvivl om, at Pligtens Tilsidesættelse maa paadrage Ansvar overfor den, hvem Jernbanen ubeføjet har nægtet den Tjeneste, som han paa lovlig Maade har begjært,[81]) jfr. L. 1896 § 3, Konv. 1890 Art. 29. Under Lovens Tavshed synes dette Ansvar i Henseende til Betingelser og Omfang at maatte bestemmes efter Lovgivningens almindelige Erstatningsregel; det kan næppe antages, at de positive Regler i L. 1896 om Begrænsningen af Ansvarets Omfang analogisk kunne komme til Anvendelse her. Men ifølge L. 1896 § 69 maa vistnok Reglementer nærmere kunne regulere Ansvaret i Overensstemmelse med hine i Lov 1896 givne Erstatningsregler; paa den anden Side er det i hvert Fald givet, at Reglementer ikke helt kunne udelukke Ansvaret eller begrænse det saaledes, at det bliver uden praktisk Betydning. —

[80]) Jfr. U. f. R. 1884. 876 (Personskade), se Note 71. De om Ansvar for Godsets Tab i L. 1896 givne Regler omfatte ogsaa Forkommelse ved urigtig Aflevering (herimod U. f. R. 1873. 273, jfr. 1881. 162); L. 1896 § 32. 2 maa vistnok forstaas i Overensstemmelse med de andre Ansvarlighedsregler i L. 1896.

[81]) D. H. G. B. Art. 422, Schott l. c. S. 483—484, jfr. ogsaa hos sidstnævnte Forf. om Jernbaners Ansvar for urigtige Publikationer.

Private Baner, jfr. om Sporveje Bek. 7. April 1866 § 15, 10. Marts 1883 Nr. 26 § 18, er det ved Koncessionerne paalagt at bære et vist Ansvar for Skade, som ved Befordringen tilføjes befordret (Person eller) Gods, se f. Ex. Bek. 7. Maj 1896 Nr. 71 § 21, jfr. Kundgjørelse 15. Marts 1845 § 12;[32]) skjønt Regelens Formulering tyder paa en *Vis-major* Regel, fortolkes den dog ikke saaledes.[33]) Dette Ansvar kunne de private Baner ikke paa egen Haand indskrænke ved Vedtagelser, og Bestemmelser i Driftsreglementer, som gaa ud over en nærmere Bestemmelse af den paabudne Ansvarsregel og indskrænke Banernes Ansvar, kunne ikke ventes approberede af Ministeriet. Udenfor den omtalte paabudne Regel blive de approberede Reglementer, jfr. f. Ex. Bek. 7. Maj 1896 § 20, der ikke kunne fraviges, og ved hvis Approbation det vil blive paaset, at Banerne ikke stille deres Kunder for ugunstigt, afgjørende; de Tilfælde, om hvilke der heller ikke i Reglementerne findes Bestemmelser, maa afgjøres efter de almindelige fravigelige Erstatningsregler. — Mest afvigende fra de almindelige Ansvarsregler ere Bestemmelserne om Postvæsenets Ansvar. L. 5. April 1888 § 17 kunde vel ved første Øjekast, ifr. navnlig Paragrafens Overskrift, synes kun at angaa Erstatningspligtens Indhold, saa at Betingelserne for Ansvarets Indtræden maatte bestemmes efter den almindelige Erstatningsregel. Men der kan dog efter Paragrafens nærmere Indhold ikke være Tvivl om, at den tillige fastsætter Erstatningsbetingelserne. L. 1888 § 17 handler direkte kun om det Tilfælde, at Postforsendelsen, medens den er i Postvæsenets Værge, bortkommer[34]) eller beskadiges. Naar anbefalede Breve bortkomme, jfr. Anordn. 1888 II § 18. 1, naar Pengebreve og Pakkesager bortkomme, eller en Del af deres Indhold gaar tabt, og naar Pakkesager beskadiges, hæfter Postvæsenet, med de af Paragrafen angivne[35]) Begrænsninger (Skade,

---

[32]) Findes i Ussings Lovsamling 1866 S. 496. [33]) § 35 Note 48.

[34]) Derunder Bortkommelse ifølge urigtig Aflevering fra Postvæsenets Side, L. 1888 § 17, jfr. Anordn. 1888 II § 18 i Slutn., Konv. 1891 Art 8. 7, ovfr. Note 30, Dernburg Lehrb. II S. 622 Note 17. Jfr. U. f. R. 1882. 972, ndfr. Note 64.

[35]) En selvfølgelig Begrænsning er det endvidere overhovedet, at Skaden skyldes Befragterens Brøde.

som skyldes Forsendelsens Beskaffenhed o. s. v.), som Forsikrer,[36]) jfr. L.s § 12, „Forsikringspræmie“, selv om Skaden er hændelig, endog for *vis major*, men Erstatningens Størrelse er, se ogsaa Konv. 1891 Art. 8. 1, positivt fastsat, saa at den Skadelidende ikke altid faar fuldstændig Godtgjørelse.[37]) For andre Postforsendelsers Bortkommelse og Beskadigelse ydes ingen Erstatning af Postvæsenet, men den Skadelidende maa nøjes med sit Krav mod den Funktionær, som efter almindelige Regler er erstatningspligtig,[38]) hvilket Krav naturligvis ogsaa, hvor Postvæsenet er ansvarligt, tilkommer ham, forsaavidt han ikke har faaet fuld Dækning af Postvæsenet for sit Tab. Mod det af L. 1888 § 17 fastsatte Ansvar kan Postvæsenet ikke dække sig ved Reglementer eller specielle Vedtagelser,[39]) medmindre saadant har særlig Hjemmel i Lovgivningen. Saadan Hjemmel forefindes i L. 1888 § 29, jfr. § 17. 5, hvorefter modstaaende Bestemmelser kunne træffes med Hensyn til Forsendelser mellem Kongeriget og Steder udenfor dette, se saaledes Konv. 1891 Art. 8. 1, der anerkjender en *Vis-major* Regel, medens paa den anden Side Forsikreransvar tildels er bibeholdt f. Ex. i Konventionerne med Sverige og Norge, Bek. 21. Juni 1892 Nr 106 og 107, henholdsvis Art. 16 og 14, jfr. Konv. 1891 Art. 21. 2. Skjønt L. 1888 § 17 direkte kun taler om Ansvar for Forkommelse og Beskadigelse, følger det af Paragrafens Regel om, at der for forkommet og ødelagt Gods ikke gives Afsavnsgodt-

[36]) Jfr. U. f. R. 1882. [illegible]

[37]) Jfr. med Hensyn til ældre Ret (nu ændret) U. f. R. 1882. [illegible]

[38]) Jfr. U. f. R. 1881. [illegible]

[39]) Henvisningen i Anordn. 1888 II § 18 til den almindelige Lovgivnings „Erstatningsregler“ kan kun antages at sigte til den nærmere Bestemmelse af de ved L. 1888 § 17 gjorte Undtagelser fra det foreskrevne Ansvar. Overhovedet ses det ikke, at Anordn. 1888 II § 18 fastsætter Noget, som er i Strid med L. 1888 § 17 og altsaa maa tilsidesættes af Domstolene; kun ere visse Bevisregler vistnok udtalte for almindelige. Mest Tvivl vækker den Bestemmelse, at Postvæsenet er ansvarsfrit for den af Forsinkelse følgende Beskadigelse af Pakkesagers Indhold, naar den langsommere Befordring hidrører fra Istransport, Snefald eller andre Forhold, der medføre en extraordinær Postgang. Men denne Ansvarsfrihed maa dog nok erkjendes at have Hjemmel i L. 1888 § 17, forsaavidt som Skaden maa erkjendes „udelukkende at have sin Grund i Gjenstandens Beskaffenhed“, naar den extraordinært langsomme Befordring under de foreliggende Forhold er lovlig Befordring, jfr. L. 1888 §§ 4 og 7.

gjørelse, at Postvæsenet ikke er ansvarligt for Forsinkelse,[40]) medmindre Forsinkelsen har medført Skade paa Forsendelsen,[41]) Anordn. 1888 II § 18. Om Ansvar for Tilsidesættelse af Postvæsenets legale Befordringspligt taler L. 1888 og Anordn. 1888 ikke. Der synes da herom at maatte gjælde Regler, svarende til dem, som ovfr. ere udviklede om Ansvaret for Tilsidesættelse af Jernbanernes legale Befordringspligt. Af den af L. 1888 indirekte givne Regel om Ansvarsfrihed for Forsinkelse kan formentlig ikke sluttes, at Postvæsenet skulde være ansvarsfrit for Tilsidesættelse af Befordringspligten, saa at den Krænkede kun skulde have den Betryggelse for Pligtens Overholdelse, som den paagjældende Funktionærs offentligretlige Ansvar og Erstatningsansvar overfor den Krænkede afgiver. Mod Anerkjendelse af Ansvar for Postvæsenet kan det heller ikke anføres, at L. 1888 ikke indeholder nogen til L. 1896 § 3 svarende Udtalelse om, at Postvæsenet er ansvarligt for de Folk, som det benytter ved Udøvelsen af sin Virksomhed; saadant Ansvar maa — hvad man end iøvrigt antager om Statens Ansvar for sine Embedsmænds og Bestillingsmænds Forseelser — her, hvor Staten optræder privatretligt som Fragtfører, i Mangel af modstaaende særlig Hjemmel følge af Lovgivningens almindelige Regler (§ 44. IV, § 35. I).

d. Jævnligt vil Fragtføreren have paataget sig visse Incassationer for Befragteren hos Modtageren. Forsaavidt disse gaa ud paa, at Fragtføreren hos Modtageren skal oppebære, hvad Befragteren skylder ham ifølge Fragtkontrakten, henvises til IV. Forsaavidt Fragtføreren har paataget sig kun at aflevere Godset til Modtageren, mod at denne betaler ham visse Beløb til Befragteren (Efterkrav, Postopkrævning), L. 1896 § 28, L. 1888 § 3. e, Konv. 1891 Art. 7, 19, bliver han naturligvis erstatningspligtig for Skade, som sker derved, at han udleverer Godset til Modtageren uden at erholde Beløbet,[42]) jfr. særligt L.

---

[40]) Dette udelukker naturligvis ikke, at Postvæsenet, som andre Skyldnere, maa betale Morarenter efter L. 6. April 1855 § 3.

[41]) Nærmere i Note 39.

[42]) § 139 Note 68, jfr. U. f. R. 1879. 562, Hammarskjöld l. c. S. 138.

1896 § 28. Konv. 1890 Art. 13, Anordn. 1888 I § 16. 3. i Slutningen. Jfr. IV i Slutn.

e. Fragtføreren maa ordentligvis bære alle Transportudgifter fra Godsets Modtagelse til dets Aflevereise paa Bestemmelsesstedet, Søiov § 153, jfr. §§ 116, 136, medmindre Andet følger af Skik og Brug eller særlig Aftale, jfr. ndfr. 3. b.

3. a. Befragterens Hovedpligt gaar ud paa, at han skal betale Vederlaget for Transporten (Fragt, Porto). I Mangel af Aftale om Vederlagets Størrelse maa der betales den ved Afsendelsestiden paa Afsendelsesstedet sædvanlige Fragt, Søiov § 150, jfr. § 115. For Post og Jernbaner gjælde visse i Almindelighed ufravigelige Takster, L. 1888 §§ 12—17, Anordn. 1888 II §§ 7—12, Konv. 1891 Art. 5—7, L. 1896 §§ 59—65, 68, Regl. 1896 §§ 18 ff., Konv. 1890 Art. 11 og f. Ex. Bek. 7. Maj 1896 § 20. Fragten erlægges undertiden forud, jfr. L. 1888 §§ 13—15, L. 1896 § 27; hyppigt gaar Aftalen ud paa, og naar intet Andet er aftalt, maa Formodningen være for, at Fragten skal erlægges af Destinataren ved hans Modtagelse af Varen paa Bestemmelsesstedet,[43] men selv da er det Befragteren, som skylder Fragtføreren Fragten,[44] Søiov §§ 112, 158, L. 1888 § 13, Anordn. 1888 II §§ 10 og 17, Konv. 1891 Art. 14. 3, se om Destinatarens Indtræden i denne Pligt ndfr. IV. Fragten maa antages tilagt Fragtføreren for Gjennemførelsen af Transporten. Naar Godset gaar til Grunde underveis, uden at dette skyldes Varens Beskaffenhed eller Befragterens Forhold (herom under III), og naar f. Ex. Transporten bliver ugjennemført, fordi det individuelt bestemte Befordringsmiddel gaar til Grunde, skyldes Fragten ikke, og forudbetalt Fragt kan søges tilbage,[45] Søiov §§ 151, 160, L. 1888 § 17, L. 1896 § 41. Forsaavidt Fragtføreren gjennem delvis Transport delvist opnaar sit Formaal med Kontrakten, saa at Godset billigere kan befordres til Bestemmelsesstedet, maa han betale en forholdsmæssig Del af Fragten (Distancefragt),

[43]) Jfr. Note 45. [44]) U. f. R. 1884. 503. S. og H. R. T. 1872. 20.

[45]) Gram Søret S. 238, Jul. Lassen i U. f. R. 1887 S. 358, ovfr. § 141. III. 2. H. R. T. 1870. 515 (U. f. R. 1871. 8), jfr. U. f. R. 1881. 415; afvigende Hammarskjöld l. c. S. 128—134.

ovfr. § 141. IV, Sølov §§ 161, jfr. § 151, L. 1896 § 33, Konv. 1890 Art. 18.

b. Fragtførerens Udlæg for Omkostninger paa Godset, som han ikke er pligtig at bære (2. e), f. Ex. Toldudlæg, maa Befragteren erstatte ham, og der kan tilkomme Fragtføreren Godtgjørelse for Bitjenester, som ikke omfattes af Fragtkontrakten,[46]) f. Ex. L. 1888 § 16.

c. Befragteren er pligtig at tilsvare Fragtføreren Skade, som tilføjes denne ved mangelfulde eller urigtige Angivelser angaaende Varen og ved Undladelse af iøvrigt at forsyne denne med behørige Oplysninger og Dokumenter[47]) (ovfr. § 38. III), Sølov § 115, L. 1888 § 5, L. 1896 §§ 20, 22, 24, 25, Konv. 1890 Art. 7, 9, 10, jfr. L. om Sprængstoffer 1. April 1894 §§ 8 og 9, Anordn. 21. Juli 1894 Nr. 140. At deslige Forseelser endvidere kunne bevirke, at Befragteren taber Rettigheder overfor Fragtføreren, er tidligere omtalt.[48]) — Jævnlig nævnes det som en Pligt for Befragteren behørigt at levere Fragtføreren Godset til Transport. Men om en egentlig Pligt i denne Retning vil der saa at sige aldrig være Tale; Forholdet er det, at Varens ikke behørige Levering er Fordringshavermora fra Befragterens Side, se herom under III.

d. For sine Krav har Fragtføreren Sikkerhedsret[49]) i Godset, som han ikke behøver at slippe, før han faar Betaling, Sølov §§ 155—157, 276, L. 1888 § 27, Anordn. 1888 II § 16. 4, § 10. 6, L. 1896 § 34, Regl. 1896 §§ 11, 15, Konv. 1890 Art. 21, 22.[50])

III. Forandring og Ophør. Fragtførerens Pligt kan bortfalde efter de sædvanlige Regler om Umulighed, f. Ex. naar det individuelt bestemte Transportmiddel, hvormed Befordringen skal besørges, tilfældigt gaar til Grunde, Sølov § 160, eller naar de Varer, som han, uden at være pligtig at modtage andre,[51])

---

[46]) Schott l. c. S. 379—380, Hammarskjöld l. c. S. 138—139.

[47]) Dernburg Lehrb. II S. 617 Note 8, jfr. U. f. R. 1895. 794.

[48]) Ovfr. 2. c. og Note 19.

[49]) § 141 Note 93, Hammarskjöld l. c. S. 134—136.

[50]) Nærmere under III og under IV om Betingelserne for Destinatarens Ret til at faa Godset udleveret.

[51]) Note 17.

skal befordre, gaa til Grunde; ogsaa Hindringer for Rejsen kunne bringe hans Pligt til Borfald,[52]) Sølov §§ 159, 161, L. 1896. § 33, Konv. 1890 Art. 18. Endvidere maa han efter almindelige Regler kunne hæve Kontrakten i Tilfælde af væsentlig Misligholdelse fra Befragterens Side, se om hans Pligts Bortfald ifølge Fordringshavermora hos Befragteren straks nedenfor. Befragteren kan hæve Kontrakten paa Grund af væsentlige Mangler ved Opfyldelsen fra Fragtførerens Side, jfr. Sølov §§ 113, 160, 111, 125. 2, 163, 164, L. 1896 § 33, og efter Omstændighederne paa Grund af Kjendsgjerninger, som gjøre Transporten væsentlig farefuldere end paaregnet, eller som væsentligt forringe Udsigten til, at den vil blive behørigt besørget, Sølov §§ 159, 161, jfr. om hans Pligt til at betale Distancefragt ovfr. II. 3. a.

Om det Tilfælde, at Mangel ved Opfyldelse af Fragtførerens Forpligtelse skyldes Befragterens Forhold og overhovedet om dennes Fordringshavermora, bemærkes Følgende.[53]) Det staar naturligvis Befragteren frit for at undlade Godsets Afsendelse, og han kan ordentligvis, selv om det er leveret til Fragtføreren, fordre det tilbage, saalænge Transporten ikke er begyndt, L. 1888 § 26, Anordn. 1888 II § 15, L. 1896 § 32, Sølov §§ 127, 129. Den søretlige Befragtningskontrakt kan, naar Skibet endnu ikke er afgaaet fra det Sted, hvor Rejsen skal begynde, af Enebefragteren af et Skib eller af samtlige dettes Befragtere i Forening hæves med den Virkning, at Befragteren kun er pligtig at betale halv Fragt og efter Omstændighederne visse Godtgjørelsesbeløb, Sølov §§ 126, 129, 127. Statsbanerne følge det Princip, at Befragteren kun skal betale Fragt for virkelig besørget Transport. Kommer Befragteren trods Kontrakts Afslutning, jfr. L. 1896 §§ 26 og 58 „Bestilling af Vogn", ikke med Varen eller tager denne tilbage, skal han kun betale Fragt for den besørgede Del af Transporten, men slipper iøvrigt med at betale visse tarifmæssigt fastsatte Beløb for forvoldt Ulejlighed, o. s. v., Regl. 1896 §§ 6 og 10. Se endvidere om vilkaarlig Tilbagetrædelsesret Anordn. 1888

[52]) § 44 Note 20.

[53]) Jfr. § 141. III. 2. a, § 136. IV. 2. a, § 62. IV. 5.

II § 15 i Slutn. Hvor saadan vilkaarlig Tilbagetrædelsesret for Befragteren ikke er hjemlet, maa han, naar han har erklæret, at han ikke vil levere Varen, eller naar han tager den tilbage inden Transportens Begyndelse, selv om han ikke sender andet Gods, som Befragteren er pligtig at modtage, svare fuld Fragt, Sølov §§ 123, 126, 129, Anordn. 1888 II § 15, og efter Omstændighederne visse Godtgjørelsesbeløb, Sølov § 129, med Fradrag af den Formuevinding, der ved Frigjørelsen tilfalder Fragtføreren, f. Ex. anden Fragt for samme eller lignende Transport, hvis Overtagelse muliggjøres ved Frigjørelsen, jfr. dog Sølov § 130, hvorefter kun Halvdelen af den nye Fragt kommer til Afdrag. Fragtføreren er ikke pligtig til for Befragterens Skyld at søge anden Fragt. Tvivlsomt kan det være, om disse Regler ogsaa komme til Anvendelse, naar Varen forinden Afleveringen til Fragtføreren tilfældigt er gaaet til Grunde, eller om det maa erkjendes, at i saa Fald en væsentlig Forudsætning for Kontrakten er bristet, saa at Befragteren er frigjort. Den sidste Opfattelse er farlig for Forfragteren, idet en Befragter, som ønsker at slippe for Kontrakten, jævnligt uden Vanskelighed vil kunne give det Udseende af, at Varen tilfældigt er gaaet til Grunde, og selv bortset herfra ses det ikke rettere, end at Befragteren er nærmest til at bære Tabet. I alt Fald hvor en særlig Tilbagetrædelsesret, som f. Ex. den søretlige, er indrømmet Befragteren, synes han ikke ved Varens Undergang at kunne være stillet gunstigere end ved vilkaarlig Tilbagetræden.[54]) Naar Varen ikke leveres Fragtføreren i rette Tid, uden at det er tilkjendegivet ham, at den ikke vil blive leveret, er han søretligt i Almindelighed, se dog Sølov §§ 121, 123, forpligtet til at vente paa Ankomst og Indladning en vis Tid uden Betaling (Liggedage) og derefter en vis Tid mod særlig Betaling (Overliggedage), Sølov §§ 118—122, jfr. 125; ogsaa i visse andre Befragtningsforhold kan der være Tale om en Pligt til at vente en vis Tid og endnu oftere om en Beføjelse til at vente paa Befragteren mod særlig Godtgjørelse for Opholdet, jfr. L. 1896 §§ 26, 34, 58, Regl. 1896 §§ 4, 6. Naar Fragtføreren ikke, eller ikke længere, er pligtig at vente, kan

[54]) Motiver til Forslag til Sølov S. 83.

han behandle Befragteren, som om denne vilkaarligt var traadt tilbage, Sølov §§ 126, 123. Ret til Tilbagetagen af Varen efter Transportens Begyndelse maa, som tidligere antydet (II. 2. b i Slutn.), ofte være stærkt begrænset af Hensyn til Fragtførerens Interesser. Forsaavidt den lovligt kan finde Sted, L. 1896 § 32, Sølov §§ 128, 129, 164, Anordn. 1888 II § 15, maa Befragteren, der tager Godset tilbage, betale fuld Fragt og efter Omstændighederne Erstatningsbeløb, Sølov §§ 128, 129, Anordn. 1888 II § 15, jfr. dog som Modifikation i denne Sætning Sølov §§ 164, 128 og som bestemt Afvigelse fra den de ovennævnte Jernbaneregler, Regl. 1896 § 10. Trods Varens Undergang under Transporten maa Fragtføreren, naar Undergangen skyldes dens egen Beskaffenhed eller Fejl ved Indpakningen o. desl., som Fragtføreren ikke har overtaget Ansvaret for, betale fuld Fragt, Sølov §§ 151, jfr. § 142, 115, L. 1888 § 17, L. 1896 § 37. — Naar Godset, efter dets Ankomst til Bestemmelsesstedet, ikke bliver aftaget i rette Tid, paahviler der søretligt, ligesom ved Indladningen, Fragtføreren Pligt til at vente en vis Tid uden Betaling og derefter en Tid mod Betaling (Liggedage og Overliggedage), Sølov §§ 137, 156; ogsaa i andre Forhold kan han være pligtig at vente nogen Tid eller beføjet til at vente mod Godtgjørelse, L. 1896 § 34, Regl. 1896 § 16, for Opholdet. Hvor ingen pligtmæssig Ventetid gjælder, eller naar saadan er udløben, er Fragtføreren, naar Modtageren ikke er at finde eller ikke har behørig Legitimation (se under IV), eller ikke vil modtage Godset eller opfylde Betingelserne for dets Modtagelse (Betaling af Fragt o. s. v.) — hvorom Meddelelse bør gives Befragteren, hvorhos Fragtføreren efter Omstændighederne bør sikre sig Bevis for Godsets uskadte Ankomst — beføjet og ifølge sin Omsorgspligt efter Omstændighederne pligtig til at deponere („oplægge") Godset for Befragterens Regning, Sølov §§ 156, 140, Regl. 1896 § 15, jfr. særligt om Postvæsenet Anordn. 1888 II § 17 (Tilbagesendelse til Afsenderen), L. 1888 § 28. Til Fyldestgjørelse af de paa Godset hvilende Krav kan Fragtføreren sælge det, Sølov § 157, L. 1896 § 34, Regl. 1896. § 15, L. 1888 § 27, Anordn. 1888 II § 17; ogsaa ifølge Grundsætningerne om uanmodet Forretningsførelse kan Fragtføreren

være berettiget eller endog forpligtet til Salg, jfr. L. 1888 § 28, Regl. 1896 § 15.

For visse af Befragtningskontrakter udspringende Rettigheder og Krav findes særlige Forældelsesregler givne, f. Ex. Sølov § 283, L. 1896 §§ 50, 51, 49, Konv. 1890 Art. 44—46, L. 1888 §§ 18 og 28, Konv. 1891 Art. 8. 5. Af almindelige Regler følger det, at Modtagelse af Godset uden Forbehold kan forringe Befragterens (eller Modtagerens) Retsstilling, se som særlige Regler i denne Henseende Sølov § 148, L. 1896 §§ 49, 51, Konv. 1890 Art. 44, 46, jfr. Anordn. 1888 II § 18, Konv. 1891 Art. 8, 7.[55])

IV. Modtagerens (Destinatarens) Retsstilling, naar han er en fra Befragteren forskjellig Person.[56]) Det er kun Modtagerens Stilling ifølge Fragtkontrakten, der her skal omtales; hans Retsstilling paa andet Grundlag, f. Ex. ifølge hans Mellemværende med Befragteren iøvrigt, saasom som Kjøber, Speditør, Agent o. s. v., eller ifølge den Ret, han muligvis, bortset fra Fragtkontrakten som saadan, maatte have over Varen, f. Ex. som dennes Ejer, vedkommer os ikke her. Den materielle Ret efter Kontrakten mod Fragtføreren er, som tidligere bemærket (II. 2. a), Befragterens (ikke Modtagerens), medmindre den ifølge almindelige Retsregler straks ved Kontraktens Afslutning, f. Ex. naar Befragteren har handlet som Modtagerens Kommissionær (§ 24. III), eller senere (§ 50. I) er overført til ham. Men Modtageren er, i Mangel af modstaaende Ordre fra Befragteren, legitimeret til efter Godsets Ankomst til Bestemmelsesstedet[57]) at gjøre de ved Fragtkontrakten hjemlede Rettigheder mod Fragtføreren gjældende, navnlig til, imod Opfyldelse af de ham ved Fragtkontrakten

[55]) Jfr. herved Thomsen Fordringsrettigheders Forældelse S. 90 ff., 205 ff., U. f. R. 1873. 273, ovfr. § 69. VII.

[56]) Herom udførligt, ogsaa om Lovgivningernes forskjellige Stilling, Hammarskjöld l. c. S. 160—233, jfr. Jul. Lassen i U. f. R. 1887 S. 359—363, Hahn II. ad. D. H. G. B. Art. 405 §§ 7 ff. Jfr. Torp T. f. Rvdsk. III S. 21, Nellemann S. 716, Schw. Art. 453, D. H. G. B. Art. 402—406, 412.

[57]) Muligvis maa Modtageren ogsaa forinden anses legitimeret til, i Mangel af modstaaende Ordre fra Befragteren, at give Ordrer, der kun tilsigte at sikre Godsets Ankomst til Bestemmelsesstedet, D. H. G. B. Art. 404.

paalagte Ydelser, at afkræve Fragtføreren Godset, og denne befries følgelig ved i god Tro[58]) at udlevere Godset til Modtageren paa Bestemmelsesstedet. (L. 1896 § 34 og 36, jfr. tildels afvigende L. 1888 § 26, Cirk. 24. Febr. 1894 Nr. 14, Anordn. 1888 II. §§ 16 og 10. 5, Konv. 1891 Art. 8. 1; i L. 1896 § 32 og Konv. 1890 Art. 15 er det endvidere fastsat, at Modtageren, naar Godset er ankommet til Bestemmelsesstationen, og Fragtbrevet er udleveret til ham, eller Klage til Godsets Udlevering er rejst af ham, er legitimeret overfor Fragtføreren uden Hensyn til modstaaende Ordre fra Befragteren. Naar Legitimationspapir er udstedt til Befragteren, ligger det nær at antage, at dettes Forevisning, der er en Betingelse for Befragterens Legitimation (II. 2. a), ogsaa er en Betingelse for Modtagerens; men dette gjælder dog ikke om Statsbanernes Fragtbrevsduplikater, L. 1896 §§ 32 og 34, Konv. 1890 Art. 16). Naar Omsætningsdokument (Konnossement) er udstedt af Fragtføreren, fortrænges de ovenanførte Regler, og al Legitimation afhænger alene af dettes Ihændehavelse med en i Formen lovlig Adkomst, Sølov §§ 139—141.

Befragterens Pligter vil dèt, som tidligere bemærket, ofte være paalagt Modtageren at opfylde. Desuagtet er, som tidligere bemærket (II. 3. a.), alene Befragteren Fragtførerens Skyldner, men ved at modtage Godset bliver Modtageren Fragtførerens Skyldner for de Beløb, som det ved Fragtbrevet (Konnossementet) er paalagt ham at udrede,[59]) L. 1896 § 34, Konv. 1890 Art. 17, Sølov § 154, og samtidigt maa vistnok Fragtføreren tabe sine tilsvarende Rettigheder mod Befragteren,[60]) medmindre Forholdet mellem Modtageren og denne er det, at sidstnævnte er den, hvem Forpligtelsen tilsidst materielt paahviler, Sølov § 158,[61]) jfr. Anordn. 1888 II. § 10. 6. — (Naar Fragtføreren har udredet Erstatning til Befragteren, fordi han har afleveret Godset til Modtageren, uden at denne har berig-

---

[58]) Ovfr. § 57 Note 5, § 129 Note 1 og 2.

[59]) H. R. T. 1864. 170, jfr. U. f. R. 1879. 1103, S. og H. R. T. 1872. 26.

[60]) Hammarskjöld l. c. S. 136—138, jfr. S. og H. R. T. 1872. 26.

[61]) Jfr. Motiver til Forslag til Sølov S. 82 og ovfr. § 105. III om den tilsvarende Bestemmelse i Vexellovens § 93.

tiget de paa Godset hvilende Efterkrav (II. 2. d), vil han ordentligvis have Regres mod Modtageren (§ 34. II. 2), L. 1896 § 28.

V. Naar en Transport sukcessivt skal besørges af flere Fragtførere, kunne Retsforholdene stille sig paa forskjellig Maade.[62] Forholdet kan være det, at første Fragtfører er Entreprenør for hele Transporten; han er da den eneste overfor Befragteren kontraktmæssigt ansvarlige og staar denne til Ansvar ogsaa for de senere Fragtføreres Forhold, med eventuel Regres mod disse,[63] se f. Ex. Konv. 1891 Art. 8, L. 1888 § 17. 5. Eller Sagen kan være ordnet saaledes, at hver af Fragtførerne kun skal hæfte som saadan for sin egen Transport; første Fragtfører vil da undertiden være bemyndiget til at afslutte Fragtkontrakt for Befragteren som dennes Fuldmægtig eller Kommissionær med anden Fragtfører, i hvilken Henseende han maa staa til Ansvar for Uagtsomhed ved Valget, og til at bemyndige anden Fragtfører til paa samme Maade at slutte Kontrakt med den tredie o. s. v.[64] Naar Godset gaar med samme Fragtbrev gjennem de flere Fragtføreres Hænder, synes i Almindelighed hver enkelt at maatte hæfte fuldt ud for hele Transporten efter Fragtbrevet;[65] kun paa dette Vilkaar kan han indtræde i Transporten i Henhold til det gjennemgaaende Fragtbrev,[66] jfr. i denne Retning, dog med nogen Modifikation, Konv. 1890 Art. 27, 28. Mellemværendet mellem de flere Fragtførere maa saa udjævnes ved Regres mod den Bane, paa hvis Omraade Skaden er sket, Konv. 1890 Art. 47 ff. Fuldtud kunne disse Regler om gjennemgaaende Fragtbreve kun komme til Anvendelse, naar alle Befordringerne ere af samme Art. Tilsvarende Regler maa antages at gjælde om gjennemgaaende Konnossementer.[67]

VI. Om Personbefragtning[68] findes Bestemmelser i

---

[62]) Dernburg Lehrb. II S. 629—630, Schott l. c. S. 349, K. Johanssen Gjennemgaaende Konnossementer i T. f. Rvdsk. IX S. 199 ff.

[63]) Jfr. ovfr. § 141 Note 25, Schw. Art. 459.

[64]) Jfr. U. f. R. 1882. 972.

[65]) D. H. G. B. Art. 401 jfr. 429.

[66]) Jfr. Johanssen l. c. S. 227 Note 2.

[67]) Johanssen l. c., navnlig S. 230—233.

[68]) Aubert Sp. D. II S. 26—31, Hammarskjöld l. c. S. 2, 34—36,

L. 1888 §§ 6, 8, 22, Anordn. 1888 IV, L. 1896 §§ 4—18, 60, Sølov §§ 169—173. Desuden haves Lovbestemmelser om Tilsyn med Udvandreres Befordring, L. 1. Maj 1868, 25. Marts 1872 (for Island L. 14. Jan. 1876, 18. Septbr. 1891, for Færøerne L. 30. Marts 1895), jfr. endvidere Bestemmelser i L. om Tilsyn med Dampfartøier 24. Marts 1875, L. ang. Sprængstoffer 1. April 1894 med Anordn. 21. Juli 1894, L. om Sønæringen m. m. 25. Marts 1892. Iøvrigt henvises til Fremstillingen ovfr. I—III og i § 141. Se særligt om Rejsebilletters Transportabilitet L. 1896 § 6, Sølov § 169 og om Passagerens Udeblivelse eller Tilbagetræden[69]) Sølov § 169, Anordn. 1888. IV § 3. For Rejsegodset, der er leveret til Fragtføreren, men ikke for det, som Passageren beholder hos sig, hæfter Fragtføreren paa lignende Maade, som for Fragtgods,[70]) L. 1896 §§ 12, 14—18, Sølov § 172, Anordn. 1888 IV § 8. For Skade paa Passagerens Person hæfter Fragtføreren, uanset at de paagjældende Love og Reglementer ikke omtale saadant Ansvar, naar Skaden skyldes Fejl ved Driften eller Personalets Brøde,[71]) jfr. med Hensyn til private Baner f. Ex. Bek. 7. Maj 1896 Nr. 71 § 21.[72])

VII. Om Telegraf- og Telefonkontrakter[73]) findes Bestemmelser i Reglement for Besørgelsen af indenlandske Telegrammer ved Statstelegrafvæsenet 26. Septbr. 1894 Nr. 179 og i den i St. Petersborg 22. Juli 1875 afsluttede internationale Telegrafkonvention, se Bek. 23. Decbr. 1875, med vedføjede Reglementer, for Tiden det i Paris 21. Juni 1890 vedtagne reviderede internationale Telegraf-Tjenstereglement med Takstabel, Bek. 13. April 1891 Nr. 77, jfr. Bek. 23. Juni 1891 Nr.

Dernburg Lehrb. II S. 638–639, Schott l. c. §§ 351, 364, 370, Lewis l. c. §§ 42—45, Goldschmidt System § 149. D. D. i J. A. VI. 24 (= XXX. 213, H. R. D.), J. U. VII. 908, U. f. R. 1877. 670, 1887. 434.

[69]) Aubert Sp. D. II S. 26—27.

[70]) Aubert Sp. D. II S. 30—31, Hammarskjöld l. c. S. 34—36.

[71]) U. f. R. 1884. 876, ovfr. Note 30, Aubert Sp. D. II S. 30, ovfr. § 35 Note 46—49.

[72]) Ovfr. ved Note 33.

[73]) Aubert Sp. D. II S. 44—45, Wolmer hos Hage S. 811 ff., 1225, Schott l. c. §§ 372—375, Meili Das Telegraphenrecht, Samme Das Telephonrecht, iøvr. Literatur hos Goldschmidt System S. 55.

107, samt i særlige Konventioner med enkelte Stater, se særligt om Meddelelse ved Telefon Regl. 1894 §§ 1 og 39, Regl. 1891 Art. LXVII og de under 24. Novbr. 1894 af Ministeriet approberede Bestemmelser ang. Benyttelsen af Statens Telefonanlæg (citeret som Telef.-Regl. 1894.)) Ifølge disse Bestemmelser paahviler der ikke Telegraf- og Telefonvæsenet noget Ansvar for Kontraktens Overholdelse overfor Kunderne, (Regl. 1894 § 4, Konv. 1875 Art. 3, Telef. Regl. 1894 § 11, men disse maa nøjes med den paagjældende Funktionærs Ansvar og med Tilbagebetaling af de for den mislykkede Befordring erlagte Gebyrer, hvilken maa kræves inden kort Forældelsesfrist, Regl. 1894 §§ 52 og 53, Regl. 1891 Art. LXX og LXXI, Telef.-Regl. 1894 § 10. Herefter maa ogsaa Telegraf- og Telefonvæsenets almindelige Befordringspligt, Regl. 1894 § 1, Konv. Art. 1, 7, 8, Telef.-Regl. 1894 § 1 og 2, antages kun at være sikret ved paagjældende Funktionærs offentligretlige Ansvar og Erstatningsansvar overfor den Krænkede. For Benyttelsen gjælde faste Takster, Regl. 1894 §§ 16—23, Konv. 1875 Art. 10, Regl. 1891 Art. XXII ff., se om fejlagtig Gebyrberegning Regl. 1894 § 23, 1891 Art. XXXI. Om Afsenderens Legitimation med Hensyn til Raaden over Forsendelsen og om hans Adgang til at hæve Kontrakten findes Bestemmelser i Regl. 1894 § 26, Regl. 1891 Art. XLV, Telef.-Regl. 1894 § 10.

TOLVTE KAPITEL.

§ 143.

Uigjenkaldelig Bemyndigelse til at udøve en Andens Formueret.[1]

I. 1. I det Foregaaende er omhandlet Krav paa, at Skyldnerens Formueretsgoder (tinglige Rettigheder eller Fordrings-

[1] Aagesen S. 168—183, 653—660, Singulærsukcession S. 60—113, ovfr. § 139. V. 3 og 4, Windscheid §§ 121 i Slutn., 81 Note 5 og 6.

rettigheder) skulle overføres til Fordringshaveren, saaledes at denne fuldt eller begrænset skal indtræde i Skyldnerens Ret og fortrænge denne ved en Singulærsukcession (§ 2. I. 1. a), og Krav paa Arbejdsydelser (§ 2 I. 2). Til den første af disse Grupper høre ogsaa Kravene paa, at Skyldneren til Fordel for Fordringshaveren skal stifte, som det siges, en „Ret over sin Ret", f. Ex. Løftet om at give en Fordringsret i Pant; ogsaa her vil Løftets Opfyldelse begrunde en (begrænset) Singulærsukcession for Fordringshaveren i Skyldnerens Ret.[2]) I Modsætning til disse Krav staa de, som her skulle omhandles, nemlig Fordringen paa, at Skyldnerens Retsgode skal stilles og holdes til Fordringshaverens Raadighed i dennes Interesse uden (fuldt eller begrænset) at overføres til ham (§ 2. I. 1. b.), eller med andre Ord den uigjenkaldelige Bemyndigelse til at udøve en Andens Ret, som fuldt forbliver hos denne.[3]) At det efter dansk Ret maa staa Parterne frit for at stifte et saadant Retsforhold, er tidligere paavist,[4]) men udstrakt praktisk Betydning have saadanne Retsforhold, som det vil blive udviklet under II, ikke i dansk Ret.

2. Den uigjenkaldelige Bemyndigelse er en Mellemting mellem den simple Bemyndigelse i den Bemyndigedes Interesse og Overdragelsesretshandelen; den skaber i Modsætning til den gjenkaldelige Bemyndigelse en Formueret for den Bemyndigede, men denne Ret er, i Modsætning til den ved Overdragelsesretshandelen skabte, kun en Fordringsret mod Bemyndigeren. Den kan forekomme baade med Hensyn til Fordringsrettigheder og med Hensyn til tinglige Rettigheder. Retsstillingen bliver nærmere følgende:

a. Har en Fordringshaver uigjenkaldeligt bemyndiget en Anden til at udnytte hans Fordringsret, uden at denne er bleven transporteret eller pantsat til den Bemyndigede,[5]) kunne Bemyndigerens Kreditorer, uanset Bemyn-

---

[2]) Se om Retskonstruktionen „Ret over Ret" Aagesen Singulærsukcession S. 46—60, Matzen S. 17, 507—508, Torp S. 559—563, jfr. Hagerup Den norske Panteret S. 55—57, Windscheid §§ 48. a, 121 ved Note 13, §§ 137, 227.

[3]) Se om Terminologien ovfr. § 139. V. 3 i Slutn.

[4]) § 139 Note 75—77. [5]) Jfr. Teksten ved Note 24.

digelsen, gjennem individuel Retsforfølgning søge Fyldestgjørelse af Fordringen,[6]) og denne tilkommer, naar Bemyndigeren kommer under Konkurs, uden Hensyn til Bemyndigelsen ubehæftet dennes Konkursbo.[7]) De, til hvem Bemyndigeren efter Bemyndigelsens Afgivelse overdrager den paagjældende Ret, behøve ikke at respektere Bemyndigelsen, naar de ved deres Erhvervelse ikke kjendte denne, og naar Bemyndigeren sukcessivt har afgivet Bemyndigelseserklæringer til Flere, gaar den først Bemyndigede ikke saaledes forud for den senere, som første Cessionar gaar forud for den anden (§ 75. III. 1. b). Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 kan ikke komme den Bemyndigede til Gode.[8]) Med Hensyn til Spørgsmaalet, om Skyldneren kan frigøre sig ved Erlæggelse til eller Forhandlinger med Bemyndigeren, gjælde derimod vistnok samme Regler som i Tilfælde af Fordringsrettens Overdragelse; ved, uanset Kundskab om Bemyndigelsen, at betale til eller paa anden Maade modtage Frigjørelse fra Bemyndigeren begaar Skyldneren et tilregneligt Retsbrud, som maa udelukke hans Frigjørelse i Forhold til den Bemyndigede.[9]) Af samme Grund maa Skyldneren vistnok, bortset fra Tilfælde af egentlig Modregningsret, være udelukket fra at fremsætte som Modkrav mod den Bemyndigede Fordringer, som han, efter at have erholdt Kundskab om Bemyndigelsen, forskaffer sig mod Bemyndigeren ved Retshandler med denne,[10]) men iøvrigt kunne Skyldnerens Krav paa Bemyndigeren benyttes som Modfordringer overfor den Bemyndigede, selv om de ikke vilde kunne benyttes saaledes overfor en Cessionar.[11]) Den ugjenkaldelige Bemyndigelse indeholder ikke nødvendigvis nogen Bemyndigelse for den Bemyndigede til at inddrive For-

---

[6]) Schl. H. R. D. II. 563, U. f. R. 1895. 811, 1871. 647, 1870. 1022 og Note 32, jfr. Schl. H. R. D. III. 112.

[7]) H. R. T. 1888. 671 (U. f. R. 1889. 157), 1880. 530 (U. f. R. 1881. 198), 1869. 627, 681 (U. f. R. 1870. 162, 187), U. f. R. 1878. 1129, 1872. 310 og Note 32. Deuntzer Fuldmagt S. 60 gaar formentlig ikke herimod.

[8]) § 55 Note 9.

[9]) Aagesen S. 658, Singulærsukcession S. 96, Deuntzer Fuldmagt S. 89—90, J. U. V. 819.

[10]) Jfr. dog Aagesen S. 659, Singulærsukcession S. 97.

[11]) § 63 Note 16.

dringen ved Proces,[12]) men gjør den dette,[13]) kan den Bemyndigede gjennemføre Processen trods Bemyndigerens Protest,[14]) saalænge denne endnu er Fordringshaver, og det maa vel endog antages, at den Bemyndigede, ved at erholde Dom over Skyldneren for Betaling til sig selv, erholder en af Bemyndigerens senere Konkurs og Afhændelse uafhængig Ret;[15]) i alt Fald er han sikker, naar han har oppebaaret Fordringens Beløb.

b. Tilsvarende Bemærkninger gjælde, naar Talen er om tinglige Rettigheder. Den, der uigjenkaldeligt er bemyndiget til (helt eller delvist, ubetinget eller betinget) at udnytte en Andens tinglige Ret, uden at denne dog i nogen Retning er overført til ham, har ligeledes kun en Fordringsret mod Bemyndigeren. Tingen tilhører ubehæftet Bemyndigerens Konkursbo, og dennes Kreditorer kunne gjennem individuel Retsforfølgning tage Fyldestgjørelse i Tingen uden Hensyn til Bemyndigelsen.[16]) Ligeledes kommer det under a om Sammenstød mellem sukcessive Retshandler fra Bemyndigerens Side til Anvendelse her. Forsaavidt det er Meningen, at den Bemyndigede skal have Besiddelsen af Tingen, kan han, saalænge *res* er *integra*, ɔ: medmindre Bemyndigeren er kommen under Konkurs eller har overdraget Retten over Tingen til godtroende Tredjemand o. s. v., fordre Tingen udleveret fra Bemyndigeren og dem, der, bortset fra hans Ret, vilde være pligtige at afgive Tingen til denne.[17]) Dersom Trediemand beskadiger Tingen, maa det vistnok antages, at den Bemyndigedes Ret omfatter Beføjelse til at gjøre Bemyndigerens Erstatningskrav gjældende, saalænge og forsaavidt som det endnu er Bemyndigerens.[18])

II. Udstrakt praktisk Betydning har den uigjenkaldelige Bemyndigelse til Retsudøvelse ikke. Fæster

---

[12]) J. U. 1860. 587, jfr. § 139 Note 63.

[13]) H. R. T. 1874. 611 (U. f. R. 1875. 445).

[14]) § 139 Note 75.

[15]) Jfr. Aagesen S. 179.

[16]) U. f. R. 1872. 830, Note 6 og 7.

[17]) Ved at erholde Tingens Besiddelse vil den Bemyndigede ofte erhverve en tinglig Ret, se ndfr. under II i Teksten.

[18]) § 75 Note 31, jfr. Aagesen Singulærsukcession S. 74—77 (Note 25).

man Blikket paa de Forskjelligheder, der efter det under I. 2. a og b Udviklede fremkomme mellem den uigjenkaldelige Bemyndigelseserklæring og Overdragelsesretshandelen, vil det ses, at den, der ønsker, at hans Formueret skal komme en Anden til Gode, ordentligvis ikke vil have nogen fornuftig og berettiget økonomisk Interesse i kun at give ham den usikre Stilling, som Bemyndigelseserklæringen i Modsætning til Overdragelsesretshandelen afføder. Stundum ville dog saadanne Interesser foreligge,[19] men iøvrigt maa Formodningen, selv om den Retshandel, hvorved en Person tillægger en Anden Raadighed over sin Formueret, betegner sig som uigjenkaldelig Fuldmagt eller desl., være for, at den gaar ud paa Retsoverførelse,[20] naar det overhovedet kan antages at have været Meningen at tillægge Erhververen en selvstændig Ret,[21] f. Ex. naar en Skyldner giver sin Kreditor Raadighed over Ting eller en Fordringsret til Kreditorens Fyldestgjørelse.

Sin væsentligste Betydning vil derfor den under I beskrevne Retsstilling have i visse abnorme Tilfælde. Det maa i saa Henseende erindres, at en Overdragelsesretshandel i Virkeligheden i sig indeholder det, som udgjør en uigjenkaldelig Fuldmagt,[22] jfr. saaledes Udlejerens Pligt til at holde Brugen aaben for Lejetageren, kun at Overdragelsen tillige indeholder noget mere, nemlig Fastsættelse af en Singulærsukcession (fuld eller begrænset), der ved sin Indtræden i væsentlige Henseender absorberer Overdragerens Pligt til at sikre Erhververen Raadigheden over Tingen. Naar nu Lovgiveren udelukker visse Singulærsukcessioner, f. Ex. Overdragelse af visse Brugsrettigheder som tinglige,[23] eller — hvad der for dansk Rets Vedkommende

---

[19]) Jfr. Schl. H. R. D. II. 563, U. f. R. 1870. 1022 og maaske H. R. T. 1888. 671 (U. f. R. 1889. 157, jfr. U. f. R. 1894. 878 og Note 20).

[20]) Aagesen S. 177—178, Singulærsuksession S. 97—98, jfr. U. f. R. 1867. 745, J. U. VII. 715, § 139 Note 71, § 112 Note 3. Med Hensyn til H. R. T. 1888. 671 (U. f. R. 1889. 157, jfr. Note 19) erindres det, se Teksten ndfr., at det, som Sagen forelaa, var tilstrækkeligt at afgjøre, at der i alt Fald kun forelaa en Overdragelse til Sikkerhed (Note 30—32).

[21]) § 139 Note 82, 71, jfr. § 112 Note 3, 18, 58; § 139 Note 83, 84.

[22]) Windscheid § 309 Note 10.

[23]) Torp S. 462—463, jfr. Schl. H. R. D. I. 102.

er af større Betydning — kræver visse Forholdsreglers Iagttagelse ved Overdragelse af tinglige Rettigheder, for at disse kunne indtræde,[24]) f. Ex. Thinglæsning eller Besiddelseserhvervelse, og Overdragelsesretshandel foretages i Strid med disse Forbud eller uden at ledsages af de foreskrevne Forholdsregler, indtræder af Retshandelens tilsigtede Virkninger indtil videre kun det ovenfor beskrevne Fordringsretsforhold. Ganske vist frembyde disse Tilfælde en Forskjel fra den Retsstilling, som fremkommer, naar Retshandelen netop kun gaar ud paa at give en uigjenkaldelig Bemyndigelse. I de her omtalte Tilfælde vil nemlig Forholdet være det, at den tilsigtede tinglige Ret indtræder, naar de manglende Kjendsgjerninger senere komme til at foreligge, og undertiden tales der derfor her om tinglige Rettigheder med mangelfuld Retsbeskyttelse.[25]) Men denne Terminologi maa ikke fordunkle, at Retsstillingen indtil videre netop er den under I. 2 beskrevne. Som herhen hørende Retstilfælde kunne følgelig nævnes den Retsstilling, som indtages af Skjødehaveren, hvis Skjøde ikke er thinglæst og ikke kan thinglæses i rette Tid,[26]) af den, til hvem en *res absens*[27]) eller en Fordring, der ikke kan haandpantsættes,[28]) er given i Haandpant, uden at Reglerne om Underpants Stiftelse ere iagttagne, og af den, hvem en Ting eller en Fordring er given i Underpant, uden at Reglerne om Thinglæsning ere iagttagne.[29]) Undertiden kan det, som bemærket, være et ret tvivlsomt Spørgsmaal, der imidlertid altsaa for det foreliggende Æmne ikke har stor praktisk Betydning, om der i det enkelte Tilfælde foreligger kun en

---

[24]) Anderledes, naar saadanne Forholdsregler kun kræves for at give den tinglige Ret den sædvanlige Retsbeskyttelse, men ikke ere fornødne til Stiftelsen af tinglig Ret, f. Ex. Fdn. 4. Decbr. 1795 og 25. Novbr. 1831.

[25]) Herom Torp S. 295—299, 572—573, med Henvisning til andre Forff., samt endvidere Aagesen S. 178.

[26]) Torp §§ 21, 22, Aagesen Singulærsukcession S. 72—79.

[27]) Torp S. 622, 572—573, Aagesen Singulærsukcession S. 79—80 og 22—23. [28]) H. R. T. 1880. 530 (U. f. R. 1881. 198), U. f. R. 1878. 1129, 1872. 310, § 50 Note 21.

[29]) Torp S. 572—573, Aagesen Singulærsukcession S. 80—82, H. R. T. 1869. 627, 681 (U. f. R. 1870. 162, 187), 1888. 671 (U. f. R. 1889. 157, jfr. Note 20), U. f. R. 1897. 320, 1871. 647, Note 32.

uigjenkaldelig Bemyndigelse eller en Overdragelsesretshandel.[30]) I sidste Fald kan det atter være tvivlsomt, om der tilsigtes en fuld Overdragelse eller kun Stiftelsen af en begrænset Sikkerhedsret,[31]) men for det foreliggende Æmne bliver ogsaa denne sidste Sondring uden væsentlig Betydning, da Ejendomsoverdragelse, der foretages til Sikkerhed, i Henseende til retsstiftende Kjendsgjerninger er undergivet samme Regler som Pantsætning.[32])

TRETTENDE KAPITEL.

§ 144.

Erhvervsevnens Bundethed.[1])

I. Som en særlig Gruppe af Fordringsretsforhold maa endnu omtales den i § 2. I. 3. berørte, nemlig det Retsforhold mellem to Personer, hvis Indhold er dette, at den enes Erhvervsevne er bunden til Fordel for den anden, saa at Førstnævntes Erhvervelse af Formuegoder indenfor de ved Retsforholdet angivne Grænser komme Sidstnævnte umiddelbart til Gode. Flere Exempler ere omtalte i det Foregaaende, saaledes Forholdet mellem Husbonden og Fledføringen med Hensyn til sidstnævntes fremtidige Erhverv (§ 126) og Kommissionsforholdet (§ 24. III, § 140. II); ogsaa i Interessentskabsforhold forekommer dette Mellemværende,[2]) D. L. 5—3—15. Andre Exempler kjendes

---

[30]) Note 19—21.

[31]) § 50 Note 26 samt H. R. T. 1891. 861 (U. f. R. 1892. 586), U. f. R. 1871. 647, 1868. 157.

[32]) § 50 Note 27, § 20 Note 27 med Citater, H. R. T. 1893. 508 (U. f. R. 1893. 1171), U. f. R. 1892. 23, 1021, 1141, 1893. 605, 1895. 232, 664 m. fl.

[1]) Aagesen S. 188—201, jfr. 392—409, Singularsukcession S. 114 Note 2, Evaldsen S. 5—6, 99, U. f. R. 1868. 961 ff. Om Terminologien § 140 Note 10.

[2]) Torp Om Interessentskab S. 42—47, jfr. 168—169, H. R. T. 1878. 607 (U. f. R. 1879. 142) og ndfr. Note 9, Aagesen S. 191—192, 199—200.

fra Tingsretten, f. Ex. Pantsætning af Ting, som Pantsætteren endnu ikke ejer, se nærmere ndfr. Det kan forekomme som stiftet paa anden Maade end ved Retshandel, saaledes Konkursboets Retsstilling med Hensyn til Fallentens Erhvervelser under Konkursen ifølge K. L. 25. Marts 1872 §§ 1, 3, jfr. 5, og Udlægshaverens Retsstilling overfor Rekvisitus, indenfor visse Grænser.[3])

De Retshandler, der skabe dette Retsforhold, falde i to Hovedgrupper. Først fremhæves Overdragelsesretshandelen, der paa Grund af Overdragerens Mangel paa Kompetence ikke overfører det paagjældende Retsgode til Erhververen, f. Ex. Overdragelse af, hvad man ejer og ejende vorder, og Pantsætning af Tingsindbegreb, forsaavidt saadant lovligt kan finde Sted, K. L. 25. Marts 1872 §§ 151—153, Pantsætning af enkelte Ting, som endnu ikke existere, eller som Pantsætteren endnu ikke ejer (anteciperet Pantsætning). Det er klart, at Erhververen her ikke ved selve Overdragelsen erhverver nogen Ret over den paagjældende Ting,[4]) men paa den anden Side er Retshandelen ikke uden retlig Betydning. Den skaber et retligt Baand mellem Overdrager og Erhverver, altsaa en Fordringsret. Og dennes Virkning er ikke blot den, at Overdrageren, naar han erhverver den manglende Kompetence, skal overdrage den paagjældende Ret til Erhververen. Men Forholdet er det, at den af Overdragelsesretshandelen tilsigtede, paa Grund af Kompetencemangelen hidtil udeblevne Erhvervelse for Erhververen indtræder umiddelbart uden nye retsstiftende Kjendsgjerninger ved Overdragerens Erholdelse af den manglende Kompetence.[5]) Det viser sig med andre Ord, at sidstnævntes Erhvervsevne ved Overdragelsesretshandelen er bleven bunden saaledes, at han kun[6]) kan

[3]) Nellemann Exekution S. 116.

[4]) Aagesen S. 191, Singulærsukcession S. 115 Noten, Torp S. 601.

[5]) Torp S. 601, Aagesen S. 191—192, Singulærsukcession S. 116 Noten, H. R. T. 1888. 467 (U. f. R. 1889. 81). Forholdet kan, jfr. ved Note 15, stille sig saaledes, at Overdragerens Erhvervelse kun under visse nærmere Omstændigheder faar denne Retsvirkning; Pantsætning af en Besætning f. Ex. vil ikke omfatte ethvert Kreatur, som Pantsætteren erhverver, men kun dem, som optages i Besætningen, Torp S. 606, Aagesen S. 394, 397.

[6]) Jfr. dog Note 22 og 10 i Slutn.

erhverve den paagjældende Ting til Fordel for sin Medkontrahent. Denne Retsvirkning indtræder ikke blot, naar Overdragelsen netop har fremtidigt Erhverv for Øje, men ogsaa naar den behandler Retsgodet som værende Overdragerens allerede i det Øjeblik, da den finder Sted, f. Ex. naar A. overdrager B. Ejendomsret over en Trediemands Ting, som han (i god eller ond Tro) angiver for sin.[7]) Samme Retsstilling foreligger i de ovenfor omtalte Tilfælde af Retserhvervelse gjennem Retsforfølgning. Den anden Hovedgruppe af de Retshandler, som skabe Bundethed af Kompetencen, er Løftet om at udføre en vis Erhvervsvirksomhed for en Anden[8]) eller blot Udførelsen af Erhvervsvirksomhed for en Anden efter dennes Anmodning uden foregaaende Løfte herom. Naturligvis kunne deslige Retshandler gaa ud paa, at Løftegiveren skal eller kan erhverve for sig selv og derefter skal være forpligtet til at overdrage Erhvervsudbyttet til Løftemodtageren; undertiden vil denne Ordning være den naturlige og altsaa den i Mangel af særlige Aftaler indtrædende.[9]) Men ordentligvis vil den naturlige Ordning være den, at Løftegiverens Erhvervsevne i større eller mindre Omfang er bunden til Fordel for Løftemodtageren, saa at førstnævntes Erhvervelse indenfor Baandets Grænser umiddelbart kommer sidstnævnte til Gode.[10]) Dette Baand kan være af meget forskjelligt Omfang. Naar f. Ex. A. har paataget sig at indkjøbe en bestemt Ting til B., forsaavidt som den kan faas for en angiven Pris, maa ethvert Kjøb, — jfr. om Kollisioner med Andre, hvem A. har lovet det samme, under II —

---

[7]) Torp S. 243, Aagesen S. 193—194, J. U. 1857. 856.

[8]) Jfr. om fornøden Myndighed hos Løftegiveren § 24 i Slutn., § 140 Note 8, 28.

[9]) Saaledes navnlig, naar kun en Del af Erhvervsvirksomhedens Udbytte skal tilfalde den Anden, og Løftegiveren alene skal styre Foretagendet, se saaledes om *a meta* Forretninger Torp Om Interessentskab S. 168—169, H. R. T. 1878. 607 (U. f. R. 1879. 142) og endvidere U. f. R. 1895. 1053.

[10]) Aagesen S. 190, 192, Program 1872 S. 5—6, Torp S. 184, 199, ovfr. § 24. III og § 140. II, Evaldsen Fuldmagt §§ 5 og 6; Ytringen hos Evaldsen U. f. R. 1868 S. 968 gaar næppe imod det Anførte, men sigter formentlig kun til saadanne Tilfælde som Kjøb af *res futura*, jfr. § 141 Note 21. Efter Omstændighederne vil Løftemodtagerens Ret være begrænset af en Sikkerhedsret for Løftegiveren, § 24. III, § 140. IV.

hvorved A. indenfor den fastsatte Grænse forskaffer sig[11]) denne Ting, virke umiddelbart til Fordel for B., uanset at A. ved Erhvervelsen tilkjendegiver, at han agter at erhverve Tingen for sig selv; dette hans Forsøg paa at erhverve for sig selv kan, som stridende imod Aftalen med B., ikke komme denne til Skade.[12]) Paa samme Maade vil Forholdet stille sig, naar A. har lovet at bemægtige sig en herreløs Ting til Fordel for B.[13]) Ogsaa naar A. har paataget sig at forskaffe B. Ting, der kun ere bestemte ved Artsmærke, kan Baandet have denne Udstrækning, idet A. har lovet udelukkende at erhverve denne Art af Ting for B.[14]) Men ordentligvis vil Forholdet her være det, at det staar A. frit for at erhverve Ting af denne Art ogsaa for sig selv eller for Andre, og i saa Fald vil hans Erhvervelse af saadanne Ting kun da komme B. til Gode, naar den er opnaaet ved det Vederlag, som B. har betroet ham til Anskaffelsen, og naar den udvortes fremtræder som foretagen til Opfyldelse af det ham af B. givne Hverv.[15])

Visse Arter af anteciperet Overdragelse ere af Hensyn til den almindelige Kredit erklærede for ugyldige, nemlig Pantsætning af, hvad man ejer og ejende vorder, og i Almindelighed Pantsætning af Tingsindbegreb, K. L. 25 Marts 1872 §§ 151—153.[16]) Af arveretlige Hensyn er Afhændelse af ventende Arv forbudt, Fdn. 21 Maj 1845 § 14. Andre Begrænsninger i Adgangen til at kunne binde sin Erhvervsevne følge af Hensynet til Løftegiveren selv.[17])

---

[11]) Derimod naturligvis ikke et Kjøb, hvorved A, optrædende som egentlig Fuldmægtig for Trediemand, erholder Tingen overdraget til denne.

[12]) Aagesen S. 192—193, afvigende Windscheid § 155 Note 6, jfr. Evaldsen i U. f. R. 1868 S. 967—968 (Note 21).

[13]) Aagesen Program 1872 S. 5—6, Torp S. 184.

[14]) Torp S. 184, Interessentskab S. 44—45, jfr. ved Note 17.

[15]) § 140 ved Note 28—29, Torp Interessentskab S. 44—47.

[16]) Torp S. 597—604, J. U. 1876. 56, jfr. Afzelius Om Cession S. 29 Note 1.

[17]) Deraf, at man kan binde sin Erhvervsevne som Helhed ved Fledføringskontrakt, 5—1—9, og ved Interessentskabskontrakt, Torp Interessentskab S. 4, følger ikke, at man ogsaa paa anden Maade kan binde den som Helhed, Aagesen S. 201 (Bemærkningen ovfr. § 20 ved Note 9 maa altsaa rettes), men hvor Grænsen maa sættes, er i Mangel af positiv Bestemmelse, jfr. D. G. B. § 310, D. Entw. Mot. II S. 186—187, vanskeligt at afgjøre.

II. De under I omtalte Erhververe ifølge en Overdragelsesretshandel, som paa Grund af Overdragerens Mangel paa Kompetence ikke erholde det paagjældende Retsgode, maa, naar der iøvrigt føreligger Alt, hvad der kræves til en gyldig Overdragelse (Thinglæsning o.s.v), antages at have Retsbeskyttelse for denne Udsigt til at erholde Godet ved Overdragerens Erhvervelse i samme Omfang som Erhververen ifølge gyldige Overdragelsesretshandler. De maa saaledes gaa forud for dem, med hvem Overdrageren senere indgaar Overdragelsesretshandler angaaende samme Retsgode, uanset at disse yngre Erhververe ere i god Tro, og i Tilfælde af Overdragerens senere indtrædende Konkurs forud for hans Konkursbo. Dette er en Afvigelse fra de almindelige Regler om Fordringsrettigheders Retsbeskyttelse; fulgte man disse (§ 75. III. 1. b.), maatte man komme til det Resultat, at de sukcessive Erhververe ifølge Retshandler, foretagne forinden Overdragerens Erhvervelse, uden Hensyn til deres Retshandlers Ælde maatte være stillede lige, idet deres Erhvervelse af det paagjældende Retsgode falder i samme Øjeblik, nemlig i det, da Overdrageren erhverver Retsgodet,[18]) jfr. D. L. 5—3—29. For Tilfælde af anteciperet Pantsætning er denne Afvigelse almenanerkjendt,[19]) og den stemmer vistnok ganske med Sagens Natur. Den eneste Grund til, at Erhververen ikke ved Retshandelen har erhvervet det paagjældende Retsgode, er Hensynet til Trediemands Ret over dette, men dette Hensyn ses ikke at kunne medføre nogen Indskrænkning i den Retsbeskyttelse, som i Almindelighed tilkommer Erhververe ifølge Overdragelsesretshandel. Afvigelsen maa da ogsaa gjælde ved andre Overdragelseshandler[20]) og ifølge tilsvarende Betragtninger ligeledes for den anden under I omtalte Gruppe af Retshandler, Løfter om Erhvervsvirksomheds Udførelse for en Anden, naar de binde Løftegiverens Erhvervsevne.[21]) Men en

[18]) Jfr. Aagesen S. 194—201, 394, Singulærsukcession S. 116 Noten.

[19]) Torp S. 601—603, Matzen S. 497—499, Hagerup Norsk Panteret S. 97, U. f. R. 1879. 161.

[20]) Torp S. 351—352, Evaldsen i U. f. R. 1868 S. 970, H. R. T. 1888. 467 (U. f. R. 1889. 81), jfr. ovfr. § 126 Note 38.

[21]) Afvigende Evaldsen U. f. R. 1868. 967—968.

Forudsætning for denne vide Retsbeskyttelse er det som sagt, at den Retshandel, der binder Erhvervsevnen, er ledsaget af Alt, som efter Lovgivningen kræves til Retsoverførelse, saasom Thinglæsning; ere saadanne Regler ikke iagttagne, er Retsbeskyttelsen kun den i § 143 beskrevne. Og Erhververen faar naturligvis kun den Ret, som virkelig erhverves af Løftegiveren; han maa vige for alle Rettigheder over det paagjældende Retsgode, der ere komne til Existens inden Løftegiverens Erhvervelse, derunder ogsaa for dem, som Løftegiveren stifter for at erhverve Retsgodet,[22]) jfr. Fdn. ang. Kasse- og Regnskabsvæsenet i Alm. 8 Juni 1840 § 49, Registr. L. 1 April 1892 § 50.)

FJORTENDE KAPITEL.

§ 145.

Retsstridig Udøvelse af Andres Formuerettigheder.[1])

I. Hidtil er væsentligt kun omhandlet Fordringsrettigheder, som hvile paa Retshandel. I denne Paragraf skal gives en Fremstilling af de Fordringsrettigheder, som opstaa ved retsstridig Udøvelse af Andres Formuerettigheder; om dette Retsbrud ere særlige Bemærkninger nødvendige ved Siden af den almindelige Lære om Retsbrudskrav.[2]) Æmnet tages her i sin Renhed, saa at der bortses fra de Tilfælde, hvor Udøveren staar i et særligt Retsforhold til den Berettigede, som bliver bestemmende for Mellemværendet; angaaende disse sidste Tilfælde henvises til Læren om de paagjældende Retsforhold. Først skal omhandles den retsstridige Udøvelse af Andres Raadighedsrettigheder; Udøvelsen af Andres Fordringsrettigheder

[22]) Torp S. 602 Note 112, Kskr. 10. Juni 1845.

[1]) Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade §§ 18, 22—31, ovfr. § 29. III, § 33. 2. a, § 75. II, jfr. D. G. B. §§ 985 ff., D. Entw. Mot. III S. 392 ff.

[2]) Ovfr. §§ 26—31, 36—37.

vil blive behandlet under II. Særligt fremdrages som Exempel paa Udøvelse af Andres Raadighedsrettigheder det Forhold, at en Person som Besidder uretmæssigt behandler en Andens Ting som sin (1 og 3); om anden Udøvelse se under 2.

1. Uretmæssige Besiddere i ond Tro, ɔ: Besiddere, der kjende eller burde kjende deres Besiddelses Uretmæssighed. At disse ere ansvarlige, naar de forbruge, ødelægge eller forringe Tingen, følger af den almindelige Erstatningsregel. Forøvrigt blive Spørgsmaalene navnlig, hvorvidt de ere ansvarlige for deres retlige Dispositioner over Tingen, for dennes tilfældige Undergang, Forringelse eller Forkommelse og for Ejerens Afsavn af Tingen.

a. Ved retlige Dispositioner over Andres Ting forstaas Retshandler, der efter deres Indhold gaa ud paa at stifte Raadighedsrettigheder over fremmede Ting. Indgaaelsen af saadanne Retshandler er Udøvelse af en Ejeren tilkommende Ret, og Indgivelsen af Tingen under Andres Raadighed er efter sin almindelige Karakter objektivt i Strid med Ejerens Ret; den lægger nye og andre Hindringer i Vejen for dennes Udøvelse, som paa Forhaand ingen Uvedkommende kan antages berettiget til at skabe, og aabner Plads for nye Retskrænkelser. Ofte, ganske vist, ville disse nye Hindringer være af liden Betydning. I Almindelighed vil nemlig Retshandelen ikke udelukke Ejeren fra at haandhæve sin Raadighedsret overfor den, der er Erhverver ifølge Overdragelsesretshandelen, men ligesom der dog findes adskillige, mere eller mindre vidtgaaende Undtagelser fra denne Sætning,[3]) hvorhos ogsaa erindres, at Erhververen som støttende sig til Overdragelsesretshandel *inter vivos* i mange Tilfælde, som det Følgende vil vise, ansvarsfrit vil kunne foretage Handlinger med Hensyn til Tingen, som bortset fra Retshandelen vilde paadrage Ansvar overfor Ejeren, er Situationen dog efter Overdragelsen faktisk en anden end tidligere. Navnlig ved Løsøregjenstande, som kunne fjærnes og forsvinde, vil denne Forandring kunne være ubehagelig for Ejeren. Retlige Dispositioner over Andres Ting ere altsaa objektivt retsstridige.[4])

[3]) Se navnlig Torp § 26.
[4]) Jfr. dog Evaldsen S. 406 og 6—7.

Spørgsmaalet bliver nu — idet Overdragelse af Ejendomsret[5]) vælges som Exempel — om der overfor denne retsstridige Handling indrømmes Ejeren noget Krav mod Overdrageren, og hvilket Omfang dette Krav i bekræftende Fald har. Svaret maa ifølge den almindelige Erstatningsregel blive, at Ejeren har et Krav, dersom han ved Dispositionen har lidt nogen Skade, og at dette Kravs Omfang er den lidte Skades Størrelse. Heraf følger nu, at i de Undtagelsestilfælde, i hvilke Erhververen ifølge Overdragelsesretshandelen bliver Ejer, har den krænkede Ejer et Krav mod Overdrageren, omfattende Tingens Værdi, Fdn. 11. Septbr. 1839 § 2. Naar derimod Ejeren, hvad der er det Almindelige, trods Overdragelsen fremdeles er Ejer, saa at han kan vindicere sin Ting fra Erhververen, kunde den almindelige Erstatningsregel synes at føre til, at Ejeren kun kan kræve Godtgjørelse for de til Tingens Erhvervelse fra Erhververen nødvendige Omkostninger, idet disse kunde siges at være den eneste Skade, som Overdragelsen har tilføjet ham. Men det maa vistnok erkjendes at være den danske Rets Regel, at Besidderen, der har bortsolgt en fremmed Ting, er pligtig til, forsaavidt han ikke skaffer Tingen selv tilbage, at erstatte Ejeren dens Værdi.[6]) For Løsøres Vedkommende[7]) fremgaar dette af D. L. 5—6—9, 5—8—6,[8]) 5—3—35 i Slutn., jfr. Fdn. 20 Febr. 1789 § 8,[9]) af hvilke Lovbud det ses, ikke blot, at Ejeren ikke skal have Byrden at søge efter Tingen, men ogsaa, at Afhænderen ikke i Almindelighed med nogen Virkning skal kunne henvise ham til Andre, der indesidde med den. Med Hensyn til faste Ejendomme vil Spørgsmaalet ikke have saa megen praktisk Betydning, idet Ejeren her oftest vil finde sig bedst tjent med at søge sin Ting udleveret fra dens nuværende

---

[5]) Se iøvrigt under 2.

[6]) Saaledes ogsaa Goos II S. 597, jfr. D. Entw. Mot. II S. 25.

[7]) F. Ex. H. R. T. 1885. 217 (U. f. R. 1885. 993), 1865. 248, J. U. 1862. 826.

[8]) D. L. 5—6—9 og 5—8—6 angaa ikke blot det Tilfælde, at en Samling af Løsøregjenstande, men ogsaa det, at en enkelt Løsøregjenstand er udlagt, Nellemann Auktion S. 185.

[9]) At denne Lovbestemmelse er bortfalden ved Fdn. 11. April 1840, udelukker ikke, at den fremdeles oplyser om Lovgivningens Grundsætninger.

Ihændehaver, som altid kan findes. Men naar det forholder sig saa, at Ejeren af Løsøre kan holde sig til Afhænderen, selv om denne paaviser, hvor Tingen befinder sig — og dette ligger utvivlsomt i D. L. 5—6—9 og 5—8—6 — ses det, at Vægten i dansk Ret ikke kan lægges paa, at det altid vides, hvor den faste Ejendom er. Herefter synes Lovbestemmelserne om Løsøre at maatte være analogisk anvendelige med Hensyn til faste Ejendomme.[10]) Ligeledes kan det bemærkes, at K. L. 25 Marts 1872 § 29, der giver Konkursboet en Ret til at kræve Gjenstande tilbage fra visse Trediemænd, til hvem disse ere overdragne af en Person, overfor hvem Atkræftelsesreglerne ere anvendelige, ingenlunde tilpligter Boet først at søge selve Gjenstanden hos Trediemanden for det Tilfælde, at den maatte være en fast Ejendom. Ogsaa i dette Tilfælde kan Boet uden videre afkræve Overdrageren Værdien uden først at henvende sig til Trediemand. Det antages følgelig, at Afhænderen af fremmede Ting, naar Afhændelsens Retsstridighed er ham tilregnelig,[11]) er pligtig til, forsaavidt han ikke skaffer Ejeren Tingen tilbage,[12]) at betale Ejeren Tingens Værdi,[13]) uden at kunne henvise ham til først at søge den udleveret fra dens nuværende Besidder. Forsaavidt Tingen er undergaaet

---

[10]) Jfr. Nellemann Auktion S. 185.

[11]) Om godtroende Afhændelse se Note 58.

[12]) Hermed maa det vel stilles i Klasse, at han giver Ejeren sikker Anvisning paa, hvor denne uden Ulejlighed kan tage Tingen, jfr. H. R. T. 1870. 650 („hvad det vil koste at indløse paa Assistentshuset"). U. f. R. 1880. 647 gaar ikke mod det Anførte. Om en Undtagelse fra Regelen se ndfr. 4.

[13]) Om Maaden, hvorpaa Tingens Værdi kan oplyses, skal der ikke nærmere tales her (jfr. § 36. VI). Kun skal det overfor nogle ældre Retsafgjørelser — navnlig J. U. 1849. 609 — betones, at en Auktion ikke afgiver nogen afgjørende Oplysning om den solgte Tings Værdi. Det højeste Auktionsbud (naturligvis ikke Nettoprovenuet af Auktionen) kan vel indeholde en Oplysning om Tingens Værdi, som man efter Omstændighederne maa blive staaende ved, H. R. T. 1891. 133 (U. f. R. 1891. 677), U. f. R. 1895. 208, 1893. 604, 1888. 231, 1880. 1083, 1879. 1052, 1874. 458, J. U. 1862. 826, men naar højere Værdi kan oplyses, maa denne udredes, H. R. T. 1877. 290 (U. f. R. 1877. 910), 1893. 629 (U. f. R. 1894. 56), U. f. R. 1892. 334, 1888. 1202, 1879. 566, 1871. 922, 1869. 970, 977, 1867. 937. Jfr. Note 30. Om Prisforandringer se § 36 ved Note 20, jfr. U. f. R. 1888. 932, 1887. 466, 1201. Hvorvidt der tilkommer Ejeren Fortrinsret i det af Besidderen for Tingen erhvervede, se ved Note 62—64.

faktiske Forandringer, vil det ordentligvis være dens Tilstand i det Øjeblik, da Besiddelsesforholdet begyndte, som Besidderen har at tilsvare. At Besidderen maa tilsvare den Forringelse, som er indtraadt, efterat hans Besiddelse begyndte, uanset at Forringelsen er tilfældig, følger af det under b. Bemærkede. Har Besidderen forbedret Tingen, vil han vel ordentligvis ikke have noget Krav paa Godtgjørelse for Forbedringen, naar Ejeren vindicerer Tingen,[14]) men naar Ejeren fordrer Erstatning i Stedet for Tingen, er der ingen Grund til, at han ogsaa skal have Erstatning for Forbedringerne.[15]) Idet Ejeren modtager Tingens Værdi af Besidderen, maa hans Ejendomsret ordentligvis overgaa til denne.[16]) Naturligvis kan Besidderen ifølge de almindelige Erstatningsregler være Ejeren ansvarlig for andet Tab end selve Tingens Substans, se navnlig om Erstatning for Afsavn ndfr. under c, men for selve Tingen skylder han kun dens Værdi. Lovbestemmelser i fremmede Retsforfatninger[17]) kunde vel give en ydre Anledning til ogsaa for dansk Rets Vedkommende at rejse det Spørgsmaal, om Ejeren ikke kan betragte Overdragelsen som indgaaet for sig og, ratihaberende den, tilegne sig det Vederlag, som Besidderen har erholdt for Overdragelsen. Der vilde imidlertid fuldstændig savnes Føje til for dansk Rets Vedkommende at opstille en saadan Regel. Naturligvis kan det tænkes, at Overdragelsen er foretagen med Tilkjendegivelse af, at den skal gjælde til Fordel for Ejeren, og Virkningen af saadan Tilkjendegivelse kan blive, at Ejeren kan tilegne sig Retshandelen. Men bortset fra saadanne Til-

---

[14]) Note 66. [15]) Jul. Lassen l. c. S. 252.

[16]) Jfr. D. G. B. § 255, D. Entw. Mot. II S. 24—26. Reatz I S. 110. Windscheid § 193 Note 12. Er Grunden til, at Ejeren har forlangt og modtaget Værdien, den, at han ikke eller ikke uden uoverkommelig Ulejlighed kunde forskaffe sig Tingen selv, maa han dog, mod at afgive det Oppebaarne, kunne forlange denne, naar den kommer tilstede. At Besidderen har erholdt Tingen ved en Forbrydelse, kan ikke udelukke hans Ejendomserhvervelse.

[17]) Windscheid § 431 Note 15. D. G. B. § 687 smh. m. §§ 681 og 667, men derimod rigtig D. Entw. § 761, Mot. II S. 870—871. De urimelige Konsekvenser af den Regel, at den Berettigede skal kunne tilegne sig det af den Anden foretagne som sin Forretning, modarbejdes forøvrigt ved det af de paagjældende Retsforfatninger anerkjendte Berigelseskrav imod den Berettigede. Windscheid § 431 Note 17. D. G. B. § 687.

fælde, der ikke høre herhen, men falde under Læren om uanmodet Forretningsførelse (§ 146 II. 1. b og IV. 1. a) kan „Ratihabitionsbeføjelsen“ kun støttes paa Retshaandhævelseshensyn, og saadanne kunne ikke retfærdiggjøre den.[18]) Selv om Overdrageren er en Forbryder, f. Ex. har stjaalet Tingen, vilde intet civilt Retshaandhævelseshensyn kunne føre til at tillægge den Krænkede mere af Udbyttet, end hvad der svarer til Tingens Værdi. Dersom det erholdte Vederlag overstiger denne Værdi, og Erhververen ikke kan kræve noget af det tilbage, maa dette Overskud tilfalde Overdrageren, forsaavidt som ikke Str. L. 10. Febr. 1866 § 34 finder Anvendelse. Vel lader D. L. 5—3—36 det, som Sælgeren „bekommet haver“, danne Udgangspunktet for Bestemmelsen af Erstatningsansvarets Omfang, men der savnes Føje til heri at finde Vægten lagt paa Vederlagssummen i anden Forstand end som det foreløbige Grundlag for Ansættelsen af Tingens Værdi. Fdn. 11. Septbr. 1839 § 2 viser nemlig, at selv de svigagtigt handlende Personer, der have erholdt Arven udlagt, kun hæfte for den Lod, som de have oppebaaret, idet Undtagelsen fra den almindelige Regel overfor dem, der have gjort sig skyldige i nogen Mislighed, kun refererer sig til Ansvaret for Renter og Frugter og til Spørgsmaalet om solidarisk Ansvar, og D. L. 5—6—9 og 5—8—6 samt Fdn. 20. Febr. 1789 § 8 paalægge kun Ansvar, gaaende ud paa at skaffe Ejeren sit igjen skadesløst.

b. Ikke-godtroende Besiddere staa til Ansvar ogsaa for den tilfældige Skade, som rammer den fremmede Ting, og for dens tilfældige Forkommelse, D. L. 5—3—35, Fdn. 20. Febr. 1789 § 8, medmindre Skaden rammer Tingen uafhængigt af Besiddelsesforholdet.[19])

c. Hvorvidt Ejeren foruden Tingens Værdi af Besidderen kan kræve Godtgjørelse for Frugter og Afsavn,[20]) be-

---

[18]) Jul. Lassen l. c. S. 216—217, 283—286, jfr. maaske H. R. T. 1893. 629 (U. f. R. 1894. 56). Om hvorvidt Ejeren fremfor Besidderens andre Kreditorer har Ret til Fyldestgjørelse gjennem Vederlaget, se Note 62—64.

[19]) § 36 Note 15, jfr. U. f. R. 1890. 790, Deuntzer Sk. R. 359, U. f. R. 1891. 1064.

[20]) Om Beregningen af Afsavnsgodtgjørelsen se § 36 Note 13. Forsaavidt den Mangel af god Tro, der er Betingelse for Afsavnsansvaret, først indtræder

roer paa Fortolkningen af D. L. 5—5—4. Idet denne Artikel hjemler visse Besiddere Ansvarsfrihed for Frugter, som de have oppebaaret, forinden Ejeren gjennem Søgsmaal gjør sin Ret gjældende, maa den konsekvent antages ogsaa at hjemle dem Ansvarsfrihed for Afsavn;[21]) Lovgiveren vilde ellers tage med den ene Haand, hvad han giver med den anden. Spørgsmaalet bliver altsaa — idet det betones, at D. L. 5—5—4 kun omtaler det rene Tilfælde, at A. besidder B.s Ting, uden at der mellem A. og B. bestaar et særligt Retsforhold, som regulerer Mellemværendet[22]) — paa hvilke Ting og paa hvilke Personer er D. L. 5—5—4 anvendelig? I førstnævnte Henseende er man vel enig om, at Artikelen, der kun nævner faste Ejendomme, maa være analogisk anvendelig paa frugtbærende rørlige Ting,[23]) men ligesaa fuldt maa den, med Hensyn til Godtgjørelse for Afsavn, være analogisk anvendelig paa ikke-frugtbærende Ting. Hvad det andet Spørgsmaal angaar, er det vel saa, at Artikelens Ord omfatte alle Besiddere, men den maa utvivlsomt i denne Henseende undergives en indskrænkende Fortolkning.[24]) De Lovbud, der hjemle denne Indskrænkning, ere D. L. 5—2—89 og den hertil sig sluttende Bestemmelse i Fdn. 11. Septbr. 1839 § 2. Disse Lovbud vise, at den Besidder, der ved sit Forhold har gjort sig skyldig i „Svig“ eller i „Sandheds Fordølgelse eller nogen anden Mislighed“, ikke dækkes af Artikelen; anden Hjemmel for Indskrænkning af dennes Ord haves ikke. Det gaar altsaa ikke an at antage Artikelen for uanvendelig paa alle de Besiddere, der ved Besiddelsens Erhvervelse eller Fortsættelse eller Frugtoppebærelse have gjort sig skyldige i et Forhold, som efter almindelige Regler forpligter til Skadeserstatning,[25])

---

efter Besiddelsens Begyndelse, bør ved Beregningen ikke hele Besiddelsestiden, men kun den Tid, i hvilken *mala fides* har været tilstede, tages i Betragtning, men dette erkjendes ikke altid i Retsanvendelsen, se D. D. i Note 28 og 49.

[21]) Torp S. 223 Note 5. Aagesen S. 23—25.

[22]) Schl. H. R. D. I. 301. H. R. T. 1883. 302 U. f. R. 1883. 1029). U. f. R. 1895. 1067. 1887. 1065. J. U. VI. 753.

[23]) Matzen S. 330. Torp S. 223.

[24]) Ørsted i A. f. R. VI S. 190 ff., Larsen Saml. Skr. II. I. S. 356 ff., Gram Formueret I S. 216 ff., Matzen S. 338 ff., Hambro Bidrag til Læren om Besiddelse S. 190—191. Aubert S. 61 Note 2.

[25]) Saaledes dog Matzen S. 339, jfr. Hambro l. c. S. 191.

hvoraf vilde følge, at alle de her omhandlede Besiddere vilde være ansvarlige for Frugter og Afsavn. Men Resultatet maa blive det, at ogsaa de her omhandlede Besiddere ere ansvarsfrie for Frugter og Afsavn[26]) for Tiden, indtil Paatale finder Sted, medmindre de ved Besiddelsens Erhvervelse eller Fortsættelse have gjort sig skyldige i svigagtigt eller misligt Forhold.[27]) I Praxis antages endvidere Ansvar for Afsavn at paahvile ikke-godtroende Besiddere ifølge ulovlig Retsforfølgning,[28]) og Besiddere ifølge egenmægtig Besiddelsestagelse.[29])

2. Naar Udøveren af en Andens Raadighedsret ikke er Besidder, ville hans retlige Dispositioner over Tingen jævnligt være aldeles uskadelige for den Berettigede og følgelig ikke paadrage Erstatningsansvar. Naar den, hvis Ret udøves, ikke er Ejer, vil hans Rets Værdi i Almindelighed træde i Stedet for Tingens Værdi, f. Ex. naar A. uretmæssigt sælger den Ting, som B. har Brugsret eller Panteret over.[30])

At det ikke er Ejendomsret, som Besidderen overdrager, men en begrænset Ret, faar i og for sig ingen anden Betydning end den rent faktiske, at det i saa Fald hyppigere vil være muligt for Overdrageren at frigjøre sig ved Tilbagelevering af Tingen selv.

---

[26]) Schl. H. R. D. I. 12, 684, III. 633, H. R. T. 1880. 206 (U. f. R. 1880. 925), 1878. 719 (U. f. R. 1879. 270), J. U. 1852. 904, jfr. 1854 Flgbl. 4. S. 30 (H. R. D.), 1864. 660, I. 721, J. T. XII. 2. 188, VII. 1. 196.

[27]) Jul. Lassen l. c. S. 169—170, Torp S. 224—228, U. f. R. 1892. 318, jfr. J. U. V. 920. Om kriminelle Domme, der ikke tilkjende Erstatning for Afsavn, se § 36 Note 23.

[28]) Overfor Rekvisitus H. R. T. 1893. 425 (U. f. R. 1893. 1137), 1879. 747 (U. f. R. 1880. 559), 1884. 684 (U. f. R. 1885. 470). Overfor Trediemand H. R. T. 1893. 629 (U. f. R. 1894. 56), U. f. R. 1892. 334, jfr. Note 47, 49 og 20.

[29]) Schl. H. R. D. I. 164, H. R. T. 1888. 563 (U. f. R. 1889. 119), 1886. 211 (U. f. R. 1886. 942), 1885. 217 (U. f. R. 1885. 993), 1879. 613 (U. f. R. 1880. 486), U. f. R. 1886. 598, 1878. 224, 1877. 734, J. U. 1866. 769, 1865. 844, 1860. 572, 1854. 825, jfr. Note 54 For vidtgaaende H. R. T. 1882. 800 (U. f. R. 1883. 568), jfr. ndfr. Note 71.

[30]) Naar den Krænkedes Ret er en Panteret, saa at den Berettigede kun har Ret til Udbyttet af en Auktion, kan det efter Omstændighederne være rigtigt kun at tillægge ham Nettoprovenuet af den stedfundne Auktion, Schl. H. R. D. I. 513, U. f. R. 1871. 100, jfr. dog U. f. R. 1880. 1083, J. U. VII. 1128, J. T. VII. 196.

3. Uretmæssige Besiddere i god Tro, ɔ: som hverken kjende eller bør kjende deres Besiddelses Uretmæssighed.[31])

a. Først skal undersøges, hvorvidt godtroende Besiddere ere ansvarlige overfor Ejeren for Tingens Forbrug. At man ved at paalægge dem Ansvar for Forbrug vilde „tilsidesætte berettigede Samfundshensyn og skade Exploiteringen af Tingens økonomiske Evne“,[32]) er dels ikke i denne Almindelighed rigtigt, dels i alt Fald ikke afgjørende. Naar f. Ex. et fremmed Lam har forvildet sig ind i A.s Hjord, og han har forbrugt det i den fuldkommen beføjede Tro, at det var hans eget, ses intet berettiget Samfundshensyn at kræve Ansvarsfrihed for A. Ligesaalidt som Samfundshensyn kræve Ansvarsfrihed, naar den godtroende Besidder saaledes ikke støtter sig til nogensomhelst Adkomst, kræve de Ansvarsfrihed, naar Besidderen støtter sig til saadan Adkomst som Arv og Bemægtigelse, forsaavidt denne maatte være anerkjendt udenfor de Tilfælde, hvor Bemægtigelsen er Udtrykket for et produktivt Arbejde.[33]) Og naar Samfundshensyn ikke kræve Ansvarsfrihed, synes det naturligt at anerkjende et vist Ansvar for Besidderen, idet han ved Forbruget har haft Fordel af Tingen.[34]) Samfundshensyn komme først frem, forsaavidt Besidderen støtter sig til en af de Adkomster, der efter den forhaandenværende Tilstand ere af væsentlig Betydning for det økonomiske Samlivs Bevægelser. Den godtroende Besidder ifølge Overdragelsesretshandel *inter vivos* synes der saaledes at være god Grund til at erkjende ansvarsfri for Forbrug,[35]) hvorimod der næppe er tilstrækkelig Grund til

---

[31]) Den Lære, at der overhovedet ikke, forinden Ejeren har afkrævet Besidderen Tingen, kan tales om uretmæssige Besiddere i god Tro, idet godtroende Besiddere indtil Ejerens Paakrav skulle have en begrænset Raadighedsret over Tingen, Aagesen S. 153—156. 546 o. fl. St., Evaldsen S. 409 Noten. jfr. Hambro Besiddelse S. 189. kan vel nu betragtes som opgiven, Jul. Lassen l. c. S. 156—161, Goos II S. 147, Matzen S. 6. Torp S. 222. I hvert Fald indeholder den følgende Udvikling tilstrækkelig Imødegaaelse af hin Lære.

[32]) Aagesen S. 255 m. fl. St.

[33]) Aagesen S. 287 ff. Noten. Torp § 17.

[34]) Ovfr. § 29. III. Goos II S. 597—599.

[35]) Goos II S. 599; afvigende E. Møller Forudsætninger S. 45 Note 14.

at erklære Besiddere ifølge Retshaandhævelsesadkomst for ansvarsfrie. Hvad angaar Spørgsmaalet, hvilket Omfang godtroende Besidderes Ansvar for Forbrug bør have, er det tidligere, navnlig § 33. 2. a, omtalt, at det muligvis, i alt Fald overfor visse Arter af Adkomst, er for strængt at paalægge Besidderen Pligt til at svare til Tingens Værdi, men at man i alt Fald dog ikke bør vælge at give et Berigelseskrav imod dem, men bør give Ejeren, som Surrogat for hans Vindikationsret, et Krav paa de af Besidderen ved Tingens Forbrug indvundne materielle Værdier, jfr. Sølov 1. April 1892 § 271, 272, 277. Denne Betragtning synes dog kun at passe, naar Besidderen har afhændet Tingen mod Vederlag. Har han forbrugt den eller bortgivet den, vil i Almindelighed dens Værdi være den eneste brugelige Maalestok for Ansvaret,[35b]) jfr. dog ndfr. under β i Slutn.

Naar vi efter disse almindelige Betragtninger vende os til Lovgivningen,[36]) kunde der først spørges, om man ikke ligefrem deraf, at Ejeren har Vindikationsret mod de godtroende Besiddere uden at behøve at udrede noget Vederlag til dem,[37]) D. L. 5—8—12, 6-17—5, kan slutte, at han ogsaa, naar de have forbrugt Tingen, har et Krav mod dem paa Tingens Værdi. Dette Spørgsmaal maa besvares benægtende; der kan ikke sluttes fra det Ene til det Andet. Vel kan det i det konkrete Tilfælde synes stødende, at den godtroende Besidder, der i det ene Øjeblik var Vindikationskrav undergivet, i det næste, naar han har forbrugt Tingen, ikke er undergivet noget Krav. Men det lader sig ikke nægte, at en Regel om Ansvar i Anledning af Forbrug i god Tro vilde være mere betænkelig end

---

[35b]) Jfr. dog Hagerup i T. f. Rvdsk. VII S. 65—67.

[36]) Efter romersk Ret havdes vistnok intet Krav mod Besidderen ifølge Overdragelseshandel *inter vivos*, men iøvrigt et Berigelseskrav, Jul. Lassen l. c. S. 124—135, jfr. Windscheid § 422. 2. b. — D. G. B. §§ 812, 816, jfr. D. Entw. Mot. II S. 851—854 hjemler vistnok et Berigelseskrav mod alle godtroende Besiddere, naar Vindikation er udelukket. Efter engelsk Ret haves fuldt Erstatningskrav paa Værdien ogsaa mod godtroende Besiddere ifølge Overdragelsesretshandel, Pollock Torts S. 288—289, 560—561, i lignende Retning gaar Pr. A. L. R. § 265 (1—13).

[37]) Torp § 31.

vor Rets udstrakte Vindikationsret, der allerede kan være betænkelig nok. Tingens legemlige Tilstedeværelse som Betingelse for Kravet betrygger paa ejendommelig Maade den godtroende Besidder mod for vidt gaaende Krav. Vindikationsrettens Udøvelse er i Virkeligheden kun en Standsning af en uberettiget Indtrængen paa fremmed Formueretsomraade; Ansvar for Forbrug vilde indeholde et Indgreb i Forbrugerens Omraade, mere føleligt end hin Standsning, saavist som man gjennemsnitlig har bedre Raad til inden Forbruget et miste selve den Ting, man har forskaffet sig, end til efter Forbruget at betale den engang igjen med dens fulde Værdi eller blot med den ved Forbruget indvundne Berigelse. Fra Vindikationsretten overfor godtroende Besiddere kan altsaa i og for sig ikke sluttes til, at de ogsaa ere Ansvar undergivne i Anledning af Forbrug. Forbruget betegner et afgjørende Skridt i Besidderens Økonomi, efter hvilket et Ansvar for Forbrug gjennemsnitlig vil være betænkeligere for godtroende Besiddere end Undergivelse af Vindikationskrav forinden dette. Slutningens Uholdbarhed fremgaar da ogsaa af D. L. 5—3—36, 5—3—10, smh. m. f. Ex. 5—8—6 og K. L. 25. Marts 1872 § 28,[38]) jfr. om disse Lovbestemmelser nærmere i det Flg. Som et Lovbud, der berører Æmnet, kunde man dernæst muligvis henvise til D. L. 5—5—4, der hjemler Ansvarsfrihed for Forbrug af Frugter for enhver Besidder, som ikke har gjort sig skyldig i nogen Mislighed, altsaa for adskillige ikke-godtroende, se ovfr. l. c. Heraf kan dog ikke udledes *e contrario*, at godtroende Besiddere ere ansvarlige for Forbrug af selve Tingen, men højest at nogle af de af Artikelen omfattende Besiddere — maaske netop kun de ikke-godtroende — ere det, og ikke engang dette, eftersom Artikelen handler om faste Ejendomme og altsaa ikke kan have Modsætningen mellem Frugtforbrug og Forbrug af selve Tingen for Øje. Ej heller kan der af Artikelen *per consequentiam* udledes, at de samme Besiddere, som ere ansvarsfrie for Frugter, ogsaa ere det

---

[38]) Jfr. Nellemann Bidrag S. 100—101, Deuntzer Sk. R. S. 369, Aubert Sp. D. I S. 35—36: Boet har Vindikationsret mod den godtroende Gavemodtager, men ikke Erstatningskrav. At Boet heller ikke har noget Berigelseskrav, vil fremgaa af det Følgende, se Note 53.

for Forbrug af selve Tingen,[39]) se Fdn. 11. Septbr. 1839 § 2, jfr. ogsaa samme Fdn.s § 8, smh. m. § 12 og § 14 *in fine*. Det er naturligvis et langt mere føleligt Tab for Ejeren at miste Værdien af Tingens Substants end ikke at kunne kræve Godtgjørelse for Afsavn og Frugtoppebørsel, og Afgjørelsen af, i hvilket Omfang en Ejer bør beskyttes, kan ikke træffes ved isoleret Hensyntagen til den, der objektivt krænker Ejerens Ret, men maa bero paa en Afvejelse af de mod hinanden staaende Hensyn. Men hvor Talen er om Forbrug af selve Tingen, vil Hensynet til Ejeren gjøre sig gjældende med stærkere Vægt, end hvor Talen kun er om midlertidigt Afsavn og Tab af Frugter.

α. Derimod berøres vort Æmne af Fdn. 11. Septbr. 1839 § 2. Der bortses her fra de tvivlsomme Spørgsmaal, som denne Bestemmelse kan give Anledning til, naar den forbigaaede Arving er Medarving med dem, der have meldt sig, og fra Spørgsmaalene om Delingen af den forbigaaede Arvings Krav, naar Arven er udlagt til Flere. Vi tænke altsaa paa det Tilfælde, at Arven er udlagt til en enkelt mødende Person, og at en Anden var fortrinsberettiget til Arven, f. Ex. at den Gjenstand, der ved Testamente var bortgivet til A., udlægges til B. som Arveladerens eneste Arving. Det ligger i Fdn.s Regel, at B., naar han har forbrugt eller tilintetgjort Tingen, er pligtig til at betale A. dens Værdi, selv om han ikke har havt nogen Anelse om Testamentets Existents og følgelig har havt fuld Føje til at anse sig for Ejer af den udlagte Ting. Fdn. siger tydeligt nok dette, at — i et Tilfælde som det foreliggende — den eneste Forskjel mellem Arvinger, som have gjort sig skyldige i misligt Forhold, og dem, om hvilke dette ikke kan siges, er den, at kun de førstnævnte staa til Ansvar for Renter (Frugter og Afsavn). Med Hensyn til den udlagte Gjenstands Substants ere alle Arvinger ens stillede og følgelig alle ansvarlige for Forbrug. Grunden til denne Bestemmelse kan kun være Arveadkomstens Ejendommelighed, den Betragtning, at Arveadkomsten ikke er af en saadan Betydning i det økonomiske Samfund, at dettes Tarv kræver, at godtroende putative Ar-

[39]) Schl. H. R. D. I. 12, jfr. dog Motiveringen i D. i J. U. VII. 626.

vinger skulle være ansvarsfrie for Forbrug overfor nærmere Arvinger. Heraf vil ogsaa følge, at den Arving, til hvem en Ting er udlagt, som under Skiftet er indkommet i Boet og fejlagtig er antaget at tilhøre Arveladeren, maa være ansvarlig for Tingens Forbrug overfor dens Ejer, selv om han er i god Tro, medmindre Arveladeren selv stod i saadant Forhold til Tingen, at han ansvarsfrit kunde forbruge den. Ganske vist er der en anden og væsentlig Del af Bestemmelsen i Fdn. 11. Septbr. 1839 § 2, der ikke gjælder i dette Tilfælde, nemlig Bestemmelsen om Retsgyldigheden af Besidderens Disposition til Fordel for Trediemand, jfr. D. L. 5—6—1, men Grundsætningen, at godtroende putative Arvinger ere ansvarlige for Forbrug, maa anvendes.[40] Medens godtroende Besiddere ifølge Arveadkomst saaledes ere ansvarlige for Forbrug, ere de dog ingenlunde undergivne et saadant Ansvar, som Besiddere, der ikke ere i god Tro. De ere saaledes ubetinget ansvarsfrie for Frugter og Afsavn[41]) og staa kun til Ansvar for Tingens Værdi, ikke for *lucrum cessans* og desl. Tvivlsommere kunde det være, om de bør svare til den Undergang af Tingen, der forvoldes ved Andres retsstridige Handlinger, medens Tingen er i deres Besiddelse, og for anden tilfældig Undergang af denne. Naturligvis ere de ikke ansvarlige, naar Skaden har rammet Tingen aldeles uafhængigt af Besiddelsestilstanden.[42]) Men iøvrigt synes Ordene i Fdn. 1839 § 2 nærmest at medføre Ansvar for Besidderen. Da imidlertid de tilsvarende Udtalelser i D. L. 5—6—9 og 5—8—6 maa fortolkes saaledes, at det omtalte Ansvar ikke paahviler de i disse Artikler omhandlede Besiddere,[43]) bør Fdn. 1839 forstaas paa tilsvarende snævrere Maade, hvorved et naturligere Resultat naas. Forordningens Ord kunne ikke være

---

[40]) Jfr. J. U. 1849. 609. Det er i Teksten forudsat, at den forbigaaede fortrinsberettigede Arving eller Legatar ifølge Fdn. 1839 § 2 forinden Forbruget kunde vindicere Tingen, Jul. Lassen l. c. S. 177 Note 2, Torp S. 130—132, D. i U. f. R. 1888. 503. Antog man derimod, Matzen S. 124—126, at den Forbigaaede kun har en Fordringsret, maatte man vel formelt ændre Argumentationen, men materielt vilde dog Lovbudet oplyse det Samme.

[41]) U. f. R. 1894. 509, jfr. Note 47, 57, 81.

[42]) Ovfr. ved Note 19.

[43]) Ved Note 48.

til Hinder for denne Begrænsning af Ansvaret; at Lovgiveren ikke nævner denne, kan nemlig forklares deraf, at Fdn. nærmest tænker paa det Tilfælde, at Arveudlæget bestaar i Penge, i hvilket Tilfælde Begrænsningen er uden væsentlig praktisk Betydning.

β. Efter Ordene i D. L. 5—6—9 og 5—8—6 maa dernæst ogsaa uretmæssige Besiddere ifølge Retshaandhævelsesadkomst være ansvarlige for Forbrug. Ifølge disse Lovbud, som ogsaa maa gjælde om Nutidens Rekvirenter,[44]) som erholde Udlæg til Forauktionering, skal den, der hos sin Skyldner har gjort Udlæg i Trediemands Ting, forskaffe Ejermanden sit igjen skadesløst. Vel at mærke er det kun Udlægsrekvirenten selv, ikke hans Kjøber, altsaa nu til Dags ikke Kjøberen paa Tvangsauktioner, medmindre det er Rekvirenten selv, som har kjøbt, hvem Ansvaret er paalagt; den, som „annammer" Udlæget, betyder Udlægsrekvirenten, og den, som „gjør Udlæget", er Rekvisitus.[45]) Pligten gaar, som bemærket, ud paa at „forskaffe Ejermanden sit igjen skadesløst", Udtryk, der vise, at der mod Rekvirenten haves et videregaaende Krav end Vindikationsretten, og det et Krav netop paa Tingens Værdi, naar denne ikke kan skaffes, altsaa i Tilfælde af, at Udlægshaveren har forbrugt Tingen, et Krav paa dens Værdi, og Artiklerne omfatte klarligt alle Besiddere, ogsaa de godtroende. Betingelsen for Kravet er kun, at „Ejermanden beviser det sit at være". D. L. 5—8—6 indeholder ingenlunde, at dette Bevis skal være ført forinden Udlæget; Sætningen „førend hannem Dom overgik" fremhæver kun Modsætningen til det i den foregaaende Artikel omtalte Tilfælde, at Tingene ere lejede Rekvisitus efterat der var overgaaet ham Namsdom.[46]) Selv om det saaledes ifølge Lovordene antages, at ogsaa godtroende Udlægshavere skulle tilsvare den forbrugte

---

[44]) Maaske maa dog det Tilfælde undtages, at Rekvisitus har erklæret for Rekvirenten, at Tingen tilhører ham, saa at der kan gjøres Udlæg i den, jfr. K. L. 25. Marts 1872 § 167 og ndfr. ved Note 55, § 55 ved Note 12, men dog Aagesen S. 712.

[45]) Nellemann Exekution S. 279—280. Domhaveren er ikke ansvarlig, naar ikke han men hans Mandatar har rekvireret Udlæget, U. f. R. 1892. 931. Om Auktionskjøberen se Note 52.

[46]) J. U. 1848. 542.

Tings Værdi — hvorved erindres, at der naturligvis først da kan være Tale om god Tro i Henseende til Forbrug, naar Udlægshaveren har faaet Udlæg til Ejendom — maa dog deres gode Tro udelukke dem fra Ansvar for Afsavn.[47]) Og for tilfældig Undergang af Tingen maa de være ansvarsfrie. D. L. 5—6—9 og 5—8—6 bruge om Rekvirentens Ansvar de samme Udtryk som om Rekvisiti, der jo bl. A. forudsættes at kunne være Lejetager, og Lejetageren vil efter D. L. 5—8—10 og 11 ikke være ansvarlig for det Udlagte, naar dette, efterat han havde skaffet sig det tilbage fra Rekvisitus, tilfældigt gik til Grunde hos ham. En tilsvarende Begrænsning maa det da være rigtigt at undergive Rekvirentens Ansvar, dersom Begrænsningen stemmer med Forholdets Natur, hvad den utvivlsomt gjør.[48])

Under Erkjendelse af, at det er uretfærdigt at paalægge den godtroende Kreditor Ansvar for Tingens Værdi, har der imidlertid i Praksis og Retsliteraturen for det Tilfælde, at Udlægshaveren har bortsolgt Tingen ved Auktion, vist sig Tilbøjelighed til at antage, at D. L. 5—6—9 og 5—8—6 kun ramme den Udlægshaver, som ikke er i god Tro, derunder den, mod hvem der forinden Auktionen er nedlagt Indsigelse mod Salgets Lovlighed; godtroende Udlægshavere skulle derimod kun være pligtige at lægge Auktionens Nettoprovenue fra sig[49]) (Surrogatkrav). Denne Opfattelse maa efter det Anførte anses for ulovmedholdelig, men den er ganske vist legislativt anbefalelsesværdig, se ovfr. Følger man denne Opfattelse, maa Udlægshaveren, der forbruger Tingen, efterat den er bleven udlagt ham

---

[47]) U. f. R. 1883. 1126, J. T. VII. 1. 196. Jfr. Note 41, 57, 81.

[48]) Jfr. Getz Kreditorernes Adgang til at omstøde Skyldnerens Retshandler, S. 89.

[49]) Nellemann Auktion S. 190—192. Ganske sikker er den omtalte Praksis ikke. Vel ses mangfoldige Domme at lægge Vægt paa de anførte Betingelser som væsentlige for den Afgjørelse, at Udlægshaveren skal tilsvare Værdien, f. Ex. H. R. T. 1893. 629 (U. f. R. 1894. 56), U. f. R. 1892. 334, 1890. 437, 1888. 1202, 231, 1880. 1083, 1879. 1052, 566, 1869. 970, 1874. 458, 1871. 922. Men U. f. R. 1893. 604 og 1867. 937 følge Lovordene. Og der ses ikke at foreligge andre Domme, som nægte Retshaveren Værdien, end U. f. R. 1871. 100, der angaar et Tilfælde, hvor Indsigelse var gjort overfor Rekvirenten, og som forklares ved det i Note 30 Bemærkede.

til Ejendom,[50]) slippe med at betale Ejeren det Beløb, hvorfor han har overtaget den.

γ. At derimod godtroende Besiddere ifølge Overdragelsesretshandel *inter vivos*, ere ansvarsfrie for Tingens Forbrug, fremgaar af D. L. 5—3—36. Dette Resultat, der vistnok ogsaa maatte erkjendes for gjældende Ret under Lovgivningens Tavshed, se ovfr., gjør den nævnte Artikel utvivlsomt. Der tales her om det Tilfælde, at en Person hos Fjenden har kjøbt røvede eller stjaalne Ting uden at have givet Fjenden Anslag eller Anledning til at tage det fra Ejermanden, hvorom der i Art. 35 er bestemt, at en saadan Kjøber ikkun er undergivet Ejerens Vindikationsret mod at erholde, hvad han selv har givet for Tingen. Kvantitativt kan altsaa det Krav, som Besidderen er undergiven, bestemmes som Tingens Værdi med Fradrag af, hvad han har givet for den. Om denne Besidder bestemmes det nu, at han, dersom han, efterat Tingen var begjært af rette Ejermand, sælger den, fremdeles er samme Ansvar undergivet, kun at den modtagne Kjøbesum som Udtryk for Tingens Værdi, jfr. ovfr., træder istedetfor denne selv, og der kan ingen Tvivl være om, at hvad der saaledes er Regel for Bortsalg, ogsaa maa være Regelen om Forbrug. Herigjennem, jfr. Slutningen af Art 35, forudsættes det tydeligt nok, at Besidderen ikke er sligt Ansvar undergivet, naar han, uden at rette Ejermand har begjært sin Ting, har solgt eller forbrugt Tingen. Lovgiveren gaar, uden at tænke sig noget Andet som muligt, ud fra den Forudsætning som selvfølgelig, at Tingens Forbrug eller Bortsalg har fjærnet alt Spørgsmaal om Ansvar for den, der tidligere indesad med Tingen og saalænge var Ejerens Vindikationsret undergiven. Man indvende ikke, at Artiklen taler om et ganske særligt Tilfælde, en ganske ejendommelig situeret Besidder, hvis Handling er objektivt lovlig, fordi den stemmer med Ejerens Tarv, der selv er ude af Stand til af varetage sine Interesser. Dette kan forklare, at Besidderen kun er pligtig at afgive Tingen mod at erholde, hvad han har givet for den, se

[50]) Saalænge Udlægshaveren kun har Udlæg til Forauktionering, er det naturligvis uomtvistet, at hans Forbrug maa medføre Pligt til at tilsvare Værdien.

§ 146. IV, men ikke, at han ansvarsfrit kan sælge og forbruge den. Thi disse Handlinger stemme ingenlunde objektivt med Ejerens Tarv saaledes som Indkjøbet, og Ansvarsfriheden for dem kan ikke have nogen anden Grund end saa stærk en Følelse hos Lovgiveren af, at der er en saadan Trang til Ansvarsfrihed for Forbrugere i Henhold til Overdragelsesretshandel *inter vivos*, at man ikke en Gang vilde nægte den i et Tilfælde som det foreliggende, naar Ejeren ikke har krævet sin Ting. Det, der paaberaabes, er Lovgiverens af Bestemmelsen fremgaaende Forudsætning om, hvad der er *jus commune*, nemlig at Kjøbere, overfor hvem Vindikationsret haves, ikke længere ere undergivne noget Krav, naar Vindikationsretten paa Grund af Forbrug eller Bortsalg ikke længere kan gjøres gjældende imod dem, medmindre de have været ikke-godtroende Forbrugere, hvorpaa det for Tilfældet nærmestliggende Exempel netop bliver, at Afkrævelse fra Ejerens Side har fundet Sted. Til samme Resultat fører D. L. 5—3—10. Den, der i god Tro har kjøbt af en Umyndig og betalt Kjøbesummen, er ifølge dette Lovbud underkastet Vindikationsret og kun Vindikationsret. Dette fremgaar af Sammenligning med Udtrykkene i D. L. 5—8—6. Har han forbrugt Tingen, er han ikke længere noget Ansvar undergivet; Forholdet er kun det, at den Umyndige skal „bekomme sit afhændte Gods igjen uden Vederlag".[51]) Det antages saaledes for gjældende dansk Ret, at den godtroende Besidder, der støtter sig til Overdragelsesretshandel *inter vivos*, hvortil ogsaa hører den, der i god Tro har kjøbt paa en Tvangsauktion, er ansvarsfri for Tingens Forbrug; Ejeren har, bortset fra de til Tingens endnu tilstedeværende Stof knyttede Krav,[51b]) intet Krav paa Forbrugeren, hverken paa Tingens Værdi eller paa dens Surrogater eller paa Berigelsen.[52]) Vi finde dette Resultat yderligere bestyrket ved

---

[51]) Scheel Personret II 2den Udgave S. 134, Bergh Om Myndighedsreglerne S. 23—24.

[51b]) Torp § 18.

[52]) U. f. R. 1894. 756, 1893. 193, 187, 1887. 1144, 1885. 927, 1880. 684, 1877. 1056, 316, 1874. 772, J. U. IV. 646, J. T. XXVI. 335, A. f. R. I. 250, jfr. 477 (H. R. D.), jfr. U. f. R. 1882. 432, 1886. 303, J. U. V. 920, Jul. Lassen l. c. S. 221—222, ovfr. § 33. 2. a. Afgjørelsen i J. U. VII. 625 be-

Lovgiverens fuldstændige Tavshed i Lovbud, der strejfe Æmnet, saaledes D. L. 5—8—12, hvis Udtryk ére ganske forskjellige fra Udtrykkene i D. L. 5—8—6 og kun give Laangiveren Adgang til „at søge sit igjen« hos den, som det er solgt eller pantsat til af Laantageren, jfr. ogsaa Tavsheden i D. L. 5—8—6 om Ansvar for den, til hvem Udlægshaveren maatte have solgt Tingen. Regelen om Ansvarsfrihed maa ifølge den danske Rets Ligestilling af Gaver med andre Overdragelsesretshandler antages at strække sig ogsaa til godtroende Gavemodtagere.[53]) Ansvar for godtroende Besiddere i Henhold til Overdragelsesretshandel maa dog indtræde, naar Besidderen egenmægtigt har tiltaget sig Besiddelsen;[54]) hans Brud paa den bestaaende Tilstand maa gjøre ham ansvarlig for Forbrug. Ansvarsfrie ligesom Besiddere ifølge Overdragelsesretshandel maa ogsaa de være, der forbruge i Henhold til Samtykke, Bemyndigelse eller Ordre fra den, som de, uden at nogen Uforsigtighed kan bebrejdes dem, antage for rette Vedkommende.[55])

δ. Om godtroende Besiddere paa anden Adkomst end de under α—γ omtalte og om godtroende Besiddere uden Adkomst taler Lovgivningen ikke. Da Lovgivningen, som oplyst under β, erklærer endog Besiddere ifølge Retshaandhævelsesadkomst for ansvarlige, kan der nu næppe være nogen Tvivl om, at

---

roede paa Modpartens Tilbud. Afvigende O. P. i Norsk Retstidende 1879 S. 647 Note, E. Møller Forudsætninger S. 45 Note 14, jfr. ogsaa ovfr. Note 36.

[53]) U. f. R. 1885. 927, ovfr. § 77. II. 7; jfr. dog Getz Kreditorernes Adgang til at omstøde Skyldnerens Retshandler S. 88, jfr. ovfr. Note 38.

[54]) Jfr. H. R. T. 1885. 217 (U. f. R. 1885. 993) og Note 29.

[55]) U. f. R. 1892. 931, 1884. 401, 1874. 207, jfr. 1882. 225 og p. d. a. S. 1886. 32, J. U. 1871. 719, Jur. Maanedsskrift I. 57. Gaar Bemyndigelsen ud paa, at den Paagjældende maa forbruge for sig selv, har altsaa Ejeren slet intet Krav paa ham efter Forbruget. Dersom derimod Bemyndigelsen gik ud paa, at den Paagjældende maatte forbruge mod Vederlag (eller f. Ex. maatte sælge paa Bemyndigerens Vegne, se under 2), har Ejeren et Krav imod ham indenfor den Ramme, som afgives af det Krav, som Bemyndigeren har mod ham, saalænge dette ikke i god Tro er fyldestgjort ved Erlæggelse til Bemyndigeren, J. U. 1862. 899, A. f. R. VI. 150, Schl. H. R. D. I. 214, 247; sidstnævnte Dom antager endog, at Ejeren kan gjøre dette Krav gjældende fremfor Bemyndigerens Konkursbo, jfr. Note 62—64. Jfr. § 147 Note 55.

alle andre godtroende Besiddere end de under γ omtalte maa være ansvarlige for Forbrug.[56]) Hvad Spørgsmaalet angaar, om de godtroende Besiddere, som ikke høre til de under $\alpha - \gamma$ omtalte, ere ansvarlige med Tingens Værdi eller kun undergivne det under γ omtalte Surrogatkrav, er det, dersom man ikke fortolker D. L. 5—6—9 og 5—8—6 indskrænkende, utvivlsomt, at de hæfte med Tingens Værdi. Men selv om man slutter sig til denne indskrænkende Fortolkning, maa de dog vistnok antages at hæfte paa samme Maade som de under α omtalte, altsaa med Tingens Værdi.[57]) Herfor taler Analogien fra Fdn. 11. Septbr. 1839 § 2, og det faste Holdepunkt til Bestemmelse af Surrogatet, som forefindes i Tilfælde af Udlæg (det Beløb, for hvilket Udlægshaveren har overtaget Tingen eller Auktionens Nettoprovenue), haves ikke saaledes i andre Tilfælde.

b. At de godtroende Besiddere, der ere ansvarsfrie for Forbrug, ogsaa ere det for uproduktiv Tilintetgjørelse (Forringelse) af Tingen er klart. Ligesaa klart er det, at de Besiddere, der for Forbrug hæfte med Tingens Værdi, hæfte paa samme Maade for deres Tilintetgjørelse af Tingen. Antager man, at godtroende Udlægshavere kun hæfte med et paa den ovfr. under β angivne Maade bestemt Surrogat, er ligeledes for deres Vedkommende Forskjellen mellem Forbrug og Tilintetgjørelse uden retlig Betydning. Derimod vilde Forskjellen mellem Forbrug og uproduktiv Tilintetgjørelse blive af Betydning, forsaavidt man i noget Tilfælde anerkjender et Berigelseskrav, og forsaavidt man anerkjender et paa anden Maade end det under γ angivne beregnet Surrogatkrav.

c. Naar en godtroende Besidder har overdraget Tingen til en Trediemand, kunde tvende Omstændigheder tænkes at hidføre andre retlige Resultater end dem, der fremkomme ved Forbrug. Den ene er den, at Tingen endnu existerer og følgelig muligvis kan vindiceres, den anden er den, at Overdragelses-

[56]) At det overfor Lovgivningen ikke kan være det afgjørende, om Adkomsten er lukrativ eller ikke, Getz Kreditorernes Adgang til at omstøde Skyldnerens Retshandler S. 88, fremgaar af det Udviklede, se særligt ogsaa Note 53.

[57]) J. U. 1855. 98; se om Frihed for Afsavnsansvar U. f. R. 1874. 654, 1872. 557, jfr. J. U. VI. 121, Note 41, 47, 81.

retshandelen muligvis har forskaffet Overdrageren et Vederlag for Tingen eller Krav paa et saadant.

Den første Omstændighed, at Vindikation endnu staar aaben for Ejeren, kan kun tænkes at gjøre Overdragerens Stilling gunstigere end Forbrugerens; for de Besidderes Vedkommende, der ere ansvarsfrie for Forbrug, kan den ingen Betydning have i Forhold til Ejeren, jfr. D. L. 5—3—36; noget Andet er, at Besidderen, der har afhændet istedetfor at forbruge, efter Omstændighederne kan ifalde et Hjemmelsansvar overfor Erhververen, naar Ejeren vindicerer Tingen fra denne. Hvad derimod angaar godtroende Besiddere, der ere ansvarlige for Forbrug, kunde det synes, at den Omstændighed, at Tingen endnu kan vindiceres, maatte medføre en Lempelse i deres Erstatningsansvar, idet man jo kan henvise Ejeren til at vindicere. Men D. L. 5—6—9 og 5—8—6 udvise, at Ejeren straks kan holde sig til den afhændende Besidder, og at vor Lovgivning altsaa ikke engang for godtroende Besidderes Vedkommende tillægger Muligheden for Vindikation fra Andre nogen Betydning.[58])

Den anden Omstændighed, at Overdrageren har modtaget Vederlag for Overdragelsen eller erholdt Krav paa et saadant, kan, forsaavidt som Vederlaget maatte overstige Værdien af det Krav, der vilde tilkomme ham i Anledning af Tilintetgjørelse, end ikke overfor ikke-godtroende Besiddere give Ejeren nogen Ret udover Kravet i Anledning af Tilintetgjørelse;[59]) saa meget mindre overfor godtroende Besiddere, der for Forbrug hæfte med Tingens Værdi. Hvad derimod angaar Besiddere, der ere ansvarsfrie for Forbrug, kunde der spørges, om ikke den Del af Vederlaget eller Kravet paa et saadant, der svarer til Tingens Værdi, træder istedetfor Vindikationsretten, saa at Ejeren enten kan vindicere det eller fordre det som Erstatning. Positiv Hjemmel for et saadant Krav i dansk Ret haves ikke, men det kunde ligge nær at antage, at Analogien fra Reglerne om Vindikation, der ikke kunde være afgjørende for Behandlingen af Forbrugstilfældet, maatte være afgjørende her. Maa med andre Ord de Grunde, der føre Lovgiveren til at give Vindikationsret

[58]) Ved Note 6—13.

[59]) Ved Note 17—18.

selv overfor de mest godtroende Besiddere, ikke ogsaa føre til at give Krav mod dem, gaaende ud paa det Vederlag, som er erholdt ved Tingens Bortsalg, forsaavidt det ikke overstiger dennes Værdi? Det lader sig imidlertid ikke nægte, at Kravet paa Vederlaget efter Afhændelsen vil være betænkeligere end Vindikationsrettens Anvendelse forinden Afhændelsen, og at Analogien følgelig ikke kan fastholdes. Hvad der er anført mod den tilsvarende Analogi ved Forbrug, bliver afgjørende, naar Vederlaget er forbrugt. Men selv om det kan paavises uforbrugt, f. Ex. naar det endnu ikke er udbetalt til Overdrageren af Kjøberen eller foreligger individualiseret som Vederlag netop for denne Ting, maa Sagen stille sig paa samme Maade. Selve Afhændelsen betegner et gjennemgribende økonomisk Skridt og er Udtrykket for, at Besidderens gode Tro har motiveret Foretagender fra hans Side, til hvilke han har skaffet sig Penge ved Salget, og i Anledning af hvilke han muligvis allerede er engageret overfor Andre. Hertil kommer, at Tingen som det objektivt paalidelige Grundlag for Bestemmelsen af Ansvarets Omfang ikke er tilstede med de af dens Beskaffenhed fremgaaende Oplysninger, dels navnlig om den tilfældige Forringelse, der allerede i Overdragelsesøjeblikket maatte foreligge, og som, efter hvad der tidligere er paavist, ikke skal gaa ud over de her omhandlede Besiddere, dels om de Forbedringer, Besidderen har bekostet, og som han skal have Vederlag for. Denne Bemærkning vil navnlig vise, at Kravets Indrømmelse bliver betænkelig i det Tilfælde, hvor det mest tiltrænges, nemlig naar Tingen senere er gaaet til Grunde. Man kan altsaa ikke fastholde den Slutning fra vor udstrakte Vindikationsret, at det for fremmede Ting erholdte Vederlag, forsaavidt det da ikke overstiger Tingens Værdi, kan afkræves de godtroende Besiddere. Besiddere i Henhold til Overdragelsesretshandel i levende Live bør vistnok, som tidligere udviklet, efter rigtige Retsgrundsætninger være frie for ethvert Krav, efterat deres Besiddelse er ophørt. Forudsætningen i D. L. 5—3—36 viser da ogsaa, at Vederlags Erholdelse efter dansk Rets Opfattelse i og for sig er uden Betydning, og at Afhændelse mod Vederlag i den her omhandlede Henseende er undergivet samme retlige Behandling som For-

kommelse og Forbrug.[60]) D. L. 5—13—15 og 17 kunne ikke paaberaabes i modsat Retning; den først nævnte Artikel angaar kun Personer, der indbyrdes leve i Fælligforhold, og den sidst nævnte omhandler Dispositioner fra en Besidders Side, der ikke vilde være ansvarsfri for Forbrug; derimod maa det, dersom man fortolker D. L. 5—6—9 og 5—8—6 indskrænkende, saa at godtroende Udlægshavere ikke antages omfattede af Artiklerne, vistnok med Praxis erkjendes for rigtigt, at disse hæfte med deres Tvangsauktions Nettoprovenue.[61])

Overfor de Besiddere endelig, der ere ansvarlige for Forbrug, hvad enten de ere i god Tro eller ikke, kunde Vederlagets Erholdelse tænkes at give Ejeren en Fortrinsret i dette Vederlag, saalænge det endnu er individualiseret, til Sikkerhed for hans Erstatningsfordring fremfor Overdragerens andre Kreditorer. Det er dog vistnok overordentlig tvivlsomt, om en saadan Fortrinsret kan anerkjendes. Vel antage Nogle, at den Bestjaalne i Tyvens Konkursbo har en Fortrinsret i Gjenstande, der kunne paavises at være anskaffede netop for de stjaalne Penge.[62]) Og var dette rigtigt, maatte en lignende Fortrinsret indrømmes i det omvendte Tilfælde, at der for Andres Ting var erhvervet Penge, som enten endnu findes individualiserede i Afhænderens Værge netop som Vederlag for den fremmede Ting, eller som endnu ikke ere udbetalte, saa at man kan lade Ejeren indtræde i Overdragerens Fordringsret mod Erhververen. Det lader sig vistnok heller ikke bestride, at „vel grundede Retshaandhævelseshensyn“ kunne tale for denne Ordning som den retfærdige. Og det kan i og for sig ikke være afgjørende mod dens Antagelse, at den ikke omtales i Lovgivningen. Men Konkurslov 25. Marts 1872 § 16 taler vistnok mod Anerkjendelsen af en saadan Fortrinsret i dansk Ret. Det bestemmes her, at Sælgeren, som ikke har erholdt Betaling, under visse Omstændigheder kan tage sin erlagte Ydelse forlods ud af Kjøberens Konkursbo, „forsaavidt den endnu findes i Boet“. En Gjennemlæsning af Lovstedet vil vise, at det Ydedes legemlige Tilstedeværelse er det,

[60]) Retsafgjørelser i Note 52.
[61]) Note 49.
[62]) Aagesen S. 591 Noten.

som det kommer an paa, og at Sælgeren ikke har nogen Fortrinsret i Boet, naar det Ydede er bortsolgt, selv om de derfor modtagne Penge findes individualiserede i Boet, eller Vederlagssummen endnu ikke er indbetalt. Udtrykkene ere saa skarpe, at dette Resultat er utvivlsomt. Selv om der har foreligget Aftaler imellem Sælgeren og Fallenten om, at denne, saasnart han sælger Tingen og erholder Vederlag for den, straks skal indbetale saameget af Beløbet til Sælgeren, som der skyldes denne, har Sælgeren ingen Fortrinsret, § 16 udelukker en saadan.[63]) Og der findes ikke ved det af denne Bestemmelse omfattede Tilfælde nogen Ejendommelighed, som kunde motivere en Fravigelse fra Regelen, at endnu individualiserede Kjøbesummer tjene til fortrinlig Sikkerhed for den, der havde Vindikationsret forinden Afhændelsen, dersom denne Regel overhovedet var gjældende i dansk Ret.[64]) Bestemmelserne i Sølov 1. April 1892 §§ 271, 272. 2, 277, 279 maa i den her omhandlede Henseende antages at hvile paa særlige Hensyn.

4. Naar Besidderen af en Andens Ting har afgivet den i god Tro til den, der efter de objektivt foreliggende Forhold maa anses for rette Vedkommende, maa han være frigjort for videre Ansvar i Anledning af Besiddelsen,[65]) selv om han har erholdt Tingen ved en Forbrydelse.

1. 5. Besiddere uden begrundet god Tro have, bortset fra nødvendige Bekostninger (§ 146. IV. 2. b), ikke nogen Ret til Godtgjørelse for Forbedringer, som de have anvendt paa Tingen, men efter Omstændighederne tilkommer der dem en Borttagelsesret.[66]) Derimod maa der tillægges godtroende Be-
2 siddere en Ret til Godtgjørelse for Forbedringer, hvis Omfang

---

[63]) Jfr. Motiverne til Konkurslov 25. Marts 1872 S. 47.

[64]) Som Teksten Just. Min. Skr. 12. Novbr. 1878 Nr. 190, jfr. Aubert S. 50 Noten, afvigende Schl. H. R. D. I. 247. At Kommittenten i Tilfælde af Kommissionærens Konkurs staar som Separatist med Hensyn til de for solgte Kommissionsvarer udestaaende Fordringer, § 140 Note 21, følger af det særlige Retsforhold mellem Kommissionær og Kommittent og er altsaa ikke nogen Afvigelse fra det Anførte.

[65]) Jfr. J. U. 1849. 420, § 61. II. 1.

[66]) § 34. I og II. 1, Torp S. 208—212, 737, Jul. Lassen l. c. S. 246—253, jfr. U. f. R. 1892. 913. Ndfr. § 146. II. 2. a og IV. 1. b.

bestemmes ved den Værdiforhøjelse, der virkelig kommer Ejeren til Gode, og som Ejeren kan undgaa ved at lade Besidderen beholde Tingen; Forholdet er dette, at Besidderen ved Forbedringen erholder en til Værdiforhøjelsen svarende Andelsret over Tingen, jfr. nærmere i Tingsretten, og at Ejeren ved at tilegne sig denne bliver ansvarlig for Forbedringens Værdi i Tilegnelsens Øjeblik, medmindre Besidderens Overgivelse af Tingen til ham maa opfattes som et Afkald paa Godtgjørelsen.[67])

II. Ved Udøvelsen af Andres Fordringsrettigheder[68]) forstaas Udnyttelsen af en Andens Fordringsret eller, da den enkelte Fordringsrets Individualitet bestemmes ved dens Skyldgrund, nærmere bestemt Udnyttelsen af en Andens Fordringsrets Skyldgrund ved at modtage Betaling i Henhold til Skyldgrunden eller ved paa anden Maade at raade over Fordringen. Under Udøvelsen af Andres Fordringsrettigheder falder altsaa f. Ex. ikke det Tilfælde, at C hos B tilforhandler sig den Ting, som B har lovet til A, eller overhovedet modtager Ydelser fra B, som betage denne Evnen til at opfylde sine Forpligtelser overfor A, se om saadanne Handlinger § 75. III, men derimod f. Ex. det, at C, udgivende sig for A, erholder overdraget af B den Ting, som denne skylder A og nu mener at overdrage til denne.

At Udøvelsen af en Andens Fordringsret, naar ikke særlige Omstændigheder hjemle den, maa være uretmæssig overfor Fordringshaveren, dersom den er egnet til at paaføre denne Skade, er selvfølgeligt.[69]) Naar man desuagtet ikke har havt Øje for Udøvelsen af Andres Fordringsrettigheder som et Retsbrud, der efter Omstændighederne kan forpligte til Erstatning, er Grunden vel altsaa ikke den, at man, dersom Spørgsmaalet havde rejst sig, vilde have benægtet, at saadan Udøvelse ligger udenfor Handlefrihedens Grænser, men den, at der formentlig

[67]) § 34. III. 3, Torp S. 211—217, 736—737, Jul. Lassen l. c. S. 253—264, Ørsted Hdbg. IV. S. 283—285, ndfr. § 148 Note 22, 28, 36, jfr. Hambro Besiddelse S. 194—195, Schl. H. R. D. I. 337. Jfr D. G. B. §§ 994, 996, 1000, 1001, ndfr. § 146. IV. 1. b.

[68]) Jul. Lassen l. c. §§ 19 og 29—31, ovfr. § 75. II, 29. III, Goos II. S. 265—266, 593 ff., Leake S. 90, Wharton § 732.

[69]) F. Ex. U. f. R. 1888. 734, 1882. 269, 1879. 173.

mangler et andet for Retsbruddet nødvendigt Moment, nemlig en Retsforstyrrelse, et Tab for Fordringshaveren. Det kunde synes, at den i Udøvelsens Karakter, som liggende udenfor Handlefrihedens Grænser, grundede Retssætning, at Trediemands Udøvelse af Kreditors Fordringsret er ugyldig — ɔ: at Erlæggelse i Henhold til Skyldgrunden overfor Andre end Fordringshaveren ikke befrier Skyldneren, og at Cession af Fordringen fra Andres Side end Kreditors ikke berøver denne Retten til at holde sig til Skyldneren — afværger Muligheden for, at Kreditor kan lide Skade ved Udøvelsen, og at denne følgelig ikke er noget Retsbrud.

Det maa imidlertid erkjendes, at hin Lovregel om, at Betaling til Andre end rette Kreditor og Cession fra en Uvedkommendes Side ikke have nogen retlig Betydning for Kreditors Fordringsret, ikke giver ham en fuldstændig Retsbeskyttelse. Den er for det første ikke undtagelsesfri; Cessus kan f. Ex. frigjøre sig ved Betaling til Cedenten, saalænge han ikke har erholdt nogen Underretning om Cessionen, og naar jeg f. Ex. i en Andens Skab, ham uafvidende, har gjemt en mig tilhørende Ihændehaverobligation, og han overdrager denne videre, er Erhververen rette Kreditor, og min Fordringsret tabt. Der tiltrænges her en Retsbeskyttelse for Kreditor overfor den, der har udøvet hans Fordringsret, af lignende Art som den, der er omtalt ved Raadighedsrettigheder. Og selv hvor Hovedregelen gjælder, saa at Fordringshaverens Ret mod Skyldneren staar ved Magt trods det Passerede, kan Udøvelsen af hans Ret fra Andres Side være ham skadelig. Der skal blot mindes om det Tilfælde, at en Mand staar i Begreb med at udvandre og har afviklet sine Skyldforhold paa et nær, i Anledning af hvilket han holder den tilsvarende Pengesum i Beredskab, afventende sin Kreditors Ankomst til Hotellet. En Bedrager melder sig, udgivende sig for Kreditor eller med en falsk Overdragelseserklæring, affattet i Kreditors Navn, og erholder Beløbet udbetalt, hvorpaa Skyldneren afrejser med samtlige sine Ejendele. Det vil her kunne være af ikke ringe Betydning for Kreditor, om han direkte kan holde sig til Bedrageren under Paaberaabelse af, at dennes Udøvelse af hans Ret var retsstridig i Forhold til ham. Et andet noget ejendommeligt Exempel frembyder det

Tilfælde, at Trediemand bemægtiger sig Penge, som Skyldneren har afsendt til Betaling af sin Gjældsforpligtelse; ogsaa her kan den stedfundne Udøvelse af Kreditors Fordringsret skade denne. Endnu klarere træder det frem, at Fordringshaveren har lidt Skade, naar en Uvedkommende, falskelig udgivende sig for rette Kreditor eller for Cessionar, erholder overdraget den Kreditor tilkommende individuelt bestemte Ting. Men naar saaledes Udøvelsen af Andres Fordringsrettigheder, dersom ikke særlige Omstændigheder hjemle den, ligger udenfor Handlefrihedens Grænser og efter Omstændighederne kan skade Kreditor, kommer Tvivlen, naar de almindelige Erstatningsbetingelser iøvrigt foreligge (1), væsentlig kun[70]) til at dreje sig om, under hvilke nærmere Omstændigheder Udøvelsen kan siges at have skadet Kreditor, og hvorledes denne Skade skal beregnes. Dernæst bliver det at undersøge (2), hvorvidt Udøverens gode Tro udelukker Ansvar.

1. Retsstridig Udøvelse af Andres Fordringsrettigheder uden begrundet god Tro. Her er det, forsaavidt ikke særlig modstaaende Hjemmel haves, givet, at Udøveren maa erstatte Fordringshaveren den Skade, som denne har lidt ved Udøvelsen. At Fordringshaveren lider Skade ved Udøvelsen er nu for det Første givet, naar denne bringer Kreditors Fordringsret til at ophøre. Fortegnelsen over de Tilfælde, i hvilke saadant Ophør finder Sted, kan ikke gives her. Der skal kun mindes om, at Betaling til en Uberettiget undertiden vil frigjøre Skyldneren overfor Fordringshaveren (§ 61. II. 1), og at Transport, foretaget af en uberettiget Person, ofte vil exstingvere Fordringshaverens Ret (§ 54). I Tilfælde, hvor saaledes Udøvelsen bringer Kreditors Ret til at ophøre, er der ingen Tvivl om, at jo Kreditor overfor den, hvem Udøvelsens Retsstridighed kan tilregnes, har et Krav, omfattende Fordringens Beløb eller Kursværdi, eller paa, at han skaffer en Obligation af samme Art,[71])

a.)

[70]) Jfr. dog ved Note 78.

[71]) H. R. T. 1887. 762 (U. f. R. 1888. 444), 1876. 638 (U. f. R. 1877. 562), 1862. 142, U. f. R. 1889. 438, 1882. 1008. 1879. 930, 1868. 522, J. A. XXIII. 93, jfr. Schl. H. R. D. III. 99, og om Udøvelsen af begrænsede Retshaveres Ret H. R. T. 1882. 778 (U. f. R. 1883. 553). Schl. H. R. D. III. 397. Paa

se Fdn. 11. Septbr. 1839 § 2 og Fdn. 21. Juni 1844 § 1, der ikke blot hjemler, at Vindikationsret trods Paragrafens Hovedregel kan udøves mod uredelige Besiddere, men ogsaa, at den, der har fravendt Ejeren Obligationen, eller iøvrigt paa uredelig Maade erhvervet denne, maa betale Kreditor et Erstatningsbeløb, svarende til Fordringens Beløb, naar han ved Transport har foranlediget, at dennes Fordringsret i Henhold til Paragrafens Hovedregel er gaaet tabt til Fordel for en godtroende Erhverver, jfr. Sølov 1. April 1892 §§ 272, 274. 2, 279. Om Udøveren skal erstatte de inden Paatalen oppebaarne Renter, maa bero paa, om han dækkes af Analogien fra Regelen i D. L. 5—5—4 eller har gjort sig skyldig i nogen Mislighed, Fdn. 11. Septbr. 1839 § 2,[72]) jfr. herved Fdn. 21. Juni 1844 § 2.

b.) Naar Udøvelsen af Kreditors Fordringsret ikke har bragt denne til at ophøre, maa der vistnok sondres imellem Fordringer, 1.begrundede ved Skylddokument, og 2.andre Fordringer.

1. Hvad de første angaar, følger det formentlig af Fdn. 20. Febr. 1789 § 8, at den, der har stjaalet et Gjældsbrev og forsynet

α. det med falsk Transport, naar han ikke skaffer Gjældsbrevet tilbage, maa betale Gjældsbrevets Ejer dettes Beløb uden at kunne henvise ham til at vindicere Gjældsbrevet for paa denne Maade at komme til sin Ret, og dette kan ikke antages at være en for Tyven ejendommelig Regel, men den maa omfatte i alt Fald alle tilregnelige Udøvere, f. Ex. Rekvirenten, der har erholdt Udlæg i og bortsolgt et Gjældsbrev, som tilhører en Person af samme Navn som Rekvisitus, og som under Exekutionsforretningen forefindes hos denne og uden Grund antages at tilhøre denne, jfr. D. L. 5—6—9 og 5—8—6; naar saaledes Cedenten betaler Gjældsbrevets Beløb til rette Kreditor, bliver *eo ipso* hans Cession gyldig. Tvivlsommere kan det være, om

β det Samme gjælder, naar Udøvelsen er Indkrævelse, jfr. f. Ex. det Tilfælde, at en Søn havde tilvendt sig et hans Moder til-

---

denne Maade kan muligvis Resultatet i H. R. T. 1882. 800 (U. f. R. 1883. 568, se ovfr. Note 29) tildels forsvares, jfr. Bemærkninger i U. f. R. 1882 S. 252. Jfr. Note 77 om Fradrag af Inkassationsomkostninger.

[72]) Note 26—29.

hørende Gjældsbrev og af Skyldneren erholdt Beløbet udbetalt mod Udlevering af Gjældsbrevet i ukvitteret Stand, hvilken Udbetaling ikke frigjorde Skyldneren.[73]) Spørgsmaalet er, om Moderen i dette Tilfælde kunde søge Erstatning hos Sønnen eller var indskrænket til fremdeles at holde sig til den ikke frigjorte Debitor. Da Moderen imidlertid efter det Anførte vilde kunne kræve Erstatning af Sønnen, dersom han havde forsynet Gjældsbrevet med falsk Transport og bortsolgt det, og det, selv om Sønnen paaviser, hvor Gjældsbrevet befinder sig, ses det ikke, hvorledes man vil undgaa den Følgeslutning, at hun ogsaa i det omtalte Tilfælde maa kunne holde sig til Sønnen for Erstatning, medmindre denne skaffer Gjældsbrevet udleveret. Naturligvis bliver i samme Øjeblik, som Erstatningen er betalt af Sønnen, dennes Modtagelse af Beløbet som Betaling befriende for Debitor, thi den eneste Mangel ved Betalingens Gyldighed, nemlig Modtagerens Mangel paa Kompetence, er herved fjærnet. Hvad angaar Fordringer, der ikke ere konstaterede ved 2.
Skylddokument, findes ikke nogen positiv Afgjørelse i dansk Ret, og Besvarelsen er meget omtvistet.[74]) Den utvivlsomt rigtige Sætning, at den danske Lovgivning, bortset fra Spørgsmaalet om særlig Retsbeskyttelse for Krav paa individuelt bestemte Ydelser, ikke giver Fordringshaveren noget Krav mod den Tredjemand, der ved Retshandler med Debitor har bragt dennes Evne til at opfylde sine Forpligtelser til at ophøre, udover hvad der hjemles ved Bestemmelserne i Konkurslov 25. Marts 1872 Kap. IV (§ 75. III. 1. a), beviser Intet; den er Udtryk for, at Samhandelens Tarv kræver, at man indenfor de angivne Grænser uden Hensyn til en Mands Kreditorer gyldigt skal kunne indlade sig i Formueretshandler med ham, indtil han kommer under Konkurs, men oplyser Intet om, at Fordringshaveren skulde være uden Retsbeskyttelse overfor dem, der benytte hans Skyldgrund. Det er netop paavist, at saadan Retsbeskyttelse er

---

[73]) H. R. T. 1877. 704 (U. f. R. 1878. 435), § 57 Note 7.

[74]) Jfr. Aagesen Program 1871 S. 21 Note 1, Indledning S. 237, Evaldsen Sp. D. S. 41 Noten. Efter det i Teksten Udviklede, jfr. ogsaa ved Note 78, maa Aagesens paa førstnævnte Sted udtalte Anskuelse erkjendes for den rette.

indrømmet ikke blot, naar Benyttelsen bringer Fordringshaverens Ret til at ophøre, men ogsaa udenfor dette Tilfælde, forsaavidt som Talen er om Haandskriftskrav. Naar man altsaa saaledes er henvist til Lovgivningens almindelige Grundsætninger, maa Afgjørelsen af Spørgsmaalet, om Fordringshaveren har noget Krav mod Udøveren og om dettes Størrelse, efter det ovenfor Anførte komme til at afhænge af, om Fordringshaveren i juridisk Forstand kan siges at have lidt Skade ved det Passerede, og hvor stor denne Skade er. At Skade kan være lidt, forsaavidt Talen er om Oppebørselen af Andres Tilgodehavender eller om Cession, som er paafulgt af Oppebørsel, vise de ovenfor anførte Exempler. Naar Ydelsesgjenstanden er individuelt bestemt (jfr. f. Ex., at en Uberettiget henvender sig i mit Navn eller med urigtig Angivelse af, at min Fordring er ham tiltransporteret, til den, der har lovet mig sin Hund, og til hvem jeg har betalt denne, og erholder Hunden overdraget af ham), vil man næppe betænke sig paa at give Kreditor et Krav paa at erholde Præstationen udleveret.[75] Men ogsaa, naar Ydelsesgjenstanden er generisk bestemt, maa Kreditor i alt Fald have et Krav mod Udøveren, naar han kan oplyse, at Debitors Erlæggelse til Trediemand er Aarsagen til, at han ikke faar sin Betaling, idet f. Ex. Skyldneren derved er bleven insolvent eller af den Grund ikke har betalt inden sin Forsvinden. Men naar det nu erindres, at det, naar Trediemand har udøvet Kreditors Fordringsret ved at oppebære den denne tilkommende Præstation, i alt Fald er sikkert, at Fordringshaveren er gaaet glip af Fordelene ved den ved denne Lejlighed af Skyldneren udviste Villighed og Evne til at yde netop i Henhold til denne Skyldgrund, og at det, naar Skyldneren derefter ikke yder i rette Tid til Kreditor, ofte vil være saa, at Grunden til denne Ikke-Opfyldelse netop er den, at Debitor engang har betalt og derfor ikke kan eller ikke vil yde igjen, uden at det vil være muligt for Fordringshaveren at oplyse Kausalsammenhængen, synes det rettest at fritage Fordringshaveren for Bevis for denne. Den omtalte Retskræn-

---

[75]) Vistnok ikke blot en Fordringsret, men et Krav, der, saalænge Tingen selv findes hos Udøveren, giver Separatiststilling i dennes Bo, jfr. Evaldsen Sp. D. S. 41 Noten, E. Møller i T. f. Rvdsk. IV S. 156 ff.

kelse hører med andre Ord til dem, som der ikke haves tilstrækkelig Retsbeskyttelse imod, medmindre en Kausalsammenhæng præsumeres,[76]) jfr. Sølov 1. April 1892 § 273. Hvad Kravets Omfang angaar, synes dette — idet det forudsættes, at Ydelsen til Trediemand omfatter hele Fordringen — af lignende Grund at maatte fastsættes til Fordringens Størrelse. Muligt er det ganske vist, at Kreditors ved Udøvelsen foraarsagede Tab ikke er saa stort, men at det ved Henvendelse til Debitor vilde vise sig, at det kun strækker sig til en Forhaling eller til en Del af Fordringens Beløb; men Grundsætningen i Fdn. 20. Febr. 1789 § 8, D. L. 5—6—9 og 5—8—6 samt K. L. 25. Marts 1872 § 29, der gaar ud paa, at den, der tilregneligt og retsstridigt har udøvet Andres Formuerettigheder, ikke kan henvise den Berettigede til at søge „fuldstændig Oprettelse", forinden Erstatning kan fordres, fører til at ignorere denne Mulighed og til at give Kreditor et Krav mod Udøveren, svarende til Fordringens Størrelse.[77]) Ved Afviklingen af dette ophører naturligvis Fordringshaverens Ret mod Skyldneren og dennes mulige Tilbagesøgningsret overfor Udøveren,[77b]) og omvendt bortfalder Kravet mod Udøveren, forsaavidt som Skyldneren yder Fordringshaveren Betaling, eller naar Udøveren tilbagebetaler til Skyldneren, forinden Fordringshaveren har tilkjendegivet, at han vil holde sig til ham. Hvad derimod angaar en Transport fra Uberettigedes Side af Krav, der ikke ere konstaterede ved Haandskrift, som ikke er bleven paafulgt af Beløbets Indbetaling til Cessionaren, ses denne Udøvelse ikke at skade Fordringshaveren, og den kan derfor ikke paadrage Udøveren noget Ansvar.

Resultatet bliver altsaa, at Udøvelse af Andres Fordringsrettigheder, bortset fra den Transport af mundtlige Krav, der ikke er paafulgt af Beløbets Indbetaling til Cessionaren, giver

[76]) § 36 ved Note 28.

[77]) U. f. R. 1885. 396, J. U. 1867. 745, D. D. 26. Oktbr. 1863 og 8. Jan 1866, nævnte i J. U. 1867. 914, Leake S. 90, Wharton § 732, jfr. U. f. R. 1868. 522, men dog 1895. 748. Fradrages maa dog Udøverens Inkassationsomkostninger, forsaavidt de ogsaa vilde være faldne paa den Berettigede, § 34. II. 3, jfr. U. f. R. 1883. 41, 1896. 1117.

[77b]) Jfr. dog J. U. 1867. 913.

Fordringshaveren Ret til hos den tilregnelige Udøver at kræve den oppebaarne Fordrings Beløb, eller — forsaavidt Talen er om Obligationer, der have anerkjendt Kurs — Kusværdien, eller endelig — forsaavidt Talen er om Obligationer, der økonomisk tages i Betragtning efter deres Art — en Obligation af samme Art.

Nogen Grund til at kræve Viden om Udøvelsens Retsstridighed,[78]) jfr. Sølov 1. April 1892 § 274. 2, som subjektiv Betingelse for dette Ansvar, synes ikke at kunne paavises; ialfald vilde det stride imod Grundsætningen i Fdn. 11. Septbr. 1839 § 2 at opstille denne Betingelse, naar Udøvelsen har bragt Fordringshaverens Ret til at ophøre, og vistnok mod D. L. 5—6—8 og 5—8—6 at opstille den, naar Udøvelsen finder Sted ved Overdragelse af et Gjældsbrev, jfr. ogsaa i det Følgende under 2, hvor det vil blive paavist, at Ansvar endog vil kunne komme til at paahvile Udøvere, hvem Udøvelsens Retstridighed ikke kan tilregnes. Noget Andet er, at Tilregnelighedens hyppigste Form vil være den, at man er sig bevidst, at man udøver en fremmed Ret, jfr. dog f. Ex. Vexellov 7. Maj 1880 § 76.

Endnu kan der rejses det Spørgsmaal, om Fordringshaveren kan gjøre det her omhandlede Krav imod Udøveren gjældende, forinden hans Fordrings Forfaldstid. For den benægtende Besvarelse kunde synes at tale, at det først ved Forfaldstid viser sig, om Trediemands retsstridige Handling forvolder Ikke-Opfyldelse, og at Fordringshaveren følgelig ikke forinden dette Tidspunkt kan paastaa at have lidt den Skade, som skal fyldestgjøres gjennem Kravet. Afgjørende kan dette dog ikke være. I de Tilfælde, hvor Fordringshaverens Ret mod Skyldneren ved Udøvelsen er gaaet tabt, er det allerede forinden Forfaldstid givet, at han har lidt Skade; Skyldnerens eventuelle Villighed til uden Pligt at betale til Fordringshaveren kan naturligvis ikke komme i Betragtning. Forsaavidt som Fordringen er konstateret ved Haandskrift, kan Fordringshaveren ikke blot forinden Forfaldstid vindicere sit Gjældsbrev, men ogsaa forinden dette Tidspunkt overfor forhenværende Besiddere,

[78]) Aagesen S. 236—237.

der ere ansvarlige overfor ham til positiv Tilbagelevering, jfr. Fdn. 20. Febr. 1789 § 8, D. L. 5—6—9, 5—8—6, fremsætte Paastand paa, at de enten skulle skaffe ham Gjældsbrevet eller betale Erstatning. Men ogsaa i det Tilfælde, at Udøvelsen af Krav, der ikke ere konstaterede ved Haandskrift, ikke har bragt Fordringen til at ophøre, kan efter Omstændighederne Ydelsens Udeblivelse siges at være saa given, at Kravet maa kunne rejses forinden Forfaldstid. Dog vil det vel her være det faktisk hyppigste, at Fordringshaveren ikke inden Forfaldstid kan paastaa at have lidt Tab ved Udøvelsen, saa at han følgelig maa vente, indtil dette Tidspunkt kommer, og ikke kan forhindre, at Udøveren inden dette Tidspunkt frigjør sig ved Tilbagebetaling til Skyldneren. Naar, i Overensstemmelse med det Anførte, Krav kan rejses mod Udøveren forinden Forfaldstid, vil efter Omstændighederne et Beløb være at drage fra Fordringen paa Grund af Forudbetalingen. Forsaavidt som Fordringshaverens Ret, jvfr. ovenfor, gaar ud paa at erholde en Obligation af samme Art som den, der er raadet over, opstaar det her omtalte Spørgsmaal ikke.

2. Med Hensyn til retsstridig Udøvelse af Andres Fordringsrettigheder i god Tro, ɔ: begrundet god Tro,[78b]) udviser Fdn. 11. Septbr. 1839 § 2, at Udøveren i god Tro er ansvarlig, forsaavidt som han støtter sig til Arveadkomst, og det Samme fremgaar for Udlægsadkomstens Vedkommende af D. L. 5—6—9 og 5—8—6. Overhovedet maa, i Mangel af særlige positive Afgjørelser i modsat Retning, de under I. 3 om godtroende Udøvelse af Andres Raadighedsrettigheder paaviste Retsregler analogisk anvendes,[79]) jfr. Sølov 1. April 1892 §§ 272, 273, 279, og saadanne positive Afgjørelser haves vistnok ikke. Navnlig kan der ikke af Fdn. 21. Juni 1844 § 1 *e contrario* sluttes, at intet Ansvar paahviler godtroende Udøvere eller overhovedet Udøvere, der ikke have gjort sig skyldige i nogen

[78b]) Efter Reglerne herom maa det ogsaa afgjøres, hvorvidt den, der ved Transport af en ugyldig Fordring i god Tro skaber en Ret for Trediemand overfor den tilsyneladende Skyldner, bliver ansvarlig herfor, se ovfr. § 53 Note 34.

[79]) Jfr. J. A. VIII. 28.

Uredelighed. Hvad der kan sluttes af denne Bestemmelse er, at redelige Besiddere af de i Fdn. ommeldte Obligationer, efter at have ladet en saadan notere, og efterat den i Fdn. ommeldte Tid er forløben uden Anmeldelse, saa at Obligationen ikke kan fravindiceres dem, ikke kunne undergives noget Erstatnings- eller Berigelseskrav. Enhver redelig Besidder, selv den, der er kommen rent tilfældigt i Besiddelse af Obligationen, men dog antager den for sin, kan opnaa denne Retsstilling, men om redelige Besidderes Ansvar for Benyttelse af fremmede Gjældsbreve iøvrigt kan intet udledes af Bestemmelsen. Godtroende Udøvere i Henhold til Overdragelsesretshandel *inter vivos* ere altsaa ansvarsfrie.[80]) Naar en Fordring sukcessivt er transporteret til Flere af A., kan første Cessionar altsaa ikke gjøre Ansvar gjældende mod nogen af de følgende, som i god Tro, muligvis med frigjørende Virkning, maatte have modtaget Betaling af Debitor, hvorimod Ansvar kan gjøres gjældende mod godtroende Legatarer og Udlægshavere. Om Besidderen, der i god Tro har modtaget Erstatning af den Trediemand, som har beskadiget Tingen, bliver ansvarlig overfor Ejeren, beror paa, om han selv vilde være ansvarlig for Tilintetgjørelse eller Bortsalg eller ikke. Sagen staar saaledes, at Ejeren oprindeligt kunde gjøre Erstatningskravet gjældende, men at Erstatningsbeløbets Indbetaling til Besidderen dels frigjør Trediemand, naar han betaler i den ved Besiddelsesforholdet fremkaldte gode Tro, dels forskaffer Besidderen samme Retsstilling, som om han havde solgt til Trediemand. Hvad Ansvarets Omfang angaar, erindres, at de her omhandlede Udøvere — men ikke alene disse — ere ansvarsfrie for Renter, Fdn. 11. Septbr. 1839 § 2, jfr. D. L. 5—5—4.[81])

---

[80]) Ovfr. Note 52, 55, jfr. U. f. R. 1882. 432; afvigende Evaldsen Fuldmagt S. 171 med Note. Maaske maa det endvidere antages, at en Mortifikationsdom, vunden i god Tro, ligegyldigt paa hvilken Adkomst Erhververen formener at være Fordringshaver, maa tilvejebringe en Situation, der er tilstrækkelig til Udelukkelse af Krav fra Fordringshaverens Side mod Mortifikationsdommens Erhverver, naar denne har oppebaaret Fordringens Beløb, jfr. H. R. T. 1870. 314 (U. f. R. 1870. 865), § 58 Note 26.

[81]) Schl. H. R. D. II. 404, J. U. I. 721, ovfr. Note 26, 41, 47, 57.

§ 146.

Uanmodet Forretningsførelse.[1])

I. I Tilknytning til den romerretlige Betegnelse *negotiorum gestio* er ogsaa i nordisk Retsliteratur blevet dannet Retsbegrebet uanmodet Forretningsførelse. Herved forstaas i Almindelighed[2]) Besørgelse af fremmede Anliggender (*negotium alienum*) paa en Andens Vegne (*animo negotia aliena gerendi*) uden dennes Bemyndigelse og uden, at der mellem den Handlende (Forretningsføreren, *gestor*) og den, hvis Anliggender besørges (Forretningsherren, *dominus*), foreligger noget særligt Retsforhold, som bestemmer Retsvirkningerne af Besørgelsen. I Begrebet fremhæves saaledes følgende Momenter:

1. Objektivt[3]) kræves Besørgelse af fremmede Anliggender. Herunder hører for det Første enhver Forretningsbesørgelse paa et Formueomraade, som bortset fra Besørgerens Vilje og Viljestilkjendegivelse er en Andens, saasom Salg af en Andens Ting, Indkrævelse af Andres Fordringer, Istandsættelse af Andres Ting, Indfrielse af Andres Forpligtelser (*negotium re ipsa alienum*). Men hermed er Begrebets Omfang ikke udtømt. Besørgelsen af fremmede Anliggender omfatter ogsaa Handlinger, som kun ifølge et den Handlendes Vilkaarlighed undergivet Moment vedrøre en Andens Retssfære, nemlig overhovedet Varetagelsen af Andres Interesser, ɔ: Handlinger, der fremtræde som foretagne for Andre, hvad enten de ere *negotia re ipsa aliena* eller ikke, f. Ex. Indkjøb for egne Penge af Ting til en Anden, Henlæggelse af egne Ting til Anvendelse for en Anden (*negotium contemplatione* eller *ratihabitione alienum*).

---

[1]) Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade §§ 35—39 og §§ 1—12, Ørsted N. J. A. IX S. 121—145, Hdbg. VI S. 14—27, Larsen S. 336—339, Gram Sp. D. S. 790—803, Hallager—Aubert II S. 580—593, Schrevelius II § 357, Vogt S. 440—443. Jfr. Windscheid §§ 430—431, D. G. B. §§ 677—687, D. Entw. Mot. II S. 854—871, Schw. Art. 469—474.

[2]) Se om en snævrere Begrebsbestemmelse ved Note 24.

[3]) Jfr. dog D. Entw. Mot. II S. 855—856. Se nærmere i det Følgende, navnlig under II. 1. b ved Note 16 og ved Note 65.

2. Subjektivt kræves, at der handles for en Anden, paa en Andens Vegne (*animo negotia aliena gerendi*). Udføres en fremmed Forretning paa egne Vegne, f. Ex. naar A. sælger B.s Ting for at tilvende sig selve Kjøbesummen, foreligger der ikke uanmodet Forretningsførelse, men undertiden anvendes dog paa saadanne Forhold Betegnelsen uægte uanmodet Forretningsførelse, se herom under IV. Har Forretningsføreren handlet paa en Andens Vegne, udelukker det ikke Begrebet, at han har handlet i egen Interesse.[4])

3. Negativt kræves det, at der ikke foreligger retsgyldig Anmodning om Forretningsbesørgelsen fra den, der handles for[5]) (§ 139), eller et andet særligt Retsforhold mellem Parterne, der bestemmer Retsvirkningerne af Besørgelsen, f. Ex. Værgemaal,[6]) Interessentskab eller andet Formuefællesskab.[7]) Men naturligvis kan der meget vel mellem Parter, der staa i saadanne Retsforhold til hinanden, være Tale om uanmodet Forretningsførelse, nemlig udenfor det paagjældende Retsforholds Rækkevidde.[8])

II. I al Almindelighed, det vil sige bortset fra den af Retsordenen autoriserede uanmodede Handlen paa Andres Vegne, hvorom under III, gjælde ingen særlige Regler om Retsvirkningerne af uanmodet Forretningsførelse, men Obligationsrettens almindelige Grundsætninger komme uden Modifikationer til Anvendelse.

1. Forretningsherrens ved uanmodet Forret-

---

[4]) Note 53.

[5]) En Bemyndigelse (Anmodning), der paa Grund af manglende Myndighed (§ 139 ved Note 34 og III. 2) ikke har Bemyndigelsens Retsvirkninger (§ 139. III), udelukker ikke Begrebet, jfr. H. R. T. 1893. 405 (U. f. R. 1893. 1132). Om Bemyndigelse fra en Anden end den, hvis Anliggender besørges, se D. Entw. § 760, Mot. II S. 869, Reatz I S. 314, Windscheid § 431. 2.

[6]) Jfr. H. R. T. 1881. 440 (U. f. R. 1882. 83).

[7]) Deltageren i et Fællesskabsforhold har i Almindelighed paa Grund af sin egen Interesse en videre Beføjelse til at handle i Fællesanliggender end den af Lovgivningen (ndfr. III. 2) autoriserede Beføjelse til at handle i helt fremmede Anliggender. § 34. III. 1, jfr. Ørsted Hdbg. VI S. 26, Gram Sp. D. S. 797—798, Hallager—Aubert II S. 592—593, Torp S. 139—141, Om Interessentskab §§ 6 og 31, ndfr. Note 28.

[8]) F. Ex. § 80 Note 64—65, § 88 Note 24.

ningsførelse begrundede Rettigheder blive herefter i Almindelighed, ɔ: bortset fra den autoriserede uanmodede Handlen for Andre, hvorom under III, følgende:

a. Den uanmodede Forretningsførelse kan gribe forstyrrende ind paa et Formueretsomraade, der bortset fra Forretningsførelsen er Forretningsherrens (*negotia re ipsa aliena*). I saa Fald er den et Retsbrud, selv om den er nok saa fornuftig og foregaar i bedste Mening: *culpa est immiscere se rei ad se non pertinenti.*[9]) Dette følger af Principet om Individets Selvstyre, som tilsiger, at den Enkelte, naar han holder sig indenfor de Grænser, der følge af Hensynet til Andres Rettigheder og Samfundets Tarv, kan indrette og ordne sit Formueomraade, som han vil, og ikke behøver at finde sig i Indblanding fra Andres Side. Følgerne af den uanmodede Forretningsførelse, der saaledes er et Retsbrud, bliver for det Første, dersom den har medført, at Forretningsføreren indesidder med Formuegoder, som ere Forretningsherrens, at han bliver pligtig at afgive disse til Forretningsherren. Og idet Forretningsførelsen foregaar med Bevidsthed om, at der handles paa en Andens Omraade (I. 2.), maa den dernæst overhovedet paadrage Forretningsføreren Pligt til at erstatte Forretningsherren den ham ved Forretningsførelsen forvoldte Skade, derunder Bekostningerne ved Gjenoprettelsen af den tidligere Tilstand; endog tilfældig Skade, der følger af Forretningsførelsen, maa vistnok ifølge Grundsætningen om *casus mixtus* erstattes.[10]) Ved Bestemmelsen af Erstatningsansvarets Omfang erindres særligt det i § 145 om Afhændelse af Andres Ting og Inddrivelse af Andres Fordringer Udviklede. Det kan ikke frigjøre Forretningsføreren for det af de almindelige Regler følgende Ansvar eller begrænse dette, at han kun har handlet for en

---

[9]) L. 36 Dig. (50—17), jfr. dog D. Entw. Mot. II S. 860.

[10]) Ørsted Hdbg. VI S. 24, Larsen S. 338—339, Gram Sp. D. S. 791, Hallager-Aubert II S. 589, jfr. D. G. B. § 678, D. Entw. Mot. II S. 857—858, Schw. Art. 470. Det i Teksten omhandlede Krav kan som Retsbrudskrav ikke udelukkes eller begrænses ved Forretningsførerens Umyndighed (§ 31. V), jfr. saaledes tildels (Note 9) D. G. B. § 682, D. Entw. Mot. II S. 860, Schw. Art. 471. samt ndfr. ved Note 17.

Andens Skyld uden egen Interesse.[11] Anerkjendelsen af en saadan Frigjørelsesgrund vilde gjøre Venner farligere end Fjender. Derimod maa det i Overensstemmelse med den almindelige Erstatningsregel udelukke Ansvaret, at Forretningsføreren med Føje antog, at Handlingen hørte til de af Retsordenen legaliserede (III. 2.), eller at der forelaa retsgyldigt Samtykke fra Vedkommende til Handlingens Foretagelse. Videregaaende Krav for Forretningsherren paa Grundlag af Forretningsførelsens Egenskab af Retsbrud kunne ikke anerkjendes. Navnlig kan, som tidligere paavist,[12] en Beføjelse for Forretningsherren til at tilegne sig den af Forretningsføreren paa hans Vegne indgaaede Retshandel som sin (Ratihabitionsbeføjelse) ikke støttes paa Retshaandhævelseshensyn, se om denne Beføjelse under b.

b. Den uanmodede Forretningsførelse kan dernæst skabe Rettigheder for Forretningsherren efter Reglerne om Retshandler og Kvasiretshandler (*negotia contemplatione aliena*). For det Første kan der ved Forretningsførerens Retshandler i Forretningsherrens Interesse være skabt Rettigheder for denne efter de almindelige Regler om Trediemandsretshandler (§ 24. I). Dernæst kan Sagen stille sig saaledes, at Forretningsføreren ved sin Optræden er bleven bundet til at anerkjende den udførte Forretning som Forretningsherrens, dersom denne ønsker det, saa at der tilkommer Forretningsherren Ratihabitionsbeføjelse. Retsforholdene blive da ved Forretningsherrens Tilegnelse (Akcept, Ratihabition) af Forretningen de samme som mellem Bemyndigeren og den Bemyndigede (§ 139. III). Dette er naturligvis Tilfældet, naar der ligefrem foreligger et Løfte fra Forretningsføreren til Forretningsherren om, at Forretningen skal gjælde som udført paa dennes Vegne. Det er kun en Anvendelse af almindelige Kontraktsregler, at Forretningsherren, naar Forretningsføreren har lovet ham, at en vis Ting skal blive anvendt i hans Interesse, eller at et Salg af Forretningsherrens Ting eller et Indkjøb for Forretningsførerens egne Penge

[11]) U. f. R. 1883. 1242, Jul. Lassen l. c. S. 281—282.

[12]) § 145 ved Note 17 og 18.

skal gjælde som foretaget paa Forretningsherrens Vegne, kan fremtvinge den lovede Anvendelse af Tingen og ratihabere Retshandlerne som sine, dog naturligvis kun paa de af Forretningsføreren angivne Vilkaar.[13]) Men ikke blot et egentligt Løfte fra Forretningsføreren kan have disse Retsvirkninger: ogsaa andet Forhold fra hans Side maa efter de almindelige Regler om Kvasikontrakter (§ 25) kunne binde ham paa samme Maade. Saaledes maa det vistnok antages, at Udøvelsen af en Andens Ret, der foregaar paa en saadan Maade, at den naturlige Opfattelse af Situationen er den, at der handles for Retshaveren, maa binde Forretningsføreren til at anerkjende Forretningen som Forretningsherrens, skjønt ingen Viljeserklæring er afgiven til denne.[14]) Derimod kan den Anskuelse, at den uanmodede Forretningsfører i al Almindelighed som saadan skulde være bunden overfor Forretningsherren til at anerkjende Forretningen som dennes,[15]) ikke tiltrædes. Der ses ingen Grund til, at f. Ex. den, der for egne Penge har indkjøbt en Ting med den Vilje, at Kjøbet skulde gjælde som foretaget paa en Andens Vegne, og som vel har givet denne Vilje ydre Udtryk, men dog ikke har afgivet nogen Erklæring desangaaende til den Anden, skulde være bunden overfor denne og udelukket fra selv at beholde Tingen, dersom han senere foretrækker dette. End ikke den Omstændighed, at Retshandelen maatte være indgaaet i den Andens Navn, under urigtig Angivelse fra Forretningsførerens Side af at være Fuldmægtig, kan binde Forretningsføreren overfor den Anden og hindre ham i at opløse dennes Ret. At anerkjende Forretningsføreren bunden overfor Forretningsherren udenfor de almindelige Regler om Løfter og Kvasiløfter blot paa Grund af hans Viljestilkjendegivelse om at handle paa en Andens Vegne, vilde stride imod Lovgivningens almindelige Regler om ensidige Viljeserklæringers Betydning[16]) (§ 11).

[13]) Note 22.

[14]) Jul. Lassen l. c. S. 287—288.

[15]) Saaledes D. G. B. § 681, D. Entw. Mot. II S. 854—856, 859, Windscheid § 430 samt D. G. B. § 177 (ovfr. § 24 Note 36). jfr. ovfr. § 145 Note 17.

[16]) Jul. Lassen l. c. S. 284—289.

Forretningsherrens her omhandlede, paa den uanmodede Forretningsførelse som Løfte eller Kvasiløfte grundede Ret udelukkes naturligvis ved de samme Omstændigheder, som ellers udelukke Løfters forbindende Kraft.[17]) En Misforstaaelse hos Forretningsføreren om, hvem den af ham udøvede fremmede Ret tilkommer,[18]) vil ofte være uden retlig Betydning, men kan have den Virkning, at det her omhandlede Krav tilfalder en Anden end den, der har den under a omhandlede Ret, idet Forretningen *contemplatione* er den Enes og *re ipsa* den Andens, f. Ex. naar C., der indesidder med A.s Ting, i den Tro, at den er B.s, sælger den paa B.s Vegne.

2. Forretningsføreren har i Almindelighed (ɔ: bortset fra den under III omhandlede autoriserede uanmodede Forretningsførelse) følgende Rettigheder overfor Forretningsherren.

a. Paa sin Handlen for Forretningsherren i og for sig kan Forretningsføreren kun støtte et Uskadelighedskrav af den ovfr. i § 34 nærmere angivne Beskaffenhed, altsaa vil han ofte slet ikke have noget Krav i Anledning af sine Opofrelser. De Grunde (§ 34. I), der tale imod i Almindelighed at give den, som uanmodet har afholdt Formueopofrelser til en Andens Fordel, et videregaaende Krav end Uskadelighedskravet, passe ogsaa paa den, der har afholdt Opofrelser paa en Andens Vegne for dennes Interessers Skyld,[19]) og udelukke navnlig at følge de romanistiske Lovgivninger,[20]) der tilkjende ham et Berigelseskrav. En videregaaende Ret end Uskadelighedskravet kan Forretningsføreren, naar Forretningen ikke hører til de under III omhandlede legaliserede, kun støtte paa Handlinger

[17]) Mod Umyndige giver romanistisk Lovgivning et Berigelseskrav, D. G. B. § 682, D. Entw. Mot. II S. 860, Schw. Art. 471.

[18]) Jfr. D. Entw. Mot. II S. 856, ndfr. Note 58.

[19]) Retsafgjørelser i § 34 Note 8 og 9 samt H. R. T. 1893. 405 (U. f. R. 1893. 1132), U. f. R. 1882. 13, 1879. 33, 1891. 133, jfr. 1896. 222. Et Berigelseskrav anerkjendes dog af Ørsted Hdbg. VI S. 24—25, jfr. ogsaa tildels Gram Sp. D. S. 790—791, Hallager-Aubert II S. 590.

[20]) D. G. B. § 684, D. Entw. Mot. II S. 866—867, Schw. Art. 473; Windscheid § 430 Note 23 synes derimod næsten kun at anerkjende Uskadelighedskravet.

fra Forretningsherrens Side, se under b. Uskadelighedskravet kan naturligvis være udelukket ved Tilkjendegivelse fra Forretningsførerens Side om ikke at ville have dette Krav.[21]) Det er selvfølgeligt uafhængigt af Myndighed hos Forretningsherren.

b. Som et Forhold fra Forretningsherrens Side, der kan give Forretningsføreren et videregaaende Krav i Anledning af hans Opofrelser, kan først nævnes hans udtrykkelige Løfte om Godtgjørelse for dem. Men ogsaa Kvasiløfter kunne have denne Virkning. Navnlig følger det af almindelige Regler, at Forretningsherren ved (udtrykkelig eller stiltiende) Tilegnelse af en Ret, der ikke *re ipsa* (1. a.), men kun ifølge Forretningsførerens Viljestilkjendegivelse (1. b.) er hans (Ratihabition), bliver forpligtet ligesom en Fuldmagtsgiver i Overensstemmelse med de ham af Forretningsføreren for Tilegnelsen stillede og tilkjendegivne Vilkaar (§ 25. 1. 3.).[22]) Naar f. Ex. A. uden Anmodning har solgt B.s Ting med Tilkjendegivelse af, at Salget sker for B., kan B. vælge enten at nøjes med at kræve Tingen eller dens Værdi (1. a. og § 145. I. 1.), og A. kan da ikke fordre nogen Godtgjørelse for sine Opofrelser og sit Arbejde med at faa Salget i Stand, eller han kan ratihabere Salget, og A. kan da fordre Godtgjørelse for Udlæg og Arbejde som en Fuldmægtig.[23]) Har A. forbedret B.s i hans Værge værende Ting, kan B. vindicere den forbedrede Ting uden at blive pligtig at betale Noget for Forbedringen, og alene *jus tollendi* tilkommer A. (§ 34. II. 1.). Dersom A. derimod kun har henlagt en af sine Ting til Anvendelse til Forbedring af B.s Bygning uden endnu at have indføjet den i Bygningen, vil B. kun kunne tilegne sig Tingen mod at underkastes A.s Vilkaar for Tilegnelsen. De her omhandlede paa Forretningsherrens Forhold (Løfte, Kvasiløfte, Ratihabition) støttede Rettigheder til Godtgjørelse forudsætte naturligvis Myndighed hos denne.

III. Særlige Regler for uanmodet Forretningsførelse gjælde kun, forsaavidt som Retsordenen undtagelsesvis

---

[21]) Jfr. nærmere ved Note 55 og 56.

[22]) D. G. B. § 684, D. Entw. Mot. II S. 867—868, Schw. Art. 474. Nærmere ovfr. § 25. I. 3 og II.

[23]) § 139. III. 1, § 136 Note 10.

har autoriseret (givet Bemyndigelse til) uanmodet Handlen for en Anden. Det kan saaledes forsvares, som det stundum er sket,[24]) at begrænse den uanmodede Forretningsførelses Begreb til den af Retsordenen særligt autoriserede uanmodede Handlen for Andre. Det er denne, som her skal omhandles.

1. De fleste Lovgivninger[25]) autorisere en vis uanmodet Forretningsførelse for Andre ɔ: tillægge den samme Retsvirkning, som om der forelaa lovlig Bemyndigelse fra Forretningsherren. Saadan Autorisation udkræves utvivlsomt af Hensyn til forhindrede Retssubjekters Tarv (*utilitas absentium*). Naar det som almindelig Regel maatte opstilles, at Forretningsførelse paa en Andens Formueomraade er en egenmægtig Handling, der paadrager Forretningsføreren Erstatningsansvar og ikke kan give ham nogen Ret til Godtgjørelse for Opofrelser udover Uskadelighedskravet, var Grunden hertil Principet om Retssubjektets Selvstyre paa eget Omraade. Ogsaa den efter en fornuftig objektiv Dom gavnlige Handling maatte følge disse Hovedregler, thi den Enkeltes Skjøn over, hvad der tjener hans Interesser, maa indenfor hans eget Omraade være afgjørende, selv om det ikke stemmer med det almindelige. Men forsaavidt som Muligheden for Benyttelsen af denne Frihed til at ordne sit eget Omraade af en eller anden Grund er udelukket, bortfalder ogsaa Grunden til hine Hovedregler. Hensynet til Retssubjektet, der, saalænge denne Mulighed var tilstede, førte til, at Ingen maatte blande sig i hans Anliggender, kræver under Retssubjektets Forhindrethed, at slig Indblanding finder Sted i Nødsfald, ɔ: forsaavidt som hans Anliggender ikke uden Skade kunne lades ubesørgede.

Saadanne Betragtninger have ført ogsaa den danske Lovgivning til i adskillige Tilfælde at anordne offentlig Forsorg for Retssubjekter, der ikke selv kunne varetage deres Tarv. Som mere almindelige Hovedbestemmelser i denne Retning fremhæves Forsorgen for Personer, der ifølge hele deres

---

[24]) Larsen S. 338, Gram Sp. D. S. 792, Jul. Lassen l. c. S. 332—333 med Note, 290—292.

[25]) Se Angivelser i Note 1, jfr. om engelsk Ret Cunningham og Shepherd Indian Contract Act s. 199—202, 204—207, Pollock Torts S. 538, Holland Elements of Jurisprudence S. 205—206.

aandelige eller legemlige Tilstand ikke kunne varetage egen Tarv, gjennem Værgeinstitutet, under offentlig Medvirken og offentligt Tilsyn, D. L. 3—17—1, L. 26. Maj 1868 § 10, samt Forsorgen for borteblevne Personers Formue ifølge Fdn. 11. Septbr. 1839 §§ 6 og 7. Dernæst er der ved Ordningen af vort Procesinstitut,[26]) draget Omsorg for at forebygge, at Retssubjektets Forhindrethed, navnlig som grundet i Uvidenhed om, at der passerer noget ham vedrørende for Retten, skal føre til uretfærdige endelige Retsafgjørelser for dette (Stævningsregler o. s. v.). Ved Siden heraf er offentlig Forsorg eller Forsorg under offentligt Tilsyn anordnet i forskjellige mere specielle Tilfælde, i hvilke der har vist sig særlig Trang hertil, jfr. saaledes Forholdsregler til Betryggelse for ikke blot umyndige, men ogsaa fraværende Arvinger i Sk. L. 30. Novbr. 1874, navnlig §§ 5, 14, 51, 73, 75, 77—80. For Strandingstilfældes Skyld ere offentlige Funktionærer ansatte til Afværgelse af truende Skade, og Politiet leder Bjergningen, naar Skibets Fører eller andre rette Vedkommende ikke ere tilstede, samt naar dets Bistand modtages, Strandingslov 10. April 1895 Nr. 103 §§ 2 og 8, Anordning 1. Juli 1895 Nr. 135. Af saadanne Lovbestemmelser ses det, at Lovgiveren har havt Øje for de Ulemper for Retssubjektet, der følge af, at dette ikke selv kan varetage sin Tarv, saa at der dels drages Omsorg for, saavidt muligt, at undgaa, at slig Forhindrethed i afgjørende Øjeblikke skal være tilstede, dels ligefrem ifølge Foranstaltning af det Offentlige handles for den Paagjældende, naar saadant Tilfælde dog indtræder.

Men det er klart, at Trangen til, at der handles for forhindrede Retssubjekter, ikke er fyldestgjort ved saadanne offentlige Foranstaltninger. Hensynet til forhindrede Retssubjekters Tarv kræver endvidere, at de Private af Retsordenen bemyndiges til en vis Handlen for dem.[27]) Offentlige Foranstaltninger kunne ikke træffes for alle Tilfælde af Forhindrethed, og selv hvor saadanne Foranstaltninger ere trufne, kan det Offentlige ikke altid være tilstede, naar For-

---

[26]) Jul. Lassen l. c. S. 294—295.
[27]) Ørsted N. j. A. IX S. 132—134.

hindrethed indtræder og paakalder Hjælp. Der gives da ogsaa i dansk Lovgivning en Række Lovbud, som hjemle en vis Indblanding fra Privates Side i forhindrede Retssubjekters Anliggender. Foreløbig — nærmere Redegjørelse for disse og andre Lovbestemmelser vil findes under 2 og 3 — nævnes her Reglerne om Hittegods, D. L. 5—9—4, Pat. 28. Septbr. 1767, Pl. 8. Juni 1811, 5. Decbr. 1812, om Bjergeløn, Sølov 1. April 1892 § 224, og om Skipperens Beføjelse til i Nødsfald at handle uden Bemyndigelse paa Rederes og Ladningsejeres Vegne, Sølov §§ 54, 55, 57. Endelig synes D. L. 5—1—13 efter sin Formulering at gaa ud fra, at det er almindelig Regel og ikke noget for Forholdet mellem Ægtefæller eller Forældre og Børn Ejendommeligt, at en Person forpligtes ved Retshandler, som uden hans Anmodning indgaas for ham til „uomgjængelig Fornødenhed". [28])

Af de nævnte Lovbud kan det udledes som almindelig Grundsætning, at dansk Ret har bemyndiget de Private til en vis uanmodet Handlen for forhindrede Retssubjekter. [29]) Meget videre gaa adskillige Lovgivninger; nogle bemyndige i al Almindelighed til den uanmodede Handlen for en Anden, som stemmer med dennes Interesser og med hans virkelige eller formodentlige Vilje. [30]) At der ved saadanne Lovbestemmelser — naar Forholdet ikke i Virkeligheden er det, at der foreligger en Bemyndigelse fra den Paagjældende — gjøres et vilkaarligt Indgreb i Principet om den Enkeltes Selvstyre, synes efter det ovenfor S. 853 og 856 Udviklede klart, og ved at lægge Vægten paa subjektive Momenter som de nævnte blive Lovbestemmel-

---

[28]) Ørsted N. j. A. IX S. 137—138. Naturligvis er Hustruen som Medinteressent i Boets Anliggender beføjet til at handle paa Mandens Vegne i videre Omfang end Andre, Deuntzer Fam. R. S. 143—145, ovfr. Note 7.

[29]) Ørsted N. j. A. S. 132—144, Hdbg. VI S. 16—25, Larsen S. 337—339, Gram Sp. D. S. 792—794, Hallager-Aubert II S. 580—583, ndfr. Note 41, 44, 60.

[30]) D. G. B. §§ 677, 678, 683, jfr. dog § 681, D. Entw. Mot. II S. 860—863, jfr. ogsaa *code civil art.* 1375. Oversigt over Lovgivningerne gives i D. Entw. Mot. II S. 861 Note, jfr. Schrevelius II S. 714. I væsentlig Overensstemmelse med dansk Ret er Pr. A. L. R. §§ 234, 245, 238 (1—13), Dernburg Lebrb. II S. 882—884, Oest. G. B. § 1036, 1037. Et Mellemstandpunkt indtager Schw. Art. 469, 472, Schneider S. 352, 354—355. Om engelsk Ret se Note 25.

serne tilmed teknisk uheldige. I dansk Ret kan der ikke opstilles nogen almindelig Grundsætning om autoriseret uanmodet Forretningsførelse udover Handlen for forhindrede Retssubjekter, se under 2.[31])

2. Efterat der under 1 er talt om de Retshensyn, som ligge til Grund for Autorisationen af uanmodet Handlen for Andre, bliver det nu at bestemme, under hvilke Forudsætninger man er autoriseret til uanmodet Forretningsførelse, og hvilke Handlinger denne Autorisation omfatter. Allerede under 1 blev det foreløbig bemærket, at man efter dansk Ret kun er autoriseret til uanmodet Forretningsførelse for forhindrede Retssubjekter. Alle de under 1 nævnte Rækker af danske Lovbud, som hjemle Privates Indgriben i Andres Anliggender, forudsætte, at disse ere forhindrede i at varetage deres Tarv, se navnlig Sølov § 57, Strandingslov 10. April 1895 §§ 6 og 8. Ogsaa Forudsætningen i D. L. 5—1—13 om en almindelig[32]) Beføjelse til at handle paa Andres Vegne strækker sig kun til det for den Anden Nødvendige, hvori ligger, at denne ikke selv kan handle eller fatte Beslutning. Den første Betingelse for, at uanmodet Forretningsførelse kan være autoriseret, bliver altsaa, at den, for hvem der handles, er forhindret fra selv (eller ved Fuldmægtig,[33]) jfr. Fdn. 11. Septbr. 1839 § 7, Sk. L. 30. Novbr. 1874 § 5. c, L. 10. April 1895 § 8), at handle og bestemme, hvorledes der skal handles i det paagjældende Anliggende.[34])

[31]) Hvad der snarest kunde være Tale om udover dette, vilde være, at de Private skulde være autoriserede til at opfylde Andres Forpligtelser overfor det Offentlige og lovbestemte Underholdspligter, naar de ikke behørig opfyldes af den Paagjældende selv, og det endog mod dennes Vilje, D. G. B. § 679, 683, D. Entw. Mot. II S. 864—865. Men tilstrækkelige Holdepunkter for en saadan Grundsætning giver vor Lovgivning næppe, og dens Anerkjendelse er betænkelig overfor Principet om Individets Selvstyre, Schneider S. 355—356.

[32]) Se derimod om Hustruens Beføjelse Note 28, Deuntzer F. R. S. 145 ved Note 3 og 4.

[33]) Undertiden kan Sagen stille sig saaledes, at en bestemt Person, f. Ex. Hustruen, uden Fuldmagt ifølge sit særlige Forhold til Retssubjektet er den Nærmeste til at handle for denne, saa at Andres Indgriben først er autoriseret, naar ogsaa denne Person er forhindret, jfr. D. L. 5—1—13, Fdn. 11. Septbr. 1839 § 7, 9. Marts 1838 § 6, D. L. 5—2—24.

[34]) Ørsted N. j. A. IX S. 134—135, Hdbg. VI S. 24, Larsen S. 338.

[illegible]

[illegible] II S. [illegible]
[illegible] S. 138, Gram Sp. D. S. [illegible]
[illegible] Manden Note 28, Deun[illegible]
[illegible] 301. Jfr. U. f. R. 1874. [illegible]
[illegible] R. T. 1893, 405 (U. f. R. 1893.
[illegible] forsaavidt Politiet har at
[illegible] til Forsorg for det, indtil

Nødvendige paa forsvarlig og fornuftig Maade.[38] At dette er saa, vise de nedenfor nævnte Lovbud, af hvilke nogle vel direkte kun handle om offentlig Forsorg, men dog overhovedet ere Udtryk for, hvad Lovgivningen finder stemmende med forhindrede Retssubjekters Tarv. Deri, at kun det Nødvendige er autoriseret, ligger nærmere Følgende. Den, der tænker paa at optræde som uanmodet Forretningsfører, har først at overveje, om der ikke maatte være Tid og Lejlighed til at *give den Paagjældende Underretning eller iøvrigt til at fjærne Forhindretheden for at give ham Adgang til at varetage sin Tarv. Er dette muligt, vil ingen yderligere Handling end den dertil egnede være autoriseret;*[39] Sølov §§ 57 og 52, L. 10. April 1895 §§ 2, 10, 11, 14, D. L. 5—9—4. Lader dette sig ikke gjøre, er man autoriseret til, *forsaavidt det er økonomisk fornuftigt, at bevare den forhaandenværende Tilstand.* Herved maa det bemærkes, at den foreliggende Formuetilstands Værd og Betydning ogsaa beror paa de allerede i den nedlagte Egenskaber som Grundlag for Fremarbejde og Forandring. Ogsaa disse Egenskabers Vedligeholdelse stemmer med forhindrede Retssubjekters Tarv, og forsaavidt disse Egenskaber ikke kunne vedligeholdes uden en Fremarbejden, er denne autoriseret. Saaledes vil Indhøstning af Sæd og overhovedet fortsat regelmæssig Drift af faste Ejendomme, saalænge Forhindringen varer, Indfrielse af Forpligtelser, hvis Ikke-Indfrielse vilde volde Skade, Videreforsendelse af fejlagtigt afleverede Varer efter den rigtige Adresse, overhovedet Fuldførelse af Retssubjektets begyndte Foretagender være autoriseret, forsaavidt som slige Handlingers Ikke-Foretagelse vilde føre til Forringelse af den allerede i Forfaldets Øjeblik skabte Situation. Naar Bevaring i snævrere Forstand er umulig eller formueretligt ufornuftig, f. Ex. fordi uforholdsmæssige Udgifter ville medgaa, er man autoriseret til at foretage de Handlinger, der ere de en *egentlig Bevarelse*

---

[38]) Ørsted N. j. A. IX S. 134—135, Larsen S. 338, Gram Sp. D. S. 795—796, 798—802, Hallager—Aubert II S. 583—585, Vogt S. 441.

[39]) U. f. R. 1895. 1168, 1881. 266, J. U. 1866. 334, 1853. 289, J. T. IV. 1. 72, Gram Sp. D. S. 796, D. G. B. § 681.

nærmestliggende, fornuftige formueretlige Skridt, f. Ex. delvis Bevaring, Omsætning af andre Gjenstande i Penge paa den gjennemsnitligt fordelagtigste Maade, altsaa i Almindelighed ved Auktion o. s. fr. Det mest konservative Skridt af de forskjellige mulige formueretligt fornuftige Handlinger vil stedse være det autoriserede, andre uautoriserede.[40]) At alt dette er saa, vise de Lovbud, der autorisere Foretagelsen af nødvendige Handlinger, men netop ogsaa kun af de nødvendige; „nødvendigt" betyder efter almindelig Sprogbrug det til Bevaring — i snævrere, eventuel videre Forstand — af allerede givne Tilstande med deres Evne til videre Udvikling Fornødne. Her kan saaledes atter nævnes den tidligere omtalte almindelige Forudsætning i D. L. 5—1—13, Sølov § 49 („udkræves der"), § 54 („nødvendigt"), § 174 („Nødstilfælde"). At egentlig Bevaring maa foretrækkes fremfor andre Skridt, saalænge den er mulig og praktisk, vise særligt L. 10. April 1895 § 11. 2, § 2 („bringer i Sikkerhed"), Anordn. 1. Juli 1895 Nr. 135 §§ 2, 4, Fdn. 11. Septbr. 1839 § 6, D. L. 5—9—4, Pat. 28. Septbr. 1767, se om disse videregaaende Skridt f. Ex. L. 10. April 1895 § 11. 1., Anordn. 1. Juli 1895 §§ 2, 4, 9, Fdn. 11. Septbr. 1839 § 6, Pat. 28. Septbr. 1767, Sølov §§ 57, 52.

3. Den uanmodede Forretningsførelse, der har de under 2 angivne Egenskaber, tillægger Retsordenen samme Virkning, som Handlen i Henhold til retsgyldig Bemyndigelse fra den Paagjældende; derfor er den her bleven betegnet som den af Retsordenen autoriserede. Autorisationens Betydning viser sig i følgende Afvigelser fra de under II angivne Retsvirkninger af uanmodet Forretningsførelse i Almindelighed.

a. Den autoriserede uanmodede Forretningsførelse paadrager som retmæssig ikke Forretningsføreren Ansvar for Skade, som derved forvoldes.[41]) D. L. 5—9—4 (Ansvarsfrihed for Finderen, naar Hittegodset forekommer i hans Værge) smh. m. det i § 145. 1. 1. b Udviklede, Sølov § 54. Det erindres herved, at Autorisationen ogsaa

---

[40]) Note 19.

[41]) U. f. R. 1879. 818, Ørsted N. j. A. IX S. 143—144, Hdbg. VI S. 16, 23—25, Larsen S. 338—339, Gram Sp. D. S. 802, Pollock Torts S. 538.

forudsætter, at Handlingen foretages paa fornuftig Maade. At Forretningsføreren endvidere, selv om han gaar udenfor den angivne Ramme, dog er ansvarsfri, naar han med Føje antog, at hans Handlen havde de autoriserede Egenskaber, følger af almindelige Regler (§ 29. II), og hvor det gjælder øjeblikkelig Handlen, vil man ikke stille strænge Fordringer til Forretningsførerens gode Tro, men vil kun paalægge Ansvar for grov Uagtsomhed.[42]) Forretningsherrens Rettigheder overfor Forretningsføreren, bortset fra de under II. 1. b. omhandlede, ville altsaa, naar Forretningsføreren har holdt sig indenfor Rammen af det Autoriserede eller dog med Føje har antaget sig indenfor denne, ikke strække sig videre, end at sidstnævnte maa udlevere, hvad han maatte indesidde med af den Andens Formue, med Fradrag af eller Retentionsret for de Beløb, der tilkomme ham for hans Opofrelser (se under b), jfr. L. 10. April 1895 § 12, Pat. 28. Septbr. 1767, 5—9-4, 5—3-36. Med de i saa Henseende fornødne Beviskligheder vil det i Almindelighed stille sig saaledes, at den, der rejser Kravet, maa oplyse, at hans Formuegoder ere tagne under Behandling af den, mod hvem han rejser Kravet, og hvilke disse Formuegoder ere, i alt Fald i Omrids, jfr. L. 10. April 1895 § 12, D. L. 5—9—4, 5—2—88. Naar dette er bevist eller *in confesso*, bliver det Forretningsherrens Sag at oplyse, hvad der nærmere er passeret under hans Bestyrelse, for at dennes Lovlighed kan bedømmes, og Kravets Omfang bestemmes. I denne Henseende kan der fra ham forlanges Oplysninger om Negotiets Indtægtsposter, som den, der er handlet for, ikke kan vide Besked om, jfr. Anordn. 1. Juli 1895 Nr. 135 § 5; forsaavidt kan der siges at paahvile Forretningsføreren en Regnskabspligt. Dersom der ikke fra dennes Side fremkommer Oplysninger, der tilstrækkeligt bære Præget af Fuldstændighed og Paalidelighed, maa subsidiære Bevismidler, saasom Sigtelsesed etc., jfr. D. L. 5—2—88, eller Krav paa *juramentum minorationis* staa til Forretningsherrens Raadighed.[43]) Hvad Udgiftsposterne angaar og Oplys-

[42]) Ørsted N. j. A. IX S. 144, D. G. B. § 680, D. Entw. Mot. II S. 858, Schw. Art 470, Evaldsen S. 303—304.

[43]) Nellemann S. 776—779.

ninger om Indtægtsposternes senere Forringelse og Undergang, bliver det Forretningsførerens Sag, om han kan føre Beviseligheder tilstede; Mangel af saadanne vil blive til hans Skade.

b. Medens Forretningsføreren ved uanmodet Forretningsførelse i Almindelighed kun erholder et Uskadelighedskrav, altsaa ofte slet ikke noget Krav, mod Forretningsherren, erholder han ved den autoriserede uanmodede Forretningsførelse Ret til Godtgjørelse for de til Forretningsførelsen medgaaede Opofrelser,[44]) D. L. 5—9—4 (Føderløn og Omkostning), Pat. 28. Septbr. 1767, Pl. 8. Juni 1811, 5. Decbr. 1812 (Avertissementet), D. L. 5—2—24[45]) (Begravelsesomkostninger paahvile den Afdødes Del af Boet), Søloy § 224, L. 10. April 1895 § 13, forsaavidt de have været nødvendige eller dog sædvanlige og passende,[46]) D. L. 5—2—24 („billigen"), Anordn. 1. Juli 1895 (fornøden Sparsommelighed), L. 10. April 1895 § 2 („passende"). Ikke blot for Udgifter (derunder Formueforpligtelser, som Forretningsføreren har paadraget sig) kan Godtgjørelse forlanges, men ogsaa for Arbeide,[47]) L. 10. April 1895 § 2, jfr. Søloy § 225. 3. Renter af Udlæg kunne i alt Fald kun fordres i Handelsforhold.[48]) I enkelte Tilfælde har Lovgivningen sat en udover Godtgjørelse for Udlæg og Arbejde rækkende Præmie for at være virksom i Andres Anliggender, saaledes ved at udlove Findeløn,[49]) Pat. 28. Septbr. 1767, Pl. 8. Juni 1811, 5. Decbr. 1812, og Bjergeløn, Søloy §§ 224—226, L. 10. April 1895 § 13, jfr. ogsaa L. 22. Decbr. 1876 om Opfiskning af Ankere m. m., Fdn. 16. Marts 1842 om Dykkervæsenet m. m., jfr. L. 10. April 1895 § 21, se nærmere i Søretten. Retten til Godtgjørelse for Udgifter og Arbejde maa tilkomme Forretningsføreren uafhængigt af, om hans Hand-

---

[44]) U. f. R. 1895. 1168, 1874. 465, 1875. 816, Ørsted N. j. A. IX S. 143—144, Vogt S. 442, Larsen S. 337, Gram Sp. D. S. 802, Hallager—Aubert II S. 583, D. G. B. § 683, Schw. Art. 472.

[45]) U. f. R. 1875. 816, J. U. 1874. 158.

[46]) Jfr. § 139 Note 27.

[47]) Larsen S. 339, Gram Sp. D. S. 802, Vogt S. 442, jfr. § 136 Note 10, D. Entw. Mot. II S. 863.

[48]) Jfr. 139 Note 28, 29.

[49]) Torp S. 406—409.

ling lykkes og fører til et for Forretningsherren gunstigt Resultat.[50]) Hvis dette ikke anerkjendtes, kunde det ikke paaregnes, at Nogen vilde tage sig af forhindrede Retssubjekters truede Interesser, og Tilbøjeligheden hertil bør Lovgiveren styrke. Mod Sætningen kan det ikke indvendes, at Forretningsherren, naar den anerkjendes, dersom Forretningen mislykkes, vil kunne blive værre faren, end om Ingen var kommen ham til Hjælp.[51]) Hensynet til den Enkelte maa vige for Hensynet til Samfundet, som fordrer, at der opmuntres til Handlen for Andre; desuden vilde formodentlig Forretningsherren, om han selv havde kunnet handle, have atholdt de samme Opofrelser med samme ugunstige Resultat som Forretningsføreren. Og den positive Lovgivning taler ikke imod Sætningen. Ganske vist findes de ovenfor omtalte, udover Godtgjørelse for virkelige Opofrelser rækkende Præmier knyttede til den virkelige Hidførelse af en vis for Forretningsherren gunstig Tilstand, „Sølov" § 224 („af hvad der bjerges"), L. 10. April 1895 § 13. Men deraf, at slige extraordinære Præmier ere betingede af, at Forretningen lykkes, og at i saadanne Tilfælde muligvis slet ingen Ret til Godtgjørelse haves, naar Forretningen mislykkes,[52]) kan Intet sluttes til de almindelige Tilfælde, hvor ingen saadanne Præmier ere udlovede. Thi netop ved at udlove Præmier for Foretagendet, naar det lykkes, har Lovgivningen opmuntret tilstrækkeligt til Handlen, saa at Anerkjendelsen af et af Udfaldet uafhængigt Krav her kan undværes. At D. L. 5—3—35 kun giver den, der har kjøbt i Fejdetid, Ret til, hvad han har givet for Tingen, under Betingelse af, at Ejeren forlanger og faar denne, beviser Intet imod Sætningen, thi Kjøberen har her ikke handlet paa Ejerens Vegne, men for sig selv. Artikelen angaar med andre Ord uægte uanmodet

[50]) Ørsted N. j. A. IX S. 133—134, Hdbg. VI S. 25, Gram Sp. D. S. 798—801, Vogt S. 442, afvigende Hallager—Aubert II S. 585—589. Som Teksten Lovgivningerne i Almindelighed, D. G. B. § 683, D. Entw. Mot. II S. 863, Schw. Art. 472.

[51]) Saaledes dog Hallager—Aubert II S. 587—588.

[52]) Saaledes vistnok ved Bjergning, hvorimod Retten til Godtgjørelse for Omkostninger ved Hittegods vistnok bevares, selv om dette gaar tilgrunde, inden Ejeren faar det, jfr. ndfr. i Teksten om L. 25. Marts 1872 § 6.

Forretningsførelse, paa hvilken Sætningen efter sin Begrundelse netop ikke kommer til Anvendelse, se under IV 2. b. Heller
4. ikke kan man mod Sætningen paaberaabe sig Sølov § 174, der er en Anvendelse af særlige søretlige Grundsætninger, se Sølov §§ 7. 2 og 8, eller Sølov § 216, thi Opofrelsen i Havaritilfælde er ikke en Opofrelse fra den Enes Side paa den Andens Vegne. Men naar ingen Lovdata kunne anføres imod Sætningen, maa den, som stemmende med almindelige Retsgrundsætninger, anerkjendes. Maaske indeholder L. om Mark- og Vejfred 25. Marts 1872 § 6. 2 endog en Anerkjendelse af den. Ganske vist kan Intet sluttes af Bestemmelsen selv, som gaar ud paa, at Ejeren af det optagne Dyr er personlig ansvarlig for de af Optageren afholdte Fodrings- og Pasningsudgifter, naar Auktionsbeløbet ikke er tilstrækkeligt til at dække disse; thi disses Afholdelse er ikke blot objektivt motiveret ved Hensynet til Ejerens Tarv, men der er tillagt Optageren Ret til paa dennes Bekostning at afholde dem for saaledes at beholde Sikkerhed for sit Krav paa Optagelsespenge og Erstatning for sket Skade. Men af Bestemmelsen om, at de med den i Lovens § 5 ommeldte, alene for Ejerens Skyld foretagne Bekjendtgjørelse om Dyrets Optagelse forbundne Udgifter skulle afholdes forlods af Auktionsprovenuet fremfor Optagerens nylig omtalte Krav, kan vel sluttes, at Ret til Godtgjørelse for disse, om nødvendigt, saa meget mere maa haves som et personligt Krav mod Dyrets Ejer, f. Ex. dersom dette efter Bekjendtgjørelsen, men forinden Auktionen, tilfældigt gaar til Grunde. Medens det af Udfaldet uafhængige Krav saaledes er betinget af, at Handlingerne ere foretagne paa den Andens Vegne, er det ikke udelukket, fordi Forretningsføreren ved sin Indgriben har havt egen Interesse for Øje.[53]) Ifølge Begrundelsen synes Kravet ogsaa at maatte tilkomme den, der har handlet i den begrundede Antagelse, at hans Handling havde de under 2 angivne Egenskaber, uanset at det viser sig, at han har taget fejl.[54]) At Retten til Godtgjørelse skulde være afhængig af, at Forretningsføreren ved Forretningens Foretagelse havde den Vilje at erhverve Ret til

[53]) D. Entw. § 759, Mot. II S. 868—869, Reatz I S. 314.

[54]) Jfr. Gram Sp. D. S. 795, Hallager—Aubert II S. 585.

Godtgjørelse (*animus recipiendi*), kan ikke antages. Retten maa i Almindelighed tilkomme ham, medmindre han ved en efter almindelige Regler bindende Viljeserklæring[55]) har tilkjendegivet, at han renuncerer paa Vederlag. Men i Forhold, hvor der er en naturlig Pligt til vederlagsfri Handlen, eller hvor saadan stemmer med Skik og Brug, maa Forretningsherren kunne gaa ud fra, at Forretningsføreren ikke vil have Vederlag, og fastholde Vederlagsfrihed, naar Forretningen kommer til hans Kundskab, forinden Forretningsføreren har tilkjendegivet, at han dog vil have Vederlag.[56]) Retten til Vederlag haves ifølge sin Begrundelse fuldtud, selv om Forretningsherren er umyndig.[57]) Vildfarelser hos Forretningsføreren om, hvem der er Forretningsherren, ere uden Betydning,[58]) naar han blot ikke antager Hvervet for sit eget, saa at der ikke foreligger ægte uanmodet Forretningsførelse, se under IV. Til Sikkerhed for sit Krav paa Godtgjørelse har Forretningsføreren Retentionsret over de i hans Værge værende Ting, for hvis Skyld Opofrelserne ere afholdte,[59]) L. 10. April 1895 § 12, L. 25. Marts 1872 § 4, Sølov § 217.

c. Om Retshandler, der indenfor den under 2 angivne Ramme foretages paa Andres Vegne, gjælde følgende Regler:[60]) Afhændelsen af det forhindrede Retssubjekts Ting er gyldig, jfr. L. 10. April 1895 § 11, Fdn. 11. Septbr. 1839 § 6. Kontrakter, som indgaas i det forhindrede Retssubjekts Navn, binde dette, D. L. 5—1—13, og ikke Forretningsføreren selv, men der er naturligvis Intet til Hinder for, at Forretningsføreren kan vælge at optræde i eget Navn, saa at han kun binder sig selv

---

55) Jfr. ovfr. ved Note 15—16, § 64 Note 2, H. R. T. 1886. 700 (U. f. R. 1887. 540). Romanistiske Lovgivninger antage Kravet for udelukket blot derved, at Forretningsføreren i Forretningens Øjeblik ikke tilsigter Vederlag, D. G. B. § 685, D. Entw. Mot. II S. 863—864.

56) Jfr. U. f. R. 1881. 266, H. R. T. 1886. 700 (U. f. R. 1887. 540).

57) Ørsted Hdbg. IV S. 14—15, D. Entw. § 756, Reatz I S. 314, Mot. II S. 865; afvigende Windscheid § 430 Note 24, jfr. U. f. R. 1888. 250. Men Reglerne om Værgemaal ville ifølge det tidligere Bemærkede væsentligt indsnævre Omraadet for uanmodet Forretningsførelse for Umyndige.

58) D. G. B. § 686, D. Entw. Mot. II S. 865—866. Jfr. ved Note 18.

59) Torp S. 736—737.

60) Gram Sp. D. S. 801—802, Vogt S. 442—443.

og saa søger Regres hos den, hvis Anliggender han har besørget.

4. En almindelig Pligt for de Private til uanmodet Forretningsførelse er ikke anerkjendt. Kun undtagelsesvis hjemler Lovgivningen — bortset fra det Tilfælde, at Andres Liv eller Velfærd staar paa Spil, jfr. Str. L. §§ 199, 109. 2, L. 10. April 1895 § 3 — en saadan Pligt, se f. Ex. L. 10. April 1895 §§ 2—4. Men ved Siden af den ved saadanne positive Lovforskrifter hjemlede Pligt maa erindres, at det ofte i Kontraktsforhold, naar uforudsete, ikke ved Aftalen ordnede Situationer indtræde, ifølge Sætningen om *naturalia negotii* vil paahvile den ene Part at handle for den Anden efter Reglerne om autoriseret uanmodet Forretningsførelse,[61]) og at saadan Pligt ofte vil paahvile Arvingerne i Obligationsforhold, som ophøre ved Partens Død.[62]) Selv hvor Pligt til at optræde som uanmodet Forretningsfører ikke er anerkjendt, kan der blive Tale om Ansvar for Undladelse fra dens Side, der er optraadt som uanmodet Forretningsfører. Forholdene kunne nemlig, bortset fra, at Forretningsføreren ved Viljeserklæringen kan have bundet sig til fortsat Optræden, stille sig saa, at der paa Grund af, at Forretningsføreren nu en Gang er optraadt, er opstaaet nye Farer for Retssubjektet, f. Ex. blot den, at nu Nogen, som ellers vilde være optraadt, ikke vil gjøre det, og i saa Fald er Forretningsføreren under Erstatningsansvar pligtig at fortsætte.[63])

IV. Ved uægte uanmodet Forretningsførelse[64]) forstaas, som tidligere bemærket (I. 2), Besørgelse af Andres Anliggender som egne, ɔ: uden *animus negotia aliena gerendi*.

1. I al Almindelighed, ɔ: bortset fra Handlinger af den under III. 2 angivne Beskaffenhed, gjælde herom følgende Regler:

---

[61]) F. Ex. § 46. II. 4, § 83. II. 6.

[62]) F. Ex. § 136 Note 58.

[63]) Jfr. Jul. Lassen l. c. S. 40—42, D. Entw. Mot. II S. 859.

[64]) Jul. Lassen l. c. S. 6—7. 65—85, 315—319, Ørsted N. j. A. IX S. 127 Note 2. Hdbg. VI S. 25—26. Gram Sp. D. S. 797—798, D. G. B. § 687, D. Entw. Mot. II S. 869—871. 856. Schw. Art. 473.

a. Forretningsherren har, naar Forretningsføreren ikke er i begrundet god Tro, de under II. 1. a. omhandlede Retsbrudskrav mod denne, se navnlig § 145. I. 1 og II. 1. Ogsaa de under II. 1. b omhandlede Rettigheder tilkomme Forretningsherren — at Forretningsføreren ikke har Vilje til at handle for Forretningsherren, kan ikke komme i Betragtning, naar han dog har tilkjendegivet Vilje i denne Retning (§ 17) — men Grundlaget for disse vil sjældent være tilstede,[65]) jfr. dog f. Ex. det Tilfælde, at man, for at skaffe sig Tid til at sælge en Andens Ting og tilvende sig Salgssummen, lader, som om man sælger den for rette Vedkommende. Er Forretningsføreren i begrundet god Tro, bliver hans Ansvar for Retsbrud langt mere begrænset (§ 29, § 145. I. 3 og II. 2), og Forudsætningerne for de under II. 1. b omhandlede Rettigheder ville vanskeligt kunne tænkes tilstede.

b. Forretningsføreren har, naar han er i god Tro, kun Uskadelighedskravet mod Forretningsherren; paa den anden Side kan dette ikke nægtes ham paa Grund af hans onde Tro.[66]) Er Forretningsføreren i god Tro, erhverver han Ret til Godtgjørelse for Forbedringer af den fremmede Ting, omfattende Forbedringens Værdi, forsaavidt den virkelig kommer Forretningsherren til Gode, § 145. I. 5.

2. Har Forretningen den under III. 2 angive objektive Beskaffenhed, gjælde følgende Regler:

a. Forretningsføreren maa, forudsat at han ikke er ansvarlig for Nødstilfældet (jfr. § 145. I. 1. b), uanset ond Tro, være ansvarsfri for Skade, der forvoldes ved Handlingen, da den er objektivt retmæssig. Men det erindres herved, at det er en Betingelse for Handlingens Lovlighed, at der ikke havde været Tid til først at indhente Forretningsherrens Erklæring.

b. Forretningsføreren maa, idet hans Handlen hører til den af Retsordenen autoriserede, uanset ond Tro erhverve Ret til Godtgjørelse for sine Opofrelser,[67]) D. L. 5—3—35.

---

[65]) Jfr. § 145 ved Note 17—18.

[66]) § 34 ved Note 13, § 145 Note 66.

[67]) Jul. Lassen l. c. S. 317—319, Torp S. 737; afvigende Hambro Læren om Besiddelse S. 194—195.

Men denne Ret kan ikke, som ved ægte uanmodet Forretningsførelse, være uafhængig af Resultatet, da Forretningsføreren ikke har handlet for Andre, se ovfr. under III. 3. b; det kan kun være en Ret til Godtgjørelse, forsaavidt Opofrelserne virkelig komme Forretningshaveren til Gode, D. L. 5—3—35. Dette Lovbud viser, at Forretningsherren kan frigjøre sig for Godtgjørelseskravet ved til Fordel for Forretningsføreren at opgive det Retsgode, som er blevet bevaret;[68] herover kan sidstnævnte ikke beklage sig, da han jo har handlet for sig selv. Det Udviklede fører f. Ex. til, at ogsaa ondtroende Besiddere erhverve en udover Uskadelighedskravet rækkende Ret til Godtgjørelse for nødvendige Bekostninger, der komme Ejeren til Gode, idet han kræver sin Ting, forudsat at Besidderen ikke selv er ansvarlig for Nødstilfældet (§ 145. I. 1. b) og ikke kunde give Ejeren Lejlighed til selv at træffe Foranstaltningen. Under tilsvarende Forudsætninger maa den Pantsætning af en Ting, der har været nødvendig for at skaffe Penge til Tingens Bevaring, være gyldig overfor alle Retshavere i Tingen, jfr. Bestemmelserne i Sølov §§ 269. 1 og 276 om, at det yngre Bodmerilaan gaar foran det ældre.

FEMTENDE KAPITEL.

§ 147.

Tilbagesøgning af Ydelser, erlagte i urigtig Formening om Skyld[1]) *(condictio indebiti).*

I. Det Fælles ved de Krav, der hyppigt sammenfattes under Benævnelsen kvasikontraktmæssige Tilbagesøg-

---

68) § 145 ved Note 67.

1) Ørsted J. T. XIV. 2 S. 225 ff., XIX S. 129—139, Hdbg. V S. 159—160, Larsen S. 339 ff., Gram Sp. D. § 254, Hallager—Aubert II S. 593—613, Vogt § 124, Schrevelius II § 355, Bergh i Ugeblad for Lovkyndighed m. m. VI S. 331, N. Lassen Villien som Forpligtelsesgrund S. 4 ff., O. P. i Norsk Retstidende 1879 S. 644—647, Kraft Om Hovedprinciperne i den for-

ningsrettigheder[2]) eller *condictiones sine causa* (i videre Forstand) er, at de hvile paa den Kjendsgjerning, at der har fundet en Forandring — retlig eller blot faktisk[3]) — Sted af en Persons Formueomraade til Fordel for en Anden, og at denne Forandring savner tilstrækkelig Retsgrund, hvorfor der indrømmes et Tilbagesøgningskrav. Hyppigt siges den fælles retsstiftende Kjendsgjerning for disse Krav at være den ugrundede Berigelse paa en Andens Bekostning, men at dette, i alt Fald for dansk Rets Vedkommende, er urigtigt og vildledende, fremgaar allerede af Udviklingen i § 33 og vil nærmere blive paavist i det Følgende. Overhovedet kunne de under *condictiones sine causa* henførte Krav ikke sammenstilles som ensartede, se § 148. IV.

I denne Paragraf skal omhandles Retten til Tilbagesøgning af Ydelser, der ere erlagte i urigtig Formening om Skyld *(condictio indebiti)*. Den Kjendsgjerning, hvis retlige Betydning her skal bestemmes, er en Ydelse, der er erlagt til Opfyldelse — være sig som Betaling eller i Betalings Sted *(datio in solutum)* — af en Forpligtelse, som ikke er tilstede,[4]) men af Yderen antages at være tilstede. Spørgsmaalene ere, hvorvidt saadanne Ydelser, paa Grund af Yderens Vildfarelse, kunne søges tilbage (II og IV), af hvilken Beskaffenhed og af

---

mueretlige Anordning S 48—56, Hagerup i Norsk Retstidende 1885 S. 245 ff., Jul. Lassen i U. f. R. 1889 S. 1 ff., E. Møller Forudsætninger S. 170—227, Munch-Petersen Løftet og dets Causa S. 93—99. (Fr. Stang Om Vildfarelse S. 74 ff., N. Gjelsvik Den norske Privatrets Lære om Vildfarelsens Betydning S. 64 ff., først komne mig til Hænde under Korrekturen). Jfr. Aagesen R. R. II S. 348 ff., D. G. B. §§ 812—814, 818, 819, D. Entw. Mot. II S. 829—842, *code civil* art. 1376—1381, Schw. Art. 70—74, Windscheid § 426, Wharton §§ 750—755, Leake S. 101, Cunningham og Shepherd *Indian Contract Act.* s. 207—210. Jfr. om Efterkrav ovfr. § 64 Note 29 ff.

[2]) Se om disse i Almindelighed Literaturfortegnelser hos Windscheid § 421, § 424 Note 1, Dernburg Pandekten II § 143, D. G. B. §§ 812—822, D. Entw. Mot. II S. 851—854 og Citater ovfr. i Note 1 samt ndfr. i § 148. IV.

[3]) Se § 33 i Beg. og § 18. II samt ndfr. navnlig ved Note 43 og 44.

[4]) Jfr. ved Note 27 og 32. Dersom Yderen af Vildfarelse har undladt at gjøre et ham tilkommende Modkrav gjældende til Modregning, maa han, forsaavidt der tilkommer ham egentlig Modregningsret, have Tilbagesøgningsret, som om Skylden ikke existerede, § 63 Note 71, Evaldsen S. 455, jfr. Wrede Om Kvittning S. 115—121, D. Entw. Mot. II S. 832.

hvilket Indhold dette Tilbagesøgningskrav er (III og IV), og hvorledes det stiller sig med Bevisbyrden (V).

II. At Yderen har et Tilbagesøgningskrav mod Modtageren, naar denne ved Svig[5]) eller andet retsstridigt og tilregneligt Forhold[6]) har fremkaldt Ydelsen, følger af almindelige Regler om Retshandlers Ugyldighed og af den almindelige Erstatningsregel. Dernæst er det klart, at Tilbagesøgningsret tilkommer Yderen, naar han har forbeholdt sig saadan for det Tilfælde, at den antagne Skyld maatte vise sig ikke at existere, hvad enten saadant Forbehold foreligger udtrykkeligt eller stiltiende, f. Ex. Betaling som Forskud eller under Protest, eller mod skadesløs Kvittering.[7]) Men udenfor saadanne Tilfælde ere Betingelserne for Tilbagesøgningsretten omtvistede.

Her skal kun omhandles det Tilfælde, at Ydelsen bestaar i Overdragelse af Ejendomsret over legemlige Ting, derunder Penge, se om andre Tilfælde under IV.\ I dansk Retsliteratur har den først af Ørsted fremsatte Anskuelse været almindelig, at Tilbagesøgningsret kun kan indrømmes Yderen som Undtagelse i visse Tilfælde, hvor det nu ogsaa er almenanerkjendt, at den tilkommer ham, nemlig naar hans Fejltagelse ved Erlæggelsen var saa aldeles fremtrædende, at Modtageren ikke kunde være uvidende om Fejltagelsen, og dernæst, naar den vel var mere skjult, men Modtageren havde givet Anledning til Fejltagelsen, eller det dog laa ham nærmere end Yderen at undgaa den.[8]) Denne Anskuelse benægter saaledes, at der som Hovedregel kan tillægges Yderen Tilbagesøgningsret, hvilket

---

[5]) Jfr. H. R. T. 1879. 703 (U. f. R. 1880. 530), 1870. 138 (U. f. R. 1870. 629).

[6]) U. f. R. 1889. 258.

[7]) H. R. T. 1868. 150 (U. f. R. 1869. 170), 1880. 770 (U. f. R. 1881. 498, Forbehold før Betalingen), 1868. 388 (U. f. R. 1868. 1048), J. U. 1852. 369. Ørsted J. T. XIV. 2. S. 240—241, E. Møller l. c. S. 182 Note 17, Hagerup l. c. S. 246—247.

[8]) Ørsted N. j. A. XIV. 2, navnlig S. 251—253, 258—259, Larsen S. 340—341, Gram Sp. D. S. 814, 818, jfr. Hallager—Aubert II S. 598 ff. Om Tilbagesøgningsret i disse af Ørsted anerkjendte Tilfælde hersker der i Praxis ingen Tvivl, se U. f. R. 1876. 473, 1886. 1028, J. U. 1874. 407; ndfr. Note 14, H. R. T. 1870. 305 (U. f. R. 1870. 858), 1869. 791 (U. f. R. 1870. 543), U. f. R. 1880. 1027, 1878. 532, 1874. 364, J. T. V. 1. 156, jfr. Jul. Lassen i U. f. R. 1889 S. 12—13.

navnlig søges begrundet ved den Paastand, at vor Lovgivning mere end de fleste andre Lovgivninger gaar ud paa, at Retsafgjørelserne, derunder Betalingsretshandler, skulle være endelige og bindende.

Denne ældre Anskuelse kan ikke erkjendes for rigtig. Normalt vil Sagen staa saaledes, at den, der modtager en Ydelse, som tilsigter Opfyldelse af en Forpligtelse, indser eller bør indse, at Ydelsen har dette Formaal, og at Yderen altsaa erlægger i den Forudsætning, at han er Skyldner. Og ordentligvis vil det da endvidere være kjendeligt for Modparten, at Yderen lægger afgjørende Vægt paa denne Forudsætning. Modtageren vil ikke have nogen Føje til at antage, at Yderens Vilje strække sig til at yde, selv om der ikke skyldes, men maa gaa ud fra, at Ydelsen kun erlægges, fordi Yderen mener at skylde, og at et Forbehold i denne Retning vilde være blevet taget, dersom Spørgsmaalet var kommet frem. Særlige Støttepunkter i den individuelle Retshandel for denne Fortolkning af Betalingsretshandelen udkræves ikke, den følger af Sætningen om *naturalia negotii*. Thi ved Betalingsretshandelen tilsigter Yderen ordentligvis som Vederlag[9]) Frigjørelse for den forudsatte Skyld, hvilken Frigjørelse jo kun kan indtræde, dersom Skylden existerer, og at Vederlagsforudsætningen i Almindelighed maa opfattes som en Viljesbegrænsning, er almenanerkjendt.[10]) Det følger saaledes af de almindelige Regler om urigtige Forudsætninger, at den i urigtig Formening om Skyld stedfundne Overdragelsesretshandel ordentligvis kan anfægtes, idet en for Modtageren som Viljesbegrænsning kjendelig Forudsætning for Overdragelsen er urigtig.[11]) Hovedregelen bliver saaledes, at Tilbagesøgningsret tilkommer den, der har erlagt i urigtig Formening om Skyld.[12]) Som det vil ses, strækker

---

[9]) E. Møller l. c. S. 181.

[10]) § 18. III, E. Møller l. c. S. 52—54.

[11]) Ovfr. § 18, Jul. Lassen U. f. R. 1889 S. 2—3, T. f. Rvdsk. VIII S. 290 ff., Hagerup l. c. S. 247 (jfr. dog samme Forf. i T. f. Rvdsk. VII S. 63, se herom Jul. Lassen T. f. Rvdsk. VIII S. 299), E. Møller l. c. S. 181 ff. (jfr. om sidstnævnte Forf.s Forudsætningslære Jul. Lassen T. f. Rvdsk. VIII S. 285 ff.).

[12]) Jul. Lassen U. f. R. 1889 S. 3, Hagerup l. c. S. 247, E. Møller

denne Hovedregel sig ifølge sin Begrundelse ikke blot til de Tilfælde, hvor Modtageren burde indse, at Yderens Formening om at skylde var fejlagtig; det kan i og for sig[12b]) ikke udelukke Tilbagesøgningsret, at det var ukjendeligt for Modtageren, at der forelaa en Fejltagelse, naar det var kjendeligt for ham, at der kun blev erlagt i Formening om Skyld. Som klare og uomtvistede Tilfælde, hvor Tilbagesøgningsret ifølge Hovedregelen, sammenholdt med de nedenfor nævnte Undtagelsesregler, maa anerkjendes, fremhæves de Tilfælde, i hvilke Ørsted anerkjender Tilbagesøgningsret,[13]) f. Ex. naar Skatter og Afgifter ved en Fejl fra Modtagerens Side ere lagte paa et urigtigt Objekt eller beregnede med et for stort Beløb,[14]) se f. Ex. Regl. 13. April 1891 Nr. 77 Art. XXXI. 2, 26. Sept. 1894 Nr. 179 § 23. 2. Men den her forsvarede Opfattelse fører til Tilbagesøgningsret i langt videre Omfang end Ørsteds.[15])

---

l. c. S. 176—187. Nyere Retsafgjørelser gaa da ogsaa i Almindelighed ud fra, at Nægtelsen af Tilbagesøgningsret er Undtagelsen, der udkræver særlige Omstændigheders Tilstedeværelse, f. Ex. H. R. T. 1890. 488 (U. f. R. 1891. 46), 1886. 294 (U. f. R. 1886. 983), 1877. 105 (U. f. R. 1877. 837), U. f. R. 1896. 235, 1250, J. U. 1867. 913, se Jul. Lassen U. f. R. 1889 S. 13—15, jfr. ndfr. Note 15. Paa den Ørstedske Opfattelse hvile derimod Schl. H. R. D. I. 628, III. 557, A. f. R. III. 411 og IV. 494 (jfr. E. Møller l. c. S. 220 Note 53), J. U. 1856. 271 og endnu U. f. R. 1869. 562, jfr. Jul. Lassen U. f. R. 1889 S. 15—17. At adskillige Domme i deres Præmisser, jfr. navnlig Note 8 og 14, begrunde Tilbagesøgningsret ved Henvisning til, at en af de af Ørsted anerkjendte Undtagelsesgrunde var tilstede, viser derimod ikke, at de hvile paa Ørsteds Theori, men oplyser kun, hvad Alle ere enige om, at Tilbagesøgningsret findes utvivlsom i de af Ørsted anerkjendte Tilfælde, jfr. Jul. Lassen U. f. R. 1889 S. 13. Som Teksten Lovgivningerne i Almindelighed, D. G. B. § 812, 813, Schw. Art. 71, 72, *code civil art.* 1235, Oest. G. B. § 1431, *Indian Contract Act.* s. 72.

[12b]) Jfr. ved Note 26.

[13]) Note 8.

[14]) H. R. T. 1892. 197 (U. f. R. 1892. 809), 1880. 301 (U. f. R. 1881. 73), 1877. 105 (U. f. R. 1877. 837), 1872. 185 (U. f. R. 1872. 750), U. f. R. 1896. 235, 1882. 206, 1880. 585, 1875. 123, 1868. 380, J. U. 1862. 212 og Afgjørelser i Note 8, jfr. U. f. R. 1887. 251, E. Møller l. c. S. 206 Note 40.

[15]) Se saaledes H. R. T. 1890. 488 (U. f. R. 1890. 46), 1886. 294 (U. f. R. 1886. 983), U. f. R. 1893. 933, 1870. 244, J. U. 1867. 319, S. og H. R. T. 1865. 26 og maaske endvidere H. R. T. 1870. 172 (U. f. R. 1870. 637, O. R. D.), jfr. Jul. Lassen U. f. R. 1889 S. 14—15.

Imidlertid maa der dog anerkjendes vidtrækkende Undtagelser fra Hovedregelen. Ifølge dennes Begrundelse kan den ikke gjælde, naar Ydelsens Egenskab som egentlig Betaling — ɔ: som baaren af Formening om Skyld — ifølge særlige Omstændigheder ikke var kjendelig for Modtageren. Som den første og vigtigste Undtagelse fra Regelen om Tilbagesøgningsret paa Grund af urigtig Formening om Skyld nævnes altsaa det Tilfælde (a), at Yderens Færd har givet Modtageren Føje til at antage, at Erlæggelsen fandt Sted ifølge andre lovlige Motiver (f. Ex. Anerkjendelse trods Bevidsthed eller under Tvivl om Skyldens Ugyldighed, Gave o. s. v.) end Formening om Skyld.[16]) I saa Fald følger det af almindelige Regler (ovfr. § 18. I), at Yderen ikke kan have nogen Tilbagesøgningsret paa Grund af sin urigtige Forudsætning om Skyld, idet denne ikke var kjendelig for Modtageren eller i alt Fald ikke kjendelig som Viljesbegrænsning. Som Exempler paa saadanne Tilfælde kunne følgende nævnes: Ifølge et mellem ham og Yderen bestaaende Velviljes- eller Slægtskabsforhold vil Modtageren kunne have Føje til at opfatte Ydelsen som Gave.[17]) Føje til i Overdragelsen at se en endelig Anerkjendelse fra Yderens Side, trods Bevidsthed om Ugyldighed eller uanset mulig Tvivl om Gyldighed, kan Modtageren have, f. Ex. ifølge Beskaffenheden af den Indsigelse, der af Yderen haves mod Skyld, idet en almindelig Følelse misbilliger, at den gjøres gjældende, saasom ofte Betaling af forældede Fordringer,[18]) af Spillegjæld efter D. L. 5—14—55, fra Mandens

a).

---

[16]) Jfr. Hagerup l. c. S. 247 Noten, 248, D. Entw. Mot. II S. 834. Ogsaa E. Møller l. c. S. 177, 188—189, 216—217, synes, trods polemiske Ytringer, at anerkjende Sætningen, der i og for sig hverken benægter, at ogsaa andre Omstændigheder kunne føre til at nægte Tilbagesøgningsret, eller udelukker, at det, der er erlagt uden Skyld, kan søges tilbage af andre Grunde end urigtig Formening om Skyld, jfr. Jul. Lassen T. f. Rvdsk. VIII S. 299 og ndfr. Note 25. Som Retsafgjørelser, der anerkjende Sætningen, se endvidere ndfr. Note 17—24, nævnes: H. R. T. 1877. 846 (U. f. R. 1878. 603), U. f. R. 1886. 685, 1891. 877, 1200, 1875. 486, 1873. 239, 739, J. U. 1864. 911, 1854. 497, II. 459, jfr. U. f. R. 1889 S. 9—11.

[17]) U. f. R. 1875. 486.

[18]) At Tilbagesøgning ubetinget skulde være udelukket, naar Yderen ikke havde andre Indsigelser end Forældelsesindsigelsen, Schw. Art. 72, D. G. B.

Side af Gjæld, stiftet af Hustruen udenfor D. L. 5—1—13. Forsaavidt som Skylds Existens eller Omfang afhænger af et Skjøn, f. Ex. naar der skyldes Erstatning, „passende Vederlag“ o. desl., maa Modtageren jævnligt kunne fastholde den forbeholdsløse Betaling som en afgjørende Udøvelse af dette Skjøn fra Yderens Side.[19] I visse Situationer, f. Ex. overfor en Arrestbegjæring, vil Opfordringen for Skyldneren til at tage Forbehold, dersom det ikke er hans Mening at anerkjende Gjælden, være saa stærk, at Modtageren er beføjet til alene deri, at Betaling finder Sted uden Forbehold, at se en endelig Anerkjendelse.[20] Naar det beroer paa et tvivlsomt Retsspørgsmaals Afgjørelse, om en Gjæld existerer eller ikke, vil Modtageren efter Omstændighederne med Føje kunne antage, at Erlæggelse finder Sted ubetinget for at undgaa en tvivlsom Proces.[21] At Yderen ved Erlæggelsen vinder forøget Udsigt til visse Fordele eller fjærner Udsigten til visse Tab, f. Ex. Rentebetaling af ikke-rentebærende Gjæld eller større Renter end der virkelig skyldes,[22] efter Omstændighederne Erlæggelse af Ydelser fra Lejer til Udlejer i Forbindelse med den Leje, der virkelig skyldes, hvorved Udsigt til Opsigelse fjærnes, kan, selv om Ydelserne i Virkeligheden kun ere erlagte ifølge urigtig Formening om Skyld, beføje Modtageren til at antage, at de erlægges i hine Øjemed.[23] Overhovedet maa ifølge den her omhandlede Undtagelsesregel Tilbagesøgning i Almindelighed være udelukket, naar Modtageren med Føje antager, at det er Yderen bekjendt, at han ikke

---

§ 222, D. Entw. Mot. I S. 342—343, Ørsted J. T. XIV. 2 S. 267—268, kan ikke antages, se U. f. R. 1896. 774 og ved Note 32, jfr. E. Møller l. c. S. 196.

[19]) Jfr. E. Møller l. c. S. 210—212.

[20]) U. f. R. 1892. 431.

[21]) Ørsted J. T. XIV. 2 S. 255, jfr. E. Møller l. c. S. 211 Note.

[22]) U. f. R. 1892. 900, 1878. 964.

[23]) Jfr. U. f. R. 1892. 1313, J. T. XXIII. 60, VII. 1. 159, V. 1. 156, IV. 1. 41, III. 1. 176, Ørsted J. T. XIV. 2 S. 239, 254, E. Møller l. c. S. 213—214. At den Omstændighed alene, at Yderen ved Ydelsen virkelig fyldestgjør Betingelsen for Opnaaelsen af et andet Gode, under særlige Omstændigheder skulde udelukke Tilbagesøgningsret, E. Møller l. c. S. 201 ff., kan ikke erkjendes godtgjort ved det af Forf. Anførte og ses ikke at kunne antages.

skylder.[24]) Yderen kan i saa Fald ikke paaberaabe sig sin urigtige Formening om Skyld, da den har været ukjendelig for Modtageren som Forudsætning; vil han gjøre Tilbagesøgningsret gjældende, maa dette støttes paa andre Omstændigheder, saasom at Modtageren maa være i Tvivl om, hvad Meningen er med Ydelsen, og derfor ikke kan fastholde den som gyldig Overdragelse.[25])

Den nævnte Hovedundtagelse fra Regelen om Tilbagesøgningsret paa Grund af urigtig Formening om Skyld er ikke den eneste. Selv om Modtageren indser, at der kun erlægges i Formening om virkelig Skyld, er dog Tilbagesøgningsret udelukket (b.), naar Yderen ved sin Erlæggelse bibringer Modtageren den beføjede Antagelse, at han havde Ret til det Erlagte.[26]) I saa Fald kræver Retfærdighed, at Overdragelsen endeligt staar ved Magt; Modtagerens begrundede gode Tro, der skyldes Yderens Forhold, maa gaa ud over

b).

---

[24]) H. R. T. 1877. 846 (U. f. R. 1878. 603), Schl. H. R. D. III. 300, U. f. R 1873. 739, J. U. VII. 706. Jfr. næste Note.

[25]) Jfr. Jul. Lassen T. f. Rvdsk. VIII S. 299, E. Møller l. c. S. 188 Note 24, 177, 216—217, hvor tillige det Spørgsmaal behandles, om Tilbagesøgning kan finde Sted af „Betaling“, som er sket med Kundskab om Skyldens Ikke-Existens. Mod sidstnævnte Forf.s Fremstilling maa baade reelle og systematiske Indvendinger fremsættes. Reelt indrømmer Forf. S. 217 Tilbagesøgningsret i altfor vidt Omfang (se Teksten), medmindre Gavebegrebet og det uklare Begreb „sjælelig Forpligtelse“ forstaas meget vidt. Systematisk er det uheldigt, at Forf. sammenblander Tilbagesøgningsretten paa Grund af urigtig Formening om Skyld (den egentlige i denne Paragraf omhandlede *condictio indebiti*, ɔ: *per errorem soluti*) med Tilbagesøgning af erlagt Ikke-Skyld, som støttes paa andre Grunde. Ganske vist kan saadan anden Tilbagesøgningsret ifølge romerretlig Sprogbrug betegnes som *condictio indebiti*, se derimod D. G. B. § 814, men Forsøg paa at formulere Reglerne for denne og den egentlige *condictio indebiti* under ét maa nødvendigvis mislykkes. At sidstnævnte er udelukket i de ved Note 24 angivne Tilfælde, saavelsom naar Yderen vidste, at han ikke skyldte, er ubestrideligt, D. G. B. § 814, D. Entw. Mot. II S. 834.

[26]) § 18 Note 8, H. R. T. 1865. 271, Schl. H. R. D. I. 638, U. f. R. 1896. 274, 435, 1874. 402, 359, 1892. 1303, J. U. 1875. 371, jfr. U. f. R. 1873. 646 (tvivlsom se Dissensen), 1888. 957 (næppe rigtig), J. U. 1849. 297, U. f. R. 1889 S. 11-12. De af E. Møller l. c. S. 177—181, 253 Note 19, 207—209, 283 Note 39 rejste Indvendinger mod Sætningen synes, jfr. det i Note 16 Bemærkede, at bero paa Misforstaaelser, se Jul. Lassen T. f. Rvdsk. VIII S. 296—297. Jfr. Note 35.

denne. For denne Undtagelsesregel kan der blive Anvendelse, naar Yderen har eller giver Modtageren Føje til at antage, at han har den udelukkende eller overvejende Adgang fremfor Modtageren til de Kjendsgjerninger, hvoraf det afhænger, om og hvad der skyldes, derimod ellers ikke, altsaa ordentligvis ikke, naar Modtageren er lige saa nær som Yderen til at vide Besked om Skylden og dens Omfang.

c) Endvidere maa Tilbagesøgningsret være udelukket (c.), naar det Ydede ifølge anden Skyldgrund skyldes af Yderen til Modtageren.[27]) Derimod er det for Tilbagesøgningsretten i Almindelighed ligegyldigt, om den antagne Skyld slet ikke existerer, eller om den existerer med andet Indhold end det antagne,[28]) dog at Modtageren i sidstnævnte Tilfælde vistnok maa have Tilbageholdelsesret over det Modtagne, indtil den virkelige Pligt opfyldes,[29]) og bestaar Fejltagelsen kun i, at formeget er erlagt, kan kun Overskuddet søges tilbage. At Tilbagesøgning skulde være udelukket, naar Gjæld ifølge Vildfarelse om Forfaldstiden er bleven betalt før denne,[30]) ses der i og for sig ikke at være nogen Grund til at antage, men de ovfr. anerkjendte Undtagelsesregler ville jævnligt føre til Nægtelse af Tilbagesøgningsret i dette Tilfælde. Ejheller kan Tilbagesøgningsret være udelukket alene[31]) derved, at en Anden skyldte den erlagte Ydelse til Modtageren, eller derved, at Yderen skyldte

---

[27]) E. Møller l. c. S. 190 Note 26, D. Entw. Mot. II S. 835.

[28]) Naar alternativ Skyld med Valgret for Skyldneren er betalt som kumalativ, maa Skyldneren, dersom den ene af Ydelserne hændeligt er gaaet til Grunde, være stillet, som om hans Valg var faldet paa den anden, se E. Møller l. c. S. 191, 173—174 og særligt om Betaling af uretskraftige Fordringer, der ere sikrede ved Pant, i den Antagelse, at Fordringen er retskraftig l. c. 191—194, 202—206.

[29]) E. Møller l. c. S. 190—191.

[30]) Saaledes Lovgivningerne i Almindelighed, D. G. B. § 813, D. Entw. Mot. II S. 835, Ørsted J. T. XIV. 2 S. 260, Gram Sp. D. S. 813; for vidtgaaende i modsat Retning E. Møller l. c. S. 175—176, 190. Endnu mindre kan Tilbagesøgningsret være udelukket, naar en betinget Fordring er bleven betalt i urigtig Antagelse af, at Betingelsen er indtraadt, Windscheid § 426 Note 8, D. Entw. Mot. II S. 832, jfr. Gram Sp. D. S. 813, men dog Ørsted J. T. XIV. 2. S. 259.

[31]) Se derimod om Delegation ved Note 56, jfr. iøvrigt ovfr. § 34 Note 24 og U. f. R. 1896. 1250.

det Erlagte til en Anden end Modtageren, medmindre Forholdet da er det, at Yderen ved den stedfundne Betaling er bleven frigjort for denne Pligt (§ 61. II. 1). Mange Lovgivninger udelukke Tilbagesøgningsret, naar der existerer en naturlig Pligt for Yderen til Ydelsen (*obligatio naturalis*);[32]) at Undtagelsesregelen (a) i saa Fald ofte vil udelukke Tilbagesøgningsret, er klart, men naar dette ikke er Tilfældet, altsaa naar det var kjendeligt for Modtageren, at Yderen kun erlagde, fordi han ansaa sig for retlig forpligtet hertil, ses det ikke, at Modtageren bør kunne støtte nogen Ret paa Overdragelsen.[33])

Overhovedet kan der næppe anerkjendes andre Undtagelser fra Regelen om Tilbagesøgningsret end de ovenfor nævnte.[34]) At Yderen skulde være udelukket fra Tilbagesøgningsret, naar han havde den udelukkende eller overvejende Oversigt over, hvad der skyldes, eller naar han iøvrigt særligt har det Hverv at foretage Undersøgelse og Opgjørelse, kan ikke antages. I saadanne Tilfælde ville Undtagelsesreglerne a. og b. ganske vist ofte føre til, at Tilbagesøgningsret maa være udelukket, men naar disse Undtagelsesregler ikke passe, vilde det være en altfor stræng og lidet med Lovgivningens Grundsætninger stemmende Følge af Yderens Uagtsomhed at nægte ham Tilbagesøgningsret.[35])

---

[32]) Windscheid § 426 Note 6, 7, Oest. G. B. § 1432, Pr. A. L. R. §§ 178, 179 (1—16), Schw. Art. 72, D. G. B. § 814, Reatz I S. 373—374, Cunningham og Shepherd *Indian Contract* Act. s. 208; saaledes ogsaa E. Møller l. c. S. 177, 194—201 „objektiv godkjendt sjælelig Forpligtelse" (jfr. Note 28), Schrevelius II S. 704. Jfr. om Udviklingen hos E. Møller l. c. S. 218—227 næste Note.

[33]) Saaledes Ørsted J. T. XIV. 2 S. 261—269, Larsen S. 341—342, Gram Sp. D. S. 813, Hagerup l. c. S. 248, D. Entw. Mot. II S. 832—833, *code civil art.* 1235, Mourlon II S. 717—718. Det synes følgelig ikke med E. Møller l. c. S. 218—227 at kunne anerkjendes, at *condictio indebiti* ifølge Ugyldighedsgrundenes Ejendommelighed i visse Tilfælde er udelukket, naar der er erlagt til Opfyldelse af en Retshandel, som fyldestgjør de almindelige subjektive Betingelser for at være gyldig, men efter sin Form eller sit Indhold strider mod Loven; men de paa det anførte Sted hævdede Resultater ville ganske vist ofte være rigtige ifølge andre Synspunkter, navnlig Undtagelsesregelen under a.

[34]) Se om Praxis Jul. Lassen U. f. R.. 1889 S. 15—17 og ovfr. Note 12.

[35]) Ingen Lovgivning ses at anerkjende den kritiserede, af E. Møller l. c. S. 207—209 forsvarede Undtagelsesregel. Ej heller ses nogen af de af E. Møller l. c. S. 208 Note 41 anførte Domme at gaa ud over det ved Note 26

Ejheller ses der tilstrækkelig Grund til udenfor de ovenfor anerkjendte Undtagelsesregler at nægte Tilbagesøgningsret af periodiske Ydelser, som udgjøre Modtagerens regelmæssige Indtægter, eller som ere erlagte gjennem længere Tid.[36] At Tilbagesøgningsret ikke er udelukket, blot fordi Yderens Vildfarelse var uundskyldelig[37]) eller udelukkende var en Retsvildfarelse,[38]) er nu almindelig anerkjendt. Det personlige Forhold imellem Yder og Modtager[39]) kan være en Omstændighed, som bliver af Betydning ved Afgjørelsen af, om Ydelsen falder ind under de anerkjendte Undtagelsesregler, men har ikke selvstændig Betydning for Spørgsmaalet om Tilbagesøgningsret.

Af det Udviklede vil det fremgaa, hvori den Ørstedske Anskuelses Fejltagelse ligger. Som Grund for Sætningen, at Tilbagesøgning som almindelig Regel maa nægtes, anføres fra

---

Bemærkede eller paa anden Maade at hjemle Grundsætningen, med Undtagelse maaske af U. f. R. 1888. 957, hvis Rigtighed i saa Fald betvivles. Ogsaa Schl. H. R. D. I. 638, hvis Motiver ikke ere ganske korrekt opfattede af E. Møller l. c. S. 180, lægger Vægt paa Modtagerens gode Tro og paa at Yderen havde fremkaldt denne. Mod den bestridte Sætning gaar vistnok H. R. T. 1890. 488 (U. f. R. 1891. 46) og U. f. R. 1893. 933, jfr. dog E. Møller l. c. S. 216 Note 47, hvor denne Forf. begrænser sin Undtagelsesregel saa stærkt, at den praktisk taget næppe vil række videre end den ved Note 26 anførte. Jfr. ogsaa H. R. T. 1886. 294 (U. f. R. 1886. 983).

[36]) F. Ex. H. R. T. 1877. 105 (U. f. R. 1877. 837), U. f. R. 1878. 532. Jul. Lassen U. f. R. 1889. 18; tildels afvigende Ørsted J. T. XIV. 2 S. 246—249, Gram Sp. D. S. 819—820, E. Møller l. c. S. 212—215, J. T. XXIII. 230, J. U. V. 851, 1860. 812. Men under de angivne Forudsætninger vil der jævnligt være Anvendelse for de ovenfor anerkjendte Undtagelsesregler, jfr. navnlig ved Note 23, men dog E. Møller l. c. S. 215 Note 47.

[37]) Lovgivningerne i Almindelighed nægte ikke Tilbagesøgningsret af denne Grund, D. Entw. Mot. II S. 834, Schneider S. 96, Wharton § 753, se ligeledes Ørsted J. T. XIV. 2 S. 256, 258, Hagerup l. c. S. 249; anderledes Windscheid § 426 Note 14. Som Teksten f. Ex. H. R. T. 1890. 488 (U. f. R. 1891. 46), U. f. R. 1893. 933, 1879. 553.

[38]) D. Entw. Mot. II S. 834, Schneider S. 96, *Indian Contract Act.* s. 72, jfr. Windscheid § 426 Note 14, Ørsted J. T. XIV. 2 S. 254—258, Hallager—Aubert II S. 609; afvigende Wharton § 754. Som Teksten H. R. T. 1886. 294 (U. f. R. 1886. 983), 1880. 301 (U. f. R. 1881. 73), 1877. 105 (U. f. R. 1877. 837), jfr. derimod J. U. 1860. 812. Jfr. om Udviklingen hos E. Møller l. c. S. 218—227 ovfr. Note 33.

[39]) Jfr. Ørsted J. T. XIV. 2 S. 269—280, Gram Sp. D. S. 819, Hallager—Aubert II S. 609—610.

denne Side, som bemærket, Betalingsretshandelens Endelighed. Hermed kan det enten være Meningen, at Betalingen af Noget, som skyldes, indeholder en bindende Anerkjendelse af denne Skyld, men af det Udviklede fremgaar Uholdbarheden heraf. Den, der vil betale, vil ordentligvis kun udtræde af et Skyldforhold, ikke anerkjende eller indtræde i et saadant, og at dette er Sammenhængen, maa ordentligvis være Modtageren bekjendt, saasandt som det dog er det Normale, at Retshandler tage sig ud som kun tilsigtende netop, hvad de tilsigte.[40]) Kun undtagelsesvis — se det om Undtagelsesregelen a Bemærkede — vil Modtageren være beføjet til i Betalingen at se en Anerkjendelse. Eller det kunde være Meningen, at Betalingen, hvorved jo Yderen tilkjendegiver, at han mener at skylde, skulde være en Bevidnelse om Skyldens Existens, som Modtageren var berettiget til at stole paa. Men dette er uholdbart af den Grund, at Modtageren ordentligvis maa have samme Oversigt som Yderen over, hvad der skyldes. Kun undtagelsesvis — se Undtagelsesregelen b — vil den i Betalingen liggende Bevidnelse have hin Virkning. At Bevidnelsen forøvrigt ikke er betydningsløs, fremgaar af det under V om Bevisbyrden Bemærkede.

III. Meget omtvistet er Tilbagesøgningskravets nærmere Beskaffenhed og Indhold. I fremmed Retsliteratur og Lovgivning opfattes Kravet som et Berigelseskrav[41]) ɔ: en Fordringsret, der omfatter den af Modtageren paa Yderens Bekostning indvundne Berigelse, forsaavidt den ikke uden Modtagerens Brøde atter er gaaet tabt, jfr. ovfr. § 33. Herefter vilde Tilbagesøgningsret f. Ex. være udelukket, naar Ligningsskatter hos en Person ere oppebaarne med et for stort Beløb,

---

[40]) Hagerup l. c. S. 247—248, E. Møller l. c. S. 182—187, 209, Munch Petersen Løftet og dets Causa S. 93—99, jfr. H. R. T. 1893. 270 (U. f. R. 1893. 805. O. R. D.).

[41]) Saaledes ogsaa Hagerup l. c. S. 252, O. P. i Norsk Retstidende 1879 S. 644—647, jfr. Hallager—Aubert II S. 601—602. Se om de romanistiske Retsforfatninger Windscheid §§ 426, 424, D. G. B. § 818, D. Entw. Mot. II S. 830, 831, 834—835. Opfattelsen af Kravet som Berigelseskrav er forkastet af Retspraxis, H. R. T. 1880. 301 (U. f. R. 1881. 73), U. f. R. 1893. 933, 1882. 276, 1880. 585, 1875. 926, jfr. H. R. T. 1870. 515 (U. f. R. 1871. 8), men Spor af Opfattelsen findes dog maaske i U. f. R. 1873. 646, J. U. 1849. 297, se nærmere Jul. Lassen i U. f. R. 1889 S. 30—33.

idet saameget mindre er paalignet de andre Skattepligtige, saa at der som Resultat ikke er oppebaaret for meget. Andre[42]) mene, at Modtageren ved Ydelsens Modtagelse underkastes en obligatorisk Tilbagegivelsespligt, omfattende det Modtagne eller dets Værdi. At disse Opfattelser forsaavidt angaar det under II omhandlede Tilfælde, nemlig det, at Ydelsen bestaar i Overdragelse af Ejendomsret (se om andre Tilfælde under IV), er urigtig, fremgaar af tidligere Udviklinger.[43]) At Tilbagesøgningsret indrømmes Yderen, vil efter det under II Oplyste sige, at en for hans Overdragelsesretshandel relevant Forudsætning har vist sig urigtig, og Følgen heraf er, se Udviklingen i § 18. II, Overdragelsens Ugyldighed, K. L. 25. Marts 1872 § 16. Tilbagesøgningsretten er altsaa, — se særligt om Penge ndfr. — saalænge Modtageren endnu indesidder med Tingen, et Vindikationskrav.[44]) Yderen er Separatist i Modtagerens Konkursbo; ingen materiel Grund taler for, at dennes Kreditorer skulle have nogen Fordel af den stedfundne Fejltagelse, se særligt om Penge ndfr. Om Yderen ogsaa kan vindicere Tingen fra den godtroende Trediemand, til hvem Modtageren har overdraget den, er meget tvivlsomt. Det maa indrømmes, at de positive Lovbud, hvoraf vor Rets Grundsætninger om exstinktive Godtroserhvervelser udledes, ikke afgive noget Støttepunkt for Anerkjendelsen af en saadan i vort Tilfælde, og heraf ligger det nær at drage den Slutning, at Vindikationsretten maa staa Yderen aaben.[45]) Men paa den anden Side angaar intet af de Lovbud,[46]) som hjemle den udstrakte Vindikationsret overfor godtroende Trediemand, særligt vort eller noget dette lignende Tilfælde, og der synes da at være Plads for den med Forholdets Natur stemmende Regel, at den Trediemand, som i

---

[42]) Ørsted J. T. XIV. 2 S. 282, Gram Sp. D. S. 820—821.

[43]) § 18. II. Saaledes ogsaa E. Møller l. c. S. 43 (jfr. Jul. Lassen i T. f. Rvdsk. VIII S. 289).

[44]) § 18 Note 13. Saaledes ogsaa Mourlon II S. 923. Jfr. om Undtagelse fra Regelen ved Note 54.

[45]) Saaledes Jul. Lassen U. f. R. 1889 S. 24, N. Lassen T. f. Rvdsk. I S. 330, Torp S. 327, og fransk Ret, Mourlon V S. 923. Om Retsstillingen overfor Trediemand, naar Kravet opfattes som en Fordringsret, jfr. D. G. B. § 822. [46]) Torp S. 361 Note 3.

god Tro har erholdt Tingen overdraget af Modtageren, ikke kan angribes,[47]) jfr. ogsaa K. L. 25. Marts 1872 § 29. Naar Modtageren har raadet over den modtagne Ting ved Afhændelse eller Forbrug, maa han være pligtig at erstatte dens Værdi, selv om han er i god Tro.[48]) Dette følger af det i § 145. I. 1 og 3 om Udøvelse af Andres Raadighedsrettigheder Udviklede, der udviser, at den almindelige Regel er, at Afhændelse og Forbrug af Andres Ting medfører Pligt til at erstatte Tingens Værdi. Ganske vist gjælder en Undtagelse fra denne Regel for godtroende Erhververe ifølge Overdragelsesretshandel *inter vivos*, men at denne Undtagelsesregel ogsaa skulde strække sig til Tilfælde som det her omhandlede, hvor Overdragelsen er ugyldig ifølge en for Modtageren kjendelig Viljesbegrænsning hos Overdrageren, haves der ingen Hjemmel for. Gaar den modtagne Ting tilfældigt til Grunde hos Modtageren, maa denne være ansvarsfri, dersom han er i god Tro.[48b]) Godtgjørelse for Frugter og Afsavn kan Yderen ikke kræve, medmindre Modtageren er skyldig i misligt Forhold.[49]) Om der tilkommer Modtageren Godtgjørelse for Forbedringer af Tingen se § 148. I. 2. Hvad særligt Penge angaar, erindres, at de kunne vindiceres, saalænge de endnu findes individualiserede hos Modtageren; naar de ere sammenblandede med Modtagerens Beholdning eller overdragne til godtroende Trediemænd, har Yderen kun en Fordringsret. Renter er Modtageren ikke pligtig at svare, medmindre han

---

[47]) Saaledes Aagesen S. 256—257, Evaldsen S. 56—57, Matzen S. 192—193, jfr. ogsaa i Resultatet (se Note 42), Ørsted J. T. XIV. 2 S. 282—283, Gram Sp. D. S. 821, Hallager—Aubert II S. 612, jfr. U. f. R. 1896. 493 og Retsafgjørelser i § 148 Note 17. Naar en Overdragelse er knyttet til en egentlig Betingelse, f. Ex. Forbehold af Ejendomsret, indtil en vis Kjendsgjerning indtræder, kan Exstinktionen ikke finde Sted, H. R. T. 1883. 174 (U. f. R. 1883. 829); muligvis maa hermed stilles i Klasse, at Ting ere solgte mod kontant Betaling straks, Evaldsen Sp. D. S. 47—52, U. f. R. 1889. 264, 1886. 580, men i de af disse Domme paakjendte Tilfælde var forøvrigt den godtroende Trediemand ikke bleven Besidder af Tingen, hvilket vistnok maa udkræves til den i Teksten omhandlede Exstinktion.

[48]) Jfr. E. Møller l. c. S. 45. Muligvis vilde det i Tilfælde af, at Tingen i god Tro er afhændet mod Vederlag, være rigtigt at begrænse Kravet til dette Vederlag som Surrogat, jfr. ovfr. §§ 33. 2. a, § 145 ved Note 35 b.

[48b]) § 148 Note 19.

[49]) Note 50.

er skyldig i misligt Forhold.[50]) Overfor den umyndige Modtager haves Kravet kun som Vindikationskrav, ikke som Erstatningskrav, D. L. 5—3—10, medmindre Betingelserne for Ansvar efter Fdn. 24. April 1839 ere tilstede.[51])

Idet Tilbagesøgningskravet saaledes er et Vindikationskrav eller et Erstatningskrav, jfr. ogsaa Fdn. 25. Jan. 1828 § 3, „Skadesløsholdelse“, L. 28. Maj 1880 Nr. 66 § 3, „Erstatningssøgsmaal“,[52]) bliver det urigtigt og vildledende i Almindelighed at betegne det, som det saa ofte sker, som et kvasikontraktmæssigt.[53]) Men naar Betalingen er foregaaet under Reservationer, der ikke have Karakteren af et Forbehold af Ejendomsret, men kun indeholde et Paalæg til Modtageren om eventuel Tilbagegivelsespligt, kan Tilbagesøgningskravet, f. Ex. naar fortærlige Ting under Tvivl om Forpligtelsens Existens overdrages med Forbehold, være et kontraktmæssigt eller kvasikontraktmæssigt (§ 25. I. 3), der kun giver Yderen en Fordringsret.[54]) Af hvem og mod hvem Tilbagesøgningskravet kan gjøres gjældende, naar Betaling er erlagt eller modtaget paa en Andens Vegne, bliver at afgjøre efter de ovenfor udviklede Synspunkter.[55]) Har B. ifølge Anmodning fra A. som dennes

---

[50]) Ørsted J. T. XIV. 2 S. 240, 283—284, Gram Sp. D. S. 820, Hallager—Aubert II S. 615—616, H. R. T. 1875. 482 (U. f. R. 1876. 294), U. f. R. 1873. 646 (Dissensen), 1003, 1886. 1018, 1885. 246, J. U. 1867. 913, 1849. 97, jfr. S. 8, H. R. T. 1862. 47. Nærmere § 145 ved Note 26, 27, jfr. § 148 Note 20, 21. Jfr. om Morarente H. R. T. 1890. 888 (U. f. R. 1891. 46), ovfr. § 43 Note 52.

[51]) § 18. IV; nærmere § 148 Note 23, 24.

[52]) Se i det Hele Jul. Lassen U. f. R. 1889 S. 18—35, jfr. ogsaa Bergh l. c. S. 331.

[53]) Jfr. dog H. R. T. 1870. 287 (U. f. R. 1870. 858), 1870. 515 (U. f. R. 1871. 8).

[54]) § 148 Note 17.

[55]) Naar Betaling er erlagt ved Fuldmægtig, vil Tilbagesøgningskravet ordentligvis være Fuldmagtsgiverens, idet det retligt er denne, der har overdraget den paagjældende Ting til Modtageren. Men ordentligvis maa Fuldmægtigen anses legitimeret til at berigtige Fejltagelsen ved Tilbagesøgning, og forsaavidt som Fuldmagtsgiveren paa Grund af Fuldmægtigens Fejl kan behandle og behandler dennes Overdragelse som sig uvedkommende, er Kravet Fuldmægtigens. Se herom Evaldsen S. 120—122 Noten, Jul. Lassen U. f. R. 1889 S. 30, Schl. H. R. D. I. 638, U. f. R. 1886. 1028, J. U. 1875. 371, men dog H. R. T. 1868. 478 (U. f. R. 1869. 129, O. R. D., hvis afvigende Afgjørelse

formentlige Skyldner betalt til dennes formentlige Kreditor C.,[56]) vil der, naar det befindes, at A. i Virkeligheden ikke skyldte til C., ordentligvis haves Tilbagesøgningskrav mod denne, hvilket i Almindelighed vil tilkomme A.; derimod vil der ordentligvis ikke haves noget Tilbagesøgningskrav imod C. af den Grund, at B. i Virkeligheden ikke skyldte til A., men B. vil i saa Fald have Regres mod A. (§ 139. III. 1). Naar Ydelsen er modtaget af Flere i Forening uden Angivelse af Delingsforhold, hæfte Modtagerne solidarisk.[57])

IV. Hidtil er kun omtalt det Tilfælde, at Ydelsen bestaar i Overdragelse af Ejendomsret. Gaar den i urigtig Formening om Skyld stedfundne Erlæggelse ud paa Stiftelse af begrænsede Raadighedsrettigheder eller Fordringsrettigheder, kommer det under II og III Udviklede til Anvendelse med de af Forholdets Natur flydende Modifikationer. Naar derimod Arbejds-

---

imidlertid synes misbilliget af H. R.). Naar Betaling er modtaget ved Fuldmægtig, haves Kravet i Almindelighed mod Fuldmagtsgiveren, til hvem Overdragelsen retligt har fundet Sted, og som maa være erstatningspligtig for sin Raaden over det Modtagne, derunder dets Anbringelse hos Fuldmægtigen, selv om denne ulovligt har tilegnet sig det Modtagne, H. R. T. 1872. 185 (U. f. R. 1872. 750), U. f. R. 1888. 957, 1879. 594. Mod Fuldmægtigen kan Vindikationskravet gjøres gjældende, saalænge han endnu indesidder med selve det Modtagne, og han maa vistnok endvidere finde sig i, at Yderen holder sig til ham, forsaavidt han endnu skylder Fuldmagtsgiveren det Modtagne eller Ækvivalent for dette, se § 145 Note 55, Wharton § 755, Bähr i Kritische Vierteljahrschrift 1888 S. 399, men dog Evaldsen S. 177 Noten, men iøvrigt dækker Fuldmagten ham mod Ansvar, medmindre hans Oppebørsel er et ham tilregneligt Retsbrud mod Yderen, Deuntzer Fuldmagt S. 63, Ørsted J. T. XIV. 2 S. 280—281. Jul. Lassen U. f. R. 1889 S. 30, Evaldsen Fuldmagt S. 170—171, H. R. T. 1865. 271 (O. R. D.), U. f. R. 1884. 636, 1879. 594, J. U. 1866. 329, J. T. XXVIII. 12, XIX. 340, XVII. 132, eller han har paataget sig en særlig Garanti overfor denne, J. U. 1864. 239. Har Nogen som Kommissionær indgaaet en Retshandel og oppebaaret ifølge denne, haves Tilbagesøgningsretten mod Kommissionæren, H. R. T. 1870. 515 (U. f. R. 1871. 8), U. f. R. 1893. 933, jfr. 1880. 1027, Jul. Lassen i U. f. R. 1889 S. 32—33, men efter det Udviklede vil der efter Omstændighederne ogsaa kunne være Tale om et Krav mod Kommittenten.

[56]) Se herom Ørsted J. T. XIV. 2 S. 259, Evaldsen S. 428—429, E. Møller l. c. S. 208 Note 41, Jul. Lassen U. f. R. 1889 S. 7 Note, ovfr. § 64 Note 47, 48, jfr. U. f. R. 1879. 553 (Jul. Lassen l. c. S. 14).

[57]) H. R. T. 1868. 550 (U. f. R. 1869. 170), Jul. Lassen U. f. R. 1889 S. 31, ovfr. § 37. I.

ydelser ere erlagte i urigtig Formening om Skyld,[58]) vil der langt sjældnere kunne indrømmes Tilbagesøgningsret. Kun forsaavidt der er tilvejebragt et Arbejdsresultat, som uden Skade for Modtagerens hidtilværende Formuetilstand kan tages fra ham, kunne de under II og III udviklede Grundsætninger komme til Anvendelse. Yderen maa forsaavidt have Borttagelsesret eller Vindikationsret, eventuelt Erstatningsret for Forbrug eller Afhændelse af det paagjældende Arbejdsresultat ligesom i Tilfældene under II og III. Iøvrigt kan der i Almindelighed ikke tilkjendes Yderen nogen Ret. Den Omstændighed alene, at Nogen har afholdt Opofrelser for en Anden, og at disse have forbedret dennes økonomiske Stilling, kan, som tidligere oplyst (§ 34. I og II. 1, § 146. II. 2. a), ikke give den Opofrende noget Krav paa den Anden, og at Opofrelsen skete i urigtig Formening om Pligt, bør ikke gaa ud over den Anden.[59]) Men har Modtageren retsstridigt og tilregneligt fremkaldt Ydelsen, — hvilket maa erkjendes at være Tilfældet, naar han, vidende om, at et Arbejde udføres for ham i urigtig Formening om Skyld, ikke oplyser Yderen om Sammenhængen — maa han ifølge den almindelige Erstatningsregel være erstatningspligtig, jfr. Fdn. 6. Decbr. 1799 § 12. Og undertiden, f. Ex. naar B., der har betinget sig et Forbedringsarbejde paa sin Bygning udført af A., af en Fejltagelse anviser denne C.s Bygning, som den, der skal repareres, vil Yderen være i begrundet god Tro, saa at han erhverver en Ret til Forbedringens Værdi (§ 145. I. 5).

V. Med Hensyn til Bevisbyrden[60]) stiller Sagen sig, naar det er oplyst eller indrømmet, at en Ydelse har fundet Sted som Betaling,[61]) saaledes: Idet Yderen ved Betalingen har bevidnet, at han skylder det Erlagte, se ovfr. under II i Slutn., maa det ordentligvis være hans Sag at bevise den formentlige

---

[58]) Jfr. fra Berigelsesgrundsætningens Standpunkt D. G. B. § 818, D. Entw. Mot. II S. 836—837.

[59]) Ørsted J. T. XIV. 2. 281—282, Gram Sp. D. S. 821—822, jfr. dog Hallager—Aubert II S. 612—613.

[60]) D. Entw. Mot. II S. 833, Windscheid § 426. 5.

[61]) I disse Henseender vil Yderen ordentligvis have en Bevisbyrde, H. R. T. 1882. 881 (U. f. R. 1883. 608), U. f. R. 1877. 476, 1874. 359, S. og H. R. T. 1865. 26, jfr. J. U. 1857. 33.

Skylds Ikke-Existens.[62]) Naar denne oplyses, maa det ordentligvis antages, at Ydelsen har fundet Sted af en Fejltagelse, og at Betingelserne for Tilbagesøgningsret ere tilstede, medmindre særlige Omstændigheder oplyses af Modtageren.

§ 148.
Andre saakaldte kvasikontraktsmæssige Tilbagesøgningskrav (condictiones sine causa).

I. Krav i Anledning af, at Ydelser ere erlagte under Forudsætning af en fremtidig Begivenheds Indtræden, som udebliver *(condictio causa data, causa non secuta* eller *ob causam datorum).*[1])

1. Om Tilbagesøgningsret tilkommer den, der har erlagt en Ydelse under Forudsætning af en fremtidig Begivenheds Indtræden, naar denne udebliver, afhænger, forsaavidt Ydelsen bestaar i en Overdragelsesretshandel,[2]) ganske af almindelige Regler om bristende Forudsætningers Indflydelse paa Retshandlers Gyldighed. Naar Forudsætningen var kjendelig for Modtageren som Viljesbegrænsning, kan Yderen som Hovedregel — se om Undtagelser ndfr.[3]) — paaberaabe sig dens Bristen som Grundlag for Tilbagesøgningsret, ellers ikke.[4]) Der kan herom ganske henvises til den almindelige

---

[62]) Ørsted J. T. XIV. 2 S. 284, Gram Sp. D. S. 820, H. R. T. 1887. 601 (U. f. R. 1888. 365), 1864. 261, U. f. R. 1873. 84, 239, 1889. 971, 1878. 1013, J. U. 1870. 632, VIII. 791, jfr. 1875. 371, J. T. XXXIII. 230, VII. 1. 159, S. og H. R. T. 1865. 26. Forsaavidt Erlæggelsen ikke indeholder en Bevidnelse af Gjælden, saaledes i Almindelighed naar Modtageren havde den udelukkende eller overvejende Oversigt over Skyldspørgsmaalet, E. Møller l. c. S. 207, gjælder Sætningen ikke, H. R. T. 1892. 197 (U. f. R. 1892. 809), U. f. R. 1882. 276, se ogsaa f. Ex. U. f. R. 1873. 1003.

[1]) Ørsted J. T. XIV. 2 S. 242, Gram Sp. D. § 252. Windscheid §§ 427—429, D. G. B. §§ 812, 815, D. Entw. Mot. II S. 842—846.

[2]) Om Arbejdsydelser o. desl. jfr. § 147. IV og særligt om saadanne Ydelser ifølge gjensidig Kontrakt § 65 Note 24, U. f. R. 1895. 1209 *(quantum meruit).*

[3]) Note 12, 13.

[4]) Retsafgjørelser i § 18 Note 5, 6 og f. Ex. § 77 Note 61 samt H. R. T. 1870. 515 (U. f. R. 1871. 8), 1890. 154 (U. f. R. 1890. 587), U. f. R. 1875. 926, J. U. 1867. 913, 1862. 817, 1852. 360. D. G. B. § 812.

Udvikling i § 18. I og III, hvor det er oplyst, at Vederlagsforudsætningen ordentligvis vil være relevant, men at ogsaa andre Forudsætninger kunne være det.[5]) Hin Udvikling har ganske vist nærmest for Øje Løftet om fremtidige Ydelser, ved hvilke Forudsætningens Bristen for Løftegiveren afføder en Indsigelse imod Løftets Opfyldelse, men den omfatter ogsaa og gjælder ogsaa for Overdragelsesretshandler, ved hvilke Forudsætningens Bristen afføder en Tilbagesøgningsret. Særligt fremhæves det, at naar et Løfte om fremtidig Ydelse er knyttet til en fremtidig Begivenhed som relevant Forudsætning, maa ogsaa den paafølgende Overdragelsesretshandel, hvorved Løftet opfyldes, antages knyttet til denne Forudsætning, medmindre Overdrageren har givet Modtageren Føje til at antage, at han ved Overdragelsen vil gjøre Ydelsen uafhængig af Forudsætningen,[6]) idet han enten særligt har tilkjendegivet saadant eller har undladt at tage Forbehold i Tilfælde, hvor en Tilbagesøgningsret vilde være særligt unaturlig. Det Bemærkede gjælder ogsaa om den Overdragelsesretshandel, hvorved den ene Part i et gjensidigt Kontraktsforhold opfylder sin Pligt. Denne Overdragelsesretshandel maa, ligesom det forudgangne Løfte, antages knyttet til det tilsagte Vederlags Erhvervelse som relevant Forudsætning, saa at den kan tilbagekaldes i Tilfælde af væsentlig Udeblivelse af eller væsentlige Mangler ved det begjærte Vederlag,[7]) D. L. 5—1—11, L. 10. Maj 1854 § 15 i Slutn., K. L. 25. Marts 1872 § 16, Sølov 1. April 1892 § 151. 2, medmindre særlige Omstændigheder, jfr. saaledes ogsaa f. Ex. det tidligere om Kreditsalg[8]) og om Forsørgelseskontrakter[9]) Bemærkede, udvise, at det har været Meningen at frigjøre Ydelsen for dens Afhængighed af Modydelsen. Den Lære, at Ydelsen fra den

---

[5]) Om den af E. Møller: Forudsætninger fremsatte objektive Forudsætningstheori se Jul. Lassen T. f. Rvdsk. VIII S. 290 ff., IX. S. 325—326, Munch-Petersen Løftet og dets Causa S. 70 ff.

[6]) F. Ex. Schl. H. R. D. I. 27, jfr. § 147 Note 24 og 25. D. G. B. § 816, D. Entw. Mot. II. S. 844.

[7]) § 18 Note 23, § 43. II, § 44. VI. § 45. III, § 46. I. 2 og II. 3, § 65. II. 3 og m. a. St.

[8]) § 85 ved Note 3.

[9]) § 125 Note 52 ff.

ene Side i gjensidige Kontraktsforhold kun finder Sted til Opfyldelse af den paagjældende Pligt, men ikke er baaren af Forudsætningen om Vederlagets Erholdelse, saa at Yderen maa nøjes med sit Vederlagskrav og ikke kan søge sin erlagte Ydelse tilbage paa Grund af Medkontrahentens Misligholdelse,[10]) er ikke anerkendt i dansk Ret. Og der er ingen Grund til at udsondre den Tilbagesøgningsret, som i gjensidige Kontrakter haves paa Grund af Modpartens Misligholdelse, fra de andre Tilbagesøgningsrettigheder paa Grund af Forudsætningers Bristen,[11]) om det end er saa, at visse særlige Regler ofte ville gjælde om Tilbagesøgningsretten i gjensidige Kontrakter, se nærmere ndfr. under 2. b.

Fra Hovedregelen, at Tilbagesøgningsret haves, naar Forudsætningen var kjendelig som Viljesbegrænsning, maa Undtagelse gjøres for det Tilfælde, at Yderen paa en mod Tro og Love stridende Maade har hidført Forudsætningens Bristen,[12]) og at han ved Erlæggelsen har gjort sig skyldig i en uredelig Handling.[13])

2. a. Angaaende Tilbagesøgningskravets Beskaffenhed kan henvises til det i § 147. III. Udviklede. Det kan ikke med de romanistiske Retsforfatninger[14]) erkjendes for et Berigelseskrav.[15]) Det er fra første Færd ordentligvis et Vindikationskrav,[16]) K. L. 25. Marts 1872 § 16. Men undertiden vil dog Anerkjendelsen af Vindikationsret vare saa unaturlig,

---

[10]) Se § 18 Note 22, D. Entw. Mot. II S. 842. Om Grunden til, at der ikke tales om (om Realiteten Aagesen R. R. II S. 346 og f. Ex. l. 11 § 18 *Dig.* [19—1], l. 19 § 6 *Dig.* [19—2]) *condictio causa data, causa non secuta* ved de romerske Konsensualkontrakter, se Munch-Petersen Løftet og dets Causa S. 36—38.

[11]) Jfr. dog Gram Sp. D. S. 806, Ørsted J. T. XIV. 2 S. 242, se herom navnlig ndfr. Note 30.

[12]) D. G. B. § 815, D. Entw. Mot. II S. 844.

[13]) Nærmere ved Note 44 og 45, jfr. D. G. B. § 817.

[14]) Citater i Note 1.

[15]) Jfr. dog Gram Sp. D. S. 807, Hagerup Kjøb og Salg S. 100—101.

[16]) § 147 Note 43, 44, § 18 Note 13—14. Se om en exstinktiv Godtroenhedserhvervelse for Tredjemand, til hvem Modtageren afhænder Ydelsen, U. f. R. 1896. 493, § 147 Note 45—47; jfr. Note 17.

at kun en Fordringsret kan indrømmes Yderen.[17] Ved Afhændelse og Forbrug af den modtagne Ting bliver Modtageren pligtig til at tilsvare dens Værdi;[18] gaar Tingen tilfældig til Grunde, er Modtageren ansvarsfri, dersom han med Hensyn til sin Besiddelse af Tingen er i god Tro.[19] Frugter og Renter af den overdragne Ydelse eller Godtgørelse for dennes Afsavn for Tiden inden Sagsanlæggelse kan Yderen ifølge Grundsætningen i D. L. 5—5—4 og L. 6. April 1855 § 3 ikke forlange,[20] medmindre Modtageren er i misligt Forhold.[21] Paa den anden Side er Modtageren ikke berettiget til at fordre Godtgjørelse for Udlæg paa og i Anledning af Tingen, men har han tilført Tingen en Værdiforhøjelse, behøver han, forsaavidt han, da Forbedringen fandt Sted, var i god Tro med Hensyn til Forudsætningens Indtræden, kun at udlevere den mod Godtgjørelse for Forbedringens Værdi,[22] se særligt om nødvendige Bekostninger § 146. IV. 2. b; Borttagelsesret maa tilkomme ham efter almindelige Regler. Overfor umyndige Modtagere haves ifølge D. L. 5—3—10 Kravet kun som Vindikationskrav, medmindre Betingelserne for Ansvar efter Fdn. 24. April 1839 ere tilstede.[23] Forsaavidt som Værgen har modtaget Ydelsen for den Umyndige under saadanne Omstændigheder, at han maatte vide, hvorfra den skriver sig, maa Tilbagesøgningsret indrømmes paa samme Maade, som om Ydelsen var modtaget af en Myndig. Saaledes maa Manden, der af sin Hustru modtager Leje,

[17]) U. f. R. 1893. 564, 1877. 305, 1871. 940, J. U. 1863. 243, § 84 Note 9, § 147 ved Note 54.

[18]) § 147 ved Note 48, § 65 Note 22.

[19]) § 147 Note 43, 48, § 65 Note 23.

[20]) § 147 Note 50; afvigende Ørsted J. T. XIV. 2 S. 242, Evaldsen Sp. D. S. 33, samt (ifølge Berigelsessynspunktet) de romanistiske Lovgivninger, D. G. B. § 818.

[21]) U. f. R. 1892. 318.

[22]) § 145. I. 5, jfr. H. R. T. 1891. 325 (U. f. R. 1891. 1045) og ndfr. under b; tildels afvigende Evaldsen Sp. D. S. 33—34.

[23]) § 18. IV, Jul. Lassen i U. f. R. 1889 S. 28—29. Der haves hverken Erstatningskrav eller Berigelseskrav mod den Umyndige, U. f. R. 1890. 825, og Forudsætningen i denne Dom om, at der kunde haves et Krav mod ham paa det for Tingen erholdte, i Behold værende Vederlag, stemmer vel med Forholdets Natur, men næppe med Lovgivningens Grundsætninger, § 18 Note 30.

som er forudbetalt hende i Henhold til en af hende paa egen Haand indgaaet Lejekontrakt, som Manden ikke godkender, være undergivet Tilbagesøgningsret, naar han véd eller maa kunne indse, hvorfra Pengene hidrøre. Ansvar for Manden udover disse Grænser kan paa den anden Side ikke følge af den Regel, at han med Fællesboet hæfter for Hustruens Retskrænkelser[24]) thi denne Regel gjælder kun for Retskrænkelser, som forpligte Hustruen.

b. Med Hensyn til Tilbagesøgningsretten i gjensidige Kontraktsforhold paa Grund af Ikke-Opfyldelse eller Mangler ved Ydelsen fra Medkontrahentens Side fremkomme særlige Spørgsmaal, naar den Tilbagesøgende i Henhold til Kontrakten har modtaget Ydelser fra Medkontrahenten. Den foreløbige Løsning af disse Spørgmaal er tidligere[25]) given. Det bliver her ordentligvis en Betingelse for Tilbagesøgningsretten, at det Modtagne gives tilbage, medmindre det hændeligt er gaaet tilgrunde.[26]) Ogsaa det Udbytte, som den Tilbagesøgende har oppebaaret af den af ham modtagne Ydelse, maa han, idet han ophæver Kontrakten, give tilbage,[27]) men heri maa afdrages det Udbytte, som Medkontrahenten har oppebaaret af den af ham modtagne Ydelse; mod dette Afdrag kan Grundsætningen i D. L. 5—5—4 ikke dække Medkontrahenten. Paa den anden Side kan den Tilbagesøgende ikke fordre Godtgjørelse for Udlæg i Anledning af den af ham modtagne Ting, som han giver tilbage, men har han tilført Tingen en Værdiforhøjelse, maa han kunne fordre Godtgjørelse for denne, forsaavidt ikke Medkontrahenten foretrækker at opgive Tingen,[28]) jfr. særligt om nødvendige Bekostninger § 146 IV. 2. b. Som udviklet her og under a. stiller Sagen sig, naar Forholdet foreligger rent. Men ofte ville særlige Omstændigheder medføre en fyldigere Retsstilling for den Tilbagesøgende i gjensidige Kontraktsforhold.

---

[24]) Jfr. U. f. R. 1867. 780.

[25]) § 65 Note 25—32.

[26]) § 65 Note 28 og U. f. R. 1876. 473, jfr. 1895. 166, 1876. 185, 1873. 1010, 1874. 36, 1896. 464.

[27]) Evaldsen Sp. D. S. 33, Hagerup S. 100, S. og H. R. T. 1869. 127, U. f. R. 1892. 318.

[28]) Jfr. ved Note 22.

Medkontrahenten vil undertiden være pligtig at tilsvare den Tilbagesøgende, som ophæver Kontrakten, den negative Kontraktinteresse,[29]) og naar Medkontrahenten er ansvarlig for sin Ikke-Opfyldelse, kan den Tilbagesøgende indskrænke sig til at hæve sin Overdragelsesretshandel, men fastholde Kontrakten og kræve Opfyldelsesinteresse.[30]) Om hvad den Tilbagesøgende paa disse særlige Grundlag kan kræve, maa henvises til tidligere Udviklinger. Synspunktet bliver, at han i første Tilfælde skal stilles, som om Kontrakten ikke var indgaaet, i sidste Tilfælde, som om den behørigt var bleven opfyldt. Men i begge Henseender maa Tilbagesøgerens Ret undertiden begrænses af D. L. 5—5—4 og af Fdn. 6. April 1855 § 3 se ndfr.

Om Kjøb og Salg af fast Ejendom, som gaar tilbage, efterat Ejendommen er overleveret til Kjøberen,[31]) findes nogle Bestemmelser i Fdn. 10. Aug. 1813 §§ 10—12, men disse kunne, som afvigende fra Lovgivningens almindelige Grundsætninger, ikke analogisk anvendes paa andre Tilfælde end det af Fdn. omhandlede,[32]) nu upraktiske, jfr. Fdn. 5. Jan. 1813 § 33. Naar Sagen foreligger rent, komme de ovenfor udviklede Regler til Anvendelse. Gaar Overdragelsen af en kjøbt Ting tilbage — hvorvidt saadan Tilbagegang kan fordres, er nærmere omhandlet i den almindelige Del — paa Grund af Mangler ved Sælgerens Ydelse, vil Kjøberen, naar Sælgeren er pligtig at tilsvare den negative Kontraktsinteresse, i vidt Omfang kunne fordre Erstatning for Udgifter, som han har afholdt paa

---

[29]) Se navnlig § 38. II, § 43. II.

[30]) Se navnlig § 41 Note 47, § 43 Note 14, § 65 ved Note 46. Det er vel navnlig denne Omstændighed, som har medført, at Tilbagesøgningsretten i gjensidige Kontrakter af adskillige Forff., Ørsted J. T. IV. 2 S. 242, Gram Sp. D. S. 806, opfattes som hjemlet ved Kontrakten. Men som andetsteds (f. Ex. § 41. V, § 43. II, § 44. VI, § 46 ved Note 23) oplyst, vil der jævnligt kunne tilkomme en Part i gjensidige Kontraktsforhold Beføjelse til at hæve Kontrakten og søge sin erlagte Ydelse tilbage, uden at Modparten er pligtig at tilsvare ham Opfyldelsesinteressen. Jfr. § 65 Note 20.

[31]) Herom Evaldsen Sp. D. 33—35, i hvilken Udvikling der formentlig ikke er sondret tilstrækkeligt mellem det rene og de blandede Tilfælde og de sidstnævntes indbyrdes Forskjellighed, hvorhos D. L. 5—5—4 og L. 6. April 1855 § 3 ikke er taget tilstrækkeligt i Betragtning.

[32]) Evaldsen Sp. D. S. 33.

og i Anledning af Tingen, selv om de ikke have medført nogen Værdiforhøjelse af denne,[33]) men Renter af den erlagte Kjøbesum, som han søger tilbage, vil ordentligvis L. 6. April 1855 § 3 udelukke ham fra at erholde. Er Sælgeren ansvarspligtig med Hensyn til Mangelen, vil Kjøberen, der giver Tingen tilbage, men fastholder Kontrakten, ligeledes have en vis Ret til Godtgjørelse for forgjæves Udlæg.[34]) Er det Sælgeren, som paa Grund af Kjøberens Misligholdelse kræver den solgte Ting tilbage, vil Kjøberen ordentligvis være ansvarlig for Misligholdelsen (§ 67), og Sælgeren kan da, foruden den solgte Ting, hos Kjøberen kræve Differencen mellem Tingens Værdi, som den tilbageerholdes, og Kjøbesummen,[35]) men af denne Difference kan Renter først kræves fra Sagsanlæg, L. 6. April 1855 § 3. Ved Beregningen af Tingens Værdi maa almindelig Værdiforhøjelse, som Kjøberen har tilført den, tages i Betragtning; forsaavidt maa det gaa ud over ham, at han selv vælger at kræve Tingen tilbage istedetfor at indkræve hele Kjøbesummen.[36]) Men giver Sælgeren Afkald paa Opfyldelsesinteresse (ɔ: indskrænker sig til at hæve Kontrakten), skal han kun erstatte Værdiforhøjelsen efter de ovenfor om det rene Tilfælde udviklede Regler. Om særlig Erstatning for Afsavn af Tingen bliver der jo ikke Tale, naar Sælgeren vælger at kræve Opfyldelsesinteresse; vælger han, fordi Tingen er mere værd end Kjøbesummen, at hæve Kontrakten, kan han, selv om Kjøberen er pligtig at tilsvare den negative Kontraktsinteresse, dog ikke fordre Erstatning for Tingens Afsavn, medmindre Kjøberen er skyldig i misligt Forhold. — Om de af Kjøberen stiftede ting-

---

33) § 38. II, § 43. II, § 46. I. 3, U. f. R. 1892. 318.

34) § 46 Note 2 ff., jfr. § 43. II, § 46. I. 3, U. f. R. 1870. 641.

35) Sælgeren kan ogsaa vælge at tage Dom for Kjøbesummen og gjøre Udlæg i Kjøberens Ret efter Kontrakten, jfr. herom Evaldsen Sp. D. S. 34—35.

36) Naar Kjøberen er kommen under Konkurs, kan det ikke siges at være vilkaarligt, at Sælgeren vælger Tilbagesøgning i Stedet for at kræve hele Kjøbesummen, og i dette Tilfælde maa det derfor maaske antages, at Godtgjørelse for Forbedringer kun tilkommer Konkursboet som i det rene Tilfælde, jfr. H. R. T. 1891. 325 (U. f. R. 1891. 1045).

lige Rettigheders Skjæbne, naar Tingen gaar tilbage til Sælgeren, henvises til de almindelige tingligretlige Grundsætninger.[37]

II. Tilbagesøgning af Ydelser, som stride imod Lov og Ærbarhed[38] (*condictio ob turpem vel injustam causam*). Den første Betingelse for, at en erlagt Ydelse kan søges tilbage af Yderen som stridende mod Lov eller Ærbarhed, er den, at Modtageren ved Modtagelsen er i Brøde. Det maa i denne Henseende fremhæves, at det ingenlunde i Almindelighed kan antages, at Modtagelsen af en Ydelse, som finder Sted til Opfyldelse af Kontrakt, der er uforbindende som stridende imod Lov og Ærbarhed (§ 20. III), skulde være en ulovlig eller usædelig Handling fra Modtagerens Side. De positive Lovbud, der udover Kontraktsfrihedens almindelige Grænser og udover de almindelige Regler om, hvad der kræves til et gyldigt Løfte, erklære det uopfyldte Løfte (Kontrakten) for uforpligtende, maa tværtimod formodes kun at give Løftegiveren det Værn, at han ikke er pligtig at opfylde Kontrakten, men ikke tillige at give ham Beføjelse til Tilbagesøgning af allerede erlagte Ydelser,[39] en Ret, som vilde gribe langt strængere ind i Modpartens Forhold, og som frembyder flere Betænkeligheder. Den almindelige Regel om Retshandlers Gyldighed uden Hensyn til deres Motiv maa ordentligvis holde den Overdragelse, der tilsigter Opfyldelse af de ifølge saadanne positive Lovbud ugyldige Kontrakter, i Kraft, idet Overdragelsesretshandelen i Almindelighed ikke rammes af disse Lovbud. Beta-

---

[37]) Evaldsen Sp. D. S. 35—38.

[38]) Ørsted Hdbg. V S. 160, 93, II S. 458—460, J. T. XIV. 2 S. 228—229, 263, 290—291, Larsen S. 342, Gram Sp. D. § 253, Hallager—Aubert II S. 614—615, Evaldsen S. 128—129. Dernburg Pandekten § 140. D. G. B. § 817, D. Entw. Mot. II S. 849—851, Schw. Art. 75, Oest. G. B. § 1174, code civil art. 1131, 1133, Mourlon II S. 917—918, Pr. A. L. R. §§ 205 ff. (1—16). Begrebet *condictio ob injustam causam* strækker sig forøvrigt videre end den her omhandlede Gruppe, Windscheid §§ 422 Note 5, 423 Note 1.

[39]) Se Citater i Note 38 (med Undtagelse af fransk Ret, Mourlon II S. 917—918, jfr. Note 44) samt Torp S. 590, E. Møller Forudsætninger S. 221—222, Munch-Petersen Løftet og dets Causa S. 206—207 Noten, 209 Noten. Dersom Overdragelsen skyldes Yderens fejlagtige Antagelse af at være forpligtet til at yde, komme Reglerne om *condictio indebiti* til Anvendelse. § 147 Note 33.

55[40]) og af Umyndiges
kan saaledes ikke an-
stridende Retshandel.
Tilbagesøgningsretten
mod Ærbarhed eller
ıger eller særlige Til-
'edes Fdn. 6. Oktbr.
. Juni 1870 § 8, er
god Tro.
ningsretten er til-
ket, naar Yderen 1.
uden at Mod-
rt sig skyldig
ling for Arbejde,
i saadanne Til-
s, at Opfyldelse
idere antages
naar Yderen 2.
Ex. naar han
eller Veder-
ıg foretagen.
nordisk Ret,
Str. L. 10.
L. § 122
ıdelig For-
s ikke at
ætningen
r kunne
ı Brøde,
rkjende

—93,

598,
f. R.

meliorem esse conditionem possidentis. Men ifølge denne Begrundelse synes Tilbagesøgningsret ikke at kunne nægtes Yderens Konkursbo, og Sætningen maa overhovedet begrænses til de Tilfælde, hvor Yderens Brøde udgjør egentligt usædeligt Forhold, saa at den f. Ex. ikke kommer til Anvendelse paa Vederlag, som er betalt for Ydelser, der kun ere i Strid med Næringslovgivningen o. desl.[45]) I nogle af de Tilfælde, hvor Tilbagesøgningsret er udelukket, tilfalde de ulovligt oppebaarne Ydelser Statskassen,[46]) Str. L. 10. Febr. 1866 § 122, jfr. ogsaa § 34. Er Brøden kun paa Modtagerens Side, f. Ex. naar Ydelsen er erlagt til Undgaaelse af Retsovertrædelser fra Modtagerens Side,[47]) maa Tilbagesøgningsret anerkjendes, medmindre særlig Hjemmel haves for dens Udelukkelse, som f. Ex. med Hensyn til betalte Aagerrenter.[48])

Om Tilbagesøgningskravets Beskaffenhed kan ganske henvises til Udviklingen under I og i § 147. III.

III. Ogsaa i andre Tilfælde kan en Overdragelsesretshandel være ugyldig ifølge en for Erhververen kjendelig Omstændighed; herom kan ganske henvises til Udviklingen i §§ 16—19. Der opstaar da et Tilbagesøgningskrav af samme Beskaffenhed som det under I og II samt i § 147 omhandlede. Hvor en Overdragelsesretshandel er ugyldig paa Grund af visse Egenskaber ved Retshandelen, uanset at disse ikke ere kjendelige for Erhververen, se navnlig i §§ 14 og 15 om Umyndighed og Tvang, stiller Sagen sig i enkelte Henseender noget anderledes. Der kan i disse Tilfælde ikke være Tale om den ovfr.[49]) omtalte exstinktive Godtroserhvervelse.[50]) Og naar den paagjældende Ugyldighedsgrund virkelig var ukjendelig for Modtageren, er denne ifølge tidligere udviklede Grundsætninger (§ 145. I. 3. a. γ og c) uansvarlig for Forbrug og Afhændelse. Naar saaledes den, der har faaet en Ting overdraget

---

[45]) Gram S. 131, Evaldsen S. 128, D. i N. j. A. XIII. 46. Jfr. ved Note 43.

[46]) Saaledes som almindelig Regel Pr. A. L. R. §§ 205, 206, jfr. § 211 (1—16).

[47]) § 20 Note 14. [48]) § 98 Note 119, 120.

[49]) § 147 ved Note 45—47.

[50]) Jfr. § 53 ved Note 20.

af en Umyndig, med Føje antager Overdrageren for myndig, kan den Umyndige kun vindicere Tingen fra ham, men har ikke, efterat Modtageren i god Tro har forbrugt eller afhændet Tingen, noget Erstatningskrav eller Berigelseskrav mod denne.[51]) Ved Afgjørelsen af Spørgsmaalet, om Modtageren har været i god Tro, kan naturligvis Fdn. 24. April 1839 § 3, der kun taler om Konstateringen af den gode Tro, som udkræves for at erhverve Rettigheder mod en Umyndig, ikke komme til Anvendelse. Hvad Umyndiges Overdragelse af Penge angaar, gjælder den særlige Regel, at Modtageren, naar han er i god Tro, bliver Ejer af Pengene,[52]) saa at han hverken er undergivet Vindikationskrav eller noget andet Krav i Anledning af Modtagelsen. Men var Modtageren ikke i god Tro — hvorved bemærkes, at hans gode Tro ikke er udelukket, blot fordi han vidste, at Overdrageren var umyndig, men kun naar det tillige var kjendeligt for ham, at den Umyndige overdrog paa egne Vegne, uden at der forelaa Omstændigheder, som gjorde det antageligt for ham, at den Umyndige havde fri Raadighed over Pengene[53]) — kan Pengene vindiceres[54]) fra ham, saalænge de individualiserede forefindes hos ham, og ved at blande Pengene med sine egne samt ved Forbrug og Afhændelse bliver han erstatningspligtig.[55])

IV. Under I—III og i § 147 er omhandlet de Tilbagesøg ningskrav, som støttes paa en Mangel ved en af den Tilbag søgende foretagen Retshandel. Betegnelsen „kvasikontraktm sige Tilbagesøgningsrettigheder", der selv paa dette Omra som paavist, er uheldig, vil man vel i hvert Fald ikke anv udenfor dette. Men det romerretlige Begreb *condictio causa* strækker sig langt videre.[56]) Det omfatter overh

---

[51]) Scheel Personret 2den Udg. S. 134, Bergh Om Mync lerne S. 23—24, Ørsted N. j. A. XXXVIII. S. 174, ovfr. § 145 v og 60.

[52]) Ørsted N. j. A. XXXVIII S. 170 ff., Hdbg. II S. 455, Sc ret 2den Udg. S. 129, jfr. D.D. i Note 53.

[53]) Schl. H. R. D. I. 728, U. f. R. 1890. 978, jfr. 1885. 9 1882. 914, 232.

[54]) Jfr. dog Ørsted N. j. A. XXXVIII. 172.

[55]) Hallager—Aubert II S. 615, Scheel Personret 2 U. f. R. 1882. 914.

[56]) § 147 Note 2.

de Krav, som, uden efter romerretlig Terminologi at kunne henføres til de kontraktmæssige eller deliktmæssige, haves af en Person mod den, der uden tilstrækkelig Retsgrund har havt en Fordel paa hans Bekostning. Hvor systematisk ubeføjet det er at sammenstille alle saadanne Krav som ensartede, viser Oversigten i § 33.

Til *condictiones sine causa* henregnes saaledes en væsentlig Del af de i § 145 omhandlede Krav mod den, som retsstridigt har udøvet en Andens Formuerettigheder, ikke blot de her under I—III og i § 147 omhandlede, men ogsaa andre. For det Tilfælde, at Udøvelsen støtter sig til en i Forhold til Retshaveren ulovlig judiciel Handling, som omstødes, indeholder Lovgivningen forskjellige Udtalelser, der vise, at Retshaveren her som ellers har Vindikationskrav eller Erstatningskrav, jfr. D. L. 5—6—1 og 6, L. 30. Novbr. 1874 § 85, Fdn. 25. Jan. 1828 § 3, L. 28. Maj 1880 Nr. 66 § 3, men i enkelte Retninger gjælde dog her særlige Regler,[57]) hvorom henvises til Processen, jfr. saaledes navnlig den særlige Regel om exstinktiv Erhvervelse for Trediemand af udpantede Ting i L. 29. Marts 1873 §§ 11 og 12. Iøvrigt tiltrænges der næppe særlige Bemærkninger om nogen anden Gruppe af disse Krav end den under I—III og i § 147 omhandlede.

Endvidere henføres under *condictiones sine causa* visse Krav mod den, der lovligt har udøvet en Andens Formuerettigheder (§ 33. 2. b, § 28. V. 3, § 35. III), og Krav, som rejse sig af Formueopofrelser for Andre (§ 34).

SEKSTENDE KAPITEL.

§ 149.

Præventionskravet efter Straffelovens § 299.

I. Medens adskillige Retsforfatninger sætte Straf for Trusler om strafbare Handlingers Foretagelse, er Truslen efter dansk

[57]) Jfr. § 29 ved Note 13, § 28 Note 10, § 145 Note 28.

Ret ikke strafbar som saadan, men der er hjemlet den Truede et Sikkerhedskrav overfor visse Trusler om retsstridige Handlingers Foretagelse (Præventionskrav);[1] de nugjældende Regler herom indeholdes i Str. L. 10. Febr. 1866 § 299,[2] der har afløst D. L. 1—23—1,[3] jfr. Str. L. § 308. Hvorvidt dette den danske Rets Standpunkt stemmer med rigtige Retsgrundsætninger, kan omtvistes.[4] Præventionskravets rette systematiske Plads vilde vel være i en almindelig Fremstilling af Rettighedernes Beskyttelse, men da en saadan ikke findes, vil det, som det hidtil har været sædvanligt, blive medtaget her.

II. Betingelser. Det er ingenlunde overfor alle befrygtede Retsbrud, at Præventionskravet indrømmes; det gives kun overfor den, der undsiger en Anden eller truer ham med Brand eller anden Ulykke. Heri ligger for det Første, at Kravet kun haves til Beskyttelse for Goder af en vis Vigtighed.[5] Den nærmere Afgrænsning i denne Henseende kan ikke bestemmes paa nogen anden Maade end saaledes, at Retsbeskyttelsen kun haves overfor de Trusler, hvis Iværksættelse kan antages at ville være eller medføre en Ulykke for den Krænkede.[6] Betegnelsen Undsigelse omfatter kun saadanne Trusler, og den særlige Bestemmelse om, at der haves Retsbeskyttelse imod Trusel om Brand, kan ifølge Forbindelsen, jfr. Ordene „anden Ulykke“, ikke sigte til Trusel om Brand, som ikke kan være en Ulykke, men kun en ubetydelig Retskrænkelse. At absolute Retsgoder, Liv, Helbred eller Velfærd ere truede, synes ikke at kunne opstilles som Betingelse for Retsbeskyttelsen,[7] jfr. „Brand“ og de afvigende Ud-

---

[1] Goos Str. R. I S. 20, 78, Str. R. Sp. D. III S. 94 ff., Torp Om Straffen S. 4.

[2] Straffelovens Motiver S. 362—363, Landsthingsudvalgets Betænkning over Udkastet til Straffeloven S. 83, Aagesen S. 471—472.

[3] Ørsted Hdbg. IV S. 377—383, Larsen § 171, Gram Sp. D. §§ 255—260, Schweigaard Commentar over den norske Criminallov II Kap. 16, Hallager—Aubert II S. 479.

[4] Jfr. Goos II S. 572 ff.; Str. R. I S. 18—25, Bornemann Almindelig Retslære § 47, Straffelovens Motiver S. 363.

[5] Se om den ældre Ret Schweigaard l. c. S. 247, Goos Str. R. I S. 21, jfr. Gram Sp. D. S. 826—828, Larsen S. 343.

[6] Jfr. U. f. R. 1891. 785. [7] Jfr. dog Goos II S. 578.

tryk i Str. L. §§ 40 og 41. Exemplet Brand viser klart, at Lovgiveren ikke har lagt Vægt paa, om det truede Gode er et uerstatteligt eller erstatteligt. Til særligt at udelukke Æreretten fra Beskyttelse haves ingen Hjemmel,[8]) men naturligvis er ikke enhver Krænkelse af Æreretten en Ulykke. Retsbeskyttelse haves dernæst kun mod den, der har tilkjendegivet Brand eller anden Ulykke som sin Hensigt. Ingen Tilkjendegivelsesform er i denne Henseende udelukket; Ordet „true“ indbefatter Trusel baade i Ord og i Gjerning, og Truslen i Ord behøver ikke at være fremsat overfor den Truede selv.[9]) Det er ifølge Lovordene ikke tilstrækkeligt, at den Paagjældende har truet med retsstridige Handlinger, hvoraf Brand og anden Ulykke kan opstaa, naar selve Branden eller Ulykken ikke kan antages for villet af ham; den Truede maa i saa Fald nøjes med andre Afværgelsesmidler, f. Ex. Forbud. Medens saaledes Trusel om en Ulykke er Betingelse for Kravet, er saadan Trusel ikke tilstrækkelig til dets Indrømmelse, jfr. Ordene „bliver det at afgjøre om“. Det mere, som kræves, maa ifølge Bestemmelsens Formaal være det, at Trueren i det Øieblik, da Kravet rejses, har Vilje og Evne til at iværksætte Truslen. Kravet vil altsaa være udelukket, naar Truslen ikke kan antages alvorligt ment,[10]) og naar det maa antages, at Beslutningen om Truslens Iværksættelse er opgivet.[11]) Undsigerens Tilregnelighed er ingen Betingelse for Kravet,[12]) jfr. Str. L. §§ 38, 35. Negativt bestemmes det dernæst, at Præventionskravet er udelukket, naar Truslen gaar ind under nogen af de i Straffeloven indeholdte Straffebestem-

---

[8]) Gram Sp. D. S. 827, jfr. dog Larsen S. 343—344.

[9]) U. f. R. 1878. 326, 1877. 512.

[10]) H. R. T. 1886. 1 (U. f. R. 1886. 830), 1879. 82 (U. f. R. 1879. 727), 1867. 60 (U. f. R. 1867. 355), U. f. R. 1876. 584, H. R. D. i J. U. IV. 496 (409), 1857 Flgbl. 3 (1856. 184), J. U. 1862. 445, 1859. 526, 1852. 439, VIII. 58, 1086, J. T. XXVIII. 325, jfr. J. U. VII. 599. At Truslen er fremsat med Overlæg, er ikke nødvendigt, Gram Sp. D. S. 828, jfr. J. U. VII. 453.

[11]) J. U. 1864. 155.

[12]) Torp Om Straffen S. 4 Note 8 og 9, jfr. H. R. T. 1882. 482 (U. f. R. 1883. 109), 1895. 693 (U. f. R. 1896. 304), U. f. R. 1891. 785.

melser,[13]) f. Ex. §§ 82, 83, 210, 243. Udelukkelsen maa dog være betinget af, at Straf virkelig paalægges Trueren for den paagjældende Trusel,[14]) og naar den strafbare Trusel gjentages eller fastholdes under ustrafbar Form, kan Præventionskravet indrømmes.[15])

III. Indhold. Efter D. L. 1—23—1 gik Præventionskravet ud paa, at Undsigeren skulde sættes i Fængsel, indti han stillede tilbørlig Sikkerhed for sit Forhold, og Sikkerhedens Tilbørlighed bedømtes af Øvrigheden eller Retten (Fogden).[16]) Str. L. § 299 har heri gjort den Forandring, se iøvrigt nærmere under IV, at Kravet gaar ud paa Sikkerhedsstillelse eller i Mangel heraf Hensættelse i Varetægtsfængsel paa det Offentliges Bekostning, og Sikkerhedens Beskaffenhed og Størrelse skal fastsættes ved Dommen, som tilkjender den Truede Præventionskravet.[17]) Efter almindelig Sprogbrug betegner Sikkerhedsstillelse en Handling, der henlægger Værdier til Garanti imod visse Kjendsgjerningers Indtræden, men i Str. L. § 299 indbefatter denne Betegnelse ogsaa andre Handlinger, der kunne tjene til Sikkerhed imod Truslens Iværksættelse, f. Ex. at Trueren tager Ophold udenfor den Egn, hvor den Truede bor.[18]) Ifølge Forholdets Natur maa Sikkerhedsstillelse af Værdier, dersom den kan erholdes og kan antages for tilstrækkelig betryggende, foretrækkes for anden Sikkerhedsstillelse. Værdisikkerhedens Størrelse bestemmes, forsaavidt Talen er om Trusel mod fuldstændigt erstatteligt Retsgode, ve Værdien af den Skade, som Truslens Iværksættelse vilde fc volde den Truede; dersom det truede Retsgode er uerstatteli eller en Erstatning dog ikke vilde stille den Krænkede lige godt, som om Krænkelsen ikke havde fundet Sted, maa

---

13) Derunder ogsaa Bestemmelser som L. 25. Febr. 1871 § 2, Str. R. I S. 130.

14) Jfr. U. f. R. 1891. 785.

15) H. R. T. 1883. 438 (U. f. R. 1883. 1090).

16) Ørsted Hdbg. VI S. 378, Larsen S. 345, Gram S Landsthingsudvalgets Betænkning over Udkast til Straffeloven S

17) H. R. T. 1877. 353 (U. f. R. 1877. 1201).

18) Straffelovens Motiver S. 363, H. R. T. 1877. 353 (U. 1883. 438 (U. f. R. 1883. 1090), U. f. R. 1891. 785.

stilles Sikkerhed for saa stort et Beløb, at Tabet af det kan antages at overveje Undsigerens Lyst til at iværksætte Truslen. Kaution fra Trediemands Side kan meget vel modtages som tilstrækkelig,[19]) men vil vel ofte blive anset for utilstrækkelig Garanti imod Krænkelsen af uerstatteligt Retsgode. I Retsanvendelsen findes maaske Spor af den Opfattelse, at Dommen altid skal lyde alternativt, saa at der som første Alternativ paalægges en Sikkerhedsstillelse,[20]) men hverken Lovbestemmelsens Ord eller Tanke udelukker, at Varetægtsfængsel paalægges som eneste Alternativ, naar det ved Domsafsigelsen er givet, at enhver Sikkerhedsstillelse er utilstrækkelig eller umulig.[21]) En modsat Antagelse vilde kun føre ind paa den Formalisme, at der ved Dommen paalægges Sikkerhedsstillelser, som paa Forhaand vides ikke at ville blive ydede. Bestemmelsen om Anvendelse af Varetægtsfængsel i Str. L. § 299 er ikke paa nogen Maade i Strid med Grl.s § 80 i Slutn.[22])

Den stillede Værdisikkerhed forbrydes, naar Truslen iværksættes, og anvendes først til Dækning af det Tab, som den Undsagte har lidt ved Iværksættelsen; Resten tilfalder det Offentlige. Værdisikkerheden kan forlanges tilbage, og Fritagelse for andre Sikkerhedsforanstaltninger kan fordres, naar der ifølge forandrede Forhold ikke længere er Grund til at befrygte Truslens Iværksættelse. Varetægtsfængslet kan fordres ophævet, naar den ved Dommen fastsatte Sikkerhed efter dets Indtrædelse stilles.[23]) Endvidere ophæves Sikkerhedsforanstaltningerne, naar den Truede for Fogden erklærer sig enig heri, Str. L. § 299 i Slutn. Ifølge Ordene i Slutn. af § 299 eller i alt Fald ifølge Analogien af denne Bestemmelse maa den

---

[19]) Straffelovens Motiver S. 362, Gram Sp. D. S. 830.

[20]) Jfr. H. R. T. 1877. 353 (U. f. R. 1877. 1201), U. f. R. 1878. 326.

[21]) U. f. R. 1877. 512.

[22]) Jfr. Gram Sp. D. S. 827—828 og ndfr. ved Note 28.

[23]) Dette var den ældre Rets Regel og fandtes udtrykt i dennes Domme, se ovfr. ved Note 16. Str. L. § 299 kan ikke antages i denne Henseende at ville stille Undsigeren ugunstigere; følgelig maa der ikke afsiges Dom, som sætter en Tidsgrænse, inden hvilken Sikkerheden skal stilles for at kunne afværge Varetægtsfængselet. Dersom den Undsagte, naar den Fængslede tilbyder den ham paalagte Sikkerhed, nu ifølge forandrede Forhold finder denne utilstrækkelig, maa han foranledige ny offentlig Sag anlagt.

Dømte, naar Forholdene have forandret sig saaledes, at mindre byrdefulde Sikkerhedsstillelser ville være tilstrækkelige, kunne fordre den ved Dommen paalagte forandret til det nu Tilstrækkelige. Om Benaadning med Hensyn til Sikkerhedsforanstaltninger kan der ikke være Tale.

IV. At den endelige Afgjørelse af, om Præventionskravet bør indrømmes, ligger hos Domstolene, var allerede den ældre Rets Regel.[24] Men medens det tidligere stod den Truede aabent at gjennemføre sin Ret ved civilt Søgsmaal og foreløbigt[25] at sikre sig ved Arrest, bestemmer Str. L. § 299, at Gjennemførelsen skal ske „ifølge Øvrighedens Foranstaltning", ɔ: i Kriminalprocessens Former, dog naturligvis kun ifølge Begjæring fra den Truede.[26] Herved ere alle civile Retsmidler fratagne den Truede, men Følgen heraf bliver dog ikke, at han først erholder Værn ved Domsafsigelsen. Faktisk vil han ofte erholde saadant derved, at Trueren, som under Sagen tillige sigtes for strafbare Handlinger,[27] i Anledning af disse sættes i Varetægtsfængsel. Men bortset herfra maa det overhovedet antages, at Dommeren, naar han til den Truedes Sikkerhed finder det fornødent, straks, naar Paatale er begjært, kan anvende Varetægtsarrest som foreløbigt Sikringsmiddel.[28] Dette udkræves af Præventionskravets Formaal og er ikke udelukket ved Grl. § 80 i Slutn., der kun angaar Varetægsfængsel som Led i Proces til Strafs Lidelse.

Ligeledes bliver det gjennem kriminelt Søgsmaal paa Begjæring af Undsigeren ved Dom at afgjøre, om han har Ret ti Sikkerhedsforanstaltningernes Ophør eller Forandring, og denr Sag føres ved den samme Ret, som paalagde Foranstaltninger Proces og Dom er unødvendig, naar den Undsagte for Foʃ (Øvrigheden som kriminel Foged) erklærer sig enig i, at anstaltningerne ophæves eller forandres, § 299 i Slutn.

---

[24]) Larsen S. 344, Gram Sp. D. S. 832.

[25]) Ørsted Hdbg. VI S. 380, Larsen S. 344, Gram Sp. D.

[26]) Jfr. H. R. T. 1884. 150 (U. f. R. 1884. 723).

[27]) F. Ex. H. R. T. 1883. 438 (U. f. R. 1883. 1090), U. f.

[28]) F. Ex. H. R. T. 1886. 1 (U. f. R. 1886. 830), 1877.
1877. 1201). Jfr. Motiver til Udkast til Lov om Strafferetsple

Tillæg til § 112. III: Om Checks og Sigtanvisninger.

I. Udkommen er nu L. 23. April 1897 om Checks og andre Sigtanvisninger,[1]) jfr. ovfr. § 112. III. Checkbegrebet[2]) maa herefter bestemmes som den skriftlige Pengeanvisning, der er betalbar ved Forevisning (ved Sigt, paa Anfordring eller lignende), og som i selve Teksten indeholder Benævnelse af Check samt iøvrigt er indrettet i Overensstemmelse med L. 1897 § 1. Som betalbar ved Sigt anses Anvisningen ogsaa, naar ingen Betalingstid er angiven, L.s § 1. 8, jfr. V. L. 7. Mai 1880 § 3 i Slutn. Angaaende de nærmere Formforskrifter i L. 1897 § 1 kan i det Hele henvises til Fremstillingen af de tilsvarende Bestemmelser i Vexelloven.[3]) Særligt for Checken i Modsætning til Vexelen er i Henseende til Formerne, foruden Forskrifterne om Checkbenævnelse og om Betalbarhed ved Sigt, Følgende: Ifølge L. 1897 § 2 kan en Check lyde paa Betaling til Ihændehaveren. Derfor foreskriver L.s § 1. 3 ikke, som V. L. § 1. 3, at Dokumentet skal indeholde Betalingsmodtage-

---

[1]) Ovfr. § 112 Note 74; tilsvarende Love for Norge og Sverige ere ikke udkomne.

[2]) § 112 Note 75.

[3]) Ovfr. § 101. I. Fælles for Vexler og Checks ere Fordringerne om, at Dokumentet skal indeholde: a) Den Pengesum, der skal betales, L. 1897 § 1. 2, V. L. § 1. 2; b) Dens Navn, der skal indfri Anvisningen (Trassatus), L. 1897 § 1. 4, V. L. § 1. 4; c). Det Sted, hvor Betalingen skal ske, i hvilken Henseende det dog er tilstrækkeligt, at Stedbetegnelse er anført ved Trassatens Navn, L. 1897 § 1. 4 og 9, V. L. § 1. 6, § 4. 2; d) Udstedelsesdagen, L. 1897 § 1. 6, V. L. § 1. 5 og e) Udstederens Underskrift, L.s § 1. 7, V. L. § 1. 7, jfr. iøvrigt Note 7.

rens Navn. Men paa den anden Side fordrer dog L.s § 1. 3, at Anvisningen skal indeholde „til hvem Betalingen skal ske"; dersom ingen Betalingsmodtager er angiven i Anvisningen, er denne ikke en Check, jfr. V. L. § 5, men en almindelig, til Ihændehaveren betalbar Sigtanvisning, som falder ind under L. 1897 § 16, jfr. § 17, se ndfr. under VI. En Check, der lyder paa Betaling til en bestemt Person eller Ihændehaveren, anses, bortset fra Forskriften i L.s § 10, som udstedt til Ihændehaveren, L.s § 2. Om den til Ihændehaveren udstedte Check bestemmes det i L.s § 5, at den ved Endossement kan gjøres betalbar til en bestemt Person; dette er kun en Anvendelse af dansk Lovgivnings almindelige Grundsætninger[4]) og udelukker ikke, at Ihændehaverchecken ogsaa ved simpel Paategning om at tilhøre en bestemt Person kan gjøres til Navnepapir. — Det er ikke, som ved Vexler, V. L. § 1. 5, nødvendigt, at Anvisningen angiver sit Udstedelsessted, se om Forevisningsfristens Beregning, naar saadan Angivelse mangler, L.s § 10.

Angaaende Checkens Indhold iøvrigt[5]), jfr. om Vexler ovfr. § 101. II, findes i L.s § 1. 10 og 11 Bestemmelser, som ganske svare til V. L. §§ 6 og 7. L. 1897 indeholder ingen Hindring for, at Checken domicilieres.[6])

II. Følgende Grupper af Bestemmelser i L. 1897 have det Formaal at gjøre Checken særligt egnet til at fungere som Betalingsmiddel i Stedet for rede Penge og at fremme Benyttelsen af Checks, se ovfr. S. 381.

1. Checks ere stempelfrie, naar de ikke udgives forinden den i dem angivne Udstedelsesdag; Endossement af Checks er stempelfrit, L.s § 17. Stempelfrihed gjælder ogsaa for Checks, der ere udstedte i Udlandet.

2. De Regler, som i Vexellov 7. Maj 1880 ere givne om Overdragelse af Vexler, om Udstederens og Endossenternes Ansvar, om Vexlers Betaling, om Regres paa Grund af manglende Betaling samt om Vexelfordringers Præskription, ere med

---

4) Ovfr. § 54 Note 20.

5) Nærmere i Note 7.

6) Se om domicilierede Checks Note 7.

de Afvigelser, som følge af Bestemmelserne i L. 1897, anvendelige paa Checks, L.s § 3.[7]) (Som hertil hørende Afvigelser fra Vexellovens Regler mærkes, at Endossement af en Check ikke gyldigt kan skrives paa en Kopi, L.s § 4, og at Forældelsesfristen for Checkejerens Regresfordring (V. L. § 78) regnes fra Checkens Udstedelsesdag, L.s § 11. I denne Forbindelse maa det ogsaa fremhæves, at den vigtige Regel i V. L. § 76 om Stiftelse af Vexelpligt, Exstinktion af Indsigelser

---

[7]) Som det vil ses, har Checkloven ikke indladt sig paa at give en Fortegnelse over de Paragrafer i Vexelloven, som ere anvendelige paa Checks. 1. Checkloven afgiver udtrykkelig Hjemmel for Anvendelsen paa Checks af følgende Paragrafer i Vexelloven med de Afvigelser (se Teksten og ndfr. 3.), som følge af hins Bestemmelser: V. L. § 8 (om Udstederens Ansvar); §§ 9—16 (om Overdragelse af Vexel og om Endossents Ansvar); §§ 35, 37, 38 og den vigtige Legitimationsregel i § 39 (om Vexlers Betaling, se Overskriften til V. L. Kap. VII); § 42 (L. 1897 § 9); §§ 43, 45—55, jfr. § 89 (om Regres paa Grund af manglende Betaling, se særligt om V. L. § 43 ndfr. 3); §§ 78—80 jfr. § 90 (om Vexlers Præskription); §§ 81—83, jfr. § 89 (L. 1897 § 9); §§ 84—86 (L. 1897 § 14); §§ 87. 1 og 88 (om Udsteders og Endossenters Ansvar); § 91 tildels (L. 1897 § 10, jfr. iøvrigt ndfr. under 2); § 92 (L. 1897 § 10); § 93 (L. 1897 § 12). Muligvis maa ogsaa V. L. §§ 62—64 erkjendes at indeholde Bestemmelser om „Regres paa Grund af manglende Betaling", hvilke altsaa ere anvendelige paa Checks. 2. Følgende Regler i Vexelloven ere anvendelige paa Checks, ialfald af den Grund, at de kun ere Anvendelser af almindelige Retsregler, og L. 1897 ikke udelukker deres Anvendelse: V. L. § 2. 1, § 4. 1, § 5, §§ 31, 32. 1, § 66 (i det Væsentlige), § 68. 1 og 3 samt § 91. 1 og 2, ogsaa forsaavidt som den ikke er optaget i L. 1897 § 10. Noget tvivlsomt er det, om V. L. § 87. 2 er anvendelig paa Checks. 3. Angaaende de Afvigelser, hvormed de paa Checken anvendelige Paragrafer i Vexelloven maa anvendes, erindres først, at det kun er Reglerne om Sigtvexler, som ere anvendelige paa Checks. Om Modifikationerne ved Anvendelsen af V. L. §§ 8, 10. 2, 11 og 14 henvises til Teksten II. 2, III. 1 og 2. Domicilierede Checks, der, naar en Domiciliatus er angiven, ifølge V. L. § 43 skulle forevises for denne paa Betalingsstedet, skulle ifølge det ubetingede Paabud om Forevisning i L. 1897 § 9, naar ingen Domiciliat er angiven, forevises til Betaling for Trassatus, jfr. V. L. § 18. 4. Uanvendelige paa Checks ere følgende Paragrafer i Vexelloven: a. Nogle, til hvilke L. 1897 indeholder tilsvarende (undertiden afvigende) Bestemmelser, nemlig: V. L. § 1 (L. 1897 § 1), § 3 (forsaavidt den angaar Sigtvexler, L. 1897 § 1. 8), § 4. 2 (L. 1897 § 1. 9, § 10), §§ 6 og 7 (L. 1897 § 1), §§ 32. 2 og 41 (L. 1897 §§ 9 og 10), § 73 (L. 1897 § 13), § 94 (L. 1897 § 15. 1.) b. Andre, som baade formelt og reelt ere uanvendelige, nemlig § 2. 2, § 3 (forsaavidt den ikke angaar Sigtvexler),

og exstinktiv Erhvervelse af Vexler[8]) ikke er anvendelig paa Checks, men disse maa i de anførte Henseender behandles efter de almindelige Regler om Gjældsbreve. Ogsaa Reglerne om Vexlers Mortifikation i V. L. §§ 74—75 ere uanvendelige paa Checks; om disse bestemmes det kun — hvad forøvrigt ogsaa vilde have fulgt af Tavshed herom i Checkloven — at en bortkommen Check, hvad enten den lyder paa Navn eller paa Ihændehaveren, kan mortificeres efter de om Mortifikation af Gjældsbreve i Almindelighed gjældende Regler, L.s § 13.)

3. I Sager, hvorunder Regreskrav efter en Check indtales, finde *Bestemmelserne i L. om Vexelsager og Vexelprotester* af 28. Maj 1880 tilsvarende Anvendelse, L. § 15. 1.

4. Vil Checkejeren bevare sin Ret til Regres ovenfor Udsteder og Endossenter, maa han (se L.s §§ 9 og 10) *forevise* Checken til Betaling *inden visse Frister*, der ere *langt kortere* end de for Sigtvexlers Forevisning, V. L. § 32, gjældende. Om Forevisningsfristerne findes Reglerne i L.s § 10: En Check, der er udstedt og betalbar paa et og samme Sted her i Riget, skal forevises til Betaling senest paa *tredie Dag efter Udstedelsesdagen*, saafremt den (oprindelig) lyder paa Betaling enten til Ihændehaveren eller til en sammesteds boende navngiven Person, med eller uden Tillæget „eller[8b]) Ihændehaveren", (*Pladscheck*). Andre her i Riget betalbare Checks skulle forevises til Betaling senest paa den *tiende* Dag efter Udstedelsesdagen *eller*, saafremt der til Checkens Forsendelse paa sædvanlig Maade fra Udstedelsesstedet til Betalingsstedet udkræves en længere Tid end fem Dage, senest paa den *femte Dag efter Udløbet af den til saadan Forsendelse nødvendige Tid.* (Er Udstedelsesstedet ikke angivet i Checken, antages den at være udstedt paa Betalingsstedet. Findes der i en Check, som lyder paa Betaling til en navngiven Person, med eller uden Tillæget „til Ihændehaveren", ved dennes Navn tilføjet en Stedbetegnelse, antages han at bo paa det angivne Sted. Udløber Fristen paa en Søndag eller anden almindelig Helligdag, kan Forevis-

---

§§ 17—30, 33, 34, 36, 40, 44, 56—61 (se om §§ 62—64 ovfr. 1), 65, 67, 68. 2, 69—72, 74, 75, 76, 77, 91. 3, 95.

[8]) Ovfr. i § 102. I. 1, 3, § 103. II. 3, § 54. IV.

[8b]) I Lovtidende staar ved Trykfejl „til".

ning gyldigt ske næste Søgnedag, jfr. V. L. § 91. Regelen i V. L. § 92 finder tilsvarende Anvendelse. Tiden for Forevisning af en Check, der er betalbar i Udlandet, bestemmes efter de paa Betalingsstedet gjældende Regler.

At Forevisning er sket, uden at Betaling er opnaaet, kan godtgjøres enten ved en inden Forevisningsfristens Udløb overensstemmende med Reglerne for Vexelprotester optagen Protest eller ved en paa Checken anbragt, af Trassaten eller Nogen paa hans Vegne underskreven Erklæring, der tillige angiver Dagen, paa hvilken Forevisningen har fundet Sted; i sidste Fald regnes Fristen for Meddelelsen af den i V. L. § 45 foreskrevne Underretning fra den Dag, da Forevisningen ifølge Paategningen fandt Sted. Om Virkningen af en Opfordring til ikke at optage Protest gjælder, hvad i V. L. § 42 er bestemt, L. § 9.

5. Bestemmelserne i V. L. §§ 84—86 om Forholdet til udenlandsk Lov skulle finde tilsvarende Anvendelse i Henseende til Checks; dog bliver en Pengeanvisning ved Anvendelsen af L. 1897 ogsaa at anse som en gyldig Check, naar den er affattet i Overensstemmelse med de Regler, som paa Betalingsstedet gjælde for Checks, L.s § 14.

III. Til at modarbejde Checkens Benyttelse som Kreditmiddel, ovfr. S. 381—382, tjene følgende Bestemmelser:

1. Ved Overdragelsen af Check til Trassaten overføres ikke Ret til Regres mod Udsteder eller Endossenter, se derimod V. L. § 10. 2, medmindre Trassaten har flere Forretningsafdelinger, og Overdragelsen sker til en anden Afdeling end den, paa hvilken Checken er trukken, L.s § 6. 1. Endossement til Trassaten vil altsaa, udenfor det nævnte Undtagelsestilfælde, kun kunne fungere som Kvittering eller som Prokuraendossement, jfr. V. L. § 16. En Check, som er bleven overdragen til Trassaten, maa ikke overdrages videre, L.s § 6. 2, jfr. derimod V. L. § 10. 2.

2. Tegnes Akcept paa en Check, er saadan Paategning uden Retsvirkning, L.s § 8. Denne betænkelige Retsregel, der tillige (jfr. ovfr. S. 381—382) er motiveret ved Frygten for gjennem Anerkjendelse af akcepterede Ihændehaverchecks at gribe ind i Seddelprivilegier, gjælder vel at mærke kun for Checks; foreligger der en Afvigelse fra Forskrifterne i L.s § 1 om Checkformerne, er Anvisningens

Akcept gyldig efter almindelige Regler, jfr. L.s § 17 og ndfr. under VI. I Bestemmelsen ligger, at der ved Checks ikke bliver Tale om Forevisning til Akcept eller om Regres i Anledning af manglende eller ikke betryggende Akcept. Det kan i denne Forbindelse bemærkes, at L. 1897 ikke indeholder noget Forbud mod, at Checks forsynes med Trassatens Bevidnelse af, at Dækning haves tilstede (noteres), og saadan Notering gør ikke Checken stempelpligtig.

3. L.s § 17. 2 sætter Straf for at udgive eller modtage Checks forinden den deri angivne Udstedelsesdag. Andre særlige Strafbestemmelser for Misbrug af Checks ere fundne unfornødne.

IV. Iøvrigt giver L. 1897 følgende Bestemmelser om Checks:

1. Navnlig for at betrygge imod, at en bortkommen Check bliver udbetalt til en Uberettiget, hjemler L. § 7, i Lighed med den engelske Rets Regler om *crossing* af Checks, at Betaling af en Check ikke maa ske til nogen Anden end en Bank eller en Bankier, saafremt der mellem to Streger tværs over Checkens Forside findes anbragt Ordene „til Bank eller Bankier“ eller anden Paategning, der angiver det Samme. Er Navnet paa en bestemt Bank eller Bankier anført mellem Stregerne, maa Betaling kun ske til denne. Et saadant Paabud kan gives saavel af Udstederen som af enhver Checkejer. Det kan ikke med Retsvirkning tilbagekaldes eller forandres; dog kan, naar en bestemt Bank eller Bankier ikke allerede er nævnt, Navnet paa en saadan senere tilføjes. Som Bank eller Bankier betragtes ved Anvendelsen af disse Regler Enhver, hvis Forretning til Handelsregistret er anmeldt som Bankforretning, samt enhver Sparekasse.

2. Er Regresfordringen forældet, eller er den til dens Bevarelse foreskrevne Omgang forsømt, finder Bestemmelsen i V. L. § 93 tilsvarende Anvendelse L.s § 12. 1. Naar ikke Andet gjøres antageligt, anses Udstederen beriget paa Checkejerens Bekostning med den Sum, Checken lød paa, L.s § 12. 2; denne Tilføjelse er kun en selvfølgelig Konsekvens af den rigtige Opfattelse af Kravet efter V. L. § 93 i Forbindelse med Checkens ejendommelige Natur.

3. Sager mellem Handlende, jfr. L. 19. Febr. 1861 § 13. 1,

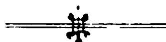
hvorunder Fordringsrettigheder, som ere hjemlede ved Bestemmelserne om Checks i L. 1897, gjøres gjældende, ere Handelssager, L.s § 15. 2)

V. Andre Bestemmelser om Checks end de her fremstillede giver L. 1897 ikke; bortset fra disse maa Checks behandles som andre Sigtanvisninger. Udgivelsen af en Check har altsaa ikke „Cessionsvirkning“, Checken kan ligesom andre Anvisninger kontramanderes, og Modtagelsen af en Check er lige saa lidt som Modtagelsen af andre Anvisninger endelig Betaling, se herom og om falske Checks ovfr. S. 383—384.

VI. Om Pengeanvisninger, der ere betalbare ved Sigt, men som hverken ere Vexler eller Checks, gives nogle Regler i L. 1897 §§ 16 og 17: Regres paa Grund af manglende Betaling mod Udsteder og Endossenter af saadanne Anvisninger kan kun gjøres gjældende under de Betingelser, som i L.s §§ 9 og 10 ere foreskrevne i Henseende til Checks, saadan Regresfordring forældes efter de samme Regler, som gjælde for Regresfordring efter en Check, og Reglerne i L. § 12 (V. L. § 93) finde tilsvarende Anvendelse, L.s § 16. Ogsaa den for Checks og saadannes Endossement hjemlede Stempelfrihed gjælder for Sigtanvisninger[9]), naar der ikke tegnes Akcept paa dem, L.s § 17; derimod ere Reglerne om Vexelprocessens Anvendelse og de andre Regler om Checks, der ikke stemme med de almindelige Regler, uanvendelige paa dem, f. Ex. L.s § 8. Muligvis ville disse Bestemmelser om Sigtanvisninger faa stor praktisk Betydning. Navnlig dersom det antages, hvad der vistnok er det Rette, se ovfr. S. 383, at den ved slige Anvisningers Udgivelse begrundede Regresret mod Udstederen er en Gjældsbrevsfordring, og at ligeledes Endossenter af saadanne Anvisninger hæfte som Gjældsbrevsskyldnere — disse Spørgsmaal lader L. 1897 § 16 ganske uafgjorte, se Ordene „hvor saadan Regres maatte være hjemlet“ — er det ikke usandsynligt, at Bestemmelserne i L.s §§ 16 og 17 ville medføre Benyttelse af Sigtanvisninger i vidt Omfang i Stedet for Checks.

---

9) L. 1897 § 17 synes dog fra Stempelfriheden at udelukke Sigtanvisninger, der vel indeholde Benævnelse af Vexel, men desuagtet, paa Grund af Forseelse mod Bestemmelserne i V. L. § 1, ikke ere Vexler.



SAGREGISTER.

(De store Tal henvise til Side, de smaa til Note).

REGISTER OVER FORTOLKNINGSBIDRAG.

